

ରତ୍ନାଳେ ଅଦ୍ୟାବ୍ଲୁ

ନିଜ୍ୟାନନ୍ଦ ପାତ୍ରପଥୀ

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ ଅଧ୍ୟେତ୍ୱ

(ଆଡ଼ିଆ ୧ ବନୀ)

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଶତପଥୀ

ଶୈଶବରୁ ଅବସର (ଆମ୍ଭୀବନୀ)

ଲେଖକ : ପ୍ରଫେସର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଶତପଥୀ
ପ୍ରକାଶକ : ବିଜୟନୀ ପବ୍ଲିକେସନ୍ସ
ଶକ୍ତରପୁର, ଅରୁଣୋଦୟ ମାର୍କେଟ୍, କଟକ - ୧୭
ଅକ୍ଷର ବିନ୍ୟାସ : ଅବ୍ୟାକାଶ ମହାରଣା
ଡିଙ୍ଗର, ଖୋର୍ଦ୍ଦା
ପ୍ରଥମ ସଂସକଣ : ଅଗ୍ର୍ୟଭବ ପୂର୍ଣ୍ଣମା, ୨୦୧୭
ପ୍ରକଳ୍ପ ବିଜୟ ପ୍ରଧାନ
ମୁଦ୍ରଣ : ସଂଗାତା ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ, କଟକ
ମୂଲ୍ୟ : ୩୫୦ ଟଙ୍କା

Shaishabaru Abasara

(An Autobiography)

Writer **Prof. Nityananda Satpathy**
Publisher **Bijayinee Publications**
Shankarpur, Arunodaya Market
Cuttack - 753 012, Phone : 9439241471
D.T.P. Layout **A.N. Maharana**
Dingar, Khorda
First Edition 22 February 2016
Cover Art **Bijay Pradhan**
Printed at **Sangeeta Printers, Cuttack**

Price : ₹ 350

ISBN : 978-93-84763-74-9

ଆଡ଼ିଜୀବନୀ ସଂପର୍କରେ ପଦେ...

‘ଶୈଶବରୁ ଅବସର’ ମୋର ୨୦ ବର୍ଷର ଆଡ଼ିଜୀବନୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଜନ୍ମରୁ ଅବସର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଉଚ୍ଚଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୋର ପ୍ରାୟ ୩୫ ବର୍ଷର ଅଧ୍ୟାପନା ଜୀବନର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟେ ୧୯୯୭ ଅକ୍ଟୋବର ୩୧ ତାରିଖରେ । ତେଣୁ ଏ ଦୀର୍ଘ ସମୟର ଜୀବନ ଘଟଣାବହୁଳ ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ମୋ ଜୀବନ ଏପରି ବିଚିତ୍ର ଯେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରୁ ଅବସର ନେବା ପରେ ଅଧିକ ଭାବେ କର୍ମବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ତେଣୁ ଏହା ଆଗରୁ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ଜୀବନଧାରାକୁ ନେଇ ଦୁଇଟି ଖଣ୍ଡିତ ଆଡ଼ିଜୀବନୀ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ସେସବୁ ପାଠକ ମହଲରେ ସୁଗପତି ଆନନ୍ଦ ଓ ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ କରିଛି । ଦୁଇ ଗତିରେ ବୁକ୍କି ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ଜୀବନର କୌଣସି ଘଟଣାକୁ ଗୋପନୀୟ ରଖିବାର ମୁଁ ପକ୍ଷପାତ୍ର ନୁହେଁ । ତା’ହେଲେ ଆଡ଼ିଜୀବନୀ କପଟାଚାର ହୋଇଯିବ । ଆଡ଼ିଜୀବନୀ ପଡ଼ି ଲେଖକଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଯେ ତା’ର ସତ୍ୟବାକ୍ ପାଇଁ ପ୍ରଶଂସା କରିବେ- ଏପରି କିଛି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ନିହା ଓ ପ୍ରଶଂସା ଉଭୟକୁ ପ୍ରାଣଦେଇ ଆପଣାର କରିଛି- ନିହୁକମାନଙ୍କୁ ସାଧୁବାଦ ଜଣାଇଛି । ଏ ପୁସ୍ତକଟିରେ ଜୀବନର ସେମିତି କିଛି ବିବଦ୍ୟାନ ଘଟଣା ବେଶି ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ କେଉଁଠି କେଉଁଠି ସତ୍ୟପ୍ରକାଶର ବାଧତାରେ ବିବଦ୍ୟାନ ଘଟଣା ଆସିଆଇପାରେ ମଧ୍ୟ । ଯେଉଁ ଲେଖକମାନେ ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଭୟଭୀତ- ମୁଁ ସେ ବର୍ଗର ଲେଖକ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ମୋର ଶତ୍ରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ । କିନ୍ତୁ ଆଡ଼ିଜୀବନୀଟିଏ ପଡ଼ି ସେ ବିଷୟରେ ନିଜର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଆମ ରାଜ୍ୟର ଲେଖକମାନେ ପରାତମ୍ମଣ । ସେମାନେ କାହାକୁ ପଶିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଗୋଡ଼ ମଧ୍ୟ ଧୋଇବେ ନାହିଁ । ଆଡ଼ିଜୀବନୀ ସଂପର୍କରେ ତେଣୁ ଚର୍ଚା ପ୍ରାୟ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକମାନେ ଆଡ଼ିଜୀବନୀ ଲେଖିଛନ୍ତି,

ସେମାନେ ନିଜର ମାନବିକ ଦୋଷ ଦୂର୍ବଳତା ପ୍ରକାଶ ପ୍ରାୟ କରିନାହାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଫକୀରମୋହନ, ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର ଓ ଗୋପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ ଏଥିରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଆଭ୍ରଜୀବନୀ ପାଠକ ମହଲରେ ଆଦର ଓ ଆଲୋଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ଆଭ୍ରଜୀବନୀରେ ଲେଖକ ନିଜକୁ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଣ ସତ୍ତ୍ୱରେ ଭାବେ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛନ୍ତି ଆମ ରାଜ୍ୟରେ । ସମ୍ବନ୍ଧ ସେମାନେ ଭାରତୀୟ ପରଂପରା ପ୍ରତି ଅଧିକ ଅନୁରାଗୀ । କିନ୍ତୁ ସମୃଦ୍ଧ ଜାଗାକୀ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଭ୍ରଜୀବନୀ ଲେଖକର ଧାରା ନିଆରା ଭାବେ ପ୍ରତିପନ୍ଥ ହୁଏ । ନିଜ ଜୀବନର ସଳନ, ବିଚ୍ଛୁତି ଓ ବୈସାଦୁଶ୍ୟକୁ ସେ ଲେଖକମାନେ ଖୁବ୍ ନିର୍ଭୀକତାର ସହିତ ପ୍ରକାଶ କରି ବିପୁଳ ପାଠକୀୟ ସଂପ୍ରତି ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ଜୀବନଠାରୁ ସାମାଜିକ କ୍ୟାନନ୍ଦୁତ୍ତିକ ଅଧିକ ଶୁରୁତ ବହନ କରୁଥିବାରୁ ଲେଖକମାନେ ନିଜ ଜୀବନର ଗୋପନୀୟ କଥା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ବାଧତଃ ଅନାଶ୍ରୁ ମନେ ହୁଅଛି । ତେଣୁ କୌଣସି ଆଭ୍ରଜୀବନୀ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ୭ କହେଇଲାଲ ଦାସଙ୍କ ଆଭ୍ରଜୀବନୀ ତେଣୁ ଗଞ୍ଚାକାରରେ ଓ ଶାତନ୍ତ୍ର ଆଚାର୍ୟ୍ୟଙ୍କ ଆଭ୍ରଜୀବନୀ ଉପନ୍ୟାସ ନାମରେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଏହାକୁ ଏକପ୍ରକାର ଲେଖକୀୟ ନିଷ୍ଠାରବାଦ (Escapism) ଭାବେ ନାମିତ କରାଯାଇପାରେ । ଲେଖକଟିଏ ସାଧୁ ବା ସବୁ ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ବାଧ ନୁହେଁ । ସେ ମୁକ୍ତ ଓ ସ୍ଵାଧୀନ ହେବା ଆଶା କରାଯାଏ । ମୋ ଜୀବନରେ ମୁଁ ବହୁ ପ୍ରତାରଣା ଓ ଅକୁତ୍ତଜ୍ଞତାର ଶିକାର ହୋଇଛି ବୋଲି କେବେବି ଜୀବନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ନାହିଁ । ଜୀବନ ଏପରି ଏକ ଗୋଲକିଧନୀ ଯାହା ଯନ୍ତ୍ରଣା ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଉପଭୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରେ; ବାର୍ଷିକ୍ୟରେ କୌଣସି ଅଷ୍ଟାଦଶୀୟ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ମିଳିପାରେ, ଜୀବନ ଯେତିକି ହୁଏ ପ୍ରତାରଣା ଓ ପରିତାପର ଶିକାର ସେତିକି ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ ପ୍ରେମାସଦାମଙ୍କ ପାଇଁ ଆଦରଣୀୟ ଓ ଉପଭୋଗ୍ୟ । ତେଣୁ ମୁଁ ମୋ ଦିତୀୟ ଖଣ୍ଡିତ ଆଭ୍ରଜୀବନୀ ‘ପ୍ରେମ ଓ ପରିତାପ’ରେ ଲେଖିଥିଲି- ଜୀବନ ପାଇଁ ସେପରି କିନ୍ତୁ ନିର୍ଭର୍ୟୋଗ୍ୟ ଚିରତନ ସତ୍ୟ ନାହିଁ । କେବଳ ଅନୁଭବ ହିଁ ଶେଷ ବିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା’ର ପ୍ରାମାଣିକତା ରଖି ଚାଲିଥିବ । ତାକୁ ସହିବାକୁ ହେବ, ବହନ କରିବାକୁ ହେବ । ରୋଗ ବୈରାଗ୍ୟ, ବେଦନା ଓ ବେପଥ୍ୟ, ପ୍ରତାରଣା ଓ ପରିତାପ ଧୀରେ ଧୀରେ ମଣିଷକୁ ମୃତ୍ୟୁର ଅନ୍ଧକାର ଗହର ଆଡ଼କୁ ଠେଲି ନେବ । ମୋ ଜୀବନର ୭୮ ବର୍ଷର ଜୀଳାଖେଳା ଏବେ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ଅନେକ ପାଇଲି, ଅନେକ ହରାଇଲି- ଏହାହିଁ ଜୀବନର ଉପଲବ୍ଧି । ପଢ଼ୀ, ପ୍ରେମ, ପରକୀୟା, ପରିବାର ଓ ପରିଜନ, ପରିବେଶ ଓ ପରିପାର୍ଶ୍ୱ- ଏ ସମସ୍ତକୁ ଛାଡ଼ି ଏଣିକି ଅନ୍ୟ ଏକ ରାଜ୍ୟକୁ ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ହେବ । ଏହି ନିଷ୍ଠୁରତମ ସତ୍ୟକୁ ସ୍ବାକାର ଓ ସ୍ଵାଗତ କରିବା ଛାଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପନ୍ଥୀ ନାହିଁ ।

୧୯୩୭ ଅକ୍ଟୋବର ୦୪ ୧୯୫୭ ଶେଷତାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଆହୁଜୀବନୀ 'ଶୈଶବରୁ ଅବସର' ମୋର ପ୍ରିୟ ପାଠକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ହେଲେ ଏ ବୟସରେ ତେବେ ଖୁସି ହେବି । ଏ ପୁସ୍ତକଟିକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଥିବା ବିଜୟିନୀ ପର୍ବିନେଶନ୍ଦ୍ର ସହାଧିକାରୀ ଶ୍ରୀ ଦିଲାପ କୁମାର ବେଉରା ଅନେକ ଆହୁଜୀବନୀର ପ୍ରକାଶକ । ସେଥିରୁ ସେ ମୋତେ ପଡ଼ିବାକୁ ଦେଇଥିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଞ୍ଜ୍ଞ । ଏ ପୁସ୍ତକଟିର ପ୍ରକାଶନ ପରେ ମୋତେ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକ ସେ ପ୍ରିୟଜନ ଓ ପ୍ରିୟ ଲେଖକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିତରଣ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ରଣୀ ହୋଇ ରହିବି । ଏବେ ତ ମୁଁ ମୋର ଉପାର୍ଜନ ଦେଇ ଦେବାରେ ଗରୀର ଆହୁସନୋଷ ଲାଭ କରୁଛି । କାରଣ ମୁଁ ସଜ୍ଜିବାବୁଙ୍କ ସେଇ ଅମର ବାର୍ଗାକୁ ଏବେ ପାଥେୟ କରିଛି-

"ମୋ ଜୀବନ ଗମାଘରୁ କଢ଼ାକ୍ରମ ପାହା ହେଲା ବ୍ୟୟ

ଦେବାଚାହିଁ ସତ୍ୟ ଏକା ଧନ୍ୟ ହୁଏ ତା' ଯୋଗୁଁ ସଂଚୟ ।"

ମୁଁ ପାଉଥିବା ସାହିତ୍ୟ-ପୁରସ୍କାର ମୋର ନୁହେଁ ସେମାନଙ୍କର, ମୁଁ ପାଉଥିବା ଲେଖକୀୟ ରାଜଶୁକ୍ଳ ଆଉ ମୋର ନୁହେଁ ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ଅନେକ ଦୁଃଖୀ ଓ ଦରିଦ୍ରଙ୍କର-ଆଶ ଦେଇ ଦେବାରେ ପୁଣି ଏତେ ମାନସିକ ଶାନ୍ତି ଥାଏ- ତାହା ମୁଁ ବସୁ ଆଗରୁ ବୁଝିଲି ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଦିଲାପ ବାବୁଙ୍କୁ ବହୁତ ବହୁତ ଧନ୍ୟବାଦ ।

ତା.୦୭.୧୨.୨୦୧୫

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଶତପଥୀ

ଏଇ ଲେଖକଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ସମାଗ୍ରୀ

- ସମାଲୋଚନା : କବିତା ଯୁଗେ ଯୁଗେ
ସବୁଜରୁ ସାଂପ୍ରତିକ ୧ମ, ୨ୟ, ୩ୟ, ସଂ ୪୪୯, ୫ମ, ଷ୍ଣ୍ଵ ସଂ
ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ୧ମ, ୨ୟ ସଂ
ପ୍ରମୁଖ କବି କତିପଥ୍ୟ ୧ମ ଓ ୨ୟ ସଂ (ପ୍ରମୁଖ କବି ଓ କବିତା)
ଗଞ୍ଜ ଓ ଗାଁକି - ୧ମ ଭାଗ
କାବ୍ୟ ପ୍ରକରଣ ୧ମ, ସଂ ୧୯୯୩
ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗ : ସ୍ରଷ୍ଟା ଓ ସୃଷ୍ଟି
ସତ୍ୟରାରୁ ସହସ୍ରାବୀ ୧ମ ସଂ. ୧୯୭୩, ୨ୟ ସଂ. ୨୦୧୦
କବିତା ସେତୁ ୨୦୦୯, ମେଗା ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ୨୦୧୫
କାବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି : କାବ୍ୟବିଚାର (୨୦୧୫)
- ସଂକଳନ : ବିଦ୍ୟୁତପ୍ରଭା ଗ୍ରହାବଳୀ ୧ମ ଓ ୨ୟ ଭାଗ
ଚଳିତ ଶତାବୀର ଓଡ଼ିଆ କବିତା
ଲଳିତ ନିବନ୍ଧ
କବି ମନୀଷୀ
ଏବଂ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ପ୍ରାୟ ୧୩ଟି ପୁସ୍ତକ
- ଗଞ୍ଜ / ଉପନ୍ୟାସ : କାଳ ଓ କର୍ଣ୍ଣିକା, ଯେ ନଦୀ ମରୁପଥେ (ଉଭୟ ମିଶି ଗଞ୍ଜସମଗ୍ରୀ)
ଅନିକେତ (ଉପନ୍ୟାସ)
- ଜୀବନୀ : ହେ ସାଥ୍ ! ହେ ସାରଥ୍ ! ୧ମ, ୨ୟ, ୩ୟ, ୪୪୯, ଓ ୫ମ ସଂ
(ପୁଣ୍ୟାହା ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଜୀବନୀ)
- ଆମ୍ବଜୀବନୀ : ପ୍ରେମ ଓ ପ୍ରତାରଣା, ପ୍ରେମ ଓ ପରିତାପ (ଖଣ୍ଡିତ)
ଶୈଶବରୁ ଅବସର (ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ)
- ତ୍ରମଣ କାହାଣୀ : ଯୁଗୋପ : ସଂସ୍କତି ଓ ବିସ୍ମୟ
- କବିତା : ଅଗ୍ନିଶିଖା, ସରା ସାନ ପ୍ରେମିକା;
- ସଂପାଦନା : ‘ଜ୍ଞାନାହର’ (ସୃଜନଶୀଳ ସମୀକ୍ଷାସମୃଦ୍ଧ ଟ୍ରେମାସିକୀ)
୨୦୧୪ରୁ ନାଟକର୍ଷରେ ପଦାର୍ପଣ କରିଛି ।

ମୋ ପିଲାଦିନ ଗଁ

ସତି ବାବୁଙ୍କ ‘ଛୋଟ ମୋର ଗଁଟି’ ପରି ମୋ ଗଁଟି ବି ଥିଲା ଭାରି ଛୋଟିଆ । ତାର ନାଁ ପାତାମରପୁର ଶାସନ । ପାତାମର ଷଷ୍ଠ ନାମକ କୌଣସି କୁଜଙ୍ଗ ରାଜ୍ଞୀ ଏଇ ଶାସନଟିକୁ କେବେ ବସେଇଥିଲେ ତାଙ୍କରି ନାମରେ । କିନ୍ତୁ କାଳକ୍ରମେ ବ୍ରିତ୍ତିଶ ରାଜସ୍ବ ସମୟରେ କୁଜଙ୍ଗ ଜଳାକା ବା ଜମିଦାରୀ କଲିକତାରେ ନିଲାମ ହୋଇଯିବାରୁ ବର୍ଷମାନ ଉଷ୍ଣଶତାବ୍ଦୀ ଏହାକୁ କିଣିନେଲେ । ସେତେବେଳେ ତେଣୁ ବହୁ ଗଁ ନିଜ ନିଜର ଅତିଥ୍ୟ ହରେଇ ବସିଥିବା ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ । ପୁଣି ବର୍ଷମାନ ରାଜାଙ୍କଠାରୁ କେଉଁ ସୂତ୍ରରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁରଙ୍କ ପୂର୍ବବଂଶଜ କେହି ପଣ୍ଡୁଆ ଉପ-ଜମିଦାରାଟିକୁ କିଣିବା ସୂତ୍ରରେ ଆମ ଗଁ ଜରାସିଙ୍ଗେର ଏହି ଠାକୁର ପରିବାର ଅଧୀନରେ ଆସିଲା । ପଣ୍ଡୁଆ କଚେରି ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନେ ଖଜଣା ଆଦାୟ କଲେ । ସେତେବେଳେ ଆମ ଗଁର ଚେତେନ୍ଦ୍ର୍ୟ ନାମ ହୋଇଗଲା ଗରେଇଶାସନ । ଅବଶ୍ୟ ଗରେଇ ନାମରେ ଆମ ଶାସନ ଗଁକୁ ଲାଗି ବଡ଼ ପଡ଼ାଟିଏ ଥିଲା ଓ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଛକ୍ଷବାସ କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । ଧୋବା, ଭଣ୍ଡାରି ଜାତିର ଲୋକେ ଗରେଇର ଉପାତ ଅଧ୍ୟବାସୀ ଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତନ ନେଇ ଆମମାନଙ୍କର ସେବା କରୁଥିଲେ । ଏବେବି ସେ ପୃଥିବୀ ବଳବତ୍ତର ଅଛି । ଗରେଇର କୃଷକ ସଂପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଥିଲେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାସଂପଦ । ସେମାନେ ପ୍ରାୟ କିଛି କିଛି ଭୂସଂପରିର ଅଧୁକାରୀ ଥିଲେ ଓ କେତେକ ଭାଗ ବଞ୍ଚାର କରି ଜୀବିକା ଚଳାଉଥିଲେ । ଆମ କ୍ରାହୁଣ ଗଁଟି ‘ଶାସନ’ ନାମରେ ସର୍ବତ୍ର ପରିଚିତ ଥିଲେବି ଗରେଇ ସହିତ ଯୋଡ଼ିହୋଇ ‘ଗରେଇ ଶାସନ’ ନାମରେ ପ୍ରକଳିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ନଚେତ୍ ଏ ଦୁଇ ଗଁ ଆଖର, ବିଷର, ପର୍ବ ପର୍ବାଣି, ଗ୍ରାମ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରାୟ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ଶାସନ ଗ୍ରାମର ଠାକୁର ଅଳଗା ଓ ଗରେଇ ଗ୍ରାମର ଠାକୁର

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

ଶୈଶବରୁ

ଅଳଗା ପୂଜା ପାଉଥିଲେ । ଆମ ଗ୍ରାମରେ ‘ବାରୁଣୀ ଯାତ୍ରା’ ଚୈତ୍ର ମାସରେ ହେଉଥିଲା ଓ ସେମାନଙ୍କ ଗରେଇ ଗ୍ରାମରେ ଠିଆପାଳା ହେଉଥିଲା । ଏବକୁ ସେ ଗ୍ରାମରେ ଖୁବ୍ ଆଢ଼ମର ସହକାରେ ଭାଲୁକୁଣୀ ପୂଜା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୂଜା ବି ହେଉଛି । ଲୋକଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ସୁଧୂରି ଯାଇଥିବାରୁ ଝନାଡ଼େବା ଦେବାକୁ କାହାର କାର୍ପଣ୍ୟ ନାହିଁ । ମୋଟ ଉପରେ ଗରେଇ ଓ ଶାସନର ଅଧିବାସୀମାନେ ପରସ୍ତ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଥିଲେବି ପରସ୍ତରଠାରୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ Identity ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ।

ଆମ ପିଲାଦିନେ ଆମେ ଦେଖୁଛୁ ଗରେଇ ଗ୍ରାମର ଅତି ଗରିବ ଅଧିବାସୀମାନେ ଆମ ଗ୍ରାମରେ ‘କୋଠିଆ’ ଭାବରେ କେବେବି ବାର୍ଷିକ ଘରିର ଭରିରେ ଖଷାଦି କାମ କରିବାକୁ ନିଯୁକ୍ତି ପାଉଥିଲେ । ଫଳରେ ତ୍ରାହୁଣ ଓ ଅବ୍ରାହୁଣ ପରିବାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ପରସ୍ତ ନିର୍ଭରଶୀଳତାର ଭାଇଭାଇ ଗଢ଼ି ଉଠୁଥିଲା । ଆମେ ଅତି ଛୋଟପିଲା ଥିଲାବେଳେ କାହାକୁ କକା, କାହାକୁ ଭାଇ ବୋଲି ସମୋଧନ କରୁଥିଲୁ ଓ ସେମାନେ ଆମକୁ କାହାରେ ବସାଇ ମେଲଣ ଦେଖେଇବାକୁ ନେବାରେ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ । ବାରେଣୀ ଯାତ୍ରା ଥିଲା ଏ ଦୂଇ ଗ୍ରାମ ସର୍ବ୍ୟତାର ମିଳନ ପାଠ । ଲଥାଇ ଶାସନ (ଆମ ପଡ଼ିଶା ଗାଁ)ରେ ତିନିଦିନ ଧରି ଖୁବ୍ ମନ୍ତ୍ରିରେ ଯାତ୍ରା ହେଉଥିଲା । ଦୋକାନ, ବଜାର ବସୁଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ‘ବଜାରୀ’ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଆମେ ପିଲାମାନେ ଜନକଟା କରି ସେଇ ଦୋକାନମାନଙ୍କରେ ବୁଲି ବରା, କାକେରା, ଜିଲାପି ଖାଉଥିଲୁ; କିନ୍ତି ଖେଳନା ବି କିଣୁଥିଲୁ । ମୋର ମନେ ହେଉଛି ଗରେଇର ମାଧ କାକା (ମାଧଦାସ) ମୋତେ କାହାରେ ବସାଇ ବା ଲାଭ କରି ନେଇ ବଜାରରେ ବୁଲାଉଥିଲେ । ମୁଁ କାନ୍ଦକଟା କରି ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା ମାତ୍ର କେତୋଟି ପଇସାରେ ଚଣା, ବୁଟରଜା ଆଦି କିଣି ଖାଇବାକୁ ଦେଉଥିଲେ ।

ଆମ ଗ୍ରାମରେ ମହାଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଆମଗଛ ମୂଳେ କିନ୍ତୁ ରାମଲୀଳା ବହୁବର୍ଷ ଧରି ହେଉଥିଲା । ଆମ ଗାଁଠାରୁ ଦୂଇ କିଲୋମିଟର ଦୂର ଉଠେବୁଲାରେ ରାମଲୀଳା କରୁଥିବା ଦଳଟିଏ ଥିଲା । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ରାମ, ରାବଣ ଓ କୁମରକ୍ଷେତ୍ର ଚିହ୍ନିଥିଲି । ଆମେ ପିଲାମାନେ ସପ ମଣିଶା ନେଇ ଆଗରେ ବସିବାକୁ ଏକପ୍ରକାର ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରୁଥିଲୁ । କେବେ ରାମଲୀଳା ଦେଖୁଦେଖୁ ଭୋଲେଇ ନିଦରେ ବି ଶୋଇ ଯାଉଥିଲୁ । ମୋତେ କେତେ ରାତିରେ ନନା ଶୋଇବା ଅବସ୍ଥାରେ କାଣ କରି ଘରକୁ ଉଠେଇ ଆଣୁଥିଲେ । ଯାତ୍ରା କିନ୍ତୁ ଭୋର ହେବାଯାଏ ଖଲୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଯାତ୍ରା ଥିଲା ନୃତ୍ୟ ଓ ଗାତ୍ର ବା ଗାତ୍ରାଭିନୟ । ଏପରିକି ସାତାଙ୍କୁ ସାମୟିକ ହରେଇ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଗାତ୍ରିଏ ଗାଉଗାଉ ନାଟି ଯାଉଥିଲେ । ଗାତ୍ରି କରୁଣ ରମ୍ଭରେ ଭରି ଥିବାରୁ ସ୍ଵାଲୋକମାନେ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

ଆଖରୁ ଲୁହ ବୁହାଇ କାନ୍ଦୁଥିଲେ । ଆମେ କିନ୍ତୁ ରାମରାବଣ ଯୁଦ୍ଧ, ଭହୁଜିତ ବଧ, ବାଳା ସୁଗ୍ରୀବ ଯୁଦ୍ଧ ଆଦି ଦେଖିବାକୁ ସେତେବେଳେ ଭଲ ପାଉଥିଲୁ । ଭାଲୁଚମଢ଼ା ଦେହରେ ଶୁଭେଇ ହୋଇ କାମବାନ ଆସି ଷେଙ୍କରେ ନାଚିଗଲେ ଆମେ ହସି ହସି ଗଡ଼ି ଯାଉଥିଲୁ । ହନୁମାନ ତ ସାକ୍ଷାତ୍ ମାଙ୍କଡ଼ ରୂପରେ ଆସୁଥିଲେ ଓ ନରନଚି କରି କମେଇ ଦେଉଥିଲେ । ଏମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାଲୁ ଓ ମାଙ୍କଡ଼ମାନେ ହେଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସୈନ୍ୟସାମନ୍ତ । ଦଶଶିର ରାବଣ ସହିତ ସେମାନଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ ସେତେବେଳେ ଭାରି ଆକର୍ଷଣୀୟ ହେଉଥିଲା । ଦେହସାରା ନୀଳ ପାଉଡ଼ର ଲଗାଇ, ମୁଣ୍ଡରେ ଜଟାଛୁଟ ରଖି, କାନ୍ଦରେ ଧନୁଧର ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣ ଷେଜକୁ ଆସିଲେ ଆମେ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଯୋଡ଼ୁଥିଲୁ । ଫଟୋରେ ଦେଖୁଥିବା ଠାକୁରଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେପଛେ ହନୁମାନ କିନ୍ତୁ ଗାମ୍ବାର୍ଯ୍ୟ ନ ରଖି ନରନଚି କରି ହାସ୍ୟଗୋଳ ସୃଷ୍ଟି କରି ଆସୁଥିଲେ ।

ପିଲାଦିନେ ଦୋଳ ମେଲଣ ଓ ଦଶାଖୁକ ଲୋକଙ୍କ ସମବେତ ଘଣ୍ଟବାଦନ ଓ ମୃଦଙ୍ଗିଆମାନଙ୍କ ମୃଦଙ୍ଗ ନାଦ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ରାଜଗୁରୁଙ୍କ ଦାଘରେ ଦୁଇଧାଡ଼ିରେ କୋଡ଼ିଏ ତିରିଶ ମୃଦଙ୍ଗିଆ ବସି ଓ ସେମାନଙ୍କ ସାଥୀରେ ଖାଞ୍ଚ ବାଦକମାନେ ରହି ତାଳ ଲଯରେ ଯେଉଁ ନାଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ ତାର ପ୍ରଭାବ ଏବେବି ମୋ ମନରେ ନିନାଦିତ ହୁଏ । ଏସବୁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଦୋଳଶୁଭ୍ରିକୁ ଗରେଇ ଗ୍ରାମର ଭାଗରେଷୀ (ଠାକୁରଙ୍କ ଜନୀ) ମାନେ କାନ୍ଦରେ ବହନ କରି ମଡ଼ା ଅମଡ଼ା ନ ମାନି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନକୁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ନେଉଥିଲେ । ଆମେ ପିଲାମାନେ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼େଇ ଖୁବି ବେଶି ହେଲେ କନ୍ଦମୂଳ ପଡ଼ିଆ ବା କାଉଡ଼ିପ ମେଲଣକୁ ଯାଉଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଭୋଗ ଖାଇବାର ପ୍ରଲୋଭନ ନିଷୟ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ କାନ୍ଦିଆଳିମାନେ ବହୁ ପରିମାଣରେ ପାଉଥିବା ଚାନ୍ଦାରଜା, ଉଖୁଡ଼ା, କାକରା ପିଠା ଆଦି ଭୋଗକୁ ପିଲାଙ୍କୁ ନ ଦେଇ ଅଖା ଭିତରେ ରଖି ଦେଉଥିଲେ । ପରେ ସେ ଭୋଗ ସେମାନେ ବାଣ୍ଡି ନେଉଥିଲେ । କେତେଦିନ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ଜଳପାନର ଅଭାବ ରହୁନଥିଲା ।

ପିଲାଦିନେ ମୁଁ ବରାବର ଦେଖିଛି ଆମଗ୍ରାମକୁ ଆବୋରି ରହିଥିବା ଦଳୁଆ ବୁଦୁନଦା (ବୃଦ୍ଧାନଦୀ)ରେ ପ୍ରଚୁର ମାଛ ମରୁଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରର ସାମା ଅନୁଯାୟୀ ଏ ନଶରେ ବନ୍ଦ ବନ୍ଦ ଯାଇଥାଏ । ଖରାଦିନେ ପାଣି କମିଗଲେ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଗଣ୍ଠକୁ ଶୁଖେଇ ମାଛ ଧରାଯାଏ । ବାଲିଆ, ଶେଉଳ, ଫଳି, ମାଗୁର, କଉ ପ୍ରଜାତିର ମାଛ ବେଶି ମରୁଥିଲେ । ଯଦି କାହା ଗଣ୍ଠରେ ଭାଙ୍ଗୁର ପରି ବଡ଼ ମାଛ ଅକ୍ଷୁତ ରହୁଥିଲେ ସେମାନେ ପାଟି ପାକୁପାକୁ କରି ପାଣିରେ ପହଞ୍ଚିବା ଓ ବାଲିଆ ନିଶ ହଲେଇ ପହଞ୍ଚିବା ହିଁ ଥିଲା ମନମୁଗ୍ରକର । ଶେଉଳ ମାଛ ତ ପଙ୍କରେ ତେରାମାରି ଶୁଣି ଆସୁଥିବା ଗଣ୍ଠକୁ ଥରେଇ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୦

ଦେଉଥିଲା । ସହଜରେ ଧରା ଦେଉ ନଥିଲା । ବାଲିଆ ମାଛର ଆକୃତି ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ଏତେ ବଡ଼ ଥିଲା ଯେ ତାକୁ ରାଘବ ବୋଲି ସମସ୍ତେ କହୁଥିଲେ । ଏତେ ପରିମାଣରେ ପକ୍ଷମାଛ ଶେରଳ, ମାଗୁର, କିର ଧରୁଥିଲେ ଯେ ସେବାନଙ୍କୁ ମାସାଧୁକ କାଳ ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଟି ନନ୍ଦିଆରେ ବଂଚେଇ ରଖାଯାଉଥିଲା ଓ ଆବଶ୍ୟକତାନୁସାରେ ଧରି ତର୍କାରି କରାଯାଉଥିଲା । ଯାହାର ଗଣ୍ଠ ବୁଝା ହେଉନା କାହିଁକି ଆମେ ପିଲାଦିନେ ବନ୍ଦ ଉପରେ ବଦି ମାଛମାନଙ୍କର ଏ ବିଚିତ୍ର ଲାଳା ଦେଖୁଥିଲୁ । କେବେକେବେ ପକ୍ଷରେ କାଦୁଆମାଦୁଆ ହୋଇ ତେଡ଼ି ଗଡ଼ିଶା ମାଛ ଧରି ଘରକୁ ନେଇ ଆସୁଥିଲୁ । ଏତେ ପରିମାଣରେ ମାଛ ମରୁଥିଲେ ଯେ ପିଲାମାନେ ଶେଷକୁ କିଛି ଧରି ନେଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଦେଖୁବି ଘରମାଲିକମାନେ ଗାଳି ଦେଉ ନଥିଲେ । ପୁଣି ଏତେ ମାଛ ମରୁଥିଲେ ଯେ ଗ୍ରାମର ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ବନ୍ଧୁ ଯିବାର ବାଧତାମୂଳକତା ଥିଲା । ଯେ ଦେଉଥିଲା ସେ ମଧ୍ୟ ପରେ ବନ୍ଧୁ ମାଛ ପାଉଥିଲା । ମୋଟ ଉପରେ ଦବାନବାରେ ଓ ଭାଇଙ୍ଗରାରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସଂୟୁତି ତିଷ୍ଠି ରହିଥିଲା ।

ଠାକୁରଗଣ୍ଠର ମାଛଧରା ଥିଲା ସବୁଠାରୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ । ଗଣ୍ଠରେ କିଛି ସରୁଦଳ ଭାସି ବୁଝୁଥିଲା । ଜାକୁଆ ଓ ପେଳୁହାମାନେ ଗଣ୍ଠରେ ପରି ଯିବାମାତ୍ରେ ପାଣି ସାମାନ୍ୟ ଗୋଲି ହେଉହେଉ ବଡ଼ ବଡ଼ ଚୁଗୁଡ଼ି ଓ ଶିଙ୍ଗ ମାଛମାନେ କୁଳରେ ଲାଗି ଯାଉଥିଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ଙ୍କ ବାରଣ ନମାନି ଆମେ ଛୁଆମାନେ ସେ ଚୁଗୁଡ଼ି ଓ ଶିଙ୍ଗ ମାଛକୁ ଧରି ଲୁଚେଇ ଘରକୁ ନେଇ ଯାଉଥିଲୁ । ଏତେ ପରିମାଣରେ ଏ ଦୁଇ ପ୍ରକାରିର ମାଛ ସେ ଗଣ୍ଠରେ ରହୁଥିଲେ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ (ଆମ ଗାଁରେ ସମୁଦାୟ ପଚିଶଟି ପରିବାର ସେତେବେଳେ ଥିଲା) କିଲେ ଦୁଇ କିଲୋ ପରିମାଣରେ ପହଂଚି ଯାଉଥିଲା । ମାଛମାରି ଜାକୁଆମାନେ ଦୋଳମଣ୍ଡପ ତଳ ମାଟିରେ ଜମା କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ନେଉଥିଲେ ତିନିଭାଗରୁ ଭାଗେ । ଅବଶିଷ୍ଟର ପରିମାଣ ଏକ ବା ଦେବ୍ତା କୁଳଙ୍ଗାଳ ହୋଇପାରେ-ସାହା ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ ସମାନ ଭାବେ ବନ୍ଧୁଯିବ; ଠାକୁରଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ରାଳ ପାଇଁ ଦଶ ପଦର କିଲୋ ରହିବ । କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଭାକୁର ବା ଗୋହିମାଛଟିକୁ ମନ୍ଦିରମ ତରଫରୁ ସ୍ଵର୍ଗତ କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର ନେଇଗଲା ବେଳେ ମୋ ମନରେ ଖୁବ୍ କୋଧ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା । ମନ୍ଦିରମ ଗୋଟେ କି ପ୍ରଥା! କେବଳ ବୁଝରମ ମାଛଟିକୁ ନେଇ ମିଶ୍ର ସାତଘର ବାଣ୍ଡିନେବେ । ଏ ପ୍ରଥା କିପରି ବନ୍ଦ ହେବ ସେଥିପାଇଁ ମୁ ପାଟିକରି କହୁଥିଲି । ରାତିରେ ଯନ୍ତ୍ରାଳ ଭୋକି ପାଇଁ ତରକା ବାଲିଆ ଶେରଳ ଫଳ ଭାକୁର ମାଛ କେତୋଟି ଥିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରୁ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ ଇତଳ ଓ ମୁଗଡ଼ାଳି ଆଦାୟ ହେବ । ଠାକୁର ଗଛରୁ ତୋଳା ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିମାଣରେ ନନ୍ଦିଆ ଆଗରୁ ଥିବ । ସେଥିରେ

କ୍ଷାରି ତିଆରି ହେବ । ଏତେ ପରିମାଣରେ ଦୁଧ କାହଁ ଆସିବ ? ତେଣୁ ନଡ଼ିଆ ରସରେ କିରା । କିନ୍ତୁ ମାଛମହୁରରେ ମାଛ ସରିସରି । ବନ୍ଦଳକବଳୀ, ପାଟିଲା କଖାରୁ, ସାବୁ ଓ ଆଲୁ ପୁଲାଏ କଟା ହେବ । ସେ ଶିଖି ସାରିଲେ ସେଥିରେ ଦିକୁଣ୍ଡ ପରିମାଣରେ ମାଛ ମିଶାଯାଇ ଘଣ୍ଟାଯିବ । ତା'ପରେ ହେବ ଚମକାର ଛୁଳ । ସେ ମହୁର ବାସ୍ତା ଓ ଚେଷ୍ଟେ ମୁଁ ସହରା ରନ୍ଧା ମାଛ ତର୍କାରୀରେ କେବେ ବି ପାଇନାହିଁ । ଏବେବି ଗାଁକୁ ଗଲେ ପିଲାଙ୍କୁ ଯନ୍ତାଳ ଭୋକି ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ଗାଏ । ପଟ ପାଛେ ଖରାପ ହେଉ କଂସାଏ ପରିମାଣ ମହୁର ଖାଇ ଦିଏ । ସେ ରୋଷେଇ, ସେ ପଢ଼କ୍ରି ଭୋଜନ, କବଳୀ ପତ୍ର ଏଣିକି ସ୍ଵପ୍ନ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଆମ ଗ୍ରାମର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ସେବିନ ଠାକୁରଙ୍କ ଚଉତରାରେ ବସି ଭୋଗ ଉଠିବା ଯାଏ ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପାଖରେ ଭୋଗ ଲାଗେ । ଘଣ୍ଟା ଧୂନି ହୂଏ । ଆମେ ପିଲାମାନେ ସେତେବେଳୁ ଠାକୁର ଚଉତରାରେ ଭଲ ସପାଜାଗା ଦେଖୁ ବସି ଲୋଭାସନ୍ତ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରୁ । ଗାଁର ଶାନ୍ତି, ସ୍ମୃତି ଓ ସହାବସ୍ଥାନ ପାଇଁ ଏ ଭୋକିର ଯେଉଁ ମହାର ଅବଦାନ ଥିଲା ଆଜି ଆଉ ତା' ନାହିଁ ।

ସେହିପରି ଗାଁର ଦୁଇଟି ପର୍ବ- ଜନ୍ମାଷମୀ ଓ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣମୀ । ଜନ୍ମାଷମୀରେ ଗୋପୀନାଥଙ୍କ ପାଖରେ ଭାଗବତ ପାରାୟଣ ହେବ । ପ୍ରଥମସ୍ତଦତୀରୁ ତ୍ରୁଯୋଦଶ ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଚଉଦଇଣ ଚଉଦଟି ବହି ଧରି ବସିବେ । ଦଶମସ୍ତ ଗୋପଳୀଳା ଓ ମଧୁରାଳୀଳା ପାଇଁ ଦୁଇଜଣ ପାରାୟଣ କରିବେ । ସକାଳୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ସରିବାବେଳକୁ ସଂଧ୍ୟା । ତା'ପରେ ଚୁଡ଼ାଘଣା ଭୋଗ ପ୍ରତ୍ଯେ ପରିମାଣରେ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଣ୍ଣାୟିବ । ସେହିପରି ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣମୀରେ ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ଗୋପୀନାଥ ଖୁଲୁଥିବେ । ନୂଆ ମନ୍ତ୍ରାରେ ଠାକୁରଙ୍କ ତରଫରୁ ନଡ଼ିଆ ପାତି ସରସର ଉଞ୍ଚୁଡ଼ା ତଳା ହୋଇଥିବ । ପାଞ୍ଜିଆ ଆଗତ ବର୍ଷର ବିବରଣୀ ଦେଇ ପାଞ୍ଜିପାଠ କଳା ପରେ ବଡ଼ ମାଣରେ ମାଣେ ଲେଖଁ ପ୍ରତି ପରିବାର ଭୋଗ ପାଇବେ । ଅବଶିଷ୍ଟ ସେଇଠି ପିଲାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଣା ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ତାଟିଏ ଧରି ଆମେ ନାକେଇଥିବୁ । ଭୋଗ ପାଇଲା ମାତ୍ରେ ଘରକୁ ଛୁ' ମାରିବୁ । ଆଉ ଠାକୁରଙ୍କ ଏକୋଇଶି ଦିନ ଚନ୍ଦନପାଳି ବା ଚନ୍ଦନ ଯାତ୍ରା । ସେତ ଏବେବି ଆମ ଗାଁ ପାଇଁ ଏକ ଅଭୁଲା ଅନୁଭୂତି । ପ୍ରତିଦିନ ରାତି ଦି' ଘଢ଼ି ସରିକି ଛୁଆଙ୍କ ଠାରୁ ଚୁଡ଼ାଙ୍କ ଯାଏ ତାଟ ଧରି ଚନ୍ଦନ ଯାତ୍ରା ଭୋଗ ପାଇଁ ଠାକୁର ଚଉତରାରେ ବସି ରହିବେ । ଚୁଡ଼ା ଘସା, ଚୁଡ଼ା ଭଜା ମୁଠାଏ, କିନ୍ତୁ ଉଞ୍ଚୁଡ଼ା ଦୁଇ ପୋଷ ଲେଖଁ । ଦୁଇଟି ପାଳି ଏକାଠି ହେଉଥିଲେ ଦି ଆଂଜୁଲା ବି ମିଳିପାରେ । ତା' ପୂର୍ବରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ିଆଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ପତି ମିଶା ଭାଗ ପାନ । ସେଇଠି ପୁଣି ଗ୍ରାମର କେତେ ଅଟରା, କଳିତକରାଳର

ସମାଧାନ । ଠାକୁରଙ୍କ ନାମରେ ହରିବୋଲ ଦେଇ ଅଧିକାଂଶ ଅଟରାର ସମାଧାନ ।
 ଏତ ଖାଲି ଗାଁଟିଏ ନୁହେଁ- ଜାତୀୟ ଜୀବନର ଆଦ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ଭୂମି । ସହାବସ୍ଥାନର
 ଯେଉଁ ବିଚିତ୍ର ଦୃଶ୍ୟ ମୁଁ ପିଲାବେଳେ ଦେଖୁଛି, ଆଉ ଯେଉଁ ଅନାମଧେୟ ମଣିଷମାନେ
 ଏଇ ଗାଁର ଜୀବନଧାରାକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି- ତାଙ୍କ ମୁଁ ଏବେବି ମୋ ସୃତିରେ ଜଳଜଳ
 ଭାସି ଉଠେ । ବିଲବାଡ଼ିରେ ଗଧ ପରି ଖଟି ଧାନ-ମୁଗ-କୋଳଥ ଉତ୍ସାଦନ କରି
 ପରିବାରଟିକୁ ସମାଲୁଥିବା ଏ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏତେ ମାନବିକତା, ଉଦାରତା,
 ସ୍ଵେଚ୍ଛା ମମତା କେଉଁଠୁ ଆସେ ? କେହି କେହି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବାତରୋଗୀ, କେହି
 ଯକ୍ଷାର ଶିକାର, କେହି ମ୍ୟାଲେରିଆ ଜରରେ ଥରି ଥରି ଗାଁ ଦାସରେ ତଥାପି ବିଲକୁ
 ଛଲିଥିବେ । ଓଷଧ କାହିଁ ? କେବଳ ପାଚନରେ ସେମାନେ ଭଲ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ।
 କାହିଁ କେଉଁଠି ସାତମାଇଲ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଢାକ୍ରରଖାନା । ସେତେବାଟ କ’ଣ
 ପାଇଛେବ ? କିଏ ଜଣେ ବତେଇ ଦିଏ ଚିରେଇତା ପାଚନ ପିଅ- ମ୍ୟାଲେରିଆ
 ଛାଡ଼ିଯିବ । ତାହାହିଁ ହୁଏ । ଓଷଧ ନଖାଇ କେଉଁ ବାତରୋଗୀର ଗୋଡ଼ ଫୁଲିଯାଏ-
 ଜୀବନସାରା ଗୋଦରା ଗୋଡ଼କୁ ଧରି ସେ ବଂଚି ରହେ । ତିନିଙ୍କରି ଦିନ ଜର ତୋଗେ ।
 ପାଟିକୁ ଦାନା ଯାଏନି । ତା’ପରେ ପୁଣି ଝଲେ ବିଲକୁ, ଡିଆକୁ, କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରକୁ । ଏ
 ମଣିଷମାନେ ଅମୃତର ସତାନ ନୁହୁନ୍ତି ତ ଆଉ କ’ଣ ? ସେ ଗାଁକୁ ମୁଁ ଝୁରେ, କିନ୍ତୁ ଆଉ
 ଦେଖୁବାକୁ ପାଏ ନାହିଁ । କାହାଟି ନିଧ୍ୟ ନନ୍ଦ, କୃତ୍ତିବାସ ଚଇନି, ଯଦୁ ଶତପଥାକ ପରି
 ହସଖୁସି ଓ ଶ୍ରମ ବିରାମର ମଣିଷ ? କାହିଁ ବା ଶାରଦୀୟ ରାତିରେ କହନ୍ତି ଖେଳ, ଝିଅଙ୍କ
 ପୁରି ଓ ଫୁଲ ବଉଳବେଶୀ ସବବେତ ଗାତ, ଦେଳିଖେଳ, ରଜ ବାଗୁଡ଼ି ଖେଳ, ଗୋଧୁରେ
 ଡିଆ କରି ମାଛ ଧରିବାର ନିଶା ? ଆମପରି ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଖରେ ବସେଇ ଯଦୁବାପା
 ଓ କୃତ୍ତିବାସ ମରସା କେତେକେତେ ପୁରୁଣାକାଳିଆ କଥା କହନ୍ତି । ପୁଣି ଆମରି ସାଜାରେ
 ଦି’ ପହରରେ ଛ’ ଜଣିଆ ତାସଖେଳ, କେତେବେଳେ ପଶାଖେଳ- ବଡ଼ ବୟସ
 ବିଷ୍ଣୁ ନଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଖେଳସାଥୀ । ସେଇମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସବୁଠାରୁ
 ମାନ୍ୟଗ୍ରେୟ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ମୋ ଦଦେଇ ଭଗବାନ ଶତପଥୀ ଓ ମୋ ନନ୍ଦ ବିଦ୍ୟାଧର
 ଶତପଥୀ ଓ ସାନଦଦେଇ ରମ୍ଭନାଥ- ସମସ୍ତେ, ତାଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି ସାନ ଆପଣେ, ମଞ୍ଚିଆ
 ଆପଣେ ଓ ବଡ଼ ଆପଣେ ନାମରେ । ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ପ୍ରଥମେ ଗାଁରେ ଝଟଶାଳୀ
 ବଦାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଡ଼ିବାକୁ ବାଧ କରୁଥିଲେ; କର୍ମକର୍ମାଣି ଶିଖାଉଥିଲେ ।
 ତେଣୁ ଆମ ଗାଁରେ ସାରା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିଲେ ପାଖଆଖ ଶୁନ୍ଦି ଓ ଖଣ୍ଡାୟତ ଗ୍ରାମର ପୁରୋହିତ ।
 ଦି’ ପଇସା ପାଉଣାରେ ବି ଶ୍ରାନ୍ତାଦି କର୍ମ ସମାପନ କରୁଥିଲେ । ଯଜମାନ ଯାହା
 ଦେଲେ ସେଇଥିରେ ସେମାନେ ଖୁସି । ଦାବି ନାହିଁ କି କଟାଳ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କର

ଥିଲା ହଲେ ଲେଖଁ ବନଦ, ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଗାନ୍ଧି । ସମସ୍ତେ ଥିଲେ ଘଷା କିନ୍ତୁ ହଳ
କରୁଥିଲେ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମର ଶୁଦ୍ଧମାନେ- ବାର୍ଷିକ ଚାକି ଭିତିରେ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ବେଶି
ଭୂଷଣପରି ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଶୁଦ୍ଧମାନେ ଥିଲେ କର୍ମତପ୍ତ । କ୍ରମେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ସେମାନଙ୍କ
ଘଷାବାସ ହରେଇ ଜମି ବିକିଲେ ଓ ଗରେଇ ରୋଜଗାରିଆ ଘଷାମାନେ ଜମି କିଣିଲେ-
ସମସ୍ତେ ଭଲରେ ରହିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଥିଲା; ଠିକ୍ ଯେଉଁପରି
ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । କିନ୍ତୁ କାହା ମଧ୍ୟରେ ଅପରାଧ ପ୍ରବୃତ୍ତି ନଥିଲା । ମୋ ପିଲା
ଦିନେ ଗାଁରେ ମାଲିମକଦମ୍ବା ନଥିଲା, ରାଜନୈତିକ ଦଳ ନଥିଲା, ଦଳାଲି ନଥିଲା,
ଛେରି ଚପଟ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେଇ ଗାଁ ଘଲଘରରୁ ସୌଧ ମାଲିମୀ ହୋଇଯାଇଛି ।
ମହାବାତ୍ୟୋ ଲୋକମାନଙ୍କୁ କରି ଦେଇଛି ନାତିହୀନ, ଅବିବେଳୀ, ସ୍ଵାର୍ଥପର । ନିଜର
ସୁଖଦୁଃଖକୁ ପରଦୟ ମଧ୍ୟରେ ବାର୍ଷି ଏ ଲୋକମାନେ ଆଉ ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିନାହାନ୍ତି ।
ଅଧୁକାଂଶ ବୁରିଜୀବୀ-ପଡ଼ାଶୁଣା କରି ଘକିରି ପାଇଛନ୍ତି ଓ ଭଲରେ ଚଲାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
ଗାଁର ସେ ସବାବସ୍ଥାନ, ସେହି ସଂପ୍ରାତି, ପାରଦୟକ ହସଖୁସି ଆଉ ନାହିଁ । ସବୁ ଗାଁ
ପରି ଆମ ଗାଁକୁ ବି ରାଜନୀତି ଗ୍ରାସ କରିଛି । ତା'ର ପ୍ରଥମ ଶରବ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି
ସୁବକମାନେ । କୁଟ କପଟ କରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଏବେ ଶ୍ରେୟ ମଣ୍ଡିଛନ୍ତି । ଭଲ ବହିଟିଏ
ଧରି ରାମମିଶ୍ରଙ୍କ ପରି ଆଉ ଜଣେ କେହି ଗାଁ ଦାଣରେ କଠରମାଡ଼ି ଯାଉଥିବା ଦେଖିବାକୁ
ମିଳିନାହିଁ । ବହି ପ୍ରତି ଗାଁ ଚୋକାଟୋକାଙ୍କର ଆଦର ନାହିଁ । ଟି.ରି. ଦେଖିବାରେ
ସମସ୍ତେ ମଜଗୁଲ । ଅନେକ ହୁଏତ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ତାଙ୍କର ଗାଁର ଦୁଇଜଣ ଓଡ଼ିଶାର
ବଡ଼ ଲେଖକ ଲେଖକା ଅଛନ୍ତି । ବହିଟିଏ ପାଇଁ କେହି କେବେ ଅନୁରୋଧ କରନ୍ତି
ନାହିଁ । ଗାଁର ଭିତରର କ୍ରମେ ଫଳା ହୋଇ ଉଠିଛି- ତେଣୁ ଢୋଲପରି ହେଉଛି ଶରାୟିତ ।
ମଣିଷପଣ୍ଡିଆର ହୋଇଛି ଅପମୃଦ୍ୟ; ପୁରାଣ ପାରାୟଣ ନାହିଁ; ହରିହାଟ ନାହିଁ- କେବଳ
ପରଦୟ ମଧ୍ୟରେ କୁହିତ ମନ୍ତରା । ମୋ ପିଲାବେଳର ଗାଁକୁ ମୁଁ କେଉଁଦିନ ହରାଇ
ବସିଲି- ଆଖିରେ ଲୁହ ଆସି ଯାଉଛି ସେ କଥା ଭାବିଲାବେଳକୁ ।

ଏହିପରି ଏକ ଏତିହ୍ୟ ସଂପନ୍ନ ଗ୍ରାମରେ ମୋର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ୧୯୩୭
ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ୨୫ ତାରିଖ ଦିନ । ସେବିନ ରାତି ଥିଲା ଆଶ୍ଵିନ ପୂର୍ଣ୍ଣମାର ପୂର୍ବରାତ୍ରି ।
ତେଣୁ ସମୟ ଗ୍ରାମରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ମହୋସବ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ନିର୍ମଳ ଆକାଶରେ
ବର୍ଷାକାର ଆଲୋକ ପିଣ୍ଡ, ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ଧଳାଧଳା ମେଘ ଖଣ୍ଡର ବାଯବାୟ
ଗଢି । ଆକାଶ ଓ ପୃଥିବୀ ସବୁ ଯେପରି ସୁନ୍ଦର ଥିଲା ସେବିନ । ମୋର ପିତାଥିଲେ
ବିଦ୍ୟାଧର ଶତପଥା ଓ ମାତା ଦୁର୍ଗାବତୀ ଦେବା । ମୋ ଉପରେ ଥିଲେ ଦୁଇ ଭାଇ
ଦାମୋଦର ଓ ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ । ତଳେ ପୁଣି ଦୁଇ ଭାଇ ଓ ଦୁଇ ଭଉଣୀ । ସେମାନଙ୍କ ନାମ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୩

ଥଳା ଭାନୁ ଓ ବନଲତା । ଦୁଇ ସାନ ଭାଇ ହେଲେ ଶୌରହରି ଓ ରବି । ଆମେ ଥିଲୁ ଏକାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାରର ସତାନସତତି । ବଡ଼ ଦଦେଇ ଭଗବାନ ଶତପଥୀ ଥିଲେ ଘରର ମୁରବି । ତାଙ୍କ ତଳକୁ ଚନ୍ଦ୍ରନାଥ ଓ ତାଙ୍କ ତଳକୁ ମୋଟ ପିତା ବିଦ୍ୟାଧର । ତାଙ୍କ ଉଭଣୀ ତରା ନାନୀ । ସେ ଥଳା ବାଲ୍ୟବିଧବୀ । ଜେଜେମା ରମ୍ଭାଦେବୀ ।

ଦୁଷ୍ଟାମୀର ଚରମ ସୀମାରେ ଥଳା ମୋ ପିଲାଦିନ

ସମସ୍ତଙ୍କ ପିଲାଦିନ ପ୍ରାୟ ସମାନ ଭାବରେ କଟିଆଏ । ସମସ୍ତେ ଦୁଷ୍ଟାମୀ କରନ୍ତି, ସାଇସାଥାଙ୍କ ସହିତ ଖେଳୁ ଖେଳୁ ମାଡ଼ଗୋଲ କରନ୍ତି, କହାକଟା କରନ୍ତି, ଧୂଳି ଧୂସର ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି । ଗାଁ ଦାଉରେ ଖେଳୁ ଖେଳୁ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ବେଳେ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ସବୁ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ମୋଡ଼ର ସମୟ ଏଇ ଗାଁ ସ୍କୁଲ ଜୀବନ । ସ୍ଵର୍ଗାରେ ଯିବା ଅପେକ୍ଷା ବାଧ୍ୟବାଧକତା ଅଧିକ ଥାଏ । ଶୈଶବର ଖେଳ କୌତୁକ କ୍ରମେ ପ୍ରଥାବନ୍ଧ ହୋଇଯାଏ । ବଡ଼ ଭାଇ ବା ଭଉଣୀ ସହିତ ଛିଣ୍ଡାପ୍ୟାଣ୍ଡ, ଚିରାଗେଂଜି, ଦିଲିଟ ଓ ବିଷାନି ଧରି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ ଗ୍ରୁମ ସୀମାଟକୁ ସ୍କୁଲୟାତ୍ରା । ସେଠି ଶିଶୁ ଶ୍ରେଣୀ ଠାରୁ ଡୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଠ୍ୟତାର ବ୍ୟକସ୍ତା ଥାଏ । ଥା'ନ୍ତି ଜଣେ ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷକ ପଣ୍ଡିତ ଗ୍ରାମର ବ୍ରଜବଂଧୁ ବିଶ୍ୱାଳ । ବ୍ରଜସାର ଠାକୁର ଗଡ଼ିଆର ଗଡ଼ାର ଓ ନିର୍ମଳ ପାଣିରେ ଭାଇଭୁ ମାରି ଗାଧାନ୍ତି - ଆମେ ବିସ୍ମିତ ହେଉ । ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାକୁ ଡେରି ହେଲେ ବ୍ରଜସାରଙ୍କ ବେତମାଡ଼ ବସେ- ଛିଅ ପିଲାଙ୍କୁ ବାହ୍ୟ ଦେଲେ ତାଙ୍କ ପାହାର ଜଣାଅଧିକ ସବୁ ପୁଅ ପିଲା ଖାଇଛନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ କାନଧରି ଏକ ଗୋଡ଼ିକିଆ ହୋଇ ଠିଆ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଆଖରୁ ଲୁହ ଓ ନାକରୁ ସିଂହାଣି ବୋହି ଯାଉଥିବ, ଦି'ହତ ଥିବ ଦି' କାନକୁ ଧରିବାରେ ତପ୍ତର । ଲୁହ ଓ ସିଂହାଣି ପୋଛି ହେବ କିପରି ? ସ୍କୁଲରେ ହରିତାଳିକା (ଗଣେଶ ପୂଜା) ବା ସରସତୀ ପୂଜା ଦୁଇଟିଯାକ ଆନନ୍ଦବାୟକ ଉସ୍ତବ । ସକାଳୁ ଉଠି ଗାଁ ଦଶାପାଖ ଗୋଧରୁ (ଜଳ ପ୍ରଣାଳୀ) କରିପୁଲ ବା କାହା କାହା ବାଢ଼ିରୁ ବିଭିନ୍ନ ପୁଲ ତୋଳି ଆଣିବାରେ ଆମ ଭିତରେ ବେଶ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଥାଏ । ବର୍ଷବୋଧ ବହି ଓ ମୋ ପାଠ୍ୟବହି ଆମ ଶିକ୍ଷାର ଥଳା ମୂଳଦୂଆ । ପଣିକିଆ ଘୋଷିବା ଓ ଫେଡ଼ାଣ, ମିଶାଣ, ଗୁଣନ ଓ ହରଣ ଥଳା ଦିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଶେଷ ଯାଏ ଅଙ୍କ ଶିକ୍ଷା । ଡୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ବେଳକୁ ଅଙ୍କ ଶିକ୍ଷାରେ ସାମାନ୍ୟ ଜଟିଳତା ଆସିଲା । ଆମେ କ୍ରମେ ଡୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଆସିଗଲୁ ଓ ମୁଁ ଭଲ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିବାରୁ ହୋଇଗଲି କ୍ଲୁସର

ମନିଟର । ଆମ ପିଲାଦିନେ ଗାଁରେ ବସନ୍ତ, ହାଡ଼ପୁଣ୍ଡି, ମେଲେରିଆ, ହଜଜା ଓ ଜର ଥିଲା ସାଧାରଣ ରୋଗ । ଗାଁକୁ ଆସି ଟୀକାଦାର ମାନେ ଗୋବୀଜ ଟୀକା ଦିଅଛି । ଗୋଟିଏ ଧାରୁଆ ଛୋଟ ଛୁରିରେ ହାତର ନିମ୍ନପାର୍ଶ୍ଵରେ ତିନୋଟି ଅଧଳଙ୍କେ ଲମ୍ବର ଗାର ଟଣି ଦିଅନ୍ତି ଯେପରି ରକ୍ତ ବାହାରିବ । ତା'ପରେ ଛୋଟ ଶିଶିରୁ କିଛି ଦୁବଣ ଆଣି ତା' ଉପରେ ପ୍ରଲେପ ଦିଅନ୍ତି । ଏ ଟୀକା ସବେ ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରାୟ ଅଧାଅଧି ଦୁଆଙ୍କୁ ବସନ୍ତ ରୋଗ ମାତ୍ର ବସେ । ମୁହଁସାରା ଫୋଟକା ବାହାରେ । ପ୍ରବଳ ଜର ହୁଏ, କିଛିଦିନ ସ୍କୁଲ ବହ କରି ଘରେ ରହନ୍ତି ଓ ତା'ପରେ ମୁହଁରେ ବସନ୍ତ ଦାଗ ଧରି ସ୍କୁଲକୁ ଆସନ୍ତି । ଦଳିତ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରାୟ ସ୍କୁଲକୁ ଆସୁନଥିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନେ ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ଅକ୍ଷର ବିବର୍କତ ।

ମୋତେ ଦିନେ ବ୍ରଜସାର ସ୍କୁଲ ପିଲାଙ୍କୁ ଜଗିବା ଓ ପଡ଼ାଇବା ଦାୟିରୁ ଦେଇ କୌଣସି କାମରେ ପାଖ ଗାଁକୁ ଗଲେ । ସ୍କୁଲ ଘରଟି ମେଲା ଖୋଲା ମାଟିର ଚଟାଣ ଓ ଉପରେ ଚାଳର ଛପର । ମୁଁ ବେଚଟିଏ ଧରି ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଲି । କାଳି ତ ଗାଁକୁ ଟୀକାଦାର ଆସିଥିଲେ; ଦୃଢ଼ିଟି ଥିଲା ଏକାତ୍ମ ତାଙ୍କ । ତେଣୁ ସାର ନଥବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ନେଇ ମୁଁ ସହପାଠିନୀ ପ୍ରେମ, ସୀତା ଓ ସତ୍ୟଭାମା ହାତରେ ଟୀକା ଦେବା ଛଳରେ ମୋ କଲମର ନିବ୍ରତେ ତିନୋଟି ଲେଖୀ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗାର କାଟି ସେଥୁରେ ସ୍ୟାହି ବୋଲି ଦେଲି । ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେବାରୁ କ୍ଲୁସରେ କନାକଟା ସିନା କଲେ କିନ୍ତୁ ମୋ ଦୁଷ୍କାମୀଙ୍କୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରି ନଥିଲେ । ସାର ଫେରିଲା ବେଳକୁ ଛୁଟି ପାଇଁ ଘଣ୍ଟା ବାଜିଲା । ତେଣୁ ସେ ତିନିଜଶ ଝିଅ ମୋ ନାମରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ନପାଇ ଘରକୁ ଗଲେ । ତା'ପରଦିନ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ହାତ ଫୁଲି କାହାକୁ କାହାକୁ ଜର ହୋଇଗଲା । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଘରେ ବାପା ବୋଉକୁ ମୋ ଖେତ୍ରାମି ବିଷୟରେ ଜଣେଇବା ସାଭାବିକ । ତାଙ୍କ ବାପାମାନେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋ ନନାଙ୍କ ପାଖରେ ଅଭିଯୋଗ କଲେ ଓ ନାନା କଟୁକଥା କହି ଗାଲିଗୁଲକ କଲେ । ନନା ସେତେବେଳେ ଫୁଲ ଡାଳା ଓ ଖାଲି ଡାଳକାଏ ଧରି ମହାଦେବ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ବାହାରିଥାନ୍ତି । ମୋତେ ଡାକିଲେ ଓ କିଛି ନ କହି ସେଇ ଡାଳରେ ମୋ ପିଠିରେ ଛେତିଦେଲେ । ମୁଁ ମରିଗଲି ମରିଗଲି କହି ବୋଉକୁ ଡକା ପାଢ଼ିଥାଏ । ନନାଙ୍କ ରାଗ କିନ୍ତୁ ଥାଏ ପଞ୍ଚମ ବିଦ୍ୱୁତେ । ବୋଉ ମୋତେ ଧରାଧରି କରି ଘରକୁ ଆଣିଲା । ମୁଁ କେତେଦିନ ଯାଏ ସେ ତିନି ଝିଅଙ୍କୁ କଥା କହିଲିନି । ମୋତେ ବନ୍ଦୁତ ମାଡ଼ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ତିନି ଝିଅ ବୋଧନ୍ତୁ ବ୍ୟଥତା ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ପରେ ଅନେକ ସହାନୁଭୂତି ଜଣାଇଲେ ।

ପିଲାଦିନେ ମୋ ଦୁଷ୍ଟମୀର ସୀମା ନଥୁଳା । ମନ କ'ଣ ହେଲା କେଜାଣି ଦିନେ
ସଂଧ୍ୟାରେ ଶତାଧୁକ ଜୁଲୁଜୁଲିଆ ପୋକ ଗାମୁହାରେ ଧରି ଗୋଟିଏ ଆଲୋକର ବଲବ
ସୃଷ୍ଟି କରି । ପ୍ରେମନାନୀ (ମୋ'ଠାରୁ କିଛି ବଡ଼) ତାଙ୍କ ଦାଉ ପିଣ୍ଡରେ ବସିଥିଲା ।
ତାରି ଉପରେ ସେ ସବୁ ଜୁଲୁଜୁଲିଆକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲି । ସହଜେତ ସେ ଥିଲା ଅପୂର୍ବ
ସୁନ୍ଦରୀ, ଏବେ ତା' ଦେହସାରା ଜୁଲୁଜୁଲିଆ ପୋକ ଜଳୁଥାନ୍ତି, ନିଭୁଥାନ୍ତି । ସେ ମୋ
ଉପରେ ବ୍ୟାଜ ବିରକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କଲେବି ତା' ଦେହ ଉଦ୍ଧଳ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ମୁଁ କ'ଣ
ଆଉ ସେଠି ଅଛି; ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଘରକୁ ଚାଲିଆସିଲି ।

କୁହାୟାଉଛି “ଲାଲଯେତ ପଞ୍ଚବର୍ଷାଣି ଦଶବର୍ଷାଣି ତାତ୍ୟେତ” । ପିଲାଦିନ ଅର୍ଥାତ୍,
ଗାଁ ସ୍ତୁଲରେ ପାଠପଡ଼ା, ଗୋଧୁରେ ମାଛ ଧରା, ବିଲରେ ଧାନକେତା ସଇଁଟା, ଗଡ଼ିଆରେ
ପାଣି ପଙ୍କ ଗୋଲେଇ ଗାଧୁଆ, ଖରାବେଳେ ନ ଶୋଇ ଏଣେ ତେଣେ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ
ସହିତ ମାତିବା, ଖେଳିବାର ସମୟ । ତାରି ଭିତରେ ମୋତେ ବ୍ରଜ ସାର କହିଥାନ୍ତି—
“ତୁ ମନଦେଇ ପାଠ ପଡ଼; ବୃତ୍ତି ପରାକ୍ଷାକୁ ରାହାମା ଯିବୁ ।” ଏ ବୃତ୍ତି ପରାକ୍ଷା କ'ଣ ଓ
କାହିଁକି ମୋର ବୁଝିବାର ତାକତ ନଥାଏ । ତଥାପି ହାପପ୍ୟାଣ ଓ ସଫାପାର୍ଟ (ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଏକମାତ୍ର ସାର୍ଟ) ପିଛି ଯିବାକୁ ହେଲା । ସେଠି ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ମୋର ପିଲେହି ପାଣି ।
ବାବୁ ପିଛିଥାନ୍ତି ଖାକିର ହାପପ୍ୟାଣ, ଧଳା ହାପପାର୍ଟ ଜନ୍ମ କରିଥାନ୍ତି, ମୁଣ୍ଡରେ ଢାଳ
ପିଛିଥାନ୍ତି- ସାରକେଳ ଚଢ଼ି ଆସନ୍ତି । ଲିଖୁତ ପରାକ୍ଷା ଅର୍ଥାତ୍ ଅକ ଓ ସାହିତ୍ୟ ପରାକ୍ଷା
ଶେଷ ବେଳକୁ ମୌଖିକ ପରାକ୍ଷା । ମୋତେ କି' ପ୍ରଶ୍ନ ସେ ପଇରିଲେ ମୋର ମନେ
ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଡରରେ ଏକ କରି ପକେଇବା ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଗଲି । ମୋ ପାଟିରୁ କଥା
ବାହାରୁ ନଥାଏ । ମୋ ବୃତ୍ତି ପାଇବା ନୋହିଲା । କେବଳ ସାର ହେଲା ବର୍ଷଟିଏ
ବୃତ୍ତିର । ଅର୍ଥାତ୍ ନଥ ବର୍ଷ ବେଳେ ଦଶବର୍ଷ ବୋଲି ହିସାବ କରାହେଲା, ନହେଲେ
ବୃତ୍ତି ପରାକ୍ଷା ଦେବାକୁ ମୁଁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇନଥାନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବର୍ଷଟିଏ ହରେଇ
ପରେ ମୁଁ ଯେଉଁ ଦୁର୍ଯ୍ୟଗର ସମ୍ବନ୍ଧୀନ ହେଲି ତାହା ଆଉ ମୋ ଭାଗ୍ୟଲିପିରୁ ନିର୍ଭବାର
ନଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ସହଚକୁ ଆସି ଦେଖିଲି ମୋ'ଠାରୁ କମ୍ ବୟସର ପିଲାମାନେ ମୋ
ଉପର ଶ୍ରେଣୀରେ ।

ଏଇ ପିଲାବେଳେ ଗାଁ ଦାଉରେ ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ସହିତ ବଲଖେଳ ଜମେ । ମୋର
ଭୁଲ ଦେଖିଲେ ସେ ମୋ କାନମୋଡ଼ି ପିଠିରେ ଦି' ବିଧା ବସାନ୍ତି । ସେତେବେଳକୁ
ସେ ଷ୍ଣ୍ଷ ଶ୍ରେଣୀ ଛାତ୍ର । ମୁଁ କାନ୍ଦିକାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଶୋଧେ— “ତୁ ମରିବୁ, ତୋ ବୋଇ
ମରିବ, ତୋ ବାପା ମରିବ ।” ସେ କି ଆଉ ସମାଲି ପାରନ୍ତି । ଆହୁରି ଜୋରରେ ବିଧା
ଛପୁତା କଷି ଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ କାନ୍ଦିକାନ୍ତି ଘରକୁ ବୋଇ ପାଖୁ ପଳାଏ ଓ ସେ ତା'ର ସ୍ନେହର
ଭାବରେ ପାରିବାରି କରିଲା ।

କବଚ ବିଷ୍ଟାର କରି ମୋତେ ରକ୍ଷା କରେ । ବଡ଼ ଭାଇନାଙ୍କୁ ଗାଳିଦିଏ । ମୁଁ ଖୁସିହେବା ପାଇଁ ବୋଉ ଏମିତି କରିଥାଏ ବୋଲି ପରେ ଜାଣିଲି । ପିଲାବେଳେ ଭାରି ଦୁଷ୍ଟ ହେଉଥିଲି ବୋଲି ବୋଉ ମୋ ନଁ ଦେଇଥିଲା ହୁରିଆ । ବସନ୍ତନାମୀ କହୁଥିଲା- “ନିତିଆ, ତୁ ସବୁ ଭାଇଙ୍କ ଭିତରେ ମତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁ” । ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା ଶଗଡ଼ରେ ହାତ ପୂରାଏ । ଗ୍ରାମର ଲିଙ୍ଗରାଜ ଶତପଥୀ ଶଗଡ଼ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ ଶଗଡ଼ ଦଶାଧରି ତାଙ୍କୁ ଜତସ୍ତତ୍ତ୍ଵ କରିଦେଲି । ସେ ଶଗଡ଼ରୁ ତଳକୁ ଡେଇଁ ମୋତେ ବେଶ ଉରମ ମଧ୍ୟମ ଦେଇ ଖୁସି ହେଲେ । ମୁଁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତାଙ୍କୁ ଶୋଧାଶୋଧ କରି ଘରକୁ ଫେରିଲି । ବିଲରୁ ଶଗଡ଼ ନେଇ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ବୋଉ ତାଙ୍କୁ କହିଲା- “ଦୁଷ୍ଟ ପିଲାଟା, ତାକୁ ଏତେ ମାରିଲ । କ’ଣ ଚିକିଏ ଦୋଷ କଲା ବୋଲି ତାକୁ କ’ଣ ମାରୁ ମାରୁ ମାରିଦେଇଥାନ୍ତ ।” ମୁଁ ଖୁସି ହେଲି- ମୋ ବୋଉ ତା’ର ସାଭାବିକ ଭାଷାରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିଛି । ନନା କିନ୍ତୁ ପୁଣି ମାରିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ମୋ ପାଇଁ ନନା ଓ ବୋଉ ବହୁତ ଥର ଅପ୍ରସୁତ ଓ ଅପମାନିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଦଦେଇଙ୍କୁ ମୋର ପ୍ରାଣରେ ତର । ସେ ଘରର ସର୍ବେସର୍ବା, ରୋଜଗାରିଆ ମୁରଚି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଲୁଚି ଯାଉ । ସାନ ଦଦେଇଙ୍କୁ କିନ୍ତୁ ଆମେ ପିଲାମାନେ ତରୁନି । ସେ କହିବେ ମୋ ପିଠିରେ ଚଢ଼, କୁଦ । ଆମକୁ ବି ଭଲ ଲାଗେ । ସେ ଆମକୁ ଲାଭ କରି ବୁଲାନ୍ତି । ସେ ଆମର ନିଃସତାନ ଓ ମୃତଦାର ମହିଆଁ ବାପା । ବିଚରା ପ୍ରଥମ ପତ୍ରୀ ଗାଁର ଝିଅ ଚଂଚଳୀ ମରିଗଲା ପରେ ସେ ଆଉ ବିବାହ କଲେନି । ଆମମାନଙ୍କୁ ନିଜର ସନ୍ତାନ ମଣି ଜୀବନଟା କାଟି ଦେଲେ । ଲକିତ କଣ୍ଠରେ ପାଳା ଗାଇଲା ବେଳେ ଆମେ ପିଲାମାନେ ତାଙ୍କୁ ମୁହଁ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲୁ । ସେ ପ୍ରାୟ ଦିନ ଦୁଇଟା ବେଳକୁ ଗାଇ ବାହୁରାଙ୍କୁ ଚରେଇବା ପାଇଁ ବରାବର ବିଲକୁ ନିଅନ୍ତି ଓ ଛୁଟିଦିନମାନଙ୍କରେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇ ଆମେ ବି ଖୁବ୍ ମଜା କରୁ ।

ମୁଁ ଦୃତୀୟ ପାୟ କରିଥାଏ । ବୋଧହୁଏ ଖରାଦିନ ହେବ । ମୋ ନନା ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ପାଖ ଗାଁର ଗୋଟିଏ ଭୋଜିକୁ ନେଇଥିଲେ । ଆମର ସଂପର୍କୀୟା ହାରାନାନୀର ବାହାଘର ଭୋଜି । ସେଠି ମୋ ମାମୁଁ ବି ଥିଲେ । ପାଖ ପାଖ ହୋଇ ଖାଇ ବସିଥିଲୁ । ମୋ ନନା ମାମୁଁଙ୍କୁ କହିଲେ- “ପଣ୍ଡିତେ, ଏ ପିଲାଟା କ’ଣ ମୁଖ୍ସ ହୋଇ ଗାଇ ଚରେଇବ । ଏଠିତ ମାଇନର ସ୍କୁଲ ନାହିଁ । ପଙ୍କପାଳ ଦି’ କୋଶ ବାଟ । ପିଲାଟା ଭାରି ଦୁଷ୍ଟ । ତାଙ୍କ କେମିତି ଏତେ ବାଟ ପ୍ରତିଦିନ ଛାଡ଼ିବି । ତୁମେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କପ୍ତିପଦା ନେଇଯାଅ ।”

ମାମୁଁ ସେଇ ଖାଇବା ପତ୍ରରେ ବସି ବୋଧହୁଏ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଦେଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆସନ୍ତା କାଳି ତୋରୁ ମାଟ୍ଟିଙ୍କ ସହିତ ମାମୁଁ କପ୍ତିପଦା ଯାତ୍ରା କରିବେ । ସେଠି ରାଜାଙ୍କ

ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସଂସ୍କୃତ ପାଠଶାଳା (ଟେଲ)ରେ ସେ ପ୍ରଧାନ ପଣ୍ଡିତ ଭାବେ ଜାମ କରିଛି । ବାସ ମୋର ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଘର, ଗ୍ରୌ, ସାଙ୍ଘସାଥୀ, ବୋଉ ଓ ମୋ ସାନ ଭାଇ ଉତ୍ତରଶାମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଗଢ଼ିବାତ ଅଞ୍ଚଳ ମୟୁରଭାଷ୍ଣର କଷ୍ଟପଦାକୁ ଯାହା ମାମୁଁ ଓ ମାଙ୍ଗଙ୍କ ସହିତ । ମୁଁ ନିଜକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରି ପାରୁ ନଥିଲି । କେଉଁଠି ସେ ରାଜ୍ୟ-କଷ୍ଟପଦା, ଆଉ କେଉଁଠି ଉପକୁଳ ଅଞ୍ଚଳର ଗ୍ରୌ ଗରାଇଶାସନ । ମୁଁ ଭୟରେ ଜଡ଼ସତ୍ତ; ତଥାପି ନୂଆଜାଗା ଦେଖିବାକୁ ମନରେ ବ୍ୟାକୁଳତା । ମାମୁଁ କହିଲେ ଆମେ କଟକରୁ ରୂପସା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଳଗାଡ଼ିରେ ଯିବା । ସେଠୁ ପାତିରେଳରେ ବାରିପଦା ଓ ସେଠାରୁ ବସରେ କଷ୍ଟପଦା । ନନା ଶୁଣିଲେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିପାରୁନାଥାନ୍ତି କେଉଁଠି, କେତେଦୂର ସେ ରାଜକ । ତାଙ୍କ ମନରେ ବି ଭୟ ସଂଚାର ହୋଇଥାଏ କେଉଁଠି ଏ ଚଗଳା ପିଲା, ଘର ଛାଡ଼ି ଚଲିବ । ତଥାପି ମଜଳାଷକ ପଢ଼ି ଭୋରୁ ଭୋରୁ ମୋତେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର କାଖେଇ କାଖେଇ ଓ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ପାଦରେ ଚଳାଇ ସେ ନୂଆପଡ଼ା (ଆମୟଗଠଠାରୁ ୧୦ ମାଇଲ ହେବ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମକୁ ବସରେ ବସେଇ ଦେବାକୁ ଆସିଲେ । ବଡ଼ ଭାଇନାଙ୍କ ଅବ୍ୟବହୃତ ଜାମା ଓ ପେଣ୍ଠ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ପାଇଥାଏ । ମୋର ବି ଖଣ୍ଡେ ବି' ଖଣ୍ଡ ଥାଏ ।

କଟକରେ ପହଞ୍ଚ ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ରେଳଗାଡ଼ି ଦେଖିଲି । ମୋର ଆଗରୁ ଧାରଣା ଥିଲା ଏ ରେଳଗାଡ଼ି ଗୁଡ଼ା ମାଟିରୁ ଫୁଟେ କି ଦି' ଫୁଟ ଉଚରେ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ଭ୍ରମ ଧାରଣା ଦୂର ହେଲା । ତେବେ ରାତି ଶାଢ଼ିରେ ବସି ଯାଉ ଥିବାବେଳେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ରେଳ ଧାରଣା ସହିତ ଚକାର ସଂଘର୍ଷରେ ଜାତ ହେଉଥିଲା ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ସବା ଆଗ ଢିବାରେ ବାଜାବାଳା ମାନେ ବସି ବାଜା ବକାଇଛନ୍ତି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ି ଯେତେବେଳେ ଆମ ଗାଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ବିପରାତ ଦିଗରେ ଗଲା ମୁଁ ତାର ରହସ୍ୟ ଭେଦ କରିପାରି ନଥିଲି । ବଡ଼ ସଂଶୟରେ ପଡ଼ିଥିଲି । ମାମୁଁଙ୍କୁ ପଛିବାକୁ ସାହାସ ହେଉ ନଥିଲା ।

ସାହାହେଉ ବାରିପଦାରୁ କଷ୍ଟପଦା ବସରେ ଯିବାବେଳେ ପାଖ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଲେ ହାତା ଦେଖୁଥିବା ଦୃଶ୍ୟଟି ଏବେବି ମୋ ମାନସ ପଟଳରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଛି । ଛୋଟ, ବଡ଼ ଓ ବିରାଟ ଦାନ ଥିବା ହାତାମାନଙ୍କୁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ସେମାନଙ୍କ ଯୁଥ ସହିତ ଯାହା କରୁଥିବା ଓ ଢାଳପତ୍ର ଭାଙ୍ଗି ଖାଉଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଖୁବ୍ ସୁରଣୀୟ । ମାମୁଁ ମୋତେ ଓ ମାଙ୍ଗଙ୍କୁ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଇ ଚକିତ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ମାମୁଁ ସୁନେଜନଦୀ (ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା)ର କୁଳରେ ଗୋଟିଏ ଚାଳିପର ମାଟି ଘରେ ଆସି ରହିଲେ । ପିଲାଙ୍କ ପଡ଼ାଇରର ଖୁବ୍ ସନ୍ଧିଧରେ । ମନେ ହେଲା ସତେ ଯେପରି ତା' ଗୋଟିଏ ଗୁରୁକୁଳ ଆଶ୍ରମ । ମାମୁଁ ମାଙ୍ଗ ଓ ମୁଁ ଯେଉଁଠି ରହିଲୁ ତା' ଥିଲା ସର୍ବମୋଟ ହଲ ପରି ବଡ଼ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଘର ଓ ତାକୁ ଲାଗି ରୋଷେଇ ଘର ।

ରାତିରେ ମାରଁ ସହିତ ମାନ୍ୟ ଅନେକ ବେଳସାଏ ନ ଶୋଇ କଥାବାର୍ଗା ହୁଅନ୍ତି । ମାରଁ ଗରଗର ଓ ନାହିଁ ନାହିଁ ହୁଏ; ମୁଁ ଅଛ ଦୂରରେ ଆଉ ଏକ ଖଚରେ ଶୋଇ କିଛି ବୁଝେ, ପୁଣି କିଛି ବୁଝେ ପାରେନା । ପିଲାଦିନର କୌଡ଼ୁହଳ ଅମାମାଂସିତ ରହେ । ମାରଁ ମୋତେ ଦୂଜ ପଇସାର ମୁଢି ଓ ଦୂଜ ପଇସାର ପେଡ଼ା ଆଣି ଖାଇବାକୁ ପଇସା ଦିଏ । ସେ ମୁଢି ଓ ପେଡ଼ାର ସାବ ମୁଁ ଭୁଲି ପାରିନି । ମାନ୍ୟ ମୋତେ ଦିନେ ରାଜବାଟୀକୁ ନେଇଗଲେ ଓ ରାଜାଙ୍କ ଆଶରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଭଣଜା ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଲେ । ମୁଁ ରାଜାକୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି ଜୁହାର ହେଲି । ରାଜା ବୋଧହୁଏ କେଉଁଠିକୁ ବୁଲି ବାହାରି ଥିଲେ । ହାତୀ ସଜ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା । ମୋତେ ବି ପାଖରେ ବସାଇ ଟିକିଏ ବୁଲେଇ ଆଣିବାକୁ ତାଙ୍କ ମନ ହେଲା । ମୁଁ ପାଖରେ ବସି ଉତ୍ତପୁଲିତ ହୋଇ ଉଠିଥାଏ । ହାତୀ ଆମ ଗାଁକୁ କେବେ କେବେ ମୋ ପିଲାଦିନେ ବୁଲି ଆସୁଥିଲା ଓ ତା' ମାଧ୍ୟମରେ ମାହୁନ୍ତ ଧାନ ଖାଇଲା ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ହାତୀ ଚଢ଼ାର ମଜା ମୁଁ ପାଇ ନଥିଲି ।

ରାକାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ମାଜନର ସୁଲର ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ମୋ ନାମ ଲେଖା ହେଲା । ସେଇଠି ପ୍ରଥମେ ଏ, ବି, ସି, ଦି ଶିଖିଲି । ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀରେ ଆସିଥିବା ଭାଷଣ ବଢ଼ିର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଖୁବ୍ ଡରିଯାଇଥିଲି । ଆମର ତ ନଈକୁଳିଆ ନୁହେଁ । ବର୍ଷାଦିନେ ଏତେ ଗୋଲିଆପଣି ଓ ତାଳପଡ଼ ଭାସି ଯାଉଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ ସେଇଠି ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଲି । ସହଜେ ଗାଧୋଇବା ଓ ଛାଁଚେଇ ହେବା ପରି ସବୁ କାମ ସେଇ ନଶରେ ହିଁ ସମସ୍ତକର ସଂପନ୍ନ ହୁଏ ।

କଷ୍ଟିପଦାରେ ରଥଯାତ୍ରା ଦେଖିଲି, ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗିଲା । ହାଟ ବୁଲିଲି; ସାତ୍ତାକମାନଙ୍କ ହାଣିଆ ପିଇବା ଦୃଶ୍ୟ, ଗୋଡ଼ରେ କାତିବାନ୍ତି କୁକୁଡ଼ା ଲଡ଼େଇ ଓ ସେମାନେ କଥା ହେଉଥିବା ଅବୋଧ୍ୟ ଭାଷା ଶୁଣି ମୁଁ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲି । କଳା କଳା, କୌପାନ ପିନା ଏ ମଣିଷମାନେ ହାଣିଆ ଖାଇ ମାତାଳ ହୋଇ ଯେଉଁପରି ଆଚରଣ ଦେଖାନ୍ତି- ମୋ ପିଲାମାନ ସେ ଦୃଶ୍ୟରେ ଜଡ଼ ସଡ଼ ହୋଇଯାଏ । ମୋତେ ଏମାନେ ମାରିବେନି ତ ? - ଏହିପରି ଗେଟ୍ରି ଆଶଙ୍କା ମନରେ ଦାନା ବାନେ ।

କଷ୍ଟିପଦାରେ ମାତ୍ର ୨୫ଦିନ ପଢ଼ିଛି ମାନୁଙ୍କର ଧର୍ମଶାଳା (ଯାଇପୁର ଅଞ୍ଚଳ)ର ନବ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଚାନ୍ଦୁଲାଳ ତ୍ରିବେଦୀ ହାଇସ୍କୁଲର ହେଡ଼ପଣ୍ଡିତ ଭାବେ ଯୋଗ ଦେବାର ହେଲା । ଆମେ କଷ୍ଟିପଦା ଛାତ୍ରିଙ୍କୁ ଶଗଡ଼ ଗାଡ଼ିରେ । ରାତିରେ ନୀଳଗିରିର ଜଗନ୍ନାଥ ମହିରଙ୍ଗର ରହିଲୁ । ରାତିରେ ସେଦିନ ଯେଉଁ ପ୍ରସାଦ ଖାଇଥିଲୁ ତା'ର ସାବ ଓ ବାସ୍ତା ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଘେରି ରହିଛି । ଏପରି ହରତ୍ତ ତାଳି ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ଖାଇଚି କି ନା-ସନ୍ଦେହଜନକ । ସକାଳୁ ଶଗଡ଼ ଗାଡ଼ିରେ ବାଲେଶ୍ଵର ଆସି ଆମେ ରେଳଶାଢ଼ି ଧରିଲୁ ଓ

ହରିଦାସପୁର ଷେସନରେ ଓହ୍ଲୋଜଳୁ । ସେଠାରୁ ଶତ୍ରୁଗୀ ବସ୍ତରେ ହାତସ୍ତୁଳରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ,
 ଯେଉଁ ସ୍ତୁଲର ନାମ ପରିବର୍ଗର ହୋଇ ପରେ ପରେ ଧର୍ମଶାଳା ବାଣୀପୀଠ ନାମରେ
 ନମିତ ହୋଇଛି । ଏଇଠି ମାମୁଁ ମାର୍ଗ ଚହଟା ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିଏ ଚାଳୁଙ୍କର ଜଡ଼ା ନେଇ
 ରହିଲେ । ମୋତେ ରଖିଲେ ହଷ୍ଟେଳରେ । ଏଠି ମଧ୍ୟ ମାମୁଁଙ୍କର ରହଣି ଥିଲା
 କ୍ଷାଣସ୍ଵାୟତ୍ତ । ମୋର ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ବେଳକୁ ସେ ପୁନର୍ଶ ବାଣୀପୀଠ ଛାତ୍ର କଟକ
 ସହରର ନୟାସତ୍ତ୍ଵକୁଣ୍ଡିତ ରମ୍ଭୁନନ ଚୋଲକୁ ଉଲି ଆସିଲେ । ମାର୍ଗ ରହିଲେ ଗାଁରେ ।
 ବିଦେଶରେ ଏକୁଟିଆ ଚଳିବାକୁ ସାହାସ ବାହି ସାରିଲିଣି । ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତୁଲ ଜୀବନ
 ସରିଗଲା । ନୂଆ ନୂଆ ସାଙ୍ଗକ ମେଳରେ ଧର୍ମଶାଳା ମି.ଇ. ସ୍ତୁଲରେ ମୋର ଅଧ୍ୟୟନ
 ମୋତେ ଉଲ୍ଲୟତ କରି ରଖୁଥିଲା । ମାମୁଁଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ କାଙ୍ଗାଳୀ ସାହୁ ଗୁଡ଼ିଆଠାରୁ
 ସଂଧ୍ୟାରେ ଦି' ପଇସାର ମୁଢ଼ି ଓ ଦି' ପଇସାର ଗୋଟିଏ ନଡ଼ିଆ ଲଭୁ ମୋ ପାଇଁ ଖଞ୍ଜା
 ହୋଇଥିଲା । ମାମୁଁ ପ୍ରତିମାସରେ ତାକୁ ପଇସା ଦେଉଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଲଭୁ ଖାଇବାକୁ
 ମନ କଲେବି ମାମୁଁଙ୍କ କଟକଶା କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ତେଣୁ ଲୋଭକୁ ସମରଣ କରି
 ରହିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ମୁଁ ଶୈଶବ (ପିଲାଦିନ) ଅତିକ୍ରମ କରି ଏହା ମଧ୍ୟରେ
 କୌଶୋରରେ ପହଞ୍ଚ ଯାଇଥିଲି ଓ ବେଶ ହୁସିଆର ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ଦୁଷ୍ଟମାୟ ଆଉ
 ନଥିଲା । ତତ୍ତ୍ଵ ଶ୍ରେଣୀରେ ଜଂରେଜୀ ଛୋଟ ଓ ବଡ଼ ଅକ୍ଷର ଶିଖୁ ଶିଖୁ ୧୯୪୭
 ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ୧୫ ତାରିଖରେ ଭାରତ ସ୍ବାଧୀନତା ପାଇଲା । ଆମମାନଙ୍କୁ ଆମ
 ପଗଡ଼ି ପିନ୍ଧା ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ଉତ୍ତରାବୁ ମିଠେଇ ବାଣିଲେ । ଭାରତ ସରକାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ
 ଖୁବ୍ ଉପାଦ୍ଧିତ ହୋଇ ତତ୍ତ୍ଵ ଶ୍ରେଣୀରୁ ଜଂରେଜୀ ପଡ଼ା ହରେଇ ଦେଲେ । ପଞ୍ଚମ
 ଶ୍ରେଣୀରୁ ପିଲାମାନେ ଏ, ବି, ସି, ତି ଶିଖବେ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଆସିଲା । ତା' ଦ୍ୱାରା
 ଆମର କେତେ ଲାଭ ବା କ୍ଷତି ହେଲା ହିସାବ କରିବାର ବୟସ ମୋର ହୋଇ ନଥିଲା ।
 ତେବେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ, ବିଶେଷତଃ କାହୁରତଣଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ପଡ଼ିବାକୁ ମୋତେ ଭଲ
 ଲାଗୁଥିଲା । ହାତରେ ବହିଟିଏ ପାଇଲେ ଏଇ ବୟସରୁ ବି ପଡ଼ି ବସିଲି- ବୋଧହୁଏ
 ମାଆ ସାରକାଙ୍କ ଉପରେ ମୋର ପ୍ରଥମ କରିତାଣି ବିଚିତ୍ର ହୋଇଥିଲା ଏଇଠି । ମୁଁ
 ଜଂରେଜୀ ଅପେକ୍ଷା ମାତ୍ରଭାଷାକୁ ଅଧ୍ୟକ ଆଦର କରିବାକୁ ଶିଖିଲି । ଶିଖିରଭା ଦେଉଥିବା
 ଚଢ଼େଇଟିଏ ଏବେ ଉଡ଼ିପାରିବ ବୋଲି ମନରେ ସାହସ ବାନ୍ଧିଲା । ତେଣୁ ଏକା ଏକା
 ପୂଜାଛୁଟିରେ ବସ୍ତ ଓ ରେଳ ତା'ପରେ ପୁଣି ବସ୍ତ ଓ ପାଦଚଳା କେତେ କୋଣ ରାଷ୍ଟ୍ରା ।
 ପ୍ରବଳ ବର୍ଷାରେ ଓଦା ହେବାକୁ ଡର ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡରେ ପେଟରାଟିକୁ ଥୋଇ ଚାଲିଛି
 ନାଳବନ୍ଦ ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ । ସେଇଦିନୁ ଚାଲିଛି ଯେ ଚାଲିଛି- ଡରତଯ ନାହିଁ । ଗାଁ ଛାତ୍ର
 ଦୂରରେ ପାଠ୍ୟପଡ଼ା ମୋତେ ଭିନ୍ନ ଭାବେ ଜୀବନଙ୍କୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାକୁ ଶିଖାଇଛି । ମୁଁ
 କିଶୋର ହୋଇଯାଇଛି ।

ବାଣୀପୀଠର ଆଉ କିଛି ସ୍ମୃତି

ମୋର ଉପର ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଡ଼ୁଥିବା ଉଦୟ ଭାଇନା ମୋତେ ବେଳେବେଳେ ନଢ଼ିଆ ଲତ୍ତୁ କିଣି ଦିଅନ୍ତି । ତା'ର ମୂଲ୍ୟ ବି ସେଇ ଦି'ପରିସା । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ବଡ଼ଭାଇ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖେ ଓ ଭାଇନା ବୋଲି ତାକେ । କୁମେ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ମାନସିକ ବନ୍ଧନ ଖୁବ୍ ଦୃଢ଼ ହୋଇଥିଲା । ମୋତେ ବେଳେବେଳେ ତାଙ୍କ ଗାଁକୁ ବି ନେଇଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବାପା ଓ ବୋଉ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଆଦର କରୁଥିଲେ । ପଞ୍ଚିତଙ୍କ ଭଣଙ୍କା ବୋଲି ମୋର ଗୋଟାଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ଥିଲା । ମୋତେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲେ । ହେଡ଼ମାନ୍ତର ଭକ୍ତଚରଣ ମହାନ୍ତି ଖଦଡ଼ ପିନ୍ଧି ମୁଣ୍ଡରେ ଖଦଡ଼ ଘଦରର ଠେକଟିଏ ବାନ୍ଧୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଥିଲା ନିଆରା । ସେ ବି ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ମୋତେ କେତେ କଥା କହୁଥିଲେ; ମାମୁଁଙ୍କ କଥା ପଲ୍ଲରୁଥିଲେ ।

ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଡ଼ୁଥିବାବେଳେ ମୋ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ କାହାଣୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଥରେଇ ଦେଇଥିଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀରେ ନୂଆପାଣି ପଡ଼ିଥାଏ । କୁମେ ନଦୀ ପୁଲି ଉଠୁଥାଏ ଓ ଗୋଲିଆ ପାଣି ବନ୍ୟାର ରୂପ ନେଇଥାଏ । ବନ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଣି ଲାଗିଯାଇଥାଏ । ବୋଧହୁଏ ଅଗନ୍ତମାସ ହେବ । ଆମେ ହଷ୍ଟେଳରେ ରହୁଥିବା ଛାତ୍ରମାନେ ନଦୀକୁ ଗାଧୋଇ ଯାଉ । ପାଣି କୁଳ ଯାଏ ମାଡ଼ି ଯାଇ ବନ୍ଦ ଅତିକୁମା କରିବାକୁ ବସିଥାଏ । ସେଇଠି ଅନେକ ନଈକୁଳିଆ ପିଲା ଗାଧୋଇଲା ବେଳେ ପହଁରା ପହଁରି କରନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖୁ ମୁଁ ବି ପହଁରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କଲି । କିନ୍ତୁ ପହଁରା ତ ଶିଖନାହିଁ, ଗୋଡ଼ ସତଃ ତଳକୁ ମାଡ଼ି ରହିଲା । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଦଶପୁଟ ଭିତରକୁ ଠେଲିହୋଇ ଯାଇଥିଲି; ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲାଗିଲାନି । ଏଣେ ନଈର ସୁଅ । ମୁଁ ଆହୁରି କେତେ ପୁଟ ଠେଲି ହୋଇ ଗଲି ଓ ପାଣି ଢୋକେ ଦି ଢୋକ ପିଇ ଦେଲି । ମୁଁ ବୁଡ଼ି ଯାଉଥିବା ଦେଖୁ ଉଦୟ ଭାଇନା ମୋ ପାଖୁ ପହଁରି ଆସିଲେ ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରାୟ ଭିଡ଼ି ଧରିଲି । ସେ ନିରୁପାୟ ହୋଇ ଆହୁରକ୍ଷା କରିବାକୁ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ଓ ମୁଁ ପ୍ରକଶର ସୁଅ ଭିତରକୁ ଠେଲି ହୋଇଗଲି । ସେତେବେଳକୁ ଆଉ କେତେ ଢୋକ ଗୋଲିଆ ପାଣି ପିଇ ସାରିଥାଏ । ବୁଡ଼ିଯାଇଥାଏ, ପୁଣି ଉଠି ହାତ ହାଲେଇ ମୋତେ ଉଦୟ କରିବାକୁ ଆକୁଳ ନିବେଦନ କରୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୋତର ବେଗ ଥାଏ ଅସମାନ - ସତେ ଯେପରି ମୋତେ ନଦୀଗର୍ଭକୁ ଭାସେଇ ନେଇ ଜଳ ସମାଧୁ ଦେବାକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଦୃଢ଼ ସଂକଷ । ଆଉଭଣେ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୧

ତାତ୍ର ଯାହାଙ୍କ ନାମ ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଛି ସେ ଏଥର ମୋ ପାଖୁ ପହଞ୍ଚି ଆସିଲେ ମୋତେ ଉଦ୍‌ଧାର କରିବାକୁ । ମୁଁ ପ୍ରାଣ ବିଜଳରେ ତାଙ୍କ ବେଳକୁ କୁଣେଇ ଧରିଲି । ସେ ନିରୂପାୟ ହୋଇ ମୋତେ ଆହୁରି ନଦୀ ଭିତରକୁ ଠେଲି ଦେଇ କୁଳକୁ ପହଞ୍ଚି ଗଲେ । ମୁଁ ସିଙ୍ଗିବୁଡ଼ା ଦେଉଥାଏ । ଗୋଲିଆ ପାଣି ଶୁଭାଏ ପିଇପିଇ ସମବତଃ ମୋର ହୋସ୍ତ ଝଳିଗଲା । ଏଥର ମୁଁ ପ୍ରଖର ସ୍ରୋତରେ ନଦୀ ଗର୍ଜକୁ ଠେଲି ହୋଇଗଲି । ଆଉ ବୁଡ଼ି ଉଠି ହାତ ହଜେଇ ଡାକିବାର ସମାବନା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ନଦୀର ସ୍ରୋତ ମୋଡ଼ରେ କୁଳ ଆଡ଼କୁ ଆସିଲା । ମୋର ସହାଧ୍ୟା ବାବୁଜୀନ ଖାଁଙ୍କ ସାଇକେଳ ଦୋକାନମ ବାପା ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବ ବାଉଁଶ କେଉଁଠୁ ଆଣି ମୋ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ନଦୀ ଗର୍ଜକୁ ପନେଇଲେ ଓ ମୁଁ ସେଇ ବାଉଁଶକୁ ଅଚେତ ଅବସ୍ଥାରେ ଆଶ୍ରାକରି ନଦାକୁଳକୁ ଠେଲି ହୋଇ ଆସିଲି । ଖାଁ ମୋତେ ଉଠାଇ ନେଇ ନରବନ୍ଦରେ ଶୁଆଇ ଦେଲେ ଓ ମୋ ପେଟ ପିଠିକୁ ଚିପି ଧରିବାରେ ପେଟ ଭିତରକୁ ଯାଇଥିବା ଗୋଲିଆ ପାଣି ସ୍ଵତଃ ବାହାରି ଆସିଲା । ମୋତେ ସହସା ଧର୍ମଶାଳା ହସପିଟାଳକୁ ନିଆଗଲା ଓ ଡାକ୍ତର ଜାଣିଲେ ମୋ ଜୀବନ ଦୀପ ନିରିଯାଇନାହିଁ । ମୁଁ ଘାଇଲା ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ଓ ପାଟିବାଟ ଦେଇ ଗୋଲିଆ ପାଣି ବାହାରିଯାଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଔଷଧ ବୋଧହୁଏ ସହସା ଦିଆଗଲା ଇଂଜେକ୍ଯୁନ ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ଆଖୁ ଖୋଲି ରହିଲି ଓ ତେତା ଫେରି ପାଇଲି । ଉଗବାନଙ୍କ ଅସୀମ କୁପାରୁ ବଞ୍ଚିଗଲି ।

କିନ୍ତୁ ହାଇସ୍କୁଲ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ କଷତରୁ ସାଇକ କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଲି ନାହିଁ । ପହଞ୍ଚା ନ ଜାଣି କାହିଁକି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ଅପରାଧରେ ସେ ମୋତେ ବେତ୍ରାଗାତ କରି ଝଳିଲେ । ମୁଁ “ମରିଗଲି ମରିଗଲି” ଚିକାର କଲେବି ତାଙ୍କ ପାଷାଣ ହୃଦୟ ତରଳିବାର ସମାବନା ନଥିଲା । ମୁଁ କେତେ ଦିନଯାଏ ଅବଶ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଲି; ଗରମ ଶୀରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ସାଭାବିକ ଅବସ୍ଥା ଆସିବାକୁ ଦି’ଚିନିଦିନ ଲାଗିଗଲା । ମୋ ଦୁଷ୍ଟାମାର ଖବର ମାମୁଁଙ୍କ ପାଖୁରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ସେ ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ କଟକରୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ମୋତେ ଯେ ଆବଶ୍ୟକତାରୁ ଅଧିକ ଦଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ସେଥିପାଇଁ ମାମୁଁ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଆଉ କୁହୁଣୀ ନଦୀକୁ ସେବିନ୍ଦୁ ଗାଧୋଇବାକୁ ଗଲି ନାହିଁ । ହଷେଲ ନିକଟବର୍ଷୀ ରହିଆରେ ଗାଧୋଇଲି । ପ୍ରାୟ ଏକାଟିଆ ମୋତେ ଗାଧୋଇବାକୁ ହେଉଥିଲା । ମୋର ହେଡ଼ମାନ୍ତ୍ରକ ପ୍ରତି ଖୁବ ଭଯ ଆସିଗଲା । ସେତ ଆମକୁ ପାଠ ପଢ଼ଇ ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବାଧ୍ୟା 10ର ଦାୟିର ସେ ନିଜ ମୁଣ୍ଡକୁ ନେଇଥିଲେ । ବିଶେଷତଃ ହଷେଲରେ ରହୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ସବୁବେଳେ ତୀର୍ଥଣ ଦୃଷ୍ଟିଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମନରେ କୋକୁଆ ଭୟ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା ।

ପୂଜାଛୁଟିରେ ଗାଁକୁ ଆସିଲି । ଏକା ଏକା ଯିବାଆସିବା କରିବାକୁ ମୋର ସାହାସ ଆସି ଯାଇଥିଲା । ବସ ଷାଣ୍ଡରୁ ଓହ୍ନୀର ବର୍ଷା ପାଶିରେ ଭିଜି ଓଦା ସରସର ହୋଇ ଗାଁକୁ ପ୍ରାୟ ଦଶ ମାତ୍ରଳା ଖଲିଷଳି ଆସୁଥିଲି । ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚି ସବୁଦୁଃଖ ସ୍ଵତଃ ଭୁଲି ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ଅଧରାତିଯାଏ କୃତିବାସ ମନସାଙ୍କ ମୋଳାରେ କରଦି ଖେଳ ଖୁବ ଜମୁଥିଲା । ମୋ ହାତରେ ଭଲ ଦାନ ପଡ଼ୁଥିଲା ବୋଲି ମୋତେ ସେ ନେଉଥିଲେ ସେ ପ୍ରାୟ ଜିତୁଥିଲେ । ଦିନରେ ତାସଖେଳ ଓ ରାତିରେ କରଦି ଖେଳ, ବହିପତ୍ର ସହିତ ଛୁଟିରେ ସଂପର୍କ ନଦାରଦ ।

ମୋତେ ଗାଁର ଜଣେ ମାଉସୀ (ବୋଉର ବଡ଼ବାପାଙ୍କ ଝିଅ) ପୁଅ କରି ନେବାକୁ ଦଦେଇଙ୍କ ସହିତ ଏଇବର୍ଷ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତ୍ଥାପନ କଲେ । ଦଦେଇଙ୍କର ଅରାଜି ହେବାର କିଛି ନଥିଲା; କାରଣ ଆମେ ଥଲୁ ପାଞ୍ଚ ଭାଇ । ଜଣେ ପୁଅ ହୋଇଗଲେ କିଛି ଫରଳ ପଡ଼ିବନି । ମୋ ନନା ବୋଉର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର କିଛି ମତାମତ ନଥିଲା । ଦଦେଇ ଯାହା ଝର୍ହିବେ ତା' କରିବେ । ଏ କଥାବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକଥରି ଆଗେର ଖଲିଲା ଓ ମୋର ଯେତେବେଳେ ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ପ୍ରାୟ ତେର ବର୍ଷ ମୋତେ ମାଉସୀଘରେ ବ୍ରତ ହେବାକଥା ନିଷ୍ପରି ହୋଇଗଲା । ମୋ ବୁଢ଼ୀମାଆ ଥାଏ । ସେ ଜଇଆ ନାହାକୁ ଡାକି ମୋ ହାତ ଦେଖାଇଲା । ନାହାକେ କହିଲେ ପାଠ ଡାକୁଟି ଏପିଲା ନିଷୟ ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ପୁଅ ହୋଇଯିବ ଓ ପାଠରେ ବିଚକ୍ଷଣ ହେବ । ମୁଁ ନାହାକଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କୁ ଗାଲିଗୁଲିଜ କଲି । ନନା ବୋଉ ନିରୁତ୍ତର ରହୁଥିବାରୁ ସେ ଦୁହିଙ୍କୁ “ତୁମେ ଦିହେଁ ମରିଯା” ବୋଲି ଶୋଧିଲି, ବହୁତ ପ୍ରତିବାଦ କଲି; କିନ୍ତୁ ନିଯତିର ଗତିକୁ ବଦଳେଇ ପାରିଲି ନହିଁ । ଛୁଟିରେ ଆସିଲେ ମାଉସୀ ଗିଲାସେ ବରଥାଠା ପରି ଶିଖିଲା କ୍ଷାର ଧରି ମୋ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼େଇଥିବ । “ଭାରେ ପିଇଦେ, ଶିଖି ଶିଖି ହଳଦୀ ଗଣ୍ଠି ପରି ଦେଖା ଯାଉଛି । ଦେଖ କିପରି ଯିଅ ହିତି ପଡ଼ୁଛି । ମୋ ସୁନାଗା ପରା, ପିଇଦେ ।” ମୁଁ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ପଳାଉଥିବି - ନା, ତୁ ମୋତେ ପୁଅ କରି ନେବୁ ବୋଲି ବସିନ୍ତୁ । ତୋ ଗାଇ କ୍ଷାର ମୁଁ ପିଇବିନି । କିନ୍ତୁ ପିଏ - କି ଚମକ୍ରାର କ୍ଷାର ସିଏ । ତା'ର ସାଦୁ ଏବେବି ମୋ ଜିର ଭୁଲିନାହିଁ ।

ମୋର ସମସ୍ତ ଅନିଲ୍ଲା, ପ୍ରତିବାଦ ଓ ଅଶ୍ଵ ତର୍ପଣ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଗଲା । ମାଉସୀଘରେ ହିଁ ମୋର ବ୍ରତଘର ଆଯୋଜନ ହେଲା । ମାଉସୀ ଘରେ ତା'ର ମୃତଦାର ଦିଅର ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାମ ପକାର ଶତପଥୀ । ସେ ଥିଲେ ନିଃସନ୍ନାନ । ତାଙ୍କର ପୁଅଟିଏ ଯୌବନାବସ୍ଥାରେ ମରିଯାଇଥିଲା । ପର୍ବୀ ବୋଧହୁଏ ତା' ଆଗରୁ ମରିଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଓ ଭାଇମାନେ ପକାର ବାପା ବୋଲି ଡାକୁଥିଲୁ । ଖୁବ ଶିଷ୍ଟ ଓ ଉଦାର

ମଣିଷ । ନିଜ ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ଥା'ଛି । କାହା ସହିତ ଫଳତା ନଥାଏ । ଜେଜେମାନି
 କରି ଚଳନ୍ତି । ବାତରୋଗ ହେତୁ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ ଗୋଦର ହୋଇଯାଇଥାଏ ।
 ସାମାନ୍ୟ ଘୋଟେଇ ଘୋଟେ ବଢ଼ି ଧରି ଝଲନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନ କୌଣସି ନା କୌଣସି
 ଗାଁରେ ଜେଜେମାନଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧି, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ବାହୀନର, ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏମିତି କିଛି କାମ
 ପଡ଼େ । ବିଲରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଧାନ ଓ ମୁଗ ଉତ୍ସାହନ ହୁଏ । ଜେଜେମାନଙ୍କଠାରୁ ଯାହା
 ମିଳେ ଭାଉଜ ଦିଆର ସେଇଥରେ ଖୁବ୍ ଭଲରେ ଚଳନ୍ତି । ମାଉସୀ ଛହୁଅଥାଏ ସେ
 ମୋତେ ପୁଅ କରିବ ଓ ବ୍ରତଘର ତା' ସ୍ଵାମୀ ଭଗବାନ ଶତପଥୀଙ୍କ ନାମରେ ହେବ-
 ଯଦିଓ ସେ ଅନେକ ଦିନରୁ ମୃତ । ଫଳୀର ବାପା ବୋଧହୁଏ ମନେ ମନେ ସ୍ଵର
 କରିଥାନ୍ତି ସେହି ମୋତେ ପୁଅ କରିବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କୁ ପିଣ୍ଡ ପାଣି
 ଦେବି । ବେଦିରେ ଯେତେବେଳେ ମନ୍ତ୍ର ପଡ଼ା ଗଲା ଫଳୀର ବାପାଙ୍କ ନାମରେହିଁ ସବୁ
 ହେଲା । ମୋ ବେଦୀ କର୍ମରେ ମୋ ବୋଉ ମୋ ପାଖରେ ବସିଲା । ବ୍ରତ କାମରେ
 ମାଆର ବେଶ କିଛି ଭୂମିକା ଥାଏ । ମୋର ପିତା ଭାବରେ ବେଦାରେ କର୍ମ କଲେ
 ଫଳୀର ବାପା । ତାଙ୍କ ନାମ ସହିତ ପଢ଼ୀଙ୍କ ନାମ ମନ୍ତ୍ର ପଡ଼ା ବେଳେ ଉଚାରିତ ହେଲା ।
 ମାତ୍ରକ ସଂପ୍ରଦାୟ ଭାବେ ବାପାଙ୍କ ଶଶ୍ଵରଘର ଲୋକମାନଙ୍କ ନାମ ଉଚାରିତ ହେଲା ।
 ମୋଟ ଉପରେ ବ୍ରତଘର ପରେ ପରେ ମାଉସୀ ଭାରି ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲା ଓ ମୋ ପ୍ରତି ତାର
 ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ତୁଟି ଆସିଲା । ସେବିନ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବି ବ୍ରତବେଦାଠାରୁ ଅନତିଦୂରରେ
 ଠିଆ ହୋଇ ମୋ ଜନ୍ମ କଲା ପିତା (ବିଦ୍ୟାଧର ଶତପଥୀ) ଆଖରୁ ବାରମ୍ବାର ଲୁଗାକାନିରେ
 କୁହ ପୋଛୁଥିଲେ । ମାଉସୀ ଝିଅ ନାନୀ ଓ ଭିଣ୍ଣର ସେମାନଙ୍କ ପିଲାପିଲିଙ୍କ ସହିତ ଏ
 ଉଷ୍ମବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ନାନୀ ମୋତେ ବ୍ରତବେଦିରେ ସୁନାମୁଦିତିଏ ପିନ୍ଧେଇ
 ଦେଇଥିଲା ଓ ଅନ୍ୟ କେହି କେହି ଭିକ୍ଷା ଆକାରରେ ଚଙ୍ଗା ପଇସା ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ।
 ନାନୀର ସୁଦରା ଝିଅମାନେ ବେଦି ଝରିପାଖରେ ବୁଲାବୁଲି କରି କୌତୁହଳର ସହିତ
 ମୋତେ ଛହୁଅଥିଲେ । ମୁଁ ଥିଲି କୌପାନ ପିଶା ବ୍ରହ୍ମପରୀ । ବେକରେ ପଇତା, ମଥାରେ
 କଲା ଭସ୍ତୁ ବିଜେପନ, କାନ୍ଦରେ ବାଉଶ କଣିର ଦଷ୍ଟ । ଅଣ୍ଟାରେ କୌପାନ ଉପରେ
 ଜୁଣ ଓ ଝୋଟ ନିର୍ମିତ ପ୍ରାୟ ଛ' ଲଞ୍ଚ ଓସାରର ଗୋଟିଏ କମରପଟି । ହାତରେ କଂସାଥାଳି
 - ଆଉ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭିକ୍ଷାଦାତାଙ୍କ ପାଇଁ ମୋର ଉଚାରଣ - “ଭବତ୍ ଭିକ୍ଷା” ଦେହି ।”
 ଗ୍ରୀଷ୍ମାହୁଟିରେ ଏ ବ୍ରତୋପନୟନ କର୍ମର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ଛୁଟି
 ପୂରିବାପରେ ମୁଁ ଧର୍ମଶାଳା ବାଣୀପାଠକୁ ଫେରି ଆସିଲାବେଳେ ବୋଉକୁ ପରିଥିଲି -
 “ମୁଁ କ’ଣ ଏଣିକି ଛୁଟିରେ ଆସିଲେ ମାଉସୀ ଘରେ ରହିବି ।” ବୋଉ କହିଲା- “ତୁ
 କାହିଁକି ସେଠି ରହିବୁ ବା, ତୁ ଆମରି ଘରେହିଁ ରହିବୁ ।” ମୁଁ ଖୁବ୍ ଆଶ୍ରମ ହୋଇଥିଲି ।

ପାଞ୍ଚ ଛଟା ଘର ଛାଡ଼ିଲେ ସେଇ ଧାଡ଼ିରେ ମାଉସୀ ଘର । ଆମ ଘର ଆଗ ପଡ଼େ । ତେଣୁ ମୋ ଭାଇ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟମାନେ ଯେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ସେ ଘର ଛାଡ଼ି ମୋର ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଯିବାର ନଥିଲା ।

ଧର୍ମଶାଳା ସ୍କୁଲରେ ପଡ଼ୁଥିଲା ବେଳେ ଘଟଣାକୁମେ ମୋ ସହିତ କ୍ଲୁସରେ ପଡ଼ୁଥିବା ଅବ୍ୟୁତ ମହାନ୍ତି ସହିତ ମୋର ନିବିଡ଼ ବଂଧୁତା ଗଡ଼ି ଉଠିଲା । କେତେକ ଛୁଟିରେ ମୁଁ ଆଉ ଆମ ଗାଁକୁ ନଯାଇ ଅବ୍ୟୁତ ସହିତ ତା' ଗାଁରେ ପୂରା ଛୁଟି କଟାଇଲି । ତା'ର ବାପା ପରମାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ଥିଲେ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ- ଅତି ଆମୟିକ ଉଦାରବାଦୀ ଲୋକ । ତା' ବାପାବୋଉଙ୍କୁ ମୁଁ ବାପା ଗୋଉ ବୋଲି ଡାକିଲି । ଗାଁର ଝିଅ ଓ ପୁଅଙ୍କ ଗହଣରେ ହସିଖେଲ ବୁଲାବୁଲି କରି ଛୁଟି କଟିଯାଉଥିଲା । ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଥିଲା ଏଇ ବାହାଦୁଲାୟୁର ଗାଁର ଉପକଣ୍ଠରେ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିବା ଚିରପ୍ରୋତା ଖରସ୍ତୋତା ନଦୀ । ତା'ର ନିତିଦିନିଆ କାରକେନ୍ଦ୍ର ନିର୍ମଳ ଜଳ ଓ ବର୍ଷା ଦିନିଆ ଗୋଲିଆ ମାଟିଆ ପାଣି ସବୁ ଏ ଗାଁ ଲୋକମାନଙ୍କ ବଞ୍ଚିବାର ଉପାଦାନ ଥିଲା । ସକାଳ ସଂଜେ ତାରି ବାଲୁକାଶ୍ୟାରେ ଲୋକମାନେ ପ୍ରାୟ ସମବେତ ହେଉଥିଲେ । ନିତ୍ୟକର୍ମଠାରୁ ଶେଳ କୁଦ, ଗାଧୁଆପାଧୁଆ ସବୁପାଇଁ ସେଇ ନଈଥିଲା ମାତୃକୋଳ ପରି ଆରାମଦାୟକ । ମୋର ସପ୍ତମଶ୍ରେଣୀ ବେଳେ ଏଇ ଗାଁ ପାଖାପାଖ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦୋଳଯାତ୍ରା ସମୟରେ ହେଉଥିବା ମେଲଣ ଦେଖିବାକୁ ଅବ୍ୟୁତ ତା' ସାନ ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀ, ଗାଁର ଆଉ ଆଉ ଝିଅ ପୁଅଙ୍କ ମେଲରେ ଯାଇଥିଲୁ । ମନେଅଛି ଗାଁରେ ପାଠାଗାରଟିଏ କରିବାକୁ ଖଣ୍ଡିତର ମେଲଣରୁ ଦଶ ପଦର ଖଣ୍ଡ ପତଳା ପତଳା ଅଛଦାମର ବହି ଢେରି କରି ଆଣିଥିଲୁ । କେଉଁ ବହିର ଦାମ ଅଣାଏତ କାହାର ଦାମ ଦି'ଅଣା । ଖୁବ୍ ବେଶି ହେଲେ ଭରଣା ହୋଇପାରେ । ଅଧିକାଂଶ ବହି ଓଷାବୁତ, ଗୋଜଦା କାହାଣା, ଖୁଲଣା ସୁନ୍ଦରୀ, ନରବଳି- ଏମିତି କିଛି ବହି । ଏଇ ଦଶ ପଦରଟି ବହିରେ କି ଲାଭବ୍ୱେରୀ ବା ହୋଇପାରନା ? ତେଣୁ ସେ ଯୋଜନା ସେଇଠି ମୁଣ୍ଡ ମରିଗଲା ।

ମାଜନର ପଡ଼ିଲାବେଳେ ଦୁଇଜଣ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଅଧିକ ଆପରିକତା ଗଡ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଜଣେ ଥିଲେ କଲଣ ରଗଡ଼ିପଶି ଗ୍ରାମର ବ୍ରଜବଂଧୁ ବେହେରା ଓ ଆଉଜଣେ ରେରେନ୍ସା କଲେଜରୁ ବି.ଏ. ପରାଷା ଦେଇ ଆସିଥିବା ବୈରି କଳକଳା ଗ୍ରାମର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଦାସ । ଏ ସାର ଦୁହେଁ ଖାଇପାରିଲାପରେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ସେମାନଙ୍କ ଅଇଁଠା ବାସନ ନେଇ ମାଜି ଦେଉଥିଲି । ମୁଁ ବୁଝି ପରାଷାକୁ ଯିବିବୋଲି ଏ ସାର ଦୁହେଁ ମୋତେ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉଥିଲେ । ଆମେ ଛାତ୍ର ଓ ଶିକ୍ଷକ ଏକାଠି ଭଲି ଖେଳୁଥିଲୁ । ସେ ଦୂହିଁଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ କ୍ୟାରମ୍ ଖେଳରେ ମୋର ଅଧିକ ଧାନଥିବାରୁ

ମୁଁ ଉଲ ଖେଳୁଥିଲି । ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ରାଜେତ୍ର ସାର ବରାବର ଝହୁଥିଲେ । ବ୍ରଜସାରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ଜଣେ ଛାତ୍ର ଖେଳୁଥିଲେ । ଆମେ ପ୍ରାୟ ଜିରୁଥିଲୁ ।

ମାତ୍ରମର ବର୍ଷକ ପରାଷାରେ ମୋତେ ଯାଜପୁର ଶିକ୍ଷା ଜିଲ୍ଲାର ବୃଦ୍ଧି ପରାଷାରେ ଉପନୀତ ହେବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ ଗ୍ରାମରେ ରଜବେଳେ ଖେଳାଖେଳିରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲାବେଳେ ଖବର ପାଇଲି ମୁଁ ବୁଦ୍ଧିପରାଷାରେ ଉତ୍ତରାର୍ଥ ହୋଇଛି । ଏହା ପରେ ମୋର ଆଉ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଧର୍ମଶାଳା ବାଣୀପାଠରେ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାଠ ପଡ଼ିବାର ଆବକାଶ ନଥିଲା । ଦଦେଇ ଓ ବଡ଼ ଭାଇନା ସ୍ଥିର କଲେ ମୁଁ ତିର୍ଭୋଲ ମଣିଚରଣ ସାରଳା ଏକାଡ୍ରେମାରେ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ନାମ ଲେଖାଇବି । ସେଠାରେ ବିଖ୍ୟାତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର ଥା'ନ୍ତି ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର । ସେ ମୋର ବଡ଼ ଭାଇ ଦାମୋଦରଙ୍କୁ ପୁଅପରି ସେହି କରୁଥାନ୍ତି । ଭାଇନା ମଧ୍ୟ ସେଇବର୍ଷ ମାଟ୍ରିକ୍ ୧୮ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାସ କରି ରେଚେନ୍ସାରେ । SC ଶ୍ରେଣୀରେ ନାମ ଲେଖେଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋ'ପରି ଜଣେ ସ୍କ୍ଲାରସିପ୍ ପାଇଥିବା ଛାତ୍ରକୁ ନିକ ସ୍କୁଲକୁ ନେବାକୁ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଆତ୍ମ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିଲା । ମୁଁ ଧର୍ମଶାଳା ବାଣୀପାଠରୁ ଟି.ସି. ଆଣି ଓ ବଂଧୁମାନଙ୍କଠାରୁ ମେଲାଣି ନେଇ ତିର୍ଭୋଲ ସ୍କୁଲରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଛାନ୍ତିଆସିଲି । ମନେହେଲା ମୁଁ କିଶୋର ବୟସର ଶେଷସାମାରେ ଯେପରି ପହଞ୍ଚିଯାଇଛି । ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ ଦାୟିତ୍ବ ଜ୍ଞାନ ଆସିଛି । ପାଠ ପଡ଼ିବାରେ ନିଷ୍ଠା ଆସିଛି । ହଷ୍ଟେଲରେ ରହି ପାଠପଡ଼ିବାକୁ ସମ୍ବଲ ନାହିଁ । ଦଦେଇ ଝହିଁଲେ ମୁଁ ମଣିଜଙ୍ଗାରେ ଆଉ ଦୁଇ ଜଣ ହାଇସ୍କୁଲ ପିଲାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କାଳିଆ ନନା ହୋଟେଲରେ ରହି ତିର୍ଭୋଲରେ ପାଠ ପଡ଼ିବି । କାଳିଆ ନନା ହୋଟେଲ କେବଳ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରେ । ଜମିଜମା ରେଜେସ୍ଟ୍ରେସନ୍ କରିବାକୁ ଆସୁଥିବା ମହକିଳମାନେ ସେଠି ଭୋଜନ କରନ୍ତି । ଆମେ ସେତେବେଳକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ରହିଗା ପରେ ସ୍କୁଲ ଛୁଟି ହେଲେ ସେଇ ହୋଟେଲ ଘରେ ରହିବାରେ ବାଧା ନାହିଁ । ଦିନ ଦଶଟାରେ ସ୍କୁଲ ଯିବାଯାଏ ମଧ୍ୟ କେହି ଖାଇବାକୁ ଆସନ୍ତିନି । ତେଣୁ ନିର୍ବିମ୍ବରେ ପଡ଼ାପଡ଼ି କରିପାରିବୁ ବୋଲି ଦଦେଇ ଭାବିଲେ ।

ତିର୍ଭୋଲ ହାଇସ୍କୁଲରେ ଗୁରିବର୍ଷ

ତିର୍ଭୋଲ ମଣିଚରଣ ସାରଳା ଏକାଡ୍ରେମାରେ ମୋର ନାମ ଲେଖା ହେଲାପରେ ମୁଁ ମଣିଜଙ୍ଗା କାଳିଆନନା ହୋଟେଲରେ ମୋ ପେଟରା ଓ ଜିନିଷପତ୍ର ରଖି ଆଉ ଦୁଇଜଣ ତିର୍ଭୋଲ ସ୍କୁଲ ଛାତ୍ରଙ୍କ ସହିତ ରହିଲି । ନୂଆଣିଆ ଛଳଛପର ଘର । ପ୍ରତ୍ଯେ ମଶା ଓ ମାଛିଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରତିନିଧି କେତ୍ର ଏଇ ହୋଟେଲର ପରିପାର୍ଶ୍ଵ । ହସଇ ଘନରେ

ଘନ୍ତ ଓ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ମାଡ଼ିଆଏ ଲାଭ ଲାଗା । ଅର୍ଦ୍ଧଶତାଧୂକ ଲାଭ କ୍ରମେ ଛୋଟରୁ ବଡ଼ ଅବସ୍ଥାରେ ସେଇ ଗଳରେ ଓହଳିଆଏ । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ ଦୁଇ ତିନିଟି ଲାଭ ତୋଳି କାଳିଆନନ୍ଦ ଡାଲମା କରନ୍ତି । ଏଇ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପାଇଁ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ମସଳାର ହୁକ୍କଦେଇ ଓ ଜିରାଚୁନା ପକେଇ ମୁଗ ଡାଲିରେ ଏପରି ଡାଲମା କରିବି ଯେ ପାଟିରୁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏହାସହିତ କେତେବେଳେ ମୋରୁ ଖଣ୍ଡଣ ତ କେତେବେଳେ ଶାଗ । ଆମେ ସାତେ ଏହା ସୁନ୍ଦର ଗାଧୋଇ ଖାଇବସୁ । କାରଣ ସେଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ କିଲୋମିଟର ନାଲ ବନ୍ଦେବନ୍ଦେ ତିର୍ଭୋଲ ଲକ୍ଷ ପାଖରେ ଅବସ୍ଥିତ ସୁଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯିବାକୁ ହେବ । ନାଲ ବନ୍ଦେବନ୍ଦେ ଯିବା ରାତ୍ରାରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଜନାର ଧାର ପ୍ରାୟ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ପାଟିଲା ଛକୁଣ୍ଡାପଳ ଖାଇବାକୁ ଏ ଜନାମାନେ ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଫଳର କିଛି ରସ ଖାଇବାପରେ ବୋଧହୁଏ ଆସବ ଆସନ୍ତ ହୋଇ ସେମାନେ ଫେରିବା ରାତ୍ରାରେ ପରସର ବସିତ ଲଡ଼େଇ କରି ଅଧାରୁ ଅଧକ ମରି ଶୁଅନ୍ତି । ଏ ବିଚିତ୍ର ଦୃଶ୍ୟକୁ ମୁଁ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାୟ ନିରୀକ୍ଷଣ କରେ ।

ଏଇ ଅଷ୍ଟମଶ୍ରେଣୀରେ ମୋର କେତେଜଣ ଛାତ୍ରଙ୍କ ସହିତ ବଂଧୁତା ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ସେମାନେ ହେଲେ ମଣିଜଙ୍ଗାର ଅଜିତ ମୋହନ ମୁଖ୍ୟାର୍ଜୀ, ଲାଉସିରା ଗ୍ରାମର ଘନଶ୍ୟାମ ମିଶ୍ର, ବାଲିପାଟଣାର ବାନମୟ ସାହୁ । ବାନମୟ ସାହୁ ଖୁବ୍ ମଜାଦାର କଥା ସବୁ କହନ୍ତି- ତାଙ୍କ ଗାଁର ଝିଅ ଓ ବୋହୁମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ । ତାଙ୍କ ଗାଆଁରେ ବୋଧହୁଏ ଖାରାଦିନେ ଯାତ୍ରାହୁଏ । ଆମେ ଯାତ୍ରା ଦେଖିଯାଉ । ଥରେ ଏହିପରି ଯାତ୍ରାଦେଖ ଫେରିବାବେଳେ ଅଧିକ ରାତି ହୋଇଥିବାରୁ କାଳିଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେରେ ନ ରହି ରାହାମା ମାର୍କଣ୍ଡ ମହାତ୍ମିଙ୍କ ଘରକୁ ତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଛଳିଆସିଲି । ସେ ବୋଧହୁଏ ଏକାଦଶ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରଥିଲେ । ରାତିଅନିଦ୍ରା ଥିବାରୁ ଖୁବ୍ ନିଦ ଲାଗିଯାଇଥାଏ । ସେ ବି ପାଖରେ ଶୋଇଥାନ୍ତି । କିଛି ସମୟ ପରେ ଅନୁଭବ କଲି ସେ ମୋ ପ୍ୟାଣିକୁ ଖୋଲୁଛନ୍ତି ଓ ମୋ ପେଟ ଉପରେ ହାମୁଡ଼େଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ମୋର ଏତେ ରାଗ ହେଲା ଯେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଗୋଇଠାଏ ମାରି ସେଇ ରାତିରେ ମଣିଜଙ୍ଗାକୁ ଛଳିରାଲି ଫେରି ଆସିଲି । ତା'ପରେ ଅନେକ ଦିନଯାଏ ତାଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ରହିପାରେନି । ମୋ ମନରେ ରାଗ ଓ କ୍ରୋଧ ପୁଣ୍ଡରୁତ ହୁଏ ।

ଆଗରୁ କହିଛି କାଳିଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ ପରିବେଶ ଥିଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସାମ୍ୟ କର । ଆମେ କେହିବି ମଶାରି ପକେଇ ଶୋଇନଥିଲୁ । ରାତିସାରା ମଶାଙ୍କ ଦଂଶନ, ସକାଳକୁ ଦେହରେ ଦଂଶନର ଦାଗ ବେଶ ବାରି ହୋଇ ପଡ଼େ । ମଶା ନ ହେବେ ବୋଲି କାଳିଆନନ୍ଦ ଧୂଥୀ ଦେଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ରାତିଅଧବେଳକୁ କୁଟା ଓ ଘସି ଜଳିଯାଏ,

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

99

ଧୂଆଁ ଆଉ ନଥାୟ । ନିଜେ କାଳିଆନନ୍ଦ ଗୋଦର ରୋଗୀ । ମୋ ମନରେ ଭୟ ହେଉଥାଏ ମୋତେ ଗୋଦର ରୋଗ ହେବନିତି ? ମଶାତ ନିଷୟ ତାଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି ମୋତେ ଓ ମୋ ବଂଧୁଦୟଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ୁଥିବେ । ବାତରୋଗ ହେଲାନି କିନ୍ତୁ ଶାତଦିନେ ପ୍ରାୟ ହେମତ ରତ୍ନରେ ମୋତେ ଭୟକର ମେଲେରିଆ ଜର ହେଲା । ମୁଁ ରତ୍ନସାରା ପ୍ରବଳ ଶାତରେ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଦୁଇଦିନ ପରେ ଦଦେଇ ମୋତେ ଗାଁକୁ ନେଇଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ । ବିଲବାଟେ ଆମ ଗାଁକୁ ପ୍ରାୟ ଝରି ମାଇଲ ବାଟ । ସେ ସମ୍ଭାବନା ମୋତେ କାଖେଇ କାଖେଇ ଅତିକ୍ରମ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ମୁମୂର୍ଖ ଭାବରେ ତାଙ୍କ କାନ୍ଦରେ ମୁଣ୍ଡ ମାଡ଼ି ଦେଇଥାଏ । ଗୋଡ଼ ଦିଟା ଓହଳିଥିବାରୁ ବଢ଼ିଉଠିଥିବା ଧାନ ଗଛରେ ବାଲୁଥାଏ । ଧାନ ଗଛ ସାରା କାକରରେ ଭରି । ଦଦେଇ ଯେ କିପରି ମୋତେ କାଖେଇ ଧରି ଏତେବାଟ ସେବିନ ସଂଧା ପରେ ପରେ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିପାରିଲେ ସେ କଥା ଭାବିଲେ ଏବେବି ବିସ୍ମିତ ହୁଏ । ଉଚ୍ଚିରେ ତାଙ୍କ ପାଦ ତଳେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିବାକୁ ଜାହାହୁଏ । ସେ ତ ପାଖରେ ନଥା'ନ୍ତି, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜୁହାର କରେ । ଗାଁରେ ଭଲ ପାନନ ଓ ଖାଦ୍ୟ ମିଳିଲା ସତ ତେବେ ମ୍ୟାଲେରିଆ ଛାଡ଼ିଲାବେଳକୁ ପେଟର ପୁହା ବଢ଼ିଯାଇ ମୋ ଚେହେରା ଖୁବ୍ ଅବାଗିଆ ହୋଇଗଲା । ଗ୍ରାମ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାନୁସାରେ କଂଟ ଅମୃତଭଣ୍ଟା ଗଛରୁ ତୋଳି ବୋହିଯାଉଥିବା କ୍ଷୀର ସହିତ ତାକୁ ଦି' ଚିନିଥର ରେବେଇଲି । ଦଦେଇ ବୋଧହୁଏ ମଣିଜଙ୍ଗ ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ କ'ଣ ଔଷଦ ଆଣି ଦେଲେ । ମୁଁ ଭଲ ହୋଇଗଲି ।

ଏଇ ମ୍ୟାଲେରିଆ ଜର ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ପଦରଦିନ ପଡ଼ା ବଦ କରି ଘରେ ରହିଲି । ମୋତେ ପୁଅ କରି ନେଇଥିବା ମାଉସୀର ନାତୁଣୀମାନେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କ ଘରେ ଜ୍ଞାନ୍ୟାପିଆ କରେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ହସଖୁସିରେ ମାତିଯାଏ । ସେମାନେ ମୋ ବୟସର ଛୋଟ ପିଲାଟିକୁ ମାମୁଁ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ପ୍ରାୟ ଖେଳସାଥୀ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ମାଉସୀ ଘରବାଡ଼ିରେ ଅନେକ ଫୁଲ ଗଛ ଥାଏ । ଗୋଟିଏ ସୁଗନ୍ଧରାଜ ଫୁଲକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ କବିତା ଲେଖିଥିଲି । ମୁଁ ଏ ଫୁଲକୁ ଭଲପାଏ ବୋଲି ମୋ ଦି' ଭାଣିଜୀ ଛରୁ ଓ କନକ ମୋତେ ନିଜନିଜ କାଗଦାରେ ଲୁଚେଇ ଲୁଚେଇ ଏ ଫୁଲ ଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପକେଟରେ ପୂରେଇ ନେଇ ଆସେ । ନବମ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ ବେଳକୁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଏ ଫୁଲ ଦିଆନିଆର ବଂଧୁତା ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଛୁଟିମାନଙ୍କରେ ତାଙ୍କ ଗାଁକୁ ଯାଇ ଝରିପାଞ୍ଚଦିନ ରହି ଫେରୁଥିଲି । ଆଶ୍ରମ୍ୟ କଥା ସେଠି ବି ଏ ଫୁଲ ଥାଏ କି କ'ଣ ମୁଁ ବ୍ୟାଜନିତ୍ରାରେ ଶୋଇଥିଲାବେଳେ ଛରୁ କେଉଁଠାରୁ ଦି'ଗା ଫୁଲ ଯୋଗାଡ଼ କରି ମୋ ନାକପାଖରେ

ଥୋଇ ପଳେଇ ଯାଉଥିବାବେଳେ ମୁଁ ତା' ଶାଢ଼ୀକୁ ଧରି ତାଙ୍କୁ ମୋ ଛାଡ଼ି ଉପରକୁ ଚାଣି ଆଣିଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ଖସି ପଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାରତ ଥିଲା ଓ ପଳେଇ ମଧ୍ୟ ଗଲା । ଛାଇ ସମ୍ବଦ୍ଧ ତାଙ୍କ ଚାହୁଁଲାରୁ ମାରନର ପାସ୍ କରି ବଡ଼ ପିଲା ହୋଇଯିବାରୁ ଆଉ ପାଠ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ମୋ'ଠାରୁ ସାନ ହେଲେବି ସେ ଓ ତା'ର ସାମା ଆଉ ଏ ପୃଥ୍ଵୀରେ ନାହାନ୍ତି ।

ମାଉସୀ ପାଖରେ ତା' ନାତୁଣାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ନା କେହି ନଥିଲେ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼େ । ମୋତେ ତ ସେ ପୁଅ ଭାବରେ ବା ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବୋଉ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁ ନଥିଲୁ । ମୁଁ କୁଳୁହଁ ପରି ଖାଇବାକୁ ନିମନ୍ତିତ ହେଲେଇ ଯାଇ ଖାଇଥାଏ । ଶୁଣିଥିଲି ଫକୀର ବାପା ଏବକୁ ମୋ ମାଟ୍ରିକ୍ ପଢ଼ାପାଇଁ ଦଦେଇଙ୍କ ହାତରେ କ'ଣ ଚକ୍ର ପଇସା ଦେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋ ନନା ବରାବର ତିନିଗୋଣୀ ଘରଳ, କିଛି ରୁଡ଼ା ଓ ଦୁଇଟି ନଡ଼ିଆ ନେଇ ମୋତେ ନବମଶ୍ରେଣୀଠାରୁ ପ୍ରତି ମାସରେ ତିରୋଳ ସ୍କୁଲ ହଷ୍ଟେଲରେ ଦେଇ ଆସୁଥିଲେ । ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିବାପରେ ମୋର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବାଗେଇଶନା ଓ ସାଙ୍ଗସାଥୀଙ୍କ ମେଳରେ ପାଠପଡ଼ାରେ ମନ୍ୟୋଗୀ ହେଲି । ହେଲେ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ ବାର୍ଷିକ ପରୀକ୍ଷା ଯାଏ କେଉଁ ପରୀକ୍ଷାରେ ଘନଶ୍ୟାମକୁ ଚପିପାରୁ ନଥିଲି । ଆମର ପାଖାପାଖ ନମର ରହୁଥିଲା । ଅଞ୍ଜିତ୍ର ବି ମୋରି ଅବସ୍ଥା । ଅଞ୍ଜିତ୍ ଇଂରାଜୀରେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଆରେ, ଘନଶ୍ୟାମ ସଂସ୍କୃତରେ ପ୍ରାୟ ପାଷ ହେଉଥିଲୁ । ତଥାପି ଆମ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ସାର ଆଶା କରୁଥିଲେ ମୁଁ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ନିଷୟ ପ୍ରଥମ ଦଶ ମଧ୍ୟରେ ରହିବି । ତାଙ୍କର ଯୁକ୍ତିଥିଲା ଅଭୁତ । କାରଣ ସେଇ ସ୍କୁଲରୁ ଆଗରୁ ତାଙ୍କ ପୁଅ ନରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସମେତ ତିନିଜଣ ଦଶଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିଲେ । ସେମାନେ ନବାନ ଓ ନିମାଇଁ ପରିଜା । ତେଣୁ 'ନ' ଆଦି ଅକ୍ଷର ପିଲାହଁ କେବଳ ର୍ୟାକ୍ ପାଇବେ ବୋଲି ସେ ଭାବି ନେଇଥିଲେ । ସେ ଏକଥା ଆଉ ଜଣେ ସାରଙ୍କୁ କହିଲା ବେଳେ ମୁଁ ଶୁଣିଥିଲି । ସାଭାବିନ ମୋ ଗଳା ମୋଟ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ମୁଁ ଯେ ନିଷୟ ର୍ୟାକ୍ ପାଇବି ମନେମାନେ ଭାବିନେଲି । ସେ ବର୍ଷ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷାରେ ମୁଁ ଘନଶ୍ୟାମକୁ ଚପି କ୍ଲ୍ୟାସରେ ପ୍ରଥମ ହେବାପରେ ସାରମାନଙ୍କ ମନରେ ଧାରଣା ହେଲା ମୁଁ ନିଷୟ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ସ୍କୁଲ ନାମ ରଖିବି । କିନ୍ତୁ ତା' ହେଲା ନାହିଁ । ବରଂ ମୁଁ ତିନିଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ୧ମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଦୃଢ଼ାୟ ହୋଇ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାସ୍ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହତାଶ କରିଦେଲି ।

ଏଇ ହାତସ୍କୁଲରେ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ମୋ ମନକୁ ଉଲ୍ଲୟତ କରିଥିଲା । ମୁଁ ଯେଉଁ ଦିନ ପ୍ରଥମେ ଛ'ମାସର ବୁରିଚକା ମାତ୍ର ତିରିଶଟକା ପାଇଲି ଦଦେଇଙ୍କ ହାତରେ ସେ ଚକ୍ର ନ ଦେଇ ମନିଅର୍ଦ୍ଦର କରି ରେବେନସା କଲେଇରେ

ପତ୍ରୁଥବା ମୋ ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ପାଖୁ ପଠାଇଦେଲି । ଦଦେଇ ଯେତେବେଳେ ଜାଣିଲେ ମୋ ଉପରେ ଖୁବ୍ ଗାଗିଲେ, ବିରତ୍ତ ହୋଇ କେତେ କଥା କହିଲେ । ମୁଁ ନୀରବରେ ତାଙ୍କ କଥା ବିନା ପ୍ରତିବାଦରେ ଶୁଣିଲି । ଅବଶ୍ୟ କିଛିଦିନ ପରେ ପରିଷ୍ଠିତ ସାଭାବିକ ହୋଇଗଲା ।

ମୋର ବିଶେଷ କିଛି ବହିପତ୍ର ନଥିଲା । ବଡ଼ ଭାଇନା ଯାହକିଛି ଯୋଗାଡ଼ କରି ଦେଇଥିଲେ । ବଡ଼ ଭାଇନାଙ୍କ ସହିତ ଛୁଟିରେ ଯାହା ଗାଁରେ ସାକ୍ଷାତ୍ ହୁଏ । ସେ ମୋତେ ପାଠ ପଡ଼ାଇଥିବା ମୋ ସୁରଣରେ ଆସୁନାହିଁ । ମୁଁ ଭାବେ ମୁଁ ପୁଅ ହୋଇଥିବାରୁ ଭାଇନା ମୋତେ ମାରଧର କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଜଂରାଜୀରେ ଭାରି ଦୁର୍ବଳ ଥାଏ- ଖଣ୍ଡ ହେଲେ ଜଂରାଜୀ ଗପ କି ଉପନ୍ୟାସ ବହି କେହି ପଡ଼ିବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେମିତି କେଜାଣି ମୋ ହାତରେ ଓଡ଼ିଆ ଗପ, ଉପନ୍ୟାସ ବହି ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ମୁଁ ମାଟ୍ଟିକ ପାସ କଲାପୂର୍ବରୁ କାହୁଚରଣଙ୍କ ଅନେକ ଉପନ୍ୟାସ ପଡ଼ି ସାରିଥାଏ । ମୁଁ ଅନୁଭବ କରେ ମୋ ମନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଡଳୁଛି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ କବିତା ଲେଖା ଆମ୍ବ କରିଥାଏ । ପ୍ରଥମ କବିତା ମା ଶାରଳାଙ୍କୁ ନେଇ ଓ ପ୍ରଥମ ଗଛ ଆମେ ରହୁଥିବା ହାତ୍ରାବାସ ପଛ ପଚ ହାମଲେଟ ବାସିଯା ରାମାନାମକ ଜଣେ ହରିଜନର କୁକୁଡ଼ାଙ୍କୁ ନେଇ- ‘ରାମାର କୁକୁଡ଼ା’ । ଏ ଗଛଟି ଆମମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶିତ ହାତଲେଖା ପଢ଼ିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଆମର ସାଙ୍ଗ ରବୀନ୍ତ୍ର କୁମାର ନାୟକଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ହସ୍ତାକ୍ଷରରେ ପଢ଼ିକାଟି ସୁଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଉଠିଥିଲା । ସେ ପଢ଼ିକାଟି ଆଜି ଦୁଷ୍ପାପ୍ୟ । ରବୀନ୍ତ୍ର ମୋରି ପରି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଅଧ୍ୟାପନା ଝକିରିକୁ ଆଦରି ନେଇଥିଲା । ରାଉଳକେଳାର କୌଣସି ପ୍ରାଇଗେଟ୍ କଲେଜରେ ଦାୟକାଳ ଝକିରି କରି ସେଇଠି ଅବସର ନେଇ ଘର କରି ରହିଗଲା । ଆମମାନଙ୍କ ସହିତ ତା’ର ସଂପର୍କ ପ୍ରାୟ ଛିନ୍ନ ହୋଇଗଲା ।

ମୋର ବଂଧୁ ଘନଶ୍ୟାମ ଖୁବ୍ ଦୁଃସ୍ଵର ପରିବାରରୁ ଆସିଥିଲା । ମୁଁ ଦିନେ ଠାକୁରାଣୀ ହାଟ (କନକପୁର) ଯାଇ ଦେଖୁଲି ସେ ରବିବାର ଛୁଟିଦିନ ହାଟରେ ବିଶାକାଠି ତରାଙ୍ଗୁ ଧରି ସାରୁ ବିକ୍ରି କରୁଛି । ଉକ୍ତ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଏହା ଥିଲା ଏକ ପରିଣତି । କିନ୍ତୁ ସେ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ତିର୍ରୋଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକ ଉତ୍କଳ ନକ୍ଷତ୍ର ଭାବେ ଦେଖାଦେଲା । ପୁରୀ ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର କଲେଜରେ I.Sc. ପଡ଼ି ବନାରସରେ B.Sc. ମେଟାରଲଜି ନେଇ ଅଧ୍ୟୟନ କଲା ଓ ପରେ ସେଇଠି ଗ୍ରାଜୁଏସନ୍ କରି ଆମେରିକାରେ ଉଚ୍ଚବେତନରେ ଯୋଗ ଦେଲା । ତା’ ପଡ଼ୁଁ ମନୋରମା ଥିଲେ ଗାଇନିକ୍ ଡାକ୍ତରାଣୀ । ସେମାନେ ଆମେରିକାରେ ବିଶାଳ ଶୌଧ କିଣିବାର ଶୁଣିଥିଲି । ଅଜିତ୍ ଓ ମୋତେ ସେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ବଂଧୁ ଭାବରେ ମନେରଖ୍ଷଣ୍ଟି । କେବେ ଭାଗତ ଆସିଲେ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଖୋଜେ ଓ ଆମକୁ ସାଜରେ ନେଇ ତିର୍ଗୋଳ ହାଜିସ୍ଥଳ ବୁଲିଆସିବାକୁ ଭଲ ପାଏ । ମୋର ଅନ୍ୟତମ ବଂଧୁ ଅଜିତ କଥା ଏବେ କହିବି ନାହିଁ- ଯେହେତୁ ବାର୍ଷକ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏବେବି ସାଜହୋଇ ବହୁ ପାପପଙ୍କରେ ଲଚପଟ ହୋଇଛୁ । ସେ କଥା ପରେ । କେବଳ ଏତିକି କହିବି ମାତ୍ରାସରେ ସେ ଇଂଜିନିୟରିଂ ପଡ଼ି ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପୂର୍ବବିଭାଗରେ ଉଚ୍ଚତମ ସୋଧାନରେ ପହଂଚିପାରିଥିଲା । ସମ୍ବଦତଃ ଇଂଜିନିୟର ଉନ୍ନତି ଚିପ ଭାବେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ।

ଆମ ସହିତ ନରେତ୍ର କୁମାର ସାହୁ ନାମକ ଜଣେ ପାଚରା ପିଲା ପାଠ ପଡ଼ୁଥିଲା । କେଜାଣି କାହିଁକି ସେ ମୋ ସହିତ ବଂଧୁତା ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଭାରି ବ୍ୟାକୁଳ ଥିଲା । ବ୍ୟବସାୟୀ ଘର ପିଲା ହୋଇଥିବାରୁ ତା' ପକେଟରେ ସବୁବେଳେ ପରିବା ଆଏ, ମୋ ପକେଟ କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ଶୁନ୍ୟ । ମୁଁ ତା' ପକେଟରେ ହାତ ପୂରାଇ ଦି' ତିନିଟଙ୍କା ନେଇଆସେ । ସେ କିଛି କହେନା । ଆମେ ବୋକାନ ଆଡ଼େ ଯାଇ ଚକଳେଟ କିଣି ଖାଉ । ତାରି ପରିଷାକୁ ମୁଁ ଆଗରୁରା ଦେଇଦିଏ ।

ହସ୍ତେଲରେ ଆସିଷ୍ଟ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ନବବାବୁ ଓ ସୁପରିଷେଣ୍ଡେ ଶେରଗଡ଼ର ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରଥ ପିଲାମାନଙ୍କ ଭଲମଦ କଥା ବୁଝିବାକୁ ଥାନ୍ତି । ଟିକିଏ ଭୁଲଭଟକା ଦେଖିଲେ ନବବାବୁ ଲମ୍ବାଛାଟରେ ପିଲାଙ୍କୁ ବାଡ଼େଇ ପକାନ୍ତି । କୁସରେ ମଧ୍ୟ ଏକାକଥା । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଆଖିକୁ ଦିଶେ ନାହିଁ- ସେଇଟି ନକଳି ପଥରବସା ଆଖ । ସେ ବାଡ଼େଇଲାବେଳେ ଜଣକୁ ବାଡ଼ଇ ବାଡ଼ଇ ଆଉ ଜଣକ ପିଠିରେ ଭୁଲରେ ବି ପାହାର ବସିଯାଏ । ତାଙ୍କୁ ପିଲାମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣରେ ଢର ।

ହସ୍ତେଲ ପରିଷ୍କଳକ ରଥ ସାର ହସ୍ତେଲ ପ୍ରାପ୍ୟ ଦେଇ ନଥବା ପିଲାମାନଙ୍କ ମିଲ ବହ ହେଲା ବୋଲି ନେଟିସ୍ ବାହାର କରି ଦିଅନ୍ତି । ଦିନେ ମୋ ସମେତ ଆଉ ଆଠ ଦଶଜଣଙ୍କ ମିଲ ବନ୍ଦ ନେଟିସ୍ ବାହାରିଲା । ଟିନିଗୋଣୀ ଘରଳ ଓ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ଦେବାକଥା । ମୋ ପାଖରେ ଟଙ୍କା ପରିବା ନଥିଲା । ନନା ଘରଳ ଆଣି ଦେଇଯାଇ ନ ଥିଲେ । ଏତେ ପିଲାମାନଙ୍କ ମିଲ ବନ୍ଦ ହେବାରୁ ଆମେ ପ୍ରତିବାଦ କଲୁ । ବୋଧନ୍ତୁ ଅନଶ୍ଵନରେ ବସିଗଲୁ । ରଥସାର ଆହୁରି ବିରକ୍ତ ହେଲେ ଓ ମୁଁ ମେଲି କରାଉଥିବା ଖରବ ପାଇ ଗୋଟିଏ ନେଟିସ୍ ମୋ ନାମରେ ବାହାରିଲି- “ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ, ତୁମେ ଭାବନା ଯେ ତୁମେ ସ୍ବାଧାନ ଭାବରେ ଯାହା ଭାବିବ ତାହା କରିବ । ହସ୍ତେଲର ନିୟମ ଲାଂଘନ କଲେ ତୁମକୁ ହସ୍ତେଲରୁ ବହିଶାର କରାଯାଇପାରେ... ରତ୍ୟାଦି ।” ମୁଁ ଗାଁକୁ ଘରିଗଲି ଓ ଟଙ୍କା ପରିବା ଧରି ଫେରିଲି । ଘରଳ ବି ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ମେଲି କରିଥିବାରୁ ନବବାବୁଙ୍କ

କ୍ରୋଧର ଶିକାର ହୋଇ ଗୁଡ଼ାଏ ବେତ୍ତାଘାତ ସହିବା ସାର ହେଲା । ସେତେବେଳକୁ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଆଉ ଟିର୍ରୋଲ ସ୍କୁଲରେ ନଥାନ୍ତି । ସେ ସିଦ୍ଧେଶ୍ଵରପୁର ହାଇସ୍କୁଲକୁ ଛଳି ଯାଇଥାନ୍ତି ଓ ସେଠାରୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବୋର୍ଡ୍ ସ୍କୁଲକୁ ଆସି ଅବସର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାକିରି କରନ୍ତି ।

ଆମ ଖୁସରେ ଏକମାତ୍ର ଝିଅପିଲା କାଦମ୍ବିନୀ ପଢ଼ୁଥିଲା । ଆମ ଦଦେଇ ପରେ ପରିବାର ଧରି ମଣିଙ୍ଗାରେ ଅସ୍ମୀୟୀ ଭାବେ ରହିଲାବେଳେ ଉତ୍ତର ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ବଢ଼ି ଥିଲା । କାଦମ୍ବିନୀ ମାଛିକୁ ମ' ବୋଲି କହେ ନାହିଁ । କାହା ସହିତ କରିତ କଥା କହେ । ଅଜିତ ସହଜେ ସେମାନଙ୍କ ପଡ଼ୋଶୀ । ଅଜିତ ଓ ମୁଁ କାଦମ୍ବିନୀ ଘରକୁ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ବୁଲିଗଲେ ମାଉସା ବେଶ କିଛି ପାଚିଲା ଫଳ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । କାଦମ୍ବିନୀ ପରେ ସରକାରୀ କଲେଜରେ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟକ୍ଷିକା ଭାବେ ଦାର୍ଢକାଳ କାମ କରି ରମାଦେବୀ ମହିଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଅବ୍ୟାହତି ନେଲା । ପିଲାମାନେ ତାକୁ ଥଣ୍ଡା କରି ଆଉ ମ୍ୟାଡ଼ାମ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ଜୀବନସାରା କୌଣସି ଉଚ୍ଚମାନ ସଂପନ୍ନ ଜର୍ଣ୍ଣାଲରେ ସେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ କେବେବି ଲେଖନାହିଁ କିମ୍ବା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବହିପତ୍ର ଓ ଜର୍ଣ୍ଣାଲ କିଣିନାହିଁ ।

ଟିର୍ରୋଲ ହାଇସ୍କୁଲ ଥିଲା ଆମ ଜୀବନର ଏକ ସହିକ୍ଷଣ । ଆମେ ଥରେ ସିଦ୍ଧେଶ୍ଵରପୁର ହାଇସ୍କୁଲକୁ ଫୁଲେଜ ଖେଳ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଆସିଥିଲୁ । ଆମେ ଜିତିଗଲା ପରେ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସୁକ ଭାବରେ ଧୂନି ଦେଇଥିଲୁ । ମୁଁ ଆମର ପ୍ରାତିନ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ଜଗନ୍ନାଥବାବୁଙ୍କ ନାମରେ ଧୂନିଟିଏ ଦେବାକୁ ଉଚିତ ମନେ କଲି । ଇଂରାଜୀ ସହିତ୍ୟ ଉପରେ ମୋର ଭଲ ଦଖଳ ନଥାଏ । ତେଣୁ ନାରା ଏହିପରି ଭାବେ ସୁର କରିଥିଲି Three Cheers for our late Headmaster ପରେ ପରେ ଉପଳବଧ କଲି କଥାନ୍ତି ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହୋଇଗଲା- Former କହିଥିଲେ ଠିକ୍ ହୋଇଥାନ୍ତା । କାରଣ ସାର ଏବେବି ବଂଚିଛନ୍ତି । ଅଜିତ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଥିଲେ ନିଷୟ ଏ ଭୁଲଟାକୁ ସଂଶୋଧନ କରି ଦେଇଥାନ୍ତା । ସେ କିନ୍ତୁ ଖେଳାଖେଳିରେ ଅମନ୍ୟୋଗୀ ଥିଲା । ମୁଁ ମନେମନେ ମୋର ଭୁଲ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇଥିଲି । ଭୁଲ ବୋଲି ଭୁଲ- କେତେ ଗର୍ହିତ କଥା । ସାର ବଂଚିଛନ୍ତି । ଅଥବା ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୃତ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଦେଲି । ସାର ଜାଣିଲେ କ'ଣ ଭାବିବେ । ଏହା ବୋଧହୁଏ ୧୯୪୪ ମସିହା ମୋର ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ ବେଳର କଥା । ସେହିବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ଅଠର କିଲୋମିଟର ଛଳିଛଳି କରିଲୋପାଚଣା ସ୍କୁଲକୁ ଫୁଟବଲ ଖେଳିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଛଳିଛଳି ଗୋଡ଼ ପୁଲିଗଲା- ଆଉ ଖେଳିବୁ କ'ଣ ? ପରାଜୟହିଁ ସାର ହେଲା ।

ଆମକୁ ଅଳ ବା ଗଣିତ ପଡ଼ାଉଥିଲେ ଶ୍ରୀ ବୃହାନନ୍ଦ ମଳିକ । ତାଙ୍କର ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ର ଉପରେ ଖୁବ୍ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା । ମୁଁ ଯେ ଗଣିତ (ବାଧତାମୂଳକ)ରେ ଶହେରୁ ଶହେ ରଖି ପାରିଥିଲି ସେ କୃତିର ତାଙ୍କରି ଥିଲା ।

ଆମେ ଏକାଦଶ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ଜଣେ ସୁନ୍ଦର ତରୁଣ ସୁପୁରୁଷ ଆମର ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ଭାବେ ଯୋଗଦେଲେ- ତାଙ୍କ ନାମ ରବିନାରାୟଣ ମିଶ୍ର । ସେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟାପାର ବିଭାଗ ଛାଡ଼ି ଶିକ୍ଷକତା କରିବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଲିଜେଣ୍ଡାରୀ ଫିରର ଭାବେ ବିବେଚିତ ହେଉଥାନ୍ତି । ଅଛ ଚେରେଇ ଚେରେଇ ଛହାନ୍ତି । ବୁପିଚୁପି ହସନ୍ତି । ରଳ ପାଠପଢାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାରକେଳ ଚଢ଼ି ବରାବର ଶାରଳା ମନ୍ଦିର ପାଖ କଞ୍ଚାପଡ଼ା ଗ୍ରାମକୁ ଝଲିଯାନ୍ତି । ପିଲାମାନେ କୁହାକୁହି ହୁଆନ୍ତି ସାର ସେଇ ଗ୍ରାମର ଶୈଳବାଳା ମହାନ୍ତିକୁ ବିଭାବେବେ । ଆମେ ବୁଝିପାରୁ ନଥାଉ- ସାର ତ ବୃଦ୍ଧଶା ସେ କିପରି କରଣ ଝିଅକୁ ବିଭା ହେବେ ? କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ବିଭାଗର ହେଲା ଓ ସାରଙ୍କ ପାଖରେ ଶୈଳବାଳା ଆସି ରହିଲେ । ସେମାନେ ସେପରି ମୁତ୍ତପକ୍ଷ ବିହଙ୍ଗ ପରି କେନାଳ ବଂଧ ରାତ୍ରା ପ୍ରଧାନରାତ୍ରାରେ ବୁଲାବୁଲି କରୁଥିଲେ ତାହା ରାତ୍ରାକଡ଼ରେ ଦୋକାନୀ ଓ ଗାଁର ଝିଅବୋହୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ବରାବର ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲା । ଭୟ ନଥିଲା, ଭ୍ରାନ୍ତି ନଥିଲା, କାହାକୁ ଖାତିର ନଥିଲା । ଖୁବ୍ ଅଛଦିନ ରହି ଆମମାନଙ୍କ ମନ ଓ ଆଖରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ପକ୍ଷ ସଂଗ୍ରହକ କରି ସେମାନେ ତିର୍ଭୋଲ ହାଜୟୁଲ ଛାଡ଼ିଲେ । ସାର ବୋଧହୁଏ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରୁ ଅର୍ଥ ବିଭାଗକୁ ଫେରିଗଲେ ।

୧୯୪୪ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚିନ୍ଦି ପରାୟା । ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଏହି ପରାୟା ନିଯନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଥିଲା ଶେଷବର୍ଷ । ତା'ପର ବର୍ଷ ୩୦ରୁ Board ଏ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କଲା । ଆମେ ପରାୟା ଦେବାକୁ କଟକ ସହରକୁ ଆସି ମଣିପାହୁଙ୍କ ବକ୍ରିବଜାର ସ୍ଥିତ ମନ୍ଦିରର ଧର୍ମଶାଳାରେ ଅବସ୍ଥାନ କଲୁ । ସମ୍ବତ୍ସନ୍ଧି ସେତେବେଳେ ସଂଖ୍ୟାଗଣତି ମାତ୍ର କେତୋଟି ସ୍କୁଲର ଛାତ୍ରମାନେ କଟକ ସହରର ବିଭିନ୍ନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ମାର୍ଟିକ୍ ପରାୟା ଦେଉଥିଲେ । ଆମର କେନ୍ଦ୍ରଥିଲା ମିଶନ ହାଜୟୁଲ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରତିଦିନ ୨ଟି ବିଷୟରେ ପରାୟା ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ଝରି ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ପରାୟା ଶେଷ । କଟକ ସହରର ଏଇ ସମୁଦ୍ର ଅଂଚଳକୁ ବୁଲାବୁଲି କରି ଦେଖିବାର ପ୍ରଥମ ସୁଯୋଗ ସେତେବେଳେ ଆମପରି ମଧ୍ୟସଲ ସ୍କୁଲ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ମିଳିଥିଲା । ପାଖରେ କଟକ ଚଣ୍ଡୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର । ଆମେ ମାଆକୁ ଦର୍ଶନ କରି ପରାୟାରେ କିପରି ଖୁବ୍ ଭଲ କରିବୁ ସେଇ ବର୍ଷିଂ ମାର୍ଗିଥିଲୁ ।

ଗାଁରେ ରହି ପରାୟା ଫଳକୁହେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲି । ଏ ବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚିକ ପରାୟାର୍ଥିଙ୍କ ପାଇଁ ପରାୟା ପରେ ଦୀର୍ଘ ରହିମାସ ଛୁଟି । ଗାଁରେ ଖେଳିବା, ବୁଲିବା, ମାଛ ଧରିବା,

॥ ଶୈଳବରୁ ଅବସର ॥

ମଧ୍ୟ

ଠାକୁର ଶଷ୍ଠୀରୁ ଦଳ ସଫା କରିବା, ରଜ ସମୟରେ ବାଗୁଡ଼ି ଖେଳିବା ଏମିତି ଏମିତି ସମୟ ବିତିଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ମାଉସୀ ଘରକୁ ଯାଉଥିଲି । ସେଠି ନାନୀ ଓ ତା' ପୂଅ ଝିଅମାନେ ଥିଲେ ମୋର ପ୍ରଧାନ ଆକର୍ଷଣ । ବି'ପହରରେ ସେଇଠି ଭୋଜନ । ଫକାର ବାପାଙ୍କ ବାଡ଼ିରେ ସାତେଟି ନଢ଼ିଆ ଗଛ ଓ ପାଞ୍ଚ ଛଟି ତାଳଗଛ ଥାଏ । ଚମାରକୁ ତାକି ଆମେ ପଇଡ଼ ତୋଳି ପିଇ ଓ ତାଳଗଛରୁ ପ୍ରଚୁର ତାଳ କଟାଯାଇଥାଏ- ତାକୁ ବି ଖାର । ଏତେ ତାଳ କଟା ହୋଇଥାଏ ଯେ ଆମ ନିଜଘରର ଭାଇ ଉଭୟାଙ୍କ ପାଇଁ ତାଳକାଟି ବୋହି ଆଣେ । ଆମ ନିଜର ବି ଗାଁତଳେ କେତୋଟି ତାଳଗଛ ଥାଏ । ତେବେ ଗାଁର ଅଧ୍ୟେ ତାଳ ଚମାର ତା' ପାରମରିକ ମଜୁରି ବାବଦ ନେଇ ହାତରେ ବିକେ, ବେଶ କିଛି ଟଙ୍କା ପଇସା କମାଏ । ଆମେ କେତେ ବା ତାଳ ଖାଇବୁ ? ଦଶ ବାରଟି ସଜ ହେଲେ କାପି । ହଜମ ହେବନି ବୋଲି ପାଟିଲା ଆମ ବି ଖାର । ବାପାଙ୍କ ବାଡ଼ିରେ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଆମଗଛ ଥାଏ, ଖୁବ୍ ମିଠା ଆମ । ବାଦୁଡ଼ି ଖାଇଯାନ୍ତି ବୋଲି ବାପା ଲମ୍ବା ଦଉଡ଼ି ଆମଗଛରୁ ଘରଯାଏ ବାହିଥାନ୍ତି । ଟିଶରେ କେତୋଟି ବାଉଁଶ ତାଙ୍ଗ ବନ୍ଧା ଯାଇଥାଏ । ବାପା ରାତିରେ ଝରିପାଞ୍ଚଥର ସେ ଦଉଡ଼ିକୁ ହଲେଇବାରୁ ଟିଶରେ ବାଉଁଶ ତାଙ୍ଗ ବାଡ଼େଇ ହୋଇ ଶର ସୃଷ୍ଟି କରେ । ବାଦୁଡ଼ିମାନେ ଉଡ଼ି ଯାନ୍ତି । ତଥାପି ସକାଳୁ ପାଞ୍ଚ ଛ'ଟି ବାଦୁଡ଼ିଖୁଆ ଆମ ଗଳିପଡ଼ିଥାଏ । ଆମେ କଟାକଟି କରି ସେଇ ଆମକୁ ଖାର । ଗଛ ପାଟିଲା ଆମ ଖୁବ୍ ଭଲଲାଗେ । ଆମ ନିଜଘର ଆଚୁ ଉପରେ ନନା ଦାଷ୍ଟରୁ ବାଲି ସଂଗ୍ରହ କରି ବିଛେଇଥାନ୍ତି । ନିଜେ ଗଛରେ ଚଢ଼ି ଗୋରଡ଼ା ଓ ତିପରୁ ହଜାର ସଂଖ୍ୟାରେ ଦରପାଟିଲା ଆମ ତୋଳି ଆଣନ୍ତି । ତାର ନସିକୁ ଧୋଇ ଆମକୁ ପୋଛାପୋଛି କରି ଆଚୁ ଉପର ବାଲିରେ ଧାଡ଼ିଧାଡ଼ି କରି ବସେଇ ଦିଆଯାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ଦଶ କୋଡ଼ିଏ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆମ ପାତି ହଳଦାଣି ପରି ଦେଖାଯାଏ । ମୁଁ ଓ ମୋ ବଡ଼ ଭାଇ ସଜିଭାଇନା ସେଇ ଆଚୁ ଉପରେ ବସି ପେଟ ପୂରିବାଯାଏ ଗୁଡ଼ାଏ ଆମଖାଇ ଖେପା ତକ ବାଢ଼ିରେ ଭାଲିଦେଉ ।

ମୋ ଭାଣିଜୀମାନେ ମୋତେ ଆଦୌ ତରନ୍ତି ନାହିଁ ବରଂ ଥଙ୍ଗ ଟାପରାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ମୋଠାରୁ କିଏ ଝରିବର୍ଷତ କିଏ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ସାନ । ସେମାନଙ୍କ ସାନ୍ତିଧିହିଁ ମୋତେ ମାଉସୀ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ଆକୃଷ କରେ । ମାଉସୀ ସବଳ ସୁମ୍ବ ଥବାରୁ ନିଜେ ରୋଷେଇ ବାସ କରେ- ହେଲେ ଆଉ କାହା ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ । ଗରମ ଗରମ ତୋପାଧଳା ଭାତ, ବହଳିଆ ସୁନାମୁଗ ଡାଳି, ମେଞ୍ଚାଏ ଆକୁତକଟା, କିଛି ବାତି ସାଗ-ତା' ରୋଷେଇରେ ଥାଏ ଅପୂର୍ବ ମହକ । ଘରେ ପ୍ରାୟ ବସାଦହି ବା ଘୋଲ ଦହି ଥାଏ । ମାଉସୀ ମୋ ମନଜାଣି ବାଢ଼ିଦିଏ । କେବେ ଦେହ ଖରାପ ହେଲେ ଖାଇବାକୁ

ଦେଲେ ଶିକାରୁ ମେଆଏ ଗୁଆର୍ଥିଅ ଗରମ ଭାତରେ ମିଶାଇ ଦିଏ । ତା'ର ସ୍ଵାଦ ଓ ମହଜ ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ ।

ଦିନ ସଂଧ୍ୟାରେ ଆମ ଘରେ ମୁଁ ଓ କନକ ଏକାଠି ଦେହ ଲଗାଳଣି ହୋଇ ବସିଥିଲା ବେଳେ ସାନଦଦେଇ ପଶି ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ହାତରେ ସମ୍ବତ୍ତଃ ଚର୍ଚ ଚାଏ ଥାଏ । ସେ ଚର୍ଚ ମାରିଲାବେଳକୁ ମୋ ହାତଥାଏ କନକ ହାତରେ । ଆମେ ଚମକିପଡ଼ି ଚିକିଏ ପରସରଠାରୁ ଘୁଷ୍ଟ ବସିଲୁ । ଦଦେଇ କିନ୍ତୁ ରାତିରେ ଶୋଇବାୟାଏ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରି ଛଲିଥିଲେ । ମୋତେ ନାନା ଭାବରେ ଗାଲିଗୁଲଜ କରୁଥିଲେ । କହୁଥିଲେ- ଏ ପିଲାଟା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ଯା ଦୀରା ପାଠଶାଳ ହେବ ନାହିଁ ।

ଅଥବା ‘ସମାଜ’ କାଗଜରେ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ପାଇଥିବା ଛାତ୍ର ମାନଙ୍କ ନାମ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଆମ ସ୍କୁଲରୁ ଘନଶ୍ୟାମ, ଅଞ୍ଜିତ ଓ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଲୁ । ଘନଶ୍ୟାମ ୪୨୯, ଅଞ୍ଜିତ ୪୯୧ ନମର ରଖୁଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ଦୂରୀୟ ସ୍ଥାନରେ ରହି ମାତ୍ର ୪୮୩ ନମର ରଖୁଥିଲି । ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରୁ ମନେହେଉଛି ମାତ୍ର ୨୨୫ଜଣ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉଚ୍ଚାର୍ଷ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ପାଇଥିବାରୁ ଗାଁରେ ମୁଁ ଦୁଷ୍ଟ ପିଲାରୁ ଭଲ ପିଲାରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲି । ମୋର ସମ୍ବାନ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ-ଜୀବନ (୧୯୪୫ ରୁ ୧୯୭୭)

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଆଡ଼ମିସନ, ନେବା ଆଶାରେ ଦରଖାସ୍ତ ପକେଇଲି ସତ କିନ୍ତୁ ସେତିକିବେଳକୁ ଆମ ପରିବାରରେ ଗୋଟାଏ ବିପଦର କଳା ୯୦୦ ଦେଖାଦେଲା । ମୋ ବଡ଼ ଭାଇ ସେତେବେଳକୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରୁ I.S.C. ପାର୍ଶ୍ଵ କରି ବନାରସ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ B.Ag. (ବ୍ୟାଚେଲର ଇନ୍ ଏଞ୍ଜିନିୟଲର)ରେ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ହଠାତ୍ ଖବର ଆସିଲା ଯେ ସେ କଲେଜ ଛାତ୍ର ହିମାଳୟକୁ ଛଲିଯାଇଛନ୍ତି । ଛଷ୍ଟିକେଶ ଆଶ୍ରମଠାରୁ କିଛି ଦୂରରେ ହିମାଳୟ ପାଦଦେଶରେ ସେ ତପସ୍ୟାରତ ଥିଲେ । କେତେବେଳେ ପରେ ଆଶ୍ରମର କେହି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆଶ୍ରମକୁ ନେଇ ଆସିଲେ । ସେ ସଂସାର କରିବେ ନାହିଁ ଓ ଆଶ୍ରମ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବେ ବୋଲି ବାରମାର କହୁଥାନ୍ତି । ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନର କାରଣ ଖୋକୁ ଖୋକୁ ଆଶ୍ରମବାସୀମାନେ ଜାଣିଲେ ଯେ ସେ ଦୁରାରୋଧ୍ୟ ଯକ୍ଷମ ଗୋଗରେ ପ୍ରପାଡ଼ିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ବ୍ୟାଧର ଯଥାର୍ଥ ଚିକିତ୍ସା ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ତେଣୁ ଭାଇନା, ଜେନାମଣି ନରେନ୍ଦ୍ର

କୁମାର ଓ ସର୍ବେଶ୍ୱର ରତ୍ନ (କେହାପଡ଼ା) ଏ ଚିନିଜଣ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତାରେ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ମାତ୍ରାସର ତାମରମ ସାନାଗୋରିଆମକୁ ପଠାଇ ଦିଆଗଲା । ସରକାର ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟରାର ବହୁନ କଲେ । ଏପରି ଏକ ଦୂର୍ବିପାକବେଳେ ମୋର ଉଚିତିକ୍ଷା ପାଇଁ ମୁରବି ହିସାବରେ ଦଦେଇ ଆଉ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥୁଲେ । ବରଂ ମୁଁ ମାତ୍ରିକ ପାଇଁ କରିଥିବାରୁ ରକିରିଟିଏ ପାଇପାରିବି ବୋଲି ଘରେ ସମସ୍ତେ ଆଶାନ୍ତି ଥିଲେ । ଏପରି ସ୍ଥିତିରେ ମୋତେ କିଛି ଥଳକୁଳ ମିଳୁ ନଥୁଲା । ତଥାପି ମୁଁ ନିରାଶ ନହୋଇ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ସେତେବେଳେ ଉଚିତାସ ଅଧାପନା କରୁଥିବା ମୋର ପୂର୍ବପରିଚିତ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସାରଙ୍କ ପାଖୁ କରୁଣ୍ୟରା ଚିଠିଟି ଲେଖିଲି । ପରିବାରର ଅବସ୍ଥା ବିଶ୍ୱଯରେ ବିଶ୍ୱଦ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ମୋ ପାଇଁ ଯେକୌଣସି ମତେ ଉଚିତିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି ।

ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସାରଙ୍କଠାରୁ ଚିଠି ପାଇଲି । ସେ ଲେଖିଥିଲେ “ତୁ ଯେକୌଣସି ମତେ ଯଥା ସମୟରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ପହଂଚି ମୋତେ ଦେଖାକର ।” ତେଣିକି ଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚିଠି ପଡ଼େଇ ଶୁଣେଇଲି । ମାମୁଁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖା କରି ତାଙ୍କ ଆଶାର୍ବାଦ ଆଣିଲି । ମୋ ପାଖରେ ତ ପାଥେଯ ନାହିଁ । ଗାଡ଼ି ଖର୍ଚ୍ଚ, ଖାଇବା ଖର୍ଚ୍ଚ କେଉଁଠୁ ପାଇବି ? ମୋ ମନରେ ଗୋଟାଏ ଦୂର୍ବଳି ଯୁଟିଗଲା । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଦଦେଇ ତାଙ୍କ ପେଟରାରେ କିଛି କିଛି ଟଙ୍କିକିଆ ରୂପା କନ୍ଦନ, ଗୋଟିଏ ପିତଳ ଗିନାରେ ରଖିଥାନ୍ତି । ପେଟରାରେ ଛବି ପଡ଼ିଥିଲେ ବି ବେତପେଡ଼ି ମଞ୍ଚରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ଗଲିବା ପରି ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟବଧାନ ଥାଏ । କେହି ନଥୁଲାବେଳେ ଖୁବ୍ ସତର୍ପଣରେ ପେଟରା ଓ ତା’ ଢାକୁଣି ମଞ୍ଚରେ ହାତ ଗଲେଇ କେତୋଟି ମାତ୍ର ଟଙ୍କିକିଆ କନ୍ଦନ ସଂଗ୍ରହ କଲି । ଦଦେଇ ସେଥିରେ ଅତ୍ୟଧିକ କନ୍ଦନ ରଖିଥିବାରୁ ମାତ୍ର ତେଜଶିତ୍ର କେହି ନେଇଗଲେ ତାଙ୍କର ଜାଣିବାର କିଛି ଉପାୟ ନଥୁଲା । ମୁଁ ମନକୁ ସାନ୍ଦର୍ଭ ଦେଉଥିଲି ମୋର ଉପରକୁ ପାଠପଢ଼ିବା ଦଦେଇକର ଦାୟିତ୍ବ; କାରଣ ସେହି ଘରର ମୁରବି ଓ ରୋତଗାର କରୁଥିବା ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି । ନନା ଓ ସାନ ଦଦେଇ ଜେଜେମାନ କରି ଯାହା ଆଣନ୍ତି କିଛି ନୁହେଁ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ପିତୃ ଶ୍ରୀନାରାଯଣ ଜେଜେମାନ ଛରଣ ପଇସା ଦେଲେବି ନନା ଅଧୁକ ପାଇଁ କେବେବି ପାଟି ଫିଲେଇ ମାଗିବେ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ତା’ ସହିତ କିଛି ଅରୁଆ ଝରଳ ଓ ପରିବାପତ୍ର ବି ଥିବ । ସାନଦଦେଇ କେବଳ ପାଲା କରିଯିବେ-କାହାର ପିଲା ହୋଇଛି ତ ତା’ ପାଇଁ ଏକୋଇଶିଆ ପାଲା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହେବ; କେଉଁଠୀ କେଉଁଠୀ ଶୋଳପାଲା ମଧ୍ୟ ହେବ । ସେ କହି ବୋଲି ଟଙ୍କାଏ ଦି’ଟଙ୍କା ଆଣିପାରିବେ-ସେଇଟା ତାଙ୍କ ଶୁଣ୍ଟ ଧନ । ସେ କାହାକୁ ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେବେନି । କିନ୍ତୁ ହେନା

ନଡ଼ିଆ କଦଳୀ ରୋଗ ସହିତ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଯେଉଁ ପରିପୁଷ୍ଟ କାଠିଆ କଦଳୀ କେତୋଟି ଆଣି ଥିବେ ତାକୁହିଁ ଆମକୁ ଡାକି ଖାଇବାକୁ ଦେବେ । ସେ କଦଳୀ ଏତେ ସାଦିଷ୍ଟ ଯେ ଗ୍ରାମ ଛାଡ଼ିବାପରେ ସେପରି କଦଳୀ ଆଉ ଖାଇବାକୁ ମିଳିବାହିଁ । ସାନ ଦଦେଇ ନୂଆଲୁଗା ଓ ନାଲି ଗାମୁଛା ମଧ୍ୟ ସବୁ ପୂଜାରୁ ପାଆନ୍ତି । ନନା କିନ୍ତୁ ବାହାଘର, ବ୍ରତଘର ଓ ହୋମାଦି ଯଙ୍ଗକର୍ମ ମୁହଁଁ ମୁହଁଁ ମୁଖ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ବହିର ବିନା ସାହାୟ୍ୟରେ ଅନର୍ଗଳ ଉଚ୍ଚାଶଣ କରନ୍ତି । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି କର୍ମକର୍ମାଣିରେ ତାଙ୍କପରି ଦକ୍ଷତା କାହାର ନାହିଁ । ଏପରି ମାଜଳିକ କର୍ମରେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ଅଧ୍ୟକ ଟଙ୍କା ପଇସା ପାଉଥିବେ; ତେବେ ବୋଇ ହାତରେ ପଇସାଟିଏ ଧରେଇବେବା ମୁଁ କେବେବି ଦେଖନାହିଁ । ପୁଅ କରି ନେଇଥିବା ପକୀର ବାପା ଜମିବାଡ଼ି ବିକି ମୋତେ ପାଠ ପଡ଼େଇବେ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶାନ୍ତି ଥିଲି । ତାଙ୍କୁ ସବୁକଥା କହି ତାଙ୍କ ଅନୁମତି ଓ ଆଶିଷ ମାଗିଥିଲି । ସେ ମୋତେ ଆତରିକ ଭଲ ପାଉଥିବାରୁ “ହେଉ ଦେଖିବା” କହି ନାରବ ରହିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲି ଜମିଖଣେ ବିକି ମୋତେ ଏକକାଳାନ କିଛି ଟଙ୍କା ଦିଅ । ମୁଁ ତ ରୁଷ୍ସନ ଖୋଜିବି । ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସାର କହିଛନ୍ତି କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବେ । ତୁମେ ଯାହା ପାରିବ ମୋତେ ହୁଟିରେ ଆସିଲେ ଦେବ ।

ପକୀର ବାପା ଝରୁଥିଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଅତେ ତାଙ୍କ ବିଶାଳ ଜେଜେମାନୀ ସାମାଜିକ ଅଧ୍ୟକାରୀ ହେବି । ସେ କହିବୋଲି ଜେଜେମାନଙ୍କଠାରୁ ବେଶ କିଛି ଆଣି ପାରୁଥିଲେ ଓ ସେଇଥିରେ ତେଳ, ଲୁଣ ଆଦି ତେଜରାତି ଖର୍ଚ୍ଚ ତୁଳାରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାୟ ପଇଶଖଣ୍ଡ ନୂଆ ଲୁଗା ଓ ଅନେକ ନାଲି ଗାମୁଛା ଥିଲା- ତାକୁ ବେଳେବେଳେ ଜେଜେମାନଙ୍କୁ ବିକି ପୁଣି ତାକୁ ଆଣି ପାରୁଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଜେଜେମାନୀ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଥିଲି । ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦୁଇଶହ ପରିଶ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ହୋଇ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଛି । ମୁଁ ଦୁଃଖ କଷ କରି ନିଶ୍ଚୟ ପାଠ ପଡ଼ିବି । ବାପା ଯାହା କିଛି ଟଙ୍କା ପଇସା ମୋ ପାଇଁ ଦେବେଇକ ହାତରେ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଦଦେଇ ରୋଗ ବୈରାଗ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ଔଷଧ କିଣି ଆଣି ଦିଅନ୍ତି ଓ ପଥର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦିଅନ୍ତି । ଦଦେଇକ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଅଖଣ୍ଡ ବିଶ୍ଵାସ ଓ ସେ ନିର୍ବିରଶାଳ ମଧ୍ୟ ।

ମୁଁ ଖୁବ ସାହସର ସହିତ ଅଛକିଛି ଟଙ୍କା ଧରି ଗୋଟିଏ ତୁଳା, ଛତ୍ରା, ଚିନି, ନଡ଼ିଆ ତେଳ, କେତୋଟି ଶୁଣୁଳା ନଡ଼ିଆ, ମୋ ପୋଷାକପତ୍ର ଧରି ଗ୍ରାମ ଛାଡ଼ି ସକାଳୁ ସକାଳୁ ନୂଆପଡ଼ା ବସ୍ତାଣକୁ ଆସିଗଲି । ନନା ମୋତେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ତୁଳାଟିକିକୁ ମୁଣ୍ଡେଇ ବସ୍ତାଏ ଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ତଙ୍କ ପାଦଧୂଳି ନେଇ ବସିରେ ବସିଲି । ଶୁନ୍ମତାରୁ ମହାଶୂନ୍ୟତା ମଧ୍ୟକୁ ଏ ଥିଲା ମୋର ଦୁଃଖାହସିକ ଯାତ୍ରା । ମନେମାନେ ମୋର ଆରାଧ୍ୟା

ଦେବୀଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଲେଖୁଥିବା ଗାଁତଚିକୁ ବାରମ୍ବାର ଦୋହରାଇଥିଲି । ଜାଣିଥିଲି ମା ଶାରଳାଙ୍କ କୃପାକଣା ଲାଭ କଲେ କିଛିବି ଅସୁବିଧା ରହିବ ନାହିଁ ।

କେମିତି ଓ କେତେଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇ ମୋ ନାମ କିପରି ରେଭେନ୍ସା କଲେଇରେ ଲେଖାଗଲା ମୁଁ କିଛି ଜାଣିଲି ନାହିଁ । ସବୁକିଛି ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସାର ଦେଇଥିଲେ । ନାଁ ସିନା ଲେଖାହେଲା, ରହିବି କେଉଁଠି, ଖାଇବି କ’ଣ, ବହିପତ୍ର କେଉଁଠୁ ପାଇବି- ଏସବୁ ଚିତ୍ତା ମୋତେ ଛାତ୍ର ନ ଥିଲା । ଆଗରୁ ବୋଧହୁଏ ପୂର୍ବଶାତ୍ରାବାସ (East Hostel) ପରିଷଳକଳ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରି ହଷ୍ଟେଲର ପିଲାଙ୍କ ଚିଠିପତ୍ର ଆଣିବା କାମଟି ମୋ ପାଇଁ ସେ ଠିକ୍ କରିଥିଲେ । ମୋତେ କହିଲେ- ତୁ ପ୍ରତିଦିନ ରୁହନିଆଗଂଜ ପୋଷ ଅପିସକୁ ଯାଇ ପିଲାମାନଙ୍କର ଚିଠିଗୁଡ଼ା ନେଇ ଆସିବୁ ଓ ହଷ୍ଟେଲ କମନରୁମର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥାକରେ ଥୋଇଦେବୁ । ପିଲାମାନେ ଖୋଜିଖାଲି ନିଜନିଜର ଚିଠି ସେଇ ଥାକରୁ ନେଇଯିବେ । ପୁଣି ଏଠି ଡାକବାକୁରେ ଯେଉଁ ଚିଠିଗୁଡ଼ିକ ପଡ଼ିଥିବ ସେପବୁକୁ ନେଇ ପୋଷ ଅପିସର ସରିଇ ସେବନରେ ଦେଇଦେବୁ ।

ବିଶେଷ କିଛି କାମ ନୁହେଁ । ଏତିକି କାମ ପାଇଁ ମୋତେ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ବିନା ବ୍ୟୟରେ ହଷ୍ଟେଲରେ ଖାଇବାକୁ ମିଳିଗଲା । ମୋତେ କେହିକେହି ମୋ ସାଙ୍ଗ ପିଲା ମାହିଲିଆ ଖାଉଛି ବୋଲି ତାସଳ୍ୟ କଲେ । ମୁଁ ନିରାଶ ନ ହୋଇ ସେପବୁ ସହିଗଲି । କିନ୍ତୁ ଶକ୍ତିଶାଖା ଜେନା ବୋଲି ଜଣେ ଛାତ୍ର ମୋତେ ଆୟାତ ଦେବାପରି ବାରମ୍ବାର କିଛି କିଛି ଦେଖାଇ ଶିଖାଇ କହୁଥିଲେ । ମୁଁ ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କଲି- ମାହାଲିଆ ଖାଉଛି ବୋଲି ସିନା ଏମାନେ ଏତେ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଆରବର୍ଷକୁ ମୁଁ ଚିତ୍ରସନ୍ କରି କିଛି ରୋଜଗାର ନିଷୟ କରିବି ଓ ଚିଠି ପରିବହନ କାମ ଛାଡ଼ିଦେବି । ହଷ୍ଟେଲ ପାଇଁ ମାତ୍ର ମାସିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ବତିଶ ଚଙ୍ଗା ପଡ଼ୁଥିଲା । ବେଶି କିଛି ନୁହେଁ ।

ଦଲେଇଘାଇ

ରେଭେନ୍ସା କଲେଇରେ ସଂପୁର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରେଣୀ କଷରେ ବହୁ ଅରିଙ୍ଗ ଅଧାପକମାନଙ୍କ ଦାରା ପାଠ୍ୟଢା ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଛଲିଥିଲା ବେଳେ ସେପଟେ ସେଫ୍଱େମର (୧୯୪୪) ମାସରେ ମାହାନଦୀ ଓ ତା’ର ଶାଖାନଦୀ କାଠ୍ୟୋଡ଼ିରେ ନାହିଁ ନ ଥିବା ବନ୍ୟା ଆସିଲା । ମନେହେଲା କଟକ ସହର ହୁଏତ ବୁଡ଼ିଯିବ । କିନ୍ତୁ କାଠ୍ୟୋଡ଼ିର ଅନ୍ୟନାମ ଦେବୀନଦୀରେ କଟକଠାରୁ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଥର କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଦଲେଇଘାଇ ଭାଂଗିଗଲା । ଆମେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଇ ହଷ୍ଟେଲ ପିଲା ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ବାମାଚରଣ ଦାସଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ

ତା' ପୂର୍ବରାତିରେ ସେଠି ବାଲିବସ୍ତା ପକେଇ ଜଗି ରହିବାକୁ ଯାଉଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ବନ୍ଦ
ସେତେବେଳକୁ ଚଳମଳ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ । ଦଲେଇ ଘାଇ ଶେଷକୁ ଭାଙ୍ଗିଗଲା କିମ୍ବା
କାହା କାହା କହିବାନୁସାରେ କଟକ ସହରକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ତାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିଆଗଲା ।
ଆମେ ସେତେବେଳକୁ ଦଦେଇଘାଇ ପାଖ ନଜିବନ୍ଦ ଉପରେ ଆଉ । ଶୁଣିଲୁ
କଇଜଙ୍ଗାଠାରେ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ଭାଙ୍ଗିଛି । ଆମ ଛାତ୍ର ନେତା ହରିଷ୍ଠର ବନ୍ଦିପାତ୍ର, ଗରିଜାଭୁଷଣ
ପଞ୍ଜନାୟକ ଆଦି ଚଞ୍ଚଳ ରାସ୍ତା ପାରି ହୋଇ କଟକ ଯିବା ପାଇଁ ଅନ୍ତିଦୂରରେ ଅପେକ୍ଷା
କରୁଥିବା ସମସ୍ତକୁ ବସ୍ତ ପାଖକୁ ଝଲିଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଆମେ ରାସ୍ତା ଉପରକୁ
ଆସିଲା ବେଳକୁ କଇଜଙ୍ଗାଠାରେ ରାସ୍ତା ଉପରେ ଆସୁଏ ପାଣିର ସୁଅ ଛୁଟିଥାଏ ।
ଆମେ ଲମ୍ବା ଦଉଡ଼ିକୁ ଧରାଧରି କରି ଆଗପଛ ହୋଇ ସେ ସୁଅ ତୋଡ଼ ମୁହଁରୁ ପାରି
ହେଲୁ ଓ ବସ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଭାରି ତୋକ ହେଉଥିଲା, ଖାରବାକୁ ଦିଆହେଲା ।

ଦଲେଇଘାଇ ଡକ୍ଟିଶାର ଆତଙ୍କ ଭାବେ ଗଣା ହେଉଥାଏ । ପ୍ରାୟ ତରିଶ ଶହିର
ବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନରେ ଦେବୀ ବା କାଠଯୋଡ଼ିର ପାଣି ତଳାତ୍ତକୁ ମାଡ଼ି ଯାଏ ଯେ
ମହାନଦୀର ଜଳସ୍ତର ତା'ଦ୍ୱାରା କମିଯାଏ । ମୁଁ ରେତେନସା କଲେଜକୁ ଫେରି ମୋର
ବଂଧୁ ଅଜିତକୁ ଜାଙ୍ଗିନିଯିରିଂ ସ୍କୁଲରେ ଦେଖାକଲି । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ଆମ ଗାଁ ଓ ଘର
ନଦୀର ବନ୍ୟାସୁଅରେ ଭାଙ୍ଗି ଭୁଷ୍ଣୁତି ଯାଉଥିବ । ଲୋକମାନେ ହୁଏତ ମହାନଦୀ ବଂଧ
ଉପରେ ଆଶ୍ରା ନେଇଥିବେ ଏତେ ଲୋକ ?

ଆମେ ମାତ୍ରାକୁ ସଂସ୍କାରି ପ୍ରାୟ ଦୁଇଶହ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆକାରର ଗହମ ରୁଚି ଓ
ଶୁଣୁଳା ଗୁଡ଼ ବାଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆଣିଲୁ । ଦୁଇଟି ସାଇକେଲ ଯୋଗାଡ଼ି କରି
ଦଲେଇଘାଇ ଭାଙ୍ଗିବାର ଦିତ୍ୟ ଦିନ ମଣିଜଙ୍ଗା ଓ ପଙ୍କପାଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାହାରିଲୁ ।
ସେତେବେଳକୁ ଅପରାହ୍ନ ୪୮ ହେବ । ମହାନଦୀ ବଂଧରେ ସାଇକେଲ ଚଲେଇ
କେତେବାଟ ଯିବାକୁ ହେଲା । ରମ୍ଭନାଥପୁର ପାଖରେ ପହଂଚିଲା ବେଳକୁ ଗାଡ଼ ସଂଧା
ହୋଇଗଲା । ଆଉ ରାତିରେ ଯିବାର ଉପାୟ ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେଇ ରୁଚି ଓ ଗୁଡ଼ ଖାଇ
ଆମେ ଅବଶିଷ୍ଟ ରୁଚିକୁ ଯତ୍ନରେ ବନ୍ଦାବନ୍ତି କରି ଗୋଟିଏ ଦୋକାନଘର ଚୁଙ୍ଗାରେ ରାତ୍ରି
ଯାପନ କଲୁ । ଦୁଇଟି ବେଶ ପଡ଼ିଥିଲା । ତାରି ଉପରେ ଶୋଇଗଲୁ । ନିଦ ତ ହେବାର
ନଥିଲା । ତେବେ ପ୍ରାୟ କଟକରୁ ପଚିଶ କିଲୋମିଟର ସାଇକେଲ ଚଳାଇ ଆସିଥିବାରୁ
କ୍ଲୁଚି ବଶତଃ ଯାହା ଶୋଇଗଲୁ ।

ତା' ପରଦିନ ସକାଳୁ ଉଠି ଆମେ ନାଳବନ୍ଦ ଉପର ରାସ୍ତାରେ (ତାହା ମଧ୍ୟ
ମହାନଦୀର ଦକ୍ଷିଣପାର୍ଶ୍ଵ ବନ୍ଦ) ସାଇକେଲ ଚଲେଇ ଅବଶିଷ୍ଟ ନାଶକିଲୋମିଟର ରାସ୍ତା
ଅତିକ୍ରମ କରିଥିଲୁ । ଅଜିତ ମଣିଜଙ୍ଗାଠାରେ ତା'ଘରେ ରହିଗଲା । ମୁଁ ଆଉ ସାତ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

କିଲୋମିଟର ପକ୍ଷପାଳସାଏ ଏକାଏକା ଆସିଲି । ଦେଖିଲାବେଳକୁ ଆମଗଁର ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଦରକାରୀ ଜିନିଷପତ୍ର ଧରି କଲିଠାରୁ ଏଇ ନାଳବନ୍ଦରେ ଆସି ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛନ୍ତି । କେବଳ ରଚିପାଞ୍ଚ ଘର ଲୋକେ ଆସିନାହାନ୍ତି- ତା' ମଧ୍ୟରୁ ଆମୟର ଗୋଟିଏ ।

ମୁଁ ଘରେ ନନା ବୋଉ ଓ ସାନ ଭାଇଭରଣାମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଖୁବ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ସେଠାରେ ସୁଚନା ମିଲିଲା ଯେ ଆମ ଗଁ (ଗରାଇ ଶାସନ) ଦଶାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଙ୍ଗ ଯାଉଛି । ଘରିଆଡ଼େ ପାଣି ଚିକୁର- ସମୁଦ୍ରପରି ମାଡ଼ି ରହିଛି । ଧାନଗଛ ଦୂଡ଼ିଯାଇଛି । ତା'ର ଉପରେ ଗହାର ଓ ଯୋଡ଼ ଅତିକ୍ରମ କରି ତଙ୍ଗ ଆସି ଆମ ଦଶାମୁଣ୍ଡରେ ଲାଗିଲା । ଆଶ୍ରୟ କଥା ଆମ ଗଁକୁ ପାଣି ପଶି ନ ଥିଲା । ଗଁର ଦୂରମୁଣ୍ଡରେ ଲୋକେ ଦୁଇଟି ବଂଧ ତିଆରି କରି ଦେଇଥିଲେ । ସମ୍ବତ୍ତଃ ବିଲବାଡ଼ି ଠାରୁ ଗଁର ଭିଟାମାଟି କେତେଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଥିଲା । ତଥାପି କାଳେ ବନ୍ଦ ଅତିକ୍ରମ କରି ଗଁ ଭିତରକୁ ପାଣି ମାଡ଼ି ଆସିବ ସେଥିପାଇଁ ଆମ ଘର ସମେତ କେତେ ଘର ନଡ଼ିଆଗଛ ଓ ଘରର ଛଳ ମଣିରେ ମଂଛଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିଥିଲେ । ଘର ଭିତରକୁ ପାଣି ପଶିଲେ ସେଇ ମଂଛ ଉପରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବେ ପଛେ ଗଁ ଛାଡ଼ି ଘରି କିଲୋମିଟର ଦୂର ପକ୍ଷପାଳ ନାଳବନ୍ଦକୁ ଯିବେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଡଙ୍ଗାରୁ ଓହୁର ସାଇକେଳ ଧରି ଘରେ ଯାଇ ପହଂଚି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଭିଭୂତ କରିଦେଲି । ଆମ ଘରପାଇଁ ସେ ରିଲିପ୍ ଜିନିଷର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । କାରଣ ରୋଷେଇବାସ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ଚକ୍ଷାବସ୍ଥିରେ ସେସବୁ ରୁଟି ଓ ଗୁଡ଼ ବାଣି ଦିଆଗଲା । ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଦିନକର ଆହାର ପାଇଗଲେ ।

ଧାନଗଛ ଦୂଡ଼ିକ ଉପରେ ବହଳ ପରୁ ଜମା କରି ଓ ଫସଲକୁ ବିବାକ ନଷ୍ଟ କରି ପାଞ୍ଚ ଛ' ଦିନ ପରେ ପାଣି ଛାଡ଼ିଗଲା । ଗଁ ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିବା ଲୋକମାନେ ଫେରି ଆସିଲେ । ପକ୍ଷପାଳ କଟକ ରାସ୍ତା ମଧ୍ୟ ସଫା ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ମଣିଜଙ୍ଗାକୁ ଆସି ଅଜିତ ସହିତ କଟକ ଅଭିମୁଖରେ ଫେରି ଆସିଲି । ଏକାଦି କୁମେ ୩୦ କିଲୋମିଟର ରାସ୍ତା ସାଇକେଳରେ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକ ନୂତନ ଅଭିଜ୍ଞତା । ଗରିବ ଝଷାଠାରୁ ବଡ଼ ଝଷା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହଜାର ହଜାର ଝଷା ସେ ବର୍ଷ ଖରିପ୍ ଫସଲ ହରେଇ ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟକୁ ଛହିରହିଲେ । ପ୍ରାୟ ରମ୍ଭନାଥପୁର ୠାରୁ କଟକ୍ୟାଏ ରାସ୍ତା ଦିକ୍ବିରେ ଫସଲ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ନଥିଲା । ମୋ ମନରେ ଦଳେଇଯାଇ ଏକ ଅଳିଭା ଦାଗ ରଖିଦେଲା । ମୁଁ ବନ୍ୟା କ'ଣ ଜାଣିନଥିଲି ଯଦିଓ ପୂର୍ଣ୍ଣଗର୍ଭା ବ୍ରାହ୍ମଣୀରେ ଭାସିଯାଇଥିଲି । ସେସବୁ ଅଂକଳରେ ପ୍ରାୟ ମଣିରେ ମଣିରେ ବନ୍ୟା ଆସୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ

ଦଳେଜଗାଇ ଭାଙ୍ଗିବାର ଅନୁଭୂତି ଥିଲା ତିନ୍ଦି । ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ହେଲାଯେ I.S.C. ର ଦିତୀୟ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭରୁ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଛାଡ଼ି କୌଣସି ଇତିହାସ ପାଠୀର ଭୂଖୋଦନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଉନ୍ନତିନୀ ଝଳିଗଲେ । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମେମାନେ ଗ୍ରାସ୍ତରୁଚିରେ ଗ୍ରାମରେ ଥିଲାବେଳେ ସେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ କୌଣସି ଝକିରିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ କଲେଜ ହଷ୍ଟେଲକୁ ଫେରି କାହୁଁ ଚରଣଙ୍କ ‘ପରା’ ଉପନ୍ୟାସଟିକୁ ପଡ଼ୁଥିଲି ଓ ଏକଥା ଜାଣିଲି ଯେ ବଜ୍ର ବିଦ୍ୟୁତ, ମେଘ ମେଦୁର ରାତ୍ରିରେ କୌଣସି ଭଦ୍ର ଲୋକଙ୍କ ନିଜାଟିଆ ବାରଣାରେ ପରା ନାମକ ଶୋଟ ଶିଶୁଟିକୁ ତା’ ମାଆ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଉଭାନ୍ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ରାବୁଥିଲି ରାଜେନ୍ଦ୍ରବାବୁ କିପରି ମୋତେ ନ ଜଣାଇ ରେଭେନ୍ସା ଛାଡ଼ି ଝଳିଯାଇ ପାରିଲେ ? ମୁଁ ଉପନ୍ୟାସଟି ପଡ଼ୁଥାଏ ଓ କାହୁଁଥାଏ । ଏପରି ସ୍ଥିତି ହେଲା ଯେ ମୁଁ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାହୁଁଥିବା ମୋର ରୁମମେଚମାନେ ଦେଖିପାରିଲେ । ମୁଁ ନିଜକୁ ଏକାନ୍ତ ଅସହାୟ ମଣିଥିଲି ନା ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସାର ମୋତେ ଏ ବିଷୟରେ ପଦେ ହେଲେ କଥା ନ କହି ଝଳିଯାଇଥିବାରୁ ଅଭିମାନରେ କାହୁଁଥିଲି ? ବୋଧହୁଏ ଉଭୟ । ମୁଁ ନିଜକୁ ଆଶ୍ଵାସନା ଦେଲି ଓ ଦୟା ଧରିଲି । ଛୁଳାଇ ମାସ, ବର୍ଷାରୁ ସମୟ । ମୋର ଛତାଟିଏ କିଣିବାକୁ ବି ପରିବା ନଥିଲା । ତଥାପି ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଓଦାମୋଦା ହୋଇ ଦୁଇଟି ଟିଉସନ୍‌ର ସନ୍ତାନ ପାଇଲି । ମାସିକ ପ୍ରାୟ ପର୍ବତ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାରର ବାଟ ଫିଟିଗଲା ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜଠାରୁ ମଣିସାହୁ ଛକ୍ଯାଏ ଝଳିଝଳି ଗଲେ (ପ୍ରାୟ ୪କିଲୋମିଟର) କିଶୋର ଟ୍ରାନ୍ସପୋର୍ଟ ନାମରେ ଏକ କଂପାନୀ ଅଫିସ ପଡ଼େ । ସେଇଠି ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ ପଡ଼ାଇବାକୁ ହେଲା- ତା’ର ବୋଧହୁଏ ଅଷ୍ଟମଶ୍ରେଣୀ ହେବ । ଗଣିତ ଓ ସାହିତ୍ୟ ପଡ଼ାଇବାକୁ ଥିଲା । ତା’ପରେ ମଙ୍ଗଳିବାଗ ରାତ୍ରା ଉପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘର । ସେ ଝିଅଟି ନବମ ଶ୍ରେଣୀରେ ବୋଧହୁଏ ପଡ଼ୁଥିଲା । ପରେ ଜାଣିଲି ମୋର ବଂଧୁ ଅଭିନ୍ନ ସାହୁଙ୍କର ସେ ସଂପର୍କୀୟା । ଯେତେହୁର ମନେହେଉଛି ତା’ ନଁ ଥିଲା ଗୋରା । ପାଠ୍ୟବିଷୟରେ ଏହି ଅଭିନ୍ନ ସଂପର୍କୀୟା । ଯେତେହୁର ମନେହେଉଛି । କିଶୋର ଟ୍ରାନ୍ସପୋର୍ଟର ମାଲିକ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତାଳୀ ଲୋକ । କିନ୍ତୁ ଝିଅର ପାଠ୍ୟବିଷୟ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ସେପରି ନଜର ନଥାଏ । ମୁଁ ଯେ ଓଦାମୋଦା ହୋଇ ବର୍ଷାରେ ଝଳିଝଳି ଯାଉଥିଲି ସେମାନେ ଝାହିଁ ଥିଲେ ଛତାଟିଏ କିଣି ଦେଇପାରି ନଥା’ତେ ? ତେଣୁ ମୁଁ ସପ୍ରାହରେ ଝରିଦିନ ଗଲେ ଆଉ ତିନିଦିନ ଯାଏ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଆପରି ନଥାଏ । ବୋଧହୁଏ ଝିଅର ପାଠ୍ୟବିଷୟ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏତେ ଶୁଭପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ନଥିଲା ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୪୩୫

ସୀମା ଆନ୍ଦୋଳନ

୧୯୪୭ ମସିହା ନରେମର ମାସ କଥା । ଓଡ଼ିଶାର କଟକ ସହର ଓ ପୁରା ସହର ଉଠିଲା ପଡ଼ିଲା । ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଆଶା କରିଥିଲେ ସୀମା କମିଶନ ବିବରଣୀ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ଭାଷା ଭିରିରେ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ହେଉଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଂଚଳ ଷତ୍ରେଇକଳା ଓ ଖରସୁଆଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଫେରି ଆସିବ । କିନ୍ତୁ ତା' ହେଲା ନାହିଁ । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦଙ୍କ ପ୍ରଭାବକୁ ସୀମା କମିଶନ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆମ ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ସଂଘବଦ ଭାବେ ଆମର ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେସବୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଂଚଳ ବିହାର ସହିତ ଛାତ୍ରବାକୁ କମିଶନ ନିଷ୍ପରି ଦେଲେ । ଏଇ ନିଷ୍ପରି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର, ଯଦୁମଣି ମଙ୍ଗରାଜ, ମନମୋହନ ମିଶ୍ର କଟକ ସହରରେ ନେତୃତ୍ବ ନେଇ ରେବେନ୍ସା କଲେଜ ଛାତ୍ରନେତାମାନଙ୍କୁ ଆୟୁଧ କଲେ । ସେବିନ ରେଡ଼ିଓ ଷେସନ୍ ଅବରୋଧ କରାଯିବ ବୋଲି ଆମ ଛାତ୍ରନେତା ବକ୍ତିପାତ୍ର ଓ ଗିରିଜା ପଞ୍ଜନୀୟକ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ମଧ୍ୟପୂର ହାଉସ ସାମାରେ ବିକ୍ଷେତା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ମୁଁ ଏସବୁ ଆନ୍ଦୋଳନ କାମରେ କେବେ ବି ହେଲା କରେନି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଠି ରାଷ୍ଟ୍ରାଭିପରେ ଠିଆ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ନାରା ଦେଉଥିଲି । ଏଇ ସମୟରେ ଟିଆର ଗ୍ୟାସ ନିଷ୍କେପ କରାଗଲା । ମୋ ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ଟିଆର ଗ୍ୟାସର ସେଲଟିଏ ପଡ଼ିଲା ଓ ସେଥିରୁ ଗ୍ୟାସ ବାହାରି ଝରିଆଡ଼ ଧୂମାଛନ୍ତି ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ସମାଜ ପ୍ରେସ ପଛପଟ ନାଲକଢ଼େ କଢ଼େ ପଲେଇ ଜୀବନରକ୍ଷା କଲି । ସାଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗ ପ୍ରକ୍ଷର ହୋଇଗଲା ସେଠି ଗୁଲିଷ୍ଟଳନାରେ ସୁନୀଳ ଦେ ନାମକ ଜଣେ ଯୁବକର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଯାଇଛି । ତା'ପରେ ପୋଲିସଠାରୁ ଶବ ଦାରି କରି ପୁଣି ଏକ ବିକ୍ଷେତା ସେଠି ସଂଗ୍ରହିତ ହୋଇ ଗଲା । ଖୁବ ଉଭେଜାପୂର୍ଣ୍ଣ ସରରେ ସଂଖାବେଳେ ମୁୟନିସପାଲଟି ପଡ଼ିଆରେ ନେତାମାନେ ବକ୍ତୃତା ଦେଲେ । ମୋର ମନମୋହନ ମିଶ୍ର ଓ ଯଦୁମଣି ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ବକ୍ତୃତା କଥା ଏବେବି ମନେଅଛି । ଆମ ଛାତ୍ରନେତା ଦୁହଁ ମଧ୍ୟ ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ଆମମାନଙ୍କୁ ଉଭେଜିତ କରୁଥିଲେ । ଗୋଦାବରୀଶ ବୋଧହୁଏ ସେତେବେଳେ କଟକରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ସାଧନା ଯେ ଆଉ ପଳପ୍ରସ୍ତୁ ହେବ ନାହିଁ ସେଇ ଚିତ୍ତରେ ତାଙ୍କର ଶ୍ଵାସରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା ଓ ସେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ତାଙ୍କ ବଢ଼ିକୁ ଶେଷ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ କଟକ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜକୁ ଅଶାୟାଇଥିଲା । ସେଠାରେ ତାଙ୍କୁ ମୃତ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯିବ ପରେ

ବିଶ୍ୱାରକାରୀମାନେ ଶୋଭାୟାତ୍ରାରେ ନେବାପାଇଁ ଶବ ଦାବିକଲେ । ହଜାର ହଜାର
ଛାତ୍ର ଓ ହଜାର ସହରର ଜନତା କଟକ ମେଡ଼ିକାଲରେ ଘେରିଗଲେ ।

ଶବ ଶୋଭାୟାତ୍ରାରେ ବାହାରିଲା ବେଳକୁ ସମ୍ବତ୍ତଃ ଲକ୍ଷାଧିକ ଜନତା ରାଷ୍ଟା
ଉପରକୁ ଝଲି ଆସିଥିଲେ । ଉଛୁସିତ ଜନସମୂହ ମଧ୍ୟରେ ପୁଷ୍ପାବୁର ଗୌରବରଣ ସମସ୍ତଙ୍କ
ପ୍ରିୟମଣିଷ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଶେଷ ଯାତ୍ରା- ସେ ସୃତି କେବେବି ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ ।
ଆମେ ଛାତ୍ର ଓ କଟକ ସହରର ଅଧିବାସୀମାନେ ପାଞ୍ଚ ଛ' କିଲୋମିଟର ଯାଏ ଗୋଡ଼େଇ
ଗୋଡ଼େଇ ଶବାଧାର ପଛେ ପଛେ ଯାଇଥିଲୁ । ସମସ୍ତେ ଅଧୀର ହୋଇ କାନ୍ଦୁଥିବାର ମୁଁ
ଦେଖୁଛି । ତା'ପରେ ଶବ ସତ୍ୟବାଦୀର ବକୁଳ ବନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଝଳିଗଲା ଓ ଆମେ
ହଷ୍ଟେଲକୁ ଫେରିଲୁ ।

ସଂଖାରେ ଆହୁରି ଉଗେଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ଜନସକାରେ ନେତାମାନେ ଭାଷଣ ଦେଲେ ।
ମନମୋହନ ମିଶ୍ର ତାଙ୍କର ସ୍ଵାଭାବିକି ଭଙ୍ଗରେ ଓ ଲକ୍ଷିତ କଣ୍ଠରେ ଜନତାକୁ ଆହାନ
ଦେଇ ତାଙ୍କର ସେଇ ଉରେଜକ ଗୀତ “କାରଖାନା, ଖଳାବାଢ଼ି, ଖାଦାନ, ବାଗାନ୍ତରେ-
ଏକ, ହୁଅ, ଏକ, ହୁଅ ତୁ ଉତ୍କଳଜନତା ସଂଗ୍ରାମର ମଜଦାନରେ” ଯେତେବେଳେ
ବୋଲୁଥିଲେ ତାହା ଉପସ୍ଥିତ ହଜାର ହଜାର ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ରକ୍ତରେ ଦମକ ସୁଷ୍ଠି କରୁଥିଲା ।
ଖବର ଆସିଲା ପୁରୀ ରେଲ ଷେସନକୁ ଜନତା ଜାଲି ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ସେଠାରେ ପୋଲିସର
ଗୁଲି ମାଡ଼ରେ ବେଙ୍ଗପାଣିଆର ମୃତ୍ୟୁ ସେତେବେଳେ ସାମା ଆଯୋଜନକୁ ଭିନ୍ନ ରୂପ
ଦେଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସଂଗ୍ରାମକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ନେତ୍ରସ୍ତରୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ
ଗିରିଧାରୀ କରି ଜେଲକୁ ନେଇଗଲେ । ଆମ ଉପରେ କଲେଜ କର୍ତ୍ତପକ୍ଷଙ୍କ ତରଫରୁ
କଟକଣା ଜାରିହେଲା । କ୍ରମେ ସାମା ଆଯୋଜନ ଶାତଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ଆମେମାନେ
ପୂର୍ବପରି କ୍ଲୁସରେ ଯୋଗଦେଲୁ । ରେବେନ୍ସା କଲେଜରେ ଶାନ୍ତ ଶାତଳ ପରିବେଶ
ଫେରି ଆସିଲା । ମୋର ସୂରକ୍ଷା ମନକୁ ଏ ଆଯୋଜନ ଅନେକଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୋଟି
ରହିଲା ସତ କିନ୍ତୁ ଆମମାନଙ୍କର ଆଉ ଅଧିକ କିନ୍ତି କରିବାର ନଥିଲା ।

ଏଇଠି I.S.C. ପଡ଼ିବାବେଳେ ବଡ଼ ଭାଇନାଙ୍କ ୩୦ୟ ବନାରସରୁ ଚିଠିଟିଏ ପାଇଁ
ଯେ ଟଙ୍କା ପଇସାର ଅସୁବିଧା ହେଲେ କଟକ ବଡ଼ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜର ଷୁଡେଣ୍ଟ
କ୍ୟାବିନରେ ରହି ଚିକିତ୍ସା ହେଉଥିବା ଜେନାମଣି ନରେତ୍ର କୁମାରଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବୁ ।
ସେମାନେ ତିର୍ଗୋଲ ଏମ.୧୯୩. ଏକାଡେମୀରେ ଉପରତଳ କ୍ଲୁସରେ ପଡ଼ୁଥିବାରୁ ବଡ଼
ଭାଇନାଙ୍କୁ ସେ ବଡ଼ ଭାଇପରି ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିମାସରେ
ମୋତେ କିନ୍ତି କିନ୍ତି ପାଥେୟ ମିଳିଗଲା । ହଷ୍ଟେଲ ଛର୍ଜ ଦେବାକୁ ଆଉ ଅସୁବିଧା

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

ପୃଷ୍ଠା ୪୩

ନଥିଲା । ଦୁଇଟି ପ୍ୟାଣ ଓ ସାର୍ଟଗୁ ତିନିଟିକୁ ଯାଇ ପାରିଲି । କିଛି ବହିପତ୍ର କିଶାକିଶି କରିପାରିଲି । ଏଇ ପୂର୍ବ ଛାତ୍ରାବାସରେ ଥିଲାବେଳେ ‘ଜାଗରଣ’ ପତ୍ରିକାରେ ସଚିରାଉତରାୟଙ୍କ ଝଡ଼ କବିତା ଅନୁକରଣରେ ସେହି ‘ଝଡ଼’ ନାମରେ କବିତାଟିଏ ଲେଖାଥିଲି । ଏବେ ସେ କବିତା ଆଉ ମୋ ପାଖରେ ନାହିଁ ।

ଚୁୟେନ କରି ପାଠପଢ଼ିଲେ ନିଷ୍ଠୟ ନିଜର ପାଠପଢ଼ାରେ ବ୍ୟାଘାତ ଆସିବ । ମୋର ତାହାହିଁ ହେଲା । ମୁଁ କେମିଷ୍ଟିର ଫର୍ମୁଲା ମନେରଖ୍ୟ ପାରୁ ନ ଥିଲି କିମ୍ବା ଫିଜିକ୍ସର ଡିଡ଼କୁନ ଗୁଡ଼ା ଠିକ୍ ଭାବରେ କରିପାରୁ ନ ଥିଲି । ମାଥମେଟିକ୍ କୌଣସି ମତେ ଚଳି ଯାଉଥିଲା । ଓଡ଼ିଆରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ହେଉଥିବାବେଳେ ଜଂରାଙ୍କ ଚଳନୀୟ ଥିଲା । ମୁଁ ମୋଟ ଉପରେ ସାଇନ୍ସ ପାଠ ପଡ଼ିବାର ନଥିଲା । ଆର୍ଟସ ପଡ଼ିଥିଲେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରି ପାରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାଇନ୍ସ ପଡ଼ିବାପାଇଁ ବଡ଼ ଭାଇନାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଥିଲା । ଏମିତିକି ଫାଷ ଡିଜନରେ ପାସ କରିଥିବା ପିଲାମାନେ ପ୍ରାୟ ସାଇନ୍ସ ପଢ଼ୁଥିଲେ । Biology ବିଷୟକୁ Optional ଭାବରେ ନେଉଥିଲେ । ଡାକ୍ତରୀ ପାଠ ପଡ଼ିବା ସେମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମୂଳରୁ ଏପାଠ ପ୍ରତି ବିଦିଷ ଥିଲି । ତେଣୁ ମୋ ପାଇଁ ସାଇନ୍ସ କିମ୍ବା ଜଂକିନିୟରିଂ କୌଣସି ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁକୂଳ ନଥିଲା ।

I.S.C. ପରୀକ୍ଷା ବେଳକୁ ଚୁୟେନ ଛାତ୍ର ଦେଇଥିଲି । ପରୀକ୍ଷାରେ ଖୁବ୍ ଭଲହେବ ବୋଲି ଆଶା କରି ନଥିଲି । ଫିଜିକ୍ସ ପରୀକ୍ଷା ଦିନ କି ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି କୁଟିଲା ପକେଟରେ ଗୋଟିଏ ଡିଡ଼କୁନ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ବ୍ୟବହାର କରିବି ବୋଲି ଟିପି ନେଇଥିଲି । ସେଇ ଡିଡ଼କୁନଟି ପଡ଼ିଥିଲା ମଧ୍ୟ । ପକେଟର କାଗଜଟି ଆଣି ପରୀକ୍ଷା ଖାତାରେ ଲୁଚେଇ ରଖିବାବେଳେ ଜନରିଜିଲେଟର ଫିଜିକ୍ସର ସାର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ଦେଖିଦେଲେ । ବିନାଦିଧାରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେ କାଗଜଟିକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲି । ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ବି ଟିପି ନାହିଁ । ସେ କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ କଡ଼ା ସ୍ଵଭାବର ଅଧାପକ ଥିଲେ । ଯେତେ ଅନୁରୋଧ କଲେ ବି ଛାତ୍ରିଲେ ନାହିଁ । ରିପୋର୍ଟ କରିଦେଲେ । କପି କାଗଜଟିକୁ ବ୍ୟବହାର କର ବା ନ କର ପକେଟରେ ଆଣିବାହିଁ ପରୀକ୍ଷା ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଦୋଷାବହୁ କାମ । ମୁଁ ନିରାଧାର ଅତଳ ଗହର ଭିତରକୁ ଠେଲି ହୋଇଗଲି । ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କୁ ଦେଖା କରି ସବୁ ସତ କଥା କହିଲା ପରେ ବି ତ୍ରୁଟି ମିଲିଲାନି । ମୋର ପରୀକ୍ଷା ଫଳାଫଳ ରଦ୍ଦ ହୋଇଗଲା ଓ ସେ ବର୍ଷ ସ୍କୁଲେଣ୍ଡରୀ ପରୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସାଇଙ୍କ ସହିତ ଜଂକିନିୟରିଂ ସ୍କୁଲରେ I.I.T. ଖଡ଼କପୁରରେ ପଡ଼ିବା ଆଶାନେଇ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ପରୀକ୍ଷାରେ ଲେଖାଥିଲି । ମୋ ପରି ଦୁର୍ବଳ ଛାତ୍ର ସେପରି ସୁଯୋଗ ପାଇବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଜାଣିବି ଏ ପରୀକ୍ଷାରେ ଲେଖାବା ମୋ ପାଇଁ ହାସ୍ୟାସଦ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ମୋର

ପରୀକ୍ଷାପଳ ମୋର ଅସାଧୁତା ପାଇଁ ରଦ୍ଦ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ପରୀକ୍ଷା ନିୟନ୍ତ୍ରକ ଜଣାଇଲେ । ବର୍ଷମାନ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ୧୯୪୭ରେ ପରୀକ୍ଷା ନ ଦେଇ ୧୯୪୮ରେ ଦେବି ।

ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ଗାଁକୁ ଆସିଯାଇଥିଲି । ଜାଣିଥିଲି ମୋର ପରୀକ୍ଷାପଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ନାହିଁ । ତଥାପି କେଜାଣି କାହିଁକି ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲି । ଜୀବନ ପାଇଁ କ’ଣ କୌଣସି ସୁଯୋଗ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା ? କିଛି କିଛି କବିତା ଲେଖୁ ପ୍ରକାତନ୍ତ୍ରର ସାହିତ୍ୟ ପୃଷ୍ଠା ଓ କଳିକତାର ‘ଆସତାକାଳି’ ପତ୍ରିକାପାଇଁ ପଠାଇଥିଲି । ଛୁଟିରେ ଗାଁରେ ଅଛି ମାମୁଁ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ଗାଁ ଓ ଆମ ଗାଁ ଦୁଇଟି ପଡ଼େଶା ଗାଁ । ତାଙ୍କୁ ବୋଧନ୍ତୁଏ କହିଥିଲି ମୁଁ ଆଗକୁ ବି.ଏ. ପଡ଼ିବି । ମାମୁଁ କହିଲେ ମୁଁ ତ ବହୁଗ୍ରାମ ବିବେକାନନ୍ଦ ବିଦ୍ୟାପୀଠରେ ବର୍ଷମାନ ଅଛି । ସେଠି ଶଣିତ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷକ ଦରକାର । ତୁ ଯଦି ଝାହୁଁ ତେବେ ସ୍କୁଲ ଗ୍ରୀକ୍ଷୁଟି ପରେ ଖୋଲିଲେ ସେଇଠି ଆସି ମୋ ପାଖରେ ରହି ଅଷ୍ଟମ ଓ ନବମ ଶ୍ରେଣୀ ପିଲାକୁ ପଡ଼ାଇପାରିବୁ । ମୁଁ ହେଉମାନ୍ଦର ଭାଷ୍ଟର ଦାଶଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବି । ତୁ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ସେଠାକୁ ରଖିଥା, କିଛି ନହେଲେ ତିନି ଝରିଟି ଚିଉସନ୍ ମିଳିଯିବି ।

ମୋର ଆନନ୍ଦର ସାମା ରହିଲାନି । ମାଣ୍ଡକୁ ଯାଇ ଦେଖା କଲି ଓ ମାମୁଁଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ବିଷୟରେ କହିଲି । ମାଣ୍ଡକୁ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଲା । ମୋର ବହୁଗ୍ରାମ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇ ପାଠ ପଡ଼େଇବା କଥା ପ୍ରାୟ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଗ୍ରୀକ୍ଷୁ ହୃଦି ଯେ କୌଣସି ଛାତ୍ରପାଇଁ ଗାଁରେ ଭାରି ଆକର୍ଷଣୀୟ । ଗଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ଶୁଣେଇ ମାଛ ଧରିବା ବେଳକୁ କୁଳରେ ବସି ମାଛମାନଙ୍କୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା, ୪୦କୁର ଗଡ଼ିଆ ଗୋଳାହେବା ମାତ୍ରେ ଚୁଜୁଡ଼ି ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ ସଂଗି ମାଛମାନେ କୁଳରେ ଲାଗିଯିବା ବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଧରି ଅଣ୍ଟିରେ ପୂରେଇବା, ଗାଁ ଜନ୍ମାଳ ଭୋକିରେ ଯୋଗଦେବା, ରଜ ପଡ଼ିଆରେ ବାଗୁଡ଼ି ଖେଳ ଦେଖିବା, ପ୍ରତଣ ଉଚାପ ପରେ ଗାଁରେ ଅସରାଏ ଦି’ ଅସରା ବର୍ଷା ମାଟିରେ ଭିଜି ମାଟିରୁ ବାହାରୁ ଥିବା ଗନ୍ଧକୁ ଆୟ୍ଵାଣ କରିବା, ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ବୋହିଯାଉଥିବା ବର୍ଷାପାଣିର ସ୍ନେହରେ ସତଃ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ପାଣି ଫୋଟକାମାନଙ୍କ ପରିଣତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା, ଗାଁର କେଉଁ ସୁନ୍ଦରା ଝିଅ ଉପରକୁ ପାଣି ଫୋଟାଢ଼ିବା, ଭାଣିଜୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଥଙ୍ଗା ଟାପରା ଓ ଗେଲ ବସରରେ ସଂଧା ବିତାଇବା, ବୋଉ ଦେଇସି ତିଆରି କରିଥିବା ପୋଡ଼ିପିଠା ଓ ବୁଢ଼ା ଚକୁଳି ଖାଇ ହେଣିମାରିବା- ସତେରେ ଏସବୁ ଅନୁଭୂତି ଯେ କେତେ ରସାଳ ଓ ରମଣୀୟ ତାର ଆଉ ଜୀବନରେ ପୁନରାବୁରି ହେବାର ନୁହେଁ ।

ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବର୍ଷ ଅଥଚ ଜୀବନ ପାଇଁ କେତେ ଗଭୀର ଓ ନିଃଶାସ୍ତ ତାର ଦାଗ

ମାମୁଁ ମାର୍ଗ ବହୁଗ୍ରାମକୁ ଆସି ବହୁଗ୍ରାମ ବଜାଳୀପଡ଼ାରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଭଡ଼ାନେଇ
ରହିଲେ । ମୁଁ କେତେବିନ ପରେ ମୋର ବ୍ୟାଗପତ୍ର ଧରି ସେଠାକୁ ଝଳି ଆସିଲି ।
ମାମୁଁ ସମ୍ବବତଃ ହେଉମାଷରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରି ସାରିଥିଲେ । ମୁଁ ଅଷ୍ଟମ ଓ
ନବମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଗଣିତ, ସାହିତ୍ୟ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ପଡ଼େବା କଥାହେଲା । ସେଥିପାଇଁ
କେତେ ପାରିଶ୍ରମିକ ମିଳିଥିଲା ଆଜିଯାଏ ବି ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ କିମା ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା
କରିନାହିଁ । ମୁଁ ମାମୁଁଙ୍କ ବସାରେ ରହିଲି । ସ୍କୁଲରେ ଯେଉଁ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାହୂଏ ସେଠି
ମୋତେ ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇ ଦିଆଗଲା । ମୁଁ ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟଙ୍କ
ଭଣଙ୍ଗ ଭାବରେ ପରିଚିତ ହୋଇଗଲି । ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷକମାନେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଦୃଷ୍ଟିରେ
ଦେଖିଲେ । ଆଦର କଲେ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଥିଲି କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ଛନ୍ଦନିଆଁ
ସୁବକ । କବିତା ଲେଖୁଥିଲି ବୋଲି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ମହଲରେ କବି ବୋଲି ପରିଚିତ
ହୋଇଗଲି । ଅଗର ପଦର ଦିନ ସ୍ଥାଧାନତା ଦିବସ ଉପଲକ୍ଷେ ବଢ଼ିତା ଦେଲି । କବିତା
ବି ଲେଖି ପଡ଼ିଲି । ଲକ୍ଷ୍ୟ କିଳି ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀର ଟିଆଟିଏ ଆଡ଼କୁ ମୋ ଦୃଷ୍ଟି ସବୁବେଳେ
ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଛି । କୁଟୁମ୍ବରେ ସେ ଟିଆଟି ଭଲ ଉତ୍ତର ଦେଉଥିବାରୁ ତାକୁ
ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରୀ ଭାବେ ଜାଣିଥିଲି । ଗଣେଶ ପୂଜା ପର୍ବରେ ତାରି ସହିତ କେଜାଣି
କାହିଁକି ବାରମ୍ବାର ମୋ ଦୃଷ୍ଟି ବିନିମୟ ହେଉଥିଲା । ସେ ଥିଲା ପ୍ରାୟ ଦଶବାର ଜଣ
ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନନ୍ୟା । ଶୁଣିଲି ସେ କବିତା ଲେଖୁଚି- ତେଣୁ
ସ୍ଵାଭାବିକ ମୁଁ ଅଧିକ ଆକୃଷଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ମୁଁ ବୋଧହୂଏ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲି ।
ଧଳା ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡେ ପିଷ୍ଟି ସେ ନାଳବନ୍ଦ ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଗାଁ ସତ୍ୟଭାମାପୁରରୁ ତିନି
କିଲୋମିଟର ଅତିକ୍ରମ କରି ପ୍ରତିଦିନ ଆସୁଥିଲା ଓ ଫେରୁଥିଲା- କେତେବେଳେ
ସାଂଗ୍ସାଥୀଙ୍କ ସହିତ ତ କେତେବେଳେ ଏକାଏକା । ମୁଁ ତାକୁ ମୋ ମନର କଥା ଚିଠି
ମାଧ୍ୟମରେ ଜଣାଇବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ଏଣେ ମନରେ ଭୟ, କାଳେ
ହେଉମାଷରଙ୍କୁ ସେ ଏକଥା କହିଦେବ । ମାମୁଁ ଜାଣିଲେ ମୋତେ ଗାଁକୁ ଝଳିଯିବାକୁ
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ । କେତେ କେତେ ବିପଦ ମାଡ଼ି ଆସିବ । ତଥାପି ଚିଠିଏ ଦେବାରୁ
ନିଜକୁ ନିର୍ବର କରିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ସ୍କୁଲ ଛୁଟି ପରେ ସେବିନ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀ ପିଲାମାନେ କୌଣସି କାରଣରୁ ଆହୁରି
ଅଧୟାତ୍ମାଏ ରହି ଛୁଟି ପାଇଲେ । ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ କୌଣସି ଟିଆ ପିଲା ନଥୁଲେ ।

ସେ ଏକାକୀ ଯାଉଥିବା ଜାଣି ମୁଁ ସେ ଚିଠିକୁ ଗୋଟିଏ ଲପାପା ରିତରେ ଉର୍ଦ୍ଦୁକରି କିଛି ସମୟପରେ ସାଇକେଳଟିଏ ଧରି ସେଇ ନାଳବନ୍ଦ ରାସ୍ତାରେ ଯାଇ ଝିଅଟି ପାଖରେ ଓହ୍ଲୋଜଲି । ମୋଡେ ଦେଖୁ ସ୍ଵାରବିକ ତାର ବିସ୍ମୟର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ସମ୍ବଦ୍ଧ ଖୁବ ଭୟରୀତି ହୋଇ ଉରିଆଡ଼କୁ ଝାହିଁଲା । ନାଳବନ୍ଦ ରାସ୍ତାରେ କେହି ଆସୁ ନଥିଲେ ଯଦିଓ ଅନନ୍ଦିଦୂରରେ କେନାଲକୁଳ ଜମିରେ ଉଷ୍ଣୀମାନେ ଉଷ୍ଣ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ ।

ମୁଁ କହିଲି- “ଦେଖ, ଏ ଚିଠି ଯାହା ଠିକଣାରେ ଲେଖା ଯାଇଛି ତାକୁହିଁ ଦେବ । ନଚେତ୍ ଏଇ କେନାଲ ସୁଅରେ ଉପେଇ ଦେବାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ଦୂମର ଅଛି ।” ଏତିକି କହି ଲାଜ ଓ ଉପରେ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ସାଇକେଳ ଚଳାଇ ଆଗକୁ ଝଳିଗଲି । ଖଣ୍ଡଦୂର ଗଲାପରେ କେନାଲର ଶାଖା ବୁଲାଣି ମୋଡ଼ରେ ସେ ନିଜଗ୍ରାମକୁ ଯାଏ । ତେଣୁ ଆଉ ମୁହାଁମୁହିଁ ହେବାର ସମ୍ବାନନ୍ଦ ନଥିଲା, ମୋର ସାହସ ବି ନଥିଲା । ସେ ମୋଡ଼ ରାସ୍ତାରେ ଅବୁଶ୍ୟ ହୋଇ ଗଲାପରେ ମୁଁ ସ୍କୁଲକୁ ଫେରିଲି । ଛାତି ଖାଲି ଉତୁଆସ, ପଡୁଆସ । ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ଯାଏ ତାକୁ କ୍ଲ୍ୟୁସରେ ଉହିଁପାରିଲି ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ମନରେ ଆଶଙ୍କା ହେତ୍ସାରଙ୍ଗୁ କହିଦେବନି ତ । ମୁଁ ମାରଁ ପାଖରେ ବି ଖୁବ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ହୋଇ ବସେ । ଯାହା ଖାଇବାକୁ ଦିଏ ଅଧା ବି ଖାଇ ପାରେନା । ମାରଁ ଅନୁମାନ କରେ ମୁଁ ବୋଧହୃଦୟ ମାମୁଙ୍କଠାରୁ ଗାଲି ଗୁଲଙ୍କ ଖାଇଛି ।

ଉରି ପାଞ୍ଚଦିନ ପରେ ତା’ ବଡ଼ ଭାଇ ମୋଡେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ତାକିନେଲେ । ତାଙ୍କ ସାଇକେଳ ପଛରେ ବସି ମୁଁ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ସେ ଗାଁ ଦେଖିଲି । ଉକ୍କଳ ଗୌରବ ମଧ୍ୟସୂଦନ ଦାସଙ୍କ ଜନ୍ମଗ୍ରାମ- ଓଡ଼ିଶାର ପବିତ୍ର ସୁରଣୀୟ ତୀର୍ଥକ୍ଷେତ୍ର ସତ୍ୟଭାମାୟୁର । ତାଙ୍କ ଘରେ ତାଙ୍କ ବୋଉ ଥିଲେ । ବଡ଼ ଭାଇ କେଉଁଠି ଓଭରସିଆରିଁ ପାଠ ପଡ଼ିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ଓ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଆସୁଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତରେ ହଁ ତାଙ୍କ ବୋଉ ମୋଡେ ଆପଣାର କରିନେଲେ । କିଛି ପିଠାପଣା କରିଥାନ୍ତି । ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ । ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ବୁଲି ଆସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ବି କଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତବାବୁ ଗପ ଯୋଡ଼ିବାରେ ଥିଲେ ବାବଦୂକ । କଥାରେ କଥାରେ ମୋ ସହିତ ଆହୁୟତା ଯୋଡ଼ିଦେଲେ । ତାଙ୍କ ସାନଭଉଣୀ ଖୁଣ୍ଟକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇ ସେତେବେଳେ ବୋଧହୃଦୟ ମୋ ପିଠା ଖାଇବା ଜଣକୁ ଅନୁଧାନ କରୁଥିଲା ।

ମୁଁ ମାମୁଙ୍କ ବସାକୁ ଫେରି ଆସି ଆଶ୍ରମ ହେଲି । ଆମଘର ବିଷୟରେ ବିଶବ୍ଦ ବିବରଣୀ ତାଙ୍କ ବୋଉ ମୋ ମୁହଁରୁ ନେଇ ସାରିଥିଲେ । ସେଇ ଗାଁରେ ଜଣେ ତାଙ୍କର ଖୁତୁତାଶୁର ବହୁଗ୍ରାମ ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷକତା କରୁଥିଲେ । ତାକୁ ପରେ ପଚରା ପଚରି କରି ମୋ ବିଷୟରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । କି ତଥ୍ୟ ଓ କେଉଁଥିପାଇଁ - ସମୟ ହିଁ ତାହା ପ୍ରମାଣ କରିବ ।

ମୁଁ କ୍ଲ୍ୟସ୍‌ରେ ପାଠ ପଡ଼େଇବା ସହିତ ତିନୋଟି ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ମାଥମାଟିକୁରେ ବ୍ୟସନ କରୁଥିଲି । ସେମାନଙ୍କ ବାପାମାନେ ମାମୁଙ୍କ ପରିଚିତ । ତେଣୁ ଟଙ୍କା ପରିଯା ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଦେଉଥିଲେ । ମୋତେ ୧୯୪୮ ବାର୍ଷିକ I.S.C. ପରୀକ୍ଷା ପୂନର୍ଷ ଦେବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ପରୀକ୍ଷା ଦୁଇମାସ ଥାଇ ମୁଁ କଟକ ଝଳି ଆସି ମୋ ଭିଗୋଇ ବୃଦ୍ଧାବନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଷେସନ କଲୋନୀ ସରକାରୀ ଘରେ ରହିଲି । ମାମୁଁ ପରୀକ୍ଷା ପିୟ ବାବଦ ଓ ସେଠାରେ ଚଳିବାପାଇଁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ବର୍ଷ କଟକ ସହରରେ ଅଧାଆଧୁ ଲୋକଙ୍କୁ କାମଳ ରୋଗ ଧରିଲା; ମୋତେ ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ଡକ୍ଟର ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ ପାଖୁ ଔଷଧ ପାଇଁ ଗଲି । ଦେଖିଲି ତାଙ୍କୁ ବି ଆଖୁ ରୋଗ ଧରିଛି । ତଥାପି ସେ ମୋତେ ଔଷଧ ଦେଲେ ଓ କିପରି ଚଳିବାକୁ ହେବ, କ'ଣ କ'ଣ ଖାଇବାକୁ ହେବ ବୁଝାଇ କହିଲେ । ମୁଁ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦମରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲି । କିନ୍ତୁ ବେଳେବେଳେ ସାଇନେଲ ନେଇ ସତ୍ୟଭାମାପୁର ସେଇ ଝିଅଟି ଛରକୁ ଗଲି ଯାଉଥିଲି । ଫେରିବାକୁ ଝାଁଖେବି ତାଙ୍କ ବୋଉ ମୋତେ ଛାତ୍ର ନଥିଲେ । କହୁଥିଲେ ବାଟରେ ରାତି ହୋଇଯିବ । ଜାଲି ସକାଳୁ ଯିବ । ମୋ ମନ ମଧ୍ୟ ରହିଯିବାକୁ ଝାଁଖୁଆଏ । କୁମେ ସେ ଗ୍ରାମରେ ମୋ ବିଷୟରେ ପ୍ରର୍ବନ ହୋଇଗଲା- ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଭଣଙ୍ଗ ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କ ଗାଁ ଝିଅ ପ୍ରତିଭାବୁ ବାହାହେବ ।

ପରୀକ୍ଷା ଦେଲି । ଦିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାସ କରିବାକୁ ଆଶା କରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଫଳାଫଳ ରିନ୍ଦୁ ହେଲା । ମାତ୍ର ୫ ନମ୍ବର ପାଇଁ ଦିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ହରାଇ ମାୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାସ କଲି । ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଗାଁକୁ ଝଳି ଆସିବା କଥା । ଗାଁର ଆକର୍ଷଣ ସବୁବେଳେ ମୋ ପାଇଁ ଥାଏ ଅଦମ୍ୟ ଓ ଅନତିକ୍ରମଣୀୟ । ଆଗକୁ ରଜ । ଆମ ଗାଁର ବିବାହିତା ଝିଅମାନେ ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରାୟ ବାପଘରକୁ କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ବୁଲି ଆସନ୍ତି । ମୋ ମାଟ୍ଟିର ବଡ଼ ଭଉଣୀ ପଦ୍ମାବତୀ ମାଉସାର ଝିଅ ମୋ ସାନ ଭଉଣୀର ଖୁବ୍ ଜିଗ୍ନିଦୋସ୍ତ । ଆମରି ଘରେ କଜଡ଼ି, ତାୟ, ପୁଚ୍ଛିଖେଳ କମେ । ମୋ ସହିତ ଝିଅମାନେ ଅଛା ତାମାସାରେ ଲାଗି ରହନ୍ତି । କାହା କାହା ପ୍ରତି ମୁଁ ଯେ ଆକୃଷ ନ ହୋଇଛି ତା’ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ମାମୁଁ ମାଇଁ ତାଙ୍କର ଏଇ ଝିଅରୀ ସଂପର୍କରେ ମୋର ବିଭାଗର ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଲେ । ମୁଁ ଏବେ ପାଠପତ୍ରଟି, ଝକିରି କରେ କହି ଚାଲିଦେଲି ।

ଗ୍ରାସ୍ ଛୁଟି ପରେ ସେଇ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅନର୍ପ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଭାବେ ନେଇ ବି.ଏ. ଶ୍ରେଣୀରେ ନାମ ଲେଖେଇଲି । ମୁଁ ଏମ.ଆଇ.ଏଲ.ରେ ଭଲ ନମ୍ବର ରଖୁଥିବାରୁ ବିଜ୍ଞାନର ଛାତ୍ର ହୋଇ ଥିଲେବି ମୋତେ ଅନର୍ପରେ ସ୍ଥାନ ମିଳିଗଲା । ଏଥର ମୋତେ ପଣ୍ଡିମ ଛାତ୍ରାବାସ ବା ଡ୍ରେସ୍ ହଷ୍ଟେଲରେ ସିର୍ ମିଳିଲା ।

ମୋର ଆର୍ଥକ ଅବସ୍ଥା କ୍ରମେ ସୁଧୂରି ଯାଇଥିଲା- ବଡ଼ଭାଇ ବୋଧହୃଦୟ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପୁସ୍ତା
 ଜନକ୍ଷିତ୍ୟଗ୍ରେ ଛକିରି ପାଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ମାସିକ କିଛି ପଠାଇବେ ବୋଲି
 କହିଲେ । ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରତିଭାର ବୋଉ ମଧ୍ୟ ହାତଖର୍ତ୍ତ ପାଇଁ କିଛି କିଛି ମୋ
 ହାତରେ ଗୁଣ୍ଡି ଦେଉଥିଲେ । ଏଇ ବି.୧. ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ିବାବେଳେ ସେ ଈଥ (ପ୍ରତିଭା)
 ସହିତ ମୋର ନିବିଡ଼ ସଂପର୍କ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଆମେ ପରିସରକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ
 ପ୍ରାୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଇଥିଲୁ । ତାଙ୍କର ବୋଉ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ମୋ ମାମୁଁଙ୍କ ପାଖରେ
 ଉଦ୍ଧାପନ କରିଥିଲେ । ମାମୁଁ କିନ୍ତୁ ଘରୁଥିଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଝିଆରାକୁ ବିବାହ କରିବି ।
 ତେଣୁ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ନାହିଁ । ଘରୁବାଳା ଗାଁର ଈଥ - ଗାଁ ସୁଲଗେ
 ବୋଧହୃଦୟ ମାଟ୍ଟିକ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରତିଭାକୁ ଭଲ ପାଉଥିବା କଥା ମାମୁଁଙ୍କୁ ସାହସ
 କରି କହି ନ ପାରିଲେବି ସେ ବିଭିନ୍ନ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ବିଭିନ୍ନ କଥା ଶୁଣି ବିଶ୍ୱାସ
 କରିଗଲେ । ମୁଁ ମାମୁଁମାଣ୍ଡିଙ୍କୁ ପରୋକ୍ଷରେ ସୂଚନା ଦେଲି ଧର୍ମଶାଳା ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ୁଥିବା
 ବେଳେ ମୁଁ ଯାହାକୁ ବଡ଼ ଭାଇ କରିଥିଲି ତାଙ୍କ ସହିତ ଘରୁବାଳାର ବିବାହ ହେଲେ
 ଭଲ ହେବ । ସେବି ନୂଆ ନୂଆ ଛକିରି କରିଥାନ୍ତି- ତେଣୁ ରୋଜଗାରକ୍ଷମ । ମୋ
 ପ୍ରସ୍ତାବ ମାମୁଁମାଣ୍ଡିଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଲା । ପରେ ମୋତେ ହିଁ ବିବାହରେ ମଧ୍ୟସ୍ତତା କରିବାକୁ
 ହେଲା । ଉଦୟ ଭାଇନା ଘରୁକୁ ଦେଖି ସମ୍ଭବ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମନ୍ଦିରା ମାଉସାଙ୍କୁ
 ମୋର ଭାଷାଜାଳରେ ଛଯି ଦେଲି । ସେମାନେ ବାଧ ହୋଇ ରାଜିହେଲେ । ଘରୁବାଳା
 ଶୁବ୍ର ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ଘର କାମରେ ନିପୁଣୀ ଈଥ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ
 ଶୁବ୍ର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ବୁଝାମଣାରେ ସଂସାରଟିଏ ଗଢ଼ିଗର୍ଜିଥିଲା । ଆଳକିମାର ବେମାରାରେ
 ଆକ୍ରମ ହୋଇ ଭାଇନା ଅନେକଦିନ ଶୟାମାୟୀ ରହିଲେ; ତାଙ୍କ ସେବାରେ ଝରୁର
 କାର୍ପଣ୍ୟ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମହାକାଳ ହାତରୁ ତାଙ୍କୁ ସେ ରକ୍ଷା କରିପାରିଲା ନାହିଁ ।
 ୨୦୧୭ ମସିହାରେ ତାଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହେଲା ।

ମୁଁ ପ୍ରତିଭା ପାଖୁ ବରାବର ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଚିଠି ଲେଖୁଥିଲି ଓ ଭାବୁଥିଲି ତାଆରି
 ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଅନର୍ଥ ପ୍ରିପାରେସନ୍ ହୋଇଯାଉଛି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର କବିମାନେ
 କମ୍ ରସାଳ ଓ ହୃଦୟଗ୍ରହା କବିତା ଲେଖି ନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭାବନା ଥିଲା ମୋ
 ଚିଠିର ବିଷୟବସ୍ତୁ । ଛୋଟ ଛୋଟ କାରଣରୁ ଆମ ଭିତରେ ରାଗରୋଷ, ମାନ ଅଭିମାନ
 ବରାବର ହେଉଥିଲା । ତାହା ସ୍ଵାଭାବିକ ମଧ୍ୟ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଆମ ବିଶିଷ୍ଟ କବିମାନଙ୍କ
 ରଚନାରୁ ଉଚ୍ଛବି ଦେଇ ମୋ ଚିଠିର କଲେବର ଗଠନ କରୁଥିଲି । ତେଣୁ କହେ ଯେ
 ମୋର ବି.୧. ଅନର୍ଥ ପାଇଁ ଏଇ ଚିଠି ଲେଖା ଭିତରେ ଅନେକ ଉପାଦାନ ଭରି ରହିଥିଲା ।
 ମୁଁ ଖେଳ ହଷେଲୁ ‘ଭର୍ମ’ ପଢ଼ିକାର ସଂପାଦକ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲି । ତା’ପର ବର୍ଷ

ହେଲି ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ବା ଜେନେରାଲ ସେକ୍ରେଟାରୀ । ଛାତ୍ରମହଳରେ ମୁଁ କବି ଭାବରେ ପରିଚିତ ଥିଲି । ଆମେ କେତେ ଜଣ ବଂଧୁ ‘ଅକ୍ଷାଂଶ ଓ ଦୁଃଖିମା’ ନାମରେ ସତ୍ତରା ଅଣି ପୃଷ୍ଠାର କବିତା ବହିଟିଏ ଛପାଇ ଥିଲୁ । ମୋର ସେଥିରେ କେତେଟି କବିତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଜେନେରାଲ ସେକ୍ରେଟାରୀ ହେବା ପରେ ମୋର ନେତୃତ୍ବ ଛାତ୍ରମହଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ମୋର ପ୍ରତିଯୋଗୀ ବଂଧୁ ଅମିଯ ଭୂଷଣ ତ୍ରିପାଠୀ (ପରେ ଓଡ଼ିଶାର ତି.କି.)ଙ୍କୁ ପରାପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କରି ଏ ପଦବୀ ହାସଳ କରିପାରିଥିଲି । ହଷ୍ଟେଲ ପରିଷଳନାରେ ଏଇ ଛାତ୍ର ସମିତିର ଅଧିକ ଭାଗ ରହୁଥିଲା । ସୁପରିଷେଣେଷ ମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲ ମନ୍ଦରେ ପରିବୁଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ‘ଉର୍ମି’ ଥିଲା ଆମ ଛାତ୍ରବାସର ମୁଖ୍ୟପତ୍ର । ‘ଜାଗରଣ’ (ପୂର୍ବ ଛାତ୍ରବାସ ପତ୍ରିକା) ଓ ‘ଉର୍ମି’ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରତ୍ରିକୁ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଲାଗି ରହିଥିଲା । ଏ ସମୟରେ ମୁଁ ବରାବର କବିତା ଲେଖା ଆସନ୍ତାକାଳି, ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଆଦି ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲି । ମୋଠାରୁ ଅଧିକ କବିତା ଲେଖୁଥିଲା ପ୍ରତିଭା ଓ ସେବର ମୁଁ କଟକ ସହରର ଖବରକାଗଜ ସଂପାଦକଙ୍କୁ ସାଇକେଲରେ ବୁଲି ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଦେଉଥିଲି । ସେଇ ସୁଯୋଗରେ କୌଣସି କୌଣସି ସଂପାଦକଙ୍କୁ ହଷ୍ଟେଲର ସାହିତ୍ୟସଭା ବା ବାର୍ଷିକତାପତ୍ରକୁ ନିମନ୍ତଣ କରିଛି ମଧ୍ୟ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋର ପରିଚୟ ସ୍ଵତଃ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା ।

ହଷ୍ଟେଲର ବାର୍ଷିକ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ହୋଇଗଲି । ବିଷରକ ଥିଲେ ଅଧାପକ ଚିନ୍ତାମଣି ବେହେରା । ଓଡ଼ିଆ ଚର୍କ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ହୋଇଥିଲି । କେହି କେହି ଛାତ୍ର ବଂଧୁ କହିଲେ- ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଜେନେରାଲ ସେକ୍ରେଟାରୀ, ଓଡ଼ିଆ ଅନର୍ଥର ଛାତ୍ର, ଲେଖାଲେଖା କରେ; ତେଣୁ ଏପରି ପୁରସ୍କାର ତାର ପ୍ରାପ୍ୟ ମଧ୍ୟ । ତଥାପି ରେନେନ୍‌ସା ପରି ବିଶାଳ କଲେଜରେ ବହୁ ବହୁ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ବଂଧୁଙ୍କ ମେଳରେ ମୋର ଯେପରି ବିକାଶ ହୋଇଛି ତାହା ଏମ.ଏ. (ଓଡ଼ିଆ) ଅଧ୍ୟୟନ ଦେବେଳେହିଁ ହୋଇଛି । ଅନୁରୂପ ଯେ ଯେକୌଣସି ଭଲ ସ୍ମୃତିର ମଂଜ ତାହା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିପାରିଛି ଏମ.ଏ. ଶ୍ରେଣୀରେ ।

ବି.ଏ. ଅନର୍ଥ ପରାକ୍ଷାରେ ଏକନମର ପାଇଁ ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ହରାଇ ମୁଁ ଯେ ତଥାପି କବି ମଧ୍ୟସୁଦନ ସର୍ବ ପଦକ ପାଇପାରିଥିଲି ତାହା ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକାନ୍ତ ବିସ୍ମୟ । ଏମ.ଏ. (ଓଡ଼ିଆ) ଓ ବି.ଏ. ଅନର୍ଥ (ଓଡ଼ିଆ) ପରାକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ଶତକତ୍ତା ହିସାବରେ ଅଧିକ ନମର ରଖିବ ସେହିଁ ଏ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥାଏ । ଅନର୍ଥର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ହାସଳ କରିବା ସେତେବେଳେ ଅସମ୍ବନ୍ଧ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ଏମ.ଏ. ଛାତ୍ର ମାନେ ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ବରାବର ଏ ମେଡ଼ିଲଟି ପାଇଥିଲେ । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଥମଥର

ପାଇଁ ଏ ପରଂପରା ଭାଗିଥିବାରୁ ମୁଁ ମୋ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶାଳ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲି । ମୁଁ କନ୍ତ୍ରୋକେସନରେ ଗୋଲଡ୍ ମେଡ଼ାଲ ପାଇଥିବାରୁ ପ୍ରତିଭା ଓ ତାଙ୍କ ବୋର୍ଡ ସେ ବର୍ଷ କନ୍ତ୍ରୋକେସନ ଦେଖିବାକୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏକ ଭରି ଓଜନର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ୨୨ କ୍ୟାରେଟ୍ ସୁନାର ସେ ଗୋଲଡ୍ ମେଡ଼ାଲଟି ପରେ ମୋ ଘରୁ ଗେରି ହୋଇଯାଉଥିଲା । ସେ କଥା ପରେ କହିବି ।

୧୯୭୦ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ମୁଁ ସେଇ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଏମ.ଏ. ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରେଣୀରେ ନାମ ଲେଖାଇଲି । ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ ବିଜ୍ଞାତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ସେତେବେଳେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ । ଡକ୍ଟର କୁଂଜବିହାରୀ ତ୍ରିପାୠୀ, ଅଧ୍ୟାପକ ଜୟକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର, ଡକ୍ଟର କାନ୍ତୁ ଚରଣ ମିଶ୍ର, ଗୋପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ଜାନକୀ ବଲୁଭ ମହାନ୍ତି (ଭରଦାଳ), ଜାନକୀ ବଲୁଭ ମହାନ୍ତି (ସିନିଯର), ଡକ୍ଟର ଶ୍ରାନ୍ତିବାସ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ତାମଣି ବେହେରା - ଏମାନେ ସେପରି ଜ୍ଞାନଗର୍ଭା ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ମଧ୍ୟ ସର୍ଜନଶାଳ ସ୍ଵର୍ଗା । ପାଠ ପଡ଼େଇବାରେ ସମସ୍ତେ ଧୂରନ୍ତର । ପ୍ରାଚୀନ ଓ ମଧ୍ୟୟୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଠାରୁ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଥିଲା ଏକାନ୍ତ ସ୍ଵରଣୀୟ । ଡକ୍ଟର ଗୋଲୋକ ବିହାରୀ ଧଳ ଭାଷାତରୁ ପଡ଼ାଉଥିଲେ, ଆଉ ଚିନ୍ତାମଣି ବେହେରା ପଡ଼ାଉଥିଲେ ଆଧୁନିକ କବିତା । ଆମେ ଛାତ୍ରମାନେ ଯେ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଏତେ ଆସନ୍ତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲୁ ଏହା ଥିଲା ଏଇ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ବିଦ୍ୟାଦାନର ଫଳଶ୍ରୁତି । ସେତେବେଳେ ଆଜିକାଲିକା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପରି ସିମେଷର ସିଦ୍ଧମ ଅନୁସ୍ତତ ହେଉ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଏମ.ଏ. ପରାମା ଦୁଇ ବର୍ଷର ଅଧ୍ୟନ ପରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହେଉଥିଲା । ସେସିଆଳ ପେପରକୁ ମିଶାର ସର୍ବମୋଟ ଆଠୋଟି ପେପର । ସେସିଆଳ ପେପର ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ ଛାତ୍ର ପାଇଁ ଥିଲା ବ୍ୟାପକ । ଅର୍ଥାତ୍ ରାଧାନାଥଙ୍କ ୧୯୭୦ ମାଧ୍ୟମରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କବିତା, ଗଛ, ଉପନ୍ୟାସ, ଭ୍ରମଣ କାହାଣୀ, ରମ୍ୟରଚନା ଓ ସମାଲୋଚନା; କେବଳ ନାଟକକୁ ବାଦ ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ପଞ୍ଚମ ବର୍ଷ ଓ ଷଷ୍ଠ ବର୍ଷ ଥିଲା ଏମ.ଏ. ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷ । ଆମେ ତେଣୁ ପଞ୍ଚମ ବାର୍ଷକ ଛାତ୍ରମାନେ ବାର୍ଷକ ପରାମା ନ ଥିବାରୁ ପଡ଼ାପଡ଼ିରେ ଏତେ ମନ୍ୟୋଗ ଦେଉ ନଥିଲୁ । ମୁଁ ପଞ୍ଚମବାର୍ଷକ ଛାତ୍ର ଥିଲାବେଳେ ଷଷ୍ଠବର୍ଷର ଜଣେ ଛାତ୍ରଙ୍କ ସହିତ ସେମିନାର ସଂପାଦକ ପଦବୀ ପାଇଁ ମୋର ପ୍ରତିଦ୍ୟନ୍ତିତା ହେଲା ଓ ମୁଁ ଅଧିକ ସମର୍ଥନ ପାଇ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲି । ସେମିନାର ସଂପାଦକଙ୍କ ମାର୍ଗତରେ ସେମିନାର ପାଠାଗାର ପରିଷକ୍ଲିତ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ସହଜରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଓ କେତେକ ମୂଲ୍ୟବାନ ପୁସ୍ତକ ଅଧ୍ୟନର ସ୍ଵୀକ୍ରମ ପାଇଥିଲି । ମୁଁ ଜଣେ ଷଷ୍ଠବର୍ଷକ ସିନିଯର

ଛାତ୍ରଙ୍କ ପରାସ୍ତ କରି ସେମିନାର ସଂପାଦକ ଭାବେ ଜୟୟୁନ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋର କ୍ଲାସରେ ଜଣେ ଦି'ଜଣ ମୋ ପ୍ରତି ବିଦିଷ ହୋଇ ଉଠିଥୁଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ସେମିନାର ଆଳମରା ଘରିଭାଂଗି କେତେକ ମୂଲ୍ୟବାନ ବହି ଖେରି କରି ନେଇଗଲେ । ମୁଁ ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆଉ ସେମିନାର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବିନାହିଁ ବୋଲି ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଡକ୍ଟର ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କୁ ଲିଖିତ ଭାବେ ଅନୁଗୋଧ କଲି ଓ ଘରି ଦେଇଦେଲି । ପରେ ଖେରି ଯାଇଥିବା ବହିଗୁଡ଼ିକର ଦାମ ମୋତେ ଦେବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ସରକାରୀ ବୁଢ଼ି ପାଉଥିବା ମାସିକ ଖଲିଶ ଟଙ୍କା ବୁଢ଼ିରୁ ଏକଶହ ବୟାନବେ ଟଙ୍କା ଭରଣା କଲି । ଡକ୍ଟର ତ୍ରିପାଠୀ ଟଙ୍କାତକ ଗଣି ନେଲାପରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଥୋଇ ମୋତେ ଆଶାରୀଦ କରି କହିଲେ- “ତୁମେ ସରସ୍ଵତୀଙ୍କ ସାଧକ ହେବ, ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତି କରିବ ଜୀବନରେ । ତୁମର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ସ୍ଵର୍ଗକୁ ନୁହେଁ, ତଥାପି ତୁମେ ଏତେ ଟଙ୍କା ଭରଣା କରିଛ । ଏକଥା ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରିବେ । ଦୁଃଖ କରିବ ନାହିଁ । ଭଗବାନ ତୁମର ମଞ୍ଜଳ କରିବେ ।” ମୁଁ ସାରଙ୍କ କଥା ଶୁଣି କାନ୍ଦକାନ୍ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି ।

ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଓ ମୋ ବଂଧୁ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି ଷ୍ଟେସନ କଲେନ୍ସ୍‌ଟିକ୍ ମୋ ଭିଶୋଇ ବୁନ୍ଦାବନ ବାବୁଙ୍କ ସରକାରୀ କ୍ଲାର୍ଟ୍‌ରରେ ରହୁଥିଲୁ । ଭିଶୋଇଙ୍କର ବିଳାସପୁର ଜଙ୍ଗସନକୁ ବଦଳି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ସେ କିନ୍ତୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଫେରି ଆସିବେ ଭାବି କ୍ଲାର୍ଟ୍ ଛାତ୍ର ନଥାନ୍ତି । କ୍ଲାର୍ଟ୍‌ରର ଦୁଇଟି ରୁମ୍ ତେଣୁ ଆମେ ଦୁଇବନ୍ଦୁ ସେଠି ରହି ହୋଇଲାରେ ଖାଇ କ୍ଲାସ ଆଣେଣେ କରୁଥାଇ । ପଥକବଂଧୁ ହୋଇଲେ (କଲେଜ ଛକ)ରେ ଆମେ ପ୍ରତିଦିନ ଖାଇ । ସେ ଜଳିସିମାଛକୁ ସୋରିଷ ବଚା ଦେଇ କଂଚ ରାନ୍ତି । ଜଳିସିମାଛ ଭାରି ଦାମିକା ମାଛ । ମୁଁ ଖଣ୍ଡିଏ ଖାଇଲାବେଳକୁ ବଂଧୁ କୃଷ୍ଣବାବୁ ଦୁଇତିନି ଖଣ୍ଡ ଖାଇ ସାରିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପରାରେ- ଏତେ ପରିଷା ଦେଇପାରିବ ତ ? ସେ କହନ୍ତି “ଦେବାନେବା ବେଳ ତ ଅଛି, ସେତେବେଳକୁ ଦେଖିବାନି ।” ମାସ ଶେଷ ବେଳକୁ ମୁଁ ହିସାବ ଅନୁସାରେ ଟଙ୍କା ଦେଇଦିଏ । କୃଷ୍ଣବାବୁ କିନ୍ତୁ ପଥକବଂଧୁ ମାଲିକଙ୍କୁ କହନ୍ତି- ଗୁଡ଼ାଏ ମସଲା, ରାଗ, ଲୁଣ, ତେଲ ଦେଇ ଏ ମାଛ ତର୍କାରୀ ରାହିଛି ଯେ ମାସ ସାରା ଅଷ୍ଟଧରେ କେତେ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ ହେଲାଣି ? ମୁଁ ଯେତିକି ଦେଇଛି ସେତିକି ରଖ । ଓଷଦ ଖର୍ଚ୍ କିଛି କମ୍ ହୋଇ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ହସି ହସି ଗଡ଼ିଯାଏ । ପଥକବନ୍ଦୁ ମାଲିକବି ନହସି ରହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଟଙ୍କା ପଛେ ଠିକ୍, ଠିକ୍, ନ ପାଆନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ଜଳିସ ପିସ ଦେବାରେ କେବେ ଜଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣବାବୁଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିର ସେହିପରି ମଧୁର ଓ ଆକର୍ଷଣୀୟ- ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ କଥାରେ ମୁଗ୍ଗ ହୋଇଯାନ୍ତି ।

ଉକ୍ତଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜଠାରୁ ଦୂର ହେଲେବି ଆମେ ପ୍ରାୟ ସେଠାରେ ହେଉଥିବା ସାହିତ୍ୟ ସଭାକୁ ଯାଉ । ହଷ୍ଟେଲରେ ରହୁଥିବା ଏମ.ଏ. ଓଡ଼ିଆ ଶିଅମାନଙ୍କୁ ନେବା ଓ ଆଣିବା ଦୟିତ ଆମ ଦୁଇକ ଉପରେ । ଏପରୁ ସାହିତ୍ୟସଭାରେ ଯୋଗଦେଇ ଆମେ ଖୁବ୍ ଲାଭବାନ ହେଉ । ଅନେକ ନୂଆନୂଆ କଥା ଜାଣିବାକୁ ହୁଏ । ମୁଁ କ୍ଲ୍ଯାସରେ ପ୍ରଥମ ଛାତ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ମୋ ନୋଟ ଉପରେ ଆମ କ୍ଲ୍ଯାସର ଶିଅମାନଙ୍କର ବରାବର ଲକ୍ଷ୍ୟଧାର । ମାଗିଲେ ମୁଁ ଦେବାକୁ ବାଧ ହୁଏ । କ୍ଲ୍ଯାସ ଘଲିଥିବା ସମୟରେ ଦୁଇତିନି ଥର ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଶିଅଟିଏ ନୋଟ ନେବା ଆଶାରେ ଆମ ରହିବା ସ୍ଥାନକୁ ଘଲି ଆସିବା କଥା କେବେବି ଲୁଚି ରହିପାରି ନଥିଲା । ତାକୁ ଓ ମୋତେ ନେଇ ମୋର କୌଣସି ସାଙ୍ଗ ବିଭାଗୀୟ ଭ୍ଲୁକବୋର୍ଡରେ ଏଣ୍ଟ୍‌ରେଶ୍ନ କଥା ଲେଖୁ ଦେବାରୁ ତାହା ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଡକ୍ଟର ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା । ସେ ମୋତେ ତାଙ୍କ ରୁମକୁ ଢାକି ସେପରି ଲେଖାର ରହସ୍ୟ ବିଷୟରେ ପରିଚିତିରେ । ମୋ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅଗାଧ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ସେହଥିବାରୁ ସେବାରୁ ଲେଖା ଦୁଷ୍ଟ ପିଲାଙ୍କ କାମ କହିବାରୁ ସେ ଆଉ କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇନଥିଲେ । ବରଂ ମୋତେ ହୁସିଆର ହୋଇ ଚଳିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ବହୁତବଡ଼ ବିପଦ ଟଳିଗଲା । ଏକଥା ପ୍ରତିଭା କାନରେ ବି ପଡ଼ିଲା । ସେ ମୋତେ ଖୋଲିତାଡ଼ି ନାନାଦି କଥା ପରିଚି ଖୁବ୍ ଅଭିମାନ କଲା । ସେତେବେଳେ ତା' ରାଗ ଓ ଅଭିମାନ ସବୁ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ଆଉଥରେ ମୋ ସାଙ୍ଗ ଅଚ୍ୟୁତର ବୋଉ ମାରଁ ଓ ଭରଣୀ କୌଣସି କାମରେ କଟକ ଆସି ଆମେ ରହୁଥିବା ଷେସନ୍ କଲୋନୀ ଘରେ ରହିଲେ । ମୁଁ ପ୍ରତିଭାକୁ ଯାଇ ନେଇ ଆସିଥିଲି । କାରଣ ଅଚ୍ୟୁତ ବୋଉ, ପ୍ରତିଭାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଘରୁଥିଲେ । ସେଇ ତିନିଙ୍ଗରିଦିନ ଆମ ବ୍ୟାଚେଲର ମେସରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ରକ୍ଷା ବଢ଼ା ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହରେ ପରିବାପତ୍ର ଓ ମାଛ କିଣି ଆଶୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଅଚ୍ୟୁତ ଭରଣୀ ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦରା ଥିବାରୁ ପ୍ରତିଭା ମନରେ ମୋ ପ୍ରତି ସମେହ ଉପ୍ରବୀଜ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ କେତେକ କଥା ନ ଲୁଚେଇ ତାକୁ କହିଦେବାରୁ ସେ ଖୁବ୍ କୁଣ୍ଡା ହୋଇ ଗାଁକୁ ପଲେଇ ଗଲା । ତାକୁ ବୁଝେଇବା ପାଇଁ ମୋତେ ଅନେକ ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ତେବେ ଏମାନଙ୍କ ସାନ୍ଦିଧରେ କିଛି କାବ୍ୟଯୋଗ ଅନୁଭୂତି ମିଳିଥିବାରୁ ମୁଁ ‘ଦୁଇଧାର’ ବୋଲି କବିତାଟିଏ ପରେ ଲେଖୁ ପାରିଥିଲି । ସେ କବିତା ପଢ଼ି ପ୍ରତିଭା ଖୁବ୍ ଉତ୍ସନ୍ନ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ଆମ ବିଭାଗର ହୋଇସାରିଥିଲା । କେତେଦିନ ଧରି ମୋ ସହିତ ସେ କଥାବାର୍ଗୀ ହୋଇ ନଥିଲା ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୭୩

ଦୁଇଧାର

ମୋ ଆଗେ ଦୁଇଟି ତୀର୍ଥ, ଦୁଇ ସ୍ତତି ମୌନ ନିର୍ବକାର
ଏକରେ ଦେଇଟି ପ୍ରୀତି, ଅପରରେ ଅଶ୍ଵଳ ବିଷର
ଏକରେ ଶରୀର ଦୃଷ୍ଟା, ଆନମନେ ସ୍ଵର୍ଗକଳପନା
ମୋ ଆଗରେ ଦୁଇଧାର ମୁଁ କରିଛି ଅଗାଧ କଳନା ।

ଏକ ଧାର ମନ୍ଦାକିନୀ ଆଲୋଡ଼ିତ ସ୍ଵର୍ଗ ସୁରଭିରେ
ଅପର ଧାରରେ ମିଶେ ଏ ମାଟିର ଆମୟ ଜଣିକା;
ଏକଧାର ସିଞ୍ଚକରେ ଜତିହୀନ ଜୀବନ ସରଣୀ
ଆନଧାର ଅନୁକୂଳି, ଜୀବନର ବିଧୂର ଲାଲିକା ।

ଉନ୍ନତି ଏକଇ ଧାର ପ୍ରାଣେ ତୋଳେ ଶାଶ୍ଵତ ହାରମୋନି
ଦେହେ ଦିଏ ଦୃସ୍ତି ଭରି ନିର୍ବାପିତ ଆଗ୍ନେୟ ପିପାସା
ବିଷ୍ଣୁତିର ବିଶାସରେ ଗାଇଯାଏ ସନ୍ଦହାନ ବାଣୀ
ମୋ ସାଗରେ ସେ ସରିତ ମିଶି ଖୋଜେ ବଂଚିବାର ଭାଷା ।

ଆନଧାରା ଗର୍ତ୍ତିଷ୍ଠରା ବହୁଦୂରେ ତ୍ରୁପ୍ତ ମରୁପଥେ
ନିର୍ବେଦ ଆବହଗାତି ସାମୟିକ କରୁଣ କାହାଣୀ
ସେ ନଦୀର ବାଲୁଚରେ ଦିପ୍ରହର ଅଶାନ୍ତ ପଥ୍ରକ
ବହୁଦୂରେ ଆଜଦେଖେ ମରୁମାୟା ମରାଚିକା ବେଣୀ ।

ଦୁଇଟି ନଦୀର ପ୍ରୋତ ଦୁଇଧାର ଦୁଇଟି ସରଣୀ
ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଶେଷ ଆଉ ଅଶେଷର ପ୍ରୀତି ଉଦ୍‌ଦୟପନା
ଶୁଣାଇକି ହୁଏ ମିଳି ସେତୁହୀନ ପ୍ରାଣର କାହାଣୀ
ସେ ଦୁଇ ଧାରରେ ମିଶେ ଧରା ଆଉ ସ୍ଵର୍ଗର କାମନା ।

(ଡା. ତୀର୍ଥକୁମାର ରିଖ)

୧୭୭୧ ମସିହା ବିଶ୍ୱବ ମିଳନରେ ମୁଁ କବିତା ପାଇଁ ପ୍ରକାତନ ପୁରୁଷାର
ପାଇଥିଲି । ବୋଧହୃଦୟ ତାହାହିଁ ଥିଲା ମୋ କବିତାପାଇଁ ପ୍ରଥମ ସୀକୁତି । ଏଇବର୍ଷ

ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷକ ଉପବ ଭାରତସାରା ପାଳିତ ହେଉଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରରରେ ‘ଓଡ଼ିଆ କବିତାକୁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ଅବଦାନ’ ଶାର୍ଷକ ଏକ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ମୁଁ ଭାଗ ନେଇଥିଲି । ମୁଁ ବଜଳା ପ୍ରାଞ୍ଚଳଭାବେ ପଡ଼ି ପାରୁନଥିଲି । ତଥାପି ଚିତ୍ରାମଣି ସାରକଠାରୁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ‘ସଂଚୟିତା’ କବିତା ସଂକଳନ ଆଣି ତାଙ୍କରି ପରାମର୍ଶରେ କେତୋଟି କବିତା ପଡ଼ିଲି । ଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖନବାରେ ମୋତେ ଉଭୟ କବି ରାଧାମୋହନ ଗଡ଼ନାୟକ ଓ ଚିତ୍ରାମଣି ସାର ସାହାୟ୍ୟ କରିଥିଲେ । ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ‘ଗୀତାଞ୍ଜଳି’ର ଆଧାର୍ତ୍ତିକ ଚେତନା ସଂପର୍କରେ ନାନା ତଥ୍ୟ ଯୋଗାଇଥିଲେ । ତା’ର ପ୍ରଭାବ ଆମ ସବୁଜ କବିତା ଓ ସବୁଜ ସମସାମ୍ୟିକ କବି ମାନସିଂହଙ୍କ କବିତାରେ ଅଧିକ ଭାବେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏପରିକି କବି ସଜ୍ଜିଦାନନ୍ଦ ରାଉତରାଯଙ୍କ କବିତାରେ ତାହା ଅଳର୍ୟ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କବିତା ସଂକଳନ ‘ପାଥେୟ’ ରବୀନ୍ଦ୍ର କାବ୍ୟମାନସଦାରା ବହୁଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । କବି ଗଡ଼ନାୟକଙ୍କ ଆଦ୍ୟ କବିତା କେତୋଟିରେ ମଧ୍ୟ ରବୀନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭାବ ଥିଲା ସଷ୍ଟ । ସବୁଠାରୁ ରବୀନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଭାବରେ ଅଧିକ ଗ୍ରହ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ କବି ମାନସିଂହ । ମୁଁ ସେସବୁ କଥା ବିଶଦଭାବେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲି । ମୋ ଦୁର୍ଗାଗ୍ୟକୁ କବି ମାନସିଂହ ହିଁ ଏ ପ୍ରବନ୍ଧର ହେଲେ ବିଷ୍ଣୁରକ । ସେ ସମ୍ବନ୍ଧ ମୋ ଯୁକ୍ତିକୁ ସ୍ଵାକାର କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମସ୍ଥାନ ନ ପାଇ ଦିତ୍ୟାୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲି ।

ପ୍ରତିଭା ୧୯୭୧ ମସିହା ବେଳକୁ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ଏବେ ତାର ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଏଇବର୍ଷ ଗ୍ରାଷକୁଟିରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ଯାଇ ସପ୍ରାହେ କାଳ ରହିଯାଇଥିଲି । ତାଙ୍କ ବୋଉ ଚାହୁଁଥିଲେ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାୟ ପରେ ବିଭାଗୀର ହୋଇଯାଉ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ କାଳକ୍ଷେପ କରୁଥିଲି । କାରଣ ଆସନ୍ତାବର୍ଷ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୭୨ରେ ମୋର ଏମ.୧. ପରୀକ୍ଷା । ଏଇ ପରୀକ୍ଷାର ଫଳାଫଳ ଉପରେ ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ ଜାଗକି ରହିଥିଲା । ପ୍ରତିଭା ମଧ୍ୟ ଛନ୍ଦୁଥିଲା ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ପ୍ରିୟୁନିରାସିଟି ସାଇନ୍ସରେ ନାମ ଲେଖାଇବା ପାଇଁ । ତାଙ୍କ ବାପା କୋରାପୁଟର ଜୟପୁରରେ ରହୁଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ଦଶବର୍ଷଧରି ସେମାନଙ୍କର ଆଉ ସାକ୍ଷାତ୍ ହୋଇ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପରିବାରର ପ୍ରତିଯୋଗଣ ପାଇଁ ସେ ବରାବର ମନିଅର୍ତ୍ତର କରି ଟଙ୍କା ପଠାଉ ଥିଲେ । ଆରବର୍ଷକୁ ରେଭେନ୍ସାରେ ପଡ଼ିବାପାଇଁ ସେ ଆର୍ଥିକ ସାହାୟ୍ୟ ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । ପ୍ରତିଭାର ବଡ଼ଭାଇ ସେଇମାତ୍ର କୌଣସି ସଂସ୍କାରେ ଚାକିରିଟିଏ ପାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଭାଇଭାଇଣୀ ଓ ମାଆ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରତିଭାର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟରେ ସହମତ ହୋଇଥିଲେ । ତେବେ ସବୁ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲା ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷାର ଫଳାଫଳ ଉପରେ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୪୫

ନିଖୁଲ ଉତ୍କଳ ଛାତ୍ର ଯୁନିଯନ

୧୯୭୧ ମସିହା ଶେଷଭାଗରେ ସମ୍ବଦତଃ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ କଟକ ସହରର ସହିଦ ଭବନରେ ନିଖୁଲ ଉତ୍କଳ ଛାତ୍ର ଯୁନିଯନର ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହେଲା । ଦିତୀୟ ଦିବସରେ ଆମର ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଓ ବରେଣ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ ଉତ୍କଳ ମହତାବ ଓ ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ନିମିତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଉତ୍କଳ ମହତାବ ଓଡ଼ିଶାର ସର୍ବମାନ୍ୟ ନେତା । ସେବିନ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଅଧ୍ୟବେଶନରେ ସାଂଗଠନିକ ବ୍ୟାପାର ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ହେଉଥାଏ । ଭଦ୍ରକ ଓ ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ସର୍ବଧୂକ ଛାତ୍ରନେତା ଆସିଥାଏଟି । ସଭାପତି ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ପଣ୍ଡା ଓ ସଂପାଦକ ଯୁଗଳ କିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି କାରଣରୁ ତର୍କ ବିବାଦରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡା ରାଗିଯାଇ ଶ୍ରୀ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଚାପୁଡ଼ାଟିଏ ମାରିଲେ । ତା'ପରେ ପରିସ୍ଥିତି ହୋଇ ଉଠିଲା ଅସମ୍ଭାଳ । ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ତେଲିଗେଟମାନେ କଷତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲିଯିବାକୁ ବସିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଦୁଇ ପ୍ରଧାନ ନେତା ଆସିବେ, ଅଥବା ଏପରି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ଧରଣ ଛଟିଗଲା । ମୋତେହିଁ ତେଣୁ ଏଠାରେ ଏକ ନିଷରିମୂଳକ ପରିଣତିରେ ପହଂଚିବାକୁ ହେଲା ସମସ୍ତଙ୍କ ବାଧବାଧକତାରେ । ସଭାକଷ୍ଟରେ ଅକ୍ଷୟ ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଭୁଲ ମାଗିବାକୁ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଦାବି କଲେ । ସେ କିନ୍ତୁ ରାଜିହେଲେନି; ଅଧିକଂତୁ ଜ୍ଞାପନା ପତ୍ର ଦେବେ ବୋଲି ଧମକ ଦେଲେ । ଗୃହରେ ପ୍ରାୟ ଶତାଧିକ ସତ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ଓ ସମସ୍ତେ ସମୟରେ ଅକ୍ଷୟ ପଣ୍ଡା ସଭାପତି ପଦରୁ ବହିଶାର ହେଲେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ ଓ ମୋ ଉପରେ ଏ ଗୁରୁଦାୟିତ୍ବ ନ୍ୟାୟ କଲେ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସର୍ବରେ ଏ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରିବାକୁ ରାଜି ହେଲି । ମୁଁ କହିଲି ଆରବର୍ଷକୁ ମୋର ଏମ୍.୧. ପରାମା । ଏ ଦାୟିତ୍ବ ମୋ ପଡ଼ାପଡ଼ିରେ ଅସୁରିଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ତେଣୁ ମୁଁ ଖୁବ୍ ହେଲେ ମାର୍ଜନାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟିତ୍ବ ନେବି ଓ ତା'ପରେ ଅନ୍ୟ କେହି ତୁଳାଇବେ । ତାହାହିଁ ହେଲା । ମୁଁ ନିଖୁଲ ଉତ୍କଳ ଛାତ୍ର ଯୁନିଯନର ସଭାପତି ମନୋନାତ ହେଲି ଓ ସଂଧା ସଭାରେ ବିଦ୍ୟୁତୀ ସଭାପତିଙ୍କ ସମେତ ମଂଚ ଆଗୋହଣ କଲି । କୌଣସି ମତେ ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦ ତାଳି ହୋଇଗଲା; କିନ୍ତୁ ଯୁନିଯନରେ ଯେଉଁ ପାଟ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ତା' ଆଉ ପୂରଣ ହେବାର ନଥିଲା । ମୋର ବଂଧୁ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି ମୋତେ ସଭାପତି କରାଇବାରେ ଖୁବ୍ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ମୋତେ ଏ ଦାୟିତ୍ବ ଦେଲେନି ଯେ ଭାଲୁ ଧରେଇଲ । ଅକ୍ଷୟ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ହାତରେ ସ୍ଵନ୍ଧିଯନର ପଇସାପତ୍ର ବା ପାଣି ଥିଲା । ସେ ତାହିଁଲେହିଁ

କଟକ ସହରରୁ ଛାତ୍ର ଯୁନିଯନ ପାଇଁ କିମ୍ବା ବନ୍ୟାଗ୍ରସ୍ତ ଅଂଚଳରେ ରିଲିଫ୍ ବାଣିବା ପାଇଁ ପାଣି ଆଦାୟ ହେଉଥିଲା । ଏବେ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଏ ଯେଉଁ ପାଣିହୀନ ଦାୟିର ନ୍ୟାସ କରାଗଲା ତାହା ପରିହାସ ପରି ମନେହେଲା । ଅକ୍ଷୟ ପଣ୍ଡା ବି ମୋତେ ମଦତ ଦେଲେ; କିଂତୁ ଅନ୍ତରାଳରୁ ତାଙ୍କ ଅସନ୍ତୋଷ ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏହାର କିଂଚିତ୍ ପୂର୍ବରୁ ଅଗନ୍ତ ମାସରେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ବୈଚରଣୀ ଆଦି ନଦୀରେ ଘୋର ବନ୍ୟା ଆସିଥିଲା । ଅକ୍ଷୟ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ ଆମେ କେତେଜଣ ଛାତ୍ର ମାଲଗୋଦାମ ଓ କଲେଜଛକ ଅଂଚଳରେ ବୁଲାବୁଲି କରି ଚାତା, ଖତଳ, ଗୁଡ଼, ଦିଆସିଲି, ଜାଇ ଓ ମୁଡ଼ି ବସ୍ତା ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲୁ । ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରକରେ ଭର୍ତ୍ତା ହେବାପରି ଜିନିଷ ନେଇ ଧର୍ମଶାଳାଠାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀକୁଳରେ ପହଂଚି ଆମେ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଗଲୁ । ଗୋଟିଏ ଡଙ୍ଗାରେ ଅଧିକ ସମ୍ପଳ ନେଇ ଅକ୍ଷୟ ପଣ୍ଡା ଜେନାପୁର ଆଡ଼େ ନଦୀ ସ୍ରୋତର ପ୍ରତିକୁଳରେ ଗଲେ । କୃଷ୍ଣବାବୁ ଓ ମୋ ନେତୃତ୍ଵରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଜିନିଷ ନେଇ ସ୍ରୋତର ଅନୁକୁଳରେ ଆମେ କବିରପୁର ଆଡ଼େ ଗଲୁ । ଚାରିଆଡ଼େ ଜଳାର୍ଦ୍ଦ-ଧାନଜଦି ସବୁ ପାଣି ସୁଅରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥାଏ । ବନ୍ଦ ମେଲାହୋଇ ଚାରିଆଡ଼େ ପାଣି ଖେଳି ଯାଇଥାଏ । କବିରପୁର ହାଇସ୍କୁଲରେ ଅବ୍ୟୁତ ଉଭଣୀ ଚୁନି ତା' ମାମୁଁ ଘରେ ରହି ମାଟିକ୍ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଆମେ ସେଇ ଗ୍ରାମରେ କିଛି ଜିନିଷ ବଞ୍ଚାବଣ୍ଣି କଲୁ ଓ ତା' ମାମୁଁରେ ରହିଲୁ । କବିରପୁର ସ୍କୁଲପାଖରେ ପହଂଚି କିଛି ଜିନିଷ ବାଣ୍ଣି ଦେଇଥିଲୁ । ମୋତେ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖୁ ଚୁନି ବିସ୍ତିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ କୃଷ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ଭଲ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିଥିଲା । ଆମେ ସେଦିନ ରାତିରେ ବୋଧହୁଏ ସେଠି ରହି ତା'ପରଦିନ ଧର୍ମଶାଳାକୁ ଆସି ବସରେ କଟକ ଫେରିଥିଲୁ । ଅକ୍ଷୟବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ ରେଭେନ୍ସା ଛାତ୍ର ଯୁନିଯନ ମାଧ୍ୟମରେ ରିଲିଫ୍ ବଣ୍ଣନ ଶାର୍କକ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ।

ମୁଁ ସିନା ନିଶ୍ଚିଳ ଉକ୍ତଳ ଛାତ୍ରଯୁନିଯନର ସଭାପତି ହେଲି କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବପରି ଅକ୍ଷୟ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ହାତରେ ଲଗାନ ରହିଲା । ସେ କଟକ ସହର ଦୋକାନଙ୍କୁ ଧମକ ଚରମ ଦେଇ ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କରିପାରୁଥିଲେ ଯାହା ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଦୁରୁହୁ ବ୍ୟାପାର । ପୁନଃ ସେ ତକୁର ମହତାବଙ୍କ ଖାସ ଲୋକ ଭାବେ ପରିଚିତ ଥିଲେ- ସେପରି ପରିଚୟ ମୋର ନଥିଲା । ଗୋରୁମୁଣ୍ଡ ଥାପି କପା ତୋଳିବା କଥା ପରି ଏ ଘଟଣା ।

୧୯୭୧-୧୯୭୨ ମସିହା ମୋ ଜୀବନ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକ ସୁରଣୀୟ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷ । ମୁଁ ଏ ବର୍ଷ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ପ୍ରଥମ ହୋଇଥିଲି, ଯେଉଁ ପ୍ରବନ୍ଧ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର 'ପଞ୍ଚସଙ୍ଗ ବିଶେଷଜ୍ଞ'ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା 'ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ କଗନ୍ଧାର ଦାସଙ୍କ ପ୍ରଭାବ' ।

୧୯୭୧-୧୯୭୨ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷରେ ସ୍ଥାତକୋରର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ କଲେଜ ପରିସରରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ହଷ୍ଟେଲ ଠିଆରି ହେଲା— ନାମ ରହିଲା New Hostel. ମୁଁ ହେଷ୍ଟେଲରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଲି କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣବାବୁ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରତିଭା ମଧ୍ୟ ଏଇବର୍ଷ Pre-University Scienceରେ ନାମ ଲେଖାଇଲା ଓ ମହିଳା ଛାତ୍ରୀନିବାସରେ ରହିଲା । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ଆମର ସାକ୍ଷାତ୍ ହେଉଥିଲା । ମୋର କ୍ଲ୍ୟୁସମେଟ୍‌ମାନେ କ୍ରମେ ତାକୁ ଚିହ୍ନିଗଲେ ଓ ଭଲଟିଏଟିଏ ମୁଁ ବାହିନ୍ତି ବୋଲି ମୋତେ ବଧେଇ ଜଣେଇଲେ । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିମାସରେ ‘ପ୍ରଜାତତ୍ତ୍ଵ’ ନାରାଜନତ ପୃଷ୍ଠାରେ ଓ ‘କଲିଙ୍ଗ’ର ଯୁଗମାନବୀ ପୃଷ୍ଠାରେ ତା’ କବିତା ବାହାରୁଥିଲା । ସେସବୁ କବିତା ଥିଲା ଖୁବ୍ ଗୋମାଣିକଧର୍ମୀ । ଆମେ ଦିନେ ବୁଲାବୁଲି କରି ସଂଧା ଅତିକ୍ରମ କରି ହଷ୍ଟେଲକୁ ଆସିବାରୁ ଛାତ୍ରୀନିବାସର ନିୟମାନୁସାରେ ପ୍ରତିଭା ଉପରେ ପରିଷ୍କଳିକା କେତକୀ ନାୟକ ଏକ ଗଙ୍ଗା ଜୋରିମାନା କରି ନୋଟିସ୍ ମାରିଥିଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ମଧ୍ୟ କହିଥିଲି ଯେ ଏମ.୧. ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଆମର ବିଭାଗର ହେବ । ତେଣୁ ଏ ଜୋରିମାନାଟା ଅର୍ଥହାନ । ତଥାପି ସେ କିଛି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରତିଭା ଲଜ୍ଜିତା ହୋଇଥିବାରୁ ମୋ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ତେରି ତାରି ପାଇଁ ହିଁ ହୋଇଥିଲା । ତେଳଙ୍ଗାବଜାରରେ ରହୁଥିବା ତା’ର ଏକ ଦୂରସଂପର୍କୀୟା ଉତ୍ତରଣୀ ଘରକୁ ଯାଇ ଆମେ ଏପରି ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମାନ ହୋଇଥିଲୁ ।

ମୁଁ ଖୁବ୍ ମନ୍ୟୋଗ ସହକାରେ ଏମ.୧. ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲି । ପ୍ରତିଦିନ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ଆସିବା ପରେ ଖୁବ୍ ଉଲ୍ଲାସ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ ହେବି ବୋଲି ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ସେଇ ପରୀକ୍ଷା ଚାଲିଥିବା ଭିତରେ ମୁଁ ମୋର ବିବାହ ନିମନ୍ତଣ ପଡ଼ୁ ବାଣ୍ଶି ଥିଲି । ସାରମାନଙ୍କୁ ଓ ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲି । ଜୁନ. ୨୭ ତାରିଖ ୧୯୭୨ ମସିହାରେ ପରୀକ୍ଷା ସରିବ ଓ ବିଭାଗର ହେବ ଜୁନ. ୨୪ ତାରିଖରେ । ଏହା ସହିତ ଆମ ଦୁଇକର ପ୍ରାୟ ଶହେ ପୃଷ୍ଠାର ଏକ କବିତା ଗ୍ରହୁ ସେଇବିନିହିଁ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ ଓ ବିଶ୍ୱାସିବ । ବହିନାମ- ‘ଆମ କବିତା’ । ମୋ ପ୍ରଭାଗର ନାମ ‘ଅଗ୍ରିଶିଖ’ ଓ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭାଗର ନାମ ‘ଶେଷଜହୁ’ । ବହିତି ‘ଡଗର’ ପ୍ରେସରେ ଫତ୍ତାନନ୍ଦଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବରେ ଛାପା ହେଉଥାଏ । ସେ ଥିଲେ ମୋ ତାକୁର ଶଶ୍ଵରଙ୍କ କ୍ଲ୍ୟୁସମେଟ୍-କଟକ ମେତିକାଲ ସ୍କୁଲରେ । ପରେ ସେଠାରେ (M.B.B.S) ଖୋଲିଲା । ‘ଆମ କବିତା’ ବହିର ପ୍ରଛଦ ଛବି ଅଙ୍କନ କରିଥିଲେ ମୋର ଶିଷ୍ଟବଂଧୁ ଉଦୟନାଥ ଜେନା । ଘନନାଳ ପ୍ରଛଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଉଇଁ ଆସୁଥିବା ଓ ତା’ପହିତ କୌଣସି ଗଛର ତାଳରେ ଦୁଇଟି ଚଢ଼େଇ ବସିଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ ଆମ ଜୀବନର ପ୍ରତାକତା କରୁଥିଲା । ପ୍ରତିଭା ସେତେବେଳକୁ P.U. ବାର୍ଷିକ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥାରି ଏପ୍ରିଲ ଆରମ୍ଭ ଗାଁକୁ

ଚାଲିଯାଇଥିଲା । ମୁଁ କାନ୍ଦମନୋବାକ୍ୟରେ ଥିଲି ଅଧ୍ୟନରତ । ମୋ ପରାକ୍ଷାରେ ଦୁଇଦିନ ପରେ ବିଭାଗର (ଜନ୍ ୨୪ ତାରୀ ୧୯୭୭ ମସିହା) । ବଢ଼ାଇନା ତଥାପି ବିଭାବ କରିନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ଚାକିରି ମଧ୍ୟ କରି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ପୁଅ କରି ନେଉଥିବା ଫକୀରବାପାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ସାମାଂତିକ । ସେ ବୋଲୁ ଦେଖି ଆଖୁ ବୁଝିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋ ବତ ଦଦେଇ ଓ ବଢ଼ାଇନା ମୋ ବିଭାଗର ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବ ନେଉଥିଲେ । ମୁଁ ମଙ୍ଗଳ ପାକଦିନ ରାତି ୧୦ଟାରେ ଗ୍ରାମରେ ଫହିଚିଲା ବେଳକୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ତୋଜନରେ ବସିଛନ୍ତି । ବରଧରା ଆସିଯାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମାଙ୍ଗଳିକ କାମ ବାକି ରହିଛି । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଉଦ୍ବେଗ । ମୁଁ କିଂତୁ ‘ଡଗର’ ପ୍ରେସରେ ପ୍ରାୟ ସଂଧାଯାଏ ରହି ‘ଆମ କବିତା’ ବହିଟିର ଶେଷ ପୃଷ୍ଠ ଦେଖି ଆସିଥାଏ । କାଲି ବହି ବାହାରିବ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନୂଆକଥା- ଉତ୍ସମଳ ଭଣିତାରେ ବହିର ପ୍ରକାଶନ । ବିଭାବ ବେଦୀ ପାଖରେ ବିଶିଷ୍ଟ ଅତିଥିଙ୍କୁ ସେ ବହି ବଣ୍ଣାଯିବ ।

ବିଭାଗର : ତା' ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ତା ୨୪ ରିକ୍ଷ ୧୯୭୭ ଦିନ ୧୭ ଟା ସୁନ୍ଦର
ବର ଓ ବର୍ଷାତ୍ରୀମାନେ କଟକଜିଲା ସତ୍ୟଭାମାପୁର ଅଭିମୁଖେ ବାହାରିଲେ । ବରଟି
ଶୁଭ ଦୂର୍ବଳ ଓ ସାମ୍ବୁଦ୍ଧାନ ଦେଖାଯାଉଥାଏ, ମୁହଁରୁ ଯେପରି କଳାପାଣି ନିରିତି ପଡ଼ିବ ।
ପ୍ରସାଧନ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । ଆମ ଗାଁଠାରୁ କଟକ ଚରିଷ୍ଟଠି ମାଇଲ, ସେଠାରୁ
ସତ୍ୟଭାମାପୁର କୋଡ଼ିଏ ମାଇଲ ହେବ । ଏତେବେଳେ ଯାହାପରେ କେଉଁ ପ୍ରସାଧନ ବା
ତା'ର ପରାକାଷା ଦେଖାଇବ ? ମୁଁ ବେଶ ପୋଷାକ ପ୍ରତି କେବେବି ଶୁଭୁରୁ ଦେଇ
ନାହିଁ- ଆଜି କିଂତୁ ଜୀବନ ପାଇଁ ଏକ ଅସାଧାରଣ ଦିନ । ପରେ ଶୁଣିଲି ବରକୁ ଦେଖ
ସେ ଗାଁରେ ଲୋକେ ନାପସନ୍ଦ କଲେ । କେହି କେହି କୁଆଡ଼େ କହିଲେ ଆମ ସୁନ୍ଦରୀ
ଝିଅ ସହିତ ବର ପିଲାଟି ସମତୁଳ ହେଲାନି । ତେବେ ସେ ଗାଁ ଆମ ଗାଁ ପରି ବ୍ରାହ୍ମଣ
ଶାସନ ନଥିଲା । ଗାଁ ମର୍ମିରେ ମଧ୍ୟ ବାଉରାକଣ୍ଠରାଙ୍କ ଘର । ବାଉରା ଖୁସି ହାଣିଥିଲା ଓ
ବର୍ଷାତ୍ରୀମାନେ ଶୁସି ହେବେ ବୋଲି ମାସ ତର୍କାରୀ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଶାସନୀ
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ସେ ତର୍କାରୀ ସର୍ଗ କରୁ ନଥିଲେ । ଶୁଭ ବେଶି ହେଲେ ମାଛ ଖାଇ
ଆନ୍ତେ । ମାଛ ତର୍କାରୀ କରି ପାରିଥା'ତେ- କିଂତୁ ସେ କଥା ଆମକୁ ପଚାରି ନଥିଲେ ।
ସମଗ୍ର ବୈବାହିକ କାର୍ଯ୍ୟଟି ଚନ୍ଦ୍ରକାତବାବୁଙ୍କ ଅବ୍ରାହମ ବଂଧୁମାନଙ୍କ ଦାରା ପରିଷ୍କଳିତ
ହେଉଥିଲା । ନୂଆପିଡ଼ିର ସୁବେଳମାନଙ୍କର ଖାଇମାଂସରେ ଅପିକ ଶୁନ୍ଦା । ତେଣୁ ଆମ
ଗ୍ରାମର ବୟସ ଲୋକମାନେ ଭାରି ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନେ ବଡ଼ ଭାଜନା
ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବା ବସରେ ବିବାହ ବେଦୀ କର୍ମ ନସବୁଣ୍ଣ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ ।
କବିତା ବୁଝେ ବା ନ ବୁଝେ ବହି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ସେମାଙ୍କ ହାତରେ ଥିଲା । ଏଇ ବହିକ

॥ ଶ୍ରୀଶବରୁ ଅବସର ॥

४८

ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ କଟକ ରେଡେନସା କଲେଜ ଛକୀଠାରେ ବର୍ଯ୍ୟାତ୍ମୀ ବସ୍ତୁ ରଖି ମୁଁ ରିକ୍ସାରେ ଡଗର ପ୍ରେସକୁ ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଯାଇ କେତେଣଙ୍ଗ ବହି ଧରି ଫେରିଥିଲି । କି ଅଭ୍ୟୁତ୍ତ ଖୁଆଳ- ଆଜି ସେ କଥା ଭାବିଲେ ମୋତେ ଯେତିକି ହସ୍ତ ମାତେ ସେତିକି ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ । କାରଣ ଯାହାପାଇଁ ଏପରି କବିତା ବହିଟିଏ ବିଭାଗର ଦିନ ଛପାଇଥିଲି ସେ ଆଉ ମୋର ବାର୍ଷିକ୍ୟରେ ମୋ ପାଖରେ ନଥିଲା । କିଂତୁ ସେବିନ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଗଲେ କବିତାଏ ଆମ ଗାଁକୁ ଆସୁଚି । ପୁଣି ‘ଆମ କବିତା’ ପଛ ପୃଷ୍ଠାରେ ଆମ ଦୁଇଁଙ୍କ ଫଳୋ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ରୋଚକ ମନେହୋଇଥିଲା ଓ ଆକୃଷ କରୁଥିଲା ।

ଏମ.ୱ.୧. ପରୀକ୍ଷା ଫଳ କୁଳାଇ ମାସରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ମୁଁ ଆମ ବ୍ୟାନ ପିଲାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରୁଥମଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରୁଥମ ହୋଇଥିଲେବି ମୋର ପୂର୍ବବ୍ୟାଚର ଜଣେ ଛାତ୍ର ଆମ ସହିତ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ମୋ’ଠାରୁ ଅଧିକ ନମ୍ବର ରଖି ପ୍ରୁଥମଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରୁଥମ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ତଡ଼କାଳୀନ ନିୟମାନୁସାରେ ସେ ବା ମୁଁ କେହି ହେଲେ ସେ ବର୍ଷ ସ୍ଵର୍ଗ ପଦକ ପାଇଲୁ ନାହିଁ । କୋର୍ଟ କରେରାକୁ ଯାଇଥିଲେ ମୁଁ ପଦକ ପାଇଥା’କି ବୋଲି କେହି କେହି କହିଲେ । କିଂତୁ ସେଥିପାଇଁ ମୋର ଜଛା ନଥିଲା କି ଅର୍ଥ ବଳ ନଥିଲା । ଏପରିକି ଦରଖାସ୍ତିଏ (V.C.)ଙ୍କୁ ଦେଇ ସିଦ୍ଧିକେରି ନିଷ୍ପରି ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିନଥିଲି । ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ଉପରକୁ ପୁଣି କୁଳାଧ୍ୟପତିଙ୍କ ନିଷ୍ପରି ଅଛି । କେହି କେହି ମୋତେ ଅଥପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ ଥିଲେ । କିଂତୁ ମୁଁ ମୋ ଭାଗ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ କରଣ ଭେଦଭାବ ଯୋଗୁ କେତେଜଣ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗଲେ ।

ବିଭାଗର ପରେ ଗାଁରେ ଫଳୀର ବାପାଙ୍କ ଘରେ ଆମେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଦିନ ରହିବା ପରେ ପ୍ରତିଭା ତାଙ୍କ ଗାଁକୁ ଚାଲିଗଲା; ମୁଁ କଟକରେ ମେସଟିଏ ଖୋଜିବାକୁ ଚାଲି ଆସିଲି । ପ୍ରତିଭା (Pre Uni) ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରୁଥମଶ୍ରେଣୀ ପାଇଲା । ତା’ର ଜଛା ଥିଲା ସେ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହି (1st Yr. D.Sc.) ପରୀକ୍ଷା ଦେବ । ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିଲା ମଧ୍ୟ କିଂତୁ ଅକ୍ଟୋବର ୨୧ ତାରିଖ ଦିନ ଆମେ ଦୁହେଁ କଲେଜ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଏସିଆନ୍ ହୋଟେଲରେ ତିନିଦିନ ପାଇଁ ରୁମଟିଏ ଭଡ଼ାଦେଇ ରହୁଥିବା ବେଳେ ଅକ୍ଟୋବର ୨୨ ତାରିଖ ଦିନ ଭାରତ ଚାନ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ସେତେବେଳେ (T.V.)ର ପ୍ରତଳନ ନ ଥିବାରୁ ଯୁଦ୍ଧର ଦୃଶ୍ୟ ହେଲାବା ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲାନି ସତ କିଂତୁ ଆମ ମନରୁ ମଧ୍ୟ ସବୁ ସତକ ଦୂର ହୋଇଗଲା । ଆମେ ହୋଟେଲ ଛାତି ନିଜ ନିଜର ମେସ ଓ ହଷ୍ଟେଲକୁ ଫେରି ଆସିଲୁ । ଆମେ ଉଚ୍ଚୟେ ଏ ଯୁଦ୍ଧ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶାତ୍ରି ଆହାନ ଦେଇ କବିତା ଲେଖିଥିଲୁ । କିଂଚିତ ପଛକୁ ଯିବା । ମୁଁ ଷଷ୍ଠ ବାର୍ଷିକ ଶ୍ରେଣୀରେ ଅଧ୍ୟନ କଲାବେଳେ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭରେ ଜଣେ ମହାନ୍ ଉଦାର ବ୍ୟକ୍ତି ଶାନ୍ତିନିକେତନ

ବିଶ୍ଵଭାରତୀ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାତି ଆମ କଲେଜରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ବିଶାଳ ଶାଳପ୍ରାଂଶୁ ଚେହେରା ଓ ଉତ୍ତରାଜ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୋତେ ମୁଣ୍ଡ କରୁଥିଲା । ସେ ଆମ କ୍ଲୀସରେ ପାଠ ପଡ଼େଇଲାବେଳେ ସତେଯେପରି ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣରେ କବିତା ଧାରାସ୍ତ୍ରାବୀ ହେଉଥିଲା । କଥାକଥାକେ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଗୌରବ ଓ ସର୍ବା ପ୍ରତି ଆମମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋତେ ସାରଳାପାଠକୁ ଶୁଭମୁନିଙ୍କ ଜନ୍ମଦିବସରେ ନେଇଯାଇଥିଲେ ଓ କବିଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠକୁ ମହାଭାରତ ଉପରେ କିଛି କହିବାକୁ ମୋତେ ବାଧ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଏମ୍.୧. ପରାକ୍ଷା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଜନ୍ମଦିବସ ପଢ଼ୁଥିଲାବେଳେ ମାୟାଧର ମାନସିଂହଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ ‘ମାଟିର ମହାକବି ସାରଳାଦାସ’ ପୁସ୍ତକଟି ପଡ଼ି ଆଚମିତ ହୋଇଥିଲି । ତାକୁହିଁ ଆଧାର କରି ମୋର ବନ୍ଧୁବ୍ୟ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ସାର ଏତେ ଖୁସି ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତ ରଖି ଜଣେ ଭଲ ବଜ୍ଞା ହେବାକୁ ଆଶିଷ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ମୋର ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ପ୍ରିୟ ଅଧାପକ ଡକ୍ଟର କୁଂଜବିହାରୀ ଦାଶ ।

ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଯୋଗଜନ୍ମ ସ୍ଵର୍ଗ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ଜନ୍ମଦିବସ ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି (୧୯୭୭ ଜାନୁଆରୀ ତା ୧୪ରିଖ)ରେ ଫକୀରମୋହନ କଲେଜରେ ହେଉଥିବା ବକ୍ତତା ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ମୁଁ ଓ ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ରେଭେନ୍ସା କଲେଜକୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିଥିଲୁ । ସେ ଦିନ ଶାନ୍ତିକାନନଙ୍କୁ ବୁଲି ଆସି ଆମେ କେତେକଣ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ଦେଖୁଥିଲୁ ଯେ ଫକୀରମୋହନ ନିଜ ଜୀବଦଶାରେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଶାନ୍ତିକାନନରେ ଗଢ଼ି ଯାଇଥିଲେ ତା’ ଉପରେ କୁଆମାନେ ପୁରିଷ ତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି । ଶାନ୍ତିକାନନ ନିତାନ୍ତ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମୋ ମନରେ ସେସବୁ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଯେଉଁ ବିଦ୍ରୋହ ଜାତ ହୋଇଥିଲା ତାହାରି ଫଳଶୁତି ଥିଲା ଓଡ଼ିଶା ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ । ମୁଁ ପ୍ରତିଯୋଗାମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ବୋଧତ କରି ଏପରି ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ଉରେଇକ ଭାଷାରେ ବୁଝେଇଥିଲି । ଜନ୍ମନେଲା ‘ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ’ ଓ ସେଠାରେ ସମସ୍ତେ ମୋତେହିଁ ସଂପାଦକ ଭାବେ ମନୋନୀତ କଲେ । ଆମେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜକୁ ଫେରି ଆସି ଡକ୍ଟର କୁଂଜବିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ତତ୍କାଳୀନ ସଂସ୍କରିତ ଉପମନ୍ତ୍ର ଶ୍ରୀସୁନ୍ଦର ସତୋଷ କୁମାର ସାହୁଙ୍କୁ ଏ ନବଗଠିତ ସଂସ୍କାର ସଭାପତିଭାବେ ଦାସିରୁ ନେବାକୁ ଅନୁରୋଧ

କଲୁ । ତକୁର ଦାଶଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ସନ୍ତୋଷବାବୁଙ୍କର ମନା କରିବାର ଉପାୟ ନଥିଲା । ସେ ତକୁର ଦାଶଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭାପତ୍ତିରାବେ ମନୋନୀତ କଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ଯେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ସେ ଦିନ ଜନ୍ମ ନେଲା ତା' ଯେ ଉବିଷ୍ୟତରେ କେତେ କ୍ରିୟାଶାଳ ହୋଇପାରିବ ତା' ଥିଲା ଆମ ପରିକିଷ୍ଟନାର ବାହାରେ । ଆମେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ ଗ୍ରାମ ଲୋକଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ସଂସ୍କୃତି ସଭାମାନ ଆୟୋଜନ କରୁଥିଲି । ପ୍ରଥମ ସ୍ଵତିଷ୍ଠା ମଧୁବାବୁଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ସତ୍ୟଭାମାପୁରରେ ସେଇ ୧୯୭୭ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ୪ ତାରିଖରେ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ତା'ପରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନ ଏପ୍ରିଲ ତାଣ୍ଟର ରିଖରେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତୋଷବାବୁ ଓ ତକୁର କୁଂଜବିହାରୀ ଦାଶ ସେଇ ଗ୍ରାମକୁ ଗଲେ ଓ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଜନସଭାରେ ଉଦ୍ବୋଧନ ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ଵତିରକ୍ଷା ପାଇଁ ଦାଶ ବିଭାଗ ତରଫରୁ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିଆୟିବ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ । ସେତେବେଳେ ବିଲୁବାବୁ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ।

ଆମେ ପରେ ପରେ ଗୋପବଂଧୁ ଓ ନୀଳକଂଠଙ୍କ ଜନ୍ମଗ୍ରାମରେ ଏଇ ସଂସଦ ତରଫରୁ ସଭାର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲୁ । ପ୍ରାୟ ୧୯୭୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏମିତି ଜନସଭା ଓ ଉଦ୍ବୋଧନ ମଧ୍ୟରେ ଆମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସାମିତି ଥିଲା । କିଂତୁ ସେ ବର୍ଷ ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ସ୍ଵରଣୀୟ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଅଧିକାରୀ ସଂସ୍କୃତି ବିଭାଗର ତାଙ୍କରେକୁ ବିମଳ କିଶୋର ମିଶ୍ର ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଯେ ଏପରି ବକ୍ତ୍ଵାବାକ୍ତି କରିବା ଅପେକ୍ଷା ସ୍ଥାୟୀ କିଛି କାମ କରିବା ଦରକାର । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତି ଲିପି ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ମନୋନିବେଶ କଲୁ । ଫଳରେ ମଧୁ ସ୍ଵରଣୀକା, ଗୋପବଂଧୁ ପରିକ୍ରମା, ନୀଳକଂଠ ପରିକ୍ରମା, ଆଇର୍ୟ ପରିକ୍ରମା, ଗୋଦାବରାଶ ପରିକ୍ରମା, ଗଜପତି ପରିକ୍ରମା, ଅତିବତୀ ପରିକ୍ରମା, ମାନସିଂହ ପରିକ୍ରମା, ବୈକୁଣ୍ଠ ପରିକ୍ରମା, ଉତ୍କଳମଣି ଶତବର୍ଷିକ ପରିକ୍ରମା, ପ୍ରହରାଜ ପରିକ୍ରମା ପରି କେତୋଟି ପ୍ରାମାଣିକ ଦୂର୍ଲଭ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ଓ ପୂଜ୍ୟପୂଜାର ପ୍ରକୃତ ମର୍ମ ଉଦ୍ୟମରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଆଜି ମହିରୁହରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଓଡ଼ିଶାର ଚିରିଶଟି ଜିଲ୍ଲାରୁ ପ୍ରାୟ ୨୪ଟିରେ ଆଜି ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ବା ସେହିପରି କିଛି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠିତ ହୋଇ ପୂଜ୍ୟପୂଜାର ମହାଦୀପ ଜଳି ଉଠୁଛି, କେତେ ସ୍ଥାରୀ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି- ଏହା ଆମ ପାଇଁ ଗର୍ବର ବିଷୟ । ପ୍ରଫେସର କୁଂଜବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କ ପରେ ମୂଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରାୟ ତା'ର ସରା ହରାଇ ବସିଛି । କିଂତୁ ଓଡ଼ିଶାର ପୂଜ୍ୟପୂଜାର ଏକ ମହାନ୍ ବାତାବରଣ ସ୍ଥତଃ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଯାଇଛି । ବହୁ ଦୂର୍ଲଭ ଆମର ପ୍ରକାଶନଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ‘ଗଜପତି ପରିକ୍ରମା’କୁ ଛାତ୍ରମେଲେ ଆଉ

ଦିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ହୋଇପାରି ନାହିଁ । ମୂଳ ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ନାନାଦି କାରଣରୁ ତା'ର ସରା
ହରେଇ ବର୍ଣ୍ଣି ଉପାହା ଯୁବକମାନଙ୍କ ଅଭାବରୁ ।

ନୀଳକଣ୍ଠ ଜୀବନୀ ଲେଖା ।

ମୁଁ ବିବାହ ପରେ କିଛି ଅର୍ଥ ଉପାର୍କମ ପାଇଁ ଆକାଶକ୍ଷିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି ।
ପ୍ରଥମତଃ ଏଣିକି ପ୍ରତିଭାର ହଷେଲ ଖର୍ଚ୍ଚ ମୋର ତୁଳାଇବା କଥା । ଦିତୀୟରେ କିଛି
ରୋଜଗାର ନ କଲେ କଟକ ସହରରେ ଚଳିବି କିପରି ? ମୋର ପିତୃପ୍ରତିମ ସହୃଦୟ
ଅଧାପକ ଡକ୍ଟର ଦାଶଙ୍କୁ ଏକଥା କହିଲି । ସେ ମୋତେ ତତ୍କଷଣାତ୍ ନୀଳକଂଠଙ୍କ
ଆଦ୍ଵାଜାବନୀ ଲେଖିବା କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ କଲେ । ମାସିକ ପ୍ରାପ୍ୟ ଅଶି ଚକା ମାତ୍ର । କିଂତୁ
ସେତେବେଳେ ଅଣିଟକ ନିଷିଦ୍ଧ କମ୍ ନୁହେଁ । ମାସମାସ ଧରି ଆଠମାସ କୋଡ଼ିଏ ଦିନ ଏ
କାମ ଚାଲିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ମହାନ୍ ପୂଜ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଆସିବା ମୋ ପାଇଁ
ଥିଲା ଭାଗ୍ୟର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ । ମୁଁ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଘଣୀ ସମୟ ଏଥିପାଇଁ ଦେଉଥିଲି ଓ
ନୀଳକଂଠ ଦାସ ତାକୁଥିବା ପ୍ରସଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ଚିପିରଖୁ ପରେ ମୋ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତରିତ
କରୁଥିଲି ତାଙ୍କ ଭାଷାର ଅନୁରୂପ ଭାବେ । ସେ ଭାବପ୍ରବଶ ହୋଇ କେତେ କଥା କହି
ଯାଉଥିଲେ ଯାହା ଲେଖିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ମୁଁ ମନେକରି ତାଙ୍କ ଜ୍ୟୋଷ୍ଟ୍ରପୁତ୍ର
ଅଶୋକ ଦାଶଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ୁଥିଲି । ଅଶୋକବାବୁ ମୋ କଥାରେ ଏକମତ
ହେଲାପରେହଁ ସେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବାଦ ଦିଆଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତା' ପରଦିନ କ'ଣ ଲେଖିଲି
ବୋଲି ନୀଳକଣ୍ଠ ବାବୁ ପରିଚିଲାବେଳେ ମୁଁ ପଡ଼ି ଶୁଣାଇବାକୁ ବାଧ ଥିଲି । ମୁଁ ଯେ
ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ସେ କହିଥିବା କଥାଗୁଡ଼ିକ କାହିଁକି ବାଦଦେଲି ବୋଲି
ନୀଳକଣ୍ଠବାବୁ ଖୁବ ରାଗିଯାଇ ମୋତେ ପରିଚିଲେ । ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଗୋରା ମଣିଷ । ସେ
ରାଗିଗଲେ ଲାଲ ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲେ । ଆଖରୁ ସତେଜି ସ୍ତୁଳିଙ୍ଗ ନିର୍ଗତ ହେଉଥିଲା । ମୁଁ
ବିନୟର ସହିତ କହିଲି ସେ ସବୁ କଥା ଲେଖିଲେ ଲୋକେ ଆପଣଙ୍କୁ ଭୁଲ ବୁଝିଆ'ତେ ।
ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଜାଣନ୍ତି ଆପଣ ଓ ଗୋଦାବରାଶ ଏକ ଓ ଅଭିନ୍ନ; ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କର
ଅନ୍ତରଙ୍ଗ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପଣଙ୍କ ମନୋଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲେ ଲୋକେ
କ'ଣ ଭଲ ଭାବିଥା'ତେ ?

ନୀଳକଣ୍ଠବାବୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବିଗଲିତ ହୋଇଗଲେ ଓ କହିଲେ- ଓ ସେଇଥିପାଇଁ
ସେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବାଦ ଦେଲ । ଲୋକେ ଖରାପ ଭାବିବେ ବୋଲି ? ହୁଏ ଠିକ୍ କରିଛ ।
ତାଙ୍କପରି ନବନୀତ କୋମଳ ହୃଦୟର ମଣିଷ ମୁଁ ଖୁବ କମ ଦେଖିଛି । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ
ଅଗ୍ରିଶର୍ମାତ ପରେ ପରେ ଶାତଳ ବରପ । କେତେ ହୃଦୟବାନ ମଣିଷ ସତେ ?

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୩

ନୀଳକଣ୍ଠବାବୁ ଶେଷ ଜୀବନରେ ଶୋଇ ରହି କିଛି ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ବହି ପଡ଼ୁଥିଲେ । ତା' ମଧ୍ୟରେ Stories from Asiria ଅନ୍ୟତମ । ବହିସାରା ପେନସିଲର ଦାଗ । ପରେ ଜାଣିଲି ସେ ତାଙ୍କ 'ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର କ୍ରମ ପରିଣାମ' ପୁସ୍ତକରେ ଯେଉଁ ପୌରାଣିକ ଭୁଲନାଭୁକ କଥା ସବୁ ଲେଖାଇଥି ସେବବୁ ଏଇ ଅଧ୍ୟନର ଫଳ ।

ମୋତେ ଦିନେ ନୀଳକଣ୍ଠବାବୁ କହିଲେ- “ତୁମ ଭାରିଯା ବର୍ଗମାନ କ'ଣ କରୁଛି” ? ମୁଁ କହିଲି “ସେ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହି ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ପାଷ ଜୟର ସାଇନ୍ସରେ ପଡ଼ୁଛି” । ସେ ତତ୍କଷଣାତ୍ ତାଙ୍କ ସହକାରୀ ଗଣେଶକୁ ତାକି କହିଲେ- “ଗଣେଶ, କାଲି ତୁମେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଓ ତାଙ୍କ ଭାରିଯାକୁ ଆମ ଗାଡ଼ିରେ ନେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କୋଣାର୍କ ବୁଲେଇ ଆଣିବ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ କିଛି କମ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ବେଳହେଲେ ପୁରୀ ଯିବ ।”

ତଦନୁସାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରତିଭାକୁ ଖବର ଦେଲି । ମୋର ସାନଭାଇ ପରି ଆମ ଗାଁର ରାମମାଉସାଙ୍କ ପୁଅ ବନମାଳୀ ମିଶ୍ର ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଝକିରି କରୁଥିଲା । ତାକୁ ବି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ କହିଲି । ସମ୍ବବତ୍ତଃ ତାହା ଥିଲା କୌଣସି ହୁଟିଦିନ । ଆମେ ଦିନସାରା ବୁଲାବୁଲି କରି ଓ କିଛି ପଟେ ଉଠେଇ ଫେରିଆସିଲୁ । ଅନେକ ଦିନ୍ୟାଏ ସେ ଫଟୋଗୁଡ଼ିକ ମୋ ଆଳବଦ୍ୟରେ ଥିଲା- ଏବେ ଆଉ ପାଉ ନାହିଁ ।

ନୀଳକଣ୍ଠ ଏ ଯେଉଁ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ତାଙ୍କ ତାକିବା ଅନୁସାରେ ମୁଁ ଲେଖାଇ ତା' ପୂର୍ବରୁ ପିଲାବେଳ କଥା ଲେଖାଥିଲେ ଆଉ ଜଣେ ବନମାଳୀ ମିଶ୍ର । ସେ ଓଡ଼ିଶା ଆସେମ୍ଭିରେ ବୋଧହୁଏ ଝକିରି କରୁଥିଲେ । କୌଣସି କାରଣରୁ ଲେଖାଟି ଅଧାଅଧ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଟକି ଯାଇଥିଲା- ଯାହାକୁ ମୋତେ ଏଇ ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ ଲେଖାଥିବା ଅଂଶର ଶାର୍ଷକଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ମୁଁ ପରିକଳନା କରିଥିଲି ଓ ଶେଷ ଶାର୍ଷକଟି ଥିଲା “ହଡ଼ା ବଳଦର ଆନ୍ଦୁକାହାଣୀ” । ନୀଳକଣ୍ଠବାବୁ ତାହାହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ- କାରଣ ଜୀବନର ଶେଷ ଭାଗରେ ସେ ଅଲୋଡ଼ା ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋ ପ୍ରଦର ଶାର୍ଷକଟିକୁ ଭାରି ତାରିପ୍ କରିଥିଲେ ।

ଅଧ୍ୟାପନା ଜୀବନର ଅନ୍ୟମାରମ୍ଭ

ଏମ.୧.୧. ପରାମା ଫଳାଫଳ ଉପରେ ଆମ ସମୟରେ ସରକାରୀ ଆଭିହକ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ମନକୁମନ ଆସୁଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେବାକୁ ହେଉ ନଥିଲା । ତେଣୁ

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଟି.ପି.ଆଇ.କ୍ ଠାରୁ ମୁଁ ନଭେମ୍ବର ଆଧ୍ୟତ୍ତାଗରେ ରେଭେନ୍ସା
 କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକ ନିୟୁକ୍ତି ପତ୍ରଟିଏ ପାଇଲି । ସେଇଦିନ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନିୟୁକ୍ତି
 ପତ୍ର ମଧ୍ୟ ମିଳିଲା ଉଛୁଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ । ଏଥପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ମୋତେ ଦରଖାସ୍ତ
 ଦେବାକୁ ହୋଇଥିଲା ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସିଲେକ୍ଟ୍‌ସ୍କୁଲ ସାମ୍ବା କରିବାକୁ
 ହୋଇଥିଲା । ସରକାରଙ୍କ ସିନ୍ଧାନ ଅନୁସାରେ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଅର୍ଥ ଅନୁଦାନ
 ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଖରୋଟି ବିଶିଷ୍ଟ କଲେଜରେ ନୌଶ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଖୋଲିବା
 ସ୍ଥିର ହେଲା । ସେଷବୁ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ହେଲେ ରେଭେନ୍ସା ନୌଶ, ବି.ଜେ.ବି ନୌଶ,
 ଖୋଲିକୋଟ (ବ୍ରହ୍ମପୁର) ନୌଶ ଓ ସମ୍ବଲପୁର ନୌଶ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ । ଏଥପାଇଁ
 ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ନିଜସ୍ଵ କୋଠାବାଡ଼ି ବା ଜନଫା ଷ୍ଟ୍ରିଚର ଦରକାର ହେଲାନି ।
 ଦିନବେଳା ଯେଉଁଠି ସେ ସବୁ କଲେଜର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିଲେ ରାତିରେ
 ସେଇ କ୍ଲ୍ୟୁସରୁମରୁଡ଼ିକ ନୌଶ ସ୍ବାତକ କଲେଜ ପାଇଁ ବିନିୟୁକ୍ତ ହେଲା । ପାଠ ପଡ଼ିବେ
 କେଉଁମାନେ ? ଯେଉଁମାନେ ମାଟିକ ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଝକିରି ବାକିରି କରି ଆଉ ଉପରକୁ
 ପାଠ ପଡ଼ିପାରି ନଥିଲେ ସେଇମାନେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଉଚ୍ଚତର ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ
 ବୃଦ୍ଧିଜୀବାମାନଙ୍କୁ ସରକାର ସ୍ବୀଯୋଗ ଦେଲେ । ଏହା ଖୁବ୍ ଉତ୍ତମ ଯୋଜନା ନିଶ୍ଚଯ ।
 ଏଥପାଇଁ ଅଧ୍ୟାପକ ଝକିରି ନିମନ୍ତେ ଦରଖାସ୍ତ ଆହାନ କଲେ । ବିଷୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଙ୍କ
 ସହିତ କୁଳପତି ଉତ୍ତରାଜ୍ୟ ବିଭାଗ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ସିଷ୍ଟିକେଟ୍ ନମିନି ଏମାନେ ବୋର୍ଡରେ
 ବସିଲେ । ବେଶ କିଛି ସଂଖ୍ୟକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଏଥପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଦୁଇଟି
 ନିୟୁକ୍ତି ପତ୍ର ଏକାଦିନେ ପାଇଲି । ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ଝକିରି ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ
 ଓ ଅନ୍ୟଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଝକିରି ରେଭେନ୍ସା ନୌଶ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ । ମୁଁ
 ଦୋଘାଇରେ ପଡ଼ିଗଲି । କ’ଣ କରିବି, କାହାର ପରାମର୍ଶ ନେବି, ସମୟ ମଧ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ
 ବେଶି ନାହିଁ- ତେଣୁ ମା’ ଶାରଳାଙ୍କ ନାମରେ ଗୁଲା ଉଠେଇଲି । ତାଙ୍କଠାରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
 ମିଳିଲା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଝକିରିରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ । ଆଉ ମୋର ମାନସିକ ଦୟ
 ରହିଲାନି । ରାତିରେ ପାଠ ପଡ଼େଇବି ଓ ଦିନସାରା ଆଉ କିଛି କାମ ସହିତ ପଡ଼ାପଡ଼ି ଓ
 ଲେଖାଲେଖୁ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ମିଳିବ । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ କାମକୁ ଆଗେଇ
 ନେବାକୁ ସାଧାନତା ମିଳିବ । ଏପରିକି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଝକିରି ହୋଇଥିବାରୁ ରାଜନୈତିକ
 କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ବି ଭାଗ ନେଇ ହେବ । କାରଣ ସରକାରୀ ଝକିରିଠାରୁ ଏ ଝକିରିରେ
 ବାକ୍-ସାଧାନତା ଅଧୁକ ଥାଏ । ମୋର ନିଷ୍ଠାଲ ଉଛୁଳ ଛାତ୍ର ଯୁନିଯନ ସଭାପତି ହେବା
 ପରଠାରୁ ଏପରି କିଛି କାମ କରିବାକୁ ମାନସିକତା ଥାଏ- ଯାହାକୁ କୁହାଯାଏ Public
 Life. ମୁଁ ୧ ୯୭୨ ନଭେମ୍ବର ୧୪ ତାରିଖ ଦିନ ରେଭେନ୍ସା ନୌଶ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ

যোগদেলি । ভাৰ্বিলি Public Service Commission দাক্ষাত্কারণে যোগদেবা
পৱে যাহা শেষ নিষ্ঠৰি নেবি । ষেতেবেলে আড়হক নিযুক্তিৰ ছ'মাসৱে
Public Service Commission বিলেকুন্ বোর্টকু ঘামা কৱিবাকু হৈথুলা ।

ଉজ্জ্বল বিশ্ববিদ্যালয় ষেতেবেলে কঠকৰু ভুবনেশ্বৰকু উত্তিয়াজথাৰ
ও ক্যাম্পসৱে নাম দিআয়াজথাৰ বাণীবিহাৰ । বিশ্ববিদ্যালয় চাকিৰিৰে বহলি
নাহিুঁ, কঠকৰে অবসৱ পৰ্য্যত রহিবাকু হেব । পুঁু কুলপতি হেছেছতি মহান
বৈজ্ঞানিক তকৰ প্রাণকৃষ্ণ পৰিজা । এমতি কিছি বিচাৰু মুঁ রেচেন্সা নৈশ
মহাবিদ্যালয়ৱে যোগদেলি ওতিআ বিভাগ মুখ্য ভাবে । প্ৰশ়্ণাত গাছিক
ৱাজকিশোৱ রায় হেলে উপাধ্য । ষেতেবেলৰ ব্যবস্থা অনুসাৱে রেচেন্সা
কলেজৰ অধ্যক্ষ এ নৈশ মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষভাৱে দায়িত্ব বহন কৰুথুলে ।
কিংতু উপাধ্যক্ষ দেৱনদিন শাসন ব্যবস্থা পৰিচালনা কৰুথুলে । যদি কেছেন্দিন
ষে ছুটিৰে রহুথুলে তেবে মুঁ দায়িত্বৰে রহুথুলি । পুঁু আমে যেৱঁ ছাত্ৰমানকু
পাঠ পঢ়াৰথলু ষেমানে ষমষ্টে থলে প্ৰোত্ত-বয়স্ক ব্যক্তি । কাহাৱ চাকিৰি
পনৱ বৰ্ষ, কাহাৱ দশ বৰ্ষ, কাহাৱ পাঞ্চবৰ্ষ হোৱপাৰে । অৰ্থাৎ ষেমানে
জ্ঞানী ও অভিজ্ঞ মধ্য । বয়সৱে মো'তাৰু ও মোৱ অনেক ষহকৰ্মীজ্ঞানীৰু তেৱে
বত । তেশু ক্লুষৱে নাৱবতা ও মৰ্য্যাদাবোধ পূৰ্ণৰূপে প্ৰকাশ পাইথুলা ।
বেশি ষংশ্যাবে ছাত্ৰ (I.A) ও (B.A)ৰে ওতিআ নৈচেথুবাকু ওতিআ অধ্যাপকক
ষংশ্যা মধ্য অধৃক থুলা । ওতিআ ব্যতীত জংৰাজী, রাজনীতি বিজ্ঞান, ইতিহাস,
অৰ্থনীতি, দৰ্শনশাস্ত্ৰ পৰি মধ্য কেতোটি বিভাগ থুলা । কেছে ষাজন্স ক্লুষ
নথুলা । জ্ঞান উপাৰ্জনৰ মৌলিক (Fundamental) বিষয় এসবু, যাহাৰ কল্পনাৰ
যুগৱে আজি অবহেলা কৱায়াছি- তাহা শোচনায় কথা নিষ্য ।

মুঁ উজিনিঙ্গ কলেজ বি.এ. শ্ৰেণীৰে আধুনিক ওতিআ পাঠাউথুলা
বেলে লক্ষ্য কৱিচি জংৰাজী ও অন্যান্য আৰ্টস বিষয়ৰ কিছি অনুৱাগী ছাত্ৰ
বৰাবৰ আধি মো ক্লুষৱে বসতি । আজ.এ. শ্ৰেণীৰে ‘চিলিকা’ ও বি.এ.
ক্লুষৱে ‘মহাযাত্রা’ পঢ়াজলাবেলে মুঁ তনুয় হোৱ উতুথুলি । শৱমানে
বোল মানুথুলে ও ৫ৱণাপ্ৰোত পৰি ছুচুথুলে । মোৱ ষহকৰ্মী শ্ৰীমতী ক্ষাৱোত্তা
পৰিজা বৰাবৰ কহুথুলে চিত্তামৰ্ত্তি বেহেৱা ও বিজুদৱ মিশ্ৰক পৰি
নিত্যানন্দবাবুক বকুচাশেলী ষমগোত্তীয় । মুঁ কিংতু ভাবে এহা তাঙ্কৰ
গ্ৰন্থাশালতাৰ পৰিচয় । নচেত্ ওতিশায়াৰা এতে বাৰু ওতিআ অধ্যাপক বিশ্বেজ

ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଶ୍ରୀମତୀ ପରିଜା ଆସିନାହାନ୍ତି । ଏହା ମୋର ବିନ୍ଦୁଯୋଗ୍ନି ନୁହେଁକି ଅତିଶ୍ୟୋଗ୍ନି ନୁହେଁ । ମୋର ଚାକିରି ଜୀବନର ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଏତେ ଗୁଣୀ, ବିଦ୍ୟାନ ଓ ବାଣୀ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଆସିଛି ଯାହା ବେଳେବେଳେ ମୋତେ ତନ୍ମୟ ଓ ବିସ୍ମିତ କରିଥାଏ । ସେହିପରି ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ପାତାମର ସ୍ଵାର୍ଗ (ରତ୍ନକ) ଯାହାଙ୍କ ସ୍ତରରେ ଉତ୍ସବରେ ରାଜ୍ୟସ୍ଵରୀୟ ବାଣୀତା ପୁରସ୍କାର କେତେବର୍ଷ ହେବ ଦିଆଯାଉଛି । ମୁଁ ମୋର ବାର୍ଷିକ୍ୟରେ ଏ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାର ସୁଯୋଗ ୨୦୧୦ ମସିହାରେ ପାଇଥିବାରୁ ବେଳେବେଳେ ଶ୍ରୀମତୀ ପରିଜାଙ୍କ କଥା ସ୍ଵତଃ ମୋ ମନରେ ଉଦ୍ଭାସିତ ହୁଏ । କିଂତୁ ଉତ୍ସବୀର୍ଷ ବୟସରେ ଉତ୍ସ ସ୍ଵରଣ ଶକ୍ତି ଓ ବାଣୀତା ହରାଇ ବସିଥିବା ମୁଁ ନିଜେ ଏବେ ଅନୁଭବ କରେ । ଅନୁଭବ କରେ ଶବମାନେ ଆଉ ବୋଲି ମାନୁନାହାନ୍ତି । ସେବିନ ପରି ସେମାନେ ଆଉ ନିର ଆଗରେ ନୃତ୍ୟରତ ନାହାନ୍ତି । ଏ ଆହୁଜୀବନୀ ଲେଖିଲାବେଳକୁ ମୋର ବୟସ ପଚିପ୍ରତା । ତେଣୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେବେ ବାଣୀ ଥିଲି ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ଏ ପୁରସ୍କାର ମୋତେ ସହୃଦୟ ବଂଧୁମାନେ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଇପାରନ୍ତି ।

ଇତିନିଜ୍ଞ କଲେଜରେ ଯୋଗଦେବା ପରେପରେ ପ୍ରାୟ ୧୯ ଶହ ମସିହା ମାର୍ଜନାସ ବେଳକୁ ଜଟକର ତାରାଇନ ପାଟଣାରେ ଘରଟିଏ ଭତ୍ତାରେ ନେଲି । ପରାକ୍ଷା ପରେ ପରେ ପ୍ରତିଭା ହଷ୍ଟେଲ ଛାତି ସେଠାକୁ ଚାଲି ଆସିଲା । ମୋ ନନା ଓ ସାନଭାଇ ଗୌରହରି ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ । ଗୌରହରି ମାଟିକ ପାସ କରି ଖ୍ରୀଏଷ କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇଥାଏ । ପ୍ରତିଭାର ଭାରି ଜାହାଥିଲା ତାକୁରା ପଢ଼ିବାପାଇଁ । କିଂତୁ ପରିସ୍ମିତି ଅନୁକୂଳ ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଚାହେଲି ସେ ପ୍ରାଇରେଟ ଭାବେ ବି.ଏ. ଓ ପରେ ପରେ ଏମ.ଏ. ପରାକ୍ଷା ଦେଉ । ସେ ମେଧାବୀ ଥିବାରୁ ପ୍ରାଇରେଟ ଭାବେ ପରାକ୍ଷା ଦେଲେ ଭଲ ନମର ରଖିପାରିବ ବୋଲି ମୋର ପୂରା ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । ମେତିକାଳ ପାଠ ବ୍ୟୟ ବହୁଳ । ସେଥିପାଇଁ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହି ପୂରା ସମୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ପୁଣି ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଯିବାରୁ ନିଜେ ପ୍ରତିଭା ମଧ୍ୟ କଲେଜ ଯିବା ଆସିବା କରି ପାଠପଢ଼ିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲା ।

ପକ୍ଷିକ ବସରେ ଦୁର୍ଗଟଣା

୧୯ ଶହ ମସିହା କଥା ହେବ । ଆମର ବିଭାଗର ପରେ ପ୍ରତିଭା ଓ ମୁଁ ସତ୍ୟଭାମାପୁର ଯାଇ ଦି'ଦିନ ରହି ବସରେ ଫେରୁଆର । ସେତେବେଳେ ଆମେ

ତାରାଗ୍ରହପାଠଣା (କଟକ)ର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଘରେ ଭଡାରେ ଥାଉ । ଆମେ ବସରେ ବହୁଗ୍ରାମ ବସ୍ତାଷ୍ଟାଣ୍ଟରୁ ଉଠିଥିଲୁ ଓ ଆଗପନ୍ତ ହୋଇ ଦୁଇଟି ସିର୍ରେ ବସିଥିଲୁ । ସେ ବୋଧହୃଦୟ ଦୁଇଜଣ ସ୍ବାଳୋକନ ସାଙ୍ଗରେ ଦୃଢ଼ୀୟ ସିର୍ରେ ବସିଥିଲେ ଓ ମୁଁ ଠିକ୍ ତାଙ୍କ ଆଗ ବେଶର ସେଇପରି ଆଉ ଏକ ଦୃଢ଼ୀୟ ସିର୍ରେ । ବସମାନଙ୍କରେ ସିର୍ ଗଣନା କରକା ଆତ୍ମ ପ୍ରାୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଆମେ ମଣି ରାତ୍ରା ପାଖ ସିର୍ରେ ବସି କଟକ ଆସୁଥାଉ । ମୁଁ ଦେଖିଲି କଣ୍ଠକୂରଟି ମୋତାରୁ ପଜସା ନେଲାପରେ ପ୍ରତିଭା ସିର୍ ପାଖରେ ତା' ଉପରକୁ ଆଉଜିବା ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାୟ ଠିଆହୋଇ ରହିଲା । ତା'ର ବସିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଡୁଆର ପାଖ ସିର୍ଟି ଖାଲି ଥିଲେ ବି ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିବାରେ କିଛି ରିନ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିବା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି ସେ ତାର ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼କୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଭା ଗୋଡ଼ଉପରେ ଥୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି- ଅଥଚ ପ୍ରତିଭା ଲାଜରେ କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦବି କରୁ ନାହିଁ । ବସ ସିତରେ ଚାଲିଥାଏ । ଜଗତପୁର ପାଖରେ ପହଂଚିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ କଣ୍ଠକୂର ଠିଆ ହେବା ସ୍ଥାନରୁ ତା'ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସିର୍କୁ ବିସିବା ପାଇଁ ଗଲା । ପରେ ପ୍ରତିଭା ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅଛଞ୍ଚିକି କହିଲା ଯେ ସେ କଣ୍ଠକୂର ବାଟସାରା ତା' ଗୋଡ ଉପରେ ତା' ଗୋଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ରଖୁଛି, ପୁଣି ବେଳେବେଳେ କାହିଁ ନେଉଛି । ଦେହ ଉପରକୁ ପ୍ରାୟ ଆଉଜିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହୁଛି ।

ମୁଁ ପ୍ରତିଭାଠାରୁ ଏ କଥା ଶୁଣିବାପରେ ସିଧା ମୋ ସିର୍ରୁ ଉଠି ସେ କଣ୍ଠକୂରକୁ ଶ୍ରୀ ଚାପୁଡ଼ାଟାଏ ଦେଲି । ଘରଣାଟି ଏତେ ଆକସ୍ମୀକ ଥିଲା ଯେ ସେ କଣ୍ଠକୂର ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ବନ୍ଧାନ ହେବ ବୋଲି ଭାବି ନଥିଲା । ମୋତେ ସେ କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା କିଂତୁ ମୁଁ ପ୍ରତିବାଦ କରି ତାକୁ ବୁଝ କରେଇ ଦେଲି । କହିଲି “ପବିକ ବସରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହୁଏ ଶିଖନାହିଁ- ବସରେ କଣ୍ଠକୂର କାହିଁକି ହୋଇତ ?”

ବସ ଜଗତପୁରଠାରେ ଠିଆ ହେଲାମାତ୍ରେ ସେ କଣ୍ଠକୂର ଓହ୍ଲେଇୟାଇ ତ୍ରାଜଭର ଓ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବସର କଣ୍ଠକୂର ଓ ତ୍ରାଜଭରକୁ କ'ଣ କହିଲା କେଜାଣି ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମିଳିତ ଭାବରେ ବସକୁ ଆସି ମୋତେ ପ୍ରାୟ ଘୋଷାରି ନେଲେ । ମୁଁ ସେଦିନ ଧୋତି ଓ କମିଜ ପିନ୍ଧିଥିଲି । ମୋତେ ସମବେତ ଭାବରେ ବିଧା ଚାପୁଡ଼ା ମାରି ମୋ ସାର୍ଟକୁ ଟାଣି ଛିତାଇ ଦେଲେ । ମୁଁ ଆଦ୍ଵରକ୍ଷା କରିବାକୁ ବସଷାଣ ପାଖ ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନକୁ ଜୀବନ ବିକଳରେ ପଶିଗଲି । ସେ ଦୋକାନଟି ଥିଲା ମୋ ଶଶ୍ରୂରଙ୍କ ଗ୍ରାମ ସତ୍ୟଭାମାପୁରର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର । ତାଙ୍କ ପୁଅ ଓ ସେ ଦୁହେଁ

ଏତେ ଜୋରରେ ମୋତେ ମାତମାରୁଥିବା ବସ୍ତୁ କର୍ମଷ୍ଟରୀମାନଙ୍କୁ ଧମକ ଦେଲେଯେ ସେମାନେ ଉପରୀତ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କ ତାକରାରେ ଆଉ କେଡ଼େଜଣ ପାଖ ଦୋକାନୀ ବି ଆସି ଏ ବସ୍ତୁ କଣ୍ଠକୁର ଓ ତ୍ରାଜଭରମାନଙ୍କୁ ଧମକ ଚମକ ଦେଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସବୁ ଘଟଣା ଜଣାଇବା ପରେ ପ୍ରତିଭା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଗାଁର ଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିଆ ପଦନଭାଇଙ୍କୁ କାନିକାନି କ’ଣ ସବୁ କହିଲା । ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ହେଲା ଯେ ବସ୍ତୁଯାତ୍ରୀମାନେ ଉଠିଆସି ମଧ୍ୟ କଣ୍ଠକୁରର ଦୂର୍ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ । ତେଣୁ ବସ୍ତୁ ସେ ସ୍ଵାପ୍ନମାନେ ସଂତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ବସ୍ତୁ ଯଥାରୀତି କଟକ ଅଭିମୁଖେ ଚାଲିଲା । ସେତେବେଳେ O.M.P ଛକ ପାଖ ଓରର ବ୍ରିଜ୍ ହୋଇ ନଥାଏ । ଲେରଲ କ୍ରୟଂ ଦେଇ ବସ୍ତୁ ଚାଉନ, ରିତରକୁ ଯାଏ । ଆମର ରାଣୀହାଟଠାରେ ଓହ୍ଲୁଇ ରିକ୍ବାରେ ପାଠୀଯୁର-ତାରାଚାନ୍ଦପାଟଣା ଯିବା କଥା । କିଂତୁ ସେଠାରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଓହ୍ଲୁଇଲୁ ନାହିଁ । ବସ୍ତୁ ଯେମିତି ମଙ୍ଗଳାବାଗ ଛକ ପାଖରେ ପହଂଚିଛି ମୁଁ ବସ୍ତୁଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ସେଇଠି ଦୟାକରି ଓହ୍ଲୁଇ ଯିବାକୁ ଅନୁନୟ କରି ମଙ୍ଗଳାବାଗ ଆନାକୁ କ୍ଷିପ୍ରଗତିରେ ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାୟ ଦର୍ଶି ଚାଲିଗଲି । ବସ୍ତୁରେ ବସିରହିବାକୁ ପ୍ରତିଭାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥାଏ ଓ କଣ୍ଠକୁର ସହିତ ତ୍ରାଜଭରକୁ ଖୁବ୍ ଉଭେଜକ ସ୍ଵରରେ ବସ୍ତୁ ଆଉ ଆଗକୁ ଯିବନାହିଁ ବୋଲି କହୁଥାଏ ।

ମୋ କଥା ଶୁଣିବାମାତ୍ରେ ଥାନାରୁ ଦୁଇଜଣ ପୋଲିସ୍ ଆସି ସେ କଣ୍ଠକୁର ଓ ତ୍ରାଜଭରକୁ ଟାଣିଟାଣି ଥାନାକୁ ନେଇଗଲେ; ପ୍ରତିଭା ତା’ପରେ ବସ୍ତୁରୁ ଓହ୍ଲୁଇଲା । ଆମ ଜିନିଷ ସେହିପରି ବସ୍ତୁରେ ଥାଏ । ଥାନାର ଜନସମେକ୍ତର ଆମ ଜିନିଷପତ୍ର ନେଇ ଆସିବାକୁ ଜଣେ କନ୍ଷେବଳଙ୍କୁ ପଠାଇଲେ ଓ କଣ୍ଠକୁର ତ୍ରାଜଭରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟପରେ ରଖିଦେଲେ । ମୋ ଦେହରୁ ଦୁଇତିନିସ୍ତାନରେ ରକ୍ତ ବୋହୁଥାଏ, ଲୁଗା ଓ ସାର୍ଟ ଚିରିଯାଇଥାଏ । ବାହୁମୂଳ ହାତ ଫୁଲିଯାଇଥାଏ । ମୋତେ ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ଏସ.ସି.ବି. ମେତିକାଲକୁ ପରାଷା ଓ ଚିକିତ୍ସାପାଇଁ ନେଲେ । ପ୍ରତିଭାକୁ ରିକ୍ସାରେ ତାରାଚାନ୍ଦପାଟଣା ଭତ୍ତାପରକୁ ମୁଁ ପଠାଇ ଦେଇଥାଏ । ପୋଲିସ୍ ମୋ ଠାରୁ ଘଟଣାର ସମସ୍ତ ବିବରଣୀ ଲେଖିରଖୁ ତ୍ରାଜଭର ଓ କଣ୍ଠକୁର ନାମରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦପାରେ ୨ଟି କେଶ ରୁକୁକରି ଦେଲେ । ତାତ୍କରଙ୍କ ବିବରଣୀ ପୋଲିସ୍ କେଶକୁ ଦୂଡ଼ କରିଥିଲା । ସେ ଦୁଇଜଣ ଆରେଷ ହୋଇ ଥାନା ହାଜରରେ ରହିଲେ । ତାଙ୍କରୀ ରିପୋର୍ଟପରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ସେମାନଙ୍କୁ ଥାନାରୁହିଁ ବେଳଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ଚିରାସାର୍ଟ ଓ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ମେତିକାଲକୁ ଓ ଥାନାକୁ ଯିବାକୁ ମୋତେ ଲାଜ ମାତ୍ରଥିଲେ ବି ଆଉ କିନ୍ତି ଉପାୟ ନଥିଲା । ପୋଲିସ୍ ନିଜ ଆତ୍ମ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେଶ ରୁକୁ କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି ।

କିଂତୁ ତା'ପରଦିନ ସକାଳ ୯ଟା ବେଳେ ମୋର ଅଧ୍ୟାପକ ବଂଧୁ ଶରତ୍କୁମାର କର ଓ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସଂପର୍କୀୟ ଭାଇ ସେ କଷ୍ଟକୁର ଆମ ଘର ପାଚେରି କବାଟ ପାଖରେ ନକ୍ କଲେ । ମୁଁ କବାଟ ଖୋଲିବାମାତ୍ରେ ସେ କଷ୍ଟକୁର ମୋ ଗୋଡ଼କୁ ଧରି ସେଇ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୋ ପାଦତଳେ ହାମୁଡେଇ ପଡ଼ି ରହିଲା । ଶରତ୍ବାବୁ ତାକୁ ବାରମ୍ବାର କ୍ଷମା ମାଗିବାକୁ କହୁଆଛି । ସେ ଆଲୁରୁବାଲୁରୁ କ'ଣ ସବୁ କାନ୍ଦିବା ଅବସ୍ଥାରେ କହୁଆଏ ମୋର ମନେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ତାକୁ ମୋ ପାଦରୁ ଛତାଇ ଶରତ୍ବାବୁଙ୍କୁ ନେଇ ଘରେ ବସାଇଲି ଓ ତା ପାଇଁ ବରାଦ କଲି । ଶରତ୍ବାବୁ କହିଲେ “ଆମ ପରିବାରରେ ପାଠଶାଳ ନ ପଡ଼ିବା ଏଇ ପିଲାଟାକୁ ମୁଁ କୁହାବୋଲା କରି କଷ୍ଟକୁର ଚାକିରିରେ ପୂରେଇ ଦେଇଥିଲି । ଏବେ ଚାକିରି ତ ଯିବ, ଜେଳରେ ମଧ୍ୟ ରହିବ । ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ସବୁ କଥା ଶୁଣିବାପରେ ମୋର ବି ତା' ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ରହୁନାହିଁ । ଦୁଷ୍ଟାମୀର ସୀମା ସେ ଲଂଘନ କରିଛି । ଆପଣଙ୍କ ଉପରକୁ ସେ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ହାତଉଠେଇ ଯେଉଁ ଜମଣ୍ୟ ଅପରାଧ କରିଛନ୍ତି ତା' ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ବି ମୋତେ ଲାଜ ମାତ୍ରୁଚି । ହେଲେ ଆପଣ ତା' ପ୍ରତି ଦୟା କଲେ ତା ଚାକିରି ଖଣ୍ଡିକ ଅନ୍ତରେ ରହିଯା'ତା ।”

ମୁଁ ବିଚାର ସଂକଟରେ ପଡ଼ିଲି । ଶରତ୍ବାବୁ ପ୍ରତିଭାର ସଂପର୍କୀୟା ଭଉଣୀ ଛବିନାନୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମର ସଂପର୍କୀୟ ମଧ୍ୟ । ତାଙ୍କ କଥାକୁ ଏତେଇ ଦେବା ମୋ ପକ୍ଷରେ କଠିନ କଥା ଥିଲା । ତାଙ୍କ ମତରେ ମୁଁ ଚାହିଁଲେ ପୋଲିସ୍ କେଶ ଉଠିଯାଇ ପାରିବ । ତେଣୁ ସେତିକି ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁନୟ ବିନ୍ୟ କରି ବସିଲେ । ମୁଁ ନିରୁପାୟ ହୋଇ କହିଲି, “ମୋର ଆପରି ନାହିଁ । ହେଲେ ଗୋଟିଏ ସର୍ବରେ ଏ ପୋଲିସ୍ କେଶ ଉଠିଯାଇପାରେ । ସେ କଷ୍ଟକୁର ଓ ଡ୍ରାଇଭର ମୋତେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ମାରଧର କରିଥିଲେ ସେଇଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ କ୍ଷମା ମାଗିବେ । ମୋତେ ଯେଉଁ ଦୋକାନୀମାନେ ସେବିନ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ ସେମାନେ ବି ଉପସ୍ଥିତ ଥିବେ । ତା'ପରେ ଯାଇ ମୁଁ ଥାନାରୁ ମୋର ଏତଳା ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ଆଣିବି ।

ତା'ପର ଦିନକୁ ଏକ ସମାବେଶର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । ଜଗତ୍ପୁରର ସେ ଦୋକାନୀମାନେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ ମଧ୍ୟ । ମୋତେ ଗାତିରେ ସେମାନେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଘରଣା ସୁଲକ୍ଷ୍ଣ ନେଲେ । ପ୍ରତିଭା ଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ସେଠି ରାଷ୍ଟ୍ର ଉପରେ ଚେବଳୁ, ଚେପାର ଓ ବେଞ୍ଚ ପଡ଼ିଲା । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ପରଶ ଶାଠିଏ ଜଣ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକଜୁଟ ହୋଇଗଲେ । ଶରତ୍ବାବୁ ଓ ମୋତେ ଖୁବ୍ ସମ୍ମାନର ସହିତ ସେମାନେ କଥାବାର୍ଗୀ କରୁଥିଲେ । ସେଇଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ସମାଜରେ ସେ ଦୁହେଁ କ୍ଷମା ମାଗିଲେ ଓ ସାର୍ଟ

ଚରିଥବା ତଥା ଅଷ୍ଟଧ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦକୁ କିଛି କ୍ଷତିପୂରଣ ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । ମୁଁ ସ୍ଵାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ସମ୍ମତି ନେଇ ସେମାନଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ମଙ୍ଗଳାବାଗ ଥାନାକୁ ଯାଇ କେଶ ଉଠାଇନେବାକୁ ପଦସ୍ନେପ ନେଲି ।

କିଂତୁ ସରକାରଙ୍କ ଟ୍ରାନ୍ସପୋର୍ଟ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ମନକୁମନ ସେ ଦି' ଜଣଙ୍କ ଉପରେ ବିଭାଗୀୟ ଚାରସିଟି କରାହେଲା । ଉତ୍ସବ ଚାକିରି ଗଲା । ମୁଁ ଦିନେ କଟକ ହୋଟେଲ ସାମ୍ବାରେ ଟାକ୍ଟିଟିଏ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସେ ବାଜରା, ନିଶ୍ଚିଆ ତ୍ରାଜଭରକୁ ଦେଖି ତାକୁ ପଞ୍ଚରୁ ପଞ୍ଚରୁ ସେ କୋହରେ ପାଟି ପଡ଼ିଲା । କହିଲା ଆପଣଙ୍କ ପରି ଏଡେ ବଡ ପାଠ୍ୟା ମଣିଷଙ୍କ ଉପରକୁ ମୁଁ ସେ କଷ୍ଟକୁର କଥାରେ ହାତ ଉଠାଇଲି, ମୋର ଚାକିରି ଆଉ କିପରି ରହନ୍ତା ? ମୋ ପାପର ମୁଁ ପ୍ରାୟଷିର ଏବେ କରୁଛି । ଜଣେ ବାବୁଙ୍କ ଏ ଟାକ୍ଟି ଚଲେଇ ଯାହା ରୋଜଗାର କରୁଛି ସେଥିରେ ବଂଚିବା ମୁସିଲି । ଚାକିରିରେ ଥିଲେ ରିଟାର୍ଡ ହୋଇଥାନ୍ତି; ପେନସନ୍ ପାଇଥାନ୍ତି । ମୁଁ କେତେ ବଡ ଅପରାଧ ନ କଲି ।

ମୁଁ ବା ତାକୁ କି ଆଶ୍ଵାସନା ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି ? ତାରିଠାରୁ ଶୁଣିଲି କଷ୍ଟକୁରର ଚାକିରି ମଧ୍ୟ ଚାଲିଯାଇଛି । ବିଭାଗ ସେ ଦୁହିଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଖୁବ୍ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ଦ୍ୱାରା କରିଛି । ଉଦାହରଣ୍ୟେ ପ୍ରତିବିଧାନ ନିଷୟ । ୧୯୯୭ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରତିଭା ମୋ'ଠାରୁ ଅଳଗା ହୋଇ ଝିଅପାଖରେ ରହିବାକୁ ଓ ନାତୁଣୀର ଯତ୍ନ ନେବାକୁ ଚାଲିଗଲା, ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ ଦାଖତ୍ୟ କଲହର ଆଳ ଦେଖାଇ ମୋ ପାଖରେ ଆଉ ରହିବନି ବୋଲି ଝିଅର ବାଧବାଧକତାରେ ଜଣାଇଲା, ସେତେବେଳେ ଏ ବସ୍ତୁ ଦୁର୍ଘଟଣା ଜନିତ କାହାଣୀ ତାର ସୃତିପଚରେ ଜୀବତ ଅଛି କି ନାହିଁ ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି; ଆଉ ସେମାନେ ତଳରେ ଥାଆନ୍ତୁ ବୋଲି ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲି ।

ମୁଁ କଟକରେ ଯେଉଁ ଅଂଚଳରେ ଘରଭତୀ ନେଲି ସେଇ ପାଖାପାଖି ରହୁଥୁଲେ ପ୍ରଦ୍ୟମ୍ନ କିଶୋର ବଳ ଓ ତକୁର ଜେନାମଣି ନରେନ୍ଦ୍ରକୁମାର । ଜେନାମଣି ଭାଇ ମେଡିକାଲ ଚାକିରିରୁ ଜ୍ଞାପାଦେଇ ପୀଠାପୁରରେ ନିଜର ଘରୋଇ କୁନିକ୍ ଖୋଲି ଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନାନାବିଧ ଯୋଜନା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକୁମ ଥାଏ । ଆମେ ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନ ତାଙ୍କ କୁନିକରେ ବସାଉଠା କରୁ । ସେଠି ନାରାୟଣ ଦାସ ନାମକ ଜଣେ ଉତ୍ସବାଦୀ ସୁବନେତା ଆସି ମଣିରେ ମଣିରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି । ଆସନ୍ତି ଅନ୍ତଦା ରାଯ, ଅଜୟ ଭୂମୀ, ମଦନମୋହନ ମିଶ୍ର ପ୍ରମୁଖ ଆଉ କିଛି ବ୍ୟକ୍ତି । ଏମିତି କଥା ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ସେଇ କୁନିକର ଉଦ୍ବୁର ହଳରେ ମାଟିକ ଫେଲ କିମ୍ବା ତ୍ରୁପ୍ତ ଆଉଟ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କୋଟି ସେଷର ଖୋଲାହେବା କଥା ସାବ୍ୟଷ୍ଟ ହେଲା । ନରେନ୍ଦ୍ର ଭାଇ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରି ବେଞ୍ଚଦେକୁ କିଣି ଆଣିଲେ ।

ଆମେମାନେ ପାଠ ପଡ଼େଇବୁ ଓ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ମାତ୍ରିକ୍ ପରାକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବୁ । ସେମାନେ ଆମ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପଡ଼ିବେ କିଂତୁ ପରାକ୍ଷା ଦେବେ ପ୍ରାଇଚେଟ୍ ଛାତ୍ର ଭାବେ । ପନ୍ଧର କୋତିଏ ଜଣ ଆତମିସନ୍ ନେଲେ । ପଡ଼ାପଡ଼ି ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ଛାତ୍ରମାନେ ଥିଲେ ଏକାନ୍ତ ଅମନ୍ୟୋଗୀ । ତେଣୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୭୪ ବେଳକୁ ଛାତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ଆହୁରି କମିଶଳା । ଆମେମାନେ ପାଠ ପଡ଼େଇବା ଛାତ୍ର ରାଜନୈତିକ କାମରେ ଅଧିକ ସମୟ ବ୍ୟୟ କଲୁ । ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ନାମ ଥିଲା Teachers Syndicate । ଏପରି ନାମକରଣ କାହିଁକି ତାହା ଆମେ କେହି ବୁଝିନଥିଲୁ । ମୁଁ ଗଣିତ ଓ ସାହିତ୍ୟ, ନରେତ୍ରଭାର ବିଜ୍ଞାନ, ମଦନବାବୁ ଉଚ୍ଚିହ୍ନାରେ ଭୂଗୋଳ ଓ ସେସିଓଲଜି ଏବଂ ସେକେଣ୍ଟାରୀ ବୋର୍ଡ ସ୍କୁଲର ରତ୍ନାକରବାବୁ ସଂସ୍ଥାତ ପଡ଼ାଇବା କଥା । ଆମେ କେହି ପାରିଶ୍ରମିକ ନେବୁନାହିଁ । କାରଣ ସେଥିପାଇଁ ସଂସ୍ଥାର ଯଥେଷ୍ଟ ଆୟନାହିଁ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଥା ଥା ମା ମା ହୋଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବଂଚି ରହିଲା । ତା'ପରେ ମନକୁମନ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ମୋ ଗ୍ରାମର ବଂଧୁମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ମାଇନରସ୍କୁଲ ଗଢ଼ିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଥାଏ । ତେଣୁ କାଠ ସରଂଜାମଗୁଡ଼ିକ ଗାଁକୁ ନେଇଗଲି ଓ ଗାଁରେ ୪୰୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ ଖୋଲିଲା ।

ଏହିଟି ବସାଉଠା ଭିତରେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ କିଶୋର ବଳ ଦିନେ ଗୋଟିଏ ସମାଜ-ରାଜନୈତିକ ଆନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିବାର ସୂଚନା ଦେଲେ । ତା' ନାମ ସମ୍ବଦତ୍ୱ ତତ୍କାଳୀନ କେନ୍ଦ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ୟୁସନୀ ନନ୍ଦିନୀଦେବୀଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି ସେ ରଖିଥିଲେ Idler's Club ଏହାର ଭାଷାନ୍ତର କଲେ ଆକ୍ଷରିକ ହୁଅନ୍ତା ‘ଅଳ୍ପୁଆଙ୍କ ବୈଠକ’ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନବାବୁ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ନ ଥିଲେ ବି ବରାବର ଖଦତ ପିନ୍ଧୁଥିଲେ । ସେ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଭିରି ସ୍ଵାପନ କରିବା ସହିତ ଏହାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଶାରଣ କରିଥିଲେ । ମାସରେ ଥରେ କିଛି ପ୍ରଗତିଶାଳ ଯୁବକ ଏକାଠ ହୋଇ ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥନୀତି, ଶିକ୍ଷାନୀତି, ସଂସ୍ଥାତି, କୃଷି ଏପରିକି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସେବିନ ପାଇଁ ଆବାହକ ହୋଇଥିବେ ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଜଳଯୋଗ ଓ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନରେ ଆପ୍ୟାୟିତ କରିବେ । ତା' ଅନ୍ୟନ ଦୁଇଥର ଦିଆୟିବ । ତା' ଓ ଜଳଣିଆରୁ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନରେ ସମାପ୍ତ ହେବ । ସେବିନର ବିଷୟବସ୍ତୁର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରବଳ୍ଲା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆସିଥିବେ । କାରଣ Clubରେ ପ୍ରଶ୍ନୋଗର Session ମଧ୍ୟ ରହିବ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ବଂଧୁମାନେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନବାବୁଙ୍କ ଝାଙ୍କିରୀମଙ୍ଗଳା ପୌର୍ଣ୍ଣ ବାସତବନରେ ସମବେତ ହେଉଥିଲେ । କେବେକେବେ ନନ୍ଦିନୀଦେବୀଙ୍କ ପୀଠାପୂର ଘରେ ଓ କେବେ ଜୋନାମଣିବାବୁଙ୍କ କ୍ଲିନିକରେ । ନନ୍ଦିନୀଦେବୀଙ୍କ ସ୍ଵାମୀ ଦେବେନ୍ତ୍ର ଶତପଥୀ ମଣିରେ

ମଞ୍ଚରେ ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେଉଥିଲେ । ନନ୍ଦିନୀଦେବୀ ବୋଧାହୁଏ ଥରେ ବା ଦୁଇଥର ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିବେ । ପ୍ରଦୁୟମ୍ବାବୁଙ୍କ ପଢ଼ୀ ରାଧାଦେବୀ ଆମମାନଙ୍କୁ ବିନାଦିଧାରେ ଖାଦ୍ୟ ଓ ତା' ପରିବେଶଣ କରୁଥିଲେ । ନିଜେ ପ୍ରଦୁୟମ୍ବାବୁଥିଲେ ଆଲୋଚନାର ମଧ୍ୟ ମଣି । ନାରାୟଣ ଦାସ ଓ କାହୁଚରଣ ଲେଙ୍କା କୃଷ୍ଣ ବିଷୟକ ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ । ଆମମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବରାବର ଅବସୋଧ ଥିଲା ଓଡ଼ିଶା ପରି ରାଜ୍ୟର ଦୀର୍ଘ ସମୁଦ୍ରତଟ, ମୂଳ୍ୟବାନ ଖଣ୍ଡ ସଂପଦ ଓ ଅରଣ୍ୟାନ୍ତି, ମେଧା ଓ ନେହୁଦି ସରେ ଓଡ଼ିଶା ଦରିଦ୍ର କାହିଁକି ? ଆଲୋଚନାର କୌଣସି ସମାଧାନ ନଥିଲା ବା କୌଣସି ଖସଡ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ସରକାରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରାଯାଉ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଖବରକାଗଜକୁ ବିଶବ ବିବରଣୀ ପଠାଯାଉଥିଲା । କେହି ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ; କେହିକେହି ସଂଶୟବାଦୀ ସମାଦପତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । କାରଣ ସେତେବେଳେ ସମାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା ସ୍ଵପ୍ନ ସଂଖ୍ୟକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିର୍ଭବିକ । ଡକ୍ଟର ହରେକୁଷ ମହତାବ, ରାଧାନାଥ ରଥ, ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ବା ବୀରେନ ମିତ୍ର ସେ ସବୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିବାରୁ ରାଜନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରଙ୍ଗୀ ମୁତାବକ ସଂବାଦର ପ୍ରକାଶନ ଉପଯୋଗିତା ବିଛର କରାଯାଉଥିଲା । 'ସମାଜ' ଥିଲା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ ଖବରକାଗଜ । କିନ୍ତୁ ତା'ର ସଂପାଦକ କୌଣସି ପ୍ରଗତିଶାଳ ଭାବନାକୁ ସହଜରେ ଅନୁମୋଦନ କରୁନଥିଲେ । ତେଣୁ ଥିଲେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଓ ସଂଶୟବାଦୀ । ଫଳରେ ଯୁବ ଶକ୍ତିର ଉତ୍ସାନ ପାଇଁ ସମାଦପତ୍ରର ସମର୍ଥନ ପାଇଁ ମିଲୁ ନଥିଲା । ଡକ୍ଟର ମହତାବଙ୍କ 'ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର' ନିଜ ରାଜନୈତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ସାଧନରୁ ମୁକ୍ତ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଆମେ Idler's Club ର ସତ୍ୟମାନେ କୌଣସି ଜଣେ ନେତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ସୀକାର ନ କରି ପ୍ରାୟ ବିଭକ୍ତ ରହିଥିଲୁ । କେହି ମହତାବଙ୍କୁ ତ କେହି ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଓ ଅଛ୍ସଂଖ୍ୟକ ସତ୍ୟ ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ । ନନ୍ଦିନୀଦେବୀ ଥିଲେ ଆମମାନଙ୍କ ନେତ୍ରୀ ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶକା । ତାଙ୍କଠାରେ ଆମେମାନେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୈତିକ ଭାବି ନେହୁଦର ସମାନ ପାଇଥିଲୁ ।

ଏହି ସମୟରେ ଶ୍ରୀ କାମରାଜ ଥିଲେ ଭାରତୀୟ କାତାୟ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ଓ ଜହିରାଗାନ୍ଧି ଯୁବନେତ୍ରୀ । ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀଙ୍କ ସୁପାରିଶ ଓ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଯେଉଁ ପଚିଶ ଜଣିଆ ଯୁବକଙ୍କଙ୍ଗ୍ରେସ ବୋର୍ଡ ଗଠନ ହୋଇଥିଲା ସେଥିରେ ଆମ କୁବର ୪୦ ଶତକତା ଯୁବନେତା ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲେ । ଏପରିକି ଗଂଜାମ, କୋରାପୁଟ ଅଂଚଳର ନେତା ରାମନାଥ ପଣ୍ଡା ଓ ସମ୍ବଲପୁର ଅଂଚଳର ଯୁବନେତା ରମେଶ ପୁରୋହିତ ମଧ୍ୟ ଆମ ସହିତ ଥିଲେ । ଏଇ ଆଜତଳୀସ କୁବରେ ଦିନେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା ଯେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ବଡ଼ ଧରଣର ଯୁବ ସମ୍ପିଳନୀ କରାହେବ । ଏହା ୧୯୭୫ ମସିହା କଥା ହେବ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୭୩

ଏହି ସମ୍ବିଳନୀ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସୋଭେନିଆର ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା- ଶୁଭ ସୁଦୃଶ୍ୟ ଓ ସୂଳ ଥିଲା, ତା'ର ପରିକଳ୍ପନା ଏଇ ଆଚଳେର୍ କୁବରେ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଦ୍ୟମ୍ନ କିଶୋର ବଳ ଓ ଜେନାମଣି ନରେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଥିଲେ ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ବିନାଶୀ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଳ ସହିତ ସବୁବେଳେ ମିଶି ରହୁଥିଲା । ଏଥରେ ସମୟୋପ୍ୟୋଗୀ ଯେଉଁ ଲେଖାସବୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ସେବବୁ ଆମେମାନେ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲୁ । ମୋର ଯେତେଦୂର ମନେହେଉଛି ପ୍ରକାତତ ପ୍ରେସରେ ତାହା ଛପା ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଯୁବ ସମ୍ବିଳନୀ କଟକର ରାଷ୍ଟ୍ରଭାଷା ପ୍ରକାଶିତ ସଭା ହଲରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଏମ.ପି. ଅର୍ଜୁନ ଆରୋରା, ଓ.କେ.ଡ଼ି. ମାଳବ୍ୟକ ଆସିବା ଓ ରହିବା ଦାସିଦ୍ଵାରା ବିଜୁବାବୁ ବହନ କରିଥିଲେ । ସମ୍ବତ୍ସର ବିଜୁବାବୁ ହିଁ ଥିଲେ ଏହି ଯୁବ ସମ୍ବିଳନୀର ମୁଖ୍ୟ ନେପଥ୍ୟ ପୃଷ୍ଠାପୋଷକ । ଡକ୍ଟର ମହତାବଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ନିମନ୍ତଣ କରାଯାଇଥିଲା ।

ସମାଜ ସଂପାଦନ ରାଧାନାଥ ରଥକୁ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ଦେବା ଦାସିଦ୍ଵାରା ଜେନାମଣି ଭାଇ ଓ ମୋ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । ଆମେ ସମାଜ ପ୍ରେସକୁ ଯାଇ ରାଧାନାଥବାବୁଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସପରେ ଅର୍ଦ୍ଧଶାର୍ଯ୍ୟିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଭେଟିଲୁ । ସେ ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଆମ ଆସିବାର ଉଦେଶ୍ୟ ବିଷୟରେ ପରାରିଲେ । ଆମେ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ରଟି ବଢ଼ାଇଦେଇ ଯୁବ ସମ୍ବିଳନୀ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ ସୂଚନା ଦିଆନ୍ତେ ସେ ଶୁଭ ରାଗିଯାଇ ଉଠି ବସିଲେ ଓ ତାଙ୍କର କୌଣସି ଭୂମିକା ନଥିବାରୁ ଆମ ଯୁବନେତାମାନଙ୍କ ଉପରେ କ୍ରୋଧ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ମୁଁ ଅନୁନୟ ହୋଇ ଦିପଦ କହୁ କହୁ ସେ ଆହୁରି ରାଗିଯାଇ ମୋ ପାଦକୁ ମାଡ଼ିବସି କହିଲେ- “ମୋତେ ଯୁବ ନେତାମାନେ କ୍ଷାତ୍ର କର । ମୁଁ କହାପି ସେ ସମ୍ବିଳନାକୁ ଯାଇପାରିବି ନାହିଁ । ମୋର ସେଥିପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ । ଆପଣମାନଙ୍କ ପଛରେ ବିଜୁବାବୁ ଓ ମହତାବବାବୁଙ୍କ ପରି ବଡ଼ ବଡ଼ ରାଜନେତାମାନେ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ କିବା ଛାର । ମୁଁ ହାତଯୋତ୍ତ୍ରି- ଆପଣମାନେ ମୋତେ ଏଥରୁ କ୍ଷାତ୍ର କରନ୍ତୁ ।” ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ତାଙ୍କ ପାଦଧୂଳି ଆଣି ମୁଖ୍ୟରେ ମାରିଲି ଓ ମୋ ଗୋଡ଼ଧରି ମୋତେ ଅପରାଧୀ କରିଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମା ମାରିଲି । ତା'ପରେ ଆଉ କାଳବିଳମ୍ବ ନ କରି ଆମେ ଦୁହେଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରକୋଷ୍ଟରୁ ବାହାରି ଆସିଲୁ । ଆମମାନଙ୍କ ଶ୍ରୀମାତା ଓ ସମ୍ବାନାସଦ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ମଣିଷ ଏକି ଆଚରଣ କଲେ, ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ବଂଧୁ ମହଲରେ ଚର୍ଚା କରି ଥଳକୁଳ ପାଇ ନଥିଲୁ । ତେବେ ଏ ଯୁବ ସମ୍ବିଳନୀର ଜନ୍ମ୍ୟ ହାସନ ହେଲା କି ନାହିଁ ତାହା ମୋ ପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଏତେ ବଡ଼ କଥା ନଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଧଳା ଓ ଗୋଲାପୀ ରଂଗର ପ୍ରଛଦରେ ଗୋଟିଏ କପୋତର ଚିତ୍ର ସହିତ ଯେଉଁ ପରି ୧୯୭୪ ସଂଖ୍ୟାଟି ଲେଖା ଯାଇଥିଲା, ତାହାର ଶୈଛିକ ଆକର୍ଷଣ ମୋତେ ମୁହଁ କରୁଥିଲା । ସେ ସୋଭେନିଯରରେ ଏତେ ଚିନ୍ତାମୂଳକ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା, ତାହାହିଁ ଥିଲା ଆମ ଉଦ୍ୟମର ଫଳଶୁଦ୍ଧି ।

ଗୋପବଂଧୁଙ୍କ ଜୀବନୀ

୧୯୭୫ ମସିହା ନେତ୍ରୋସବଦିନ ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ମହିର ପରିସରରେ ଗୋପବଂଧୁଙ୍କ ଶ୍ରୀବାର୍ଷକୀ ଉପଲକ୍ଷେ ଏକ ସତାର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ସଂସ୍ଥାତି ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସତୋଷ କୁମାର ସାହୁ ଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଓ ମୁଁ ଥିଲି ମୁଖ୍ୟ ବଢ଼ା । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ଗଠନ କରି ସମ୍ବତ୍ତଃ ମୁଁ ବିଦୟୁ ମହଲରେ ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲି । ସେଇ ସତାରେ ସ୍ଵାନୀୟ ଜନସାଧାରଣ ଅଭିଯୋଗ କଲେ ଯେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋପବଂଧୁଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣାଂଶ୍ଚ ଜୀବନୀ ରଚିତ ହୋଇ ନାହିଁ, ତାଙ୍କ ଗାଁ ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ଭଲ ସତ୍ତବର୍ତ୍ତିଏ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାର ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳେଷକ ଉକ୍ତଳମଣିଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଏକାନ୍ତ ଅବହେଲିତ । ମନ୍ତ୍ରୀ ସତାବ ସୁଲଭ ଭାବେ ରାସ୍ତାନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ ବୋଲି କହିଲେ । ମୁଁ ଯୁବସୁଲଭ ଉତ୍ସାହରେ ମୋ ବନ୍ଧୁବ୍ୟରେ ସମବେତ ଜନତାକୁ ଉଦ୍ବୋଧନ ଦେଇ ତିନିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଗୋପବଂଧୁଙ୍କ ଜୀବନୀ ଲେଖି ସେହି ତିଥରେ ଓ ସେହି ସ୍ଵାନରେ ପ୍ରଦାନ କରିବି ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ଦେଲି । ବେଶ୍ମ କରତାଳି ହେଲା । ମୁଁ ଫେରିଲାବେଳେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ଏତେ ବଡ଼ କଥାଟିଏ କହିଦେଲି, ପାରିବିତ ? ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଗୋପବଂଧୁଙ୍କ ସୁତିକୁ ଧରି ରଖୁଥିବା ଓଡ଼ିଶାର ବିଶିଷ୍ଟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ‘ସମାଜ’ ଦୈନିକ ମାଧ୍ୟମରେ ଗୋଟିଏ ନିବେଦନ ପ୍ରକାଶ କଲି । ତାଙ୍କ ସୁତିର ସାରକଥା ମୋତେ ଲେଖୁ ଜଣାଇବାକୁ ସେଥିରେ ଆକୁତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ତା’ପରେ ପୁରୁଣା ‘ସମାଜ’ ଖେଳେଇବାକୁ ବାରମ୍ବାର ‘ସମାଜ’ ଅଫିସକୁ ଦୌଡ଼ିଲି ଓ ରାଧାନାଥ ବାବୁଙ୍କୁ ଭେଟି ମୋର ଉଦେଶ୍ୟ ଓ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି କଥା ଜଣାଇଲି । ଶୁଣିଥିଲି ଗୋପବଂଧୁ ନିଜେ ଲେଖୁଥିବା ଡାଏରାଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅଛି । ସେପରୁ ମୋତେ ଦେଖେଇବାକୁ ଯେତେ ଅନୁରୋଧ କଲି କିଛି ଫଳ ମିଳିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପୁରୁଣା ‘ସମାଜ’ ପତ୍ରିକା କିଛି ଘାସିବାକୁ ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା । ‘ସମାଜ’ର ପାଠାଗାରରେ ତାହା ଗଛିତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ଯେଉଁ ଶିନ୍ନାଂଶ୍ଚ ଜୀବନୀ ଗ୍ରହକୁ ସୁଖପାଠ୍ୟ କରିବ ତାହା ବଡ଼କୋକମାନଙ୍କ ସୁତିର ବିଶିନ୍ନାଂଶ୍ଚ ଛଡ଼ା ଆଉ କ’ଣ ହୋଇପାରେ ? ରାଧାନାଥବାବୁଙ୍କର ଉକ୍ତଳମଣିଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ବିପୁଳ ସ୍ଵତି ସଂଚିତ ଥିଲା- ସମ୍ବତ୍ତଃ ତାଙ୍କ ମନର ଓ ହୃଦୟର ଅଦେଖା କୋଠିରିରେ । ସେପରୁ କିଛି ମୋତେ ଶୁଣାଇବାକୁ ମୋର ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ ଫଳପ୍ରଦ ହେଉ ନଥିଲା । ମୁଁ ମୁଁ ଶୁଣେଇ ବିପଳ ମନୋରଥ ହୋଇ ‘ସମାଜ’ ପ୍ରେସରୁ ଫେରୁଥିଲି । ରାଧାନାଥବାବୁ ବୋଧହୁଏ ନିଷ୍ଠଳ ଉକ୍ତଳ ସୁବ ସମ୍ମିଳନୀ ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ ପଡ଼ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଯାହାସବୁ ଘଟିଥିଲା ତାଙ୍କୁ ଭୁଲିପାରୁ ନଥିଲେ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୩

ମୁଁ ଆଉ ରାଧାନାଥବାବୁଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଆର୍ଟ୍ୟୁ ହରିହରଙ୍କୁ ମୋ ମନର ବ୍ୟଥା ଜଣାଇଲି । ତାଙ୍କ ସ୍ଵତି ସେତେବେଳେ ଖୁବ୍ ତାଜା ଥିଲା, ସେ ମୋତେ ଆସନ୍ତା ପୂଜାହୃଦୀରେ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ଆସି ପୁରୀ ଗୋପବଂଧୁ ଭବନରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ରହିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ତା'ହେଲେ ତାଙ୍କର ଯାହା ଯେତେବେଳେ ମନେପଡ଼ିବ ସେ ଢାକିବେ ଓ ମୁଁ ମୋ ଖାତାରେ ସେସବୁ ଟିପି ନେଇପାରିବି । ଏହା ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଭଗବାନଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ । ମୁଁ ସୁବିଧା କରି ୧୨ ଅକ୍ଟୋବର ୧୯୭୫ମସିହା ପୂଜାବକାଶରେ ପୁରୀ ଗଲି । ଆର୍ଟ୍ୟୁ ମହାଶୟ ଓ ତାଙ୍କ ସହକାରୀ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାର ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି (ସତ୍ତିଭାଙ୍ଗ) ହେରାଗେହିରୀ ସାହିସ୍ତ୍ର ଗୋପବନ୍ଧୁ ଭବନରେ ଖୁବ୍ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଦୁଃସ୍ଥିତି ଭିତରେ ରହୁଥିଲେ । ଆର୍ଟ୍ୟୁ ମହାଶୟଙ୍କ ଖଚତଳେ ଚଟାଣରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସପ ଓ ତକିଆ ପକେଇ ମୋର ଆସ୍ତାନ ଜମେଇଲି । ତାଙ୍କର ଯେତେବେଳେ ଯାହା ମନେପଡ଼ୁଥିଲା ସେ ଡାକୁଥିଲେ ଓ ମୁଁ ସେଇ ସପ ଉପରେ ବସି ତାହା ଟିପି ନେଇଥିଲି । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ବାରଣା କାହିଁକୁ ଆଉଜି ସେ ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାଏ ସମୟ କଷତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ କାଗଜ କଳମ ଧରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥାଏ । ସଂଧା ପୂର୍ବରୁ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ସେ ଝଲିଛଲି ସମୁଦ୍ରକୁଳକୁ ଯାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଓ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସତ୍ତିଭାଙ୍ଗ ତାଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ଥାଉ । ବାଟସାରା ଶିଶୁ, କିଶୋର ଓ ବୟସ ତଥା ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶାମ କରନ୍ତି । ପାଦଧୂଳି ନିଅନ୍ତି । ଆର୍ଟ୍ୟୁ ମହାଶୟ ତ ଆଉ ଦେଖିପାରୁ ନଥିଲେ । ସ୍ଵରରୁ ଜାଣିପାରନ୍ତି ସେ ବ୍ୟକ୍ତି କିଏ ? ଭଲମନ୍ଦ ପରାନ୍ତି । ପୁଣି ଆଗାନ୍ତି ।

ରାତିରେ ରୁଟି ଓ ସନ୍ତୁଳା; ଦିନରେ ଗରମ ଭାତ, ତାଳି, ସାଗର୍ଦକାରି ଓ ବେଳେବେଳେ ଆକୁଭର୍ବା । ଯଥେଷ୍ଟ ତଚକା ପରିବା ବଜାରରୁ କିଣି ଆଣିବାକୁ ପାଖରେ ସମ୍ମ ନଥାଏ । ତକ୍କର ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର ଓ ଚିତ୍ରମଣି ଦାଶଙ୍କ ପରି ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ରମାନେ ମାସିକ କିଛି କିଛି ମନିଅର୍ଦ୍ଦର ଯୋଗେ ପଠାନ୍ତି । ସମ୍ବଦତଃ ରମାଦେବୀ ମଧ୍ୟ କିଛି ଦିଅନ୍ତି । ଏଇଥିରେ ଚଳନ୍ତି ଏ ଜାତିର ଚଳନ୍ତି ଠାକୁର ପ୍ରତିମା ଆର୍ଟ୍ୟୁ ହରିହର ଦାସ । ମୁହିଁ ବା ହୁତୁମ ଡବାରେ ସଂଚିତ ଥାଏ । ତାହା ହୁଏ ସକାଳର ଜଳପାନ ଆହାର । ଖାଦ୍ୟରେ ଆଗୋପ ନାହିଁ, ବ୍ୟସନରେ ଆଭିଜାତ୍ୟ ନାହିଁ, ଖଚରେ ତୁଳୀତ୍ତେ ନାହିଁ-ମଣିଶା ଉପରେ ସପ ଓ ତକିଆ । ସତ୍ୟବାଦୀର ଏଇ ଶେଷ ଦୀପଶିଖାଙ୍କୁ ସେବିନ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ମୋର ବାର ଦିନ ରହଣି ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁପରି ଅନୁଭବ କରିଥିଲି ସେସବୁ ଭାବିଲା ବେଳକୁ ମୋ ଆଖିରେ ସ୍ତତଃ ଲୁହ ଆସି ଯାଉଥିଲା । ସରଳତା ଓ ନିରୀହତାର ମୂର୍ଚ୍ଛ ପ୍ରତିମା- ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ସମୁଦ୍ରକୁଳ ଯାଏ ଝଲିଛନ୍ତି- ଦେହରେ ଧଳା ଝଦରର ବେହଣି, ଆଶ୍ରୁ ଲୁହନଥିବା ଖଦଢ଼ ଧୋତିର ପରିଧାନ । ହାତରେ ବାଢ଼ିଟିଏ ।

ମୋତେ ଆଗ୍ରୟ ମହାଶୟ ତାଙ୍କ କ୍ରମଶୟମାଣ ସୁତିରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ସେହିନ ସେ ସବୁ କଥା କହି ନଥିଲେ ସତ୍ୟବାଦୀରେ ମୁଁ ଦେଇଥିବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ବୋଧନ୍ତୁ ପୂରଣ କରିପାରି ନଥାନ୍ତି । ସେହିପରି ମୋର ‘ସମାଜ’ କାଗଜରେ ଆବେଦନକୁ ଦେଖି କେହି କେହି ସହୃଦୟ ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କ ସୁତିର ହିନ୍ଦୁଂଶ ନ ପଠାଇଥିଲେ ମୁଁ ‘ହେ ସାଥ । ହେ ସାରଥ !’ ନାମାଙ୍କିତ ଜୀବନୀ ପୁଷ୍ଟକଟି ଲେଖିପାରି ନଥାନ୍ତି । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଏଥିପାଇଁ ସହୃଦୟ ପ୍ରକାଶକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅନନ୍ତ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ସ୍ମୃତି କରିବି । ମୋର ପ୍ରତ୍ୱାବ କ୍ରମେ ସେ ଏହି ବହିଟିର ପ୍ରକାଶନ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରିବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ମୋର ଗ୍ରହଣକ୍ଷତି ନିମତ୍ତେ ଅଗ୍ରିମ ଏକହଜାର ଟଙ୍କା ଧରେଇ ଦେଇଥିଲେ । ଆଜିର ଯୁବ ପ୍ରକାଶକଙ୍କଠାରୁ ଏପରି ଉଦାରତା ଓ ସହୃଦୟତା ଆଉ ଆଶା କରିବାର ନୁହେଁ ।

ମୁଁ ନିନିବର୍ଷ ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ ଗୋପବଂଧୁଙ୍କ ଜୀବନୀ ଲେଖିପାରି ନଥିଲି । ଆହୁରି ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ତ ଗୋପବଂଧୁଙ୍କ ସମସାମ୍ୟିକ ନ ଥିଲି । ତେଣୁ ଖୋଜିଲୋଡ଼ି ଯେଉଁ ତଥ୍ୟ ସାର୍ଥିଟିଲି ତାଙ୍କୁହିଁ ସୁଖକର ଭାଷାରେ ଏ ବହିରେ ସମ୍ମିବେଶିତ କରିଥିଲି । ପୁଷ୍ଟକର ପ୍ରକାଶନ ପାଇଁ କୌଣସି ଉପସବ ବା ଆଟୋପ ନଥିଲା । ଆଗ୍ରୟ ମହାଶୟଙ୍କୁ ବହିଟି ସମର୍ପଣ କରିଥିଲି । ପ୍ରଥମ କପିଟି ନେଇ ତାଙ୍କୁ କଟକର ଭୂଦାନ ଭବନରେ (ଆରିଆ ସାହି) ଦେଖା କରିବାକୁ ଯେତେବେଳେ ଗଲି ସକିରାଇ କହିଲେ- ସେ କ’ଣ ଆଉ ଆଖି ପିଟେଇ ରହୁଛନ୍ତି ନା କିଛି ବୁଝିପାରୁଛନ୍ତି । ତଥାପି ଖୁବ ବଡ଼ ପାଟିରେ ସେ କହିଲେ “ଆଗ୍ରୟ ମହାଶୟ, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦବାବୁ ଦାସେ ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନୀ ଲେଖି ଆପଣଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ।” ତାଙ୍କ ହାତରେ ବହିଟିକୁ ଛୁଆଁଇ ଦେଲେ । ଆଗ୍ରୟ ମହାଶୟଙ୍କୁ ପୂଣି ଉଚ୍ଚ ସରରେ ସକିରାଇ କହିଲେ- “ଆପଣ ପୁରୀରେ ରହୁଥିଲାବେଳେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦବାବୁ ଏ ବହି ଲେଖିବାକୁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ଦଶ ବାର ଦିନ ରହି ନଥିଲେ ? ମନେ ପକାନ୍ତୁ ।” ଆଗ୍ରୟ ମହାଶୟ ଆଖି ଖୋଲି ମୋତେ ଝହିଁଲେ ବି ଚିହ୍ନିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏହାର ଅଛ କିଛିଦିନ ପରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନଦୀପ ନିଭିଗଲା । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ‘ଆଗ୍ରୟ ପରିକ୍ରମା’- ତାହାହିଁ ଥିଲା ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧା ସୁମନରେ ଗୁରୁ ସୁନ୍ଦର ମାଳାଟିଏ । ସେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ନେବାକୁ ବା ଦେଖିବାକୁ ଆଉ ନଥିଲେ ।

ସେହିପରି ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ମୋତେ ବରାବର ଆଲୋଡ଼ିତ କରୁଥିଲା । ତା’ ଥିଲା ତାସକେଷ୍ଟଠାରେ ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଲବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରାଙ୍କ ଅପମୃତ୍ୟୁ । ସେ ମୃତ୍ୟୁର ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟ ଓ ରହସ୍ୟ ତଥାପି ଗୋପନୀୟ ରହିଗଲା । ସେପରି ଏକ

ବିଜୟ ସର୍ବତ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଶାତିତୁଳ୍ଟ ନାମରେ ଜନ୍ମମାଟିର ଅନେକଦୂରରେ ତାଙ୍କର ଦୁର୍ଗାଗ୍ୟଜନକ ମୃତ୍ୟୁ ସାରା ଭାରତକୁ ପ୍ରସତ କରି ଦେଇଥିଲା । ଜାନୁଆରୀ ୧୨ ତାରିଖ (୧୯୭୭) ଦିନ ଦିଲ୍ଲୀ ରାଜପାତ୍ରରେ ଲକ୍ଷାଧିକ ଜନତାର ପରୁଆରରେ ଶବ୍ଦାଦ କର୍ମ୍ୟ ସମାପନ ହେଲାବେଳେ କଟକ ସ୍ଵରାଜ୍ୟ ଆଶ୍ରମର ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ ମୁଁ ଭାଗବତ ପାଠ କରୁଥିଲି । ଜାନୁଆରୀ ୧୮ ତାରିଖରେ ମୋ ନେତ୍ରଦୂରରେ କୁଳଙ୍ଗରେ ଆହୁତ ହୋଇଥିଲା ଏକ ବିରାଟ ଶୋକସଭା । ତାହାହିଁ ଥିଲା ମୋ ଜୀବନ ପାଇଁ ଏକ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରସଙ୍ଗ । ଶାସ୍ତ୍ରାଜୀଙ୍କ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁରେ ମୁଁ ଚରନା କରିଥିବା କବିତା ‘ଆଲୋକ ଶିଶ୍ର’ ଯାହାକି ଆକାଶବାଣୀ କଟକ କେନ୍ଦ୍ରୀ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଥିଲା । ସେ କବିତାର ସାରାଂଶ ଥିଲା- “ବାରମାର ଗଙ୍ଗାର ପ୍ଲାବନ ତୁମ ଛାତ୍ରକୀବନର ସୃତିକୁ ଧୋତ କରିଥିବ । ଆଜି କିନ୍ତୁ ଅଗଣିତ ଭାରତୀୟ ଜନତାର ଆଖଲୁହ ତା’ର ପ୍ରିୟ ମଣିଷର ସୃତିକୁ ଧୋଇଲା ବେଳେ ସେ ଆଉ ସେମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କୃଷକଠାରୁ ଦେନିକିଯାଏ, କିଶୋରଠାରୁ ବୃଦ୍ଧ୍ୟାଏ ସମସ୍ତେ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ତା’ର ହରାର ଛାତିରେ ଅଗଣିତ ମଣିଷର କ୍ଷୁଧା ଓ ଆଶା ପ୍ରତିହତ ହେଉଛନ୍ତି । ସେ କିନ୍ତୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏ ଜାତିର ଆକାଶରେ ଯେଉଁଦିନ ଶୁଭ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଚ୍ଚ କାଶ୍ବାରର ପାଇନ୍ ବନରେ ଲୁଚକାଳି ଖେଳିବ ଏବଂ ତାସ୍ତକେଷ୍ଟ ସୀମାରେ ତା’ର କନକକିରଣ ବିଛାଡ଼ି ଦେବ ଅଗଣିତ ଅନାଗତ ଭାରତୀୟ ଶିଶ୍ର ତୁମକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଖୋଜିବେ ଏବଂ ତୁମ ପାଇଁ ଆଖି ଲୁହ ଡାଳିଦେବେ ।”

ପ୍ରଥମ କନ୍ୟାସନ୍ତାନ

କିଛି ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଥା କୁହେଁ । ୧୯୭୪ ମସିହା ବେଳକୁ ଆମେ ତାରାଷ୍ଟଦ ପାଠଶାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଦି’ବଖରିଆ ଘର ଭଡ଼ା ନେଇ ରହୁଥିଲୁ । ମୋର ଦରମା ଥିଲା ମାତ୍ର ୨୭୦ ଟଙ୍କା, ମହଙ୍ଗା ଭତା ବୋଧହୁଏ ୨୭ ଟଙ୍କା । ତେଣୁ ବଡ଼ ଘରଟିଏ ପାଇଁ ସମ୍ମଳ ନଥିଲା । ଆଗରୁ କହିଟି ମୋ ପାଖରେ ମୋ ସାନ ଭାଇ ରହି ପାଠ ପରୁଥିଲା ଓ ମୋର ପିତା ମଧ୍ୟ ରହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପୁଣ୍ଡିକର ଖାଦ୍ୟ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସେତେବେଳେ ସ୍ଵପ୍ନ ଥିଲା । ପ୍ରତିଭାର ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଗର୍ଭପାତ ହୋଇଥିଲା । ତାକ୍ରତ ଜେନାମଣି ନରେତ୍ର କୁମାର କହିଲେ ପୁଣ୍ଡିକର ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବରୁ ଏପରି ହେଲା । ମୁଁ ତା ପାଇଁ ଦେନିକ ପାଏ କ୍ଷୀର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରୁ ନଥିଲି । ଆୟକୁ ବ୍ୟୟ ସବୁବେଳେ ବୁକେଇ ଯାଉଥିଲା । ସାଇକେଲରେ ଇତିନିଂ କଲେଜକୁ ଯିବାଆସିବା କରୁଥିଲି ।

୧୯୭୪ ମସିହା ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ଦିନ ମୁଁ ନରେହୁ ଭାଇ ଓ ପ୍ରଦ୍ୟମ୍ନ ବଳକ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଆମ ଅଂଚଳରେ ରାହାମାସ୍ତ୍ରିତ ସିଟି ତ୍ରେଣିଂ ସ୍କୁଲରେ ଯୁବକମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସଭା ଢାକିଥିଲି । ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମରୁ ପ୍ରାୟ ଶହେ ଜଣ ଯୁବକଙ୍କୁ ଡକାୟାଇଥିଲା । ସଭା ପଠାବେଳେ ହେବା କଥା । ତା' ପୂର୍ବଦିନଠାରୁ ପ୍ରତିଭା କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭାଙ୍ଗ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଥୁର୍ତ୍ତରେ ଆଡ଼ମିଟ୍ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ମୋର ସଭାକୁ ଆଉ ଯିବାର ନୁହେଁ । ମୁଁ ଆବାହକ ଅଥବା ଯିବି ନାହିଁ- ତେଣୁ ମୋର ସେ ଅଂଚଳରେ ପ୍ରଥମ ରାଜନୈତିକ ପତିଆରା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ନରେହୁଭାଇ ମେଡ଼ିକାଲକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ କ୍ଲ୍ୟୁସମେଟ୍ ବଂଧୁ ତାଙ୍କର ଉମାକାନ୍ତ ନନ୍ଦଙ୍କୁ କୁହାବୋଲା କରି ଆସିଲେ ଓ ମୋତେ କହିଲେ, “କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବନାହିଁ, ମୁଁ କହି ଦେଇଛି ।” ପ୍ରଦ୍ୟମ୍ନ ବଳ ମଧ୍ୟ ସେଇକଥା କହିଲେ ଏବଂ କହିଲେ “ଦେଖ କାମ କରିବାକୁ ହେଲେ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାମଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ ।” ଆମେ ଯଦି ଆଗରୁ ଜାଣିପାରିଥାନ୍ତୁ ତାରିଖ ପାଖେର ଆସିଲାଣି ଏପରି ସଭା କେବେବି ଆୟୋଜନ କରି ନଥାନ୍ତୁ । ନିଜେ ପ୍ରତିଭାର ବଡ଼ଭାଇ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ Zeep ଚଲେଇ ଯାଇଥିଲେ । ଆମେ ସଂଧା ପୂର୍ବରୁ ଫେରି ଆସିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ଯୁବ କଂଗ୍ରେସକର୍ମୀମାନେ ଜୁରୁ ଜୁରୁ ସଂଧା ହୋଇଗଲା । ମିଟିଙ୍ଗ ସରୁସରୁ ରାତି ୯ । ଆମେ ଖାଇପିଆ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଯେତେ ଶାସ୍ତ୍ର ପହଂଚିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି କଟକ ମେଡ଼ିକାଲରେ ପହଂଚି ଜାଣିଲୁ ଝିଅଟିଏ ଜନ୍ମହୋଇଛି । ତାଙ୍କର ଉମାକାନ୍ତ ନନ୍ଦ କୌଣସି ଜନଙ୍କେକନ୍ ପାଇଁ ମୋତେ ବହୁତ ଖୋଜାଖୋଜି କରିଥିଲେ । ପ୍ରତିଭା ପାଇଁ କିଛି ଜଟିଲତା ମଧ୍ୟ ଥିଲା- ତାହା ଜରାୟୁଗତ । ମୋ ସାନ ଭାଇ ଗୌରହରି ବରାବର ହସପିଟାଲ ବାରଣ୍ଧାରେ ସତର୍କ ରହିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ସେ ଖୋଜିଲା ବେଳେ ସେ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ବହୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପରେ ରାତି ସାତେ ୯ ରେ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ମୋର ଅବିମୁଶ୍ୟକାରିତା ସେତେବେଳକୁ ଏକ ଅପରାଧରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରିଥିଲା । ସମ୍ବରତଃ ତାହା ଥିଲା ମୋ ପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ପରାକ୍ରାନ୍ତି । ମୁଁ ମୁଦ୍ରମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲି । ପିଲାକୁ ଦେଖିବାର ଆନନ୍ଦ ବିଷାଦରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ମୁଁ ଜଣେ ଦାୟିତ୍ୱାନ ସ୍ଵାମୀ ଭାବରେ ପରିଚିତ ହୋଇଗଲି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋ ଭାଲରୁ ସେପରି ଅଭିଯୋଗର କଳକ ଟାଙ୍କା ନିର୍ଭିନ୍ନାହିଁ ।

ତାରାଛୁ ପାଟଣରେ ଝିଅ ପାଇଁ ଏକୋଇଶିଆ ପୂଜା ଓ ଭୋଜିର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ଝିଅର ନାମ ଦିଆଗଲା ପାରମିତା । ତା'ର ମୁହଁ ପିଚର ଓ ଆଖରୁ ଜଣାଯାଉଥିଲା ସେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ମଣିଷଟିଏ ହେବ ଓ ତା' ବାପାମାଆଜ ନାମ ରଖିବ । ତା'ପାଇଁ ବିଶ୍ୱାସ ଜ୍ୟୋତିଷୀ କୁରାମଣି ପାଠୀ ଶର୍ମୀ ଜାତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୯

ସେଥରେ ଲୋକାଥିଲା ସେ ମଧ୍ୟ ପିତାମାତାଙ୍କ ବିଛୁଦର କାରଣ ହେବ । ସେଥପାଇଁ କେବେବି ଆମେ ଚିନ୍ତା କରି ନାହୁଁ ବା ସେ କଥାକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରି ନାହୁଁ ।

ମୋ ମନରେ ସବୁବେଳେ ଗୋଟାଏ ତାତ୍ର ଜାହା ଜାଗ୍ରତ ହେଉଥିଲା ପ୍ରତିଭା ପାଠ ପଡ଼ି ଅଧ୍ୟାପନା ରଖିରି କରିଯାରିଲେ ମୁଁ ରଖିରି ଛାଡ଼ି ସାଧାରଣ ଜୀବନ ପରିଧି ରିତରକୁ ରଖିଯିବି ଯାହକୁ ଜଂରାଜୀରେ କହନ୍ତି ପରିଲ୍ଲ ଲାଇପ୍ । ମୁଁ ତେଣୁ ତାକୁ ପ୍ରାଇତେଚ୍ ଭାବେ ବି.ଏ. ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ବରାବର ପ୍ରବର୍ଗରଥିଲି । ସେ ବି ଉଚ୍ଚ ତିଗ୍ରୀ ହାସଳ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲା ଓ ଜାଣିଥିଲା ଦୁଇଟି ଝିଅ ପିଲା ଜନ୍ମ ହୋଇଗଲା ପରେ ଆଉ ମେଡ଼ିକାଲ ବା ବି.ଏସ.ସି. ପାଠ ପଡ଼ିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । ଓଡ଼ିଆ ଓ ପଲକିକାଲ ସାଇନ୍ସ ବିଷୟ ନେଇ ସେ ପଢ଼ାପଡ଼ିରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲା । ଓଡ଼ିଆ ପାଠ ପାଇଁ ମୁଁ ଗାଇଦି ଥିଲାବେଳେ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀରାମ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏମିତିବି ଡକ୍ଟର ଦାଶଙ୍କ ଘର ପାଖପାଖୁ ଆମେ ରହୁଥିଲୁ । ତେଣୁ ବେଳେବେଳେ ତାଙ୍କଠାରୁ ପରାମର୍ଶ ନେବାରେ ଅସୁରିଧା ନ ଥିଲା । ୧୯୭୫ ମସିହାରେ ସେ ବି.ଏ. ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ଓ ପ୍ରାଇତେଚ୍ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ଭଲ ନମ୍ବର ରଖି ଉଚ୍ଚୀର୍ଷ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଆମର ଦିତୀୟ ଝିଅ ମଧୁତ୍ରତାର ଜନ୍ମସରେ ସେ ପଢ଼ାପଡ଼ିରେ ଅବହେଲା କରୁନଥିଲା । ମୁଁ ଏମ.ଏ. ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବେ ଭାଷା ତରୁ ଓ ପାଳି ପ୍ରାକୃତ ସଂସ୍କୃତକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର କୋଟିଂ ଓ ନୋଟ୍ ଦେଉଥିଲି । ମୋ ଅନୁରୋଧରେ ରେତେନସା କଲେଜ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ଉଦ୍ଗାତା ଓ ଡକ୍ଟର ଧନେଶ୍ୱର ମହାପାତ୍ର ଅନ୍ୟ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଦେଖୁଥିଲେ । ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କ ସହଜେ ଆମର ପାରିବାରିକ ସଂପର୍କ ଗଡ଼ିଇଥିଲା । ସେ ସବୁବେଳେ ଉସାହିତ କରୁଥିଲେ ଓ କେତୋଟି ପେପର ପାଇଁ ଦିଗଦର୍ଶନ ଦେଇଥିଲେ ।

୧୯୭୭ ମସିହା ଏମ.ଏ. ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରତିଭା ଦିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲା । ମାତ୍ର ଦୁଇନମ୍ବର ପାଇଁ ୧୮ ମେ ଶ୍ରେଣୀ ହରାଇଲା । ତାଙ୍କାଥିଲା ମୋର ଅଭିଶାପର ଫଳଶୁଦ୍ଧି । କାରଣ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ ସେ ତୁଳ୍ଣ ତାଙ୍କଳ୍ୟ କରୁଥିଲା । ମୁଁ ତେଣୁ ତାକୁ କହିଥିଲି ମୋ ଭାଷାକୁ ତୁମେ ହୀନ ମନେ କରୁଛ, କେବେବି ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । ସ୍ବାଭାବିକଭାବେ ପି.ଏସ.ସି. ରେ ପ୍ରତିଭା ପ୍ରଥମ ଥର ସିଲେକ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ସେଥପାଇଁ ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କ ଶ୍ରୀବାବୁ ମହିଳା କଲେଜରେ । କେତେମାସ ଧରି ତାକୁ ସେଠାରେ ଏକ ଅସାମ୍ୟକର ପରିବେଶରେ ହେତ୍ରାଗୋହିରୀ ସାହିତ ଭଡ଼ାଘରେ ରହିବାକୁ ହେଲା । ପରେ ଅବଶ୍ୟ ଖୋଜାଖୋଜି

କରି ଭଲ ଘରଟିଏ ପାଇଗଲୁ । ପ୍ରତିଭାର ବୋଉ ଓ ପୁରୀରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବା
 ମୋର ସାନ ଦଦେଇ ତା' ଭଲମୟ ବୁଝିବାକୁ ପାଖରେ ରହିଲେ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ରବିବାର
 ଦିନ ସକାଳେ ଯାଇ ପରିବାପତ୍ର କିଣିଦେଉଥିଲି ଓ ସୋମବାର ସଂଧ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ଫେରି
 ସାଥ କଲେଜରେ ପାଠ ପଡ଼ଇଥିଲି । ସେଇ ପୁରୀରେ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ଆମର
 ଢୁଢାୟ ଝିଅ ବର୍ଷମାନ ଆମେରିକା ଅଧିବାସୀ ଅସିତା ୧୯୭୮ରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ।
 ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଡାକ୍ତିରାମଙ୍ଗଳା ମନ୍ଦିର ପାଖକୁ ମୋ ବସାଇର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲି ।
 ଗୋଟିଏ ବିଶାଳ ପାଠାଗାର ଗୋପବଂଧୁଙ୍କ ନାମରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା ଓ ସେଥିପାଇଁ
 ବଡ଼ ହଳଟିଏ ଆମ ଭଡ଼ା ଘରକୁ ଲାଗି ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇଥିଲା । ସେଇ ଘରେ କିଛି ମାସ
 ପାଇଁ ମୋର ବଂଧୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ଓ ପରେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ବଳଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଏମ.ଏ.
 ଓଡ଼ିଆ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ମତଳୁବ ଅଳ୍ଲା ଆସି ରହିଲେ । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
 ବିଶାଳ ପାଠାଗାରକୁ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପଯୋଗ କରିଥିଲେ । ବୋଧହୃଦୟ ସାତ ଆଠମାସ
 ରହିବାପରେ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ସେ ରଙ୍ଗିଯାଇଥିଲେ । ସେଇଘରେ ଆମେ ଯୁବବଂଧୁମାନେ
 ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଏକାଠି ହୋଇ କିଛି ରାଜନୈତିକ ଚର୍ଚା ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲୁ । ମୁଁ କୁମେ
 ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ରାଜନୀତି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଣ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲି ।
 ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ଓ ଆକର୍ଷଣରେ ଶ୍ରୀ ବିଷ୍ଣୁଚରଣ ସ୍ଥାର୍ହୀ, ଦିବାକର ଭୂମ୍ବାଁ, ମୂରଳୀ
 ବାବୁ, ଅମିତାବ ମହାପାତ୍ର ଓ ଶରତ ବିଶ୍ୱାଳ ପ୍ରମୁଖ କେତେଜଣ ଆଭରୋକେଟ୍ ଆମ
 Idler's Club ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବରାବର ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ ।

୧୯୭୭ ମସିହା କଥା ହେବ ବୋଧହୃଦୟ । ତଡ଼କାଳୀନ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସର
 ସର୍ବମୟ କର୍ତ୍ତା ବିଜୁବାବୁ ବିରଳାକ ଜୋଇଁ ମି: ଥରାନୀଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶା କୋଟାରୁ ରାଜ୍ୟରାକୁ
 ପଠାଇବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲେ । ନଦିନୀ ଦେବାଙ୍କ ଇଂଗିଚରେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ବଳ ଏପରି ଏକ
 ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରିବା ସଂଗେସଂଗେ ଆମମାନଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରଭାବିତ କଲେ ।
 ଆମେ ଉଦୟ ବିଜୁବାବୁ ଓ ବୀରେନ୍ ମିତ୍ରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିରିନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଭର ପତ୍ର
 ବାଣୀ ଯୁବ ସଂଗଠନରେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବର ବିରୋଧ କଲୁ । ବଂଧୁ ଶରତ କୁମାର କରଙ୍ଗ
 ସମେତ ଅନେକ ଯୁବନେତା ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି
 ବିଜୟ ପାଣି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଆମେ ଏ ନିଷ୍ଠର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ
 କଲୁ । ଲିଖିତ ପ୍ରତିବାଦ ବି ଦେଲୁ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଆମ ଉଦୟମ ସହିତ ଏକମତ
 ହେଲେବି ସ୍ଵଭାବେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ବିରୋଧାଚରଣ କରିପାରୁ ନଥିଲେ । ସ୍ଥିର ହେଲା
 ଆମେ ଶ୍ରିପାଞ୍ଜଳି ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇ ଯୁବନେତ୍ରୀ ଜନ୍ମିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଭେଟିବୁ- ନଦିନୀ ଦେବୀ
 ସାକ୍ଷାତକାର ପାଇଁ ନିର୍ଭଣ୍ଟ ସ୍ଥିର କରିବେ । ତଦନ୍ତସାରେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନବାବୁ, ଜେନାମଣି

ନରେତ୍ର କୁମାର, ନାରାୟଣ ଦାସ, ମୁଁ ଓ ବିଦ୍ୟାପୁରାର ପ୍ରକାଶକ ପୀଠାମ୍ବର ମିଶ୍ର ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇ ଜହିରାଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଭେଟି ଥରାନୀଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥୀରୁ ପଚିର୍ଗର୍ଜନ କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲୁ । ବିଜୁବାବୁ ପରେ ଆମମାନଙ୍କ ଦିଲ୍ଲୀଯାତ୍ରା ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଓ ଆମମାନଙ୍କୁ ତଥା ସୁବ କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏକ ଭୋକି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କ ନବୀନ ନିବାସରେ ଆପ୍ୟାୟିନ କଲାବେଳେ ଆମେମାନେ ଯାହା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲୁ ତାଙ୍କୁ ସ୍ଵଷ୍ଟ ଭାବେ ଜଣାଇଥିଲୁ । ମୁଁ ପରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ଲେଖାରେ ତାଙ୍କୁ ଫୋଏନିକୁ ପକ୍ଷୀ ଭାବେ ଉପମିତ କରିଥିଲି ଓ ପ୍ରକାଶିତ ଲେଖାଟିକୁ ତାଙ୍କୁ ପଡ଼ିବାକୁ ଦେଇଥିଲି । ଆମେ ଅନୁଭବ କଲୁ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଉପଯୁକ୍ତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବିଶାଳ ମନ ଓ ହୃଦୟ ପାଖରେ ଆମେ ବେଳେବେଳେ ନତମ୍ପକ ହୋଇ ଯାଉଥିଲୁ ।

ଆଜତଳେର୍ ଗୁପର ସୁବନେତାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଡେଶା କଂଗ୍ରେସ ବିଭାଜନର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବା ସ୍ବାଭାବିକ ଥିଲା । ତାହା ୧୯୭୭ ମସିହା କଥା ହେବ । ଏମାନେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ଭେଟି ଓ ଲିଖୁତ ଆକାରରେ ଜଣାଇ ଶତକଢ଼ା ତିରିଶ ଭାଗ ଆସେମ୍ଭି ସିର୍ ଦାବି କଲେ । ଯେତେବେଳେ ମାହାଙ୍ଗ କଥା ଉଠିଲା ପ୍ରଦ୍ୟମବାବୁ ମତକୁବ ଅଲ୍ଲୀଙ୍କ ପାଇଁ ଅତି ବସିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ଶରତ କରଙ୍କ ନାମ ମଧ୍ୟ ବିକଷିତ ଭାବରେ ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରହୁ । ପ୍ରଦ୍ୟମ ବାବୁ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ୧୯୭୭-୭୭ ବେଳକୁ ଆଉ ଆଜତଳେର୍ ମାସିକ ବୈଠକୀୟରା ବସ୍ତୁ ନଥିଲା । ସୁବନେତାମାନେ ନିଜ ନିଜ ବାଟରେ ଥିଲେ । ଯାହାହେଲେ ବି ପ୍ରଦ୍ୟମ କିଶୋର ବଳଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିର ଝଟକି ଉଠୁଥିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ଲୋକୀୟରା ସିର୍ ପାଇବା ଉଦ୍ୟମରେ ଥିଲେ ।

ମୁଁ ସେତେବେଳେ କୁଜଙ୍ଗ ଏରସମା ଅଞ୍ଚଳରେ ସୁବନେତା ଓ ସୁବ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ିବାରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମାବକାଶରେ ବ୍ୟପ୍ତ ରହୁଥିଲି । ସମଗ୍ର ଗ୍ରୀଷ୍ମାବକାଶ ମୋର ଗାଁରେ ବୁଲାବୁଲି କରି ସୁବସମ୍ମିଳନୀ ଆୟୋଜନରେ ବିତୁଥିଲା । ପ୍ରାୟ ପାଖପାଖ ପାଞ୍ଚ ଛଟି ପଞ୍ଚାୟତକୁ ଏକାଠି କରି ସେ ଅଞ୍ଚଳର ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଓ ସୁବ ନେତୃତ୍ବ ସନ୍ଧାନ କାଯ୍ୟରେ ଲାଗିପଡ଼ିଥିଲି । ସ୍ବାଭାବିକ ଭାବେ ମୋ ଉଦ୍ୟମକୁ ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ପୁରାତନ ନେତୃତ୍ବ ବିରୋଧ କରୁଥିଲା । ମୁଁ ୧୯୭୪ ମସିହା ୧ମ ସୁବମେଲା ଆମ ଗ୍ରାମ ପାଖପାଖ ଚନ୍ଦାପାଟ ଦଣ୍ଡାରେ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲି ଓ ଡେଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବିରେନ୍ ମିତ୍ରଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିରାବେ ନିମନ୍ତଶ କରି ଆଣିଥିଲି । ସେତେବେଳେ ପଙ୍କପାଳରୁ ଆମ ଗାଁକୁ ପକ୍କା ରାଷ୍ଟ୍ର ନଥିଲା । ମଣ୍ଡରେ ପାଣି ଯୋରଟାଏ ପଡ଼ୁଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ରାହାମା

ଠାରୁ ଶଗଡ଼ ଗୁଲାରେ ଗରେଇ ମୁଣ୍ଡ୍ୟାଏ ଓ ସେଠାରୁ ପଦହୁଜରେ ଆମ ଗାଁ ଯାଏ ଆଣି
ପୁନଷ୍ଠ କାରରେ ଚନ୍ଦାପାଟ ଦଣ୍ଡାୟାଏ ଆଣିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଆମେ ଏଥିପାଇଁ ଏ
ଅଞ୍ଚଳର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ, ଗମନାଗମନ ଓ ସମାଜ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୂର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଯେଉଁ
ବୁଲଲେଟ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲୁ ସେଥିରେ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତିର ଏକ ନକ୍ଷା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ
ରହିଥିଲା । ନିଜେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଆମର ସାଂଘରଣିକ ପ୍ରୟାସ ଓ କର୍ମ ତତ୍ପରତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି
ସଭାରେ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଛଵିତ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ ଓ ପକ୍ଷପାଳ ଗରାଇ ରାସ୍ତା କାମ ତୁରନ୍ତ
ହେବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଆମେ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ତିନି ଗୁରୋଟି ହାଜରୁଲ,
ଗୋଟିଏ ଢାକ୍ରରଖାନା, ସବୁଦିନିଆ କେତୋଟି ପିରୁରାସ୍ତା ଓ ରାହାମାଠାରେ ଗୋଟିଏ
କଲେଜ ପାଇଁ ଦାବି କରିଥିଲୁ । ଆମ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ଥିଲା ପାନୀୟ ଜଳ ।
ସମ୍ବ୍ରଦ ନିକଟରେ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକରେ କୁଆ ଖୋଲିଲେ ଲୁଣି ଦୋକସି ପାଣି ପଡ଼ୁଥିଲା ।
ସେ ପୁଣି ଜଷତ୍ ହଳଦିଆ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ
ପ୍ରତିଗ୍ରାମକୁ ନଳକୂପ ପାଇଁ ଦାବି କରିଥିଲୁ । ଏଇ ସଭାରେ କିଛି କହିବାକୁ ଦାମୋଦର
ରାଉଡ ନାମକ ସେଇମାତ୍ର ଭେଟେରିନାରୀ କଲେଜରୁ ପାସ କରିଥିବା ଜଣେ ସୁବନ୍ଦି
ମୋ ପାଖୁ ସ୍ଥିପଟିଏ ପଠାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ଆମ ହାତରେ ସମୟ ନଥିଲା ।
ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ନାନାଦି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା । ମୁଁ ତେଣୁ ସେଇ ସ୍ଥିପରେ “ସର, ନଟ୍
ପଶିବଲ୍” ବୋଲି ଲେଖୁ ଫେରେଇ ଦେଇଥିଲି । ଦାମବାବୁ ତା’ ପରଠାରୁ ମୋର
ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କଲେ । ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବାର ରାଜନୈତିକ ଅଭିଳାଷ ଥିଲା ଓ ସେ
ଝକିରି ଛାଡ଼ି ରାଜନୀତିରେ ମାତିବାର ଦୁଃଖାହସ କରିପାରିଥିଲେ ଯାହା ମୋ ପକ୍ଷରେ
ସମ୍ବନ୍ଧ ନଥିଲା । ମୋ ପରିବାର ମୋ ଗୋଡ଼କୁ ଟାଣି ଧରିଥିଲେ ।

ବଡ଼ଭାଇନାଙ୍କ ବିବାହ

୧୯୭୫; ଏଇ ସମୟରେ ମୋର ବଡ଼ଭାଇ ଦାମୋଦର ଶତପଥୀ ଉଚ୍ଛବିଶ
ପାଇଁ କାନାଡ଼ା ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ । ତେଣୁ ମୋ ମନରେ ଗଲୁରି ଉଠିଥିବା ରାଜନୈତିକ
ଜାହାଙ୍କି ମରିଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲା । ତାଙ୍କର ବିବାହ ସଂପର୍କରେ ଏଠି ପଦେ କହିବାକୁ
ମନ ହେଉଛି । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ନୌଶ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ (ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ)ର
ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥାଏ ଓ ତାରାଗ୍ରହ ପାଠଶାରେ ରହୁଥାଏ । ସେଇଠି ମୋର ଜଣେ ପରିଚିତ
ବ୍ୟକ୍ତି ସଦାନନ୍ଦ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘର ବୋଲି ଜାଣିଲାପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଖୋଜିବାକୁ ଯାଇଥିଲି ।
ଦେଖିଲି ପଦର ଶୋଳ ବର୍ଷର ଛିଅଟିଏ ଦାଣ୍ଡଗ୍ରରେ ବସି ପାଠ ପଡ଼ୁଛି । ତାଙ୍କୁ ପଛରିଲି
ଏଇଟା ପରା ସଦାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ଘର ? ସେ କହିଲା -ହଁ । “ତୁମେ ତାଙ୍କର କ’ଣ

ହୁଅ” ? ସେ କହିଲା “ସାନ ଉଦ୍ଧବା” । “କ’ଣ ପଡ଼ୁଚ” ? “ମୋର ଆଗକୁ ଏ ବର୍ଷ
ମାଟ୍ଟିକ ପରିଷାମା” । ମୁଁ ପୁଣି ପରିଲି, ଏ ଘରେ ଆଉ କିଏ ଥା’ତି ? ତୁମ ବାପା ?
“ନା ସେ ମନ୍ଦିରଲେଣି” । “ବଡ଼ ଭାଇନା କଣ ତୁମ ଘରର ମୁରବୀ” ? ସେ କହିଲା
“ହଁ” ।

ଝିଅଟିର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଓ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସଂଲାପରେ ମୁଁ ବିମୋହିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି ।
ହଠାତ୍ ମୋ ମନରେ ଗୋଟିଏ ଭାବନା ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ଏଇ ଝିଅଟି ସହିତ ବଡ଼
ଭାଇନାଙ୍କ ବିଭାଗର ହେଲେ ମନ୍ଦ ହୁଅତା ନାହିଁ । ମୋତେ ଝିଅଟିଏ ବାହିବାର
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିର ଭାଇନା ଦେଇଥା’ତି । ଯେ କୌଣସି ମତେ ସେ କାନାଡ଼ା ଯିବାପୂର୍ବରୁ
ବିଭାଗର ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବ- ତାହା ଥାଏ ଆମ ଘରର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ । ତେଣୁ ମୋ ଉପରେ
ଝିଅଟିଏ ବାହିବାର ଶୁଭଦାୟିତ୍ବ ନ୍ୟୟ ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ସେ ଝିଅଟିକୁ କହିଲି-
ସଦାନନ୍ଦବାବୁ କେବେ ଆସିବେ ? ସଦାନନ୍ଦ ସେତେବେଳେ ଯାଇପୁର ଫେରୋକ୍ରୋମ
କାରଖାନାରେ ସେଇମାତ୍ର ରକିରି ଆରମ୍ଭ କରିଥାନ୍ତି । ମୋ ବଂଧୁ ଅଚ୍ୟୁତ ଓ ସେ
ଉତ୍ତର୍ଯ୍ୟେ କେଉଁର ମାଇନିଂ ସ୍ଥୁଲର ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ସେଇବାଟ ଦେଇ ତାଙ୍କ ସହିତ
ମୋର ସାକ୍ଷାତ ଓ କିଛି ସଂପର୍କ ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ସେ ଝିଅଟିକୁ କହିଲି - “ଆଛା ତୁମ
ବଡ଼ଭାଇନାଙ୍କୁ କହିବ ମୋତେ ଆଜି ବା କାଲି ରେଭେନ୍ସା ଇରିନିଂ କଲେଜରେ
ସାକ୍ଷାତ କରିବେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର କିଛି ଶୁଭୁଦପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଅଛି” । ତା’ପରେ
ମୁଁ ଗଲି ଆସିଲି ।

ମୋତେ ସେଇଦିନ ସଂଧାରେ ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦବାବୁ ଇରିନିଂ କଲେଜରେ
ଦେଖାକଲେ । ମୁଁ କହିଲି ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସାନଭଉଣୀଙ୍କୁ ପାଠ୍ୟପଦ୍ଧତିବା ବେଳେ ଦେଖୁଣି ।
ମୋ ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ସହିତ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବାକୁ ମୋର ଭାରି ଜାହା ହେଉଛି । ସେ
ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିଲ୍ଲୀର ପୁସ୍ତା ଇନ୍‌ସିଟ୍ୟୁଟରେ ସାଇଞ୍ଚିଟ ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଛନ୍ତି । ଶୁଣୁଟି
ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଇଁ କାନାଡ଼ା ଯିବେ । ମୁଁ ତେଣୁ ଆପଣଙ୍କ ମତାମତ ଜୁହଁବି ।

ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦବାବୁ ଟିକେ ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ମୋତେ କହିଲେ- ଏ
ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମୋର ବା ମୋ ବୋଉଙ୍କର ଅରାଜି ହେବାର କିଛି ନାହିଁ । ତେବେ ଆପଣଙ୍କ
ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସରେ ମୁଁ ବିଶେଷ କିଛି ଜାଣିନି । ଆପଣଙ୍କ ଘର ଆତ୍ମ ମୁରବୀମାନଙ୍କ
ମତାମତ କ’ଣ ହେବ ଜାଣିନି । ବଡ଼ କଥା ହେଲା- ଆମେ ଯୌତୁକ ଆକାରରେ କିଛି
ଦେଇପାରିବୁ ନାହିଁ ।

ମୁଁକହିଲି- ମୁଁ ଓ ମୋ ବଡ଼ଭାଇ ଯୌତୁକ ପ୍ରଥାର ବିରୋଧୀ । ଦିତୀୟ କଥାହେଲା,
ମୋ ବଡ଼ଭାଇ ଦୁଇବର୍ଷ ତଳେ ଯକ୍ଷା ଗୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ମାତ୍ରାସର ତାମରମ୍

ହସପିଟାଲରେ ଚିକିତ୍ସିତ ହେଉଥିଲେ ଓ ବର୍ଗମାନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କଠାରୁ ଯାହା ବୁଝିଛି ଜଣେ ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିବା ରୋଗୀ ଅପେକ୍ଷା ଜଣେ ସୁମ୍ଭୁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏ ବେମାରୀ ହେବାର ସମ୍ବାଦନା ଅଧିକ । ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଡାକ୍ତରା ପରାମର୍ଶ କରିପାରନ୍ତି ।

ଆମର କଥାରେ କଥାରେ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ଆରୋପ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ଗୃହାତ ହୋଇଗଲା । ସେ ତାଙ୍କ ଭାବି ଭିଣ୍ଣେଇକୁ ଦେଖିବାକୁ ଛାଇଁଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ କହିଲି ମୋର ବଡ଼ଭାଇ ଝିଅଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିବେ ନାହିଁ । ମୋ ବୁଢ଼ି ଉପରେ ତାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆସ୍ତା ଅଛି । ମୋଟ ଉପରେ ବିନା ମଧ୍ୟଟି ଓ ଦେଖାଇଛାଏଇ ବିଭାଗୀର ପାଇଁ ଆମେ ଉଭୟେ ରାଜି ହୋଇଗଲୁ । ମୁଁ ବଡ଼ ଭାଇନାଙ୍କୁ ଟିଟି ଲେଖି ସବୁକଥା ଜଣାଇଲି ଓ ଦେଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ ଉଭୟ ଦେଲେ- “ତୁ ତ ଦେଖନ୍ତୁ, ମୋର ଦେଖିବାର କି ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି” ?

ବିଭାଗୀର ହେଲା ମେ, ୧୯୭୩ ମସିହାରେ । ବାଣୀ, ବାଜା ବା ରୋଷଣୀ ନଥୁଳା, ବର ଗୋଟିଏ କାରରେ ଆସିଲାବେଳକୁ ସମୟ ପ୍ରାୟ ଦିନ ସାଢ଼େବାର ହେବ । ବରଯାତ୍ରୀ ଅଛେ କିଛି ଆମର ନିକଟ ସଂପର୍କୀୟ, ଭାଇନାଙ୍କର କିଛି ସାଇ ସାଥୀ ସବୁ ମିଶି ମାତ୍ର ପରିଶ ତିରିଶ ଜଣ ହେବେ । କେବଳ ଶଙ୍ଖ ଓ ତେଲିଙ୍ଗି ବାଜାର ନହବତ ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ ହେଲା । ସେତେବେଳକୁ ଭାଉଙ୍କ ମାଟ୍ଟିକ ପରାକ୍ଷା ଦେଇ ପାସ କରିଥା’ନ୍ତି । ବିବାହ ପରେ ସେ ଭାଇନାଙ୍କ ସହିତ ରହିବାକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଝଳିଗଲେ । ଏପରି ଆଦର୍ଶ ବିବାହ ସେତେବେଳେ କୃତି ହୋଇଥିବ । କିନ୍ତୁ ପରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ ଜେଜେବାପା ବୈରାଗୀ ମିଶ୍ର ଥିଲେ ସମାଜ ସଂସାରକ ଓ ବିବରା ବିବାହର ପ୍ରବର୍ଦ୍ଧକ । ମୋର ଶାଶ୍ଵତ ଓ ବଡ଼ଭାଇନାଙ୍କ ଶାଶ୍ଵତ ଉଭୟେ ଥିଲେ ବାଳ-ବିବରା । ଉଭୟେ ଆଦର୍ଶ ସମାଜ ସଂସାରକଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ।

ଫଳୀରବାପା: ୧୯୭୪/୭୫ ମସିହାରେ ମୋ ଜୀବନର ଆନନ୍ଦମୟ ଘଟଣାଥୁଳା ମୋର ଏକ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ଲାଭ ଓ ଦୁଃଖଦ ଅନୁଭୂତି ଥୁଲା ମୋତେ ପୁଅ କରି ନେଇଥିବା ଫଳୀର ବାପାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ । କନ୍ୟାଜନ୍ମର ତାରିଖ ଥୁଲା ଭାତ୍ରବ ମାସ ଜନ୍ମାଷମୀ ଅର୍ଥାତ୍ ସେପଟେମ୍ବର ମାସ ଆଉ ପାଇଁ ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ତାରିଖ ଥୁଲା ଚେତ୍ର ମାସ କୃଷ୍ଣ ନବମୀ ତିଥ୍- ତା ୨୭/୩/୧୯୭୪ । ବାପଙ୍କୁ ବାର୍ଷକ୍ୟ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରହ ଅବସ୍ଥାରେ ବଡ଼ ଦଦେଇ ମଣିଜଙ୍ଗ ଡାକ୍ତରଙ୍ଗାନାଙ୍କୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ ଓ ସେଠାରେ ସେ ମୋତେ ତାଙ୍କ ଭାଗ ସମସ୍ତ ସଂପର୍କ ଦାନ କରି ଏକ ପୁଅ ପତ୍ର କବଳା କରିଦେଇଥିଲେ ବୋଲି ଶୁଣିଲି । କବଳାରେ ଟିପଚିହ୍ନ ଦେବାର ପରେ ପରେ ତାଙ୍କର ଡାକ୍ତରଙ୍ଗାନାରେ

ମୁର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଦସ୍ତଖତ କରିବାକୁ ଆଉ ଅବସର ନଥିଲା । ମୁଁ କଟକରୁ ଯାଇ ସେଇ ସମୟରେ ପହଂଚିଥିଲି । ଶବ୍ଦକୁ ଆମ ଗ୍ରାମ ଶୁଣାନକୁ ଦାହ ପାଇଁ ନିଆୟିବା ସ୍ଥିର ହେଲା । ଗାଁରୁ ବଡ଼ ଦଦେଇଙ୍କ କହିବାମାତ୍ରେ କିଛି ଲୋକ ମଣିଜଙ୍ଗା ଆସି ସେଇଠି କୋଳେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଛ'ମାଇଲ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମ ଶୁଣାନକୁ ବୋହିନେଲେ । ମୁଁ ମୁଖାର୍ଥ ଦେଲି ଓ ସଂସାର କର୍ମ କରିଥିଲି, ତା'ପରେ ପ୍ରତିଭା ଆସି ଗ୍ରାମରେ ପହଂଚିଲା, କୋଳରେ ଛ'ମାସର ଶିଶୁଜନ୍ୟା । ତରୁଥୀ ଦିନଠାରୁ ପଶାପାଣି ଲାଗି ରହିଲା । ଭରଣୀ, ଭିଶୋଇ (କୁଳମଣି ଦାଶ) ଓ ତାଙ୍କ ପିଲାମାନେ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ନବମ ପଶା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ପ୍ରେତକର୍ମ କରିଥିଲି । ଦଶତୁଠ ଠାରୁ ବାର ଦିନ ଯାଏ କର୍ମ କରିଥିଲେ ମୋ ନନା (ପିତା) ଅର୍ଥାତ୍ ଫକାର ବାପାଙ୍କ ପୁତୁରା ସାନ ଆପଣେ । ସେ ମୋତେ ଦଶାହ କର୍ମ କରିବାକୁ ବାରଣ କଲେ । କହିଲେ “ପାଣିରେ ପଶି ତୁବ ଦେଇ ଜଳୁଥିବା ଦଶହାଷି ବାଡ଼େଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ; ଡରିବୁ” । ତେଣୁ ସେ ସବୁ କର୍ମ ସେ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ମୁଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲିକି ନାହିଁ ମୋର ମନେ ନାହିଁ । ଗ୍ରାମବାସୀ ଓ ପାଖଗାଁର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନକୁ ତୋଳନ ଦେବାରେ ଦଦେଇ ଥିଲେ ଏକାତ ଅକୃପଣ । ସେ ଥିଲେ ଗ୍ରାମର ଓ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ମାମଳତକାର । ତେଣୁ ସବୁ ଯେପରି ଭଲ ଭାବରେ ସଂପାଦନ ହେବ ତା'ଥିଲା ତାଙ୍କର ଦୁଷ୍ଟିକୋଣ । ଶୁଣିଲି ସେଥିପାଇଁ ସେ ବାପାଙ୍କର ଜମିଟିଏ ବନ୍ଧା ଦେଇ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ମୋରତ ସେମିତି କିଛି ରୋଜଗାର ନଥିଲା । ମୋ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ବୂର ଅର୍ଥ ନଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ କିଛି ସାହାୟ୍ୟ କରିପାରି ନଥିଲି । ଦଦେଇଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ମୋ ଦେତେଇର ବୁଢ଼ି ଓ ଦୁଷ୍ଟିଭାଗୀ ଥିଲା ଶୁଭ ଉନ୍ନତତର । ଦଶତୁଠକୁ କିପରି ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଭଲ ଲୁଗା ହେବ, ବାରପତ୍ରଦିନ ବାଢ଼ି ପୋଖରୀ ବୁଝା ହେବ, ମାଛ ଧରାହେବ, ଗାଁର ଝିଅବୋହୁମାନେ ଭଲରେ ଖାଇବେ, ଦେ ଦିଆଣୀ ରନ୍ଧା ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରତିର ପରିମାଣରେ ନେବେ, ବାରିକ, ରଜକ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯେତେ ଜଛା ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ବହିନେବେ ସେ ସବୁ ଦେତେଇ ପରିଷ୍କଳନା କରୁଥିଲା । ଆମେ ଥିଲୁ ଏକାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାର । ବୋଉ ଘରକାମରେ ଓ ରନ୍ଧାବଡ଼ାରେ ବ୍ୟେଷ ରହୁଥିଲା ବେଳେ ଦେତେଇ ଗଲାଆଇଲା, ଓଷାବ୍ରତ, ତୋଜିରାତ କଥା ବୁଝୁଥିଲା । ଏ ଦୁଇଜଣଥିଲେ ଆମ ପାଖଗାଁର ହୃଦୟବତୀ ମହିଳା । ମୋତେ ପୁଅ କରି ଦେଇଥିବାରୁ ମୁଁ ସିନା ପିଲାବେଳେ ଦଦେଇ ଦେତେଇଙ୍କ ଉପରେ ରାଗୁଥିଲି କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ହୋଇ ଝକିରି କଲାପରେ ତାଙ୍କ ହୃଦୟବତୀକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ଦେତେଇ ମୋ ଝିଅକୁ କୋଳରେ ଧରି କେତେ ଗେହ୍ନୁ କରୁଥିଲା, କେତେ ଆଦର କରୁଥିଲା, କେତେ ଥଣ୍ଡା ପରିହାସ କରୁଥିଲା । ଠିକ୍ ସମୟରେ ସେ କିପରି ଖାଇବ ସେଥିପାଇଁ ସେ ଥିଲା ଧାନରତ- ସତରେ ମୁଁ କ'ଣ ଦେତେଇକୁ ଜୀବନସାରା ଭୁଲି ପାରିବି ? ତାକୁ କେତେ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖେ ଓ ତା' ଜୀବନର ପରିଣତି କଥା ଭାବିଲେ

ମୋ ଆଖରେ ଲୁହ ଘଲିଆସେ । ଅଥବା ପିଲାବେଳେ ମୁଁ ତାକୁ କେତେ ଗାଳି ନ ଦେଇଛି । ପାତର ଅନ୍ତର କଲେ କେତେ କଥା ନ କହିଛି । ବୋଉଠାରୁ ସେ ବୟସରେ ସାନ ହେଲେବି ବୋଉ ତାକୁ ବଡ଼ ଜା'ର ଅଧିକାର ଦେବାରେ କେବେ ଜଣା କରିନାହିଁ । ଦୁଇ ଜାଆ ଦୁଇ ଉତ୍ତରଣ ଉଚିତ ଚଳିବାର ଏପରି ବିରଳ ପରିବେଶ ଗାଁରେ ଆଉ କିଛି କିଛି ଘରେ ଥୁଲେ ବି ଆମଘରର ଚଳଣି ଥିଲା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସମ୍ମାନଙ୍କନକ । ଦେଠେ ସଂସାର ନାବର ମଙ୍ଗକୁ ଧରିଥିଲା ଆଉ ବୋଉ ଧରିଥିଲା କାତ । ଦବାନବାରେ ଦେଠେ ଥିଲା ଗାଁରେ ଆଦର୍ଶ ସ୍ଵାନାୟା, ବୋଉଥିଲା ସେଥିପାଇଁ କାତର ଓ କୃପଣ । ଭିକାରିଟିଏ ନିଷାଇ ଆମଘରୁ ଫେରୁ ନଥିଲା । କେଯେରା ବଜେଇ ନାଥ ସଂପ୍ରଦାୟର କେହି ଭିକ୍ଷାଜାବା ବା କେଳାସଂପ୍ରଦାୟର କେହି ଭିକ୍ଷାସୀ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ଦି' ପହରରେ ଆମ ଘରୁଛିଁ ତାକୁ ତୋରାଣି ମିଳିବ । ଏସବୁର ପ୍ରଭାବ ଆମଭାବ ଓ ଉତ୍ତରଣୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯେ କିଛି କାମ କରିଛି ତାହା ମୋ ଜୀବନରେ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଛି- “ଦେବାଟାହିଁ ସତ୍ୟ ଏକା ଧନ୍ୟ ହୁଏ ତା’ ଯୋଗୁ ସଂଚଯ । ସେକଥା ପରେ କହିବି ।

୧୯୭୪ ମସିହାରେ ମୋର ବଡ଼ ଭାଇନାଙ୍କ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟା ପାଇଁ କାନାଡ଼ା ଯିବା ସ୍ଥିର ହେଲା । ଭାଉଙ୍କ ସେତେବେଳେ ଆ'ନ୍ତି ଦିଲ୍ଲୀରେ । ସେ ଖବର ଦେଲେ ଯେ ମୋତେ ଯାଇ ତାକୁ ନେଇ ଆସିବାକୁ ହେବ । ବର୍ଷକ ପରେ ଭିଷା ମିଳିଲେ ସେ କାନାଡ଼ା ଯିବେ । ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲି । ପ୍ରତିଭା ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ ଜିଦି କଲା । କୋଲରେ ଛୋଟ ଶିଶୁ । ଏଣେ ରିଜର୍ଟେସନ୍ ହୋଇ ନାହିଁ । କି ଦୁଃସାହସରେ ମୁଁ ସଂସାକ ଓ କନ୍ୟା ସହିତ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲି ଆଜି ଭାବିଲେ ବିସ୍ମୃତ ହୁଏ । ସାଧାରଣ ବଗିରେ ବସିବସି ଓ ତୋଳେଇ ତୋଳେଇ ଯିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ବଡ଼ ଭାଇନା ମୋର ଦୁଃସାହସ ପାଇଁ ଚକିତ ହେବା ସହିତ ମୋତେ ଗାଳି କରିଥିଲେ । ଆମେ କଳିକତା ଯାଇ ସେଠାରୁ କାଳକା ମେଲରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ସିଧାସଳକ ଦିଲ୍ଲୀକୁ କୌଣସି ତ୍ରେନ୍ ଯାଉ ନଥିଲା । ବୋତଳ ପାଣି ମିଳୁ ନଥିବାରୁ ଷେସନର ଟ୍ୟାପ ଝାଟର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା ।

ପୁରୀ ଯୁବଲେଖକ ସମ୍ମିଳନୀ

ଛୋଟ ଶିଶୁକୁ ନେଇ ବିଭିନ୍ନ ସାହିତ୍ୟକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଯୋଗଦେବା ମୋ ପାଇଁ ନୂଆ କଥା ନ ଥିଲା । ସେହିପରି ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଥିଲା ନିଷ୍ଠଳ ଉତ୍ତଳ ଯୁବ

ଲେଖକ ସମ୍ବିଳନୀ, ପୁରୀର ଅନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣା ‘ଏ’ ଗୃପ୍ ହଲରେ ଯାହା ୧୯୭୪ ମସିହା
 ତିଥେମରରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଯୁବ ଲେଖକମାନଙ୍କର ଏହା ଥିଲା ସର୍ବପ୍ରଥମ
 ମିଳନୀ ମାତ୍ର; ତେଣୁ ଆମେ ଦୁହେଁ ଯୋଗଦେବାକୁ ବାଧ ହେଲୁ । ଏଇ ସମ୍ବିଳନୀର
 ମୁଖ୍ୟ ଆୟୋଜକମାନେ ଥିଲେ ଆଡ଼ଭୋକେଟ୍ କୌଳାସ ଲେଜା, ପ୍ରପୁଲ୍ ପଚନାୟକ
 (ସାମାଦିକ), ବ୍ରଜନାଥ ରଥ ଓ ମୋର କ୍ଲୁସମେଟ୍ ଗୁରୁ ମହାନ୍ତି, ଆଡ଼ଭୋକେଟ୍ ।
 ପୁରୀର ବନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସକ୍ରିୟ ସହଯୋଗରେ ଏହା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ମାତ୍ର ଦିନକ
 ପାଇଁ । ସେଠି ହୋଇଥିବା କବିତା ପାଠୋସବରେ ମୁଁ ଓ ପ୍ରତିଭା ଆମ ରଚିତ କବିତା
 ପାଠ କରିଥିଲୁ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଗପ ଓ କବିତା ଉଭୟ ଲେଖୁଆଏ ।
 ସେତେବେଳକୁ ତିନି ଛରିଟି ସମାଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ
 ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରତିଭା କିନ୍ତୁ ଲେଖୁଆଏ କେବଳ କବିତା । ବେଶ ତକ୍ଷୟ ଥାଏ କବିତା
 ଲେଖିବାରେ । ପୁରୀ ସମ୍ବିଳନୀରେ ଯେଉଁ ଗୃପ୍ ଫଟୋ ଉଠାଯାଇଥିଲା ସେଥରେ ପ୍ରତିଭା
 ଝିଅକୁ ଧରି ଆଗଧାତିରେ ବସିଥିବାର ଛବି ଏବେବି ମୋତେ ବନ୍ଦୁ ହରିହର ମିଶ୍ର ଓ
 ବ୍ରଜନାଥ ରଥ ଦେଖାନ୍ତି । ସମ୍ବିଳନୀ ଉପଲକ୍ଷେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ‘ସୋଭେନିର’ରେ
 ମୋର ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ବୋଧହୁଏ ପତ୍ରସ୍ଵ ହୋଇଛି । ମୁଁ କବିତା ଲେଖିବି କି ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବି-
 ସେଥିପାଇଁ ଏଇ ସମୟରୁ ମୋ ମନରେ ଦୃଢ଼ ଉପୁଜିଥିଲା । ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳ୍ୟରେ ରକିରି
 କରିବା ଅର୍ଥ ବୁନ୍ଦୁ ପ୍ରଫେସନାଲ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ସମ୍ବନ୍ଧୀନ ହେବାକୁ ହେବ । ଓଡ଼ିଶାର
 Standard Literary Journal ମାନଙ୍କରେ କେତୋଟି ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଛି ସେ କଥା
 ବିଷୟବିତମାନେ ପରାରିବେ । ପ୍ରକାଶନ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କିଛି ମାର୍କ ଦିଆଯିବ । କିନ୍ତୁ କବିତା
 ଓ ଗପ ପରି ସର୍ଜନଶାଳ ଲେଖା ପାଇଁ ଏପରି ମାର୍କ ଦେବା ପଢ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ତା’ପରେ
 ସମାଲୋଚନା ବିଭାଗଟି ବେଶ ଦୁର୍ବଳ ଥିବାରୁ ମୁଁ ସେଥରେ ଲେଖନୀ ଛଳନା କରିବାକୁ
 ଝାହୁଥିଲି । ଶେଷକଥା ହେଲା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି କବିତାରେ ମୁଁ କେବେବି ପ୍ରତିଭା
 ଶତପଥୀଙ୍କୁ ଚପି ଯାଇପାରିବି ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଘରେ ଦୁହେଁ କବିତା ଲେଖିଲେ ହାଣି
 ମାଙ୍କଡ଼ିଟି, ମାରିପାରେ- ଏ ଭୟ ମଧ୍ୟ ମୋର ଥିଲା । ତେଣୁ ସମାଲୋଚନାକୁ ମୋ
 ନିଜସ୍ଵ ସରଣୀ ଭାବେ ମୁଁ ବାଛି ନେଇଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିଥିଲି ଉଭୟ ସମାଜାମ୍ବକତା ଓ
 ସର୍ଜନଶାଳତା ଏକାଠି ସହାବସ୍ଥାନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ମୋତେ ବରାବର ବନ୍ଦୁ
 କୌଳାସ ଲେଜା କହୁଥିଲେ ଯେ ତୁମର କବିତା ଖୁବ୍ ମେଟା ଫିଜିକାଲ୍ ହେଉଛି ।
 କବିତା ଲେଖା ଛାତ ନାହିଁ ।” କେହି କେହି ବନ୍ଦୁ ଗପ ଲେଖାକୁ ବି ପସାଦ କରୁଥିଲେ ।
 କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟାପନା କଲେ ଆଲୋଚନା ଓ ସମାଲୋଚନା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
 ବୃତ୍ତିଗତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉନ୍ନତିର ପରିମାପକ ହେବ । ଆଧୁନିକ କବିତାକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଇଥିଲି;

ତେଣୁ ସେଇ ସଂପର୍କରେ ସମାଲୋଚନା ଲେଖିବା ପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଦାୟବନ୍ଧ ହୋଇଗଲି । ମିସେସ୍ ଶତପଥୀ ମଧ୍ୟ କେବେ ମୋଡେ କରିବିତା ଲେଖିବାକୁ ଉପାଦ୍ଧିତ କରିନାହାନ୍ତି; ବରଂ ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନାକୁ ଖୁବ୍ ପସଦ କରିଛନ୍ତି । ବୋଧହୃଦୟ ଏଇ ସମୟରେ ମୁଁ ଯୁବମେଳା ପ୍ରତିବର୍ଷ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ କରୁଥିବାରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖି ହୋଇଯାଇଥିଲା ଯାହାର ଶାର୍ଷକ ଥିଲା ‘କ୍ଲାନ୍ଟି ନା କ୍ଲାନ୍ଟି’? ଏଇ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ଏତେମାତ୍ରାରେ ଆବୃତ ହେଲା ଯେ ପରେ ବି.ଏ. ଶ୍ରେଣୀର M.I.T ପୁସ୍ତକରେ ଏହା ମୁଦ୍ରିତ ହେବା ଫଳରେ ପାଠ୍ୟ ଖସତାରେ ସାମିଲ ହୋଇଗଲା । ଏ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପାଇଁ ମୁଁ ଏତେ ପ୍ରଶନ୍ତି ଓ ସାଧୁବାଚ ପାଇବି ଯାହା ପାଖରେ ଯେକୌଣସି ପୁରସ୍କାର ମଳିନ ହୋଇଯିବ । ସେଇଥରୁ କିନ୍ତି ଅଂଶ ଏଠାରେ ଉଦ୍ବାର କରିବା ପ୍ରାସଜିକ ମନେ କରୁଛି-

“....ହେ ମୋର ଦେଶର ଅଗଣିତ ଉଦ୍ବାନ ଯୁବ ଓ ଛାତ୍ରଶଙ୍କି,
ନିଜକୁ ଉପଲବ୍ଧି କର । ସତ୍ୟକୁ ଆବିଷାର କର । ଯୁଦ୍ଧକୁ
ସାବ୍ୟସ୍ତ କର । କ୍ଲାନ୍ଟି, କ୍ଲାନ୍ଟି ହିଁ ହେଉ ତୁମର ମନ; ଅବସନ୍ନତା
ବା କ୍ଲାନ୍ଟି ନୁହେଁ । ମିଥ୍ୟାଙ୍ଗର ଓ ପରାଜୟ ନୁହେଁ । ତୁମ
ଦୁର୍ବାର ଜୟଯାତ୍ରାର ଶୋଣିତ ବାର୍ଗା ଆଗାମୀ ଭାରତ ଲେଖ
ରଖିବ ଓ ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କୁ ଭାରତ ଜନନୀ ଜନ୍ମ ଦେବ ।
ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ତୁମକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।
ତୁମେ ସ୍ଵାଗତ କରିବ । ଏ କଥା ଯେପରି ଭୁଲି ନ ଯାଅ ଯେ,
ତୁମେମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦୀପ୍ତ ମଣାଳ, ଆଗ୍ରେୟ
ବିଶ୍ୱାସ, ଜୁଲମାନ ଉଲକାପିଣ୍ଡ ।”

୧୯୭୭ ମସିହା ବେଳକୁ ଆମ ଯୁବକଂଗ୍ରେସ ସଂଗଠନ ବିଭାଜିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । କାରଣ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସ ସଂଗଠନରେ ମଧ୍ୟ ବିଭାଜନର ରେଖାପାତ୍ର ହେଲା । ବରଂ ଏହା ଥିଲା ଏକ ଜାତୀୟ ସମସ୍ୟା । ଜନ୍ମିରାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଉତ୍ସାନ ପରେ
ବିଜୁବାବୁଙ୍କର ଓଡ଼ିଶାରେ ସେପରି କିନ୍ତି ଗୁରୁତ୍ୱ ରହିଲାନି । ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲେ
ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ । ସେ କେନ୍ଦ୍ରରେ ସ୍ଥାଧୀନଭାବେ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ବ
ସମ୍ବାଦିଲେ । ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସରେ ବିଜୁବାବେନ ଓ ବିଜୟ ପାଣିଙ୍କ ସମୟ ସରିଥରି
ଆସୁଥିଲା । ଆମ Idler's groupର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଦୂଯମ୍ କିଶୋର ବଳ ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀଙ୍କ
ସହିତ ହାତ ମିଳେଇଥିଲେ । କାରଣ ମାହାତ୍ମା ଅଞ୍ଚଳରେ ଶରତ କୁମାର କର ମାମକ
ଜଣେ ତରୁଣ ଅଧ୍ୟାପକ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାଜନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ମତଲୁବଙ୍କ ସ୍ଥିତି
ପ୍ରାୟ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଗଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦୂଜଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ

ହୋଇଗଲା ଓ ତକ୍ର ମହତାବଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ଜନକଂଗ୍ରେସ ନାମକ ଏକ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଗତି ଉଠିଲା । ୩୦ ଶତକତା ସୁବକଳୁ କଂଗ୍ରେସ ଟିକେଟ୍ ମିଲିବାରେ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ପରି ପ୍ରଗତିଶାଳ ନେତା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନ ଦେବାରୁ କେତେକ ସୁବନେତା ଜନକଂଗ୍ରେସ ଆଡ଼କୁ ଡଳିଗଲେ । କହକଂଗ୍ରେସରେ ଥିଲେ ତକ୍ର ମହତାବ, ଶ୍ରୀ ପବିତ୍ର ମୋହନ ପ୍ରଧାନ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ପଞ୍ଜନାୟକ, ବନମାଳୀ ପଞ୍ଜନାୟକ, ମୁରଳୀଧର ଜେନା, ଉପେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଶାତନ୍ତ୍ର କୁମାର ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ଅନେକ ଅଭିଜ୍ଞ ନେତା । ଏରସମା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ସେତେବେଳେ ପାରାଦାପଠାରୁ ଗରେଇ ଓ ପକ୍ଷପାଳ ପଞ୍ଚାୟତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । ଆମ ଗୀଁ ଥିଲା ଏଇ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳାରେ । ମୁଁ ଜାଣିଲି ଯେ ବିଜୁବାବୁ ନିଷ୍ଠିତ ଭାବେ ରହମାଳୀ ଜେମାଙ୍କୁହିଁ ଟିକେଟ୍ ଦେବେ, ତେଣୁ ୧୯୭୭ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଜନକଂଗ୍ରେସର ସର୍ବ୍ୟ ହୋଇଗଲି ଓ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଳନା ସମିତିରେ ଗୁହାତ ହେଲି । ମୋର ଏ ନିଷ୍ଠାର ପାଇଁ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନବାବୁ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ ହେଲେ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସରେ ଥଳ ମିଳୁ ନଥିଲା । ନଦିନୀଦେବୀ ତଥାପି ବିଜୁବୀରେନ ନୀଳମଣିଙ୍କ ବ୍ୟହ ଭାଙ୍ଗିପାରୁ ନଥିଲେ ।

The Cuttack Culture : ଏଇ ସମୟରେ (୧୯୭୭ ମସିହା ହେବ) ଆମେ କଟକରେ The Cuttack Culture ନାମରେ ଏକ ସମାଜ-ରାଜନୈତିକ ସଂଗଠନ ଗତିଥିଲୁ । ଏହାର ସରାପତି ଥିଲେ ଜନ୍ମିସ ରାଜକିଶୋର ଦାସ ଓ ମୁଁ ଥିଲି ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ । ନଦିନୀଦେବୀ କେଉଁରେ ଉପମନ୍ତ୍ରୀ ହେବା ପରେ ଆମେ ତାଙ୍କୁ କଟକରେ ଉଛୁସିତ ସମର୍ପନା ଦେଇଥିଲୁ । ଆମ ସଂଗଠନର ବୈଠକଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟତଃ ଜନ୍ମିସ ଦାସଙ୍କ ଘରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହେଉଥିଲା ଓ ସେଥିରେ କଟକର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ଜନ୍ମିସ ସୁଗଳ କିଶୋର ମହାନ୍ତି, ତକ୍ର ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର, କାଲିଦୀତରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ତକ୍ର କୁଞ୍ଚିତବିହାରୀ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଭୌରବ ମହାନ୍ତି, ବଡ଼ ବଡ଼ ଓକିଲ, ରାଜନେତା ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଯୋଗ ଦେଇ କଟକର ସାସ୍ତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ନାନା ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଉଥିଲେ । ତନ୍ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ହେଲା ବକ୍ରକବାଟୀ ନାଳର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଛାତ-କରଣ । ଏହି ଅପରିଷାର ନାଳଟି ବହୁ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ରୋଗର କାରଣ ଥିଲା । ତେଣୁ ଆରମ୍ଭରୁ କାଠୀଯୋତି ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ ଛାତ ଦାରା ଘୋଡ଼ାର ରଖିଲେ ପରିବେଶ ନିର୍ମଳ ରହିବ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଭାବୁଥିଲେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ କଥା ମନେପଡ଼ୁଛି- କଟକ ସହରର ରାସ୍ତାକତରେ ମେଘା ଓ ଛେଳି କଟା ହେଉଥିବା ବୀରସ ଦୃଶ୍ୟକୁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ମହାନଦୀ ପଠାରେ ଏକ କିଲଖାନାର ପରିକଳ୍ପନା । ବକ୍ରବଜାରଠାରେ ଗୋରୁଗାଇ କଟାଯାଉଥିବା କିଲଖାନାକୁ ଦୂରକୁ ଉଠେଇ ନେବାକୁ ଆମେ ପ୍ରସ୍ତାବ

ରକ୍ଷାଥିଲୁ । ସେହିପରି କଟକ ଷେସନଠାରେ ଓଡ଼ର ବ୍ରିଜ୍ ଓ ମହାନଦୀ-କାଠେଯୋଡ଼ି ନଦୀବନ୍ଧର ଉଚ୍ଚତା ବୃକ୍ଷ ଓ ବନ୍ଧରେ ସର୍ବକାଳୀନ କଂକ୍ରିଟ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରା ନିର୍ମାଣ ଥିଲା ଆମର ଆଉ ଏକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତାବ । ଏପରି ପ୍ରସ୍ତାବ ସ୍ଵତଃ ଓ ସାରାବିକଭାବେ କେତେକ ପୂରଣ ହୋଇଛି ସମୟକୁମେ । କିନ୍ତୁ The Cuttack Culture ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ ଘନଘଟା ଭିତରେ ଓ ମୋର ଭୁବନେଶ୍ୱର ବାଣୀବିହାରକୁ ଝଲି ଆସିବା ଫଳରେ ହୋଇଗଲା ଉପସଂହାରିତ । ନିଜେ ଜଷ୍ଟିସ୍ ଦାସ ମଧ୍ୟ ରୋଗଗ୍ରୁଷ ହୋଇଗଲେ । ତଥାପି ୧୯୭୧-୭୨ ବେଳେ ଆମେ ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀକୁ ଖୁବ୍ ରାଜନୈତିକ ସମର୍ଥନ ଦେଇଥିଲୁ- ତାହା ଥିଲା କାଳିଆବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ଜନିତ । ସେ କଥା ପରେ କହିବି । କଟକ କଳଚର ଜମରଜେନ୍ସି ପରେ ପରେ ପ୍ରାୟ ନିଷ୍ଠାଣ ହୋଇଗଲା ଓ ମରିଗଲା ନହିଁଲେ ଚଲେ ।

୧୯୭୪-୭୭ ମସିହାରେ ମୋର ରାଜନୈତିକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣି : ୧୯୭୭ ବର୍ଷାରୟ ଦିନ ମୁଁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଥିଲି ଓ ଏଇ ପହିଲା ଦିନ ଅଠରବାର୍କି ଯାଇ ସେଠାରୁ କାଳିଆପାଟର ପୂର୍ବତନ ସରପଞ୍ଚ କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ସାମଳଙ୍କ ସହିତ ଶୋପିଆକୁଦ କଷା ଦେଖିବାକୁ ଗଲି । କାଳିଆପାଟ ଅଞ୍ଚଳର କେତେକ ଭୂମିହୀନ ଲୋକ ଜଙ୍ଗଳ କାଟି କଷା ଝକ୍ଷ କରିବାକୁ ଝହୁଛୁନ୍ତି; ସେଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଓ ପିସଳ ଗ୍ରାମର ଝକ୍ଷୀମାନଙ୍କର କଳହ ଉପୁଜିଛି । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ମୋ ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଭିଛୁନ୍ତି । ଏତେବାଟ ତଙ୍ଗାରେ ନଦୀପଥରେ ଯିବା ମୋ ପାଇଁ ପ୍ରଥମ ଅନୁଭୂତି ଥିଲା । ନବବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଦିନରେ ମୁଁ ମୋ ଅଞ୍ଚଳର କିଛିଲୋକଙ୍କ ସମସ୍ୟାରେ ଯେପରି ଜିତି ହୋଇଗଲି ତାହା ଚିରସ୍ଥାୟୀ ହେଉ- ଏଥୁପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଲି । ଦୁଇଦିନତଳେ ବିଗତବର୍ଷର ଡିସେମ୍ବର ତାଣରିଖ ଦିନ ବହୁ ପଥଶ୍ରମ କରି (ପ୍ରାୟ ୨୨କି.ମି. ପାଦରେ ଝଲିଥିଲି) ଏରସମାରେ ପହଞ୍ଚ ଗୌରାଶ୍ୟାମବାବୁଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆସିଥିବା ଅନାସ୍ତ୍ର ପ୍ରସ୍ତାବର ସମାଧାନ କରି ମୁଁ ଖୁବ୍ ଆୟାନନ୍ଦ ଲାଭ କରିଥିଲି । ତାହାହିଁ ଥିଲା ମୋର ଯୁବକଂଗ୍ରେସ ରାଜନୀତିର ପ୍ରଥମ ସଫଳ ପଦକ୍ଷେପ । ମୁଁ କୁଜଙ୍ଗରୁ ବାଲିଆ-ବାଲିତୁୠ- ସେଠାରୁ ନୂଆଗ୍ଗା, ଡିକ୍କିଆ, ଗଡ଼କୁଜଙ୍ଗ ପଞ୍ଚାୟତମାନ ଦେଇ ଓ ସରପଞ୍ଚମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ବୁଝାଇ ଏରସମା ରାଷ୍ଟ୍ର ଧରିଲା ବେଳକୁ ଖୁବ୍ କାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ସେଦିନ ସଂଧାରେ ପୁଣି ବ୍ଲୁକ୍ S.D.O. ଓ ମୁଁ ପକ୍ଷପାଳ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର ବଣିକୁଦିତାରେ ଲୋକଙ୍କୁ ତାଳୁଅ ଧାନ ଫସଳ ପାଇଁ ସଭାରେ ଉପସଂହାରି କରି ଗ୍ରାମ ସଭାରେ ଉଦ୍ବୋଧନ ଦେଇଥିଲୁ । ରହାକରବାବୁ ନାମକ ଜଣେ ଝକ୍ଷ ତାଙ୍କ ଭାଷଣରେ ତାଳୁଅ ଝକ୍ଷକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଥିଲେ- “ରାଗରେ ଖାଇ ହେଉନି କି ସାଦ ଯୋଗୁଁ ଛାତି ହେଉନି ।” ଏହାହିଁ ଏ ଝକ୍ଷ ପ୍ରତି ଥିଲା ସାଧାରଣ ଝକ୍ଷୀର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ।

ଡାକରେ ପ୍ରାୟ ଦଶ କିଲୋମିଟରରୁ ଅଧିକ ରାସ୍ତା ଆମେ ଜଳପଥରେ ଆସି ସାରିଥାଉ । ସେମାନଙ୍କ କଷା ଓ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରଶାଳୀ ଦେଖୁ ରାତିରେ କାଳିଆପାଚରେ ରହିଲି । ମୋ ଆଗମନ ଉପଳକ୍ଷେ ସେ ପଞ୍ଚାୟତରେ ସେଇ ରାତିରେ ସଭା ଓ ଭୋକିର ଆୟୋଜନ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରତ୍ଯେକ ମାଛ ଓ ବହନିଆ ମରିଷ୍ଟ କ୍ଷାରରେ ପାଏସ୍ - ଖୁବ୍ ସ୍ଵଦିଷ୍ଟ ଭୋଜନ ନିଷୟ । ତା' ପରଦିନ ଥିଲା ସମର ଦଶମା ଓ ମୁଁ ସତ୍ୟରାମାପୂରରେ ପ୍ରତିଭା ଓ କୁନି ଝିଅ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ବୋଲି ପ୍ରତିଶୁଦ୍ଧ ଦେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଶୁଦ୍ଧ ରକ୍ଷା କରିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ମୁଁ ସେ ସୁବକଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଖୁବ୍ ସକ୍ରିୟ ହୋଇପାରିଥିଲି, ସେ କଥା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବୀରେନ୍ ମିତ୍ରଙ୍କ କାନକୁ ଯାଇଥିଲା । କାରଣ ଗୋଟିଏ ସଭାରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ନୀତି ଓ ଆଦର୍ଶର ଖୁବ୍ ସମାଲୋଚନା କରିଥିଲି । ଆମ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ହୁଏତ ଏ କଥା ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇଛନ୍ତି । ବୀରେନ୍ ମିତ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ଜନସ୍ଵାର୍ଥ ବିରୋଧୀ କେତୋଟି କାମରେ ସେତେବେଳକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରିଥିଲେ ଓ ଶାସନଗତ ଅଂସଗତିର କଥା ମଧ୍ୟ ଉଠୁଥିଲା । ସେ ଯେଉଁପରି ଭାବରେ ରେଭେନସା କଲେଜର ଛାତ୍ରନେତାମାନଙ୍କ କାନ୍ଦରେ ହାତ ରଖି ଫଟୋ ଉଠାଇଥିଲେ ତାହା ଆମେ ସମର୍ଥନ କରିପାରୁ ନଥିଲୁ । ତା ନା. ୧.୨୭ରେ ଛୁଟି ପରେ କଲେଜ ଖୋଲିବାରୁ ମୁଁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ସଂଗଠନରୁ ଫେରିଆସି ସାଧ କଲେଜରେ ପହଞ୍ଚ ଯାଇଥିଲି । ମୋର ଏତେବେଳକୁ ଏରସମା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀର ବହୁ ମୁଖ୍ୟା ଲୋକ ପରିଚିତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଦିବେଦାଙ୍କୁ ଭେଟି ରାଜନୀତି ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲି । ସେ ମୋ ବିଭାଗରବେଳେ ଆମକୁ ଆଶାବାଦ ଜଣାଇ ଚିଠିଟିଏ ଲେଖିଥିଲେ । ମୋ ଶ୍ଵରୁଙ୍କ ସହିତ ସେ ହଜାରାବାଶ ଜେଲରେ ଏକାଠି ଥିଲେ ବୋଲି ସେଇ ଚିଠିରୁ ଜାଣିଥିଲି । ଆଜି କାହିଁକି କେଜାଣି କେନ୍ଦ୍ରରେ ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ଏସ ଚୌଧୁରାଙ୍କୁ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀଭାବେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଲବାହାରୁ ଶାସ୍ତ୍ର ନିୟୁତ୍ କରିବାରୁ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅଧିକ କିଛି ଜାଣିବାକୁ ମୋର ଜାହା ଜାଗର୍ତ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ପରାମରିବାରୁ ସେ କହିଲେ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ବିରଳାଙ୍କ ଲୋକ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବୋଧହୁଏ ବିରଳାଙ୍କ ଜାଲରେ ଫସି ଯାଇଛନ୍ତି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଫେରିଲି ବସରେ । ଦେଖିଲି ସରକାରୀ ବସର କଣ୍ଠକୁର ପ୍ରାୟ ପଦର କୋଡ଼ିଏ ଜଣକଠାରୁ ବସ ଭତା ନେଇ ବି ଟିକେଟ୍ ଦେଉନାହିଁ । ମୁଁ ସମ୍ବଳି ପାରିଲିନି । ବଢ଼ ପାଟିରେ ପ୍ରତିବାଦ କଲି । କିନ୍ତୁ ଆମ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କଣ୍ଠକରଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କଲେ । ଭାରି ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରି ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସି ରହିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଜଣକ ମୋ ସିଂ ପାଖକୁ ଆସି ମୋତେ

ହତାତ କ୍ଷମା ମାଗିଲେ ଓ କହିଲେ ଏ ବସ କଣ୍ଠକୁର ଜଣେ ଅଭାବପ୍ରତି T.B. ରୋଗୀ । ଜାଣିଲି ନିଜ ଜୀବନର ଦୁର୍ଦ୍ଶ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଦୁର୍ନୀତି ପ୍ରତି ଉସାହିତ କରିଛି । ସମ୍ବନ୍ଧ ଜୀବନପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ଉଠିଛି । ମୁଁ ଓହ୍ଲାଜଳାବେଳେ ତାଙ୍କୁ କହିଲି “ଆପଣଙ୍କ ପରି ବହୁଲୋକ ଏ ଦେଶରେ ରୋଗବାଧକୀୟରେ ଔଷଧ ଓ ପଥ୍ୟ ପାଇଁ ସମ୍ବଲ ପାଉନାହାନ୍ତି । ଦେଶରେ ବହୁ ସମସ୍ୟା ରହିଛି- ଗରିବୀ ସମସ୍ୟା ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଛବି; ତା’ ବୋଲି କ’ଣ ଘେରି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟକୁ ଉଚିତ ପହା ବୋଲି ଧରିନେବା ? ଭାରତୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଓ ଆଦର୍ଶର କ’ଣ କିଛି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ?” ସେ ନାରବ ରହିଲେ । କଲେଜ ଛକରେ ମୁଁ ଓହ୍ଲାଜଗଲି । ଗାତି ଟାଉନ୍ ଉଚିତରକୁ ଆଗେର ଗଲା ।

ଜାନ୍ମୟାରୀ ୧୯ ତାରିଖ । ଗତ ରାତିରେ କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋତେ ଭଲ ନିଦ ହେଉନଥିଲା । କେତେକ ମନେ ନ ଥିବା ଦୁଃସ୍ଥିତି ବି ଦେଖିଲି । ତୋରୁ ତୋରୁ ଖବର ପାଇଲି ଗତ ରାତିରେ ତାସକେଣ୍ଟାରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଲବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀକର ମୁତ୍ୟ ହୋଇଛି । ରେଡ଼ିଓ ଖୋଲି ବାର୍ତ୍ତା ସହିତ ସ୍ଵୁଗପତ୍ର ଗୀତାପାଠର ଧୂନି ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି । ମୋ ଆଖରୁ ୦୯୦୯ ଲୁହ ବୋହିଯିବାରେ ଲାଗିଲା । ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଜଣେ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ମହାନ୍ ପୁରୁଷ ଥିଲେ, ମହାନ୍ ଭାରତୀୟ ମଧ୍ୟ । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି- ନା ଥିଲା ପରଂପରା, ନା ଥିଲା ବିଷୟ ଓ ପୌତ୍ରକ ସଂପର୍କ ? ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟବିର ପରିବାରରୁ ଆସି ସେ ଭାରତୀୟ ଜନସମାଜରେ ଦେବତାର ଆସନ ଅଧିକାର କରିବସିଥିଲେ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଦ୍ଵାରା ବି ଦେଶ ଶାସନ କରିନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଦେଶବାସୀ ତାଙ୍କ ମହବକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ଏକ ମହାନ୍ ଆମା ଓ ଭାରତୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ପ୍ରତାଙ୍କ । ତାଙ୍କ ଆମବଳିଦାନରେ ପୁଥିବାରୁ ଯୁଦ୍ଧ ସଂକଟ ଦୂର ହେଉ ଏହାହିଁ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲି । ନ ଗାଧୋଇ ଖାଇବିନି ବୋଲି ସ୍ଥିର କରି ସତ୍ୟଭାମାପୁରରୁ କଟକ ଆସି ପ୍ରାୟ ଦିନ ୨ ଟାରେ ଜଣକ ପାଇଁ ଥିବା ଭାତକୁ ଆମେ ଦୂର ଭାଇ ବାଣୀ ଖାଇଲୁ । ସଂଧାରେ ଶାତିଆମ ପତିଆରେ ବିରାଟ ଶୋକ ସରା ହେଲା । ପାକିସ୍ତାନ ଭାରତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରି ହାରିଥିଲା । ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟମାନେ ଲାହୋର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଖଲ କରି ବସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସହି ଓ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ରସିଆ ଆତ୍ମ ଖୁବ୍ ଛପ ପଡ଼ିଲା । ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସେଇ ଭପର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଶାନ୍ତି ଚୁକ୍ରିରେ ଦସ୍ତଖତ କରି ହୃଦୟବନ ବନ୍ଦ ଯୋଗୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଆଖି ବୁଜିଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଆଉ କି ରହସ୍ୟ ରହିଲା ପୁଥିବା ଜାଣିଲାନି । କୌଣସି ଭାରତୀୟ ମନରେ ଆଜି ସରାଗ ବା ଉଲ୍ଲୁପ୍ତ ନାହିଁ । ସେ ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିର ମରଣ ପରୁଆର, ଶବାଧାରର ଶୋଭାୟାତ୍ରା ଦେଖିବା ପାଇଁ ଦିଲ୍ଲୀ ରାଜପଥରେ ଆଜି ଲକ୍ଷାଧୂକ ଲୋକଙ୍କ ସମାଗମ (ତା ୧ ୨/୧୨୭) । ରୁଷିଆରୁ ଆସିବନ୍ତି

ପ୍ରଧାନମହୀ କୋସିଜିନ । ସେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଶୋକବିଷ । କାରଣ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମର ସାର୍ଥକ ମୁହଁର୍ଗରେ ମହାନ୍ ମଣିଷଟିର ମହାଯାତ୍ରା ହୋଇଗଲା । ଅଧିକ ଖଣ୍ଡି ହେତୁ ଏପରି ହୃଦୟାତ ହେଲା ବୋଲି ଉତ୍ସ ରସିଆ ଓ ଭାରତ ତାଙ୍କର ବୁଲେଟିନ୍ରେ କହିଛନ୍ତି । ହୁଏତ ହୋଇଥିବ । କାମ କରୁଥିବା ମୁହଁର୍ଗରେ ସେ ଚଳି ପଡ଼ିଲେ । ଏ ଅବଶ୍ୟ ଥିଲା ବାରର ମରଣ । କିନ୍ତୁ ଭାରତରେ ତାଙ୍କ ପରି ଆଉ ଜଣେ ନିରାତମର, ସାଧ୍ୟ, ବିନ୍ୟୀ ଓ ଅନ୍ତରାମ୍ଭାରେ ଖୁବ୍ ଚାଣ୍ଟୁଆ ନେତା ଜନ୍ମହେବାର ସମ୍ବାବନା ନାହିଁ । ଭାରତ ତା'ର ମହାନ୍ ସତାନକୁ ହରାଇଲା ।

ମୁଁ ସ୍ଵରାଜ୍ୟାଶ୍ରମକୁ ଗଲି । ସେଠାରେ ମୋତେ ଭାଗବତ ପାଠ କରିବାକୁ ନେତାମାନେ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭବନ ଶୋକସରାରେ ବି ଯୋଗ ଦେଲି । ସେଠି କଟକ ସହରର ସମସ୍ତ ସାହିତ୍ୟକ ପ୍ରାୟ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇଥିଲେ । ବାରଦିନ ବ୍ୟାପୀ ଶୋକଦିବସ ପାଳନ ହେବ ବୋଲି ଦେଶର ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତରଫରୁ ଘୋଷିତ ହୋଇଛି । ମୁଁ ମନେ ମନେ ମୁଣ୍ଡର କଲି କୁଜଙ୍ଗ ଯାଇ ସେଠାରେ ଶୋକ ସଭାଟିଏ ଆୟୋଜନ କରିବି ।

ତା. ୧୪/୧ ରେ ମୁଁ କୁଜଙ୍ଗ-ଏରସମା ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରାୟ ୩୦ଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠିଲେଖୁ ଆସନ୍ତା ତା. ୧୮.୧ ଅପରାହ୍ନ ୪ଟା ବେଳେ କୁଜଙ୍ଗ ହାଟ ପଡ଼ିଆରେ ଶାସ୍ତ୍ରାଜୀଙ୍କ ପାଇଁ ଆମମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ଶୋକସରା ହେବ ବୋଲି ଜଣାଇଲି । ତା ପୂର୍ବଦିନ ନିଜେ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ପହଞ୍ଚି ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ସେମାନଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ଆଶ୍ରମାନ୍ତିକ କରିଥିଲି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ କୁଜଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳର ସର୍ବମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ହାତିବନ୍ଧୁ ଶତପଥୀ ଓ ପକ୍ଷପାଳର ସରପଞ୍ଚ ତୌଧୂରୀ ବଂଶାଧର ମିଶ୍ର, ବଳରାମପୁର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପଚନାୟକ । ସମ୍ବରତଃ ତା ୧ ରିଖ ରାତିରେ ମୁଁ ପଙ୍କପାଳରେ ବଂଶୀ ଭାଇନାଙ୍କ ଘରେହଁ ରାତ୍ରିଯାପନ କରିଥିଲି । ଯୁବକଂଗ୍ରେସ ରାଜନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଥିଲା ମୋର ପ୍ରଥମ ଜନସରା- ତା' ପୁଣି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଏକ ଶୋକାର୍ଦ୍ଦ ପରିବେଶରେ । ତା ୧୮ ରିଖ ଶୋକସରାରେ ଆଶାନ୍ତରୂପ ଜନସମାଗମ ନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୁଜଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ମୋର ଏ ପ୍ରଥମ ରାଜନୈତିକ ସଭା ସଫଳ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି । ଭାରତର ନୃତନ ପ୍ରଧାନମହୀ ଭାବେ ଆସନ୍ତାକାଳି ମିଶ୍ରସ ଜନିରାଗାନ୍ଧି ଶପଥ ନେବେ । ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏ ସଭାରେ ସାଗତ କରିଥିଲୁ । ରାତି ପାଇଁ ଆଲୋକର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିବାରୁ ସଂଧା ପୂର୍ବରୁ ସଭାକାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଥିଲା । ହାତଦିନ ଥିବାରୁ ସାଭାବିକ କିଛିଲୋକ ସଭାକୁ ଆସୁଥିଲେ ଓ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଠିଆ ହୋଇ ବଢ଼ିବା ଶୁଣି ହାଟ କରିବା ପାଇଁ ଝଲିଯାଉଥିଲେ । ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ କିଏ, ସେ ମଲେ କି ରହିଲେ ସେମାନଙ୍କର ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି ଉଦ୍ଦବେଶ ନଥିଲା ।

ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ମୁଁ ଲେଖୁଥିବା କବିତା ‘ଆଲୋକ ଶିଖ’ ତା ୨୭.୧.୧ ରେ ଆକାଶବାଣୀ ଦ୍ୱାରା ରେକର୍ଡ କରାଯାଇଲା । ଆସନ୍ତା ଜାନୁୟାରା ତା ୨୪ ରିକଷ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସ ଉପଳକ୍ଷେ ଏହା ଆଉ ଆଉ କରିଙ୍କ କବିତା ସହିତ କଟକ ଆକାଶବାଣୀ ତରଫେରୁ ପ୍ରସାରିତ ହେବ, ସମ୍ବରତଃ ତା ୨୪ ରିକଷ ରାତିରେ । ମୁଁ ଯେଉଁ କବିତା ଲେଖୁଥିଲି ଆଖ୍ୟାୟର କଥା ତା’ର ଭାବଧାରାକୁ ଭାରତୀୟ ସେଇ ୨୨.୧.୧ ରେ ଟିପି ନେଇଥିଲି । ଏପରି ତ କେବେ କରେ ନାହିଁ । ତେବେ ଆଜି କାହିଁକି ଲେଖିଲି- କ’ଣ ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀଙ୍କୁ ଅଧିକ ଭଲ ପାଉଥିବାରୁ । ହୁଏତ ହୋଇପାରେ । ମୁଁ ଲେଖୁଥିଲି- “ବାରମ୍ୟାର ଗଜାର ଘାବନ ତୁମ ଛାତ୍ର ଜୀବନର ସ୍ଥିକୁ ଧୌତ କରିଥିବ । ଆଜି କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ ଜନତାର ଆଖି ଲୁହ ତା’ର ପ୍ରିୟ ମଣିଷର ସ୍ଥିକୁ ଧୋଇ ଦେଲାବେଳେ ତୁମେ ଆଉ ନାହିଁ । ତୁମକୁ କୃଷକଠାରୁ ସେନିକ ଯାଏ, ଶିଶୁଠାରୁ ବୃଦ୍ଧ ଯାଏ ସମସ୍ତେ ଖୋଜୁନ୍ତି- ତୁମ ହୀରାର ଛାତିରେ ଭାରତୀୟ ଜନଗଣର ଅସରତି ଆଶା ଓ ସ୍ମୃତ୍ୟ ତଥାପି ପ୍ରତିହତ ହେଉଛି । ତୁମେ କିନ୍ତୁ ନାହିଁ । ତଥାପି ଏ ଦେଶର ଶୁଭ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେଉଁଦିନ କାଶୀରର ପାଇନ, ବଣରେ ଲୁଚକାଳି ଖେଳିବ, ତାସକେଣର ସୀମାରେ ସୀମାରେ ତା’ର କନକ କିରଣ ବିଛାତି ଦେବ ଅଗଣିତ ଅନାଗତ ଭାରତୀୟ ଶିଶୁ ତୁମକୁ ଖୋଜିବେ । ତୁମ ପାଇଁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଭାଳିବେ । ତୁମେ ଜତିହାସର ଉଦାର ସୃତି; ତୁମକୁ ବିସ୍ମୃତି କେବେବି ଗ୍ରାସ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।”

ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଖବର ଆସିଛି ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀଙ୍କୁ ନୃତ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ମଞ୍ଚରେ ଉପମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ଦିଆଯାଇଛି । ଆମେ Idlers Club ତରଫେରୁ ତାଙ୍କୁ ଆନ୍ତରିକ ସମର୍ପନା ଦେବା କଥା । ସେଥିପାଇଁ ତା ୨୪.୧.୨୭ ସକାଳ ଦଶଟାରେ ପ୍ରହୃୟମ କିଶୋର ବଳଙ୍କ ଘରେ ଏକ ବୈଠକୀ ସଭା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ସମର୍ପନା ଜଣାଇ କହିଥୁଲି- ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ତାଙ୍କ ସାଧୁତା, ନୀତିପରାୟନତା, ନିର୍ଲୋଭତା ଓ କର୍ମକୁଶଳତାର ବିଜୟ । ଏକ ଆର୍ଦ୍ଦ ଭାରତୀୟ ମୂଳ୍ୟବୋଧର ସ୍ଥାପନା ପାଇଁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛେ- ନନ୍ଦିନୀ ନାନୀ ସେହି ଭାବଧାରାକୁ ଏକିକି ଆଗେଇ ନେଇପାରିବେ । ଆମେ କାହାର ପ୍ରାବଳ୍କ ନୋହୁ । ଓଡ଼ିଶା ସ୍ଵାର୍ଥ ବିରୋଧୀ କୌଣସି କଂଗ୍ରେସ ନେତାଙ୍କୁ ଯେତେ ବତ କ୍ଷମତାରେ ଥିଲେ ବି ଆମେ କେବେହେଲେ ସମର୍ଥନ କରିବୁ ନାହିଁ । ଆମ ପରି ଦୂରବସ୍ତ୍ରାସଂପନ୍ନ, ଅଭାବପ୍ରସ୍ତୁତ, ଦୃଢ଼ମନା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରଲୋଭନ ନୁହେଁ ବରଂ ଦେଶର ସ୍ଵାର୍ଥ ହେଁ ସବୁବେଳେ ଅଗ୍ରାଧକାରତାବେ ବିବେଚିତ ହେବ । ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀ ସେଇ ସ୍ଵାର୍ଥର ପ୍ରତିକ ଭାବେ ଆମକୁ ଦିଗଦର୍ଶନ ଦେବେ ବୋଲି ଆମେ ଆଶା କରିବୁ ।” ସେ ମଧ୍ୟ ଏ ସମର୍ପନା ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ

ଥିଲେ । ସଂଧାରେ ତାଙ୍କୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏମାରପୋର୍ଟରେ ଛାତି ଆସିବାକୁ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ବାବୁ, ଜେନାମଣି ନରେନ୍ଦ୍ର କୁମାର, ମୁଁ ଓ ନାରାୟଣ ଦାସ ପ୍ରମୁଖ କେତେଜଣ ବନ୍ଦୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାରେ ଆମର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବୀରେନ୍ ମିତ୍ରଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପାଚିକରି କ’ଣ ସବୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ଫେବୃଆରୀ ୪ ତାରିଖରେ ଟିରୋଲର ଧୋଇଆ ଅଞ୍ଚଳ ହଂସୁରାଠାରେ କୃଷକମାନଙ୍କ ଏକ ସଭା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥରେ ଆମ ବିଧାୟକ ପ୍ରତାପ ବାବୁ, ଶିକ୍ଷା ଓ କୃଷିମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସତ୍ୟପ୍ରିୟ ମହାନ୍ତି ଅତିଥିରାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗଦେବାକୁ କୁହାୟାଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର କୃଷକମାନଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥ ଓ ସମ୍ବାନ୍ଧ କିପରି ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ମହାଭାରତରୁ କିଛି ଉଦାହରଣ ଦେଇ ମୁଁ କିଛିସମୟ କହିଥିଲି । ସତ୍ୟପ୍ରିୟ ବାବୁ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ବି ମୋର କୌଣସି ଭୟ ବା ସଂକୋଚ ନଥିଲା । ତାଙ୍କ ସହିତ ଆମ ଯୁବବନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ବନ୍ଦୁବ୍ୟରେ ବହୁ ଉପାଦେୟ କଥା କହିଥିବା ମନେପଡ଼ୁଛି । ପ୍ରତାପବାବୁ ସହଜେ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ ଅନର୍ଥ ଛାତ୍ର । ତାଙ୍କ ବନ୍ଦୁବ୍ୟ ସବୁବେଳେ ଥିଲା ରସାଳ ଓ ପ୍ରାମାଣିକ । ସେ ଉପସ୍ଥିତ ଜନତାକୁ ତାଙ୍କ ବନ୍ଦୁବ୍ୟରେ ହସେଇବା ସହିତ ବଶାଭୃତ କରି ଦେଇପାରୁଥିଲେ ।

ଜାନୁଆରୀ ୩ ତାରିଖରେ ମୁଁ ଗୋପାଆକୁଦ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତକୁ ଆସିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ସମାଗୋଳ ଗ୍ରାମରେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଛୋଟ ଛୋଟ କାରଣରୁ ପ୍ରାୟ ଛାରିଟି ମନ୍ଦିରମା କୋର୍ଟରେ ବିରାଧାନ ଥିଲା । ପ୍ରାୟ ରାତିସାରା ଆଲୋଚନା ହେଲା ଯାହାକୁ ଆମଆଦେ କୁହାୟାଏ ନିଶାପ ବୋଲି । ଏମ.୬ଲ.୬, ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଚେଯାଇମ୍ୟାନ୍ ମଧ୍ୟ ଆଗରୁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମଟିର ସ୍ଵାର୍ଥ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଓ କଂଗ୍ରେସ - ଏ ଉଚ୍ଚ ଦଳର ରାଜନୈତିକ ସ୍ଵାର୍ଥକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଘୂରୁଥିଲା । ଯାହାହେଉ ଉଗବାନଙ୍କ ଅଶେଷ କୁପାରୁ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ମନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ଓ କେଶଗୁଡ଼ିକ ଉଠାଇ ଆଣିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ସମସ୍ତେ ରାଜିହେଲେ । ଏହା ବୋଧହୁଏ ଥିଲା ମୋ ପାଇଁ ଏକ ପରାକ୍ଷା । ମୋତେ ଏଥରେ ଗୋପାଆକୁଦ ସରପଞ୍ଚ ଷେତ୍ରବାସୀ ସାମଳ ବିଶେଷ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୋ ଭିତରେ ଖୁବ୍ ବୁଝାମଣା ଓ ବନ୍ଦୁତା ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା ସେଇ କଷାର୍ତ୍ତଷ ସମସ୍ୟା ନେଇ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ବିପକ୍ଷ ଦଳ ଦ୍ୱାରା ବହୁ ମନ୍ଦିରମାରେ ଛାନ୍ଦି ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ମୋର ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗ ଛାନ୍ଦୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ । ରାତିରେ ସମାଗୋଳରେ ରହି ସକାଳୁ ସକାଳୁ କଟକ ଫେରି ଆସିଲି । ସରସ୍ବତୀ ପୂଜା ପରି ଛୁଟି ଦିନଟି ସମାଜସେବାମୂଳକ କାମରେ ବିନିଯୁକ୍ତ

ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ମନେମନେ ଖୁବ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟୟନ, ଅଧାପନା ଓ କବିତା ରଚନା ପରିବର୍ଗେ ରାଜନୀତିର ପିଣ୍ଡିଳ ରାସ୍ତାକୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ପରି ଯାଉଥିବାରୁ ମନରେ ଦ୍ୱା ଜାତ ହେଉଥିଲା ।

ରାଜ୍ୟସଭା ଓ ମିଃ ଥୁରାନୀ ପ୍ରସଙ୍ଗ : ଏଇ ମାସେ ହେବ ଆମେ ଯୁବକଂଗ୍ରେସ ବହୁମାନେ ରାଜ୍ୟସଭା ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ସଂପର୍କରେ ଖୁବ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ରହ ଓ ଉଚ୍ଚେକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଛୁ କାରଣ ବିରଳାଙ୍କ କୌଣସି ଜୋଙ୍କ ମିଃ ଥୁରାନୀଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାରୁ ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ପଠାଇବା ପାଇଁ ବିଜୁବାବୁ ଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବୀରେନ୍ ମିତ୍ର ପ୍ରାୟ ନିଷ୍ଠା କରିଥାରିଛନ୍ତି । ଆମେ ପ୍ରଦୁୟମବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଏହା ମଧ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଜୟ ପାଣି, ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୀନବନ୍ଧୁ ସାହୁ ଏପରିକି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭେଟି ଏ ବିଷୟରେ ଆମର ମତ ଜଣାଇଲୁ । କିନ୍ତୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ନିଷ୍ଠା ବଦଳିବା ପରି ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଏମ.ପି. ଭବାନୀ ପଞ୍ଜନୀଯକଙ୍କ ସହ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଦେଖାହେବାମାତ୍ରେ ଏ ବିଷୟ ପ୍ରଦୁୟମବାବୁ ଉତ୍ସାହନ କଲେ । ସେ କିନ୍ତୁ ଖୁବ କୃତି ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଓ ଆମ କଥାକୁ ଶୁଣିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନଥିଲେ । ଥୁରାନୀ ଓଡ଼ିଶାର ଅଧ୍ୟବାସୀ ହୋଇ ନଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ସାର୍ଥ ପାଇଁ ଲଭିବେ ନାହିଁ, ସେ ବିରଳାଙ୍କ ସାର୍ଥକୁ ଅଗ୍ରାହିକାର ଦେବେ ଏହାହିଁ ଥିଲା ଆମର ଯୁକ୍ତି । ଆମେ ସେଥିପାଇଁ ଛାପିଥିବା ମେମୋରାଣ୍ଡମର କପିଟିଏ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଝଲିଥିଲୁ ଓ ଯୁବକଂଗ୍ରେସର ଗୋଟିଏ ବଡ ଗୃହ ଏହାଙ୍କ ବିରୋଧ କରୁଛି ବୋଲି କହୁଥିଲୁ । ପ୍ରଦୁୟମବାବୁ ଓ ମୁଁ ପାଖୋପାଖ ରହୁଥିବାରୁ ସେ ଏସବୁ କାମରେ ମୋତେହିଁ ସବୁବେଳେ ଲୋଡୁଥିଲେ । ମୋ ହାତରେ ଦିନବେଳା କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ ନଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ଖୁବ ଉତ୍ସାହରେ ଏସବୁ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମାତି ଉଠୁଥିଲି । ଶେଷକୁ ଆମେ ନିରାଶ ହୋଇ ନଦିନୀ ଦେବାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କଲୁ- ତାଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ସ ଓ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲନ୍ଧିରାଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ସେ କୌଣସିମତେ ଭେଟି ଆମ ପ୍ରତିବାଦ ପତ୍ର ଦେବୁ ।

ଜନକଂଗ୍ରେସ ଚରଫରୁ ଆହାନ : ୧୯୭୭ ମସିହା କଥା ହେବ । ଜନକଂଗ୍ରେସର ଗୋଟିଏ ସଭା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପବିତ୍ର ମୋହନ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଘରେ ହେଉଥାଏ । ଏଇ ସଭାରେ ତକ୍କର ମହତାବ ସଭାପତିତ୍ କରୁଥିଲେ । ନୂତନ ରାଜନୈତିକ ଦଳଟି ଗଢାହେବାର ବେଶି ଦିନ ହୋଇ ନ ଥାଏ । କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ନାନାକଥା କହୁକହୁ ଗୋଟିଏ ମହବୁପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ତକ୍କର ମହତାବ କହି ଦେଇଥିଲେ- ଯାହା ଏବେବି ମୋର ମନେ ଅଛି । ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲାଞ୍ଚ ରିସପତର ଏତେ କାରବାର ହୋଇ ନଥିଲା । ତଥାପି ମହାମାନେ ସେ ଲାଞ୍ଚ ନେଉନଥିଲେ ସେ କଥା

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୯

କୁହାୟାଇ ପାରିବନି । ତକ୍କର ମହତାବ କିନ୍ତୁ ଏଇ ଲାଞ୍ଚ ଗୃହଶର ବିରୁଦ୍ଧରେ କହିଲେ । କହିଲେ ଜନତାର କାମ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟୀମାନେ ଓ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଲାଞ୍ଚ କାହିଁକି ନେବେ ? କିନ୍ତୁ ଯଦି କୌଣସି ଉପକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ତା’ର କାର୍ଯ୍ୟସାଧନର ସଫଳତା ପାଇଁ ଆନନ୍ଦ ମନରେ କିନ୍ତି ଦେଲା ଅର୍ଥାତ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ପରେ ଦେଲା- ତେବେ ତାକୁ ଗୃହଶ କରିବାରେ ବାଧା ନାହିଁ । ତାହା ଲାଞ୍ଚ ନୁହେଁ ବରଂ ପାରିତୋଷିକ । ଲାଞ୍ଚ ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ସର୍ବ ଓ ତେଣୁ ଘୁଣ୍ୟ । ଯେଉଁମାନେ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ସେମାନେ କ’ଣ ସର୍ବ ରଖୁ କାମ କରିବେ ? ତାଙ୍କର ଏହି ଆନାଲିସ୍ସ ଅନେକଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠା ରୋତକ ବୋଧ ହେଲାଥୁବ । କିନ୍ତୁ ମୁଢି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେହିଁ ଲାଞ୍ଚ ଓ ପାରିତୋଷିକ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବ୍ୟବଧାନକୁ ବିରୁଦ୍ଧ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜ ଚେତନାରେ ଉଚ୍ଚୟକୁ ମିଶାଇ ଦିଅନ୍ତି ଯେହେତୁ ସେମାନଙ୍କ ଅନନ୍ତ କ୍ଷୁଧା କେବେବି ପ୍ରଶମିତ ହେବାର ନୁହେଁ ।

ସେତେବେଳେ ନିର୍ବାଚନ ଆସନ୍ତ ପ୍ରାୟ । ଓଡ଼ିଶାର ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ । ପର୍ବିମବଙ୍ଗ, ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶ, ବିହାର ଆଦିରେ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଦୁଇ ଭାଗ । ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ ପାଣିପାଗ ଖୁବ୍ ଉରେଜକ ଥାଏ । ଅନେକ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରେ ଜନକଂଗ୍ରେସ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମିଳୁ ନଥା’ନ୍ତି । ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଚ୍ଚବର୍ଗୀ ଏରସମା । ମୋତେ ସେଥିପାଇଁ ଖୋଜା ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଏକାପ୍ର ନିବାସରେ ତକ୍କର ମହତାବଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କଲି ସେତେବେଳକୁ ନେତାମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବୈଠକ ତାଙ୍କ ଘରେ ବସିଥାଏ । ସେଠି ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜନକଂଗ୍ରେସ ନେତା ବସି ବିଭିନ୍ନ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସନାନରେ ଥା’ନ୍ତି ।

ମୁଁ ସେତେବେଳକୁ ଝରିବର୍ଷରେ ଝରୋଟି ଯୁବମେଳା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ କରିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଯୁବମେଳା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା କୁଙ୍କଙ୍ଗ ହାଇସ୍କୁଲ ପଡ଼ିଆରେ ଓ ସେଠାରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ତକ୍କର ହରେକୁ ମହତାବ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏରସମାରେ କରାୟାଇଥିବା ଯୁବମେଳାରେ ପବିତ୍ରମୋହନ ପ୍ରଧାନ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ମୋର ସାଂଗଠନିକ ଦକ୍ଷତା ବିଶ୍ୱାସରେ ବେଶ ଅବଶତ ଥିଲେ । ମୁଁ ନମସ୍କାର କରି ଦଳୀୟ ନେତାମାନଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଯାଇ ଠିଆ ହେବାମାତ୍ରେ ମୋତେ ଏରସମା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ନିର୍ବାଚନ ଲଭିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଗଲା । ମୁଁ ହତବଡ଼େ ଗଲି । ମୋର ସେତେବେଳକୁ ଦୁଇଟି ଝିଅ, ବଡ଼ ଭାଇ କାନାଡାରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଥିବାରୁ ଘରେ ସମସ୍ତେ ମୋ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶାଳ । ମୁଁ ତେଣୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇପାରିଲି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତଳ ପ୍ରାର୍ଥୀଟିଏ ଖୋଜିଦେବାକୁ ବଚନବନ୍ଧ ହୋଇଗଲି । କଂଗ୍ରେସ

ତରପରୁ ରହମାଳୀ ଜେମା, କମ୍ପୁନିଷ ତରପରୁ ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରୀ ଠିଆ ହେବେ । ଆମ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଗାଣୁଆ ହେବା ଉଚିତ । ଏ ଦୁଇଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ କୁଜଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳ । ତେଣୁ ଏରସମା ବୁଲୁକୁ କେହି ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ ସେ ତରପରୁ ଭୋଗ ଅଧିକ ପାଇପାରିବ । ତେଣୁ କଥାବାର୍ଗାରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସନ୍ତା କାଳି ବନମାଳୀ ପଢନାୟକ ତାଙ୍କ ଗାତିରେ ଯିବେ । ଆମେ ସମାବ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ତେଣି ଆଲୋଚନା କରିବୁ ଓ ଜଣକୁ ବାଛିବୁ ।

ତା' ପରଦିନ ବନମାଳୀ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ କୁଜଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ ହାତିବନ୍ଧୁ ଶତପଥାଙ୍କୁ ଦେଖା କଲି । ତାଙ୍କୁ ଯେତେପ୍ରକାର ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା ପାଇଁ ବୁଝାଇଲେ 'ବି ସେ ରାଜିହେଲେନି । ବ୍ୟବସାୟୀ ଲୋକ- ତାଙ୍କର ସବୁ କଥାକୁ ତର । କିନ୍ତୁ ଭଲ ମଣିଷ ହିସାବରେ ତାଙ୍କର ନାଁ ଥାଏ । ଥରେ ମଧ୍ୟ ସେ କୁଜଙ୍ଗ ବୁଲ୍‌ ଚେଯାରମ୍ୟାନ୍ ଭାବେ କଂଗ୍ରେସ ପାର୍ଟୀ ତରପରୁ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଖାଲି ମୋ ନାମ ଡିଟାଇଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଖୁବ୍ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଥିଲି । ୧୯୭୫-୭୭-୭୭ରେ ତାଙ୍କର ଷେସନ କଲୋନୀ ଘରେ ଭଡାରେ ଥିଲି । ଆମ ଭିତରେ ଏକପ୍ରକାର ପାରିବାରିକ ସଂପର୍କ ଗଢି ଉଠିଥିଲା । କୁଜଙ୍ଗ ଯୁବମେଳା ଆୟୋଜନରେ ସେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ସାହାୟ୍ୟ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଯୁବମେଳା ଓ ସଂଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟରେ କୁଜଙ୍ଗ ଆସିଲେ ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କର ଘରେ ଖାଉଥିଲି ଓ ବେଳେବେଳେ ରହି ବି ଯାଉଥିଲି । ସେ ଏରସମା ହାଜିପୁରର ଗୋରୀଶ୍ୱାମ ନାୟକଙ୍କ ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ଗୋରୀଶ୍ୱାମ ବାବୁ ଥରେ ଏମ. ଏଲ. ଏ ହୋଇଥିଲେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରୁ । କିନ୍ତୁ ଜେମା ଓ ସାଆତଙ୍କ ନେବୃଦ୍ଧ ତାଙ୍କୁ ନୀରବରେ ବସିଯିବାକୁ ପ୍ରାୟ ବାଧ କରିଥିଲା । ସେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ କର୍ମ ପ୍ରତି ଉଷ୍ଣାହରିତ ହୋଇ ବସିଥିଲେ ।

ଆମେ ଉଦୁତ୍ତଦିଆ ଖରାବେଳେ ତାଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ଓ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲୁ । ସେ ବହୁ ଦିଧା ଓ ଦିନ ପରେ ଗୋଟିଏ ସର୍ବ ଦେଇ ନିର୍ବାଚନରେ ଲଜିବାକୁ ରାଜିହେଲେ । ପ୍ରଥମ ସର୍ବ ହେଲା ସମଗ୍ର କୁଜଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ମୁଁ ନିର୍ବାଚନ ପରିଷଳନା କରିବି ଓ ସେ କେବଳ ଏରସମା ବୁଲୁକେ ବୁଲାବୁଲି କରି ପ୍ରତିର କରିବେ । ଏଥିପାଇଁ ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ସେ ଟଙ୍କା ମୁଁ ତକ୍କର ମହତାବକ୍ତତାରୁ ଆଣି ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବି । ସେ ଅର୍ଥଶୁନ୍ୟ ହୋଇପତିଷ୍ଠତି ବୋଲି ବାରମ୍ବାର କହିଲେ । ତାଙ୍କ ପରି ଜଣେ ସାଧାନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଅର୍ଥର ମାୟାରେ ପଢ଼ି ଅନର୍ଥକୁ ଯେ ଯାଇ ନ ଥିବେ ତାହା ଆମେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ୍ୟାପନ ପ୍ରଣାଳୀରୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲୁ । ବନମାଳୀ ବାବୁ ତାଙ୍କ ସର୍ବରେ ରାଜି ହେଲେ । ତାଙ୍କର ଘରେ ଯାହାକିଛି ଖୁଆପିଆ କରି ଆମେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଲା ପରେ ତା' ପରଦିନ

ତାଙ୍କ ନାମ ଜନକଂଗ୍ରେସ ଚରପରୁ ଯୋଷଣା କରାଗଲା । ‘ପ୍ରଜାତତ୍ତ୍ଵ’ରେ ସେତେବେଳେ ଏ ସଂପର୍କରେ କ’ଣ ସମାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ମୁଁ ତାହା ଦେଖି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଖଳ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ ମୁଁ ରାଜନୀତି କରୁଛି ଓ ଜନକଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଇଛି ବୋଲି ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଖବରଟିଏ ‘ସମାଜ’ରେ ବାହାର କରିଦେଲା । ସେ ସମାଦତ୍ତ ରେତେନ୍ୟା କଲେଜ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଡକ୍ଟର ବଂଶୀଧର ସାମନ୍ତରାୟକ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚେଇ ଦିଆଗଲା ମଧ୍ୟ । ତେଣୁ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ନିଯମାନ୍ତ୍ରୀରେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ କୈପିଯତ ମାଗିଲେ ।

ମୁଁ ମୋ କୈପିଯତରେ କ’ଣ ଲେଖିଥିଲି ତା’ର କପି ରଖି ନାହିଁ । ଏସବୁ ସଂରକ୍ଷଣରେ ମୁଁ ଏକାତ୍ମ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଥିଲି । ତେବେ ଯାହା ମନେ ପଡ଼ୁଛି ମୁଁ ଜନକଂଗ୍ରେସର ସକ୍ରିୟ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଅସୀକାର କରି ମୋ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ପାଇଁ କେବଳ ସମାଜ ସାଂସ୍କାରିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ବୋଲି କୈପିଯତ ଦେଇଥିଲି । ମନେହେଉଛି ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଥିଲି ଜଣେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧାପକଙ୍କୁ ଏପରି ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତପକ୍ଷ ବାଧା ଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ସରକାରୀ ରକ୍ଷିତକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ନେଇ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯୋଗ ଦେଇଛି । ମୁଁ କିଛି ଭୁଲ କାମ କରିଛି ବୋଲି ମୋ ବିବେକ କହୁନାହିଁ ।

ବାସ ସେତିକିରେ ସବୁ କଥାର ସମାପ୍ତି ଘଟିଲା । ଡକ୍ଟର ସାମନ୍ତରାୟ ମୋତେ ବହୁତ ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ବେଳେବେଳେ ମଜାମଜା କଥା କହି ଥିବା କରୁଥିଲେ । କେବେ ତାଙ୍କ ପ୍ରାତିଭ୍ରମଣ ବେଳେ ମୁଁ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ଆସିବା ବାଟରେ ଦେଖା ହୋଇଗଲେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଝଲିବାକୁ ସେ ବାଧ କରୁଥିଲେ । କାରଣ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଶ୍ରୋତାଟିଏ ଦରକାର । ନାନା କଥା ସେ ଗପୁଥିଲେ ଓ ମୁଁ ଶୁଣୁଥିଲି । ମୁଁ ପରେ ଭାବିଲି ମୁଁ କାହିଁକି ଜନକଂଗ୍ରେସର ସତ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ତାଙ୍କ ପରି ମହତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମିଛ କଥାଟାଏ କହିଲି ? ମନକୁ ବୁଝେଇଦେଲି ଯେ ସତ୍ୟ ଛନ୍ଦା ଦେଇ ନାହିଁ କିମ୍ବା କୌଣସି ସତ୍ୟନାମା କୁପନ୍ତରେ ଦସ୍ତଖତ କରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଦଳର ସତ୍ୟ କିପରି ହେଲି ? ହଁ ମୁଁ ଡକ୍ଟର ମହତବଙ୍କୁ ଭଲପାଏ । ଭାବୁ କରେ, ତାଙ୍କ କଥାରେ ସଭାସମିତିରେ ଯୋଗ ଦେଇଛି ଅବଶ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଲିଖିତ ଆକାରରେ କୌଣସି ରେକର୍ଡ ନାହିଁ - ସମ୍ବବତ୍ତେ ମୋର ଦସ୍ତଖତ କେଉଁଠି ବି ଦରକାର ହୋଇନାହିଁ । ମନକୁ ବୁଝେଇ ଦେଲି ଯେ ମୁଁ ଜନସେବା କାମରେ ଲାଗିଛି । ଆମ ଅଞ୍ଚଳ ଏକାତ୍ମ ଅନୁନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ । ତା’ରି ଶିକ୍ଷା, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ, ରାସ୍ତାଯାତ୍ରର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଯୁବମେଳା କରୁଛି । ସେ ଯୁବମେଳାରେ ବହୁ କ୍ଷମତାସାନ ରାଜନୈତିକ ନେତା ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗ ଦେଉଛନ୍ତି । ଏସବୁକୁ ସମାଜସେବା ନ କହି କେହି ଯଦି ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ନାମିତ କରିବ ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ନାହିଁର ।

ଜନକଂଗ୍ରେସ : ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ଜିପଟିଏ ଭଡା କରି କୁଳଙ୍ଗ ବାହାରିଲି । ବାଟରେ କିନ୍ତୁ କିପିର ଟାଙ୍କି ଫାଟି ସବୁ ତେଳ ବୋହିଗଲା । ମୁଁ ସେ ଡ୍ରାଇଭର ଉପରେ ଯେତେ ରାଗିଲେବି କିଛି ଉପାୟ ନଥିଲା । ତାରପୁରଠାରେ କୌଣସି ମୋକାନିକକୁ ଦେଖାଇ ଅସ୍ଵାୟୀ ରିପେୟାର ପରେ ମୁଁ କୁଳଙ୍ଗରେ ପହଞ୍ଚିଲି ଓ କର୍ମୀ ସମ୍ବିଳନଠାରେ ବଢୁତା ଦେଲି । ମୋତେ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟ ସାରି ବରାବର ଫେରିଆସି କଲେଇରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହେଉଥିଲା । ପୁଣି ଟଙ୍କା ଆଣିବା ପାଇଁ ତକ୍କର ମହତାବଙ୍କ ପାଖୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଦିନେ ସଂଧା ପରେ ପରେ ଭାଷଣ କୁହୁଡ଼ି ମାତି ଆସିଲା ଯେ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟାଟ ଦେଖାଗଲାନି । ତଥାପି ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚି ତକ୍କର ମହତାବଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଆଣି ଫେରିଥିଲି । ମୋର ମନେ ହେଉଛି ସମୁଦ୍ର ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପାଞ୍ଚହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ତା'ର ହିସାବ ମୁଁ ତକ୍କର ମହତାବଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲି । କୁଳଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେତେ କହିଲେ ବି ଜନସାଧାରଣ ଗୋରାଶ୍ୟାମବାବୁଙ୍କୁ ଆଉ ନେତା ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରୁ ନଥିଲେ । ସେ ପ୍ରାୟ ଜନମାନସରୁ ଲିରି ଯାଇଥିଲେ । ସମୟର ସ୍ଵଭାବ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଏରସମା ବୁଲ୍କର ପଞ୍ଚାୟତମାନଙ୍କୁ ଯାଇପାରି ନଥିଲି କେବଳ ନୂଆଗ୍ରାଁ ଓ ବାଲିତୁଠାୟ ଛାତି । ମୋ ସହିତ ପ୍ରକଳ୍ପ କାମରେ କୁଳ ମାମୁଁ (କୁଳମଣି ଦାଶ- ସମାଗୋଳ) ଓ ମାୟାଧର ମାହୁଁ (ଲଥାଙ୍ଗ), ବୈରାଗୀ ସାମରାୟ (ସନ୍ତରା) ପ୍ରାୟ ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଜିତିବାର ସମ୍ବାନନ୍ଦ ଆବୋ ଦେଖାଯାଉ ନଥିଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ପରାଜୟ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ପରେ ପରେ ସେ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଧିକ ନିଷ୍ଠାହ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ କୁମେ ଜନକଂଗ୍ରେସରୁ ବିରତି ନେଲି । ଅବଶ୍ୟ ତିନିବର୍ଷ ପାଇଁ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ଓ ଜନକଂଗ୍ରେସର ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରମଣିଲ ଗଠନ ହୋଇଥିଲା ପାଠଣା ମହାରାଜା ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବେଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀରେ । ପବିତ୍ର ମୋହନ ପ୍ରଧାନ ଉପମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ଏହି ସମୟରେ ଆମ ଅଞ୍ଚଳରେ କେତୋଟି ଜନହିତକର କାମ କରିପାରିଥିଲି । ବିଶେଷତଃ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ଚଚର୍ବୀ ବାଲିତିହାଠାରୁ ପାରାଦ୍ୱୀପ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ ଜମିକୁ ଲୁଣା ପାଣି ମାତିଯିବାରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଜଳସେଚନ ମନ୍ତ୍ରୀ ସୁରେହୁ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ଲୁଣାଘେରି (ପ୍ରାୟ ୫ କିଲୋମିଟର) କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରାଇ ପାରିଥିଲି । ଆଉ ଥରେ ଜଗାଧର ମୁହାଣ ପୋତି ହୋଇଯିବାରୁ ଏରସମାର ଧାନ ଜମିରୁ ଜଳ ନିଷାସନ ହୋଇପାରୁ ନଥିବା ଦେଖୁ ହଜାର ହଜାର ଅଧିବାସୀ ଜଗାଧର ମୁହାଣ ଖୋଲିବାକୁ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ କୁଳରେ ସମବେତ ହୋଇ କାମରେ ଲାଗିଥିଲେ । ଉପମନ୍ତ୍ରୀ ହିଂମାଶୁ ଶେଖର ପାଢ଼ୀଙ୍କୁ ନେଇ ମୁହାଣ ଖୋଲା ସରିବା ଦିନ ଏକ ସତାରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବଧାଇ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଆୟୋଜନ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୦୯

ହୋଇଥିଲା । ଆମେ ଦୁହେଁ ବାଲିତୁଠାରୁ ପାଞ୍ଚର ବୋର୍ଗରେ ପ୍ରାୟ ଛ' ସାତ କିଲୋମିଟର ଗଲା ପରେ ବୋର୍ଗର ନିମ୍ନାଂଶ କାଦୁଆରେ ଲାଗି ରହିବାରୁ ଗୋଟିଏ ହୋଟ ଡଙ୍ଗାରେ ଆମକୁ ନେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା । ଆମେ ପ୍ରାୟ ମୁହାଣ ପାଖ ବାଲିସ୍ତୁପ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚ ସାରିଥିଲୁ । କେବଳ ପାଞ୍ଚର ବୋର୍ଗରୁ ଡଙ୍ଗାରେ କୁଳକୁ ଯିବା କଥା । ଆମେ ଦୁହେଁ ଏକାବେଳକେ ହୋଟ ଡଙ୍ଗାଟିରେ ଚଢ଼ିଯିବାରୁ ଡଙ୍ଗାଟି ଓଳଟି ପଡ଼ିଲା ଓ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଅଣ୍ଟାଏ ପାଣିରେ ଓଦା ହୋଇ କାଦୁଆରେ ଝଲିଛଳି କୁଳକୁ ଗଲୁ । ସେଠାରେ କେହି ସହୃଦୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଆମକୁ ଓଡା ଓ ଗାମୁଛା ବଢ଼େଇ ଦେଲେ । ଆମେ ଗାମୁଛା ପିଛି ଦେହରେ ଓଡା ପକାଇ ମୁହାଣ ଖୋଲା ସ୍ଥାନକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲୁ । ପ୍ରତଷ୍ଠ ଖରା ଓ ସମୁଦ୍ର କୁଳ ପବନରେ ପ୍ରାୟ ଦଶ ମିନିଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ଆମ ଲୁଗା ଓ ସାର୍ଟ ଶୁଷ୍କଗଲା । ଆମେ ଆମ ନିଜ ପରିଧାନ ପାଲଟିବା ଭିତରେ ଶହଶହ ଲୋକ ଆମକୁ ଘେରିଥିଲେ ଓ ମୁହାଣ ଖୋଲା ହେଉଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଆଗେଇ ନେଲେ । ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଥିଲା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ । ଶହ ଶହ ଲୋକ ହାତରେ ଅପର ଲୋକଟିର ଅଣ୍ଟାକୁ ଛନ୍ଦି ଗୀତ ଗାଇ ନାଚିନାଚି ଗୋତରେ କେବଳ ବାଲିକୁ ଆଡେଇ ଦେଉଥିଲେ । ତା' ଫଳରେ ଭଙ୍ଗାରେ ବାଲି ସମୁଦ୍ର ଭିତରକୁ ଝଳି ଯାଉଥିଲା ଓ ଜଳପଥଟି ସ୍ଵତଃ ମେଲା ହୋଇଯାଉଥିଲା । ଏହିପରି ସେମାନେ ଦଶଦିନ ରାତିଦିନ ଲାଗି କରିଛଲିଛନ୍ତି ଓ ବାଲିର ଶ୍ଵେପ ସ୍ଵତଃ ନଦୀ ଆଡକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରାଟିଏ ତିଆରି କରିଦେଇଛନ୍ତି । ସେ କତରେ ଜମି ରହିଥିବା ବର୍ଷା ପାଣି ବର୍ଷମାନ ସମୁଦ୍ର ସହିତ ମିଳିତ ହେବାରୁ ସମୁଦ୍ରର ଲହତିରେ ନଦୀକୁ ବାଟ ପିଟିଯାଇଛନ୍ତି ଓ ଜମି ରହିଥିବା ବର୍ଷା ପାଣି ସମୁଦ୍ରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ବାଟ ପାଉଛି । ଏ ଦୃଶ୍ୟ ନ ଦେଖିଲେ କେହି ବିଶ୍ଵାସ କରି ପାରିବେନି । ବାଲିସ୍ତୁପରେ ଗୋଟିଏ ପଯାଂପ୍ରଣାଳୀ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକମାନେ ଅବିରାମ ଭାବରେ ନାଚିକୁଦି ଗୀତ ଗାଇ ଏ କାମ କରି ରାଜିଷ୍ଟରିଛନ୍ତି । ମହୀ ଓ ମୁଁ ସେମାନକୁ ବଧାଇ ଜଣାଇଲୁ । ଜଣାଧାର ମୁହାଣ ମେଲା ହୋଇଯିବାରୁ ହଜାର ହଜାର ଏକର ଜମିରେ ମାତି ରହିଥିବା ବର୍ଷା ପାଣି ଧାରେ ଧାରେ ସମୁଦ୍ରକୁ ନିଷାସିତ ହୋଇଗଲା ଓ ଫଲ୍‌ମଲ ରକ୍ଷା ପାଇଲା । ଆମେ ଶୁଣିଲୁ ପ୍ରତି ଦଶ ବର୍ଷରେ ମୁହାଣ ପୋଡ଼ି ହୋଇଯାଉଥିବାରୁ ଲୋକମାନକୁ ହିଁ ସଂଗଠିତ ହୋଇ ବାଟ ପିଟେଇବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଆମେ ସଂଧା ପୂର୍ବରୁ ବାଲିତୁଠରେ ପହଞ୍ଚ କଟକ ଫେରି ଆସିଥିଲୁ ।

୧୯୭୭ ର ଉପକୂଳବର୍ଷୀ ବାତ୍ୟା : ମୁଁ, କୁଳମାୟୀ, ବୈରାଗୀ ସାମନ୍ଦରା ଓ ଭଗବାନ ସାଇଁ ପକପାଳର ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଚୌଧୁରୀ ବଂଶୀଧର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରେ ଦୁର୍ଗା ସପୁମୀ ପୂର୍ବରାତିରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲୁ । ତା' ପରଦିନ ବାତ୍ୟା ।

୧ ୯୭ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ପ୍ରାୟ ପହିଲା ତାରିଖରୁ କଲେଜ ଛୁଟି ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଜନକଙ୍ଗ୍ରେସର ସଂଗଠନ ପାଇଁ କୁଜଗ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବାହାରିଲି । ମୋର ସହକର୍ମୀ ଥିଲେ ବୈରାଗୀରଣ ସାମାଜିକ (ସରଗା), ମାନ୍ଦୁ କୁଳମଣି ଦାଶ (ସମାଗୋଳ) ଓ ଭଗବାନ ଖାଇଁ ବାଲିଆ । ଆମେ କୁଜଗ ହାଇସ୍‌କୁଲ ପଢ଼ିଆରେ ଏକ ଯୁବମେଳା ପ୍ରସ୍ତୁତି ପର୍ବର୍ତ୍ତରେ ଥାଉ । ତକୁର ହରେକୃଷ୍ଣ ମହାତାବଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିରେ ନିମନ୍ତଣ କରିବାକୁ ମୋର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଏ ବଂଧୁମାନେ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଥା'ନ୍ତି । ଅକ୍ଷେତ୍ରର ତାରିଖ ପକ୍ଷପାଳ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ସରପଞ୍ଚ ଓ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ମୁଖ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ ଓ ବହୁ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପୃଷ୍ଠାପାତ୍ର ଚୌଧୁରୀ ବଂଶାଧର ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଆମ ପକ୍ଷକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥାଉ । ସେବିନ ଥାଏ ସପୁମା ତିଥ । ଆମେ ତାଙ୍କ ଘରେ ବୋଧହୃଦୟ ସଂଧା ପୂର୍ବରୁ ପହଞ୍ଚଥାଏ ଓ ଛା' କଳଖ୍ଵା ଖାଇ ଆଗାମୀ ଯୁବମେଳା ବିଶ୍ୱରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥାଉ । ପକ୍ଷପାଳ ହାଟ ପଢ଼ିଆରେ ସବୁବର୍ଷ ପରି ଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ଗାମେତ ନିର୍ମତ ହୋଇଥାଏ । ସପୁମା ପୂଜା ଛଲିଥାଏ । ବଂଶୀରାଜନା (ମୋର ସେ ଭିଶୋଇ ସଂପର୍କୀୟ) ଆମମାନଙ୍କୁ ସଂଧାବେଳେ ଦୁର୍ଗାମଣ୍ଡପ ଆଡ଼କୁ ବୁଲାଇ ଆଣିଲେ । ସାଜସଜା ତଥାପି ପୂର୍ଣ୍ଣାଂଶୁ ହୋଇ ନଥାଏ । ପୂଜା ଆଜି ରାତିରୁ ଆରମ୍ଭ ହେବ । ରୁତାଘସା ତୋର ପାଇଁ ବସ୍ତାଏ ରୁତା ଆଉଜା ହୋଇଥାଏ । ଆମେ ବୁଲାବୁଲି କରି ରାତ୍ରିଭୋଜନ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଆସିଲୁ । ସେଠାରେ ଥିଲା ଆମର ରାତ୍ରିରହଣିର ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଆମ ଭିତରେ ବୈରାଗୀବାବୁ ଥା'ନ୍ତି ଭାରି କୁହାଳିଥା । ମୁଁ ସାଭାବିକ ସମ୍ମମତା ରକ୍ଷା କରି ପଦେ ଦି'ପଦ କଥା କହୁଥାଏ । ବେଜନାନୀ (ତାଙ୍କ ପନ୍ଥୀ) ଓ ମୋ ଭଣଜା ଭାଣିଜୀମାନେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ରାଜନୈତିକ ଆଲୋଚନା ନ କରି ଘରୋଇ ଆଲୋଚନା କରେ । ଖାଇ ସାରି ଆମେ ଶୋଇବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା ।

ସକାଳକୁ କିନ୍ତୁ ରଯକର ଅଗ୍ରଣୀ ଘଟିଗଲା । ଆକାଶ ବର୍ଷା ପବନରେ ଯେପରି ଫାଟି ପହୁଥାଏ । ପବନ କ୍ରମେ ବାତ୍ୟାରୁପ ଧରିଲା । ପ୍ରଥମେ ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରବଳ ପବନ ପବନ ବହିଲା । ସେଥରେ ଗାଁର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଛଳପର ଉତ୍ତିଗଲା । ବଂଶୀବାବୁକର କୋଠାଘର- ତେଣୁ ସେଠି ବିଶେଷ ଆଶକା ନ ଥାଏ । ମଣ୍ଡରେ ବର୍ଷା ପବନ ଛାତିଯିବାରୁ ଆମେ ଅବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଦୁର୍ଗାମଣ୍ଡପ ଯାଏ ଛଲି ଆସିଲୁ । ସେତେବେଳେ ଗାଁର ଅନେକ ନତିଆ ଗଛ ଓ ଝକୁଣ୍ଠା ଗଛ ଭାଙ୍ଗି ଶୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଭରର-ପଣ୍ଡିମ ଦିଗ ଦେଖାଯାଉଥାଏ ଖୁବ୍ ପିଙ୍ଗଳ । ମନେହେଉଥାଏ ଯେପରି ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଗାଁମାନଙ୍କରେ କିଏ ନିଆଁ ଲଗେଇ ଦେଇଛି । ଆମେ ପୁରୁଣା ତାତ୍କରଣାନା ସାମ୍ନା ରାତ୍ରାରେ ଠିଆ ହୋଇଛୁ କ୍ରମେ ଖୁବ୍ ବେଗରେ ବଚାଶ ବୋହିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆମେ ତା'ର

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୦୩

ବେଗକୁ ସମାଳି ନ ପାରି ତାତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନା ଘର ଟାଇଲ ଛାତ ତଳକୁ ଝଲି ଆସିଲୁ । କେତେଜଣ ଗୋରୁ ବ୍ୟବସାୟୀ ପ୍ରାୟ ୩୦ ହେବ ଗୋରୁଗାନ୍ଧି ଧରି ସେଠା ବର ଗଛମୂଳେ ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଗୋରୁମାନେ ଖୁବ୍ ବିକଳତାବେ ରତ୍ନ କରୁଥା'ତି । ଖୁବ୍ ବର୍ଷା ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଯେଉଁ ବରଗଛଗୁଡ଼ିକ ସକାଳ ପ୍ରହରରେ ଦକ୍ଷିଣ-ପଣ୍ଡିମି ବାତ୍ୟାରେ ଦୋହଳି ଯାଇଥିଲା । ଏଥର ଠିକ୍ ବିପରୀତ ଦିଗରୁ ବୋହୁଥିବା ଅଧିକ ବେଗଗାମୀ ବାତ୍ୟାରେ ପ୍ରାୟ ଚେରମୂଳ ସହିତ ଉପୁଡ଼ି ପଡ଼ୁଥା'ତି । ଆମେ ପ୍ରାୟ ଦଶଜଣ ଲୋକ ଉଚରପାଖୁ ମୁହଁ କରିଥିବା କବାଟ ଝରକାକୁ ୩୦ଲି ଧରି ବି ସମାଳି ପାରୁ ନଥାଇ । ବାତ୍ୟା ସତେ କି ଏ ଘରେ ପଶି ଏହାର ଟାଇଲ ଛାତକୁ ବିବାକ୍ ଉତେଇ ନେବାକୁ ଉଗ୍ରରୂପ ଧାରଣ କରିଥାଏ । ଏତିକିବେଳେ ତାତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନା ଆଗରେ ଥିବା କେତେ ଶଫବର୍ଷ ବିରାଟକାଯ ବରଗଛଟି ଉପୁଡ଼ି ତା'ର ତାଳପତ୍ର ସହିତ ତାତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନା ଟାଇଲ ଛାତକୁ ଆବୋରି ପଡ଼ି ରହିଲା । ଅସମାଳ ପବନର ବେଗରେ କବାଟକୁ ଝପି ରଖିବା ଅସମବ ହେଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଗଛ ମାତିପତିଥିବାରୁ ପବନ ବେଗ ଘରକୁ ବେଶି ଜଣାଯାଉ ନଥାଏ । ଗୋରୁମାନେ ବାରଣ୍ଣାକୁ ଉଠିଆସି ବରତାପତ୍ର ପରି ଥରୁଥା'ତି ।

ପ୍ରାୟ ଏକଘଣ୍ଟାକାଳ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ବାତ୍ୟା ବୋହିବା ପରେ ପବନର ବେଗ କମିଆସିଲା । ତେଣେ ସଂଧା ପ୍ରାୟ ଆସନ୍ତି । ଦୁର୍ଗାମଣ୍ଡପ ମେତ ଓ ସାଦିଆନା ସବୁ ଭୁଷ୍ଟୁଡ଼ି ପଡ଼ିଥାଏ । ବାଉଁଶ ସହିତ ତାରପୋଲିନ୍ ଛାତ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ି ଚୁଡା ବସ୍ତାଟିକୁ ଆବୋରି ରହିଥାଏ । ଆମେ ତାତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନା ଘର ଭିତରୁ ଝରକା ପଛପାଖ ଦେଇ ଦେଖୁଥାଉ ବିରାଟ ବିରାଟ ନତିଆ ଗଛ କିପରି ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଛି । ଛକୁଣ୍ଣା ଓ ଆମଗଛର ଖେଣ୍ଣା ବ୍ୟତାତ ଆଉ କୌଣସି ସବା ନ ଥାଏ ।

ସଂଧା ହୋଇ ଆସିଲାବେଳକୁ ପବନ ପ୍ରାୟ ବନ ହୋଇଯାଇଥିଲା ଯଦିଓ ବର୍ଷା ତଥାପି ଲାଗି ରହିଥିଲା । ବଂଶୀବାକୁ ଆମକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଆସି ତାତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଆମେ ତାଙ୍କ ଘରେ ରା' ଜଳଖୁଆ ଯାହା ସକାଳୁ ଖାଇ ଆସିଥିଲୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବା ଆଉ ସମ୍ବବ ନଥିଲା । ଆମମାନଙ୍କୁ ତୋକ ହେଉଥିବ ବୋଲି ବଂଶୀଭାଇନା ବ୍ୟଷ୍ଟ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ଗୋଚରକୁ ଆସିଲା ଯେ ଚୁଡା ବସ୍ତାଟି ତାରପୋଲିନ୍ ତଳେ ଅକ୍ଷତଭାବେ ଝପି ହୋଇରହିଛି । ସମ୍ବଦତଃ ଆଜି ରାତିରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିବା ପଣ୍ଡଗ ଷାଠିଏ ଜଣକ ପାଇଁ ଓ ପାଖ ହାକ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଆହାର । ବସ୍ତାଟିକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଲୋକ ଲଗେଇ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ବୋହି ନିଆଗଲା । ବଡ଼ ବଡ଼ ପିତଳ କୁଣ୍ଡରେ ସେ ସବୁ ଚୁଡାକୁ ରଖୁ ଆଗରୁ ସଂଗ୍ରହ ହୋଇ ରହିଥିବା ଗୁଡ଼ ମିଶାଇ ଚୁଡା ଘସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଗଲା । ତାଙ୍କ ଘରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲା

ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଶିନାଏ ଲେଖା (ପ୍ରାୟ ୫୦୦ ଗ୍ରାମର ଚୁତା) ଦିଆଗନା । ପେତ୍ରୋମାକୁ ଲାଜଟରେ ନିଜେ ବଂଶାବାବୁ ବୁଲିବୁଲି ଚୁତା ବାଣୁଆନ୍ତି । ଆମେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସାଜରେ ଥାଉ । ସକାଳୁ କିଛି ଖାଇନଥିବା ଓ ବର୍ଷା ପବନରେ ଓଦା ହୋଇ ଥରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ତାହାହିଁ ଥିଲା ସେବନର ଆହାର । ଆମେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଘର ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ସମସ୍ତେ ସେଇ ଚୁତାଘଷା ଖାଇ ରାତିଥାରା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ରହିଥିଲୁ । କାଳେ ପୁଣି ବାତ୍ୟା ଆସିବ ସେପରି ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଆମ ମନରେ ଭରପୁର ରହିଥିଲା ।

ନବମୀ ଦିନ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଆମେ ଅତିଥି ଝରିବଣ ନିଜନିଜ ଗାଁକୁ ଯିବାକୁ ବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲୁ । ଏପରି ର' ଖାଇବାକୁ ବି ଆଉ ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା । ମୋତେ ଛାତିଦେଲେ ଅନ୍ୟ ତିନିଜଣ ବନ୍ଦୁ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଘରର ମୁରବି । ଘର ଅବସ୍ଥା, ଗୋରୁଗାଇଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହୋଇଥିବ ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ବ୍ୟପ୍ତ ଥିଲେ । ଆମର ସମସ୍ତଙ୍କର ସେତେବେଳେ ଗାଁରେ ଥିଲା ଝଳିଯାଇ ।

ମୁଁ ପଳପାଳ-ଗରେଇ ରାତ୍ରାରେ ଯିବାକୁ ବାହାରି ଦେଖିଲି ଝକୁଣ୍ଡା ଗଛଗୁଡ଼ାକ ଛନ୍ଦିମହିଣି ହୋଇ ରାତ୍ରା ଅବରୋଧ କରି ପଡ଼ିରହିଛି । ନିରୁପାୟ ହୋଇ କେଉଁ ତାଳ ତଳେ ଗଲି ବା କେଉଁ ତାଳ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇ ରାତ୍ରା ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ହେଲା । ପ୍ରାୟ ତିନିପର୍ଲିଙ୍ଗ ରାତ୍ରା ସାରା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ରାତ୍ରାକଟ ଗଛ ଭାଙ୍ଗି ଶୋଇଥିଲା । ତା' ପରେ ବିଲ ରାତ୍ରା ଥିଲା ମୁଣ୍ଡ । କାରଣ ସେ ରାତ୍ରାରେ କତରେ ଆଉ ଗଛ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଖୁବି ଉଦବେଗର ସହିତ ଝଳିଥାଏ । ଗାଁ ପାଖ ବଞ୍ଚାରେ ପଳପାଳ ପରି ସମଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲି । କେଉଁ କାଳର ବରତ୍ତେ ଗଛ ଓ ଝକୁଣ୍ଡା ଗଛ ସବୁ ଭାଙ୍ଗି ପାଇଛି । ଗାଁର କେତେକେତେ ଫଳକ୍ଷି ନତିଆ ଗଛ ଦୁଇପଟକୁ ଭାଙ୍ଗି ଶୋଇଛି । ମୁଁ ପୁଅ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ପକୀର ବାପାଙ୍କ ଘର ଉପରେ ଦୁଇଟି ନତିଆ ଗଛ ଶୋଇ ରହିଥିବାରୁ ଝଳ ଦବି ଯାଇଛି । ଘରସାରା ପାଣି । ବାପା ତ ମରିଗଲେଣି, ମାଉସୀ ବୋଧହୁଏ ଉରରପଟ ଠାକୁରଙ୍ଗର ପାଖରେ ଆଶ୍ରମ ନେଇ ଆହୁ ତଳେ ଏକୁଟିଆ କତରାଳଗା ହୋଇ ପଢ଼ିଥାଏ । ତେବେ ଆମ ଗାଁର ଥିଲାବାଲା ଘରମାନଙ୍କରେ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ରୋଷେଇ ହେଉଥିବା ଧୂଆଁ ଝଳଦେଇ ବାହାରୁଥିବା ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ସମସ୍ତେ ସେମାନଙ୍କ ଘରକୁ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରିବାରେ ସକାଳ ପହରରୁ ଲାଗିପଢ଼ିଥା'ଛି । ମୋତେ ଦେଖି ବୋଇ, ଦେତେଇ, ନନା ଓ ଦୁଇ ଦଦେଇ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲେ ।

ତା'ପର ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ଆଉ ଘରେ ନ ରହି କୁଜଙ୍ଗ ବୁଲି ସାରା ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମରେ ବୁଲି କ୍ଷୟକ୍ଷୟତିର ଆକଳନ କରି ଖବରକାଗଜ ('ସମାଜ' ଓ 'ପ୍ରଜାତତ୍ତ୍ଵ')କୁ ଖବର ପଠାଇବାରେ ବ୍ୟପ୍ତ ରହିଲି । ସେତେବେଳେ ତ ଛଳେକଟ୍ରାନ୍‌ହିନ୍ଦୁ ମେତିଆ ନ ଥିଲା ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୦୫

ଟିରି ନ ଥିଲା । ଗ୍ରାମକୁ ମଧ୍ୟ ବିଜୁଳିବତୀ ଯାଇନଥିଲା । କୁଳ ମାମୁଳ ଘରେ କିଛି ବୁଢା, ତାଳି ଓ ଚିନି ଧରି ପହଞ୍ଚ ଦେଖିଲି ଘରର ଓ ଗ୍ରାମର କ୍ଷୟକ୍ଷତି ଖୁବ୍ ଭଯକର । ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ସାଜରେ ନେଇ କାଳିଆପାଟ ଧାବର ବସ୍ତି ବୁଲି ଦେଖିବାକୁ ଝହିଲି । ଖର ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥାଏ ଓଳିଆ ଭାତି ଉପରେ କାହୁର କିଛି ଅଂଶ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବାରୁ ଶାଶ୍ଵତ, ବୋହୁ ଓ ପିଲାଟିଏ ଝପିହୋଇ ମରି ଯାଇଥା'କି । ସେତେବେଳେ ଘରର ଏକମାତ୍ର ପୁଅ ଯାଇଥାଏ ସମ୍ବୁଦ୍ଧକୁ ଡଙ୍ଗା ନେଇ ତା' ସାଜମାନଙ୍କ ସହିତ । ସେମାନଙ୍କର ମାତ୍ର ଧରିବା ବେଉଷା ଓ ତାହାହିଁ ଏକମାତ୍ର ରୋଜଗାର ପଦ୍ମା । ପ୍ରଥମ ବତାଶରେ ପାଖ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଗମୀ ଲୁଣା ନିର୍ଜିତରେ ଏତେ ପରିମାଣରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ପାଣି ମାତି ଆସିଲା ଯେ ନିର୍ଜି ପୁଲି ଉଠି ସ୍ଵଲଭାଗକୁ ମାତି ଝଳିଲା । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବତାଶର ବେଗରେ ସେ ନିର୍ଜିପାଣି ଏବେ ଜୋରରେ ପୁଣି ନିର୍ଜ ଉଚିତରକୁ ଉଚାରେ ମାତି ଝଳିଲା ଯେ ତା'ର ତୋଡ଼ରେ ସେ ଗରିବ ଲୋକଟିର ଘର ଭାଙ୍ଗିପଢ଼ିଲା । ଝଳ ଉତ୍ତିଯାଇଥିବାରୁ ଓଳିଆ ଭାତି ଉପରେ ବସିଥିବା ତିନିଇଣ୍ୟାକ କାହୁ ଝପରେ ମରି ଶୋଇଲେ । ସମ୍ବବତଃ ଅସ୍ମାଳ ବେଗରେ ବହି ଆସୁଥିବା କର୍ଦମାତ୍ର ଜଳଧାରାରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଟି ଦେଇ ନିରିତି ଯାଇଥିବା ରତ୍ନଧାର ମିଶି ଯାଇଥିଲା- ସେମାନଙ୍କ ପିଣ୍ଡରୁ ପ୍ରାଣ ଉତ୍ତି ଯାଇଥିଲା ଅତରାଷକୁ । ଭେଣ୍ଟିଆ ପୁଅ ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚେଇ ପହିଁଗାପହିଁର କରି କୌଣସିମତେ ପାରାଦ୍ୟପ ପାଖରେ କୁଳରେ ଲାଗିଥାଏ । ଘରକୁ ଆସି ମୃତମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଦେଖୁ ସେ ବାକରୁଛ ହୋଇଗଲା- ଆଉ ତା' ପାଟି ପିଟିଲା ନାହିଁ ।

ତା'ର ଏ ଦୃଶ୍ୟକୁ ମୁଁ ଦେଖୁଥିଲି । ତେଣୁ 'ବତାଶ' ବୋଲି ଯେଉଁ କବିତାଟି ଲେଖି 'ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର'ରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି ସେଥିରେ ଏଇ ହତଭାଗ ଲୋକଟିହିଁ ଜୀବତ ରୂପ ନେଇଥିଲା । ସେ ଗ୍ରାମ ଖୁବ୍ ଗହଳିଆ ଓ ଜନାକୀୟ ଥିବାରୁ ପାଖ ଲୁଣାନିର୍ଜ ପ୍ରୋତ୍ତରେ ଅଧିକ କ୍ଷତିଗୁଡ଼ ହୋଇଥିଲା । ଏ ଖବର ସମ୍ବବତଃ ପ୍ରଥମେ ମୋ ଲେଖାରେହିଁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏହା ପରେ ପୂଜା ଛୁଟି ସରିଗଲେ ବି ମୁଁ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କୁ ଚିଠିଏ ଦେଇ ଅଧିକ ସମୟ ପାଇଁ ସମାଜ ସେବା କାମରେ ଓ ରିଲିଫ୍ ବାଣିଜୀବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲି । ଆତିସନାଳ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ଜେନାଙ୍କ ସହିତ ମଣିଙ୍ଗା ତାକବଜାଲାରେ କ୍ୟାମକରି ପ୍ରାୟ ସାତ ଆଠ ଦିନ ରହିଥିଲି । ବୁଢାମୁଢି ଖାଇ ରହିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ରିଲିଫ୍ କିପରି ଦୁର୍ଗତମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବ ସେଥିପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ମହୋଦୟ ମୋ ସହଯୋଗ କାମନା କରୁଥିଲେ । ରାହାମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବତାଶର ବେଗ ଥିଲା । ମଣିଙ୍ଗା ଥିଲା ପ୍ରାୟ ବାତ୍ୟାମୁଢି । ସେଠି ମୋ ଦଦେଇ ଦେତେଇ ରହୁଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରେ ରାତିରେ ଖାଇପିଆ କରୁଥିଲି । ଦି'ପହର ଖାଇବା ଥିଲା ଅନିଷ୍ଟିତ । ବିସ୍ତୁତ

ଅଞ୍ଚଳ ବୁଲୁବୁଲୁ ଓ କ୍ଷୟକ୍ଷତି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସମୟ ବିତ୍ତିଯାଉଥିଲା । ଅନେକ ସାହାୟ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରୁ ଓ ପ୍ରଦେଶ ବାହାରୁ ଆସୁଥିଲା । ତାକୁ ନିଯନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଥିଲା ଆମର କାମ । ତା'ପରେ ସରକାରା ସାହାୟ୍ୟ ବନ୍ଧା ହେଲାବେଳେ ମୁଁ କଲେଜକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲି - ଯଥେଷ୍ଟ ଅଭିଷ୍ଠତା ନେଇ ।

ମୁଁ ଧାରେ ଧାରେ ଏରସମାବାସୀଙ୍କ ପାଖରେ ଜଣେ ଯୁବନେତା ଭାବେ ପରିଚିତ ହୋଇଯାଇଥିଲି । ବିଶେଷତଃ ଚନ୍ଦ୍ରପାତ୍ର, ନିମୋଳ ଓ ଏରସମାରେ ତିନିଟି ଯୁବମେଳା ହେବା ଫଳରେ ମୋତେ ଲୋକମାନେ ଚିହ୍ନିଯାଇଥିଲେ; କେହି କେହି ଖୁବ୍ ଭଲ ବି ପାଇଥିଲେ । ଏକ ସମୟରେ ଏରସମା ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ସଭାପତି ଥିଲେ ଗୌରାଶ୍ୟାମ ନାୟକ । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କମ୍ୟୁନିଷମାନେ ଅନାସ୍ତା ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଲେ । ମୁଁ ବାଲିତୁଠର ଯୁବ ମେଳାପରେ ତିକିଆ, ନୂଆଗାଁ ଓ ଗୋବିନ୍ଦପୁର ପଞ୍ଚାୟତରେ ପରିଚିତ ହୋଇଯାଇଥିଲି । ତେଣୁ ଗୌରାଶ୍ୟାମ ବାବୁ ମୋତେ ଏ ସଂକଟବେଳେ ସାହାୟ୍ୟ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ମୁଁ ଓ ସମାଗୋଳର କୁଳମଣି ମାମୁଁ ଅନେକ ରାସ୍ତା ଛଳି ଛଳି ସାତ ଆଠୋଟି ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ସରପଞ୍ଚକୁ ଦେଖାକରି ଅନାସ୍ତା ପ୍ରସ୍ତାବ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭୋଟ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲୁ । ତା' ପରଦିନ ଅନାସ୍ତା ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଗୌରାଶ୍ୟାମ ବାବୁଙ୍କୁ ଜୟୟୁତ ହେଲେ । ନିମୋଳର ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଷତଙ୍ଗୀ ମୋର ଅତିପ୍ରିୟ ନାଗ୍ର ଭାଇନାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଭେଟିଥିଲି ଓ ସେ ତାଙ୍କ ମତ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଗୌରାଶ୍ୟାମ ବାବୁଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିବେ ବୋଲି ମୋତେ କହିଥିଲେ । ସେ ନିଜ କଥା ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଯାହାହେଉ ବଢ଼ ସମସ୍ୟାରୁ ଗୌରାଶ୍ୟାମବାବୁ ପାର ହୋଇଗଲେ । ଜନକଂଗ୍ରେସରେ ସେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବାରୁ କଂଗ୍ରେସ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ ସରପଞ୍ଚମାନେ ବୋଧନ୍ତୁଏ ଏ ଅନାସ୍ତା ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଥିଲେ ।

ଏ ଜନକଂଗ୍ରେସର ଆୟୁଷ ଥିଲା ମାତ୍ର ଛରିବର୍ଷ । ମିଲିତ ମହାମଣ୍ଡଳରୁ ଜନକଂଗ୍ରେସ ସମର୍ଥନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କଳାପରେ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ମିଲିତ ମହାମଣ୍ଡଳ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଭାବେ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଲେ । ଶେଷକୁ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରିବାକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଛାତି ଓ ତିଶାକୁ ଆସିବାକୁ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ବୋଧନ୍ତୁଏ ବ୍ରହ୍ମପୁରର ଶିକ୍ଷକ ଓ ପରେ ରାଜନେତା ବିନାୟକ ଆଷ୍ଟ୍ୟ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅସମାଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ବଳ ମଧ୍ୟରେ ଅତର୍ବିବାଦ ହେତୁ । ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀ ତାଙ୍କ ଆସନ୍ତୁ ବୈଧ କରିବା ପାଇଁ କଟକ ସହଗରୁ ଉପନିର୍ବାଚନରେ ଲାଭ ବହୁ ଅଧିକ ଭୋଗରେ ଜିତିଲେ । ମୋତେ ଭୋଟ ପ୍ରକ୍ଷର ପାଇଁ ନୂଆ ସାଜକେଳଟିଏ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଭୋଟ ପରେ

ମୋ ପାଖୁ ବାରଯାର ସାଇକେଲଟି ଫେରେଇବାକୁ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାମୀ ଦେବେନ୍ଦ୍ରବାବୁଙ୍କଠାରୁ
ଖବର ଆସିଲା ପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଠ୍ୟର ଘରେ ସାଇକେଲଟି ଦେଇ ଆସିଥିଲି । କିନ୍ତୁ
ସେତେବେଳେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି ନିର୍ବାଚନୀ ରୋଟରେ କେବେ ଆଗରୁ ଏତେ ଚଙ୍ଗା
ବ୍ୟୟ ହୋଇ ନଥିଲା । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବୋଧହୁଏ ଆଡ଼ଭୋକେଟ୍ ପ୍ରବାର ପାଲିତ
ନିର୍ବାଚନ ଲଜ୍ଜାରେ । ମୁଁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଓ ତା' ପାଖହାକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେଉଁ
ଦୁଇହଜାର ଲୋକଙ୍କୁ ନୂତନଭାବେ ଭୋଟର ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରିଥିଲି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
ପ୍ରାୟ ୮୦ ଶତକତା ନହିନୀ ଦେବାଙ୍କୁହିଁ ଭୋଟ ଦେଇଥିବା ଅନୁଭବ କରିଥିଲି ।

ନୈଶ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ (Evening College)

୧୯୭୮ ମସିହା ମୋ ଜୀବନ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକାତ୍ମ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ
ସିଷ୍ଟିକେଟ୍ ରେଭେନ୍ସା ନୈଶ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ସରକାରଙ୍କ ହାତରେ ଟେକିଦେବାକୁ
ଏକ ନିଷ୍ଠା କରିବାସିଲେ । ଆମେ ଅଧାପକମାନେ ମିଳିତଭାବେ ପ୍ରତିବାଦପତ୍ର ଦେଇ
ଏପରି ନିଷ୍ଠାର ବିରୋଧାଚରଣ କରିଥିଲୁ । କାରଣ ଛ ବର୍ଷ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧାନରେ
ଷକ୍ତିରୀ କରି ସରକାରକୁ ଗଲେ ଆମର ସିନିଆରିଟି ଗଣା ହେବନି । ସେ ବିଷୟରେ
ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କୌଣସି ସର୍ବ ରଖୁ ନଥିଲା । ମୁଁ ଡଡ଼କାଳୀନ କୁଳପତି ଉକ୍ତର ସଦାଶିବ
ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଭେଟି ମୋତେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ନୈଶ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ବଦଳି କରିଦେବାକୁ
ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେ ଛିନ୍ତିଥିଲେ ତା' କରିପାରିଥାନ୍ତେ ନିଶ୍ଚୟ । କିନ୍ତୁ ସେ ମୋତେ
କହିଲେ- Today I am handing over Ravenshaw Evening College to the
Government and tomorrow I will hand over B.J.B. Evening college too.
Where shall I adjust you then ? ସେତେବେଳେ ଉକ୍ତଙ୍କ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ
ସ୍ଵାତକୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଭାଗ ଖୋଲି ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ ସବୁଆତ୍ମ ନିରାଶ ହୋଇ
ମାତ୍ର ବର୍ଷଟିଏ ପାଇଁ ରେଭେନ୍ସା ଜତିନିଙ୍କ କଲେଜରେ ସରକାରୀ ଷକ୍ତିରିକୁ ମାନିନେଲି
ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୭୮ ଜୁଲାଇ ପହିଲାଠାରୁ ୧୯୭୯ ମସିହା ଜୁନ ୩୦ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ମୋତେ ଅନେକ ତଳପାହିଆ ଅଧାପକଙ୍କ ତଳେ ଷକ୍ତିରି କରିବାକୁ
ବାଧ କରାଗଲା । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଭାବୁଥିଲି ମୁଁ ମୂଲ୍ୟ କହିଁକି ଆଡ଼ହକ ନିୟୁକ୍ତି ଓ
ତା' ପରେ P.S.C. ରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାଯୀ ନିୟୁକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ
କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ବିପନ୍ନ ହେଲି । ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଥିଲା ମୋର ଭାଗ୍ୟର ଉପହାସ ।

ସରକାରୀ କଟକଣ ମଧ୍ୟେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ମୋତେ ଶ୍ଵାସରୁଦ୍ଧ କରିଦେଉଥିଲେ
ବି ତାକୁ ଉପେକ୍ଷା ବା ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାର ଅବକାଶ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଯେ ନିଜ ଶ୍ରାନ୍ତଙ୍କରେ
କିଛି ଜନହିତକର କାମରେ ଲାଗିଥିଲି ସେଥିରେ ଭଣା ପଡ଼ିଗଲା । ଜାଣିଲି ସରକାରୀ
ଝକିରିରେ କିଛି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଲେ ମୋତେ ଦୂରବର୍ଷୀ କୌଣସି ସ୍ଵାନକୁ ବଦଳି
କରିଦିଆୟିବ । ସେତେବେଳେ ପୁରୀରେ ପ୍ରତିଭା ସମେତ ପିଲାମାନେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ
ପିଲା ହେବାର ଥାଏ । ପ୍ରତିଭା ପାଖରେ ମୋ ସାନ ଦଦେଇ ଓ ପ୍ରତିଭାର ବୋଉ
ରହୁଥାଏ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ଶନିବାର ଯାଇ ପହଞ୍ଚୁଥାଏ । ରବିବାର ଦିନ ବଜାରରୁ ଭଲ
ମାଛ ଓ ପ୍ରାୟ ସପ୍ରାହକ ପାଇଁ ପରିବା କିଣି ଆଶେ । ଦଦେଇ ଓ ଶାଶୁ ରହୁଥିବାରୁ
ମୋତେ ଖୁବ ଭଲ ଲାଗୁଥାଏ । ସେମାନେ ମଣିରେ ମଣିର ବୁଲି ଯାଆଏ ।
ଖୁବ ଥାଜା, ମଜା କଥାବାର୍ତ୍ତରେ ସମୟ ବିତାଏ ।

ମୋର ବୃତ୍ତୀୟ କନ୍ୟା ଆମ ପରିବାର ପାଇଁ ଅନାବଶ୍ୟକ ଥିଲା ବୋଲି ମୋ ଜାହା
ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିଭା ନାନାପ୍ରକାର ହୋମିଓପ୍ୟାଥ ଔଷଧ ସେବନ କରିଥିଲା । ସବୁ ଔଷଧ
କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୂଶ ନଷ୍ଟ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ହେଉନଥିଲା । କଟକରୁ ପୁରୀ ଓ ପୁରୀରୁ
କଟକ ହୋଇ ଅନେକ ସମୟ ବିରୁଦ୍ଧ
ଜନ୍ମ ହେବାରୁ ମୁଁ ଭାବିଲି ଶୁଭାଏ ଔଷଧ ଶାଇବାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହୋଇପାରେ । ଯାହାହେଉ
ମାଟରନିଟି ଛୁଟି ପରେ ଛୁଆମାନକୁ ନେଇ ପ୍ରତିଭା ପୁରା ଝଳିଗଲା ।

ଏଇ ସମୟରେ କଟକର ଝଇଲିଆଗଞ୍ଜରେ ଆମେ ଶୁଣୁ ମାତ୍ର ଅଛେଇ ହଜାର
ଟଙ୍କାରେ ପାଞ୍ଚଶହ ଜାଗା କିଣିଥିଲୁ । ସେ ବିଶାଳ ଜାଗାରେ ଜଟାରେ ପ୍ରାଚୀର ନିର୍ମାଣ
କରାଗଲା- ଜଟା ଦର ହଜାରକୁ ମାତ୍ର ଶହେ ଟଙ୍କା ଓ ସିମେଣ୍ଟ ଦର ବସ୍ତାକୁ ନଥ ଟଙ୍କା
ମାତ୍ର । O.M.P. ଛକରୁ ଠିକ୍ ଏକ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଏ ସ୍ଥାନ ସେତେବେଳେ ଆଜିପରି
ଗଲିନି ନଥିଲା । ଜଟା, ବାଲି ଓ ଗୋଡ଼ି ଧରି ଗ୍ରକ୍ ପ୍ଲଟ ଉପରକୁ ଝଳିଯାଇ ପାରୁଥିଲା -
ଯାହା କ୍ରମେ ଏକ ଅସମ୍ବନ୍ଧ ବ୍ୟାପାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ନିଜର ଗୋଟିଏ ଘର
ହେବ, ଭତା ଘରେ ରହିବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟରୁ ମୁଢି ମିଳିବ, ଏ କଥା ମୁଁ ତାରାଙ୍ଗନପାଇଶାରେ
ରହିବା ଦିନୁ ଭାବୁଥିଲି । ଜମିର ଦାମ ସେତେବେଳେ ଏତେ କମ ଥିଲେ ବି ବାରହଜାର
ଟଙ୍କା ଯୋଗାତ କରିବା କଷ୍ଟସାଧ ଥିଲା । ତେବେ ପ୍ରତିଭା କିଛି ଦେଇଥିବାରୁ ଜାଗାଟା
କିଣା ହୋଇଗଲା; କିନ୍ତୁ ଘର କରିବା ଥିଲା ସପ୍ରାତାତ ବିଷୟ । ପ୍ରତିଭାକୁ ରେତେନ୍ସା
କଲେଜକୁ ବଦଳି କରି ଆଣିପାରିଥିଲି କାରଣ ତା' ଥିଲା ଜନକଂଗ୍ରେସ ମହା ବନ୍ଦମାଳା
ପଇନାୟକଙ୍କ ଅଧୀନସ୍ଥ ବିଭାଗ । ଆମେ ଷେଷନ ବଜାର ହାତିବନ୍ଦୁ ଶତପଥୀଙ୍କ ଦୁଇ
ବଖରା ଘରେ ରହିଲୁ ।

୧୯୭୯ ମସିହା ମେ' ମାସରେ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ P.G ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ପାଇଁ ଯେଉଁ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ହୋଇଥିଲା ସେଥରେ ମନେହେଉଛି ୪୭ ଜଣ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଥିଲେ । ସେତିକିବେଳକୁ ମୋ ଲିଖିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଜୀବନୀ ମୋର ପ୍ରଥମ ପୁସ୍ତକ "ହେ ସାଥ୍ ! ହେ ସାରଥ୍ !" ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ଓ ତା'ର ମୁଖବନ୍ଧ ଲେଖିଥିଲେ କୁଳପତି ଡକ୍ଟର ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର । ସେ ସତ୍ୟବାଦୀ ବନବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ର ଥିଲେ ଓ ଆଖ୍ୟା ହରିହରିଙ୍କ ଥିଲେ ପ୍ରିୟ ଶିକ୍ଷ୍ୟ । ଏ ବହିର ମୁଖବନ୍ଧ ସେ ଯେଉଁ ଆଗ୍ରହ ଓ ଆବେଗରେ ଲେଖିଦେଲେ ତାହା ମୋ ପାଇଁ ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ । ମୋତେ ସେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ରଣୀ କରି ରଖିଗଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଖବନ୍ଧର ଶେଷ ଧାଢ଼ିଟି ଥିଲା ମୋ ବିଷ୍ୟରେ । ତେଣୁ ଉଦ୍‌ବାର କରିବା ପ୍ରାସାରିକ ମନେକରୁଛି ।

"ଗୋପବନ୍ଧୁ ବରପୁତ୍ର । ସେ ଏ ଜାତିର ନମସ୍ୟ । ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଓଡ଼ିଶାର ଜୀବନ ଜତିହାସ । ସେ ଜୀବନୀରେ ଅଛି ଅସରନ୍ତି ଉପାଦାନ । ଅଧାପକ ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଶତପଥୀ ଏ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଜୀବନୀ ପ୍ରଣାଯନ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି । ବହୁ ଉପାଦାନ ସେ ପ୍ରଥମ କରି ପାଠକମାନଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋର ଶୁଭେତ୍ତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି । ତାଙ୍କର ବହୁ ଶ୍ରମରେ ସଂପାଦିତ ଏହି ପୁସ୍ତକ- 'ହେ ସାଥ୍ ! ହେ ସାରଥ୍ !' ନିଶ୍ଚୟ ବିଶେଷଭାବେ ଆଦୃତ ହେବ ।"

ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର
କୁଳପତି, ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାଣୀବିହାର

ଓଡ଼ିଆ ଅଧାପକ ନିର୍ବାଚନ

ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସାକ୍ଷାତ୍କାର କମିଟିରେ ବିଶ୍ୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଥିଲେ ଆର୍ଟ ବନ୍ଦୁଭ ମହାନ୍ତି, ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦ୍ରିପାଠୀ ଓ ବନାରସ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଭାଷାତ୍ତର ବିଭାଗ ଅଧାପକ ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟସୁଦ୍ଧର ମିଶ୍ର । ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବା ମୋ ପକ୍ଷେ କଠିନ ନଥିଲା; କିନ୍ତୁ କୁଳପତି ଡକ୍ଟର ସଦାଶିବ ମିଶ୍ରଙ୍କ ବୃଦ୍ଧିଦାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଉପରୀତ ଥିଲେ । ସେ ମୋତେ ଷଦିବିଧି ଓ ଶହବିଧିରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପରିଚିଥିଲେ ଓ ତା'ର ସଠିକ୍ ଉତ୍ତର ମୁଁ ଦେଇଥିଲି । ମୋର ପୁସ୍ତକ ଗୋପବନ୍ଧୁ

ଜୀବନୀ ସମସ୍ତେ ଦେଖୁ ମୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଗୁଡ଼ି ଓ ବିଷରର ଭିନ୍ନତା ବିଶ୍ୱଯ ଉପଳବ୍ରତ କରିଥିଲେ । ଆର୍ଦ୍ରବଳୁର ମୋତେ ପ୍ରଶ୍ନ ପର୍ବତିଥିଲେ— “ଶୌରଣ୍ଠିକ ଗନ୍ଧେ ମର ଅଳିକୁଳ / ଗୁଞ୍ଜରି ବାମାକୁ କରନ୍ତି ଆକୁଳ— ଏଥରେ କାର୍ଯ୍ୟଦୋଷ କ’ଣ ରହିଲା” । ମୁଁ କହିଥିଲି ଶୌରଣ୍ଠିକ ଓ ଗନ୍ଧ ପରି ଏକାର୍ଥବୋଧକ ଶରର ବାରମାର ବ୍ୟବହାର କବିତାର ଦୋଷ ବୋଲି ଧରାଯାଇପାରେ । ଆର୍ଦ୍ର ବଳୁର ମହାତ୍ମି ଖୁବି ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ସମୁଦ୍ରୀୟ ଆଠଟି ପ୍ରଶ୍ନରୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ସଠିକ୍ ଉଚ୍ଚର ଦେଇପାରି ନଥିଲି । ଯାହାହେଉ ସାକ୍ଷାତ୍କାରରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଓ ତକ୍କର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ଦିତୀୟ ସ୍ଥାନରେ ରହି ମନୋନାତ ହେଲୁ । ବାସୁଦ୍ଵାରୁ କିନ୍ତୁ ଜୁଲାଇ ପହିଲା ୧୯୭୯ ମସିହା ଦିନ ମାତ୍ର କେତେ ମିନିଟ୍ ପୂର୍ବରୁ ମୋ ଆଗରୁ ପ୍ରଥମେ ଜ୍ଞାନ କରି ନିଜକୁ ମୋ’ଠାରୁ ସିନିଅର ମନେ କରୁଥିଲେ । ସେ କିନ୍ତୁ ରେଭେନସା କଲେକ୍ଟରେ ଥିଲେ ମୋ ତଳ ବ୍ୟାରର ଛାତ୍ର । ଆମ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ତକ୍କର ବଂଶାଧର ମହାନ୍ତିକର ସେ ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ମୁଁ ତକ୍କର ମହାନ୍ତିକ ଛାତ୍ର ହେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇନଥିଲି ।

୧୯୭୯ ଜୁଲାଇ ପହିଲାରେ ମୁଁ ଭକ୍ତି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ P.G. Odia ବିଭାଗରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବେ ଯୋଗଦେଲି । ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର ସରକାରୀ ଶକ୍ତିରୀର ଅନ୍ତ ହେଲା । ବିଭାଗର ତିରି ସ୍ଥାପନ ହେଲା ମାତ୍ର ୧୭ ଜଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ । ମୁଁ କଟକରେ ରହି ବାଣୀବିହାରକୁ ବସ୍ତରେ ଯିବା ଆସିବା କଲି । ମୋତେ ବାଣୀବିହାର ପରିସରରେ ଯେଉଁ ଘର ମିଳିଥିଲା ସେଥିରେ ମୋର ବତ ଭାଇ ସତିଦାନନ୍ଦ ଶତପଥୀ, (ବାଣୀବିହାର ହାଇସ୍କୁଲର ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷକ) ତାଙ୍କ ପରିବାରକୁ ନେଇ ରହିଲେ । ସେ ଧଳପୁର ହାଇସ୍କୁଲରେ ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ଦିନେ ଖବର ଆସିଲା ଯେ ସେ ଭୟକର ଅସୁସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏଇ ସମସ୍ତାମ୍ୟକ କଥା ହେବ । ସେତେବେଳେ ବାଣୀବିହାର ହାଇସ୍କୁଲରେ କେହି ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷକ ନ ଥାନ୍ତି । ମୁଁ ତେଣୁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଭେଟି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସହଜେ ଏଠାରେ ଥବା ହେଉମାତ୍ର ଶ୍ରୀ ଭାସ୍କର ଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ ବହୁଗ୍ରାମ ସ୍କୁଲରେ ମୋର ସହକର୍ମୀ ଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋର ବତଭାଇଙ୍କ ପାଇଁ ସତଃ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ମୁଁ ଧଳପୁର ଯାଇ ଦେଖିଲି ସାନ ଭାଇନା ପେଟ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ବିହିଣାରେ ଗଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଅଥବା ଯନ୍ତ୍ରଣା, ପାଖରେ ଡାକ୍ତରଙ୍ଗାନା ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ କଟକ ଆଣି ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲା ପରେ ସେ ସୁମ୍ଭୁ ହେଲେ । ତାଙ୍କ Bio-data ସହିତ ଦରଖାସ୍ତିଏ ମଧ୍ୟ ଦାଶଙ୍କ କଲି । ସେ ସାକ୍ଷାତ୍କାରରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ଧଳପୁର ହାଇସ୍କୁଲରୁ ସମସ୍ତ ସଂପର୍କ ତୁଟେଇ ବାଣୀବିହାର ହାଇସ୍କୁଲରେ ଯୋଗଦେଲେ ଓ ଅବସର ନେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଇଠି ରହିଲେ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୧୧

ବଡ ଝିଅର ଆକ୍ସିତେଣ : ୧୯୭୦ ମସିହା- ମୁଁ ବାଣୀବିହାର ଶ୍ରେଣୀ କଷରେ ପାଠ ପଡ଼ଇଛି, ହଠାତ୍ ମୋତେ ଖବର ଜଣାଇ ଦିଆଗଲା ଯେ ମୋ ଏ ବର୍ଷର ବଡ ଝିଅ ପାରମିତା (ଲେନି)ର ସ୍ଥଳ ଫେରିବା ରାସ୍ତାରେ ଆକ୍ସିଡେଣ୍ ହୋଇଯାଇଛି । ମୁଁ ଏତେ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଲି ଯେ ସମାଦ ବାହକଙ୍କୁ ହଠାତ୍ ପରାଇ ବସିଲି- “ପିଲାଟା ବଂଚିଛି ତ ?” ସେ ସମ୍ଭାବରେ କିଛି କହି ପାରିଲେନି । ମୁଁ ତତ୍କଷଣାତ୍ ଶ୍ରେଣୀକଷରୁ କଟକ ଫେରି ଆସି ବୁଝିଲି ଯେ କୌଣସି ମାଇନିଂ କମ୍ପାନୀର ଜିପ୍ ସ୍ଥଳରୁ ଫେରୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସବାପଛରେ ଥିବା ମୋ ଝିଅକୁ ଧକ୍କା ଦେବା ଫଳରେ ସେ ରାସ୍ତାକଢ଼କୁ ଛିଟିକି ପଡ଼ିଛି । ଗୋଡ଼ରେ ଆସାନ ହେବା ଫଳରେ ହାଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି । ପିଲାକୁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜକୁ ସେଇ ଜିପ୍ ଗାଡ଼ିରେ ନିଆୟାଇଛି । ମୁଁ ତେଣୁ କାଳବିଳମ୍ବ ନ କରି ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜକୁ ଯାଇ ଅର୍ଥୋପେଡ଼ିକ୍ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଲି । ସେତେବେଳେକୁ ତାକୁ ବ୍ୟାଣେଜ୍ କରି ବେତକୁ ନିଆୟାଇଥିଲା । X-ray କରାଯାଇଥିଲା । ରିପୋର୍ଟ ଆସିବା ପରେ ପ୍ଲାଷ୍ଟର କରାଯିବ । ତା’ ଗୋଡ଼ର ହାଡ଼ ବୁନାବୁନା ହୋଇଯିବା ସହିତ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପାଟିଯାଇ ଖୁବ୍ ରକ୍ତସ୍ଵାବ ହୋଇଥିଲା । ତେବେ ହାଡ଼ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯିବ ବୋଲି ତାକ୍ତର ଭରସା ଦେଲେ କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ସାର ଏତେ ଶାସ୍ତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରିବନି ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିଲେ । ଗାଡ଼ି ଧକ୍କା ପରେ ପରେ ସେ ଯଦି ରାସ୍ତା ଭିତରକୁ ଛିଟିକି ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ତେବେ ସେଇ ଗାଡ଼ି ତା’ ଉପରେ ଚଢ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା ଓ ସେଇଠି ତା’ ଜୀବନ ଘଲିଯାଇଥାନ୍ତା । ଭଗବାନ୍ ରକ୍ଷା କରିଦେଲେ- ସେ ରାସ୍ତା କଢ଼ିର ଘାସ ଉପରକୁ ଗାଡ଼ି ମାଡ଼ ପରେ ଛିଟିକି ପଡ଼ିଲା । ଗାଡ଼ି ମାଲିକ ଯାହା କିଛି ଚିକିତ୍ସାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ବହନ କରିବେ ବୋଲି ଅତି ବିନୟର ସହିତ କହୁଥିଲେ ଓ ଭ୍ରାନ୍ତରର ଦୋଷ ସ୍ଥାକାର କରୁଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ନିଯମ ଅନୁସାରେ ପୋଲିସ୍ କେଶ କରିବ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ଜନସୁରାନ୍ତାରୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରି ମୋଟର ରେହିକଲୁ ନିଯମାନୁସାରେ କେଶଟିଏ କରିବୁ । ତେବେ ସେ ସବୁ ପଛ କଥା । ପିଲାଟି ଯେଉଁପରି ଜୟଠାରୁ ପାଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ଲାଷ୍ଟରରେ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇ ଦାର୍ଢ ମାସେ କାଳ ହସପିଟାଲରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ତାହାହିଁ ତା ପାଇଁ ଥିଲା ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ । କେତେବେଳେ ମୁଁ ଓ କେତେବେଳେ ପ୍ରତିରା ତାକୁ ଜଗି ରହିଲୁ । ତା’ପରେ ପ୍ରତିରା ବୋଇ ଆସି ହସପିଟାଲରେ ଜଗି ରହିଲେ । ପ୍ରତିରା ରେତେନ୍ଦ୍ରୀ କଲେଜରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବାରୁ ହସପିଟାଲକୁ ଯିବାଆସିବା କରି କ୍ଲ୍ୟୁ ମଧ୍ୟ ନେଇପାରୁଥିଲା । ମୁଁ ବସରେ ବାଣୀବିହାର ଯିବାଆସିବା କରୁଥିଲି । ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଛୁଟି ନେବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ସେତେବେଳେ ଆମ ପରିବାରର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶ କଥା କହିଲେ ନ ସରେ । କିନ୍ତୁ ତକ୍କର ତେଜେଶ୍ଵର ରାଓ ଜ୍ଞାନମଣି

ଭାଇଙ୍କ ସାଙ୍ଗ ଥିବାରୁ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କିଛି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୋଇ ନଥିଲା । ଆମ କୁଜଗ ଅଞ୍ଚଳର ମୋର ଅତି ପରିଚିତ ଧୂବ ପଚନାୟକ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ହାଉସ ସର୍ଜନ ଭାବେ ଅର୍ଥୋପେଡ଼ିକ୍ ଟିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ତକ୍କର ବିଜୟ କୁମାର ନନ୍ଦ (ମୋର ଭାଣିଙ୍କୀ ଜୋଙ୍କ) ମଧ୍ୟ ବରାବର ବୁଝୋସୁଖୀ କରୁଥିଲେ । ଲେନି କୁମେ ଭଲ ହୋଇ ଆସିଲା । ପ୍ଲାଷ୍ଟର ଖୋଲା ହେଲାବେଳକୁ ଗୋଡ଼ର ମାଂସପେଶୀ ମଣିରେ ଖୁବ୍ ସଷ୍ଟ ରହି ଉଚ୍ଚର ଦାଗଟିଏ ରହିଗଲା । ସେଇଠି ମାଂସପେଶୀ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଯାଇଥିବାରୁ ସେ ଦାଗ ଆଉ ନିରିଲା ନାହିଁ । ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ସର୍ଜରୀ କରାଯାଇଥିଲେ ହୁଏତ ଦାଗ ନିରିଯାଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ତାହା ଥିଲା ଆମ ପାଇଁ ଏକାତ୍ମ ବ୍ୟୟବହୂଳ ଓ ଦୁଃଖାଧ । ସେଥିପାଇଁ ହୁଏତ ଲେନିକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ସେପରି ପରାମର୍ଶ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଭାକ୍ତର ସେତେବେଳେ ଦେଇନଥିଲେ । କେହି କେହି କହିଲେ ବୟସ ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ମନକୁମନ ସେ ଖାଲ ପୂରିଯିବ । ଆମେ ହା ହତାଶ ହୋଇ ସମୟକୁହିଁ କେବଳ ରହିଁ ରହିଲୁ । ଆଜି ଏ ଆମ୍ବଜୀବନୀ ଲେଖାଲାବେଳକୁ (୨୭/୭/୧୯) ସେଇ ସାନପିଲାଟି ଆଜି ଜନ୍ମମା ଟ୍ୟାକ୍ କମିଶନର ଭାବେ କଟକରେ ଅବସ୍ଥାପିତା । ବୟସ ହେବ ୪୮ ବର୍ଷ । ସେ ପୁଣି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଗାଁଜିକାଭାବେ ବହୁ ସମ୍ବାନ୍ଧନକ ପୁରସ୍କାରରେ ବିମଣ୍ଟିତା । ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ତନ୍ମଧରୁ ଅନ୍ୟତମ । ତେବେ ତାକୁ ନେଇ ମୋର ଆଉ ଗର୍ବ କରିବାର କିଛି ନାହିଁ, କାରଣ ସେ ମୋ ସହିତ ସମସ୍ତ ସଂପର୍କ ଏକତରଫା ଭାବେ କାଟି ଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୋ ସଂପାଦିତ ଟ୍ରେମାସିକ ପତ୍ରିକା ‘ଜସ୍ତାହାର’ ଯେ ତା’ର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଥମ ଲିଖ୍ଯତ ଅନେକ ଗହକୁ ପ୍ରକାଶ କରି ତାକୁ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିଥିଲା- ଏ କଥା ସେ ବୋଧହୁଏ ଅସୀକାର କରିପାରିବନି ।

ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ : ଓଡ଼ିଶାରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ଗଠନ ପରି ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମୂର୍ଖ କଥା ଥିଲା - ସେ କଥା ଆଗରୁ କହିଛି । ଆମେ ପୂଜ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଜନ୍ମଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ ସରାସମିତି ଆୟୋଜନରେ ଅନେକ ସମୟ ବ୍ୟୟ କରୁଥିଲୁ କିନ୍ତୁ ବିମଳ କିଶୋର ମିଶ୍ର ତଡ଼କାଳୀନ ସଂସ୍କରିତ ବିଭାଗ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ କିଛି ସ୍ମାୟୀ କାମ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ କେତୋଟି ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକାଶନରେ ଧାନ ଦେଲୁ । ତଦନୁସାରେ ଉଜ୍ଜଳଶୌରବ ମଧୁସୂଦନ ଦାସଙ୍କ ଜନ୍ମତିଥିରେ ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ‘ମଧୁ ସୁରଣ୍ଡିକା’, ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ‘ଗୋପବନ୍ଧୁ ପରିକ୍ରମା’, ତା’ପରେ ୧୯୭୯ରେ ‘ନାଳକଣ୍ଠ ପରିକ୍ରମା’ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏ ପୁଷ୍ଟକରେ ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକ ଓ ସମାଜୋଚକ ଲେଖାଥିବାରୁ ପୁଷ୍ଟକଗୁଡ଼ିକର ବେଶ ଆଦର ହେଲା । ଦାମ ତ ସେତେବେଳେ ଆଜି

ପରି ଏତେ ବେଶି ନଥିଲା । ଟକାଏ, ତିନିଟଙ୍କା ବା ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଏହିପରି ମୂଲ୍ୟରେ ଏସବୁ ଏକାତ ତଥ୍ୟରିତିକ ପୁସ୍ତକ ଉପଳଦ୍ଧ ହେଉଥିଲା । ତେବେ ପୁସ୍ତକ ବିକ୍ରି ପାଇଁ ଆମର ତ କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନ (Forum) ନଥିଲା । ତେଣୁ ବହିଗୁଡ଼ିକୁ ବାଲୁବଜାରର ପୁସ୍ତକ ବିକ୍ରେତାଙ୍କ ପାଖରେ ବିକ୍ରି ପାଇଁ ଗଛିତ ରଖିବାକୁ ବାଥ ହେଉଥିଲୁ । ବିକ୍ରି ପରେ ସହସା ପ୍ରାପ୍ୟ ଦେବାରେ ଆଜିପରି ସେଦିନ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ବିକ୍ରେତା ଆଗ୍ରହୀ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ନିର୍ବୁପାୟ ହୋଇ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରାପ୍ୟ ବଦଳରେ ଆମେ ଆମ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରିଚାଳିତ ‘ଗୋପବନ୍ଧୁ ପାଠାଗର’ ପାଇଁ କିଛି କିଛି ବହି କିଣି ଆଶୁଥିଲୁ । ଝାଞ୍ଜିରାମଜଳାରେ ଥିଲାବେଳେ ଏସବୁ ବହିର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ହଳଟିଏ ଓ ଦୁଇଟି ଆଳମିରା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଷ୍ଟେସନ ନିଜଟବର୍ଗୀ ମଧ୍ୟସୁଦନ ଲ କଲେଜ ଗଳିକୁ ସପରିବାର ଝଳିଆସିବା ପରେ ଏ ବହିଗୁଡ଼ିକୁ ଝାଞ୍ଜିରାମଜଳାସ୍ତ୍ର ବନମାଳୀ ବ୍ରହ୍ମରା ଭବନରେ ରଖିଦେଇ ଆସିଥିଲି । ତାଙ୍କୁ ଖାତାପତ୍ର ଦେଇ ଅନୁଗୋଧ କରିଥିଲି ପୁଣ୍ୟାମ୍ବା ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ନାମରେ ପାଠାଗାର ଗଠିତ । ଗୋଟିଏ ବହି ଯେପରି ନଷ୍ଟ ନ ହୁଏ । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଶହଶହ ଶିକ୍ଷକ ବିରିନ୍ଦୁ ସମସ୍ୟା ନେଇ ଆସୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ପୁସ୍ତକ ପାଠ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ । ସେମାନେ ନିଜନିଜ ଘରକୁ ଜୟୁକରି ନେଉଥିବା ବହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଫେରାଉ ନଥିଲେ । ସମ୍ବରତଃ ଏହାହିଁ ଯେ କୌଣସି ପାଠାଗାର ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା । ଅନେକ ବହି ଗୋଟିଏ ହାତରୁ ଦି’ ହାତ ଓ ତିନିହାତ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ତା’ର ପଚାମଳାଟ ଛିତି ଯାଉଥିଲା । ଅନେକ ବହି ଆବୋ ଫେରୁ ନଥିଲା । ତଥାପି ବ୍ରହ୍ମରାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ଓ କଟକଣା ଫଳରେ ଏକପ୍ରକାର ପାଠାଗାରଟି ଜୀବତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା । ଆମର ଉଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ଦିଗରେ ବ୍ରହ୍ମରା ଖୁବ୍ ସତର୍କ ଓ ସଚେତନ ଥିଲେ । ମୋର କେହି କେହି ବନ୍ଧୁ ଦୁଇ ତିନୋଟି ବହି ଜୟୁ କରି ନେଇ ଆବୋ ଫେରାଉ ନଥିଲେ । ଶେଷକୁ ପାଇନାହାନ୍ତି ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଥିଲେ ଆମ ଯୁବ ଆଦୋଳନର ଅଗ୍ରଗାମୀ ନେତା । ମୁଁ ତାବିଲି କୌଣସିମତେ ଝଳିଆଗଞ୍ଜରେ କିଣିଥିବା ଜାଗା ଉପରେ ଏକ ମହିଳା ଘରଟିଏ କରିଦେଲେ ବନମାଳୀ ବ୍ରହ୍ମରା ଭବନରୁ ପାଠାଗାର ମୋ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତର୍ବାବଧାନକୁ ଉଠାଇ ଆଣିବି ।

ଘର ନିର୍ମାଣ : ସେଥିପାଇଁ ୧୯୭୦ ମସିହା ମଧ୍ୟଭାଗରୁ (ମେ’ ମାସ) ଘରକାମ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଜଟାରେ ପାଣି ଦେଇ କିମ୍ବା କୁଣ୍ଡରେ ଜଟାକୁ ବୁଡ଼ାଇ ମିସ୍ତା ଆସିଲାବେଳକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖେ । ପାଞ୍ଚ ବଞ୍ଚରାର ଘର ପ୍ରାୟ ୧୭୦୦ ବର୍ଗଫୁଟ ଏରିଆ । ଜଟା ଦର ସୁଲଭ ଥିବାରୁ ମିସ୍ତାର ପରାମର୍ଶରେ ତଳ ମହିଳା କାନ୍ଦୁ ପନ୍ଦର ଲଞ୍ଚ କରାଯାଇଥାଏ । ମରଭୁତ୍ କାମ ପାଇଁ କାନ୍ଦୁରେ ପାଣି ଦେବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ।

ମୁଁ କାହୁରେ ପାଣି ଦେଇ ଆବଶ୍ୟକ ମୁତ୍ତାବକ ସିମେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦେଇ ବାଣୀବିହାର ଛଲିଯାଏ । ଆମ ଘର ସାମ୍ନାରେ ରହୁଥିବା ପରିବାରରେ ପନ୍ଥାହାନ ଜଣେ ମୂଳିଆ ମୋର ବିଶ୍ଵଷ୍ଟ ହେଲେ ବି ସେ ମିଥ୍ରୀ କଥାରେ ପରିଷ୍କଳିତ ହେବାକୁ ବାଧ । ସେ ମୋଡେ ଅନେକଦିନ ପରେ କହିଲା ବାବୁ; ଆପଣ ସିନା ଟଙ୍କା ଦେଇ ଛଲିଯାଉଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସିମେଣ୍ଟ ବସ୍ତା କମ୍ ଆସୁଛି । ସେଇଟା ମିଥ୍ରୀ ତା' ଘରକୁ ସାଇକେଳରେ ନେଇଯାଉଛନ୍ତି । ତେବେ ଦିନକୁ କାହୁ ତିଆରିବେଲେ ଓ ବସ୍ତା ସିମେଣ୍ଟ ହତ୍ତପ୍ ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି । ବେଶି କିନ୍ତି ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ବାଲି ଭାଗ ଅଧିକ ଦେଇ ସିମେଣ୍ଟ ଭାଗ ଜମାଇ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ ତ ? ମୂଳିଆ କହିଲା- ବାବୁ ଆଖି ଛୁଇଛି; ଠାକୁରଙ୍କ ନାମରେ କହୁଚି- ତା' ହେଉନାହିଁ, ମୁଁ ତ ବାଲିରେ ସିମେଣ୍ଟ ବସ୍ତା ଢାଳୁଛି । ଭାଗମାପରେ କମ୍ ନ ହେଉଥିବାରୁ ଘର ଖୁବ ମଜଜୁଡ଼ ହୋଇଥିବା ମୁଁ ନିଜେ ଉପଳଛି କରୁଥିଲି । ଏ ବିଷୟରେ ମିଥ୍ରୀକୁ ପଚରାପଚରି କଲେ ଅଧାରୁ କାମ ଛାତି ରଖିଯିବ । ମୂଳମଜୁରୀ ସବୁକିଛି ପାଇଁ ସେ ସମୟ ଥିଲା ଶତ୍ରୁଯୁଗ । ସେ ସମୟର ମାର୍କେଟ ରେଟ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦିଆଯିବା ପ୍ରାସାରିକ ହେବ ।

ମିଥ୍ରୀ ମଜୁରୀ ଦିନକୁ	ଟ.୭.୪୦
ମୂଳିଆ	ଟ.୩.୦୦
ସିମେଣ୍ଟ ବସ୍ତା (ମଜୁରୀ ସହ)	ଟ. ୧୧.୦୦
ଇଟା ଟ୍ରିପ୍ (୨୦୦୦) B. class	ଟ. ୧୩୮.୦୦
ବାଲି ଟ୍ରିପ୍	ଟ. ୧୭.୦୦
ଲୁହା ଛାଡ଼ ୧୦୦ଟି.	ଟ. ୧୪୦.୦୦
ଚିପ୍‌ସ ୧୦୦ cft.	ଟ. ୨୦.୦୦
A. class ଇଟା ହଜାରକୁ	ଟ. ୧୪୦.୦୦

ତେଣୁ ମୁଁ ବିଶେଷ ଖୋଲିତାତ ନ କରି କାମ ଆଗିଥିବାରୁ ଖୁସି ଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ସିମେଣ୍ଟ କିଣାରେ ସତର୍କ ରହିଲି ।

ଘରର ପ୍ରଥମ ମହିଳା ସିମେଣ୍ଟ କାମ ସରି ସରି ଆସୁଥିଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କବାଟ ଫରକା କାମ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ୧୯୭୧ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସ ବାହୁଡ଼ା ତିଥରେ ଗୃହ ପ୍ରବେଶ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଥିଲା । ମୋ ସାନ ଦଦେଇ ସେଠି ରହି ଘରକାମ ଉପରେ ପହକୁ ନଜର ରଖାଲେ । ଗୋଟିଏ ଘର ଫିନିସ୍ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ସେଇଘରେ ସେ ଖଟଟିଏ ପକେଇ ରହୁଥିଲେ । ମୁଁ ବାଣୀବିହାରରୁ ଫେରିବା ପରେ

ତାଙ୍କ ପାଇଁ ରାତ୍ରିଭୋଜନ ନେଇ ଆସୁଥିଲି । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପାଇଁ ସେ ନିଜେ ରାଲିଷଳି ଷେସନ କଲୋନୀ ପାଖ ଲ' କଲେଜ ଗଳିକୁ ଆସୁଥିଲେ । ଏତେବେଳେ ଘର ପାଇଁ ସେ ସମସ୍ତରେ ମାତ୍ର ଶାଠିଏ ହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉଛି । କବାର କାଠ ଥିଲା ପିଆଶାଳ ଓ ଚଉକାଠ ସବୁ ଥିଲା ଶାଳ । ଯୋତ୍ରା କାଠଗୋଲାରୁ ମୁଁ ନିଜେ ମିସ୍ତା ସାଇରେ ଯାଇ କାଠ ଚିରେଇ ନେଇ ଆସିଥିଲି । ଘର ପାଇଁ କଟକ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଅଫିସରୁ କିଛି ରଣ କରିଥିଲି- ଯାହାକୁ ଦୁଇ ତିନିବର୍ଷରେ ପରିଶୋଧ କରିଦେଲି । ଘରକୁ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମରୁ ମୁୟନିସିପାଳଟି ପାଣି ଲାଇନ୍ ଆସି ନଥିଲା କାରଣ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ କେବଳ ରାଷ୍ଟ୍ରାକତରେ କେତୋଟି ଟ୍ୟାପ୍ ପିଇବା ପାଣି ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ଘର କାମ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ କୃଅଟିଏ ଖୋଲେଇଥିଲୁ ଓ ତା' ଉପରେ ଗ୍ୟବଣ୍ଡେଲ ବସାଯାଇଥିଲା । ସମ୍ଭା ଘରକାମ ସେଇ କୃଅ ପାଣିରେ ହିଁ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକଦିନ ପରେ ଅବଶ୍ୟ ଘରକୁ ମୁୟନିସିପାଳଟି ଲାଇନ୍ ଆସିଲା; କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ଆମେ ଆଉ ସେଠି ରହୁନଥିଲୁ । ଆମେ ବଣୀବିହାର ଝଳିଆସିଥିଲୁ ।

୧୯୭୧ ମସିହା ମୋ ଜୀବନ ପାଇଁ ଅନେକ କାରଣରୁ ଥିଲା ଏକ ସ୍ଵରଣୀୟ ବର୍ଷ । ସେ ବର୍ଷ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଘରଣା ମୋ ଜୀବନରେ ଘଟିଗଲା ଯେ ତା' ଉପରେ ମୁଁ ବ୍ୟତିବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲି । ଏଣେ କଟକରେ ଘରକାମ ଝଳିଥାଏ, ତେଣେ ପିଡ଼ିବ୍ୟଙ୍କ ୨ୟ ଟିଆ ମନୋରମାର ଗ୍ରାମରେ ବିଭାଘର । ସେ ବରାବର ମୋ ଉପର୍ମୁକ୍ତ ଖହୁଆ'ନ୍ତି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଘଟଟିର କିପରି କାମ ଶେଷ ହୋଇ ଜୁଲାଇ ମାସ ଗୁଣ୍ଡିଙ୍ଗ ତିଥରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ ଓ ଆମେ ଗୁହ ପ୍ରବେଶ କରିବୁ ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ର ଥାଏ । ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରଥମ ବ୍ୟାଚ ପରୀକ୍ଷା ଦେବେ । ମାତ୍ର ତିନିରରିଜଣ ଆଧୁନିକ କବିତା ବିଶେଷ ପତ୍ର ନେଇଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବ ମୋ ଉପରେ । ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଖୁବ୍ ତୟର ଥାଏ । ମୋ ବିଶ୍ୱଯ ନେଇଥିବା ଛାତ୍ରମାନେ ଯଦି ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ନ ପା'ନ୍ତି ତେବେ ଆଗକୁ ଆଉ ଆଧୁନିକ କବିତା ବିଶେଷପତ୍ର କେହି ନେବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେତେ ପରିଶ୍ରମ କରାଯାଇପାରେ ସେଥିରେ ମୁଁ ହେଲା କରୁ ନଥିଲି । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମୋ ପିଏର୍ଟି. ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଧୁନିକ କବିତା ସବୁଜରୁ ସାଂପ୍ରତିକ (ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୭୦-୧୯୭୦)କୁ ମୁଁ ମୋ ଅଧ୍ୟନର ବିଷୟଭାବେ ନେଇଥାଏ, ଯାହା ନୂଆ ନୂଆ ତଥ୍ୟ ପାଏ ପିଲାଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ମୋତେ ଗ୍ରାନ୍ତ ହୁଟିରେ (ଅର୍ଥାତ୍ ମେ' ଓ ଜୁନ୍ ମାସ) ଉତ୍ତଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜର ପାଠାଗାରରେ ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ପଢ଼ିପଡ଼ିକା ଖେଳେଇବାକୁ ହୁଏ । ସେଥିରେ ଆବିଷ୍କାରର ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ ତାହା ଅନିର୍ବିଜନୀୟ । ସମୟ କୁଆଡ଼େ ଖୟାତୀ ଜାଣି ହୁଏନି ।

ଉଦ୍‌ବିନ୍ଦୁ କାନ୍ତିର ପରିବାର - ସମୁଦ୍ରାଯ ସଦସ୍ୟ
ହେବେ ଶ୍ଵେତ ସତର ଜଣ । ବିରାଟ ମାଟିହାଣ୍ଡିରେ ଭାତ ରହାଯାଏ, ସେଇପରି
ମାଟିହାଣ୍ଡିରେ ଡାଳି । ତା'ପରେ ବିଲତର ବା ଲୁହା କଡ଼େଇରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ।
ଆମ ଦିଅଙ୍କ ଘର ପିଣ୍ଡରେ ପାଞ୍ଚ ଛ' ବନ୍ଧା ମୁଗ ଆଉଜା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଗୁହାଳ
ଘରେ ଅନ୍ତରେ ଦୁଇଟି ଉଣ୍ଡା ଗାଇ । ଦୁଧ, ଘିଅ ଓ ଦହି ବର୍ଷର ବାରମାସ ଉପଳଦ୍ଧ
ହୁଏ । ଜଣେ କୋଠିଆ ଓ ଆଉ ଜଣେ ବାର୍ଷକ ଭିତିରେ ଛକିରି ପାଇଥିବା ହଳିଆ ।
ହଲେ ମଜଭୁତ ବଳଦ । ବହୁତଗୁଡ଼ାଏ ଧାନ ଜମି ଥିବାରୁ ଧାନରୁଙ୍କ ଅଭାବ ନ
ଥାଏ । ଅନେକ ବ୍ରୁତ ପରି ଓଷାବ୍ରୁତରେ ଦେଖେଇ କେତେ ଗୋଣା ଧାନ ଓ ମୁଗ
ବିକିଦିଏ । କାରଣ ସେଇଟି ଆମ ଘରର ସବୁଠାରୁ ବଢ଼ ପିଠାପଣା ପର୍ବ । କୋଠିଏକୁ
ପଚିଶ ନତିଆ ଛଡ଼ା ହୋଇ ତେଳ ମରାଯାଏ । ଶୁଦ୍ଧ ନତିଆ ତେଳରେ ପିଠା ଛଣା
ହେବ- ବେତାଏ ହେବ ପିଠା । ଆମେ ତ ଘରେ ଏତେ ଲୋକ ଯାହା ଖାଲିବୁ,
ପଡ଼େଶୀ ପୁଣି ଯେଉଁମାନେ ମାଗିବାକୁ ଆସିବେ କେହି ଖାଲି ହାତରେ ଫେରିବେନି ।
କୋଠିଆ ହଳିଆଙ୍କ ଘରକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଦିଆହେବ । ପୁଣି ଯେଉଁମାନେ
କଞ୍ଚାରୁ ଓ ବୁଢ଼ାକାକୁଡ଼ି ଆଦି ପ୍ରୁତି ଉପହାର ଦେଇଥୁବେ ସେମାନେ ଆଶା ରଖିଥୁବେ
ପିଠାରେ- ତାକୁ କୁହାଯାଏ ଛଣା ପିଠା, କେହି ବି କହୁନ୍ତି ଘି' ପିଠା । ଝରିପାଞ୍ଚ ଘଣା
ଧରି ପିଠା ଛଣା ଝଳିଥିବ । ସେବିନ ଆମ ପିଠସୀ ନାନୀ (ବାଲବିଧବୀ) ବୋଉ ଓ
ଦେଖେଇଲୁ ବିଶ୍ଵାମ ମିଳିବନି ।

ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମର ବିଶିଷ୍ଟ ପରିବାର । ମୋର ପିତୃବ୍ୟ ଭଗବାନ ଶତପଥୀ
ଗାଁର ମାମଳତକାର, ପଞ୍ଚାୟତର ସରପଞ୍ଚ ପୁଣି ମଣିଜଙ୍ଗା ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ଅଫିସରେ
ମୋହରିର । ମୋ ନନା ଦଦେଇ ତିନିଭାଇଯାକ ଜ୍ଞାନୀ, ଶୁଣୀ ଓ କର୍ମକର୍ମାଣିରେ ଖୁବ୍
ପାରଜମ । ବଢ଼ ଦଦେଇ ବା ମୋ ପିତୃବ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦିତୀୟ ଝିଅ ମନୋରମାର ବିଭାଗର
ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଥା'ନ୍ତି । ପିଣ୍ଡରେ ବସି ଜପୁଥାନ୍ତି ମହାମୂର୍ତ୍ୟଞ୍ଜୟ ମନ "ଓ ତ୍ୟମନଙ୍କ
ଯକ୍ଷମହେ ସୁଗନ୍ଧ ପୁଷ୍ଟିବର୍ଦ୍ଧନମ..." । କିନ୍ତୁ ଅଶାତି ବର୍ଷୀୟ ବୃଦ୍ଧ ପିତୃବ୍ୟଙ୍କୁ ଏଇ
କ୍ଷଣଭଙ୍ଗୁର ସଂସାରରୁ ସହଜରେ ମୁକ୍ତି ମିଳୁ ନଥିଲା । ସେ ବହୁ କୁରୁମୀ ପରିବାରର
ମୁରବି ଭାବରେ ସବୁବେଳେ ଛପଚହେଁ ହେଉଥିଲେ । ଜୀବନସାରା ବଂଚିବା ପାଇଁ
ଶୁଦ୍ଧକଣିକା ସାଉଁଟିବାର ସମସ୍ୟାରୁ ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠୁତି ନଥିଲା । ଆଜି ସହଜେ ଝିଅର
ବିଭାଗ- ଘର କୋଳାହଳରେ ଫାଟି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଏଣେ ବିବାହ ଉପବର ସମସ୍ତ
ଆୟୋଜନ ଶେଷ ପ୍ରାୟ । ନିମନ୍ତିତ ଭବୁବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେଇମାତ୍ର ଆସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ
କରିଥାନ୍ତି । ବରଧରା ପାଲିଙ୍କିରେ ଯାଇ ପାଲିଙ୍କି ବର ପାଇଁ ଛାତିଦେଇ ସାଇକେଲରେ

ଫେରି ଆସିଥାଏ । ଝିଥ ମଙ୍ଗୁଳା ସରିଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଉସ୍ତୁକ ଭାବେ ବରକୁହଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥା'ଟି ।

ସବୁ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ସମାୟ ହେଉ, ପିତୃବ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦୂର ଆସୁ ସର୍ବିରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥିବା ମୁଣ୍ଡଚିକୁ ଶୁଣି ପିଲାରେ କାହୁକୁ ଆଉଜି ସେମିତି ବସିଥାନ୍ତି ଓ ବାରମାର ମହାମୁଦ୍ର୍ୟଞ୍ଜଯ ମନ୍ତ୍ର ଜପ କରୁଥା'ଟି । ମନରେ କିଛି ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜିଲେ ସେ ବରାବର ତାହାହଁ କରିଥା'ଟି ।

ସେବିନ ତାଙ୍କ ମନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଶଙ୍କା ଦେଖାଦେଇ ସାରିଥିଲା; କାରଣ ନିର୍ଭାରିତ ସମୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ବି ବର ଓ ବର୍ଯ୍ୟାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ତଥାପି ଦେଖା ନଥିଲା । ପତୋଶୀ ଓ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନେ ବାରମାର ଗ୍ରାମ ମୁଣ୍ଡକୁ ଯାଇ ଦୂର ଗହାର ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ଝହଁ ଆସୁଥାନ୍ତି- କାଳେ ପାଲିଙ୍କି ଆସୁଥିବ, ଦୂରରୁ ଗରୁଡ଼ମାନେ ତାଙ୍କ ଦେଉଥିବେ । କିନ୍ତୁ ସେମିତି କିଛି ସମ୍ବାବନା ତଥାପି ଦେଖାଯାଇ ନ ଥାଏ ।

ହଠାତ୍ କିଏ ଜଣେ ଆସି ଖବର ଦେଲା ବର ଆସିବନି । ପାଲିଙ୍କି ଫେରି ଆସିଟି । ବର ବେଶବାସ ହୋଇ ଝଇଲ ଆସୁଳି ଧରି ପାଲିଙ୍କିରେ ବସିଲାବେଳକୁ ବର ପିତାଙ୍କର ଅତ୍ୟଧିକ ଆନନ୍ଦରେ ହୃଦୟିଯା ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାରୁ ସେ ଟଳି ପଢ଼ିଛନ୍ତି ।

ଦୂର ରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁର (ନଗ୍ରଥା) ଗ୍ରାମରେ ସେତେବେଳେ ବି 'ପହରର ଉଦ୍ଧଳ ଆଲୋକରେଣା ନରଁ ଆସୁଥିଲା, ଆସନ୍ତ ସଞ୍ଜ ପାଇଁ ତଥାପି ଥିଲା କେତେ ଘଣ୍ଟା ବାକି । ହଠାତ୍ ବିବାହର ନହବତ ପ୍ରହ ହୋଇଗଲା । ବିବାହ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ପରିଣତ ହୋଇଗଲା ଶବ ଯାତ୍ରାରେ । ଗ୍ରାମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖରେ ଲୁହ । ପୁଅ ମନୋରଞ୍ଜନ ତ୍ରୁପାଠୀ ଆମର ଭାବି ଜୋଇଁ ବରବେଶ କାହିଁ ପକାଇ କାନ୍ଦରେ ନାଲି ଗାମୁଛା ଛନ୍ଦି ହାତରେ ଭାଳ କଟୁରା ଓ ନିଆଁ ବରିଆ ଧରି ଶବ ଆଗେ ଆଗେ ଗଲିଛନ୍ତି । "ରାମ ନାମ ସତ୍ୟ ହାଏ"ର କରୁଣ ମୂର୍ଛନାରେ ତାଳ ଦେଇ କେତୋଟି କୁକୁର କାନ୍ଦିଲା ସ୍ଵରରେ ଲହରେଇ ଲହରେଇ ଭୁକିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅତି ସାନ ସାନ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କବାଟ କିଳି ଘର ଭିତରେ ରଖିବାକୁ ମାଆମାନେ ଆକଟ କରୁଥା'ଟି । ବତମାନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶର୍ତ୍ତିଏ ବି ଉଚାରିତ ହେଉ ନଥାଏ । ତେଣେ ଖାଦ୍ୟାଳରେ ବର୍ଯ୍ୟାତ୍ରୀ ଖାଇ ସାରିଥିବା ବଲକା ଖାଦ୍ୟକୁ ନିଶଙ୍କ ଭାବେ ଗତେଇ ତୁତେଇ କେତୋଟି କୁକୁର ଖାଇବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥା'ଟି । ତାଙ୍କ ଆତକୁ କାହାର ଧାନ ନ ଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଆସି ଦାଖିରେ । ଘରର ମାରପି ଲୋକମାନେ ମୁହଁମାତି କନହାକଟା କରୁଥା'ଟି । ବରର ବୋଉ ସତେଯେପରି କତରାଳଗା । ତାଙ୍କର ଉଠିବାକୁ କୁ' ନ ଥାଏ ।

ଏଣେ ଆମ ଘରେ ପିତୃବ୍ୟ ପଥର ମୂର୍ଛିପରି କାହୁକୁ ଆଉଜି ବସି ରହିଥା'ଟି; ସତେଯେପରି ସେ କୌଣସି ଶବ ବା ଦୃଶ୍ୟ ବାରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଗାଁର କେହି

ମୁରବିସ୍ତାନୟ ଲୋକ ଘୋର୍ୟ ଧରିବାକୁ ବୁଝେଇଲାବେଳେ ମୁଁ ଓ ମୋର ସଂପର୍କୀୟ ଭାଇ ତାତ୍କର ଲୋକନାଥ ଆଗର୍ୟ ଦୁଇଟି ସାଇକେଲ ଧରି ଦାଣକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲୁ । ପିତୃବ୍ୟକ୍ତ ଜ୍ଞାନୀଁ ସେ ଅତି ଅସହାୟ ଭାବେ ମୋତେ ଜ୍ଞାନୀଁ ରହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସବୁଦ୍ଧିନେ ଧାରଣା ଯେ ମୁଁ ଅସାଧ କାମକୁ ବି ସାଧନ କରିପାରିବି । ଆମ ପାଞ୍ଚ ଭାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ତୃତୀୟ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋତେ ସେ ଅର୍ଜୁନ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ମୁଁ ବାହାରି ପଡ଼ିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ତାଙ୍କର ବିଶିଷ୍ଟ ଶୋକତୁର ମୁହଁରେ ଆଶାର କ୍ଷାଣ ସୂଚନାଟିଏ ସଂଗ୍ରହିତ ହୋଇଗଲା । ନିମନ୍ତିତ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ରିମାନେ କେହି ଖାଇସାରି କେହି ଅଖ୍ଯାତ ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଷ୍ଠାତ ହୋଇଯାଉଥା'ନ୍ତି । ପିତୃବ୍ୟ ମୋ ବଢ଼ ଦଦେଇ କିନ୍ତୁ ଅସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବେ ମୌନ । ସତେଯେପରି ସେ କଥା କହିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ହରେଇ ବସିଛନ୍ତି । ଏତେବେଳେ ଧନ୍କାରେ ସେ ପ୍ରାୟ ମୁକ୍ତ ପାଇଟି ଯାଇଥା'ନ୍ତି ।

ଆମେ ଖୁବ୍ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ସାଇକେଲ ଚଳାଇ ପ୍ରାୟ ବାର ମାଇଲ ରାତ୍ରାକୁ ମାତ୍ର ତିରିଶ ମିନିଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ଅତିକ୍ରମ କରିଥିଲୁ । ସେ ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ପରିବେଶ ଅସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବେ ନୀରବ ଓ ଶୋକାଛୁନ୍ତ ଥିଲା । ବରପର ସ୍ତ୍ରୀଜୋକମାନେ ଗଳାଫଟେଇ ବାହୁନିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ପତୋଶୀ ଘର ଦାଣ ପାହାଚରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା କିଶୋରାଟିଏ କହିଲା ଶର ଶୁଶାନକୁ କେତେବେଳୁଁ ଗଲାଣି ।

ମୋର ସବୁ ଦମ୍ଭ ତୁଟି ଯାଉଥିଲା, ଯଦି ବର ମୁଖ୍ୟ ଦେଇସାରିଥିବ ତେବେ କଥା ସରିଲା । ମୋର ସବୁ ଶ୍ରମ ପଣ୍ଡ ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ମନେମନେ ମା' ଶାରଳାକୁହିଁ ସୁରଣ କରୁଥିଲି ଓ ବିଶ୍ଵାସ ରଖୁଥିଲି ମାଆ ମୋତେ ଏ ବିପଦରୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ରକ୍ଷା କରିବେ । ମୁଁ ଓ ତାତ୍କର ଲୋକନାଥ ମୁହଁରେ ବି ନଷ୍ଟ ନ କରି ଶୁଶାନକୁ ସାଇକେଲ ଚଳାଇ ନେଲୁ । ସେତେବେଳକୁ ଶବ୍ଦକୁ ଜୁଇରେ ଜଦି ଦିଆଯାଉଥାଏ ଓ ମୃତ ପିଣ୍ଡ ଉପରେ ବେଶ କେତୋଟି ଓଜନିଆ କାଠ ଲଦା ସରିଥାଏ । କେବଳ ଅପେକ୍ଷା ଥାଏ ମୁଖ୍ୟ ପାଇଁ । ଖଣ୍ଡ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ କିଆ ବୁଦା ପାଖ ଘାସରେ ମୁହଁପାତି ଧକେଇ ଧକେଇ ବର କାହୁଥାଏ । ବାପାର ବଢ଼ ପୁଅ ଭାବେ ସେହିଁ କ୍ରିୟା ଧରିବାକୁ ବାଧ- ସେ ମୃତବ୍ୟକ୍ରି ପାଇଁ ଶ୍ରାନ୍ତ କରିସାରି ସମବତ୍ତଃ ମଧ୍ୟକରରେ ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଘାସ ଉପରେ ପଡ଼ି କାହୁଥା'ନ୍ତି । ମୁଖ୍ୟ ଦେବାକୁ ତାକୁ ଡକା ପତିଥାଏ ।

ଶୁଶାନରେ ସମସ୍ତେ ଆମ ଦୁଇକୁ ଦେଖି ଖୁବ୍ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲେ । ମୁଁ ମୁହଁରେ ବି ନଷ୍ଟ ନ କରି ହାତଯୋତି ଠିଆହୋଇ ଗୁହାରି କଲି- ଆପଣମାନେ ଆମ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମାଜରେ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି । ମୋର ସାମାନ୍ୟ ମାଗୁଣୀ ଅଛି । ଆଉ ଜଣେ ଅଣି ବର୍ଷର ବୁଦ୍ଧକ ପାଇଁ ଆପଣମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ହାତଯୋତି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି । ବରଙ୍କ ସାନ

ଭାଇ ମୁଖାର୍ଗ ଦିଅନ୍ତୁ- ପଣ୍ଡିତ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପରାଗିବା- ଯଦି କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥାଏ ସେମାନେ କହିବେ । ଏଇ ଧକ୍କାରେ ମୋ ପିତୃବ୍ୟ ଯଦି ଚଳି ପଡ଼ନ୍ତି ଆମ ସଂସାର ଉଲ୍ଲତି ଯିବ । ଆପଣମାନେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆସିବାବେଳେ ସେ ପିଣ୍ଡରେ ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେ ବଞ୍ଚିବେଳି ନାହିଁ ସଦେହ । ମଙ୍ଗୁଳା କନ୍ୟାର ବିଭାଗର ନ ହେଲେ ଆମ ସମାଜରେ ତା'ର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହେବ ଆପଣମାନେ ଜାଣନ୍ତି । ଏତେବେଳେ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ପାଇଁ ବରର ବାପ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ନାହିଁ; ବର୍ତ୍ତମାନ କନ୍ୟାର ବୃତ୍ତାବାପାଙ୍କ ଜୀବନରକ୍ଷା କରିବା ଆପଣମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବ ।

ମୁଁ କିପରି ଏତେ କଥା ସରଳ ତରଳ ଭାବରେ ଓ ଶୋକାୟିତ ଛନ୍ଦରେ ସେବନ କହି ପାରିଥିଲି ଆଜି ଭାବିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ବିସ୍ମୟ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମର ମଶାଣିରେ ପଶି ମୁଁ ଯେ ଅନଧିକାର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତ୍ସବନ କରୁଛି ଏଥିପାଇଁ ଜଣେ ଦି' ଜଣ ଉତ୍ସିପୁ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ବରର ମାମୁଁ ହଠାତ୍ ଉଗେଜିତ ହୋଇ କହିଲେ, “ମୋର ଭିଶୋଇ ମରି ଜୁଲରେ ଲଦା ହେଲାଣି, ଭଉଣୀ ହାତର କାଟ ଭାଙ୍ଗି ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । କେଉଁ ସରାଗରେ ଏ ବିଭାଗର ହେବ” ? କେହି ଜଣେ କହିଲେ ବଢ଼ ପୁଅ ଭାବରେ ମନୁଆ (ମନୋରଙ୍ଗନ) ପ୍ରେତକୃତ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ । ତା' କାନ୍ଦରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରେତ ବଦିଛି । ତେଣୁ ବର୍ଷକ ଯାଏ ଯେ କୌଣସି ଶୁଭକର୍ମ ନିଷେଧ । ବିଭାଗର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁବି ବା କାହିଁକି ? ତେଣେ ଶବ ସଂସାର ବିଳମ୍ବିତ ହେଉଛି ବୋଲି କେହି କେହି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠୁଆ'ନ୍ତି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଅବିଳିତ ଭାବେ ଶୁଶ୍ରାନରେ ସେହିପରି ହାତଯୋଡ଼ି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ଓ ଘୋର୍ଯ୍ୟର ପରୀକ୍ଷା ଦେଉଥାଏ ।

ଜଣେ ବୟସ ମୁରବି ବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବାବୁ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ତାହାହିଁ ହେଉ; ଆମର ସେଥିରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ । ବରର ସାନ ଭାଇ ମୁଖାର୍ଗ ଦେଉ, ତେଣିକି କୃପାବିଷ୍ଟ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ପରାଗି ଶାସ୍ତ୍ର ବିଜ୍ଞର ଅନୁସାରେ ଯଦି ବିଭାଗର ହୋଇପାରେ ତେବେ ଦୁଇ କୁଳକୁ ହିତ ।

ମୋ ଆଖରୁ ଦୁଇଧାର ଆନନ୍ଦଶୁଣ୍ଟ ନିରିତି ପଡ଼ିଲା । ସତେ ଅବା ମା' ଶାରଳା ମୋର ଜାଣା ଓ ମାଗୁଣି ପୂରଣ କରିବାକୁ ଗ୍ରାମର ଏଇ ସର୍ବମାନ୍ୟ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ବସିଗଲେ । ଏକପ୍ରକାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଗ୍ରାମର ମୁରବିମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ ବରକୁ ଶୁଶ୍ରାନରୁ ଉଠେଇ ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ଗ୍ରାମଦାଷ୍ଟଙ୍କୁ ଆଣିଲି । ଖତଗପୂର ଟୋଲ (ନରୁଆ ଗ୍ରାମ) ସର୍ବମାନ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ କୃପାବିଷ୍ଟ ଆର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ତାଙ୍କାଗଲା ଶାସ୍ତ୍ରବିତ ଏହି ମହାନ୍ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସେ ଗ୍ରାମ କାହିଁକି ସେ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ଥିଲା ଅପରିହାର୍ୟ । ମୋତେ ପଣ୍ଡିତେ ବହୁ ଆଗରୁ ଜଣିଥିଲେ । ମୋ ପିତୃବ୍ୟଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ସଦ୍ଭାବ

ଥିଲା । ବହୁ ଯଜ୍ଞାଦି କର୍ମରେ ଉତ୍ସେ ଏକତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ପିତୃବ୍ୟକ୍ତୁ
ସେ ଖୁବ୍ ସନ୍ନାନ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଆମ ଅଞ୍ଚଳରେ ମୋ ପିତୃବ୍ୟ ଥିଲେ ଜଣେ
ଜଣାଶୁଣା ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଉଚ୍ଚ ଉଦାର ମାନସିକତାରେ ସେ ଚହଟି ଉଠୁଥିଲେ ।
ଆମ ଭାଇଭଉଣୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଥିଲେ ପ୍ରେରଣାର ଉଷ୍ଣ । ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ଜନସାଧାରଣ
ତାଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟ ନିଶାପକୁ ବରାବର ତାକି ଖୁବ୍ ସନ୍ନାନ ଦେଉଥିଲେ ।

ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଘାଷିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ଝରିଯାଇଛି ହେବ ।
ଗ୍ରାମ ସାରା ଅନ୍ତର ଥିଲେ ବି ବରଗ୍ର ଦାଣରେ ଦିକ୍ବିନି ହୋଇ ବିଜ୍ଞାନିବତ୍ତିଏ
ଜଳୁଥିଲା । ସେଇଠି ଗୋଟିଏ ମୟୁରା ଉପରେ ବସି ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ଶାସ୍ତ୍ରର ପୃଷ୍ଠା
ପରେ ପୃଷ୍ଠା ଓଳଟାଉଥିଲେ । ମନ୍ତ୍ର, ପରାଶର, ଯାଞ୍ଜବଳକ- କେତେ ସଂହିତା ପ୍ରଣେତା,
କେତେ ପରସ୍ପର ବିପରୀତ ବିନ୍ଦୁ ଓ ଚେତନାର ସମାହାରରେ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତର
ଅନ୍ତରେ ସ୍ରୋତ କେଉଁ ବିସ୍ତତ ଅତୀତରୁ ଗତି ଆସିଛି- କ୍ଷୀଣସ୍ରୋତ କ୍ରମେ ମହାସ୍ରୋତରେ
ହୋଇଛି ରୂପାନ୍ତରିତ । ବେଦଗୁ ସଂହିତା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉପନିଷଦ, ଆଣ୍ୟକ- କେତେ
ବିଷ୍ଣବଧାରା, କେତେ ଶାସ୍ତ୍ର ରଚନା, କେତେ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନର ପ୍ରତେଷା ।

ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ଅତି ହତାଶ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ନା, ସେପରି କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା
ମୋ ସ୍ଵରଣକୁ ଆସୁନାହିଁ । ପିତାର ମୃତ୍ୟୁରେ ସମସ୍ତ ମଙ୍ଗଳ କର୍ମ ସ୍ଫୁରିତ ହେବାହିଁ ଶାସ୍ତ୍ର-
ସନ୍ନତ ।”

ମୁଁ କ୍ଷାଣ ପ୍ରତିବାଦର ଗୁଞ୍ଜରଣଟିଏ ଉଠାଇଥିଲି । କୋମଳ ଓ ନରମ କଣ୍ଠରେ
ନିବେଦନ କଲି- “ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ, ଆପଣ ତ ମୋର ପିତୃପ୍ରତିମ । ଆପଣ ନିଷେ
ଜାଣି ସମାଜରେ ଯେଉଁ ଯେତେବେଳେ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଆମର ସ୍ମୃତିକାରମାନେ
ତା’ର ସମାଧାନର ପଦ୍ମ ନିରୂପଣ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ଏପରି କୌଣସି ସମସ୍ୟା ନାହିଁ,
ଯାହା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବିଧୁସନ୍ଧତ ଅଙ୍ଗାକାର ପାଇନାହିଁ । ଆପଣ ହୁଏତ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ
ଶ୍ଵେତକୁ ସ୍ଵରଣ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନିଷୟ କୌଣସି ନା କୌଣସି ସ୍ମୃତିକାର
ଏପରି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରି ଯାଇଥିବେ । ଆପଣ ଆହୁରି ମନେପକାନ୍ତୁ- ନିଷୟ
ତାହା ଆପଣଙ୍କ ସ୍ଵରଣକୁ ଆସିବ ।

ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ କିନ୍ତି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ବିଶିଷ୍ଟ ସନ୍ନାନାସଦ ବ୍ୟକ୍ତି
ରବିମିଆଁ ମୋ ପକ୍ଷ ଅତି ପ୍ରବଳ ଭାବେ ସମର୍ଥନ କରିବସିଲେ । ମୁଁ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ
ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଝାହିଁ । ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ମୁସଲମାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ ମୋ ପାଇଁ
ମନେହେଲେ ଜଣେ ଦୁର୍ଲଭ ଦେବଦୂତ । ତାଙ୍କ ଗୌର ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ କୃଷ୍ଣଶୁଣ୍ଣ ମୋତେ
ବେଶ ଅଭିଭୂତ କରି ଦେଉଥିଲା ।

ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ବିଧାନ ଦେଲେ- ଅଛି ଆଶାଇନକ ଭାବେ ମୋ ପ୍ରାଣର ପ୍ରତିଧିନି ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ପିଟିପତିଲା - “ବର ସଦ୍ୟ ଶୌଚ ହେବ, ଶୌଚ କରିବ କରିବ ସମାପନାତେ ସ୍ଥାନ ଓ ମାର୍ଜନ, ନୃତ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର ଓ ଉପବୀତ ପରିଧାନ କରିବ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ କିଛି ବେଶବାସ ହେବ ନାହିଁ । ତା’ପରେ ବାରିକ ଓ ପୁରୋହିତଙ୍କ ସହିତ ତୁମ ଗ୍ରାମକୁ ଯାତ୍ରା କରିବ । ସେଠାରେ କୌଣସି ମହିଳା (ସେ ତୁମର ସଂପର୍କୀୟା ହୋଇ ନଥିବେ) ବରକୁ କୋଳରେ ବସାଇ ଦଖୁଭାତ ସମାପନାତେ ବର ବେଦୀକୁ ଯାତ୍ରା କରିବ । ଏଣିକି ଆଉ ସବୁ ତୁମର ଦାୟିତ୍ୱ । ପ୍ରଭାତ ପୂର୍ବରୁ ଆଜି ତିଥିରେ ବିଭାଘର ନ ହେଲେ ଅମଙ୍ଗଳ ହେବ ।”

ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ବିଗଳିତ ହୋଇପଢ଼ିଲି । କିନ୍ତୁ ରାତି ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାଏ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଦାର୍ଘ୍ୟ ବାର ମାଇଲ ରାସ୍ତା- ସାରକେଳରେ ଯିବା ହୁଏତ ଦିନବେଳା ସମ୍ବନ୍ଧ । କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ଅଷ୍ଟମୀର ଘନାନ୍ତକାର ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକ ଅନ୍ତିକ୍ରମଣୀୟ ଆହାନ । ପିତୃବନ୍ୟଙ୍କୁ ମନେପକାର ମୋ ଭିତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ସଂର୍ଗରିତ ହେଉଥିଲା । ସେ ସବୁବେଳେ କହୁଥିଲେ- “ତୋ ପାଇଁ ଅସାଧ କିଛି ନାହିଁ ।” ଏହା ମୋ ପାଇଁ ଏକ ବିଶମ ପରାକ୍ଷା ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ’ଣ ? ମନେପତିଲା ମୋ ପିଲାଦିନ । ପିଲେହି ପେଟା, ମେଲେଇଆ ଗୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ଚତୁର ବର୍ଷର କିଶୋରକୁ କାଣେଇ ସେ ମଣିଜଙ୍ଗାରୁ ଆମ ଗାଁ- ଛ’ ମାଇଲ ରାସ୍ତା ସଂଧାରେ ଅତିକ୍ରମ କରିଥିଲେ । କି ଅଭ୍ୟୁତ ମାନସିକ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର । ଆଜି ସେ ଜରାଜୀର୍ଣ୍ଣ, ଅସ୍ତ୍ରିକଂକଳସାର, ଅଶିବର୍ଷର ବୃଦ୍ଧ- ବସୁନ୍ଧରି ବେଳ ଓ ମୁଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗି । ସତେଯେପରି କ୍ଲ୍ଲାନ୍ତଶ୍ରାନ୍ତ ବୃଦ୍ଧ ଶକୁନଟିଏ ତା’ର ନିଜ ମୁହଁ ଓ ଥଣ୍ଡକୁ ତା’ର ତେଣା ଭିତରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଇଛି- କଥା ନାହିଁ, ଆଳାପ ନାହିଁ- ନିଶିର ଭାବରେ ସେ ଚିତା କରୁଛନ୍ତି ପରିବାର କଥା, ପିଲାମାନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ । ଜୀବନ ପ୍ରଦୀପରୁ ଆୟୁଷର ତେଳ ସରିସରି ଆସୁଛି ।

ରାତି ଅର୍ଦ୍ଧକରୁ ଅତିକ୍ରମ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଏଇ ପ୍ରହରରେ କେଉଁଠୁ କି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ମୁଁ ବରକୁ ନେଇପାରିବି ? ପୁଣି ବର ସାଙ୍ଗରେ ବାରିକ ଓ ପୁରୋହିତ । ସାରକେଳରେ କ’ଣ ବରକୁ ନିଆୟାଏ ? ଅନେକ ବେଳୁ ଦିନ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଗରତ ଓ ପାଲିକି ଫେରିଯାଇଛନ୍ତି । ଶଗଡ ଗାତି ବୁଲାଣି ରାସ୍ତାରେ ଗଲେ ଦିନ ନଅଟା ପୂର୍ବରୁ କେବେବି ପହଞ୍ଚିବନି । ମୁଁ ନିରୁପାୟ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲି; କିନ୍ତୁ ଭାଙ୍ଗି ପତିନଥିଲି । ରାତି ସେତେବେଳେ ଦୁଇଟା ହେବ । ଆମେ ଦୁହେଁ ପ୍ରାୟ ସେଠାରୁ ଛ’ ମାଇଲ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ କ୍ଲକ୍ ଅଧିଷ୍ଠଳ ଯାଇ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲୁ । ରାତିର ଏଇ ପ୍ରହରରେ ମୋତେ ଦେଖୁ ମୋର ପରିଚିତ ବିତିଓ ବ୍ୟସ ହୋଇପଡ଼ିବା ସାରାବିକ । ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ ସେ ତାଙ୍କ ଜିପ ଦେବେ

ବୋଲି କହିଲେ ଓ ସେଥରେ ତବାରୁ ତେଳ ଗରିଦେବାକୁ ପିଅନକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ସେହିନ ତାଙ୍କ ନିଜ ତ୍ରାଇଭର ଷେସନରେ ନ ଥିବାରୁ ଆଉ ଜଣେ ତ୍ରାଇଭର ଯୋଗାତ କରିବାକୁ ଆମକୁ ବେଶ ସମୟ ଲାଗିଗଲା । ମୁଁ ଖାଲି ମା' ଶାତଳାକୁ ତାକୁଆୟତା' ଲଜ୍ଜା ବିନା ଏ ଅସାଧ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଅସାମ ଦୟାର ପ୍ରକାଶମାନ ସ୍ଵରୂପକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରି ମୁଁ ଉଲ୍ଲୟିତ ହେଉଥାଏ । ଚରାଚର ସମସ୍ତ ଜାବ ଓ ଜଗତକୁ ଯେ ପରିଷଳିତ କରୁଛନ୍ତି ଏ ରାତିରେ ସେ ବି ଶୋଇନାହାନ୍ତି । ସେ ନିଷୟ କେଉଁଠି ଆମ ଅଳକ୍ୟରେ ଥାଇ ମୋତେ ଓ ମୋ ପିଦୃବ୍ୟକୁ ପରାକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ପରାକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ଆମ ଧୈର୍ୟ ଓ ସାହସକୁ, ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଅସୁବିଧାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଗଲାବେଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ସର୍ବମାୟ ସରାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉପଲବ୍ଧି କରୁଥାଏ ଓ ମୋ ମନର ସଂକଷ ଅଧିକ ଦୃଢ଼ଭୂତ ହେଉଥାଏ । ଶେଷକୁ ତାଙ୍କରବାବୁଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲା ପରେ ସେ ତାଙ୍କ ତ୍ରାଇଭରକୁ ନିଦିରୁ ଉଠାଇବାରୁ ସେ ବୁନ୍ଦି ଜିପ୍ ତ୍ରାଇଭ କରି ଆଣିଥିଲା ।

ବରକୁ ନେଇ ଆମେ ଆମ ଗ୍ରାମଠାରୁ ମାଇଲିଏ ଦୂରରେ ଅଛୁ ଖୁବ୍ ମୃଷ୍ଟଳଧାରାରେ ଅସରାଏ ବର୍ଷା ନାଳବନ୍ଦର ମାଟି ରାଷ୍ଟ୍ରାକୁ କର୍ଦମାକ୍ତ କରିଦେଲା । ତା'ରି ତିତରେ ଧାର ଗତିରେ ଜିପ ଆଗଭିଥିଲା । ମୁଁ ଆଉ ଥରେ ସେଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ସର୍ବମାୟ ସରାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୋର ନୀରବ ଆମ୍ବୁମର୍ପଣ ଝାପନ କରୁଥିଲି । କୁମ୍ବାରୁଆ ଓ କୁଆଙ୍କ ରତି ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା ଓ ପୂର୍ବ ଦିଗବଳୟ କ୍ରମେ ଫର୍ଜା ହୋଇଥାଏଲା । ରାତି ପାହି ପାହି ଆସୁଚି; ପୂର୍ବ ଆକାଶରେ ପାହାନ୍ତିଆ ତାରା ଦାଉଦାଉ ଝଟକୁଚି, କେବେ ବି ଭାସା ମେଘଣଷ ମଧ୍ୟରେ ଆମ୍ବୁଗୋପନ କରୁଚି । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ତଥାପି ନିଦ ରାଜିନାହିଁ । ଗ୍ରାମ ସୀମାକୁ ଜିପିଟି ଆସିବାର ଶବ୍ଦରେ କେହି କେହି ହୁଏତ ଉଠିପାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ଗ୍ରାମର ଜଣେ ସଂପର୍କୀୟଙ୍କ କବାଟ ବାଡ଼େଇ ବରକୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଦଧିଭାତ ଦେଇ ଅନୁକୂଳ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲି । ଆମ ଘରକୁ ଆସି ଦେଖିଲି ମୋର ପିଦୃବ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଓ ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ଦାଣପିଣ୍ଡା କାହିଁକୁ ଆଉଛି ତୋଳାଉଛନ୍ତି । ମୋ'ଠାରୁ ବର ଆସିଥିବାର ବାର୍ତ୍ତାଟି ଶୁଣିବାମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର ଆନନ୍ଦରେ ଯେ କୁରୁଳି ଉଠୁଥିଲା ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୁହଁର ରେଖାବଳୀରେ ସଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲି । ମାତ୍ର କେତେ ମିନିଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ଶୋଇଯାଉଥିବା ବାଜାବାଲାମାନେ ବାଜା ବଜାଇ ବର ଆଗମନର ବାର୍ତ୍ତା ଘୋଷଣା କରିଦେଲେ । ଗୋଟିଏ ନତିଆ ଚାଞ୍ଚା ଉପରେ ଶୋଇଥିବା ଶଙ୍ଖୁଆଟି ମଙ୍ଗଳ ଶଙ୍ଖ ପୁକ୍ତିବାରେ ଲାଗିଗଲା । ବିବାହର ଆୟୋଜନରେ ସମ୍ଭବ ପରିବାର ମୁଖର ହୋଇଉଠିଲେ । ଗ୍ରାମବାର ଖବର ବ୍ୟାପିଗଲା-“ବର ଆସିଚି, ବର ଆସିଚି” । ବାରିକ ବେଦୀ ଉପରକୁ ସବୁ ଉପକରଣ ନେଇ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୨୩

ଆସିଲା । ଗାଁଆର ମା’ ମାଉସୀମାନେ ହୁଳହୁଳି ଧୂନି ଦେଇ ମାଙ୍ଗଳିକ ଉଷ୍ଣବର ଆବାହନ କଲେ ଓ ବୃଦ୍ଧ ପେଂକାଳିଆଟି ଲହରେଇ ଲହରେଇ ମହୁରୀରେ ଗୋଟିଏ କରୁଣ ସର ମୂର୍ଛନା ତୋଳି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁସ୍ତ କରିଦେଉଥିଲା । ନବମୀ ତିଥ ଅବତରଣ କରିଆସିଲା । ମୋର ଆଜି କଟକରେ ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ମୋତେ ଗ୍ରାମରୁ ତିନିଜଣ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ ନେଇ ଯିବା କଥା । ମୁଁ ଆଉ ବିଶ୍ଵାମ ନେବାର ଅବକାଶ ନ ଥିଲା । କଟକ ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଶାୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲି ।

କଟକ ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା : ମୁଁ ଆଜିର ଏଇ ଆଶାତ କୃଷ୍ଣ ନବମୀ ତିଥରେ ଗ୍ରାମରେ ରହି ନ ପାରିବା ଥିଲା ମୋ ପାଇଁ ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ; କାରଣ ମୋର ସାନଭାଇ ଗୌରହରି ଓ ଭଉଣୀ ମନୋରମା ଉଭୟଙ୍କର ଥିଲା ଆଜି ବିବାହ ଦିବସ । କାଳି ଭଉଣୀର ବିଭାଗର ସରିଯାଇଥାନ୍ତା ଓ ଆଜି ସାନଭାଇର ବିଭାଗର ହୋଇଥାନ୍ତା- କିନ୍ତୁ ଭାଗ୍ୟର ବିପର୍ଯ୍ୟୟରୁ ତା’ ବିଭାଗର କାଳି ତିଥରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ବି ଆଜି ତିଥରେ ପ୍ରକୃତରେ ସମାସ୍ତ ହେଲା । ମୁଁ କିପରି ଆଜି ବାହୁଡ଼ା ଦଶମୀ ପୂର୍ବଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ନବମୀ ତିଥରେ ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲି- ଏହା ସୁରଣକୁ ଆସୁନି । କିନ୍ତୁ ଆମର ଗ୍ରାମର ଆଦ୍ୟପ୍ରାତରେ ଘର କରିଥିବା କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚର୍ଦୁର୍ଥ କନ୍ୟା ସହ ଗୌରହରିର ବିବାହ ଆଜିହିଁ ସଂପନ୍ନ ହେଲା । ମୁଁ ଗ୍ରାମରେ ନ ଥିବାରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ପୁରୋହିତ ତିନିଜଣଙ୍କୁ ସାଜରେ ଧରି କଟକ ଆସିଥିବାରୁ ଏ ବିଭାଗର କୌଣସି ଅନୁଭୂତି ମୋର ନଥିଲା । ପରେ ଜାଣିଲି ଏହା ଯେତିକି ପ୍ରେମ ବିବାହ ସେତିକି ଆୟୋଜିତ ମଧ୍ୟ । ତେବେ ସୁଷମା ପରି ସୁଧାର, ସୁନ୍ଦର ଓ କର୍ମତ୍ୱର ଝିଅଟିଏ ଆମ ଘରକୁ ବୋହୁ ହୋଇ ଆସିବା ଆମ ପରିବାର ପାଇଁ ଭାଗ୍ୟ ଓ ଗୌରବର କଥା ଥିଲା ।

ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାମ ଆରମ୍ଭ ହେଉ ହେଉ ପ୍ରାୟ ଦିନ ୧୨ଟା ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ଶେଷ ହେବାବେଳକୁ ସଂଧା ଅତିକ୍ରାନ୍ତ । ସାନ ଦଦେଇ ସବୁ ପୂଜା ସାମଗ୍ରୀ କିଣାକିଣି କରି ଯୋଗାଦିଥିଲେ । ଆମ ଗ୍ରାମର ଯେଉଁ ବିଶିଷ୍ଟ ପୁରୋହିତମାନେ ଆସିଥିଲେ ସେମାନେ କର୍ମକାଣ୍ଡ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ତରବରରେ ସାରିଦେବାର କିନ୍ତି ନଥିଲା । ପ୍ରତିଭା, ତାଙ୍କ ବୋଉ ଆମର ତିନିଟିଏ ଏ ନୂଆ ଘରକୁ ଆସି କୋଳାହଳରେ ମାତି ଯାଇଥିଲେ । ଆଜିଠାରୁ ଭଡା ଘରେ ରହିବା ଦୁଃଖର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଲା- କମ୍ ବଢି ଆମଦର କଥା ନୁହେଁ । ଅଛ କେତେଜଣ ପଡ଼ୋଶୀ ଓ ରେରେନ୍ସା କଲେଜ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ଅଧ୍ୟାପକ, ପ୍ରତିଭାର କିନ୍ତି ପରିଚିତ ବନ୍ଦୁ ଏକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଭୋକି ସାମିତ ଥିଲା । ଆମ ଘରୁ ବିବାହ ଉଷ୍ଣବ ଯୋଗୁ ନନାବୋଉ, ଭାଇଭଉଣୀମାନେ କେହି ଆସି ପାରିନଥିଲେ । ତେବେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ତିଥ

ବର୍ଷାଦିନରେ କାହିଁକି ବାହିଥିଲୁ, ଏବେ ତା' ମନେପଡ଼ୁ ନାହିଁ । ସମ୍ବଦଃ ଏହାହିଁ ଥଳା ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପରି ଏକ ମାଗଳିକ କର୍ମ ପାଇଁ ଶେଷ ତିଥ । ଘର କାମ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ସରି ନଥିଲେ ବି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଥିଲା, ପରେ ବାହାର ରଙ୍ଗ କରାହେବାକୁ ଥଳା । ଲ' କଲେଜ ଗଳି ହାତିବନ୍ଧୁ ବାହୁଙ୍କ ତତା ଦି' ବଖରିଆ ଘରୁ ଆମେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଗୋଟାଏ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ା ତିଥିରେ ଆସିଗଲୁ । ପିଲାମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦର ସୀମା ନ ଥଳା । ଆମର ବଡ଼ ଛିଅ କେବଳ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଉଥିଲା । ଏଠି ତା' ପାଇଁ ଭଲ ସ୍କୁଲ ନ ଥିଲେ ବି ଝଉଳିଆଗଞ୍ଜ ମ୍ୟୁନିସିପାଳ ଅପରିଷାର ସ୍କୁଲ ଆମ ଘର ପାଖରେ ଥିବାରୁ ସେଇଠି ସେ ପଢ଼ିଲା । ଅବଶ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ ନୂଆବଜାର ସ୍କୁଲର ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ତା' ନାମ ଲେଖାଇଦେଲୁ । କିନ୍ତୁ ଏ ରାସ୍ତାରେ ସେ ପ୍ରାୟ ଅଧିମାତ୍ରଙ୍କ ବାଟ କିପରି ଝଲିଷଳି ଯିବ ତାହାହିଁ ଥଳା ବଡ଼ ସମସ୍ୟା; କାରଣ ଏ ରାସ୍ତାରେ ଟ୍ରକ ଓ ବସ୍ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଗତାଗତ କରୁଥିଲା । ତା'ର ମଧ୍ୟ ଏଇ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ଥଳା ।

ପୁନାରେ N.B.T. ସାହିତ୍ୟ କର୍ମଶାଳା : ୧୯୭୧ ମସିହା ଜୁଲାଇ ତିରିଶ ତାରିଖ ୩୦ରୁ ଅଗଷ୍ଟ ସାତ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାତୀୟ ପୁଷ୍ଟକ ନ୍ୟାସ ଆନୁକୂଳ୍ୟରେ ପୁନା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନସ୍ଥ ଡେକାନ୍ କଲେଜ କ୍ୟାମ୍‌ସରେ ଏକ ଜାତୀୟ କର୍ମଶାଳା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ହିଁ ଥଳା ଏ କର୍ମଶାଳାର ଆଲୋଚ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ । ମୁଁ ଉଛଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଏହି କର୍ମଶାଳାରେ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିଥିଲି । ମୋ ବ୍ୟତୀତ ଡ୍ରିଶାରୁ ଅଧ୍ୟାପକ ଶାତନ୍ତ୍ର କୁମାର ଆଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ବହୁପୂର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରତିନିଧିଭାବେ ଅଧ୍ୟାପକ ସୌଭାଗ୍ୟ କୁମାର ମିଶ୍ର ଏବଂ କେହିରୁ ଉପମନ୍ତ୍ରୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଓ କର୍ମଶାଳା ଉଦୟାଚନ କରିଥିଲେ କର୍ବାଚକ ବିଧାନସଭାର ବାଚସ୍ପତି । ମୁଁ ଅନୁମାନ କଲି ଆମ ନାମ ବାହିବାରେ ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀଙ୍କର ପ୍ରଭାବ କାମ କରିଥିଲା । ଆମ ପାଇଁ ସେଠାରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଆଧୁନିକ ଡିଆ କବିତା ସଂପର୍କରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବନ୍ଦବ୍ୟଟିଏ ଦେଇଥିଲି । ଗୋଟିଏ ସେସନରେ କିଛି ବିଶିଷ୍ଟ କବିଙ୍କ କବିତା ଆବୁରି କରାଯାଇଥିଲା । ବଙ୍ଗାଳୀ କବିମାନେ (କବିତା ସିହା, ନୀରେହୁ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରମୁଖ) ନିଜ ନିଜ କବିତାର ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦ ଆଣି ନ ଥିବାରୁ ଶ୍ରୀମତୀ କବିତା ସିହାଙ୍କ ଦୁଇଟି କବିତାର ଇଂରାଜୀ ତର୍ଜମା ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରତିନିଧି ସୌଭାଗ୍ୟବାବୁ ପାଠ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କଠାରୁ ସେଇକି କାମ କରିନେବା ପାଇଁ କବିତା ସିହା ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କ ପଛରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମ ବିଶିଷ୍ଟ କବି ସତିଦାନନ୍ଦ ରାଉଡ଼ରାୟ, ଶୁରୁପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି କିମ୍ବା ରମାକାନ୍ତ ରଥଙ୍କ କୌଣସି କବିତାର ଇଂରାଜୀ ରୂପାନ୍ତର କିମ୍ବା ତର୍ଜମା, ସୌଭାଗ୍ୟବାବୁ କରିବେ ବୋଲି ଆମେ ଆଶା

କରୁଥିଲୁ । ସେ ତା' ନ କରିବାରୁ ଯେତିକି ସମ୍ବନ୍ଧ ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଶାନ୍ତନୁବାବୁ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ କେତୋଟି କବିତା ଆବୁରି କରିଥିଲି । ସୌଭାଗ୍ୟବାବୁଙ୍କର ଏଇ ବଜଳା ପ୍ରୀତି ପାଇଁ ଶାନ୍ତନୁବାବୁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ପରେ ଖୁବ୍ କୁଣ୍ଡ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ତେଣୁ ବୁଲାବୁଲି କଳାବେଳେ ସୌଭାଗ୍ୟବାବୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ଦୁଇକ ସାଇରେ ପ୍ରାୟ ଆସୁ ନଥିଲେ । ସେ କବିତା ସିହାଙ୍କ ସହିତ ଯିବାକୁ ଅଧିକ ପସଦ କରୁଥିଲେ ।

ଦିନେ ନୀରେହୁ ଚକ୍ରବର୍ଗୀଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଶାନ୍ତନୁବାବୁ ଓ ମରାଠୀ ଭାଷାର କୌଣସି କବି (ନାମ ମନେ ନାହିଁ) ମୁଠାମୟୁଳା ନଦୀକୁଳକୁ ବୁଲିଯିବା ରାସ୍ତାରେ ନୀରେହୁ ଚକ୍ରବର୍ଗୀଙ୍କ ଥାଳିଆ ବ୍ୟକ୍ତିଦର ପରିଚୟ ପାଇଲୁ । ସେ କବିତା ସଂପର୍କରେ ବହୁ ମଜାମଜା କଥା କହୁଥିଲେ । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଲୋକ ବୋଲିବାକୁ ଜଣା ହେଲା- ଯେଉଁ ଶ୍ଲୋକଟି ଥିଲା ଏକ ସୁନ୍ଦରୀ ନାରୀର ଷ୍ଟୋକନମ୍ବୁ ପ୍ରନ ବିଷୟରେ । ଜଣେ ରସିକ ପୁରୁଷ ନାରାଟିକୁ ପଣ୍ଡରୁଛି- “ହେ ନାରୀ; ତୁମର ପ୍ରନ ଦୁଇଟି ଏପରି ଓହଳି ପଡ଼ିଛି କାହିଁକି ?”

“କଥମେତତ୍ତ କୁଚଦୟଂ ପତନ୍ତି ତବ ସୁଧରି !” ବିଦୂଷୀ ଓ ଚତୁରୀ ନାରାଟି ଉଭର ଦେଉଛି- “ପଶ୍ୟାଧଃ ଖନନମୂଢଃ ପତନ୍ତି ରିରିଯୋପିତ ।” ଅର୍ଥାତ୍ “ଆରେ ମୁଢ, ପାହାଡ଼ର ଚଳଭାଗରେ ଯଦି ବରାବର ପଥର ଖୋଲାଯିବ ତେବେ ପାହାଡ଼ ମଧ୍ୟ ଗଲି ପଡ଼ିବ ।” ଖୁବ୍ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ମଧ୍ୟରେ ଏ ଶ୍ଲୋକଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । କିନ୍ତୁ ନୀରେହୁବାବୁ ତା'ର ଅର୍ଥ ଯେତେବେଳେ ଅଭିଜାତ ବଜଳାରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଆମେ ବିଶୁମାନେ ନ ହସି ରହିପାରିଲୁଛି । ଅନେକ ଦିନ ପରେ କଲିକତା ଯାଇ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଭାର ‘ଶବରୀ’ କାବ୍ୟର ବଜଳା ଅନୁବାଦ ସଂପର୍କରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ରେଟି ଆମର ପୁନା N.B.T. ଥାର୍କସପ ସଂପର୍କରେ ସୃତିରଣ କଳାବେଳେ ସେ ପଢ଼ିଥିବା ଏହି ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଲୋକ ସଂପର୍କରେ ତାଙ୍କ ମନେପକାଇ ଦେଇଥିଲି । ସେ ହସିହସି ବେଦମ୍ ହୋଇଗଲେ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଉ ଦି’ କପ୍ ଛ ପାଇଁ ବୋଉ ଦିଦିଙ୍କୁ ବରାଦ୍ କଲେ ।

ଅନେକଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଏଇ N.B.T. ଥାର୍କସପରେ ପାଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାର ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ସାଇଟି ରଖିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଅବସର ପରେ ଶୈଳଶ୍ରୀବିହାର ଘରକୁ ଆସିବା ପରେ ସେ ପାଇଲଟି ଆଉ ଆଖରେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ପାଇଲଟି ପାଖରେ ଥିଲେ ଏ ସଂପର୍କରେ ଆହୁରି ବିଶଦ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିଥା’ନି । ମୁଁ ସବୁଦିନେ ଏହିପରି ମୋ ସାରସ୍ଵତ ସଂବାଦ ପ୍ରତି ଅୟନ୍ତଶୀଳ । ଏଇ ସମୟରେ ଲେଖିଥିବା ଅନେକ କବିତା ଯେଉଁ ଯେଉଁ ପଢ଼ିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ସେବକୁ ମୁଁ ସାଇଟି ରଖିପାରିନି, ଏବେ ସେଥିପାଇଁ ପଞ୍ଚଇତି । ଖୁବ୍ ଦୁଃଖ କେତୋଟି କବିତାର ସନ୍ଧାନ ଆଉ ପାଇଁ ନାହିଁ ।

ଅଗଷ୍ଟ ପାଞ୍ଚ ତାରିଖରେ କେଜାଣି କାହିଁକି ମୁଁ ଏକାଟିଆ ଏଇ ନଦୀକୂଳକୁ ବୁଲି ଯାଇ ଶୁଖିଲା ପଢିଥିବା ନଦୀର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଜଳ ଅବରୋଧକ ପ୍ରାଚୀର ପାଖରେ ଅନେକ ସମୟ ବସି ରହିଲି । ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ହେଲେ ବି ବର୍ଷା ନାହିଁ, ଆକାଶରେ ମେଘ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ- ମୁଁ ଆସନ୍ତ ସଂଖାରେ ରହୁଥିବା କୋଠରିକୁ ଫେରିଆସି ଖର ପାଇଲି କଟକ ମେଡ଼ିକାଲରେ ମୋର ତତ୍ତ୍ଵ କନ୍ୟା ଜନ୍ମ ହୋଇଛି- ଯାହାର ନାମ ଆମେ ପରେ ଉପସିତା ରଖୁଥିଲୁ । ଜନ୍ମ ତାରିଖ ଥିଲା ଅଗଷ୍ଟ ପହିଲା ରାତି ଶ. ୨୩ । ପ୍ରଥମ କନ୍ୟାବେଳେ ମୁଁ ନଥିଲି; ମୋର ଭାଗ୍ୟର ବିତମନା ଏହି ଶେଷ ସନ୍ତାନଟିର ଜନ୍ମବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପ୍ରତିଭା ପାଖେ ପାଖେ ନାହିଁ । ମୁଁ କଟକ ଛାତିଲାବେଳେ ଏତେ ଶାସ୍ତ୍ର ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମର କୌଣସି ସୂଚନା ନଥିଲା । ଏସବୁ ଝାର୍କସପ୍ ଓ ସେମିନାର ଆମ ପ୍ରଫେସନ ପାଇଁ ପଦୋନ୍ତରିରେ ସାହାୟ୍ୟ କରେ । ତେଣୁ ତାହା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧ୍ୟାପକ ପାଇଁ ଗୋରବ ଆଣି ଦେଇଥାଏ । ସହଜେ ମୁଁ ଗତବର୍ଷ ଉଚ୍ଚତର ଶିକ୍ଷା ଓ ରସିଆନ୍ ଭାଷା ଶିଖିବା ପାଇଁ ମନ୍ଦେ । ଯିବାର ସମସ୍ତ ଆୟୋଜନକୁ ବଡ଼ ହିଅର ଆକିତେଷ୍ଣ ପାଇଁ ଆତେଇ ଦେଇଥିଲି । ନଦିନାଦେବୀ ମୋ ପାଇଁ ରିଷା ଓ ରସିଆ ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଚିକେଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ବି ମୁଁ ଯାଇପାରିନି, ମୋର ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଥିଲା “ଓଡ଼ିଆ ଓ ରସିଆନ୍ ଆଧୁନିକ କବିତାର ତୁଳନାମୂଳକ ଅଧ୍ୟୟନ ।” ମୁଁ ଶେଷ ମୁହଁର୍ରରେ ଯେ ଯାଇପାରିଲି ନାହିଁ ତାହାର ସୁଯୋଗ ଦିଲ୍ଲୀ ଯୁନିଭରସିଟିର କେହି ହିମୀ ଅଧ୍ୟାପକ ନେଇଥିବା କଥା ପରେ ଶୁଣିଲି । କିନ୍ତୁ ନଦିନାଦେବୀଙ୍କୁ ଦୀର୍ଘ ଚିଠି ଲେଖି ମୋର ଦୃଶ୍ୟ ଜଣାଇଲି । ସେ ମୋ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ଥିଲେ ନିଷୟ; କିନ୍ତୁ ପାରିବାରିକ ଓ ଦୁର୍ଘଟଣା କଥା ଶୁଣି ପରେ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଯେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ସୁଯୋଗ ହରାଇ ବସିଲି ତାହା ଆଉ ମୋତେ ମୋ ଅଧାପନା ଜୀବନରେ ମିଳି ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ନିଜକୁ ହତଭାଗୀ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି- ସତେ ଯେପରି ମୋ’ ଭାଗ୍ୟ ଅଳକ୍ୟରେ ରହି “ଦେଖାଇ ନିଧ୍ୟ ହରିନେଲା” । ଭାଗ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ କାହା ଆଗରେ ଆଉ ନାଲିସ୍ କରିଥା’ନ୍ତି ?

ଛଇଲିଆଗଞ୍ଜ ଘରୁ ଘେରି : ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପରେ ପରେ ଆମେ ଲୁ’ କଲେଇ ଗଲିଗୁ ଆମ ନିଜ ଘରକୁ ଘଲି ଆସିଲୁ । ମୁଁ ପ୍ରତିଦିନ ବସରେ ବାଣୀବିହାର ଓ ପ୍ରତିଭା ରିକ୍ଵାରେ ରେଭେନସା କଲେଇକୁ ଯାଉଥିଲୁ । ଏଇ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ଦିନେ ରାତିରେ ଆମେ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଥିଲା ଅବସ୍ଥାରେ କବାଟ ତାତି କେତେଇଶ ଘେର ଆମ ଘରେ ପଣିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ନିଷେତକ ଜିନିଷ ପ୍ରଯୋଗ କରିଥିବାରୁ ଆମେ କିନ୍ତୁ ଜାଣିପାରୁ ନଥିଲୁ । ଆମ ଶୋଇବା ଘରର ସବୁ ଟ୍ରକ୍ ଉଠେଇ ଅଛଦୁରରେ ଖୋଲି ତୁଳିରେ ଥିବା ଅଳକ୍ଷାର ବାକୁଟିକୁ ଓ ଘରୁ ରେଡ଼ିଓଟିକୁ କେବଳ ନେଇଯାଇ ଶାତୀ ଓ

ଲୁଗାପଟାକୁ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ପକାଇ ଛଳିଗଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଆମର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା
 ନବଜନ୍ମିତ ସାନ ଝିଅ ପୁନ୍ନ ଖୁବ ଜୋରରେ କାନ୍ଧି ଉଠିବାରୁ । ମୁଁ ଦେଖିଲି କବାଟ
 ଖୋଲା ମୋଳା ପଡ଼ିଛି । ଚର୍ଚି ଧରି ମୁଁ ଫେରମାନେ ଟ୍ରଙ୍କ ତାଳା ଭାତୁଥିବା ବିପରୀତ
 ଦିଗରେ ଯାଇ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଲି । ସେତେବେଳେ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ଘର ମାତ୍ର ଦଶ
 ପଦରଟି । ଏତେ ରାତିରେ ମୁଁ ଚିହ୍ନାର କଲେ ବି କେହି ଉଠିବେନି । ସେ ରାତିରେ
 କେବଳ କଣିଲୁ ପ୍ରତିଭାର ପ୍ରାୟ 'ଚର୍ଚି ଭରି ସୁନା ଗହଣା ଓ ମୋର ଗୋଲତ ମେତାଳ
 ଘେରି ହୋଇଯାଇଛି । ଆନାରେ ଅବଶ୍ୟ ଖବର ଦେଲୁ । ପରେ କୌଣସି ବିବାହ
 ତୋଳିରେ ଆନାବାବୁଙ୍କ ପନ୍ଥୀ ପିରିଥିବା ହାରଟିକୁ ଦେଖୁ ମୋର ମନେହେଲା ସେଇ
 ହାରଟି ପ୍ରତିଭାର । ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ଗେରଙ୍କ ସହିତ ଆନା ହାକିମମାନଙ୍କର ବୁଝାମଣା
 ସଂପର୍କ ରହିଛି । ଗେରି ଜିନିଷରୁ ହୁଏତ ରାଜତାଗଟି ସେମାନେ ପାଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ
 କଥା ପ୍ରମାଣ କରିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ଆମ କେଶଟିର ଜନତେଷ୍ଟିଗେସନ୍ରେ ଥାନା
 ବାବୁମାନେ କୌଣସି ତ୍ୟଗତା ପ୍ରକାଶ କରି ନଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ
 ଉପର ହାକିମଙ୍କ ପାଖକୁ ଦୌଡ଼ିବା କେବଳ ସାର ହେଉଥିଲା- ସେଥିପାଇଁ ମୋ ପାଖରେ
 ସମୟ ନ ଥିଲା । ପ୍ରତିଭାର ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଅଳଙ୍କାର ଛଳିଯିବା ପରେ ସେ କିଛିଦିନ
 ମନମାତା ହୋଇ ରହିଲା ! ସେତେବେଳେ ସୁନାର ଦର କେତେ ବା ଥିଲା ? ଖୁବ ବେଶି
 ହେଲେ ଭରି ଦୁଇଶହ ପଚିଶ ଟଙ୍କା ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଘର ତିଆରି ପାଇଁ ଆମେ
 ଆମର ସମସ୍ତ ସଞ୍ଚୟ ସାରି ଦେଇଥିଲୁ । ତେଣୁ ହଠାତ୍ ଆଉ ସୁନା କିଣିବା ସମ୍ଭବ
 ହେଲା ନାହିଁ । ପ୍ରତିଭାର ବୋଇ ସେତେବେଳେ ଆମ ପାଖରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ
 ତେର ଚର୍ଚି ଭରି ସୁନା ସଫା କରିବା ଆଳରେ ଦୁଇଜଣ ବଣିଆ ସତ୍ୟଭାମାପୁରରୁ
 ନେଇଯାଇ ତାଙ୍କୁ ପିତଳ ମୁଣ୍ଡାଟିଏ ଧରେଇ ଦେଇଯାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ବହୁତ ସ୍ନାନରେ
 ଏପରି ଘେରି ସଂପର୍କରେ ବରାବର ଖବରକାଗଜରେ ବିରବଣୀ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲେ ବି
 ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଜାଲରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ସର୍ବସ୍ଵ ହରାଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ସୁନା
 ଗହଣାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିରୋଧୀ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ କଥା କେହିବି ନାରୀମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ
 ପାରିବେ ନାହିଁ । ପ୍ରତିଭା ତା' ଦରମା ଟଙ୍କାରୁ ସଂଚୟ କରି କିଛି କିଛି ଗହଣା ଅବଶ୍ୟ
 କିଣିଲା- କିନ୍ତୁ ତା' ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ମାନସିକ ଅସନ୍ତୁଳନକୁ ପ୍ରଶମିତ କରିପାରି
 ନଥିଲା । ସେ ଘରଟା ଉପରେ ତା'ର କ୍ରୋଧ ପୁଞ୍ଜୀଭୂତ ହେଉଥିଲା । ଅନେକଦିନ
 ପରେ ୧ ୯ ୯୭ ମସିହାରେ ସେ ଘର ବି ଶାଗମାନ ଦରରେ ବିକ୍ରି କରିଦେଲୁ । ୨୦୧୦
 ମସିହାରେ ଘରଟି ବିକ୍ରି ହୋଇଥିଲେ ଆମେ ଦେଢ଼କୋଟି ଟଙ୍କା ପାଇଥା'ନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
 ଝିଅ ଓ ମାଆଙ୍କ ତାତ୍ତ୍ଵନାରେ ମୁଁ ଯେ ମହାବାତ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ଘର ବିକି ଦେଇଥିଲି; ତାହା

ମୋ ଜୀବନର ମନ୍ତ୍ରବଡ଼ ଭୁଲ ନିଷ୍ଠା ଥିଲା । ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କ ଛପରେ କହିବି ଘରଟି ବିକିଦେଲି ତାହା ଆଜି ଭାବିଲେ ଯୋର ପରିଚାପରେ ଛପଚ ହେବା ସାର ହୁଏ ।

ଷଢ଼ି ଶୁର : ୧୯୭୧, ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୭ ତାରିଖରେ ବୋଧହୁଏ ବାଣୀବିହାର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ପୁଅଞ୍ଜିଅମାନଙ୍କୁ ନେଇ ମୁଁ ଏକକରସନରେ ଜାମ୍ବୁ ଓ କାଶ୍ମୀର ଯାଇଥିଲି । ମୋ ସହିତ ପନ୍ଥୀ ଓ ବଡ଼ିଆ ଲେନି ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଅଜା ଓ ଆଉ ପାଖରେ ଛାତି ଆମେ ଯାଇଥିଲୁ । ପୂଜା ଛୁଟିରେ ସାଧାରଣତଃ ପିଲାମାନେ ଏକକରସନରେ ଯାଇଥା'ନ୍ତି । ଆମେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ବନାରଷ ଓ ତା' ପରେ ହରିଦ୍ୱାର ଯାଇ ବୁଲାବୁଲି କରିଥିଲୁ । ହରିଦ୍ୱାରଠାରୁ ଲକ୍ଷ ଦେଇ ଜାମ୍ବୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତ୍ରୈନ୍ ଟିକେଟ କରିବା କଥା । ହରିଦ୍ୱାର ଷେସନକୁ ଆସି ଦେଖିଲୁ ଯେ ଗାତି ଛାତିବା ଉପରେ । ତେଣୁ ପରେ କୌଣସି ଷେସନରେ ଟିକେଟ କରିନେବୁ ଭାବି ଗାତିରେ ଚଢ଼ିଲୁ । ତ୍ରୈନ୍ ରାତିରେ ହିଁ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲା । ଟିକେଟ ନାହିଁ, ରିଜର୍ଭେସନ ନାହିଁ । ଅଥବା ଆମେ ପ୍ରାୟ ଦଶବାର ଜଣ ତ୍ରୈନ୍ରେ ବସିଯାଇଛୁ । ସେତେବେଳେ ପଠାନ୍କୋଟରେ ଓହ୍ଲେଜ ସେଠାରୁ ବସରେ ଶ୍ରୀନଗର ଯିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଭାବି ଦଶଟାବେଳକୁ ଜଣେ T.T.E. ସେଇ ତବାରେ ଚଢ଼ିଲେ । ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲି; ତଥାପି ମୋ ମନରେ ସବୁବେଳେ ଦୁର୍ବାର ସାହସ ଥାଏ । ମୁଁ ଝିଅପିଲାମାନଙ୍କୁ କହିଲି- ତୁମେମାନେ ସମବେତ କଣୁରେ ବନମାଳୀଙ୍କ ଭଜନଟିଏ ବୋଲ । “ଜଗନ୍ନାଥ ହୋ କିଛି ମାରୁନାହିଁ ତୋତେ...” । ଏ ଗାତି ଯଦି ସମସ୍ତେ ନ ଜାଣିଛ ତେବେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ରଞ୍ଜିକ “ମଳାମାଳ ଶ୍ୟାମଙ୍କୁ ଦେବି...” ବୋଲିପାର । ସେମାନେ କାଳବିଳମ୍ ନ କରି ତାହାହିଁ କଲେ । T.T.E. ଆଉ ଟିକେଟ ଯାଞ୍ଚ କରିବେ କ’ଣ ସେଇଠି ବସି ଗାତ ଶୁଣିବାରେ ନିବିଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଜଂରାଜୀରେ ବୁଝାଇଦେଲି ଯେ ଏମାନେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର P.G. ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ । ଆମେ ଶ୍ରୀନଗର ଯିବୁ । କିନ୍ତୁ ହରିଦ୍ୱାର ଷେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଗାତି ଛାତିବା ଉପରେ । ଟିକେଟ କାଟି ପାରିନ୍ଦୁ । ଆପର୍ଯ୍ୟ କଥା ଗାତ ଶୁଣି ସେ ଏପରି ସମ୍ମାନିତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେ ଆଉ ଟିକେଟ ପାଇଁ ରଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ କଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ ତୋରୁ ତୋରୁ ଗାତି ପଠାନ୍କୋଟରେ ପହଞ୍ଚିବ । ମୁଁ ଅଛି କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବନାହିଁ । ପିଲାମାନେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏପରି ଉଦାରମନା ମଣିଷଟିଏର ସଂପର୍କରେ ଆଗରୁ ଆସି ନ ଥିଲେ; କାରଣ ଏଣିକି ଉଦାରମନା ମଣିଷମାନେ ବିରଳ ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ମୋତେ ମୋର ଉପସ୍ଥିତ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଁ ଖୁବ୍ ତାରିପ କରୁଥିଲେ । ଆମେ ପଠାନ୍କୋଟ ଷେସନରୁ ବୋଧହୁଏ ଜାମ୍ବୁଟି ଷେସନକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ତ୍ରୈନ୍ରେ

ଚିକେଟ୍ କରି ଯାଇଥିଲୁ ଓ ସେଠାରୁ ବସରେ ଦୀର୍ଘ ବାର ଘଣ୍ଟାର ଯାତ୍ରା ପରେ ଶ୍ରୀନଗରରେ
ପହଞ୍ଚିଲୁ ।

ବିରାଟ ପାହାଡ଼କୁ କାଟି କାଟି ସେଠାରେ ପୁଣି ରାସ୍ତା ଚିଆରି ହୋଇପାରେ ଏ
ଦୃଶ୍ୟ ଆମ ପାଇଁ ଥିଲା ଅଭିନବ ଓ ବିରଳ । ନେହେରୁ ଟନେଲ ମଧ୍ୟରେ ଗାଡ଼ି ଝଲିଥିଲା
ଓ ଆମଙ୍କୁ ଦେଉଥିଲା ଅଭୂତ ଶିହରଣ । ପରେ ପର୍ବତମାଳାର ଶିଖର ଦେଶରେ
ଜମିଯାଇଥିବା ମାଇଲ ମାଇଲ ବ୍ୟାପି ବରଫ ସ୍ତୁପକୁ ଦେଖୁ ମୋ ଝିଅ ଭୟରେ କାନ୍ଦି
ଉଠିଥିଲା । ପୁଣି ଶ୍ରୀନଗର ପାଖାପାଖ ହେଲାବେଳକୁ ରାତ୍ରାଯାଟ ଝରିଆଡ଼େ କେବଳ
ବରଫ ଜମି ରହିଥିଲା । ଏତେ ଥଣ୍ଡା ହୁଏ ବୋଲି ଆମେ ଜାଣି ନଥିଲୁ । ଝିଅ
ପିଲାମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବେତସିଟ ଘୋଡ଼ିହୋଇ ବସରେ ଥରୁଥିଲେ । କେହି
କେହି ସୁଏର ପିଛିଥିଲେ ବି ଏତେ ଥଣ୍ଡାକୁ ସାମ୍ବା କରିବା ଅସମବ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା ।
ସେମାନଙ୍କ ଦାତ ଠକୁଠକ ବାଲୁଆଏ । ସମସ୍ତେ ଥରୁଥିବାରୁ ସମବତଃ ନିଜନିଜର
କଷକୁ ସେମାନେ ବରଂ ଉପଭୋଗ କରୁଥା'ନି ।

ଆମେ ଶ୍ରୀନଗର ଫେଲମ ନଦୀ ଉପରେ ଭାସୁଥିବା କୌଣସି ଏକ ଡଙ୍ଗା ପରେ
ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲୁ । ହଜାର ହଜାର ଡଙ୍ଗାଘର ରହିଛି- ତାହାହିଁ ସ୍ନାନୀୟ
ଅଧିବାସାମାନଙ୍କର ଆୟର ମାର୍ଗ । ଡଙ୍ଗାଘର ପୁଣି ତିନି ବଖରାରେ ବିଭକ୍ତ । ଗୋଟିଏ
ବଖରାରେ ମୁଁ ପ୍ରତିଭା ଓ ଲେନି, ଆଉ ଗୋଟିଏ ବଖରାରେ ଝିଅମାନେ ଓ ତୃତୀୟ
ବଖରାରେ ପୁଅମାନେ । ସେମାନେ ମଞ୍ଚ ବଖରାରେ ଗୋଟାଏ ବଡ ଉମହେଇ ରଖୁ
କାଠ ଜାଲିଦେଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ତା'ରି ଚତୁର୍ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଟିଣ
ଚେଯାର ପକେଇ ବସି ରହି ତୋଜନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କଲୁ । ଆମେ
କୁଆଡ଼େ ଥିଲୁ ଏଇ ଚୁରିଙ୍ଗ ସିଜିନ୍ର ପ୍ରଥମ ଅତିଥି । ତେଣୁ ଡଙ୍ଗାଘର ମାଲିକାଣୀ ଓ
ତାଙ୍କ ଝିଅମାନେ ଆମର ପରିଚୟ୍ୟା କରିବାରେ ଲାଗିଗଲେ । ସେ ଝିଅ ଦି'ଜଣ ଏତେ
ସୁନ୍ଦରୀ ଥିଲେ ଆମ ଝିଅମାନେ ତାଙ୍କ ଦୌର୍ଯ୍ୟକୁ ତାରିଫ କରିବାରେ ଲାଗିଗଲେ । ମୁଁ
ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଲି ଯେ କାଶ୍ଚାରର ପ୍ରକୃତି ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି ସୁନ୍ଦର ରୂପରେ
ଗତିଛି- ଉନ୍ଦ୍ରଳ ଗୌର ବର୍ଣ୍ଣ, ନାକଗୁଡ଼ିକ ଲମ୍ବା ଓ ତୀରଣ, ମୁଣ୍ଡର କେଶଗୁଡ଼ ଚିକୁଣ
କଳା- ଅଥତ ସେମାନଙ୍କର ପାଠଶାଠ କିଛି ନ ଥାଏ । ଆମେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦେଶରୁ
ଆସିଛୁ ବୋଲି କହିଲେ କିଛି କିଛି ଅନୁମାନ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶା ବା ଭୁବନେଶ୍ୱର
କହିଲେ କିଛି ଜାଣିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ସମୁଦ୍ର ଦେଖନାହାନ୍ତି- ତାଳହୁଦ ହିଁ
ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସମୁଦ୍ର । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଅତିଥିପରାୟଣ, ମିଷ୍ଟଭାଷ୍ୟ ଓ କର୍ମକ୍ଷମ ।
ଆମଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଶାସ୍ତ୍ର ସ୍ଵପ୍ନ ଓ ପରେ ପରେ ଗୋଟି ତରକାରି ପରିବେଷଣ କରିଥିଲେ ।

ରାତିରେ ଘୋଡ଼ି ହେବା ପାଇଁ କମଳ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଫେଲମ୍ ନଦୀର ତଳ
ଥଣ୍ଡା ଓ ଡଙ୍ଗାଯର ଛାତ ସାରା ବରପା ଜମି ଆହୁରି ଥଣ୍ଡା । ଆମେ ଯେତେ ସାଲ,
ଘନର, ସୁଏଟର ଘୋଡ଼ିହୋଇ ବି ଉଥାପି ଥରୁଆଉ । ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପାଇଁ
ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଙ୍ଗତିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଘାଡ଼ିତଳେ ବେଶ ବା କାଠ
ତିଆରି ଫେମ୍; ଉପରେ ଥାକ ପରି ଏକ ଅର୍ଦ୍ଧବର୍ତ୍ତଳ ବେତର ଫେମ୍ । ସେ ଘାଡ଼ିରେ
ପାଉଶ, ଅଜାର ଓ ନିଆଁ ଥିବ । ଅର୍ଦ୍ଧବର୍ତ୍ତଳ ଫେମକୁ ଧରି ତିଲା ସାର୍ଟିଟଳେ ଦୁଇହାତର
କରତଳ ଉପରିଭାଗରେ ବେହି ବେହି ସେଠାକାର କିଶୋରାଠାରୁ ବୃଦ୍ଧବୃଦ୍ଧାୟାଏ ରାସ୍ତାରେ
ଝଳିଥିବେ । କରତଳର ନର୍ତ୍ତକୁ ତାହା ଉଷ୍ଣତା ପ୍ରଦାନ କରିବ- ତେଣୁ ଦେହ ମଧ୍ୟ
ଉଷ୍ମମ ରହିବ । ଏହାକୁ ସେମାନେ କହନ୍ତି କଙ୍ଗତି ।

ଆମେ ମାତ୍ର ଦୁଇଦିନ ରହି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ବୁଲାବୁଲି କରି ଦେଖିଥିଲୁ । ତାଳ
ହୁଦରେ ଶିକାରାରେ କେହି କେହି ବୁଲିଥିଲେ । କିପରି ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚିବୁ ତାହାହିଁ ଥିଲା
ଆମର ଏକମାତ୍ର ସପ୍ତ । ଏତେ ଶାତ ଓ ଥଣ୍ଡା ପାଇଁ ଆମେ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଲୋକମାନେ
କେବେବି ଅଭ୍ୟସ ନଥିଲୁ । ଆଜି ମୋ ସହିତ ଯାଇଥିବା ଝିଅପୁଅଙ୍କ ଶୁଣ୍ଣିଲା ମୁହଁଗୁଡ଼ିକ
ମୋ ଆଖିରେ ସଷ୍ଟ ପ୍ରତିଭାତ ହେଉଥିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କ ନାମ ମନେ ପକେଇପାରୁନି ।
ବହୁ ଆଗରୁ ଏ ଜାବନା ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଅବା ସେମାନଙ୍କ ନାମ ମନେଆ'ତା-
ଏବେ କେବଳ ବିସ୍ମରଣହିଁ ସାର । ଆମେ ବୋଧନ୍ତୁଏ ଉକ୍ତଳ ଏକପ୍ରେସରେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ
ଆଗ୍ରା ଦେଇ ତା' ପରଦିନ ଦକ୍ଷିଣ ଏକପ୍ରେସରେ ହାଇତାବାଦ ଆସିଥିଲୁ । ସେଠାରେ
ତ ବହୁ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ରହିଛି କିନ୍ତୁ ବୁଲିବାକୁ ସମୟ ନଥିଲା । କେବଳ ସାହାରାଙ୍ଗ,
ଝରମିନାର । ବହୁ ତିତ୍ର ମଧ୍ୟର ଅଭିଜ୍ଞତାର ସ୍ଵତି ଏଇ ପ୍ରଥମ ଷତିତ୍ର ଏବେ ବି ମୋ
ମନରେ ଜୀବନ ରହିଛି ।

ଜନ୍ ବୋଲଟନ ଓ ମିଶ୍ରସ୍ ବୋଲଟନ : ୧୯୭୨ ମସିହା ହୋଇପାରେ,
ମାସ ନାମ ମନେ ନାହିଁ । ଉକ୍ତଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ହଲରେ ଜନବିମସଙ୍କ ପ୍ରତିକୃତି ଡଙ୍ଗା
ହେବା ପାଇଁ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ପକ୍ଷରୁ ଏକ ସାହିତ୍ୟ-ଆସର ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା ।
ସେତେବେଳେ ଲିଖନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରାଚ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ବିଶାରଦ ଜନ୍ ବୋଲଟନ ତାଙ୍କ
ପରୀକ୍ଷା ସହିତ ଓଡ଼ିଶା ଭ୍ରମଣରେ ଆସିଥା'ନ୍ତି । ପକ୍ଷୀର ମୋହନଙ୍କ ଜୀବନୀ ଓ ସାହିତ୍ୟ
ସଂପର୍କରେ ସେ ଜୀବନୀରେ ପୁଷ୍ଟକଟିଏ ରଚନା କରିଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକମାନଙ୍କର
ସେ ଥିଲେ ଏକାତ ଆଦରଣୀୟ । ସେ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ କିମ୍ବିଦିନ ବିତାଇ କଲିକତା
ଦେଇ ଓଡ଼ିଶା ଆସୁଥା'ନ୍ତି । ଆମ ସଂସଦର ସଭାପତି ଉକ୍ତର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ବୋଧନ୍ତୁଏ
ତାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଓ ଜନ୍ବିମସଙ୍କ ପ୍ରତିକୃତି ତାଙ୍କରି ହାତରେ

ଉନ୍ନେଚିତ ହେବା ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଡକ୍ଟର ବୋଲଟନଙ୍କ ସହିତ ପଡ଼ାଳାପ କରି
 ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲି । ଯେଉଁଦିନ ଉକ୍ତଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ସଭାକଷ୍ଣରେ ଜନ୍ମବିମସଙ୍କ
 ପାଇଁ ଆସର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା ସେ ଦିନ ପ୍ରାୟ ଦିନ ୪ଟା ବେଳେ ବୋଲଟନ୍ ଦିନରେ
 ମୋ ଗୋପବନ୍ଧୁନଗର (ଶୁଭଲିଖାଗଞ୍ଜ) ନିବାସରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେତେବେଳେକୁ
 ଉପରମହିଳାର ଅର୍ଦ୍ଧକ ଅଂଶ ନିର୍ମିତ ହୋଇପାରିଥାଏ । ଅପର ଅର୍ଦ୍ଧକ ଅଂଶ ଥାଏ
 ତଳମହିଳା ଛାତର ଉପରିଭାଗ । ସେଇଠି ବସି ଆମେ କିଛି ଆଳାପ ଆଲୋଚନାରେ
 ମଜ୍ଜିଗଲୁ । ପ୍ରତିଭା ଝ' ବିଷ୍ଣୁଟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବ୍ୟପ୍ତ ରହିଲା । ଆମେ କଥାବାର୍ତ୍ତା
 ହେଲାବେଳେ ଦେଖିଲି ମିଥେସ୍ ବୋଲଟନ୍ ତାଙ୍କ ଉନ୍ନତ ଗୋତ ଦୁଇଟିକୁ ବରାବର
 ହଲାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଉଛିକି ପରାବିରୁ ସେ କହିଲେ ଏଠି
 ମଶା ଲାଗୁଛନ୍ତି । କଟକ ସହରର ଆଉ ଯେଉଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଆଉ ବା ନ ଥାଉ ମଶାବହୁଲ
 ଅଞ୍ଚଳ ଭାବେ ଏହାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସେବିନ ଥିଲା, ଆଜି ମଧ୍ୟ ଅଛି । ବୋଧହୁଏ ମଶା
 ବହୁଲତା ଯୋଗୁ ସେମାନେ ଆଉ ଅଧିକ ସମୟ ବସି ନଥିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ
 ତାଙ୍କରି ଗାତିରେ ଉକ୍ତଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ସଭାକଷ୍ଣକୁ ଯିବା ବାଟରେ ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ
 ଦାଶଙ୍କ ଘରବାଟ ଦେଇ ଆସିଥିଲୁ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ବୋଲଟନ୍ ଦିନର ଜଣେ ମହାନ୍
 ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହେଲା ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ । କୁଞ୍ଜବାବୁ ସେତେବେଳେକୁ
 ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯୁକ୍ତିସି ତରଫରୁ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପାଇଁ ପରିଦର୍ଶଣ
 ଅଧ୍ୟାପକ ଥା'ନି । ଆମେ ସଭାକଷ୍ଣକୁ ଆସିଲୁ । ସଭା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସେବିନ
 ସଭାକଷ୍ଟ ଭରପୁର । ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଜଣେ ଇଂରେଜ ସାହେବଙ୍କ ପ୍ରତିକୃତି ଉକ୍ତଳ
 ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ହଲରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବାରୁ କିଛି ପ୍ରତିବାଦର ଗୁଞ୍ଜରଣ ଉଠିଥିଲା- ତାହା
 ସାଭାବିକ ମଧ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟ ତଥୀଥ ଜନ୍ମ ବୋଲଟନ୍ ଓ ଡକ୍ଟର ଦାଶଙ୍କ ବନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପରେ
 ତାହା ପ୍ରଶନ୍ଦିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ଏ ସଭା ଆଯୋଜିତ
 ହୋଇଥିଲା । ଜନ୍ମ ବିମାସ ଯେ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଜଣେ ପୂଜନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଏଥରେ
 କୌଣସି ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିକୃତିଟି ଏଯାବତ୍ ସେ ହଲରେ
 ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ପ୍ରତିକୃତିମାନଙ୍କଠାରୁ ଲମ୍ବ ଓ ପ୍ରସ୍ତରେ ବଢ଼ି ଥିଲା । ସେଥୁପାଇଁ କେହି
 କେହି ପରେ ଆପରି ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତେବେ ସେସବୁ ଥିଲା ଏକାତ ସାମାଯିକ ।
 ଝ' କପରେ ଝତ ପରି ସବୁ ପ୍ରତିବାଦ ନୀରବି ଯାଇଥିଲା ।

ମୋର ପିଏର୍.ଟି ଥେରିସ ଲେଖା : ମୁଁ ସ୍ଵାତ୍ମକୋରର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଆଧୁନିକ
 କବିତା ବିଶେଷପତ୍ର ବିଷୟ ଭାବେ ମୂଳରୁ ପଡ଼ାଉଥିଲି । ଆଧୁନିକ କବିତା ବ୍ୟାପକ,
 ରାଧାନାଥଙ୍କଠାରୁ ରମାକାନ୍ତଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାତି ରହିଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ଦୀର୍ଘ ସମୟର

ସମସ୍ତ କବି ଓ କବିତାକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ଛାତ୍ରଶାତ୍ରୀଙ୍କ ମନରେ ସାରାବିକ ଭୟ ଜାତ ହେଉଥିଲା । ପୁଣି ଅତି ଆଧୁନିକ କବିତା ଶୁଭ, କିଷ୍ଟ ଓ କୌଣସି ଥବାରୁ ସେବବୁ ବୁଦ୍ଧିବା ଥିଲା କଷକର ବ୍ୟାପାର; ତେଣୁ ୧୯୭୦ ରୁ ୧୯୭୦ (ପରେ ସଡ଼ଗା ଯାଏ ସଂପ୍ରସାରିତ) କବିତା ଉପରେ ମୁଁ ଥେବିସ କରିବାକୁ ଦାୟବନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲି । କ୍ଲ୍ୟୁରେ ପଢ଼େବା ସହିତ କ୍ଲ୍ୟୁ ବାହାରେ ପୁରୁଣା ମ୍ୟାଗାଜିନ୍, ଘାସିବା ଓ ଭଲ କବିତା କେତୋଟିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶନ ତାରିଖ ଶୋଜିବା ମୋର ନିଶାରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ଜଣେ କବିର ସୃଷ୍ଟିକୁ କାଳାନ୍ତରମିକ ଭାବେ ଅନୁଧାନ କଲାବେଳେ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ଅନେକ କବି ଗୋମାଣ୍ଡିକ, ଚେତନାରୁ କାବ୍ୟଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରି ଶେଷକୁ ଆଧୁରୋତ୍ତିକ ଚେତନା ପାଖରେ ପଦଞ୍ଚୁତ୍ତି । ତେଣୁ ସେଇ ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କ କବିତାକୁ ସଜାଇଲାବେଳେ ଲେଖା ତାରିଖ ସଂପର୍କରେ ମୂରନା ନ ଥିବାରୁ ପ୍ରକାଶନ ତାରିଖକୁ କବିତା ସୃଷ୍ଟିର ତାରିଖ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରି କବିତାର ଆନାଲିସିସ କରିବସିଲି । ତାହା ମୋ ବିଜ୍ଞରଧାରାରେ ଶୁଭ, ଉପାଦେୟ ମନେହେଲା । ୧୯୭୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଡ଼ୁପଢ଼ିକା ଏବଂ ତା' ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ଆସୁଥିବା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ସାହିତ୍ୟ, ମୁକୁର ଓ ସହଜାର ଓ ତା'ପରେ ନବଭାରତ, ଆଧୁନିକ, ବାରୁଣୀ, ମୁକ୍ତିୟୁଦ୍ଧ, ସଂଗ୍ରାମ, ଡଗର, ଝଂକାର ଆଦି ବହୁ ପତ୍ରିକା ମାସମାସ ଧରି ଘାସିବାକୁ ହେଉଥିଲା । କବିତାଶୁତ୍ରିକୁ କାଳାନ୍ତରମିକ ଭାବେ ସଜାଇଲା ପରେ ତା'ର ବିଭାବ ନିରୂପଣ ସହଜ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ତଦନୁସାରେ ମୁଁ ସବୁଜଠାରୁ (୧୯୭୦) ମୋର ଆନାଲିସିସ ଆରମ୍ଭ କଲାବେଳେ କ୍ଲ୍ୟୁରେ ମଧ୍ୟ ଏଇ ଚ୍ୟାପୁର ସଂପର୍କରେ ପଢାଉଥିଲି । ସବୁଜ ଏକ ସାହିତ୍ୟୟୁଗ ବୋଲି ପ୍ରାୟ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ମନରେ ଏକ ବନ୍ଦମୂଳ ଧାରଣା ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଏହା ଏକ ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗ ନୁହେଁ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ମୋର ଥେବିସର ପ୍ରଥମ ଚ୍ୟାପୁରରେ ପ୍ରାୟ ସଡ଼ଗା ପୁଷ୍ଟା ବ୍ୟାପି ଲେଖିବିଲି । ସେତେବେଳକୁ ବିଭୁଦୂର ମିଶ୍ରକର 'ସବୁଜ ଯୁଗ ଓ କାବ୍ୟ ସଂଚଯନ' ଓ ମୁରାରି ମୋହନ ଜେନାଙ୍କ 'ସବୁଜ ଯୁଗ ଓ ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ' ଦୁଇଟି ସମୀକ୍ଷା ପୁଷ୍ଟକ ଉପଳଦ୍ଧ ହେଉଥିଲା । ସେଥିରେ କୌଣସି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଣୀ ପ୍ରକାଶ ପାଇନଥିଲା । ବରଂ ଥିଲା ଆବେଗର ଆତିଶ୍ୟ । ମୁଁ ଯୁକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନ ନକ୍ଷିର ନେଇ ଏ କବିତାକୁ ଯେତେବେଳେ ଅନୁଧାନ କଲି ମୋର ମନେହେଲା ଏକ ସାହିତ୍ୟୟୁଗ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯୌନିକିତା ନ ଥିଲେ ବି ଯୁଗାଭାସର ସଂକଷ ଏ କବିତାରେ ରହିଛି । ତେଣୁ ଏହାକୁ ଏକ "ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗ ନୁହେଁ, ଯୁଗାଭାସ" ବୋଲି ଦୁଇଭାବରେ ପ୍ରମାଣିତ କଲି । ଏପରି ଆନାଲିସିସ ପାଠକ, ଗବେଷକ ଓ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିକାରି କରିଦେଲା; କାରଣ ଏକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ମୋର ଏ କରାଯାତ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୩୩

ଥିଲା ଖୁବ୍ ଆକସ୍ମୀକ ଓ ଯୁଦ୍ଧଶାଳ । ମୋର ଥେସିଥ ତେଣୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ମଚବାଦ, ଧାରଣା ଉପରେ ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ଓ ବହୁ କବିଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ନୂଆ କଥା କହିବାକୁ ପ୍ରୟାସ ରଖିଲା । ତେବେ ଏଇ ଅଧ୍ୟାପନା ସମୟ ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଦୀର୍ଘ ଏକ ପିରିଅଭିର ଭିରିସ୍ଥାପନ କାଳ ଓ ତାହା ପୁଣି କ୍ଲ୍ୟୁସ୍ ରୁମରେ । ବାଣୀବିହାରରୁ ମୋ ପାଖରେ ପାଠ ପତିଯାଇଥିବା ପିଲାମାନେ ତେଣୁ ସବୁଜ ସଂପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କ ବନ୍ଦମୂଳ ଧାରଣାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ବସିଲେ ଯଦିଓ ପ୍ରଭାବବଶତଃ କେହି କେହି ଆଜିବି ସବୁଜକୁ ଏକ ସାହିତ୍ୟୟୁଗ ବୋଲି ଲେଖୁ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ସବୁଜ କବିତାର ଚିକିନିଷ୍ଠ ବିଶ୍ଵେଷଣ କଲା ପରେ ସବୁଜ ସମସାମ୍ୟିକ ଏକକ କବିମାନଙ୍କ ଉପରେ କ୍ଲ୍ୟୁସ୍ରେ ମୁଁ ପଢାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାୟାଧର ମାନସିଂହ, ରାଧାମୋହନ ଗନ୍ଧାରୀକ, କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ ସାବତ, ଗୋଦାବରାଣି ମହାପାତ୍ର ଏହିପରି କେତେକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କବି ଆସିଲେ ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ଏକକ ସୃଷ୍ଟିରେ ସବୁଜକୁ ବି ବେଳେବେଳେ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ସବୁଜ ଅପେକ୍ଷା ସତ୍ୟବାଦୀର ଥିଲା ଅଧିକ ପ୍ରଭାବ । ସେସବୁ ପ୍ରଭାବ ସହିତ ସେମାନଙ୍କ ନିଜସ୍ବ କାର୍ଯ୍ୟକ ସରାକୁ ଛିନ୍ନିନ୍ଦନ କରି ପରାକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ କ୍ଲ୍ୟୁସ୍ରେ ଏତେ ତନ୍ମୟ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲି ଯେ ଅଧିକ ଜାଣିବାକୁ ଓ ନୂଆନୂଆ କଥା କହିବାକୁ ମୋର ପ୍ରତ୍ୟେକାଙ୍କ ଅପ୍ରତିହତ । ଏଇ କ୍ରମରେ ଥେସିଥ କାମ ଆଗେ ଝଲିଲା । ସେ ସମୟର କବିତା ଉପରେ ପ୍ରଗତିବାଦୀ ଗୋପ୍ତି ଓ ସତ୍ୟବାଦୀ ଗୋପ୍ତିର କ୍ରିୟା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଥିଲା ଆହୁରି ବିଦ୍ରୋହକ ଓ ଆସ୍ତାଦନଶାଳ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ମୋର ନିତ୍ୟକର୍ମ ଓ ଖାଇବା ସମୟ ପ୍ରାୟ ଭୁଲି ଯାଉଥିଲି । ଦୀର୍ଘ ପାଞ୍ଚବର୍ଷର କଠିନ ପରିଶ୍ରମ (ବେଳେବେଳେ ଦିନକୁ ବାର ଚର୍ବି ଘନା) ଓ କଟକ ନୂଆଘର ପରିବେଶ ଯୋଗୁ ମୁଁ ୧୯୭୫ ମସିହା ଶେଷ ବେଳକୁ ଏହି ଥେସିଥର ତ୍ରାପ୍ତ ଶେଷ କରିପାରିଥିଲି । ତା'ପରେ ସୁନ୍ଦର ହସ୍ତାକ୍ଷର ଥିବା କେତେଜଣ ଛାତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣୀରଥୁ ସାହୁ (ବାଣୀବିହାର), ସତ୍ୟ ପଞ୍ଚନାୟକ (ରେତେନ୍ସା), ବାବାଜୀ ପଞ୍ଚନାୟକ (ରେତେନ୍ସା) ଓ ମୁଁ ନିଜେ ଲେଖୁ ପ୍ରାୟ ଛ' ଶହ ପୃଷ୍ଠା ସମ୍ମିତ ଥେସିଥକୁ ପରାକ୍ଷା ପାଇଁ ଦାଖଲ କଲି । ହଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଭୁଲି ଯାଇଛି । ଥେସିଥର ଗୋଟିଏ ଚ୍ୟାପୁର ଲେଖା ସରିଲା ପରେ ମୁଁ ଡକୁର କୁଞ୍ଚିବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ତାକୁ ପାଠ କରେ ଓ ସେ ଶୁଣନ୍ତି । ସେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି । ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଜଳଖୁଆ ବା ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ବି ମିଳେ । ତା'ପରେ ସାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚ୍ୟାପୁରରେ ଦସ୍ତଖତ ଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ ନିଜେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ଏ ଥେସିଥଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ (ଯାହା ୧୯୭୯ ମସିହାରେ 'ସବୁଜରୁ

ସାଂପ୍ରତିକ' ନାମରେ ଗ୍ରହମନ୍ଦିର କର୍ତ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ।) ଡକ୍ଟର ନଚବର ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କ ଥେସିସ୍ ପରି ନିଶ୍ଚୟ ଉପାଦେୟ ବିବେଚିତ ହେବ ଓ ଶିକ୍ଷାଜଗତର ପ୍ରଭୃତ ପ୍ରୟୋଜନରେ ଆସିବ । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ବିରୋଧୀ ପାଠକମାନେ ଓ ଭୟଭାତ ଛାତ୍ରମାନେ ଏ କବିତାକୁ ଭଲ ପାଇବେ ଓ ଅନୁଧାନ କରିବେ ।

ଡେବେ ସହକରେ ମୋତେ Ph.D ମିଳି ନଥିଲା । ମୋ ଥେସିସର ଅନ୍ୟତମ ବିଷୟରକ ଥିଲେ ଡକ୍ଟର ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର । ସେ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱାଶ୍ୟ ପରମରା ସୃଷ୍ଟି କରିଦେଲେ । ସେ ମୋ ଥେସିସ୍ ପାଇଁ ଲିଖିତ ପରୀକ୍ଷା ହେଉ ବୋଲି ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଲେ । ପରେ ସେ ନିଜେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଲେଖି ଜଣାଇଲେ ଯେ ଭୁଲକ୍ରମେ ସେ 'Yes' (Written Test) ସ୍ଵାନରେ ଟିକ୍ ମାରି ଦେଇଛନ୍ତି । ତାହା ଅନାବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଡକ୍ଟକାଳୀନ କୁଳପତି ଡଃ. ଶୌଭିମ ମାଥୁର ମୋତେ ତାକି ମୋର ମାତାମତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ମୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ କହିଲି ମୁଁ ଜଣେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ- ମୁଁ ଜ'ଣ ବା କହିବି ? ଡେବେ ଲିଖିତ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ମୋର କୌଣସି ଆପରି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାହା ଖୁବ୍ ଶାସ୍ତ୍ର ହେବା ଉଚିତ କାରଣ ଆଗକୁ ମୋର ରିତେରିସି ଜଣାଇରି ଅଛି । ତା' ପୂର୍ବରୁ ମୋର ଫଳାଫଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ କିନ୍ତୁ ଅଧିକା ନମ୍ର ପାଇବି । ତାହାହିଁ ହେବ ମୋ କ୍ୟାରିଯରର ସଫଳତା । V.C. କହିଲେ ମୁଁ ଦେଖୁବି ଯେପରି କାର୍ଯ୍ୟଟି ଶାସ୍ତ୍ର ସଂପଦ ହୁଏ ।

କିନ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଏତେ ସରଳ ନ ଥିଲା । ପରୀକ୍ଷକ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ମୋ ଥେସିସ୍ ପରିଅତ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ସିଲାବସ୍ତ ତିଆରି କରି ମୋତେ ଦେବେ । ସେ ନିଜେ ପ୍ରଶ୍ନ ତିଆରି କରି ଯୁନିଭରସିଟିରେ ଦାଖଲ କରିବେ । ପରୀକ୍ଷାର ପରିଷ୍କଳକ ହେବେ ଜିତ୍ତାସ ପ୍ରେସର ଓ ମୁଖ୍ୟ ଡକ୍ଟର ମନ୍ତ୍ରନାଥ ଦାସ । ମୋତେ ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର ମିଳିବା ପରେ ମୁଁ ଝାହିଁଲେ ଯେ କୌଣସି ପୁଷ୍ଟକ ମୋତେ ପରିଜା ଲାଇବ୍ରେରାରୁ ଯୋଗେଇ ଦିଆଯିବ । ଏହା ଥିଲା ଏକ ମୁକ୍ତ ପରୀକ୍ଷା ବା Open examination । ରାଜ୍ୟକାନ୍ତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ମୋତେ ପାଞ୍ଚେଟି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ହେବ ।

ଗୋପାଳ ମିଶ୍ର ଖୁବ୍ ଜଞ୍ଜାଳରେ ପଢ଼ିଗଲେ । ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ପତ୍ର ପାଇଁ ସିଲାବସ୍ତ ଓ ପରେ ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର ପ୍ରଦାନ - ଉତ୍ସବ ଥିଲା ତାଙ୍କ ପରି ଜଣେ ବିଦ୍ୟା-ନିରୁପାହୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ କଷ୍ଟକର । ସେ ମୋ ଲିଖିତ ଥେସିସ୍କୁ ଭିତରିକରି ସିଲାବସ୍ତ ତିଆରି କରିବା କଥା । ତାହା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ନୂଆ କଥା ହୋଇଗଲା- ମନେହେଲା, ଯେପରି ସେ "ଆ ବଳଦ ମତେ ବିନ୍ଦ" ପରି ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସିଲାବସ୍ତ ସହିତ ସଂପର୍କ ରଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ମାଗିବା ବହି ଓ ପଢ଼ିବା କିନ୍ତୁ ବି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ

ମଧ୍ୟରେ ପରୀକ୍ଷା ନିୟମକ ଯୋଗାଳ ପାରିଲେ ନାହିଁ । କେତୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ ବିବାଦମୂଳକ ଓ ଅସ୍ତ୍ରି ଥିଲା । ନିଜେ ପରୀକ୍ଷକ ମଧ୍ୟ ତା’ର ସଠିକ୍ ଉଭର ଦେଇପାରନେ ନାହିଁ ।

ଥଥୟି ମୁଁ ଏକ ପ୍ରତିବାଦ ପଡ଼ ସହିତ ପ୍ରଶ୍ନପଡ଼ର ଉଭର ଲେଖନବସିଲି । ମୁଁ ପ୍ରତିବାଦରେ ଲେଖନଥିଲି- I am writing these answers with duress and protest as the University authorities have not complied me with my required books as per notification. ମୁଁ ଉଚିତିକ୍ଷଣ ଭିତରେ ଲେଖା ଶେଷ କରିଦେଇଥିଲି । ତାକୁ ସେଇଦିନହିଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସି ଡକ୍ଟର ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ପରୀକ୍ଷା କରି ମୋତେ ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ମାର୍କ ଦେଇଥିଲେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ନୂଆ କଥାଟିଏ ସୃଷ୍ଟି କରି ସମସ୍ତକୁ ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇଥିବାରୁ ଡକ୍ଟର ମନ୍ଦୁଥନାଥ ଦାସ ତାଙ୍କୁ ବେଶ କିଛି ଭରସନା କରିଥିବା ମୁଁ ଶୁଣିଲି । ମୋ ପାଇଁ ଆଉ Viva Voce ପରୀକ୍ଷା ହେଲା ନାହିଁ । ତାହା କରିବାକୁ ଗୋପାଳବାବୁ ଲେଖନଥିଲେ ବି V.C. ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଛାକୁ ନାକଚ କରିଦେଇଲେ ଓ କହିଲେ ଲିଖିତ ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଆଉ Viva-Voce କାହିଁକି ହେବ ? ଯାହାହେଉ ମୁଁ ଗୁଡ଼ାଏ ଖର୍ଚ୍ଚରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଗଲି ।

ମୋର ଥେସିସ୍ ଫଳାଫଳର ନୋଟିଫିକେସନ୍ ବାହାରିଲା ତା. ୨.୧୧.୭୭ରେ କିନ୍ତୁ ଅକ୍ଷୟବର ମାସରେ ଯେଉଁ ରିତର ସିଲେକ୍ଜନ ହୋଇଥିଲା ସେଥରେ ମୁଁ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନଥିଲି । ସେତେବେଳକୁ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ ମୋର ପ୍ରାୟ ୫୭ଟି ଆଲୋଚନା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ଓ ତାହା ମୋର ରିସର୍ ଅଭିଷ୍ଠତାର ଫଳଶୂତି ଥିଲା । ମୋର ସହକର୍ମୀ ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ବିଭାଗରେ ରିତର ହୋଇ ଯୋଗଦେଲେ । ପରେ ପରେ ଆଉ ଏକ ସିଲେକ୍ଜନ ବୋର୍ଡ ବସି ମୋତେ ରିତର ଭାବେ ସିଲେକ୍ଜ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଡକ୍ଟର ବିଦ୍ୟାଧର ମିଶ୍ର କୁଳପତି ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

ମୋର ଥେସିସ୍ ‘ସବୁଜରୁ ସାଂପ୍ରତିକ’ ୨୦୦୯ ମସିହା ସୁନ୍ଦର ପାଞ୍ଚୋଟି ସଂସକରଣରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲାଣି - ଯାହା ଓଡ଼ିଆରେ ଲିଖିତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଥେସିସ୍ ଭାଗ୍ୟରେ ଏପାବତ୍ ଘଟି ନାହିଁ । ଏହା ଯେକୌଣସି ଥେସିସର ଉପଯୋଗିତା ସଂପର୍କରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣପଡ଼ ହୋଇପାରେ ।

ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ସଂପର୍କରେ : ଉଚ୍ଚଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଆମେ ତିନିଜଣ ଥିଲୁ- ଅଧ୍ୟାପକ ଦୁଇଜଣ ଓ ରିତର ଜଣେ । କିନ୍ତୁ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ରାତ୍ରି ଯୁଦ୍ଧରଥିରୁ ଆସି ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ରିତର ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଡକ୍ଟର ବଂଶୀଧର ମହାନ୍ତି ପ୍ରଫେସର ହୋଇସାରିଥିଲେ । ଆଗରୁ ସୁଚନା

ଦେଇଚି ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ତକ୍କର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର
 ଗୌରବ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଯାଇଥା'ଗା । ସେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫେସର ନିର୍ବାଚନରେ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ
 ହେଲେ ନାହିଁ । ବୋଧହୃଦୟ ରେତେନ୍ୟା କଳେଜରୁ ସେ ଏଇ ବର୍ଷ ଅବସର ନେଉଥିବାରୁ
 ଖୁବ୍ ବେଶି ହେଲେ ମାତ୍ର ଦୁଇବର୍ଷ ପାଇଁ ପ୍ରଫେସର ହୋଇପାରିଥା'ତେ । କାରଣ
 ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛକିରିରେ ଅବସର ନେବାର ବୟସ ଥିଲା ମାତ୍ର ଷାଠିଏ ବର୍ଷ । କେହୀୟ
 ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ସେତେବେଳେ ବାଷଠି ବର୍ଷରେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଅବସର
 ନେଉଥିଲେ ଓ ତା' ପରେ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ତିନିବର୍ଷ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଛକିରିକାଳ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାୟ
 ହେଉଥିଲା । ରାଜ୍ୟପ୍ରତିରୋଧ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବେ ମଧ୍ୟ
 ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ନାହିଁ- ଯଦିଓ ଏ ଦିଗରେ ବିହାର ପ୍ରଦେଶ ଅଗ୍ରଗାମୀ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାକୁ
 ଯାଉଛି । ତକ୍କର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ବିନା ବିଭାଗକୁ ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ଆସିପାରିଲେ
 ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ପରିଦର୍ଶି ଅଧ୍ୟାପକଭାବେ ୧୯୭୧ରେ ଯୋଗଦେଲେ । ସମ୍ବାଦକୁ ଥରେ
 ବା ଦି'ଥର ଆସୁଥିଲେ । କ୍ଲୂଷ ନେଉଥିଲେ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମନରେ ନିଜର ଭାଷା
 ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରଚୁର ସ୍ଥାରିମାନ ଭରି ଦେଉଥିଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ତାଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି
 ପାଇଁ Folklore ମଧ୍ୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ଉର୍ଚ୍ଚ ହୋଇପାରିଲା ଓ କିନ୍ତି ଆଗ୍ରହୀ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ସେ
 ପଢାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବିଭାଗ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ତକ୍କର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ
 ପ୍ରାଚୀନ ମଧ୍ୟୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ଥିଲେ ବିଶାରଦ ଓ ଗବେଷଣାରତ । ତାଙ୍କର
 ତିନିଇରୋଟି ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ସେଥିରେ ଥିଲା ନୃତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିଭଣୀ ଓ ନୃତ୍ୟ
 ଆନାଲିସିସ୍ । ତାଙ୍କ ସରଳ ଓ ମିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର ସମ୍ଭାବ ବିଭାଗକୁ ଖୁବ୍ ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧ କରି
 ରଖୁଥିଲା । ସେ ପ୍ରାଚୀନ ପୋଥୁପତ୍ର ଘାଣ୍ଟ ସେସବୁ ସଂପାଦନାରେ ଲାଗି ପଢ଼ିଥିଲେ ।
 ବିଭାଗ ପାଇଁ ବହୁତ ସମୟ ଦେଉଥିଲେ । ରାମସାହିତ୍ୟ ଥିଲା ତାଙ୍କର ଅଧ୍ୟନ ଓ
 ଗବେଷଣାର ପ୍ରସଙ୍ଗ । ସେ ପୋଥୁ ସଂପାଦନାକୁ ଏକ ବିଶେଷ ଅଧ୍ୟନ ବିଷ୍ୟ ଭାବେ
 ଏମ୍.ଏ. ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଚଳନ କଲେ ଓ ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିଲେ । ମୋଟ ଅନୁଭବକୁ ବହୁ
 ବାସୁଦେବ ସାହୁ ବିଭାଗ ପାଇଁ ଥିଲେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆସେଗ । ସବୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ
 ନିକ୍ଷେପ କରି ନେମନ୍ତରେ ସେ ତାକୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମ, ଘର, ପରିବାର ସଂପର୍କରେ ଖବର
 ରଖୁଥିଲେ । ହଣ୍ଡେଲକୁ ବାରମ୍ବାର ଯାଇ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଦେଖା କରୁଥିଲେ ଓ ସେମାନେ
 ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ କି ନାହିଁ ବୁଝୁଥିଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ ଏତେ
 ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଂପର୍କ ରଖିବା ଓ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏତେ ସମୟ ଦେବା ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ବିସ୍ମୟ
 ଓ କଷନାତୀତ । ମୁଁ ନିଜ ପିଲାଙ୍କ ନାମ ମଧ୍ୟ ମନେ ରଖିପାରୁ ନଥିଲି । ମୋତେ ନିଜର
 କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଥା କହିବାକୁ ପିଲାମାନେ ଭୟ କରୁଥିଲେ । ଝିଅମାନେ ମୋ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୩୭

ରୁମକୁ ପଶି ଆସିବାକୁ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ବିଶେଷ ପତ୍ର ଭାବେ
 ପଚାରଥିଲି । ତା' ପ୍ରତି ସ୍ଵାଭାବିକ ପିଲାମାନଙ୍କର ରୁଚି ନ ଥିଲା, କାରଣ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମ
 ବା ଜାତୀୟ ବିଷୟ ପରି ଲଗାନ୍ତିତା ଭାବେ ଏ ପତ୍ରର ପରାଷକମାନେ କେବେ ବି
 ନମ୍ର ଦେଉ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରଟିଏ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ
 ହେବା ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ମୁଁ ବିଭିନ୍ନ ସଂଗଠନିକ କାମରେ ବିଶେଷତଃ ପୂଜ୍ୟୁଜ୍ଞା
 ସଂସଦ ସଂକଳନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିବାରୁ, କିନ୍ତୁ ରାଜନୈତିକ
 କାର୍ଯ୍ୟଧାରାରେ ଭାଗ ନେଉଥିବାରୁ ପିଲାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଧିକ ସମୟ ଦେବା ସମ୍ଭବ ନ
 ଥିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ଦୁଃସାହସୀ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସମୟ ପାଇଁ ଷଡ଼ିରୁବରେ
 ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନଙ୍କୁ ନେଇ ବୁଲାଇ ଆଶ୍ରିତିରେ । ସ୍ଵଜନଶାଳ ଦକ୍ଷତା ଥିବା ଛାତ୍ର ବା
 ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଉପାହିତ କରୁଥିଲି । କେବଳ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ନାମାତିପ୍ରକାରେ ସହୃଦୟ
 କରି ଅଧିକ ନମ୍ର ଆଶା କରୁଥିବା ଛାତ୍ରମାନେ ମୋ ପାଖ ପଶି ପାରୁଥିଲେ । ତେଣୁ
 ମୋର ଦୁର୍ନାମ ଥିଲା - ମୁଁ ଅନ୍ୟ ସବ୍ରକେକୁ ପରି ନମ୍ର ଦେବାରେ ହାତ ଖୋଲା
 ନୁହେଁ । ମତଳବୀ ପିଲାମାନେ ତେଣୁ ମୋ ଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯିବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ପୁନର୍ଭ ମୁଁ
 ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଏକ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଉପରେ ଗବେଷଣା କରୁଥିବାରୁ ଓ କଟକରେ
 ରହି ବସରେ ବାଣୀବିହାର ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିବାରୁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତ ଅଧିକ ସମୟ
 ଦେଇପାରୁ ନଥିଲି । ତେଣୁ ଏ ଦିଗରେ ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିଲା ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ଓ
 ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କର । ସେଇମାନେ ପଢାଉଥିବା ବିଷୟ ରଖୁଥିବା ଛାତ୍ରମାନେ
 ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଉଥିଲେ । ସେଇ ଆଶାରେ ଅଧିକ ଆନୁଗତ୍ୟ ମଧ୍ୟ
 ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଡକ୍ଟର ବଂଶୀଧର ମହାତ୍ମି ଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ଓ ଏକମାତ୍ର
 ପ୍ରଫେସର । ସେ ଥିଲେ ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିକେନ୍ଦ୍ରିୟ । ତାଙ୍କ ନିଜସ୍ଵ ଗବେଷଣା, ପୋଥୁସ୍ତୁର
 ପାଇଁ ପିଲାଙ୍କୁ ନିଯୋଜିତ କରୁଥିଲେ । ସେ ଯଦି କେଉଁ ଗ୍ରାମରେ ପୋଥୁ ଥିବାର
 ସୂଚନା ପାଉଥିଲେ ତେବେ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ତା'ର ଅନୁସଂଧାନ ଓ
 ଆମ୍ବାକରଣ ପାଇଁ ବେଶ ସମୟ ଦେଉଥିଲେ । କୌଣସି କାମରେ ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠାରିମୂଳକ
 ପଦକ୍ଷେପ ନ ଥିଲା । ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ବିଭାଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ ସେମିନାର ପାଠାଗାରର
 ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୟିତରେ ଥିଲେ ବି ଓ ପରିଜା ପାଠାଗାରରୁ ବିଭାଗକୁ ମୁଆ ମୁଆ ବହି ଆଣିବା
 ତାଙ୍କ ଦୟିତ ପରିସରଭୂତ ଥିଲେ ବି ଡକ୍ଟର ମହାତ୍ମି ମୋତେ ବଜା ହୋଇଥିବା ବହି
 କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପାଠାଗାରରୁ ବିଭାଗୀୟ ପାଠାଗାରକୁ ଆଣିବାକୁ କେତେଥର ଆଦେଶ
 ଦେଇଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଏପରି ଆଦେଶକୁ ମୁଁ ସାଗତ କରୁଥିଲି; କାରଣ
 ମୋ ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ରୁଚି ଅନୁସାରେ ଅଧିକ ବହି ବିଭାଗକୁ ଆସିପାରିବ ଓ ବିଭାଗୀୟ

ପାଠାଗାର ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବ । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ପାଠାଗାରହିଁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାଣ-ଉସ । ତେଣୁ ପରିଜା ପାଠାଗାରର ବିଭାଗ ବିଭାଗ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ରେ ଲମ୍ବ ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଦସ୍ତଖତ ଦେଇ ବିଭାଗକୁ ବହି ଅଶାଳଥିଲି । ବହି ଆଶୁଥିଲେ ବିଭାଗର କିରାଣୀ ଓ ଦସ୍ତର । ରଖୁଥିଲେ ତକ୍ତର ବାସୁଦେବ ସାହୁ । ମୋର ଏଇ ଉଦ୍ୟମରେ ବହୁ ନୂତନ ପ୍ରକାଶିତ ଉପାଦେୟ ପୁସ୍ତକ ପାଠାଗାରକୁ ଆସିପାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାହା ବି ପରେ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କଲା । ମୁଁ ଦେଖିଲି ଏଇ ଆଧୁନିକ ବିଶେଷପତ୍ର ପଢାଇଲାବେଳେ ମୂଳ ପୁସ୍ତକ ବା ଗ୍ରହ୍ବବଳୀ ହାତରେ ନ ଧରିଲେ ପଢାଇବା ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ତେଣୁ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟକୁ ଜଣାଇ ମୁଁ ମୋ ରୂପରେ ଗୋଟିଏ ଆଲମିରାରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବହିଗୁଡ଼ିକୁ ରଖିଲି । ମୋ ସବଜେକ୍ଟର ଛାତ୍ରମାନେ ସବୁଦିନେ ମୋ ରୂପରେ ହିଁ ବସି ପାଠ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ମୁଁ ଆଲମିରା ଖେଳି ବହି ଆଣି ତାଙ୍କୁ ପଢାଉଥିଲି-ତେଣୁ ବାସୁବାବୁଙ୍କ ଥିବା ନ ଥିବା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁନଥିଲି । ମୋର ଉପାହ ଓ ଆଗ୍ରହ ମୋତେ କିପରି ପ୍ରତାରିତ କରିଥିଲା ସେ କଥା ପରେ କହିଛି ।

ବିଭାଗରେ ବରାବର ସେମିନାର ହେଉ, ପିଲାମାନେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖନ୍ତୁ ଓ ଓଡ଼ିଆରେ ଭାଷଣ ଦିଅନ୍ତୁ ତା' ଥିଲା ମୋର ଏକାତ୍ମ ଅଭିନାଶ । ସେମିନାର ମଣିରେ ମଣିରେ ହେଉଥିଲା ଓ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥତ ଯଥା ସାହିତ୍ୟକମାନେ ନିମନ୍ତିତ ହୋଇ ଅତିଥିଭାବେ ଆସି ବର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଆସୁଥିଲେ ବି ପ୍ରକାନ ଓ ମଧ୍ୟୟଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଲେଖାଲେଖ କରୁଥିବା ବହୁ ସମାଲୋଚକ ମଧ୍ୟ ଆସୁଥିଲେ । ସେବିନ ମାନଙ୍କରେ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ଯେପରି ସ୍ୟଂ ସରସ୍ତୀ ବିଭାଗରେ ବିଭାଜମାନ କରିଛନ୍ତି । ବିଭାଗ ତରଫରୁ ପାଠକୁ ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା ଓ ସେଥିରେ ନିଜନିଜ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଓ ନିଜ ଅଧ୍ୟନର ଏରିଆରୁ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ଲେଖ ଦେଉଥିଲେ । ଖୁବ୍ ଉପାଦେୟ ଥିଲା ଏହାର ପ୍ରକାଶନ । ମୋର ମନେହେଉଛି ଏଥରେ ମୋର ବହୁ ମୂଳ୍ୟବାନ ପ୍ରବନ୍ଧ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୧୯୯୯ରେ ବିଭିନ୍ନ ପତ୍ରିକାରେ ‘ମାୟାଦେବୀ’, ‘ଏକ ମାନସିକ ଦୟା’, ‘ଓଡ଼ିଆ ଜଣାଣ ଓ ଭଜନର ଜ୍ଞାନବିକାଶ’, ‘ଅର୍ଦ୍ଧ ଶତାବ୍ଦୀର ବିସ୍ମୟ କାନ୍ତକବି ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ’, ‘ଚିରତନ ପ୍ରେମିକା ରାଧା’ ଓ ୧୯୭୦ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ‘ଗତ ତିନିବର୍ଷର ଓଡ଼ିଆ କବିତା’ (୧୯୭୩-୭୦) ଓ ‘ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଜତିହାସ ଓ ଆଭିମୁଖ୍ୟ’, ‘ରୂପକଷ ସଂପର୍କରେ’, ‘ରାଧାନାଥଙ୍କ କବିତାରେ ଚିତ୍ରକଷ’, ‘କ୍ଷୁଦ୍ରଗଛ ସଂପର୍କରେ’ ଆଦି ସ୍ମୃତିଗୀୟ କେତୋଟି ପ୍ରବନ୍ଧ ।

ମୁଁ କୁସରେ ପଡ଼ାଇଲାବେଳେ ପିଲାମାନେ ଉତ୍କର୍ଷ ହୋଇ ଓ ମୋତେ ଝହାଁରି ମୋ ଭାଷଣ ଶୁଣୁଥିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାଷଣର ଅଂଶବିଶେଷକୁ ନିଜନିଜ ମୋଟାରେ ଲେଖି ରଖିବାକୁ ବାରମାର ଅନୁଗୋଧ କରୁଥିଲି । ସେମାନେ ଝହାଁରି ଲେଖିବାରେ ବୈଷବଧର୍ମ ବା ଭାଷାତର କୁସ ପରି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ Notes ଦିଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସିଧାସଳଖ ସେ କଥା ମନୀ କରିଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ଯେଉଁ Reference ସବୁ ଦେଉଥିଲି ତାକୁ ମୂଳ ବହିରୁ କିମ୍ବା ପ୍ରକାଶିତ ଆଲୋଚନା ପୁସ୍ତକରୁ ଖୋଲି ପଢ଼ିବା କାମ ସେମାନଙ୍କର । କିନ୍ତୁ ଅଧିକ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ଛାତ୍ରମାନେ ତପ୍ରତ ନ ଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଥିଲେ ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ସୁଫଳ ପାଉଥିଲେ । ଖୁବ୍ ଭଲ ନମର ରଖି କିମ୍ବା ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ପାସ କରୁଥିଲେ । ତେବେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷପତ୍ର ମାପକାଠିରେ ନମର ଦେବା ଆମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଅକ୍ଷମଶୀଘ୍ର ଅପରାଧ ଥିଲା । ଆମେ ଏପରି ଏକ ଅବାହ୍ଵତ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଆବେଦି ଅତିକ୍ରମ କରିପାରୁ ନ ଥିଲୁ । ନୂଆନୁଆ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ କରେସପଣେନ୍ସ କୋର୍ସରୁ ଆସି ପି.ଜି. ବିଭାଗରେ ପଣିଗଲା ପରେ ଏ ପରିସ୍ଥିତି ଅଧିକ ଅବରୋଚକ ଓ ଅସହନୀୟ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ବରାବର Welcome ଓ Farewell ସଭାମାନଙ୍କରେ ଶୃତିକରୁ ହେଉ ପଛେ ଖୁବ୍ କତାକତା କଥାରେ ଭାଷଣ ଦେଉଥିଲି । ବରାବର କହୁଥିଲି ସାହିତ୍ୟ ସରସତାଙ୍କୁ ପୋକଶୁଯା ଫୁଲରେ ପୂଜା କରାଯାଇପାରିବ କି ? ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପବିତ୍ର ଓ ଶୁଦ୍ଧ ଶତଦଳିର୍ହଁ ଆବଶ୍ୟକ । ଆମେ ବିଶେଷପତ୍ରର ସଂକାର୍ଯ୍ୟତାକୁ ଅତିକ୍ରମ ନ କଲେ ସାହିତ୍ୟର ଅମଙ୍ଗଳ ହେବ । ଆମ ବିଭାଗରେ ସାହିତ୍ୟର ସ୍ଥାନ ଓ ଉତ୍ସବରେ ବିଶେଷପତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରନ୍ତୁ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବାଧବାଧକତା ବା ପ୍ରଲୋଭନ- ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ଯଶ କ୍ଷୟ କରିବ । ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ଦେଖିଲାବେଳେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ସରସତାଙ୍କୁ ହିଁ ସ୍ମରଣ କରି ଆକଳନ କରନ୍ତୁ । ସେଠି ମୁହଁଦେଖା ବା ବଶମଦତାର କିଛି ପ୍ରଭାବ ନ ରହୁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଏପରି ଉଗ୍ର ଭାଷଣ କୃତି ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ମନ ଓ କାନକୁ ସର୍ବ କରୁଥିଲା । ମୋତେ ଅନେକ ଥର ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ କହିଛନ୍ତି- “ଆପଣ ଯାହା କହିଲେ ଏକବାର ଖାଣ୍ଡି କଥା କହିଲେ । ତାହାର୍ହଁ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକର ନିରପେକ୍ଷତା ଓ ଧର୍ମ ହେବା ଉଚିତ ।” ମୁଁ ତାଙ୍କର ମହାନୁଭବତା ପାଇଁ ତାକୁ ମନେମାନେ ବହୁତ ତାରିଫ୍ କରୁଥିଲି । ଆହା ସେପରି ଜଣେ ଦୁର୍ଲଭ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଆଉ ଆମ ବିଭାଗକୁ ପରେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ବିଭାଗଟି କୁମେ ଅଭିଭାବଶୂନ୍ୟ ହେବାରେ ଲାଗିଲା ।

ବିଭାଗର ଷତି ରୂପ : ଥିଲା ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ । ମୁଁ ତ ଅନେକଥର ପିଲାକୁ ନେଇ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପାଇଥିଲି । ସେବକୁ ମଧ୍ୟରୁ ମୋ ମନରେ ରେଖାପାଦ

କରିଥିବା ତିନି ଖାଗୋଟି ଷଡ଼ିରୁର କଥା କହିବି । ଗୋଟିଏ ୧୯୭୧ରେ, ଅନ୍ୟଟି ୧୯୭୪ରେ ଓ ଦୃତୀୟଟି ହୋଇପାରେ ୧୯୯୧ରେ । ୧୯୭୯ରେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ, ୧୯୭୪ରେ ଉଚର ଭାରତ ଓ ୧୯୯୧ରେ ପୂନଶ୍ଚ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ଯାତ୍ରାର ଅନେକ ସ୍ଥଳ ଏବେ ବି ମୋ ମନରେ ଜୀବତ ରହିଛି ।

୧୯୯୧ ମସିହାରେ ମୁଁ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଭାବେ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥାଏ । ମୋତେ ମୋର ଦୁଇତିନିଜଣ ସହକର୍ମୀ ବିଭାଗୀୟ କୌଣସି କାମରେ ସହଯୋଗ କରୁନଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନୁଗୋଧ କଲେ ବି କେହି Study Tourରେ ବାହାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଶେଷକୁ ମୁଁ ବାଧ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କଣ ପୁଅଞ୍ଚିଅଙ୍କୁ ନେଇ ଦକ୍ଷିଣଭାରତ ପରିକ୍ରମାରେ ବାହାରିଲି । ଆମର ପ୍ରୁଥମେ ମାତ୍ରାସରେ ରହଣି ଥିଲା । ମାତ୍ରାସରୁ ବାଜାଲୋର ତ୍ରେନରେ ଯିବା କଥା । ଷେସନକୁ ଆସିଲା ପରେ ପିଲାମାନେ ଏଣେଡ଼େଣେ ବିଛେଇ ହୋଇଗଲେ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତ୍ରେନ ଟାଇମ୍ ଓ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ନମ୍ବର ସଂପର୍କରେ ସତେତନ କରିଦେଇଥାଏ । ତଥାପି ଶେଷ ସୁନ୍ଦର ତ୍ରେନ ଛାତିଲାବେଳକୁ ଦୁଇଜଣ ଝିଆ ଓ ଜଣେ ପୁଅ ତ୍ରେନକୁ ଆସି ପାରିଲେନି । ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ କିନ୍ତି କିଣାକିଣିରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ମୁଁ ତେଣୁ ଷେସନରେ ସୁଚନା ଦେଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଧରି ବାଜାଲୋର ଏକପ୍ରେସରେ ବସିରହିଲି । ସେ ତିନିଜଣ ପିଲା ମାତ୍ରାସ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଷେସନରେ ରହିଗଲେ ।

ବାଜାଲୋର ପହଞ୍ଚ ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ତ୍ରେନ ଆସିବା ଯାଏ ଷେସନରେ ଅପେକ୍ଷା କଲୁ, ସେମାନେ ଆସିଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମକୁ ମାତ୍ରାସ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଷେସନରେ ନ ଦେଖୁ ବାଣୀବିହାରକୁ ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଫେସର ଆଶୁତୋଷ ପଇନାୟକଙ୍କ ନାମରେ ଚେଲିଫୋନ୍, କରିଦେଲେ ଯେ ସେମାନେ Madrass Centralରେ ଅଟକି ରହିଛନ୍ତି । ପାଖରେ ପଇସାପତ୍ର ନାହିଁ । ବାଜାଲୋର ଅନ୍ୟମାନେ ଷଳିଯାଇଛନ୍ତି ।

ସେମାନଙ୍କ ଚେଲିଫୋନ୍ ପାଇ ଆଶୁତୋଷ ପଇନାୟକ ବାଣୀବିହାରରେ ଦୂରିତ ପ୍ରଭାବ କରିଦେଲେ ଯେ ଆମର ତିନିଜଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ମାତ୍ରାସ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଜେଲରେ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଫେସର ଶତପଥୀ ସେ କଥା ନ ବୁଝି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନେଇ ବାଜାଲୋର ଷଳିଯାଇଛନ୍ତି । ଏପରିକି କୁଳପତି ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଆଶ୍ରୟକୁ ରେଟି ସେ ତାହାହିଁ କହିଛନ୍ତି । ପିଲାମାନେ କ’ଣ ଫୋନ୍ରେ କହିଲେ ଓ ସେ କ’ଣ ବୁଝିଲେ ତା’ର ବିଷମ ପରିଣତି ଷଡ଼ିରୁରୁ ଫେରିବା ପରେ ମୋତେହିଁ ଭୋଗିବାକୁ ହେଲା । ମୋତେ V.C. କେପିୟତ ମାଗିଲେ । ସେ ତ ସହଜେ ମୋତେ ସୁଖ ପାଉନଥିଲେ । ଏବେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏ ଅଭିଯୋଗ ପାଇ ସେ ତାତି ଉଠିଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ବୁଝାଇଦେଲି ଯେ

ମୋର ବିଷ କଳିଗ ଜଣକ ମାଡ଼ାସ ସେଣ୍ଟାଲ ସେସନକୁ ସେଣ୍ଟାଲ କେଳ ବୋଲି କହି ଆପଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ବିଗାତିଛନ୍ତି । ବାରଜଣ ପିଲାକୁ ଅସୁବିଧାରେ ଡକାଇ ମୁଁ ତ ଆଉ ଚିନିଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ଟ୍ରେନ୍ ରିଜର୍ରେସନ୍, Cancel କରିନଥା'ନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯେ ପଇସା ନ ଥିଲା ଏହା ତାହା ମିଛ କଥା । ସେମାନେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ମାତ୍ର ୨୪ ଘଣ୍ଟା ଟ୍ରେନରେ ଆସିଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ର ବା ଛାତ୍ରୀ ପାଖରେ କିଶାକିଶି କରିବାକୁ ଅନ୍ୟନ ଉପରେ ହଜାର ଟଙ୍କା ନିଷୟ ଥିବ । ସେମାନେ ତା'ପର ଟ୍ରେନରେ ଟିକେଟ କରି ତ ବାଙ୍ଗାଲୋର ଆସିଗଲେ । ଆଶୁତୋଷ ପଞ୍ଜନାୟକ ଏଠାରେ ଏ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଯୋଗଦେବା ଦିନଠାରୁ ଖାଲି ବିଭାଜନ କାମରେ ମାତିଛନ୍ତି । ଆପଣ ତାଙ୍କର କିଛି କରିପାରିବେ କି ? Campusରେ ଏପରି ଅପପୁରୁଷ ଚଳାଇ ସେ ମୋତେ ଦାୟିଦ୍ୱାରା ଭାବେ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ ହୁଏତ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ନିଜ ମୂର୍ଖତା ପ୍ରମାଣ କରିବସିଲେ ॥ I am totally vexed with this incident. Please restrain him otherwise department will collapse. ମୁଁ ଏହା କହି ଖୁବ୍ ରାଗ ତମତମ ହୋଇ V.C.ଙ୍କ ପ୍ରକୋଷ୍ଟରୁ ବାହାରି ଆସିଲି । ପରେ ସମସ୍ତେ ନିଜନିଜର ଭୁଲ ବୁଝିଲେ ଓ ମୁହଁ ଲୁଚେଇ ରହିଲେ । ଯେଉଁ ପିଲା ତିନିଜଣ ଏହାର ମୂଳ କାରଣ ସେମାନେ କହିଲେ ଆମେ ତ ସାରକୁ Madras Central ବୋଲି କହିଲୁ । ସେ ଯଦି କ୍ଷେସନକୁ କେଳ ବୋଲି ଭାବିବେ ଆମେ କ'ଣ କରିପାରିବୁ ?

ମୋ ସହିତ ବୋଧହୃଦୟ ମୋ ବୁଢ଼ୀୟ କନ୍ୟା ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ଗୋଟାଏ କିଛି ସଂସ୍କାରେ ଉପରି କରିବ ବୋଲି ଜଣରତିର ଦେବାକୁ ଯାଉଥାଏ । ମୁଁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଚାରିଷ ଗାତିରେ ବୁଲିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଇ ତା' ପାଖରେ ରହିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ରୂପିଷଣାତି ଯେଉଁଠାରୁ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିବ ସଂଧା ପରେ ପରେ ସେଇଠି ପୁଣି ଆସି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେବ । ମୁଁ ଜତ୍ୟବସରରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରହିବା ସ୍ଥାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଇଥାଏ । ଅନ୍ତରେ ରାତିରେ ମୁଁ ଶାନ୍ତିରେ ଶୋଇପାରିବି । ସେ ତିନିଜଣ ପିଲା ପଛ ଟ୍ରେନରେ ଆସି ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ପହଞ୍ଚିବାରୁ ଚାରିଷ ବସରେ ଯାଇ ସହର ଓ ଦର୍ଶନାୟ ସ୍ଥାନ ପରିକ୍ରମା କରିବାର ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲେ । କାରଣ ତା' ପରଦିନ ଆମର ଯାତ୍ରା ଥିଲା ମହାଶୁର, ଆମକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଟ୍ରେନ୍ ଧରିବାକୁ ଥିଲା ।

ମହାଶୁର ନାନାଦି ଦର୍ଶନାୟ ସ୍ଥାନ ବୁଲିବା ପରେ ଆମେ ବୋଧହୃଦୟ ଗୋଆ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ । ଫେରିବା ବାଟରେ ଗୋଆରୁ ବିମାନ ଓ ସେଠାରୁ କଲିକତାରେ ବୁଲାବୁଲି କରି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲୁ । ପିଲାମାନେ ତିନିଶହ ବା ଉପରିଶହ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର କମନ୍ୟୁଷ୍ଟକୁ ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କନ୍ୟେସନରେ ଟ୍ରେନ୍ସାତ୍ରା

କରୁଥିବାରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଖୁବ୍ କମ୍ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଦରଦାମ ଆଜିପରି ଏତେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇନଥିଲା । ତେଣୁ ଗାଣିରୁଣି ହୋଇ ସାଦା ଖାଦ୍ୟ ଦୈନିକ ୨ଟି ମିଳ ମାତ୍ର ଖାଇ ଆମେ ଏତିକି ଚକାରେ ଚଳିଯାଉ । ଯାହାକିଛି ରହିବା ପାଇଁ ବେଳେବେଳେ ଭଡା ଦେବାକୁ ହୁଏ ଓ ବୁଲିବା ପାଇଁ ବସରେ ସିଟି ରିଜର୍ରେସନ ପାଇଁ କିଛି ଅଧିକ ପତେ । ତଥାପି ଏତେ କମ୍ ଚକାରେ ଦଶ ପନ୍ଥରଦିନ ବାହାରେ ଚଳି, ଖାଇପିଇ ବୁଲି ଆମେ କିପରି ତୁଳେଇ ପାରୁଥିଲୁ ତାହା ମୋତେ ଆଶ୍ରୟ ଲାଗେ । ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଦୈନିକ ହିସାବ ରଖିବାକୁ ମୁଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥାଏ । ମୋ ପାଇଁ ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ ତାହାକୁ ମୁଁ ମୋ ତରଫରୁ ଭରଣା କରେ । ମୋଟ ଉପରେ ଷତିରୁଗରେ ଯିବା ଏକ ସୁନ୍ଦର ଅନୁଭୂତି ବୋଲି ମୁଁ ଭାବେ ଓ ଏ ସୁଯୋଗକୁ କେବେବି ହାତଛଡା କରେ ନାହିଁ । ଆଶ୍ରୁବାବୁକର କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ତର । କାଳେ କ'ଣ ଅସୁରିଥା ହୋଇଯିବ- ତେଣୁ ସେ ଏସବୁକୁ ବରାବର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରନ୍ତି । ଏହାଦାରା ସେ କ'ଣ ହରାଇ ବସନ୍ତ ତାହା କେବେବି ସମୀକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଇଷ୍ଟାହାର ପତ୍ରିକା : ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ମାତ୍ର ଜଣେ ଭାଗୀରଥ ସାହୁ ନାମକ ଛାତ୍ର ବିଶେଷପତ୍ର ଭାବେ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ବିଷୟ ନେଇଥିଲେ । ଜଣେ ମାତ୍ର ଛାତ୍ରଙ୍କୁ କ'ଣ ପାଠ ପଡ଼େଇବାକୁ ମନରେ ଆଗ୍ରହ ଆସିବ ? ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ କିଛି ବିଷୟ ନେବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲି; କିନ୍ତୁ ସେ ଆଧୁନିକ କବିତା ନେବାକୁ ତାଙ୍କ ଜିଦରେ ଅଟଳ ରହିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ବାଧ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଅନୁମତି ଦେଲି । ଏଇବର୍ଷ ମୋ ମନରେ ପତ୍ରିକାଟିଏ ଛପେଇବାକୁ ଝୁଲ୍କ ଆସିଲା । ମୁଁ ଭାଗୀରଥଙ୍କୁ ମୋ ମନକଥା ପ୍ରକାଶ କରୁକରୁ ସେ ବି ଏଥରେ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଉଠିଲା । ମୁଁ କହିଲି ମୁଆ ଧରଣର ପତ୍ରିକାଟିଏ ପ୍ରକାଶ କରିବା କେବଳ କବିତାକୁ ନେଇ । କବିତା ସଂପର୍କରେ କିଛି ପ୍ରଯୋଗିକ ଆଲୋଚନା (applied criticism) ପ୍ରକାଶ ପାଇବ । ବିଶେଷତଃ ଏମ. ଏ. ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢା ହେଉଥିବା ଅବୋଧ ଆଧୁନିକ କବିତାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦିଆଯିବ । କେତେଜଣ କବିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆକଳନ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ- ଏହିପରି କିଛି ପରିକଳନା । ଆମେ ଦି'ଜଣ ସେଥିରେ ମାତିଗଲୁ । ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରୁ ଏକ ତ୍ରୈମାସିକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ ପାଇବାର ସମ୍ଭାବ ଲୁଚି ରହିଲାନି । ନରେମର ୧୯୭୪ରେ ‘ଇଷ୍ଟାହାର’ ଜନ୍ମଲାଭ କଲା । ଏଇ ସଂଖ୍ୟାରେ ମୁଁ ଉପଦେଶ୍ମା ଓ ଭାଗୀରଥ ସାହୁ ସଂପାଦକ ରହିଲେ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଏ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲେଖିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଗଲା । ଭାଗୀରଥ ସମେତ ଶ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ପଞ୍ଚାୟକ, ଜଗତକଷ୍ଟ ଆଶ୍ରୟ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଖୁଣ୍ଡିଆ, (ଭାଗୀରଥର ଉପର ବ୍ୟାଚ, ଛାତ୍ର ଥିଲେ ।) ଏ ଜନ୍ମସଂଖ୍ୟାରେ ମୁଁ, ଜୀବନାନ୍ୟ ପାଣି, ଅଧାପକ

ଦାଶରଥ ଦାସ, ଅଧାପକ ଅଭିନ୍ନଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ, ତକ୍ତର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ, ଅଧାପକ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ମହାତ୍ମି, ଅଧାପିକା ସୁଲୋଚନା ଦାସ, ଅଧାପକ ବୈଷବ ଚରଣ ସାମଳ, ଅଧାପକ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ରଥ, ଅଧାପକ ରାଜକିଶୋର ମିଶ୍ର ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ଲେଖିଥିଲୁ । ବିନୋଦ ନାୟକଙ୍କ ‘ସରାସୃପ’ ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ମହାତ୍ମିଙ୍କ ‘ଗୋବର ଗଣେଶ’, ବେଶ୍ୱର ରାଉତ୍କ ପିଙ୍ଗଳାର ସୂର୍ଯ୍ୟ’, ରମାକାନ୍ତ ରଥଙ୍କ ‘ଅନନ୍ତ ଶୟନ’, ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ‘ସମୁଦ୍ର-୪’, ସୌଭାଗ୍ୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ‘ନଈ ପହଁରା’, ଦୀପକ ମିଶ୍ରଙ୍କ ‘ନାମକରଣ’, ପ୍ରତିଭା ଶତପଥାଙ୍କ ‘ନକଳି ସାମ୍ବାଜୀ’, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ସିଂହଙ୍କ ‘ରଣ ସଂଗାତ’, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପତିଙ୍କ ‘ଓଲଟ ବଂଶୀ : ମଳା ନଈ’, କମଳାକାନ୍ତ ଲେଙ୍କାଙ୍କ ‘ମୋହି’, ପ୍ରସନ୍ନ ପାଇଶାଣୀଙ୍କ ‘ପ୍ରତିଧୂନି’, ହରିହର ମିଶ୍ରଙ୍କ ‘ତିନୋଟି ମଙ୍ଗଳ ଗୀତ’ ଓ ତକ୍ତର ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ମିଶ୍ରଙ୍କ ‘ସକାଳ’ କବିତା ସମେତ ତା’ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଓ ଭାଷ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏହା ସେତେବେଳେ ଏକ ଅଭିନ୍ବ ପରିକଳନା ଥିଲା । କବିର ମୂଳ କବିତା ଓ ସମାଲୋଚକର ବ୍ୟାଖ୍ୟା- କୌଣସି ପତ୍ରିକାରେ ଏପରି ସନ୍ତିତ ହୋଇ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ ପାଇନଥିଲା ।

ଭାଗାରଥ ଏମ.୩. ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ କରିଗଲେ ଓ ମୁଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ମୋ ଥେସିଥୁ କାମରେ ଦିନକୁ ଦଶବାର ଘଣ୍ଠା ବିନିୟୋଗ କରୁଥିବାରୁ ଏଇ କୁମରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରକାଶ ପାଇପାରିଲା ନାହିଁ । ପୁନର୍ଭୁବନରେ ‘ଜ୍ଞାନହାର’ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାକୁ ଆହୁରି ରହିବର୍ଷ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲା । ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଜ୍ଞାନହାର ଭାବେ ଏ ପତ୍ରିକାକୁ ପ୍ରଥମେ ପରିକଳନା କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପତ୍ରିକାଟିଏ ଚଲେଇବା କେତେ ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ମୋର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ସୁଧୂରି ନ ଥିଲା । ପିଲାମାନେ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଦୈନିନି ଖର୍ଚ୍ଚ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଝଲିଥିଲା । ମୁଁ କଟକ-ଭୁବନେଶ୍ୱର ବସରେ ଯିବାଆସିବାରେ ଅନେକ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରୁଥିଲି ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ସମୟ ମୋ କଟକ ଘର ତଳମହିଳା ଆଗରମା ଘରେ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଥେସିଥୁ ଲେଖାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲି । ତେଣୁ ‘ଜ୍ଞାନହାର’ ପ୍ରତି ଧାନ ଦେଇପାରିଲି ନାହିଁ । ତା’ ପରେ ଜ୍ଞାନହାରର ନବକଳେବର ଘଟିଲା ୧୯୭୮ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ । ତାହା ପୁଣି ଏକ ଅଭାବିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ।

ମୁଁ ବୃଦ୍ଧପୁର କୌଣସି ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କୀୟ କାମରେ ବୋଧନୁଏ ଯାଇଥାଏ । ମୋର ବନ୍ଦୁ କମଳାକାନ୍ତ ଲେଙ୍କା ସେତେବେଳେ ବୃଦ୍ଧପୁରର ଖଲିକୋଟ, ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧାପନା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘରେ, ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି ‘ଜ୍ଞାନହାର’ ସଂପର୍କରେ ଆମର ଆଲୋଚନା ହେଲା । ସେ କହିଲେ ଯେ ‘ଜ୍ଞାନହାର’ର ୧୯

ସଂଖ୍ୟା ଏକ ନୂତନ ସମାବନା ନେଇ ଆସିଥିଲାବେଳେ ତାକୁ ତୁ ବସ କରି ଦେଇ ଠିକ୍ କାମ କରିବାଛୁ । ତୋତେ ଯେ କୌଣସିମତେ ‘ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶ’ ପୁନଃପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହେବ । ଦରକାର ହେଲେ ମୁଁ ସହଯୋଗ କରିବି ।

କମଳାକାନ୍ତ କଥାରେ ମୁଁ ଖୁବ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲି । ୧୯୭୮ ଆବ୍ୟରାଗରେ ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଆସିଗଲା ଓ ମୁଁ ପୁନଃ ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶନ ଆରମ୍ଭ କଲି । ଆଗରୁ ତ ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶର ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା ୧୯୭୪ ନରେମରରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା, ତେଣୁ ୧୯୭୮ରୁ ୨ୟ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ‘ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶ’ର ନାମକରଣ ଅନେକ ପାଠକଙ୍କୁ ଦ୍ୱାରା ପକାଇବାରୁ ସେ ସଂପର୍କରେ ଏଇ ବର୍ଷ ଦାପାବଳୀବେଳେ ପ୍ରକାଶିତ ମାତ୍ର ଓ ୪ ଥି ୮ ମିଲିଟ ସଂଖ୍ୟାରେ କିଛି ସନ୍ତୋକରଣ ଦେଇଥିଲି । ତାହାର ପୁନର୍ଜ୍ଞାନ ଏଠାରେ ପ୍ରାସାରିକ ହେବ ବୋଲି ଜାବୁଛି । “ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶ” ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ସମୀକ୍ଷାମୂଳକ ସଚେତନ ପତ୍ରିକା ଭାବରେ ସୁଧୀ ସମାଜର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିପାରିଥିବାରୁ ଆମ୍ବେମାନେ ଆନନ୍ଦିତ । ଏହାର ନାମକରଣ ନେଇ କେହି କେହି ଦ୍ୱାରା ଓ ଆଶକା ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । କେହିକେହି ଏପରି ନାମକରଣରୁ ଏହାକୁ ଏକ ରାଜନୈତିକ ମତବାଦୀ ପତ୍ରିକା ବୋଲି ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲୁ । ନିଷ୍ଠିତଭାବେ ସେମାନେ ଏହି ପତ୍ରିକାର ପୃଷ୍ଠାଟିଏ ମଧ୍ୟ ଓଳଟେଇ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରେ । ‘ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶ’ ଶବ୍ଦର ଆକର୍ଷଣିକ ଅର୍ଥ ଯାହାହେଉ ପଛେ ତାହା ଜଂରାଜୀ manifesto ର ପାରିଭାଷିକ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ । ଆରବିକ, ‘ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶ’ ଶବ୍ଦଟି ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ‘ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶ’ ଭାବେ ସାମାନ୍ୟ ରୂପାନ୍ତର ଲାଭକରି ପ୍ରଶାସନିକ ଦସ୍ତଖତରେ ବ୍ୟାପକଭାବେ ପ୍ରୟୋଗ ହେଉଥାଏ । ନୋଟିସ୍, ବିଶ୍ଵଦଶନ, ଖସତା, ଶ୍ରେଷ୍ଠପେତ୍ର (ଗେଜେଟ) ଭାବେ ଏ ଶବ୍ଦଟି ଏଯାବତ୍ ପ୍ରକଳିତ ହୋଇଆସୁଛି । କିନ୍ତୁ ଭାଷାବିଭାଗରେ ମାତ୍ରେ ସ୍ବୀକାର କରିବେ ଯେ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ପରିବର୍ଗନ, ସଂକୋଚନ ଓ ସଂପ୍ରସାରଣ ଏକ ନୈମିତ୍ତିକ ବ୍ୟାପାର । ଅନେକ ଶବ୍ଦ ଏଇ ମର୍ମରେ ନିଜର ମୂଳ ଅର୍ଥ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିହାର କରି ନୂତନ ଅର୍ଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥା’ନ୍ତି । କେହି ସଂକୁଚିତ କେହି ଅଧିକ ପରିବାସୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶ ଶବ୍ଦଟିର ନୂତନ ଅର୍ଥ ସମୃଦ୍ଧି ଘଟାଇ ସାହିତ୍ୟର ବିଶେଷ କଥନ ବା ସାହିତ୍ୟର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇପାରେ । ଏଠାରେ ଏ ଶବ୍ଦଟିର ଅର୍ଥ ସଂପ୍ରସାରଣ ଘଟିଛି ମାତ୍ର । ତେଣୁ ‘ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶ’ ଟ୍ରେମାସିକ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ରୂପେ ଗୁହ୍ୟାତ ଓ ଆଦୃତ ହେଲେ ଆମେ ଆନନ୍ଦିତ ହେବୁ ।

ଏହି ସଂପାଦକାୟରେ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଓ ନାଟକ ଅଧିକ ପରାମାପ ପ୍ରବନ୍ଧ ହୋଇପଡ଼ୁଛି । ଏହାର ପ୍ରୟୋଗବାଦୀ

ତେଣା ସହିତ ପାଠକମାନେ ଯୋଗସୂଚ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିପାରୁ ନଥବାରୁ ଏହି ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ସୁଧାମହଳରେ ଆସ୍ତା ଅପେକ୍ଷା ଅନାସ୍ତା ଓ ଅସ୍ତ୍ରାକାରର ସର ଅଧିକ ଶୁଣାଯାଉଛି । ଯେ କୌଣସି ଉନ୍ନତ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଏହା କେବେବି ଶୁଭ ସମ୍ବାଦ ହୋଇ ନ ପାରେ । ପାଠକମାନେ ପୁନଃ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥୁବେ ଯେ ସମାଜୋଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏ ସାହିତ୍ୟ କେତେ ଦରିଦ୍ର । ଜଣେଜଣେ କବି ପଦର ବର୍ଷ ଧରି ଧାରାବାହିକ ଭାବେ କବିତା ରଚନା କରିଆସୁଥିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ପୃଷ୍ଠାଏ ହେଲେ ଆଲୋଚନା ଲେଖା ଯାଇନାହିଁ । ଏହାର ଅନ୍ୟ କାରଣ ହୋଇପାରେ ଯେ ଏ ରାଜ୍ୟରେ ସହୃଦୟ ସମାଜୋଚନାମନଙ୍କର ଅଭାବ ରହିଛି କିମ୍ବା ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଆଦରଣୀୟ ବାତାବରଣ ସୁଷ୍ଟି ଦିଗରେ ଏଯାବତ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କ ପାଠ୍ୟଗ୍ରହଣରେ ବିଧିବିର୍ତ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇନାହିଁ । ୫ଙ୍କାରର ସର୍ବମାନ୍ୟ ସଂପାଦକ ତତ୍ତ୍ଵର ହରେକୁଷ୍ଟ ମହତାବ ଥରେ ଆଲୋଚନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହୁଥିଲେ ଯେ “୫ଙ୍କାର” ପରି ଏକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପତ୍ରିକା ମଧ୍ୟ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଆଶାନୁରୂପ ଆଲୋଚନା ପାଉନାହିଁ ।” ଏହା ଯେକୌଣସି ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ନିଷ୍ଠା ଶୋଚନାର ବିଷୟ ହେବ । ‘ଜ୍ଞାନାହାର’ର ଛରୋଟି ସଂଖ୍ୟା ଏଯାବତ୍ କେବଳ କବିତା ଉପରେ ଧାନସ୍ତୁ ହୋଇଥିଲାବେଳେ ଆସନ୍ତା ସଂଖ୍ୟାଠାରୁ ଏଥରେ କବିତା ସହିତ ଆଧୁନିକ ଗଛ, ଉପନ୍ୟାସ ଓ ନାଟକାଦି ଉପରେ ଆଲୋଚନା ପଡ଼ୁଥିଲୁ ହେବ । ଏଥପାଇଁ ଆମେ ଲେଖକ ଓ ସମାଜୋଚନାମନଙ୍କ ସହଯୋଗ କାମନା କରୁଛୁ ।

ଜ୍ଞାନାହାରରେ କାହିଁକି ଗଛ ଓ ନାଟକ ପ୍ରକାଶ ପାଉନି- ସେଥିପାଇଁ କେହି କେହି ପାଠକ ମୋଡେ ସାକ୍ଷାତରେ ସୁନ୍ଦରଥିଲେ । ମୁଁ ବି ଅନୁଭବ କଲି କେବଳ କବିତା ଓ ତତ୍ତ୍ଵ ସଂପର୍କୀୟ ଆଲୋଚନାକୁ ଆଧାର କରି ପତ୍ରିକାଟିଏ କେବେବି ଠିଆ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେପରି ଉଦ୍ୟମ ଯେଉଁମାନେ କରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପତ୍ରିକା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି ବା ପ୍ରସଙ୍ଗାନ୍ତରକୁ ଆଦରି ନେଇଛି । ତେଣୁ ୧୯୭୯ ‘ଜ୍ଞାନାହାର’ ୪ମ ସଂଖ୍ୟାଠାରୁ ଆମେ ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲୁ । ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲୁ ‘ଜ୍ଞାନାହାର’ ପ୍ରତି ପାଠକ ମହଳରେ ଆଦର ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ତଥାପି ତୁଳନାମୂଳକ ଭାବେ କବିତାର ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ‘ଜ୍ଞାନାହାର’ରେ ଅଧିକ ପୃଷ୍ଠା ବିନିଯୁକ୍ତ ହେଉଥିଲା ଓ କୁମେ ଆଲୋଚନା- ସମାଜୋଚନାକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଆଗଲା । ସାତ ଆଠୋଟି ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ପରେ ଜ୍ଞାନାହାର ସମସ୍ତାମୟିକ ସମାନ-ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସଂପନ୍ନ ପତ୍ରିକାମନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ପାରିଛିଲା ଓ ପାଠକ ମହଳରେ ବେଶ ଆଦୃତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

‘ଇଷ୍ଟାହାର’ରେ ସମାଲୋଚନାର ନିରପେକ୍ଷତା ପ୍ରତି ଅଧିକ ଧାନ ଦିଆଯାଉଥିବାରୁ ସମାଲୋଚନାର ଶାଣିତ କ୍ଷୁରଧାରରେ ଅନେକ ଆଧୁନିକ କବି ଲହୁଲୁହାଣ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଶୁଭ ଦୃଷ୍ଟି ‘ଇଷ୍ଟାହାର’ଠାରୁ କୁମେ ଦୂରେଇ ଗଲା । ସମାଲୋଚନାର ବିବାଦମୂଳକତାକୁ ଆମେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଉଥିଲୁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦେଉଛୁ । ସେଥିପାଇଁ ବହୁ କବି ଓ ଲୋଖକ ‘ଇଷ୍ଟାହାର’ଠାରୁ କୁମେ ଦୂରେଇ ଯାଉଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି । ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଗବେଷଣା ଉପଯୋଗୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ପାଠକ ମଧ୍ୟ ଇଷ୍ଟାହାରଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିଯାଉଛନ୍ତି । ତଥାପି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାତ୍ରାତ୍ମୀୟ, ଗବେଷକ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ମହଲରେ ‘ଇଷ୍ଟାହାର’ର ଉପାଦେୟତା ଖୁବ୍ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଆଧୁନିକ କବିତାକୁ ପାଠକ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚେଇବା ପାଇଁ ଏ ପଢ଼ିବାର ଜଳଦୟର୍ମ ଉଦ୍ୟମ ନିଶ୍ଚଯ ଏବେ ସମସ୍ତେ ଉପନାହିଁ କରୁଛନ୍ତି ଓ ସ୍ୱାକାର ମଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ୩୪ ବର୍ଷ ଧରି ଯେ ପଢ଼ିକାଟି ତ୍ରୈମାସିକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଖଲିଛି- ଏହା ମୋ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏକ ବିସ୍ମୟର କଥା ହୋଇଉଠିଛି । ଆମେ ବାଧବାଧକତାରେ ବାରମ୍ବାର ସଂପାଦନା ମଣ୍ଡଳୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଛୁ । କାରଣ ସଂପାଦନା ମଣ୍ଡଳୀରେ ରହିବା ପରେ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟକ ‘ଇଷ୍ଟାହାର’ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ଭୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ଅଥବା ଥରେ ବାଦ ପଢ଼ିଲା ପରେ ‘ଇଷ୍ଟାହାର’କୁ ଲୋଖା ଦେବାକୁ ସେମାନେ ଝହୁଁ ନାହାନ୍ତି ।

‘ଇଷ୍ଟାହାର’ ପ୍ରଥମେ ଥିଲା ସମାଲୋଚନାଭିରିକ ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ିକା । ପରେ ଏହା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଢ଼ିକା ପରି ଗଛ, କବିତା ଓ ପୂଜା ସଂଖ୍ୟାରେ ଉପନ୍ୟାସିକାକୁ ଏହାର ପରିସରଭୁକ୍ତ କରିଛି । ଏହାର ‘ପୁସ୍ତକସମାକ୍ଷା’ ବିଭାଗ ଯେ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତମାନର ଏହା ପାଠକମାତ୍ରେଇ ସ୍ୱାକାର କରିବେ । ୨୦୧୨ ମସିହାର ଶେଷ ଭାଗରେ ଏ ଆୟୁଜୀବନୀ ଲେଖନାବେଳେ ଇଷ୍ଟାହାର ୩୪ ବର୍ଷ ଅତିକ୍ରମ କରି ୩୪ ବର୍ଷରେ ପଦାର୍ପଣ କରିଛି- ଏକକ ଉଦ୍ୟମରେ ଏତେ ବର୍ଷ ଧରି ପଢ଼ିକାଟିଏ ବଞ୍ଚିରହିବା ବିସ୍ମୟର କଥା ନିଶ୍ଚୟ । ମୋର କ୍ଷଣୀୟ ଉପଲକ୍ଷେ ଯେଉଁ ‘ସାରମ୍ବତ ଆକଳନ’ ନାମରେ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ସେଥିରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଇଷ୍ଟାହାରର ଅବଦାନ ବୋଲି ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ଅଧ୍ୟାପିକା ସଂଜିତା ମିଶ୍ର (ପୃ. ୭୪ରୁ ୮୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) ଲେଖନାକୁ ତାହା ଦ୍ରୁଷ୍ଟବ୍ୟ । ତାଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟ- “ଓଡ଼ିଆ କବିତା ପାଇଁ ଘୋର ଅନ୍ତକାର ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଷିକାଟିଏ ସଦୃଶ ପଥ ଦେଖାଇବାର ଅରିପ୍ରାୟ ନେଇ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ‘ଇଷ୍ଟାହାର’ । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ନିରୁତା ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ିକାଟିଏ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅପରିଶ୍ରଣକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପଢ଼ିକାର ବିକ୍ରି ବଜାଇବା ପାଇଁ ସଂପାଦକ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଗୋଟିଏ ସମ୍ବ୍ଲାଙ୍ଘ- ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସକଳ ବିଭାଗ ସହ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ପରିଚିତ କରାଇବା ।”

ସେଇ ଏଗାର ଜଣ ଛାତ୍ରାତ୍ମୀୟ : ୧୯୭୮-୮୦ : ୧୯୭୮ ମସିହାରେ
 ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାକୁ ବିଶେଷପତ୍ର ଭାବେ ପ୍ରାୟ ଏଗାର ଜଣ ଛାତ୍ର ନେଇଥିଲେ ।
 ତାହା ବୋଧନ୍ତୁଏ ଥିଲା ଏ ବିଶ୍ୱଯ ପାଇଁ ଏକ ଉଚ୍ଚତମ ରେକର୍ଡ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
 ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ପାଣ୍ଡବ, ହୃଷ୍ଣାକେଶ ମଲିକ, ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ମହାନ୍ତି, ହୃଦାନନ୍ଦ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ମୀନାଶୀ
 ଦେବୀ, ପ୍ରବାସିନୀ ମହାକୁତ ପ୍ରତ୍ଯୁତି ଛାତ୍ରାତ୍ମୀୟମାନେ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ପ୍ରତି ଅଧିକ ଉପସାହି
 ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । କ୍ଲାସରେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଯେତେବେଳେ
 ଆଲୋଚନା କଥା ଉଠିଲା ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କର କୌଣସି କବିତା ପୁସ୍ତକ ଉପଲବ୍ଧ
 ହେଉ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଏକାବେଳକେ ଦୁଇ ତିନୋଟି କବିତା ସଂକଳନ ପ୍ରକାଶ
 କରୁଥିବା ସମ୍ଭାବ ମୁଁ ପାଇଥିଲି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ହୃଷ୍ଣାକେଶ ମଲିକଙ୍କୁ ପଠାଇଲି ।
 ସେ ତିନୋଟି କବିତା ପୁସ୍ତକର ମୁଦ୍ରିତ ପାଣ୍ଡଲିପି ଧରି ଫେରିଲେ । ସର୍ବ ଥିଲା କ୍ଲାସରେ
 ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ହେବା ପରେ ତାଙ୍କୁ ପାଣ୍ଡଲିପିଗୁଡ଼ିକ ଫେରାଇ ଦିଆଯିବ ।
 କବି ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡା ମୂଳରୁହଁ ଥିଲେ ଖୁବି ବୈଶିକ ଓ ଦୁର୍ବୋଧ (Obscure) କିନ୍ତୁ
 କ୍ଲାସରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ତାଙ୍କ କବିତାର ଅର୍ଥ ବାହାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରୁ
 କହିଟା ସଫଳତା ମିଳିଥିଲା । ପରେ ପରେ ‘ଇନ୍ଦ୍ରାହାର’ରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ
 ଆଲୋଚନା ବାହାରିଲା । ଏହାହଁ ଥିଲା ଆଧୁନିକ କବିତା ପାଇଁ ଆମାମାନଙ୍କର
 କଷ୍ଟସାପେକ୍ଷ ପ୍ରୟାସ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଆଧୁନିକ କବିଙ୍କୁ ସେମିନାରକୁ ନିମନ୍ତଣ କରି
 ତାଙ୍କଠାରୁ ସେମାନଙ୍କ କବିତା ସଂପର୍କରେ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଝହୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋର ସେ
 ପ୍ରୟାସ ମୋର କଳିଗମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସବୁବେଳେ ଅନୁମୋଦିତ ହେଉନଥିଲା । ଏଇ
 ୧୯୭୮-୮୦ ମସିହା ବ୍ୟାବ ଥିଲା ଆମ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ
 ବରପ୍ରଦ ସମୟ । ଏଇ ଯେଉଁ ଛାତ୍ରମାନେ ସେବିନ କବିତା ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ
 ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦଶକରେ ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଉଦ୍‌ୟମାନ କବି ଭାବେ ବିବେଚିତ
 ହେଲେ । ତା’ପର ଦଶକରେ ୧୯୯୦-୨୦୦୦ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
 ହୋଇଗଲେ କବିତାବେ । କେହି କେହି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଏକାବେଳକେ ଛ’ ଜଣ କବି ବାହାରିବା
 ଏ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକ ବିସ୍ମୟକର ସମ୍ଭାବ । ସେମାନେ ‘ଇନ୍ଦ୍ରାହାର’ ପତ୍ରିକାକୁ
 ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଭା ବିକାଶର ଭିତ୍ତି ଭାବେ ଧରି ନେଇଥିଲେ ଓ ମୋ ବାଧବାଧକତାରେ
 ଅଥରେ କବିତା ଓ ଆଲୋଚନାମାନ ଧାରାବାହିକ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ପରେ
 ସମସ୍ତେ କହିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଥିଲେ ‘ଇନ୍ଦ୍ରାହାର’ ପରିବାରଭୁକ୍ତ ।

ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରତିଭାଦୀପୁ ଛାଡ଼ିଲାତ୍ରୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରୀକ୍ଷାରେ ସେମାନେ ଆଶାନ୍ତରୂପକ ସଫଳତା ପାଇ ନଥିଲେ ବିଭାଗର ଅନ୍ତର୍ବିବାଦ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସମସ୍ତ ଛାଡ଼ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବେ ସରକାରୀ ବା ବେସରକାରୀ କଲେଜରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଗଲେ । ୧୯୮୦ ମସିହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିତିର କବି ଭାବେ ଯଦି କୋଟିଏ ଜଣ କବିଙ୍କୁ ଆମେ ବାହିବା ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ତର୍ଭାବୀ ଦୁଇଜଣ ଏବେ ଆଲୋଚନା ସ୍ଵରକୁ ଆସିଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଅଛନ୍ତି ସାଧନାରତ ।

ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଶେଷପତ୍ର ନେଇ ପାଇ କରିଥିବା ମୋର ବହୁ ଛାଡ଼ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ଖୁବ୍ ନାମ କମେଇଥିବା ଶୁଣିଲେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦ ଲାଗୁଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଉଚ୍ଚର ବାଉରାବନ୍ଧୁ କର, ଅଧ୍ୟାପକ ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ରଥ, ସଂଘମିତ୍ରା ମିଶ୍ର, ନାରାୟଣ ସାହୁ, ଉଦୟନାଥ ସାହୁ, କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ସାହୁ ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ନିୟୁକ୍ତ ପାଇ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟାପନାରତ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ସେମାନଙ୍କ ବିଶେଷ ଅଧ୍ୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବେଶ କିଛି ଅବଦାନ ଦେଇଛିଛନ୍ତି - ଏହା ଖୁବ୍ ତାତ୍ପର୍ୟର ବିଷୟ ।

ଜୁନ୍ - ୧୯୭୭

ଗାଁଁରେ ପାଞ୍ଚବିନ : ଜୁନ୍ ୧୨ ତାରିଖରେ ମୁଁ ସପରିବାର ରଜ ଅବକାଶରେ ଗାଁରେ ରହିବାକୁ ଆସିଥିଲି । ଜୁନ୍ ୧୩ ତାରିଖରେ ଆମ ଗ୍ରାମର ଗୋପାନାଥ ମନ୍ଦିରରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାର ଥିଲା । ଏହା ଥିଲା ମୋ ପିତା (ନନା)କର ଜାହା । ମୁଁ ବହୁ କଷରେ ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତିଏ ପୁରାଗୁ ତିଆରି କରାଇ ଆଣିଥିଲି । ଆଗକୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥଯାତ୍ରା ହେବ । ତେଣୁ ତା' ପୂର୍ବରୁ ମନ୍ଦିରରେ ଠାକୁର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଗୁଣ୍ଡଯାତ୍ରା ଯାଏ ଗାଁରେ ରହିବାକୁ ଝାଁଁଲେ ବି ଦୁଇଟି କାଶଣ ଯୋଗୁ ପାଞ୍ଚ ସାତ ଦିନ ରହି ଫେରି ଆସିଥିଲି । ପ୍ରଥମ କଥା ହେଲା ପ୍ରତିଭା ଆଖରେ ଗୋଟିଏ ବଥ ଉଠି ତାକୁ ବହୁତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଉଥିଲା । ସେ ଆମ ଗାଁକୁ ଆସିଲେ କରାବର ଏମିତି କିଛିନା କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଉଥିଲା । ମୁଁ ପୁଅ ହୋଇଯାଇଥିବା ଘର ୭୭ ମସିହା ବାତ୍ୟାରେ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିବାରୁ ସେଠି ନ ରହି ଆମ ନିଜ ଘରେ ଆମେ ରହୁଥିଲୁ । ମୋର ସାନଭାଇ ମୋ ଘରେ କଟକ ବସାରେ ରହି ବି.୧. ପାସ କରିଥିଲେ ବି ସେ ଫଳୀର ବାପାଙ୍କ ଜମିବାଡ଼ି ବୁଝାବୁଝିରେ ମୋ ପାଖରେ ସଷ୍ଟ ହୋଇପାରୁ ନଥିଲା । ମୁଁ ବାତ୍ୟା ପରେ ପରେ ଏଇ ବୁଢ଼ାଙ୍କ ତିଆରେ ଘରଟିଏ ତିଆରି କରିବି ବୋଲି ଯେଉଁ ଜଣ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୯୮୫

ପକେଇଥିଲି ସେ ସବୁକୁ ବୋହିବା ପାଇଁ ଶଗଡ଼ିଏ କିଣି ଦେଇଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ଜଣା
 ସବୁକୁ ବୋହି ଆଣି ଆମ ଦାଷ୍ଟରେ ରଖିଲା । ମୋତେ ବୁଝେଇଦେଲା- ଆପଣ ତ
 ଗାଁରେ ରହିବେ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ାଙ୍କ ସେ ତିଆରେ ଅସଥା ଘରଟାଏ କାହିଁକି ତୋଳେଇବେ ।
 ତେଣୁ ମୁଁ ଜଣା ଆଣି ଆମ ଦାଷ୍ଟରେ ଗଦା ମାଡ଼ିବି । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଘରର ଗୋଟାଏ
 ମହିଳା ତିଆରି କାମ ଆରମ୍ଭ କରିବି । ମୁଁ ବି ସେଥିରେ ଦିମତ ହେବାର କିଛି ନ ଥିଲା ।
 ଯେଉଁଠି ହେଉ ପକ୍କା ଘର ଛରି ବଖରା ଦରକାର । ଆମେ ସାମୟିକ ଭାବେ ଦିନେ
 ଦି'ନି ପାଇଁ ଆସିବୁ । ସେଥିପାଇଁ ଯେଉଁଠି ହେଲେ ବି ଗୋଟିଏ ଘର ହୋଇଗଲେ
 ଚଳିବ । ଗରୁର ସେତେବେଳେ ପଞ୍ଚସଖା ହାଇସ୍କୁଲର ହେତୁମାନ୍ଦର ଥାଏ ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ
 ରାଜନୀତିରେ ସେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳକୁ ବରାବର ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥାଏ । ମୁଁ ଜଣାତକ
 ଦେଇଦେଲି ଓ ତାହାର୍ହ ଥିଲା ଏକ ମହିଳା ଘର ପାଇଁ ମୋର ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ଅବଦାନ ।
 ଗରୁ ତା' ଆୟରୁ ସଂଚଯ କରି ଶାନ୍ତାୟୁଗରେ ଏକମହିଳା ଘରଟିଏ ଠିଆ କରିଦେଲା ।
 କବାଟ ଝରକା ପାଇଁ ବୁଢ଼ାଙ୍କ ବାତିର ବଡ଼ ଝକୁଣ୍ଡା ଗଛ ଓ ଆମ ଗଛ କାମରେ
 ଲାଗିଲା । ବାତ୍ୟାରେ ଏ ଗଛ ଦୁଇଟି ପ୍ରାୟ ଶାଖାହୀନ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ବୁଢ଼ାଙ୍କ
 ବାତିରୁ ବି ଶରି ତୁଟି ଯାଇଥିଲା । କେବଳ କେତୋଟି ନତିଆ ଗଛ ଓ ୫ଟି ତାଳ ଗଛ
 ଠିଆହୋଇ ରହିଥିଲେ । ମୁଁ ଗଲେ ପ୍ରତ୍ୱର ପରତ ପିରଥିଲି ଓ ପଞ୍ଚଶ ଷାଠିଏ ଶୁଷ୍କଲା
 ନତିଆ ଧରି ଫେରୁଥିଲି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଧାନ, ଗରଳ, ମୁଗ ଆଦିର ସେମିତି କିଛି
 ହିସାବ ରହୁ ନଥିଲା । ଜମି ବି ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ବିକା ହୋଇଯାଉଥିଲା କଟକ ଘର
 ପାଇଁ । ସେମାନେ ଯାହା ଦେଉଥିଲେ ସମ୍ବରତଃ ସେତିକିହିଁ ଥିଲା ମୋର ପ୍ରାୟ । କିନ୍ତୁ
 ପ୍ରତିଭା ଠିକ୍ ଠିକ୍ ହିସାବ ଆଶା କରୁଥିଲା । ତେଣୁ ସେଥିପାଇଁ ଥରେ ଗରୁର ସହିତ
 ମୋର ତେର ଝଗଡ଼ା ହୋଇଥିଲା ଓ ବୋଉ ଗରୁର ପକ୍ଷ ନେବାରୁ ମୁଁ ବ୍ୟଥିତ
 ହୋଇଥିଲି । ବୋଉ କିନ୍ତୁ ଏଥର ଆମ ପ୍ରତି ଖୁବ୍ ଉଦ୍‌ବାସନତା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା । ମୁଁ
 ଜାବିନେଲି ମୁଁ ହିସାବ ଝହଁ ଥିବାରୁ ବୋଧହୁଏ ସେ ବିରକ୍ତ ଥିଲା । ଏହା ସ୍ଵାଭାବିକ
 ମଧ୍ୟ । ସେ ବୋଧହୁଏ ଭାବୁଥିଲା ଭାଇ ଭାଇ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ହିସାବକିତାବ କ'ଣ ।
 ମୋର ତ ବିଶେଷ କିଛି ଅଭାବ ନାହିଁ । ଆମେ ସ୍ଵାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଉଭୟ ରୋଜଗାର କରୁନ୍ତି ।
 କଟକରେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଘର କରିଛୁ । ଗ୍ରାମର ଉପାଦନ ପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ଲୋଭ ପ୍ରକାଶ
 କରିବା ମୋର ଉଚିତ ନ ଥିଲା- ଯଦିଓ ତାହା ମୋହର ନିର୍ଣ୍ଣିତ ପ୍ରାୟ ଥିଲା । ବୋଉ
 ମୋ ଉପରେ ଖୁବ୍ ରୁଷ ହୋଇଉଠିଲା- ମୁଁ କାହିଁକି ଧାନ ଝଇଲ ବରି ମୁଖରୁ ଭାଗ
 ଝହଁଟି । ଏତ ଭାଗ ନୁହେଁ- ମୋତେ ପୁଅ କରି ନେଇଥିବା ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଜମିର ଉପାଦନ ।
 କିନ୍ତୁ ସେପରି ପ୍ରାୟ ପାଇଁ ଆଶା କରିବା ମୋର ଭୁଲ ଥିଲା ନିଷୟ । ମୁଁ ଜଙ୍ଗାପରିଷା

ଆଜାରରେ କିଛି କିଛି ଘର ପାଇଁ ଦେଉଥିଲି ନିଶ୍ଚଯ; ଭାଇର ସମସ୍ତ ପତ୍ର ଖର୍ଚ୍ଚ ସେଇବାରେ
 ବହନ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋ ଅବତେତନରେ ବୁଢାଙ୍କ ତିଆ ଉପରେ
 ଘରଟିଏ ତୋଳାଇବା ଆଗ୍ରହ ଜମି ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସବୁଯାକ ଜତା, ବର୍ଷମାନ ଏଠି
 ଘର ତୋଳାରେ ଲାଗିଗଲା । ମୁଁ କ’ଣ ମନା କରି ପାରିଥା’ତି ? ମୁଁ ଏ କଥାକୁ ସମବତ୍ତଃ
 ସହଜ ମନରେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରି ନଥିଲି । ବୁଢା ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିଥିଲାବେଳେ ତାହା ଚାହିଁ
 ନଥିଲେ ? ସେ ଭାବୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଦର ସମସ୍ତ ସଂପର୍କ ମୁଁ ନିଜ ଘର ସହିତ ମିଶେଇ
 ଦେବି । ସଂପର୍କ ବା କେତେ ? ତଥାପି ମୁଁ କାହିଁକି ଧାନ ଉତ୍ତଳ ଝହୁଥିଲି ଏବେ
 ଭାବିଲେ ଉତ୍ତିତ ହୁଏ । ଯାହା ଦେଲେ ଦେଲେ ଯାହା ନ ଦେଲେ ନାହିଁ- ମୋର
 ସେଥିପାଇଁ କିଛି କହିବାର ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଭା ତାହା ଝହୁଥିବାରୁ ଓ ଆମର ୪ଟି
 ଟିଆ ଜନ୍ମ ହୋଇ ଆଗକୁ ବହୁତ ଖର୍ଚ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିବାରୁ ଆମେ ସେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଧାନ ଉତ୍ତଳ
 ଉପରେ ଆଶା ରଖିବାକୁ ଆମେ ଏକପ୍ରକାର ବାଧ ହେଉଥିଲୁ । ଗଉର ମୋତେ ଆୟାତ
 ଦେବା ପରି କିଛି କଥା କହିଲା ଓ ମୁଁ ତାକୁ ତା’ର ପାଠସତା ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଥିବା କଥା
 ସୁଚେଳ ଦେଲି । ସେ ଅଧିକ ଅନୁଗତ ଓ ବଶ୍ୟବ ହେବା ଉଚିତ ଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ
 ଭାବୁଥିଲି । ମୁଁ ବୋଉକୁ ଦେବା ପରି ମନେ ମନେ ପୂଜା କରୁଥିଲି । ଭାବୁଥିଲି ସେ
 ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ସମଦର୍ଶୀ ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ମୋ ପ୍ରତି ତା’ ମନ ଉଣା
 ହୋଇଯାଇଥିବା ଏବେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କରି ମୁଁ ବିଶେଷ ଆହତ ହେଲି । ଯାହାହେଉ ପ୍ରତିଭାର
 ଆଖି ତାକୁ ଅଧିକ କଷ୍ଟ ଦେବାରୁ ଓ ଗାଁରେ ପାଇଖାନା ଓ ପିଇବା ପାଣିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ
 ଥିବାରୁ ଆମେ ପାଞ୍ଚ ଛ’ ଦିନ ରହି କଟକ ଝଳି ଆସିଥିଲୁ । ଗ୍ରାମରେ ରଜ ଉସ୍ତବଟି
 ଆମ ପାଇଁ ମହିଳି ଯାଇଥିଲା । ଆମେ ରଜ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ଗାଁରୁ ଝଳି ଆସିଲୁ ।
 ପ୍ରତିଭାର ଗୋଟିଏ ଆଖି ପ୍ରାୟ ଫୁଲିଯାଇ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା । ତା’ର
 ସହସା ଚିକିତ୍ସା ଦରକାର ଥିଲା ଯାହା ଗ୍ରାମରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲା ।

୧୯୭୭ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଶତବାର୍ଷକ ଉପସବି : ଏ ବର୍ଷ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଜନ୍ମର
 ଶତବାର୍ଷକ ଉପସବ ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ପାଲିତ ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ଜନତା ସରକାର
 ସେଥିପାଇଁ ଯେତିକି ତପ୍ତରତା ଦେଖାଇବାର କଥା ତା ଦେଖେଇ ନ ଥିଲେ । ସୃତିକମିଟୀ
 ତରଫରୁ ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଯେତିକି ସମ୍ବନ୍ଧ ତାହା କରାଯାଇଥିଲା । ମୁଁ
 ତାଙ୍କ ସହିତ ମିଶିରହି ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ କଲେଜ ଓ ହାଇମ୍ଯୁଲକୁ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ
 ଜ୍ୟୋତିୟାତ୍ମାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ମୋର ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଜୀବନୀଗ୍ରହ କେଜାଣି
 କାହିଁକି କଟକ ଷୁଡ଼େଷ୍ଟେ ଷ୍ଟୋର ଆଉ ଦିଚୀଯ ସଂସରଣ କରୁ ନଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ
 ଯାହାଙ୍କ ଉସାହରେ ମୁଁ ‘ହେ ସାଥୁ; ହେ ସାରଥୁ’ ଗ୍ରହିତି ଲେଖିଥିଲି ସେହି ବରିଷ୍ଟ

ପ୍ରକାଶକ ଅନନ୍ତ ମିଶ୍ର ଆଉ ଏତେବେଳକୁ ଜହାନାମରେ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଛାତ୍ରସାଥୀ ପ୍ରେସର ମାଲିକ ନବକିଶୋର ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ କହି ଏହାର ୨ୟ ସଂସ୍କରଣ (୧୦୦୦ ପୁସ୍ତକ) ତାଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଛପାଇ ଦେଇଥିଲି । ମୋର ଯେତେଦୂର ମନେହେଉଛି ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ତାଙ୍କ ସରକାରୀ ହାଇସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ବାଣିବା ପାଇଁ ଏ ପୁସ୍ତକରୁ ପ୍ରାୟ ୫୦୦ ସଂଖ୍ୟାରେ କିଣିନେଲେ । ତାହା ବି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଶତବାର୍ଷିକ ଜୟତୀର ଅନ୍ୟତମ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା ।

ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଉଚ୍ଚଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ (ବାଣିଜ୍ୟାର)ର ପ୍ରଥମ ଛାତ୍ରବାସ ଗୋପବନ୍ଧୁ ହଣ୍ଡେଲର ପରିଷଳକ ଥାଏ । ମୋ ମନରେ ଏଇ ଶତବାର୍ଷିକ ଉପବିଷ୍ଟ ପାଳନ ପାଇଁ ଏକ ଆକାଶ୍ରା ଖୁବ୍ ବଳବତୀ ହୋଇଥିଲା । ଯେହେତୁ ଛାତ୍ରବାସ ନାମ ସେଇ ପୁଣ୍ୟମାଙ୍କ ନାମରେ ନାମିତ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମର ଶହେବର୍ଷରେ ସ୍ଥରଣ କରିବା ଆମର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ମନେକଲି । ବଚାନୀ ବିଭାଗ ପ୍ରଫେସର ତକ୍ତର ବିଦ୍ୟାଧର ପାତୀ ସେତେବେଳେ ଛାତ୍ରବାସ ସମ୍ମହର ଝାର୍ତ୍ତନ ଥା'ନି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲାମାତ୍ରେ ସେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ତକ୍ତାଳାନ କୁଳପତି ଓ ଡି.ପି.ଆଇ. (ୟୁଗ୍ ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିଲେ) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଧିଭୂଷଣ ଦାସଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବାମାତ୍ରେ ସେ ପୌରୋହିତ୍ୟ କରିବାକୁ ରାଜ୍ଞି ହୋଇଗଲେ । ଅର୍ଥନୀତି ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ଅଧାପକ ତଥା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷକସଂଘର ସଭାପତି ତକ୍ତର ବିଦ୍ୟାଧର ମିଶ୍ର ଏହି ଉତ୍ସବକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବା ସ୍ଥିର ହେଲା । ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାମନ୍ୟ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଦୀପ କିଶୋର ଦାସ ଓ ଲୋକସଭା ସଦସ୍ୟ ଶରତ କୁମାର କର ମଧ୍ୟ ଯୋଗଦେବାକୁ ସମ୍ମତ ଦେଲେ । ସତେଯେପରି ଗୋଟିଏ ଛାତ୍ରବାସ ତରଫରୁ ନୁହେଁ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ତରଫରୁ ଏ ଉପବିଷ୍ଟ ପାଳିତ ହେଉଛି-ସେହିପରି ଗୋଟାଏ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଗଲା । ଶିକ୍ଷାମନ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ ଓ ମୋର ବନ୍ଦୁ ଶରତ କୁମାର କର ଅତିଥ୍-ବକ୍ତା ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ନିମନ୍ତ୍ରଣପତ୍ର ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରକୋରର ପ୍ରଥମ ଛାତ୍ରବାସର ଅନ୍ତେବାସମାନଙ୍କ ନାମରେ ଛପା ହେଲା, ସହିତ କାର୍ତ୍ତର ବାମ ପଟକୁ ତକ୍ତର ପାତୀ ଓ ମୋ ନାମ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥିଲା । ତା.ଗ/୧/୭୭ ସଂଧା ଘ.୨.୩୦ରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅତିଗୋଟିଅମରେ ଶତବାର୍ଷିକୀ ଜୟତୀ ସଭା ଅନୁଷ୍ଠାତ ହେଲା ।

ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଛାତ୍ରବାସ ପରିଷଳକ ଭାବେ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ସାଗତ କରିବା ସହିତ ସେମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କଲାବେଳେ ଖୁବ୍ ବିଗଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି । ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରି ତାଙ୍କ ଜୀବନୀ ଯେତେବେଳେ ଲେଖୁଥିଲି ମୋତେ

ଗୋଟିଏ କଥା ଖୁବ୍ ଚହିଲେଇ ଦେଇଥିଲା । ଏ ଶତବାର୍ଷିକ ଜୟନ୍ତୀ ଅବକାଶରେ ସେ କଥାଟି ମୁଁ ଅନେକ ସ୍ଥଳ ଓ କଲେଜରେ କହିଛି ଓ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଆଖି ଲୋଡ଼କାପୁତ୍ର ହୋଇଯାଉଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିଛି । ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ଥିଲା “ହାଲିଆ ଜାତି କ’ଣ ହାଲୁଆ ଖାଏ ।” ମୋ ଗ୍ରହର ୧ମ ସଂସ୍କରଣ (୧୯୭୯ ମସିହା) ୪୧୨ ମୃଷ୍ଟାରୁ ୪୨୧ ମୃଷ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ କଥାଟି ପରିବ୍ୟାସ୍ତ । ଏବେ ମୋ ବହିରୁ ସେଇ ଅଧ୍ୟାୟଟି ଏଠାରେ ଅବିକଳ ଉଦ୍ଧାର କରୁଛି- ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବଢ଼ିର ଏକ ଧୂସର ଅପରାହ୍ନ । ଆକାଶରେ ମେଘ ଥାଏ; ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ବର୍ଷା ହେଉଥାଏ । ଶୁଦ୍ଧତ ଖରବ୍ରୋତାର ବନ୍ୟା କରାଳ ମୂର୍ଖ ଧରିଥାଏ । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଧର୍ମଶାଳାରୁ ଘଲିଛଳି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଓ ଖଣ୍ଡିତରଠାରେ ଖରବ୍ରୋତା ନଦୀ ପାରିହୋଇ ଆସିଥାନ୍ତି । ଅତି ବିଶ୍ଵଶ ଦେଖାଯାଉଥାନ୍ତି, ଘଲିଛଳି ସମବତ୍ତଃ ହାଲିଆ ହୋଇପଡ଼ିଥା’ନ୍ତି । ଦିନ ପ୍ରାୟ ୨୮ ବେଳେ ହାଟ ସାହି ବ୍ରାହ୍ମ ପୋଷ ଅପିସରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ସନ ୧୯୭୭ ମସିହା ବର୍ଷାକାଳ । ପୋଷଅପିସର ତାକ ମାଷର ଥା’ନ୍ତି ଶ୍ରୀ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର । ତାଙ୍କର ମୁହଁର ଭାଷାରେ ଏଣିକି ଘଟଣାଟି ଲେଖୁଛି- ଏ ସ୍ତତି ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ତାଙ୍କର ଏକାତ ଅନୁରୋଧ ।

“ଦିନ ବାର ମନେ ପଡ଼ୁନି । ସେତେବେଳକୁ ମୋର ବୟସ ପ୍ରାୟ ଅଠେତିରିକି ବର୍ଷ । ଝକିରି ହୋଇଥାଏ ୧୯ ବର୍ଷ । ଖଦତ ପ୍ରତି ନୀରବ ସମ୍ମାନ ଜଣାଏ । ନେତାମାନଙ୍କ ଭାଷଣ ପଢେ ଓ ଶୁଣେ । ପାଟି ଫିଟାଇ ପାରେନା । କାରଣ ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ଶୈତାଙ୍ଗ ଶାସନରେ ମୁଁ ଜଣେ ଅତି ନଗଣ୍ୟ ତାକ କର୍ମଭରୀ ମାତ୍ର । ତାଙ୍କର କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଦିନ ପ୍ରାୟ ୨୮ ହେବ । ପୋଷଅପିସ ଗୁହର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାରରେ କାହାର ଛାଯାପାତ ହେବା ସହିତ ଶୁଣିଲି- “ଭିତରକୁ ଯିବି ?” ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇ ଦେଖିଲି- ଜଣେ ବାଜରା ହୋଇ ଭଦ୍ରଲୋକ । ପରିଧାନ ଖଦତ ଖଦି ଓ ଚଦର । ମୁହଁରେ ଦାନି ହାତରେ ଛତା । ପ୍ରାୟ ଅଧାଅଧ ଓଦା । ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ଜଣେ ସହଚର । କହିଲି- “ଆସନ୍ତୁ ।”

ସେ ଏବଂ ତାକ ସହଚର ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କରର ଏଇ ଯେଉଁ ଖଟ ଖଣ୍ଡିକ ଆଜିବି ଅଛି ସେଇ ଖଟ ଉପରେ ସେ ବସିଲେ । ଦୁଇଜଣ ଖଦତୀ ପଶି ଆସିବାରୁ ଚିକିଏ ଚିତ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ପରିବିଲି- “ଚିହ୍ନ ପାରୁନି ଆଜ୍ଞା ।

ସେ ବୋଧନ୍ତୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲେ । କହିଲେ- “ବର୍ଷା ଛାତିଗଲେ ମୁଁ ଯାଇପୁର ରୋଡ ଯିବି । ପାଣିକୋଇଲି ଛକ, ଉରରକୁ ଆହୁରି ତିନି କୋଶ । ଆସିଲି ଧର୍ମଶାଳାଠାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଓ ଖଣ୍ଡିତରଠାରେ ଖରସ୍ତୁଆଁ ପାରିହୋଇ । ଏତିକି କହି ସେ ନୀରବ ରହିଲେ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୪୩

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ମୋ ପ୍ରଶ୍ନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ତର ପାଇନାହିଁ । ପୁଣି ଶୀତ କଣ୍ଠରେ ପଣ୍ଡରିଳି-
“ଆପଣ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ?”

“ନେତା ନୁହେଁ କର୍ମୀ- ମୋ ନାଁ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ” ଉତ୍ତର ଦେଲେ । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ
ବାବୁ, ଆଉ କହି ହେଉନି । ହାତରୁ ମୋର କଳମ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଆଖରୁ ରେଗଲା
ଦୁଇ ଧାର କୁହ । ମନେ ମନେ ଚିତ୍ତା କଳି- “ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ, ଖବରକାଗଜରେ ନିତି
ମୁଁ ଏହାଙ୍କ କଥା ପଡ଼େ । ଏଇ ତେବେ ସେଇ ଦେଢ଼କୋଟି ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ମୁକୁଟହାନ
ସମ୍ପାଦ । ଏହି ସେହି ପୁଣ୍ୟଶ୍ଵେତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ । ଦୁର୍ବାନ ଗୋରା ସରକାରଙ୍କ ଶିର
ବ୍ୟଥାର କାରଣ ଏହି ସେହି ସର୍ବସ୍ଵତ୍ୟାଗୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ । ପାଟଣା ସହରରେ ତଜ୍ଜଳୀନ
ଗୋରା ସାହେବଙ୍କୁ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ମଦରଙ୍ଗା ଦେଖାଇ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ପାଇଁ ତୋ ଗୋ
କାନ୍ଧିଥିଲେ- ଏ ସେହି ଦାସେ ଆପଣେ ।” ଖଟରୁ ହାତଧରି ଉଠାଇ ଆଣି ଚେଯାଉରେ
ବସାଇ ତାଙ୍କରି ଚରଣ ତଳେ ନଈଁ ପଡ଼ୁଥିଲି । ହଠାତ୍ ସେ ଧରି ପକାଇ କହିଲେ-
“ପାଗଲା ।”

ସେ ତୋକ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ପଣ୍ଡରିଲେ- “ଏଠି କ’ଣ ଜଳଖ୍ଯା ମିଳିବ ?”
କିଛି ମିଳେନି ବୋଲି ସତ କଥାଟା କହିବାକୁ ସାହସ ହେଲାନି । ମନରେ ତ ଚିକିଏ
ଉଦ୍‌ଯ ଥାଏ- କାରଣ ମୁଁ ଘରିରିଆ । ପଦାକୁ ଆସିଲି । ହାତସାହିରେ ଦରକାରବେଳେ
କିଛି ମିଳୁ ନଥିବା ଦୋକାନ ଦୁଇ ତିନୋଟି ଥିଲା । ମୋ ପୋଷ ପିଅନକୁ ବାହାରକୁ
ତାଙ୍କ କିଛି ଚିନ୍ହ ଓ ସୁଜି ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ କହିଲି । ମୋ ନିଜ ଘର ସୋତି ଗ୍ରାମଟି ପ୍ରାୟ
ଦେଇ ମାଜଳ ଦୂରରେ ।

ମୋ କଥା ବୋଧହୁଏ ସେ ଶୁଣିପାରିଲେ । ତାକ୍କର ଭିତରୁ ପାତିକରି କହିଲେ-
“ପୋଷମାତ୍ର ବାବୁ, ହାଲିଆ ଜାତି କ’ଣ ହାଲୁଆ ଖାଏ ? ଚୁଡା ଗୁଡ ମିଳିବନି ?”
ଯାହାହେଉ ଘଣ୍ଟାକ ମଧ୍ୟରେ ଚାତା, ଗୁଡ ଓ ଚିକେ ଦହି ମିଳିଗଲା । ସେଇ କାଠ ଖଟ
ଉପରେ ବସି ସେ ଖାଇଲେ । ଗଲାବେଳେ ବହୁ ଅନୁଗୋଧରେ ସେ ଯାତୁଥିବା ପଛିଥା
ଫେରେଇ ନେଲେ ଓ ଆଦରରେ ମୋ ବଚୁଆରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ସାଦା ପାନ ବି ଖାଇଲେ ।
ତାଙ୍କ ଦାତ ଶୁଭ ସପା ଥବାରୁ ମୁଁ ଯାଚିପାରି ନଥିଲି ।

ସେ ଛଳିଗଲେ ଯେ ଆଉ ଫେରିନାହାନି । କ୍ୟାଲେଣ୍ଡରର ପୃଷ୍ଠା ଓଳଟି
ଛଳିଲା ବିନା ଅପେକ୍ଷାରେ । ଆସିଲା ୧୯୪୦ ମସିହାର ଶୋଟିଏ ଶୀତ ରାତି ।
ସେଇ ତାକ୍କର ସେଇ ପବିତ୍ର ଦେହଧାରୀ ଖଟଟି ପଢ଼ିଥାଏ । ଜଣେ ପଠାଣ
ଜନସପ୍ତେଜୁର ତଦାରକ କାମରେ ଆସି ରହିଥାଏ । ରାତି ଭୋଜନକୁ ସେ ସେଇ ଖଟ
ଉପରେ ମୋ ଅନୁପସ୍ଥିତରେ ଖାଇ ବସିବାକୁ ଉପକ୍ରମ କରୁଥିଲେ । ପୋଷ ପିଅନ ନୂଆ

ଲୋକ, ସେ ଜାଣି ନଥିଲା । ଜନସପେକ୍ଷର ବାବୁଙ୍କୁ ଖଟ ଉପରେ ରୋଟି ଓ କୁକୁଡ଼ା ତରକାରୀ ଖାଇବାକୁ ଦେଲାବେଳେ କହିଲି ଆଜ୍ଞା, “ସେ ଖଟ ଉପରେ କ’ଣ କୁକୁଡ଼ା ମାଁସ କଲିବ ?” ସେ କାରଣ ପଖରିଲେ । କହିଲି- “ସେଇ ଖଟକୁ ମୁଁ ଗରୀର ସମ୍ମାନ ଦିଏ, ଯାହା ଉପରେ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ଚନ୍ଦ୍ର ଖାଇଥିଲେ ।”

ସେ ବିଶ୍ଵିତ ହେଲେ । ଏ କାହାଣୀ ମନଗଡ଼ା ଗପ ନୁହେଁ । ଜୀବନ ସଂଧାରେ ଏ ବୁଢ଼ାର ସେହି କଥା ପଦିକ ଏବେବି ମନେ ପଡ଼ୁଥି- “ହାଲିଆ ଜାତି କ’ଣ ହାଲୁଆ ଖାଏ ।” କାଲି ହୁଁଏତ ମୁଁ ମରିଯିବି । ଆଉ କିଛିଦିନ ପରେ ଜତିହାସ ବଦଳିଯିବ । ମୋର ଏ ସ୍ଵତି ବଞ୍ଚ ରହିବ କେମିତି ? ଏ କଥାଟା ମୋ ଅନ୍ତେ କାଳେ ନିଭିଯିବ ସେଥିପାଇଁ ଲେଖା ପଠାଇଲି ।” (ଖରକାଗଜରେ ମୋ ପ୍ରକାଶିତ ଏକ ଅନୁରୋଧ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ପରେ ଏ ସମାଦରି ପାଇଥିଲି ଓ ତାଙ୍କୁ କୃତ୍ସମ୍ମାନ ଜଣାଇଥିଲି) ।

ସେ ଦିନ ସ୍ଵତିସରାରେ ଏ କଥାଟି ମୁଁ ଏତେ ଭାବତରଳ ଭାଷାରେ କହୁଥିଲି ଯାହାକୁ ଛାତ୍ରବାଚାରାନେ ଓ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ଅତିଥି ତତ୍ତ୍ଵ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲେ । ଅତିଥି ଓ ବଢ଼ାମାନେ ନିଜନିଜ ଶୁଣରେ ମହୀୟାନ ଥିଲେ । ସରାଟି ପ୍ରଥମରୁ ଏହିପରି ଦରିତ (Charged) ହୋଇଥିଲା ଓ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକାକ୍ରମ ନୀରବତାର ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଆଜି ଏ ଆମ୍ବଜାବନା ଲେଖାଲାବେଳେ ଏଇ ନମସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ବନ୍ଧୁ ଶରତ କୁମାର କରକୁ ଛାତ୍ରିଦେଲେ କେହି ବି ଜହାମରେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି ।

ହୃଦୟର ପରିଷ୍କଳକ ଭାବରେ ମୋ ଅନୁଭୂତି : ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଛୁଟି ହେବାକୁ ଅଛି କିଛିଦିନ ବାକି ଥାଏ । ଏଇ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଛାତ୍ରବାସରେ ଦିନେ ଅଘଟଣଟିଏ ଘଟିଗଲା । ପିଲାମାନେ ଭଲ ଖାଦ୍ୟ ପାଉନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଅତି ବସିଲେ, ହରତାଳ କଲେ । ମୁଁ ଭାବିଲି- ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ଯେଉଁ ରେସନ୍ ପ୍ରତିଦିନ ଦିଆଯାଉଛି ସେଥରୁ ବାଚମାରଣା ନ ହେଉଥିଲେ ଖାଦ୍ୟର ମାନ କମିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ମୋର ରେଶେନ୍ସା କଲେଇ ପଣ୍ଡିମ ଛାତ୍ରବାସରେ କେନେରାଳ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଥିବା ବର୍ଷ ସେହିପରି କିଛି ଅଭିଷ୍ଠତା ହୋଇଥିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣାବୀ ଓ ଟହଳିଆମାନେ ପ୍ରତିଦିନ ମ୍ୟାନେଜରକଠାରୁ ନେଉଥିବା ରେସନ୍ରୁ କିଛି ମାରି ଲୁଗୁଳ ରଖୁଥିଲେ । ନିଜ ନିଜ ଗାଁକୁ ଜଳାବେଳେ ସେସବୁ ଲୁଚେଇ ନେଇଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ ଦିନେ ମେସ ସେକ୍ରେଟାରୀ ମୋ ବନ୍ଧୁ ସୋମନାଥ ମିଶ୍ର (ପରେ ଗାଜନାଟି ବିଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟାପକ)ଙ୍କୁ ଧରି ଝରୋଟି ଯାଇ ମେସ ଘର ଭିତରକୁ ଅତର୍କତ ଭାବେ ପଶିଗଲି । ଦେଖାଇ ଅଦରକାରୀ ଚାଲା ଭିତରେ ଲକା, ହଳଦୀ, ଜିରା, ସୋରିଷ, ତେଲ, ହରତ ଯାଇ ଆଦି ଲୁଚେଇ ରଖାଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୫୫

ପ୍ରତିଦିନ ଦିଆଯାଉଥିବା ରେସନରୁ କିଛି କିଛି ଅଂଶ ହତପ ହୋଇଯାଉଛି । ସେମାନେ
 ଧରାପତିଯିବାରୁ ନ ମାନିବାର କିଛି କାରଣ ନଥିଲା । ଏବେ କେବଳ ଦଷ୍ଟ ପାଇବାର
 ବେଳ । ମୁଁ ଆମ ହଷ୍ଟେଲ ପରିଷ୍କଳନା କମିଟି ଉକାଇ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଜୋରିମାନା
 କଲି । ଗରିବ ଲୋକଗୁଡ଼ା ପରିଶ ଶହେ ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା ଦେଲାବେଳକୁ ତାଙ୍କୁ ଖୁବ
 ବାଧୁଲା । କିନ୍ତୁ କୁମାରତତ୍ତବରେ ସେମାନେ ରେସନରୁ ଘେରି କରୁଥିବାରୁ ଖାଦ୍ୟର
 ମାନ କମି କମି ଯାଉଥିଲା । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଛାତ୍ରବାସରେ କିପରି
 ରୋଷେଇ ହେଉଛି ତାହା ଝଖିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଅଭିଲାଷ ପ୍ରକାଶ କଲାମାତ୍ରେ ଜଣେ ଛାତ୍ର
 ତା’ରି ଅଛିଠା ତରକାରି ଗିନାଟି ଧରି ମୋ ପାଖକୁ ଛଲି ଆସି- ଝଖିଗୁ ଆଜ୍ଞା, ଏପରି
 ତରକାରି ଆମେ ଖାଇବା ଲାଏକ୍ କି; କହି ମୋ ହାତକୁ ଜବରଦସ୍ତ ଟାଣି ନେଇ ସେ
 ଗିନାଟି ଧରେଇ ଦେଲା । ମୁଁ ଚତ୍କଷଶାତ୍ ଗିନାଟିକୁ ତଳେ ଫୋପାଦି ଦେଇ ସେ ପିଲାକୁ
 କହିଲି- “ତମର ଏତେ ସାହସ, ତମେ ତମ ସୁପରିଷେଷେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଅଛିଠା ତରକାରି
 ଯାଚୁଚ ।” ମୁଁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଳେଇ ଆସିଲି । ତା’ ପରଦିନ ପିଲାକ ହରତାଳ
 ଏତେ ଉଗ୍ରରୂପ ନେଇ ଯେ ହଷ୍ଟେଲ ଖାର୍ଡେନ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ସାମ୍ବା କରିବାକୁ ପଛେଇଲେ ।
 ଯୁନିଭରେଟିରେ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ପୋଲିସ ପୌଜ ଆସି ପହଞ୍ଚଗଲେ ଓ ମୋତେ ଡକରା
 ପଡ଼ିଲା । ସାଇନେଟାଇ ଯୋଷଣା ଅପ୍ରତ୍ୟାରିତ ଥିଲା- ତେଣୁ ପିଲାଙ୍କୁ ହଷ୍ଟେଲ ଛାତ୍ରବାକୁ
 ଲାଭତ୍ ସିକରରେ ପୋଲିସ ବାରମାର ଜଣାଉଥିଲା । ମୁଁ ଚଟସ୍ତୁ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲି ।
 କେହି କେହି ଛାତ୍ର ଭାବିଲେ ମୁଁ କୁହାକୁହି କରି ଏପରି ସାଇନ୍ଡାଇ ଯୋଷଣା କରାଇଛି ।
 ତେଣୁ ହଷ୍ଟେଲ ଛାତ୍ର ବ୍ୟାଗପତ୍ର ଧରି ଗଲାବେଳେ ମତେ ମନଙ୍ଗଛା ନାନା କୁକଥା କହି,
 ଧମକ ଦେଇ (ଆସିଲେ ଦେଖନେବୁ) ଯାଉଥିଲେ । ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡକୁର ବିଦ୍ୟାଧର
 ପାଠୀ ନ ଆସିଥାରୁ ମୁଁ ବ୍ୟଥିତ ଓ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଜସ୍ତା ଦେଇଦେଲି । ମୋ ଜସ୍ତା
 କର୍ତ୍ତପକ୍ଷ ଗୃହଣ କରିବାକୁ ବାଧ ଥିଲେ । ମୁଁ ଆସିଷାଣ ସୁପରିଷେଷେଣ୍ଟ ଅଧ୍ୟାପକ
 ଉଦୟମାଧ ଦାଶ (ସାଇକୋଲୋଜି)ଙ୍କୁ ଝର୍କ ଦେଇ ହଷ୍ଟେଲ ଦୟିର ଛାତ୍ରଦେଲି ।
 ସେଦିନ ଥିଲା ଶୁକ୍ରବାର ୯ ତାରିଖ ଜୁନ ୧୯୭୮ ମସିହା । ମୁଁ ହଷ୍ଟେଲ ଦୟିର
 ଛାତ୍ରବାକୁ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଅନୁରୂପି କଥା ଭାବୁଥିଲି । ବଢି ମରୁତିରେ ଲୋକ
 ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ମରୁଥିଲାବେଳେ ଓ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଖାଇବାକୁ ପାଇ ନଥିଲାବେଳେ
 ରେଭେନ୍ସା କଲେଇ ହଷ୍ଟେଲ ପିଲା ଫିଷରେ ମାତିଥିବାର ଦେଖୁ ଗୋପବନ୍ଧୁ କହିଥିଲେ
 “କୁଳ ବୁଢ଼ିଗଲାବେଳକୁ ଗୋଟାମୁହଁ ପୁଅ ଜନ୍ମ ହେଲେ ।” ମୁଁ ଭାବିଲି କଥା କେତେ
 ସତ୍ୟାନୁରୂପି ଉପରେ ନିର୍ଜତ । ସେହିପରି ଏ ହଷ୍ଟେଲର ଛାତ୍ରମାନେ ଭଲ ଖାଦ୍ୟ
 ପାଇନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଏତେବେଳ ଆଯୋଜନର୍ତ୍ତିଏ ଠିଆ କରିଦେଲେ ଯାହା ଫଳରେ

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଅଥତ ଘଟଣାଟି ଭିନ୍ନ ପକ୍ଷାରେ ନିଷୟ ସମାଧାନ ହୋଇପାରିଥା'ଗା । ଯିଲାମାନେ ମେସ ପରିଷଳନାରେ ଭାଗ ନେଲେ ଖାଦ୍ୟର ମାନ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇପାରିଥା'ଗା । କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ କି ? ଏଠି ହଞ୍ଚେଲମାନଙ୍କରେ ବହୁ ପୁରାତନ ଛାତ୍ର ଲୁଚିଛପି ରହି ରାଜନୀତିର ଖେଳ ଦେଖଇଥିଲେ । ଛୋଟ ଛୋଟ କଥାରେ ଏମିତି ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା । ସେମାନେ ବିନା ଅନୁମୋଦନରେ ଲୁଚିଛପି ରହି ସେମାନଙ୍କ ରାଜନୀତିକ ଉଦେଶ୍ୟ ହାସଳ କରିବାକୁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଗୋଟି ଭାବେ ପରିଷଳନା କରୁଥିଲେ । ଅଥତ ପାଠପତ୍ର ସହିତ କେତେ ସମୟ ଅଯଥାରେ ନଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା ସେ କଥା ପ୍ରତି କାହାର ଧାନ ନ ଥିଲା ।

୧୯୭୭-କୁଳପତିଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ : ଆଗରୁ ସୂଚନା ଦେଇଛି କୁଳପତି ଗୌତମ ମାଥୁରଙ୍କୁ ମୁଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ Ph.D. ପରାକ୍ଷାର ଫଳାଫଳ ୧୯୭୭ ମସିହା ଅକ୍ଷୟବର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇପାରିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ବିଭାଗର ରିଡ଼ର ପୋଷ ମୋର ଜୁନିଆର ବନ୍ଧୁ ଡକ୍ଟର ବାସ୍ତ୍ଵଦେବ ପାହୁଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ହେଲା । କୁଳପତି ଗୌତମ ମାଥୁରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧାପକମାନେ ନାନା କାରଣରୁ ସଂଗଠିତ ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ଆଉ ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀ ନ ଥିଲେ । ଜନତାଦଳ ସରକାର ଗତିଥିଲା ଓ ଶ୍ରୀ ନାଳମଣି ରାଉତରାୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ବିଜ୍ଞବାବୁ ସେତେବେଳେ କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ।

ଦିନେ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଦୂଜଶହ ଅଧାପକ ପଦ୍ୟାତ୍ମା କରି ବାଣୀବିହାରରୁ ବାହାରି ରେଜିଓନାଲ କଲେଜ ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଯାଇ ସଜ୍ଜିବାଳୟରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଆମଙ୍କୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ନିରାପରାରକ୍ଷାମାନେ ସଙ୍ଗତ ମନେକରୁ ନ ଥିଲେ । ଆମେ ସଜ୍ଜିବାଳୟ କରିତରରେ ଝଲିଛଲି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲାବେଳେ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ବିଚିତ୍ର ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ସମସ୍ତେ ଆର୍ଥିକ ହେଉଥିଲେ- ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ ଅଧାପକମାନେ ସଜ୍ଜିବାଳୟକୁ କହିଁ ଆସିଛନ୍ତି । ଆମେ ଚିପ୍ ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କ ଝରନରେ ପହଞ୍ଚ ଶୁଣିଲୁ ସେ ଘରେ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ତାଙ୍କ ଧାରମାନେ ଖବର ଦେବାରୁ ସେ ଆମଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବାସରବନଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଆମେ ଯେଉଁପରି ଓ ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟାରେ ସଜ୍ଜିବାଳୟକୁ ଆସିଥିଲୁ ବର୍ଷମାନ ମୁହାଁଜିଲୁ ଚିପ୍ ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କ ଘର ଉଦେଶ୍ୟରେ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ୪୮ ସମୟ ହୋଇପାଇଥିଲା । ଆମେମାନେ ଭୋକିଲା ଥାବୁ ଭାବି ଚିପ୍ ମିନିଷ୍ଟର ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡରେ ବରା ଓ ଆଳୁଚପ୍ ମଗେଇଲେ । ଆମେମାନେ ସେସବୁ ଖାଇବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କୁ ସବୁ କଥା ଜଣାଇ ସାରିଥିଲୁ ଓ କୁଳପତି ଜ୍ଞାପା ଦେଲେ ଆମେ ଖାଇବୁ ବୋଲି ଅଛି ବସିଲୁ ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ସେନୋଙ୍କ ମାଥମରେ କୁଳପତ୍ରିଙ୍କୁ ଦୂରତ୍ତ ଲସ୍ତପା ଦେବାକୁ ଲକ୍ଷଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ଓ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ବାର୍ତ୍ତାବହକୁ ପଠାଇଲେ । ଆମେ ଚିପ୍ ମନିଷରଙ୍କୁ ବୁଝେଇ ଦେଇଥାଉ ଯେ ଆମ କୁଳ ସଂପର୍କରେ କୌଣସି ଜ୍ଞାନ ନ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଆମେ କଦାପି କୁଳପତ୍ରିଭାବେ ଗୃହଣ କରିପାରିବୁ ନାହିଁ । ସେ କୌଣସି ଫାଇଲରେ ଅର୍ଦ୍ଦ ନ ଦେଇ ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡ଼ିଏ ଲେଖୁଥିବାରୁ ଶହଶହ ଫାଇଲ ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କ ଅଫିସରେ ପତିରହୁଛି । ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାଣୁ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଗଲାଣି । ସେ କୌଣସି ନିଷ୍ଠାରି ନେଉ ନାହାନ୍ତି ।

ଆମେ ଅପେକ୍ଷା କଲୁ ଓ ବରା ଖାଇବାରେ ଲାଗିଲୁ । ସମବତ୍ତଃ ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡ ବରା ଶେଷ ହୋଇଗଲା ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡ ବରା ଆସିଲା ଓ ତା' ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ । ପ୍ରାୟ ଘର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ବାର୍ତ୍ତାବହୁ କୁଳପତ୍ରିକତାରୁ ଲସ୍ତପାପତ୍ର ଧରି ଫେରିଲେ ଓ ଆମେ ଆନନ୍ଦର ଧୂନିରେ ବାତାବରଣକୁ ମୁଖରିତ କରିଦେଲୁ । ମୋର ଯେତେଦୂର ମନେହେଉଛି ଏ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସଂଗଠିତ କରିବାରେ ମୁଁ ଡକ୍ଟର କୃତିବାସ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଡକ୍ଟର କୌଣସି ଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ (ରସାୟନ ବିଭାଗ), ଡକ୍ଟର ଦିବ୍ୟକିଶୋର ସିଂହ (ଭୂଗୋଳ), ଶ୍ରୀ ଯତୀନ୍ଦ୍ରମୋହନ ମହାନ୍ତି ଓ ଡକ୍ଟର ସରୋଜ ମିଶ୍ର (ମନସ୍ତ୍ରୀ) ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସକ୍ଷିଯ ହୋଇଉଠିଥିଲୁ । ଆମକୁ କେହି କେହି ମେଲିଆ ବୋଲି କହୁଥିଲେ ବି ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ବିଦ୍ୟାଧର ମଞ୍ଜିହିଁ ବୁଣିଥିଲୁ । ତା' ପରଦିନ କୁଳପତ୍ରିଭାବେ ଦାୟିତ୍ବ ନେଲେ ଶିକ୍ଷକସଂଘର ସଭାପତି ପ୍ରାୟୋଗିକ ଅର୍ଥନୀତି ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ଡକ୍ଟର ବିଦ୍ୟାଧର ମିଶ୍ର ।

ରିତର ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଲି : ଏଇ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ପାଇଁ ଦୃଢ଼ୀୟ ରିତର ପୋଷ ଆସିଗଲା ଓ ତା. ଟ. ୧୦.୭୭ରିଖରେ ଏଥ୍ୟାଇଁ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ପରାକ୍ଷା ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ପରାକ୍ଷାରେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରିଥିଲି ଓ ଡକ୍ଟର ବିଦ୍ୟାଧର ମିଶ୍ର କୁଳପତି ଭାବେ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଥିବାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଶାବାଦୀ ମଧ୍ୟ ଥିଲି । ଏଇ ତା.ଟ. ୧୦ରେ ମୋର ସାକ୍ଷାତ୍କାର ପରେ ମୁଁ ସୁନାବେତାରେ ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟ ସଭାରେ ଯୋଗଦେବାକୁ କୋରାପୁଟ ଛଲିଗଲି । ମନ ଖୁବ୍ ଅସ୍ତିର ଓ ଉଛନ୍ତ ହେଉଥାଏ । ମୋତେ ରିତର ନ କରାଇଦେବାକୁ ଦୁଇଜଣ ସିଦ୍ଧିକେଟ ମେମର ଖୁବ୍ ଜିଦିର ସହିତ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନିଜସ୍ତ ଉଦ୍ଦବେଗରେ ମୁଁ ମୋର ସାମା ଓ ଅତିତ୍ୟ ଭୁଲିଯାଇ ସୁନାବେତାରୁ କୁଳପତି ଡକ୍ଟର ବିଦ୍ୟାଧର ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କରିବସିଲି ଓ ସିଦ୍ଧିକେଟ ନିଷ୍ଠାର ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଛାହିଁଲା । ଡକ୍ଟର ମିଶ୍ର ମୋର ଏ ଆଚରଣରେ ଖୁସି ନ ହେବାର ଜଥା । ତେଣୁ ସେ ମୋତେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କିଛି ନ କହି “ବ୍ୟପ୍ତ କାହିଁକି ହେଉଛନ୍ତି”

ବୋଲି ଫୋନ୍‌ରେ କହି ସମ୍ବଦତଃ ପୋନ୍ ରଖିଦେଲେ । ମୁଁ ତେଣୁ ଫେରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍ବେଗରେ ରହିଲି ଓ ଫେରି ଆସି ବନ୍ଧୁ କୁରିବାସ ପଞ୍ଜାଯକଙ୍କୁ (ପିଜିକ୍) ପ୍ରଥମେ ରେଟିଲି । ସେ ମୋତେ ଶୁଭ ସମ୍ବଦ ଦେଲେ ସେ ସିଣ୍ଡିକେଟରେ ଦୁଇଜଣ ସତ୍ୟକ ପ୍ରତିରୋଧ ସରେ ଆପଣଙ୍କୁ ରିତର ଭାବେ ଜ୍ଞାନ କରିବାକୁ ନିୟୁତି ପାଇଛନ୍ତି ।” ମୋର ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟିଗା ଦୂର ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ମୋ ସହିତ କହିଁକି କେତେଣି ସେ ଦୁଇଜଣ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସର୍ୟ ଶତ୍ରୁତା ଜାରି କରିରଖଲେ ଓ Times of India କାଗଜରେ ମୋ Selection ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି ବିବୃତି ପ୍ରକାଶ କଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଘଟଣାକୁମେ ଦିଲ୍ଲୀଯାଇ Times of Indiaର ବର୍ତ୍ତା ସଂପାଦକଙ୍କୁ ତେଣି ସବୁ କଥା ବୁଝାଇଲା ପରେ ସେ ମୋଠାରୁ ପ୍ରତିବାଦଟିଏ ଲାଗାଇଲେ କେଣାଇନେଲେ ଓ ତାହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ତା’ ପରେ ବୋଧହୁଏ ଇନ୍‌ପ୍ରୋଗ୍ରାମରେ ଦେଇଥିଲେ ଓ ତାହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ନଥିଲା । ମୁଁ ପରେ ପରେ ରିତର ଭାବେ Confirm ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲି ।

ଡକ୍ଟର ବଂଶୀଧର ମହାନ୍ତି ଅଧିକ ଭାବେ ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁଗତ ଥିଲେ ବି ମୋତେ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ରିତର ପୋଷରେ ସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ପୋଷଟିଏ ଅଣ୍ଟାଇ ପାରିଥିଲେ । ସେ ସମ୍ବଦତଃ ବିଭାଗ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ସଚେତନ ଥିଲେ । ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ, ବାସୁଦେବ ବାବୁ ଭାଷାତରୁରେ ରିତର ହେବା ପରେ ମୋତେ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ରିତର ପଦବୀ ନ ଦେଇଥିଲେ ସେ ଅଧିକ ସମାଜୋଚିତ ହୋଇଥା’ନ୍ତେ । ତେଣୁ ସେ ତାଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବରେ କେବେ ବି ଅବହେଳା କରି ନଥିବା ମୋର ହୃଦ୍ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ଉକ୍ତଙ୍କ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗର ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟମାନେ ମୋ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହେବାକୁ କେବେବି ବରଦାସ୍ତ କରି ନଥା’ନ୍ତେ । ସେ କଥା ଡକ୍ଟର ବଂଶୀଧର ମହାନ୍ତି ଭଲଭାବେ ଜାଣିଥିଲେ । ତେଣୁ ତୃତୀୟ ରିତର ପୋଷଟି ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ସେ U.G.C. କୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଠାଇଥିଲେ । ତେବେ ମୋ ରାଶି ନିଷ୍ଠାରେ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରାପ୍ତି ବିଦ୍ୟାଳୟ ରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ Ph.D ଥେରିସ୍ ନିମନ୍ତେ ମୋତେ ନିଶ୍ଚିତ ପରୀକ୍ଷାର ସମ୍ମାନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିନଥା’ଗା ।

ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ କେତେଦିନ

ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୫ ତାରିଖ ୧୯୭୮ ମସିହାରେ ମୁଁ ଓ ପ୍ରତିଭା ଉଚ୍ଚବିହାରୀ ଦାଶ ଓ ତାଙ୍କ ପନ୍ଥୀଙ୍କ ନିମନ୍ତଣ କୁମେ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ସାର ସେତେବେଳେ ପରିଦର୍ଶୀ ଅଧ୍ୟାପକ (Visiting Professor) ଭାବେ ସେଠା ଓତିଆ ବିଭାଗରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଆମେ ୩/୪ ଦିନ ରହିବା ଆଶାରେ ଯାଇଥିଲୁ ଓ ପୂର୍ବପଲ୍ଲୀ ଗେଷହାଉସରେ ରହୁଥିଲୁ । ଆମ ଦୁଇଁଙ୍କ ପାଇଁ ଓତିଆ ବିଭାଗରେ ଆଲୋଚନା ସବା ଓ କବିତା ପାଠୋସବ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଉଚ୍ଚବିହାର ଦାଶ ଅତି ଉଚ୍ଚସିତ ଭାବେ ଆମ ଦୁଇଁଙ୍କ ଶ୍ରୋଦ୍ଧବୃଦ୍ଧକ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥିତ କରିଥିଲେ । ତାହାରେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବର୍ଷା ଆସିଗଲା; ଅଜୟ ନଦୀର ବନ୍ୟାରେ ରେଳପୋଲ ଭାସିଯିବାରୁ ଉଚ୍ଚବିହାର ଭାବରେ ଭାରତକୁ ତ୍ରେନ୍ ଚଳାଚଳ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ବର୍ଷମାନର ଜଳାମ ବଜାର ନିକଟରେ ବସି ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟ ଜଳମଗ୍ନ ହୋଇଗଲା ଆମେ ତେଣୁ ନିର୍ମୂପାୟ ହୋଇ ଗେଷହାଉସରେ ବସି ରହିଥାଉ କିମ୍ବା ଉଚ୍ଚବିହାର ଦାଶଙ୍କ ଘରେ ଗପସପ କରୁଥାଉ । ସେ ‘ପଞ୍ଚବଟୀ’ରେ ଗୋଟିଏ କ୍ଲାଟରରେ ରହୁଥିଲେ । ଆମେ ରହୁଥିବା ଗେଷ ହାଉସରେ ରୋଷେଇବାସ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାରୁ ଆମେ ଦି’ଜଣ ସାରଙ୍କ ଘରେ ଖାଇବାକୁ ବାଧ ହେଲୁ । ସାରଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ର ଓ ସେଠାକାର ରିଡ଼ର ଡ. ନରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମିଶ୍ର ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ଉଚ୍ଚବିହାର ନୀଳାଦ୍ଵିତୀୟଶାସନ ହରିଚନ୍ଦନ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ଖାଇବାକୁ ଡାକିଥିଲେ । ଛାତ୍ର ହଷ୍ଟେଲରେ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ହେବାରୁ ପିଲାମାନେ ଷ୍ଟ୍ରାଇଜ୍ କରିଦେଇଥାନ୍ତି । ବୋଲପୁର ବଜାରରେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ରେସନ୍ ତଥା ପନିପରିବା ମିଲିଲାନି । ଗଛିଟ ଝଇଲ ସରିଯିବାକୁ ବସିଲା । ଏତେଦିନ ଧରି ଲଗାଏତ ବର୍ଷା ହେବା ପରେ ୨୯ ତାରିଖରେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଛାତ୍ରିଯିବାରୁ ଆମେ ବାହାରକୁ ବାହାରିଲୁ । ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଟି ଷଳ ଖୋଲାଆୟ- ସେଠି ପୁଣି ନାହିଁ ନଥିବା ଭିଡ଼ । ବନ୍ୟାବିଧି ଅଞ୍ଚଳୀ କାନକୁଜାନ ହୋଇ ଖୁବ୍ ଭଯପ୍ରଦ ସମାଦ ଆସୁଥାୟ । ଏଣେ ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ଛାତ୍ର ଯାଇଥିବାରୁ ମନ ଆମର ଦକଦକ । ଅକ୍ଷେତ୍ରର ୪ ତାରିଖରେ ଆମେ ଦୁଇଁ ସାହସ କରି ବାହାରି ଆସିଲୁ । ସାରଙ୍କ ଦେଖା କଲୁ ନାହିଁ- କାରଣ ଦେଖା ହେଲେ ସେ ଏ ପରିଷ୍ପରିତିରେ ଆବୋ ଆମକୁ ଯିବାକୁ ଦେବେନି । ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଁ ସୁଚକେଶ୍ଟି ମୁଣ୍ଡେଇ ଥାଏ । ପ୍ରତିଭା ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଗ ଧରିଥାଏ । ବୋଲପୁରରୁ ଜଳାମ ବଜାର ଯାଏ ବସି ଯାଉଥାଏ । ସେଠାରୁ ଆଶ୍ରୁୟ ପାଣିରେ ପରି ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଛଳି ଛଳି କେତେ କିଲୋମିଟର ଗଲା ପରେ ଗୋଟିଏ ବସରେ ଖୁଦାଖୁଦି ହୋଇ ସାତେ ଗୋଟାଏ ବେଳକୁ ବର୍ଷମାନରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଆମେ ପୂରା ଓଦା ହୋଇ ଯାଇଥାଉ, କାରଣ ମଣିରେ

ମଞ୍ଚରେ ବର୍ଷା ହେଉଥାଏ । ବର୍ଷମାନରୁ ହାଉଡା ଯାଇ ରାତି ୩.୩୦ରେ ପୁରୀ ଏକପ୍ରେସ୍ ଧରିଲୁ । ସେ କିନ୍ତୁ ପୁଣି ବର୍ଷମାନ ଓ ଆସାନିଘୋଲ ଦେଇ ଖଡ଼ଗପୁର ଆସିଲା - ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରାତି ୧୦.୩୦ରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।

ଜାନୁଆରୀ - ୧୯୭୯

୧୯୭୯ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧୪ ତାରିଖ ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି, କବି ଓ ଅପନ୍ୟାସିକ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ଜୟନ୍ତୀ ଉସ୍ତବ । ବାଲେଶ୍ୱରର ବିଖ୍ୟାତ ଫକୀରମୋହନ ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ ଦ୍ୱାରା ଖୁବ୍ ଏକ ବଡ଼ ସାରସ୍ଵତ ସଭାର ଆୟୋଜନ ସ୍ଥାନୀୟ ଶାନ୍ତିଲ୍ଲାରେ କରାଯାଇଥିଲା । ଏ ବର୍ଷ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ କେନ୍ଦ୍ର ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାପ ତ୍ରୁଟି ରୁହର ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଓ ମୁଁ ମୁଖ୍ୟବନ୍ଦୀ ଭାବେ । ଶାନ୍ତିଲ୍ଲ ଭରପୁର କାରଣ କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି । ସଭାପତି କିଏ ଥିଲେ ମୋର ମନେ ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ କେନ୍ଦ୍ର ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଆସୁଥିବାରୁ ଏ ସଭାର ଗୁରୁତ୍ୱ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ସହିତ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତିକ ଦୂରଟିଯାକ ସମାଲୋଚନା ପୁଷ୍ଟକ କବି ଫକୀରମୋହନ ଓ ଫକୀରମୋହନ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜୀ ସହିତ ଡକ୍ଟର ନଚବର ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କ ଫକୀରମୋହନ ସମାଜୀ ପଢ଼ି ଶୀଳିତିଷ୍ଣା ସହିତ ଏକ ଘଣ୍ଟା କହିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଇଥିଲି । ମୁଖ୍ୟ ବନ୍ଦୀ ଭାବେ ମୋତେ ପ୍ରଥମେ କହିବାକୁ ହେଲା ଓ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ୪୫ ମିନିଟ୍ ଧରି ମୋର ବନ୍ଧୁବ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲି । ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଜଣେ ଖୁବ୍ ପଢ଼ାଶୁଣା ବ୍ୟକ୍ତି ଥିବାରୁ ମନେହେଲା ସେ ‘ଛ ମାଣ ଆଠ ଗୁଣ’ର ଜଂରାଜୀ ଅନୁବାଦ ପଢ଼ି ଆସିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁତା ପ୍ରାୟ ଏଇ ଉପନ୍ୟାସଟି ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରିଥିଲା । ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟ ସଭାରେ ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଶ୍ରୋତା କେବେ ହୋଇନଥିଲେ ବୋଲି କବି ବ୍ରଜନାଥ ରଥ ମୋତେ କହିଲେ ।

ତା’ ପରଦିନ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଗୁପ୍ତକୁମ ନିର୍ଭାରିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଉପରଗୁ ସେଷ୍ଟାଲ କ୍ୟାଷ୍ଟିନରେ ଏକ ତିନର ପାର୍ଟିର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ଫେରିଆସି ଏଥରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତକୁ ଷଢ଼ି ଚାର

ତା’ ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ତା ୧ ୫.୧.୭୯ରେ ଆମ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତକୁ ଷଢ଼ିବୁରରେ ଯିବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ ଶିକ୍ଷକ ଗାଇତ୍ର ଭାବରେ ଏ ଷଢ଼ି ବୁରର

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୭୧

ଦୟିରୁ ନେଇଥିଲି । ସର୍ବମୋଟ ପନ୍ଧର ଜଣ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଝିଅ ପିଲା ଥିଲେ ଦଶ ଜଣ ଓ ପୂଞ୍ଜ ପିଲା ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚଜଣ । ମୁଁ ଅଛକିଛି ଜିନିଷ ଓ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଗ ବା ବ୍ୟାପକେଶ ଧରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲି ଯେପରି ଅୟଥା କୁଳି ଉର୍ଜ ଦେବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ପିଲାମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ମାତ୍ର ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କା ଯାତ୍ରା ଓ ଖାଇବା ରହିବା ପାଇଁ ଦେଇଥିଲେ । ଆଗରୁ ମୁଁ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ମାତ୍ରାସ ଯୁଥ ହଷ୍ଟେଳକୁ ରହିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଚିଠି ଓ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପଠାଇଥିଲି । ତଦନୁସାରେ ଆମେ ତା ୧୯.୧ ରାତିରେ ପହଞ୍ଚ ରହିବାରେ ସୁବିଧା ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ରାସରେ ତା'ପର ଦିନସାରା ବୁଲାବୁଲି କରି ସଂଧାରେ ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ କିଛି ସମୟ କଟାଇଥିଲୁ । ୧୮ ତାରିଖ ଦିନ ଭିଲିପୁରମ୍ ଦେଇ ପଣ୍ଡିତେବୀ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ ଓ ସେଠାରେ ସାତେ ଦୁଇଟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚ ଓଡ଼ିଆ ନିଳଯମରେ ଆମେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲୁ । ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୁଲଭ ଭୋଜନାଳୟରେ ସମସ୍ତେ ଭୋଜନ କରିଥିଲେ ଓ ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାଏ ଧରି ସମାଧ୍ୟ ପାଖରେ ନାରବରେ ଆଖିବୁଜି ବସି ଧାନମଗ୍ନ ଥିଲେ । ସଂଧା ପୂର୍ବରୁ ସମୁଦ୍ରକୂଳକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଏଠି ସମୁଦ୍ରର ଚମକାର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ଆମ ସହିତ ଥିଲେ ପଣ୍ଡିତେବୀରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବା ବିଖ୍ୟାତ ଗାହିକ ମନୋଜ ଦାସ । ସଂଧାରେ ତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥନା ମାଜଦାନକୁ ଆସିଥିଲୁ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲୁ ।

ତା'ପରଦିନ ଉପରଞ୍ଚି ସାତେ ଖରିଗାରେ ଭିଲିପୁରମ୍ ରେଳଷେସନରେ ଆମର ମଦୁରାଇ ଯାଉଥିବା ୧୦୩ ଏକୁପ୍ରେସକୁ ଧରିବା କଥା । ଟ୍ରେନ୍ ପ୍ରାୟ ତିନି ନମ୍ର ପ୍ଲାଟଫର୍ମରୁ ଛାଡ଼ିବା ଉପରେ । କିଛି ପିଲା ଏକ ନମ୍ର ପ୍ଲାଟଫର୍ମକୁ ଭୁଲରେ ଛଲିଗଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ପକ୍ଷୀରମୋହନ ଆଷ୍ଟ୍ୟ୍ୟ (ଶାତ୍ରୀ)ଙ୍କୁ ଚେନ୍ ପୁଲ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି । ଟ୍ରେନ୍ ଛାଡ଼ିଦେଲା ଅଥଚ ଅଧାରୁ ବେଶ ପିଲା ଆସିନାହାନ୍ତି । ସେ ଅବସ୍ଥାରେ ଆମର ଚେନ୍ ଟାଣିବା ଛତା ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନଥିଲା । କାରଣ ଏଇ ଟ୍ରେନ୍ରେ ହିଁ ଆମର ମଦୁରାଇ ଯାଏ ରିଜରଭେସନ ଥିଲା । ଶେଷକୁ ଆମେମାନେ ଟ୍ରେନ୍ର ଶେଷ ବରି ଲଗେଇ ଭ୍ୟାନ୍କରେ ଉଠିବାକୁ ବାଧ ହେଲୁ । ଶୁବ୍ର ଅନ୍ଧାରରେ ଟ୍ରେନ୍ ବରି ଭିତରେ ପଶିଲୁ । ଲଗେଇ ବରି ହୋଇଥିବାରୁ ସେଥିରେ ଲାଇଟ୍ ନ ଥିଲା । ଟିଟିଆଇ ସହିତ ଆମେ ଯେଉଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଥିଲୁ ତାହା କଳହରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ଆମେ ଚେନ୍ ଟାଣିଥିବାରୁ ସେ ପେନାଲଟି ନେବ ବୋଲି ଧମକେଇଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଏତେ ସଂଖ୍ୟକ ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ବୁଝିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁଗୋଧ କରି କହୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଗାତ୍ରଙ୍କୁ ଆମେ ଜନପର୍ମ କରିଥିବାରୁ ସବୁ ସୁଧରିଗଲା । ଆମର ଏଇ ଗାତ୍ର ପାଇଁ ମେସେଇ

ପହଞ୍ଚଥିଲା ମଧ୍ୟ । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମଦୁରାଗରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଏଠି ବିଶାଳକାୟ ମୀନାକ୍ଷୀ ମନ୍ଦିର ଓ ତା'ର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି (ସ୍ଵାପତ୍ୟ) ଆମେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲୁ । ଏହାହିଁ ଥିଲା ହ୍ରାବିତିଆନ୍ କଲଚରର ଓ ସ୍ଵାପତ୍ୟର ବିଶାଳ ରୂପରେଖ । ଏଠି ମନ୍ଦିର ଅପେକ୍ଷା ମୁଖଶାଳା ବୃହତର । ସେଠାରୁ ମାରିଆମା ଟ୍ୟାଙ୍କ ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ ଓ ସେ ସୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟପାଖରେ କିଛି ସମୟ ବସିରହିଲୁ । ସେଠାରେ ଆମେ ସମାସ୍ତେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ବୋଟିଙ୍ଗ କରିଥିଲୁ । ମୋ ଦିତୀୟ ଝିଅ ମଧୁବ୍ରତା (ପେନି) ଆମ ସାଜରେ ଆସିଥିଲା । ସେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ମନ୍ଦିରର ବେତାରେ ଓଡ଼ିଶା ନାଚ କରିଥିଲା । ତା' ପରେ ତିରୁମାଲାର ନାୟକ ପ୍ୟାଲେସ ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ । ଏହା ଏକ ବିଶାଳ ଯୌଧ ଥିଲା ଓ ମଧ୍ୟୟୁଗ ହିନ୍ଦୁ ସ୍ଵାପତ୍ୟ କଳା ଉପରେ ସାରାସେନିକ (Saracenic) କଳାର ପ୍ରଭାବ ସଷ୍ଟ ଧରି ରଖିଥିଲା । ଗାନ୍ଧି ମୁୟକିଯମରେ ଆମେ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ହତ୍ୟାବେଳେ ପିଷ୍ଟିଥିବା ରତ୍ନଲଗା ଲୁଗା ଦେଖି ବିସ୍ମିତ ଓ ବ୍ୟଥିତ ହେଲୁ । ମୋର ସେତେବେଳେ ଲୁଗଟିଷର ଲେଖିଥିବା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଜୀବନୀର ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟଟି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଓ ତାହା ପିଲାଙ୍କୁ ଜାଣିବା ପାଇଁ ବୋଧହୁଏ କହିଥିଲି- “Here died a poorman who made the world poorer” ଏହି ନୂଆକରି ଗତାୟାଇଥିବା ମୁୟକିଯମରେ ବହୁପ୍ରକାରର ହସ୍ତାଙ୍କିତ ଚିତ୍ର (Paintings) ଏବଂ ବହୁ ଏତିହାସିକ ଘଟଣାବଳୀର ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲୁ । ରାତିରେ ଆମେ ବହୁ ପାଟିତୁଣ୍ଡ ପରେ Choultlryରେ ରହିବା ପାଇଁ ଘରଟିଏ ପାଇଲୁ । ଘରତ ନୁହେଁ ରୂପଟିଏ କୁହାୟାଇପାରେ । ଝିଅମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଭା ଓ ପେନି ସେଇ ଘରେ ରହିଲେ ଏବଂ ଆମେମାନେ ସେଇ ରୂପର ବାରଣ୍ଣାରେ ଶୋଇବାକୁ ବାଧ ହେଲୁ ।

ତା'ପରଦିନ ଆମର ଯାତ୍ରା କନ୍ୟାକୁମାରୀ ଉଦେଶ୍ୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । ଖୁବ୍ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ୧୧୯ ଅପ୍ କନ୍ୟାକୁମାରୀ ଏକ୍ ପ୍ରେସ ଧରିବାକୁ ହେଲା । ଜର୍ଣ୍ଣଂ ଖୁବ୍ ହେବିଟିକ ଥିଲା । ସେଇ ଗାତିରେ ତାମିଲନାଡୁର ମ୍ୟାଟିନି ହିରୋ ଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ରନ୍ ମଧ୍ୟ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଷେସନରେ ଏତେ ଭିତ ଲାଗି ରହୁଥିଲା ଯେ ଟ୍ରେନ୍ ରହିବାକୁ ବାଧ ହେଉଥିଲା । କାରଣ ଦର୍ଶନପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ଏତେ ମରପାଗଳ (Fanatic) ଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଟ୍ରେନ୍ ଟ୍ରାକ୍‌କୁ ଅବରୋଧ କରି ଶହ ଶହ ସଂଖ୍ୟାରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଟ୍ରେନ୍ ଅଟକିବାକୁ ବାଧ ହେଉଥିଲା । ଅଭିନେତା ରାମଚନ୍ଦ୍ରନ୍ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଷେସନରେ ବଗିର ଦାରମୁହଁଙ୍କୁ ଆସି ଉଲ୍ଲସ୍ତି ଜନତାଙ୍କୁ ହାତଯୋଡ଼ି ନମ୍ବାର କରୁଥିଲେ ଓ ହାତ ହଲେଇ ଟାଟା କରୁଥିଲେ ।

ସକାଳ ସାତେ ନ'ଟାରେ ଟ୍ରେନ୍ ଚିରୁନେଲଭିଲେ ଷେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେଠାରୁ ୯୦ କିଲୋମିଟର ରାସ୍ତା ବସରେ ଅଟିକୁମ କରିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ଆମେ

କନ୍ୟାକୁମାରୀରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ସାତେ ବାରଟା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଆମେ ବିବେକାନନ୍ଦ ମେମୋରିଆଲ୍ ଟ୍ରେଷ୍ ହଷ୍ଟେଲରେ ତିନୋଟି ରୂମ୍ ପାଇଗଲୁ । କିନ୍ତୁ ଖାଇନେବା ପରେ କ୍ୟାମ୍ ସାଇଟ୍‌ରୁ ବିବେକାନନ୍ଦ ମେମୋରିଆଲ୍ ରକ୍ (Cape Camerin) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଫ୍ରି ବସ୍ତ୍ର ସରଭିସ୍ଟରେ ବସି ବଜୋପସାଗର ଦେଖିଦେଖୁ ଆସିଲୁ । ଯାତ୍ରା ଶର୍ଷରେ କିନ୍ତୁ ଆରବସାଗରର ସମିଶ୍ରଣ ସ୍ଥାନ ଯେଉଁଠି ବିବେକାନନ୍ଦ ରକ୍ ଅବସ୍ଥିତ ସେଠି ପହଞ୍ଚି ବଜୋପସାଗର ଓ ଆରବସାଗରର ମିଳନର ଚିରାକର୍ଷକ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲୁ । ଏଠାରେ ଥିବା ଜେଟିରୁ ସବୁବେଳେ ବିବେକାନନ୍ଦ ରକ୍ ପାଖୁ ବଢ଼ବଢ଼ ବିମର୍ଶିଲୁଥାଏ । ବେଶାକିଛି ଦୂର ନ ହେଲେ ବି ଭାରତର ଭୂମିଭାଗ (Land Scape)ଠାରୁ ଏ ରକ୍ ବା ପାହାଡ଼ଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଛିନ୍ନ । ପ୍ରତି ମୁହଁର୍ଗରେ ଏଠି ବଜୋପସାଗର ଓ ଆରବସାଗରର ତେଉ ପରମ୍ପର ସହିତ ବାତେଇ ହୋଇ ଅଭିନବ ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥାଏ । ଭୀମ ଓ ସୁନ୍ଦର ଉତ୍ସବ ମିଳନ ଏ ଦୃଶ୍ୟ । ରକ୍ ଉପରକୁ ଆସି ତିନୋଟି ସାଗରର ସରାକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି- ବଜୋପସାଗର, ଭାରତ ମହାସାଗର ଓ ଆରବ ସାଗର । ଦୂରକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ଝହିଲେ ସେମାନଙ୍କର ଜଳଧାରାର ରଙ୍ଗ ପରମରଠାରୁ ଭିନ୍ନ ବୋଲି ବାରି ହୋଇଯାଉଥିଲା । ଆମେ କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ଭାରତର ସ୍ଥଳଭାଗ ଉପରକୁ ଫେରିଥାସି କନ୍ୟାକୁମାରୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଏବଂ ଆରବ ସାଗରରେ ସ୍ମୂର୍ଯ୍ୟ ଅଷ୍ଟ ହେଉଥିବାର ମନମୋହକାରୀ ବିହଳ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଥିଲୁ । ମୁଁ ରାତିରେ ମୋ Diaryରେ ଜଂରାଜୀରେ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ବିଷୟରେ ଲେଖିଥିଲି- “Cape Camerin is a wonderful sight where three oceans meet, distinctly marked from each other. West to Rock temple in the afternoon, saw the sunset in a broad spectrum of Arabian sea, simply a wonderful sight. The image of Goddess Kanyakumari appeared more human like than that of a Goddess with all her lusterous maiden beauty.” ସକାଳେ କିନ୍ତୁ ଭାରତ ମହାସାଗରରେ ଆମେ ସ୍ମୂର୍ଯ୍ୟଦୟ ଦେଖିପାରିଲୁ ନାହିଁ; କାରଣ ଆକାଶରେ ମେଘ ଘୋଟି ରହିଥିଲା । ଘଷାଏ କାଳ ଅପେକ୍ଷା କରି ବ୍ୟଥିତାରେ ଫେରିଲୁ । ଭାହୁମୁହଁର୍ଗରୁ କିନ୍ତୁ ଧାବରମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପୋଡ଼ୁଆ ନେଇ ସମୁଦ୍ର ଭିତରକୁ ପାଲ ଉତେଇ ମାଛ ଧରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ସମୁଦ୍ରର ବାଚିମାଳାରେ ଧକ୍କା ଖାଇ ସେମାନଙ୍କ ପୋଡ଼ୁଆ ସତେଯେପରି ଜଳମର୍ଗ ହୋଇଯାଉଥିବା ପରି ମନେହେଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ନା, ବରଂ ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ବାଚିମାଳାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଉଥିବାରୁ ଉଠପତ ହେଉଥିଲା । ମାତ୍ରାସ ସିଥୋର କଥା ମନେପଡ଼ୁଥିଲା । ସଂଥା ହେବାମାତ୍ରେ ପ୍ରାୟ ୨୧ ଟି ଜାହାଜ ବିଭିନ୍ନ ରକମର ବଲ୍ବ ଜାଲ ସମୁଦ୍ର ବକ୍ଷରେ ନୀରବତାର ସହିତ ଲଙ୍ଘର ପକେଇଥିଲେ ।

ଏଠି କନ୍ୟାକୁମାରୀ ସମୁଦ୍ରବକ୍ଷ କୁମେ ଅନ୍ଧକାରାଙ୍ଗଳୁ ହୋଇଆସୁଥିଲା । ଆକାଶରେ ଯାହା ତାରକା ପଡ଼ିବି ଦାପ ଜଳିଲା ପରି ପ୍ରତିଭାତ ହେଉଥିଲେ । ଆମେ ବିବେକାନନ୍ଦ ହଞ୍ଚେଲକୁ ଫେରି ଆସିଲୁ । ସେଠି ସମୁଦ୍ରକୂଳ ଆଲୋକମାଳାରେ ଦିନ ପରି ଚମକୁଥିଲା । ଗାଧୁଆପାଧୁଆ ସାରି କେହି କେହି କିଣାକିଣି କରିବାକୁ ବାହାରିଗଲେ ।

ତା'ପରଦିନ ପ୍ରାୟ ସାତେ ବାରଟାବେଳେ ତ୍ରିରେତ୍ରମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବସି ଧରିଲୁ । ବସି ନଗରକୋଛେଳି ଭିତର ଦେଇ ଓ ଏଠା ବସି ଶାଷ୍ଟରେ କିଛି ସମୟ ରହି ଯାତ୍ରା କରିଥିଲା । ଏତେ ବଢ଼ି ବସି ଶାଷ୍ଟ ମୁଁ ଆଗରୁ ଦେଖି ନଥିଲି । ଏଠାରୁ ତାମିଲନାଡୁ ଓ କେଳକର ବଢ଼ବଢ଼ ସମସ୍ତ ସହରକୁ ବସ୍ତାତ୍ର ଉପଲଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ନଗରକୋଏଳ ଏକଦା କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି କାମରାଜନାଦରଙ୍କ ନିର୍ବାଚନମଣିଲୀ ଥିବାରୁ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତ ମନେହେଉଥିଲା ।

ଆମେ ସାତେ ଦୁଇଟାବେଳେ ତ୍ରିରେତ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଏଠାରୁ ଅନତିଦୂରରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବା ବିଷ୍ଣୁ ମନ୍ଦିର ଓ ଜଷ୍ଟ ପୋର୍ଟ ଅଞ୍ଚଳ ଦୁଇମହିଳା ବସିରେ ବୁଲି କାତୋଳମ୍ ସି ସୋରରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ସଂଧା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଆଉ ଦେଖିବୁ କ'ଣ ? ତ୍ରିରେତ୍ରମ ସହର ଓ ଷେସନକୁ ଫେରି ବାଙ୍ଗାଲୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରେଳେଯାତ୍ର ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ଆମେ ଯେଉଁ ଟ୍ରେନରେ ଉଠିଲୁ ସେ ଟ୍ରେନ୍ ନାମ ଥିଲା ୨୪ ଆଇଲାଷ୍ ଏକୁପ୍ରେସ୍ । ବୁକିଂ କିରାଣୀ ଆମ କନ୍ସେସନ୍ ପ୍ରମାଣପତ୍ରକୁ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବାରୁ କିଛି ହଜରାଣ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଭୁଲକ୍ରମେ ଆମ ଭକ୍ତମେଣିରେ Mysore ଶହଟି Meysore ବୋଲି ଲେଖା ଥିଲା । ତାକୁ ସେ ସଂଶୋଧନ କରିପାରିଥାନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ତା' କଳା ନାହିଁ । ଆମକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସଂଶୋଧତ ଫର୍ମ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ହେଲା । ଆମେ କିଛି ବଳକା କନ୍ସେସନ୍ ଫର୍ମ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାରୀଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ଥାଇ ପାଖରେ ରଖିଥିଲୁ । ସେଥିରେ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ତକ୍ରର ବଂଶୀଧର ମହାନ୍ତିକ ଦସ୍ତଖତ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ତଥାପି ମୁଁ ଯାଇ ଆସିଷ୍ଟ ଷେସନ ମାନ୍ଦରଙ୍କୁ ସବୁ କଥା ବୁଝାଇ କହିଲି । ସେ ଜଣେ ତାମିଲନାଡୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ଓ ଆମକୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ବରି ପ୍ରାୟ ଜନଶୂନ୍ୟ ଥିଲା । ସେଇ ବରିରେ ଉଠିଯିବାକୁ ସେ ଆମକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଆମର ରିଜର୍ଭେସନ ନଥିଲେ ବି ଆରାମରେ ଶୋଇ ଶୋଇ ଆମେ ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ।

କେଳକର ଲାଷ୍ଟେସ୍ ଖୁବ୍ ମନମୁଗ୍ଧକାରୀ । ରାତିଆତେ ନତିଆ ଗଛ । କୁତ୍ରଳନ୍ ଓ କୋଟିନ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଖୁବ୍ ବଢ଼ବଢ଼ ଜଳଦ୍ରୋଣୀ (Water rifts) ଲାଷ୍ଟେସ୍କାଳୁ ଘେରି ରହିଥାଏ ଓ ଅଦୂରସ୍ଥ ସମୁଦ୍ର ସହିତ (ଆରବ ସାଗର) ସହିତ ମିଶିଯାଉଥାଏ । ତଙ୍ଗା ଓ

ଆମର ହୁଲି ପରି ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ତଙ୍ଗାରେ ଆହୁଲା ମାରି କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ଯାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଆଖି ଅଟକି ଯାଏ । ଏ ଦ୍ରୋଣାର କତେ କତେ ଅସଂଖ୍ୟ ନତିଆଗଛ ଲଗାଲଗି ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାଏଟି; କେହି ବା ଦ୍ରୋଣୀ ଉପରକୁ ବାକି ଯାଇଥାଏଟି । ଦ୍ରୋଣୀରେ କେଉଁଠି ଭାସମାନ ଦଳ ତ କେଉଁଠି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦଳମୁକ୍ତ କାଚେକେନ୍ଦ୍ର ଜଳ ।

ଷେଷନଟିର ନାମ ମନେ ନାହିଁ । ଅଛ ବୟସର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିଏ ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ରେ ଆମୁହତ୍ୟା କରିଦେଲା- ତେଣୁ ତ୍ରେନ୍ କିଛି ସମୟ ଅଟକିବାକୁ ବାଧ । ପ୍ରାୟ ୨୨ ଘଣ୍ଟାର ଯାତ୍ରା । କୋଏମ୍‌ଯାତ୍ରୁର, ସାଲେମ ଷେଷନ- ଏ ରାଷ୍ଟ୍ର ମିରରଗର୍ଜରେ ନିର୍ମିତ । ଆମର ଯାତ୍ରା ଖୁବ୍ ଲୋଭନୀୟ ଥିଲା । ଛାତ୍ରୀମାନେ ବରାବର ସମ୍ମିଳିତ ସଂଗୀତ ଗାନ କରୁଥିଲେ । କେହି କେହି ଏକାଜୀ ମଧ୍ୟ ଗାନ କରୁଥିଲେ । ଫକୀରମୋହନ ଓ ଶ୍ରୀଚରଣ ଜିନିଷପତ୍ର ଉଠାଉଠିରେ ଖୁବ୍ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଅତତ୍ୟ ମୋତେ ବା ବିସେସ ଶତପଥାଙ୍କୁ କୌଣସି ଲଗେଇ ବୋହିବାକୁ ଦେଉ ନଥିଲେ ।

ମହୀଶୁରରେ ଆମେ କଷ୍ଟାଙ୍କୁ ବସ୍ତୁ ସର୍ବସ୍ଵ ଯୋଗେ ବହୁ ରମଣୀୟ ଓ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନରେ ବୁଲାବୁଲି କରିଥିଲୁ । ବୃଦ୍ଧାବନ ଗାର୍ଡେନ, ଟିପୁସ୍ତଳତାନଙ୍କ ପ୍ରାଣେସ୍, ଲକିତା ପ୍ରାଣେସ୍- ଏସବୁ ଖୁବ୍ ଦର୍ଶନୀୟ ଥିଲା । ଝମୁଣ୍ଡା ହିଲର ପାହାଡ ଉପରେ ବିରାଟ ଜିହ୍ଵା କାଢି ଖର୍ପର ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଝମୁଣ୍ଡା ଦେବାଙ୍କ ଦେଖି ବିସ୍ମିତ ହୋଇଥିଲୁ । କୌଣସି ପାହାଡରେ ବିରାଟ ଶିବଲିଙ୍ଗ ଓ ଅତିକାୟ ବୃଷତ ମୂର୍ଚ୍ଛ ବିରାଟ ବିରାଟ ପଥର ଖଣ୍ଡରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଦେଖିଥିଲୁ ।

ମହୀଶୁରରେ (CII) ଡାରରେକୁର ଥିବା ଡକ୍ଟର ଦେବୀପ୍ରସନ୍ନ ପଞ୍ଜନୀୟକଙ୍କ ସହିତ ଆମର ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସେ ବୋଧହୁଏ କାବେରୀ ହଷ୍ଟେଲରେ ଆମେମାନେ ରହିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଇଥିଲେ । ଆମେ ୨୭/୧ (ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସ) ସକାଳେ ସେଇ ହଷ୍ଟେଲ ସାମ୍ବାରେ ହେଉଥିବା ପତାକା ଉତୋଳନ ଉପବରେ ଯୋଗଦେଇ ବସ୍ତ, ଅଟୋରିକ୍ଷା ଓ ଡକ୍ଟର ପଞ୍ଜନୀୟକଙ୍କ କାରରେ ମୋ ସମେତ ପରିବାର (ପ୍ରତିରା ଓ ପେନି) ରେଳ ଷେସନ ଅଭିମୁଖେ ବାହାରିଲୁ । ମହୀଶୁର-ବାଙ୍ଗାଲୋର ଏକ୍‌ପ୍ରେସ ଖୁବ୍ ସଫାସୁତୁରା ଭଲ ତ୍ରେନ୍ଟିଏ ପରି ମନେହେଲା । ସେଥିରେ ଚେଯାରକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ବାଙ୍ଗାଲୋର ଷେସନରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ କେହିକେହି ସପିଙ୍ଗ ପାଇଁ ପାଖ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ଓ ପ୍ରତିଭା ଖୁବ୍ କୁନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଥିବାରୁ ଆମେ ହେଟିଙ୍ଗ ରୁମରେ ବସିରହି ପରିବର୍ତ୍ତୀ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ଏକ୍‌ପ୍ରେସ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲୁ । ଭାଗ୍ୟ ଭଲ ଆମକୁ ଏ ଗାତିରେ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ପାଇଁ ରିଜର୍ରେସନ ମିଲିଗଲା । ଅତତ୍ ରାତି ଜର୍ଣ୍ଣରେ ଶୋଇ ଶୋଇ ଯାଇ ହେବ ।

୨୮. ୧.୭୯ ସକାଳ ୯ଟାରେ ଆମ ଟ୍ରେନ୍ ହାଇଡ୍ରାବାଦ ଷେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।
 ଆମ ପାଇଁ ବନ୍ଧୁ ନୃସିଂହ ପ୍ରସାଦ ତ୍ରୀପାଠୀ ତାଜମହଲ ହୋଟେଲରେ କେତୋଟି ରୁମ୍ ଓ
 ଡର୍ଜରୀ ଯୋଗାତ କରିଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଆମକୁ କୌଣସି ଝର୍ଜ ଦେବାକୁ
 ହୋଇନଥିଲା । ଏହାଛତା ସେ ଦୁଇଟି ଭତ୍ତା ଗାତି ଓ ତାଜମହଲ ହୋଟେଲର ମାଲିକ
 ଦେଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଆୟାସତର କାରରେ ଆମେ ୧ ଟଙ୍କି.ମି. ଦୁରବର୍ଷୀ ଗୋଲକୁଣ୍ଡା
 ଦୂର୍ଗ, ସୁଲତାନ ସାଗର, ଅଞ୍ଚୁର କ୍ଷେତ, ଚିତ୍ତିଆଖାନା ବୁଲାବୁଲି କରି ହୋଟେଲକୁ
 ଫେରି ଆସି ଲଞ୍ଚ ନେଇଥିଲୁ । ଜନିରା ପାର୍କରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ବୁଲାବୁଲି
 କରିଥିଲୁ । ଓପରାଙ୍ଗ ଅର୍ଥାତ୍ ଲଞ୍ଚ ପରେ ସାଲାରଜଙ୍ଗ ମ୍ୟକିଯମ୍ ଓ ଶରମିନାର ସାଇରେ
 ମଧ୍ୟ ବୁଲାବୁଲି କରିଥିଲୁ । ରାତିରେ ପିଲାମାନେ ସିନେମା ଦେଖିବାକୁ ଗଲାପରେ ଆମେ
 ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଫେନି ଓ ପ୍ରତିଭା ଶ୍ରୀ ତ୍ରୀପାଠୀଙ୍କ ଘରକୁ ରାତ୍ରି ଭୋଜନ ପାଇଁ ଯାଇଥିଲୁ ।
 ପ୍ରକୃତରେ ଶ୍ରୀ ତ୍ରୀପାଠୀ ଏଠି ଜନକମଟ୍ୟାକୁ ବିଭାଗରେ ଜଣେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାରୀ ନଥିଲେ
 ଆମେ ଗୋଟିଏ ଦିନରେ କେବେବି ବୁଲାବୁଲି ସାରିପାରି ନଥାନ୍ତୁ । ପିଲାମାନେ ସେଥିପାଇଁ
 ତାଙ୍କୁ ଶୁଭ କୃତ୍ସମ୍ଭବା ଜଣାଇଥିଲେ । ସକାଳବେଳା ସମସ୍ତେ ବୁଲାବୁଲି କରି ପାଖରେ
 ବଳିଥିବା ବଳକା ଅର୍ଥରେ ନାନା ଜିନିଷ କିଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇଟି
 ପ୍ଲାଷ୍ଟର ଅପ୍ପ, ପ୍ରାରିସର ହାତୀ କିଣିଥିଲୁ । କିଛି ଷେନଲେସ୍ ଷିଳର ବାସନ ଓ କିଛି
 ବେଡ଼ସିଟ୍ କିଣିଥିଲୁ । କୋଣାର୍କ ଏକପ୍ରେସ ସିନ୍ଧୁରାବାଦ ଷେସନରୁ ଠିକ୍ ସାତେ
 ଗୋଟାଏ ବେଳେ ଛାଡ଼ୁଥିଲା । ତେଣୁ ପାଖ ସୁଲଭ ହୋଟେଲରେ ଖାଇଦେଇ ଆମେ
 କୋଣାର୍କ ଏକପ୍ରେସ ଟ୍ରେନ୍ ଧରି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଭିମୁଖେ ବାହାରିଲୁ । ଏତେବିନର
 ଜର୍ଣ୍ଣରେ କେହି ଅସୁବିଧା ଭୋଗିନଥିଲେ ବା କାହାର ଦେହ ଖରାପ ହୋଇନଥିଲା ।
 ସବୁ ସ୍ଵାନରେ ରହିବାର ସୁବିଧା ମୋ ବନ୍ଧୁମାନେ କରିଦେଇଥିବାରୁ ଆମେ ଆନନ୍ଦରେ
 ବୁଲାବୁଲି କରିଥିଲୁ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିଲାମାତ୍ରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସ ଦିନ କବି
 ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ମରିଯାଇଥିବା ଖବର ପାଇ ମୁଁ ବିଶେଷ ଦୁଃଖତ ହୋଇଥିଲି, କାରଣ
 ତକ୍ର କୁଞ୍ଚବିହାରୀ ଦାଶକ ଯୋଗୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ବେଶ ଭଲ ପରିଚୟ ଥିଲା ।
 ‘ଧରିତ୍ରୀ’ ଦୈନିକରେ ମୋର ଲେଖା ‘ବିଶାଦବାଦୀ କାବ୍ୟ ନାୟକ ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ’
 ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ତରଫରୁ ଆୟୋଜିତ ଶୋକସଭାରେ
 ତକ୍ର ଗୋପାନାଥ ମହାତ୍ମି, ମନୋରଙ୍ଗନ ଦାସ, ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ଓ ମୁଁ ଆଲୋଚନା
 କରିଥିଲୁ । ଓଡ଼ିଆ ଉପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ଶୋକସଭାର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ
 ମୋ ଥେବିସରେ ଲେଖିଥିବା ତଥ୍ୟକୁ ଭିତ୍ତିକରି ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଏହି ଶୋକ ସଭାରେ
 ଏକ ଦୀର୍ଘ ଭାଷଣ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲି । ଓଡ଼ିଶା ପୂର୍ବ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ‘ବୈକୁଣ୍ଠ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୩୭

ପରିକ୍ରମା' ପୁଷ୍ଟକଟି ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ନୈତିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ତକ୍କର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ (ସରାପତି, ପୂ.ପୂ.ସଂ)ଙ୍କୁ ଏ ପୁଷ୍ଟାବ ଦେବାରୁ ସେ ଖୁବ୍ ଉପାହର ସହିତ ଏ କାମରେ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ଏହା ଥିଲା ଆମ ସଂସଦର ୧୭ମୀ ପରିକ୍ରମା ଅର୍ଥାତ୍ ‘ବୈକୁଣ୍ଠ ପରିକ୍ରମା’ । ତା’ର ମୁଖବନ୍ଦରେ ମୁଁ ଯାହା ଲେଖାଥିଲି ତାହାକୁ ଉତ୍ତର କରିବା ଅପ୍ରାସଂକିଳି ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ଭାବୁଛି ।

ସ୍ଵର୍ଗତ କବି ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଜଣେ କବି ଓ ଶିକ୍ଷକ ଭାବେ ବିପ୍ଳବୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ଥିଲେ । ଜୀବନରେ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପାଇଁ ସେ କାହା ପାଖରେ ହାତ ପାତି ନାହାନ୍ତି । କାହା ପାଖରେ ନାତି ସୀକାର କରିନାହାନ୍ତି । ଅର୍ଥକୁ ଅନର୍ଥ ବୋଲି ଭାବି କି ବିହୁଳ ଗାସାର୍ୟ ଓ ଉତ୍ତର ଭିଦାର୍ୟରେ ସେ ପ୍ରଭୁକ୍ତଠରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଦୀକ୍ଷା ମାଗିନେଇଛନ୍ତି; ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ଆମ ସମାଜରେ ଏକାନ୍ତ ଅସାଭାବିକ । ବୋଧହୁଏ ସେଇ ମନନଶାଳତାରୁ କାବ୍ୟ କବିତା ଲାଗୁ ଅର୍ଥକୁ ସେ ନାନାଭାବରେ ଦାନ କରିଯାରି ଶେଷକୁ ନିଜ ପ୍ରକାଶିତ ସମସ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ, ପ୍ରକାଶିତ ଓ ଅପ୍ରକାଶିତ ଲେଖାର ଉତ୍ତର ଅଧିକାରରୁ ଉକ୍ତଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ହାତରେ ଅର୍ପଣ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏକ ‘ଦୃଷ୍ଟି ଲେଖକ ସାହାଯ୍ୟ ପାଣ୍ଟ’ ସୃଷ୍ଟି କରିଯାଇଛନ୍ତି । ସେହି ପାଣ୍ଟରୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦୃଷ୍ଟି ଲେଖକମାନଙ୍କୁ କିଛି କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ଏ ପାଣ୍ଟର ଅଭିଭୂତ ଓ ସୁବିନିଯୋଗ ପାଇଁ ଧାରାବାହିକ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ନ ହେଲେ ବୈକୁଣ୍ଠନାଥଙ୍କ ଅମର ଆମ୍ବା ଆଶ୍ରାସନା ପାଇବ କି ? ବୈକୁଣ୍ଠନାଥଙ୍କ ରାଣୀହାଟସ୍ଥିତ ବାସରୁଛକୁ ଗଲେ ଯେ କେହି ଉପଲବ୍ଧି କରିବ ଯେ କି ବିପୁଳ ବୈରାଗ୍ୟରେ କବି ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ । ଭଲ ଆସବାବଟିଏ ନ ଥିଲା । କାନ୍ତରେ ରାତିମତ ଚୁନ ଦିଆଯାଇପାରୁ ନଥିଲା; ନିଜର ଭଲ ଆଲୋକ ଚିତ୍ରଟିଏ କାନ୍ତରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇ ନ ଥିଲା । ପୁଷ୍ଟକ ଓ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଗୁଡ଼ିକ ସଜତା ହୋଇ ରହିବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସେଲପ ନ ଥିଲା । ରାତିମତ ଧୂଳି ଧାତିବାକୁ କିମ୍ବା ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଉତ୍ତରାତିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ କେହି ସହକାରୀ ନ ଥିଲେ । ଏବେ ବି ତାଙ୍କ ଘରେ ଖେଳିଲେ କବିଙ୍କର ବିରିନ୍ଦ ବୟସର ପଚାଚିତ୍ର ମିଳିବ ନାହିଁ । ଏହିପରି ବିଶ୍ୱଯ ଆସନ୍ତିଶୂନ୍ୟ ବୈରାଗ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ବାର୍ଷକ୍ୟର ଯତ୍ନା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଓ ତା’ ସହିତ ସମୟର ପରିବର୍ତ୍ତ ଅବମୂଲ୍ୟାୟନ, କ୍ଷମତାଲିପ୍ସା ଓ ଲୋଲୁପତା ଓ ଅମାନବିକ ବର୍ବରତାକୁ ଉପହାସ କରୁଥିଲେ ।

୧୯୭୯ - ଶାରଳା ପୁରସ୍କାରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା

ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞାପନ ଆଣିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ଜମାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଡକ୍ଟର ବଂଶାଧର ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ତାଙ୍କ ବାସବନକୁ ପାଇଥିଲି । ବାଟରେ ହଠାତ୍ ଚିନ୍ତା କଲି ଏଇ ମରକାରେ ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ସ୍ଥାପନ ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବି । ଜାତୀୟ ପ୍ରରରେ ସାହୁ ଜୈନଗ୍ରୂପ ‘ଆନପୀଠ’ ପୁରସ୍କାର ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି ଓ ବାର୍ଷିକ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ରୂପେ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କୁ ଦେଉଛନ୍ତି । ଡକ୍ଟର ପଣ୍ଡା ସେଇ ମର୍ମରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବାର୍ଷିକ ପୁରସ୍କାର ଦେବା ଉଚିତ ହେବ- କାରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ଶିଳ୍ପତି ।

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଏ କଥା କହିବାରୁ ଡକ୍ଟର ପଣ୍ଡା ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଜଳା ପଣ୍ଡା ମୋତେ କହିଲେ ଆମର ଆପରି ନାହିଁ- କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଏଥିପାଇଁ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି ତ ? ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିବାରୁ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ମୋର ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲି । ପୁନଃ ତାଙ୍କୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କଟକର ବରିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସଭାରେ ଏକାଠିକରି ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କରାଗଲେ ଭଲ ହେବ ବୋଲି କହିଲି ଓ ସେଇ ସଭାରେ ଏହାର ପରିଚଳନା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବୋର୍ଡ ମଧ୍ୟ ଗଠନ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି କହିଲି । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରାୟ ସପ୍ରାହକ ମଧ୍ୟରେ ଡକ୍ଟର ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ସଭାପତିରୁରେ ଜମା ହଲରେ ଏକ ସାରସ୍ଵତ ସମ୍ମେଲନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା । ପ୍ରାୟ ପରଶ ଜଣ ସାହିତ୍ୟକ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ଜଳା ପଣ୍ଡାଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ପାଞ୍ଜଳି ସାହିତ୍ୟକ ନେଇ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ସମିତି ଗଠନ କରାଗଲା । ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭାପତି ଓ ମୁଁ ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲୁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଡକ୍ଟର ଭୁବନେଶ୍ୱର ବେଷ୍ଟେରା, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର, ଡକ୍ଟର ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତି, ବେଶ୍ୱର ରାଉତ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ସମିତିକୁ ନିମନ୍ତିତ ହେଲେ । ପୁରସ୍କାର ପାଇବା ସମ୍ମାନନା ଥରା ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଥମରୁ ଏହି ସମିତିରେ ନିଆହୋଇ ନ ଥିଲା । ପୁରସ୍କାର ନାମ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁଯାୟୀ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ନାମରେ ନାମିତ ହେଲା ଓ ଏଥିପାଇଁ ଦଶସହସ୍ର ଧନରାଶି ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା । ସେବିନ ତାରିଖ ଥିଲା ୧୭/୧୧/୧୯୭୯ ମସିହା । ମୋତେ କଳିକତାସ୍ବର୍ଗ National Libraryକୁ ମୋର ପ୍ରଥମ Ph.D ଡାକ୍ତର ସୌଦାମିନୀ ନନ୍ଦଙ୍କୁ ନେଇଯିବାର ଥିଲା । ପ୍ରତିତା ମଧ୍ୟ ତା’ Thesis କାମ ପାଇଁ ଏଇ ପ୍ରମୁଖ ଲାଜବ୍ରେତାଙ୍କୁ ଯିବାକୁ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୭୯

ରୁହିଁଲା । ଆମେ ସେବିନ ସଂଧାରେ ପୁରୀ ଏକପ୍ରେସ ଯୋଗେ କଳିକତା ଯାଇ ଉଚ୍ଛଳ ଭବନରେ ତା' ପରଦିନ ରହିଥିଲୁ ।

ପ୍ରଥମ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ ସୁଧାହିତିୟକ ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ପୁଷ୍ଟକ 'କୁଳବୃଦ୍ଧ' ପାଇଁ । କୁନ୍ତ ୧୪ ତାରିଖ ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା ୧୯୭୯ ମସିହା ପାଇଁ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ପହିଲି ରଜ ତିଥିରେ ଏ ଉସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବ ବୋଲି ଲିଖିତ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ରହିଲା ।

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ଶାରଳା ସମ୍ମାନରେ ମଧ୍ୟ ପାଞ୍ଜଳଣ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତିୟକ ମାନପତ୍ର ଓ ଭଲ ଜୀବର ସହିତ ସମ୍ମାନିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ସେତେବେଳେ ଏ ପୁରସ୍କାରର ଉର୍ଦ୍ଧରେ ଥିବା ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ସାହିତିୟକ ଭାବେ ବିବେଚନା କରୁଥିଲୁ । ମୁଁ ବୋର୍ଡରେ ଆଲୋଚନା ବେଳେ ମୋ ମତାମତ ଉପସ୍ଥାପନ କରି କହିଥିଲି ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହିପରି କେତେଜଣ ସାହିତିୟକ-ସଙ୍ଗୀତଙ୍ଗ-ସମାଜସେବୀ-କଳାକାରଙ୍କୁ ଆମେ ସମ୍ବର୍ତ୍ତ କରିବା ଉଚିତ ହେବ । ତଦନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ଉସବରେ ତକ୍କୁର ହରେକୁଷ ମହତାବ, ତକ୍କୁର ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ, ତକ୍କୁର ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି, ତକ୍କୁର କାଳିଦୀ ଚରଣ ପାଣିଶ୍ରୀର ଓ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର (ପଢୁରାନନ୍ଦ) ଏହି ବିରଳ ସମ୍ମାନର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ । ଉସବରେ ଭାରତର ଯେଉଁ ଦୁଇଜଣ ବଳିଷ୍ଠ ସାହିତିୟକ (ଆନପୀଠ ସମ୍ମାନପ୍ରାୟ) ଯୋଗଦେଇଥିଲେ ସେମାନେ ହେଲେ ଶ୍ରୀ ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ହୀରାନନ୍ଦ ବାସ୍ତାୟନ (ଅଞ୍ଜେଯଜୀ) ଓ ବେଙ୍ଗଳର ଔପନ୍ୟାସିକା ଶ୍ରୀମତୀ ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେବୀ । ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀବଜ୍ରୀ ପଞ୍ଜନ୍ମାୟକ ଉସବକୁ ଉଦ୍ୟାନେ କରିଥିଲେ ଓ ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ବଂଶାଧର ପଣ୍ଡା ସଭାପତିତ୍ବ କରିଥିଲେ । ମୋର ଯେପରି ମନେହେଉଥିଲା ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀରେ କେବେବି ଏପରି ସାରସତ ଉସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଶାରଳା ପୁରସ୍କାରର ବହୁମୁଖୀ ସାହିତିୟକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ୧୯୮୮ ଏ ବର୍ଷ ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଗୁଣପୁରଠାରେ ଏକ ସାହିତିୟକ ସମ୍ମିଳନୀ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଆମେ ପ୍ରାୟ ପଦରଜଣ ସାହିତିୟକ ଏ ଯାତ୍ରାରେ ସାମିଲ ହୋଇଥିଲୁ ଓ ଗୋଟିଏ ମିନି ବସ୍ତରେ ଯାଇଥିଲୁ । ଗୁଣପୁର ଜଳେଜରେ ଆମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସାହିତିୟକ ସଭା ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ ଅଧ୍ୟାପକ ଶିବରାମ ପାତ୍ର । ଆମେମାନେ ସେଠାରେ ମିଟିଂ ସାରି ଥେରୁବାଲିଷ୍ଟି �IMFA Guesthouseରେ ରାତ୍ରିୟାପନ କରିଥିଲୁ ।

୧୯୮୦ ମସିହା

ମସିହା ଜାନୁଯାରୀ ପହିଲା ଅର୍ଥାତ୍ ନବବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଦିନଟିକୁ ମୁଁ ଶ୍ରୀମତୀ ମୋ ବାପାମାଆଙ୍କ ପାଖରେ କଟାଇବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲି । ଏପରି ଏକ ସୌଭାଗ୍ୟ ମୁଁ ଝର୍ହିଲେ

ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ପାଇନଥାଏ । କେହି କେହି ଏଇ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ପ୍ରଥମ ଦିନରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ପୁରା ଯାଇଥା'ଟି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭିଡ଼କୁ ତରେ । ପୁଣି ଭାବେ ମୋର ବାପା ମାଆ ମୋ ପାଇଁ ସବୁକିଛି । ଉଦ୍ଧବକ ଉତ୍ତି ମନେପତେ । ଭାଗବତକାର ସେ କଥା ଲେଖୁଛନ୍ତି- “ସକଳ ଚାର୍ଥ ତୋ ଚରଣେ / ବଦ୍ରିକା ଯିବି କି କାରଣେ” । ସେ ଅବଶ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଏ କଥାଟି କହିଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ପିତା ଓ ମାତା ତା’ ପାଇଁ ସର୍ବାଦସି ଗରାୟସୀ ବୋଲି ଶାସ୍ତରେ କୁହାୟାଇଛି । ପ୍ରକୃତରେ “ପିତା ଧର୍ମ ପିତା ସର୍ବ ପିତାହଁ ପରମ ତପ୍ତ, ପ୍ରାତରି ପ୍ରାତିମାପନେ ଗାୟକେ ସର୍ବଦେବତାଃ ।” ଆଜିକାଲି ଅବଶ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତି ବଦଳିଯାଇଛି । ମଣିଷମାନେ ଅଧିକ ନିଜ ପନ୍ଥ ଓ ସନ୍ତାନସନ୍ତତି ମନସ୍କ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ବୃଦ୍ଧ ପିତାମାନେ ବାର୍ଷକ୍ୟରେ ବହୁ ଅବହେଳା ଓ ଅବସୋଧ ମଧ୍ୟରେ କାଳ ଅତିବାହିତ କରୁଛନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କରିତ ପାଇଁ ଏହାଠାରୁ ବଳି ଅଧିକ ଦୁଃଖଦ କଥା କିଛି ଅଛି କି ?

ମୁଁ ଏରସମା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀର କେତେଇଣ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନବବର୍ଷରେ ସାକ୍ଷାତ ଜରିବାକୁ ମନେମନେ ସଂକଷ କଲି ଓ ଘରୁ ସୁଚର ଧରି ବାହାରିଗଲି । ପ୍ରଥମେ ପଙ୍କପାଳର ସରପଞ୍ଚ ବଂଶୀ ଭାଜନାଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ତା’ପରେ ଭାନୁ ମୋ ସାନ ଭଉଣୀ ଘର ବୋରିଖୁ ଗାଁକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେଠାରୁ ବାଲିଆର ବିଶ୍ୱାସ ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ସହୃଦୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଶ୍ରୀ ହାତିବନ୍ଧୁ ଶତପଥୀ, ଯୋରଗଦେଇର ଭଗବାନ ସ୍ଵାଇଁ, ସମାଗୋଳର କୁଳମଣି ମାମ୍ବୁ ଓ ସନ୍ତରାର ବୈରାଗୀ ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ନବବର୍ଷର ଶୁଭେଳା ଜୀପନ କରିଥିଲି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମତେ ରାଜନୀତିକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ଏରସମାର ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ ନାରାୟଣ ବୀରବର ସାମନ୍ତକର ବାର୍ଷକ୍ୟ ଆସିଯାଇଥିଲା ୪ ତାଙ୍କ ପନ୍ଥୀ ରନ୍ମାଳୀ ଜେମାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଗୃହଣ କରିପାରୁ ନଥିଲେ । ଏଠି କୌଣସି ଯୁବନେବୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଭୂମି ଉର୍ବର ଥିଲା । ମାତ୍ର ଦୁଇଦିନ ପରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୩/୧/୮୦ରେ ଲୋକସରା ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । କାରଣ କେହିରେ ଜନତା ସରକାର ଯାହାକି କେତୋଟି ଭାଜନେତିକ ଦଳର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ଗଜାୟାଇଥିଲା ପ୍ରଧାନମଣ୍ଡଳ ପଦ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଦଳର ବରିଷ୍ଟ ନେତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଲାଗି ରହିଲା । କେହି କାହାକୁ ସହିବାକୁ ବା ବାଟ ଛାତିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ଫଳରେ କେହିରେ ଭାଜନେତିକ ଅସ୍ତ୍ରରତା ସୁଷ୍ଟି ହେଲା ଓ ସରକାର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ମୁଁ ୧୨/୧/୮୦ ଶନିବାର ‘ଧରିତ୍ରୀ’ରେ ‘ଉଦ୍‌ବେଶ ଓ ଅବସାଦ’ ବୋଲି ଲେଖାଟିଏ ଲେଖ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ଏହା ଥିଲା ସମସାମ୍ୟକ ଭାଜନେତିକ ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ ଏକ ବିଷ୍ଣୁରଧାରା । ମାସ ଶେଷବେଳକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ୨୭ ତାରିଖ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିବସରେ ବନ୍ଦ ପ୍ରଦ୍ୟମ ବଳଙ୍କ ସଂପାଦନାରେ

ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା ‘ପ୍ରଗତିବାଦୀ’ରେ ‘ଅନଗ୍ରସର ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ’ ଶାର୍ଷକ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏଥରେ ମୁଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଗାଶନିକ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ତେଥା ଜାଣା ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟାନତା ବିଷୟ ତାତ୍ରେ ସମାଲୋଚନା କରିଥିଲି । ମୁଁ ଝକିରି ଜୀବନର ଆଗେମରୁହଁ ଥିଲି ଏଷାକ୍ଲିଶମେଣ୍ଟ ବିରୋଧୀ । ତେଣୁ ଖୁବ୍ ନିର୍ଭାକତାର ସହିତ ମୋ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥିଲି । ମୋତେ କେଜାଣି କାହିଁକି ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିସର ଭାରି ସଂକୁଚିତ ଲାଗୁଥିଲା । ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ଗଣ ଜୀବନକୁ ତେଣୁବାକୁ ମନ ଉଚାଚିତ ହେଉଥିଲା ।

ଫେବୃଆରୀ ୧୭ ତାରିଖରେ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଜନ୍ମିରାଗାନ୍ଧି ସରକାର କ୍ଷମତା ହାସଳ ପରେ ୧୮ ଚି ରାଜ୍ୟର ଅଣକଂଗ୍ରେସ ସରକାରକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଘୋଷଣା କଲେ । ସେମାନେ ଆଉ ଦୁଇବର୍ଷକାଳ କ୍ଷମତାରେ ରହିପାରିଥାଏ; କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଜନତା ଜନାର୍ଦନଙ୍କ ଆସ୍ତା ହରାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଜନ୍ମିରାଗାନ୍ଧି ଉପ୍ରସରରେ ଘୋଷଣା କଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଥିବା ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମିଧାନିକ ବାଧାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯିବାକୁ ଅଧାଦେଶର ସୁଯୋଗ ନିଆଗଲା । ତେଣୁ ଓଡ଼ିଶା ସମେତ ଯୁ.ପି., ପଞ୍ଜାବ, ବିହାର, ଗୁଜ୍ରାଟ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଓ ତାମିଲନାଡୁର ସରକାରଙ୍କୁ ବରଣୀଷ୍ଠ କରାଗଲା । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଅଣକଂଗ୍ରେସ ସରକାର ଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ନିର୍ବାଚନ ହେବା ପାଇଁ ବିଶୁଳ ବାଜିଲା । ମୁଁ ହଠାତ୍ ନିର୍ବାଚନରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ଆଶାୟୀ ହୋଇପାରିଲି । ଏହା କ’ଣ ମୋର ସୁପ୍ର ଜାହା ଥିଲା ଯାହା ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ? ଥରେ ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ଦଳୀୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିବାଦର ଶିକାର ହୋଇ ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ଟିକେଟ ପାଇବାର ପ୍ରାକ୍ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଦିଲ୍ଲୀ ନିଷ୍ପରିରେ ତାହା ହରାଇଥିଲି । ତା’ପରେ ମୋର ରାଜନୀତି ପାଇଁ ଏକପ୍ରକାର ଶୁଶ୍ରାନ ବୈରାଗ୍ୟ ଆସିଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ମୋର ରିସର୍ଚ କାମରେ ଓ ପଢାଇଲେଖାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା ସହିତ ବେଳେବେଳେ ସମାଜର ଅନାହର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଖୁବ୍ ତାତ୍ରେ ଭାଷାରେ ମୋ ମତାମତ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲି । ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଲେଖା ପୁନଃ ‘ଧରିତ୍ରୀ’ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ଯାହାର ଶାର୍ଷକ ଥିଲା ‘କୁଜଙ୍ଗ, ନାରାୟଣ ଓ ନାରାୟଣପୁର’ । ଏ ତିନୋଟି ସ୍ଥାନରେ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଘଟିଥିବା ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାକୁ ନେଇ ମୋର ଏ ଲେଖା ଖୁବ୍ ସମ୍ମେପନୋପନୋଗା ଥିଲା ।

ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଜଗତସିଂହପୁର ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରୁ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜୟମୁକ୍ତ ହେଲେ । ତାଙ୍କୁ ସମର୍ପନା ଜଣାଇବା ପାଇଁ ମାର୍କ୍ ଓ ତାରିଖରେ

ଏରସମାରେ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧନା କମିଟି ଗଠନ ହେବାର ଥିଲା । ମୁଁ ଏଥରେ ଯୋଗଦେଇ ମୋର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କିନ୍ତୁ ସୁଚିତ୍ତ ବନ୍ଦବ୍ୟ ରଖିଥିଲି । କିଛି ବନ୍ଦୁ ମୋ ବନ୍ଦୁତା ଖୁବ୍ ପ୍ରତାବଶାଳା ଥିଲା ବୋଲି ମୋତେ ପରେ ସାକ୍ଷାତ କରି କହିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଥିଲା ଏକ ଜର୍ମୀ ସମ୍ବିଳନୀ । ମୋ ବନ୍ଦବ୍ୟ ତାଟ/୩/୮୦ ‘ସମାଜ’ରେ ବିସ୍ତୃତଭାବରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏହି ସମାଦ ମୋ ପ୍ରତିଦିନୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ବିଷାଦବୋଧ ଆଣି ଦେଇଥିଲା ନିଷ୍ଠା । ସେମାନେ ମୋତେ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ସଂଗଠିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । ବାଲିକୁଦାର ବିଧାୟକ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ର ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଥିଲେ ଓ ମୋ ପ୍ରତି ଆବୌ ସଦୟ ନ ଥିଲେ । ମୁଁ ତ ଏମାନଙ୍କୁ ଆଉ ଟିକେଟିଏ ପାଇଁ ଖୋସାମଦ୍ଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନେ ସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବେ ମୋଠାରୁ ମାନସିକ ଦୂରତା ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ତା୧୦/୩ରେ ପଞ୍ଜପାଳ, ପାଟପୁର, ମଲାସାହି ଓ ନୂହାତି - - ଏହି ଝରୋଟି ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର ଗୋଟିଏ ଜର୍ମୀ ସମ୍ବିଳନୀ ପଞ୍ଜପାଳ ହାଇସ୍କୁଲ ହଳରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ମୁଁ ସେଥରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ସାର କାରଖାନାକୁ ନେଇ ଉଠିଥିବା ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଅଧିକ ଆଲୋକପାତ କରିଥିଲି । ଅନ୍ୟ କଥାଟି ଥିଲା କାହାଜ ତିଆରି କାରଖାନା ସଂପର୍କୀୟ । କିନ୍ତୁ ଏ କାରଖାନା ପାଇଁ ନା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ନା କେନ୍ତ୍ର ସରକାରଙ୍କର ଥିଲା ମୁଣ୍ଡ ବ୍ୟଥା । ମୁଁ ଏହି ସଭାରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଜଳା ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଗାତ୍ରିଏ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି ଓ ସେ ତା’ ପଠାଇଥିଲେ । ଗାତ୍ରି ପାଖରେ ଥିବାରୁ ମୁଁ ମିଟିଂ ପରେ ଆଉ କିଛି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲି । ହାତିବନ୍ଦୁ ବାବୁ ଖୁବ୍ ସତର୍କତାର ସହିତ ସବୁ କାମ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ମୋତେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଭାବେ ସହଯୋଗ କରୁନଥିଲେ କାଳେ ଜେମା ଓ ସାଆନ୍ତେ ସେଥିପାଇଁ ବିଗିତିବେ ।

ମୁଁ ପଞ୍ଚାୟତ ଗଣ୍ଡ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅବ୍ୟାହତ ରଖିଥିଲି । ୧୫ ମାର୍ଚ୍ଚରେ କୁଳଙ୍ଗ, ଗୋପାଆକୁଦ ଓ ଗଣ୍ଡିକୀପୁର- ଏଇ ତିନୋଟି ପଞ୍ଚାୟତରେ ବୁଲି ମୋ ପ୍ରାର୍ଥନା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଦସ୍ତଖତ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲି । ହାତିବନ୍ଦୁ ବାବୁ ସେପରି କିଛି ଦସ୍ତଖତ ଦେବାକୁ ଅନିଲ୍ଲା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ବି ମୋତେ ଭଲପାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା କ୍ରମେ ଦୃଢ଼ତର ହେଉଥିଲା ।

ତା’ ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ତା୧ ଅରିଖରେ ନୂହାତି ପଞ୍ଚାୟତରେ ମିଟିଂ ଉକାଇଥିଲି କିନ୍ତୁ ଏ ପଞ୍ଚାୟତର ଲୋକେ ଜନତାଦଳର ଯୁବନେତା ଦାମୋଦର ରାଉଡ଼ଙ୍କ ଭୟରେ ମିଟିଂକୁ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଘ.୪.୩୦ମିନିଟ୍‌ରେ ହେବାକୁ ଥିବା ସରା ଶେଷକୁ ଡଳାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା, ତା’ ପୁଣି ଆମେ ଝରି ପାଞ୍ଚଶଣ କେତୋଟି ଗାଁ ପରିକ୍ରମା କରିବା

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୭୩

ପରେ । ଯାହାହେଉ ଶେଷକୁ ଖଲିଶ ପରିଶ ଜଣ ଆସିଲେ ଓ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ବୋଧନ ଦେଇଥିଲି । କାଳେ ଶାତି ଭଗ୍ନ ହେବ ସେଥିପାଇଁ ଥାନାରୁ ଦୁଇଜଣ ପୋଲିସ୍ ଆସି ସଭା ସ୍ଵଲଭେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥିଲେ ।

ମୁଁ ଏପିଲ୍ ପହିନା ଦିନ ପାରାଦୀପରେ ଉକ୍ତଳଦିବସ ଉପଲକ୍ଷେ ଏକ ଜଣ ସଭା ପାଇଁ କର୍ମୀ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବାରେ ସେମାନେ ଆଚରିକତାର ସହିତ ଅନୁମୋଦନ କରିଥିଲେ । ମୁଁ କାଳବିଳମ୍ବ ନ କରି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମଲିକ ଓ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଥ (ଉତ୍ତର ଏମ.ପି.)ଙ୍କୁ ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଠିକଣାରେ ଟେଲିଗ୍ରାମ କରିବସିଲି । ସେମାନେ ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗ ଦେଲେ ମୋର ରାଜନୈତିକ ପତିଆରା ବୃଦ୍ଧିପାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କେହି ଉତ୍ତର ଦେଲେନି । ତେଣୁ କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀବଳ୍ଲଭ ପଞ୍ଚନାୟକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଟେଲିଗ୍ରାମ କଲି ଯଦିଓ ଜାଣିଥିଲି ତାଙ୍କୁ ପାରବା ଏତେ ସହଜ କଥା ନ ଥିଲା ।

ମୁଁ ଏଇ ଉକ୍ତଳଦିବସ ଆୟୋଜନକୁ ମୋର ସମାନର ପ୍ରଶ୍ନ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି । ତେଣୁ ପୋର୍ଟ ଚେଯାରମ୍ୟାନଙ୍କୁ ଭେଟି ମୋ ସହିତ ପୋର୍ଟ ସଂସ୍କା ମଧ୍ୟ ଉତସ ପାଳନ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ଏହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ସଭା ଥିଲା ଓ ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣକୁ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା । ବେଶି ସଖ୍ୟାରେ ପାଖ ପାଖ ପଞ୍ଚାୟତରୁ କିପରି ଲୋକ ଆସିବେ ସେଥିପାଇଁ ବାଲିତୁଠୁ, ଜିଙ୍କିଆ ଓ ନୂଆଗୀ ପଞ୍ଚାୟତରେ ଭୁଲି ବିଶିଷ୍ଟ ରାଜନୈତିକ ଲୋକ, ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଯୋଗଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା (ପ୍ରକାଶରପତ୍ର) ମଧ୍ୟ ବାଣିଥିଲି । ଝରିଦିନ ପୂର୍ବରୁ ପାରାଦୀପ ଯାଇ ସେଠାରେ ସମସ୍ତ ଆୟୋଜନର ଚୂଡାନ୍ତ ସମୀକ୍ଷା କରି ପୁଣି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିବା ପାଇଁ ପୋର୍ଟ ଗେହାଉସ୍ (ଭୁବନେଶ୍ୱର) ତରଫରୁ ମୋ ପାଇଁ ଗାତ୍ରିତିଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ପୋର୍ଟ ଏ ଉତସ ପାଇଁ କିଛି ଖର୍ଚ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

ପାରାଦୀପରେ ସମସାମ୍ୟିକ ଭାବେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଗୋଟାଏ ଶ୍ରୀମିକ ଦଙ୍ଗା ହୋଇଗଲା । ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ମରିଗଲେ ଓ ଅନେକ ଆହୁତ ହୋଇ ତାତ୍ତ୍ଵରଖାନାରେ ଚିକିତ୍ସା ହେଲେ । ଘନଗଲିଆ ଓ ବଡ଼ ପଡ଼ିଆରେ ଏ ଦଙ୍ଗା ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀମିକମାନଙ୍କ ବସ୍ତିକୁ ଅନ୍ୟ ଦଳର ଲୋକମାନେ ପୋଡ଼ିଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଦୁଃସ୍ଵର୍ଲଭ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଘନଗଲିଆ ଓ ତାତ୍ତ୍ଵରଖାନାରେ ଭେଟିଥିଲି ଓ ଯତ୍କିନ୍ତୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲି ।

ପାରାଦୀପରେ ସେଠା କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ, ହାଇସ୍କୁଲର ଶିକ୍ଷକ ଓ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ, ଦୁଇ ବିଶିଷ୍ଟ ଶ୍ରୀ ରବି ସ୍ଵାର୍ଜୀ ଓ ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଭେଟି ଉକ୍ତଳଦିବସ

ଆযୋଜନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲି । ପୋର୍ଟ ଚେଯାରମ୍ୟାନ୍ ଓ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ଭେଟି ଗେଷମାନଙ୍କ ସାମୟିକ ରହଣି ଓ ଭୋଜନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ସବୁକିଛି ଚାତ୍ର କରିବାକୁ ହେଲା । ତକ୍ତର ମନୁଥ ନାଥ ଦାସ ଆମର ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଥିଲେ ଓ ଶୈଷ ମୁହଁର୍ଗରେ ଅର୍ଥନୀତି ବିଶାରଦ ତକ୍ତର ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ବନ୍ଦା ଭାବେ ଯୋଗଦେବାକୁ ସମ୍ମତି ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଡେରିରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମଳିକ (ଏମ.ପି.) ଯୋଗ ଦେବେ ବୋଲି କହିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବରେଣ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବରେ ଏ ନିମନ୍ତଣପତ୍ରରେ ଲେଖା ଯାଇଥିଲା । ସେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଆସୁଥିବା ଖବର ପାଇ ଏରୋଡ୍ରମକୁ ଗଲି ଓ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ନିମନ୍ତଣପତ୍ରଟି ଧରାଇ ଦେଲି । ସେ ମୋ ପ୍ରତି ସେମିତି କିଛି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ ନ କରିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଖୋସାମଦ୍ କରିବାକୁ ଭାବିଲି ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେଉଁ ଦୂର ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନେବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି ସେମାନଙ୍କ ବିଦ୍ବରା ସଂପର୍କରେ ଓଡ଼ିଶା ଲୋକେ ଭଲଭାବେ ଜାଣିଥିଲେ । ତେଣୁ ଉତ୍କଳଦିବସ ପରି ମହାନ ଦିବସକୁ ଶ୍ଵର ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ମୋର ପତିଆରା ବୃଦ୍ଧିର ଆଉ ଅଭିଳାଷ ନ ଥିଲା । ଶହ ଶହ ସଂଖ୍ୟାରେ ନିମନ୍ତଣପତ୍ର ଓ ପ୍ରାୟ ହଜାର ସଂଖ୍ୟାରେ ପାଖଲେଟ୍ ବଞ୍ଚା ଯାଇଥିଲା । ଜିପରେ ମାଇକ୍ ବୁଲି ପ୍ରାଇର ମଧ୍ୟ କରିଥିଲା । ସିରିଲ ସେଷ୍ଟରରେ ଏ ସରା ଆଯୋଜିତ ହୋଇଥିବାରୁ ହଲ ଜନସଂଖ୍ୟାରେ ଉଛୁଳି ପତିକ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ।

ପହିଲା ଦିନ ଗେଷମାନଙ୍କୁ ନେବା ପାଇଁ ପୋର୍ଟ ତରଫରୁ ଗାତି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା । ଏହା ପୋର୍ଟ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନର ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା । ମୁଁ ତକ୍ତର ମନୁଥନାଥ ଦାସଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଘରୁ ଓ ତକ୍ତର ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଚଣ୍ଡିଶୋଇରୁ (ମହାବିନାୟକ) ଗାତିରେ ନେଇଥିଲି । P.G. Economics Dept.ର ଗୋଟିଏ ପିକନିକରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ସେ ଆଗରୁ ଶିକ୍ଷକ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମହାବିନାୟକ ପର୍ବତ ନିକଟ ଶୈବପାଠକୁ ଝଲିଯାଇଥିଲେ । ଆମେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ପାରାଦୀପରେ ପହଞ୍ଚ ଦେଖିଲୁ ଶେଷ ମୁହଁର୍ଗରେ କୌଣସି ଅନିବାର୍ୟ କାରଣରୁ ସରାଟି ସିରିକ୍ ସେଷ୍ଟରରେ ଆଯୋଜିତ ନ ହୋଇ ହାଇସ୍କୁଲର ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପତିଆରେ ଆଯୋଜିତ ହୋଇଛି । ଉଦ୍‌ୟୋକ୍ତାମାନେ ଦଶହଜାର ଲୋକଙ୍କ ସମାଗମ ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରି ଶୈଷ ମୁହଁର୍ଗରେ ବାଧ ହୋଇ ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଛନ୍ତି । ତା' ନ କରିଥିଲେ ସିରିକ୍ ସେଷ୍ଟରରେ କିପରି ଛ' ହଜାର ଶ୍ରୋତା ବସି ପାରିଥା'ନେ । ସେଠି ଖୁବ୍ ବେଶି ହେଲେ ୫୦୦ ଶ୍ରୋତଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ । ଏତେବେଳେ ଜନସମାଗମ ଦେଖି ଆମ ଅତିଥିମାନେ ବିଶ୍ଵିତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ମୋର ବହୁ ପ୍ରଶଂସା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋ ବନ୍ଦବ୍ୟରେ ମୁଁ ସ୍ଥାନାୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଗଲଦ୍ୟମ୍ ଉଦ୍ୟମ ଓ ପୋର୍ଟର ସହଯୋଗ ସଂପର୍କରେ ସୁଚନା ଦେଇ ଦୀର୍ଘ ଝଲିଶ

ମନିଷ୍ ଧରି ଉକ୍ତଳ ଦିବସର ତାତ୍ପର୍ୟ, ସେତେବେଳର ରାଜନୈତିକ ନେତା ଓ ବର୍ଗମାନର ନଶ୍ଚ ରାଜନୀତି ଆଦି ବିଷୟରେ ନାନା କଥା କହିଥିଲି । ମନେ ହେଉଥିଲା ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କୁ ମୋ ବନ୍ଧୁବ୍ୟ କେବେବି ରୋତକ ହେବ ନାହିଁ ।

ଡକ୍ଟର ଦାସ ଓ ଡକ୍ଟର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଓଜ୍ଞିନୀ ବନ୍ଧୁତା ଶୁଣି ସମବେତ ଜନତା ସ୍ଵତ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନୀରବତାର ବାତାବରଣ ଭିତରେ ଏତେ ବଢ଼ ସଭାଟିଏ ଘଲିଥିବାରୁ ଉତ୍ତ୍ୟ ଅତିଥ୍ ସେ ଅଞ୍ଚଳବାସୀଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରୁଥିଲେ ଓ ଉକ୍ତଳଦିବସର ଏତିହାସିକ ତାତ୍ପର୍ୟ ସଂପର୍କରେ ବୁଝାଇଥିଲେ । ସ୍ବାଭାବିକ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ବନ୍ଧୁବ୍ୟରେ ଉକ୍ତଳଗୌରବ ମଧ୍ୟସୂଦନ, ଉକ୍ତଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓ ପାରଳା ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତିଦେବଙ୍କ ବିଷୟ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରସଙ୍ଗାୟିତ ହେଉଥିଲା ।

ବନ୍ଦୁସଂଖ୍ୟାରେ ଲୋକ ଦ୍ୱାଳର ଆଜବେଷ୍ଟ୍ସ ଛାତ ଉପରେ ବସି ବନ୍ଧୁତା ଶୁଣୁଥିଲେ । ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲୋକ କେବେ ବି ଉକ୍ତଳଦିବସ ଉସବରେ କେବେ ପାରାଦୀପରେ ସମବେତ ହୋଇ ନଥିବା କଥା ସମସ୍ତେ କହୁଥିଲେ । ଗେଷମାନେ ରାତିରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଗଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ନେହେରୁ ବଜଳାରେ ରହି ମୋର ବନ୍ଧୁ, କର୍ମୀ ଓ ସହଯୋଗୀଙ୍କ ସହିତ ଦାର୍ଘ ସମୟ ସଂଗଠନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲି । ମୋତେ ନିର୍ବାଚନରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ସେମାନେ ଉପାହିତ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସେଠାରେ ରାତ୍ରିରୋଜନ କରିଥିଲେ ଓ ଅଛ କେତେଜଣଙ୍କୁ ଛାତି ଅନ୍ୟମାନେ ନିଜନିଜ ଗାଁକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ମନେମାନେ ଭାବୁଥିଲି ଜନସାଧାରଣ ମତେ ସେମାନଙ୍କ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ଉହିଁଲେ ବି କଂଗ୍ରେସରେ ଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କେବେବି ମୋ ଉତ୍ସାନ ଉହିଁବେନି । ମୁଁ ଦଳୀୟ ଟିକେଟ୍ ପାଇଲେ ସିନା ନିର୍ବାଚନ ଲାଗିବି । କିନ୍ତୁ ତାହା ତ ଏତେ ସହଜ ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ ।

ମୁଁ ଦିନେ ଏମ.୧. କେନେରାଲ କ୍ଲ୍ୟାସରେ ପାଠ ପଡ଼ଇଛି ପିଅନ ମୋତେ ଖବର ଦେଲା ଯେ V.C. ଉକାଇଛନ୍ତି- ତାଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ସାକ୍ଷାତ କରନ୍ତୁ । ମୁଁ V.C. ଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାରୁ ସେ କହିଲେ ଆପଣ ଶୁଭ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ କେତୁମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କୁ ପାର୍ଟି ଅପିସରେ ସାକ୍ଷାତ କରନ୍ତୁ । ମୁଁ କଥା କ'ଣ ବୁଝିପାରୁ ନ ଥାଏ । ତଥାପି ପାର୍ଟି ଅପିସକୁ ଯାଇ ଜାନକୀବାବୁଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କଲି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବା ମାତ୍ରେ ସେ କହିଲେ ଯେ ଆପଣ ଏରସମାରେ ଆମର କାଣ୍ଡିତେଟ୍ ଭାବେ ଠିଆ ହେବେ କି ? ପାଖରେ ପାର୍ଟିର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ କାହୁଚରଣ ଲେଙ୍କା ବସିଥା'ନି । ସେ ବି ଜାନକୀବାବୁଙ୍କ କଥାଙ୍କୁ ଦୋହରେଇଲେ । ମୁଁ କଥାଟି ସତ କି ମିଛ ହଠାତ୍ ବୁଝିପାରୁ ନ ଥାଏ; ତେଣୁ ସହସା ସମ୍ଭବ ମଧ୍ୟ ନେଇପାରୁ ନ ଥାଏ । କାହୁବାବୁ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବନ୍ଧୁ । ଆମେ ସାଙ୍ଗ

ହୋଇ ଯୁବ କଂଗ୍ରେସରେ ଅନେକ କାମ କରିଛୁ । ଜାନକୀବାବୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କୁଜିଙ୍ଗ-
ଏରସମା ଯୁବମେଳାକୁ ମୁଁ ଥରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ନିମନ୍ତଣ କରି ନେଇଥିଲି । ସେ
ବର୍ଷ ନିମୋଳଠାରେ ଯୁବମେଳା ହେଉଥିଲା । ଏବେ ମୁଁ ଆଉ ଯୁବକ ମଧ୍ୟରେ ଗଣ
ହେବାର ନୁହେଁ- କାରଣ ମୋର ବୟସ ପାଖାପାଖ ୪୩ ବର୍ଷ । ଜାନକୀବାବୁ ତ
ମୋତେ ଅଭୀଭବରେ ୧୯୭୪ ବେଳେ ଟିକେର ପାଇଁ ଅପୋକ କରିଥିଲେ । ସେ କଥା
ଆଗରୁ ମୁଁ କହିଛି । ତେଣୁ କେଉଁ ଭରସାରେ ସହସା ହଁ ଟିଏ ଭରିବି । ତେବେ ମୋର
ମୌନତାକୁ ସେମାନେ ମୋର ସନ୍ତି ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ସଂଗଠନ କାମରେ
ଲାଗିଯିବାକୁ କହିଲେ । ପରେ ଶୁଣିଲି ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ଏକମାତ୍ର କାହୁରାଣ ଲେଜା
ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ ବି ଜାନକୀବାବୁ ବସନ୍ତ ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କ ବାଧତାରେ ନୀରବ ରହିଲେ ।
ଜିଲା କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମନ୍ଦିର ଓ ସଂପାଦକ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ର ମୋ
ଆବେଦନ ଫର୍ମକୁ କୋଣାର୍କରେ କଂଗ୍ରେସ (ଆଜି)ର ସଭାପତି ଶଙ୍କର ଦୟାଳ ଶର୍ମାଙ୍କ
ସମେତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମିଳିତ ବିଷ୍ଣୁର ପାଇଁ ଆବୋ ସୁପାରିଶ କଲେ ନାହିଁ । ଏ ନିର୍ବାଚନ
ମଞ୍ଚଲୀ ପାଇଁ ବସନ୍ତ ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କ ପାରିବାରିକ ବନ୍ଧୁ ଓ ରାଜୀବଗି�ର୍ଣ୍ଣରେ ରହୁଥିବା
କେଲୁବାବୁଙ୍କ ନାମ କେବଳମାତ୍ର ସୁପାରିଶ କରାଗଲା । ତେଣୁ ମୋ ନାମ ମଧ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁ
ପାଇଁ କୋଣାର୍କ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିଷ୍ଣୁର ସଭାକୁ ଗଲା ନାହିଁ । ବସନ୍ତବାବୁ ଓ ଅକ୍ଷୟ
କୁମାର ପଣ୍ଡା ମୋତେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନ କରାଇଦେବାକୁ ଜିଦି ଧରି ବସିଲେ; ଜାନକୀବାବୁ
ବାକ୍-ଭର୍ତ୍ତା ହୋଇଗଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ଏରସମା ସାରା ପାଞ୍ଚ ଛ’
ଦିନରେ ବୁଲି ଆସିଥିଲି ଓ ଦୁଇ ଟିନୋଟି କର୍ମୀ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲି ।
କେଲୁବାବୁ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ରେଭେନ୍ସା କଲେଇରେ ସେ ମୋର
Classmate ଥିଲେ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଟିକାଦାରୀକୁ ପେଶା ଭାବେ ଗ୍ରହଣ
କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ଥିବ ବୋଲି
ନେତାମାନେ ଧରି ନେଇଥିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଆଗତ ବାର୍ଷା ଶୁଣାଇ କହିଥିଲି ସେ କେବେ
ବି ଜିତିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ପ୍ରାଥମିକ ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ଅଫିସରେ ଟ. ୨୫୦/- ଦାଖଲ କରି ସେମାନେ
ଦେଇଥିବା ଫର୍ମରେ ଆବେଦନ କରିଥିଲି । ଜାନକୀବାବୁ ସେବିନ ମୋତେ କୁସବୁମରୁ
ଡକାଇ ଆଣି ଯେଉଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ ସେ କଥା ବି ତାଙ୍କୁ ସୁରଣ କରାଇ ଦେଇଥିଲି ।
ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ସେ ଜଣେ ଗୁଣଗ୍ରହା ବ୍ୟକ୍ତି ହୁଏତ ହୋଇଥିବେ । ମୁଁ ମୋର
ଉଦ୍ୟମରେ ଆବୋ ହେଲା କରି ନଥିଲି । ଏରସମା ଅଞ୍ଚଳର ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଶିକ୍ଷକ
ସଂଘର ନେତାମାନଙ୍କ ମତାମତ ଆଣି ବିଷ୍ଣୁର ପାଇଁ ପେଶ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ କୋଣାର୍କ

ପ୍ରାର୍ଥୀ-ବିଷ୍ଣୁ ବୈଠକରେ ସେ ସବୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମତାମତ ପେଶ ହେଲା ନାହିଁ । ମୋତେ କେହି କେହି କହିଲେ ଘେନ୍ଦରେ ଘଲିଯାଇ ଜନିରାଗାନ୍ଧି କିମା ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଦେଖା କରନ୍ତୁ । ସେଠାରେ ନିଷୟ ନ୍ୟାୟ ମିଳିବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏତେବେଳକୁ ଏତେ ମୋହତ୍ତ୍ଵ (disillusioned) ହୋଇ ବସିଥିଲି ଯେ ଆଉ ଏଥରେ ପ୍ରତାରିତ ନ ହୋଇ କ୍ଲ୍ୟୁଷରେ ପାଠ ପତାଇବାରେ ମନ ନିବିଷ୍ଟ କଲି । ବାଣୀବିହାର ସାରା ମୁଁ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ (ଏରସମା) ହେଉଛି ବୋଲି ପ୍ରତାର ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମୁଁ କିଛିକିଛି ବିବୃତି ମଧ୍ୟ ଖବରକାଗଜକୁ ଦେଇ ଏରସମା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ଓ ପାରାଦୀପ ବନ୍ଦର ସଂପର୍କରେ ରାଜନୈତିକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲି । ବୁଲାବୁଲି କରିବାରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଅର୍ଥଶ୍ରାବ କରିଥିଲି । କାହୁବାବୁକୁ ପଟ୍ଟରିବାରୁ ସେ କହିଲେ ଏ ବସନ୍ତ ବିଶ୍ଵାଳ ଓ ଅକ୍ଷୟ ପଣ୍ଡା କାହିଁକି ଆପଣଙ୍କ ପରି ଜଣେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଏତେ ବିରୋଧ କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ବା କି ଉତ୍ତର ଦେଇଥା'ନ୍ତି ? ମୁଁ ଯେ ଛାତ୍ର ଜୀବନରେ ଅକ୍ଷୟ ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ହଟେଇ ନିଷ୍ଠଳ ଉକ୍ତଳ ଛାତ୍ର ଯୁନିଯନର ସଭାପତି ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲି ସେ ଘା'ର ପାତାକୁ ସେ ହୁଏତ ଭୁଲି ନ ଥିବେ ବୋଲି କହିଲି ।

ମୋତେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିବାଦ ନ କରି ନୀରବରେ ବସିଯିବାକୁ ଅନେକ ବନ୍ଦୁ ଛାନ୍ତିନଥିଲେ । କୁଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳୀ ମୋତେ ଭଲ ପାଉଥିବା କେତେଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ବଂଶୀ ଜାନନା (ସରପଞ୍ଚ, ପଙ୍କପାଳ), କୁଳ ମାମୁଁ (ସମାଗୋଳ), ବୈରାଗୀ ବାବୁ, ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି (ହେଡମାଷ୍ଟର, ପଙ୍କପାଳ ହାଇସ୍କୁଲ), ସତି ମଲ୍ଲ (ପଙ୍କପାଳ), ଭୂତମୁଣ୍ଡିର ସରପଞ୍ଚ ମହେଶ୍ୱର ଗୌଧୂରା ଆଦିକୁ ଗୋଟିଏ ଭତ୍ତା ତିଜେଲ ଗାତ୍ରିରେ ଆଣି ମୋ ସାନରାଇ ଗୋରହରି (ହେଡମାଷ୍ଟର, ପଞ୍ଚସଖା ହାଇସ୍କୁଲ) ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେ ଦିନ ଥିଲା ୧୮/୪/୮୦ ତାରିଖ । ସେମାନେ ଜାନକୀବାବୁଙ୍କୁ ଭେଟି ମୋ ପ୍ରାର୍ଥେ ବିଷୟରେ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଛାନ୍ତିନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜାନକୀବାବୁଙ୍କ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ମୂଲ୍ୟ ଦେଖା ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଶୁଣିଲି ଏପରି ଏକ ସାକ୍ଷାତକାରକୁ ଜାଣିପାରି ବସନ୍ତବାବୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିଥିଲେ । ତା ୨୩/୪/୮୦ ମସିହା କୋଣାର୍କ ବୈଠକକୁ ମୋ ପରି ଅନେକଙ୍କ ଦରଖାସ୍ତ ଜିଲ୍ଲାପ୍ରଦେଶରୁ ସୁପାରିଶ ହୋଇ ଆସି ନଥିଲା ବୋଲି ଦଳଦଳ ଲୋକ ଆଣି ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଉନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବାକୁ ନାନାଦି ବ୍ୟର୍ଥ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲେ । କୋଣାର୍କରେ ଶୁଭ ଭିତ ଲାଗିଥିଲା ବୋଲି ଶୁଣିଲି । ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ମୋର ଆଉ ଠୈଯ୍ୟ ବା ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା । କେନ୍ତୁ ସାଇଁ ନିଷ୍ଠିତଭାବେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଉଛନ୍ତି ବୋଲି ସବୁଆଡ଼େ ପ୍ରତାର ହୋଇଗଲା । ବହୁତ ଯୋଗ୍ୟ ଲୋକ ପ୍ରାର୍ଥୁରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲେ; କିନ୍ତୁ କିଛି ହୁଲିଗାନ, କିଛି ଅପରାଧୀ (Criminal), କିଛି ନୂଆ ପିତିର

ସୁବକ ଟିକେଟ ପାଇଲେ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନରେ ଠିଆ ହେବା କଥା ମନରୁ ଉଜେଇଁ ଦେଲି ଓ ଅଧୁକରୁ ଅଧୁକ ଲେଖାପତ୍ର ଓ ବିଭାଗୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୋନିବେଶ କଲି ।

ପ୍ରଥମ ଶାରଳା ପୂରୁଷାର ଉସ୍ତବରେ ମୋର ବନ୍ଧୁବ୍ୟର ସାରାଙ୍ଗ : ଆଜି ପ୍ରଥମ ‘ଶାରଳା ପୂରୁଷାର’ ପ୍ରଦାନ ଉସ୍ତବ ଅବସରରେ ଅତୀତର ସୁତିଷ୍ଠରଣ ପାଇଁ ମୋତେ ସୁଯୋଗ ମିଳିଛି । ୧୯୭୯ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସର ଏକ ଶାରଦୀୟ ସଂଧା । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷେ ମୁଁ ଜଳା କରିପାରେଟ ହାଉସକୁ ଯାଇଥାଏ । ସେଠାରେ ଆଲୋଚନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଜ୍ଞାନପାଠ ଡାଙ୍ଗରେ ଏକ ମର୍ଯ୍ୟାଦାଜନକ ପୂରୁଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଉତ୍ସବ ପଣ୍ଡା ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ଶ୍ରୀମତୀ ପଣ୍ଡା ଏଥିପାଇଁ ସମସତଃ ଆଗରୁ ଉତ୍ସବକୁ ଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଖସଡା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଦେବାକୁ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ସେ ମାସେ ସମୟ ଏଥିପାଇଁ ଦେଲେ । ମୁଁ ମାସକ ମଧ୍ୟରେ ଜ୍ଞାନପାଠରୁ ସେମାନଙ୍କ ପୂରୁଷାର ପ୍ରଦାନ ପ୍ରଶାଳୀ ଲିଖିତ ଉକୁମେଷ ମଗାଇ ଆଣି ସେଇ ଡାଙ୍ଗରେ ଶାରଳା ପୂରୁଷାର ପାଇଁ ସ୍ତିମଟିଏ ଗଢିଥିଲି । ଆଲୋଚନାରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି, କାଳିହୀତରଣ ପାଣିଶ୍ରୀହୀ, ମହାପାତ୍ର ନାଲମଣି ପାଦ୍ମ ପ୍ରମୁଖ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କୁ ଡକାଇ ଏ ବିଶ୍ୱଯରେ ସେମାନଙ୍କ ସୁତିତ୍ତ ପରାମର୍ଶ ନିଆୟିବ । ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିବା ଖସଡାଟିଙ୍କୁ ଜଳା ତରଫରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କଟକର କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ପାଇଁ ପଠାଗଲା । ତା’ପରେ ନଭେମ୍ବର ମାସର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ପଣ୍ଡାଦମ୍ପତ୍ତି ବାସତବନରେ ପ୍ରାୟ ପରିଶରୁ ଶାଠିଏ ଜଣ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କର ଏକ ବନ୍ଦୁମିଳନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଶ୍ରୀୟୁତ୍ତ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି ଏହି ବନ୍ଦୁମିଳନରେ ପୌରୋହିତ୍ୟ କରିଥିଲେ । ରାଜଧାନୀର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଏହି ବନ୍ଦୁମିଳନରେ ଖସଡାଟିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦପା ଉପସ୍ଥିତ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତନ୍ଦନ୍ତନ୍ଦ ଭାବେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଥିଲା । କେତେକ ପରାମର୍ଶ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହ ଖସଡାଟି ପ୍ରାୟ ଏକ ଗଣତାନ୍ତିକ ପଢ଼ିତିରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରେହିଁ ଏକ ଉପଦେଶମଣ୍ଡଳୀ ଗଠନ ପାଇଁ ନାମ ପ୍ରତ୍ୟାବିତ ହୋଇଥିଲା । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଉପଦେଶମଣ୍ଡଳୀର ଆବଶ୍ୟକତାମତେ କେତେଜଣଙ୍କୁ ବାହିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ସଭାନେତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଜଳା ପଣ୍ଡା ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହେଲା । ପ୍ରତ୍ୟାବିତ ଆଠକଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ରୀମତୀ ପଣ୍ଡା, ଉକୁର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭାପତିଭାବେ, ଶ୍ରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବେହେରା ଓ ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ସଭ୍ୟଭାବେ ଓ ମୋତେ ସଂପାଦକ ଭାବେ ବାହିଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ସମେତ ସର୍ବମୋଟ

ପାଞ୍ଜଳି ଉପଦେଷ୍ଟମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରଥମରୁ ଅତର୍ଗୁରୁ ହୋଇଥିଲେ । ସେହି ସାହିତ୍ୟକ ବନ୍ଧୁମିଳନରେ ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ଦୁଇଟି ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୋଇ ତନ୍ଦ ତନ୍ଦ ଭାବେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଥିଲା । ପୁରସ୍କାର ନାମ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ରଖାଯାଉ ବୋଲି କେହି କେହି କହିଥିବାବେଳେ କେହି କେହି ଏହା ନାମ ‘ନୀଳାଚଳ ପୁରସ୍କାର’ ରୂପେ ରଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିକାରୀ ବାଗଦେବୀ ମା’ ଶାରଳା ଉଭୟ ଲୋକ ସଂସ୍କତି ଓ ବିଦୟୁ ମହଳରେ ଶକ୍ତି ଓ ସରସ୍ତୀ ରୂପେ ପୂଜିତା ହେଉଥିଲେ । ପୁନଃ ଶୁଦ୍ଧ କବି ସାରଳା ଦାସ ମା’ ଶାରଳାଙ୍କ କୃପାରୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ମହାନ ଗ୍ରନ୍ଥ ମହାଭାରତ ରଚନା କରିଥିବାରୁ ଉଭୟ ଶକ୍ତି ଓ ବାକ୍ତବେବୀ ଶାରଳାଙ୍କ ନାମରେ ପୁରସ୍କାର ନାମିତ ହୋଇଥିଲା । ଉପସ୍ଥିତ ସାହିତ୍ୟକ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିରିନ୍ଦ ପ୍ରାଚ୍ଚରୁ ପରଶକଳ ସାହିତ୍ୟକ ଓ ପାଠକଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପ୍ରସ୍ତାବକ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା ।

୧୯୯୯ ମସିହାରେ ପୁରସ୍କାର ୧୯୮୦ ପ୍ରଥମ ରଜ (ଜୁନ୍ ୧୪ ତାରିଖ)ରେ ଦିଆଯିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ସମ୍ମାନାସ୍ଥଦ ପୁରସ୍କାର ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ବିଷ୍ଣୁରକମଣ୍ଡଳୀ ଓ ଉପଦେଷ୍ଟମଣ୍ଡଳୀ ମୂଲ୍ୟାୟନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ନିରପେକ୍ଷତା ରକ୍ଷା କରିବେ ବୋଲି ଆଶା କରାଗଲା ।

ଉପଦେଷ୍ଟମଣ୍ଡଳୀର ପ୍ରଥମ ବୈଠକରେ ବହୁ ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଂପ୍ରେରିତ ପ୍ରସ୍ତାବ ଓ ପରାମର୍ଶ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । କେହି କେହି ପତ୍ର ପ୍ରେରକ ଏପରି ଏକ ପୁରସ୍କାର ସଂପର୍କରେ ସାଧୁବାଦ ଜ୍ଞାପନ କରିଥିଲାବେଳେ କେହି କେହି ଏହା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ କନ୍ଦଳ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ତେବେ ଏସବୁ କଥାକୁ ମହାକାଳ ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଏହି ସାଧୁ ଉଦ୍ୟମରେ ଆଗେଇ ଯିବା ପାଇଁ ଦରାନ୍ତିତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାକୁ ଉପଦେଷ୍ଟମଣ୍ଡଳୀ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ୧୯୭୭, ୧୯୭୭ ଓ ୧୯୭୮ରେ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶକମାନଙ୍କ ଦାରୀ ପ୍ରକାଶିତ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ଏକ ତାଲିକା ବିଷ୍ଣୁରକମାନଙ୍କ ଅବଶ୍ୟକତି ପାଇଁ ପଠାଯିବା କଥା ସ୍ଥିର ହେବାରୁ ମୋର ଦାୟିତ୍ବ ଅନେକ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ବିଷ୍ଣୁରକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୩୫ ଜଣଙ୍କ ସ୍ଵପ୍ନିଶକ୍ତିମେ ସର୍ବମୋଟ ପହର ଖଣ୍ଡ ବହି ୨ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଦଶକଳ ବିଷ୍ଣୁରକଙ୍କ ପାଖୁ ସେମାନଙ୍କ ମତାମତ ପାଇଁ ପଠାଯାଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁର ପାଇବା ପରେ ସର୍ବମୋଟ ୫ଟି ପୁସ୍ତକଙ୍କୁ ୧୯୭୯ର ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ଶେଷତମ ବିଷ୍ଣୁରକଙ୍କ ପାଖୁ କିଶୋଯାଇ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପାଇଁ ପଠାଗଲା । ସେମାନଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁର ପରେ ଏହି ସମସ୍ତର୍କୀ ୫ଟି ପୁସ୍ତକ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

ମଧ୍ୟରୁ ଜଥାକାର ସୁରେତ୍ର ମହାତ୍ମିଙ୍କ ‘କୁଳଦୂଷ’ ପୁସ୍ତକଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲା । ଓ ଏ ବିଷ୍ଣୁର ଶ୍ଵର, ନିରପେକ୍ଷ ଥିଲା ବୋଲି ଉପଦେଶାମଣିଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ମନୋମାତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁସ୍ତକଟି ଭାଷା ଶୈଳୀ ଓ ବିଷ୍ୟବସ୍ତୁରେ ଯେ ମୌଳିକ ଓ ପୁସ୍ତକଟି ପାଠକଲେ ତାହା ପାଠକ ମନରେ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଉତ୍ତମ ବୃଦ୍ଧାମଣା ସୃଷ୍ଟିକରି ଜୀବନ ପାଇଁ ଆଶା, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆସ୍ତା ସୃଷ୍ଟିକରେ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସୌଭାଗ୍ୟ ଓ ସମନ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ- ଏହା କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ମାତ୍ର । ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟମରେ ଉପଯୋଗୀ ବହୁ ଆତିହାସିକ ବିବରଣୀ, ଅଭିଜାତ ଭାଷା ଓ ଅଭିନବ ଉପସ୍ଥାପନାରେ ଏହି ଚରିତ ଉପନ୍ୟାସଟି ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଦାବି କରୁଥିବା କଥା ଉପଦେଶାମଣିଙ୍କର ସଭ୍ୟମାନେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ପୁନଃ ଲେଖକ ସୁରେତ୍ର ମହାତ୍ମିଙ୍କ ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ସାହିତ୍ୟ ସାଧନା ଓ ବିପୁଲ କୃତିମାନଙ୍କ ବୈଚିତ୍ର୍ୟକୁ ସାରାବିଜିକ ବିଷ୍ଣୁରକୁ ନିଆୟାଇଥିଲା ।

ଗ୍ରାମରେ ହାଇସ୍କୁଲର ଶୁଭାରମ୍ଭ

ଆମେମାନେ ଗାଁ ସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ତାହା ପ୍ରାଗମେରି ସ୍କୁଲଟିଏ ମାତ୍ର ଥିଲା ଓ ଜଣେ ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷକ ଆମକୁ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ସେ ସ୍କୁଲ ମାର୍ଗନର ସ୍କୁଲରେ ପରିଣତ ହେଲା ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସାଧାନତା ପରେ ପରେ । ମୋର ବଢ଼ଭାଇ ୧୯୪୭-୪୮ ମସିହାରେ ମାର୍ଗନର ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଛରି କିଲୋମିଟର ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ପଙ୍କପାଳ ମି.ଇ. ସ୍କୁଲକୁ ପ୍ରତିଦିନ ଛଲିଛଲି ଯାଉଥିଲେ । ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଆମ ସ୍କୁଲ ମି.ଇ. ସ୍କୁଲରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲା । ୨୦୦୭ ମସିହାରେ ଏହି ସ୍କୁଲର ସୁରକ୍ଷା ଜୟନ୍ତୀ ଉସ୍ତବ ପାଲିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ମୁଖ୍ୟମଣ୍ଡଳ ନବୀନ ପଞ୍ଜନ୍ଯାନ୍ତିଥି ଭାବେ ସୁରକ୍ଷାଜୟନ୍ତୀ ଗୁହକୁ ଉଦ୍ଘାଟନ କରିଥିଲେ । ଗ୍ରାମର ପୂର୍ବ ପାଖରେ ଠାକୁରଙ୍କ ମନ୍ଦିର ବେତାକୁ ଲାଗି ସ୍କୁଲର ଏହି ସମିତି ସ୍ଥାନରେ ହାଇସ୍କୁଲ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଗ୍ରାମର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତରେ ଗରାଇ ଓ ଆମ ଶାସନ ଗ୍ରାମର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଛରିପାହି ଗୋଚର ପଢ଼ିଆରେ ହାଇସ୍କୁଲ ଶୋଲିବା ପାଇଁ ଦିନେ ସୀତା କକେଇ (ପଣ୍ଡିତ ସୀତାକାନ୍ତ ଶତପଥୀ) ମୁଁ ଓ ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର କଥାବାରୀ ହେଲୁ । କାଳବିଳମ୍ବ ନ କରି ତା' ପରଦିନ ଆମେ କୋଦାଳ, କୋଡ଼ି, ଟୋକେଇ ଧରି ମାଟି କାମ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଛରିପାହି ଗୋଚର ପଢ଼ିଆକୁ ଆସି ତା'ର ପୂର୍ବ ପଟରେ ଶୋଲାଶୋଲି କାମରେ ଲାଗିଲୁ । ପ୍ରମୟ ୧୦ ଗୁଣ ବର୍ଗାକାର ଏଇ ଗୋଚର ପଢ଼ିଆରେ ସ୍କୁଲ ସ୍ଥାପିତ ହେଉ ବୋଲି ଗରେଇବାସୀ ସମସ୍ତେ ଏକମତ ହୋଇଗଲେ । ତା' ପରଦିନ ସେମାନେ ଡକାତକି ହୋଇ ଉରର

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୮

ଦକ୍ଷିଣକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରି ମାଟି ଘରଟିଏ କରିବାକୁ ଏକମତ ହୋଇଗଲେ । ଘରର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼ିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଘରଘର ଦୂଳି ବାଉଁଶ ଛଣ ଯୋଗାତ କରାଗଲା । ଅତଥ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ଦୂଳଟି ପ୍ରକୋଷ ବିଶିଷ୍ଟ ଘରଟିଏ ଦୂଳଟି କ୍ଲ୍ୟୁସ ପାଇଁ ନିର୍ମିତ ହେବା ଦରକାର । ଆମ ବାତିରେ ଛଣଗଦା ଥିଲା ଓ ବାଉଁଶ ଗଛ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ସେଥିରୁ ଆବଶ୍ୟକତାନୁସାରେ ଗ୍ରାମଲୋକେ ଛଣ ଓ ବାଉଁଶ ନେବାରେ ମୋର ଆପରି ନଥିଲା । ଏକମାତ୍ର ଝୁଲ୍କ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ସେସନ୍ ଆରମ୍ଭ ହେବ, ପିଲାମାନେ ଆତ୍ମମିଷନ୍ ନେବେ । ମୋର ଆଜି ସଷ୍ଟ ମନେପଡ଼ୁଟି, ସାତା କକେଇ ହିଁ ପ୍ରଥମ କୋଦାଳ ଚୋଟ ଏଇ ବିସ୍ତୃତ ଗୋଚର ଭୂମିରେ ମାରିଥିଲେ ଓ ଦିତୀୟ ଚୋଟ ମୁଁ ଧରିଥିବା କୋଦାଳରୁ ସ୍ଵତଃ ଲମ୍ବି ଆସିଥିଲା । ସ୍ଵୁଲର ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା ଗରାଇ ପଞ୍ଚାୟତ ହାତସ୍ଵୁଲ । ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ଭାବେ ଲାଥାଙ୍ଗ ଗ୍ରାମର ଉସ୍ତାହୀ ସ୍ଵର୍ବକ ହୃଦ୍ଧାକେଶ ଆଖର୍ୟ ଯୋଗଦେଲେ । ସ୍ଵୁଲ ପାଇଁ ଯେଉଁ ପରିଷଳନାବୋର୍ଡ ଗଠିତ ହେଲା ତା'ର ସଭାପତି ରହିଲେ ଗରାଇ ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀନାଥ ତାରେଣିଆ ଓ ମୁଁ ସଂପାଦକ ଭାବେ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କଲି । ଦଶ ପଦର ଦିନ ଭିତରେ ଗରାଇ ଶାସନ ଉଭୟ ଗ୍ରାମର ଜନଶକ୍ତିର ସାମର୍ଥ୍ୟରେ ଦୁଇ ବଖରା ବିଶିଷ୍ଟ ଛଳୟର ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ଖୁମ ଉପରେ ଘର ଠିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ପରେ ପରେ କାନ୍ତ ତିଆରି ହେଲା ଓ ଦ୍ୱାରବନ୍ଧ ତଥା ଫରକା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସ୍ଥାନ କାନ୍ତ ଉପରେ ଉନ୍ଦ୍ରିୟ ରହିଲା । ତକ୍କୁର ଶ୍ରୀନାଥ ତାରେଣିଆ ଥିଲେ ପୋଲଟିପାଳନ ବିଭାଗର ତାଇରେକୁର । ମୋର ସାନଭାଇ ଗୌରହରି ଶତପଥୀ ସେତେବେଳେ ପଞ୍ଚସଙ୍ଗ ହାତସ୍ଵୁଲର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ । ଗ୍ରାମର ଆଉ କିଛି ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ସେ ମଧ୍ୟ ପରିଷଳନା ବୋର୍ଡର ସତ୍ୟ ରହିଲା ।

ଆତମିଷନ, ଖୁବ୍ ଉସାହଜନକ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସିରୋଳ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ମାତ୍ର ଅଧି କିଲୋମିଟର ଦୂରତାରେ ସମସାମ୍ଯିକିଭାବେ ଏଇ ଗରାଇ ପଞ୍ଚାୟତରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ହାତସ୍ଵୁଲ ଗଢ଼ିବାରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ମନୋବୁଦ୍ଧି ନେଇ ଆଗେଇଲେ । ଆମେ ପରିଷଳନା ବୋର୍ଡର ସଭ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ଏପରି ପ୍ରତିଦ୍ୱିତୀରୁ ନିବୁର ହେବାକୁ ବହୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥିଲେ । ନିଜ ଗ୍ରାମରୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵୁଲ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ପିଲା ନ ପାଇଲେ ବି ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଜିଦିରେ ଅବିଳିତ ରହିଲେ ।

ଆମ ସ୍ଵୁଲର ପରିଷଳନା କମିଟି ନିୟମିତ ବ୍ୟବଧାନରେ ବସୁଥିଲା ଓ ଶିକ୍ଷକମାନେ କିଛିବର୍ଷ ପାଇଁ ସାମାନ୍ୟ ଦରମା ନେଇ କାମ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ । ପଢା ଭଲ ହେବାରୁ ଅଭିଭାବକମାନେ ଏଇ ସ୍ଵୁଲକୁ ଛାତ୍ର ପଠାଇବାକୁ ଛାହିଁଲେ । ଯଥାସମୟରେ

ଠିକ୍ ଛରିବର୍ଷ ପରେ ମାର୍ଚ୍ ୧୯୮୨ ମସିହାରେ ସୁଲ ବୋର୍ଡ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ମଂଜୁରି ପାଇଲା ଓ ସରକାର ମଧ୍ୟ ସୁଲକୁ ସ୍ବାକୃତି ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ମେଣ୍ଡାଗବା ପାଇଁ ପରେ ଆଉ କେତୋଟି ପ୍ରକୋଷ ବିଶିଷ୍ଟ ଲମ୍ବା ଧାଉଟି ଘରଟିଏ ପୂର୍ବ ପର୍ଷିମ ଦିଗରେ ଗଢ଼ିଇଥିଲା । ମୁଁ କଟକରେ ଏଇ ସମୟରେ ଜେନାମଣି ନରେନ୍ଦ୍ରକୁମାର ଓ ପ୍ରଦ୍ୟମନ ବଳଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ସ୍ଵାପନ କରିଥିବା Teachers syndicate ଭାଙ୍ଗିଯିବାରୁ ତା'ର desk ଓ bench ସବୁ ଆମ ଗ୍ରାମର ମାଇନର ସୁଲ ପାଇଁ ଟ୍ରୁକ୍ରେ ଲଦି ନେଇଆସିଥିଲି । ମୋର ଯେପରି ମନେ ହେଉଛି ସେଥିରୁ ହାଇସୁଲକୁ ପୁନଃ ସମର୍ପିତ ହୋଇଥିଲା । ତା'ପରେ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଯନ୍ମରେ ଓ ଉତ୍ତାବଧାନରେ ସୁଲ କମିଟି ପରିଷ୍କଳିତ ହେଲା । ସୁଲର ନୂଆ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଆମେ ଆଉ ପରିଷ୍କଳନାରେ ରହିଲୁ ନାହିଁ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ନୂଆ ନୂଆ କମିଟି ଗଠନ ହେଲା । ସୁଲ ପ୍ରଥମେ କ୍ଲାୟ୍ ଗ୍ରାଫ୍ ଓ ପରେ ଶିକ୍ଷକମାନେ grant-in-aid ପାଇଲେ । ନନାଙ୍କ ନାମରେ “ବିଦ୍ୟାଧର ପାଠାଗାର” ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ସେଥିପାଇଁ କିଛି ବହି ମୁଁ ଦାନ କରିଥିଲି । ତା'ପରେ କ୍ରମେ ସରକାରୀ ନିୟମାନୁସାରେ ସୁଲ ଛଳିବାରୁ ଆମେମାନେ ଅପାତ୍ତକ୍ରେସ ବିବେଚିତ ହୋଇଗଲୁ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ସରକାରୀ ହାଇସୁଲର ସ୍ବାକୃତ ଆମ ସୁଲକୁ ମିଳିଲା ।

ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ନୂଆ କୁଳପତି : ୧୪/୯/୮୧ ତାରିଖରେ କୁଳପତିଭାବେ ଉତ୍କଳ ମହେସୁ କୁମାର ରାଉଡ଼ ଯୋଗଦେଲେ । ସେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ କେତେ ବର୍ଷ ପାଇଁ ପ୍ରିମ୍ ସିପାଳ ଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ରସାୟନଶାସ୍ତ୍ର ବିଭାଗରେ ନାନାଦି ସଂସାର ଆଣିଥିଲେ । ଗବେଷଣାରେ ସେ ଓ ତାଙ୍କ ଛାତ୍ରମାନେ ଦୈନିକ ସାତ ଆଠ ଘଣ୍ଟା ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ଲାଗିପଢ଼ୁଥିଲେ । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ତାଙ୍କ ସମୟରେ ଖୁବ୍ ଶୁଙ୍ଗଳା ଥିଲା ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ପାଠ ପଢ଼େଇବାରେ ତିଳା କରୁନଥିଲେ । କେହି ଏପରି କଲେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଖବର ପହଞ୍ଚ ଯାଉଥିଲା ଓ ସେ ତୁରନ୍ତ ତକାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଚେତାବନୀ ଦେଉଥିଲେ । ଶୁଭ୍ର ପୋଷକ ପରିହିତ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଜଣକ ଅସାଧାରଣ କର୍ମଶଳ୍କିର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷକ ସଂଘ ଉପରୁ ସ୍ବାଗତ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଉପର ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା ସେଥିରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରପ୍ତାବ ତାଙ୍କଦାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପାଇଁ ରଖିଥିଲି । ପ୍ରପ୍ତାବଟି ଥିଲା ବି.୧. ଶ୍ରେଣୀରେ ଦୀର୍ଘ ତିରିଶବର୍ଷ କାଳ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ଏମ.ଆଇ.ଏଲ ପୁସ୍ତକର ନବୀକରଣ । କାରଣ ତିରିଶ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଚିତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବହୁ ଦିରିପ୍ରଦବ କବି ଓ ଲେଖକ ସେମାନଙ୍କ ଅବଦାନରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲେ; ଅଥତ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଲିଖିତ ବିଷୟ ପ୍ରଚଳିତ ବହିରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇନଥିଲା ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୮୮

ମୁଁ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବାର ଦୁଇଦିନ ପରେ କୁଳପତିଙ୍କ ତକରା ପାଇ ଅପିସରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲି । ସେ ମୋ ଉପରେ ନୂତନ ସଂକଳନର ସମସ୍ତ ଭାର ଅର୍ପଣ କରିଦେଲେ । କମିଟିଏ କରିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବାରୁ କହିଲେ “କମିଟିରେ କାମ ହୁଏ ନାହିଁ, କେବଳ କାଳକ୍ଷେପ ହୁଏ ।” ଆପଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଏଥିପାଇଁ ଭାରପ୍ରାୟ ହେଲେ । ଆଜି ମୁଁ ସେ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଚିଠି ଆପଣଙ୍କ ପାଖୁ ପଠାଇବେବି । ଏଇ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏ କାମ ହୋଇପାରିଲେ ୧୯୮୧ ମସିହା ସିଲାବସରେ ବହି ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନ ପାଇବ । ମୁଁ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଆହାନର ସମ୍ବନ୍ଧାନ ହୋଇଗଲି । ମୋ ବିଷ୍ଣୁରେ ଏହା ମୋ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ବୋଧ ଥିଲା । କେଉଁମାନଙ୍କ ଚପିକ୍ ରହିବ, କେଉଁମାନଙ୍କୁ ବାଦ ଦିଆଯିବ ତାହା ଥିଲା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମୋ ବିଷ୍ଣୁରାଧୀନ । ମୋର ସହକର୍ମୀମାନେ ଏଥିପାଇଁ ଶର୍ଷାପରାଯଣ ହୋଇରଠିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଅବଞ୍ଚା କରାଯାଇଛି ବୋଲି ମନରେ ଧାରଣା ଆଶୁଥିଲେ । ଏହା ସ୍ଵାଭାବିକ ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ବର୍ଷମାନ ମା’ ସରସ୍ଵତୀଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ଏହି ମହାନ୍ କାମଟିକୁ ହାତକୁ ନେଲି; ସେହିଁ ମୋର ପଥପ୍ରଦର୍ଶକା ହେବେ ବୋଲି ବିନାତତାବେ ଅନୁନୟ କଲି ।

ଦୁଇଟି ସଂକଳନ ହେବାର ଥିଲା । ପ୍ରବନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ଅର୍ଥାତ୍ ଗଦ୍ୟସମଳିତ ଲେଖାର ସମାହାର; କବିତା ଚନ୍ଦନ- ପଦ୍ୟ ସମଳିତ ଲେଖାର ସଂକଳନ । ଏମ.ଆଇ.ଏଲ୍ ସିଲାବସରେ ଉତ୍ସବ ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟ ପଡ଼ା ଯାଇଥାଏ । ଏଇଟି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ନିଜସ୍ତ ସଂକଳନ । ଯଦି ବାହାରେ ଛେରାରେ ଛପା ନ ହୁଏ ତେବେ ବାଧତାମୂଳକ ଏ ଅଧ୍ୟନ ପାଇଁ ପୁସ୍ତକ ଦୁଇଟି ଲକ୍ଷାଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ବିକ୍ରି ହେବା କଥା । ମୁଁ ଖୁବ୍ କମ୍ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ (ପ୍ରାୟ ଛ’ ମାସ ମଧ୍ୟରେ) ବହି ଦୁଇଟି ପାଇଁ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଦେଲି । କାହାର ଲେଖା ରହିଛି ବା କାହାର ରହିନାହିଁ ସେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୋପନୀୟତା ରକ୍ଷା କରିବା କଥା; କିନ୍ତୁ ପ୍ରତଳିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ତାହା ଆଶା କରିବା ବୃଥା । ଦିନେ କୁଳପତି ଡକ୍ଟର ରାଉଡ ତାଙ୍କ ବାସରବନଙ୍କୁ ମୋତେ ତକାଇ ପଠାଇଲେ । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେତେବେଳେ ବି.ଏ. ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟ ସମଳିତ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଦୁଇଟି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲା । ମୋତେ ପଣ୍ଡରିଲେ “ଡକ୍ଟର ଶତପଥୀ, ଆପଣଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁ ଉପରେ ମୋର ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ରାଜେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ପଣ୍ଡ (ଆଇ.ଏ.ଏସ.) କିପରି ଜାଣିପାରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଲେଖା ରହିନାହିଁ- ସେ ମୋ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ତାହା ଆଣିଛନ୍ତି । ମୁଁ କେବଳ ଆପଣଙ୍କ ମତାମତ ଜାଣିବାକୁ ଛହୁଣ୍ଟ । ଆପଣ ନ ଛହିଲେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ ନାହିଁ ।”

ମୁଁ କହିଲି ଦୁଇଟା କାରଣରୁ ତାଙ୍କର ଓ ତାଙ୍କ ସମସାମ୍ଯିକ ଆଉ କେତେଜଣ

କବିଙ୍କ କବିତା ନିଆୟାଇ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମ କଥା ହେଲା ଯେଉଁ କବିତା ଏକାନ୍ତ ଦୁର୍ବୋଧ ତାକୁ କିପରି ଅଧାପକମାନେ ଖୁସି ରୂପରେ ବୁଝାଇବେ ? ଦିତୀୟ କଥା ହେଲା ରାଜେହୁ ବାହୁଙ୍କ କବିତାକୁ ନେଲେ ତାଙ୍କ ପରି ଦୁର୍ବୋଧ କବିତା ଲେଖୁଥିବା ଆଉ ତିନିଷ୍ଠରିଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟ ନେବାକୁ ହେବ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରୟୋଗବାଦୀ କବି । ପ୍ରୟୋଗବାଦୀ କବିତାର ସମସ୍ୟା ହେଲା ଏହାର ଦୁର୍ବୋଧତା ଓ ବୃତ୍ତିଦ୍ୱାୟା । ତଥାପି ଆପଣ ଶୁଣିଲେ ରାଜେହୁବାବୁ ଏବେ ଏବେ ଲେଖୁଥିବା ଗୋଟିଏ ଅତି ଭାବଗର୍ଭକ କବିତାକୁ ନିଆୟାଇପାରେ । ମୋର ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ଅସୁଯା ନାହିଁ ।

ରାଜେହୁବାବୁ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରତିଭା ଶତପଥାଙ୍କ ‘ସବା ସନାପୁଅ’ କବିତାକୁ କିପରି ନିଆୟାଇ ତାଙ୍କ କବିତାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଇଛି ସେ କଥା କୁଳପତିଙ୍କୁ କହିଥିଲେ । କାରଣ ଖୁବ୍ ସମ୍ପ୍ରମତାର ସହିତ ସେବିନ କୁଳପତି ମୋତେ ଏହାର ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ବୁଝାଇଥିଲି ଯେ ଏ କବିତାଟି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ବହୁ ପ୍ରଗରିତ କବିତା । ମୃତ୍ୟୁଚେତନା ଉପରେ ଏହା ଆଧାରିତ । ଏହି କବିଙ୍କର ଆଉ ସବୁ କବିତା ଦିନେ ସୃତିର ଅତଳଗର୍ଭକୁ ହୁଏତ ରହିଯିବ, କିନ୍ତୁ ଏ କବିତାଟି ବୋଧହୁଏ ସେ ଦୂର୍ଦ୍ଵଶା ଭୋଗିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏତେ ପ୍ରଫେଟିକ ଭାବରେ ସାରକୁ ବୁଝାଇଥିଲି ଯେ ସେ ମଧ୍ୟ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଯାଇଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କଲି । ମୁଁ କହିଲି ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ କବିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବହୁତ ବେଶି କିନ୍ତୁ କବ୍ୟିତ୍ରୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧୁକ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କର ତ ପୁଣି ସାରସ୍ଵତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିସର୍ବାର ଆକାଶକ୍ଷା ଅଛି । ଆମେ କ’ଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଅବଶ୍ଵା କରିପାରିବା ? ଘଟଣାକ୍ରମେ ସେ ମୋର ପନ୍ଥୀ ହୋଇପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ନିଜସ୍ଵ ଦାବିରେ ସେ ସଂକଳନଭୂତ ହେବା କଥା ।

ତତ୍କର ରାଉଡ଼ ମୋତେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ଗୁଣ ଚିହ୍ନଥିବା ଶୁଣିଆ । ଏହି ପୁଷ୍ଟକର ମୁଖବନ୍ଧରେ ସେ ମୋ ଅବଦାନକୁ ସୀକୁତି ଜଣାଇ ନିଜ ବିଷ୍ଣୁରଧାରା ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ।

ଏହି ପୁଷ୍ଟକରେ ‘ଧରିତ୍ରୀ’ର ପୂଜା ବିଶେଷାଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶିତ ମୋ ପ୍ରବନ୍ଧ ‘କୁନ୍ତି ନା କୁନ୍ତି’ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା । ଅନେକଦିନ ଧରି ଏ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ସେତେବେଳେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଉଦ୍ବୋଧିତ କରିଥିବା କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ଏହା ଥିଲା ମୋର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନର ଅଭିଷ୍ଠାତାପ୍ରସ୍ତୁତ ଉଚାରଣ । ସେ ପ୍ରବନ୍ଧ ସଂପର୍କରେ ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ ଅଧାପକ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ସାକ୍ଷାତରେ ବା ଫୋନ୍, ଯୋଗେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ବଧାଇ ଜଣାଇଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପ୍ରଥମେ ‘ଧରିତ୍ରୀ’ ପୂଜା ବିଶେଷାଙ୍କରେ ୧୪/୧୦/୮୦ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ।

ନନା ଓ ବଡ଼ ଦଦେଇଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ : ଚା ୧ ୭/୧୧/୮୦ ମସିହାରେ ମୋର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ
 ପିତୃବ୍ୟ ରଗବାନ ଶତପଥୀଙ୍କର ପାଖାପାଞ୍ଚ ୯ ବର୍ଷରେ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଗଲା । ସେ
 ଖର ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକାତ୍ମ ମର୍ମଦୂଦ । ଦଦେଇଙ୍କ ଆମେ ଭାଇମାନେ ଦେବତା
 ପରି ମନ ମଧ୍ୟରେ ଆସନଟିଏ ଦେଇ ପୂଜା କରୁଥିଲୁ । ତାଙ୍କ ଉଦାରତା ଓ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧର
 ପାତର ନ ଥିଲା । ସେ ଆମ ଅଞ୍ଚଳର କେବଳ ‘ବଡ଼ ଆପେଣେ’ ନ ଥିଲେ, ଥିଲେ
 ଜଣେ ପୂଜାସ୍ଵଦ ସମ୍ବାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର । ସେ ସାନଭାଇମାନଙ୍କଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହେବାକୁ
 ଆନ୍ତରିକ ଝାଁ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମୟକ୍ରମେ ପୁଅର ବାଧବାଧକତାରେ ଓ ଦେତେଇର
 ଜିଦିରେ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ନନ୍ଦ ତିଆରେ ଘର କରି ରହିଲେ । ଆମ ଗ୍ରାମରେ ଆମର
 ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ୪୮ ତିଆ ଥିଲା । ମୋ ପିତା (ସାନ ଭାଇ) ନିଜସ୍ଵ ତିଆରେ ରହିଲେ
 ଓ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଲେ ପଢ଼ୁହୀନ ଓ ସତାନହୀନ ମୋର ୨ୟ ପିତୃବ୍ୟ ରମ୍ଭନାଥ ।
 ଏତେବେଳକୁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ୧୯୭୩ରେ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ସେବିନ ସୋରୋ
 କଲେଜରେ ବି.ଏ. ପରୀକ୍ଷା କାମରେ ଥାର ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଖୁବ୍ ଛଟପଟ
 ହୋଇଥିଲି । ରାତିରେ ସେଠାରୁ ଫେରିଆସିବା ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ତା’ ପରଦିନ
 ବୋଧହୁଏ ଅଧିକାରୀ ଭାସିଦ୍ଵାରା ଭଲି ଆସିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପିତୃବ୍ୟ
 ମୋ ବଡ଼ ଦଦେଇଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ପାଇବାମାତ୍ରେ ପକ୍ଷପାଳ ଯାଏ ବସରେ ଓ ସେଠାରୁ
 ଭଲିଭଲି ଗ୍ରାମ ଶୁଶ୍ରାବ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଦାହ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଥିଲା ।
 ସମୟ ଥିଲା ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଘ. ୨/୩୦ ମିନିଟ୍ । ମୁଁ ସେହି ଅଧା ଜଳା ଜୁଇ ପାଖରେ ତାଙ୍କ
 ଉସ୍ଥାବଶେଷକୁ ଝାହଁ ଆଖାରୁ ଅବାରିତ ଲୁହ ଦୁହାଇ ଭଲିଥିଲି । ଖଣ୍ଡ କାଠ ନେଇ
 ନିରି ଆସୁଥିବା ଜୁଇ ଉପରକୁ ନିଷେପ କରି ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି । ସମ୍ବଦତଃ ତା’ ପରଦିନ
 ବାଣାବିହାର ଫେରି ଆସି ପୁନର୍ଭୀନ୍ଦୁ ପଣେ ଦିନଠାରୁ ବୃକ୍ଷ ଉଷ୍ଣ ଓ ଶାନ୍ତିରୁଦ୍ଧର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ଗାଁରେ ଥିଲି । ପ୍ରତିରା ବୋଧହୁଏ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଥିଲା । ସେ ଦଦେଇ ଓ ଦେତେଇଙ୍କ
 ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଭାକୁ ଖୁବ୍ ଆନ୍ଦର କରୁଥିଲେ । ମୋର
 ଆଜି ମନେପତ୍ରି ବୃକ୍ଷ ଉଷ୍ଣବଦିନ ପଣେ କାଠରେ ତିଆରି ତାଙ୍କ କାଷ ମୂର୍ଚ୍ଛକୁ ହଳଦାରେ
 ସ୍ଥାନ କରାଇ ଗାଁ ଦାଷ୍ଟରେ ମହାଦେବଙ୍କ ପୀଠରେ ପୋତିବାକୁ ନେଲାବେଳେ ଆମେ
 ଭାଇମାନେହିଁ କାନ୍ଦରେ ବୋହି ନେଇଥିଲୁ । ମହାଦେବଙ୍କ ପୀଠରେ ଦାର୍ଢ ସମୟ ଧରି
 ପୂଜା ଅର୍ଚନା ପରେ କାଷର ଯୁପଟି ସେଠାରେ ପୋତି ଦିଆଗଲା ଓ ତାଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ
 ହୋମ କୁଣ୍ଡରେ ପୂର୍ଣ୍ଣହୁତି ଦିଆଗଲା । ସମୟ ଆସନ୍ତ ସଂଧା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଆମେ
 ସମବେତ ଭାବରେ ଜାହି ଜାହି ୧କୁରଙ୍କ ପୀଠରୁ ନନ୍ଦବାତିକୁ ଫେରିଲାବେଳେ ଗାଁର
 ଦୂରପାର୍ଶ୍ଵର ଘରମାନଙ୍କରେ ନାରାମାନେ ଠିଆ ହୋଇ ଅଶ୍ଵବର୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ସମସ୍ତେ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

ଯେପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଗ୍ରାମର ଆଲୋକ ଦୀପଟି ନିରିଯାଇଛି । ରାତ୍ରିରେ ଜୀବିତରୁମଙ୍କ ସମେତ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଦାଘରେ ବସି ଭୋଜନ କଲେ । ସେହିନ ଶାନ୍ତିଭଦକ ଆମମାନଙ୍କ ଉପରେ ପୂରୋହିତ ପକାଇଲେ ଓ ତା' ପରଦିନ ବାରପଡ଼ରେ ଆମିଷ ଭୋଜନ ପାଇଁ ବିପୁଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ପରି ପୁଣ୍ୟକର୍ମ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ କିଛି ଅଭାବ ନ ଥିଲା । ତା' ପରେ ପରେ ବତତାଇକୁ ହରାଇ ମୋ ପିତା ବିଦ୍ୟାଧର ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲେ ଓ ଦିନକୁ ଦିନ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାପ୍ୟରେ ଅବନତି ଘଟିଲା । ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ନୃସିଂହ ଚତୁର୍ଦଶୀ ଅମେ ୧୯୮୭ ମସିହାରେ ରାତି ୧୧.୫୫ରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କୁ ୮୨ ବର୍ଷରୁ ଛିନ୍ଥିଲା । ସେ ଶିବଙ୍କ ଭକ୍ତ ଥିଲେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେହ ଠାକୁର ଘରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ପୂଜାରେ ନିମନ୍ତିତ ରହୁଥିଲେ । ଏତେ ସମୟ ପୂଜାରେ ବସୁଥିବାରୁ ବୋଉ ବେଳେବେଳେ ଚିତ୍ରଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସେଥିପ୍ରତି ତାଙ୍କର ନିଯା ନ ଥିଲା । ସେ ଗାଁ ଛାତି କୁଆଡ଼େ ଯିବାକୁ ବା ତାର୍ଥ କରିଯିବାକୁ ଆବୋ ମନ ବଲେଇ ନ ଥିଲେ । ଶେଷବେଳକୁ ଲିଙ୍ଗରାଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିବେ ବୋଲି ବତ ଭାଇନାଙ୍କ OUAT staff quarterରେ ଆସି ପ୍ରାୟ ୭ ମାସ ରହିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବାକୁ ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ମନ ଉଛନ୍ଦ ହେଉଥିଲା । ବାର୍ଷିକ୍ୟ ହେତୁ ତାଙ୍କୁ ହୃଦୟ କିଛି ବ୍ୟାଧ ଆକୁମଣ କରିଥିଲା । ବତ ଭାଇନା ଚିକିତ୍ସାରେ ଓ ଭଲ ପଥ୍ୟରେ ରଖିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗାଁକୁ ଯିବାକୁ ସେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲେ କାହିଁକି ? ତାଙ୍କୁ କ'ଣ ଗ୍ରାମ ଶ୍ଵଶାନ ତାଙ୍କଥିଲା ? ସେ ଗାଁକୁ ଯାଇ ବିଜଣା ଧରିଲେ ଯେ ଅଛ ଦିନ ପରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଗଲା । ଆମେ ଭଜାବେ ତାଙ୍କୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖୁ ପାରିଲୁନି କି କିଛି ସେବା କରିପାରିଲୁନି ।

ମୁଁ ଥରେ ଖୁବ୍ ମିଠା ଆମ କିଣି ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଯାଇଥାଏ । ଆମର ଆମ ତୋଟା ଓ ତିପରେ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ ଆମ ଗଛ ଥିଲେ ବି ସେ ଏସବୁ ଗଛର ଆମ କେବେ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ ସେ ଗଛ ଲଗେଇଥିବାରୁ ତା'ର ଫଳ ଖାଇବେ ନାହିଁ । ଏହା ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ପ୍ରାୟ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ତେଣୁ ଆମେ ପିଲାମାନେ ଆମ ସମୟରେ ବରାବର ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବାଇଗଣ ପଲେଇ ଆମ କିଣି ନେଉଥିଲୁ । ମୁଁ ଚିରୁଳା କରି ତାଙ୍କ ପାଟିରେ ଦେଉଥାଏ ଓ ସେ ପରମ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଖାଉଥା'ନି । ତା'ର ମାତ୍ର ଆଠ ଦଶଦିନ ପରେ ବୋଧହୃଦୟ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ଆମେ ଭାଇ ଓ ବୋହୁମାନେ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚ ସବୁ କାମ ବୁଝାବୁଣ୍ଟି କଲୁ । ପଣାପଣି ବାରପଡ଼ କେଉଁଥିରେ କିଛି ତୁଟି ହୋଇ ନଥିଲା । ପରମଦୃଷ୍ଟିର ସହିତ ବିଭିନ୍ନ ଦିନ ନିମନ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଭୋଜନ କରିଥିଲେ । ଆମେ ଭାଇମାନେ ମିଶି ସମସ୍ତ ବ୍ୟସ ବହନ କରିଥିଲୁ । ତାଙ୍କ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୮୭

ପାଇଁ ବୃକ୍ଷଉଷ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମୃତ୍ୟୁର ଏଗାର ଦିନ ପାଳନ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପରେ
 ତାଙ୍କର ସିମେଣ୍ଡ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଠାକୁରଙ୍କ ବେତାରେ ବୋଧହୃଦୀ ବର୍ଷକିଆ ଦିନ ସ୍ଥାପନ
 ହୋଇଥିଲା । ବଡ଼ ଭାଇନା ତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ O.U.A.T.ର କୌଣସି ପରିଚିତ
 ଆର୍ଟ୍ସ ଦ୍ୱାରା ଘୁଷ୍ଟର ଅପ୍ରଯାରିତରେ ଏ ମୂର୍ତ୍ତି ତିଆରି କରାଇଥିଲେ । ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ
 ଉଷ୍ଣବ ହୋମ ଓ ପୂଜା ସହିତ ବିଧି ମୁତ୍ତାବକ ପାଳନ ହୋଇଥିଲା ଓ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ
 ଗୋଜି ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ବୋଉ ମନରେ ଆଉ କୌଣସି ବିଷାଦ ନ ଥିଲା ।
 ସେ ଜାଣିଥିଲା ସେ ତା'ର ଛରି ପୁଅମାନେ ପିତୃ କାର୍ଯ୍ୟରେ କେବେବି ଅବହେଳା
 କରିବେ ନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ତିରିଶ ବର୍ଷ ଧରି ବାର୍ଷିକ ଦିବସ ଆମେମାନେ ଗ୍ରାମରେ ପାଳନ
 କରୁଥିଲୁ; କାରଣ ସାନ ଭାଇ ଦୁହେଁ ଗାଁରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ
 ନନାକୁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ରାଗରୋଷ କ୍ରୋଧହାନ ସ୍ଥିତଧ୍ୟୀ
 ପୁରୁଷ । ମହାଦେବଙ୍କ ଭକ୍ତଭାବେ ଖୁବ୍ ଜଣାଶୁଣା । କର୍ମକର୍ମାଣିରେ ସେ ଥିଲେ ଖୁବ୍
 ଦୋରଷ୍ଟ । ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାଚୁଳି ପରି ମନ୍ତ୍ରମାନେ ଛୁଟି ଆସୁଥିଲେ । ବିବାହ, ବ୍ରତ ଓ
 ଶ୍ରାନ୍ତ ତ ଥିଲା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସାଧାରଣ କଥା । କିନ୍ତୁ ହୋମ ଯଜ୍ଞାଦିରେ ପୁରୋହିତ ସର୍ବସ୍ଵ
 କର୍ମକାଣ୍ଡ ପୁଷ୍ଟକକୁ ଦେଖୁ ସେ ନିର୍ଭୁଲଭାବେ ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ପୂଜା ନ ସରିବାଯାଏ
 ସେ କେବଳ ଜଳାୟ ଜିନିଷ ବ୍ୟତାତ ଆଉ କିଛି ଭକ୍ଷଣ କରୁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କର
 ଧାରଣା ଥିଲା ସେପରି କଲେ ଜେଜେମାନର ଅମଙ୍ଗଳ ହେବ । ଜେଜେମାନ ବିଦାକି
 ଭାବେ ଯାହା ଦେଲା ସେଥିରେ ପରମ ସତ୍ତୋଷରେ ତାକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ଘରକୁ
 ଫେରୁଥିଲେ । ଏପରି ସାଧିକଭାବେ ପୂଜା କାର୍ଯ୍ୟ ଆମ ଗ୍ରାମରେ ଆଉ ଦୁଇଜଣ ମଧ୍ୟ
 କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ହେଲେ ଜିଶ୍ଵର ମିଶ୍ର ଓ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର । ଘଟଣାକୁମେ କୃଷ୍ଣ
 ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ମୋ ସାନ ଭାଇ ଗୌରହରିର ଶଶୁର ହୋଇଥିବା କଥା ଆଗରୁ କହିଛି ।

ରଇତାରୁ ଠାକୁର ଜାଗା ଉଦ୍‌ଧାର : ଛୁଟିରେ ମୁଁ ଗାଁକୁ ଗଲେ ବିଳବାଡ଼ିରେ
 କାମ କରିବାକୁ କିମ୍ବା ଗାଇ ବଳଦଙ୍କୁ ଚରେଇ ନେବାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲପାଏ । କିନ୍ତୁ ନନା
 ମୋତେ ସେ ସବୁ କାମ କରିବାରୁ ବରାବର ପ୍ରତିହତ କରନ୍ତି । ସବୁବେଳେ କହନ୍ତି-
 ପାଠ ପଢ଼ । ଗାଁରେ ପୁଣି ଛୁଟିରେ କୋଉ ପାଠ ପଢ଼ିବାରେ ମନ ଲାଗିବ ବା ।
 ବେଳେବେଳେ କିଛି ଉପନ୍ୟାସ ବହି ଧରି ଦୋଳବେଦି ପାଖରେ ଗାଁ ପାଖରୀ ଆଡ଼କୁ
 ଛାହିଁ ପଢ଼ୁଥାଏ । ପାଖରେ ତିନିଷ୍ଠରୋଟି ଆମଗଛ, ଠାକୁର ପାଖରୀର କାଚକେନ୍ଦ୍ର
 ନୀଳ ଜଳଶାଖି, ବେଳେବେଳେ କିଛି ଦଳ ଭାସୁଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ ମନ ଲାଗେନି । ପାଣିକୁଆ
 ସେଇଥିରେ ତୁବ ଦେଇ ଏହୁ ବୁଦ୍ଧି ସେଠି ଉଠି ମାଛଟିଏ ଥଣ୍ଡରେ ଧରି ଉଡ଼ିଯିବାର ଦୃଶ୍ୟ
 ଅନେକଥର ଦେଖିବାକୁ ହୋଇଛି । ସେସବୁ ଛାତ୍ର ଜୀବନର କଥା, କିନ୍ତୁ ଅଧାପକ

ହେବାପରେ ଗାଁକୁ ଆସିଲେ ମୋର ପ୍ରିୟ ଗୁରୁଜନମାନେ ମୋଡେ ‘ବାବୁ’ ବୋଲି
 ସମୋଧନ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ମୁଁ ଗାଁକୁ ଆସିଲି ମାନେ କିଛି ଗଠନମୂଳକ
 କାମହିଁ କରିବି । ଏଇ ସମସାମ୍ୟକରାବେ ଗ୍ରାମ ମଞ୍ଚରେ ଦୀଘଦିନ ଧରି ଠାକୁରଙ୍କ
 ଜାଗାରେ ଘର କରି ରହୁଥିବା ପାଶୁ ଜେନାକୁ ଘର ଛାତିବାକୁ ଆମେ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲୁ ।
 ସେତେବେଳକୁ ସେ ଗରିସାହିରେ ତା’ ପରିବାର ପାଇଁ ଜାଗା କିଣି ଘର ତିଆରି କରି
 ସାରିଥାଏ । ତଥାପି ଗାଁ ମଞ୍ଚରୁ ଯାଉ ନଥାଏ । ମୁଁ ଏ ସଂପର୍କରେ ଶେଷ ନିଷ୍ଠରି ପାଇଁ
 ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ଡକାଇଲି ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆସନ୍ତା କାଲି ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
 ଦେଲି । ପାଶୁ ଜେନାକୁ ମଧ୍ୟ ଡକାଇ ଘର ଛାତିବାକୁ କହିଲି । ସେ ସବୁଦିନ ପରି
 ଖାଲି ଟାଳମୁଲ କରୁଥାଏ । ସକାଳ ହେବା ମାତ୍ରେ ଆମେ କେତେଜଣ ନିଶ୍ଚାଣ ପକେଇ
 ତା’ ଘର ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ଝଳ ଓଳାରି ବସିଲୁ । ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଝଳ
 ଓଳରା ହୋଇ ବାଉଁଶ ବତାର ପଞ୍ଚର ଦେଖାଗଲା । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଦା’, କଟୁରୀରେ କାଟି
 ଦାଣ୍ଡକୁ ପକାଇଲୁ । କିନ୍ତୁ ଯୁବକ ତଳେ ଥାଇ ସେ ସବୁ ବଢ଼ା ଓ ବାଉଁଶକୁ ଏକାଠି କରି
 ରଖୁଆ’ନ୍ତି । ଆଉ କିନ୍ତୁ ଶୂନ୍ତ ସାହିର ଲୋକେ ଝଳରୁ ଓଳରା ହୋଇଥିବା ଛଣଗୁଡ଼ିକୁ
 ବାନ୍ଧିବାରେ ବ୍ୟପ୍ତ ଥା’ନ୍ତି । ନିଜେ ପାଶୁ ଜେନା ଓ ତା’ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକମତେ
 ସେସବୁ ବାନ୍ଧି ରଖୁଆ’ନ୍ତି ତାଙ୍କ ନୂଆ ଘରକୁ ନେବା ପାଇଁ । ଆଇନଟଃ ସେସବୁ ତା’ର
 ସଂପଦ । ସେ କିନ୍ତୁ ଅବୁଝା ହେଉଥିଲା; ଏବେ ବୁଝିଲା ବାବୁମାନଙ୍କ ସହିତ ବଳ
 କଷାକଷିରେ ସେ କେବେ ବି ପାରିବ ନାହିଁ । ଆଗରୁ ଗୋରୁଗାଇଙ୍କୁ ଫିଟାଇ ନେଇଥିଲା ।
 ବର୍ଷମାନ କାଠିକୁଟା ଗୋଟାଗୋଟି କରି ନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା । କେହି କେହି ତାକୁ
 ଥାନାକୁ ଯାଇ ଏତଳା ଦେବାକୁ ଫୁସୁଲିରଥିଲେ । ସବୁ ଗାଁରେ ଏମିତି ଲୋକ ଥା’ନ୍ତି
 ଯେଉଁମାନେ କି ଦାପ ତେଜି ହାତ ଚିକିତ୍ସା କରିପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ଆମମାନଙ୍କ ଉପ୍ରେରଣ୍ଟକୁ
 ଦେଖୁ ସେମାନେ ଶଙ୍କି ଯାଇଥିଲେ । ଘର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଙ୍ଗା ହୋଇଗଲା; ଆଉ
 ରହିଲା ମାଟିର କାନ୍ଦୁ ଓ କବାଟ ଝରକା ନେଇ ତା’ ନୂଆ ଘରେ ନିଷ୍ଟଯ କାମରେ ଲଗାଇବ ।
 ତାକୁ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଅଶାଧ ସାଧାନତା ଦେଇଥାଏ । ଏମିତି ବି ତାକୁ ଆମେ ସାନମାନେ
 ପାଶୁଆ ଭାଇ ବୋଲି ତାକୁଥିଲୁ । ଖୁବ ଭଲ ମଣିଷଟିଏ । ସେ ଗାଁ ଛାତି ଅଛ ଦୂରକୁ
 ଯାଉଥିବାରୁ ଆମେ କେହିବି ଖୁସି ନଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଠାକୁରଙ୍କ ଜାଗାଟି ମୁହଁ ହେଲେ
 ସେଠାରେ ଧାନ ଅମଳ ଦିନେ ଧାନ ବାତିଆ ହେବ । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ସ୍ଥାନଟି
 ଉପାଦେୟ ହେବ- ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ତିରିଶ ଝଳିଶି ବର୍ଷର ଏ ରଜତକୁ ଉଛେଦ
 କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲୁ । ଆଜି ଗ୍ରାମ ମଞ୍ଚରେ ସେ ସ୍ଥାନଟିରେ ଗୋଟିଏ ବାତ୍ୟା ବିଶ୍ଵାମି

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୮୯୫

କଷ ନିର୍ମାଣ ହୋଇଛି । ମହାବାତ୍ୟା ପରେ ପରେ ସେ ସ୍ଥାନଟିରେ ଘରଟି ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ବହୁବିଧ ଉପକାରରେ ଲାଗୁଛି । ମୋର କୁଟ୍ଟା ଅଛି ଗ୍ରାମରେ ବିଶିଷ୍ଟ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଫଟୋ ମିଳିଲେ ସେ ହଲରେ ଚଙ୍ଗା ହେବ । ଏବେ ବିବାହ, ବ୍ରତ, ପୂଜାପୂଜି ଓ ରୋଜି ଉପବ ପାଇଁ ଘର ଓ ଖଳା ବାତି ଖୁବ୍ ଉପାଦେୟ ହୋଇଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ରକ୍ଷା ଦିନରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାରିବାରିକ ଉପବ ହେଲେ ଅନାୟାସରେ ସେ ଏ ଘରଟିକୁ ରୋଜି ପାଇଁ ଉପଯୋଗ କରିପାରୁଛନ୍ତି । ତଥାପି ମୋ ମନ ମଧ୍ୟରେ ବେଳେବେଳେ ପାଶୁଆ ଭାଇ ପାଇଁ ଦୁଃଖ ଆସେ । କେତେ ବର୍ଷ ଓ ସମ୍ବଦତଃ ତା' ବାପ ଧନି ଜେନା ସମୟରୁ ସେମାନେ ଏ ଘରେ ବସବାସ କରି ରହୁଥିଲେ । ଠାକୁରଙ୍କ ଜାଗା ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ସେଟଳମେଣ୍ଟରେ ନିଜ ନାମରେ କରିପାରି ନଥିଲେ । ଗ୍ରାମରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ବୋଲକରା ହୋଇ ଅତି ନିରୀହ ଭାବରେ ସେମାନେ ଏଠି ଦୁଇପିତି ଧରି ରହିଥିଲେ । ଏବେ ଘର ଛାଡ଼ିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଉଦ୍ବାସ୍ତୁ ହୋଇନଥିବାରୁ ମୋର ଆଶ୍ଵାସନା ଥିଲା ।

ରାହାମା କଲେଜ ମ୍ୟାନେଜିଂ କମିଟି : ରାହାମାରେ ନୂତନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶାରଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ୧୯୭୯-୮୦ରେ ସରକାରୀ ସୀକୃତି ପାଇବା ପରେ କଲେଜର ପରିଷ୍କଳନା ସମିତି ନୂତନଭାବେ ଗଠିତ ହେଲା । ସ୍ଥାନୀୟ ବିଶିଷ୍ଟ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ବ୍ୟବସାୟୀ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଲୋକା ସଭାପତି ଭାବେ ସର୍ବସମ୍ମତିକୁମେ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ଥିଲି ଉକ୍ତଙ୍କ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରତିନିଧି । ପ୍ରଥମ ପୂର୍ବାଙ୍ଗ ସଭାରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଦୁଇଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ଯଦିଓ ସେମାନେ ଆଜି ଦିବଂଗତ । ସେମାନେ ହେଲେ ଚୌଧୁରୀ ବଂଶୀଧର ମିଶ୍ର ଓ ବାମଦେବ ମହାପାତ୍ର । ଏମାନେ କଲେଜ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଆଦୟରେ ପ୍ରଭୃତ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ । ସ୍ଥାନୀୟ ଓକିଲ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଞ୍ଜନ୍ଯକ ଥିଲେ କମିଟିର ସଂପାଦକ । ମୁଁ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିନିଧି ଓ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥିବାରୁ ମୋ ଉପରେ ଓ କଥାରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଗାଧ ବିଶ୍ଵାସ ଥିଲା । ପ୍ରଥମ ସଭାରେ ମୁଁ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଲୋକାଙ୍କଠାରୁ ତାଙ୍କ ସିନେମା ଘରକୁ ଏଇ କେତେବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଯାଇଥିବା ଦର୍ଶକମାନେ ଟିକେଟ ପିଛା ଦେଇଥିବା ପଣ୍ଡଗ ପରିସାର ପରିମାଣ ଅଦ୍ୟାବଧି କେତେ ହେଲାଣି ଓ ସେ ସବୁ କଲେଜର ଉନ୍ନୟନ ପାଣ୍ଡିରେ ଭରଣା ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ ଖୋଦି ସଭାପତିଙ୍କଠାରୁ ବିବରଣୀ ଘର୍ହିଲା । ସେ ବୋଧହୁଏ ମୋ'ଠାରୁ ଏପରି ଆଚରଣ ଆଶା କରୁନଥିଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ମୋ ଆଗରେ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ସେମାନଙ୍କ ଅନାସ୍ତ୍ର ପ୍ରକାଶ କରିଥିବାରୁ ଘଟଣାଟି ଯେ ଖୁବ୍ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ତା' ମୁଁ ଉପଳବ୍ଦି କରିଥିଲା । ମୋର ତ ଏ ରାଜନୈତିକ

ଲୋକଙ୍କୁ ତର ଭୟ ନ ଥିଲା; ତେଣୁ ସତ୍ୟପ୍ରକାଶରେ ପଛେଇବି କାହିଁକି ? ଆମେ ସେବିନ ତାଙ୍କୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ମିଟିଂ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ ଦେଲୁ । ସେହିଁ ଏ ସଂପର୍କରେ ଆଦାୟ ହୋଇଥିବା ଅର୍ଥର ପରିମାଣ ସଂପର୍କରେ ଯାହା କହିବେ, ତାହା ଚାତାନ୍ତ ହେବ । ସେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ମିଟିଂରେ ତଥ୍ୟ ଦେବାକୁ ସେବିନ ଘୋଷଣା କଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ମାସକ ବ୍ୟବଧାନରେ ବସିଥିବା ଜମିଟି ମିଟିଂରେ କିନ୍ତି ତଥ୍ୟ ନ ଦେଇ କଥାଗାକୁ ହେଣ୍ଡିଦେବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥ ଆଦାୟ ସଂପର୍କୀୟ ଏ ସର୍ବକାତର ଘଟଣାଟିରେ ନଇଁଯିବାର ଲୋକ ନଥିଲି । ସେ ହିସାବ କିତାବ ସହିତ ଅର୍ଥ ପଇଁ ନ କରିବାରୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନାସ୍ତ୍ଵ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଣାଗଲା ଓ ସେ ଜୟପା ଦେବାକୁ ବାଧ ହେଲେ । ସର୍ବସମ୍ମାନିକୁମେ ମୋତେହିଁ ସରାପତି ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାକୁ ସମସ୍ତେ ଏକମତ ହୋଇ ଅନୁରୋଧ କଲେ ତାଖ / ୧୨ / ୮ ୨ ରିଖରେ । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସରାଗ୍ରତିକରେ ଶ୍ରୀ ଲେଙ୍କା ଆଉ ମିଟିଂରେ ଯୋଗ ଦେଲେନି କିମ୍ବା ଗଙ୍ଗା ମଧ୍ୟ ପଇଁ କଲେ ନାହିଁ । ଖୁବ ଦୂଷଣୀୟ ପରମରାଟିଏ ସେ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ଶ୍ରୀରା ଓ ସମ୍ବାନ ଦୂତ ଗତିରେ ହ୍ରାସ ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁଁ କେବଳ ଏକ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଝାହିରିଥିଲି । କଲେଜଟିର ଅବସ୍ଥା ଖୁବ ଏକ ସୁନ୍ଦର ସ୍ଥାନରେ ଥିଲା । ପାଖରେ ରେଲବାଇ ତରଫରୁ ଗ୍ରାଙ୍କ ନିର୍ମାଣ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥିଲା । କଟକ ପାରାଦାୟ ରେଳ ରାସ୍ତା । ୧୯୭୭ ମସିହା ବାତ୍ୟାରେ ଏଠାରେ ଥିବା ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲର କେତୋଟି ଘରୁ ଛାତ (ଆଜବେଷ୍ଟସ) ଉପି ଯାଇଥିଲା । ସେଇ ଘରଗ୍ରତିକ ପ୍ରାୟ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ତାକୁହିଁ ସଜତାସଜତି କରି, କେଉଁଠି କେଉଁଠି ମରାମତି କରି କଲେଜ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । କଲେଜର ଭାରି ସ୍ଥାପନ କରିଥିବାରୁ ନାମାଙ୍ଗ୍ୟ ବାରାଆ ବାବା (କେହାପାଠ)ଙ୍କୁ ଏବେବି ବାର୍ଷିକ ବିବସରେ ସ୍ଥରଣ କରାଯାଏ ଓ ଦୁଇଦିନ ଧରି ଅଷ୍ଟପ୍ରହରା ପାଲିତ ହୁଏ ।

କଲେଜର ପିଲାମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବଢ଼ି ଝଳିଥିଲା । କଳା, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ବିଭାଗ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବରକାର ଥିଲା ଜଣେ କର୍ମ ଦକ୍ଷ ଅଧ୍ୟକ୍ଷର । ମୋ ଉପରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯିବାରୁ ମୁଁ ମୋର ପୂର୍ବପରିଚିତ ବନ୍ଦୁ ଓ କ୍ଲାଏଷ କଲେଜର ପୂର୍ବତନ କେମେସ୍ଟ୍ରି ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ହୃଷାକେଶ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କଲି । ସେ ସେତେବେଳକୁ ଅଧ୍ୟାପନା ଛାତି ଜଣେ ଶିଷ୍ଟପତି ହେବାର ନିଶାରେ ଖ୍ୟାତିଆଠାରେ କେମିକାଲ ଲାବୋରେଟୋରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଘୋର କ୍ଷତିଗୁଡ଼ ହୋଇ ଘରେ ବସି ରହିଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋର ପ୍ରସ୍ତାବ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଶାର୍ବାଦ ପରି ଥିଲା । ସମ୍ବରତଃ ସେ ଜୀବନରେ ଆଉ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗକୁ ଫେରିବେ ଓ ଅଧିକ

ପାହ୍ୟାଟିଏ ପାଇବେ- ଏପରି ଆଶା ଥିଲା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଆକାଶ କୁସୁମ । କାରଣ ଅଧିକଟିଏ ହେବା ପାଇଁ ଦଶବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଅଭିଜ୍ଞତା ଦରକାର ଥିଲା । ତା' ତାଙ୍କର ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ସେ ଖୁବ୍ କର୍ମଦର୍ଶ । କଲେଜଟିକୁ ଗତିବାରେ ସେ ମୋ ସହିତ ହାତ ମିଳେଇଲେ କଲେଜଟି ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ଖୁବ୍ ଅଗ୍ରଗାମୀ କଲେଜରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରିବ । ମା' ଶାରଳାଙ୍କ ନାମରେ କଲେଜଟି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଉଚ୍ଛଳର ବାରଦେବୀ ମା' ଶାରଳାଙ୍କ ପୂଜା ଓ ଆରାଧନାହିଁ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରୀପଥ କରାଇଥିଲି । ତା ୧/୧୧/୮୮ରେ ସେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଭଜନଲ ଅଧାପକ ନିୟୁକ୍ତି ଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ ଉଚ୍ଛଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରୁହିଁ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ବାଧୀନତାର ସହିତ ସିଲେକ୍ଯୁନ ବୋର୍ଡକୁ ତାକି ନେଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ କଥାଟିଏ ଅଛି- ବାପ ପୁଅ ରାତି ସାରା ଅନିଦ୍ରା; କିନ୍ତୁ ଏଣେ ମୁଗ୍ରାଗ ମୁହଁ ମେଲା (ଖର୍ଚ୍ଚୀ ମଧ୍ୟ କୁହାୟାଏ) । କଣା ଥିବାରୁ ମାଛ ଖର୍ଯ୍ୟିବାର ସମ୍ବାଦନା ଅଧିକ । ମୁଁ ସିନା ମୋ ପ୍ରତିବନ୍ଦତା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲି, ସେ କିନ୍ତୁ ମ୍ୟାନେଜିଙ୍ଗ କମିଟିର କେତେଜଣ ଅର୍ଥଲୋଭୀ ସତ୍ୟକ ସହିତ ହାତ ମିଳେଇ, ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵାନୀୟ ବଜାରରେ ମିଳୁଥିବା ବଡ଼ ବଡ଼ ରସଗୋଲା ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ଭିତରେ ଭିତରେ ଘଲିଆ କରି ଝଲିଥିଲେ । ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି ସେମାନେ କେତେକ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରି ସେମାନଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଦକ୍ଷତା ପାଇଁ ଆଖି ବୁଝି ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଅନେକ ପରେ ଏ କଥା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି । ଧରନ୍ତୁ ମ୍ୟାନେଜରେ ଆମେ ଯାହାକୁ ଯୋଗ୍ୟତମ ବୋଲି ବାହିଲୁ ସେ କଲେଜରେ ଯୋଗ ନ ଦେଇ ଦ୍ଵିତୀୟ ବା ତୃତୀୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଯୋଗ ଦେଲାବେଳେ ମୋତେ ସେମାନେ ନାନାପ୍ରକାର କୌଣସି ଦେଇ ବୁଝେଇ ଦେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କିଏ ଅଧିକ ଦରମା ଦାବି କରୁଛି ତ କିଏ ସହରର କୌଣସି କଲେଜରେ ନିୟୁକ୍ତି ପାଇଛି; ତେଣୁ ଏଠାକୁ ଆସୁନାହିଁ କିମ୍ବା ଉରର ମଧ୍ୟ ଦେଉନାହିଁ । ଏସବୁ ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇ ତଦାରକ କରିବା ପାଇଁ ମୋର ସମୟ ନ ଥିଲା । ମୁଁ କଲେଜ ପାଇଁ ଅଧିକ ସମୟ ଦେବା ଏକପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା ।

କଲେଜର ଯଥେଷ୍ଟ ଗୋଡ଼ିକ ଉନ୍ନତି ହେଉଥିବାର ସମ୍ବନ୍ଧ କରୁଥିଲି । କୋଠାବାଟି, ଶ୍ରେଣୀଗୁହ ଗତିଉଠୁଥିଲା । ଏସବୁ ପାଇଁ ହୁଏତ ସେଇ ଅଧାପକମାନଙ୍କଠାରୁ ଝରା ଆଦାୟ କରାଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ ଗୁଣଗତମାନ ଉପରେ ସେ କଲେଜ ସମାଜେ କରିଛି- ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ବିଚଳିତ ହେଉଥିଲେ ବି ନିରୁପାୟ ଥିଲି । ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଏସବୁ ମୂଳରେ ଥିଲେ ବୋଲି ଡେରିଟର ଜାଣିଲି ଓ ତାଙ୍କୁ ଦୂରତିନିକଣ ପରିଷ୍କଳନା ବୋର୍ଡର ସତ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାହାୟ ଦେଉଥିଲେ । ଫଳରେ ସେ ଅର୍ଥପ୍ରତି କ୍ରମେ ଲୋକୁଭ ହୋଇଉଠିଲେ । ଅବସ୍ୟ ଖୁବ୍ କର୍ମଦର୍ଶ ଥିବାରୁ P.G.C.ରୁ ଗ୍ରାଣ୍ଡ ଆଣି ବଡ଼ ବଡ଼

କେତୋଟି କୋଠା ସ୍ଵର୍ଗ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ କେତେକ ମନ୍ଦମତି ଅଭିଭାବକଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ କପି କରିବାରେ ସାହାୟ୍ୟ କରି ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁ ମୂଆ କଲେଜର ସ୍ଥିତି ବୋଲି ବୁଝାଇ ଦେଉଥିଲେ । ମୁଁ ବାର୍ଷିକ ଉପସରେ ଖୁବ୍ ଦମ୍ପରେ ଶୁଣଗତମାନ ଓ ଅଧୃଷ୍ଟାତ୍ମୀ ଦେବୀ ମା' ଶାରଳାଙ୍କ ନାମ ନେଉ ଥିବାବେଳେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି କେଉଁଠି ଯେପରି ଭିତରେ ଭିତରେ ଘୁଣ ଖାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଶିକ୍ଷାଗତମାନ ହାସ ପାଉଛି ଓ କଲେଜରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପଶିଯାଉଛି । ଏପରି ସମୟ ଆସିଲା ଯେତେବେଳେ ପରିଷଳନା ବୋର୍ଡର ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ସର୍ବ୍ୟ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କ ନାମରେ ଚରିତ୍ରାଗତ ଦୋଷ (moral torpitude) ଓ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତିର ଅଭିଯୋଗ ଆଣି ତାଙ୍କୁ ବହିଷ୍ଵାର କରିବାକୁ ଅଭିବସିଲେ । ମୁଁ ବାଧ ହୋଇ ଜନମତକୁ ସମ୍ବାନ୍ଧ ଦେଇ ତାଙ୍କୁ ବହିଷ୍ଵାର କଲି (ତା ୨୯/୫/୮୮୭) । କିନ୍ତୁ ସ୍ବାଭାବିକତାବେ ସେ କୋର୍ଟ କରେଇର ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ । ତାଙ୍କୁ ସେଇ ତିନିଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଭିତରେ ଭିତରେ ବେଶ ସାହାୟ୍ୟ କରିଛିଲିଲେ ଓ କୋର୍ଟରେ ଆମ କେଶକୁ ଠିକ୍‌ଭାବେ ପରିଷଳନା ନ କରି ଦୁର୍ବଳ କରିଦେଲେ । ମୋର ଯେପରି ମନେହେଉଛି ଆମ ନିୟୁତ ଓକିଲ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆତକୁ ଡଳିଗଲେ ଆମର ତବ୍ବିର କରିବାର ଶିଥୁଳତା ଯୋଗୁଁ । ଶେଷକୁ ପରିସ୍ଥିତିକୁମେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସଭାପତି ପଦରୁ ଜପ୍ତପା ଦେଲି (୧୩/୩/୮୮୭), କାରଣ ଅଧିକାର ଜଣେ ଦୃଢ଼ ସମର୍ଥକ ପରିଷଳନା ମିଟିଂରେ ମୋ ଆତକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାତସାରରେ କାଳି ବୋତଳଟିକୁ ତାଳିଦେଲେ । ଫଳରେ ଆମର ରେକର୍ଡପତ୍ର ସହିତ ମୋ ସାର୍ଟ ମଧ୍ୟ କାଳିରେ ଓଦା ହୋଇଗଲା । ସେଇ ମୁହଁର୍ଗରେ ମୁଁ ଏପରି ଅଭଦ୍ର ଆଚରଣ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କାମ କରିପାରିବିନି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି କଷ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲି । ସମ୍ବଦ୍ଧ ସେମାନେ ତାହାହିଁ ଝହୁଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଆଶା ପୂର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ପରେ ପରେ କୋର୍ଟ କେଶରେ ଜିତି ହୃଷ୍ଟାକେଶ ବାବୁ ପ୍ରାୟ ରାବିର୍ଷ ପରେ ପୁନର୍ଷ କଲେଜକୁ ଆସି ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଆସନ ଅଧିକାର କଲେ ଓ କୋର୍ଟର ରାୟ ଅନୁସାରେ ବାକିଆ ପାଉଣା ପାଇବାକୁ ତାଙ୍କର ହକ୍ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ବିସ୍ମିତ ହେଉଥିଲି ମୁଁ ସଭାପତି ଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଅଧିକ ଭାବେ ନିୟୁତି ଦିଆଯାଇଥିଲା, ପୁନର୍ଷ ମୋରି ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ବରଣସ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା; ଅଥବା କୋର୍ଟକୁ କିପରି ସାକ୍ଷ ଦେବାକୁ ମୋତେ ତକା ନ ଗଲା ? ସେମାନେ ଜାଣିଥିଲେ କୋର୍ଟରେ ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ ଟେବୁଳ ଓଟି ଯାଇଥା'ତା- ସତ୍ୟ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତା ଓ କଲେଜର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଷ୍ପତ୍ତିତାବେ ଠିକ୍ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦିତ ହୋଇଥା'ତା । ସେଥିପାଇଁ ଆମ ଓକିଲଙ୍କୁ ସେମାନେ ପ୍ରଭାବିତ କରି ମୋତେ କୋର୍ଟକୁ ସାକ୍ଷ ଦେବାରୁ ବିରତ କରିଥିବା ମୁଁ ଅନୁଭବ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୯୩

କରିଥିଲି । କଲେଜ ଉତ୍ସବରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଦାନ ପାଇଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ସରକାରୀ କଲେଜର ନୀତିନିୟମରେ ପରିଷଳିତ ହୋଇଥିଲା । କଲେଜ ଥରେ ସରକାରୀ ହୋଇଗଲେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷମାନେହିଁ ସର୍ଵେସର୍ବା ହୋଇଥା'ଟି ଓ କିଛି କମିଟି ସର୍ବ୍ୟକୁ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ବଶାରୁଡ଼ କରି ରଖନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସିପାଲମାନେ ମ୍ୟାନେଜିଙ୍ଗ କମିଟିର ସଂପାଦକ ହୋଇଗଲା ପରେ ପରିଷଳନାରେ ଯେତେ ତୃତି କଲେ ବି କିଏ ଆଉ ପାଠି ଫିଟାଇବ ? ରାଜନୈତିକ ଲୋକେ ଯଥା- ବିଧ୍ୟାଯକମାନେ ଏହିପରି କଲେଜମାନଙ୍କର ସଭାପତି ଭାବେ ସରକାରୀ ନିୟମୁକ୍ତ ପାଇଲା ପରେ ସେମାନେ ଯାହା କଲେ ବି ସେଠି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିନିଧି ପ୍ରତିବାଦ କରି ତିଷ୍ଠି ପାରିବେନି । ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟକଲି ଶାରଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ରାହାମାର ପରିଷଳନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ନାୟକରୁ କ୍ରମେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଗଲିଛି ଓ ପୁରୁଣା ସର୍ବ୍ୟମାନେ କ୍ରମେ ଅବହେଳିତ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ସରକାରୀ ସୂତ୍ରରେ କଲେଜ ଝଳିଛି- ସେଠି ଆଉ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ତମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଯାହାହେଉ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିର ସାମ୍ବା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟପା ଦେଇ ଝଳି ଆସିଥିଲି; ଆଉ ଫେରିଯାଇନି । ସେଇ କାଟ ଦେଇ ଗାଁକୁ ଗଲାବେଳେ ଦେଖେ କଲେଜର ତୌତିକ ଉନ୍ନତି ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ଗୁଣଚତ୍ରମାନର ଦୂର ଅବଶ୍ୟ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଝଳିଛି । ସମ୍ବରତଃ ଏଇ ୧୯୭୯ରେ ସ୍ବାକୃତି ପାଇଥିବା ରାଜ୍ୟର ଅଧିକାଂଶ କଲେଜର ଏହାହିଁ ଅବସ୍ଥା । ପରିବର୍ତ୍ତ ସମୟ ଓ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ବହନ କରି ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ମାନଚିତ୍ର ପ୍ରସ୍ଥତ ହୋଇଥିଲାବେଳେ କ୍ରମେ କଲେଜ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖିଥିବା, କଲେଜ ପାଇଁ ଧାନ ରାଜିତ ଓ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କଲେଜ ପାଇଁ ଅପାଂକ୍ରେୟ ଓ ଅଦରକାରୀ ହୋଇପାଇଛନ୍ତି । କଲେଜର ରଜତ ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ କାଳରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷମାନେ ପୁରୁତନ ସରାପତିମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵରଣ କରିବା ଖୁବ୍ ତାପ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ମୁଁ କଲେଜ ପାଖ ପଡ଼ିଆରେ ନୂଆ ଗଢା ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଘରକୁ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ଚରଫରୁ ଗଢ଼ିଥିବା ‘ଗୋପବନ୍ଧୁ ପାଠାଗାର’କୁ ୧୯୯୭ ମସିହା ଶେଷ ଭାଗରେ କଟକ ଘର ବିକ୍ରୀ ହେବାରୁ ଉଠାଇ ନେଇଥିଲି । ମୋର ଆଶା ଥିଲା କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଏ ବିଶାଳ ପାଠାଗାରଟିର ଉପଯୋଗ କରିବେ । ସେଥିରେ ପ୍ରାୟ ତିନିହଜକାରୀ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଆ ବହି ଥିଲା । ସେଠାରେ ମାସିକ ପାଞ୍ଚ ଶହ ଟଙ୍କା ଘରଭତା ବି ଦେଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତିନିଗରିମାସ ପରେ ଦେଖିଲି କେହି ଜଣେ ହେଲେ ବି ଅଧ୍ୟାପକ ବହିଟିଏ ଜୟାମା କରି ପଢ଼ିବାକୁ ନେଇନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଅଯଥା ଘର ଭଡ଼ା ଓ ପରିଷଳନା ବ୍ୟୟ ବହନ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ପାଠାଗାରଟିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ପଙ୍କପାଳ ହାଇସ୍କୁଲକୁହିଁ ଦାନ କରିଦେଇଥିଲି । ରାହାମା କଲେଜକୁ ନେଇ ମୋର ସ୍ଵପ୍ନ ଏତେବେଳକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଜ୍ଜୁତି ଯାଇଥିଲା ।

ଭାରତରେ ପ୍ରାତୀୟ ରାଜନୈତିକ ଦଳ : ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଆନ୍ତରିକ ପ୍ରଦେଶର ନିର୍ବାଚନ ଶେଷ ହୋଇଛି । କର୍ଣ୍ଣାକରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇଯାଇଛି । ଏ ଦୁଇ ପ୍ରଦେଶର ଜନମତ କଂଗ୍ରେସ (ଇ) ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇଛି । ଏହା ଜନିରାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରାଜ୍ୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ବିପୁଲ ରାଜଶକ୍ତି, ପ୍ରଭୃତ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ, ଜନିରାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଦୀର୍ଘ ୧୯ ଦିନର ଗର୍ଭ ଓ ପ୍ରଗର ସବୁକିଛି ଆନ୍ତରିକ ପ୍ରଦେଶର ନବୋତ୍ତତ ପ୍ରାତୀୟ ଦଳ ତେଳଗୁ ଦେଶମ ପାଖରେ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଯାଇଛି । ଏହାର ନେତା ଏନ୍.ଟି. ରାମାରାଓ (matinee hero) ବିପୁଲ ଭୋଟ ପାଇ (୧୯୮/୧୯୪) ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି । କର୍ଣ୍ଣାକରେ ସେହିପରି ଜନତା-କ୍ରାନ୍ତିରଙ୍ଗା ଦଳର ମିଳିତ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରତର କଂଗ୍ରେସକୁ ଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଗୁଣ୍ଠାରାଓ (ନା ଗୁଣ୍ଠାରାଓ)ଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରିଦେଇଛି । କଂଗ୍ରେସ ମାତ୍ର ୮୧ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲାବେଳେ ମିଳିତ ଦଳ ୯୭ଟି ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ଭାରତୀୟ ଜନତାଦଳ ୧୮ ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜିତି ଏହି ମିଳିତ ଦଳକୁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଛନ୍ତି । ମନେହେଉଛି ଯେପରି ଦେଶବାସୀ କଂଗ୍ରେସର ଦୀର୍ଘ ଅପଶାସନ ଓ ବଂଶାନୁଗତ ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମତ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଜଣେ ଆନ୍ତରିକ ବନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀନିବାସ ରାଓଙ୍କ ସହିତ ଆନ୍ତରିକ ନିର୍ବାଚନ ସଂପର୍କରେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଆଲୋଚନା କଲାପରେ ଅନୁଭବ କଲି ଯେ ଏଣିକି ଭାରତୀୟ ପ୍ରାତୀୟ ଦଳଖାନେ ନିଜନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ଜନମତ ପାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହେବେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଜନସାଧାରଣ ଜାତୀୟ ଦଳମାନଙ୍କ ଉପରୁ କୁମେ ଆସ୍ତା ହରାଇ ବସୁନ୍ତି । ମୋର ଧାରଣା ହେଲା ଓଡ଼ିଶାର ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଏଣିକି ଭିନ୍ନ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ‘ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରାତୀୟ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ଆବଶ୍ୟକତା’ ନାମରେ ଦୀର୍ଘ ଲେଖାଟିଏ ଲେଖାଲି ଯାହା ଦୁଇଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ‘ପ୍ରଗତିବାଦୀ’ ଦେନିକରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ମୁଁ ଲେଖାଟିକୁ ପ୍ରଥମେ ‘ଧରିତ୍ରୀ’ରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ମନସ୍ତୁ କରି ଧରିତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ନାତିଗତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏପରି ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ସମର୍ଥନ କରିନଥିଲେ । ନଦିନାଦେବୀ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସର ଜଣେ ବରିଷ ନେତ୍ରୀ । ସେ ପୁଣି କେତେବର୍ଷ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କୌଣସି ଦଳର ସମାବ୍ୟ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ପାଇଁ ସେ କିପରି ସମର୍ଥନ ଜଣାନେ ? କାଗଜଟି ତାଙ୍କ ପରିବାର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ମୋର ବନ୍ଦୁ ପ୍ରଦ୍ୟମ୍ନ କିଶୋର ବଳଙ୍କ ‘ପ୍ରଗତିବାଦୀ’ରେ ଏପରି ଏକ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ ପାଇବାରେ କୌଣସି ଅଭିରାୟ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ୧୯୮୩ ଜାନୁଆରୀ ୧୩ ତାରିଖ ଓ ୧୪ ତାରିଖରେ କୁମାରଙ୍ଗ ଭାବେ ଏ ଲେଖାଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ତାହାର କିନ୍ତୁ ଅଂଶ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ନୂଆ ରାଜନୈତିକ ଦଳ : ପ୍ରଦ୍ୟମ କିଶୋର ବଳକ ଚିତ୍ତାଧାରୀ ସବୁବେଳେ ଅଗ୍ରଗମୀ ଥିଲା । ସେ ସମ୍ବତ୍ତଃ ଓଡ଼ିଶାର ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ସବୁବେଳେ ଭାବୁଥିଲେ । ନୂଆ ରାଜନୈତିକ ଦଳଟିଏ ଗଢିବା ପାଇଁ ଅନେକଦିନୁ ଆକାଶ୍ରା ଉପୁବୀଙ୍କ ହୋଇପାରିଥିଲା । ମୁଁ ପୁଣି ଏହାରି ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ‘ପ୍ରଗତିବାଦ’ କାଗଜରେ ୨ ଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ଏ ବିଷୟରେ ଲେଖିଥିଲି । ଯାହାହେଉ ମାର୍କ ୨୦ ତାରିଖ (୧୯୮୩) ସ୍ଵାନାୟ କଷ୍ଟୁରବା ନାରାସେବା ସଂଘ ସଦନରେ ଏହି ନୂଆ ଦଳ ଗଠନ ପାଇଁ ସଭାଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥରେ ତକୁର ରାଧାନାଥ ରଥ, ମନମୋହନ ମିଶ୍ର, ପ୍ରଦ୍ୟମ କିଶୋର ବଳ, ଆଡ଼ରୋକେଟ ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ଓ ମୁଁ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲୁ । ପ୍ରଦ୍ୟମବାବୁ ଏହି ସଭାର ଆବାହକ ଥିଲେ । ମୁଁ ପ୍ରଦ୍ୟମବାବୁଙ୍କ କଥାରେ ଖୁବ୍ ବଶୀଭୂତ ହୋଇପାରିଥିଲି ଓ ଏ ନୂଆ ଦଳ ପାଇଁ କାମ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲି । ଓଡ଼ିଶାର ଆର୍ଥିକାନ୍ତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଦାବି ହାସଳ ପାଇଁ ଏପରି ଏକ ପାର୍ଟିର ଆବଶ୍ୟକତା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଦଳର ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନେ ଏଥିପାଇଁ ସହିହାନ ଥିଲେ ଓ ଉପହାସ ବି କରୁଥିଲେ । ଆମେ ପ୍ରାୟ ଶହେ ଜଣ ଏହି ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲୁ ଓ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ମତ ଉପସ୍ଥପନ କରିଥିଲୁ । ଏହି ନୂଆ ଦଳର ନାମ ରଖାଗଲା ‘ଗଣ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ’ । ଆମେ ଉଚ୍ଚଲ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ରାଜନୈତିକ ସ୍ଥାଧୀନତା ପାଇଁ ଦୀର୍ଘ ଦିନ ହେବ ଦାବି କରି ଆସୁଛୁ । ଇମରଜେନ୍ସି ପରେ ପରେ ଆସିଥିବା ଜନତା ସରକାରଙ୍କ ସମୟରେ ଏପରି ସ୍ଥାଧୀନତା ଆମକୁ ମିଳିବ ବୋଲି ଭାବିଲାବେଳକୁ କ୍ୟାବିନେଗରେ ଅନୁମୋଦନ ପରେ ପରେ ଓଡ଼ିଶାର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ଓ ସାରା ଦେଶରେ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ଘଣ୍ଟି ବାଜିଲା । ଅଛ ସମୟ ପାଇଁ ମାନ୍ୟବର ଜ୍ଞାନ ରାଜ୍ୟପାଳ ଭାବେ ଓଡ଼ିଶା ଶାସନ ଭାର ବହନ କରିଥିଲେ । କାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧେସ୍ ରୁଲ୍ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲା । ମୋ ନେତୃତ୍ବରେ ପାଞ୍ଜଣି ଅଧ୍ୟାପକ ମାନ୍ୟବର ଗର୍ଭର (ଆମ ପାଇଁ ଘନପେଲର)ଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଜନତା ସରକାରଙ୍କ କ୍ୟାବିନେଟ୍ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଫାରଲ୍ ମଗାଇ ଘନପେଲର ଅର୍ତ୍ତର କଲେ ଯେ ନୂତନ ସରକାର ଆସିଲେ ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବୁଝିବେ । ଆମେ ତଥାପି ହତାଶ ହୋଇ ନଥିଲୁ । ନୂତନ ସରକାର ଭାବେ ଜାନକୀବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ସରକାର ଗଠନ ହେଲା ଓ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ସବୁ କଥା ବୁଝାଇବା ପରେ ସେ କୁଣ୍ଡଳୀବାମାନଙ୍କର ଆଗମନକୁ ସଦେହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ ଓ ଫାଇଲକୁମେ ଖତଗଦାକୁ ଉଲ୍ଲିଙ୍ଗିଲା । ତେଣୁ ମୋତେ ଅତୀତରେ ରେଭେନ୍ସ କଲେଜ ପ୍ରିନ୍ସିପିଅଲ ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋ କାମ ପାଇଁ କୌଣସିଯତ୍ର ମାଗିଥିବା

ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଏଥର ଖୁବ୍ ଲୁଚିଛପି ସତର୍କ ଭାବେ ଏ ନୂଡ଼ନ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ପ୍ରଦୂୟମବାବୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସବୁ କଥା ବୁଝେଇ ଦେଇଥିଲି । ତେଣୁ ମୋର ନାମ ଖବରକାଗଜରେ ପ୍ରକାଶ ନ କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି ।

ପ୍ରଦୂୟମବାବୁ ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ଖୁବ୍ ରେଡ଼ିକାଲ୍ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ସାଥୀମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଏକ ନୂଡ଼ନ ଦଳ ପାଇଁ ସମର୍ଥନ ଦେଇ ନଥିଲେ । ଏକଦା ସପ୍ତମ ଦଶକରେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁମାନେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଓଡ଼ିଶା ଯୁବକଂଗ୍ରେସ ବୋର୍ଡରେ ସର୍ବ୍ୟ ଥିଲେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କଠାରୁ କ୍ରମେ ଦୂରେଇ ଯାଇଥିଲେ । କେବଳ ‘ପ୍ରଗତିବାଦୀ’ ଦୈନିକ କାଗଜଟି ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଆୟୁଧ ଥିଲା ଓ ସେଥିରେ ସେ ସାପ୍ତାହିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥନୀତି ଓ ରାଜନୀତି ସଂପର୍କରେ ପୂରା-ପୃଷ୍ଠାବ୍ୟାପୀ ଖୁବ୍ ଚଥ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ମୁକ୍ତିନିଷ୍ଠ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅବତାରଣା କରୁଥିଲେ । ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଓ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ସଂପାଦକ ଭାବେ ତାଙ୍କର ଅସଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଗଠିତ ନୂଆ ରାଜନୈତିକ ଦଳରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଏକଦା ଯୁବକଂଗ୍ରେସର ସେହି ବନ୍ଧୁମାନେ ପରାଂମୁଖ ଥିଲେ । ତଥାପି ପ୍ରଦୂୟମବାବୁ ଦବିଯିବା ଲୋକ ନଥିଲେ । କେହି ନ ଆସିଲେ ବି “ଏକଲା ଚଲୋ” ମନ୍ତ୍ରରେ ସେ ଉଦ୍ବୁଦ୍ଧ ଥିଲେ ଓ ଜାନକୀ ସରକାରଙ୍କ ଅପଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦୃଢ଼ ସର ଉତୋଳନ କରୁଥିଲେ । ମୋର ଜାନକୀବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଭଲ ଧାରଣା ଥିଲା, ଯେହେତୁ ସେ ଥିଲେ ଏକଦା ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ର ଦୀର୍ଘକାଳୀନ ସଂପାଦକ । ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଦ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ବହୁ ରାଜନୀତିଜ୍ଞଙ୍କଠାରୁ ଜର୍ଦ୍ରରେ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜୀମରଜେନ୍ସି ସମୟରେ ସେ ଜନିରା ପୁତ୍ର ସଂଜୟଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କରି ‘ଭାବୁରାଜ ବସନ୍ତ’ ସହିତ ତୁଳନା କରିବାରୁ ଆମେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ କଥାଟାଙ୍କୁ ଆବୋ ପସନ୍ଦ କରିପାରି ନଥିଲୁ । ନନ୍ଦିନୀଦେବୀ ହୁଅନ୍ତୁ କି ଜାନକୀବାବୁ ହୁଅନ୍ତୁ ଏମାନେ ତଥାପି କଂଗ୍ରେସ ଶିବିରରେ ବନ୍ଦୀ ଥିଲା ପରି ଆଗରଣ ଦେଖାଉଥିଲେ । ନନ୍ଦିନୀ ଜନିରାଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହ ଲାଭ କରିଥିଲାବେଳେ ଜାନକୀ ସଂଜୟଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହକୁ ପୂଞ୍ଜି କରିବସିଲେ । ପ୍ରଦୂୟମବାବୁ ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଖୁବ୍ ଖପପା ଥିଲେ । ବଂଶନୁଗତ ଶାସନର ସେ ଘୋର ବିରୋଧୀ ଥିଲେ ଓ ଦିଲ୍ଲୀର ତରୁଣ ତୁର୍କଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ଅଧୁକ ସଂପର୍କ ଥିଲା । କାରଣ ଚିତ୍ତ ଓ ଚେତନାରେ ପ୍ରଦୂୟମବାବୁ ଥିଲେ ମୋହନଧାରିଆ, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଆଦି ତରୁଣ ତୁର୍କ ଓ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିପନ୍ଦ୍ରିକା ମାର୍ଗ ଅନୁସାରୀ । ଓଡ଼ିଶାରେ ତାଙ୍କ ଗଠିତ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ପାଇଁ ଦିଲ୍ଲୀର ଏଇ ବିଶିଷ୍ଟମାନେ ଯେଉଁ ସହଯୋଗ ଦେବେ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ ତାହା ମିଳିନଥିଲା । କଂଗ୍ରେସ ନିରକ୍ଷୁ ଭାବେ ପାରିବାରିକ ଶାସନ ଚଳାଇ ଭଲିଥିଲା । ଏବଂ ଦଶତି ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଂଗ୍ରେସ କ୍ଷମତାରେ ଅଭିଷିତ ଥିଲା । ମୁଁ ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଧାରେ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୯୭

ଧୀରେ ପ୍ରଦ୍ୟମନବାବୁଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ଆସିଲି । ଅନ୍ୟ ବନ୍ଧୁମାନେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଆଗରୁ ଦୂରେଇ ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ତେଣୁ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଛାତି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାଂସ୍କାରିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୋନିବେଶ କରିଥିଲି ।

ବୟେ ଓ ଗୋଆକୁ ଷତି ଚାରି : ୧୯୮୩ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ୨୩ ତାରିଖରେ
ବିଭାଗର କିଛି ଶାତ୍ରାତ୍ରାକୁ ନେଇ ପଣ୍ଡିତାରକୁ ଷତି ଚାର ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମୋ
ସାଙ୍ଗରେ ମିଥେଷ୍ଟ ଶତପଥୀ, ମୋ ବତ ଟିଆ ଲେନି ଓ ସାନ ଟିଆ ପୁକୁ (ଇପ୍ପିତା) ମଧ୍ୟ
ଭ୍ରମଣରେ ବାହାରିଲେ । ଆମେ ସଂଧାରେ କୋଣାର୍କ ଏକୁପ୍ରେସ ଯୋଗେ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ
କଲୁ । ମୁଁ ଯେହେତୁ ପ୍ରାୟ ବାରଦିନ ପାଇଁ ବାହାରେ ରହିବି ଆଜି ମୁଁ ପଞ୍ଚମବାର୍ଷିକ
ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରାୟ ଦେବତାଙ୍କ ଧରି ପଢ଼େଇଥିଲି । ଷଷ୍ଠ ବାର୍ଷିକ କ୍ଲ୍ଯୁସର ବିଶେଷପତ୍ର
ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ ପ୍ରାୟ ଅତେଜ ଘଣ୍ଟା ଧରି ପଢ଼େଇ ଆଗେଇ ନେଇଥିଲି । ମୁଁ ୫ମ ବାର୍ଷିକ
ଶ୍ରେଣୀରେ ଉଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଜତିହାସ (ଆଧୁନିକ ପର୍ବ) ହିଁ ପଢ଼ାଉଥିଲି । ୨୫ ତାରିଖ
ସକାଳୁ ସକାଳୁ ବିମ୍ବର Victoria terminus ଷେସନ୍଱ରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ତଥାପି ସକାଳ
ପର୍ବ୍ରାତା ହୋଇ ନଥିଲା । ଶ୍ରୀ ଦିଲୀପ କୁମାର ଶତପଥୀ ନାମକ ଜଣେ ପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ
ମୁଁ ଲେଳିଗ୍ରାମ କରିଥିଲି ଓ ସେ ଯଥାସମୟରେ ପ୍ଲାଟର୍ମର୍ମରେ ପହଞ୍ଚ ଆମକୁ ଗୋଟିଏ
ମଧ୍ୟବର୍ଗୀୟ ହୋଟେଲକୁ ନେଇଯାଇଥିଲେ । ହୋଟେଲ ନାମ ଥିଲା ଓରିଏଷ୍ଟ ହୋଟେଲ,
ଭଡା ଖୁବ୍ ଅଧିକ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଆମେ ଆଉ ଶପ୍ତାରେ କୌଣସି ହୋଟେଲ ହୁଏତ ପାଇ
ନଥାନ୍ତୁ । ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଓ ଜଳକ୍ଷୁଆ ଖାର ଦିଲୀପବାବୁଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଆମେ
ପ୍ରଥମେ ଜାହାଙ୍ଗର ଆର୍ଟ ଗ୍ୟାଲେରାକୁ ବୁଲିଗଲୁ । ସେଠାରୁ ମୁୟକିଯମ ଏବଂ ତା'ପରେ
ଜଣିଆ ଗେଟ୍ ଯାଇ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧିକାନ୍ତ ରୂପ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି । ମାରାଇନ୍ ଭାଇଭାଇରେ
ପାଦରେ ଛଳି ବୁଲିବା ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ପଟେ ତାଳମହଳ ହୋଟେଲର ବିଶାଳତା ଓ
ଅନ୍ୟପଟେ ଆରବିଆନ ସିର ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଦେଖି ମୁହଁ ହେଉଥିଲୁ । ଆକାଶରେ ଅଗଣିତ
ସ୍ଵାଙ୍କିପର ଉତ୍ତି ବୁଲୁଥିଲେ ଓ ଲହାରୀମାଳା କୁଳର ପଥର ବନ୍ଧରେ ବାରମ୍ବାର ବାତେଇ
ହେଉଥିଲେ । ଆଜି ଆଉ ଅଧିକ ବୁଲାବୁଲି ନ କରି ହୋଟେଲକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲୁ ଓ
ବିଶାମ ନେଇଥିଲା ।

ତା' ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ୨୩/୨୮/୮୩ ରେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଲଞ୍ଚରେ ଟିକେଟ୍ କାଟି ଏଲିପାଣ୍ଡା କେତେ ଦେଖିବାକୁ ଯାତ୍ରା କଲୁ- ସମୟ ଥିଲା ଦିନ ଦଶଟା । ପ୍ରାୟ ଏକ ଘଣ୍ଟାର ଯାତ୍ରା ଖୁବ୍ ଆମୋଦଦାୟକ ଥିଲା, ଯେପରି ମନେହେଉଥିଲା ଆମେ ବନ୍ଦରରେ ଜାସୁଛୁ- ସମୁଦ୍ରର ତରଙ୍ଗ ଉଗ୍ର ନଥିଲା ବରଂ ମୁହଁ ଓ ମାନ ଗତିରେ ତରଙ୍ଗମାଳା ଆସୁଥିଲା । ଏଲିପାଣ୍ଡା କେତେ ଏକ ଆମୋଦପ୍ରଦ ଦର୍ଶନାୟ ସ୍ଥାନ । ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ

କେଉ ଦେଖିବାକୁ ଅନ୍ତରେ ପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଟା ଲାଗିଥା'ନା । କିନ୍ତୁ ଆମ ହାତରେ ଏତେ ସମୟ ନଥିଲା । ତେଣୁ ସାତେ ଗୋଟାଏ ସୁନ୍ଦର ଖୁବ ଶିପ୍ର ଗତିରେ ବୁଲାବୁଲି କରି ଫେରିବାକୁ ହେଲା । ଆରବିଆନ ସାଗରରେ ଷିମର ଯାତ୍ରା ଠିକ୍ ଏକ ଘଣ୍ଟା ନେଇଥିଲା । ଆମେ ସାତେ ଦୁଇଟାରେ ଜଣିଆ ଗେଟ୍ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ଅପରାହ୍ନରେ ଖୁଅପିଆ ସାରି ଆମେ କ୍ରାଫୋର୍ଡ ମାର୍କେଟ ଆତେ ବୁଲିଯାଇଥିଲୁ । ଏବେ ଏହାର ନାମ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ସାହାରା ଜ୍ୟୋତି ଫୁଲେ ମାର୍କେଟ ନୂଆ ନାମକରଣ ହୋଇଛି । ବିମ୍ବେର ଏହା ଖୁବ ବଢ଼ ସପିଙ୍ଗ ସେଷର ଭାବେ ବିଖ୍ୟାତ । ଏଠି ପୁରୁଣା ବିଦେଶୀ ପୋଷାକପତ୍ର ଖୁବ କମ ଦାମରେ ବିକ୍ରି ହୁଏ । ସେସବୁ କିଣି ବୋହିବା ସାର ହେବ ଭାବି କିଛି ନ କିଣିବାକୁ ମୁଁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲି । ଆମେ ଯେପରି ପୋଷାକପତ୍ରର ସମ୍ବ୍ରଦ ଉଚିତରେ ହଜିଯାଉଥିବା ପରି ମନେହେଲା । ସାନ ଝିଅ ଫୁଲୁ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଫ୍ରାଙ୍କଟିଏ କିଣିପାରି ନଥିଲୁ ।

ଆମେ ତା' ପରଦିନ ସକାଳ ସାତେ ୯ଟାରେ ଷେସନକୁ ଆସି ଆମର ବ୍ୟାଗ ଓ ସୁଚନେଶ ଆଦି ଷେସନ କ୍ଲୋକର୍ତ୍ତମରେ ଜମା ଦେଇ ଦାଦର ମାର୍କେଟକୁ ବୁଲିଗଲୁ । ଲୋକାଲ୍ ଟ୍ରେନ୍ ସବୁବେଳେ ଛୁଟୁଆଁ । ଷାଟିଂ ପାଖରୁ ଯାତ୍ରା କରୁଥିବାରୁ କିଛି ଅସୁବିଧା ନ ଥାଏ । ଆମେ ଆମ ଘର ପାଇଁ କିଛି ଷେନଲେସ ଷିଳର ବାସନକୁସନ କିଣିଥିଲୁ । ପିଲାମାନେ ସେହିପରି କିଛି କିଛି ଜିନିଷ କିଣିଲେ । ବୁଲିବାକୁ ଆହୁରି ବହୁ ସ୍ଵାନ ବାକି ଥିବାରୁ ଅଧିକ ଜିନିଷ ବୋହିବା କଷ ସାପେକ୍ଷ ଥିଲା । ଆମେ ଦାଦର ମାର୍କେଟରୁ ଲୋକାଲ୍ ଟ୍ରେନ୍ରେ ଫେରି ଗୋଆ ଅରିମୁଖେ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେନ୍ ଧରିଲୁ । ଭାଷ୍ଟୋତାଗାମା ଷେସନ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳୀ ଥିଲା । ବିମ୍ବେତାରୁ ମିରାଜ ଷେସନ ବ୍ରତଗଜ ଲାଇନ୍ ଥିଲା ଓ ସେଠାରୁ ଭାଷ୍ଟୋକୁ ଥିଲା ମିରର ଗଜ । ଆମେ ଘରୋଟି ବର୍ଷ ଅଧିକାର କରି ବସି ରହିଥିଲୁ । କେହି କେହି ଶୋଇଗଲେ ଅନ୍ୟମାନେ ବସିଥିଲେ । ତେବେ ମୋ ପରିବାର ପାଇଁ ବର୍ଷ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇପାରିଥିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ତଳେ ମୋ ବେତ୍ ବିଶେଇ ଶୋଇ ଯାଇଥିଲି । ମିରାଜରେ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଟ୍ରେନ୍ ପହଞ୍ଚିଲା । ରାତିସାରା ଆମେ ବହୁ ଟନେଳ ମଧ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ । ଏବେ ସକାଳକୁ ପ୍ରକୃତିର ଅପରୂପ ଶୋଭା ଦେଖି ମୁୟ ହେବାରେ ଲାଗିଲୁ । ମିରାଜଠାରୁ ଭାଷ୍ଟୋ ଯାଉଥିବା ମାଣ୍ଡବୀ ଏକପ୍ରେସରେ ଆମ ପାଇଁ ଟିକେଟ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ଅପରାହ୍ନ ସାତେ ପାଞ୍ଚଟାରେ ଭାଷ୍ଟୋତା ଷେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଏଠାରେ ସାତେ ସାତଟାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଷ୍ଟ ଯା'ତି । ଆମେ ମିରାଜଠାରୁ ଗୋଆୟାଏ ପଣିମିଗାଟ ପର୍ବତମାଳା କତେ କତେ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲୁ । ଅସଂଖ୍ୟ ଜଳପ୍ରପାତର ଶୋଭା ଖୁବ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଥିଲା । ପଣିମିଗାଟ ପର୍ବତମାଳାର

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୫୫

ଅଚି ସୁଦର ପାହାଡ ଶୟା, ତା'ର ଗଛବୁଲ୍କ ଓ ସବୁଠାରୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଥିଲା ବିଶାଳ
 ପ୍ରପାତ 'ଶୀରସାଗର' । ପ୍ରତିଭା ଏ ପ୍ରପାତର ଘୋରଦ୍ୟରେ ଏତେ ତନ୍ମୟ
 ହୋଇଯାଇଥିଲା ଯେ ପରେ ଏହା ଉପରେ ଏକ କବିତା ରଚନା କରିଥିଲା । ଏହି
 ପ୍ରପାତର ଜଳରାଶି କ୍ଷାର ପରି ଧଳା ଦେଖାଯାଉଥିବାରୁ ଏହାର ଏପରି ନାମକରଣ
 ହୋଇଛି ବୋଲି ଜାଣିଲୁ । 'ଦୂଧ ସାଗର' ମଧ୍ୟ କେହି କେହି କହନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରପାତ
 ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ପଡ଼ି ଅସଂଖ୍ୟ ଜହୁଧନ୍ତର ବର୍ଷଳ ଶୋଭା ବିପ୍ରାର କରୁଥିଲା ।
 ଆମେ ସତେଯେପରି ଏହାକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଆମ ଅସ୍ମିତା ହରାଇ ବସୁଥିଲୁ । ଆମେ
 ଗୋଆ ନିକଟବର୍ଷୀ ହୁଅତେ ଅସଂଖ୍ୟ ନତିଆ ଗଛ ରଖିଆତେ ବିହାଇ ରହିଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ
 ଦେଖୁଥିଲୁ । ଦୂରରୁ ମନେହେଉଥିଲା ସତେ ଅବା ସେସବୁ ପୃଥବୀ ମାଆ ଦେହର
 ଘାସର ସବୁଜ ରୋମାବଳୀ । କେତୋଟି ରେଳିଷ୍ଟେସନ ନାମ ଥିଲା Castle Rock,
 Belgaum, ଲୋଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗସନ୍ ଏବଂ ମଡ଼ଗାଓଁ । ତ୍ରେନର ଗତି କ୍ଷିପ୍ର ନ ଥିଲା ବରଂ
 ଥିଲା ଖୁବ୍ ଧୀର ଓ ମହୁର ଯେହେତୁ ଟ୍ରାକରେ ତଳୁ ଉପରକୁ ତ୍ରେନ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲା ।
 ବହୁତ ଟନେଲ ଦେଇ ତ୍ରେନ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲା । ତ୍ରେନର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ରିଚର
 କୁଆଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆମେ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲୁ । ସମୁଦ୍ର ସହିତ ମିଶିଥବାରୁ ଏ ନଦୀ
 ଥିଲା ଖୁବ୍ ପ୍ରଶନ୍ତ, ଗରାର ଓ ନୀଳ ଜଳରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ମନେ ହେଉଥିଲା ସତେଯେପରି
 ତାହା ସମୁଦ୍ରର କୀୟଦଂଶ ମାତ୍ର, ଯାହା ସ୍ଫୁଲଭାଗ ଆତକୁ ପଶି ଆସିଛି । ଆମେ ତ୍ରେନରୁ
 ଅବତରଣ କରି ଅନେକ ଦିଲାଲକୁ ସାମ୍ବା କଲୁ । ସେମାନେ ଆମକୁ ସମୁଦ୍ରକୁଳର ଅଛି
 ଦାମାକିଆ ହୋଟେଲକୁ ନେଇଯିବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରୂମକୁ ୨୪
 ଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ମାତ୍ର ପଇସା ଟଙ୍କା- ମନ୍ଦ ନୁହେଁ । ଆମେ ଅନୁପୂର୍ଣ୍ଣ ଲଜରେ ଅବତରଣ
 କଲୁ । ସମୟ ଥିଲା ଆସନ୍ତ ସଂଧା । ଆମେ ଆଉ ବୁଲାବୁଲି ନ କରି ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ
 ହିଁ ଝହୁଥିଲୁ । ସହଜେ ରାତ୍ରି ଆଗମନ ଅଧୂଜ ବିଳମ୍ବ ନ ଥିଲା । ଆମେ ସେହି
 ହୋଟେଲ ମାଧ୍ୟମରେ କାଲି ପାଇଁ ଗୋଟିଏ Luxury Busରେ ୧୭ଟି ସିଟେ ବୁକ୍
 କରିଦେଲୁ । ଏଠି ଏହି ବସ ବ୍ୟବସ୍ଥାର୍ଥି ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ବୋଲି ପଇସି ବୁଟିଥିଲୁ- ପୁଣି
 ଦାମ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ କମ । କିନ୍ତୁ ସକାଳକୁ ଦେଖିଲୁ Luxury ବସ ପରିବର୍ଗେ
 ମେଟାଡୋର ଗାଡ଼ିଟିଏ ଆସି ଆମ ପାଇଁ ହୋଟେଲ ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲା । ଏହା
 କେବଳ ଆମ ରୂମ ପାଇଁ ଉଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥରେ ଯାତ୍ରାର ଆରାମଦାୟକ ବ୍ୟବସ୍ଥା
 ଆଦୌ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ ହେଲେ ବି ଥିଲି ନିରୂପାୟ । ବହୁ ପାଇସି ପରେ
 ଟ୍ରାଫିକ୍ ପୋଲିସର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ଶେଷକୁ ଆମେ ସେ ମେଟାଡୋର କବଳରୁ ମୁକ୍ତି
 ପାଇଲୁ ଓ ଟ୍ରାଫିକ୍ ପୋଲିସଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ମେଟାଡୋର

ଗାଡ଼ିରେ ମାତ୍ର ୩୨୫ ଟଙ୍କା ଭତ୍ତା ଦେଇ ଯାତ୍ରା କଲୁ । ଗ୍ରାହିକ ପୋଲିସଙ୍କୁ ପଛରି
 ବୁଝିଥିଲି ଏଠି ଏତେ ଯାତ୍ରାମାନଙ୍କ ଗହଳି ହୁଏ ଯେ ଗାଡ଼ିବାଲାମାନେ କଥା ରଖା
 କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପଚିଶ ପରିଶ ଟଙ୍କା ଅଧିକ ପାଇଲେ ନୂଆ ପ୍ୟାସେଞ୍ଚରଙ୍କୁ ନେଇ
 ଛଳିଯା'ନ୍ତି । ଅଥବା ସହିତ ବୁଢ଼ିକରି ଅଗ୍ରୀମ ନେଇଥା'ନ୍ତି ହୋଇଲେ ମାନିକ
 ମାଧ୍ୟମରେ ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଆମେ ଖୁବ୍ ଉଚିତ ମୂଲ୍ୟରେ ଏ ଯେଉଁ ନୂଆ
 ମାଟାତୋର ଗାଡ଼ିଟି ପାଇଲୁ ସେଥରେ ପ୍ରାୟ ୧୧ଟା ବେଳୁ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ବିଚ୍
 ପରେ ବିଚ- କୋଲଭା, ଅଂଜୁନା, ମୁଆଁମାର, କଟହଟ- କି ଚମକ୍ରାର ଏସବୁ
 ସମ୍ବୁଦ୍ଧକୁଳ । କୋଲଭା ବିଚର ବାଲି ଖୁବ୍ ଧଳା- ପ୍ରାୟ ମୁରୁଜପରି ଅଥବା ଅଂଜୁନା
 ବିଚ- କଟିନ ଓ ସୁଦର ଗ୍ରାନାଇଟ୍ ଓ ଲାଟେରାଇଟ୍ ପଥରରେ ମିଶାମିଶି । ପ୍ରକୃତି ଗୋଆକୁ
 ଅତୁଳନୀୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅଧିକାରୀ କରିଛି । ପାହାତର ସାନ୍ତୁଦେଶ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟକୁ ପଣ୍ଡିରହିଛି
 ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଓ ତା' ଉପରେ ବାରମ୍ବାର ତରଙ୍ଗର ଖେଳ ଲାଗିରହିଛି । ଅନନ୍ତିଦୂରରେ
 ଏଠି ହିସିମାନେ ଅର୍ଦ୍ଧରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଶୋଇରହି Sun bath ନେଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ
 ଲାଲ ଦେହରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ଝକି ଉଠୁଛି । ଅଛ ଦୂରରେ ହିସପୀ ଝିଅଟିଏ କେବଳ
 ବିଜନୀ ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧି ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ଉଛି ଉଭାନ ହୋଇ ଶୋଇ ରହିଛି । ତା' ପ୍ରନୟୁଗଳ
 ଉନ୍ନତ । ପୁଣି ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କୁଳେ କୁଳେ ପ୍ରତୁର ସ୍ଵଗଳତ ଆର୍ଟିକଲ ବିକ୍ରି ହେଉଛି ଯାହା
 ବିଦେଶରୁ ଆନୀତ- ବଜାରରେ ହୁଏତ ଯାହାର ମୂଲ୍ୟ ଦୁଇଗୁଣ ହୋଇପାରେ । ମୁଁ
 ଗୋଟିଏ କ୍ୟାମେରା କିଣିବାକୁ ଉତ୍କଳଶ୍ରିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲି କିନ୍ତୁ କାଳେ ୦କାମିରେ
 ପତିଯିବି ସେଥିପାଇଁ ବି ମନରେ ଖୁବ୍ ଭୟ ଥିଲା । ପ୍ରାୟ ହଜାରେ ଟଙ୍କାରେ ଖୁବ୍
 ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ବିଦେଶୀ କ୍ୟାମେରା ମିଳିଥିଲା । ମୋର ଫଟୋଗ୍ରାଫି ପାଇଁ କେବେ ବି
 ସରକ ନଥିଲା । ଥିଲେ ଅବା କିଣି ଆଣିଥାନ୍ତି । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗରଲସ୍
 କେବଳ କିଣିଥିଲୁ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ବୁଲିବାକୁ ମୁଁ ଅଣ୍ଣ ସାଧୀନତା ଦେଇଥିଲି,
 ଏଣେ ପରିବାର ପାଖରେ ପ୍ରାୟ ବନ୍ଦ ପଢିଥିଲି । ଗୋଟିଏ ବିଚର୍କୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ
 ବିଚକୁ ଯିବା ବାଟରେ ବହୁ ପୁରାତନ ଚର୍ଚ ଓ ମନ୍ଦିର ପଢ଼ୁଥିଲା । ଜତିହାସ ଦୃଷ୍ଟିରୁ
 ସେସବୁ ଥିଲା ଖୁବ୍ ପୁରାତନ- ଯେମିତି ସେଣ୍ଟ ପ୍ରାନ୍ତସିଦ୍ଧ ଚର୍ଚ । ଭାଷ୍ଟୋଡାଗାମା ଏଠି
 ପ୍ରଥମେ ଯୁଗୋପରୁ ଆସି ପଦାର୍ପଣ କଲା ପରେ ଅନେକ ଯୁଗୋପାୟ ଆସିଥିଲେ ଓ
 ଗୋଆ, ଦାମନ, ତିରରେ ଶାସନ ବିପ୍ରାର କରିଥିଲେ । ସେସବୁ ଆଜି ଭାରତର ଅଞ୍ଚଳ ।
 କିନ୍ତୁ ଏ ଚର୍ଚ ଓ ମନ୍ଦିରମାନେ ଆଜି ପରିଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ ହୋଇ
 ଉଠିଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ରାତି ୧୮ ଯାଏ ବୁଲାବୁଲି କରି ହୋଇଲକୁ ଫେରି ଦିବ୍ୟ ଭୋଜନ
 କରିଥିଲୁ ।

ତା' ପରଦିନ ସକାଳେ ଆମେ ଗୋଆର ନୂତନ ରାଜଧାନୀ ପାଞ୍ଜିମ୍ ବା ପାନାଙ୍ଗୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ବୁଲିବାକୁ ବାହାରିଗଲୁ । ଆମକୁ ମର୍ମାଗାଓ ବନ୍ଦରଠାରୁ ସମ୍ମୁଦ୍ର ଅତିକ୍ରମ କରି ଆରପାଖକୁ ଶିମରରେ ଯିବାକୁ ହେଲା । ଶିମର ଯାତ୍ରା ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଥିଲା । ସିଗଲ, ସିଗେଲ, ମିଡ଼ିଆମ, ଡ୍ରେଟସ ଓ ଆରବିଆନ ସାଗରର ନୀଳ ଜଳରାଶି ତଥା ଜୁଆଡ଼ା ନଦୀର ଟଟ- ସବୁଥିଲା ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ । ଏକୁଳରୁ ସେକୁଳକୁ ଯିବା ପାଇଁ ମାତ୍ର ଣାଟ ମିନିଟ୍ ସମୟ ଲାଗିଥିଲା । ପ୍ରତିଭାର କବିପ୍ରାଣ ଖୁବ୍ ଉଛୁଳି ଉଠୁଥିବା ପରି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି କାରଣ ସେ ନିରବତାର ସହିତ ସମ୍ମୁଦ୍ର ଓ ନଦୀର ସଂଗମସ୍ଥଳର ଜଳରାଶିକୁ କେବଳ ନିରୀକ୍ଷଣ କରୁଥିଲା । ଏଠି ଜୁଆଡ଼ା ଓ ମାଣ୍ଡବୀ ନଦୀଦୟମ ସମ୍ମୁଦ୍ରରେ ମିଶି ଜଳରାଶିକୁ ଖୁବ୍ ଭୟପ୍ରଦ କରୁଥିଲେ । ଆମେ ଯେଉଁଠି ଶିମରରୁ ଓହ୍ଲାଇଲୁ ସେ ସ୍ଵାନ ନାମ ଥିଲା ଦୋନାତାଳ । ପାଖରେ ଥିଲା ମେରାମୁର ବିଚ, ପିଲାମାନେ ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଚକୁ ବୁଲିବାକୁ ଗଲେ ଓ ମୋ ଫେଟ ବିଶିତ ଯାଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଏକ ଶୌରଙ୍ଗମ୍ୟ ସନ୍ଧାନରେ ଗଲି । କେହି କେହି ଛାତ୍ର ଏଠି ସମ୍ମୁଦ୍ର ସ୍ଵାନ କରିଥିଲେ । ମୋର ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସିଂହ ଖୁବ୍ ଦୟାରୁ ମୁଁ ଅନେକଟା ଆଶ୍ରମ ଥିଲି । ମାଣ୍ଡବୀ ନଦୀ କୁଳେକୁଳେ ଅନେକ ଗଛ ଲଗାଯାଇଥିବାରୁ କୁଳଟି ଖୁବ୍ ଛାଯାଶାତଳ ଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ନିତିଆ ଗଛ ଓ ତା' ତଳେ ପଇତ ବିକୁଥିବା ବୁଲା ବିକାଳୀ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରମାନେ ଖୁବ୍ ଉପରୋଗ କରୁଥିବା ପରି ମନେହେଉଥିଲେ । ଆମେ ଠିକ୍ ୪ ଟାରେ ମର୍ମା ଗୋଆରେ ପୁଣି ଲଞ୍ଚରେ ଫେରି ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଆମର ବେଢ଼ିଂ, ବ୍ୟାଗେଜ ଆଦି ପ୍ୟାକ୍ କରି ପ୍ରାୟ ସାତେ ଆଠଟାରେ ଖୁଅପିଆ ସାରି ହୋଇଲେ ଛାତିଲୁ । ଏଣିକି ଆମର ଯାତ୍ରା ଥିଲା ପୁନା ସହରକୁ- ଯାହାକୁ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରାଣକେନ୍ତ୍ର ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଗୋମନ୍ତକ ଏକୁପ୍ରେସ ଠିକ୍ ୯ ଟା ୧୦ ମିନିଟ୍‌ରେ ଛାତିଥିଲା ।

ପୁନାକୁ ମୁଁ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ଆସିଥିଲି ଜାତୀୟ ପୁସ୍ତକ ନ୍ୟାସର ଏକ ସାତଦିନିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗଦେବାକୁ । ଏବେ ପ୍ରାୟ ୧୧ ବର୍ଷ ପରେ ଆସୁଚି । ଏଇଠି ମୁଠାମୂଳା ନଦୀକୁଳରେ ବସି ସାନ ଝିଅର ଜନ୍ମ ଜୀବର ପାଇଥିଲି । ସେ ଏବେ ପ୍ରାୟ ୧୧ ବର୍ଷ କେଇ ମାସର କିଶୋରୀ । ଏଇ ସାଂସ୍କୃତିକ ସହରରେ ଆଶା ଖାଁ ପ୍ୟାଲେସରେ ମହାମାଗାନ୍ଧି ଓ କଷ୍ଟରବାକୁ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖାଯାଇଥିଲା ଓ ଏଇଠି କଷ୍ଟରବାକୁ ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ମହାଦେବ ଦେଶାଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧି ନିଜର ପୁଅ ପରି ଭାବୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏଇଠି ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ଆମେ ଯୋଡ଼ାଗାତିରେ ମାତ୍ର ୧୦ ଟଙ୍କା ଉଡ଼ା ଦେଇ ଛରିଜଣ ଲେଖାଁ ବସି ଏ ସହରର ସବୁ ଆଚିହ୍ନାସିକ ସ୍ଵାନ ବୁଲି ଦେଖିଥିଲୁ ଏବଂ ମାର୍ଚ୍ଚ ୪ ତାରିଖ ଅପରାହ୍ନ ୫.୩୦ରେ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ଏକୁପ୍ରେସରେ

ହାଇଦ୍ରାବାଦ ଆସିଲୁ । ପରେ ସିକନ୍ଦରାବାଦ ଯାଇ ସେଠାରୁ କୋଣାର୍କ ଏକୁପ୍ରେସରେ
ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ ।

ଗ୍ରାମରେ ଜନସତ୍ରା : ଫେବ୍ରୁଆରୀ ୩ ତାରିଖରେ ଆମ ଗ୍ରାମରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ
ଜନସତ୍ରା ଆୟୋଜନ କରିଥିଲି । ସମାଜର ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ ରଥ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି
ଭାବେ ଓ ପ୍ରଦ୍ୟମନ କିଶୋର ବଳ ମୁଖ୍ୟ ବନ୍ଦାରାବେ ନିମିତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ସବାପତ୍ତିର
କରିଥିଲି । ନୃଥାଭାବେ ଗତିଉଠୁଥିବା ହାଇଦ୍ରାବାଦ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା ମୋର
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ମୋତେ ଯେ ବସନ୍ତ କୁମାର ବିଶ୍ୱାଳ ଏରସମା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ
ଟିକେଟ୍ ପାଇବାରେ ପ୍ରତିହତ କରିଥିଲେ ତାଙ୍କ ସ୍ଵରୂପ ଉଦୟାଚନ କରିବା ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
ଥିଲା । ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ ରଥ ନୂତନ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଦୁଇ ତୁଳାନେତା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ସୁପର
ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଘୋର ବିରୋଧୀ ଥିଲେ । ସେ ‘ସମାଜ’ରେ ଖୁବ୍ ନିର୍ଭୀକ ଭାବେ
ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମାଦ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଆମ ସ୍କୁଲ ବିପକ୍ଷରେ ସିରୋଳ
ଗ୍ରାମରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍କୁଲ ଖୋଲା ଯାଇଥିଲା ଓ ତାକୁ ପରୋକ୍ଷରେ ବସନ୍ତବାବୁ
ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ । ଏପରିକି ପଞ୍ଚାୟତ ହେଉଁ କାର୍ଟର ଭାବେ ଆମ ଗ୍ରାମରେ
ଏ.ଏନ୍.ଏମ୍. କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା କଥା । ସେ କିନ୍ତୁ ଲଥାଜାରେ ଏ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲିବାରେ
ଆମ ବିରୋଧୀ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏ ସତାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିନୀ ଦେବୀ
ଯୋଗଦେବେ ବୋଲି ପ୍ରରୁତି ହୋଇଥିଲା । ସେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବଦଳେଇ
ଦେଇଥିବାରୁ ଆସିପାରି ନଥିଲେ । ତକ୍କର ରାଧାନାଥ ରଥ ଦିନ ୧୦ ଟା ବେଳେ
ଫୋନ୍‌ରେ ଜଣେଇଲେ ଯେ ସେ ଆସିପାରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଗାଁରୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ
ପାଖରେ ସାତେ ଦୁଇଟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚଗଲି ଓ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଖୁବ୍ ଗୋଟାଏ
ଝଗତା ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଏତେ ଉରେଇତି ଭାବେ କଥାରେ କଥାରେ ଆକ୍ରମଣ
କରିଥିଲି ଯେ ଶେଷକୁ ସେ ଆସିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ଏବଂ ମୋତେ ତାଙ୍କ କାରରେ
ବସାଇ ଆମ ଗ୍ରାମ ସତାଙ୍କ ଆଣିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଦୀର୍ଘ ଅଧ ପଣ୍ଡାଏ ଧରି
ସୁଭିତର୍କ ହୋଇଥିଲା ଓ ଶେଷକୁ ସେ ଆସିବାକୁ ଉଚିତ ମନେକରିଥିଲେ ଯେହେତୁ
ତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଭରସା କରି ଆମେ ସତା ଆୟୋଜନ କରିଥିଲୁ । ଏ ବୟସରେ
ତକ୍କର ରଥ ତାଙ୍କ ବନ୍ଦାରାବ ସ୍ଵରରେ ସରକାରକୁ ଯେଉଁପରି ସମାଲୋଚନା କରୁଥିଲେ
ତାହା ଦେଖିବାର କଥା ଥିଲା । ପ୍ରଦ୍ୟମନ ବଳ ତ ସହଜେ ବନ୍ଦୁ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଦେଇ
ସରକାରଙ୍କ ବିଫଳତାକୁ ହିଁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଥିଲେ । ତା’ ପରଦିନ ସମାଜରେ ଖୁବ୍
ଦୀର୍ଘ ବିଚରଣ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଅନ୍ତତଃ ମୁଁ ଯୁବମେଳାମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଗଠନମୂଳକ
ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲି ଅଶୀ ଦଶକରେ ତା’ର ପୁନରାବୁରି ହୋଇଥିବା ଅନ୍ତରବ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୭୩

କରୁଥିଲି । ପୁଣି ଭାବୁଥିଲି ମୋର ତ ଆଉ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ । ମିଛରେ କାହିଁକି ଏ ସବୁ ସଭା ଆୟୋଜନ କରି ସମୟ ନଷ୍ଟ କରୁଟି । ରାଜନୈତିର ନିଶା ନିଷୟ ମତେ ଘାରିଥିଲା ଓ ତାହା ଦିକିଦିକି ହୋଇ ମୋ ଭିତରେ ଜଳୁଥିଲା । ମୋର ସାନଭାଇ ଗୌରହରି ବସନ୍ତ ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କ ଖୁବ୍ ଅନୁଚନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ସଭାରେ ସେ ପ୍ରାୟ ନୀରବତା ଅବଳମ୍ବନ କରିଥିଲା । ଯାହା ବା କହୁଥିଲା ସେଥିରେ ସାପ ମରିବନି କି ବାତି ବାଜିବନି । କିନ୍ତୁ ତକ୍ତ ରଥ ମୋ ପାଇଁ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ଏ ବାର୍ଷିକ୍ ବୟସରେ ପରମ ବିସ୍ମୟ । ସେ ଦୁର୍ବାଶା ଥିଲେ ନିଷୟ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଅନେକ ମହତ ଶୁଣ ତାକୁ ବଶିଷ୍ଟଙ୍କ ସମକଷ କରିଥିଲା । ମୁଁ ଆମ ଗ୍ରାମର ଏ ସଭା ପରେ ପରେ ତାକୁ ଭେଟି ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ପ୍ରାତୀୟ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଗଠନ କରିବାକୁ ପ୍ରବର୍ଗନା ଦେଇଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ମୋତେ ବାରମାର କହୁଥିଲେ ତାଙ୍କର ଏ ବୟସ ଆଉ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ପଦକ୍ଷେପ ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ନୁହେଁ । କଥାଟା ସତ୍ୟ ଉପରେହିଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଥିଲା । ତଥାପି ‘ସମାଜ’ ଥିଲା ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ଗ୍ରହଣୀୟ ସମାଦପତ୍ର । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଜାନକୀବଳ୍ଲଭ ପଞ୍ଜନ୍ୟକଙ୍କ ଜୋଇଁ ଶ୍ରୀ ସୌମ୍ୟରଙ୍ଗନ ପଞ୍ଜନ୍ୟକ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସାରା ବଡ଼ ବଡ଼ ସାଜନବୋର୍ତ୍ତ ଟାଙ୍ଗି ଏକ ନୂଆ ଧରଣର ଦୈନିକ ଖବରକାଗଜ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ବିଜ୍ଞାପନ ଦ୍ୱାରା ଜନସାଧାରକ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ‘ପ୍ରଗତିବାଦୀ’ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦ୍ୟମନବାବୁଙ୍କ ସଂପାଦନାରେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଦୈନିକ ଭାବେ ମୁଣ୍ଡ ଚେକୁଥିଲା । ମୋର ଏ ଦ୍ୱାରା କାଗଜ ଓ ତା’ର ସଂପାଦକଙ୍କ ସହିତ ସଦ୍ବାବ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ଦଳୀୟ ରାଜନୀତି ପ୍ରତି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟିତୁଟି ପାଉଥିଲା । ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବିଭାଗୀୟ କାମରେ ମନୋନିବେଶ କରୁଥିଲି ।

ଆଜା ସହିତ ସାକ୍ଷାତ : ଆଜା ନାମରେ ଅନିଯ୍ୟ ସୁଦରା ଓ ଗୋରା ଝିଅଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ପଢୁଥିଲା । ପିଲାବେଳେ ରିକେଟ୍ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ଛୋଟେଇ ଛୋଟେଇ ଜଳୁଥିଲା । ମୁଁ ତା’ ପ୍ରତି ଖୁବ୍ ସହାନୁଭୂତିଶାଳ ଥିଲି ଓ ସେ ଆମ ଘରକୁ ମଣିରେ ମଣିରେ ଆସି ମୋ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଆଦର କରୁଥିଲା । ମିଥେସ୍ ଶତପଥୀ ମଧ୍ୟ ତା’ ପ୍ରତି ଖୁବ୍ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ତା’ର ସାନଭାଇଟିଏ O.U.A.T. ପଢୁଥିଲା ଓ ମଣିରେ ମଣିରେ ବାଣୀବିହାର ଆସି ମୋତେ ମଧ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ କରୁଥିଲା । ମୋର ଉଦ୍ଦଳାରେ ଜଣେ ଜଞ୍ଜନିଯର ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ- ତାଙ୍କ ନାମ ସ୍ଵଗଳ କିଶୋର ତ୍ରିପାଠୀ । ସେଠାରେ କାଳନଦୀରେ ହେଉଥିବା ଡ୍ୟାମ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟକୁ ସେ ପରିଭଳନା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପନ୍ଥୀ ପ୍ରେମଲତା ଦେବୀ ମୋ ଅଧାନରେ ପିଏର୍.ଡି. ଥେସିସ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଥେସିସ କାମ ‘ଦେଖିବା ପାଇଁ ମୋତେ ଉଦଳା ଆସିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ।

ଏଇ ଉଦଳାତାରୁ ମାତ୍ର ୧୦କି.ମି. ଦୂର କୟପିପଦାର ଏକ ଆଶ୍ରମ ଆବାସିକ ସ୍ଥଳରେ
 ଆଉ ଶିକ୍ଷକତା କରୁଥିଲା । ମୁଁ ମୋ' ମାସ ପହିନା ଦିନ ଆସିଥିଲି । ସେ କେଉଁଠି
 ଶିକ୍ଷକତା କରୁଛି ଓ କିପରି ଚଳୁଛି ଜାଣିବାକୁ ମୋର ସାଭାବିକ ଉଚ୍ଛବି ଥିଲା । ମୁଁ
 ଉଦଳାରେ ପହଞ୍ଚ ମୋ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିବା ଗେଷ୍ଟହାଉସରେ ରହି ପ୍ରେମଳତା
 ଦେବାଙ୍କ ଥେରିଥିର କେତୋଟି ଚ୍ୟାପ୍ଟର ସଂଶୋଧନ କରିଥିଲି । ସଂଶୋଧନ ମାନେ
 ପୁନର୍ଲେଖନ ବୋଲି କୁହାୟାଇପାରେ । ପ୍ରାୟ ସାତ / ଆଠ ଘଣ୍ଟା କାମ ପରେ ମୁଁ କ୍ଲାନ୍
 ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି । ମୋର ବନ୍ଦୁ ତ୍ରିପାଠୀବାବୁ ତାଙ୍କ ଡ୍ୟାମ୍ ସାଇଟକୁ ରୁଟିନ୍ କାମରେ
 ଯିବାକୁ ବାହାରିବାରୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସହିତ ଡ୍ୟାମ୍ ସାଇଟ ଦେଖିବାକୁ ବାହାରିଲି ।
 ସୁନେଇ ନଦୀ କୟପିପଦାର ମୋଖଳା ସରୂପ । ଶୁଣାୟାଏ ଏଇ ନଈରେ ସୁନାର ଛୋଟ
 ଛୋଟ ଗୁଡ଼ ବାଲିରେ ମିଶି ରହିଥିବାରୁ ସ୍ତାଲୋକମାନେ ଖଲୁଣିରେ ଚଲେଇ ସେପରୁ
 ସଂଗ୍ରହ କରିଛି । ଖରାଦିନେ ନଈରେ ସବୁ ଧାରିଟିଏ ମାତ୍ର ଥାଏ । ସେଠି ବନ୍ଦୁମାନଙ୍କ
 ମହଲରେ ତ୍ରିପାଠୀବାବୁ ବିଅର ସେବନ କଲେ ଓ ତାଙ୍କ ବାଧବାଧକତାରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ
 ଗିଲାସେ ନେଲି । ସମ୍ବରତଃ ତାହା ଥିଲା ମୋ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଅନୁଭୂତି । ଅବଶ୍ୟ
 ବିଅରର ସ୍ଵାଦ କିପରି ଜାଣିବାକୁ ମୋ ମନରେ ସାମାନ୍ୟ କୌତୁକ ଥିଲା । ସେମାନେ
 ମୋତେ ଚିକେନ୍ ପକୋଡ଼ା ଖାଇବାକୁ ବାଧ କରୁଥିଲେ; ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଶୁଭ ରକ୍ଷଣଶାଳ
 ଥିଲି । ତେଣୁ ବହୁ ଅନୁରୋଧ କରି ସେମାନେ ନିର୍ବୁର ହେଲେ । ୧୯୮୩ ମସିହାରେ
 ଆମିଷ ଖାଦ୍ୟ ନ ଖାଇବାକୁ ମୁଁ ଜାନ୍ମୟାରୀ ପହିଲାବିନ ଶପଥ କରିଥିଲି । ତ୍ରିପାଠୀବାବୁଙ୍କର
 ବହୁତ ଅଫିସ କାମ ଥିବାରୁ ସେ ମୋ ଅନୁରୋଧରେ ମୋତେ ଆଭାର ଆଶ୍ରମ ସ୍ଥଳରେ
 ଛାତି ଦେଇଥିଲେ ଓ କାମ ସାରି ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ପରେ ଆସି ନେଇଯିବେ ବୋଲି କହିଥିଲେ ।
 ଅଭିଶ୍ଵର କିନ୍ତୁ ଆଭାର ସେଇ ଆବାସିକ ସ୍ଥଳରେ ଗୋଟିଏ ଖଲୁଣରେ ରହୁଥିଲା ।
 ସେ ମୋତେ କ'ଣ ଜଳଖୁଆ ଦେବ ବୋଲି ପ୍ରାୟ ବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲା ଓ ସ୍ଥଳର
 ପିଅନକୁ ତକେଇ କିଛି ପକୋଡ଼ି କିଣି ଆଣିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ କିଛି
 ଖାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତ ତା' ସହିତ ଗପସପ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ଆଶ୍ରମ ଥିଲି । ଆମେ
 ପରସରତାରୁ କିଷ୍ଟ ଦୂରତାରେ ବସି ଏତେ ସମୟ ଅବଧି କ'ଣ ଗପସପ ହୋଇଥିଲୁ
 ତାହା ମୋ ସ୍ତତିକୋଷରେ ସହିତ ହୋଇପାରି ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ସେ ଆଳାପରେ
 ସେମିତି କିଛି ଶୁଭୁତ ନ ଥିଲା । ବନ୍ଦୁ ତ୍ରିପାଠୀ ଠିକ୍ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଅଫିସ ଜିପ୍ ଧରି
 ଆସି ପହଞ୍ଚିବାରୁ ମୁଁ ବାଧ ହୋଇ ଫେରିଆସିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଆସନ୍ତାକାଳି ଠିକ୍ ଏଇ
 ସମୟରେ ଆସିବାକୁ ଆଉ ମୋତେ ବାରମ୍ବାନ୍ତାକାଳି ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ
 ସମଭାବରେ ଥିଲି ଆଶ୍ରମାନିତ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅନୁଭୂତି ॥

ମୋର ଏଇ ଉଦଳାକୁ ଆସିବାର ଏକ ଅଫିସିଆଲ ରିଜିଟ୍ ଥିଲା । ବି.ଏ. ପରୀକ୍ଷାର ସୁପରରାଇଜର ଭାବେ ମୋତେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ନିୟୁକ୍ତ ଦେଇଥିଲେ । ୨ ତାରିଖ ଦିନ ୧୦ ଟା ବେଳେ ପରୀକ୍ଷା ଆଗେ ହେବାମାତ୍ରେ ମୁଁ ପରୀକ୍ଷା କେନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚ ପରୀକ୍ଷା ସରିବା ଯାଏ ପ୍ରାୟ କର୍ମବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲି । ପିଲାମାନଙ୍କୁ କପି କରିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ନ ଦେବା ମୋର ଦାୟିତ୍ୱ ଥିଲା । ମୁଁ ଦେଖୁ ଆର୍ଣ୍ଡ୍ସ୍ ହେଲି ଯେ ଏ ପରୀକ୍ଷା କେନ୍ତରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୃଙ୍ଖଳାର ସହିତ ଉଭର ଖାତାରେ ଲେଖୁଥିଲେ । କାଗଜ ଚାଲୁରାଟିଏ ବି କେଉଁଠି ପଡ଼ି ନଥିଲା । କୌଣସି ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ତା' ସାଙ୍ଗସାଥୀ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବି ହେଉ ନଥିଲେ । ମୁଁ ଏଠାର ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ଶ୍ରେୟଭାଗୀ କରିଥିଲି ଓ ଖୁବ୍ ତାରିଫ୍ କରି ରିପୋର୍ଟ ଲେଖୁଥିଲି ।

ମୁଁ ଖାଇ ସାରି ବିଶ୍ଵାମୀ ନେଇ କଷ୍ଟପଦା ରାଜପ୍ରାସାଦ ଦେଖିବା ଓ ଆଭାକୁ ଚେତିବା ପାଇଁ ତ୍ରିପାଠୀବାବୁଙ୍କ ପୁଅର ସୁଚରରେ ବାହାରି ଆସିଥିଲି । ଏଇ କଷ୍ଟପଦା ସହିତ ମୋର ଅନେକ ପୁରୁଣା ସୃତି ଜତିତ ଥିଲା । ମୁଁ ମାମୁଁ ମାଣ୍ଡିଙ୍କ ସହିତ ଆସି ଏଇ ସୁନେଇ ନଦୀ କୂଳରେ ଗୋଟିଏ ଛାଯା ଶାତଳ ପରିବେଶରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିବା ସଂସ୍କୃତ ଚୋଲର ଝଳକରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲି । ସେଇ ଜାଗାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ପ୍ରବଳ ଜାହା ଥିଲା । ପୁଣି ରାଜପ୍ରାସାଦ, ପାଖ ହାଟରେ ହେଉଥିବା କୁକୁଡ଼ା ଲାତେଇ ଏସବୁ ମୋର ବହୁ ସୃତିକୁ ଉତ୍ସବିତ କରିଥିଲା । ରାଜବାଟୀ ଏବେ ଭଗ୍ନପ୍ରାୟ । ଆଭାର ହଷ୍ଟେଲକୁ ଆସିଲୁ । ସେ ବୋଧହୃଦୀ ଆମକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟ ଖୁଆଇବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲା । ଆମେ ଶାଘ୍ର ସେଠୁ ଉଦଳା ବାହାରି ଆସିଥିଲୁ । ମୋର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚ୍ୟାପୁର ଥେଷିସ୍ ଦେଖିବାର ଥିଲା । କାମଟି ଖୁବ୍ ଦୁର୍ବୁଲ୍ଲମ୍ବ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । “ପଲ୍ଲୀ ଭାବନା ଓ କବି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରଭା” ଥିଲା ଥେଷିସ୍ର ଶାର୍କ୍ଷକ । ଅନେକ ବାକ୍ୟକୁ ବଦଳେଇ ମୋତେ ପ୍ରାୟ ନୂଆ ବାକ୍ୟଟିଏ ଲେଖିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ସଂଶୋଧନ କାମ ଥିଲା ଖୁବ୍ ସମୟପାପେକ୍ଷ । ପୁଣି ମୋର ଆସନ୍ତରାକାଳି ଯେକୌଣସିମତେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ସଂଧା ଗଠା ପୂର୍ବରୁ ପହଞ୍ଚିବାର ଥିଲା । କାରଣ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ଉପଦେଶାମଣିଲୀର ଏକ ବୈଠକ ତକା ହୋଇଥିଲା । ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଆସିଥିବା କେତେଟି ବହି ମଧ୍ୟରୁ ତକ୍କର ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କ ସମାଲୋଚନା ପୁଷ୍ଟକଙ୍କ ବାଦ୍ ଦେବାକୁ ଅନ୍ୟତମ ସର୍ବ୍ୟ ବେଶୁଧର ରାତର ଅତି ବସିବାରୁ ଆମେ ବାଧ ହୋଇ ତାହାକୁ ବାଦ୍ ଦେଇଥିଲୁ । କେବଳ ସର୍ଜନଶାଳ ପୁଷ୍ଟକଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁରୁ ନେବା ପାଇଁ ସେ ଝହୁଥିଲେ । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଏହା ଆଗକୁ ବହୁତ ବିବଦ୍ଧମାନ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ମୁଁ ଶେଷକୁ ବାଧ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିଥିଲି ଓ ପରେ ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ରୋଷଭାଜନ ହୋଇଥିଲି ।

ମେ' ୧୨ ତାରିଖରେ ପୁନଶ୍ଚ ମୋତେ ଉଦଳା ଯିବାକୁ ହେଲା । ସେଠାରେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପରାକ୍ଷା ପାଇଁ ମୁଁ ପରିଦର୍ଶକ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲି । ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଜଣେ ପରିଦର୍ଶକ ଦୂଇ ତିନି ଥର ଯିବା ନିର୍ଦ୍ଦାରିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତରେ ଦିନ ୨ଟା ବେଳେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଛାତିଲି । ବସ୍ତି ବାରିପଦା ଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ଶେରଗଡ଼ ଛକରେ ଓହ୍ଲୋଇ ଉଦଳାଗାମୀ ଶେଷ ବସକୁ ଧରିପାରିବି । କିନ୍ତୁ ସେଠି ଜାଣିଲି ଅଛ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ଶେଷ ବସ ଛାଲିଯାଇଛି । ତେଣୁ ବାଲେଶ୍ୱର ଆସି ବାଧ ହୋଇ ଗୋପାଳଗାଁରେ ଆଭା ଘରେ ରାତ୍ରିଯାପନ କରିଥିଲି । ତା' ଭାଇ ଦୁହଁ ମୋ ପରିଚର୍ଚାରେ ତୃତି କରି ନଥିଲେ । ଆଭା କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ରମ ସ୍ଥାଲରେ ଥିଲା । ତା' ପରଦିନ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଉଠି ଉଦଳା ବସ ଧରି ପରାକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରରେ ଯଥା ସମୟରେ ପହଞ୍ଚ ଯାଉଥିଲି । ସମୟ ପାଇଲେ ପଢ଼ିବାକୁ ନୀଳମଣିବାବୁଙ୍କ ଗନ୍ଧ ପୁସ୍ତକ ଅଭିଶପ୍ତ ଗନ୍ଧର୍ବ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଥିଲି । ଏ ପୁସ୍ତକଟି ଏ ବର୍ଷ ପାଇଁ (୧୯୮୩) ଶାରଳା ପୁରୁଷାର ପ୍ୟାନେଲରେ ଥିଲା ଆଉ ଭରି ପାଆଁଟି ପୁସ୍ତକ ସହିତ । ବହିଟି ଯେତିକି ଯେତିକି ପଢ଼ିଥିଲି ଭାବୁଥିଲି ଏଇ ବହିଟି ହଁ ଏ ବର୍ଷ ଶାରଳା ପୁରୁଷାର ନିଷ୍ଠା ପାଇବ । ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ କବିତା ପୁସ୍ତକ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଥିଲେବି ବୋର୍ଡ ସର୍ୟମାନେ ଆଧୁନିକ କବିତା ଅପେକ୍ଷା ଏଇ ପୁସ୍ତକକୁ ଅଧିକ ପସଦ କରିବେ ।

ମୁଁ ଉଦଳାରେ ପ୍ରାୟ ସକାଳ ୮୩ ବେଳେ ହଠାତ୍ ପହଞ୍ଚିଯିବାରୁ ପ୍ରେମଲତା ଦେବୀ ମୋତେ ଦେଖୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଥମେ ଭାବିଲେ ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ରାତିରେ କପ୍ତିପଦାରେ ଥିଲି, ନଚେତ୍ ଏତେ ସକାଳୁ କିପରି ଉଦଳାରେ ପହଞ୍ଚ ପାରିଲି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଥେରିସର କିଛି ଅଂଶକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବା ପାଇଁ ସହସା ବସିଗଲି । ମୋତେ ଆଜେ ଦଶଟା ମଧ୍ୟରେ ପରାକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ସାଙ୍ଗରେ ‘ଜସ୍ତାହାର’ ପତ୍ରିକାର କେତୋଟି ବନ୍ଦେଇ ଭଲ୍ୟମ କଲେଇ ଲାଇବ୍ରେଗା ପାଇଁ ନେଇଥିଲି ଓ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କଟାରୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ଆଶା କରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ଲାଇବ୍ରେଗାଆନ୍ ନ ଥୁବା ଯିବା ନେଇ ବହି ରଖିଲେ ବି ପ୍ରାପ୍ୟ ଦେଲେ ନାହିଁ । ପରେ ପଠାଇବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ । ମୁଁ 2nd sitting ପରାକ୍ଷା ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଥିଲି ଓ ତା' ପରେ ତ୍ରୀପାଠୀବାବୁଙ୍କ ପୁଅ ସ୍କୁରରେ ଆଭାକୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ କପ୍ତିପଦା ଉଦେଶ୍ୟରେ ବାହାରିଗଲି । ମୁଁ ଆଭା ହଷେଲ ଭିତରକୁ ପଶି ସ୍କୁରର ରଖିଛି କି ନାହିଁ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ମେଘଟାଏ ଆକାଶ ସାରା ଘୋଟିଗଲା । ମୁଁ ଆଭା ରୁମରେ ବସି ଥିବାବେଳେ ଭୟକର ବର୍ଷା ଓ ପବନ, ମନେହେଲା ଯେପରି କାଳବୈଶାଖୀ । ଆଭା ଝରକା ଓ ଦ୍ୱାରର କବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ବାଧ ହୋଇ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା; କାରଣ ପଲାସୀ ଆସୁଥିବା ବର୍ଷା ଥିଲା ଅଣାୟର । ମୁଁ ଖଟ

ଉପରେ ଓ ସେ ଖଟ ତଳେ ବସିଛୁ- ଏଇ ସମୟରେ କରେଣ ମଧ୍ୟ ଛଲିଗଲା । ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ସେତେବେଳେ ଆଭାକୁ ଆସ୍ଥାସନା ଦେଉଥିଲି ବିବ୍ରତ ନ ହେବାକୁ ଓ ତା’ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦୁଲାଇଥିଲି । ସମ୍ଭାବିତ ପଦା ସହର ପ୍ରାୟ ଏକ ଘଣ୍ଠା ଧରି ଅନ୍ଧକାରାହୁନ୍ଦୁ ହୋଇ ରହିଲା । ଲଶ୍କନ ଖୋଜି ତାକୁ ଜାଳିଲାବେଳକୁ ଆଭା ଅନୁଭବ କଲା ଯେ ଲଶ୍କନରେ କିରୋସିନି ସରିଯାଇଛି । ଅନ୍ଧାରରେ ଚୂପଣ୍ଟ ବସିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନ ଥିଲା । କିଞ୍ଚିତ ଦୂରରେ ହଷ୍ଟେଲର ଅନ୍ତେବାସୀ କିଛି ଆଦିବାସୀ ଛାଡ଼ିବା ଓ ପରିଷରିକା ରାତିର ବ୍ୟଞ୍ଜନ କିପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ସେଥିପାଇଁ ବିବ୍ରତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲେ । କାହାକୁ ପଠାଇ ବଜାରରୁ ମୋ ପାଇଁ କିଛି ବରା ପକୋଡ଼ି ମଗେଇ ଆଣିବାକୁ ଆଭା ତ୍ୟର ହୋଇଥିଲେ ବି ମୁଁ ତାକୁ ସେଥିରୁ ନିବୁଜ କରିଥିଲି ଓ କେବଳ ମୋରି ପାଖରେ ବସି ରହିବାକୁ ଝହିରିଲି । ପ୍ରାୟ ରାତି ୧୮ ବେଳକୁ ମେଘ ଛାଡ଼ିଗଲା ଓ ଲାଇଟ୍ ଆସିଲା । ମୋର ଫେରିବା ଯଥେଷ୍ଟ ବିଲମ୍ବିତ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ସୁଚର ଚଲେଇ ଝଲି ଆସିଥିଲି । ଆମେ ଉତ୍ସେଧ କାଳି ବାଲେଶ୍ଵର ଯିବୁ ବୋଲି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲୁ । ସେ ସେଥିପାଇଁ ବସ ଶାଷ୍ଟରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ସନ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲା ।

ତା’ ପରଦିନ ସକାଳେ ପ୍ରେମଳତା ଦେବୀ କହିଲେ ଯେ ତ୍ରାଙ୍ଗର ଗାତି ନେଇ ପେଟ୍ରୋଲ ଆଣିବାକୁ ବାଲେଶ୍ଵର ଯିବ- ଆପଣ ସେଇ ଗାତିରେ ଝଳିଯିବେ । ମୁଁ ଯାଇ କସ୍ତିପଦା ଶାଷ୍ଟରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଆଭା ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା । ଆମେ ଆଉ ବସରେ ଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥିଲା । ବାଟରେ ଭବାନୀ ମନ୍ତ୍ରିର ପାଖରେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ମିନିଟ୍ ରହି ମା’ଙ୍କ ମୂର୍ଖ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲି । ସେ ପୂଜକ ବେଳ ପଡ଼ି ଓ ପ୍ରସାଦ ଆଣି ଆମକୁ ଦେଲେ ଓ ଆଭା ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଧୁର ବୋଲିଦେବାକୁ ମୋତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ବୋଧହୁଏ କିଛି ଭୁଲ ଧାରଣା ଉପକାଳ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଆଭା ମୋତେ ଓ ମୁଁ ତାକୁ ଝହିଁ ବିଷଷ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲୁ । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଏହେ ସୁହର ଝିଅଟିଏ- ଅଥବା ହୋଟାଟିଏ ହୋଇଥିବାରୁ ତାକୁ ବିଭା ହେବାକୁ କୌଣସି ଯୁବକ ଆଗରର ହୋଇ ଆସୁ ନାହିଁ । ମା’ ଭବାନୀଙ୍କୁ ପ୍ରାଣ ଓ ମନରେ ଆଭାକୁ ଭଲ ସାମାଟିଏ ଦେବାକୁ ମନାସୁଥିଲି । ପାଖ କରବାର ଗଛରୁ ତିନି ରଚିଟି ଫୁଲ ତୋଳି ମୁଁ ଆଭାକୁ ଦେଲି । ଆମେ ବାଲେଶ୍ଵରରେ ପହଞ୍ଚ ସେଇଠି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଭୋଜନ ସାରିଥିଲି ଓ ମୋର ଭୁବନେଶ୍ଵରରେ କିଛି ଜରୁରି କାର୍ଯ୍ୟ ଥିବାରୁ ପ୍ରାୟ ୪୮ ବେଳେ ବସରେ ଭୁବନେଶ୍ଵର ଫେରି ଆସିଥିଲି । କବିତାଟିଏ ଲେଖାବାକୁ ଖୁବ୍ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥିଲା ଓ ସୃତି ରତ୍ନାରେ କବିତାଟିଏ ଲେଖ ମଧ୍ୟ ହୋଇଯାଇଥିଲା- ଯାହାର ନାମ ଦେଇଥିଲି- ସ୍ବତି-୧ ।

ସୁତି-୧

ମୋତେ ଲାଗେ ତୁମକୁ ମୁଁ ଭେରୁଅଛି
ପ୍ରତି ଦିନ, ପ୍ରତି ରାତି, ମୋ ମନର ବିସ୍ତୃତ ଜଳାକା
ଆଜିକାଳି ତୁମ ପାଇଁ ଲାଗେ ଏତେ ଫାଳା
ତୁମେ ଏତେ ନିରବ ଯେ
ବେଳେବେଳେ ମୋ ଭାବନା ଟେକା ପରି
ଯାଏ ଚାରି ହୋଇ
ତୁମେ ଏକ ଅପର୍ହଞ୍ଚ ପାହାଡ଼ର
ଉଦ୍‌ବିନ୍ଦୁ ସାନ୍ଦ୍ର
ଯାହାର ଅଶ୍ଵତ ସର ଶୁଣିହୁଏ
ଛୁଇଁ ହୁଏ ନାହିଁ ।
ଆଜିକାଳି ଏତେ ସଂକୋଚ ଯେ
ପରସର କେବେ ଯଦି ଭେଟ ହୁଏ
ବୋଧହୁଏ ଚିହ୍ନିବନ୍ଦି ମୋତେ
ଅବା ଯିବ ବାଟ ଭାଙ୍ଗି
ମୁଁ ଫେରିବି ମାତରାଖା ପିଲା ପରି
ତୁପରିପ ମୁହଁ ପୋତି
ମୋ ଅଶ୍ଵର ମୂଳ୍ୟ କ’ଣ
ଯଦିବା ଉଛୁଳି ଉଠେ ମନର ସଂଯୋଗ ?
ଆକାଶରେ ଏଠି ଏବେ ମେଘ ଆସେ
ତୁମ କୋଠରିରେ ପଶେ ଜୋର କରି
ଝରକା କବାଟ ସବୁ ବନ୍ଦ ହୁଏ
ଭାରି ଭାରି ମାତି ପଡ଼େ
ତୁମକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦିଏ ଏ ମେଘର
ପ୍ରତିଷ୍ଠି ଅସରା,
ମୁଁ ନିଜକୁ ଯେତେଯେତେ ଖାତିଷ୍ଠୁତି
କରେ ଆବିଷାର

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୦୯

ସେତେସେତେ ଅବୋଧ ମୋ ମନର ଚେହେରା
 ତୁମକୁ ଶୁଭାର ଧରେ
 ଅଭୁଦ୍ଵା ଶୁଭାର ଶୁଭି
 ଶୁଅ ତା'ର ନାହିଁ
 ତୁମେ ଯାଅ ଶୁଅ ଶୁଅ ବହୁ ଦୂରେ
 ତୁମେ ଏକ ଅପହଞ୍ଚ ପାହାଡ଼ର
 ସଂଧା ଘେରା ଶୋକାତୁର ଛାର;
 ମୁଁ ଏଠି ପାହାଡ଼ ତଳି ଅନାବନା
 ବୁଦାମୂଲେ ପଢ଼ିଛି ଆଶୋଇ ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଡାକରା : ମେ' ମାସ ୧୩ ଡାରିଖ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଆକସ୍ମୀକ
 ଭାବେ ଗୋଟାଏ ଘରଣା ଘଟିଲା । ମୋର ପରିଚିତ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀ ସୁର୍ଯ୍ୟପାତ୍ର ଆସି ବାଣୀବିହାର
 ବସାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ ମୋତେ ଖବର ଦେଲେ ଯେ ବିଜୁବାବୁ ମୋ ସହିତ କିଛି
 କଥାବାର୍ତ୍ତ ହେବାକୁ ଛହୁନ୍ତାନ୍ତି । ମୁଁ ଯେତିକି ବିସ୍ମିତ ସେତିକି ବିଗଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଲି ।
 ସାତେ ସାତଟା ସମୟ ଏ ସାକ୍ଷାତ୍ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲା । ଗତକାଳି ଗୋଟିଏ
 ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତାପବାବୁ, ଶରତ କୁମାର କର ଓ ସୁର୍ଯ୍ୟ ପାତ୍ର ଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ପରାଶଥିଲି ।
 ସେମାନେ ମୋତେ ଜନତା ଦଳରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ଦୃତ ସ୍ଵରରେ କହୁଥିଲେ ।
 ମୁଁ କିନ୍ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ କିଛି ଉଭର ଦେଇପାରି ନଥିଲି । ମନେହେଲା ସେମାନଙ୍କ
 ମଧ୍ୟରୁ କେହି ବିଜୁବାବୁଙ୍କୁ ମୋ ବିଶ୍ୱଯରେ କହିଛନ୍ତି ତେଣୁ ସେ ମୋତେ ଡକାଇଛନ୍ତି ।
 ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଯୁବକଙ୍କୁସରେ ଥିଲାବେଳେ ଥରେ ଦୁଇଥର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା
 ଓ ସେ ଉତ୍ତଳ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଗଢ଼ିବା ପରେ କେତେଥର ପାଖାପାଖୁ ହୋଇଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ
 ପ୍ରାୟ ବାରବର୍ଷ ହେଲା ଆଉ ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାହୋଇନି । ସେ ଜନତା ଦଳରେ
 ଯୋଗଦେଇ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଜୟାତମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ଶପଥ ନେଲେ । ମୁଁ ମୋ ଚିରାଗରିତ
 ଜଗରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିଛି- କାଳେ ଆଉ ଚିହ୍ନିବେକି ନାହିଁ ଏ ଆଶଙ୍କା ମୋତେ
 ସ୍ଵତଃ ଦୂରେଇ ଦେଇଛି । ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତିର ଏ ମହାନ ଜନନେତାଙ୍କ ଡାକରା ମୋ
 ମନରେ ସେବିନ କି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୁଷ୍ଟି କରିଥିଲା କହିବାକୁ ଭାଷା ନାହିଁ । ତେବେ ଜନିରା
 କଂଗ୍ରେସ ଓ ଏହାର ଓଡ଼ିଶା ନେତାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋ ମନରେ କୌଣସି ଆକର୍ଷଣ ଆଉ
 ନ ଥିଲା- ବିଶେଷତଃ ମୋତେ ଜାନକୀବାବୁ ଡାକି ମଧ୍ୟ ଏରସମା ନିର୍ବାଚନମାଣ୍ଡଳୀ
 ପାଇଁ ଚିକେଚି ଦେଇ ନ ପାରିବା ମୋତେ ଖୁବ ଆଘାତ ଦେଇଥିଲା । ମୁଁ ଆଉ କୌଣସି
 ରାଜନୈତିକ କାମରେ ଲିପ୍ତ ହେବାକୁ ଛହୁନ୍ତାନ୍ତି ।

ବିଜୁବାବୁ ମୋତେ ତାଙ୍କ ସ୍ବାଭାବିକ ଉଚ୍ଛରେ କେତେପଦ କଥା କହିଲେ ଓ ଜନତା ଦଳରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଜଗତସିଂହପୁର ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ସନ୍ଧରାବେ କହି କହିଲେ ନାହିଁ- କେହି ବି କହି ପାରିନଥାନ୍ତେ । ନିର୍ବାଚନ ଆହୁରି ୨ ବର୍ଷ ଦେରି ଅଛି । ରାଜନୀତିରେ ଘର୍ତ୍ତିକେ ଘୋଡା ଛୁଟିଛି । ତେଣୁ ସେ ବା କିପରି ମୋତେ ପ୍ରତିଶ୍ଵତ୍ତ ଦେଇପାରନ୍ତେ ? ସେ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ହାତ ଘର୍ତ୍ତି ଖୋଲି ସମୟ ଆଭଜନ୍ତ କଲେ- ସମୟ ଥିଲା ୮ ଶା ୫ ମିନିଟ୍ । ଆଶ୍ରଯ୍ୟ କଥା ମୁଁ ଦେଖିଲି ସୂର୍ଯ୍ୟବାବୁଙ୍କ ସମେତ ଆଉ ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚ ଛ' ଜଣ ସେଠି ଥିଲେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ଘଣ୍ଟା କାଢି ସମୟ ଆଭଜନ୍ତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ସେଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥିଲା; ତେଣୁ ମୁଁ ଘଣ୍ଟା ଆଭଜନ୍ତ କରିନଥିଲି । ବିଜୁବାବୁ କ'ଣ ମୋର ଆନୁଗତ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ? ତା'ହେଲେ ତ ମୁଁ ଫେଲ୍ ହୋଇଗଲି । If this would have been a test for me then I have failed. ବିଜୁବାବୁ ମୋତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କେଉଁ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରେ କାମ କରିବାକୁ ହେବ କହି ନଥିଲେ । ମୁଁ ବି ଜନତା ଦଳ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଉତ୍ସାହୀ ନ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ବୁଲ୍ଲାରେ ବ୍ୟବସାୟୀ ସଂଘ ଓ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶୁରୁ ମାତ୍ରଗୋଲ ହେଲା ଓ ପ୍ରାୟ ନଅ ଜଣ ଛାତ୍ର ଚନେଲା ଭିତରକୁ ଆହୁରିଷା କରିବାକୁ ଟାମ ଦେଇ ପାଣିସ୍ତ୍ରୋଡ଼ରେ ଭାସି ମରିଗଲେ ଓଡ଼ିଶା ସାରା ଏ ଖବର ବିଜୁଲି ବେଗରେ ଖେଳିଗଲା । କେହି କେହି କହିଲେ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ଏତେ ରକ୍ତମୃଦ୍ଗା ହୋଇଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ରାତ୍ରିର ଘନ ଅନ୍ଧକାରରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମାରି ଚନେଲକୁ ଫୋପାତି ଦେଲେ । ସାରା ଓଡ଼ିଶା ଏ ଖବର ପାଇ ସ୍ତର ହୋଇଗଲା ।

ଏଇ ସମୟରେ ମୋର ବଡ଼ ଉଚ୍ଛରା ବାବୁନି ବୋଧହୁଏ ଜଂଜିନିୟରିଂ କଲେଜ ଛାତ୍ର ସଂସଦର କୌଣସି କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଥିଲା- ମୁଁ ଶୁଣିଥିଲି ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଥିଲା ବୋଲି । ସକାଳକୁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଆରେଷ କରିବାକୁ ଓ ହଷ୍ଟେଲ ଖୋଲି କରିବାକୁ ତନମନୀ ଉଦ୍ୟମ ସରକାରଙ୍କ ଚରଫ୍ରାଲୀଗିରିରିଲା । ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ ବାବୁନି ବସରେ ବସି ଭୁବନେଶ୍ୱର ପଳେଇ ଆସୁଥିବାବେଳେ ରିମେଟ ଛକରେ ପୋଲିସ୍ ତାଙ୍କୁ ଆରେଷ କରିନେଲେ । ଏ ଖବର ପାଇ ଭାନୁ ଘରେ କାନ୍ଦବୋବାଳି ପଡ଼ିଗଲା । ତାଙ୍କୁ ଛେଲରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ମୋ ଦାୟିତ୍ୱ ଥିଲା । ତେଣୁ ମୋ ଉତ୍ସାହ ବାଧବାଧକତାରେ ଭିଶୋଇଙ୍କ ସହିତ ସମଳପୂର ମୋ ନିଜ ଗାତ୍ରରେ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି । ସେଥିପାଇଁ ମୋ ପାଖରେ ପାଥେଯ ନଥିଲା । ତେଣୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ପାର୍ଟି ଅପିସରେ ଦେଖାକରି ସବୁକଥା କହିବାରୁ ସେ ପେଟ୍ରୋଲ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦକୁ ଆଠ ଶହ ଟଙ୍କା ଧରେଇ ଦେଇ ବୁଲ୍ଲାରୁ ଫେରି ତାଙ୍କୁ

ରିପୋର୍ଟିଏ ଦେବାକୁ କହିଲେ । ତାଙ୍କ ବଦାନ୍ୟତା ମୋତେ ମୁଣ୍ଡ କରିଥିଲା ଅବଶ୍ୟ ତା' ପଛରେ ଥିଲା କିଛି ପ୍ରଳୟ ରାଜନୈତିକ ଉଦେଶ୍ୟ । ଜନତା ଦଳର ନେତାଭାବେ ସେ ଏ କାଷ୍ଟକୁ ଏକ ହତ୍ୟାକାନ୍ତର ନାମ ଦେବାକୁ ଛରୁଥିଲେ ଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକାବାହୁଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଖବରକାଗଜରେ ବିବୁରିମାନ ଦେଇଥିଲେ । ଏପରିକି ପୋଲିସ୍ର ଅପାରଗତା ହେବୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ (ସେ ମଧ୍ୟ ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗ ଦାୟିତ୍ୱରେ) ଇଷ୍ଟପା ଦେବାକୁ ସେ ବାରମାର ଦାବି କରୁଥିଲେ ।

ମୁଁ ସମ୍ବଲପୁରରେ ପହଞ୍ଚ ସେଷ୍ଟାଲ ଜେଲରେ ବାବୁନିକୁ ଦେଖା କରିଥିଲି । ତା'ର ଖୁବ୍ ଶାସ୍ତ୍ର ବେଳ୍ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଆଶ୍ଵାସନା ଦେଇଥିଲି । ବୁଲ୍ଲା ଯାଇ ସେ ସ୍ଥାନ ପରିଦର୍ଶନ କରିବା ସହିତ କେତେକ ଦୋକାନୀଙ୍କୁ ଘରଣା ସଂପର୍କରେ ପଣ୍ଡରି ବୁଝିଥିଲି । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ହଷ୍ଟେଲ ପ୍ରାୟ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହେଲାନି । ବାବୁନି ଉପରେ ଖାସ ସେପରିକିଛି non bailable ଦପା ଲାଗୁ ହୋଇନଥିଲା । ସେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ବେଳ୍ ପାଇଲାନି; କିନ୍ତୁ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟରେ ତାଙ୍କୁ ବେଳ୍ ମିଲିଯାଇଥିଲା । ସେବିନ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ହାଇକୋର୍ଟରେ ଆମ ଓକିଲଙ୍କ ପିଲା ନେଇଥିଲି । ପରେ ମୋ ଉଦ୍ଦେଶୀ ଓ ଭିଶୋଇ ଆଶ୍ଵଷ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୯୮୩ ବର୍ଷର ଶାରକା ପୁରୁଷାର : ମହାପାତ୍ର ନାଳମଣି ସାହୁ ଏବର୍ଷ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାର ଏଇ ସର୍ବସ୍ଵାକୃତ ପୁରୁଷାର ପାଇଲେ ତାଙ୍କ 'ଅଭିଶକ୍ତ ଗନ୍ଧବ' ପୁଷ୍ଟକ ପାଇଁ । ତାଙ୍କର ନିକଟତମ ପ୍ରତିଦିନୀ ଥିଲେ କବି ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର । ତକୁର ବଂଶାଧର ପଣ୍ଡା ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଜଳା ପଣ୍ଡା ଓଡ଼ିଶାରେ ନ ଥିବାରୁ ମୋ ଉପରେ ଅଧିକ ଦାୟିତ୍ୱ ସ୍ଵତଃ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଜ୍ଞାନପାଠ ପୁରୁଷାର ପ୍ରାୟ ଅକିଲହନଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥ୍ ତାବେ ଆଣିବାକୁ ବୋର୍ଡ ନିଷିଦ୍ଧ କରିଥିବାରୁ ମୋତେ ହତୀତ ମାତ୍ରାସ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ତାଙ୍କ ସମ୍ମତି ସହ ଜୀବନଲିପି (Biodata) ଆଣିବାକୁ କୁହାଗଲା । ଖୁବ୍ ତାତି ଏ ବର୍ଷ ପଡ଼ିଥିଲେ ବି ମୋତେ ଯିବାକୁ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଆକିଲହନ ଆସିବାକୁ ସମ୍ମତି ଦେଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ଓ ସେ ଯାଇପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଖୁବ୍ ଜୋରଦେଇ କହିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକଳି ତାଙ୍କର ଦେହ ଅସୁସ୍ତାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ନଥିଲା । ମୁଁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲେ ବି 'ରୁ' କପେ ମିଳି ନଥିଲା । ମୋ ସହିତ ଜିମ୍ବାର ମାତ୍ରାସ ଅପିସ୍ତରେ କାମ କରୁଥିବା ଗୋତମ ଦାସ ନାମକ ଜଣେ ଯୁବକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଇଞ୍ଜିନିୟର ଓ ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନ କମ୍ପ୍ୟୁଟରରେ କାମ କରିବାକୁ ସେ ଯାଇଥିଲେ । ମାତ୍ରାସରେ ଏ ଅପରିଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ତାଙ୍କ ସଖ୍ୟ ମୋତେ ଖୁବ୍ ସାହସ ଦେଇଥିଲା । ମେ' ତିରିଶ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମୁଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରାୟ ଦେଇ

ସାରି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମାଡ଼ାସର ତ୍ରୁଟିଷେ ବସନ୍ତକୁ ପୁଚ୍ଚପୂର୍ବ ଯିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ
 ପହଞ୍ଚିଗଲି । ବାଜାଲୋର ବାଟ ଦେଇ ପ୍ରଶାନ୍ତି ନିଳଯମକୁ ଯିବା ସୁବିଧାଜନକ ବୋଲି
 କେହି ମୋତେ କହି ନ ଥିଲେ । ମୁଁ କାହାକୁ କାହାକୁ ପଢ଼ିବାରୁ ତିରୁପତି ଷେସନରୁ
 ପୁଚ୍ଚପୂର୍ବ ଯିବା ସୁବିଧାଜନକ ହେବ ବୋଲି ଜାଣିଲି । ତେଣୁ ବସରେ ଆସି ତିରୁପତିରେ
 ପହଞ୍ଚ ଜାଣିଲି ଯେ ମୁଁ ଭୁଲ ରାସ୍ତରେ ଆସିଗଲି । ମେ ମାସର ଶେଷତାର ତାତିରେ
 ମୋ ମୁହଁ ଜଳିଯାଉଥିଲା । ତିରୁପତିରୁ ଦିନବେଳେ ପୁଚ୍ଚପର୍ବକୁ କୌଣସି ବସ ନଥିବାରୁ
 ମୋତେ ସେଠାରେ ସେଇ ବୌଦ୍ଧାପରେ ରାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲା ।
 ଶୁଭ ବିବୃତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବାରୁ ତିରୁପତିର ଦେବସ୍ଥାନମ୍ ପାଖକୁ ଆସି ବି ଦେଖିପାରିଲି
 ନାହିଁ । ରେଲ ଷେସନକୁ ଯାଇ ରେଜଟାନ୍ତି ଏକୁପ୍ରେସରେ ସାତେ ଦୁଇଟାବେଳେ
 ବସିଲି ଓ କାଦିର ନାମକ ଷେସନରେ ରାତିରେ ପହଞ୍ଚ ଗୋଟିଏ ହୋଇଲାରେ ରହିଲି ।
 ସହଚରି ଆମ ଘୋଦାର କିମ୍ବା ତେଜାନାଳ ପରି ହେବ । ଦୁଇଟି ଜଳ ହୋଇଲେ
 ସନ୍ତାନ ମିଳିଲା ଓ ମୁଁ ଗୋଟିଏରେ ରହିଲି । ସକାଳ ଗପାରେ ଆସି ପୁଚ୍ଚପର୍ବକୁ ବସ
 ଧରିଲି ଓ ପ୍ରାୟ ସକାଳ ୧୮ରେ ପହଞ୍ଚ ଜାଣିଲି ଯେ ଖରାଦିନେ ବାବା ବାଜାଲୋରର
 White fieldରେ ରହନ୍ତି । ଏ କଥା ଜାଣିଥିଲେ ସିଧା ମାଡ଼ାସରୁ ଚ୍ରନ୍ତରେ ବାଜାଲୋର
 ଆସି ପାରିଥାନ୍ତି । ବର୍ଷମାନ ମୁଁ ଆନ୍ତପ୍ରଦେଶର ଗୋଟାଏ କୋଣରେ ଅଛି । ବଢ଼ ବ୍ୟସ
 ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲି । ମୁଁ ଆକିଲିଯନଙ୍କ ପରିବର୍ଗ କେନ୍ଦ୍ର ସହିତ୍ୟ ଏକାତେମାର ସରାପତି
 ତଥା ସତ୍ୟସାଇ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି V.K. Gokakକୁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ
 ନେବାକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେ ବାଜାଲୋରର ରାଜମହଳ ଭିଲ୍ଲି ଏକୁଚେନସନରେ ରହନ୍ତି ।
 ତେଣୁ ମୋତେ ଯେ କୌଣସିମତେ ବାଜାଲୋର ହିଁ ଆସିବାକୁ ହୋଇଥାନ୍ତା କାରଣ
 ସମର ରେକେସନ୍ ହେତୁ ଭି.ସି. ପ୍ରଶାନ୍ତି ନିଳଯମରେ ନ ରହି ତାଙ୍କ ନିଜ ଘରେ
 ଅବସ୍ଥାନ କରୁଛନ୍ତି ବାଜାଲୋରରେ । ଲକ୍ଷ୍ୟକଳି ଆନ୍ତା ଓ କର୍ଷାଟକର ଜଳବାୟୁରେ
 କେତେ ତପାତ । ଗୋଟାଏ ଅସହନୀୟ ବୌଦ୍ଧ ତ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆନନ୍ଦଦାୟକ
 ଶାତଳ । ଏତେ ସବୁ ତଥ୍ୟ ଓ ଠିକଣା ମୁଁ ପ୍ରଶାନ୍ତିନିଳଯମ ରିସେସନରୁ ପାଇଥିବାରୁ
 ମୋର ଏଠାକୁ ଆସିବା ଅସଥା ହୋଇ ନାହିଁ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି । ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ
 ପୁଚ୍ଚପର୍ବକୁ ମୋର ଏ ଯାତ୍ରା, ନିହାତି ଗୋଟିଏ ରାତି ବିତେଜଥିଲେ ଚଳିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ
 ମୋ ମୁଖ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବୋଇ ଥିଲା ତା’ ମୋତେ ଅସମାଳ କରୁଥିଲା । ସେଠି ପହଞ୍ଚବାର
 ଠିକ୍ ଘଣ୍ଟାଏ ପରେ ଦିନ ଦଶଗରେ ଗୋଟିଏ ବସ ବାଜାଲୋର ଛାଦୁଥିଲା ଓ ମୁଁ
 କାଳବିଳମ୍ ନ କରି ସେଇ ବସରେ ଚଢ଼ିଗଲି । ମୁଁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୁଣିଲା ଓ କଳା
 ଦେଖାଯାଉଥିଲି । ଖରା ତେଜରେ ୫୦ ଓ କିମ୍ ଶୁଣ ଯାଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ
 ପିଇବା ପାଣି ବୋଜନ ମିଳୁ ନଥିଲା ॥ I was worn, Pale and Black ମୁଁ ପ୍ରଫେସର

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୭୧

ଗୋକକ୍ଜ ଘରେ ଦିନ ନାଟାରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେ ମୋ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଥଣ୍ଡା ପାନୀୟ ଓ ମୁଦୁ ଜଳଖା ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ଓ ମୋ'ଠାରୁ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ମୋତେ ସତ୍ୟସାର ବାବାଙ୍କ ପାଖୁ ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ନେଇ ଆସିଲେ । ମୁଁ ଆଶ୍ରମରେ (White field) ରେ ପହଞ୍ଚ ଆଗ ପ୍ରସାଦ ପାଇଲି, ପେଟେ ପାଣି ପିଇଲି, ସାଷାମ ହେଲି । ବାବାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଖୁବ୍ ନିକଟ ଦୂରତାରୁ ପାଇଲି ମଧ୍ୟ । ସେ ଓଡ଼ିଶା ଆସିବାକୁ ପ୍ରଫେସର ଗୋକକ୍ଜଙ୍କୁ ଅନୁମତି ଦେବାରୁ ମୋର ସବୁ ଶୁଣି ସାର୍ଥକ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ମୋ ଡାଏରୀରେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଲେଖିଲି- “It was my great fortune that I saw swamiji from a near proximity. He is a thin man with abundant hair in his head and piercing eyes. Later we sat in a row as it was time for him to move around. He talked with the ladies only, did not turn at the gents now. I was bit unhappy. Even then I was verymuch impresed by the Spiritual Guru devoted himself to the public cause and well being. There I saw a board where it was written that “Hands are holier than lips that pray”. I was so much impressed by these words that tears rolled in my eyes.

ରାତିରେ ମାତ୍ରାସଗାମୀ ଟ୍ରେନଟିଏ ଧରି ବହୁ କଷରେ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମାତ୍ରାସରେ ପହଞ୍ଚ ବିନା ରିଜର୍ରେସନରେ ଓଡ଼ିଶାଗାମୀ କୌଣସି ଟ୍ରେନ୍ ଧରିଲି । ଷେସନ, ସୁପରିଷେଣ୍ଡର୍ କୁ ଭେଟି ରିଜର୍ରେସନ ପାଇଁ ବହୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ମୋ ସହିତ ରସିକତା କରି କହିଲେ- The Chief ticket supervisor is the authority to do the job. But he is just like a woman who says 'no' at the outset but yields in the long run. Please wait upon him. The Station Superintendent was young and jovial with true Christian spirit. ସେ ମୋତେ ବି. କୋରରେ ଚଢିଯିବାକୁ ଉଚ୍ଚିତ ଦେଲେ । ସେଥିରେ ମହୀଶୂର କୋଟା ପ୍ରାୟ Vacant ଥାଏ । ମୁଁ ସେଇ କୋରରେ ଚଢିଗଲି । ଦେଖିଲି ଚିଟିଆଇ ଜଣକ ଖୁବ୍ ଜଣେ ଭଲ ମଣିଷ, ମାତ୍ର ଦଶଟି ଟଙ୍କା ସେ ଯଥାର୍ଥ ଦାବି କଲେ । ମୁଁ ଶୋଇ ଶୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯାଏ ଆସିଗଲି । ଜୀବନରେ କାହାକୁ ଲାଞ୍ଛ ଦେଇ ନ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କଠାରୁ ଖର୍ଜେସ ପାଇଁ ରସିଦିଏ ମାଗିନେଇଥିଲି ।

ମୁଁ ଫେରିବାମାତ୍ରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଇଲା ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଗୋକକ୍ଜ ଆସିବାର ଶୁରୁ ସମାଇର ଦେଇଥିଲି । ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ସତ୍ୟସାର ବାବାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ସଂପର୍କରେ ମୋର ବୟାନ ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ମୁହଁ କରିଥିଲା । ମୁଁ ଯେ ଶାରଳା ପୁରୁଷାର କାମ ପାଇଁ ଏତେ ସମୟ ଦେଇପାରୁଛି ସେଥିପାଇଁ ସେ ବହୁ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ ଓ ମୋତେ କପି ଦେଇ ଦୃଷ୍ଟ କରିଥିଲେ ।

ମୋର ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ ‘ଅନିକେତ’ : ମୋ ପନ୍ଥୀ ପ୍ରତିଭାର ପିଇସୀ ବିଦ୍ୟଦଳତା ଥିଲେ ହିମୀ ସିନେମାର ଯେ କୌଣସି ହିରୋଗ୍ରାନ୍ ପରି ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦରୀ କିନ୍ତୁ ଶୁଭ ଭାଗ୍ୟହୀନା । ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ଅଫିସର ତାଙ୍କ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସୁଯୋଗ ନେଇ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତାରିତ କରି ଦିତୀୟ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ପ୍ରତାରଣାର ପ୍ରତିଟି ସୂତ୍ର ସେ ଆବିଷାର କଲାପରେ ଜାବନ ପ୍ରତି ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ ଅତିଷ୍ଠ ଓ ବିଦ୍ରୋହୀ । ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ପରି ସେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଦୁଃଖକୁ ଭୁଲିଯିବାକୁ କିଛି ମାଦକ ସେବନ କରୁଥିଲେ । ଶେଷକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠନ କର୍ତ୍ତା ରୋଗରେ ପ୍ରପାଡ଼ିତ ହୋଇ ହେଲେ ଶୟାମାୟୀ । ଖୁବ୍ କମ୍ ବୟସରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ମାତ୍ର ଗାନ୍ଧି ବର୍ଷବେଳେ ତାଙ୍କ ଜାବନ ଦୀପ ନିର୍ଭିଗଳା । ଏଥିବୁ କଥାକୁ ନେଇ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାକୁ ସଂକଷ୍ଟ କରିବି ଏଇ ୧୯୮୩ ମସିହାରେ ହଁ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କଲି । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ୪ ପୃଷ୍ଠା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ମନସ୍ତ ହେଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ବେଳେବେଳେ ପୃଷ୍ଠାଟିଏ ମଧ୍ୟ ଲେଖିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲା ନାହିଁ । ତେବେ ମୋର ଦୃଢ଼ ସଂକଷ୍ଟ ଉପନ୍ୟାସଟିକୁ ଶେଷ କରିବାକୁ ମୋତେ ଉପାହିତ କରୁଥିଲା । ୧୯୮୪ ମସିହା ଶେଷ ଭାଗରେ କାମଟି ସରିଲା । ଏବେ ପୁସ୍ତକଟିକୁ ଛାପିବାକୁ ପ୍ରକାଶକଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବା ବେଳ । ମୁଁ ଉପନ୍ୟାସଟିର ନାମ ଦେଇଥିଲି ‘ଅନିକେତ’ । ଏକାଧିକ ପ୍ରକାଶକ ଏ ନାମକରଣରେ ଅର୍ଥ ବୁଝିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ଥିଲେ । ମୁଁ ମଣିଷ ଜାବନର ନିଃସଂଭାବୋଧ ଓ ଚହିଁରୁ ସଂଜାତ ବିଛିନ୍ନତାବୋଧ ଉପରେ ଉପନ୍ୟାସଟି ପରିକହନା କରିଥିଲି । ଅର୍ଥାତ୍ rootlessness ଶେଷକୁ ଓଡ଼ିଶା ଦୁକଷ୍ଟରର ସଂଭଲକ ଶୁଁ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ପାତ୍ର ଉପନ୍ୟାସଟିର ମୁଦ୍ରଣ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କଲେ ଓ ୧୯୮୫ ମସିହାରେ ଉପନ୍ୟାସଟି ଦିବାଲୋକ ଦେଖିଲା । ଏଥରେ ବିଦ୍ୟତଳତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ଚରିତ୍ରଙ୍କ ନାମ ବଦଳିଯାଇଥିଲା । ସମସ୍ତ ଉପନ୍ୟାସଟି ଥିଲା ମୋର ଅତିରିକ୍ତ ଅନୁଭୂତିର ବିତ୍ରପତ । ମୁଁ ନିଜେ ବି ସେଥିରେ ଚରିତ୍ରିତ ହୋଇଯାଇଥିଲି । କବି ହରିହର ମିଶ୍ର ଏ ଉପନ୍ୟାସଟିର ଯେଉଁ ସମୀକ୍ଷା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ତହିଁରୁ କୀଯଦଂଶ ଉନ୍ନାର କରିବା ପ୍ରାସାରିକ ହେବ ବୋଲି ମନେକରୁଛି କିନ୍ତୁ ଜାବନୀର ଦୀର୍ଘତା ହେତୁ ବିରତ ହେଉଛି ।

୧୯୮୪ ମସିହା ପଞ୍ଚମ ନାଲକଣ୍ଠ ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷୀ : ୧୯୮୪ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ନାଲକଣ୍ଠ ସ୍ମୃତିସମିତି ଦ୍ୱାରା ପଞ୍ଚମ ନାଲକଣ୍ଠଙ୍କ ଶତବାର୍ଷୀକ ଜୟତୀ ଉପବ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ସେମାନେ ନିଜ ବ୍ୟୟରେ ରାଜ୍ୟାରା ନାଲକଣ୍ଠ ଜ୍ୟୋତି ବୁଲାଇ ସ୍ଥିତ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଏହି ମହାନ୍ ବ୍ୟ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଜାବନୀ ଓ କୃତି ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲେ । ଅନ୍ୟତମ ବଜ୍ରଭାବେ ମୋତେ ଲୋତିଲେ । ଜାନୁଆରୀ ୨୮ ତାରିଖ ଦିନ ଯୁନିଟ୍-୯ ହାଇସ୍କୁଲରେ ସ୍ମୃତିରା ଆୟୋଜନ କରାହେଲା

ଓ ষেটাৰে সৃতিসমিতিৰ সংপাদক ইংজিনিয়াৰ মধ্যসূত্ৰন দাশ, ষুল বিৱাগ তি.পি.আ.জ. তকুৱ ঘনশয়াম পামাল মুখ্য অতিথি ভাবে যোগ দেওৱালৈ । মোতে মুখ্য বক্তাৰাবে উদ্বোধন দেবাকু কুহাপাইথলা । “অঘং আৱম শুভাশি ভবতু” ন্যায়ৰে মুঁ জলভাবে প্ৰস্থুত হোৱ ণাখ মিনিট্ মাত্ মোৱ বক্তৰ্য প্ৰবান কৰিথলি । মুঁ পিলামানকু অগ্ৰিশিখা ও জেয়াতি মধৰে থৰা বেষ্টম্য বিষ্যৱে ভজভাবে বুঠাই নালকশুক সহিত থৰা মোৱ ব্যক্তিগত অনুভূতি সংপর্কৰে কেতেক কথা কহিথলি । অনেক বক্তা থৰাৰু এহি সময় অবধূতাৰু অধূক কহিবা মো পক্ষে উচিত ন থলা ।

আছি জনিগা তনয় শ্ৰী রাজাৰ গান্ধি ভুবনেশ্বৰ আষিথলৈ । তাঙ্কু দেখ্যিবা পাৱ মো পাখৰে সময় ন থলা । এই পৰ্বতসাধাৰণকু তথা দলৰ বিৱোধা পৰ্যমানকু স্বতন্ত্ৰভাবে ভেটিথলৈ অবা গুৱিবৰ্ষৰ কংগ্ৰেস শাসন সংপর্কৰে কিছি গহন কথা জাণিয়াতে । এ সময়ৰে জানকীৰাবু চিপ্ মিনিষ্ট্ৰ থলৈ বি শাসন কাৰ্য্য সুপৱ চিপ্ মিনিষ্ট্ৰ বোলি কুহাপাইথৰা বসত বিশালক দারা পৰিষ্কলিত হোৱালৈ । তেশু সমিধান বহিৰ্ভূত অনেক ঘটণা স্বাভাৱিক ঘটুথলা-যাহা বিৰুণৰে ওডিশাৰ মুখ্য দেনিক ‘সমাজ’ বিবাৰ স্বৰ উগোলন কৰুথলা । রাজীব গান্ধি এহি কাগজ বিৰুণৰে কিছিটা বিষ উদ্বার কৰিথলৈ যাহাকু ওডিশাৰামাৰ পঞ্চন কৰিনথলৈ । এহা পৱে পৱে নালকশু জেয়াতি বালেশ্বৰ জিলা পৰিকুমা উদ্বেশ্যৰে বাহাৰি ৭৩ তাৰিখৰে ভদ্ৰুল সহৰৰে পহাঞ্চথলা । ভদ্ৰুল কলেজ ওডিআ বিৱাগ আনুকূল্যৰে খুব্ বড় এক সৱা আয়োজিত হোৱালৈ । এ সৱাৰে সৃতিশৰণ কৰিবা পাই মো সমেত নিত্যানন্দ মহাপাত্ৰ, তকুৱ ভাবগুহাৰী মিশ্ৰ ও ইং. মধুসূত্ৰন দাশ উপস্থুত থলৈ । স্বাগত ভাষণ দেওৱালৈ কবি বিভুবৰ মিশ্ৰ । নালকশুক সৃষ্টি পম্পু উপৱে মুঁ আলোকপাত কৰিথলি, বিশেষতঃ কাৰ্য্য ‘কোণাৰ্ক’ ও ‘শারবেল’ সংপর্কৰে বিশেষ কিছি কহিবাকু হোৱালৈ । আঘেমুৰে জণে বিধায়কভাবে নিত্যানন্দ মহাপাত্ৰ তাৰ অৱিজ্ঞতা বিষয়ৰে কহিথলৈ । রাতিৰে আমে বিদ্যুত্বিৱাগ বঞ্চলারে অবস্থান কৰিথলু । সকাল দশটাৰেকে স্বানীয় মহিলা মহাবিদ্যালয়ৰে সৃতিশৰণ উপৱ অনুষ্ঠিত হোৱালৈ । লঙ্ঘ পৱে আমে ফকারমোহন কলেজ (বালেশ্বৰ) উদ্বেশ্যৰে যাত্ৰা আৱম কৰিথলু । তা’ পৱদিন কুতলা কুমাৰী মহাবিদ্যালয়ৰে জেয়াতি পহাঞ্চথলা । কিন্তু মোৱ ভুবনেশ্বৰৰে বহু গুৱড়পূৰ্ণ

କାମ ଥିବାରୁ ମୁଁ ସକାଳୁ ଫେରି ଆସିଥିଲି । ଜପ୍ତାହାର (୭ମ ବର୍ଷ ୧ମ ସଂସ୍କରଣ) ପ୍ରକାଶନ ବିଳମ୍ବିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । କଟକରେ ମୁଦ୍ରଣ ଓ ପ୍ରକାଶନ କାମ ଛଲୁଥିବାରୁ ବାରମ୍ବାର ଦୌଡ଼ିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରାୟ ଏକ ମାସ ବିଳମ୍ବରେ ଫେରିଯାଇ ୩ ତାରିଖରେ ଜପ୍ତାହାରର ଜାନୁଆରୀ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏ ସଂଖ୍ୟାରେ ମୁଁ ଯେଉଁ ସଂପାଦକୀୟ ଲେଖାଥିଲି ତା'ର ଶାର୍କକ ଥିଲା ‘ରାଜୀବଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଭ୍ରମଣ’ । ଲେଖାଟି ଖୁବ୍ ତୀର୍ତ୍ତ କଟାକ୍ଷପାତ ହୋଇଥିବା କେହି କେହି କହିଥିଲେ ।

ନୀଳକଣ୍ଠ ଶତବାର୍ଷିକ ସମାଚୋହ : ୧୯୮୪ ମାର୍ଚ୍ଚ ଥାରିଖରେ ମୋ ସମେତ ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ, ଉଚ୍ଚ. ମଧ୍ୟସୂଦନ ଦାଶ, ଡକ୍ଟର ଭାବଗ୍ରହୀ ମିଶ୍ର ବାଲିକୁଦା କଲେଜକୁ ଜ୍ୟୋତି ନେଇଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାରେ ମନେହେଲା ଛାତ୍ରମାନେ ଏ ଜ୍ୟୋତି ବା ସତ୍ୟବାଦୀର ସାଧକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆବୋ ଆଶ୍ରମାନ୍ତିତ ନୁହୁନ୍ତି । ଏହା ଯେ ଏକ ଜାତୀୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଏଥିପାଇଁ ସେମାନେ ସରେତନ ନ ଥିଲେ । ଆମେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ କଲେଜ ତରଫରୁ ତପ୍ତରତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ବହୁ ଚେଷ୍ଟା ପରେ ମାତ୍ର ୨୦ ଜଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଏକାଠି ହେଲେ । ସାତେ ତିନିଟାରେ ବାଲିକୁଦା କଲେଜ ଛାତ୍ରି ଆମେ ପାରାଦୀୟ ପୋର୍ଟ କଲେଜରେ ପ୍ରାୟ ସାତେ ପାଞ୍ଚଟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ସେମାନେ ଆମ ପ୍ରେସ୍ରୂମ ପାଇଁ ଆଗରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ ଓ ଆମ ଗାତ୍ରିରୁ ପ୍ରିନ୍ଟପାଳ ଜ୍ୟୋତି ଗୃହଣ କରି ସଭାକଷରେ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ସଭା ଓ ଉଦ୍ବୋଧନ ପରେ ଆମେ ରାତ୍ରିଯାପନ କରିବା ପାଇଁ ଜ୍ୟୋତି ସହିତ ନେହେରୁ ବଜାଳାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲୁ । ମିଷ୍ରର ଏମ.ଡାଇ. ରାଓ ନାମକ ଜଣେ I.A.S. ଅଧିକାରୀ ସେତେବେଳେ ପୋର୍ଟ ଚେଯାଇମାନ୍ତ ଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ଅଞ୍ଚିତନର ରହଣି ଭିତରେ ବହୁ ଉନ୍ନତିନମ୍ବଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ହାତକୁ ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ଚର୍ଚାର ପରିସର ମଧ୍ୟକୁ ଆସିଯାଇଥିଲେ । ଏଣେତେଣେ ବିଶ୍ଵଜଳିତ ଭାବେ ଯେଉଁ ହାମଲେଟ ସବୁ ଗଢା ହେଉଥିଲା ତାକୁ ଭାଜାରଜି କରି ବନ୍ଦରକୁ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଦୂଶ୍ୟ ଦେବା ପାଇଁ ସେ ଲାଗିପଢିଥିଲେ । ନେହେରୁ ବଜାଳାରେ ଆମେମାନେ ପୋର୍ଟଗ୍ରୁଷର ଅତିଥି ଭାବେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲୁ । ଖାଇବା ପିଇବା ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚମାନର ଥିଲା । ନୀଳମଣିବାବୁ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚସିତ ହୋଇଥିଲୁ । ଆମେ ବୋଧହୁଏ ଆମ ବୟସର ବ୍ୟବଧାନ ଭୁଲିଯାଇ ନିଜନିଜ ଜୀବନର କିଛି ପାପ କଥା ପରିସରକୁ ନିଃସଳ୍ଲାଭରେ କହିବସିଥିଲୁ ।

ସକାଳୁ ସକାଳୁ ପାଗ ଖୁବ୍ କୁହୁତିଆ ଥିଲା । ତଥାପି ଆମେ ସାତେ ସାତଟାବେଳେ ଆମ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । କଟକ ପାରାଦୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରାରୁ ପକପାଳଠାରେ ମାତ୍ର ଝରି

କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଆମ ଗାଁ । ଆମ ଘରେ ପହଞ୍ଚ ସମସ୍ତେ ଦାନ ଘଷିଲେ, ଝ ଓ ଜଳଖୁଆ ଶାଇଲେ । ଅତିଥି ରଚ୍ଛା କରିବାରେ ସୁଷମାର (ଭାବୁବଧୁ) କେବେବି କାର୍ପଣ୍ୟ ନ ଥିଲା । ମୋତେ ଗ୍ରାମରେ ଛାଡ଼ି ଜ୍ୟୋତି ସହିତ ସେମାନେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଗଲେ । ମୋର ପ୍ରିୟ ସୀତା କକେଇଙ୍କ ବଡ ଝିଅ ଲତାର ଆଜି ବିବାହ ତିଥ ଥିଲା । ମୋର ଶାତୀ ଓ ଟଙ୍କା ସହିତ କିଛି ଉପହାର ଦେବାର ଥିଲା । ସୀତା କକେଇଙ୍କ ଲଜ୍ଜାକୁ ସମ୍ବାନ୍ଦ୍ର ଦେଇ ଆମେ ତାଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କ କାମରେ କେବେ ବି ଅବହେଲା କରିନାହୁଁ । ସେ ଆମ ଗ୍ରାମର ସୁନା ମୁଣ୍ଡାଟିଏ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମାତ୍ର ୪୯ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କୁ ଦୁରାରୋଗ୍ୟ କର୍କଟ ରୋଗ ଧରାଶୀୟ କରିଦେଇଥିଲା । ତା' ପରଦିନ ସକାଳୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ରିକା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଗଛରୁ ତୋଳା ହୋଇ ଘରେ ଥିବା ନତିଆ ଧରି ପକ୍ଷପାଳ ଓ ସେଠାରୁ ବସରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଆସିଥିଲି ।

ନାଳକଣ୍ଠ ସୁତି ସମିତି ଦ୍ୱାରା ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟଙ୍କ ଶତବାର୍ଷକ ଉପବ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥଳ କଲେଇରେ ପାଳିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ (ଶାନ୍ତିନିକେତନ)ରେ ଦୁଇଦିନ ଧରି ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟକ ପାଠକ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ତା ୨୫.୭.୮୮ ରିଖ ଦିନ ୧୧ଟା ବେଳେ ପଣ୍ଡିତୀଙ୍କ ଜୀବନୀ ଓ କୃତି ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ସେଥିରେ ମୁଖ୍ୟ ବଢ଼ା ଥିଲି ଓ ଦୁର୍ଗାମାଧବ ମିଶ୍ର (ଡକ୍ଟରକାଳୀନ I.G. Central Reserve Police Force) ସଭାପତିତ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟତମ ବଢ଼ା ଥିଲେ ଡକ୍ଟର ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର । ଡକ୍ଟର ମିଶ୍ର କିନ୍ତୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପସ୍ତ୍ରି ସହିତ ଏ ପାଠକ୍ରମରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେ କୌଣସି ପ୍ରବନ୍ଧ, ଉପସ୍ଥାପନ କରି ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ପାଠକ୍ରମ ଜନ୍ମଶତାବ୍ଦୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ନାଳକଣ୍ଠଙ୍କ କୋଣାର୍କେ, ତାଙ୍କର ଶିଶୁ କରିତା ଓ ତାଙ୍କ ବିରାଗରେ ସାହିତ୍ୟରେ ପରମାରା, ଚଳଣି ଓ ପୁରୋଦୃଷ୍ଟିର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ମୁଁ ଲେଖିଥିବା ତିନେଟି ପ୍ରବନ୍ଧର ନିଷ୍କର୍ଷକୁ ଏହି ପାଠକ୍ରମରେ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଥିଲି ବେଶ କିଛି ଦାର୍ଘ୍ୟ ସମୟ ନେଇ । ମୋତେ ସେଇ ସଭାରେ ମୋ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ସଭାପତି ଦୁର୍ଗାମାଧବବାବୁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ । ଶାନ୍ତିନିକେତନର ତତ୍କାଳୀନ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଡକ୍ଟର ନରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କ ସହକର୍ମୀମାନେ ଖୁବ୍ ତାରିଫ କରିଥିଲେ ।

ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ସମାଜର : ୧୯୮୪ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସ ୪ ତାରିଖରେ ଓଡ଼ିଆ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ଗୋଟିଏ ବୈଠକ ବସି ଆଗାମୀ ୭ମ ପୂନା ପ୍ରିଅତରେ ବିଭାଗ ପାଇଁ କିଛି ନୁଆ ପୋଷ ଦାବି କରାଯାଇଥିଲା । ଡକ୍ଟର ବଂଶୀଧର

ମହାନ୍ତି ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଭାବେ ସମସ୍ତ ରିତରକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ, ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ତିନୋଟି ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ଦାବି କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ପୋଷ ମିଳିବା ସଦେହଜନକ ଥିଲାବେଳେ ଏକାବେଳକେ ତିନୋଟି ପୋଷ ପାଇଁ ଦାବି କରିବା ଅବାନ୍ତର କଥା ଥିଲା । ଷାପ୍ କାଉନସିଲ ମିଟିଂରେ ଦୁଇଟି ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ପାଇଁ ଦାବି କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୁହାତ ହୋଇଥିଲା ଅର୍ଥାତ୍ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ, ଏଇ ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱଯରେ ଦୁଇଟି ପୋଷ ପାଇଁ ସର୍ବସମ୍ମତିକୁମେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୁହାତ ହୋଇଥିଲା । ସମ୍ବରତଃ ଉକ୍ତର ଆଶୁରୋଷ ପଛନାୟକ ଓ ଉକ୍ତର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ଉଭୟେ ଏଇ ସାହିତ୍ୟରେ ଦଶ ଥିବାରୁ ଓ ସେସିଆଲ୍ ପେପର ପଢାଉଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସିନିଆର ଭାବେ ଉକ୍ତର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ଏ ପୋଷ ପାଇବା ପାଇଁ ଅଧିକ ହକ୍କିବାର ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ପୋଷଟି ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ- ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଓ ଉକ୍ତର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ଦାବି କରିପାରିବୁ । ସେତେବେଳେ P.G.C. ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରମୋଶନ ଉମ୍ ପ୍ରଗଳନ କରିନଥିଲେ । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ପାଇଁ ମୁକ୍ତ ବିଜ୍ଞାପନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳିତ ହେବା ସାଭାବିକ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତର ବଂଶୀଧର ମହାନ୍ତି ଶେଷକୁ ପ୍ରାଚୀନ, ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ତିନୋଟି ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ପାଇଁ ଦାବି କରି P.G.C.କୁ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ । ତାଙ୍କ କହିବା କଥା ଥିଲା ଷଷ୍ଠ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ ବିଭାଗ କୌଣସି ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ପାଇ ନ ଥିବାରୁ ସମ୍ମାନ ଯୋଜନାରେ ନିହାତି କମରେ ଦୁଇଟି ପୋଷ ନିଶ୍ଚଯ ମିଳିବ । ତେଣୁ ତିନୋଟି ପୋଷ ପାଇଁ ଦାବି କରିବା ଅବାନ୍ତର ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବିଭାଗ ପାଇଁ ଲିଙ୍ଗୁଲକ୍ଷିକ ସେସିଆଲ୍ ପେପର ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଫେସର ପୋଷର ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ଥିଲା- କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ କାହାରି ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା ନ ଥିଲା । ବାସୁଦେବ ନିଜ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଏ ଦିଗରେ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କରି ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ପଢାଉଥିଲେ ବି ତାଙ୍କର ଏଥିପାଇଁ ମୌଳିକ ଯୋଗ୍ୟତା ନଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପୋଷ ଆସିଲେ କୌଣସି ଲିଙ୍ଗୁଲକ୍ଷିକ ଯୋଗ୍ୟତାସଂପନ୍ନ ଅଧ୍ୟାପକ ବାହାରୁ ଆସିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିବାରୁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଉକ୍ତର ମହାନ୍ତି ଏଥିପାଇଁ ଦାବି କରୁ ନ ଥିଲେ ।

ତେବେ ତମ ଯୋଜନାରେ ବିଭାଗ ପାଇଁ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ପୋଷ ଆସିଥିଲା ଓ ଉକ୍ତର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫେସର ବଂଶୀଧର ମହାନ୍ତି ଜତି ମଧ୍ୟରେ ଅବସର ନେବାରୁ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ଉକ୍ତର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ଓ ମୁଁ ଉଭୟେ ଯୋଗ୍ୟ ଦାବିଦାର ଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ସର୍ବ୍ୟ ଥାଇ ଉକ୍ତର ଅସିତ କବି ମୋତେ ବିରୋଧ

କରୁଥିଲେ । ସେ ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ସତ୍ୟ ଥୁବାରୁ ନିରପେକ୍ଷ ରହିବା କଥା । ସେ ବରାବର ଆମ ବିଭାଗକୁ ଆସି ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କ ସହିତ ଖୁବ୍ ଗୋପନୀୟ ଭାବେ କ'ଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ । ଆମ ବିଭାଗକୁ ଆସି ମୋତେ ଆଡ଼େଇ ଯିବା (Avoid) ମୋତେ ଖୁବ୍ ବାଧୁଥିଲା । କାରଣ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ବହୁତ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ସମ୍ମାନ ଥିଲା । ଦିନେ ସେ ବାସୁବାବୁଙ୍କୁ ନେଇ ପ୍ରଫେସର ଜଣ୍ଠରଭିତର ପୂର୍ବରୁ ପୁରୀ ଲୋକନାଥଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି ତାନ୍ତ୍ରିକଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲେ ଓ ସେଠାରେ ତାନ୍ତ୍ରିକଙ୍କ ଦାରା ପୂଜା, ହୋମ ଆଦି ସମାହିତ ହୋଇଥିଲା । ବୋଧହୃଦୟ ୧୯୮୪ ମସିହା ଶେଷଭାଗ କଥା ହେବ । ସେ ତାନ୍ତ୍ରିକଙ୍କ ପ୍ରଭାବ କଥା ଥିଲା କାକତାଳୀୟ । ବାସୁବାବୁ ସେ ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ମୋ ଆଗରୁ ବିଭାଗରେ ପ୍ରଫେସର ହେବେ ଏହା ଥିଲା ଅବଧାରିତ । ତେଣୁ ସେ ଆଗ ପ୍ରଫେସର ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ତାନ୍ତ୍ରିକଙ୍କ ପାଖୁ ଯାଇ ଯେଉଁ ପୂଜାଦି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ସେ କଥା ଅସିତ କବି ଗୋପନୀୟ ରଖିପାରିଲେ ନାହିଁ । କୌଣସି କାରଣରୁ ସେ ବାସୁବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ରୁଷ ଥିଲେ କି କ'ଣ ମୋ ରୁମକୁ ଆସି ମୋ ହାତଧରି ସେ ଭୁଲି କାମ କରିଥିବାରୁ ବାରମ୍ବାର କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ମୋର ତାଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି ରୋଷ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଜହିଲି ବିଭାଗ ସରସ୍ଵତୀଙ୍କର । ତାଙ୍କର ଯାହା ପ୍ରତି କୃପା ହେବ ସେ ଆଗ ପ୍ରଫେସର ହେବ । ତେଣୁ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ କାହିଁକି ଦୋଷ ଦେବି ?

- ସେତେବେଳକୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଆଲୋଚନା ଇଲିଥାଏ । ଏଇ ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ମୋର ପାରିବାରିକ ଜଞ୍ଜାଳ ସରେ ମୁଁ କେତୋଟି ଭଲ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଛଂରାଜୀରେ ଲେଖିଥାଏ । ସେପରୁ ହେଲା-
- (୧) ଅନ୍ତିମ ଗଛ ସ୍ରସ୍ତା ଅଖଳ ମୋହନ । (ସମାବେଶରେ ପ୍ରକାଶିତ)
 - (୨) ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଭାବ, ଭାଷା ଓ ଛଦ - ନୟ ବାର୍ଷିକ ବ୍ୟାସ ବକ୍ତ୍ବାତାମାଳା, ବ୍ୟାସବିହାର କଲେଜ, ଯାଜପୁର ରୋଡ଼ ।
 - (୩) ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ : ଏକ ଅନୁଧାନ (କବି ମନୀଷୀ) ।
 - (୪) ବିଦ୍ୟୁତପ୍ରଭା ଗ୍ରହାବଳୀ ୧ମ ଖଣ୍ଡ - ମୁଖ୍ୟବନ୍ଧ ସହ, ପ୍ରକାଶକ : ପ୍ରେସ୍‌ସ ପର୍ବିନ୍ଦୁକେଶନ ।
 - (୫) ହ୍ରାଣ- ସାରଳା ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦ, କଟକ
 - (୬) Radhanath, the Pioneer poet of Modern Oriya Poetry (Souvenir Published by Radhanath Jubilee Celebration).
 - (୭) ନୀଳକଣ୍ଠ ସମାଲୋଚନାର ବିଭବ ଓ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ- ନୀଳକଣ୍ଠ ପରିକ୍ରମା ସେପ୍ଟେମ୍ବର- ୧୯୮୪ ।

- (୮) ପ୍ରମୁଖ କବି କଟିପଥ (ମୋ ବହି) - ୨୫ ଡିସେମ୍ବର ୧୯୮୪ ।
 (୯) ଲକିତ ନିବନ୍ଧ ସଂଜଳନର ମୁଖବନ୍ଧ- ଜାନୁଆରୀ ୧୯୮୫ ବିଦ୍ୟାପୁରୀ
 ପ୍ରକାଶିତ ।

ଏବୁ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ପ୍ରବନ୍ଧ ମୋତେ ଏତେ ଆନନ୍ଦ ଦେଉଥାଏ ଯେ ଅଛ୍ଵେବର
 ୧୯୮୫ ମସିହା ସାକ୍ଷାତକାରରେ ମୁଁ ପ୍ରଫେସର ନ ହୋଇ ପାରିବାର ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରାୟ
 ଭୁଲିଯାଇଥାଏ ।

୧୯୮୪ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୨୭ ତାରିଖରୁ ଛ' ଦିନ ପାଇଁ ସମ୍ମଲପୁର
 ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ P.G.C. ଉପରୁ ଯେଉଁ Workshop ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା
 ତା'ର ସ୍ଥତି ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଅବିସ୍ମରଣୀୟ । P.G.C. ଉପରୁ ଏକ କ୍ଲ୍ଯାନ୍ ପାଠ୍ୟକାରୀ
 ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଥିଲା ଏ workshopର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ବନ୍ଦୁ
 ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ନିମନ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ । ତକୁର ଗଜାଧର ବଳ, ତଃ. ଗନେନ୍ଦ୍ର ନାଥ
 ଦାଶ, ତଃ. ବାସୁଦେବ ସାହୁ, ତଃ. ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ତଃ. ବିଚିତ୍ରାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି, ତଃ.
 ଉପେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ତଃ, ନାଲାତ୍ରିଭୂଷଣ ହରିଚନ୍ଦନ, ତଃ. ଦୀନବନ୍ଧ ରଥ, ତଃ. ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର
 ମହାପାତ୍ର, ତଃ. ଖଗେଶ୍ୱର ମହାପାତ୍ର, ତଃ. ବଂଶାଧର ମହାନ୍ତି, ତଃ. ବୈରାଗୀ ଚରଣ
 ଜେନା ଓ ମୁଁ ଏଥରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲୁ । ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ତକୁର ଗୋପାଳ ମିଶ୍ର
 ଥିଲେ ଝାର୍କସପ୍ରର ତାଇରେକୁର ।

କିନ୍ତୁ ୨୭ ତାରିଖ ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ପି.ଜି. ବିଭାଗରୁ ଛାତ୍ରଶାତ୍ରୀମାନେ ଆଧୁନିକ
 ଓଡ଼ିଆ କବିତା ସଂପର୍କରେ ମୋ'ଠାରୁ କିମ୍ବି ଶୁଣିବାକୁ ଜିଦି କରି ବିଭାଗରେ ସେମିନାର୍ଟିଏ
 ଆୟୋଜନ କଲେ । ଦେଖୁଲି ଓଡ଼ିଆ ଓ ଜାଗରାଜୀ ବିଭାଗ ଛାତ୍ରଶାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହଳ
 ପୂରି ଯାଇଛି । ବୋଧହୃଦୟ ତକୁର ଆଦିକନ୍ତୁ ସାହୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମେଲେଇ ଏପରି
 ଆୟୋଜନର ଭିତ୍ତିରେ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ତକୁର ଗୋପାଳ ମିଶ୍ର ପିଲାମାନଙ୍କ
 ଘପରେ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲେ । ମା' ସରସ୍ଵତାଙ୍କ କୃପାରୁ
 ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ଖୁବ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ସହିତ ଥିଲି, କାରଣ ଏଥିପାଇଁ ଆଦିକନ୍ତୁ ମୋତେ ଗତକାଳି
 ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ । I was really at my top. ମୁଁ ଏକମ୍ପଣ୍ଟ ୨୦ ମିନିଟ୍ ଧରି ମୋ
 ବକ୍ତ୍ଵା ଉପସ୍ଥିତ କରିଥିଲି । ତକୁର ଗୋପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ମୋତେ ସବୁବେଳେ
 ବିରୋଧ କରିଥିଥିଲେ ବି ମୋ ବକ୍ତ୍ଵା ଶୁଣି ସଭାପତିଭାବେ ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟରେ ମୋ
 ଭାଷଣ ଅଭୂତନୀୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଧାରା
 ଓ ଗତି ସଂପର୍କରେ କିପରି ଏତେ ପ୍ରାଞ୍ଚଲଭାବେ ଏତେ ଉଦାହରଣ ଦେଇ କହିପାରିଲି
 ତାହା ମୋତେ ବିସ୍ମିତ କରିଥିଲା । ମାତ୍ର ଗତକାଳି ମୋତେ ଏ ବିଷ୍ୟରେ ସୂଚନା

ଦିଆୟାଇଥିଲା । ଭାବିଲି ମା ଶାରଳା ମୋ କଣ୍ଠରେ ନିଷ୍ପଯ ବସିଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କରି କୃପାରୁ ବାଚୁଳି ବାଜିଲା ପରି ଶର ସବୁ ଛୁଟି ଆସିଛନ୍ତି । ଗୋପାଳବାବୁ କେବେ ବି ଅତୀତରେ ମୋତେ ଏପରି ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ପ୍ରଶଂସା କରି ନଥିଲେ । ବରଂ ମୋ ବାଟରେ ବାରମ୍ବାର କଣ୍ଠା ପକେଇ ମୋ ଉନ୍ନତିର ପଥରୋଧ କରିଥିଲେ । ହାତମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୀରବତା ସହକାରେ ମୋତେ ଶୁଣୁଥିଲେ । ମୁଁ ଜୀବନରେ ଏତେ ବଡ ସଫଳତା କେବେ ବି ଆଶା କରି ନଥିଲି ।

ଉଚ୍ଚଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ୍ଟ : ଆଗରୁ ସୁଚନା ଦିଆୟାଇଛି ସେ ସପ୍ରମ ଘୁନ ପିଅଥିତରେ କେତୋଟି ପ୍ରଫେସର ପୋଷ୍ଟ ପାଇଁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଉଚ୍ଚର ବଂଶାଧର ମହାନ୍ତି ଯୁ.ଜି.ସି.କୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଠାଇବା ପରେ ପରେ ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ଅବସର ନେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ଉଚ୍ଚର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଭାବେ ଦାୟିର ବହନ କଲେ । ଉଚ୍ଚର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପୋଷ୍ଟଟି ପାଇଁ ସହସା ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ବାସୁବାବୁଙ୍କ ସମେତ ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ଆବେଦନ କରିଥିଲୁ । ସେତେବେଳର ଉ.ସି. ଉଚ୍ଚର ମନ୍ଦୁଥନାଥ ଦାସ ବିଶେଷତାବେ ମୋ କୃତି ଓ ସାଂଗଠନିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସହିତ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ମୋ ଲିଖିତ ‘ହେ ସାଥ୍, ହେ ସାରଥ୍’ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଜୀବନୀ ପୁସ୍ତକଟିକୁ ସେ ଖୁବ୍ ତାରିଖ କରୁଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ମୋର ଅବଦାନ ସଂପର୍କରେ ସଚେତନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଭେଟି ସବୁ କଥା କହିବାରେ ମୋର ସଂକୋଚ ନ ଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ମୋର ପିଏର.ତି. ଥେସିସକୁ ନେଇ ଉଚ୍ଚଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏକ ଜତିହାସ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଯାଇଥିଲା- ସେ କଥା ଉଚ୍ଚର ଦାସ ଭଲ ଭାବେ ଅବଗତ ଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମ ସେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଉପସହିତ କରୁଥିଲେ, ଆଶ୍ଵାସନା ବି ଦେଉଥିଲେ । ରିତରସିଧ୍ୟ ବେଳେ ମୋ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ତା’ର ଯେପରି ପୁନରାବୃତ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ସେଥିପାଇଁ ସେ ସତର୍କ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋତେ ଆଶ୍ଵାସନା ଦେଇ କହିଥିଲେ ।

ଜାନୁଆରୀ ୧୪ ତାରିଖ ମନର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ମୁଁ ଉଚ୍ଚଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅତିଥିଶାଳା ସାମ୍ବା ପଡ଼ିଆରେ ‘ଇଷ୍ଟାହାର’ ତରଫରୁ ଏକ ବନ୍ଧୁ ମିଳନର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲି । ଉଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଚଳିତ ବର୍ଷ ଉତ୍ସବ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ଓ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିବା କଥା ସାହିତ୍ୟିକ ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁଙ୍କୁ ସମର୍ପନା ଜ୍ଞାପନ କରିବା । ଭାଜୟ ଝନ୍ଧେଲର ଉଚ୍ଚର ମନ୍ଦୁଥନାଥ ଦାସ, ଉଚ୍ଚର ଗୋପାନାଥ ମହାନ୍ତି, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର, ଉଚ୍ଚର କୁଞ୍ଚିବିହାରୀ ଦାଶ, ତ. ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତି, ପ୍ରଫେସର ଯତୀନ୍ ମୋହନ ମହାନ୍ତି, ଅଥାପକ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଦାସ, ମହାନ୍ ସାହିତ୍ୟକ ସ୍ମରେନ୍

ମହାନ୍ତି, ଶୌରାତ୍ର ବାରିକ, ଅଧାପକ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ, ତକ୍କର କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ସାହୁ, କବି ପ୍ରମୋଦ କୁମାର ମହାନ୍ତି, ତକ୍କର ପ୍ରତିଭା ରାୟ, ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀ ଓ ମୋର ବନ୍ଦୁ ଅଜିତ ମୋହନ ମୁଖାର୍ଜୀ, କୃତିବାସ ପଞ୍ଚନାୟକ, ତକ୍କର ସଗୋଜ କୁମାର ମିଶ୍ର, ଭରତ ମଲିକ, ମନୋରମା ମହାପାତ୍ର, ଦାଶ ବେନହୁରଙ୍କ ସମେତ ମୋର କିଛି ସହକର୍ମୀ ଓ ଛାତ୍ର ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ତକ୍କର ମନ୍ଦିରନାଥ ଦାସ ମହାପାତ୍ର ନାଳମଣିଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନରେ ପ୍ରାୟ ପୋଡ଼ି ପକେଇଥିଲେ ଓ ମୋର ଉଦ୍ୟମ ତଥା ଜ୍ଞାନାର ପରି ଅଭିଜାତ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଅଜସ୍ର ଆଶାର୍ବାଦ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

‘ମୁଁ ତା’ ପରଦିନ ତାଙ୍କ ଘରେ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଓତିଆ ପ୍ରଫେସର ଜଣ୍ଠରଭିଉ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତ୍ସାପନ କରିଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ କହିଲେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀବାବୁ ଓ ତକ୍କର ମହତାବଙ୍କ ପରି ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମୋର ପ୍ରତିଦିଦ୍ୟୀ ପାଇଁ ପ୍ରଭାବ ପକାଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ ଆପଣଙ୍କ ଅବଦାନ ସହିତ ଅନ୍ୟ କାହାର ଅବଦାନ ସମସ୍ତର୍ଭ୍ୟୀ ହେବ ନାହିଁ । ମୋ ମନରେ ସେବିନ ଆଶକାଟିଏ ଉପୁବୀଜ ହେଲା ଯେ କୁଳପତିଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ଆଉ ନ୍ୟାୟ ପାଇବି ନାହିଁ । ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ବାରମାର ଭେଟି ଜଣ୍ଠରଭିଉ ପାଇଁ କାହିଁକି ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲି ? ଗୋଟିଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେ ମୋତେ କେଉଁମାନେ ବିଷୟ ବିଶେଷଙ୍କ ରହିପାରିବେ ବୋଲି ପରିଚିଥିଲେ । ମୁଁ ସାଭାରିକଭାବେ ତକ୍କର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ, ତକ୍କର ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତି, ତକ୍କର ଦେବାପ୍ରସନ୍ନ ପଞ୍ଚନାୟକ, ତକ୍କର ନରେତ୍ରନାଥ ମିଶ୍ର, ତକ୍କର କାହୁଚରଣ ମିଶ୍ର, ତକ୍କର ଖରେଶ୍ଵର ମହାପାତ୍ର ଆଦି ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କ ନାମ ଉତ୍ସାପନ କରିଥିଲି । ଏହା ଫେବ୍ରୁଆରୀ ୧୫ ତାରିଖର ଘରଣା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେ ଦିନ ‘ସବୁଜରୁ ସାଂପ୍ରତିକ’ ୨ୟ ସଂସକାର, ଜ୍ଞାନାରର ୨୯ ସଂଖ୍ୟା ଓ ମିସେସ ଶତପଥାଙ୍କ ‘ଅପାପ ବିଦ୍ବ’ ଅନୁବାଦ ପୁସ୍ତକ ତିନୋଟି ଉପହାର ଦେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ମୋତେ କହିଲେ ତକ୍କର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ଆପଣଙ୍କ ଗାଇତ୍ର ଥିଲେ ଓ ବନ୍ଦୁ ସଂସ୍କାରେ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ମିଶ୍ର ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ତାକିବାକୁ ସିଦ୍ଧିକେର୍ତ୍ତ ଅନୁମୋଦନ କରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହେଲି ଏବଂ କହିଲି- ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ତାଙ୍କ ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କ ସହିତ ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଛନ୍ତି । ଅତତ୍ୟ ପିଏର୍.ଟି. ସ୍କଲାର ଭାବେ ଏମାନଙ୍କ ଅଧ୍ୟାନରେ କାମ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯଦି ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥା’କ୍ରି ତେବେ ଆପଣ କେଉଁଠୁ ଆଉ ବିଷୟ ବିଶେଷଙ୍କ ପାଇବେ ? ସେ ମୋ କଥାର ତାୟର୍ଯ୍ୟ ନିଷ୍ଠା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ତକ୍କର ଦାଶ ମୋର ପାରିବାରିକ ସଂପର୍କୀୟ ନୁହେଁଟି- ମୋର ଶିକ୍ଷାଦାତା ମାତ୍ର । ତେବେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢାଉଥିବା କେହି ବି ଆଉ ଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଙ୍କୁ ବିଷୟ ବିଶେଷଙ୍କ ହୋଇ ଆସିବେ ନାହିଁ । ତକ୍କର ବାସୁଦେବ ସାହୁ

ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଚିତାରା ତ୍ରୀପାଠୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବହି ଉଷ୍ଣଗ୍ରେ କରିଛନ୍ତି; ମୁଁ ସେହିପରି ଡକ୍ଟର ଦାଶଙ୍କୁ । ତେବେ କୁଞ୍ଚିତାରା ତ୍ରୀପାଠୀ ତ ବାରମାର ବିଷୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଭାବେ ଏ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ତାହା କ’ଣ ଆପରିଜନକ ହୋଇପାରିବ ?

ଡକ୍ଟର ମନ୍ଦୁଥ ନାଥ ଦାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଭାଗିତରେ ପଡ଼ିଗଲେ ଓ ମୋ ମୁହଁକୁ ଘର୍ହିଁଲେ । କାରଣ ସେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପିଏଚ.ଡି. ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥାଇ ବହୁ ସାକ୍ଷାତକାରରେ ବିଷୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରିଛନ୍ତି । ଏସବୁ ନିହାତି ଅଳିକ କଥା ବୋଲି ମୁଁ ସାରଙ୍କୁ କହିଥିଲି । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଡକ୍ଟର ଦାସ ଚୁଗୁଳି କଥାକୁ ଭୟ କରନ୍ତି ଓ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ନିଜ ମତବାଦରେ ଅଳ୍ପ ରହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପରେ ପରେ ଏହିପରି ଅନେକ କିଛି ଘଟଣା ତାଙ୍କୁ ଏପରି ବିବ୍ରତ କଳା ଯେ ସେ ମାନସିକ ସ୍ଥିତତାର ସହିତ କିଛି ସମାଧାନ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସାର ମୋତେ କହିଲେ ଆପଣଙ୍କ ନାମରେ ମୁଁ ବହୁ ବେନାମୀ ଚିଠି ପାଉଛି । ଯେଉଁ ବିଷୟ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କୁ ଠିକ୍ କରୁଛି ତାଙ୍କ ବିବୁଦ୍ଧରେ ବି ଚିଠି ପାଉଛି ।

ମୁଁ ସାରଙ୍କୁ କହିଲି କେବଳ ମୋ ବିବୁଦ୍ଧରେ ଯଦି ଆପଣ ଚିଠି ପାଉଛନ୍ତି ଏଥରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି ଯେ ମୋର ଶତ୍ରୁ ଅନେକ । ମୁଁ ବି ତ ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କ ବିବୁଦ୍ଧରେ ବେନାମୀ ଚିଠି ପକାଇପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଜୀବନରେ ମୁଁ ତାହା କରିନାହିଁ । ମୁଁ ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଦୂରା କରିଆସିଛି । ତେଣୁ ଆପଣ ଦୂରେକୁ ଏପରି ବେନାମୀ ଚିଠି ପକାଇବା କାହାର କାମ । କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଯଦି ବେନାମୀ ଚିଠିକୁ ଭୟ କରି ପ୍ରଫେସର ସାକ୍ଷାତକାରଙ୍କୁ ବିଳମ୍ବିତ କରିବେ ତେବେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଶାସନ ସ୍ଥିର ଭାବେ ଝଳିପାରିବ ତ ? ଅନୁଭବ କଲି ମୋ ଯୁକ୍ତିରେ ସାର ଆହତ ହେଲେ; କିନ୍ତୁ ଆଉ କହିପାରିଲେନି । ମୁଁ ବିଦ୍ୟାୟ ନେଇ ତାଙ୍କ ଘରୁ ଘଲିଆସିଲି ।

ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ହେଲା ଯେ ସେ କୁଳପତି ପଦରୁ ଏପ୍ଟିଲ ମାସ ଶେଷରେ ଅବ୍ୟାହତି ନେଲେ ସିନା କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସର ଜନ୍ମରେତିର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅତି ସଞ୍ଚାନ ସତେତନ ଭାବେ ସେ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବସିଲେ । ମୋତେ ଦିନେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ କହିଲେ ଯେ ଆପଣଙ୍କ ବିବୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସିଦ୍ଧିକେଟ ମେମର, ଡି.ସି. କୁଳାଖୂପତି ଆଦିଙ୍କୁ ବେନାମୀ ଚିଠି ପଢ଼ିଛି ଯେ ଆପଣ କୁଆତେ ସମାବ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି ଓ ଡକ୍ଟର କାହୁରାଣ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସାନଟିଅର ବିଭାଗରେବେଳେ ଗୋଟିଏ ସୁନା ହାର ଉପହାର ଦେଇଛନ୍ତି । ଏ କଥା ଶୁଣି ମୋ ମୁଖ୍ୟରେ ବଜୁପାତ ହେଲା ପରି ଲାଗିଲା । ମୋ ପାଇଁ ଅଯଥାରେ ମୋର ଦେବପ୍ରତିମ ଗୁରୁମାନେ ବି ଅପମାନିତ ହେଉଛନ୍ତି- ଏହା ମୋତେ ଦାରୁଣ ଦୂଷଣ ଦେଇଥିଲା ।

ସାରକ ଝିଅ ବିଭାଘର ନିମନ୍ତଣ ରକ୍ଷା କରି ଆମେ ଅନେକ ଛାତ୍ର ନିଶ୍ଚୟ ପାଇଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଶହେ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ଉପହାର ଦେବାର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲା । ବାସୁବାବୁ ବି ସେତିକି ଦେଇଥିବେ । ତେବେ ତାଙ୍କ ନାମରେ କାହିଁକି ବେନାମୀ ଦରଖାସ୍ତ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ମୁଁ ଅଭାଗୀ କି ଅପରାଧ କରିଛି ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଏପରି ମାନସିକ ଯତ୍ନଣା ପାଉଛି । ସେପରି ଯତ୍ନଣା ଦାତାମାନେ କ’ଣ ଭଗବାନଙ୍କ ଦରବାରରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ହେବେ ନାହିଁ ? ମୁଁ ସେବିନ ମୋ Dairyରେ ଲେଖୁଥିଲି- “May God bless those small people who are in habit of writing anonymous letters.”

ଜଣେ ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ମେମର ମୋର ଘୋର ବିରୋଧୀ ହେଇଯାଇଥିଲେ । କାରଣ ସେ ମୋ ସହିତ ମୋ ମାରୁତି ଗାଡ଼ିରେ ଗୋଟିଏ କଲେଇ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଇ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଟି.୬. ଦାବି କରି ନେଇଥିଲେ । ଏକଥା ମୁଁ ଲୁଚ୍ଛର ନ ପାରି କାହାକୁ କାହାକୁ କହି ଦେଇଥିଲି ଓ ସେ କଥା ତାଙ୍କ କାନକୁ ଛଳିଯାଇଥିଲା । ସେଇ କଥାରୁ ସେ ମୋତେ ପ୍ରଫେସର କରାଇ ନ ଦେବାକୁ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବସିଥିଲେ । ସେ କଥା ବି ମୋ କାନରେ ଆସି ବାଲୁଥିଲା । ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଲାଭେଇ ଥିଲା ନାତିଗତ । ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ବହୁ ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ମେମର ଆର୍ଥିକ ଭାବେ ଶୋଷଣ କରୁଥିଲେ- ଏହାର ନକ୍ଷିର କିଛି କମ୍ ନ ଥିଲା । ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ ପ୍ରଫେସର ହେବାରୁ ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ମେଯରମାନେ “Times of India” ରେ କୁସାମୂଳକ କଥା ଲେଖୁଥିଲେ ମୁଁ ପ୍ରଫେସର ହେବା ପରେ ସେ ସବୁର ପ୍ରତିବାଦ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇ ସେଇ “Times of India”ରେ ହିଁ ଲେଖୁ ଛପାଇଥିଲି । ସେମାନେ ଆଜି କେହିବି ଜୀବିତ ନାହାନ୍ତି । ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କ ଆମାକୁ ଶାନ୍ତି ଓ ସଦଗତି ଦିଆନ୍ତୁ ।

ମୁଁ ମାର୍କ ୨ ତାରିଖରେ ମୋ ଡାଏରୀରେ ଲେଖୁଥିଲି - “I wanted to meet V.C. and study his mind on this anonymous affair but restrained myself. But Basu Babu came to my room and pleaded his innocence on the name of Lord Jagannath. I could not believe things as it has failed my calculation. But Basu Babu being my first rival might have indicated some body to indulge in such nasty affair. Those people have no courage to do a thing directly. The anonymous letter reads that out of all professors only Dr. Banshidhar Mohanty and Dr. Gopal Chandra Mishra are impartial. Those two professors are responsible for spoiling the literary atmosphere of Universities. But their henchmen tell that they are good and impartial. The world is strange. I have to face the situation calmly as my enemies are many due to Istahar and they are scattered over in this capital.”

ଏପରି ଅନାମଧେୟ ପଡ଼ୁର ପ୍ରଭାବରେ ୧୯୮୫ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨ ତାରିଖ ପାଇଁ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିବା ଜଣ୍ଠରଭିତ୍ତିକୁ ବାତିଲି କରି ଦିଆଗଲା । ତକ୍ତର କୁଞ୍ଜବିହାରା ଦାଶ ବିଶ୍ୱ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଭାବେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଗୋପନୀୟ ଚିଠି ପାଇସାଟିଥିଲେ । ତେବେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯେ କିଛି ଗୋପନୀୟତା ନାହିଁ ଓ କୁଳପତି ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କ କାରସାଦୀର ଶିକାର ହୋଇ ଜଣ୍ଠରଭିତ୍ତି ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ଏହା ଏକ ଶୋଚନୀୟ ପରମରା ସୃଷ୍ଟି କଲା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ପ୍ରଫେସର ଜଣ୍ଠରଭିତ୍ତି ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୧ ତାରିଖ ଦିବା ୧୧ ଟାକୁ ସମୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ କୁଳପତି Asian Universities କୁଳପତିମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳନରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ଯିବାରୁ ଜଣ୍ଠରଭିତ୍ତି ବାଧତଃ ବାତିଲି କରାଗଲା ।

ଏପ୍ରିଲ ୧୫ ତାରିଖରେ ଯୁନିଭରସିଟିର ପରୀକ୍ଷା ପରିଷକକଠାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ କୁଳପତି ତାଙ୍କ ଘକିରାକାଳରେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ପ୍ରଫେସର ଜଣ୍ଠରଭିତ୍ତି ଆଉ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ମନ ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି । କଥାଟା ମୋ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ଥିଲା । ଆଉ କିଛିଦିନ ପରେ ଅବସର ନେଉଥିବାରୁ ତାଙ୍କର କାହା କଥାରେ ପରିଷକିତ ହେବାର ନ ଥିଲା । ଦୁଇ ଦୁଇ ଥର ସମୟ ଓ ନିର୍ଭଣ୍ଟ ସ୍ଥିର କରି ବି ସେ ଏଇଜଣ୍ଠରଭିତ୍ତି କରିପାରି ନଥିଲେ ନାମାଦି କାରଣରୁ । ଅଥବା ଏବେ ତାଙ୍କର ଏ ବୈରାଗ୍ୟ କାହାକୁ ? ଏପ୍ରିଲ ମାସ ୩୦ ତାରିଖରେ କୁଳପତି ଭାବେ ତକ୍ତର ମନୁଥନାଥ ଦାସ ପରବର୍ତ୍ତୀ କୁଳପତି ଜଣେ I.A.S. ଅପିସର ଶ୍ରୀ ବିମଳ କିଶୋର ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଦାୟିରୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରି ସେବା ନିର୍ବିର ହେଲେ । ଆମେ ଶିକ୍ଷକ ସଂଘ ତରଫରୁ ତାଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଓ ନୂତନ କୁଳପତିଙ୍କୁ ସ୍ଵାଗତ କରିଥିଲୁ ଚିରାଚରିତ ରାତିରେ । ମେ ପହିଲା ଦିନ ନୂତନ କୁଳପତି ଯୋଗ ଦେଲେ ।

ନୂତନ କୁଳପତି ବିମଳ ବାବୁଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଗରୁ ଭାଇନା ବୋଲି ତାକୁଥିଲି । ଅନେକଥର ମୋ ବନ୍ଦୁ ତାଙ୍କ ସାନ ଭାଇ ହେମତ ସହିତ ଯାଇ ତାଙ୍କ ତେଜାନାଳ ଘରେ ସମୟ କାଟିଛି । ତେଣୁ ସେ ମୋର ଅପରିଚିତ ନୁହଁନ୍ତି । ହୁଏତ ମୋ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଆଗମନ ଭଗବାନଙ୍କ ଜାହା ବୋଲି ମୁଁ ଭାବିନେଲି । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷକ ସଂଘର ଅନ୍ୟତମ ସେନ୍ଟ୍ରୋରୀ ଥାଏ । ମେ ପହିଲା ୩.୩୦ ଅପରାହ୍ନରେ ମନସ୍ତରୁ ବିଭାଗ ଗ୍ୟାଲେରୀରେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଵାଗତ ଉପବ ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚପାଞ୍ଚ ଶହେଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଓ ମୁଁ ସବା ଶେଷରେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କେତୋଟି ପ୍ରଶାସନିକ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲି । ମେ' ଦୁଇ ତାରିଖରେ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀବକାଶ ପାଇଁ ବିଭାଗରୁତିକ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ମୁଁ ୪ ତାରିଖରେ ନୂଆ କୁଳପତିଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସରକାରୀ ବାସଭବନରେ ଭେଟି ମୋର କେତେକ ପ୍ରକାଶିତ ପୁସ୍ତକ ଉପହାର ଦେବା ସହିତ ବିଭାଗୀୟ ସମସ୍ୟା ସଂପର୍କରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଘଣ୍ଠା ଆଲୋଚନା କରିଥିଲି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସାନଭାରର ସାଙ୍ଗ ଥିବାରୁ ସେ ମୋତେ ବାରମ୍ବାର ଭାଇ ଭାଇ ବୋଲି ସମ୍ମୋଧନ କରି ଜଥାବାର୍ଗୀ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସର ଜଣରତ୍ନିର ଦୁଇଥର ବାତିଲ ହେବା ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲି । ସେ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ର ତାହା କରାଇବେ ବୋଲି ମୋତେ ପ୍ରତିଶ୍ଵତ୍ତ ଦେଇଥିଲେ ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଷ୍ଟଷ୍ଠ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାକାଳ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଥିବାରୁ ଆମେ ଶିକ୍ଷକ ସଂଘ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରମୋଶନ ସିମକ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ଲାଗିପଢିଥିଲୁ । ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଥିବା ପୋଷଣଗୁଡ଼ିକ ଭିରିରେ ଏ ପ୍ରମୋଶନ ନିର୍ଭାରଣ କରାଯାଉଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ଓ ସିଣିକେଟ ସତ୍ୟ ତକ୍କର ବିତ୍ତାନୟ ସିହା ଦିନେ ଆଠ ଦଶ ଘଣ୍ଠା ବସି ପରିଶ୍ରମ କରି କେଉଁ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକରେ କେଉଁ ପୋଷ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରମୋଶନ ପାଇଁ ଆସିବ ତା'ର ହିସାବ ନିକାଶ କରିଥିଲୁ । ଯେଉଁଠି ତିନିଜଙ୍ଗ ରିତର ଥିବେ ସେଠି ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ହେବେ । ଆମ ବିଭାଗରେ ତେଣୁ ଏଥିପାଇଁ ସ୍ବ୍ୟାମା ନ ଥିଲା ଯେହେତୁ ଆମେ ଦୁଇଜଣ ମାତ୍ର ରିତର ଥିଲୁ । ତେଣୁ ବିଜ୍ଞାପିତ ପୋଷଟିର ଜଣରତ୍ନିର ଶାସ୍ତ୍ର ହେବା ପାଇଁ ମୁଁ ଆଶା କରୁଥିଲି । ନଚେତ ଅନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ମୋ'ଠାରୁ ଜୁମିଅର ରିତରମାନେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରମୋଶନରେ ପ୍ରଫେସର ହୋଇ ବାସଘରଠାରୁ ପ୍ରଶାସନିକ ପୋଷ ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁ ସ୍ବବିଧା ଆଗ ଆଗ ପାଇଯିବେ । ଆମେ କେତେଜଣ ବିନା ଦୋଷରେ ଏସବୁ ସ୍ବବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବୁ । କୁଳପତିଙ୍କୁ ଭେଟି ତାଙ୍କୁ ଏସବୁ କଥା କହିବା ପରେ ସେ ଗୋଟିଏ ସେସିଆଲ ସିଣିକେଟ ତାଙ୍କ ପାନେଳଟିଏ ପ୍ରଷ୍ଟୁତ କରିବେ ବୋଲି କହିଲେ । ଆମ ପରି ଅର୍ଥନାତି ବିଭାଗରେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଥିଲା ଓ ଅନେକ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ପୂରଣ ହୋଇପାରୁ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ଉତ୍ସବ ବିଭାଗ ପାଇଁ ସିଲେକ୍ଚନ ପ୍ୟାନେଲ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ମୁଁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲି ।

ବହୁ ଅପେକ୍ଷିତ ସିଲେକ୍ଚନ ପ୍ୟାନେଲ ଜୁଲାଇ ୨୮ ତାରିଖ ସିଣିକେଟରେ ହୋଇଥିବା ଖବର ଜଣେ ବନ୍ଦୁକଠାରୁ ପାଇଲି । ସିଣିକେଟ ଗଢିଥିବା ପ୍ୟାନେଲରେ ଛ' ଜଣ ବିଷୟ ବିଶାରଦଙ୍କ ନାମ ସ୍ବପ୍ନାରିଶ କରାଯାଇଛି ଓ ଏଥରୁ ତିନିଜଙ୍କୁ ବାହିବାର ଅଧିକାର କୁଳପତିଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଛି । ଏହାହିଁ ଆଶା କରାଯିବା କଥା ଗୋପନୀୟତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ । କେହି କେହି ସିଣିକେଟ ସତ୍ୟ ତିନିଜଙ୍କ ନାମ ସ୍ବପ୍ନାରିଶ

କରିବାକୁ ଜିଦି କରିଥିଲେ ବି କୁଳପତି ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଭ୍ରତ ବଳରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନୀରବ ରହିବାକୁ ବାଧ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବ୍ରଜସୁଦର ଦାସ ଓଡ଼ିଆ ଲକ୍ଷରଭିଉରେ ସିଦ୍ଧିକେଟ ପ୍ରତିନିଧି ରହିବା କଥାକୁ ମୁଁ ଆଶୀସ ସମର୍ଥନ କରିପାରୁ ନଥିଲି । କାରଣ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ସିଧାସଳଖ ସେ ନାନା କଥାରେ ମୋର ବିରୋଧାଚରଣ କରୁଥିଲେ । ଜଣେ ଓକିଲଙ୍କ ଅନନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟାକୁ ପ୍ରଶମିତ କରିବା ପାଇଁ ମୋ ପାଖରେ କିଛି ଲଳମ୍ ନ ଥିଲା । ଅସିତ କବି ସେବିନ ସିଦ୍ଧିକେଟ ଆଗେଷ କରିନଥିଲେ । ଅଚତଃ ସେ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ରିତର ହୋଇଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଆ ସିଲେକ୍ଟନ ବୋର୍ଡରେ ସିଦ୍ଧିକେଟକୁ ପ୍ରତିନିଧିଭ୍ରତ କରିବା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଉଚିତ ହୋଇଥା'ତା । ସେ ବୋଧିଦ୍ଵାରା ବାସୁବାବୁ ଓ ମୋ'ଠାରୁ ସମଦୂରତା ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଭାବୁଥିଲେ । ତେଣୁ ବ୍ରଜସୁଦର ଦାସଙ୍କ ଅଭିସନ୍ଧିହିଁ ଫଳବତୀ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାମାଣିକ ପିଟିସନ୍ ଦେଇଥିଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ସେ ବଦଳିଯାଇଥାନ୍ତେ । ତେବେ ସେ ମୋର ଏତେ କ୍ଷତି କରିବେ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁ ନଥିଲି । ପ୍ରଶ୍ନ ଉଭର ଦେବା ଉପରେ ନିଷ୍ପଯ ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥାର ବିଶେଷଦ୍ଵାରା ନିରୂପଣ ହେବ - ଏହା ମୋର ଦୂଢ ଧାରଣା ଥିଲା । କ୍ୟାରିଯର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ଦୁହେଁ ସମାନ ସ୍ଥିତିରେ ହୁଏତ ଅବସ୍ଥାନ କରିବୁ । ଆଉ ରହିଲା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅବଦାନ । ସେଥିପାଇଁ ଯଦି ମାର୍କ ଆଏ ତେବେ ନିଷ୍ପିତଭାବେ ମୋତେ କେହି ଚପି ପାରିବେନି । ତଥାପି କେଉଁଠି କେଜାଣି ମୋ ମନରେ ସଦେହ ଘନାଭୂତ ହେଉଥିଲା । ଅସିତ କବି ସିଦ୍ଧିକେଟ ମିଟିଂରେ ଯୋଗ ନ ଦେଇ ଉଦଳା କଲେଜକୁ ପରିଦର୍ଶନରେ ଯିବା ମୋ ମନରେ ପ୍ରଶବାଚୀ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

ଅସିତବାବୁ ମୋତେ ଏକାନ୍ତରେ ସାକ୍ଷାତ କରି ଓଡ଼ିଆ ପ୍ୟାନେଲରେ ଥିବା ବିଷ୍ୟ ବିଶାରଦମାନଙ୍କ ନାମ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଏଥରେ ନୂଆ କଥା କିଛି ନ ଥିଲା । କାରଣ ଯେଉଁ ତିନିଜଙ୍କ ନାମ ଆମେ ବହୁମାସ ଧରି ଶୁଣି ଆସୁଥିଲୁ ସେଇମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଉ ଜଣେ ମାତ୍ର ଯୋଡା ହୋଇଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ବିଷ୍ୟ ପାଇଁ ହାଜିଲା ନାମ ସ୍ଵପ୍ନାରିଶ ହୋଇଥିଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ପାଇଁ ଝରିଜଣଙ୍କ ନାମ କାହିଁକି କରାଗଲା ଓ ଏଥରେ ସମତା ରହିଲା ନାହିଁ ଓ କୁଳପତିଙ୍କ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଚାପ୍ରକାଶ ରହିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଯୁକ୍ତି କରିବାରୁ ଅସିତ କବି ମୋତେ ବିଶ୍ଵାସନୀୟତା ସହିତ କହିଲେ ଯେ ଆସନ୍ତା ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ଏ ପ୍ରମାଦକୁ ସମାଧାନ କରାଯିବ । ସବୁ ବିଭାଗ ପାଇଁ ଜକୁୟି ରଖାଯିବା ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ କାହିଁକି ଅସମାନିତ ହେବ ? ତେବେ ଏ ଦିଗରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସିଦ୍ଧିକେଟରେ କ'ଣ ହେଲା ସେ ବିଷ୍ୟରେ ଆଉ ଜାଣିବାକୁ ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ଆଗ୍ରହ ଓ କୌତୁହଳ ନ ଥିଲା, ମୁଁ କେବଳ ମୋର ଭାଗ୍ୟର ପରିଣତିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି ।

ଶେଷକୁ ଅନ୍ତେବର ୧୭ ତାରିଖରେ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସର ଉଷ୍ଣରତ୍ନ ପାଇଁ ଦିନ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଆମାନଙ୍କ ପାଖୁ ରେଜେସ୍ଟ୍ରି ତାକ ଯୋଗ ଚିଠି ଆସିଲା । ସିଲେକ୍ଚନ ବୋର୍ଡରେ ବିଷୟ ବିଶାରଦ ଭାବେ ମାତ୍ର ଦୂରଜଣ ଯୋଗ ଦେଲେ- ତକ୍ର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ତ୍ରିପାଠୀ ଓ ତକ୍ର ନରେହନାଥ ମିଶ୍ର । ଦୃତୀୟ ସତ୍ୟ ତକ୍ର ଦେବୀପ୍ରସନ୍ନ ପଞ୍ଜନାୟକ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ମୋତେ ଏମାନେ ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପରାରିଥିଲେ ସାଭାବିକ ଭାବେ ମୁଁ ତା’ର ସତ୍ୱୋଷକନକ ଉରର ଦେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଅଧିକ ପରାରିଥିଲେ ସିଷ୍ଟିକେଟ ପ୍ରତିନିଧି ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜସୁଦ୍ଧର ଦାସ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା ଗଜାଧର ବଳଙ୍କ ସନେଟ୍ ସଂପର୍କରେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ଭୁଲ ବୋଲି କହି ସେ ଗଜାଧର ମୋହେରଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଭୁଲରେ ଗଜାଧର ବଳ ବୋଲି କହୁଥିବା ସ୍ଥାନେର ଦେଇଥିଲି । ସେ ଲଞ୍ଜିତ ହୋଇଥିଲେ ବି ନାରବ ନ ହୋଇ ଅଧିକ ପ୍ରଶ୍ନ ପରାରି ଘରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଠୋଟି ପ୍ରଶ୍ନରୁ ତିନୋଟି ଭୁଲ ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା ଓ ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚୋଟି ପ୍ରଶ୍ନର ସଠିକ୍ ଉରର ମୁଁ ଦେଇଥିଲି । ତକ୍ର ନରେହନାଥ ମିଶ୍ର ରୋମାଣ୍ଡିକ, ରିଅଲିଜିମ୍ ଉପରେ ମୋତେ ପରାରିଥିଲେ ଓ ମୁଁ ଖୁବ୍ ବିଜ୍ଞତାର ସହିତ ଏ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ସାମା କରିଥିଲି । କେଜାଣି କାହିଁକି ତକ୍ର ତ୍ରିପାଠୀ କିଛି ପରାରନଥିଲେ । କୁଳପତି ଗୋଟିଏ ଯୋଗିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ହୁଏତ ପରାରିଥିବେ । ଶୁଣିଲି ଡିଲିଟ୍ କରିଥିବାରୁ ବାସୁ ବାବୁ ମୋ’ଠାରୁ ଅଧିକ ୫ ନମ୍ବର ପାଇ ପ୍ରଥମ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେବାର ଶେଷ ତାରିଖ ସୁଜା ସେ ଡିଲିଟ୍ କରିନଥିଲେ । ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ସେଇତି ସିଲେକ୍ଚନ ବୋର୍ଡରେ ଆପରି କରିଥିଲେ ଏ ନମ୍ବର ତାଙ୍କୁ ମିଲିନଥା’ତା । ଏହାହିଁ ପ୍ରତିକିତ ଧାରା । ତେବେ ମୋ ଭାଗ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେତେ ବା ମୁଁ ଲାଭିବି ? ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟବ୍ୟୂତି ଘଟିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେଇ ସିଲେକ୍ଚନ ବୋର୍ଡରେ ମୋତେ ୨ୟ ସ୍ଥାନରେ ରଖାଗଲାବେଳେ ନିକଟ ଉପିଷ୍ଠରେ ଯଦି ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ଆସେ ଏଇ ପ୍ରୟାନେଜରୁ ୨ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ତାହା ପାଇବାକୁ ହକ୍କଦାର ହେବେ ବୋଲି ବିବରଣୀରେ ଲେଖାଗଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ ଶେଷ ହେଲାନାହିଁ । ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାଇଟିଏ ବିଭାଗରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ ବୋଲି ଅନେକଦିନୁ ଆଲୋଚିତ ହେଉଛି । ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ ଉପଯୋଗ କରିବାକୁ କୁଳପତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମନ ସ୍ଥିର କରିପାରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସର ଉଷ୍ଣରତ୍ନରେ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ଅଧିକମାନେ ବିଭିନ୍ନ କଲେଜରୁ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ସେମାନେ ହେଲେ ତକ୍ର ଗଜାଧର ବଳ, ତକ୍ର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ତକ୍ର ନରେହନାଥ ପ୍ରଧାନ (Regional College of Education) ଏବଂ ତକ୍ର ଆଶ୍ଵାସୋଷ ପଞ୍ଜନାୟକ ।

ମୁଁ ରାଜଭବନକୁ ଯାଇ ପ୍ରତିବାଦ ପତ୍ରଟିଏ ଦେଲାବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ସଂଧା ଢାଟା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଛନ୍ଦନସେଲରଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଶ୍ରୀସୁନ୍ଦର ମିଶ୍ର ମୋତେ କହିଲେ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୭୯

ଯେ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତିବାଦ ଯଥାର୍ଥ । ସେ ତଡ଼କଣାତ୍ କୁଳପତିଙ୍କୁ ନୋଟିଫିକେସନ୍ ସ୍ଥାନିତ ରଖିବାକୁ ଫୋନ୍ କଲେ । କିନ୍ତୁ କୁଳପତି ସେତେବେଳକୁ ନୋଟିଫିକେସନ୍ କରିଯାଇଥିବା କଥା ଜଣାଇଲେ । ଏତେ କ୍ଷିପ୍ରଗତିରେ କେବେବି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ କୌଣସି Notification ପ୍ରକାଶ ପାଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଭାଗ୍ୟ ସବୁବେଳେ ମୋର ପ୍ରତିକୁଳ ଥିଲା । ମୁଁ ଆଉ ଦି' ଘଣ୍ଟା ପୂର୍ବରୁ ରାଜଭବନକୁ ଯାଇ ପ୍ରତିବାଦପତ୍ର ଦେଇଥିଲେ ସମ୍ବଦତଃ ପରିସ୍ଥିତି ଉନ୍ନତିରୁପ ଗ୍ରହଣ କରିଥା'ନା । ଅଥବା ମୁଁ ସେଥିରେ ଅବହେଳା କରିଥିଲି କୌଣସି ପାରିବାରିକ ଦାୟରୁ । ବାସୁବାବୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ନୋଟିଫିକେସନ୍ ଧରି ବିଭାଗରେ ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ଜ୍ଞାନ କରିଯାଇଥିଲେ । ଦାର୍ଘ ଏକବର୍ଷର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମୋ ପାଇଁ ଅବସାଦରେ ଭରି ଉଠିଥିଲେ ବି ତା' ଭିତରେ ଆଶାର ଧାରେ କିରଣ ଉଚ୍ଛଳଭାବେ ୫ଲସି ଉଠିଥିଲା । ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ଓଡ଼ିଶାର ସତ୍ୟବାଦୀ କରପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ନାମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ ଓ ମୁଁ ହେବି ତା'ର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଫେସର ।

ତା' ପରଦିନ ଆଉ କ୍ଲ୍ୟୁସକୁ ଗଲି ନାହିଁ । ଘରିମାସ ପାଇଁ ଅବୈତନିକ ଛୁଟି ନେଇ ଘରେ ବସି ରହିବାକୁ ସିଦ୍ଧାତ କଲି । ଏଇ ସମୟରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତ କାଗଜପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଦେଲି ।

ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର : ସେତେବେଳେ ଝରିଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅନୁଦାନରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ସୁଷ୍ଠି ହୋଇପାରୁଥିଲା । ଉଚ୍ଛଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପରିଜା ଚେଯାର, ଷ୍ଟେଚବ୍ୟାକ୍ ଚେଯାର ଓ ରିଜର୍ ବ୍ୟାକ୍ ଚେଯାର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ଏହିପରି ଅର୍ଥ ଅନୁଦାନରେ । ରାଜ୍ୟ ସରକାର 'ପରିଜା ଚେଯାର' ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବିନା ଦ୍ୱାରା ବଚାନି ବିଭାଗକୁ ରହି ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅନୁଦାନ ଦେଇଥିଲାବେଳେ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଶତବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବ ପାଲିତ ହେଉଥିଲାବେଳେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଥିଲେ ବି ଚେଯାରଟିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନ କରିବା ପରିତାପର ବିଷୟ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ତେବେ ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ନା ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗରେ ଏ ଚେଯାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ ତାହା ମଧ୍ୟ ଥିଲା ବିବାଦ । 'ସମାଜ' ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ ରଥ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦାନ କରିବେ ବୋଲି କୌଣସି ସଭାରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ।

ତାଥୀ ୧୧/୮ ରେ ତଙ୍କାଳୀନ ଆଇନ ଓ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଭେଟି ତାଙ୍କଠାରୁ ଉଚ୍ଛଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ କୁଳପତିଙ୍କ ପାଇଁ ଚିଠିଏ ଲେଖେଇ ଆଣିଥିଲି । ସେତେବେଳେ ଗୋଦାବରୀଶ ଶତବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବ ପାଇଁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଶତବାର୍ଷିକ କମିଟିର ସଭାପତି ଥା'ନ୍ତି ଓ ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ

ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କରିଥା'ତି । ସେ ଶତବାର୍ଷିକ ପ୍ରାତରେ କୁଳପତିଙ୍କୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଲେଖିବା ସହିତ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେବାର ପ୍ରତିଶ୍ଵତ୍ତ ଦେଇଥା'ତି । ତେଣୁ କାଳକ୍ଷେପ ନ କରି ସିଂହିକେଟ ଓ ଏକାଡେମିକ କାଉନସିଲରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ଖୋଲିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଏହି ଚେଯାର ମାଧ୍ୟମରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗର ସାଧକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଗବେଷଣା, ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନ, ପିଏଚ୍.ଡି. ପାଇଁ ଗବେଷଣା ଆଦି ହୋଇପାରିବ ବୋଲି, ଆଶା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଏ ଚିଠିର କପି ମୋ ଅନୁରୋଧକୁମେ ‘ସମାଜ’ ସଂପାଦକ ଉତ୍କର ରାଧାନାଥ ରଥ, ନାଲକଣ୍ଠ ସ୍ବତି ସମିତିର ସଂପାଦକ ରାଜ୍. ମଧୁସୁଦନ ଦାଶ ଓ ରାଜ୍ୟ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ପଠାୟାଇଥିଲା । ଏ ଚିଠିର ଭାଷା ଓ ଚିତ୍ରାଧାରା ଏତେ ଶର୍ତ୍ତିଶାଳୀ ଥିଲା ଯେ ତାକୁ ସରକାରୀ ବା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରରରେ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିନଥା'ତା ।

ନଭେମ୍ବର ଆଠ ତାରିଖରେ ମୁଁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ସମାଜ ସଂପାଦକଙ୍କୁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଏକଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ପତ୍ର ଲେଖିବାକୁ ସବିନ୍ୟ ଜଣାଇଥିଲି । ସେ ଆଗରୁ ‘ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚେଯାର’ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦାନ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅର୍ଥମତୀ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ କଥା ଉଠାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚେଯାର ପାଇଁ ସମାଜ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦାନ କରିଥିବା ଅର୍ଥ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ପାଇଁ ବିନିଯୁକ୍ତ ହେବାରେ ସମାଜ ସଂପାଦକଙ୍କର କୌଣସି ଆପରି ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ଲେଖିଦେବା କଥା । ଏହା ଆଇନ୍ସମତ ମଧ୍ୟ । ତେବେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ରଙ୍ଗୁ ଚିଠିଟିଏ ଲେଖି ଉପରୁ ଦସ୍ତଖତ କରାଇବା ଦିନକର ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ ବୋଲି ଭାବି ମୁଁ ନିଜେ ମୋ କାରରେ ବନ୍ଧୁ ବିଭୁଦର ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ନେଇ ‘ସମାଜ’ ପ୍ରେସ ଅଭିମୁଖେ ବାହାରିଗଲି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା କୁଳପତିଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଯେଉଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା ତାହା ‘ସମାଜ’ ସଂପାଦକଙ୍କୁ ଆକ୍ଷରିକରାବେ ମୁଁ ଜଣାଇଲେ ମୋ କଥାରେ ନିଶ୍ଚିଯ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ସେ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ ।

ଆମେ ଦୁଇ ବନ୍ଧୁ ରାଧାନାଥ ବାବୁଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କଲାବେଳକୁ ଦିନ ନାଟା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ ମୋଠାରୁ ସବୁକଥା ଶୁଣିଲା ପରେ ସାଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗ ତାଙ୍କ ଷେନୋଙ୍କୁ ତାଙ୍କି ଚିଠିଟିର ଦ୍ରାଘୁ ତାଙ୍କିଦେଲେ । ଆଉ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେବା କଥା ସମ୍ଭାବେ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ବିଜ୍ଞାପନ ବାବଦ ‘ସମାଜ’ର ପ୍ରାପ୍ୟରୁ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ପାଇଁ ବିନିଯୁକ୍ତ ହେବ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଆଗରୁ ‘ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚେଯାର’ ପାଇଁ ଦେଇଥିବା ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଏଇ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୫୩

ଚେଯାର' ପାଇଁ ବ୍ୟୟ ହେବ ବୋଲି ସଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ରାଧାନାଥବାବୁଙ୍କ ଉଦାରତା ଓ ଆନ୍ଦୋଳିକତା ସବୁ ଚିଠିଟି ଟାଇପ୍ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପାଖୁ ଦସ୍ତଖତ ପାଇଁ ଆସିବାକୁ ଅହେତୁକ ତାବେ ବିଳମ୍ବିତ ହେଉଥିଲା । ମୋର ସେତେବେଳର ଉଦ୍‌ଦେଶ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବାର ନୁହେଁ । ଶେଷକୁ ସଂଧା ଗତା ବେଳକୁ ଚିଠିଟି ଟାଇପ୍ ହୋଇ ତାଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ପାଇଁ ଆସିଲା ଓ ସେ ତନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର କରି ପଡ଼ି ସେଥିରେ ଦସ୍ତଖତ କଲେ । ତାଙ୍କର ମଜଳାବାଗରେ କୌଣସି ନୂଆ ହୋଇ ଖୋଲାଯାଉଥିବା ଗାରମେଣ୍ଟ ଦୋକାନକୁ ଉଦ୍ୟାନନ କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ତାଙ୍କ ପି.ଏ. ପ୍ରମୋଦବାବୁଙ୍କ ଚିଠିରେ ନମ୍ର ପକାଇ ମୋତେ ଦେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ଛଲିଗଲେ । ସେ ଯିବାମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ସୁକନ୍ୟା ମନୋରମା ଦେବୀ ଆସି ମୋତେ କହିଲେ ଆମେ ତ ଆମରୁ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେଇନ୍ତା । ଆଉ ଏକ ଲକ୍ଷ କାହିଁକି ଦେବୁ ? ସରକାର ଅବଶିଷ୍ଟ ଟଙ୍କା ଦେଉନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ମୁଁ ବା ତାଙ୍କୁ କି ଉରର ଦେଇପାରିବି ? ମୁଁ କେବଳ ମା ଶାରଦାକୁ ହିଁ ସୁରଣ କରୁଥାଏ । ଜାଣିଲି ମଜଳପ୍ରଦ କାମଟିରେ ବିଘ୍ନ ଉପୁଜିଛି । ପିତାଙ୍କ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଓ ମହତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ କନ୍ୟା ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁନ୍ତି । ଚିଠିରେ ନମ୍ର ପଡ଼ି ଆସିବାକୁ ଏତେ ବିଳମ୍ବ ହେବାର କଥା ନୁହେଁ । ମୁଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟହରା ହୋଇ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲି ଓ ମନୋରମା ଦେବାଙ୍କୁ ସାମ୍ନା କଲି । ସେ ବର୍ଗମାନ କିଛି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ସେ ମୋତେ ଝର୍ଜ କରିବା ଭାଷାରେ କହିଲେ- “ଆପଣ ତ ମୋ କବିତାକୁ ପସଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହଜାରେ ଲୋକଙ୍କୁ କହନ୍ତି । ଆପଣ ବାବୁଙ୍କୁ ଶିଖେଇ ତରବରିଆ କରି ଚିଠି ଲେଖେଇ ନେବାକୁ ବସିଛନ୍ତି- ଏହିପରି ଅନେକ କଥା ।

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ନାନୀଙ୍କ ରାଗ ଓ ରୋଷ ଖୁବ୍ କ୍ଷଣିକ । ସେ ମୋତେ ନିଷ୍ଟଯ ଆନ୍ଦୋଳିକ ଜଳ ପାଆନ୍ତି; କିନ୍ତୁ କ୍ଷଣିକ କୋପ ତାଙ୍କର ଥଣ୍ଡା ହୋଇଗଲେ ଜଳଭାବରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବେ । ମୁଁ ମୁଁ ଶୁଣେଇ ଠିଆ ହୋଇ ଶେଷକୁ ଚିଠିଟି ହସ୍ତଗତ କଲି । ବନ୍ଦୁ ବିଭୂଦରବାବୁ କବାଟ ବାହାରେ ଠିଆହୋଇ କବାଟ ଫାଳରୁ ଏସବୁ ଦୃଶ୍ୟ ନିଷ୍ଟଯ ଦେଖୁଥିଲେ । ମୋ ସହିତ ହାତ ମିଳାଇଲେ ଓ ଆମେ କୌଣସି ରେଷ୍ଟ୍ରାଣ୍ଟକୁ ଦୋଷା ଖାଇବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେ ବସି ଖାଣରୁ ଉଦ୍ଧବ ଗଲେ ଓ ମୁଁ ମୋ ନୂଆ ମାରୁତି ଗାତି ଚଳାଇ ବାଣୀବିହାର ଫେରିଆସିଲି ।

ତା' ପରଦିନ ତାର୍ଫେ ସିର୍ବିକେଟରେ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ ହେଲା ବୋଲି ଶୁଣିଲି । ରାଧାନାଥବାବୁ ଓ ଅର୍ଥମନୀଙ୍କ ଚିଠି ପରେ ଏ ଜାତୀୟ

କାର୍ଯ୍ୟ ଆଉ ବିଳମ୍ବିତ ହେବାର ନ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବିମଳବାବୁ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ପାରିବାରିକ ଅସୁବିଧାରୁ ହୁଟି ନେଇଥିଲେ ଓ ତିପିଆଜ ତକ୍କର ଘନଶ୍ୟାମ ସାମଳ କୁଳପତି ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । ଏଇ ସମୟରେ ଛାତ୍ର ଯୁନିଯନ୍ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ତାରିଖ ଘୋଷଣା କରାଗଲା ତା. ୨୧/୧୧/୧୯୮୪ରେ । ସେତେବେଳେ ଛାତ୍ର ଯୁନିଯନ୍ର ଉପଦେଶ୍ମା (Advisor) ଥିଲେ ଆମ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ତକ୍କର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ । କିଛି ଛାତ୍ର ରୋଟ ଗଣାଗଣିବେଳେ ହାରିଯିବା ଆଶଙ୍କାରେ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ ଉଠେଇ ନେଲେ । ତକ୍କର ସାହୁଙ୍କୁ ଟଣାଓଟରା କଲେ । ଯାହାକୁ ଜଂରାଜୀରେ କୁହାୟିବ He was man handled. କୁଳପତି ପୋଲିସକୁ ଡକାଇ ପାରିଥାନ୍ତେ; କିନ୍ତୁ ସଭାବ ସ୍ଵଲ୍ଭ ଭଙ୍ଗରେ ନୀରବ ରହିଲେ । ବାକୁଟି ସଂଧାବେଳକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲା ଓ ସେତେବେଳକୁ ଗଣାଗଣି ଅନୁସାରେ ଗୋଲମାଳ କରୁଥିବା ପିଲାଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ହାରିଯାଇଥିଲେ । ସେଇ ଫଳାଫଳକୁ କିନ୍ତୁ ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ତକ୍କର ସାହୁ ଉପରାତ ହେଲେ । କୁଳପତି ମଧ୍ୟ ତରିଲେ, କାରଣ ସେ ପିଲାମାନେ ଥିଲେ ସରକାରୀ ଦଳର ସମର୍ଥକ । ତକ୍କର କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ସାହୁ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ ଫଳାଫଳକୁ ସ୍ଵଗ୍ରହ ରଖି ଯେତେବେଳେ ଘୋଷଣା କଲେ ସେତେବେଳକୁ ବାଣୀବିହାର କ୍ୟାମ୍ସ ଉଠୁଥିଲା ଓ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ପରେ ସହସା ଫଳାଫଳ ଘୋଷଣା କରିଦେଇଥିଲେ ସବୁ ହୁଏତ ଥମି ଯାଇଥା'ତା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଯୋଗୁହଁ ପରିସ୍ଥିତି ଜଟିଳ ହୋଇଥିଲା ।

ତା ୨୧.୧୧ରେ ଏକାଡେମିକ କାଉନସିଲ ବସିବାର ଥିଲା । କୁଳପତି ପୋଲିସର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ଏକାଡେମିକ କାଉନସିଲ ଚଳାଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଜିତିବା ଆଶା ଥିବା ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରତିବାଦସ୍ଵରୂପ ମେନ୍ ପାଟକରେ ଝବି ପକେଇ ବସିରହିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଖୁବ୍ ବେଶୀ ନ ଥିଲା । ଦୁଇଟିରିକଣ ପୋଲିସ ଆସି ଯାଇଥିଲେ ଗେଟ୍ ଖୋଲାଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତା; ଦରକାର ହେଲେ ଝବି ଭଙ୍ଗା ଯାଇପାରିଥା'ତା । କାରଣ ବର୍ଷରେ ଥରେ କି ଦୁଇଥର ଏଇ ଏକାଡେମିକ କାଉନସିଲ ବସିଥାଏ ଓ ପାଠ୍ୟଶବ୍ଦତା ବାବଦ ତଥା ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ ଖୋଲୁଥିବା ଘୋଷକୁ ଏହା ଅନୁମୋଦନ କରିଥାଏ । ମୋର ଦୁର୍ଗାଗ୍ୟ ସେଦିନ ଅଧ ଘଣ୍ଟାଏ ପାଇଁ ଏକାଡେମିକ କାଉନସିଲ ବସିଥିଲେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରିଥା'ତା । ପୁନଃ ଏକାଡେମିକ କାଉନସିଲରୁ ଜଣେ ସର୍ବ ସିଦ୍ଧିକେତକୁ ରୋଟ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାର ସାମା ଓ ଶେଷ ଯେପରି ନ ଥିଲା ।

ହାଥା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଓ ନୟାଗତ କଲେଇ ପ୍ରିନସିପାଲ ମୋର ବନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀ ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ପଞ୍ଜନ୍ୟକ (ଜଂରାଜୀ ବିଭାଗ) ଝନ୍ୟେଲରଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ବିବରଣୀ ବିଶଦ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୮

ଭାବେ ଜଣାଇବାକୁ ଉଚିତ ମନେକରି ରାଜଭବନ ଯାଇଥିଲୁ । ସେ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ଖୁବ୍ ବ୍ୟଥିତ ହେଲେ ଓ କୁଳପତି ଘନସେଲିରକୁ ଏସବୁ କଥା ଜଣାଇ ନଥିବାରେ ବିଦ୍ଵିତ ହେଲେ । ସେ ରାଜଭବନକୁ ଯାଇ ବିଶ୍ଵଦଭାବେ ସବୁ କଥା ଜଣାଇବା ଉଚିତ ଥିଲା ବୋଲି ସେକ୍ଷେତ୍ରରୀ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମିଶ୍ର ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ତାହା ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ । ନିର୍ବାଚନରେ ଜୟ ଲାଭ କରିଥିବା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଘପରେ ଦୁଇଦିନ ପରେ ସେ ଫଳାଫଳ ଘୋଷଣା କରି ବର୍ଗମାନ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ଛାତ୍ରଙ୍କର ଗୋଷର ଶିକ୍ଷାର ହେଲେ । ସେକ୍ଷେତ୍ରରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମିଶ୍ର ଖୁବ୍ କର୍ମଦକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ସେ ଆମରି ଆଗରେ ପୋଲିସ୍ ଷ୍ଟେସନକୁ ଫୋନ୍‌କରି ଶାତ୍ରିଶୁଣିଲା ରକ୍ଷାରେ କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନ ହୁଏ ତାହା ଦେଖିବାକୁ ଖୁବ୍ କଢା ଭାଷାରେ ତାଣିଦା କରିଥିଲେ ।

୨୭ ତରିଖ ଦିନ ହାରିଯାଇଥିବା କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଛାତ୍ରମାନେ ଗେଟ୍ ପାଖରେ ସକାଳ ଦଶଟାବେଳେ ତାଳା ପକାଇଲେ ଓ ନିର୍ବାଚନ ଫଳାଫଳକୁ ରଦ୍ଦ କରିବାକୁ ଦାବି କଲେ । ଏଇ ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣହିଁ ବାକୁ ଉଠେଇ ନେଇଥିଲେ ।

ସକାଳୁ ସକାଳୁ ରମେଶ ପଟ୍ଟନାୟକ ମୋ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ ଟେଲିଫୋନ୍ କରି କୁଳପତିଙ୍କୁ ୯ ଟା ୩୦ ମଧ୍ୟରେ କ୍ୟାମସକୁ ଛଲିଆସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ସେତେବେଳକୁ ପଟ୍ଟଶରୁ ଛର୍ଷ ସିନେଟ୍ ସଭ୍ୟ ଗେଟ୍ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚ ସାରିଥିଲେ । କୁଳପତି ସହସା ଆସିଥିଲେ ତାଙ୍କ ସହିତ ସମସ୍ତେ ଉଚିତରକୁ ସହଜରେ ପଶିଯାଇଥାଏ ଓ ସେବିନ ସିନେଟ୍ ସଭାଟି ସ୍ଵରୂପୁରୁରେ ଝଲିପାରିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ କୁଳପତି ଭାବୁଥିଲେ ସେମିତି କିଛି ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସାତେ ଦଶଟା ବେଳକୁ ସେ ଆସି ଗତକାଳିର ପୁନରାବୃତ୍ତିହିଁ ଦେଖିଥିଲେ । ସେ ସେଇ ସ୍ଥାନରୁ ଶହିଦନଗର ଥାନାକୁ ଫୋନ୍ କରି ପୋଲିସର ସାହାୟ ନେଇପାରିଥାଏ । ତା' କଲେ ନାହିଁ । ସିନେଟ୍ ବସି ପାରିଲା ନାହିଁ ଓ ଅଯଥା ସଭ୍ୟମାନେ ଷାଠିଏ ହଜାର ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ଗଣ୍ଡ ବାବଦରେ ନେଇଥିବେ । କୁଳପତି ହୁଏତ ଚିପ୍ ମନିଷରଙ୍କୁ ସବୁ କଥା ଜଣାଇଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାଏ କାରଣ ସାମାନ୍ୟ ଗୋଟେ ଛାତ୍ର ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ସମ୍ବାନ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ର ହେଲା ତାହା ଥିଲା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଅପୂରଣୀୟ । କୁଳପତିଙ୍କ କୋହଳ ପଣିଆ ଓ ଶିଥିଲତା ଏସବୁ ପ୍ରମାଦର କାରଣ ଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ କହିବି ।

ମୋର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଓ 'ସମ୍ଯାଦ'ରେ ବିବୃତି : ଆଗରୁ ସୂଚନା ଦେଇଛି କେତାଣି କାହିଁକି ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ସଭ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦାସ ମୋର ଘୋର ବିଗୋଧୀ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ବିଭାଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସର ଜଣରଭିତରେ ନିଜର ବିଜ୍ଞତା ଦେଖେଇବାକୁ ଯାଇ ଗୁଡାଏ

ଭୁଲଭାଲ ପ୍ରଶ୍ନ ପରେ ସେ ଉପହରିତ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ସେଇଦିନହିଁ ତାଙ୍କର କିଛି ଦୁଷ୍ଟମ ବିଷୟରେ ଜଣେ ସିଂହିକେଟ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ଜଣାଇଥିଲି । ପରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା ସେ ଜଣେ ଓକିଲ ହୋଇଥିବାରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ପାଇଁ ଓକିଲାଟି କରିବା ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ । ତା'ହେଲେ ମୋର କେହି ପ୍ରତିପକ୍ଷ ତାଙ୍କୁ ଚାଣୁଆ ସିଂହିକେଟ ସଭ୍ୟଭାବି ଆଗରୁ ଧରି ସାରିଛନ୍ତି; ତେଣୁ ତାଙ୍କଠାରୁ ନ୍ୟାୟ ବା ନିରପେକ୍ଷତା ଆଶା କରିବା ନିରାର୍ଥକ ନିଷୟ । ତେବେ ତାଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟତି ବିଷୟରେ ଖବରକାଗଜରେ ପ୍ରକାଶ କରି ଆଉ ଥରେ ସିଂହିକେଟକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ଆସିବାକୁ ତାଙ୍କ ପଥ ପ୍ରତିରୋଧ କାହିଁକି ନ କରିବି ? ଏଇ ଭାବନାରେ ଦିନେ 'ସମାଦ' ସଂପାଦକଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅପିସ୍ତରେ ଭେଟି ସବୁ କଥା ବିଶଦଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲି । ତାଙ୍କ ସହିତ ଏହା ଥିଲା ମୋର ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ । ସେ ଜଣେ ସିନିଅର ସମାଦିକଙ୍କୁ ତାଙ୍କି ମୁଁ କହୁଥିବା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନିଜ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ଆତ୍ମ ସ୍ଵେଚ୍ଛାଟିଏ ତିଆରି କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । କିଛି ସିଂହିକେଟ ସଭ୍ୟ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ହଲକୁ ଥରେ ମାତ୍ର ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଇ ତିନିଥର ନିଜ ଗାତ୍ରରେ ଟି.ଏ. ଦାବି କରିଥିଲେ । ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଦାସଙ୍କ ଗାତ୍ର ଗ୍ୟାରେଜରେ ଅଛି ବୋଲି କହି ମୋ ଗାତ୍ରରେ ଆମ କଲେଜକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଇ ପୁନର୍ କାର ଟି.ଏ. ଝର୍ଜ କରି ନେଇଥିଲେ । ଜଣେ ସିଂହିକେଟ ସଭ୍ୟ ରାଉରକେଲାର କୌଣସି କଲେଜକୁ ସ୍କୁଲରେ ଯାଇଥିଲେ ବୋଲି ଦେଖାଇ ସ୍କୁଲରଟିଏ ନେଇଥିଲେ । ଏସବୁ କଥାକୁ କର୍ତ୍ତପକ୍ଷ ଜାଣି ବା ନ ଜାଣି ଆଖି ବୁଝି ଦେଉଥିଲେ । ମୁଁ ଏପରି ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ଵର ଉରୋଳନ କରିଥିଲି କାରଣ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଦାସ, ଆଡ଼ରୋକେଟଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟତି ବିଷୟରେ ମୁଁ ନିଜେ ଅନୁଭବୀ ଥିଲି । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଏ କଥା ସମାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ଶୁଭ ଗୋଟାଏ ହଲଚଳ ସୃଷ୍ଟି ହେବ । ନୂଆ ନୂଆ ଗଢିଇଠୁଥିବା କଲେଜାନଙ୍କୁ ଆପିଲିଏସନ୍ ଦେବା ନାମରେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କେହି କେହି ପରିଦର୍ଶକ ଅର୍ଥ ଶୋଷଣ କରୁଥିବା କଥା ଲୁଚି ନ ରହି ବେଶ ଚର୍ଚା ଭିତରକୁ ଆସୁଥିଲା । ଆମେ କେତେକଣ ଅଧାପକ ଏଥିପାଇଁ ଶୁଭ ବିଚିତ୍ର ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲୁ । ଅନେକ ହୁଏତ ଏ କଥାକୁ ଆଖି ବୁଝିଦେଉଥିଲେ । ମୋର ଆଗକୁ ପ୍ରଫେସର ଜଣରଭିତ୍ତି ହେବାକୁ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ନିଶଙ୍କ ଥିଲି ଓ ରାତିମତ ମସାଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲି । ମୋର ବନ୍ଦୁ କୁରିବାସ ପଞ୍ଜନ୍ୟକ, କୌଲାସତତ୍ତ୍ଵ ଦାସ, ଦିବ୍ୟକିଶୋର ସିଂ ମୋର ସାହସିକତା ପାଇଁ ମୋତେ ବରାବର ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ ।

ଡା ୨୦/୧୧/୮୫ 'ସମାଦ' ଦେଇକରେ ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ନେଇ ଶୁଭ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସମାଦ ସିଂହିକେଟ ସଭ୍ୟଙ୍କ ଦୂର୍ନାଟି ସଂପର୍କରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ଓ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଦାସଙ୍କ ନାମଙ୍କୁ ହାଇଲାଇଟ୍ କରାଯାଇଥିଲା । ଶାରଳା

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୩୪

ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ରାହାମା ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ମୋ ଗାଡ଼ିରେ ଯାଇ ସେ ତା ୧ ୭/୧
 ୮୪ରେ ନିଜ ଗାଡ଼ିରେ ଟି.୬. ଦାରି କରିନେଇଥିବା କଥା ଉଲ୍ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲା ।
 ତେଣୁ କ୍ୟାମ୍ସରେ ସମସ୍ତେ ଅନୁମାନ କରିନେଲେ ଯେ ଏପରି ଏକ ସତ୍ୟାନୁସରାନମୂଳକ
 ସମାଦ ମୁହଁ ପରିବେଶଣ କରିଛି ଯଦିଓ ନିଜ ପ୍ରତିନିଧିକ ଚରପରୁ ଏହା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ।
 ମୋତେ ବିମଳକିଶୋର ମିଶ୍ର ଏ ସମାଦ ପଢ଼ି ଏ ସବୁରୁ ଦୂରରେ ରହିବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ
 ଦେଇଥିଲେ । କାରଣ ଆଗକୁ ମୋ ପାଇଁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ରଫେସର ପୋଷ
 ଆସୁଛି । ଏ ସମୟରେ ସିର୍ବିକେର୍ ସତ୍ୟକ ଶୃତା କ୍ଷତିକାରକ ହୋଇପାରେ । ମାତ୍ର
 କେତେବେଳେ ପାଇଁ ଡକ୍ଟର ଘନଶ୍ୟାମ ସାମଳ ଅସ୍ଥାୟୀ କୁଳପତିରୂପେ କାମ ତୁଳାଇଥିଲେ ।
 ତେଣୁ ସେ କୌଣସି ଗୁରୁଦ୍ୱାରା ନିଷ୍ଠାରି ନେବାକୁ ଝହୁଁ ନଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ
 ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର ପ୍ରସଙ୍ଗ ସେଥିପାଇଁ ବିଳମ୍ବିତ ହେଉଥିଲା ଓ ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟବ୍ୟୂତି
 ଘରୁଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲି ଯଦି ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ଜ୍ଞାନ ନ କରିବି ତେବେ
 ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାତ୍ରିବି ସିନା କିନ୍ତୁ ଆଉ ଛୁଟିରୁ ଫେରିବି ନାହିଁ ।

ନା ୨୭/୧ ୨୭/୮୪ ମସିହାରେ ମୁଁ ରଜାର ଶ୍ରୀମତୀ ଜଳା ପଣ୍ଡାକୁ ଭେଟି ସତ୍ୟବାଦୀ
 ଚେଯାର ପାଇଁ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦାନ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେତେବେଳେ
 ଡକ୍ଟର ପଣ୍ଡା ବିଦେଶରେ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଫେରିବାଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ସେ ମୋତେ
 ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ କୁଳପତି ବିମଳ କିଶୋର ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଭେଟି ସବୁ କଥା ବୁଝାଇଲା
 ପରେ ସେ D.O. ଓ S.W.D. ଉଚ୍ୟଳ୍କୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ଫାଇଲ କଥା ବୁଝାବୁଛି
 କରି ନୋଟିଜ୍ ଦେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ପୁନର୍ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ରସଙ୍ଗ : ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ବିମଳ କିଶୋର ମିଶ୍ର, କୁଳପତି
 ଛୁଟିରେ ଥିଲାବେଳେ ସିର୍ବିକେଟ୍‌ରେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାମ କରୁଥିବା କେତେଜଣ ସତ୍ୟ
 ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଲୋଚନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆଣି ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ପ୍ରଫେସର
 ପୋଷକୁ ପୂର୍ବ ପ୍ରୟାନେଜରୁ ପୂରଣ ନ କରି ନୂଆଭାବେ ବିଜ୍ଞାପିତ କରିବା ପାଇଁ ଚତୁରତାର
 ସହିତ ଗୋଟିଏ ରିଜୋକ୍ଲ୍ୟେନ ଆଣିଥିଲେ । ବିମଳବାବୁ ଛୁଟିରୁ ଫେରିବାମାତ୍ରେ ମୁଁ
 ତା ୧ ୧ ଡିସେମ୍ବରରେ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଏପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟମୂଳକ ନିଷ୍ଠାରିକୁ ବାତିଲ କରିବାକୁ ଓ
 ପରବର୍ତ୍ତୀ ସିର୍ବିକେଟରେ ପକାଇ ପୂର୍ବ ନିଷ୍ଠାରିକୁ କାଏମ ରଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି ।
 ସିର୍ବିକେଟରୁ ବୁଜିବାବୁଙ୍କ ପରି କିଛି ପୁରୁଣ ସତ୍ୟ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟାୟ ନେଇଥିଲେ ଓ
 ନୂଡ଼ନ ସତ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ସିର୍ବିକେଟର କଳେବର କ୍ଷେତ୍ରକାୟ
 ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ବିମଳବାବୁଙ୍କ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପାଇଁ ହୋଇଥିବା
 ଅଗ୍ରଗତି ସଂପର୍କରେ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଚରପରୁ ତିଆରି କରାଯାଇଥିବା ପାଇଲଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ

ନେଇଆସିଥିଲି । ଆମେ (ଅର୍ଥମତୀ ଓ ମୁଁ) ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ବ୍ୟପ୍ତ ଥିଲାବେଳେ ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ଏ ସଂପର୍କରେ କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ଅରିସନ୍ତିମୂଳଙ୍କ ବୋଲି ମୁଁ ତାକୁ ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲି ଓ ଶୁଭ ଶୀଘ୍ର ଛରି ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ସଂଗ୍ରହ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ତାକୁ ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲି ଯେ ଆପଣ କୁଳପତି ଥାଇ ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ଯେଉଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆୟାଇଥିଲା ଜଣେ ଅସ୍ଵାୟୀ କୁଳପତି (ଡକ୍ଟର ସାମଳ)ଙ୍କର ତାକୁ ବଦଳେଇ ଦେବା ଅନ୍ୟକାର ଓ ସମ୍ମିଧାନ ବିରୋଧୀ ନିଷ୍ପତ୍ତି । ସେ ଆସନ୍ତା ତା ୧୪/୧୧ ରେ ବସିବାକୁ ଯାଉଥିବା ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତ୍ସାହ କରି କିଛି ପ୍ରତିକାର କରିବେ ବୋଲି ମୋତେ ଆଶ୍ଵାସନା ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଏ ସମୟରେ କେହାପତା ଏମ.ପି. ବାରଗଲେକୁନରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବସନ୍ତ ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଚାରରେ ବ୍ୟପ୍ତ ଥିବାରୁ ଓ ପ୍ରାୟ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବାହାରେ ରହୁଥିବାରୁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ପାଇଁ ରେଣ୍ଟ ପାରିନଥିଲି ।

ତେବେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ଷର କାମରୁ ଫେରି ତା ୨୭/୧୨/୮୮ ରିକାର୍ଡରେ ତାଙ୍କୁ ଅଫିସରେ ରେଟିବାରୁ ସେ D.O. ଏବଂ S.W.D. ଉଭୟଙ୍କୁ ତାକି ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ସଂପର୍କରେ ଏକ ପୁଞ୍ଜାନ୍ତିମୁଖ୍ୟ ବିବରଣୀ ଦେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲି ଆସନ୍ତା ଦୁଇମାୟ ମଧ୍ୟରେ ବୋଧହୁଏ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମତଃ ପ୍ରଶାସନିକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଏ ଚେଯାର ପାଇଁ ତଥାପି ପାଖାପାଖୁ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଅର୍ଥାତା । କିନ୍ତୁ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭରତୀ ଥିଲା ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥମତୀ ଏ ଦିଗରେ ଯେତେବେଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ ମନ ଦେଇ ଲାଗିଛନ୍ତି କେବେବି ଅର୍ଥ ଅନ୍ତରାୟ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଉକ୍ଳଳବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ଘତିକେ ଘୋଟା ହୁଅଥିଲା । ମୁଁ ନିରୁପାୟ ହୋଇ ଏସବୁ କଥା ଅର୍ଥମତୀଙ୍କୁ ଜଣାଉଥିଲି । ସେ କହିଲେ ପ୍ରଥମେ ଭରିଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇଯାଉ ତେଣିକି କିଛି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଜୀବନ ପାଇଁ ଥିଲା ବିଶାଳ ଅଭିଜ୍ଞତା- ମୁଁ ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ଆଶ୍ଵଷ ହେଉଥିଲି ।

ନବବର୍ଷ (୧୯୯୧ ମେ ମାତ୍ର)ର ପ୍ରଥମ ଦିବସରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଜମାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଡକ୍ଟର ବଂଶାଧର ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ରେଟି ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପାଇଁ ତାଙ୍କଠାରୁ ତୋନେସନ୍ତ ଆଣିବାକୁ ପହଞ୍ଚ ଯାଇଥିଲୁ । ଡକ୍ଟର ପଣ୍ଡା ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥମତୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସମସ୍ୟା ସଂପର୍କରେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି ବୁଝାଇବାର ଅବକାଶ ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ବତ ସମସ୍ୟା ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଦାବି କରାଯାଉଥିବା ବିଜ୍ଞାନ ଦେଯ ଓ ଅନ୍ୟଟି ବକ୍ତାଗତ ଖଣ୍ଡ । ଯାହାହେଉ ସେ ତିନୋଟି ଜନ୍ମଶାଳମେଣ୍ଡରେ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥମତୀ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ

ରେଣ୍ଟିଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ପାଇଁ ଆମର ମାତ୍ର ଟ ୨୮,୦୦୦ ଟଙ୍କା ନିଅଷ୍ଟ ଥିଲା । ଆପଣ ଉଚ୍ଛଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ନାମରେ ଏହି ଅର୍ଥରାଶି ଚେକ୍ ଆକାରରେ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଓ ଚିଠିଏ ଲେଖି ଏହା ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଜମାର ପ୍ରଥମ ଦଫା ଅନୁଦାନ ବୋଲି ଲେଖି ଜଣାଇଦିଅଛୁ । ସେ ଏକ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଅର୍ଥରାଶି ଉଚ୍ଛଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଆକାଉଣ୍ଡରେ ଜମା କରିଦେବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ଓ ଆମେ ନବବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଦିନ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ଫେରିଆସିଲୁ ।

କୁଳପତ୍ରିଙ୍କୁ ମୁଁ ଏବୁ ବରାବର ଜଣାଉଥିଲା । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରଙ୍କ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅନୁଦାନ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ସରିବଳୁ ଚିଠିଏ ତ୍ରାୟ୍ୟ କରିବାକୁ ତେଜଳପଣେଣ୍ଟ ଅପିସରଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ନୀଳକଣ୍ଠ ସୃତି ସମିତି ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଭାଗନେବା ପାଇଁ ଟ ୨୭,୦୦୦ ଟଙ୍କାର ଏକ ଅନୁଦାନ ଚେକ୍ ଆକାରରେ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏ କଥା କୁଳପତ୍ରିଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା । ତଥାପି ଆଉ ଏକ ଲକ୍ଷ ଅଠେଇଶି ହଜାର ଟଙ୍କା ଯୋଗାତ କରିବାକୁ ସେ ମୋତେ କହିଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଜମାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଅର୍ଥ ଚେକ୍ ଆକାରରେ ଯୁନିଭରସିଟିରେ ପହଞ୍ଚ ନଥିଲା । ପୁନଃ ବହୁ ଆଗରୁ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚେଯାର ପାଇଁ ‘ସମାଜ’ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦେଇଥିବା ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରୁ ଏହା ମଧ୍ୟରେ କିଛି ସୁଧ ଆକାରରେ ବ୍ୟାକରେ ନିଷ୍ଠୟ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା । ତେଣୁ ଅର୍ଥ ପାଇଁ ଆଉ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ନଥିଲାବେଳେ ଶ୍ରୀ ବିମଳ କିଶୋର ମିଶ୍ରଙ୍କ ପରି ଜଣେ ପ୍ରଶାସକ (ବ୍ୟାରୋକ୍ତାଟ) ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାରକୁ ସ୍ୱୟଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ (Full proofer) କରିବାକୁ ଝରୁଥିଲେ । ମୁଁ ଦୀର୍ଘ ଛୁଟି ନେଇଥିବା ଫଳରେ ଆଧୁନିକ କବିତା ବିଶେଷପତ୍ର ଆଦୌ ପଢାଯାଇପାରୁ ନଥିଲା । ଅନୁଭବ ଉପ୍ରବୀଜ ହୋଇ ମୋତେ ଅଗ୍ରଗତିରେ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଛୁଟିରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କାମରେ ଯୁନିଭରସିଟି ମୋତେ ବହୁ କଲେଜକୁ ସୁପରଭାଇଜର ଭାବେ ପଠାଉଥିଲା ଓ ଏହା ସହିତ ବହୁ ସାହିତ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ମୁଖ୍ୟ ବନ୍ଦା ବା ମୁଖ୍ୟ ଅଭିଧାରେ ଯୋଗଦେଇ ମୁଁ ନିଜ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୁଃଖକୁ ଭୁଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସର ଜଣରତିର ସଂପର୍କରେ ଜୀବନସେଲର ସବିଶେଷ ତଥ୍ୟ ମାର୍ଗିଥିଲେ ବି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଶାସନ ତାହା ପଠାଇବାରେ ଅଯଥା କାଳକ୍ଷେପ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ କୁମେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । କାରଣ ମୋର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହେଉଥିଲା କୁଳପତ୍ର ବିମଳକିଶୋର ମିଶ୍ର ଜଣେ ସଫଳ I.A.S. ଅପିସର ଭାବେ କେବେ ବି ନିଜେ ପ୍ରିଜାଇତ୍ କରିଥିବା ସିଲେକ୍ଚର୍ ବୋର୍ଡରେ ଆଇନଗତ ତ୍ରୁଟି ହୋଇଥିବା ସ୍ଵାକାର କରିବେ ନାହିଁ । ବରଂ ବୋର୍ଡର ବିଷରଙ୍କୁ ଆଇନାନୁମୋଦିତ କରିବାକୁ ଯାବତୀୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅବ୍ୟାହତ ରଖିବେ । କିନ୍ତୁ ତା’ରି

ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଭେଟ ହେଲେ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଅର୍ଥ ବିଷୟ ଉଠେଇବାକୁ ସେ ଭୁଲୁ ନଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କର୍ଯ୍ୟରେ ଅବହେଳା ନ କରି ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ ଲାଗି ରହିଥିଲି । ଶେଷକୁ ଅର୍ଥମତ୍ତୀ ଗଜାଧରବାବୁ ଓ ମୁଁ ଯାଇ ଚିତ୍ତ ମନ୍ତ୍ରିଷ୍ଟର ଜାନକୀବଳ୍ଲୁର ପଚନାୟକଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବାସରବନରେ ଗୋଟିଏ ଫାଇଲ ଧରି ଦେଖା କଲୁ । ଫାଇଲଟି ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ଚରଫ୍ତରୁ ଏମାବତ୍ ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର ସଂପର୍କରେ ହୋଇଥିବା ଉଦ୍ୟମ ଓ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହର ମୋଟାମୋଟି ଚିତ୍ରଟିଏ ଧରି ରଖିଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ପଢ଼ି ମୁଖ୍ୟମତ୍ତୀ ସିଧାସଳଖ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପାଇଁ ନିଅଞ୍ଚ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ଅର୍ଥ ସରକାର ବହନ କରିବେ ଓ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଭୁକ୍ତ ଗ୍ରାଣ୍ଡରେ ତାହା ଭରଣା କରାଯିବ ବୋଲି ଆଦେଶ ଦେଲେ । ଫାଇଲଟିକୁ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ବୋଧହୃଦୟ ଦେଇ ଶୀଘ୍ର ଚିଠି ଜରାଇବାକୁ ସେ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ । ସିଏମଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଅମ୍ବଲ୍ୟବାବୁ ମୋର ଜଣେ ଭଲ ବନ୍ଦୁ ଥିଲେ । ମୁଁ ରେବେନ୍ଦ୍ର କଲେଜ୍, West Hostelର General Secretary ଥିଲାବେଳେ ସେ ଥିଲେ Asst. Gen. Secy. ଆମ ଭିତରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ବୁଝାମଣା ଥିଲା । ସେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଚିଠି କୁଳପତିଙ୍କ ପାଖୁ ଛଲିଯିବ ବୋଲି ମୋତେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ । ସେବିନ ଥିଲା ତାଃ/୧୨/୧୯୯୪ରିଖ ।

ତିଥେମର ମାସରେ କେହୁପଡ଼ା ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ପାଇଁ ଯେଉଁ ବାଇଜଲେକ୍ଯୁନ ହେଉଥିଲା ସେଥିରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ ବସନ୍ତ କୁମାର ବିଶ୍ୱାଳ । ଅର୍ଥାତ୍ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଯାହାଙ୍କର ନିର୍ମଳ ଭାବମୂର୍ତ୍ତ ନାହିଁ ବୋଲି ବର୍ଷକ ପୂର୍ବେ ଚିକେଟ ମିଳି ନଥିଲା । ସେ କିପରି ତାହା ଫେରିପାଇଲେ ତାହା ରାଜନୈତିକ ବିଶ୍ୱାରଦମାନେ ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରୁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନତାଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ ଆଲିର ରାଜା ମି. ଦେବ ମହୋଦୟ । ମୋତେ କେହୁପଡ଼ା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀର ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ମହିଳରେ ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ଶ୍ରମ କରିବାକୁ ଗଗନବାବୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ଓ ସେଥିପାଇଁ କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ନିର୍ବାଚନ ଶେଷାତ୍ମକୁ ବୁଲାବୁଲି କରି ବନ୍ଦୁ କଲେଜରେ ମୋର ଛାତ୍ର ଓ ସେମାନଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନଙ୍କ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେତିକିବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଥର ମୋର ମୁଖ୍ୟମତ୍ତୀଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବିଭିନ୍ନ କଲେଜ ପରିକ୍ରମା କରୁଛି ବୋଲି ସେ ଜାଣିଲେ । ତାଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ଆଲି କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକ ବନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ କହି ଗୋଟିଏ ସଭାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲି; କିନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟମତ୍ତୀ ସେଇ ରାତ୍ରାରେ ଗଲେ ମଧ୍ୟ କଲେଜ ସଭାକୁ ନ ଆସିବା ମୋତେ ଚିନ୍ତାରେ ପକାଇଥିଲା । ମୁଁ ପରେ

ଅନୁଭବ କଲି ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଜିତିବା ଆଶା କ୍ରମେ ମଉଳିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏ କଥା ମୁଁ ଗଗନବାବୁଙ୍କ ମଧ୍ୟ କହିଥିଲି । ମୋର ବନ୍ଦୁ ଅଜିତ ମଧ୍ୟ ମୋତେ କହୁଥିଲା ଯେ ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କର ଜିତିବାର ଆଶା ଅଟ୍ୟକ୍ତ କ୍ଷାଣ । ହୁଏତ ଖୁବ ବଡ଼ ବ୍ୟବଧାନରେ ସେ ହାରିଯିବେ । ତା ୧୭/୧୨୨ ରେ ନିର୍ବାଚନ ଫଳାଫଳରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ବସନ୍ତବାବୁ ହାରିଯାଇଛନ୍ତି ।

ସାଂପ୍ରତିକର ଦ୍ୱିତୀୟିକ ସମ୍ମିଳନୀ : କିଶୋରୀ ଚରଣବାବୁ ଓ ମୁଁ ଏ ଜୀବର ଶୁଣିଲାବେଳକୁ ଆମେ ମାତ୍ରାସ ଷେସନରେ ବାଜାଲୋରଗାମୀ ଏକପ୍ରେସ ତ୍ରୈନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲୁ । ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ର ନିଷ୍ଠ ଅନୁୟାୟୀ ଆମେ ବାଜାଲୋରଠାରେ ଆସିବା ମାର୍ତ୍ତ ମାସରେ ହେବାକୁ ଥିବା ଓଡ଼ିଆ-କନ୍ଦତ ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କୀୟ ସେମିନାର ପାଇଁ ପ୍ରଥମ ପର୍ୟାୟ ଆଲୋଚନା ନିମନ୍ତେ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାକାର କିଛି ସାହିତ୍ୟକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟରେ ଏ ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରସାରିତ କରି ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଆୟୋଜନ ପାଇଁ ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଆମ ଯାତ୍ରାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଅନୁଷ୍ଠାନଟିଏ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ତ ନାମଦି କରି ପ୍ରବାହରେ ତାହା ଅଗ୍ରଗତି ଲାଭ କରିବ, ଯାହା ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଖୋଲିଦେବ ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଉଥାପି ବାଜାଲୋର ଯିବା ପୂର୍ବଦିନ ମୁଁ V.C.ଙ୍କୁ ଭେଟି ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାରକୁ ପୂର୍ବରୁ ଗଠିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଫେସର ଇଶ୍ଵରଭିତର ପ୍ୟାନେଲରୁ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ସିଣ୍ଡିକେଟ ଯେଉଁ ନିଷ୍ଠ ନେଇଥିଲା ତାହା ଆଇନସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ, କାରଣ ପ୍ୟାନେଲଟି ଏକବର୍ଷ ଅବଧି ଜୀବତ ରହିବ ବୋଲି ସିଲେକ୍ଟୁନ ବୋର୍ଡରେ ନିଷ୍ଠ ନିଆୟାଇଥିଲା । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଏଇ ବ୍ୟବୋକ୍ତାଟ V.C. କେବେବି ନିଜ ନିଷ୍ଠ ପ୍ରତିକୁଳରେ ଯିବେ ନାହିଁ । ପୁନଃ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ, ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ଗଠନ ପାଇଁ ଖୁବ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଥା’ନ୍ତି । ଉଥାପି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ନିଜ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଧାରାରେ କିଛି ଅଲୋକିକତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବ - ଏପରି ଆଶା ଅଟିତଃ ମୋର ନ ଥିଲା । ଆମେ କର୍ଣ୍ଣାଟକର ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭାଗର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, କନ୍ଦତ ଏକାଡେମୀର ସଭାପତି, ସାଂସ୍କୃତିମନ୍ତ୍ରୀ (ଜୀବରାଜ ଆଲଡା)ଙ୍କୁ ଭେଟି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଖୁବ ସତୋଷ ଅନୁଭବ କରିଥିଲୁ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେଗତେ ବାଜାଲୋରରେ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ସମୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ତାଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି ମହାଶୂର ବାହାରି ଯାଇଥିଲୁ । ମହାଶୂର ହେଉଛି କର୍ଣ୍ଣାଟକର ସାଂସ୍କୃତିକ ସହର । ସେଠାରେ CII ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଉକ୍ତର ଦେବାପ୍ରସନ୍ନ ପଞ୍ଜନ୍ମାୟକ ଓ ତାଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଖ୍ୟାତ ସାହିତ୍ୟକ U.R. Ananta

Murthy ଓ ଏକଦା ଜଂରେଜୀ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସରପ୍ରାୟ ସମାଲୋଚକ-
ପ୍ରଫେସର Dr. Narsimhaya, Raja Rao ଆଦିଙ୍କ ସହିତ ଦିପାକ୍ଷିକ ସେମିନାର ପାଇଁ
ବିଶ୍ଵଭାବେ ଆଲୋଚନା କଲୁ । ସେମାନେ ଭାବୁଡ଼ା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମ ନିମନ୍ତଣ ଗ୍ରହଣ
କରିଥିଲେ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗଦେବକୁ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଭାରତ ମୃତ୍ୟୁ,
ସଂକଷଣ ଓ କର୍ଣ୍ଣାଚଳ ଷାଳରେ ଜୟଦେବଙ୍କ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର କିଛି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅଭିନୀତ
ହେବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା । ଆମେ ପ୍ରାୟ ଦିଭାକ୍ଷିକ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ଅନୁନୂଳ କ୍ଷେତ୍ର
ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଫ୍ଲାଇଗ୍‌ରେ ଫେରି ଆସିଥିଲୁ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଆୟୋଜନ ଦିନ ସ୍ଥିର ହେବା
ପରେ ପତ୍ର ଓ ପୋନ୍ଦ ଯୋଗେ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା ।

ମୁଁ ବାଙ୍ଗାଲୋରରୁ ଫେରି ସାଂପ୍ରତିକର ଦିଭାକ୍ଷିକ ଆଲୋଚନାର୍ଥୀ ସଂପର୍କରେ
କିଛି ସମ୍ବନ୍ଧ ‘ସମାଜ’ ଓ ‘ପ୍ରକାଶତ’କୁ ଦେବାଳାଗି ତା ୨ ୨/୧୨/୮୫ରେ କଟକ
ଯାଇଥିଲି । ମୋ ସହିତ ବଡ଼ିଅନ୍ତ ଲେନି ତା’ର କଲ୍ୟାଣନଗରସ୍ଥିତ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଘରକୁ
ତା ପାଠ୍ୟ ସଂପର୍କୀୟ କିଛି ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସହରରେ
ଏତେ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲି ଯେ ତାକୁ କହିଥୁବା ସମୟରେ ଫେରି ପାରିଲିନି । ସେ
ବୋଧହୁଏ ତୋକ ଓ ମୋ ବିଳମ୍ବ ପାଇଁ ବ୍ୟତିର୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲା । ଆମେ ସାତେ
ଦି’ଟାରେ ବାଣାବିହାରରେ ଫେରି ପହଞ୍ଚିଲୁ । ମୁଁ ଶୁଣିଲି ଯେ କବି ବିବେକ ଜେନାକର
ଅକାଳ ବିଯୋଗ ଘଟିଛି ଓ ସଂଖ୍ୟାରେ କବି ରମାକାନ୍ତ ରଥକ ଘରେ ଅଛ କେତେଜଣ
ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଶୋକସରାଟିଏ ହେବ । ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତରାବେ କବି ବିବେକ
ଜେନାକର ଜଣେ ପ୍ରଶଂସକ ଥିଲି, ତେଣୁ ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଯଥା ସମୟରେ
ପହଞ୍ଚ ଏ ଶୋକସରାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ସେଠାରେ ତାଙ୍କର କେତୋଟି କବିତା
ଆବୁରି କରାଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ସେଥିରେ ଭାଗ ନେଇଥିଲା ପରି ମନେପଡ଼ୁଛି ।

ତା’ ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ତା ୨ ୩/୧୨ ରେ ମୁଁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅଧିସରେ ଦେଖା
କରିବାକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ରେକିଷ୍ୱାର ବସି କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଇଲା ନେଇ
ଆଲୋଚନା କରୁଥିବାର ଦେଖିଲି । ମୋର ମନେହେଲା ସେ ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର
ସଂପର୍କରେ ହିଁ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ କାରଣ ଅର୍ଥମଣ୍ଡା ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ର ଏଥୁପାଇଁ
V.C.କୁ ଗୋଟିଏ D.O. ଚିଠି ପଠାଇଥିଲେ ଓ କାଳବିଳମ୍ବ ନ କରି ଚେଯାର ସ୍ଥାପନ
ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ମୋତେ V.C. କହିଲେ ଅନ୍ତତଃ ବର୍ଷକ ପାଇଁ
ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଦରମା ପ୍ରାପ୍ୟ (Salary) ଯୋଗାତ ନ ହେଲେ ପୋଷ
କିପରି ପୂରଣ ହେବ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲି ଯେ ସମାଜ ସଂପାଦକ ରାଧାନାଥ ରଥ
ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚେଯାର ପାଇଁ ଯେଉଁ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ୧୯୭୭ରୁ ଦେଲେଣି ଏହା ମଧ୍ୟରେ

ପଥେଷ ସୁଧ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଜମା ହୋଇସାରିଥିବ । ତାହା ସେ କୌଣସି ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ବର୍ଷକ ଦରମା ପାଇଁ ନିଷୟ ଅଧିକ ହେବ । ମୁଁ ସେତେବେଳକୁ ଏଇ ଚଙ୍ଗା ଯୋଗାତ କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି ଖୁବ୍ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇପଡ଼ିଆଏ । V.C. ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବିଭବିଭାଗ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଉକେଇ ସୁଧ ପରିମାଣ କେତେ ହୋଇଛି ଜଣାଇବାକୁ ମୋ ଆଗରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ।

ତା' ପରଦିନ V.C. ମୋତେ ଅଫିସକୁ ଉକାଇ M.A. paper ଦେଖିଦେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଛୁଟିରେ ଥିବାରୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୌଣସି ଖାତା ଦେଖା କାମ କରିବାକୁ ଛାହୁଁ ନଥିଲି । ତଥାପି ତାଙ୍କ କଥାକୁ ଏହି ନ ପାରି ଦୂଇ ତିନିଦିନ ଭିତରେ ସବୁ ଖାତା ଦେଖିଦେବି ବୋଲି କହିଥିଲି । ସେ ମୋତେ ଥାଜାକରି ହସିହସି କହିଲେ, “କିହୋ ତୁମେ ପ୍ରତିଭା ଦେବାଙ୍କ ସାହାୟ ନେବାରେ ତ କିଛି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ ।” ମୁଁ ତାଙ୍କ Sense of humour ବିଷୟରେ ଆଗରୁ ଅବଗତ ଥିଲି । ପରାୟା କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଏ ମୋତେ ଉଦିଷ୍ଟ ଥିବା ଖାତା ଦେଖିବାରେ ସାହାୟ କରୁ - ଏ କଥା କେବେ ବି ସେ ଆନ୍ତରିକ ଭଲପାଇବେ ନାହିଁ । ସମସ୍ୟାମୟିକ ଭାବେ I.A.S.ର ଓଡ଼ିଆ ପେପର ପ୍ରାୟ ଦୁଇଶହ ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାଏ । ତେଣୁ ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ ମୁଦ୍ରଣ ପାଇଁ ଅବଶିଷ୍ଟ କିଛି ଲେଖା ନେଇ କଲିକତା ଯିବାକୁ ମୋତେ ଆଣିବୁ ବେଳ ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ଅଜିତକୁ ଏ ଦାୟିର ନେଇ କଲିକତା ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ତା ୨୭/୧୨ ଅପରାହ୍ନ ଗାଢାରେ ମୁଁ V.C.ଙ୍କ ଦେଖା କଲାମାତ୍ରେ ପରାୟା ଖାତା ଦେଖା ସରିଲାଣିକି ବୋଲି ହସିହସି ପଣ୍ଡରିଲେ । ମୁଁ ସାରିଦେଇଥିବା କହିବାରୁ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଲେ । ତା' ପରେ ମୋ ଆଗରେ ସେ D.O., S.W.D. ଓ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କୁ ଉକାଇ ସେ ଫାଇଲ୍ ସଂପର୍କରେ ଓ ଆର୍ଥିକ ପରିମାଣ ସଂପର୍କରେ ଗୋଟିଏ ସବିଶେଷ ନୋଟ୍ ଦେବାକୁ କହିଲେ । ମୁଁ ଜାଣେ ଏ ଫାଇଲ୍ କାରବାର ତା'ର ନିଜସ୍ତ ସମୟରୁ ନେବ । ତେଣୁ ଆସନା ଦି' ମାସ ଭିତରେ ଚେଯାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ମୋର ନିୟମିତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ । ତଥାପି ସେଇଦିନ ସଂଧାରେ ମୁଁ ‘ଜମା’ର ତାଇରେକୁର ଜଳା ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ରେତି ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦାନ ପରିମାଣ ଶାୟ୍ର ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି ।

ଏମିତି ଏମିତି ନୂଆ ବର୍ଷ ଆସିଲା । ମୁଁ ଭି.ସି., ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ଓ ମୋର ବହୁ ବନ୍ଧୁ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ପାଖୁ ନବବର୍ଷର ଶୁଭେତ୍ରୀ କାର୍ତ୍ତ ପଠାଇଥିଲି । ଆସନାକାଳି ସାଂପ୍ରତିକ କାମରେ ମୋତେ କଲିକତା ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ହେବ । ଅଜିତ୍ ପ୍ରେସରୁ ଆଣିଥିବା ପୃପରୁଡ଼ିକ ଅଟୋରିକ୍ସାରେ ଛାତିଦେଇ ଆସିଥିବାରୁ ଗଗନବାବୁ ଓ ବସନ୍ତବାବୁ ଏ

କାମ ମୋତେ ହିଁ କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଖୁବ୍ ବାଧ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମୋ ନିଜ କାମ ବୁଝିବାକୁ ତେଣୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ପାଉନଥିଲି । ତଥାପି ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଅପରାହ୍ନରେ ଉ.ସି.କୁ ତାଙ୍କ ଅପିସରେ ଭେଟି ଲଙ୍ଘାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଅଠେଇଶି ହଜାର ଟଙ୍କା ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲି । ସେକ୍ଷେତ୍ରାରାଆରକୁ ଯାଇ ବୁଝିଥିଲି ଯେ ସରକାର ଦେଉଥିବା ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପ୍ରାୟ ସପ୍ତାହକ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିଯିବ - ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ଉ.ସି.କୁ ଜହିଥିଲି । ତଥାପି କେଜଣି କାହିଁକି ମୋ ମନରେ ସନ୍ତେଷ ଦେଇଥିବା ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପ୍ରାୟ ସପ୍ତାହକ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିଯିବ - ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ଉ.ସି.କୁ ଜହିଥିଲି ।

ସାଂପ୍ରତିକ : ତା ୨/୭/୮୫ ରାତି ଜଗନ୍ନାଥ ଏକପ୍ରେସରେ ସାଂପ୍ରତିକ କାମ ପାଇଁ କଲିକଟା ଯିବାକୁ ହେଲା । ସେଠାରେ ତିନିଦିନ ରହିବା ଭିତରେ ସବୁ ପ୍ରମାଣରେ ଉତ୍ତରାଂଶୁ ଭବନରେ ବସି ଦେଖିଲି । ଅଛିତ ମୂଳ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଅଟେରିବାରେ ହଜେଇ ଦେଇଥିବାରୁ ମୋତେ ବେଶୀ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲା ନାହିଁ । ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ସୋରେନିରଟିର ବିଷୟ ସାଜୁସଜା ସାରି N.K. gosain & Co ପ୍ରେସରେ ୪୦୦ କପିର ପ୍ରିଣ୍ଟ ଅର୍ତ୍ତର ଦେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଲି । ତା ୪/୭/୮୫ରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚି ଦିନସାରା ଆଇ.୬.୬ସ୍. ଓଡ଼ିଆ ଖାତା ଦେଖିବାରେ ଲାଗିରହିଲି । ଏବୁ ସର୍ବଭାରତୀୟ ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ପାଇଁ ଯେଉଁ ନିର୍ଭର୍ତ୍ତି ନିର୍ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥାଏ ସେଥିରୁ ଟିକେ ବି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେବା କଥା ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଅଧିକ ସମୟ ପରିଶ୍ରମ କରି କାମ ଆଗେଇ ନେଇଲି । କିନ୍ତୁ ସାଂପ୍ରତିକ ପାଇଁ କିଛି ବିଜ୍ଞାପନ ଯୋଗାତ କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଅଜିତ ମୋତେ ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଯାଇ ଫୋନ୍ କଲା । ମୋର ଖାତା ଦେଖାର ବ୍ୟସ୍ତତା ସବେ ମୁଁ ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ବସନ୍ତବାବୁ ଦୁଇ ତିନୋଟି କରିପାରେଟ୍ ହାଉସ୍କୁ ପୂରା ପୃଷ୍ଠା ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଓ ମୋତେ ଯାଇ ସେବକୁ ଆଣିବାକୁ ହେଲା । ବେଶ କିଛି ସମୟ ବ୍ୟୟ ହୋଇଗଲା । ଏବୁ ସବେ ମୁଁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ କେତିବାକୁ କିଛି ସମୟ ପାଇଥିଲି । ନରେମର ମାସରେ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଫେସର ସାକ୍ଷାତକାରରେ ଯେଉଁ ବିଭ୍ରାନ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା ସେ ବିଷୟରେ ଝନସେଲରଙ୍କ ଟିରି ଉଚର ପାଇଁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଆଜି ସେ ଡ୍ରାଫ୍ଟିଏ ତାଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ପାଇଁ ପଠାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋତେ କହିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଆଉ ସେଥିପାଇଁ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହାନ୍ତି ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର ସଂପର୍କରେ ସେ ମୋତେ କିଛି ନିଜଆତୁ କହି ନଥିଲେ । ମୁଁ ଅଧିକ କାଳକ୍ଷେପ ନ କରି ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ଦେଖିବାକୁ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲି ।

ମୋତେ ପୁଣି ତା ୧୩/୧/୮୫ ତାରିଖରେ ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ ସଂପର୍କରେ ଶେଷଥର ପାଇଁ ବୁଝାବୁଝି କରିବାକୁ ବାଧହୋଇ କଲିକଟା ଯିବାକୁ ହେଲା । ଗଜାସାଗର

ମୋଳା ପାଇଁ କଲିକତାର ରାଷ୍ଟ୍ରାଘାଟ ଅସମ୍ବ ଭିତ ହୋଇଥିଥିଲା । ତଥାପି ଅରିପ୍ ରୋଡ୍ସ୍ଟ୍ରିଟ N.K. Gosain & Co ପ୍ରେସକୁ ଯାଇ ଦିନସାରା ବସିରହିଲି । ହଠାତ୍ ମୋ ଷମାଳ ଅପସେଚ ହୋଇଥିବା ଅନୁଭବ କଲି । ଦି' ପହଞ୍ଚର ଖାଦ୍ୟହିଁ ଏହାର କାରଣ ଥିଲା । ଉତ୍କଳଭବନକୁ ଫେରି ଦି' ପହଞ୍ଚରେ ଖାଇବା ସମ୍ବ ନଥିଲା । ତେଣୁ ବାହାରେ କୌଣସି ନିମ୍ନଧରଣର ହୋଟେଲରେ ଖାଇ ମୋର ଏ ଅବସ୍ଥା ହେଲା । ଅଜିତ୍ ତ ମୋତେ ସି ଅପ୍ କରିବାକୁ ଷେସନକୁ ଆସିନଥିଲା, ଏବେ ଚେଲିଫୋନ୍ ମଧ୍ୟ କରୁନଥିଲା । ତା'ର ଏପରି ଆଚରଣ ମୋତେ ବହୁବାର ବ୍ୟଥତ କଲେ ବି ସେ ଆବେଗହାନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏସବୁ ସାଧାରଣ କଥା ଭାବି ଉପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ଆଇ.ଏ.ଏସ୍ ମେନ୍ ପରାକ୍ଷା ଖାତା ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଯୁନିଭରସିଟିର P.G ପରାକ୍ଷା ଖାତାର Mark sheet ପଠାଇବା ଏକାତ ଜରୁରି ଥିଲେ ବି ମୁଁ ବର୍ଗମାନ 'ସାଂପ୍ରତିକ' କାମରେ କଲିକତାରେ । ନିଜକୁ ଖୁବି ଅପରାଧୀ ଲାଗୁଥିଲେ ବି ମୁଁ ଥାଏ ନିରୂପାୟ । ସାଂପ୍ରତିକ ବର୍ଗମାନ ମୋ ଉପରେ ସବାର ହେବାକୁ ବସିଛି । ମୁଁ ତାକୁ ମୋ ପିଠିରୁ କାତି ପାରିବା ସମ୍ବ ହେଉନାହିଁ । ଆସନ୍ତା କାଳି ଦିନସାରା ପ୍ରେସରେ ବସି କାମ କଲେ ହୁଏତ ସାଂପ୍ରତିକ କାମ ସରିବ । ମୁଁ ସେଯାଏ ରହିବାକୁ ବାଧ । ପୁଅ ଦେଖିବା ଏତେ ସହଜ କାମ ନୁହେଁ । ମୋ ଆଖି ମଧ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ସହଯୋଗ କରୁନାହିଁ । ଅଥର ମୁଁ ଜବତଦସ୍ତ ଆଖକୁ ବାଧ କରୁଛି । ସାଂପ୍ରତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢା ନ ହୋଇଥିଲେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତଭାବେ ମୋର ବା କ୍ଷତି କ'ଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ? କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଏ ଅଭିନବ ପରିକଳନା ତ ମୋର ମାନସ ସନ୍ତାନ । ସେଥିରେ ହୁଏତ ଅନ୍ୟମାନେ ନାମ କେବଳ ନେବେ; କିନ୍ତୁ ମୋତେହିଁ ସବୁବେଳେ ଖାଇବାକୁ ହେବ । ଅକୁତଙ୍ଗ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ କାହିଁକି ଏତେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୁଏ, ଅଥର ମୋର ପିଠିରେ ଚଢି ସେମାନେ ଆଗେର ଗଲାବେଳେ ମୋତେ ଗୋଡ଼ରେ ଆଡ଼େଇ ଦେଉଥିବା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ ।

ସାଂପ୍ରତିକ ପ୍ରିଣ୍ଟ ହୋଇ କଲିକତାରୁ ଆସିଗଲା । ବର୍ଗମାନ ସୂଚନା ଭବନରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଏହା ଉନ୍ନୋଚିତ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତି, ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ ଓ ଆବଶ୍ୟନ, ଗେଷ ନିର୍ବାଚଣ ଏସବୁ କାମ ମୋତେହିଁ କରିବାକୁ ହେବ । ଅବଶ୍ୟ ଅଜିତ୍ ବେଳେବେଳେ ମୋ ଅନୁରୋଧକୁମେ ତା' ଗାତିରେ ମୋତେ କେଉଁଠିକୁ କେଉଁଠିକୁ ଏସବୁ କାମ ପାଇଁ ନେଇଥିବ- ସବୁ କାମକୁ ଆମେ ଦୁଇଜଣର କେବଳ । ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କିବାମାତ୍ରେ ସେ ହୁଇଛି ଖୋଲିବେ । ଏଥିପାଇଁ ଅଜିତକୁହିଁ ତା' ନିଜସ୍ଵ ପାଣିରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ହେବ- କାରଣ ସେ କୋଷାଧକ । ମୁଁ ୧୯୮୩ ମସିହାରେ ବିଅର ଛୁଟ୍ଟିବି ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରତିଷ୍ଠା

କରିଥାଏ- ତେଣୁ ସେଥିପୁଣି ମୋର ଆଗ୍ରହ ନ ଥାଏ । ମୋର ଧାରଣା ଏସବୁ ଜିନିଷ ଜହର ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ ।

ତା ୧ ୯ / ୧/୮ ଗରେ ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ର ଲୋକାର୍ପଣ ଉପବ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହେଲା ସ୍ଥାନାୟ ସୂଚନା ଭବନରେ । ରାଜ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍ୟାନକ ଭାବରେ ଯୋଗଦେଇ ସାଂପ୍ରତିକ Vol-1 କୁ ଉନ୍ନୟନ କରିଥିଲେ । Prof C.D. Narasinghaia ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗଦେବାକୁ କର୍ଣ୍ଣାଟକରୁ ଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ମୋର ସଂପାଦକୀୟ ବିବରଣୀ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲି । ପ୍ରାୟ ୭୪ଜଣ ସାହିତ୍ୟକ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ବସନ୍ତବାବୁ ପୃଷ୍ଠାପାଷକ ଥିବାରୁ ବହୁ ସାହିତ୍ୟକ ଯୋଗଦେବାକୁ ଛାଇନଥିଲେ ବୋଲି ମୋତେ ପରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତଭାବେ କହିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଦାରତାର ପରିଚୟ ବହନ କରୁଥିଲା । ବସନ୍ତବାବୁ ସାହିତ୍ୟକ ନ ହୋଇପାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଉପାହ ଓ ଆଗ୍ରହକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବା କଥା । ଆମ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସରାପତି କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ ସରାପତିରୁ କରିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜାନକୀଚନ୍ଦ୍ର ପଞ୍ଜନାୟକ ତାଙ୍କ ବଢ଼ିବ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏକ ନୂଆ ଧାରା ସୃଷ୍ଟି କରିବ ବୋଲି କହି ସାଂପ୍ରତିକରେ କାଁ ଭାଁ ରହିଯାଇଥିବା ମୁଦ୍ରଣ ପ୍ରମାଦକୁ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ । ଏସବୁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ଖୁବ୍ ଏକ ସୁନ୍ଦର ସାରଦ୍ୱତ ପରିବେଶରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା । ମୋର ଦିତୀୟ କନ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ଏକଘଣ୍ଟା ଧରି ଓଡ଼ିଶା ନୃତ୍ୟ ପରିବେଶର କରିଥିଲା । ‘ନବରସ’ ସଂପର୍କରେ ଭ୍ୟାନ୍ତ୍ସିଟି ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସିତ ହୋଇଥିଲା । ତକୁର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ଓ ନାଟ୍ୟକାର ମନୋରଞ୍ଜନ ଦାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହି ଏ ଉପବକ୍ତୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ଏଇଠି ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ର ସରାପତି ଆସନ୍ତା ମାର୍ଜ ମାସରେ ଅନୁୟନ କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କୁ ନେଇ କନ୍ଦୁଡ଼ ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ଏକ ଦିପାକ୍ଷିକ ସମ୍ବିଳନୀ ପାଇଁ ସାଂପ୍ରତିକ ବାଜାଲୋର ଯାତ୍ରା କରିବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଜଣେ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଚିନ୍ତା ଭାଷାଭାଷା ରାଜ୍ୟକୁ ବର୍ଷକୁ ଥରେ ପଠେଇଲାବେଳେ ସାଂପ୍ରତିକ ପରି ଏକ ନୃତ୍ୟ ସାରଦ୍ୱତ ସଂଗଠନ ଯେ କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କୁ ନେଇ ତିନିଦିନ ପାଇଁ ବାଜାଲୋରରେ ସମ୍ବିଳନୀ ଓ ପାଠକ୍ର ଆୟୋଜନ କରିବ- ଏ ସମ୍ବାଦ ଅନେକଙ୍କୁ ବିଶ୍ଵିତ କରିଥିଲେ ବି ନିର୍ମିକମାନଙ୍କୁ ଦୋଷତ୍ତୁଟି ଦେଖାଇବାକୁ ଖୁବ୍ ଉପାହିତ କରିଥିଲା । ମାତ୍ର ତିନି ମାସର ଉଦ୍ୟମ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିଏ ଜନ୍ମ ନେଇ ଏତେ ବତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନେଉଥିବା ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ସଫେହ ଜାତ କରିଥିଲା । ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ କଳା ଚକା ଏଥୁପାଇଁ ବିନିଯୁକ୍ତ ହେଉଛି ବୋଲି କେହି କହି କହି ବୁଲୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସାଂପ୍ରତିକ Vol-1ର ବିକ୍ରୀଲାଗି

ଅର୍ଥ ଓ ବିଜ୍ଞାପନ ମିଶ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ ହାତରେ ବେଶ କିଛି ପାଣି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ସେମାନଙ୍କ ଭାବନାର ବାହାରେ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ କାଗଜ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବେ ଆମ ଉତ୍ୟମକୁ ସମାଲୋଚନା କରୁଥିଲାବେଳେ ମୋ ସହିତ କିଛି ସାହିତ୍ୟକଙ୍କର ଅୟଥା ଏଥ୍ଯପାଇଁ ଝଗତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ଯେଉଁମାନେ ବାଜାଲୋର ଟିପ୍ପରେ ଯାଇପାରିଲେ ନାହିଁ ସେମାନେ ଉତ୍କଷିପ୍ତ ହେବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ତାଙ୍କର ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷା କଲି ।

ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ସ୍ଥାପନ ହେଲା

ଆଗରୁ କହିଛି ପାରିବାରିକ କାରଣରୁ V.C. ବିମଳକିଶୋର ମିଶ୍ର କେତେ ମାସ ପାଇଁ ଛୁଟି ନେବାରୁ ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ଡିପିଆଇ ତକ୍କର ଘନଶ୍ୟାମ ସାମଳ କୁଳପତି ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ତୁଳାଇବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲେ । ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ର କୌଣସି ଅଧିବେଶନରେ ମୋ ବିବୁଦ୍ଧରେ କାମ କରୁଥିବା ଦୁଇଜଣ ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ସତ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସର (ସବ୍ରାଣ୍ତିର ପୋଷ) ପାଇଁ ହୋଇଥିବା ମନୋନୟନର ରିଜୋଲ୍ୟୁସନକୁ ବାତିଲ୍ କରି ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ବିଜ୍ଞାପିତ କରିବାକୁ ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ରରେ ପାସ କରାଇନେଲେ । ସେମାନେ ଭଲଭାବରେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ମାତ୍ର ନିନିର୍ମିମାସ ତଳେ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଫେସର ଜଣ୍ଠରଭିତ୍ତି ପ୍ୟାନେଲର ମିଆଦ ଏକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । ତଥାପି ତକ୍କର ସାମଳଙ୍କ ପରି ଜଣେ ଭଦ୍ର ଓ ଦୂର୍ବଳ କୁଳପତିଙ୍କ ଉପରେ ନିଜସ୍ବ ପ୍ରଭାବ ବିନ୍ଦୁର କରି ଏହା କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ସହିତ ସ୍ଵର୍ଗତ ଅଜୟ କୁମାର ଭୂଯାଁ (ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ସତ୍ୟ) ଏହି ପ୍ୟାନେଲ ବିଷୟରେ ବା ପରୋକ୍ଷରେ ମୋ ନିଯୁକ୍ତି ବିବୁଦ୍ଧରେ ଜଂରାଜୀ ଖରଗକାଗଜ Times of Indiaରେ କିଛି ପ୍ରତିକୂଳ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଇ ବିବୃତିଟିଏ ଛାପିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କୁଳପତି ବିମଳ କିଶୋର ମିଶ୍ର ଛୁଟିରୁ ଫେରି ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ତେଣି ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ନିଆୟାଇଥିବା ଅନ୍ୟାୟ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ବାତିଲ୍ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସବ୍ରାଣ୍ତିର ପ୍ରଫେସର ପାଇଁ ହୋଇଥିବା କମିଟିରେ ବିଷୟ ବିଶେଷଙ୍କ ଭାବେ ଶାନ୍ତିନିକେତନର ପ୍ରଫେସର ନରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମିଶ୍ର ଅନ୍ୟତମ ସତ୍ୟ ଥିଲେ । କମିଟିରେ ହୋଇଥିବା ନିଷ୍ପତ୍ତି ସଂପର୍କରେ ଜିଜ୍ଞାସା ଆକାରରେ ଜଣାଇଥିଲେ ଯେ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ବିଭାଗକୁ ଆଉ ଯଦି ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ଆସେ ତେବେ ଏଇ ପ୍ୟାନେଲରୁହଁ ତାହା ପୂରଣ କରାଯିବ । ତାଙ୍କର ଏ ଚିଠି କୁଳପତିଙ୍କ ହାତମୁଠାକୁ ଟାଣ କରିବା ସହିତ ସିଦ୍ଧିକେଟର ଅନ୍ୟାୟ-ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ review କରିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି

କରିଥିଲା । କୁଳପତି ଏହି ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପାଇଁ ମୋର ଶ୍ରମ ଓ ଅର୍ଥମନୀଙ୍କ ବାରମ୍ବାର ଚିଠିପଡ଼ୁ ସଂପର୍କରେ ସଚେତନ ଥିଲେ । ଏପରିକି ଚିପ୍ ମିନିଷ୍ଟର ଆର୍ଥିକ ନିଅଞ୍ଚ ଏକଳକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ହେବାକୁ ଥିବା ଆର୍ଥିକ ବୋଲି ବ୍ଲକ୍ଗ୍ରାଣ୍ଡରୁ ଭରଣା ହେବ ବୋଲି ଆଦେଶ ଦେଲା ପରେ ଆଉ ନିୟୁକ୍ତି ବିଲମ୍ବିତ ହେବାର କିଛି କାରଣ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଫେବୃଆରୀ ୧୯୮୮ ମସିହା ଆବ୍ୟ ଭାଗରେ ବିଧୁବନ୍ଧ ଭାବେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ୟାନେଲରୁ ପୂରଣ ହେବ ବୋଲି Notification ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ତଦନୁସାରେ ମାର୍ଜ ନା ତାରିଖ ଦିନ ମୁଁ ନିୟୁକ୍ତିପଡ଼ୁ ପାଇଲି ଓ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ମୋର Joining report ଦାଖଲ କଲି । ଦୀର୍ଘଦିନର ଅବସାଦ ଓ ସଂଗ୍ରାମର ଶୈଶ ହେଲା ।

ଏହାର ସପ୍ତାହକ ପୂର୍ବରୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଫେସର ଲକ୍ଷରଭିତରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ନିୟୁକ୍ତିପଡ଼ୁ ପାଇଥିଲି । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଛୁଟିରେ ଥାଏ । ନିୟୁକ୍ତିପଡ଼ୁଟି ଦେଖେଇ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଅଭିମାନରେ କହିଥିଲି ମୋତେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାରରେ ନିୟୁକ୍ତି ନ ଦେଇପାରିଲେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ । ମୋତେ କୁଳପତି ହସିହସି କହିଲେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ, ତୁମେ ଏତେ ବ୍ୟଷ୍ଟ ହେଲେ ତଳିବ । ଟିକିଏ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର । ବୋଧହୁଏ ଆଉ ବେଶି ବିଳମ୍ବ ହେବନି । ସେ ତାଙ୍କ କଥା ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ପୂର୍ବ ପ୍ୟାନେଲରୁ ନିୟୁକ୍ତି ଦିଆଯିବ ବୋଲି ପୁନଃ ବହୁମତରେ ଅନୁମୋଦନ କରାଇ ନେଇଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ମୋର ବିରୋଧାମାନେ ତଥାପି ନିରବ ନ ହୋଇ ଖବରକାଗଜରେ ଏଣୁତେଣୁ ଲେଖ୍ନ ବାତାବରଣଙ୍କୁ ଦୂଷିତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେମାନେ କୁଳପତିଙ୍କ ନିଷ୍ଠରି ଓ ମୋ ନିୟୁକ୍ତି ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇଥିଲେ । ସଂପାଦକଙ୍କୁ ପଡ଼ ଶିରୋନାମାରେ ଏକ ବିବୃତି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମୁଁ U.G.C. ର କୌଣସି ପରାମର୍ଶ କାମରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇ Times of India ର News Editorଙ୍କୁ ଦେଖା କରିଥିଲି ଓ ତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିବାଦ ପଡ଼ ଲେଖ୍ନ ଦେଇଥିଲି । ତାହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ପୂର୍ବତନ ସିଦ୍ଧିକେଟ ସତ୍ୟ ଦୁହଁ ବୋଧହୁଏ ମୋର ଏ ପ୍ରତିବାଦ ପରେ ନିଜ ଦାୟିତ୍ବର ସାମା ଓ ସରହଦ ପ୍ରତି ସଚେତନ ହୋଇ ନିରବ ରହିଲେ । କାରଣ ଥରେ join କରିବା ପରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିବାଦର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ନ ଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ଉକ୍ତର ଅସିତ କବି ଏଇ ସମୟରେ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ମୋ ରୁମରେ ମୋତେ ଏକାନ୍ତରେ ସାକ୍ଷାତ୍ କରି କହିଲେ ଯେ ସେ ଉକ୍ତର ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କୁ ନେଇ ପୁରାର ବାଲିଲୋକନାଥ ମନ୍ଦିର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କୌଣସି ତାନ୍ତିକଙ୍କ ଘରେ ସେ କିପରି

ପ୍ରଫେସର ହେବେ ସେଥିପାଇଁ ଗୋଟାଏ ପୂଜାର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ ଯାହା ପ୍ରତାବରେ ତକୁର ସାହୁ ମୋତେ ଅତିକୃତ କରି ପ୍ରଫେସର ହୋଇପାରିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଏବେ ତିନିଷ୍ଠର ମାସ ପରେ ମୋତେ ଏସବୁ କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ’ଣ ? ସେ ମୋତେ କହିଲେ, ଆପଣ ତ ସବୁବେଳେ ବେସାଲିସ । ମୋତେ ଖାତିର କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ବିନାଠ ଓ ବଶମଦ ବାସୁବାବୁକୁ ଯାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲି ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି କହିଲି, ମୁଁ ମୋ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ମନ୍ତ୍ରଚତ୍ର ଓ ପୂଜା ପାଠରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଆପଣ ଯାହା ଉଚିତ ମନେକଲେ ତା’ କଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର କିଛି ବିଦେଶ ନାହିଁ । ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଲେଖାଥିଲା ତା’ ହେଲା, ବାସୁବାବୁ ତ ସବୁବେଳେ ମୋ ଆଗେ ଆଗେ ସବୁ ପାଆନ୍ତି ଓ ମୁଁ ପଛେ ପଛେ ଥାଇ ପାଏ । ତାଙ୍କର ଏ ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ଶକ୍ତିରେ ବିଶ୍ୱାସ ଥାଇପାରେ । ନହେଲେ ବି ସେ ହିଁ ପ୍ରଥମ ଓ ମୁଁ ଦିତୀୟ ହୋଇଥାନ୍ତି । ରିତରବେଳେ ତାହାହିଁ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଉପର ବ୍ୟାଚ ଛାତ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ଚିକିଏ ଯାହା ମନ କଷ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସହିତ କେବେ ବି ମୋର ମନାଟର ହୋଇନି । ସେ ଆମ ତିପାର୍ଚମେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଆସେଇ । ତା’ ପରେ ମୋର ଏପରି ଏକ ରାଶି ଯେଉଁଠି ସବୁ ପ୍ରାସି ପାଇଁ ବହୁତ ବାଧାବିଷ୍ଟ ଉପୁଜେ । କିନ୍ତୁ ବିଳମ୍ବରେ ହେଲେ ବି ମୋ ପ୍ରାୟ ମୁଁ ପାଏ । ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପାଇଁ ଆପଣ ବି ଯଦି ଦରଖାସ୍ତ କରିଥାନ୍ତେ ଆପଣ ତା’ ପାଇଥାନ୍ତେ କି ନାହିଁ ନିଜେ ବିଷ୍ଣୁ କରନ୍ତୁ । ତେଣୁ ମୋ ପାଇଁ ଏତେ ବଡ଼ ସମ୍ମାନଜନକ ପଦବାଟିଏ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା । ମୋର ତେଣୁ ଆପଣ କ’ଣ କଲେ ନ କଲେ ସେଥିପାଇଁ ଏତେ ଟିକେ ବି ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ସେ ମାତ୍ରଖାଆ ପିଲାପରି ଧାରେ ଧାରେ ମୋ ପ୍ରକୋଷ୍ଟରୁ ସେବିନ ନିଷ୍ଠାତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଭାବିଲି ତକୁର କବିଙ୍କ ବିବେକ ତାଙ୍କ ବୋଧହୁଏ ଦଂଶନ କରିଛି । ସେଥିପାଇଁ ଉପରେ ପଡ଼ି ଏ ସବୁ କଥା କହିଦେଇଗଲେ । ଅଥବା ସେଇ ଅସିଦ କବି ତା. ୧/୩/୮୮ (ଶନିବାର) ସିଣ୍ଡିକେଟରେ ଏଜେଣ୍ଟରେ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ସଂପର୍କରେ ହଠାତ୍ ନିଜଆତ୍ମୁ ପୂର୍ବଗଠିତ ପ୍ୟାନେଲଗୁ ଏହାକୁ ପୂରଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉତ୍ସାହ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ନୂଆ ସିଣ୍ଡିକେଟକୁ ତକୁର ଶ୍ରୀ ପଞ୍ଜନାୟକ (ପ୍ରଫେସର, ଅର୍ଥନାଟି) ଓ ମୋର ବନ୍ଧୁ ରମେଶ ତ୍ୱର୍ତ୍ତ ପଞ୍ଜନାୟକ (ନୟାଗତ କଲେଜ ପ୍ରିନ୍ସିପିଅଲ୍) ଆସିଯାଇଥିଲେ । ସର୍ବସମ୍ମତିକୁମେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାସ ହୋଇଗଲା ଓ ମୋତେ ୧/୩/୮୮ ଗରେ (forth with) Join କରାଇବାକୁ ଭି.ସି. ଓ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଝହିଁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୂର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ଅନ୍ତେବର ମାସ ସିଲେକ୍ଟନ ବୋର୍ଡରେ ହୋଇଥିବା ରିଜୋଲ୍ୟୁସନ ହଠାତ୍ ସେବନରେ ମିଳୁନଥିଲା । ବହୁ ଖୋଜାଖୋଜି ପରେ

ରାତି ସାତେ ସାତଟାରେ ମିଳିଲା । ସେତେବେଳକୁ ନୋଟିପିକେସନ୍ ଜୟ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ । ଆସନ୍ତାକାଳି ଥିଲା ରବିବାର । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ କହିଲେ ଯେ ଆପଣଙ୍କ ଜୟନଂ ପହିଲା ତାରିଖରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । ପହିଲା ହେଉ ବା ତା ଗା/ଗା ହେଉ ମୋର ସେଥିରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନଥିଲା ।

ମୁଁ ଆଉ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯିବାର ଅବକାଶ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେଇକଥା ଲେଖୁ ତାଙ୍କ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେବାରୁ ସେଠା ପ୍ରାନେଇରେ ଦିତୀୟ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ମୋର ରାଜିବର୍ଷ ସିନିୟର ଡକ୍ଟର ଦାଶରଥ ଦାସ ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ କେତେ ଯେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲି ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଭାଷା ନାହିଁ । ସରକାରୀ କଲେଜରେ ସେ ଦିନ ପରି ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଜଣେ ଅବସର ନ ନେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ଯୋଗ୍ୟତା ଥିଲେ ବି ଆଉ ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ହେବା ସମ୍ବ ନ ଥିଲା । ଫଳରେ ଏ ବିଭାଗରେ ବହୁ ବିଷ୍ଣୁ ଓ ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ରିତର ଭାବେହିଁ ଅବସର ନେଉଥିଲେ । ସ୍କୁଲ୍.ସି.ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରମୋଗନ ସ୍ଥିମ୍ ୧୯୯୦ ଠାରୁ ଲାଗୁ ହେଲା ପରେ ସରକାରୀ କଲେଜରେ ଏହା ପ୍ରତଳିତ ହେବାକୁ ଅନେକ ବର୍ଷ ବିତି ଯାଇଥିଲା ।

ଗୋଦାବରାଶ ଜୟନ୍ତୀ ଶତବାର୍ଷକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ : ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଦାବରାଶ ଶତବାର୍ଷକ ସ୍ଵତି କମିଟିର ସାପତି ଶ୍ରୀ ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ର (ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ) ମୋତେ ତାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି ସହିତ ସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ପରିକ୍ରମା କରିବାକୁ କହିଥିଲେ । ଶତବାର୍ଷକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆଜିଠାରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ତାଣ/ମାରୁହିଁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓ ପ୍ରଥମେ ରେତେନ୍ସା କଲେଜରେ ଏହାର ଶୁଭ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଟାବେଲେ Establishments | sectionsକୁ ଯାଇ ମୋର ଜୟନଂ ଅର୍ତ୍ତରକୁ ବାହାର କରିବାକୁ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । Registrar ଏ ଅର୍ତ୍ତରକୁ ତାଏ/ମାରେ ଦସ୍ତଖତ କରିଥିଲେ ଓ ସେଇ ମର୍ମରେ ଭି.ସି.କ୍ଲୁ ମଧ୍ୟ ଦସ୍ତଖତ ଦେବା ପାଇଁ ନୋଟଚିଏ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କୁଳପତି ଏହାକୁ ତାଣ/ମାରେ ଦସ୍ତଖତ କରିଥିଲେ । ମୋତେ ଏ ସେବନରୁ ସେ ସେବନକୁ ଯାଇ ଅର୍ତ୍ତରଟିକୁ ଆଣିବାକୁ ବେଶ ଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ମୁଁ ମୋ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କପିଟି ଦେଖାଇ ସାତେ ଦଶଟାରେ ଜୟନ୍ କରି ପ୍ରଥମେ କୁଳପତି ଓ ପରେ ପରେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ସେମାନଙ୍କ ଆଶାର୍ବାଦ ଭିକ୍ଷା କରିଥିଲି । ଠିକ୍ ଭାବିମାସ ଛୁଟିରେ ରହିବା ପରେ ଆଜି ମୁଁ ପ୍ରଫେସର, ସତ୍ୟବାଦୀ ତେଯାର ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଲି । କିନ୍ତୁ କ୍ଲ୍ୟାସ୍ ନେଇ ପାଠ ପଢାଇବାକୁ ମୋ ପାଖରେ ସମୟ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ମୋ କାର ନେଇ ରେତେନ୍ସା କଲେଜ ଅଭିମୁଖେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ଗୋଦାବରାଶ ଶତବାର୍ଷକ

ଉପର ଆଜି ଶୁଭାରମ୍ଭ । ଅତିଥିମାନେ ଥିଲେ ସୁତିକମିଟିର ସଭାପତି ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ର, ‘ସମାଜ’ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ରାଧାନାଥ ରଥ, ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପୂର୍ବଚନ କୁଳପତି ତଃ୍. ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର, ଜଷ୍ଟିସ୍ ହରିହର ମହାପାତ୍ର । ଆଜି ଓଡ଼ିଶା ଆସେମିର ବଜେଟ୍ ସେସନ୍ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିବାରୁ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଆସିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲା । ଜଷ୍ଟିସ୍ ହରିହର ମହାପାତ୍ର ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାରେ ମୁଁ ଯୋଗ ଦେଇଥିବା କଥା ସଭାରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଶେଷରେ ଏହି ମହାନ୍ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାବେଳେ ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କୁ ମୋର କୃତଞ୍ଜତା ଜଣାଇଥିଲି । ପରେ ତକ୍ତର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କ ପ୍ରସାଦ କରି ଆଶାର୍ବାଦ ନେବାବେଳେ ସେ ମୋତେ କହିଲେ; ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ, ରାଧାନାଥବାବୁ ତୁମ ଉପରେ ଖୁବ୍ ରାଗିଛୁଟି କାରଣ ତୁମେ ସାଂପ୍ରତିକ ପରି ସାହିତ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ବସନ୍ତ ବିଶାଳଙ୍କୁ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଜାବେ ନେଇଛ । ମୁଁ ସାରଙ୍କୁ କହିଲି ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଯୋଗୁହଁ ଏତେବେଳେ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିଏ ଗଜାଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚେଇବା ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏଥପାଇଁ ବହୁ ଅର୍ଥ ଦରକାର । ବସନ୍ତବାବୁ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଭାବେ ଏଥପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛୁଟି ଓ ତାଙ୍କ ପ୍ରଭାବରୁ ବହୁତ କାମ ସୁରଖୁରୁରେ ହୋଇଯାଉଛି । ଆମେ ଆସନ୍ତା ମାସରେ ପ୍ରାୟ ୨୬ଜଣ ସାହିତ୍ୟକ ପ୍ରଥମ ଦ୍ୱିତୀୟିକ ସମ୍ମିଳନୀ ପାଇଁ ବାଜାଲୋର ଯିବୁ । ସେ ଏସବୁ ପାଇଁ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରରରେ ସବୁ କାମ କରୁଛୁଟି । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍ୟାନନ କରିବେ । ସେ କ’ଣ ଆମ କଥାରେ ବାଜାଲୋର ଯାଆନ୍ତେ ? ମୁଁ ରାଧାନାଥବାବୁଙ୍କୁ ପରେ ସୁରିଧା ଦେଖୁ ସବୁ କଥା ବୁଝାଇ ଦେଇପାରିବି ।

ତା’ ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ୪/୩/୮୭ରେ ଗୋଦାବରୀଶ ଶତବାର୍ଷିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଶୈଳବାଲା ମହିଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଜଷ୍ଟିସ୍ ହରିହର ମହାପାତ୍ର ତାଙ୍କ ବଢ଼ିବ୍ୟ ଶେଷ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବାବେଳେ ଆମେ ଜ୍ୟୋତି ନେଇ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଆୟୋଜନ କରିଥିବା ଗାତି ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଆସିବାକୁ ଦୁଇଯଣ୍ଡା ଡେରି ହୋଇଯାଇଥିଲା; ସେଥପାଇଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରାୟ ୪୮ ବେଳେ ଖ୍ରୀଏଷ କଲେଜରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ମନୋରମା ମହାପାତ୍ର ଶୈଳବାଲା ମହିଳା କଲେଜରେ ମୁଖ୍ୟ ବଢ଼ା ଥିଲାବେଳେ ତକ୍ତର ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ, ତକ୍ତର ଅସିତ କବି ଓ ମୁଁ ଖ୍ରୀଏଷ କଲେଜରେ ଯଥାକ୍ରମେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଓ ବଢ଼ା ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲୁ ।

ତା ୪/୩ରେ ଜ୍ୟୋତିକୁ ସ୍ଵାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ ମେମୋରିଆଲ କଲେଜ, ଜଗତସିଂହପୁରକୁ ନିଆୟାଇଥିଲା । ଶ୍ରୀ ଶାତନ୍ତ୍ର କୁମାର ଆରଣ୍ୟ ସେଠି ଅଧିକ ଥିଲେ । ମୁଁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଓ ତକ୍ତର ହରେକୁଷ ମଲିକ ଏମ.ପି. ମୁଖ୍ୟ ବଢ଼ା ଥିଲେ । ସଂଧ୍ୟାରେ

ତିର୍ଗୋଳସ୍ଥିତ ଆଦିକବି ଶାରଳା ଦାସ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ନିଆୟାଇଥିଲା । ସଂଧା ହୋଇଯିବା ଫଳରେ ଛାତ୍ରୀମାନେ ପ୍ରାୟ ନଥିଲେ । ଅଷ୍ଟଷ୍ଟଖ୍ୟକ ଛାତ୍ର ଓ କେତେକ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଗହଣରେ ବଢୁତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଂପାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଜ୍ୟୋତି ଏହି କଲେଜକୁ ନିଆୟାଉଥିବାବେଳେ ହଠାତ୍ ଦଳକାଏ ପବନରେ ନିର୍ଭିଗଳା । ମୁଁ ସରାରେ ଏହା ସଂପର୍କରେ କହିଥିଲି ମହାନ୍ ଆଦିକବିକ୍ଳ ଏହା ଆଉ ଜଣେ ଗଣକବିଜର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଆପନ ମାତ୍ର । ଆମେ ପରେ ପରେ ପୁଣି ଜ୍ୟୋତିକୁ ଜଳେଇ ରାତି ୯ ଟାରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଥିଲୁ । ଆମ ସହିତ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର (ସମାଜସେବୀ) ବରାବର ରହୁଥିଲେ ଓ ଖୁବ୍ ଓଜସ୍ଵିନୀ ଭାଷାରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ଆମେ ଭାତିରେ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ତଥା ସୃତି କମିଟିର ସଭାପତିଙ୍କୁ ରେଟି ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲୁ । ସେ ଆମ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କରି ମୋତେ କିଛିଦିନ ଶତବର୍ଷକ ଉସବ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସବେତନ ଛୁଟି ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । କୁଳପତିଙ୍କର ଅରାଜି ହେବାର କିଛି ନ ଥିଲା । କାରଣ ଏହା ଥିଲା ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ରଫେସରଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ଦାୟିତ୍ବ ମଧ୍ୟ ।

ତା ଗ୍ରାମ ଗରେ ଆମେ ଜ୍ୟୋତିକୁ ନେଇ ସାରଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ରାହାମାରେ ସାତେ ଗୋଟାଏ ବେଳେ ପ୍ରାୟ ଦେତ ଘଣ୍ଟା ବିଳମ୍ବରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ମୁଁ ଏ କଲେଜର ପ୍ରେସିଡେନ୍ଟ ଥିବାରୁ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ରମାନେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଉସାହିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ତମ ବାଜା ଓ ମହୁରାର ନହବତ ରିତରେ ଜ୍ୟୋତିକୁ କଟକ-ପାରାଦୀପ ରାତ୍ରାରୁ ପାଛୋଟି ନେଇଥିଲେ ଓ ଦି' ଧାତିରେ ପ୍ରଶେଷନ କରି ସହସ୍ରାଧିକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଝଲିଥିଲେ । ମୋ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ତକ୍କର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଓ ମୁଁ ମୁଖ୍ୟ ବକ୍ତାଭାବେ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଜୀବନୀ ଓ କୃତି ସଂପର୍କରେ ନାନାଦି ସ୍ମୃତିନା ଦେଇଥିଲୁ । ସେଇଠି ସେମାନେ ଆମ ପାଇଁ ଲାଞ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ତା'ପରେ ଜ୍ୟୋତି ସହିତ କୁଞ୍ଜଙ୍ଗ କଲେଜରେ ପ୍ରାୟ ୪ଟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ବିଷ୍ଣୁଚରଣ ବାହାଲିଆ ଓ ତାଙ୍କର ଶିକ୍ଷକମାନେ ଜ୍ୟୋତିକୁ ଗାତିରୁ ନେଇ ସରାମଞ୍ଚରେ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଖୁବ୍ ଭଲ ସରାଟିଏ ହୋଇଥିଲା ଓ ପିଲାମାନେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରବତାର ସହିତ ଆମମାନଙ୍କ ବକ୍ତ୍ବ୍ୟକୁ ଶୁଣୁଥିଲେ । ତା'ପରେ ସଂଧାବେଳକୁ ସାରଳା ମନ୍ଦିରରେ ପହଞ୍ଚ ଆଳଟି ହେଉଥିବା ଦେଖିଥିଲୁ । ମୁଁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାରରେ ଅଧିକ୍ଷିତ ହେବା ପରେ ଏହା ମାଆଙ୍କୁ ମୋର ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନ ଥିଲା । ମା'ଙ୍କ ରୂପ ଓ ଆଳଟିର ମହିମା ନେଇ ମୁଁ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲି । ମୁଖ୍ୟ ପୂଜକ ନିଜେ ମା'ଙ୍କ ଦେହରୁ ପୂଜାଟିଏ ଆଣି ମୋ ହାତରେ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ତ ଗତ ମାସରେ ମନ୍ଦିରକୁ ସାରଳାଦାସଙ୍କ ଜନ୍ମ ତିଥିରେ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୪୧

ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥ ଭାବେ ଆସିଥିଲି । ସେତେବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ମାଆକୁ ମୋର ମାନସିକ ଦୁଃଖ ବିଷୟରେ ଜଣାଇଥିଲି । ସବୁ କଥା ମାସକ ଭିତରେ ମାଆକ ଭାବରେ ସମାହିତ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ମା'ଙ୍କୁ ଦେଖୁଦେଖୁ ମୋ ଆଖରୁ ଦି'ଧାର ଲୁହ ଗଡ଼ିଆସିଥିଲା । ସେ ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେବୀ- ତା'ର ପିଲାମାନଙ୍କ ଦୁଃଖକୁ ମୋତନ କରିବା ମା'ର କାମ ।

ତା ୭/୩/୮୮ରେ ପୁଣି ଜ୍ୟୋତିକୁ ନେଇ ମୁଁ ଓ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର ମହାଶୟ କେହାପଡ଼ା, ପଣମୁଣ୍ଡାର କଲେଜକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଏଥର ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥ ଭାବେ ଆମ ସାଇରେ ଥିଲେ ଅଧାପକ ରବାହ୍ର କୁମାର ପ୍ରହରାଜ । ପଣମୁଣ୍ଡାର କଲେଜର ଶତାଧିକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଜ୍ୟୋତିକୁ ରାତ୍ରାରୁ ସାଗର କରିନେଇ କଲେଜ ହଲରେ ଅବସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ଦେବ କିଲୋମିଟର ରାତ୍ରା ବଜାର ଉପରେ ସ୍ନେଗାନ ଦେଇ ଛଳିଥିବା ପିଲାମାନେ ଖୁବ୍ ସୁହର ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ମନପ୍ରାଣରେ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହୀ ଥିବା ପରି ମନେହେଉଥିଲା ।

ତିନିଦିନ ବିଶ୍ଵାମ ମଧ୍ୟରେ ଶିରବାତ୍ରି ଅତିବାହିତ ହୋଇଗଲା । ତା ୧୦/୩ରେ ଗୋଦାବରୀଶ ଜ୍ୟୋତିକୁ ଯାଇପୂର ରୋଡ଼ସ୍ଟିଚ ବ୍ୟାସନଗର କଲେଜକୁ ନିଆଗଲା । ପ୍ରଫେସର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ବାସ ଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥ । ରାଜେନ୍ଦ୍ରୀ ବିଭାଗର ରିତର ଶ୍ରୀ ହରିହର ରଥ ଆମ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଭବ୍ୟ ସାଗରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଖୁବ୍ ବେଶୀ ନ ହେଲେ ବି ସଭାରେ ଦେବ ଶହ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଏହାପରେ ଆମେ ଯାଇପୂର ଟାଉନର ପୁରୀତନ ଏନ୍.ସି. କଲେଜକୁ ଜ୍ୟୋତି ନେଇ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ଅଧିକ ଥିଲେ ବିଶ୍ଵମୋହନ ମିଶ୍ର । ତାଙ୍କର ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଉସାହର ସାମା ନଥିଲା । ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସାର ମଧ୍ୟ ଏକଦା ଏଇ କଲେଜର ଅଧିକ ଥିଲେ । ତେଣୁ ମଣିକାଞ୍ଚନ ସଂଯୋଗ ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ଏଠି ପ୍ରାୟ ତିନିଶହ ଛାତ୍ର ଉପସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ ଆମେମାନେ ଉସାହିତ ହୋଇ ଚମକ୍ଷାର ଉଦ୍ବୋଧନ ଦେଇଥିଲୁ । ରାଜେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ଓ ଅଧିକ ବିଶ୍ଵମୋହନ ବାବୁଙ୍କ ଆନାଲିସିସ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚକୋଟାର ଥିଲା । ଆମେ ରାତି ୧୮ରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଫେରି ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ; ଖୁବ୍ କୁଣ୍ଡି ଲାଗୁଥିଲା । ଆସନ୍ତାକାଳି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ନ ଯାଇ ବିଭାଗରେ କ୍ଲ୍ୟୁସ ନେବି ଓ ଘରେ ବିଶ୍ଵାମ ନେବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି । ମୁଁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାଇରେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହେବା ପରେ କୌଣସି କ୍ଲ୍ୟୁସ ନେବାକୁ ସମୟ ପାଇନାହିଁ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ମନ ବି ଉଛ୍ଵନ୍ଦ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ପାଇଁ ଛୁଟି ଦେବାକୁ ସତାପତି ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଅନୁଗୋଧ କରି ଜଣାଇଲି । ମୁଁ ଜ୍ୟୋତି ସହିତ ବିଭିନ୍ନ କଲେଜକୁ ଯାଉଥିବାରୁ ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ କାମ କିଛି ବିଳମ୍ବିତ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ଆସନ୍ତା ମାସରେ ତିନିଦିନ ପାଇଁ ବାଜାଲୋରରେ ଦିଭାଷ୍ଟିକ ସେମିନାର

ହେବା କଥା । ଆମର ପୁସ୍ତକ ମୁଦ୍ରିତ ନ ହେଲେ ବି ଜେଗକୁ ପୁସ୍ତକ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବଣ୍ଣାଯିବ । ଏଥରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତ, ସ୍ଵାପତ୍ୟ ଓ କଳା ସଂପର୍କରେ ବିଶେଷ ବିବରଣୀ ରହିବ- ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ପୃଷ୍ଠାର ବହିଟିଏ । ଏ କିଛି ସହଜ କାମ ନ ଥିଲା । ପୁଣି କେଉଁମାନେ ଯିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ୨ୟ ଚିଠିରେ କିଛି ସୂଚନା ପଠାଯିବ । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରେଳ ଟିକେଟ କରାଯିବ । ଗଗନବାବୁ ଏସବୁ କାମ ବୁଝିବେ- କାରଣ ଏସବୁ କାମରେ ତାଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ଅଧିକ । କିନ୍ତୁ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଟାଙ୍ଗୁ କରାଯିବ, ଠିକ୍ ଅଛି କି ନାହିଁ ଯାଉ କରାଯିବ- ଏ କାମ ମୋର ଓ ଅଛିତର । ଆମକୁ ଉମାଶଙ୍କର ମିଶ୍ର ଓ ଶରତ କୁମାର ମହାନ୍ତି ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଆସି ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ଦେଖାହେବା ମାତ୍ରେ ବସନ୍ତବାବୁ ଓ ଗଗନବାବୁ ମୋତେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଷ୍ଟାର ପାଇଁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଥିଲେ । ଅନ୍ତି ତ ସବୁକଥାରେ ଉଦସାନ । ସେ ଜଣାଇଥିବା ପରି ମୋର ମନେ ହେଉନାହିଁ ।

ତା. ୧ ୨/୩/୮ ଗରେ ଜ୍ୟୋତି ସହିତ ଆଠଗତ, ବଡ଼ମ୍ବା ଓ ନରସିଂହପୁର କଲେଜ ଉପଲକ୍ଷେ ଆମେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ବାଗ୍ରୀ ହୃଦାନନ୍ଦ ରାୟଙ୍କୁ ନେଇ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ । ଆଠଗତ କଲେଜର ପ୍ରବେଶ ପଥରେ ଥବା ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତରେ ଆମେ ପୁଷ୍ଟମାଳ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲୁ । ପ୍ରାୟ ୪୦୦ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଥିଲେ । ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧ ଏକ ଘଣ୍ଟା ବ୍ୟାପୀ ବକ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓ ଗୋଦାବରୀଶଙ୍କୁ କେନ୍ତ୍ରକରି ସଂଗଠିତ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ସଂପର୍କ ଏତେ ଅନାବିଲ ଥିଲା ଯେ ଗୋଦାବରୀଶ ସବୁବେଳେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ‘ମୋର ପ୍ରାଣ ଦେବତା’ ବୋଲି ଆମ୍ବଜୀବନୀ ଓ କବିତାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ।

ବଡ଼ମ୍ବା କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଆତ୍ମ କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତୁତି ନ ଥିବାରୁ ଆମେ ଅଧିକ କାଳକ୍ଷେପ ନ କରି ନରସିଂହପୁର କଲେଜକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ତିରିରିଆଠାରେ ଗୋଟାଏ ସାଧାରଣ ହୋଟେଲରେ ଖାଇବାକୁ ବାଧ ହେଲୁ- କାରଣ ସେତେବେଳକୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନରୋଜନ ସମୟ ଅତିକ୍ରମ ହୋଇଥିଲା । ଯାହାହେଲେ ବି ନରସିଂହପୁର କଲେଜରେ ଜ୍ୟୋତି ପହଞ୍ଚିବାମାତ୍ରେ ଛାତ୍ର ଓ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖୁବ୍ ଉପାହର ବାତାବରଣ ଖେଳିଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ଖୁବ୍ ନିଷାର ସହିତ ଜ୍ୟୋତିକୁ ସ୍ଵାଗତ କରି ସଭାକଷରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଏଠି ହୃଦାନନ୍ଦବାବୁ ଖୁବ୍ ଉପସିତ ଆବେଗରେ ଖୁବ୍ ଉଜ୍ଜଳିତାର ବନ୍ଧୁବ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଆମକୁ ଆଉ ଶୁଆ ପରି ସେଇ ସେଇ କଥା ଦୋହରେଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଚେତନ୍ୟ ଓ ଅତିବତୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ସହିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓ ଗୋଦାବରୀଶଙ୍କ ସଂପର୍କକୁ ତୁଳନା କରି କିଛି କହିଥିଲି । ତାହା ମୁଖ୍ୟଅତିଥି ହୃଦାନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ଭାବମୁଗ୍ରୁ କରି ଦେଇଥିଲା । ସେ ରାତ୍ରାସାରା ମୋରି ବକ୍ତ୍ରବ୍ୟ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୫୩

ବିଷୟରେହିଁ ମୋତେ ପ୍ରଶଂସା କରିକରି ଆସୁଥିଲେ । ଆଜି ହୃଦାନନ୍ଦବାବୁ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି
କି କ'ଣ ଉତ୍ସ ଆଠଗତ ଓ ନରସିଂହପୁର କଲେଜରେ ମୋର ବନ୍ଧୁବ୍ୟ ଓ ଆନାଳିଷିସ୍
ଅପୂର୍ବ ମନେହେଉଥିଲା । ହୃଦାନନ୍ଦବାବୁ କେବେବି ମନକଥା ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ କୃପଣ
ନ ଥିଲେ ।

୧୩ ତାରିଖ ଦିନ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପରେ ପରେ ଆମେ ଓସମପି ଛକ ପାଖରେ ଥିବା
ଜାତୀୟ କବି ବୀରକିଶୋର ଦାସ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଜ୍ୟୋତି ସହିତ ପହଞ୍ଚଥିଲୁ । ମୋ
ସାଙ୍ଗରେ ଲିଙ୍ଗରାଜବାବୁ ଥିଲେ ଓ ଏଠାରେ ଶ୍ରୀ ହୃଦାନନ୍ଦ ରାୟ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିରାବେ
ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀମତୀ ରେଣ୍ଟା ମହାନ୍ତି ଓ ଅଧାପକ
ନବକିଶୋର ପୃଷ୍ଠି ମଧ୍ୟ ବନ୍ଧୁବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ।

ସଂଧାରେ ଆମର ପାରାଦ୍ୟପଠାରେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା । ମୁଖ୍ୟ
ଅତିଥିରାବେ ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ମୋ ସହିତ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ପାରାଦ୍ୟପ
କଲେଜ ଓ ମୌନାକ ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦ ଉତ୍ସବର ସମବାୟରେ ସେମାନଙ୍କ ରିକ୍ରେସନ
କ୍ଲ୍ବ, ସଭାକଷରେ ଗୋଦାବରୀଶ ଶତବର୍ଷୀକୀ ଉତ୍ସବ ସଭା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା ।
ବହୁ ଅଧାପକ ଓ ସହରର ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଏ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ମୁଁ ଓ ମୁଖ୍ୟ
ଅତିଥି କହିବା ପରେ ଆଉ କେହି କେହି ସ୍ମୃତିରଣ କରିଥିଲେ । ମୌନାକ ସାହିତ୍ୟ
ସଂସଦ ତରଫରୁ ଗୋଦାବରୀଶଙ୍କ ‘କାଜିଜାଇ’ ଉପରେ ଏକ ନୃତ୍ୟନାଟକର ଆସର
ଥିଲା । ତାହା ଖୁବ୍ କରୁଣ ହୋଇଥିଲା । ଆମେ ସରକାରୀ ସର୍କିରଣ ହାଉସରେ ରାତ୍ରିଯାପନ
କରିଥିଲୁ ଓ ମୌନାକ ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦ ତରଫରୁ ଆତିଥେୟତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା ।
ପୋର୍ଟର୍ଟ୍ରକ୍ଷର ଚେଯାଇମ୍ୟାନ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ମିଶ୍ର, ଡକ୍ଟର ପବିତ୍ର ଅଧ୍ୟକାରୀ, ରବିସ୍ଵାର୍ଣ୍ଣ
ଓ କଲେଜ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କ ମିଳିତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଭରପୁର ହଲରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଖୁବ୍
ଉପାଦେୟ ହୋଇଉଠିଥିଲା । କଲେଜ ତରଫରୁ ଛୋଟିଆ ପୁଣ୍ଡିକାଟିଏ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ
ହୋଇଥିଲା ।

‘ସାଂପ୍ରତିକ’ର ଓଡ଼ିଆ-କନ୍ନଡ଼ ସମ୍ମିଳନୀ

ଏଇ କେତେଦିନ ଧରି ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ର ଦିପାକ୍ଷିକ ସାହିତ୍ୟ ଆଲୋଚନା ସଭା
ପାଇଁ ମୁଁ ଖୁବ୍ ବ୍ୟପ୍ତ ରହିବା ଫଳରେ ଗୋଦାବରୀଶ ଜ୍ୟୋତି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଧୂମେଇ
ଗଲା । ମୁଁ ସଭାପତି ଗାନ୍ଧାରିବାବୁଙ୍କୁ ଭେଟି ଏଥ୍ୟାଇଁ ତାଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ପାଇଥିଲି ।
ଆମେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ସାହିତ୍ୟକ ଏପ୍ରିଲ ୧୪ ତାରିଖରେ ବାଜାଲୋର ଯାତ୍ରା
ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ଆମ ଟିମରେ ଥିଲେ- ମହାପାତ୍ର ନାଲମଣି ସାହୁ, ପ୍ରଫେସର ଯତୀନ୍ଦ୍ରମୋହନ

ମହାତ୍ମି, ନାଟ୍ୟକାର ମନୋରଞ୍ଜନ ଦାସ, ସଭାପତି କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ, ତକ୍ତର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ମହାତ୍ମି, ତକ୍ତର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରା, ଶ୍ରୀ ଉମାଶକ୍ର ମିଶ୍ର, ତକ୍ତର ହରିହର ରଥ, ତକ୍ତର ସୌଭାଗ୍ୟ କୁମାର ମିଶ୍ର, ତକ୍ତର ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀ, ମନୋରମା ବିଶ୍ୱାଳ, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନାୟକ, ତକ୍ତର ବସନ୍ତ କୁମାର ପଣ୍ଡା, ହୃଷ୍ଟୀକେଶ ମଲିଙ୍କ, ଶ୍ରୀ ଶରତ କୁମାର ମହାତ୍ମି, ମୁଁ ଓ ଅଜିତ୍ ମୋହନ ମୁଖାର୍ଜୀ ତଥା ଗଗନ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାରଣ ପାଇଁ ଅଧ୍ୟାପକ ଶାନ୍ତନୁ କୁମାର ଆଖ୍ୟାୟ ଶେଷ ମୁହଁର୍ଗରେ ଆସିପାରି ନଥିଲେ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ କହିଥିଲେ, “ସାଂପ୍ରତିକ ସହିତ ମୋର ନାତି ଯୋଗ ମିଳିବ ନାହିଁ ।” ଏବେ ଏବେ କେଜାଣି କାହିଁକି ସବୁ ସାହିତ୍ୟକ ଉଦ୍ୟମରୁ ସେ ଦୂରେଇ ରହୁଛନ୍ତି । ସମ୍ବରତଃ ‘ସମାଦ’ ଖବର କାଗଜ ଆମ ଉଦ୍ୟମକୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁନଥିବାରୁ ସେ ନିଜକୁ ଦୂରେଇ ରଖୁଛନ୍ତି- କାରଣ ସେ ସଂପାଦନା ବୋର୍ଡରେ ଅଛନ୍ତି । ସାଂପ୍ରତିକର ଏଇ ବାଜାଲୋର ଯାତ୍ରା ଓଡ଼ିଶାରେ ଖୁବ୍ ହଜରତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଯାଇ ନ ପାରିଲେ ସେମାନେ ସ୍ଵତଃ ମୋର ବିରୋଧୀ ହୋଇଥିଲେ ଓ ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋବେ ବିରୋଧ କଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଗଢ଼ିଇଥିବା ସାହିତ୍ୟ ସଂସ୍କାରାନ୍ତେ ଏପରି ଏକ ସନ୍ନିଲନୀ ଆମୋମାନେ କରାଇପାରିବୁ ବୋଲି ଆବୋ ଚରସା କରୁନଥିଲେ ।

ବାଜାଲୋର ଷେସନରେ ଆମମାନଙ୍କୁ ଭବ୍ୟ ସମର୍ପନା ମିଳିଥିଲା । ସେଠାର ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ଆସିଥିଲେ ଓ ଆମମାନଙ୍କୁ M.L.A. hostelକୁ ନେଇଯାଇଥିଲେ । କେତେଜଣକ ପାଇଁ ସରକାରୀ ପରିଷକିତ କୁମାର କୃପାର ଅତିଥି ଭବନରେ ମଧ୍ୟ ରହିବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହୋଇଥିଲା । ଆମଙ୍କୁ ନେବାକୁ ଛ’ /ସାତୋଟି କାର ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା । ବିଧାନସଭା ଭବନ ପାଖାପାଖ M.L.A. ହଷ୍ଟଲ ଆସେମ୍ଭୁ ଛଲୁ ନଥିବାବେଳେ ପ୍ରାୟ ପାକା ପଢ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଆମେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଡେଲିଗେର ରହିଲୁ । ଅପରାହ୍ନ ୪ଟାବେଳେ ‘ୟୁବନିକା’ ରାଜ୍ୟ ଯୁବ କେନ୍ଦ୍ର ଛଳରେ ଉଦ୍ୟାଚନ ଉପବ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୱର ଫୁଲ ଓ ପ୍ରାୟ ତିନିଶହ କନ୍ତୁ ପାହିତ୍ୟକଙ୍କ ସମାବୋହରେ ଉଦ୍ୟାଚନ ଉପବ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣାଚକ ସଂସ୍କତ ମହୀ ଶ୍ରୀ ଜୀବରାଜ ଆଲଭା, ଶ୍ରୀ ଶିରରାମ କରହୁ, ଆମର ସଭାପତି କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ, ପୃଷ୍ଠାପୋଷକ ବସନ୍ତ କୁମାର ବିଶ୍ୱାଳ ଓ ସଂପାଦକ ଭାବେ ମୁଁ ମଞ୍ଚ ଆରୋହଣ କରିଥିଲୁ । ଏ ସନ୍ନିଲନୀର ଉଦେଶ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ର ସଭାପତି କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ ବେଶ ସଷ୍ଟ ଭାଷାରେ ବୁଝାଇ କହିଥିଲେ । ଉଦ୍ୟାଚନ ଉପବ ପରେ କବିତା ପାଠୋସବ କାର୍ଯ୍ୟକୁମ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଆମର ଟିମରେ ଥିବା

ଗୁରିପାଞ୍ଜଣ କବି ସେମାନଙ୍କ କବିତା ଓ ତା'ର ଜଂରାଜୀ ଅନୁବାଦ ପଡ଼ି ଶୁଣାଇଥିଲେ । ତେବେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ କନ୍ଦୁତ କବି ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ଭାଷାରେ କବିତା ଆବୃତି କରୁଥିବାରୁ ସେସବୁ ବୁଝିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଅଛି କେତେଜଣ ଜଂରାଜୀ ତ୍ରାନ୍ତଲେସନ ଶୁଣାଇଥିଲେ । କବିତା ପାଠୋସବ ପରେ ପରେ କବିତା ସଂପର୍କରେ ସୂଚନାମାଳ ଆଲୋଚନାରେ ଡକ୍ଟର ଘୋରାଗ୍ୟ କୁମାର ମିଶ୍ର, ଯତୀନ୍ଦ୍ରମୋହନ ମହାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ବଢ଼ିବ୍ୟ ରଖିଥିଲେ । ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀ ମଧ୍ୟ ଛୋଟ ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ପାଠ କରିଥିଲେ । ଆମେ ଖୁବ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଇଥିଲୁ ଓ ଆମର ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ସମସ୍ତ ବଢ଼ିବ୍ୟକୁ ଗୋଟିଏ ଚାଇପ୍ କରା ବହି ଆକାରରେ ସେଠାରେ ଆବଶ୍ୟନ କରିଥିଲୁ ।

ତା ୧୭/୪ ରୁ ତା ୧୯/୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସର୍ବମୋଟ ଯେଉଁ ପାଆଏଟି ସେସନ୍ତରେ ଓଡ଼ିଆ ଓ କନ୍ଦୁତ ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା ସେଥିରେ କବିତା ସଂପର୍କରେ ଭିତି ପ୍ରବନ୍ଧ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଡକ୍ଟର ହରିହର ରଥ ଓ ଶ୍ରୀ ଯତୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ମହାନ୍ତି । ଏଥିରେ ଡେଲିଗେଟ୍ ଭାବେ ଆମ ତରଫରୁ ଡକ୍ଟର ଘୋରାଗ୍ୟ କୁମାର ମିଶ୍ର, ଡକ୍ଟର ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀ, ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନାୟକ, ଶ୍ରୀ ହୃଷାକେଶ ମଲ୍ଲିକ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ମନୋରମା ବିଶ୍ୱାଳ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେହିପରି ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗତ ଉପରେ ମୁଁ ଭିତି ପ୍ରବନ୍ଧ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲି । କିଶୋରୀ ବାବୁ, ମହାପାତ୍ର ନାଳମଣି ସାହୁ, ଉମାଶକ୍ତ ମିଶ୍ର ଓ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରା ସେମାନଙ୍କ ନିଜନିଜର ଲେଖା ସଂପର୍କରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣୀ ପାଠ କରିଥିଲେ । ସେହିପରି ଉପନ୍ୟାସ ବିଭାଗ ଆଲୋଚନାରେ ଭିତିପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲେ ଡକ୍ଟର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ମହାନ୍ତି ଓ ତଃ ବସନ୍ତ କୁମାର ପଣ୍ଡା । ଡକ୍ଟର ପ୍ରତିଭା ରାୟ ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ସଂପର୍କରେ ଧାରଣା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ନାଟକ ବିଭାଗରେ ପ୍ରଫେସର ଯତୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ମହାନ୍ତି ଭିତି ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିବା ସହିତ ମନୋରଞ୍ଜନ ଦାସ ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ । ଜେ.ପି. ଦାସ ସମ୍ବନ୍ଧତଃ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ସିଧା ଆସିବାର ଥିଲେ ବି ଶେଷ ମୁହଁର୍ଗରେ ଆସିପାରି ନଥିଲେ । ତେବେ କନ୍ଦୁତ ତରଫରୁ ବିଖ୍ୟାତ ନାଟ୍ୟକାର ଗିରାଶ କନ୍ଦୁତ ଓ ଶିବରାମ କରନ୍ତୁ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ଜଂରାଜୀରେ ତାଙ୍କ ନାଟକ ସଂପର୍କରେ ଆମକୁ ବେଶ କିଛି ଧାରଣା ଦେଇଥିଲେ । ରାତିରେ ଯକ୍ଷଗାନ ନୃତ୍ୟନାଟ୍ୟ ପରିବେଶିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ଖୁବ୍ ଉପଭୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଦୃଢ଼ୀୟ ଦିନ ଉଦ୍‌ୟାପନ ଉସବରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଆମର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜାନକୀବନ୍ଦୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ବାଙ୍ଗାଲୋଚନରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ସେ ଆଗରିକ ଭାବେ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ କି ନାହିଁ ଜାଣେନା ତେବେ ନାନାଦି କାରଣରୁ ବସନ୍ତ ବିଶ୍ୱାଳକୁ ଅସମ୍ଭୁତ କରିବାକୁ ଝହୁଁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଓଡ଼ିଶାରୁ ଯାଇଥିବା

ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ସମ୍ମାନ ବଜେଇ ଦେଇଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣଚକ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶୁଭ ଅସୁମ୍ବ ଥାର ନର୍ଷଂହୋମରେ ଚିକିତ୍ସିତ ହେଉଥିବାରୁ କର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗଦେବା ସମ୍ବ ନ ଥିଲା । ତେବେ ଏଇ ସମ୍ମିଳନୀର ଉଦ୍ୟାପନ ଉପବରେ ସେ ରାଜ୍ୟର ବନ୍ଦୁ ମାନ୍ୟଶ୍ରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ବନ୍ଦୁ ସତ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଆମ ତରଫରୁ ଆସେମିର ଏକ ପ୍ରଶନ୍ତ ହଳରେ ତିନିରର ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ଏଥରେ ପ୍ରାୟ ତିନିଶହ ବ୍ୟକ୍ତି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଆମକୁ ତା' ପରଦିନ ସକାଳେ ସେମାନଙ୍କ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ଓ କନ୍ଦତ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀକୁ ବୁଲାଇ ନିଆ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ସରକାର ବନ୍ଦୁ ପରିମାଣରେ ବାର୍ଷିକ ଗ୍ରାଣ୍ଡ ଦେଉଥିବାରୁ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ହଳରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର ଅନ୍ୟୁନ ପରିଶ ଖଣ୍ଡ ବହି ପ୍ରତ୍ୟେକ ହଜାର ପରିମାଣରେ ଥାକଥାକ ହୋଇ ରଖାଯାଇଥିଲା । ଆମେ ତାଙ୍କ ସଭାପତି H.B. Jwalaniahଙ୍କୁ ଚେଟିଥିଲୁ ଓ ସେ ତାଙ୍କ ଏକାଡେମୀ ଲାଇବ୍ରେରୀ ଓ ପ୍ରକାଶନ ହଲ୍ ବୁଲେଇ ଦେଖେଇଥିଲେ । ବାଜାଲୋରରୁ ସମସ୍ତେ A.C.-II tierରେ ଡେଟିଶା ଫେରି ଆସିଥିଲେ । ମୋର କିମ୍ବି ଅପରିହାୟ୍ କାମ ଥିବାରୁ ମୁଁ ଓ ଅଜିତ୍ ଫ୍ଲ୍ଲାଇଟ୍‌ରେ ଫେରିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲୁ । ଯାହାହେଉ ଆମର ସ୍ଵପ୍ନ ସାର୍ଥକ ହୋଇଥିବାରୁ ଆମେ ଦୁଇବନ୍ଦୁ ଶୁଭ ଆନନ୍ଦିତ ଥିଲୁ । ଦର୍ଶିଣ ଭାରତର ସବୁ ଜାଗାରେ ପଢ଼ିବା ଓ କନ୍ଦତ ପଢ଼ିବାରେ ଏ ସମ୍ବାଦ ବନ୍ଦୁ ପଟ୍ଟୋ ସହିତ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଆମର ପ୍ରସ୍ତୁତି, ପୁସ୍ତକ ଆକାରରେ ବଞ୍ଚିବ୍ୟ ପରିବେଶଙ୍କୁ ସେମାନେ ଶୁଭ ତାରିଖ କରିଥିଲେ; କାରଣ ସେମାନେ କୌଣସି ଲିଖିତ ବା ଟାଇପ୍ କରା ପୁସ୍ତକ ଆମକୁ ଦେଇନଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଆମର ସମସ୍ତ ତେଲିଗେଟ୍‌କୁ ଜାଗାରେ ପ୍ରକାଶିତ ଗୁଡ଼ାଏ ମୂଳ୍ୟବାନ ପୁସ୍ତକର ସେଟ୍ ଉପହାର ସରୂପ ଦେଇଥିଲେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଅନୁଭବ କଲୁ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତାରିତ ବା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ଶ୍ରାୟେ ବିଶ୍ୱାଳ ତାଙ୍କ ଭାବମୂର୍ତ୍ତ ଫେରିପାଇଛନ୍ତି । ଏତେ ସାହିତ୍ୟକ ତାଙ୍କୁ ସମର୍ପତ କରିଥିବାରୁ ସେ ଶୁଭ ଭଲ୍ଲୁସିତ ଥିଲେ । ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସଂପର୍କ ନଥିଲା, ଅଥବା ସାରଳା ସାହିତ୍ୟ ସମିତି, କଟକର ସେ ସଭାପତି ଭାବେ ମନୋନୀତ ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଓ ଏମ.ପି. ଜନ୍ମିତ୍ ରଜନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଲାଭ ପଣ୍ଡରେ କଟକରେ ଏତେ ବଡ଼ ସୌଧଟାଏ ନିର୍ମିତ ହୋଇପାରିଲା । ତେବେ ସଂପାଦକ ଜାଂ ପ୍ରଭାକର ସ୍ବାର୍ଗକୁ ଅବଦାନ ଓ ଅପ୍ରତିହତ ଉଦ୍ୟମ ଏଥୁପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ନିଷ୍ଠୟ ଥିଲା ।

ମୁଁ କିନ୍ତୁ 'ସାଂପ୍ରତିକ' ପାଇଁ ଏତେ ସମୟ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲି । କାରଣ ମୋ ନିଜର କିମ୍ବି ମୌଳିକ ଲେଖା ଓ ସମାଜୋଚନା ଓ ଭ୍ରେମାନିକ ପଢ଼ିବା 'ରଷ୍ଟାହାର'

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୪୭

ପ୍ରକାଶନ ଏଥିପାଇଁ ବେଶ ବାଧାପ୍ରାୟ ହେଉଥିଲା । ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ତ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ପଦବୀ ନଥିଲା, ଥିଲା ଏକ ମହାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ । ଏଥିପାଇଁ ସେମିନାର ଆୟୋଜନ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନ, ଗବେଷଣା ପରିଷଳନା କରିବା ଜରୁରି ଥିଲା । ତେଣୁ ବସତବାବୁ ମୋ’ଠାରୁ ଯେତେ ସମୟ ଓ ଶ୍ରମ ଆଶା କରୁଥିଲେ ମୁଁ ତା’ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲି । ତଥାପି ସାଂପ୍ରତିକ ତରଫରୁ ସମସ୍ତାନୀୟଙ୍କ ଭାବେ ‘ସାଂପ୍ରତିକ ପୁସ୍ତକ ସମାଜୀ’ ନାମରେ ୧୯୮୪ ଓ ୧୯୮୭ରେ ଦୁଇଟି ମୂଲ୍ୟବାନ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଡକ୍ଟର ଦାଶରଥ ଦାସ ଏ ଦୁଇଟି ପୁସ୍ତକର ସଂପାଦନା ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିଥିଲେ ବି ମୋର ଦାୟିତ୍ୱ ବହୁତ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ର ଦିତୀୟ ଦିପାକ୍ଷିକ ସନ୍ଧିକଳନୀ ବିଳମ୍ବିତ ହୋଇଥିଲା । ଯଥାସମୟରେ ସେ ବିଷୟରେ କହିବି ।

ମୁଁ ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ କାମରେ ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିବାରୁ ଗୋଦାବରୀଶ ଜ୍ୟୋତିଯାତ୍ରାକୁ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ପୁରିତ ରଖାଯାଇଥିଲା । ନିଜେ ସଭାପତି ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ର ତାଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ କେଉଁଠିକୁ ଯାଇପାରୁ ନଥିଲେ । ସେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଲଦି ଦେଇ ନିରବ ରହୁଥିଲେ । ମେ’ ତାଁ ରିଖରେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗୋଟିଏ ଛାତ୍ରୀ ଆକ୍ରିତେଷ୍ଟରେ ସାମାନ୍ୟ ଆହୁତ ହେବାରୁ ଛାତ୍ରମାନେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଦେଲେ । କୁଳପତି ମୋତେ ତାଙ୍କ ପଠାଇଲେ ଓ କିଛି ସହକର୍ମୀଙ୍କ ସହିତ ଯାଇ ସମସ୍ୟାକୁ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଆମେ ଯେତେ ବୁଝାବୁଝି କଲେ ବି ପିଲାମାନେ ବୁଝିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନଥିଲେ । ଶେଷକୁ ପ୍ରାୟ ଶହେଜଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଅଫିସ ଘେରାଉ କରି କୁଳପତି ଓ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କ ଲପ୍ତପା ମଧ୍ୟ ଦାବି କଲେ । ତା’ ପରଦିନ ସକାଳେ ସେମାନେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ରାଜରାଷ୍ଟ୍ରାକୁ ଯାଇ ରାତ୍ରାରୋକ କଲେ ଓ ନାରାବାଜି ଜାରି ରଖିଲେ । ଏ ପରିସିତରେ କୁଳପତି ବିମଳ କିଶୋର ମିଶ୍ର ଲପ୍ତପା ଦେଇଦେଲେ ଓ ସିନିଆର ପ୍ରଫେସର ଡକ୍ଟର ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୁମାର ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇ ରଖିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପନ୍ଥୀଙ୍କ ବିନିତିଥିବା ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ସେ ବିବ୍ରତ ଥିଲାବେଳେ ଏ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଳାଜବାକୁ ତାଙ୍କର ଆଉ ଧୌର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା ।

ଗୋଦାବରୀଶ ଶତବାର୍ଷକ କମିଟି : ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଜ୍ୟୋତିଯାତ୍ରା ପ୍ରାୟ ମାସକରୁ ଅଧିକ କାଳ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସଭାପତି ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ବାସଭବନରେ ଏଥିପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ମିଟିଂଟିଏ ଡକା ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସଭାରେ ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ମହାପାତ୍ର ମୋତେ କେନେରାଲ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଭାବେ ଶତବାର୍ଷକ କମିଟିର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବାକୁ ହଠାତ୍ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମୁଁ କହିଲି ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଉଗ୍ରୋତି ସହିତ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନର

ସଂପାଦକଭାବେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଛି ଯେ ଏଥୁପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣରେ ଆଦୋ ସମୟ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ । ତେବେ ଜ୍ୟୋତି ସହିତ ଯାତ୍ରା କରିବା ମୋର ନୈତିକ ଦୟିତ । ତାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ପାଳି ଆସିଛି ମଧ୍ୟ । ଶ୍ରୀସୁତ୍ର ମହାପାତ୍ର ସେହି ସଭାରେ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଦାବରାଶ ଶତବାର୍ଷକ ଉସ୍ତବ ପାଇଁ ବମ୍ବେ, କଳିକତା ଓ ବିଲ୍ଲୀ ଯିବାକୁ ହେବ । ରାଜ୍ୟ ବାହାରେ ଶତାବୀ କାର୍ଯ୍ୟକୁମ କିଛି ପରିମାଣରେ ହେବା ଉଚିତ । ସେଠି ଥିବା ବହୁ ଓଡ଼ିଆ ଏଥୁରେ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଚେଳିଫୋନ୍ କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିଥିଲି ଏଥୁପାଇଁ ମୋର ଆଦୋ ସମୟ ନାହିଁ ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ ରାଜି ହେଲି ।

ଉଚ୍ଚଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ହରତାଳ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ଜଣେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଫେସରଙ୍କୁ କୁଳପତି ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଉଚ୍ଛ୍ଵନ୍ଥିଲେ । ଆମେ ଅଧାପକମାନେ ଏପରି ଅମର୍ଯ୍ୟଦାଜନକ ଆଚରଣ ପାଇଁ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରୁନଥିଲୁ । ଏହା ଶିକ୍ଷକ ସମାଜ ପାଇଁ ମର୍ଯ୍ୟଦାର ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା । ଯାହାହେଉ ଟଙ୍କ କପରେ ଝତ ପରି ସେମାନଙ୍କ ଆଯୋଜନ ନିର୍ଭିଗଳା ଓ ତକ୍ରତ ମହାପାତ୍ର ବିଧ୍ୱବନଭାବେ କୁଳପତି ଦୟିତ ତୁଳାରଙ୍ଗେ । ସେଇ କର୍ମଚାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପରେ ଆଉ କିଛି ବିସ୍ମୟାଦ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ନାହିଁ ।

ସାଂପ୍ରତିକର ସମ୍ବଲତାରେ ଅଜିତ ଓ ମୁଁ ଏତେ ଉଲ୍ଲେଖିତ ହୋଇଯାଇଥିଲୁ ଯେ “ଆ ବଳଦ ମତେ ବିଷ” ନ୍ୟାୟରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଏହାର ଏକ ଶାଖା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ବସନ୍ତବାବୁ ଦେଇଥିବା ଗାଡ଼ିରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ । ଏପରି କିଛି ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥିଲାବେଳେ ଆମ ମନଙ୍କୁ କାହିଁକି ଏ ଭାବନା ଆସିଲା ତା’ର ଉପରେ ମୁଁ ଖୋଜି ପାଉନଥିଲି । ତଥାପି ସମ୍ବଲପୁର ସର୍କର୍ ହାଉସରେ ରହି ମୋହେର କଲେଜର ଓ ସହରର କିଛି ବନ୍ଦୁଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଜଣାଇଥିଲୁ । ବୁଲ୍ଲା ଦେଇ ହୀରାକୁଦ ଡ୍ୟାମ ଦେଖାଦେଖୁ କରି ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅତିଥି ଭବନରେ ରାତିରେ ରହିଲୁ । ଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ବନ୍ଦୁମାନେ ସାଂପ୍ରତିକର ଶାଖା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଆଦିକନ୍ଦବାବୁ ତାଙ୍କ ସତ୍ୟ ଛନ୍ଦା ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦେଇଦେଲେ । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ହୀରାକୁଦ ବନ୍ଦ ଉପରକୁ ବୁଲିବାକୁ ଯାଇ ନେହେବୁ ମିନାର ଉପରକୁ ଚଢି ହୁଦ ପରି ଏକ ବିଷ୍ଟୀର୍ଣ୍ଣ ଜଳାଧାରକୁ ଦେଖୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗିଲା । ଅଥବା ଏଥୁପାଇଁ କେତେ ଗାଁ ଓ ବନ୍ତି ଉଛୁଦ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବାସହୀନମାନେ ଗାଁ ଗଞ୍ଚା ଛାତି ପିମ୍ପୁତି ଧାର ପରି କୁଆଡ଼େ କୁଆଡ଼େ ଛାଲିଗଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ରହିଛି । ସାଂପ୍ରତିକର ଏଇ ଶାଖା ଖୋଲିବା ବ୍ୟାପାର ପ୍ରତି ବହୁ ବରିଷ୍ଟ ବନ୍ଦୁ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାରୁ ସେଥରେ ଆଉ ଆମେ ଆଗେଇବାକୁ ଉଚ୍ଛ୍ଵନ୍ଥି ନଥିଲୁ ।

ଗୋଦାବରୀଶ ଜ୍ୟୋତି ଯାତ୍ରା : ମେ' ମାସ ୨୦ ଡାରିଖରେ ପୁନଶ୍ଚ ଜ୍ୟୋତି
ସହ ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ହେଲା । ଏଥର ଆମର ଯାତ୍ରା ଥିଲା କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାକୁ । ମୋ
ସହିତ ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର ("ସମାଜ"ର ପ୍ରତିନିଧି) ଓ ମୋର ଏକମାତ୍ର ଶ୍ୟାଳକ
ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ଶତପଥୀ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ଏକବା ଜେକେ ପେପର ମିଲ୍ (ରାୟଗଡ଼ା)ରେ
ଘରିରି କରୁଥିଲେ । ଆମେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଠିକ୍ ଆଠ ଘଣ୍ଟା ଯାତ୍ରା ପରେ ଜେକେ
ପେପର ମିଲରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ସମୟ ଥିଲା ଅପରାହ୍ନ ଘଷଣା । ଏହି କାଗଜକଳର
କେତେଜଣ ଅନୁରାଗୀ କର୍ମଚାରୀ ଜ୍ୟୋତିକୁ ଖୁବ୍ ଆତମରରେ ପ୍ରଶେଷନରେ ନେଇ
ସଭାକଷ୍ଟରେ ଅବସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ମୋର ସ୍ୱାଧାନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଶଶ୍ଵର ଚକ୍ରଧର
ଶତପଥୀଙ୍କୁ ମଞ୍ଚ ଆରୋହଣ ପାଇଁ ନିମନ୍ତଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏଠି ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତବାବୁ
କର୍ମଚାରୀ ଥିବାରୁ ସବୁ କାମ ସହଜରେ ହୋଇପାରିଥିଲା । ରାୟଗଡ଼ାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ
ମିଟିଂ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା ଏଇ ସଂଧା ସମୟରେ । ଆମେ କିନ୍ତୁ ରାତି ୯ ଟାରେ
ସେଠି ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଦଶ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଶତବାର୍ଷିକ କୁପନ୍ ଛପା
ଯାଇଥିଲା । ଲୋକମାନେ ଗୋଦାବରୀଶଙ୍କ ଛବି ଥିବା ଏଇ କୁପନ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ମନରେ
କିଣି ନେଉଥିଲେ । ଉଭୟ ମିଲ୍ ଓ ରାୟଗଡ଼ା କଲେଜରେ ପ୍ରାୟ ଦେତଶହ କୁପନ୍ ବିକ୍ରି
ହୋଇଯାଇଥିଲା । ରାତିରେ ଆମେ ଜେକେ ପେପର ମିଲ୍ ଗେଷହାଉସରେ ରହିଥିଲୁ ଓ
ଆମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଭବ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା ।

ତା' ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ତା ୨୧/୪/୮ ତାରେ ଆମେ ସକାଳ ସାତେ ଆଠଟାରେ
ସବୁ କାମ ସାରି କୋରାପୁଟ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ । ରାତ୍ରା ପାହାତ ପର୍ବତମୟ ଥିଲା ଓ
ମନେହେଉଥିଲା ଏ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରକୃତିର ସୁରମ୍ୟ ଉପବନ ପରି । ପାଗ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଥିଲା ।
ଖରାର ତାପ ଆଦୌ ଜଣା ପଡ଼ୁନଥିଲା । କୋରାପୁଟର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ଶ୍ରୀ ନୃସିଂହ ବ୍ରହ୍ମ
ଓ ପ୍ରାୟ ଚିରିଶ ଜଣା ବ୍ୟକ୍ତି କୋରାପୁଟର ଉପକଣ୍ଠରେ ଜ୍ୟୋତିକୁ ସାଗତ କରିବା ପାଇଁ
ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଶଙ୍ଖ ଓ ବେଗୁଳ ଧୂନି ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ଜ୍ୟୋତି ସହିତ ଘଲି ଘଲି
ଯାଇଥିଲେ । ଆମେ ପ୍ରଥମେ ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟ ଅତିଥିଭବନରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଇଥିଲୁ ।
ସେଇଠାରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ସଭା ଏହି ଅତିଥି ଭବନ
ପାଖାପାଖ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ସଭା ଆରମ୍ଭ ହେବାବେଳକୁ
ପାଖାପାଖ ପାଞ୍ଚଟା । କୋରାପୁଟ କଲେଜ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ତଃ ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର
ଦାଶ, ଡି.ଏ.ରି. କଲେଜ, କୋରାପୁଟ ସଭାପତିତ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଥିଲି ମୁଖ୍ୟ ବଜ୍ରା ।
ଆମ ଶତବାର୍ଷିକ କମିଟିର ଉପସଭାପତି ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ
ଯୋଗଦେଲେ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରାୟମ୍ ଭାଷଣ ଦେଇ ଜ୍ୟୋତିକୁ ସାଗତ
କରିଥିଲେ ଓ ଅଧିକ ଘୃତ ତାଳି ଦୀପ ପ୍ରକୃଳନ କରିଥିଲେ ।

ଆମେ ବୋଧହୁଏ ସତା ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ନବନିର୍ମିତ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ପାହାଡ଼ ଶର୍ଷରେ ସୁନ୍ଦର ସ୍ନାପଚ୍ୟ କୌଣସିରେ ନିର୍ମିତ ଛୋଟ ହେଲେ ବି ଏ ମନ୍ଦିର ପରିବ୍ରାଜକର ଦୃଷ୍ଟି ନିଶ୍ଚଯ ଆକର୍ଷଣ କରିବ । ଏହା ପରେ ଆମେ ଜୟପୁର ଉପଳକ୍ଷେ ଯାଉନ୍ତା କରିଥିଲୁ । କୋରାପୁଟରୁ ଜୟପୁର ପ୍ରକୃତିର ବିପୁଳ ସୌନ୍ଦର୍ୟରେ ଭରା । କିନ୍ତୁ ଆମେ ସେ ଦୃଶ୍ୟକୁ ଉପବୋଗ କରିପାରି ନଥିଲୁ ଯେହେତୁ ରାତି ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଜୟପୁର କଲେଜ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ରେଟି କିଛି କୁପନ୍ ବିକ୍ରି ପାଇଁ ଦେଇ ଆସିଥିଲୁ । ଏ ସବୁ ସହିତ ମୋର କୌଣସି ସଂପର୍କ ନଥିଲା । ଉପସରାପତି ସେସବୁର ହିସାବ ରଖୁଥିଲେ । ଆମେ ବୋଧହୁଏ ସେଇ ରାତିରେ ଜେ.କେ ପେପର ମିଲ ଅତିଥିରବନକୁ ଫେରି ଆସି ବିଶ୍ଵାମୀ ନେଇଥିଲୁ ।

୨୭ ତାରିଖ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଜେ.କେ ପୁର ଛାତିବାକୁ ହେଲା । ଆମ ସହିତ ମୋ ଶାଶ୍ଵତ ମଧ୍ୟ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲେ । ମୁଁ ଆଶା କରୁଥିଲି ତାଙ୍କ ପୁଅ କିଛି ଜଳଶ୍ଵାସ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଆମକୁ ବାଟରେ ଭୋଜନ ପାଇଁ ଦେବେ । କାରଣ ଏ ଦୀଘ୍ୟ ରାତ୍ରାରେ ଖାଇବା ପାଇଁ ଭଲ ହୋଇଲେଟିଏ ନ ଥାଏ; ତାବାମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅତି ଶୋଚନୀୟ । ଏ ରାତ୍ରାରେ ଖାଇବା ଅପେକ୍ଷା ପିଇବାକୁ ବେଶି ମିଳେ ବୋଲି ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି । ଆମେ ପ୍ରାୟ ଏଗାରଟ୍ୟ/ବାରଟ୍ୟ ବେଳକୁ କ୍ଷୁଧାରେ ଆତୁର ହୋଇପଡ଼ିଥିଲୁ । ବ୍ରେଡ୍ ଦି' ଦି' ଖଣ୍ଡ ଯେ ଗେଷ ହାଉସରେ ଖାଇ ଆସିଥିଲୁ । କେତେବେଳୁ ପେଟରେ ହଜିଯାଇଥିଲା, ଆମେ ତୁଳୁପୁରଠାରେହଁ ଶାକାହାରୀ ଭୋଜନ ପାଇଲୁ । ବାଲୁଗୋଟିଏ ପାଇଁ ହେଲାବେଳକୁ ରାତ୍ରାରେ ଖୁବ୍ ହତ ଉଠେଇ ଆସିଲା, କଳାକଳା ବଢ଼ଦରେ ଆକାଶ ଆହୁନ୍ ହୋଇଗଲା; ବାଦଳ ଫଟା ଘଡ଼ିଯାଇରେ ଆମେ ଗାତି ଭିତରେ ଥାଇ ବି ଡରି ଯାଉଥିଲୁ । ଘଡ଼ିଯାଇ ଗାତି ଉପରେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ତ ? କିନ୍ତୁ କିଛି ସମୟ ପରେ ପାଗ ବଦଳିଗଲା, ତା' ସହିତ ମନର ଭ୍ରାତି ମଧ୍ୟ । ବାଟରେ ୦୧୬ ଦୁଇଠା ଗଛ ତାଳ ଭାଙ୍ଗି ରାତ୍ରା ଅବରୋଧ କରିଥିଲା । ସେସବୁ ସ୍ନାନୀୟ ଲୋକମାନେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସଫା କରିଦେଇଥିଲେ ଜାଳ ପାଇଁ ।

ଉଛଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମାଦି : ଇକନମିକ୍ସରେ ତକ୍ତର ଜ୍ଞାନଚନ୍ଦ୍ର କରଙ୍କ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରାୟରେ ଅସ୍ମୟ ହୋଇ ସେଇ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ତକ୍ତର ଶିରାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ପତ୍ରନାୟକ କୌଣସି ସମାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରତିବାଦ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ପ୍ରତିବାଦରେ ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର ଓ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗରେ ପ୍ରଫେସର ହୋଇଥିବା ତକ୍ତର ଶାରଦା ରଥକ ସିଲେକ୍ଜନ ବିଧୁପନ୍ଥର ନୁହେଁ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଝହୁଥିଲେ ଯେ ଏ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସବୁ ସିଲେକ୍ଜନ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

ତୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ରାତିରେ ଝଳିଛି । ତେବେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ସ୍ଥାପନ ହେଲାବେଳେ ଓ ତିନି ଧରିମାସ ତଳେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ପାଇଁ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଫେସର ପ୍ୟାନେଲରୁ ଦିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନିଆୟବ ବୋଲି ସିଷିକେରେ ସିରାତରେ ସେ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଥିଲେ । ଅଥବା ମାସ କେଇଟା ନ ପୂରୁଣ୍ଣ ନିଜେ ଆଶାଭୂତ ହୋଇଥିବା ବିଷର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ତୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଜନ୍ମିବା କେବଳ ପାଗଲାମି ଛଡା ଆଉ କ’ଣ ହୋଇପାରେ ? ତେଣୁ ଯୁନିଭରସିଟିର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଏହି ସମାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ‘ସମାଦ’ ଦୈନିକରେ ପ୍ରତିବାଦ ଦେଇ କୌଣସି ଆଇନ ବହିର୍ଭୂତ କାର୍ଯ୍ୟ କାହା ପାଇଁ ହୋଇନାହିଁ ଓ ସବୁକିଛି ସିଲେକ୍ଟନ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ କରାଯାଇଛି ବୋଲି ଲେଖିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ଦୁଇମାସ ତଳେ ‘ସମାଦ’କୁ ସେ ଦେଇଥିବା ପ୍ରତିବାଦଟି ଆଜି ତା ୧ ୭/୭ରିଖରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ପୁନଃ ଯେଉଁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ନାମରେ ଏ ପ୍ରତିବାଦଟି ବାହାରିଲା ସେ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ବଦଳି ଯାଇଥିଲେ ଓ ନୂଆ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଭୋକାଲ ଥିବାରୁ ଓ ସଂଘୀୟ (PUUTA) କାମରେ ସକ୍ରିୟ ଥିବାରୁ ଅନେକ ଅବାହୁତ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋ ସହିତ ଶତ୍ରୁତା କରୁଥିଲେ । ପୁନଃ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର ଏକ ବିଶେଷାଙ୍କରେ ମୁଁ ଆଧୁନିକ କବିତା ଉପରେ ଏକ ଦୀର୍ଘ ସମାକ୍ଷା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ନାମ ମୋ ଆଲୋଚନା ପରିସରକୁ ଆସି ନଥିଲା ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋ ସହିତ ଶତ୍ରୁତା କରୁଥିଲେ । ‘ଜୟାହାର’ ପଢ଼ିକାରେ ଯାହା ଲେଖା ଉନ୍ନତମାନର ନୁହେଁ ବୋଲି ଉପେକ୍ଷିତ ହେଲା, ସେ ମଧ୍ୟ ଶତ୍ରୁତା କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ତ ଆଉ A to Z ସମସ୍ତଙ୍କ ନାମ ସମାଲୋଚନାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ‘କୋଣାର୍କ’ ପଢ଼ିକାର ସଂପାଦକ ମୋ ଲେଖାକୁ ଏତିର କରିପାରିଥାନ୍ତେ । ସେ ତା’ ନ କରି ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଛାପି ଦେଇଥିଲେ । ସେ କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟିଏ କୈପିୟତ ଦେଲେ ଯେ “Those articles lack in proper perspective, not impartial.” ସେମିତି ଦେଖିଲେ ଜଣେ ସମାଲୋଚକ ଯାହା ଲେଖେ ତାହା କେବେବି କବିତ୍ତିଏ ବିଷୟରେ ଶେଷ କଥା ନୁହେଁ । ସଂପାଦକ ନିଜେ ଛାପିଥିବା ଲେଖାକୁ defend ନ କରି ଦୋଷ ଦେବା ସାଧୁତାର ପରିଚୟ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

‘ସମାଦ’ରେ ପୂର୍ବତନ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ପ୍ରତିବାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ପରେ ପିଟିଆଇର ଗୋଟିଏ ନ୍ୟୁକ୍ଲିପାଇ ପୁନଃ ବିବାଦ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲା । ଏ ସମାଦଟି ଆମେ ତିନିଜଣ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ସଂପର୍କୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଥିଲା । ଯନ୍ତେ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଡଃ ଶିରାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କାରୁ ତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବିରୋଧୀ ଲେଖା ଉପରେ ସଷ୍ଟାକରଣ ମାରିଥିଲେ । ସେ ଜକନମିକ୍ରରେ ତାଙ୍କ ବ୍ୟତାତ ଆଉ କେହି ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ହୋଇ ଆସନ୍ତୁ, ଆବୋ ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ଗ୍ରହଣ କରୁନଥିଲେ । ସେ କହୁଥିଲେ ଯେ

ଡକ୍ଟର କରକ Industrial Economics ଉପରେ କୌଣସି ଦକ୍ଷତା ନାହିଁ । ଅଥବା ଡକ୍ଟର କର ନାବାର୍ତ୍ତର ଗୋଟିଏ ସମ୍ବାନ୍ଧନକ ପଦବୀ ଛାତି ଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପ୍ରଫେସର ହେବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ । ନିଜେ ସିର୍ବିକେଟର ସତ୍ୟ ହୋଇ ସିର୍ବିକେଟ ନିଷ୍ଠାରି ବିରୁଦ୍ଧରେ କହିବା ବା ସମାଦପତ୍ରରେ ବିସମାଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ତାଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱାନତାର ପରିଚୟ ମାତ୍ର ଦେଉଥିଲା । ମୁଁ ଖୁବ୍ କତା ଭାଷାରେ ଡକ୍ଟର ପଢନାୟକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲେଖି ପାରିଥା'ନି । କିନ୍ତୁ ମୋର ପନ୍ଥୀ ମୋତେ ସେଥିରୁ ନିକୁର କରିଥିଲେ; କାରଣ ଆମର ଝିଅ ସେଇ ବିଭାଗରେ ଏମ.୧. ଶ୍ରେଣୀରେ ଅଧ୍ୟନ କରୁଥିଲା ।

ତା ୨୭/୨ରେ Times of Indiaରେ ଉଚ୍ଚଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏହି ତିନିଜଣ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ନିୟୁକ୍ତି ବିଷୟରେ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ବିବଦ୍ଧମାନ ସମାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏହି କାଗଜର ସଂପାଦକଙ୍କୁ କେହି ଭୁଲ ତଥ୍ୟ ଦେଇଥିବା ମନେହେଲା । ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ସଂପର୍କରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ବର୍ଷକ ତଳେ ହୋଇଥିବା ପ୍ୟାନେଲରୁ ଏ ପୋଷରେ ନିୟୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସମାଦବାତା ଜାଣି ନଥିଲେ ଯେ ମାତ୍ର ଘରିମାସ ତଳେ ହୋଇଥିବା ପ୍ୟାନେଲରୁ ନିୟୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଛି ଅର୍ଥାତ୍ ତା ୨୭/୧୦/୮୮ ରେ ପ୍ୟାନେଲ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା, ସିର୍ବିକେଟ ତା ୧୯/୧୯ ରେ ଅନୁମୋଦନ କରି ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଓ ଦୁଇଥିର ଏକାଡେମିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ନାମାଦି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବସି ନ ପାରିବାରୁ ତା ୪୪/୮୮ ରେ Post Facto ପୋଷକ ଅନୁମୋଦନ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଦେବମଣି ଶୁଷ୍ଠା, ପ୍ରତିନିଧିକୁ ଫୋନ୍ କରି ଏବରୁ ବିଷୟ ଜଣାଇବା ପରେ ସେ ସମାଦଟି ପ୍ରମାଦପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ମାନିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତିବରତ ଜଣେ ସାମାଦିକ ତଥ୍ୟକୁ ପରାକ୍ଷା ନ କରି କାହା କଥାରେ ଭୁଲ ସମାଦ ପରିବେଶଣ କରିବା ଆଶା କରାଯାଉ ନଥିଲା । ସେ ମୋ’ଠାରୁ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ଵର ଶୁଣି ହତବତେଜ ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ସଂପାଦକଙ୍କୁ ଭେଟି ଏବରୁ କଥା କହିବି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଧମକ ଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ରାତିରେ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ସଂପର୍କରେ ଗୋଟିଏ ବିଶଦ ତଥ୍ୟମୂଳକ ଦୀର୍ଘ ଲେଖା ଲେଖିଦେଲି । ତା ୨୭/୨ ସକାଳେ କୁଳପତି ମୋତେ ତାଙ୍କ ରୂପକୁ ତାଙ୍କ ତାଙ୍କ ନ୍ୟୂଜି ସଂପର୍କରେ ଦାର୍ଘ୍ୟସମୟ ଧରି ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ସେ ଟିକେ ବ୍ୟକ୍ତିବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇପଡ଼ିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ । ସେ ଭାବୁଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ବଦନାମ କରିବାକୁ ଏପରି ସବୁ ସମାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଉଚ୍ଚଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କୁଳପତି କେବଳ ଭୁଲ କାମଗୁଡ଼ିଏ କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବୁଝେଇବା ପରେ ତାଙ୍କର ସବୁ କଥା ହୃଦବୋଧ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଏ ସମାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋତେ ଲେଖି ଅନ୍ୟ କାହା ନାମରେ ଛପାଇବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଏପରି ପରାମର୍ଶରେ ରାଜି

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୧୨୩

ହୋଇନଥିଲି । ମୁଁ ତାକୁ କହିଥିଲି ମୁଁ ମୋରି ନାମରେହିଁ ଲେଖୁ ଛପାଇବି । ମୁଁ କାଳି ରାତିରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିବାଦ ଲେଖିଥିଲି ତାକୁ ଠିକତାକ୍ କରି ଗୋଟିଏ କପି ‘ସମାଜ’କୁ ଓ ଆରଟି ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’କୁ ଦେବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ରହିଲି ।

ମୁଁ ନିଜେ ଲେଖାଟିକୁ ନେଇ ‘ସମାଜ’ ସଂପାଦକ ତକୁର ରାଧାନାଥ ରଥକୁ ଦେଖାଇରି ଓ ପଡ଼ି ଶୁଣାଇ ଦେଇଥିଲି । ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କପି ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତ ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କ ହାତରେ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲି । ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ରେ ପ୍ରତିବାଦଟି ଯଥା ସମୟରେ ବାହାରିଥିଲେ ବି ‘ସମାଜ’ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାକୁ ବିଳମ୍ବିତ ହେଉଥିଲା । ପରେ ଜଣିଲି ମନୋରମା ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ହାତରେ ଲେଖାଟି ପଡ଼ିଛି ଓ ସେ ଜାଣି ତାକୁ ଛାଡ଼ୁନାହାନ୍ତି । ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ରେ ଆଗ ଛାପା ଯାଇଥିବାରୁ ସମ୍ବରତଃ ଆଉ ‘ସମାଜ’ରେ ପ୍ରକାଶ ମଧ୍ୟ ନ ପାଇପାରେ । ମୋର ଏଥ୍ଯାଇଁ ଆଉ ବ୍ୟପ୍ତ ହେବାର କିଛି ନଥିଲା । ମୁଁ ଏଥ୍ଯାଇଁ ଆଉ ଉଦ୍ୟମ କରିବାକୁ ଘର୍ହନଥିଲି ।

ପେନିକୁ ନେଇ ଦିଲ୍ଲୀ ଯୁନିଭରସିଟି ଯାତ୍ରା : ମୋର ୨ୟ କନ୍ୟା ମଧ୍ୟବ୍ରତା (ପେନି) ଦିଲ୍ଲୀ ସ୍କୁଲ ଅପ୍ରିଲକେନିମିକ୍ୟୁରେ ପି.ଜି. କରିବାକୁ ରହୁଥିଲା । ସେ ଅନ୍ୟରେ ପାଷ ଡିରିଜନ୍ ପାଇଥିଲା । ଆମେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପତାଇବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ନେଇ ତା.୪/୭/୮ ରେ ନୀଳାଚଳ ଏକପ୍ରେସରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲି । ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ଷେସନକୁ ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଗାମାଧବ ମିଶ୍ର (D.G. CISF) ଆମ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗାତି ପଠାଇଥିଲେ । ସେ ଗାତି ଆମକୁ ନେଇ ଓଡ଼ିଶା ଭବନରେ ଛାଡ଼ିବା କଥା । କେତେ ଘଣ୍ଟା ବିଳମ୍ବରେ ଟ୍ରେନ୍ ତା’ ପରଦିନ ରାତି ୯/୩୦ ରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲା । ଏକଦା କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ବିଶିଷ୍ଟ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ଜଗନ୍ନାଥର ରାମ ତାଷ୍/୭ ରେ ମରିଯିବାରୁ ତା’ ପରଦିନ ଜାତୀୟ ଛୁଟି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା । ଆମେ ବାପ ଝିଅ ଦୁହେଁ ତାଷ୍/୭ ରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯୁନିଭରସିଟିକୁ ଘଣକ୍ୟପୁରୀରୁ ବସିଯୋଗେ ଯାଇ ଦେଖିଲୁ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ ଜାତୀୟ ଛୁଟି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ତେଣୁ ଆମର କିଛି କାମ ହୋଇପାରି ନଥିଲେ ବି କେବଳ ପେନିକୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ସହିତ ପରିଚିତ କରିବା ପାଇଁ କ୍ୟାମ୍ସରେ ଗୁଡ଼ାଏ ବୁଲାବୁଲି କରିଥିଲି । ଆମେ ତକୁର ତକ୍ରିଧର ଦାଶକଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ତାଙ୍କ ଝିଆରୀ ପାଖୁ ଲେଖୁ ନେଇଥିଲୁ । ପେନି ହଷ୍ଟେଲରେ ସିର ପାଇବା ଯାଏ ତାକୁ ପେଇଙ୍ଗ ଗେଷ ଭାବେ ନିଜ ରୁମରେ ଆଡ଼କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ତକୁର ଦାଶ ଲେଖିଥିଲେ । ଦୀପା ପୂରା ନାହିଁ କରି ନ ଥିଲେ ବି ଗୋଟାଏ ମାସ ରଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲା । ଆଜି ଦିଲ୍ଲୀରେ ଅସହ୍ୟ ତାତି ଆମେ ଏଣେତେଣେ ବୁଲାବୁଲି କରି ରାତିରେ ଉଛଳ ଭବନକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲୁ । କଥକ କେନ୍ଦ୍ର ତାଇରେକୁର ଜାବନ ପାଣିଙ୍କ ପାଖୁ ଚେଲିଫୋନ୍ କରିଥିଲି । ସେ ସୁବିଧା ଥିଲେ କଥକ କେନ୍ଦ୍ର ବୁଲିଯିବାକୁ ଆମକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ତା' ୭ରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯୁନିଭରସିଟିରେ ପେନିର ନାମ ପଞ୍ଜିକୃତ ହୋଇଥିଲା ଓ ସ୍କୁଲ ଅପ୍ ଲକୋନମିକ୍ୟୁରେ ଆଡମିସନ୍ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେଠାରୁ ମିରଦା ହଷ୍ଟେଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ବାଟ ଛଳିବାରେ ମୋର କିଛି ଅସୁବିଧା ନଥିଲେ ବି ପେନି ପାରୁନଥିଲା । ସେଠାରୁ ଅଧ୍ୟାପକ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଘରଯାଏ ମଧ୍ୟ ଛଳିବାକୁ ହେଲା । ସଂଥାରେ ଓଡ଼ିଶା ଭବନ ଫେରି ଆସିଥିଲୁ । ଏତେ ଶ୍ରମ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ଭବନ ମନେହେଉଥିଲା ରାଜ୍ୟର ଅତିଥିଭବନ ନୁହେଁ ବରଂ ନିଜ ଘର ପରି । ଏ.ସି. ଭୁମରେ ବିଶ୍ୱାମ ନେଇ ଶ୍ରମ ଅପନୋଦନ କରିବା ଖୁବ୍ ଆରାମଦାୟକ ଥିଲା । ତା' ୮ରେ ମୁଁ ଏକା ଏକା ଦିଲ୍ଲୀ ଯୁନିଭରସିଟି ଗଲି ଓ ପେନି ଓଡ଼ିଶା ଭବନରେ ରହି ଏଷ୍ଟାନ୍ସ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପଢାପଡ଼ି କଲା । ମୁଁ ମୋର ବନ୍ଦୁ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ମନମୋହନ ମହାତ୍ମିକୁ ଦେଖାକରି ପେନି ପାଇଁ କିଛି ରହିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋ ଆଗରେ P.G. Women's hostel provost ମିଷ୍ଟେସ୍ ଅନିମା ସେନଙ୍କୁ ଫୋନ କରି ଚରଦ ଦିନ ପାଇଁ ରଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ବଡ଼ିଆ ଲେନି ଏମ.୧. (ଲକୋନମିକ୍) ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପାୟ କରିଥିଲେ ବି D.U. ରେ L.L.B. କରିବାକୁ ଛାଇଥିଲା । ତା' ଦରଖାସ୍ତକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ଦାଖଲ କଲି । କ୍ୟାମ୍ସ ନିକଟରେ ଡକ୍ଟର ସନ୍ତୋଷ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ଜାଣିଲି ଯେ ସେ ସାଲିମାରବାଗକୁ ଦିନେ ଦି' ଦିନ ଭିତରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଯିବେ । ସେଠାରେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଫ୍ଲୁଟ ତିଆରି ସରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ଭତା ଫ୍ଲୁଟରେ ରହିବେ । ପେନି କିପରି କେଉଁଠି ରହିବ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଖୁବ୍ ବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି ଓ ଯେଉଁଠି ଯେଉଁଠି ସମାବନା ଥିଲା ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି ମଧ୍ୟ । ସନ୍ତୋଷବାବୁଙ୍କ ଘର ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଫାଙ୍କା ଜାଗାରେ ଏକାବେଳକେ ଦଶ ପଦରଟି ମହୁର ଚରୁଥିବାର ଦେଖିଲି । ପୁରୁଷ ମହୁରଟି ପୁଲ୍ ବିଶ୍ୱାର କରିଦେବାରୁ ଅପୂର୍ବ ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ମୋତେ ଉତ୍ତରପ୍ରତି କଲେଜକୁ ମଧ୍ୟ ଯିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଲେନି ପାଇଁ L.L.B ଓ ପେନି ପାଇଁ ଅର୍ଥନୀତି ବିଭାଗରେ ଦୁଇଟି ଦରଖାସ୍ତ ପୂରଣ କରିଦେଇଥିଲି । ପେନି ଓ ଲେନି ଏକାଠି ଏଇ କଲେଜର ହଷ୍ଟେଲରେ ସୁବିଧା ହେଲେ ରହିପାରିବେ । ଏମିତି ଏମିତି ସଂଥା ହୋଇଗଲା । ଦିଲ୍ଲୀରେ ସାତେ ସାତଟା ବେଳକୁ ସଂଥା ହେଲେ ବି ଆଉ ଅଧ ଘଣ୍ଟାଏ ଧରି ଗୋଧୁଳି ଆଲୋକ ବଳବତ୍ତର ରହେ । ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ଭବନଙ୍କୁ ଫେରି ଖୁବ୍ କାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

ତା' ୧୧/୭ ଦିନ ମୁଁ ଏକାଙ୍କୀ ଦିଲ୍ଲୀ ଯୁନିଭରସିଟିକୁ ଯାଇ ମିଷ୍ଟେସ୍ ସେନଙ୍କୁ ଦେଖା କରିଥିଲି । ସେ କିଛି ଗୋଟାଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବା ପରି ଜଣାଗଲା । ତା'ପରେ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

ୟୁ.ଜି.ସି. ଅଫିସକୁ ମୋର ପ୍ରାଜେକ୍ଟ କାମ ନେଇ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲି । ମୋ ପ୍ରାଜେକ୍ଟ ଅର୍ଥ ରିଲିଜ୍ କରିବାକୁ ଉଚ୍ଚଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଯେଉଁ ଚିଠି ଆସିଥିଲା, ତାହା ଏଯାବତ୍ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚ ନଥିଲା । ତେଣୁ ମୋର ଏ ବିଷୟରେ ଆଉ କିଛି କରିବାର ନ ଥିଲା । ତଥାପି ଉଚ୍ଚଳ ଭି.ସି. ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପ୍ରମୋଶନ ବିଷୟରେ ସଂକଷିତ ମାଗି ପଠାଇଥିବା ଚିଠି ସଂକ୍ଷାତରେ ତେପୁଟୀ ସେକ୍ରେଟାରୀ C.M. Rama Chandran କୁ ଭେଟି ପରିଥିଲି । ସେ ଭି.ସି.କ ପାଖୁ ଉବର ଦେଇଥିବା ଚିଠିର ନକଳଟିଏ ମୋତେ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ 6th Plan period ସମୟରେ କେବଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପ୍ରମୋଶନ ଯେ ହେବ ସେପରି କିଛି ସାର୍କୁଲାର ଯୁ.ଜି.ସି. ପଠାଇ ନାହାନ୍ତି । ଯୁନିଭରସିଟି ଝହିଁଲେ ଯେ କୌଣସି ବିଭାଗରେ ଥିବା ଷାଫ୍ଟ୍ ମୋଟରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାକୁ ନେଇ ଏକ ତୃତୀୟଶ ସଂଖ୍ୟକ ଲେକଟରର ବା ରିଜର୍କୁ ପ୍ରମୋଶନ ଦେଇ ପାରିବେ । ତାହାହିଁ ସେ ପଠାଇଥିବା ଚିଠିର ସାରାଶ । ମୁଁ ସେଠାରୁ ନିକଟର୍ଭାଗ Times of India ଅଫିସକୁ ଯାଇ ବାର୍ତ୍ତା ସଂପାଦକ Mr. Bambani କୁ ଦେଖା କରିଥିଲି । ସେ ମୋତେ ଓଡ଼ିଶା ସେକ୍ରନ କଥା ବୁଝୁଥିବା ମି. ରାଓଙ୍କ ପାଖୁ ପଠାଇଦେଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋର ପ୍ରତିବାଦ ଦେଇ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତିନିଧି ଦେବମନି ଗୁପ୍ତା biased ହୋଇ ଖବର ଛାପୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲି ।

ପେନିର ଏକ୍ଷ୍ଵାଦ ପରୀକ୍ଷା କିଛିଦିନ ପାଇଁ ଯୁଷ୍ମ ଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ P.G. women's hostelରେ ଚନ୍ଦଦିନ ପାଇଁ ରହିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପେରି ଆସିଥିଲି । ମୋର ତ୍ରେନରେ ଟିକେଟ୍ ବା ରିଜର୍ରେସନ୍ କିଛି ବି ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତ୍ରେନରେ ସବୁ ହୋଇଗଲା । ଟିଟିଜ କିଛି କିଛି ଲାଞ୍ଚ ନେଇ ବହୁତ ଖାଲି ପଡ଼ିଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଅନ୍ୟ ଯାତ୍ରାମାନଙ୍କୁ ଦେଇଥିବା କଥା ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲି । ମୁଁ ତା'ର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାରୁ ମୋତେ ବିନା ଲାଞ୍ଚରେ ବର୍ଥ୍ଟିଏ ମିଳିଗଲା । କଥାଟି ଖୁବ୍ ସାଧାରଣ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ଜୀବନରେ ଲାଞ୍ଚ ନ ଦେଇ ବିଳମ୍ବରେ ହେଲେ ବି ମୁଁ ମୋ ଦାବି ବରାବର ହାସଳ କରିବାରେ ପ୍ରଭୂତ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲି । ଯାତ୍ରା ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଥିଲା । ବେଙ୍ଗଳ ଓ ଓଡ଼ିଶା ଦେଇ ଗାଡ଼ି ଯାଉଥିବାବେଳେ ବରାବର ବର୍ଷା ହେଉଥିବାରୁ ସ୍ମୀପର କୋଚରେ ଗରମ ଜଣା ପଡ଼ୁନଥିଲା । ଏ ବର୍ଷ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ମୌସୁମୀ ଖୁବ୍ ଦୟା ଦେଖାଇଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା ।

ଗୋଦାବରୀଶ ଶତବାର୍ଷୀ ଉତ୍ସବ : ମୁଁ ଅର୍ଥ ଓ ଆଇନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀସୁନ୍ଦର ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ତା ୧ ଗ/୭ରେ ପରିକଳ୍ପନା କରୁଥିବାବେଳେ ଶତବାର୍ଷୀ କମିଟି ଉପସରାପତି ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର ମୋ ଘରକୁ ଆସି ଗୋଦାବରୀଶ ଶ୍ରୀବାର୍ଷୀକୀ

ତା ୨୭/୭ରେ କିପରି ସୂଚନାଭବନରେ ପାଳିତ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ନିମନ୍ତଶ ପତ୍ର ଲେଖି ଦେଇ ସରାପତିଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଛାପିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ତେଣୁ ଆଜି ମନ୍ତ୍ରାଳ୍ୟ ପାଖୁ ଯିବା ସ୍ଵାଗିତ ରଖିଥିଲି । ଦିଲ୍ଲୀ ସ୍କୁଲ ଅପ୍ରେସନ୍ ଉପରେ ଭୁଲଭାଲ୍ କରି ଚିପି ଆଣିଥିବାରୁ ମିଶେସ ଶତପଥ୍ୟାଙ୍କଠାରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଗାଳି ଶୁଣୁଥିବାବେଳେ ପେନି ତା' ଆବୁ ଫୋନ୍ କରି ଏଣ୍ଟାନ୍ ଟେଷ୍ଟରେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରିଛି ବୋଲି ଜଣାଇଲା । ଯାହା ହେଉ ମୁଁ ରକ୍ଷା ପାଇଗଲି । ଏତେଗୁଡ଼ାଏ କାମ ଏକାବେଳକେ କଲେ ଏହିପରି ଭୁଲ୍ ଭଚକା ହୋଇଯାଏ । ମୁଁ ସଂଧାରେ ଗଜାଧର ବାବୁ (ମନ୍ତ୍ରୀ)ଙ୍କୁ ଦେଖା କରିଥିଲି । ସେ କହିଲେ ଯେ ୨୩ ତାରିଖକୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବା ପାଇଁ ସେ ମୋ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଟିକେଟ୍ କିଣି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ଗୋଦାବରୀଶ ଶତବାର୍ଷକ ଉପସବ ପାଇଁ ଆମ ଦୁଇଁଙ୍କୁ କିଛି ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଆଯୋଜନ କରିବାକୁ ହେବ । କିଛି ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସାମାଦିକମାନଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ହେବ । ମୋର କିନ୍ତୁ ରାହାମା କଲେଜରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ଅଧ୍ୟାପକ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇଁ ଉପରିଭାବରେ ବୋର୍ଡରେ ସରାପତିଦ୍ୱାରା କରିବା କଥା । ଉକ୍ତଙ୍କ ସ୍କୁଲରରସିଟିରୁ ଉପରିଭାବ ବିଶ୍ୟ ବିଶାରଦ ମଧ୍ୟ ମୋ ଗାନ୍ଧିରେ ଯିବା କଥା । ତେଣୁ ବାଧ ହୋଇ କଲେଜ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କ ପାଖୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖି ଜଣେ ମେସେଞ୍ଚର ହାତରେ ପଠାଇ ଉପରିଭାବ ଅନ୍ତରେ ସପ୍ତାହେ ଘୁଷେଇ ଦେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି । ପ୍ରାର୍ଥାମାନଙ୍କୁ ଚିଠି ତୁରନ୍ତ ଦେଇ ଜଣାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି ।

ତା ୨୭/୭ରେ ଅର୍ଥ ଓ ଆଇନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଗଜାଧରବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଫ୍ଲୋଇରରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବାକୁ ହେଲା । ପେନିର ଆତମିସନ୍ ଓ ହଷ୍ଟେଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ମୋତେ ଯେମିତି ହେଲେ ଯିବାକୁ ହୋଇଥା'ତା । ଏ ସ୍ଵୀଯୋଗ ତେଣୁ ଥିଲା ମୋ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ସୁଖପ୍ରଦ ।

ଫ୍ଲୋଇରେ ଝରକା ପାଖ ସିରରେ ବସି ମୁଁ ଆକାଶ ସାରା ଛିଣ୍ଡା ଛିଣ୍ଡା ମେଘ ଭାସି ବୁଲୁଥିବା ଦେଖୁଥିଲି । କେଉଁଠି କେଉଁଠି ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ସାମାରେ ଖୁବ୍ ବହଳିଆ ମେଘମାଳା ମଧ୍ୟରୁ ଗଜା ବରଦ ପରି ମେଘମାଳାର ଉପରକୁ ଉଠି ସ୍ଵିର ରହିଥିବା ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ମଣିରେ ମଣିରେ ମେଘମୁକ୍ତ ଆକାଶ ତଳେ ପର୍ବତମାଳା ଓ ଭୂମିଭାଗର ସୌନ୍ଦର୍ୟ ପ୍ରକଟିତ ହେଉଥିଲା । ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପୁଣି ମେଘମାଳା ଭିତରେ ଆକାଶଯାନ ହଜିଯାଉଥିଲା । ତେଣିକି କେବଳ ଧବଳ ମେଘମାଳା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ଦେଖାଯାଉ ନଥିଲା । ବନାରପରେ ଫ୍ଲୋଇ ଅବତରଣ କଲା । ସେତେବେଳକୁ ଆକାଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଭରି ଉଠିଥିଲା । ମେଘର ଚିନ୍ହ ବର୍ଣ୍ଣ ବି ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ଭବନରେ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ ଉକ୍ତଙ୍କ ଭବନରେ ରହିଲେ । ପେନିର ଜଣେ ବନ୍ଦୁ ସେଠାରେ ହଠାତ୍ ଦେଖା

ହେଲେ । ସେ ଖବର ଦେଲେ ଯେ ପେନି ସାଲିମାରବାଗରେ ସତୋଷ ବାବୁଙ୍କ ପରିବାର ସାଇରେ ରହୁଛି । ମୁଁ ଖୁବ ଆସ୍ତର ହେଲି । ହଞ୍ଚେଲ ଆକୋମୋଡେସନ୍, ପର୍ଯ୍ୟତ ତାଙ୍କ ଘରେ ରହିବାକୁ ସତୋଷବାବୁ କହିବାରୁ ପେନି ହଞ୍ଚେଲର ସର୍ତ୍ତ ଷେ ଛାଡ଼ି ସେଠି ରହୁଛି । ଦିଲ୍ଲୀ ସ୍କୁଲ ଅଫ୍ ଲକୋନମିକ୍ୟୁର ବିଶ୍ଵିଷ ରିତର ହେଉଛନ୍ତି ସତୋଷ ବାବୁ । ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍ସ୍ ପରାକ୍ଷାରେ ପେନି ଭଲ କରିଥିବାରୁ ଆତମିସନ୍ ମିଳିବାରେ ଆଉ ଅସୁବିଧା ନାହିଁ । ମିରଯା ହଞ୍ଚେଲର ପରିଷଳିକାଙ୍କୁ ତଥାପି ଭେଟିବି ବୋଲି ମନେ ସ୍ଥିର କଲି ।

ତା ୨୪/୭ ରେ ଆମେ ଦିଲ୍ଲୀର କେତେଜଣ ବିଶ୍ଵିଷ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଅନୌପଚାରିକ ବୈଠକରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇଥିଲୁ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୂର୍ଗାମାଧବ ମିଶ୍ର, ଉକ୍ତର ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରସାଦ ଦାସ, କବି ଅମରେନ୍ଦ୍ର ଖରୁଆ, ଚୌଧୁରୀ ହେମକାନ୍ତ ମିଶ୍ର, ଉକ୍ତର ସତୋଷ ବହୁ ପଣ୍ଡା, ମଙ୍ଗଳାପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ପ୍ରଭୃତି କେତେଜଣ ବନ୍ଧୁ ଉକ୍ତଲଭବନକୁ ଆସିଥିଲେ । ଆଜନ୍ ମତ୍ତା ଗଜାଧରବାବୁ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଶତବାର୍ଷିକ ଉପବ ବିଷୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଅକ୍ଷେତ୍ରର ମାସର କୌଣସି ଦିନ ଉପବ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପାଲିତ ହେବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା ।

ମୁଁ ମନିଷରଙ୍କ ଆୟୋଜନରେ ଗୋଟିଏ କାର ନେଇ ସତୋଷବାବୁଙ୍କ ସାଇରେ ମିଟିଂ ସ୍କ୍ରାନ୍ଟୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲି । ବାଟରେ ସେ ପେନି ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍ସରେ ସିଲେକ୍ଟେଡ ହୋଇଥିବା କଥା ମୋତେ କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅପିସିଆଲ ରେଜଲ୍ ଏ ପର୍ଯ୍ୟତ ଘୋଷଣା କରାଯାଇନି । ଆଉ ତିନି ଝରିଦିନ ହୁଏତ ଲାଗିବ । ପେନିର B.A. (Hons.) ପରାକ୍ଷାର ମାର୍କ ସିର୍ଟ ଉକ୍ତନି ଯୁନିଭରସିଟିରୁ ଆସି ନାହିଁ । ଏଥୁପାଇଁ ଶତକତା ଗାଣ ଭାଗ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ନମର ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍ସ ମାର୍କ ସହିତ ମିଶିବ । ତେଣୁ ଦୂର୍ଗାମାଧବବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ସେଠାରୁ ବାଣବିହାର ମୋ ଘରକୁ ଲାଗନ୍ ପାଇଁ ଯେତେ ତେଷା କଳି ପାଇଲିନି । ଶେଷକୁ ବାଧ ହୋଇ ଗଗନବାବୁଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କଲି ଓ ମିଥେସ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ ଯଥାଶାସ୍ତ୍ର ମାର୍କ ସିର୍ଟ ପଠାଇଲେ ଦାଖଲ କରିଦେବି । ଓଡ଼ିଶା ଭବନକୁ ଆସୁଥିବା କୌଣସି ଲୋକ ହାତରେ ପଠାଇବେ ନଚେତ୍ ଗଗନ ବାବୁଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନେବେ । ସିର୍ଟ ପୋଷରେ ପଠେଇଲେ ଦିଲ୍ଲୀ ସ୍କୁଲ ଅଫ୍ ଲକୋନମିକ୍, ଦିଲ୍ଲୀ ଯୁନିଭରସିଟି କ୍ୟାମ୍ପ୍ ଠିକଣାରେ ପଠାଇ ପାରନ୍ତି ।

ଜେ.ଏନ.ସ୍କୁରେ ଗୋଦାବରୀଶ ଶ୍ରୀଦିବାର୍ଷିକୀ : ଶ୍ରୀ ମଙ୍ଗଳା ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଆୟୋଜନରେ ଜେ.ଏନ.ସ୍କୁରେ ତା ୨୭/୭ ସଂଖ୍ୟାରେ ଗୋଦବରୀଶ ଶ୍ରୀଦିବାର୍ଷି ସତା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ତା ୧୫/୮/୮୭ ‘ସମ୍ବାଦ’ରେ ଯେଉଁ ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ତାହା ଅବିକଳ ଉଦ୍ଧାର କରାଗଲା ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

ନୂଆବିଲ୍ୟ ୪/୮ - ଜବାହରଲାଳ ନେହେରୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିଷଦ ପକ୍ଷରୁ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରାଶ ମିଶ୍ର ଶ୍ରାବ୍ଦ ଦିବସ ଉପଳକ୍ଷେ ଗତ ତା ୨୭ ଜାନୁଆରୀରେ ଏକ ସରା ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥରେ ଉଚ୍ଚଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ର ପ୍ରଫେସର ଡଃ. ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଶତପଥୀ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିରୂପେ ଯୋଗ ଦେଇ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଜୀବନଦର୍ଶନ ତଥା ଜାତୀୟତାବୋଧ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋକପାତ କରିଥିଲେ । ଜବାହରଲାଳ ନେହେରୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସାମାଜିକ ସାସ୍ତ୍ର୍ୟ ଓ କୈଷଜ ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗ ଅଧ୍ୟାପକ ଡଃ. ସତ୍ୟାଷ କୁମାର ସାହୁ ଏଥରେ ସାଗତ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ଯୁବକବି ଶ୍ରୀ ମଜଳା ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତିଜ ଆୟୋଜନକୁମେ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟରାତ୍ରିର ଆଧୁନିକ କବିତା ଆସର ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ଡଃ. ଶତପଥୀ ଆଧୁନିକ କବିତାର ପ୍ରାୟୋଗିକ ଓ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ଧାରା ସଂପର୍କରେ ସବିଶେଷ ଆଲୋଚନା କଳା ପରେ ସର୍ବଶ୍ରୀ ମଜଳା ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି, ଭଗବାନ୍ ବେହେରା, ମେହେମୁଦ୍ ହୁସେନ, ପ୍ରାଚିଶ ଆଷ୍ୟ୍ୟ, ଚିତ୍ରପେନ ପଶାୟତ, ବିନାୟକ ପ୍ରତିହାରୀ, ନଳିକୀରଂଜନ ମହାନ୍ତି ପ୍ରମୁଖ ଗବେଷକ ଓ ଛାତ୍ରମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଆଧୁନିକ କବିତାର ମୂଳ୍ୟାୟନ କରିଥିଲେ । କବିତା ଏକ ଗଣତାନ୍ତିକ କଳା ନ ହେଲେ ବି ଜୀବନ ଓ ସମାଜର ସତ୍ୟବୋଧକୁ ନେଇ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ ବୋଲି ତକ୍ତର ଶତପଥୀ ଦୃଢ଼ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଆଙ୍ଗିକ ଓ ଆମ୍ବିକ ବିବରନ ପ୍ରତି ପାଠକବର୍ଗ ସହାନୁଭୂତି ସହିତ ଥାନ ନ ଦେଲେ ଏହାର ଯଥାର୍ଥ ମର୍ମ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେ କହିଥିଲେ ।

ପେନିକୁ ସୁଲୁ ଅପ୍ ଜକୋନମିକୁରେ ଆଡ଼ିଟି କରି ଓ ବହୁ ତର୍କ ପରେ ମିରଣ୍ଣା ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଅଗନ୍ତ୍ବେ ୨ ତାରିଖରେ ନୀଳାଚଳ ଏକପ୍ରେସରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଲି । ଆଜିଠାରୁ ଏ ଗାତି ତା’ର ରୂପ ବଦଳେଇ ସପ୍ରାହରେ ତିନିଦିନ ଆଲାହାବାଦ ଓ ମିର୍ଜାପୁର ହୋଇ ଓଡ଼ିଶା ଯାଉଛି । ମୋ ତବାରେ କେତେଜଣ ଭଲ ସହ୍ୟାତ୍ରୀ ଥିଲେ । ଟିଟିଆଇ ସମସ୍ତଜଠାରୁ ଅଧିକ ଛ’ଟଙ୍କା ଛର୍କ କରିବାକୁ କଟାଳ କଲା । ଆଉ ଜଣେ ଟିଟିଆଇ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସହିତ ମିଶିଗଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଏ ଅଧିକା ଛର୍କ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲି ଏବଂ ମୋର ସହ୍ୟାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ ଟିଟିଆଇ ଦି’ଜଣ ପ୍ରାୟ ଏକ ଘଣ୍ଟା ବ୍ୟାପୀ ମୋ ସହିତ ଯୁଭିତର୍କ କଲେ । ଦୁଇଟିନିଜଣ ପାସେଞ୍ଚର ମୋତେ ସମର୍ଥନ କରି ପ୍ରତିବାଦ କଲେ । ତା’ ପରେ ସେ ଦୁଇଜଣ ନିରସ ହୋଇ ଆମ ତବାରେ ଥିବା ସତ୍ତ୍ଵୀ ଜଣ ଯାତ୍ରୀ କାହାଠାରୁ ବି ଅଧିକା ଭତା ଆବାୟ ନ କରି ଫେରିଗଲେ । ମୁଁ ପରେ ଭାବିଲି ମୋର ଏତେ ଯୁଭି

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୭୯

କରିବା ଉଚିତ ନ ଥିଲା । ଗାଡ଼ି ସାମାନ୍ୟ ବୁଲାଣି ରାଷ୍ଟାରେ ଯିବ ତେଣୁ ଅଧିକ ଭତ୍ତା ଲାଗିବ । ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ରସିଦ ଦେବେ ବୋଲି କହିଥିଲେ ବୋଧହୂଏ ଏତେ ତର୍କ ହୋଇ ନଥାଗା । ତେବେ ସତଙ୍ଗ କ'ଣ ଆମେ ଜାଣିପାରୁ ନଥିଲୁ ।

ଗତକାଳି ରବିବାର ଥିଲା । ଆଜି ୪ ତାରିଖ ସୋମବାର । ଭାବିଲି ଆଜିଠାରୁ କୁସ ଯିବି ଓ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ ପଢାଇବି । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ଯୁନିଭରସିଟି ଶିକ୍ଷକ ଫେଡେରେସନ ମିଟିଂ ପାଇଁ ଆଜି କୁସ ସମ୍ପଦେଷ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଫୋରନ୍‌ନ୍‌ ସେସନରେ ଏ ମିଟିଂକୁ ଗଲି ନାହିଁ କିମ୍ବା ତୋଜନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯୋଗ ଦେଲି ନାହିଁ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ମନସ୍ତର ପ୍ରଫେସର ସରୋଜ କୁମାର ମିଶ୍ର ସଭାପତି ଥିଲା ଯାଏ କିଛି ହେବ ନାହିଁ । ତେବେ ଅପରାହ୍ନ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଆତମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ର ଦୁଇଜଣ ପ୍ରଫେସରଙ୍କୁ ଘରିବିରୁ ବାଟିଲ କରି ଦେଇଥିବାରୁ ଫେଡେରେସନ ମିଟିଂ ବସିଥିଲା । ନିରବ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଶିକ୍ଷାମନ୍‌ଦୀଙ୍କ ଘରଯାଏ ଯାଇ ଏପରି ଏକ ଅନ୍ୟାୟ ଆଦେଶର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ଅଧାପକମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କି ବୋଲି ମୁଁ ଦୁଇଭାବେ ପରିରଥିଲି । ମୁଁ କହିଥିଲି ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜ୍ୟର ରାଜନୀତି ଖୁବ୍ Fluid stateରେ ଅଛି । Let us sail our boat over it. ମୋ କଥାକୁ ବନ୍ଦୁ ପ୍ରଫେସର କୁରିବାସ ପଞ୍ଜନ୍‌ଯାକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମେ ମେତିଆ ଓ ଜଳେକ୍ଷେନ୍‌ଦୀଜ ମାଧ୍ୟମର ସହଯୋଗ ଭଲଭାବେ ପାଇବା । ଶକ୍ତି ପ୍ରଦର୍ଶନ ବି ହୋଇଯିବ । ସରକାର ନିଷ୍ପତ୍ତ ଆତମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ବଦଳେଇ ଦେବେ । ଏପରି lip serviceରେ କାମ ହାସଲ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସଭାପତି ସରୋଜ ମିଶ୍ର ସବୁ କଥା ପରି ଏଥରେ ମଧ୍ୟ ଭାବୁଡ଼ାର ପରିଚୟ ଦେଇ ପ୍ରସ୍ତାବଟିକୁ ଆତେଜ ଦେଲେ ।

ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀରେ Times of India ଅଟିସକ୍କୁ ଯାଇ ଯେଉଁ ପ୍ରତିବାଦଟି ଦେଇଆସିଥିଲି ତାହା ୭/୮/୮୬ ତାରିଖ କାଗଜରେ Letters to the Editor' ହେତିରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । କିନ୍ତୁ ମୋ ଚିଠିର ଶେଷରେ Correspondent ନିଜର କିଛି ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଯୋଦି ଦେଇଥିଲେ ଯାହା ସତ୍ୟକୁ ଲୁପ୍ତଭବାର ପ୍ରୟାସ ଥିଲା । ସେ ଯାହା ଲେଖୁଥିଲେ-ଚେଯାଇ ଓ ପୋଷଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଯୁନିଭରସିଟିମାନେ ଯେଉଁ ଅନିଯମିତତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଛନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ଭନ୍ଦେଲର ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏ କଥା ପ୍ରକୃତରେ ସତ୍ୟକୁ ଆଖିତାର ମାରିବା ପରି କଥାଟିଏ । ଏପରି କୌଣସି ସର୍କାରୀ ଭନ୍ଦେଲର ଯୁନିଭରସିଟିମାନଙ୍କୁ ପଠାଇ ନାହାନ୍ତି । ଏହା ସାମାଦିକଙ୍କ କଷନା ମାତ୍ର ଥିଲା । ମୁଁ ଭନ୍ଦେଲରଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମିଶ୍ର, I.A.S.ଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କରି ଏଥୁପ୍ରତି ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲି । ସେ ମୋତେ ତାଙ୍କ ପାଖୁ ଯାଇ ସବୁ କଥା ତିସକସନ୍

କରିବାକୁ କହିଥିଲେ । ସେ ସମ୍ବଦତଃ ଦେବମଣି ଶୁପ୍ରାଙ୍ଗ ଜିଖୁଡ଼ ବିବୃତିକୁ ଦେଖୁ ନଥିଲେ । ତେବେ ମୋ ଚିଠିଟି ଖୁବ୍ ବଳିଷ୍ଠ ପ୍ରତିବାଦର ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉଛଳ ଯୁନିରରସିଟିର ରେକର୍ଡର ଏ ପ୍ରତିବାଦ ଦେବା କଥା । ତା'ହେଲେ ମୁଁ ମୋର ସମ୍ବାନ ପାଇଁ ପ୍ରତିବାଦ ଦେବାକୁ ବାଧ ହୋଇ ନଥା'ନ୍ତି । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ମୋର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଥିଲେ । ସେ କହୁଥିଲେ ଏ ଘରଣାରେ ନୀରବ ରହିବା ବରଂ ଅଧିକ ଉପାଦେୟ ହୋଇଥା'ନା । ସମୟ ଏ ଘା'ର କ୍ଷତକୁ ବଳେବଳେ ଶୁଣେଇ ଦେଇଥା'ନା । ଦିଲ୍ଲୀରେ ମୁଁ ବାର୍ତ୍ତା ସଂପାଦକଙ୍କୁ ବା ସେ ମୋତେ ଯାହା ସବୁ କହିଥିଲେ ସେ କ'ଣ ତାଙ୍କ ଷାଫ୍ଟର ଦୋଷକୁ ଲୋକାୟତ କରିଥାନ୍ତେ ? କିନ୍ତୁ ଦୋଷଦର୍ଶୀ ସ୍ମାନୀୟ ପ୍ରତିନିଧି ଜାଣି ନଥିଲେ ଯେ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀଆୟ ଯାଇ ସଂପାଦକଙ୍କୁ ଭେଟି ପାରିବି ଓ ଯାହା ଲେଖିଦେବି ସେ ବିନା ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବେ । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଖୁସି ଥିଲି କରଣ ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଗୋଦାବରୀଶ : ଓଡ଼ିଶା ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ଗୋଦାବରୀଶଙ୍କ ଏକ ଶତତମ ପୁଣ୍ୟ ବର୍ଷରେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଆଲୋଚନା ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଛୁ । ତାହାର୍ହୀ ପୁଣ୍ୟାମାଙ୍କ ସ୍ତତି ପାଇଁ ପ୍ରକୃତ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ହୋଇପାରିବ । ଏବୁ ବ୍ୟପ୍ତତା ମଧ୍ୟରେ ଲେଖା ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଓ ମୁଦ୍ରଣ ପାଇଁ ଦେବା କାମରେ ମୁଁ ଆବେ ହେଲା କରିନାହିଁ । ଉଛଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଗୋଦାବରୀଶ ଶତବାର୍ଷକ ଉପସବ ଉପଲକ୍ଷେ ଆୟୋଜିତ ପାଠକଙ୍କୁ ପଠିତ କେତୋଟି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଏହି ଗୋଦାବରୀଶ ପରିଜ୍ଞମା ଗ୍ରହନେରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ତକ୍ତର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ମୋତେ ଅନୁମତି ଦେଇଥିଲେ । ଖୁବ୍ ଭଲ ଓ ଉପାଦେୟ ଲେଖାଗୁଡ଼ିଏ ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିଲା । ତକ୍ତର ସଦାଶିବ ମିଶ୍ରକଠାରୁ ତାଙ୍କ ଲେଖାଟି ଆଶିବାକୁ ତାଙ୍କ ବାସଭବନକୁ କରକ ଗଲି ଓ ଲେଖାଟି ଆଶିଲି ମଧ୍ୟ । ଏବେ ଏହି ପୁଷ୍ଟକ ସମୁଦ୍ରାୟ ୧୮ ଟି ଆଲୋଚନା / ସ୍ତତିଲିପି ସହିତ ପ୍ରେସରେ । ଆଶା ଅକଟେବର ମାସରେ ବହିଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ଓ ସେଥିପାଇଁ ରାଜଧାନୀରେ ଏକ ଭବ୍ୟ ସାରସ୍ଵତ ଉପସବ ଆୟୋଜନ କରାଯିବ । ଅଗ୍ରଷ ତାଙ୍କରେ ଶତବାର୍ଷକ କମିଟିର ବୈଠକଟିଏ ସଭାପତ୍ରିଙ୍କ ବାସଭବନରେ ବସି ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଦ୍ଦ ଶତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ତିନୋଟିଯାକ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶତବାର୍ଷକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଯିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା । ଆମେ କିନ୍ତୁ ଉଛଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପାଠକଙ୍କଟିଏ କରି ଆମେଇ ପାଇଥିଲୁ । ଶ୍ରୀମୁତ୍ତ ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ର ଏତେ ଖୁସି ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେ ମୋତେ ପ୍ରଶଂସାରେ ପୋଡ଼ି ପକେଇଥିଲେ । ଏତେ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଯେ ଆମର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସତ୍ୟ ପୂର୍ବତନ ସ୍ଥଳ

ଜନସପେକୁର ଶ୍ରୀୟୁତ ବାମାନ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ତାହା ଗୋଚକ ହେଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ମୁହଁ
ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିଲେ । ତେବେ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ମୋ ନେତୃତ୍ବରେ ପୂର୍ବପରି ଜ୍ୟୋତିୟାତ୍ମା
ରାଜିବ ବୋଲି ସଭାରେ ସ୍ଵିର ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଏଇ ଦିନମାନଙ୍କରେ ଏତେ ବ୍ୟପ୍ତତାରେ
ରହୁଥିଲି ଯେ ଲେଖାଲେଖା ପରି ବୌଦ୍ଧିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଖୁବ ଅବହେଲା କରି ବସିଥିଲି ।
କେବଳ ଭ୍ରମଣ ଓ ପରିକ୍ରମାରେ ମୋର ସମୟ ବ୍ୟୟ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ମୋ ଅଧ୍ୟାନରେ
ପିଏଚ୍.ଡି. ପାଇଁ କାମ କରୁଥିବା ଭଲାରମାନଙ୍କ କାମ ଦେଖି ପାରୁନଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ
ଛୁଟିମାନଙ୍କରେ ମୋ ବଚିତ୍ରର ଛାଯାଶାତଳ ସ୍ଥାନରେ ସେବିଆଳ ପେପର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ
କ୍ଲ୍ୟୁସ ନେବାକୁ ବାଧ ହେଉଥିଲି । ଏଥିପାଇଁ ସମୟ ସାମା କିଛି ନଥିଲା । ବେଳେବେଳେ
ତିନିଇରି ଘଣ୍ଟା ବସି କୋର୍ସକୁ ବହୁତ ଆଗକୁ ଚାଣି ନେଉଥିଲି । ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ
ଏଥରେ ସହ୍ୟୋଗ କରୁଥିଲେ ।

କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଅସମାହିତ ଗୋଦାବରାଶ ଶତବାର୍ଷିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପୁନର୍ଭ
ଅଗଷ୍ଟ ତାଙ୍ଗରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓ ଆମେମାନେ ଜ୍ୟୋତିକୁ ନେଇ ପ୍ରଥମେ ରାଯଗଡ଼ାର
ଜେ.କେ. ପେପର ଗେଷହାଉସରେ ରାତିରେ ରହିଲୁ । ପରଦିନ ସକାଳୁ ସକାଳୁ
ସୁନାବେତା ଉଦେଶ୍ୟରେ ବାହାରିଲୁ । ବିଧାୟକ ନୃସିଂହବାବୁ ଗୋଦାବରାଶ ପଟ୍ଟାଟିକୁ
ତାଙ୍କ ରୁମରେ ରଖି ରହି ପକେଇ କୁଆଡ଼େ ଝଲି ଯାଉଥିଲେ । କୋରାପୁଟ ଚନ୍ଦନ
ହଜରୁ ଗୋଟିଏ ଅଧିକ ପେଣ୍ଠି ପଟ୍ଟା କୁହାବୋଲା କରି ନେଲୁ ଓ ଫେରିବା ବାଟରେ
ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲୁ । ଏମିତି ଏମିତି ତିନି ଘଣ୍ଟା ବିଳିଷ୍ଠ ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ
ସୁନାବେତାରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳଙ୍କୁ ଦିନ ୪ଟା ହୋଇଗଲା । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କ
ଚିଠି ପାଇନାହାନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ, ତେଣୁ ସଭା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । କୌଣସିମାତେ
ପନ୍ଥର କୋଡ଼ିଏ ଲୋକଙ୍କୁ ଯୋଗାତ କରି ଜ୍ୟୋତି ଓ ପଟ୍ଟା ସ୍ଥାପନ କରି ଆମେ କାମ
ଚଲେଇଲୁ । ସେଠାରେ କଳିଙ୍ଗ ସାଂସ୍କାରିକ ପରିଷଦ ଆମକୁ କାମରେ ସାହାୟ
କରିଥିଲେ । ରାତିରେ ସୁନାବେତା ଗେଷ ହାଉସରେ ରହିବାକୁ ହେଲା । ଏତେ ବାଟ
ଓ ପଥଶ୍ରମ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ମହା ମହୋଦୟ ପୋନ୍ଦ,
କରି ସୁନାବେତାର ଏମ.ଡି.କ୍ଲୁ ଖବର ଦେଇପାରିଥା'ତେ । କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର
ସମୟ ନ ଥିଲା ବୋଧହୁଏ ।

ତା' ପରଦିନ ସକାଳେ ସୁନାବେତା ଛାତି କୋରାପୁଟ ଡି.ଏ.ରି. କଲେଜକୁ
ଆସିଥିଲୁ । ଏଠାରେ ସମସ୍ତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବାରୁ ହଲ
ପୂରିଛିଥିଲା । ମୁଁ ଖୁବ ଆବେଗପ୍ରବନ୍ଧ ବଜ୍ରଚାଟିଏ ଏଠି ଦେଇଥିଲି । କୋରାପୁଟ
ମିଟିଂ ପରେ ଆମେ ଜୟପୁରର ବିକ୍ରମଦେବ କଲେଜ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ ।

ସମୟ ଥିଲା ସାତେ ଦୁଇଟା । ଗୋଦବରୀଶ ଶତବାର୍ଷିକ ଉଷ୍ଣବ ପାଇଁ କଲେଜର କ୍ଲ୍ୟୁସ
 ସସପେଣ୍ଡ ହୋଇଥିବାରୁ ପିଲାମାନେ କଲେଜ ଛାତି ଖଳିଯାଇଥିଲେ । ତଥାପି ପ୍ରାୟ
 ଦେଇଶହ ଛାତ୍ରଶାତ୍ରୀ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍
 ରୁଚିକର ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ ଆମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲଞ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିନଥିଲେ ।
 ଆମକୁ ଏଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ହୋଇଲେ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଆମେ
 ଫେରିଆସି ଜେ.କେ. ପେପର ମିଲ ଗେଷହାଉସରେ ରାତ୍ରିଯାପନ କଲୁ । ଖୁବ୍ କ୍ଲ୍ୟୁସିଦାୟକ
 ଯାତ୍ରା ପରେ ଏଠାରେ ଆମେ ଖୁବ୍ ଆରାମରେ ରହିଥିଲୁ । ଆମକୁ ଏଠାରେ ମିଲ
 କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଖୁବ୍ ଭବ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭିତରେ ରଖିଥିଲେ । ସମ୍ବରତ ଅର୍ଥ ଓ ଆଇନ ମହାଙ୍କ
 ଚିଠି ପାଇଁ ଏହା ସମ୍ବବ ହୋଇଥିଲା । ରାଯଗଡ଼ା କଲେଜ ହଳରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପରେ ପରେ
 ସଭା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ସଭା ଶେଷ ହେବାମାତ୍ରେ ଆମେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ
 ପାଇଁ ଜେ.କେ. ପେପର ମିଲ ଗେଷ ହାଉସକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲୁ । ରାଯଗଡ଼ାରେ ମୋର
 ବଢ଼ିବ୍ୟ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଥିଲା ବୋଲି ସହ୍ୟାତ୍ମୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର ଖୁବ୍ ତରିପ୍
 କରି ବାଟରେ କହୁଥିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ଦୂଇଶହ ଛାତ୍ରଶାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦେଖୁ ମୁକ୍ତ ମଧ୍ୟ ବାବଦୂଜ
 ହୋଇଯିବ । ସେ ମୋ କଥା ଶୁଣି ହସିଲେ କେବଳ । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପରେ କିଛି
 ସମୟ ବିଶ୍ଵାମି ନେଇ ମୁଁ, ପ୍ରତିଭା, ତାଙ୍କ ବାପା ବୋଉ ଓ ମୋ ସହ୍ୟାତ୍ମୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ
 ମହାପାତ୍ର, ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ବାବୁ ଓ ତାଙ୍କ ପରିବାର- ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅନନ୍ତ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଝଟିକଣା
 ଜଳପ୍ରପାତ ଦେଖୁବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଏଥିପାଇଁ ଜମା ତରଫରୁ ଗୋଟିଏ ଖାଗନେଚର
 ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା । ସଂଧାରେ ଥେରୁବାଲି ଶିଖାୟତନ ଭିତରେ ଗୋଦବରୀଶଙ୍କ
 ପାଇଁ ଏକ ସଭାର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । କର୍ମଭାରାମାନେ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଯୋଗ
 ଦେଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ଆମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତିନରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।
 ରାତି ସାତେ ଦଶଟା ବେଳକୁ ଆମେ ଜେ.କେ ପେପର ମିଲକୁ ଫେରିଆସି ତାଙ୍କ ଅତିଥି
 ଭବନରେ ରାତ୍ରିଯାପନ କରିଥିଲୁ ।

ଆମେ ଭୋର ସାତେ ଝରିଗାବେଳେ ଅତିଥିଭବନ ଛାତି ବରହମଣ୍ଡଳ ଉଦେଶ୍ୟରେ
 ବାହାରି ଆସିଲୁ । ମୋ ସହିତ ପ୍ରତିଭା ଯାଇଥିଲା, ତେଣୁ ଫେରିବାର କଥା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ
 ବୋଉ ଓ ବାପା ମଧ୍ୟ ସାଜରେ ଆସିଲେ । ଏ ରାତ୍ରା ବହୁ ପାହାଡ଼ ପର୍ବତକୁ ଅତିକ୍ରମ
 କରି ଆସୁଥିବାରୁ ଖୁବ୍ ସର୍ବଳ ମନେ ହେଉଥିଲା । ଘାଟୀ ରାତ୍ରା, ଯେତିକି ରାତ୍ରି ରଯଙ୍କର
 ସେତିକି ସୁନ୍ଦର ମଧ୍ୟ । ସୁର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ସେ ଦୂଶ୍ୟ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ
 ଭୁଲିପାରିନି । ଘାଟ ଜଙ୍ଗଳ ପୁଣି ପାହାଡ଼ିଆ ରାତ୍ରା, ଘାଟ ରାତ୍ରା ପୁଣି ସମତଳ ଶୟା
 ଅତିକ୍ରମ କରି କରି ଆମ ଖାଗନେଚର ଛୁଟୁଥିଲା । ଠାଏ ଠାଏ ସବୁଜ କ୍ଷେତର ସମାର,

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୭୩

ତାକୁ ଉପତ୍ୟକା କୁହାଯାଇପାରେ । କାରଣ ଦୂଜ ପାହାଡ଼ ମଞ୍ଚରେ ଝରଣା ପାଣିର
 ସ୍ବୋତ୍ତ୍ମିଏ ଧାର ମନ୍ତ୍ର ଗତିରେ ବୋହି ଯାଉଥିବ । ତା'ରି ତଟ ଭୂମିରେ ସବୁଜ
 ଶୟୟର ସମ୍ମାର- ମକା ଓ କାହୁଲ । ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଯାସ ଚରିବାକୁ ଗୋରୁଗାଇମାନେ
 ଯାଉଥା'ନ୍ତି । ଗାଇଜଗା ପିଲାଟାଏ ହାତରେ ବାତି ଓ ବରଁଶୀ ଧରି ମରଁଷ ପିଠିରେ ହେଲି
 ଦୋହଳି ଯାଉଥାଏ । ମୁଁ ଜୀବନରେ କେବେ କୌଣସି ବାଧବାଧକତାରେ ମଧ୍ୟ ରାତି
 ୪ଟାରେ ଶୟ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରି ନଥିବି । କିନ୍ତୁ ଦାର୍ଘ ପାର୍ବତ୍ୟ ରାତ୍ରାରେ ଯିବାକୁ ହେବ
 ବୋଲି ମହାପାତ୍ର ବାବୁଙ୍କ ତାଗିଦା ଥାଏ । କୌଲାସପେଟା ଘାଟୀ ପ୍ରାୟ ୧୫ କିଲୋମିଟର
 ଦୀର୍ଘ, ଆଙ୍ଗକୁ ପୁଣି ମୋହନା ଘାଟୀ । କିଛି ସମୟ ଅଗକିବାକୁ ହେଲା । ପାହାଡ଼ିଆ
 ଉତ୍ତାଳ ଶୟ୍ୟାରେ ଝରଣଟିଏ ବହିଯାଉଥାଏ । ଆମେ ସେଇଠି ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିବାକୁ
 ସ୍ଥିର କଲୁ । ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ସକାଳ ସାତେ ନଅଟା । ତା' ପୂର୍ବରୁ
 ଦିଗପହଞ୍ଚିଠାରେ କେତେଜଣ ବନ୍ଧୁ ଖବର ପାଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଥା'ନ୍ତି । ଆମର ଅଗକିବାକୁ
 ବେଳ ନ ଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମପୁରର କଳିଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ ହଲରେ ସଭାଟିଏ ଆୟୋଜିତ
 ହୋଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ବେଶ କିଛି ସମୟ ଆମକୁ ସେଥିପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ
 ହେଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ମନୋରମା ମହାପାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମପୁର ଆସିଥିବାରୁ ଏ ସଭାରେ ଯୋଗ
 ଦେଇଥିଲେ । ସହକେ ତ ଉତ୍କଳସମ୍ମିଳନୀର ମୁଖ୍ୟ ବସନ୍ତ କୁମାର ପାଣିଶ୍ରାହୀ ଏଇ
 ସହର ଅଧିକାସୀ । ଉପର୍ମୁତ ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଖୁବ୍ ଆଶାଜନକ ନ ଥିଲେ ବି ସଭାଟିଏ
 ହୋଇପାରିଲା । କିନ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଛତପୁରର କେତେକ କଲେଜକୁ ଜ୍ୟୋତି ନେଇ ଯିବା
 ପାଇଁ ଆମେ ଆଗରୁ ପ୍ରେଗ୍ରାମ୍ କରି ନଥିଲୁ । ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟ ଅଛି ଓ
 ସେଠାରେ ଡେଇଆ ବିଭାଗରେ ସଭାଟିଏ ହେବା ଏକାତ୍ମ ଜରୁରୀ । ଆମେ ମନ୍ତ୍ରାଙ୍କୁ
 ଫୋନରେ ସବୁ କଥା ଜଣାଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଥିଲୁ ।

ଠିକ୍ ଦିନକ ପରେ ତା ୨୯/୮ ରେ ମୋର ବନ୍ଦୁ କାମ ପଡ଼ିରହିଥିଲେ ବି ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ
 ମହାପାତ୍ର ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ଜିଦି କରି ବସିବାରୁ ମୁଁ ଦିନ ୪ଟା ବେଳେ
 ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ ସେବିଆଳ ପେପର କ୍ଲ୍ୟୁସଟି ନେଇ ସାରିଥାଏ ।
 ତାଙ୍କୁ ଏଥର ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନ ନେବାକୁ ହାତ ଯୋତି ଅନେକ ଅନୁରୋଧ କରିବା
 ସବୁ ସେ ମୋତେ ଛାତିଲେ ନାହିଁ । ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ଅବସରପ୍ରାୟ ସ୍ଥଳ
 ଜନ୍ମପେକ୍ଷର ଶ୍ରୀ ବାମନ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର । ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜାହନ୍ ହଲରେ ସାତେ
 ସାତଟା ବେଳକୁ ଗୋଦାବରୀଶ ଶତବାର୍ଷିକ ଉପବ ଆଗ୍ନ ହେଲା । ହଲ ଉପରୁ
 ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଆମର ସଭାପତି ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ର ସଭାପତିରୁ
 କରିଥିଲେ । ସେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯଥାକ୍ରମେ

ରଞ୍ଜଚେଯାର ଓ ମେହେର ଚେଯାର ଖୋଲିଲେ ଏକ ଲକ୍ଷ ଲେଖାଏଁ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ଦେବେ ବୋଲି ସେଇ ସଭାରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଆମେ ରାତିରେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସମେତ ସମସ୍ତେ ସରଜିଟ୍ ହାଉସରେ ରହିଲୁ । ତା' ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ତାମାୟୋଗରେ ଖଲିକୋଟ କଲେଜ ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଇ ଆସନ୍ତା ସେଫେୟର ୧୭ ତାରିଖରେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଧରଣର ସଭା କିପରି ହୋଇପାରିବ ତା'ର ଭରିଭୂମି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲୁ । ବହୁ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ର୍ ଭେଟିଥିଲୁ । ସମସ୍ତେ ଏଥୁପାଇଁ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହନ୍ତି ଥିଲେ । ସେବିନ ବ୍ରହ୍ମପୁରର ସରକାରୀ ହାଇସ୍କୁଲ ଛାତ୍ର ଓ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଗୋଦାବରାଶ ଜ୍ୟୋତି ନେଇ ସରକାରୀ ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଯାଉଥିବାର ଦେଖୁ ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗଦେଲୁ । ଖୁବ୍ ବଡ଼ ସଭାଟିଏ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରାୟ ଏକହଜାର ଛାତ୍ରୀ ଓ ଛାତ୍ର ଶହ ବାଲକ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚସିତ ହୋଇପଢ଼ିଥିଲୁ । ଆମର ମନମୁତ୍ତାବକ ସଭାଟିଏ ଗାର୍ଲ୍ ସ୍କୁଲ ହତାରେ ‘ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଆମେ ସେଠାରୁ ଛତ୍ରପୁର ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେଫେୟର ତାଠ ତରେ ସଭା ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ନିର୍ଯ୍ୟତ ଦେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଥିଲୁ ।

ଉଚଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଶତବାର୍ଷୀ ଉପବିଷ୍ଟି : ସେଫେୟର ତାଠ ରିଖରେ ଗୋଦାବରାଶ ଶତବାର୍ଷୀକ ଉପବିଷ୍ଟି ପାଇଁ ଆମ ବିଭାଗରେ ଗୋଟିଏ ସେମିନାର ଓ ତା' ପରେ ଗଜପତି ପ୍ରେସାଲ୍ୟରେ ଜନସଭାର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ଅର୍ଥ ଓ ଆଇନ୍ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଡକ୍ଟର ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର ଥିଲେ ଅତିଥି-ବକ୍ତା । ଏହି ସଭାରେ ମୁଁ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ଦେବାବେଳେ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ଆନ୍ଦରିକ ଉଦ୍ୟମ ସଂପର୍କରେ ସବିଶେଷ କହିବାର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାହା ନିଜ ତୋଳ ନିଜେ ପିଟିବା ପରି ହୋଇଥା’ତା ବୋଲି ମୁଁ ଯଥାସମ୍ବନ୍ଧ ସଂକ୍ଷେପରେ ସ୍ଵଚ୍ଛନା ଦେଇଥିଲି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୋର କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଥିଲି । ସେମିନାରରେ ଯେଉଁମାନେ ପେପର ପଢ଼ିଥିଲେ ତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱଯରେ ଏହି ସଭାରେ ସ୍ଵଚ୍ଛନା ଦେଇ ଡକ୍ଟର ଆଦିକଦ୍ରିଷ୍ଟ ସାହୁ ଓ ମୋର ସହକର୍ମୀ ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କ ପେପର ଉଚ୍ଚମାନର ତଥା ପ୍ରକାଶ ଉପଯୋଗୀ ବୋଲି ସ୍ବାକ୍ଷର କରିଥିଲି । ଅନ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠକମାନେ ଦାୟିତ୍ୱିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱର ସହିତ ବହନ କରିନଥିବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ କହିଥିଲି । ଏପରିକି ସେପକୁ Sub-standard ବୋଲି ମଧ୍ୟ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲି । ଦିପ୍ରହରର ତୋକିର ସମସ୍ତ ବାୟଦି ମୁଁ ବହନ କରିଥିଲି । ଖୁବ୍ ଭଲ ତୋକି ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ସମସ୍ତେ କହିଲେ । ଦଶ କିଲୋ କ୍ଷୀରାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା ।

ସେମିନାର ପୁଣି ସାତେ ତିନିଟା ବେଳଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଅଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛଲିଥିଲା । ଅପରାହ୍ନ ପାଠକ୍ରମେ ଶାତିନିକେତନରୁ ଆସିଥିବା ତଃ ନରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମିଶ୍ର, ରେଣେନ୍ଦ୍ରନାରୁ ତକ୍ରର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ଓ ଆମ ବିଭାଗର ଅଧାପକ ତକ୍ରର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ ଖୁବ୍ ଉପାଦେୟ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟବେଶନରେ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଜ୍ୟୋତିଯାତ୍ରା ଓ ସମିତି ତତ୍ତ୍ଵରୁ ଏଯାବତ୍ ନିଆୟାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ଖୁବ୍ ଉଦ୍‌ବନ୍ଧନମୂଳକ ବକ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥ ଶ୍ରୀସୁଭ୍ରତ ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ର । ସେହିପରି ତକ୍ରର ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର ସତ୍ୟବାଦୀ ବନ୍ଦବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥତିକୁ ମନେ ପକାଇ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଛକୋଟାର ବକ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଆମ ବିଭାଗର ଅଧିକ ତକ୍ରର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ସଭା ପରିଷଳନା କରିଥିଲେ ।

ରାହାମା କଲେଜ ଓ ମୋର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟଥା : ମୁଁ ତ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେବ ରାହାମା ଶାରଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଗରିଷ୍ଠବ୍ୟକ୍ରମରେ ପ୍ରଥମେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିନିଧି ଓ ତା' ପରେ ସଭାପତି ଭାବେ କାମ କରୁଛି । ତାୟିଥିବା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଓ କଲେଜ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ସୁରଣୀୟ ଦିବସ ଥିଲା । ସଂପାଦକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅର୍ଥ ତୋଷରପାତ ପରି ଅଭିଯୋଗ ବହୁ ସଭ୍ୟ ଆଣିଥିଲେ । ମୁଁ ନିଜେ କଲେଜ ହେଉକୁଣ୍ଠକୁ ପାଖରେ ବସେଇ ହିସାବପତ୍ର ଯାଞ୍ଚ କଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ନାମରେ ଦଶ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଅଗ୍ରୀମ ଗଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ସେଥିପାଇଁ ବର୍ଷ ଧରି ଖର୍ଚ୍ଚ ଭାଇଚର ଦେଉନଥିଲେ କିମ୍ବା ଟଙ୍କା ଫେରଇ ନଥିଲେ । ମୁଁ ଗତ ମିଟିଂରେ ତାଙ୍କୁ ଏକପ୍ରକାର ଚରମ ବାର୍ତ୍ତା ଦେଇଥିଲି- ଅର୍ଥ ଫେରାଥ ନଚେତ୍ ଅବ୍ୟାହତି ନିଅ । ଆଜି ମୋତେ ଖୁବ୍ କଠୋର ନିଷ୍ଠାର ନେବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଗରିଷ୍ଠବ୍ୟକ୍ରମ ବିଦ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ମାନସିକଭାବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲି । ସେ ସ୍ନାନୀୟ ଲୋକ, ପୁଣି ଆତମୋକେଟ । ତାଙ୍କର ଚେର ଖୁବ୍ ମଜ୍ଜଭୁତ । ସମସ୍ତେ ଭାବୁଥିଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କର କିଛି କରିପାରିବିନି । ପୂର୍ବ ସଭାର ରିଜେଲ୍ୟୁସନ ଖୁବ୍ ଗୋକ୍ରତୋକ ଥିଲା । ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କରିବା ସବୁ ଏ ଆତମାନ୍ତ୍ର ଟଙ୍କା ସେ ଫେରଇ ନଥିଲେ । ଭରିଜଣ ସଭ୍ୟ ଆଉ ଏକ ସାମ୍ଯାତିକ ନୌତିକ-ଅନାଷ୍ଟର (moral torpitude) ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିଥିଲେ ।

ବୈଠକ ଆରମ୍ଭ ହେବାମାତ୍ରେ ଅନ୍ୟତମା ସଭ୍ୟ କୁଳମଣି ସାହୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନାସ୍ତା ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଲେ । ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଏକେଥାର ଅନ୍ୟ ଆଇମେଗ୍ରୁଡ଼ିକୁ ଆଦେଶ ଦେଇ ଏଇ ଅନାସ୍ତା ପ୍ରସ୍ତାବ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ରୁଳିଂ ଦେଲି । ସେ ସଂପାଦକ ଏପରି କିଛି ହେବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା କରୁନଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ହଳ ଛାତି ଯିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲି; କାରଣ ତାଙ୍କ

ସାମ୍ବାରେ ହୁଏତ ସଭ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ କୁଣ୍ଡିତ ହୋଇଥା'ରେ ।
 ଖୁବ୍ ଖୋଲାଖୋଲି ଆଲୋଚନା ହେବା ମୁଁ ଛହୁଥିଲି । ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ
 ହିଁ ମତବ୍ୟକୁ କଲେ । କେହି କେହି କହିଲେ କଲେଜରେ ସିର୍ଟିଏ ଦେବା ପାଇଁ
 କୌଣସି କୌଣସି ଛାତ୍ରର ଅଭିଭାବକଠାରୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଅର୍ଥ ନେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ବିଷୟରେ
 ଆଗରୁ ସେମାନେ କହି ନଥ୍ବାରୁ ବା ସଭାପତିଙ୍କ ନଜରକୁ ଏ କଥା ଆଶି ନ ଥିବାରୁ ମୁଁ
 ଏପରି ଅଭିଯୋଗକୁ ଅମୂଳକ ବୋଲି କହି ଆତେଇ ଦେଇଥିଲି । ନିରପେକ୍ଷଭାବେ
 ସବୁ କଥା ବିଷ୍ଣୁ ହେଉ- ଏହା ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ତେବେ ଆହୁରି ଅନେକ
 ଅଭିଯୋଗକୁ ମୁଁ ବିବରଣୀଭ୍ରତ କରି ସବୁ ସଭ୍ୟଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ମେଳି । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ
 ଆସିଥିବା ଅନାସ୍ଵାପୁସ୍ତାବ ସର୍ବସମ୍ଭବିକୁମେ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ
 ଯାଉଥିଲେ । ସେକ୍ରେଟାରୀ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଘଣ୍ଠା ଧରି ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ମୋତେ
 ବ୍ୟଥତ କରିଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲି ଓ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲି । ବାମଦେବ
 ବାବୁ ଯେଉଁ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିଥିଲେ ତାହା ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଧର୍ରବ୍ୟ
 ଅପରାଧ ହୋଇଥା'କା । ମୁଁ ଆଉ ସେବବୁ କଥା ଉତ୍ସାପନ କଲି ନାହିଁ ବା ବିବରଣୀଭ୍ରତ
 କଲି ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ତକେଇ ଅନାସ୍ଵାପୁସ୍ତାବ ସଂପର୍କରେ ସମସ୍ତେ ଏକମତ ହୋଇଥିବା
 ଶୁଣାଇଥିଲି । ସେ ଏହି ଅଭିଯୋଗ ସବୁ ଭରିହାନ ବୋଲି କହିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏତେ
 ଚକା ଆତଭାନ୍ତ ନେଇଥିବା ଓ ଦୀର୍ଘକାଳ ଧରି ଫେରଇ ନଥ୍ବା ଅଭିଯୋଗ ବିରୁଦ୍ଧରେ
 ତାଙ୍କର କିନ୍ତି କହିବାର ନ ଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ରିକାଇନ୍ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ
 ଅବିଲମ୍ବ ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାପାପତ୍ର ମୋତେ ଧରାଇ ଦେବାରୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ କ୍ରମେ
 ମୁଁ ଅନାସ୍ଵାପୁସ୍ତାବ ଓ ଆଉ ସବୁ ଅଭିଯୋଗକୁ ଗୋଟିଏ ଖାମରେ ସିଲ କରିଦେଲି । ଓପରାରିକରିବାବେ
 କଲେଜ ଆରମ୍ଭର କାମାକୁ ମଧ୍ୟ ପାଇନ ହୋଇଥିବାରୁ ସମସ୍ତେ ଆନନ୍ଦିତ ଥିଲେ ।
 ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକଙ୍କ ପ୍ରତି ଜନସାଧାରଣକର ଅନେକ ଆଶା ଥାଏ । ତଦନୁସାରେ
 କାମ ନ ହେଲେ ପରିଦ୍ୱାତ୍ରି ବିଷ୍ଣୋରକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଛଳିଯାଏ । ତେବେ ନୂଆ କଲେଜର
 ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମକୁ ଅନେକ ଘଟଣା ସହିତ ମିଳାମିଶା (Compromise) କରି ଚଳିବାକୁ
 ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲି । ଆଶା କରିଥିଲି ଅର୍ଥ ପାଖରେ ଦୁର୍ବଳତା
 ପ୍ରକାଶ ନ କରି ସମସ୍ତେ ମା' ଶାରଳାଙ୍କୁ ପୁରଣ କରି ଏଣିକି ଠିକ୍କିଲାକୁ କାମ କରିବେ ।
 ବୋଧହୁଏ ବିଶୁଚରଣ ସାହୁ ନାମକ ଜଣେ ପାରାଦୀପ ପୋର୍ଟ କର୍ମଶରୀରଙ୍କୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ
 ସେକ୍ରେଟାରୀ ଭାବରେ ବନ୍ଦ ଯାଇଥିଲା ।

କଲେଜରେ ଏହା ମଧ୍ୟରେ କେତୋଟି ପୋଷ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ଣରଭିତ୍ତି ହେବାର ଥିଲା । ମୋର ଦାୟିତ୍ବ ଥିଲା ସିଲେକ୍ଚନ ବୋର୍ଡରେ ସଭାପତିତ୍ବ କରିବା ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ କେତେଜଣ ବିଷୟ-ବିଶ୍ଵାରଦଙ୍କୁ ନେଇ ପହଞ୍ଚିବା । ମୁଁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବିଷୟ-ବିଶ୍ଵାରଦଙ୍କ ଉପରେ ଦାୟିତ୍ବ ଛାତି ଦେଇଥିଲି; କାରଣ ମୋର ଆଶଙ୍କା ଥିଲା କମିଟି ମେମରମାନେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ପାଇଁ ଲବି କରି ପାରନ୍ତି । ସେ ବିଷୟରେ ନାମା କଥା ମୋ କାନକୁ ଆସୁଥିଲା । ଆମେ କଲେଜର ଡେଇଲପମେଷ୍ଟ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତମ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କଠାରୁ ଛରିହଜାର ଟଙ୍କା ନେବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲୁ । ତଦନ୍ତସାରେ ମୋତେ ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ରହିବା ପାଇଁ ଛରିହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଇଥିଲେ ଓ ସେ କଥା ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କହିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେଇ ପ୍ରାର୍ଥୀଟି ଯେ ଯୋଗ୍ୟତମ ଭାବେ ବଜ୍ରାୟିବା ଦରକାର ଏ କଥା ବିଷୟ ବିଶ୍ଵାରଦ ମହାପାତ୍ର ନାଲମଣି ସାହୁଙ୍କୁ ନୈତିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କହି ନଥିଲି । ସେ ପିଲାଟିଠାରୁ ମାତ୍ର ଅଧନମର ଅଧୁକା ରଖୁ ଶାନ୍ତିନିକେତନରୁ ଆସିଥିବା ଟିଅ୍ଟିଏ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧୁକାର କରିବାରୁ ତାକୁହିଁ ରଖିବାକୁ ମୁଁ ନାହିଁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାଜି ହେଲି ଓ କଲେଜ ପାଇଁ ଛରିହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଇଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅର୍ଥ ଫେରାଇ ଦେଲି । ଏଇ ଉଦାହରଣରେ ସବୁ ବିଭାଗରେ କେବଳ ବିଷୟ ବିଶ୍ଵାରଦଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନୁସାରେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ନିୟୁକ୍ତି ପାଇଁ ବାଟଟିଏ ଖୋଲିଗଲା । ସେକ୍ରେଟାରୀ ଓ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ନିଜ ନିଜ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ପାଇଁ ମୋ ଉପରେ ବହୁ ରୁପ ଦେଉଥିଲେ ବି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଲକ୍ଷ୍ଣରଭିତ୍ତି ନଜିର ଦେଉଥିଲି । ମୁଁ ରହୁଥିଲେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ମୋର ଶାତିରେ ମୋ ସହିତ ଆସିଥିବା ବିଷୟ ବିଶ୍ଵାରଦଙ୍କୁ ମୋ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସପକ୍ଷରେ ପଦେ କହିଥିଲେ ତାହାହିଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହୋଇଥା'ତା । କିନ୍ତୁ ତାହା ଭୁଲ ନଜିର ସୃଷ୍ଟି କରିଥା'ତା । ମୋତେ ଫେରିଲାବେଳେ ନାଲମଣିବାବୁ କହିଲେ “ତୁମେ ମୋତେ ତୁମ ପ୍ରାର୍ଥୀର ନାମ କାହିଁକି କହିଲି ନାହିଁ ? ଅଧନମର ଅଧୁକା ରଖୁ ଜଣେ ବଜା ହେବା ଯଥେଷ୍ଟ ତାରତମ୍ୟ ନୁହେଁ ।” ମୁଁ କହିଲି ଏ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଟିଏ ପିଲାମାନେ ଭଲ ରୁନେଥିଲେ ପାଇଲେ ଛଳିଯିବେ । ସେଥିପାଇଁ ପୁଅ ପ୍ରାର୍ଥୀଟିଏ ଆମ କଲେଜ ପାଇଁ ଉପୟୁକ୍ତ ହୋଇଥା'ତା ।

ଯାହାହେଉ ସେ ଟିଅ୍ଟି ଯଦିଓ ଆସି ଯୋଗ ଦେଲା ତେବେ ଅଛ କେଇମାସ ମଧ୍ୟରେ ଭଲ ଛକିରାଟିଏ ପାଇ ରାହାମା ପରି ନୁଆ କଲେଜ ଛାତି ଛଳିଗଲା । ମୁଁ ପ୍ୟାନେଲ ମଧ୍ୟରୁ ଦିତୀୟ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ତକାଇ ନିୟୁକ୍ତିପତ୍ର ଦେବା ପାଇଁ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲି । ତାହାହିଁ ହେବାର ଥିଲା; ସମ୍ବଦତଃ ତାହାହିଁ ଥିଲା ମା’ ଶାରଳାଙ୍କ ଜଣା ।

କିନ୍ତୁ ପରେ ପରେ ମୁଁ ଶୁଣିଲି ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଓ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଏକାଠି ହୋଇ ଆଡ଼ହକ ଭାବରେ ନୁଆ ନୁଆ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ନିୟୁକ୍ତି ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କିଏ କେତେ ଟଙ୍କା

କଲେଜ ନାମରେ ଆଦ୍ୟ କରୁଛି ତା'ର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତଥ୍ୟ ରହୁ ନାହିଁ । ପ୍ରିନ୍ସିପାଳ ଓ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଅଧିକାରୀ ସମୟରେ କଲେଜରେ ଭୋକି କରୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଅନୁଗତ ସତ୍ୟକୁ ବଜାରର ବଡ ବଡ ରସଗୋଲା ମଧ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ଦେଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ପ୍ରିନ୍ସିପାଳଙ୍କୁ ମୋର ବନ୍ଧୁଭାବେ ଖୋଜିଲୋତି ନେଇଥିଲି । ତାଙ୍କ ସମୟରେ ଯୁଜି.ସି. ରୁ ମଧ୍ୟ କଲେଜ ଘର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ତେର ଆର୍ଥିକ ଅନୁଦାନ ଆସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଦି'ଶଣ ନାରାଙ୍ଗ ନିଯୁକ୍ତ ନେଇ ନାନା କଥା ଶୁଣାଗଲା । ମୁଁ ଡ୍ରଟାଯଶ୍ରେଣୀ ଓ ୪ର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ ନିଯୁକ୍ତ ବିଷୟ ନିଜେ ବୁଝୁନଥିଲି । ପ୍ରିନ୍ସିପାଳ ଓ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କ ଉପରେ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କେତେକଣ ଗୋଲମାଳ ହୋଇଗଲା, ଯାହାଫଳରେ ପ୍ରିନ୍ସିପାଳଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ଥାନୀୟ ବଜାରର କେତେଜଣ ଲୋକ, ଗଭର୍ଣ୍ଣବଢ଼ିର ସତ୍ୟ ଏକାଠି ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ବହିଶାର କରିବାକୁ ମୋ ଉପରେ ଝପଦ ଦେଲେ । ମୁଁ ପ୍ରିନ୍ସିପାଳଙ୍କୁ ବାରମାର କହିଥିଲି ଯେ ପରାକ୍ଷାରେ ଯେପରି କେହି ଅସଦ୍ ଉପାୟ ଅବଳମ୍ବନ ନ କରନ୍ତି ତା' ସେ ଦେଖିବେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଥିବାରୁ ସେ ସ୍ଥାନୀୟ କେତେଜଣ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ କଥାରେ କେବଳ ପରିଚାଳିତ ହେଲେ ନାହିଁ, ପରାକ୍ଷାରେ ସେମାନଙ୍କ ପିଲାଙ୍କୁ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିବା ଖବର ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ପ୍ରିନ୍ସିପାଳଙ୍କ ଏହି ପକ୍ଷପାତିତା ପାଇଁ ମ୍ୟାନେଜିଂ କମିଟିର କିଛି ସତ୍ୟ ତାଙ୍କ ବିରୋଧୀ ହୋଇଗଲେ । ଭିତରେ ଭିତରେ ଅନେକ ମଧ୍ୟ କୁହୁଳିବାରେ ଲାଗିଲେ । ମୁଁ ଯଦିଓ କଲେଜର ବାର୍ଷିକ ଉପବରେ କଲେଜରେ ଆମେ ମଣିଷ ଗଢ଼ିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ନେଇ ଶିକ୍ଷାୟତନ ବସେଇଛେ, ପୁଣି ଓଡ଼ିଶାର ବାରଦେବୀ ମା' ଶାରଳାଙ୍କ ନାମରେ କଲେଜ ଲୋକାର୍ପତ ହୋଇଛି ଓ ବାୟାବାବାଙ୍କ କରକମଳରେ ଏହାର ଭିତ୍ତି ପଡ଼ିଛି; କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ଭୁଲି କେହି କେହି ଭିନ୍ନ ମାର୍ଗରେ ଯାଇ କଲେଜକୁ ବଦନାମ କରୁଥିବା କଥା ଖୁବ ଉଭେଜକ ଭାଷାରେ କହିଥିଲି । “ବର୍ଷମାନର ଅଧିକାରୀ ଅମଳରେ କଲେଜର ଭୋଟିକ ଉନ୍ନତି ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଉଛି ସତ କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ଭିତରେ କଲେଜକୁ ଜ୍ୟାନସର ବ୍ୟାଧିର ଜୀବାଣୁ ରୁଣା କରିଦେଉଛନ୍ତି, ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପରାହତ ହୋଇଛି”- ଏହିପରି ନାନାକଥା କହିଥିଲି । ପ୍ରିନ୍ସିପାଳଙ୍କୁ ସଂଭାବରେ କହିଥିଲି ସ୍ଥାନୀୟ ଜନସାଧାରଣା ନ ରହିଲେ ମୁଁ କେବେ ବି ଆପଣଙ୍କୁ ନିରାପଦ ଦେଇପାରିବିନି ।

ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଅବସ୍ଥା ଖୁବ ଶାଘ୍ର ଆସିଗଲା । କଲେଜର ଉନ୍ନଯନ ଅର୍ଥ କିଛି ମୋମରଙ୍କ ହାତକୁ ଝଲିଯାଉଛି ଓ ରାଜଭାଗ ନିଜେ ପ୍ରିନ୍ସିପାଳ ଲୁଣନ କରୁଛନ୍ତି; କଲେଜରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୁଣ୍ଟି ନାହିଁ, ମନଙ୍ଗଳା ନିଯୁକ୍ତ ଦିଆୟାଇ ଅର୍ଥ ଆଦ୍ୟ କରାଯାଉଛି, ଏହିପରି ନାନଦି ଅଭିଯୋଗ ଆସିଲା । ଦିନେ ମ୍ୟାନେଜିଂ କମିଟି ମିଟି ବସିଛି ପ୍ରାୟ ଶତାଧୁକ ଉତ୍ସବ ଜନତା ଆମକୁ ଘେରଇ କରି ପ୍ରିନ୍ସିପାଳଙ୍କୁ ବହିଶାର କରିବାକୁ ଦାବି

କଲେ । ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଳି ମ୍ୟାନେଜିଂ କମିଟିର ଦୁଇତିନିଜଶକ୍ତି ଛାତିଦେଲେ ଅନ୍ୟମାନେ
 ଖୁବ୍ ଉପ୍ରୟକ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ଥୋଗାନ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେଇଦିନହିଁ ମୁଁ ମ୍ୟାନେଜିଂ
 କମିଟିର ବହୁମତରେ ତାଙ୍କୁ ବହିଷ୍କାର କରିଥିଲି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ମୋ ପାଇଁ ଅନ୍ୟକିଛି
 ପର୍ବତୀ ନ ଥିଲା । ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଯେଉଁ ବିଧବା ନାରୀଟିକୁ ୪୰୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ କର୍ମଚାରୀରାବେ
 ନିୟମିତ ଦେଇଥିଲେ ସେ ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଉଭେକିତ ଜନତା ନାନା କଥା କହୁଥିଲେ ।
 ଏପରି ଗୋଟିଏ ପରିଷ୍ଠିତି ମନେହେଲା ହଠାତ୍ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇନାହିଁ । ନିଆଁଟା ବହୁଦିନ
 ଧରି କୁହୁଳି କୁହୁଳି ଅଗ୍ରିଶିଖା ବିଷ୍ଟାର କରିଛି । ତା'ପରେ ପରାକ୍ଷା ପାଇଁ ଆଦାୟ ହୋଇଥିବା
 ଅର୍ଥ ବାଚମାରଣା ହୋଇଛି । ତେବେ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କ ଚେର ସେ କଲେଜରେ ଖୁବ୍
 ମନ୍ଦିରରୁ ହୋଇ ମାତି ଯାଇଥିଲା । ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କ ସମେତ ଆଉ କିଛି ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ସେ
 ଧରାଧରି କରି ନିଜ ପକ୍ଷ ଭୁବନ କରିମେଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ମ୍ୟାନେଜିଂ କମିଟି ମିଟିଂରେ
 ମୋ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ ହେଲା । ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ତାଙ୍କ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଘରେ ରହୁଥିଲେ
 ବି କଲେଜକୁ ପୁଣି ଫେରିବା ମନୋବ୍ୟବରିରେ କଲେଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେଶ୍ଟିଏ
 କରିଦେଲେ । ଆମେ ଯେଉଁ ଓକିଲକୁ କେଶରେ ଲଡ଼ିବାକୁ ଦେଲୁ ସେ ଆମ ତରଫରୁ
 କେଶ୍ଟି ଠିକ୍ରାବେ ପରିଷ୍ଠିତି କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ବରଂ ଭିତରେ ଭିତରେ
 ସେକ୍ରେଟାରୀ ଓ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରୁଥିବା କଥା ମୋ କାନରେ ପଡ଼ିଲା ।
 ତେବେ ମୁଁ ଯେଉଁଦିନ ମୋର ଜାପିପା ଦେଇ ସେ କଲେଜରୁ ଝଲି ଆସିଲି ସେଇଦିନ
 ଲକ୍ଷ୍ୟ କଳି ଆଗରୁ ମୋ ସମୟରେ ବହିଷ୍କତ ସେକ୍ରେଟାରୀ ନୁଆ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କ ସହିତ
 ହାତ ମିଳେଇ “ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ କଲେଜରେ ବହୁତ କୋଠାବାତି କରିଛନ୍ତି, ତେର ଉନ୍ନତି
 ତାଙ୍କ ସମୟରେ ହୋଇଛି” ବୋଲି ପ୍ରର୍ବନ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ କୌଣସି
 ଗରଣ୍ଣି ବଢ଼ିରେ କେତେଜଣ ସଭ୍ୟ ମୋତେ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରିବାରୁ ମୁଁ ସେଇଦିନ
 (ଡାୟୀ ୧୦/୧୩/୮୭) କଲେଜ ଛାତି ଝଲି ଆସିଲି ଯେ ଆଉ କଲେଜକୁ ଫେରି ଝହିନାହିଁ ।
 ମୋର ତ' କିଛି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ଵାର୍ଥ ନ ଥିଲା, ବରଂ ବହୁ ସମୟ ଅଯଥା ବ୍ୟୟ ହେଉଥିଲା ।
 ପୁଣି କଲେଜ ତା'ର ମାନସନାନ ହୃଦ ଗତିରେ ହରାଇ ବସୁଥିଲା । ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି
 ଯାଉଥିବା ଡଙ୍ଗାର ମଞ୍ଚାଳ ହେବାକୁ ମୁଁ କେବେବି ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ଏ କଲେଜ କାମ
 ପାଇଁ ମୋର ଲେଖାଲେଖରେ ବହୁତ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା । ମୁଁ ଯାହାହେଉ ମୁକ୍ତି
 ପାଇଗଲି ବୋଲି ଖୁବ୍ ଉଲ୍ଲାସ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

ଗୋଦାବରାଣ ଜ୍ୟୋତି : ମୁଁ ଆଜି (ଡାୟୀ ୧୦/୧୩/୮୭) ଗୋଦାବରାଣ ଜ୍ୟୋତି
 ସହିତ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଖୁବନେଚରେ ଆସା ଓ ଉଚ୍ଚଜନଗର କଲେଜକୁ ସୃତିଷ୍ଠରଣ
 ପାଇଁ ଯିବା କାର୍ଯ୍ୟକୁମ ଥିଲା । ବହୁ ଆଗରୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଲେଖ ଜଣାଇ ଦିଆ

ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବିଷର ସଂକଟରେ ପଡ଼ିଗଲି । ଆଜି ପାଇଁ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭୂଯାଁଙ୍କ ପିଏର୍‌ଡି ଭାଇଭା ସ୍ଥିର କରି କାଳି ତାଙ୍କ ଗାଇତ୍ ତକ୍କର ଖଗେଶ୍ଵର ମହାପାତ୍ର ମୋତେ ଫୋନରେ ଜଣେଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମଥର ତାଙ୍କ ଭାଇଭା ବାଟିଲ ହୋଇଯାଇଥିଲା; ସେ କଲିକତାରୁ ଆସି ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ଆଜି ପୁଣି ବାଟିଲ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ମାନସିକ ପରାଭବ ମିଳିବ । ତେଣୁ ମୁଁ ବାଧ ହୋଇ ଆସା ଓ ଭାଙ୍ଗନଗର କଲେଜ ସଭାକୁ ଯାଇପାରିଲି ନାହିଁ । ଫୋନ୍ କରି ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ ଏ ଦାୟିତ୍ ସଂପାଦନ କରିବାକୁ ମହାପାତ୍ର ନାଲମଣି ସାହୁଙ୍କୁ ଜଣେଇଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ନାନାଦି କାମ ଥିବାରୁ ଆବୋ ରାଜି ହେଲେନି । ତକ୍କର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ ରାଜି ହେଲେ କିନ୍ତୁ କଟକରୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ନାଲମଣିବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ତଥାପି ଆଶା ରଖିବ ମୋ ସ୍ମୃତରେ ଗଲି । ଏ.ଜି. ଛକରେ ଗୋଟିଏ ଅଗୋରିକା ସହିତ ମୋର ଧକ୍କା ହେଲା ଓ ମୁଁ ଛିଆତି ହୋଇପାରିଲି । ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ ଓ ଅସାବଧାନତାରୁ ହିଁ ଏପରି ହେଲା । ଦେହ ଦି ତିନି ସ୍ଥାନରେ ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବତା ହୋଇ ରକ୍ତସ୍ରାବ ହେଲା । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ମୋର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖୁ ଅନ୍ତତଃ ଅନୁକମା ଦେଖାଇ ଶତବାର୍ଷକ ଉତ୍ସବ ପରି ଏକ ମହତ କାମରେ ଯିବାକୁ ନାଲମଣିବାବୁ ରାଜି ହେବେ । କିନ୍ତୁ କୌଣସିମାତେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ରାଜି କରାଇପାରିଲି ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର ଓ ତକ୍କର ପ୍ରୟୁଲ୍ଲ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ଆସା ଯାତ୍ରା କଲେ ।

ମୁଁ ଯୁନିଭରସିଟି ଅର୍ଥିଷରେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭୂଯାଁଙ୍କ ଭାଇଭା ଶେଷ କରି ଓ ସେ ତକ୍କରେଟି ପାଇଲେ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ ଭୋକି ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି କୋଣାର୍କ ଏକପ୍ରେସ ଧରିବାକୁ ଷେସନକୁ ଗଲି । ଅନ୍ତତଃ ଆସନ୍ତାକାଳି ଏଥୁପାଇଁ ଅର୍ଥ ଓ ଆଜନ ମନ୍ତ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଯାଉଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ ସେ ମୋତେ ଫୋନ୍ କରି ବାଧ କରିଥିଲେ ବି ମୁଁ ଟ୍ରେନରେ ଯିବି କହି ଗାଲଟୁଳ କରିଦେଇଥିଲି । ରାତିରେ ମୋ ପାଇଁ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମପୁର ସର୍କିଟ ହାଉସରେ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା ।

ତା ୧୭/୧୯ ରେ ଭାଙ୍ଗନଗରରୁ ଗୋଦାବରାଣୀ ଜ୍ୟୋତି ଆସି ଦିନ ୧୩ ରେ ବେଳେ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଆମେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଯୁନିଭରସିଟିକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତ ପାଣିଗ୍ରହାଙ୍କୁ ଭେଟି ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି, ମଂକୁଶା ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରେ କିପରି ଏ ଉତ୍ସବ ପାଳିତ ହେବ ତା'ର ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲୁ । ପାରଳା ମହାରାଜଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରକଳରେ ଗୋଦାବରାଣୀ ସହଯୋଗୀ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ତେଣୁ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ସଭା ପାଇଁ ବସନ୍ତବାବୁ ଖୁବ ଶୁଭ ଶୁଭର ଦେଇ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଫୋନକରି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ଜଣାଇଥିଲେ । ସେହିପରି ଜାହାପୁର ଓ ମଙ୍କୁଶାକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଉଚ୍ଚଳ ସମ୍ମିଳନୀୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କରି ଆସନ୍ତାକାଳି ସଭା ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୮

ଆମେ ବୁଦ୍ଧପୁର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗକୁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ଶାତଳତା ଦେଖୁ ହତାଶ ହୋଇଥିଲୁ । ତକ୍କ ଶ୍ରୀନିବାସ ମିଶ୍ର ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ ବି ସେମିତି କିଛି ଆୟୋଜନ କରିନଥିଲେ । ଜ୍ୟୋତି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଫୁଲମାଳଟିଏ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ନଥିଲେ । ଅଥବା ପୂର୍ବାହ୍ନରେ ଛତ୍ରପୁର କଲେଜରେ ଭଲ ସରାଟିଏ ଭରପୁର ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଆମେ ସେଠାରେ ସରା କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷକରି ମଧ୍ୟାହ୍ନରୋଜନ ସାରି ସାତେ ଚିନିଟାବେଳେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ଏହି ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଶ୍ରୀନିବାସ ସାର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଥିଲେ ବି ତାଙ୍କ ଆୟୋଜନର ବ୍ୟର୍ଥତା ଦେଖୁ ମୁଁ ବ୍ୟଥତ ହେଉଥିଲି । ତାଙ୍କ ନିଜ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣସଂଖ୍ୟାରେ ଥିଲେ ସରାଟି ଶୁଭ ସଫଳ ହୋଇପାରିଥାନ୍ତା କିନ୍ତୁ ତା' ବି ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ କେତେ କଥା କହିବି ବୋଲି ଭାବିଥିଲେ ବି ଏତେମାତ୍ରାରେ ହତାଶ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି ଯେ ମାତ୍ର ପଦର ମିନିଟ୍ ଭିତରେ ବନ୍ଧୁବ୍ୟ ଶେଷ କରିଦେଇଥିଲି । ଶ୍ରୀନିବାସ ବାବୁ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ପାଇଁ କହିବାକୁ ଛାହୁଁଥିଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଉପାହର ଅଭାବ ଆମକୁ ଶୁଭ କଷ୍ଟ ଦେଉଥିଲା । ଯୁନିଭରସିଟି ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ତରପରୁ ନିମନ୍ତଣପତ୍ର ଛପା ହୋଇଥିଲେ ବି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶେଷ ମୁହଁର୍ଗରେ ବିଶ୍ଵାସାଇପାରି ନଥିଲା । ମୋର କେହି କେହି ଛାତ୍ର ସେଠାରେ ଅଧିପନା କରୁଥିଲେ ବି ସେମାନେ ନିରୁପାହିତ ଥିଲେ । ଜଣେ କହିଲେ, ସାର ଆପଣ ଆସୁଥିବା କଥା ତ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ରରେ ଛପା ହୋଇନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ ଏତେ ଉପାହିତ ହୋଇପାରି ନାହିଁ । ଆୟୋଜକମାନେ କ'ଣ ତାହା ଜାଣି ନଥିଲେ ? ଶ୍ରୀନିବାସ ବାବୁଙ୍କର ତ ମୁଁ ଶୁଭ ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ର ଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ବର୍ଜମାନ ପ୍ରଫେସର ହୋଇଗଲିଣି ।

୧୮ ତାରିଖ ଦିନ ସାତେ ଆୟୋଜନଙ୍କ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ କୁମାର ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଓ ତାଙ୍କର ପରିଚିତ ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ଗଙ୍ଗାଧରବାବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବା ଗାତ୍ରରେ ପ୍ରଥମେ ଜାଗାପୁରଠାରେ ସମିତି ପ୍ରାଥମିକ ସ୍କୁଲରେ ପହଞ୍ଚ ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲୁ । ତା' ପରେ ବାପୁଜୀ ଓଡ଼ିଆ ପାଠୀଗାର ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲୁ । ଏ ପାଠୀଗାରରେ ବନ୍ଧୁ ଦୁର୍ଲଭ ଓଡ଼ିଆ ବହି ଥିଲେ ବି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତା'ର ଚିହ୍ନରେ ଗ୍ରାହକ କେହି ନ ଥିବା ପରି ମନେହେଲା । ତା' ପରେ ସ୍ଥାନୀୟ ହାଇସ୍କୁଲରେ ଗୋଦାବରୀଶ ସ୍ଥାନି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ବସନ୍ତବାବୁ ଏଠାରେ ଶୁଭ ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଅଧ୍ୟନର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ କହିଥିଲେ ଓ ଗୋଦାବରୀଶଙ୍କ ସ୍ଥାନିରଣ୍ୟ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଛଳିଶ ମିନିଟ୍ ଧରି ବନ୍ଧୁବ୍ୟ ଦେଇଥିଲି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏ ବିଛିନ୍ନାଶଙ୍କରେ କିପରି ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିବ ତାହାହିଁ ଥିଲା ଆମର ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥାର

କାରଣ । ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ଏସ.କେ.ସି.ଜି. କଲେଜରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ସମୟ ସାତେ ତିନିଟା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଆଯୋଜନ ଓ ଶ୍ରୋତା ସଂଖ୍ୟା ଏଠି ଏତେ ଭଲଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଆବେଗର ସହିତ ଏକ ଘଣ୍ଟା ବ୍ୟାପୀ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲା । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା ଏ ଜ୍ୟୋତିୟାତ୍ମା ଅବକାଶରେ ଏରଠାରେହିଁ ମୁଁ ସର୍ବୋକୃଷ୍ଣ ବକ୍ତୃତା ଦେଇପାରିଛି । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ରଚିତ ଗୋଦାବରାଶ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ କବିତାରୁ କିଛି ଅଂଶ ଆବୁରି କରୁଥିଲି ଦେଖିଲି ଅନେକଙ୍କ ଆଖରେ ଲୁହର ଧାର ଛୁଟୁଛି । ସେ କବିତା ଥିଲା ସେହିପରି କାରୁଣ୍ୟତରା -

“ତୁମେ ତ ଦେଖୁଳ ନାହିଁ କିଏ ଦେଲା ଗଲେ ପୁଲମାଳ
ତୁମେ ତ ଜାଣିଲ ନାହିଁ କିଏ ତୁମ ପାଇଁ ପାଇଁ ଗଲା ।
ତରଣ ପରଶି କିଏ ମଥା ନର୍ତ୍ତ ଦେଲା ଅଶ୍ଵ ଡାଳି
କେ କରିଲା ସଂକାର୍ତ୍ତନ ତବନାମେ ଦେଇ କରତାଳି ।
ତୁମେ ଗଲାବେଳେ ଦେବ ପ୍ରଭାତନ ହେଲା କି ପାଶଳ
ଆକାଶେ ଘୋଟିଲା ମେଘ ବରଷିଲା ଜଳ ଅନର୍ଗଳ ।
ତୁମକୁ ଶୋଭୁଛି ଆଜି ଓଡ଼ିଶାର ବିଲବନଗିରି
ଦରିଦ୍ର ଏ ଓଡ଼ିଶାର ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥ ଆହେ ଗୋଦାବରିଶ ?”

ମୁଁ ତ ନିଜେ ରେତେନ୍ଦ୍ରା କଲେଜ ଛାତ୍ରଭାବେ ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ରାଜ୍ୟ ପୁନର୍ଗଠନ କମିଶନଙ୍କ ଅନ୍ୟାୟ ଆଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବାନର ସେନା ପରି କଟକ ରେଡ଼ିଓ ଷ୍ଟେସନ୍ ପାଖରେ ପିକେଟିଂରେ ମାତି ଉଠିଥିଲି । ସେଠି ଯେଉଁ ଗୁଣିଷ୍ଠଳନା ହେଲା ସୁନାଲ ଦେ'କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଗଲା । ପୁରୀ ରେଳ ଷ୍ଟେସନ୍ ପାଖରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ବେଙ୍ଗପାଣିଆକର । ଗୋଦାବରାଶ ତାଙ୍କ ଗାଁରେ ଥାଇ ଯେତେବେଳେ ଏସବୁ କଥା ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଖାଇବା ଷମୁଚ୍ଚି ଖସି ପଡ଼ିଥିଲା । ତା' ପରେ ତାଙ୍କ ନିଆୟାଇଥିଲା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଞ୍ଜ ମେଡିକାଲ କଲେଜର ଆଇ.ସି.ୟୁ.କୁ । ଜୀବନବସାପୀ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଏ ଯେ ପରାଜ୍ୟ ହେଲା ତା' ପରେ ସେ କ'ଣ ଓ କେହିଁଥିପାଇଁ ବଂଚି ରହିଥାନେ ? ତାଙ୍କ କର୍ମଚାରୀ ଚକ୍ରଧରପୁର ସମେତ ଷତେଜକଳା ଶରସୁଆଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସୀମା କମିଶନ୍ ଘୋଷଣା କରିଦେବା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ହୋଇଥିଲା ମହାଘାତକ । ସମ୍ବତ୍ୟ ସେଇ ଦୁଃଖରେ ତାଙ୍କର ହୃଦକ୍ଷିଯା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁ ମୃତ୍ୟୁ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କଟକ ସହରରେ ହୋଇଥିଲା ତାହା କଟକ ମେଡିକାଲଠାରୁ ଦୋଳମୁଣ୍ଡାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଜନାକୀର୍ତ୍ତ । ତା' ପରେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ସମାଧି ପାଠ ପାଖରେ ସାକ୍ଷାଗୋପାଳର ବକ୍ତୁଳବନ ପରିସରରେ ଚିତାଗ୍ନିରେ ସେ ଭସ୍ମଭୂତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଉପରକିମ୍ବତ କବିତା ଥିଲା ସେଇ ମୃତ୍ୟୁ-ଶୋଭାଯାତ୍ରାର ହୃଦୟ ବିଦାରକ ବିବରଣୀ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୨୮

ମୋର ଏସବୁ କଥା ଉପସ୍ଥିତ ଜନତାଙ୍କୁ ଛାତ୍ର ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଶୋକଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା । ଶେଷକୁ ମୋର ମଧ୍ୟ କଣ୍ଠ ବାସରୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଥିଲା । ଆମେ ପରେ ଏ କଲେଜର କିଛି ଛାତ୍ରଙ୍କ ମେଲରେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ବିତରିଥିଲୁ । ଏଠାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପି.ଜି. କ୍ଲ୍ୟୁସ ଖୋଲାଯାଇଥିବା କଥାଟା ମୋତେ ବିସ୍ତିତ କରିଥିଲା । ମୁଁ ଓଡ଼ିଆ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଥିଲି- “ଉମେମାନେ ମନେରଖବା ଉଚିତ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ’ ଏକ ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗ; କିନ୍ତୁ ସବୁକ ଏକ ସାହିତ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀ” । ଆମେ ଏଠାରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇ ବିଶାଳ ମୂର୍ଗମାନଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିଥିଲୁ । ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡିର ବନ୍ଦି ଅଞ୍ଚଳ ଓ ମାର୍କେଟ ଅଞ୍ଚଳ ବୁଲି ଦେଖିଥିଲୁ । ଶ୍ରୀ ବଦ୍ର କୁମାର ପାଣିଗ୍ରହୀ ଖୁବ୍ ଉପାହିତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ଲୋକ ଏ ସାମାଜିକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜାଣି ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ବନ୍ଧମୂଳ ହେଉଥିଲା । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ନୀଳକଣ୍ଠ, ଆଷ୍ଟର୍ୟ ଓ ଗୋଦାବରାଶ ପରିକ୍ରମା ପୁସ୍ତକ କେତୋଟି ମୁଁ ସାଇରେ ନେଇଥାଏ । କୌଣସି କୌଣସି କଲେଜ ଅଧ୍ୟୟତ୍ତମାନ ଏମନ୍ତରେ ବହିଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହାନ୍ତିତ ହେଲେ ଦେଇଥାଏ ।

ତା. ୧୯/୧୯ ରେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ଡକ୍ଟର ଗଗନେହନାଥ ଦାଶଙ୍କର ଜଣେ ଗବେଷକଙ୍କର ପିଏଡ଼ି. ଭାଇଭା ତୃତ୍ୟପୁର ସୁନିଭରସିଟିରେ ଦେବାର ଥାଏ । ମୁଁ ଜଣେ ପରାକ୍ରମ ହୋଇଥିବାରୁ ଭାଇଭାରେ ଯୋଗଦେବା କଥା । ସେ କାମ ସାରି ମୁଁ ଆଉ ମୁହଁରେମାତ୍ର ବିଳମ୍ବ ନକରି କିଛି ନ ଖାଇ ସାତେ ବାରଟାବେଳେ ତୃତ୍ୟପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାତ୍ର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଉପଳକ୍ଷେ ଝଲି ଆସିଥିଲି ଯେହେତୁ ମନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବା ଗାତିରେ ବୁଲୁଥିଲି ମୋର ଟି.ଏ. ଓ ଟି.ଏ. ବିଲ୍ ଦେବାର ନଥିଲା । ଏଣେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ବହୁ ଜରୁରି କାମ ମତେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା । ଘରୁ ଦିନଦିନ ବାହାରେ ରହୁଥିବାରୁ ପନ୍ଥା ବିରତ ହେଉଥିଲେ; ପିଲାମାନେ ବି ମୋତେ ମନେ ମନେ ହୁଏତ ଖୋଜୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ’ ଚେଯାରର ବୋଣ ମୋ ଉପରେ ସବାର ହୋଇବସିଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଆଡ଼େ ଦେବା ଥିଲା ମୋ ଶକ୍ତି ବହିର୍ଭୂତ ।

ବୋଧହୁଏ ଏଇ ମାସରେ ମୋତେ କେହାପଡ଼ା ଓ ପଞ୍ଚମୁଣ୍ଡାଇ କଲେଜକୁ ଗୋଦାବରାଶ ଶତବର୍ଷିକୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ତା’ ପୂର୍ବରୁ କଟକର ଓ.ଏମ.ପି. ଛକ ପାଖରେ ଥିବା ଜାତୀୟ କବି ବୀରକିଶୋର କଲେଜରେ ମଧ୍ୟ ସରଟିଏ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ରେଣ୍ମା ମହାନ୍ତି ମୁଖ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବେ ସୁତିପୂଜନର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ବୁଲିବୁଲି ଏତେ କ୍ଲାନ୍ଟ ଓ ବେଳେବେଳେ ଜୀବ ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲି । ଭାବୁଥିଲି ଏ କାମ ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ଗଜାଧର

ବାକୁ ଫୋନ୍‌ରେ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କଲା ପରେ ସବୁ କଥା ବଦଳି ଯାଉଥିଲା । ଏ କାର୍ଯ୍ୟକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମନେକରି ମୁଁ ବାଧ ହୋଇଯାଉଥିଲି ।

‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ଓ ମୋ ନିୟୁକ୍ତି ବିଷୟରେ ବିବାଦ ମୋ ପିଲା ଛାଡ଼ୁନଥିଲା । ଅକ୍ଷେତ୍ର ତାଙ୍କରିଖରେ ‘ସମାଦ’ରେ ନିଜ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ନାମରେ ପୁଣି । ଏକ ସମାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ଯାହା ମନେହେଉଥିଲା ଅର୍ଥନାତି ବିଭାଗ ପ୍ରଫେସର ଶିରୀଶ ଚନ୍ଦ୍ର ପଞ୍ଜନାୟକ ହଁ ଦେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ରରତାର ସହିତ ନିଜ ନାମକୁ ଉହ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି । ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ସର୍ୟ ଭାବେ ସେ ସବୁ ନିଷ୍ଠିତ ଅଂଶୀଦାର ହେଲେବି କାଳୀ ଗାଇର ଭିନ୍ନେ ଗୋଠ ପରି ଥିଲା ତାଙ୍କ ଆଚରଣ । ଏବେ ଜଣେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଭି.ସି. ଅସ୍ଵାୟୀଭାବେ ନିୟୁକ୍ତି ପାଇ ଆସିଥିଲେ । ଏହି ସମାଦର ତଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଭକ୍ତି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସେପ୍ରେସର ଝ ତାରିଖ ୧୯୮୫ ମସିହାଠାରୁ ଯେତେ ନିୟୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଛି ସବୁ ନିୟମ ବହିର୍ଭୂତ ଭାବେ କରାଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବିଭାଗରେ ଯେଉଁ ପୋଷ ପାଇଁ ନିୟୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଛି ସବୁ ପ୍ରମାଦପୂର୍ଣ୍ଣ । ପୁଣି ‘ସମାଦ’ ଦ୍ୱାରା ମାତ୍ର ନିୟୁକ୍ତିକୁ ଦୃଷ୍ଟାତ ସ୍ବରୂପ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ରେ ନିୟୁକ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟତି ମନସ୍ତ୍ର ବିଭାଗରେ ଶ୍ରୀ ବିନୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର କରଙ୍ଗ ପ୍ରଫେସର ପୋଷରେ ନିୟୁକ୍ତି । ତେବେ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ଆହୁରି ଦଶ ଏଗାରଟି ନିୟୁକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇ ପାରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେବବୁ ବିଷୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନୁସନ୍ଧାନମୂଳକ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ‘ସମାଦ’ ପ୍ରତିନିଧିକର ସାମର୍ଥ୍ୟ ନ ଥିଲା । ତେବେ ଏତେ ମାସର ନୀରବତା ପରେ ‘ସମାଦ’ କାହିଁକି ପୁଣି ପୁରୁଣା ଘା’କୁ ଉଖୁରଉଥିଲା ତା’ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ବା ସେ ବିଷୟରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା । ଏହି ସମାଦରେ ଗୋଟିଏ କଥା କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ନିୟୁକ୍ତି ଦେବାରେ ଘନସେଲରଙ୍କ ସର୍କଳାରକୁ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଇଛି । ତେଣୁ ଏ ବିଷୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ କେଉଁ ସର୍କଳାରକୁ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଇଛି ଜାଣିବାକୁ ମୁଁ ଘନସେଲରଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରାକୁ ଫୋନ୍ କରିଥିଲି । ଏଥପାଇଁ ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ଚରପାରୁ ନିୟୁକ୍ତ ସବ୍ରକମିଟି ମଧ୍ୟ ଭି.ସି. ଓ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍‌ରକୁ ଏସବୁ ଅନିୟମିତତା ପାଇଁ ଦୋଷ୍ୟୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ମୋତେ ହୋତାର କିନ୍ତି କହି ପାରି ନଥିଲେ କିମ୍ବା କହିବାକୁ ବୋଧହୁଏ ଘରୁଁ ନଥିଲେ । ତେବେ ସବ୍-କମିଟି ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ବିଷୟରେ କହିଥିଲେ ଯେ ଏହି ନିୟୁକ୍ତି ପାଇଁ ସାନି ବିଜ୍ଞାପନ କରା ନୟାଇ ପ୍ରାଣେଲରୁ ନିୟୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଛି । ଏ ପୋଷ ପାଇଁ କୌଣସି ସେସିଆଲାଇଜେସନ୍ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ପ୍ରାଣେଲରୁ ୨ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ନିୟୁକ୍ତି ଦେବା ଆଇନ ବହିର୍ଭୂତ ନ ଥିଲା । ତେବେ ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଯେଉଁ ତାରିଖରେ

ଅର୍ଥାତ୍ ୯ ନଭେମ୍ବର ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପାଇଁ ସିଣିକେଟ୍ ନିଷ୍ଠାରି ନେଲେ ସେଇ ରିଜଲ୍ୟୁସନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀର ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ଆଦି କ'ଣ କ'ଣ ହେବା ଦରକାର ତାହା ସଂଷାକରଣ ଦେଇ ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ନିଷ୍ଠାରି ନ ନେଲେ କାହିଁକି ? ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି ଅନ୍ତରାୟ ଥିଲା କି ? ସେମାନେ ତାହା କରିପାରି ନଥାନେ ଯେହେତୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ପାଇଁ ହୋଇଥିବା ଜଣରତ୍ତିତରେ ସିଧା ରିଜଲ୍ୟୁସନ ରହିଥିଲା ଯେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ଏଇ ପାନେଲଗୁହଁ ପୂରଣ ହେବ । ତେବେ ସିଣିକେଟ୍ ଗହିଁଥିଲେ ଏ ନିଷ୍ଠାରିଙ୍କ ବାତିଳ କରିପାରିଥା'କେ । ଏଇ ସମାଦରି ପୁନର୍ବାର ଅକ୍ଷେତ୍ରର ତା ୨ ଗ୍ରିଖରେ "ପ୍ରକାତନ"ରେ ଅବିକଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଷ୍ଟିର ଜାଲ ବିହାଜବାରେ ଏ ସିଣିକେଟ୍ ମେମରମାନେ କାହିଁକି ଏପରି ତ୍ୱର ହୁଆ- ତା'ର ରହସ୍ୟ ମୁଁ ଉଦୟାନେ କରିପାରୁ ନଥିଲି ।

ପୂର୍ବତନ ଭି.ସି.ଙ୍କ ପ୍ରତିବାଦ : ମୁଁ ଆଶ୍ୟର୍ୟ ହେଲି Times of Indiaରେ ଏଇ ଉଦେଶ୍ୟମୂଳକ ସମାଦର ପ୍ରତିବାଦ କରିଛନ୍ତି ପୂର୍ବତନ ଭି.ସି. ଶ୍ରୀ ବିମଳ କିଶୋର ମିଶ୍ର, ପାହାଙ୍କ ସମୟରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ନିଯୁକ୍ତ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ପ୍ରତିବାଦଟି ଏହି କାଗଜରେ ତା ୨୭/୧୦/୮୦ ଗରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ତାଙ୍କ ବିରତ ଉପରେ Times of Indiaର ଯେଉଁ ପ୍ରତିନିଧି ଆକ୍ଷେପ କରିଥିଲେ ସେ ତା'ର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଭାଷା ଖୁବ୍ ସବଳ ଓ ଅବବୋଧନୀୟ ଥିଲା (strong and convincing) । "ଆଜିକାଲି କେତେକ ପେଣ୍ଟାଦାର ସାମାଦିକ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନାଦି କଥା ଖରକାଗଜମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶ କରି ଆନନ୍ଦ ପାଉଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ତଥ୍ୟ ଓ ବାସ୍ତବତା ଭିତରକୁ ନ ଯାଇ କୌଣସି କୌଣସି ସିଣିକେଟ୍ ମେମରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଷଳିତ ହୋଇ ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ସୁହାଇରି ତାହାହିଁ ଲେଖୁ ଛାପି ଦେଉଛନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଭିନ୍ନ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି- ସତ୍ୟେପରି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଏକ ସ୍ଥାନଶାସିତ ସଂସ୍ଥା ହେଲେ ବି ଆଜନ୍ତର ପ୍ରଶାସନଠାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧରେ । ସାମାଦିକମାନେ ସତ୍ୟ ଆବିଷାର କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଉଚେଜନା (sensation) ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଅଧିକ ଆଶ୍ୟର ଦେଖାଉଛନ୍ତି ଯାହା ସାମାଦିକତାର ଧର୍ମ ନୁହେଁ ।"

ପୂଜ୍ୟପୂଜା ଓ ଗୋଦାବରାଶି : ଅକ୍ଷୋବର ତା ୨ ଗ୍ରିଖରେ ରାଜ୍ୟ ପୂଜନା ଭବନରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ଗୋଦାବରାଶି ଶତବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠାନିତ ହେଲା । ସମିତିର ସଭାପତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ର ସଭାପତିତ୍ବ କରିଥିଲାବେଳେ ସଂସଦର ସଭାପତି ତକ୍ତର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି, ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଭଜମନ ବେହେରା ସମ୍ମାନିତ ଅତିଥି ଏବଂ ତକ୍ତର ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ମହାତ୍ମ ମୁଖ୍ୟ ବନ୍ଦାରାବେ

ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ଦେବା ସହିତ ଏପାବତ୍ ଶତବାର୍ଷିକ ଉସବରେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିଆଯାଇଛି ସେ ବିଶ୍ୱ ବିଶ୍ୱଦତାବେ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲି । ସ୍ଵାଭାବିକଭାବେ ଗଜାଧରବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିଛି ଓ ସେଥିପାଇଁ ସମାଜ ସଂପାଦକ ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କ ଅବଦାନ ସର୍ବାଧିକ ବୋଲି ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସ୍ଵାକାର କରିଥିଲି । ଶର୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନାଦିତ ହୋଇ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି କୌଣସି ମେତିଆକୁ ଧରି ଏପରି ତାପ୍ତର୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍ୟମ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୁଷାରନେନା କରୁଛନ୍ତି ଓ ତାହା କ୍ଷଣସ୍ମାୟୀ ହେବ ବୋଲି ମୁଁ କହିଥିଲି । ମୁଁ ଯେ ମୋ ଛାତ୍ରଜୀବନରୁ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଓଡ଼ିଶାର ଏଇ ମହାନ୍ ପୁଣ୍ୟକ୍ଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତକ୍ତର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କ ସହଯୋଗିତାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବହି ପ୍ରକାଶ କରିପାରିଛି ଓ ଗୋପବନ୍ଦୁଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଜୀବନୀ ‘ହେ ସାଥ ! ହେ ସାରଥ’ ମୋର ତାରୁଣ୍ୟରେ ରଚନା କରି କାତିକୁ ଉପହାର ଦେଇଛି ସମ୍ବଦ୍ଧ ସେଇ ସ୍ଵର୍ଗାମୀମାନଙ୍କ ଆଶାର୍ଥଦରେ ଏ ଚେଯାରରେ ବସିବାର ପ୍ରଥମ ଅଧିକାର ମୋତେ ମିଳିଛି । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କିଛି ଶର୍ଷାପର ବ୍ୟକ୍ତି ଏ ପବିତ୍ର କର୍ମରେ ଛିଟା ଲଗେଇବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ଜାରି ରଖିଛନ୍ତି ଯାହା ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଏଇ ଶତବାର୍ଷିକ ଜୟନ୍ତୀ ଉସବ କାଳରେହିଁ ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯିବ । ମୋର ପ୍ରଫେସର ଏବଂ ଶୁଭାକାତ୍ମକା ତକ୍ତର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ କରିଆସିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟର ବିପୁଳ ତାରିଫ୍ କରିଥିଲେ ଓ ତାହାହିଁ ସରାପତି ଶ୍ରୀ ଗଜାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ବନ୍ଦବ୍ୟରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ସେଇ ସରା ମଞ୍ଚରେ ମୋତେ ପ୍ରଶଂସାରେ ପୋଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ଓ ମହତ୍ କାମରେ ନିର୍ଭୟରେ ଲାଗିରହିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ଭରପୁର ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅଛେଇ ଘଣାଧର ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା ଯଦିଓ ଏହା ଉଦ୍ୟମନ ଉପର ନ ଥିଲା । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ପ୍ରକାଶିତ ‘ଗୋଦାବରାଶ ପରିଜ୍ଞାମା’ ପୁଷ୍ଟକଟି ସରାପତି ଲୋକାର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦର ଏହା ଥିଲା ଏକାଦଶତମ ସଂକଳନ । ଏହି ପୁଷ୍ଟକର ସଂପାଦକୀୟ ସ୍ମରଣରେ ମୁଁ ଯାହା ଲେଖାଥିଲି ତାହା ଏଠାରେ ମୋ ଆମ୍ଜୀବନୀରେ ପୁନର୍ଲିଖନ କରିବାକୁ ଉଚିତ ମନେକରୁଛି ।

“ସତ୍ୟବାଦୀ ଜୀବନାଦର୍ଶର ଅନ୍ୟତମ ବିଶିଷ୍ଟ ସତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରାଶ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଶତବାର୍ଷିକ ଜୟନ୍ତୀ ଉସବ କାଳରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ଆକଳନମୂଳକ ସମାକ୍ଷା ଗ୍ରହଣିଏ ପ୍ରକାଶନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଆଜି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ପୂର୍ବରୁ ଉକ୍ତଳମଣି ଗୋପବନ୍ଦୁ, ପଣ୍ଡିତ ନାଲକଣ୍ଠ ଓ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହରିହରଙ୍କ ସୃତି ଓ କୃତି ସମଳିତ ପୁଷ୍ଟକମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ବନ୍ଦୁବନର ଏଇ ପଞ୍ଚସଙ୍ଗ ନବ ଓଡ଼ିଶାର ନିର୍ମାତା ଓ ଓଡ଼ିଶାର

ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନଧାରାର ଜଣେ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଦିଗ୍ଦର୍ଶକ । ସେମାନଙ୍କ ଅବଦାନରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ଶତିଶାଳୀ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ଜାତୀୟତାର ପ୍ରଚାନ୍ଦ ସମ୍ମୋହ ଜାଗରିତ ହୋଇଛି । ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନଧାରାକୁ ସେମାନଙ୍କ ଦାନ ଜାତି ଜତିହାସରେ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ରହିବ । ଏକୁ ଆରେକ ବଳୀୟାର ଏଇ ଜାତୀୟ ବାରମାନଙ୍କ ଚଳମାନ ଜୀବନଧାରା ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ବଳିଷ୍ଠ ଏତିହାସିକ ପରଂପରା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଦେଖିବାର କଥା ସେମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମଳକରି ସମ୍ମାନ ରାଜ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣ ପ୍ରବାହ ଓ ଉଲ୍ଲୟସ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ପାରିଥା'ତା ଓ ସେମାନଙ୍କ ଆଦର୍ଶରେ ଏ ଜାତିକୁ ଗଠନ କରିବାର ଯେଉଁ ଗୌରବପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବାଦନା ଆମ ହାତରେ ଥିଲା ଆମେ ତାହାର ସଦୁପ୍ରେସ କରିପାରି ନାହିଁ । ପଞ୍ଚତ ଗୋପବହୁ ଓ ପଞ୍ଚତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଜୟନ୍ତୀ ଶତବାର୍ଷୀକ ଉତ୍ସବ ବେସରକାରୀ ଉତ୍ସ୍ୟମରେ କିଛିଟା ଆଲୋତନ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଥିଲାବେଳେ ଆଶ୍ୟ୍ୟ ହରିହରଙ୍କ ଜୟନ୍ତୀ ଶତବାର୍ଷୀକ, ଅତି ନିଶରରେ ଅତିବାହିତ ହୋଇଯାଇଛି । ତ୍ୟାଗୀ ପୁରୁଷ ରକ୍ଷିତ୍ରତିମ ଆଶ୍ୟ୍ୟକ ପାଇଁ ଜାତି କିଛି କରିପାରି ନଥ୍ବାର ଗ୍ଲ୍ଯାନିରୁ କେବେ ବି ନିଷ୍ଠୃତି ପାଇବ ନାହିଁ ।

ପଞ୍ଚତ ଗୋପବରାଶ ଜୟନ୍ତୀ ଶତବାର୍ଷୀକ ଉତ୍ସବ ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ତଥା କେଉଁଠି କେଉଁଠି ପୌରସତାମାନଙ୍କ ଆୟୋଜନରେ ପାଳିତ ହୋଇଛି ତାହା ମୂଳରେ ପଞ୍ଚତ ଗୋପବରାଶ ସୃତି ସମିତି ଓ ଶତବାର୍ଷୀକ ଉତ୍ସବ କମିଟିର ସଭାପତି ଓଡ଼ିଶାର ପୂର୍ବତନ ଅର୍ଥ ଓ ଆଇନମତ୍ତୀ ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଉତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାହଁ ବର୍ଗମାନ । ତାଙ୍କ ବନ୍ଦବ୍ୟରେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସୁଚନା ଭବନରେ ଏକଦା ସୁରଜକାନ୍ତି ଯେ “ଜାତି ପାଇଁ ଗୌରବବାହ୍ୟ ଭୂମିକା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ପୂର୍ବସୂରିମାନଙ୍କୁ ଅବହେଳା କରି କୌଣସି ଜାତି ନିଜକୁ ଏକ ମହାପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଦ୍ଵିତୀୟ ପରଂପରାର ଦାୟାଦତ୍ତାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।” ଆମେ ଏଇ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଅନୁବ୍ରତୀ ହୋଇ ଅଦ୍ୟାବଧୀ ଓଡ଼ିଶାର ବିଶିଷ୍ଟ ମନୀଷୀ ଓ ବରପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଦଶୀତି ସୃତିଲିପି ପ୍ରକାଶ କରିପାରିଛୁ । ଏସବୁକୁ ଠିକ୍ ଭାବେ ସୃତି ସଂକଳନ (memoir) କହିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ; ବରଂ ଏଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାମାଣିକ ଆକଳନ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରସ୍ତୁତି ନିମନ୍ତେ ଦୁଇ ତିନି ବର୍ଷ ସମୟ ବିନିୟୁତ ହୋଇଛି ଓ ସମକାଳୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଆକଳନ ନିମନ୍ତେ ବାରମାର ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଛି । ସମ୍ମା ଓଡ଼ିଶାରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ଚେତନାର ସଂକଟ ଓ ଅବକ୍ଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଥିବାବେଳେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ

ପୁଷ୍ଟକ ସଂକଳନ ଓ ମୁଦ୍ରଣ ଯେ କି ଆୟାସପାଧ ଦୁଃଖାହସିକ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା, ଏ କଥା ମୋର ସମମର୍ମୀ ବନ୍ଧୁ ଓ ସମଚିତ୍ତା ସଂପନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ ନିଷ୍ଠ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ପରି ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଜାତୀୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟକୁ ଚିହ୍ନାଇବା ପାଇଁ ଆମର ଏ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କେତେବୂର ଫଳପ୍ରଦ ହେବ ତାହା ସମୟ ପ୍ରମାଣ କରିବ ।

ଉତ୍କଳ ଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ, ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ, ପଣ୍ଡିତ ନାଳକଣ୍ଠ, ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରାଶ, ଆର୍ଟ୍ୟ ହରିହର, ପାରଳା ମହାରାଜା ଗଜପତି କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଦେବ ପ୍ରମୁଖ ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଭାବମୂର୍ତ୍ତିକୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଛାତ୍ର ଓ ଯୁବକମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଉଭେଳିତ କରିବା ଖୁବ୍ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମନେହେଉଛି । କାରଣ ସେମାନେ ସମାଜ, ଜାତି ସାହିତ୍ୟ ତଥା ଜତିହାସକୁ ଯେଉଁ ଦାନ ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି ସେ ସବୁକୁ କ୍ରମେ ଆଜିର ଛାତ୍ର ଓ ଯୁବସମାଜ ଭୁଲିଯିବାକୁ ବସିଲେଣି । ସେମାନେ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ନୁହଁନ୍ତି, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଦେଦାପ୍ୟମାନ ଚେତନା ମଧ୍ୟ । ନିଜସ୍ଵ ଗର୍ବ ଓ ଗୌରବର ମୁହଁର୍ମାନଙ୍କୁ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ କୌଣସି ଜାତି ଜତିହାସରେ ବଡ଼ ଭାବେ ନିଜକୁ ଠିଆ କରିପାରିବ କି ? ତେଣୁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଦ୍ୟମରେ ସେମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଯେତେ ପ୍ରାମାଣିକ ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇପାରିବ ସେତେ ଜାତିର ସାମ୍ନାହିଁକ କଳ୍ୟାଣ ସାହୃତ ହୋଇପାରିବ । ସେମାନଙ୍କୁ ଭୁଲିଯିବା ବା ସେମାନଙ୍କ ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ସମୁଚ୍ଚିତ ପୂଜାର ବ୍ୟକ୍ତିକୁମ କରିବା ଜାତି ପାଇଁ କେବଳ ନୈରାଶ୍ୟକନକ ନୁହଁଁ ଘୋର ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ସୂଚନା ବହନ କରିବ । ସରକାରୀ ଅର୍ଥ ଦାନ ଓ ପ୍ରୋତ୍ସହନରେ ଏହିପରି ଅନେକ ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ ତାହା ଜାତୀୟ ଚେତନା ଓ ଜାଗରଣର ଚିରସ୍ତ୍ରୋତ୍ତା ପ୍ରାଣପ୍ରବାହ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଅଥ୍ପାଇଁ ସ୍ଵଷ୍ଟ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସରକାରୀ ନାଟି ପ୍ରଣାତ ହେବା ଉଚିତ ।

ବାରମ୍ୟାର ବିଶିଷ୍ଟ ନେତାମାନେ ବନ୍ଧୁ ସଭାସମିତିରେ କହିଥା'ନ୍ତି ଯେ ଗୋଟିଏ ଜାତି କେବେ ବି କେବଳ ତା'ର ବୈଶ୍ୟକ ସମୃଦ୍ଧି ମାଧ୍ୟମରେ ଗଜାୟାଏ ନାହିଁ । ସେ ସବୁ କେବଳ ବାହ୍ୟ ଆଟୋପର ଚିହ୍ନ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଜାତିର ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଣସହନ, ତା'ର ରସବୋଧ ଓ ରମ୍ୟବୋଧ, ତା'ର ବିଷରଧାରା ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦାବୋଧ ଉପରେ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଥାଏ । ଜାତିର ପ୍ରାଣସ୍ତୋତ୍ରୁ ସଂସ୍କୃତିର ରସଧାରା ଶୁଣ୍ଗଗଲେ ଜାତି ଅକର୍ମଣିଲା ପରି ପଡ଼ି ରହେ । ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସର୍ବ ମଣିଷ ସମାଜ ପାଇଁ ଏକ ମୋହାଳ୍ନ ଆବେଦନ ସୃଷ୍ଟି କରିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଆମର ଯୁବମାନସରେ ଜାତି ପାଇଁ ଓ ଏହାର ପୂଜନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମର୍ପଣର ଭାବ ନାହିଁ । ଅନ୍ତରେ କମତା ମୋହ ଓ ପ୍ରତାରିତ ଉପାହରେ ଜାତିର ପ୍ରାଣଧାରା ଆଜି କୁଣ୍ଡିତ ଓ କ୍ରମେ ନିଃଶେଷିତ

ହୋଇପଡ଼ୁଛି - ଏହାହିଁ ପ୍ରମାଦର ବିଷୟ । ଏହିପରି ଏକ ଅସମୀୟରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ, ଓଡ଼ିଶା ଜାତୀୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯତ୍ଥାମାନ୍ୟ ତୁଳେଇ ପାରିଥିବାରୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆଶ୍ରମ୍ଭି ବୋଧ କରି ପାରୁଛୁ ।

ଗୋଦାବରୀଶଙ୍କ ସୃତିରକ୍ଷା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ ଉନ୍ନାଦନା ଖେଳିବାର କଥା, ତାହା ହୋଇନାହିଁ । ଏପରିକି ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ଆୟୋଜନର ସୂଚନା ମିଳିନାହିଁ । ମହାଭାରତୀୟ ମାନଚିତ୍ରରେ ଆମର ସଂପଦକୁ ଚିହ୍ନେଇବା ପାଇଁ ଆମର ଯେ ଉଦ୍ୟମ ନାହିଁ, ଏହା ଶୋଚନାର କଥା । ଏହି ସଂସଦର ସଂପାଦକ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନବ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ଗୁରୁଦୟାନିତି ବହନ କଲାଦିନଠାରୁ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀଶ ସୃତି ସମିତିର ସରାପତି ଶ୍ରୀସୁକ୍ତ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ ସମିତିର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସହ ମିଶି ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧ ଶତାଧିକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗୋଦାବରୀଶଙ୍କ ସାହିତ୍ୟାଦର୍ଶ୍ଣ, ଜୀବନଦର୍ଶନ ଅବଦାନ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରି ପରୋକ୍ଷରେ ସତ୍ୟବାଦୀର ପଞ୍ଚସଙ୍ଗାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଓ ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋକପାତ କରିବାରେ ଅଂଶ ବହନ କରିଥିବାରୁ ନିଜକୁ କୃତାର୍ଥ ମଣ୍ଡୁଛି । ଅନ୍ତଟଃ ଆମର ସାଂପ୍ରତିକ ଯୁବ ଓ ଛାତ୍ର ସମାଜ ଓଡ଼ିଶାର ଜାତୀୟ ବୀରମାନଙ୍କୁ ଭୁଲି ନ ବସନ୍ତ ଓ ଜାତିହାସ ପରି ସତ୍ୟ ଓ ପ୍ରୋକ୍ଳଳ ମନୀଷୀମାନେ କ୍ରମେ କାହାଣୀ ଓ କିମ୍ବଦଦ୍ଦୀରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଜନମାନସରୁ ପୋଛିହୋଇ ନ ଯା’ନ୍ତୁ- ଏହାହିଁ ଆମ ଉଦ୍ୟମର ଏକମାତ୍ର ସାର୍ଥକତା ହେବ ।

ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀଶ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟୟନ । ତେଣୁ ଶତବାର୍ଷିକ ଜୟନ୍ତୀ ଅବକାଶରେ ‘ଗୋଦାବରୀଶ ପରିକ୍ରମା’ ପ୍ରକାଶନ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣର ଏକ ପାହାତ ହୋଇ ରହିବ । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ଏ ‘ପରିକ୍ରମା’ର ସହ୍ୟୋଗୀ ଲେଖକମାନଙ୍କୁ, ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦର ସରାପତି ଲୋକରଙ୍ଗ ତକ୍ତର କୁଞ୍ଚିବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କ, ଗୋଦାବରୀଶ ସୃତି ସମିତିର ସରାପତି ସହୃଦୟ ନେତା ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ, ଶିକ୍ଷା ଓ ଯୁବକଳ୍ୟାଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ଯଦୁନାଥ ଦାଶ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ମୋର ଆନ୍ତରିକ କୃତଙ୍କତା ଝାପନ କରୁଛି ।

ଶାରଳା ପୁରୁଷାର ତରଫରୁ ଗୁଣୁପୂର ଯାତ୍ରା : ଏଇ ବର୍ଷ ନରେଯର ତାରିଖରେ ଆମେ ପ୍ରାୟ ବାରଣି ଜନ୍ମ ସାହିତ୍ୟକ ଜମା ଆୟୋଜିତ ବସ୍ତରେ ଗୁଣୁପୂର ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ । ମୁଁ ଶାରଳା ପୁରୁଷାର ଉପଦେଶାମଣ୍ଡଳୀ ବୋର୍ଡର ସଂପାଦକ ଭାବେ ଜମାର ପରିଷଳକ ତକ୍ତର ବଂଶୀଧର ପଞ୍ଚାଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ରଖୁଥିଲି ଯେ କେବଳ ବାର୍ଷିକ ପୁରୁଷାର ଦେବାରେ ଜମାର ଦାୟିତ୍ୱ ସୀମିତ ନ ରହି ସାହିତ୍ୟକୁ

ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଖୁ ନେବା ପାଇଁ ଅତିଥି ବର୍ଷକୁ ଥରେ ଉଦୟମ କରିବା ଉଚିତ ହେବ । ଭୁବନେଶ୍ୱରର ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବା ସହିତ କଲେଜ ଥିଲେ ସେଠାରେ ସାହିତ୍ୟ ସଭା ଓ କବିତା ପାଠୋସବ ଆଦି ଆୟୋଜିତ ହୋଇପାରିବ । ସେ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କ ଥରୁବାଳି କାରଖାନା ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ବୁଲି ଆସନ୍ତୁ ଓ ପାଖାପାଖୁ ବଣଜଗଳ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶ ସହିତ ପରିଚିତ ହୁଆନ୍ତୁ ବୋଲି ଝହିଁଲେ । ତାଙ୍କ ଥେରୁବାଳି ଗେଷହାଉସରେ ରହିବାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । କାରଖାନା ତରଫରୁ ଆତିଥେୟତା ଦିଆଯିବ । ତେଣୁ ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ବୁଲିବୁଳି ଭୁବନେଶ୍ୱରର କେତେକ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କୁ ଭେଟି ଏ ସୁଯୋଗର ସଦ୍ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ବୁଝେଇଥିଲା । ଆମେ କେବଳ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ବସିରହି ସାହିତ୍ୟ କରୁଛେ, ଆବିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ଜୀବନଧାରା ସହିତ ଆମର କୌଣସି ସଂପର୍କ ନାହିଁ ।

ଏହି ସମୟରେ ଗୁଣ୍ୟପୁର କଲେଜର ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଶିବରାମ ପାତ୍ର ମୋତେ ଭେଟି ସେଠାରେ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସମାରୋହ କରିବେ ବୋଲି ପ୍ରକାଶ କଲେ । ତେଣୁ ଆମେ ଥେରୁବାଳି ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଆଗ ଗୁଣ୍ୟପୁର ଯିବୁ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିଥିଲୁ । ବାଟରେ ନାନାଦି ଦୁର୍ଘୟାଗ ପଡ଼ିଲା । ଖୁବ୍ ବର୍ଷା ହେବାରୁ ଛତ୍ରପୁର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଚମାଣଶିଠିଠାରେ ଗୋଟିଏ କଲଭର ଅଧା ତିଆରି ଅବସ୍ଥାରେ ଧସିଯିବାରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସେତେବେଳେ ଆଜିପରି ଝରିଟିକିଆ ରାଷ୍ଟ୍ରା ନଥିଲା, ତେଣୁ ଆମ ବସଫେରି ସେଠାରୁ ଅନ୍ୟଗୋଟିଏ ରୁଟରେ ପୁରୁଷୋରମପୁର-ଜଗନ୍ନାଥପୁର ରାଷ୍ଟ୍ରା ଦେଇ ପ୍ରାୟ ୩୦ କିଲୋମିଟର ବୁଲି ବୁନ୍ଦପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ସଂଧା ହୋଇଆସୁଥିଲା । ଖୁଆପିଆ ସାରି ବୁନ୍ଦପୁର ଛାଡ଼ିଲାବେଳକୁ ରାତି ଆଠଟା । ପୁନର୍ଷ ତସ୍ତପାଣି ପରେ ପରେ ଆମେ ଭୁଲ ବାଟରେ ଖୁବ୍ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟାନ୍ତିରି ଭିତରେ ବାଟବଣା ହୋଇ ପଶିଗଲୁ । ସେଠାରୁ ବସଟି ପୁନର୍ଷ ବ୍ୟାକ୍ ନିଅରରେ ପଛକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ କିଲୋମିଟର ଫେରି କେଉଁଠି ବୁଲିବା ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରା ପାଇବାରୁ ଠିକ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଆସି ଗୁଣ୍ୟପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ରାତି ତିନିଟା । ସେଠାରେ ଗୋଟାଏ ଲଜିଂ ଓ ସରକାରୀ ବଜାଳା ଥିଲା । ଆମ ବନ୍ଦୁମାନେ ବିନିନ୍ଦା ରାତି ବିତେଇ ଏତେ କ୍ଲାନ୍ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେ ମହିଳାମାନଙ୍କ କଥା ନ ବୁଝି ଆଗ ଆଗ ସେମାନଙ୍କ ଘୋଷବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିନେବାକୁ ତ୍ୟର ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ମହିଳାମାନେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଅନିନ୍ଦା ହୋଇ ବସି ରହିବାକୁ ବାଧ ହେଲା । ପ୍ରାୟ ଗୋର ବେଳକୁ I.B. ରେ ଡିନୋଟି ସୁର୍ବ ମିଲିବାରୁ ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକାର କରି ପ୍ରାୟ ତିନି ଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ନିଦ ଯାଇଥିଲୁ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ କଢ଼ିର

ପ୍ରତିଭା ରାୟ, ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀ, ସୁଲୋଚନା ଦାସ, ମନୋରମା ମହାପାତ୍ର ବିଶ୍ୱାଳ, ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁଙ୍କ ପନ୍ଥୀ ପାପା ନାନୀ, ବିଜୟିନୀ ଦାସ, ଶ୍ରୀମତୀ ମମତା ଦାଶ ।

୯ ତାରିଖ ରବିବାର, ନଭେମ୍ବର ୧୯୮୮ରେ ଏହି ସେମିନାର ମୁକ୍ତମଞ୍ଚରେ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଆଲୋଚନାର ବିଷୟ ଥିଲା “ପ୍ରକୃତି କଥାର ଭଣ୍ଡାର ।” ସକାଳ ୧୧ ଟା ବେଳକୁ ପ୍ରଥମ ସେସନ୍ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଶିବରାମ ପାତ୍ର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ଵାଗତ କରି ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ଭାବେ ତାଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରି ଆମ ଲୋକସାହିତ୍ୟରେ କିପରି ପାହାଡ଼, ନଈ, ଗଛ ପଶୁ-ପକ୍ଷୀମାନେ ଚରିତ୍ରିତ ହେଉଥିଲେ ଓ ମଣିଷ ଜୀବନ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର କେତେ ସୁନ୍ଦର ସଂପର୍କ ଥିଲା ତା’ର ସୂଚନା ଦେଇଥିଲି । ଏପରିକି ଆଧୁନିକ କବି ରାଧାନାଥ ସମ୍ବନ୍ଧ ଚିଲିକା ହୃଦାକୁ ନାୟିକାଭାବେ ପରିକଳ୍ପନା କରି ଖଣ୍ଡକାବ୍ୟ ଲେଖିଲାବେଳେ ପ୍ରକୃତି ସହିତ ମଣିଷର ସଂପର୍କର ଯେଉଁ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ପ୍ରକୃତି ସଖା, ସାଥୀ, ମିତରୀ, ବିପୂରିନୀ, ମାତୃସମା, ଜାତୀୟବାଦୀ ଉତ୍ସପ୍ରେରଣାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ଧାରା କାହିଁକି ଓ କେବେ ଗଛ ଓ କବିତାରୁ ବିଛିନ୍ନ ହୋଇଗଲା ତା’ର କାରଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋଜା ଯାଇନାହିଁ । ପ୍ରକୃତିଠାରୁ ମଣିଷ ପ୍ରାୟ ଭିନ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟରେ । ଏହି ଭିରି-ଭାବନା ଉପରେ ବନ୍ଦୁ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ତକୁର କୃଷ୍ଣଚରଣ ବେହେରା, ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ, ଶ୍ରୀ ହୃଦାନନ୍ଦ ରାୟ, ତକୁର ଜାନକୀ ବଲ୍ଲୁଭ ମହାନ୍ତି, ନାଟ୍ୟକାର ମନୋରଙ୍ଗନ ଦାସ, ରଣଧାର ଦାସ, ମୋର ବନ୍ଦୁ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଶରତ କୁମାର ମହାନ୍ତି, ଡଃ. ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ମହାନ୍ତି, ଶତ୍ରୁଗ୍ନ ପାଣ୍ଡବ, ଆଶୁରୋଷ ପରିତା, ଶ୍ରୀ ରବି ପଣ୍ଡନାୟକ ସମସ୍ତେ ନିଜନିଜର ବକ୍ତବ୍ୟ ରଖିଥିଲେ ।

ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋକନ ପରେ ୨ୟ ସେସନରେ କବିତା ପାଠୋସବ ଓ କବିତା ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ମିଥେସ୍ ଶତପଥୀ ଆଧୁନିକ କବିତା ଉପରେ ଖୁବ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ସହ ଭଲ ବକ୍ତବ୍ୟଟିଏ ଦେଇଥିଲେ ବୋଲି ମୋର ମନେହେଲା । କେହି କେହି ବନ୍ଦୁ ନିଜ ଲେଖକ ଜୀବନର ଅଳିଭା ସୃତି ସଂପର୍କରେ ବି କହିଥିଲେ । ସ୍ଵାନୀୟ କେତେକ କବିଙ୍କ ସହିତ ଆମ ଗହଣରେ ଯାଇଥିବା ସମସ୍ତ କବି କବିତା ପାଠ କରିଥିଲେ । ଆମେ ରାତିରେ ଥେରୁବାଲି ଅତିଥ ଭବନରେ ରହିବା କଥା । ଗୁଣ୍ଗପୁର ଛାଡ଼ୁଛାଡ଼ୁ ସାତେ ଗୋଟାଏ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବସ କିଛି ଜଞ୍ଜିନ୍ ଜନିତ ଅସୁରିଧାରେ ପଢ଼ିବାରୁ କେତେ ଘଣ୍ଟା ବିଳମ୍ବିତ ହୋଇଗଲା । ଆମେ ଥେରୁବାଲିରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଗତକାଳି

ପରି ରାତି ୪ଟା । ଅର୍ଥାତ୍ ରାତି ପାହିବା ପାହିବା । ମାର୍କସ ଦାସ କିଏ କେଉଁ ସୁଚରେ ରହିବେ ସେ ସବୁର ଆୟୋଜନ ଆଗରୁ କରି ଆମକୁ ଉଦନୁସାରେ ଗାଇତ୍ର କରୁଥିଲେ । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ସଂକିଳନ ଥିଲୁ ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ରୁମ ପାଇୟାଇଥିଲୁ । ମହିଳା ଲେଖକାମାନେ ୨ଟି ସୁଚରେ ଆଡ଼କଷ ହୋଇଥିଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ଛରିଜଣିଆ ରୁମରେ ।

ଏଇଠି ମୋ ଜୀବନରେ ଏକ ଅଶ୍ଵଳ ଅନୁଭୂତି ଘଟିଥିଲା । ମୁଁ ତ ଏତେ କୁନ୍ତ ଥିଲି ଯେ ବିଜଣା ଧରିବାମାତ୍ରେ ନିହାଳୁନ୍ତ ହୋଇଯାଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ମୋ ପାଖରେ ଶୋଇଥିବା ଶ୍ରୀମତୀ ଶୁଭ ଅଧୀର ହୋଇ କାନୁଥିବାର ଅନୁଭବ କଲି । ମୋ ନିଦ ରାଜୀଗଲା । ମୁଁ ଅନେକ ପଣ୍ଡରିଲା ପରେ ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକ ଉତ୍ସବ ଦୁଃସ୍ପତି ସଂପର୍କରେ ମୋତେ ଯାହା କହିଲେ ସେଥିରେ ମୋ ମନ-ଆକାଶରେ କଳା ମେଘର ବାଦଳ ଘୋଟିଗଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅଧୀର ହୋଇ କାନ୍ଦିବାରେ ଲାଗିଲି । ମନେହେଲା ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଅଶ୍ଵ ସ୍ତ୍ରୋତରେ ସେ ଦୁଃସ୍ପତି ଭାସିଗଲା । ଉତ୍ସବ ମନ ଶୁଭ ହାଲକା ଲାଗିଲା । ମୁଁ ବାରମାର ଗୋବିନ୍ଦକୁ ସ୍ଵରଣ କରି କୋରକରି ଆଖ ପତାକୁ ମାତି ରଖି ନିଦ ଗଲି । ସେତେବେଳେ ଭାବୁଥିଲି କାହିଁକି ସେ ଏପରି କଥା ମୋତେ କହି ମୋ ଅବଶିଷ୍ଟ ଜୀବନର ଦାମ୍ପତ୍ୟକୁ ଜଖମ କରିବିଦିଲେ ?

ତା ୧୦ ଡାରିଖ ଦିନ ବନ୍ଦୁମାନେ ଲଞ୍ଚ ପରେ ସେଇ ବସରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଲେ । ମୁଁ ଜମା ଭାକୋଟାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଜଳା ପଣ୍ଡା, ହୃଦାନନ୍ଦ ରାୟଙ୍କ ସହିତ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ମୋର ପିଠିର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଉପଶମ କରିବାକୁ ଶେବ ଓ ମଲମ ଘଷି ବିଜଣାରେ ପଢ଼ିରାହିଲି । ଏତେ ପିଠି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଓ ଏତେ ସମୟ ଧରି ମୁଁ କେବେବି ରୋଗି ନଥିଲି । ମିସେସ ଶତପଥୀ ଜେ.କେ. ପେପର ମିଲରେ ତାଙ୍କ ବାପା ମାଆଙ୍କ ସହିତ କିନ୍ତିଦିନ ରହିବାକୁ ଝହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଥେବୁବାଳିରୁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମାର୍କସଦାସ ତାଙ୍କୁ ଜେ.କେ ପେପର ମିଲ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପଠେଇ ଦେଇଥିଲେ । ମିସେସ ସୁଲୋଚନା ଦାସ ଓ ମିସେସ ଶତପଥୀଙ୍କର ଦିନକ ପରେ ଭବାନୀପାଠଶାରେ ଏକ ସାହିତ୍ୟ ସରାରେ ଯୋଗଦେବାର ଥିଲା ।

ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ଗୋଦାବରୀଶ ଜ୍ୟୋତି-ଯାତ୍ରା : ନଭେମ୍ବର ୨୯ ଡାରିଖରେ ମୁଁ ଓ ଅନ୍ୟତମ ବଜ୍ରାଭାବେ ମୋର ବନ୍ଦୁ ଅଧାପକ ବିଭୁଦର ମିଶ୍ର ଗୋଦାବରୀଶ ଜ୍ୟୋତି ସହିତ ପକୀରମୋହନ କଲେଜରେ ପ୍ରାୟ ସାତେ ଦୁଇଟାବେଳେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । କଲେଜ ଓ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ହଲରେ ଏଥିପାଇଁ ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ସାତେ ରାତିରେ ଯାଏ ସରା କାର୍ଯ୍ୟ ଛଲିଥିଲା । ଆମେ ଉତ୍ସବ ଥିଲୁ ଶୁଭ ବାର୍ଷା ।

ବିଭୁଦରଙ୍କ ସ୍ତତି ଖୁବ୍ ପ୍ରଖର ଥିଲା । ସେ ‘କାଇଜାଇ’ କବିତାଟି ପ୍ରାୟ ମୁଖସ୍ତ କରି ରଖିଥିଲେ । ଲଳିତ କଣ୍ଠରେ ସେସବୁ ଗାନ କଲାବେଳେ ସତା ସ୍ତମ୍ଭୀରୁ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତା’ପରେ କୁତ୍ତଳା କୁମାରୀ ମହିଳା କଲେଜରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ବିଳମ୍ବିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ହଷ୍ଟେଲ ପିଲାଙ୍କୁ ଛାତିଦେଲେ ଅନ୍ୟମାନେ ରଳିଯାଇଥିଲେ । ଏଠାରେ ମୋର କିଛି କହିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ନଥିଲା । କେବଳ ବିଭୁଦାବୁ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ ଓ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ନିଜ କଲେଜ ଭଦ୍ରଖକୁ ଫେରିଯାଇଥିଲେ । ସେ ସୋମବାର ଦିନ ଭଦ୍ରଖ କଲେଜରେ ଏଥପାଇଁ ଖୁବ୍ ବ୍ୟାପକ ଆୟୋଜନ କରିବେ ବୋଲି ମୋତେ କଥା ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ବାଲେଶ୍ଵର ସର୍କିଟ ହାଉସରେ ରହିଲି । ତା’ ପରଦିନ ରବିବାର ଥିଲା । ଆଜି ମୋତେ ତେଣୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବିଶ୍ଵାମ ମିଳିଯାଇଥିଲା । ଆସନ୍ତା କାଳି ଭୁବନେଶ୍ଵର ଫେରିବା ବାଟରେ ଭଦ୍ରଖ କଲେଜରେ ଶତବାର୍ଷିକ ଉପସବ ଶେଷ କରିବାକୁ ହେବ । ତାହା ସହିତ ମୋ ପାଇଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବ ଜ୍ୟୋତି-ପରିକ୍ରମାର ଶେଷ ଉପରି ।

ଡିସେମ୍ବର ପହିଲା । ବର୍ଷ ଶେଷ ମାସର ପ୍ରଥମ ଦିନ । ଆମେ ଜ୍ୟୋତିକୁ ନେଇ ଭଦ୍ରଖ ମହିଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ବାରଟାରେ ଓ ଭଦ୍ରଖ କଲେଜରେ ଅପରାହ୍ନ ତିନିଟାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ଉତ୍ସବ କଲେଜରେ ଭରପୁର ହଳରେ ସତା କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଭଦ୍ରଖରେ କିନ୍ତୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ଥିବାରୁ କଲେଜର ମୁକ୍ତାକାଶ ପେଣ୍ଠାଳରେ ସତା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଠାରେ ମନେହେଲା ଅତେଇ ହଜାର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଓ କଲେଜର ସମସ୍ତ ଅଧାପକ ଅଧାପିକା ଯୋଗ ଦେଇଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଭୁଦର ମିଶ୍ର ତାଙ୍କର ସ୍ବାଗତ ସମାଷଣ ସହିତ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ୍ ମର୍ମସର୍ବୀ ବଢୁତା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ସହଜେ ଏତେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ ଖୁବ୍ ଉଛୁଏତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି । ମୋର ମନେହେଲା ମୁଁ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡିରେ ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚମାନର ବଢୁତା ଦେଇଥିଲି ଏଠାରେ ତାହାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ହୋଇଛନ୍ତି । ଗୋଦାବରାଶ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସେହି ଅଶ୍ରୁସିଦ୍ଧ କବିତା ସହିତ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଶବ୍ୟାତ୍ରା ଘଟଣାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବାବେଳେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଅଭୂତପୂର୍ବ ନାରବତାର ସହିତ ସେସବୁ ଶୁଣୁଥିଲେ । ଏବେ ସେମାନଙ୍କର ଘରକୁ ବା ଛାତ୍ରୀବାସକୁ ଫେରିବାର ବେଳ ସେ କଥା ଯେପରି ସେମାନେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ । କଲେଜ ଅଧିକ ସତାପତ୍ତିରୁ କରି ଶେଷ ବକ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଫେରି ଭୁବନେଶ୍ଵରରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ରାତି ୧୦୮ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବାହାରର ପ୍ରଶାନ୍ତି ଓ ଭିନ୍ନ ଅନୁଭୂତି ଘରେ ଅଶାନ୍ତିରେ କେବଳ ପରିଣତ ହେଉଥିଲା । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଦାୟିରହାନ ମଣିଷ ଯେ ଘର ଛାତି ବାହାରେ ବୁଲି ସତାସମିତିରେ ମସଗୁଲ୍ ରହେ ।

ଘରେ କାହା ଦେହ ଖରାପ ହେଲେ କି ଅନ୍ୟ କିଛି ଅସୁରିଧା ହେଲେ ସେଥବକୁ ଅନ୍ଦେଶା କରେ- ମୁଁ ଥାଇ ଯାହା ନ ଥାଇ ବି ସେଇଆ । ଏମିତି ନାନାଦି ଅଭିଯୋଗର ଶରବର୍ଷଣରେ କ୍ଷତାତ୍ତ୍ଵ ହୁଏ ପ୍ରାତ୍ୟେହିକ ମୋର ଗୃହ ପ୍ରବେଶ । ଅମନ୍ୟୋଗୀ ସ୍ଥାମୀ ପ୍ରତି ନା ଆଦର ଥାଏ ପନ୍ଥୀଙ୍କର ନା ପିତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ଓ ରଯ ଥାଏ ପିଲାମାନଙ୍କର । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ବୋଉ ସାଜରେ କେମିତି କେମିତି ଏକବାଗିଆ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ତାକୁ ଗାତିରେ ବଜାର ନ ନେଲେ, ପରାକ୍ଷା ହଲକୁ ନବା ଆଣିବା ନ କଲେ ମୋ ଉପରେ ଅଭିଯୋଗର ମୂଷଳଧାରା ବର୍ଷଣ ହୋଇଯାଏ । ଗୁଡ଼ାଏ ବିରକ୍ତିକର କଥା ଶୁଣିବା ପରେ ମୁଁ ବି ଉଚେଜିତ ହୋଇଥାଠେ- ଏହା ସ୍ବାଭାବିକ । ମୁଁ କହିଲି ଆଜିଠାରୁ ଗୋଦାବରାଶ ଶତବର୍ଷକ ଉଷ୍ଣବ ମୋ ପାଇଁ ଶେଷ ହେଲା । ମୁଁ ଆଉ କୌଣସି କଲେଜକୁ ଯିବି ନାହିଁ । ତେଣୁ ତୁମେ ତୁପ୍ତ ହୁଅ । ଏ କାମର ମହର ବୁଝିବାକୁ ତୁମର ଶକ୍ତି ବା ଜାହା କିଛି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ସର୍ବତ ଆୟୁମାନଙ୍କ ଆଶାର୍ବାଦରୁ ମୁଁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାରରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହେଲି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୋର କିଛି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି କି ନାହିଁ ?

ଡିସେମ୍ବର ୧୯ ତାରିଖରେ ସେକ୍ରେଟାରୀ, ସମଲପୁର ସୁନିଭରପିଟି ସ୍ଵାତକୋରର ଛାତ୍ର ସୁନିୟନଠାରୁ ସେମାନଙ୍କ ସୁନିୟନର ଜନାଶୁରାଳ ଉଷ୍ଣବରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଚିଠି ପାଇ ବିର୍ତ୍ତି ହେଲି । ସାଧାରଣତଃ ଛାତ୍ର ସୁନିୟନ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ରାଜନୈତିକ ଲୋକଙ୍କୁ ଏପରି ସଭାକୁ ଡାକିଥା'ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ସୁନିୟନ ଯେ ପାରମାରିତାକୁ ଉଲ୍ଲୟାନ କରି ଶିକ୍ଷାବିତ୍ତ, ଲେଖକ, କବି ବା ଏହିପରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଡାକିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି ଏହା ଶୁଭଲକ୍ଷଣର ସୂଚନା ବୋଲି ମନେକଲି । କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଇଁ ସିରିଲ ସର୍ବସ୍ଵର ପ୍ରାୟ ୨୦୦ ଖାତା ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲା । ମୁଁ ପୁଣି ସ୍ଥିର କରିଥିଲି ଆଉ ଏବେ ବାହାରକୁ ସଭାସମିତିରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଯିବି ନାହିଁ । ଘରେ ଶୁବ୍ର ଅଶାନ୍ତିର ବାତାବରଣ କୁହୁଲୁଥିଲା । ମୁଁ ତେଣୁ ମୋର ଅକ୍ଷମତା ଜଣାଇ ଚିଠିଟିଏ ଲେଖି ନାରବ ରହିଲି । ମୋର ଦିଚ୍ଚାୟ ଝିଅ ପେନି ଏଇମାତ୍ର ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଅଧିକ ସମୟ ଦେବାକୁ ମୁଁ ମନ ସ୍ଥିର କରିନେଲି ।

୧୯୮୭ କୌଣସି ମାସ ତା. ୨ ତାରିଖରେ ଜମ୍ବା ତରଫରୁ ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିକର ଏକ ସମାରୋହ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଉଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାଳ ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ବି.ଏନ. ପାଣ୍ଡେକୁ ତାଙ୍କ ଏକାଅଶାତମ ଜନ୍ମଦିବସ ପାଇଁ ସମର୍ପନା ଆପନ କରିବା । ଏ ସଭାକୁ ବହୁ ସାହିତ୍ୟକ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲୁ । ସାହିତ୍ୟକ ଗହଣରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଶୁବ୍ର ଉଛୁସିତ ଓ ଆନନ୍ଦିତ ରହିବା ମୁଁ ବରାବର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ । କଥାବାର୍ଗ ହସଖୁସିରେ ସେ ସଂଧାରିକୁ

ବେଶ ଉପରୋଗ କରନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣେ ତାଙ୍କ ଭାଷଣରେ ଗୋଟିଏ ଗପ କହିଲେ ।
 ଗପଟିର ଉପ ପୁରାଣ ନା ଲୋକକଥା ଅବଶ୍ୟ ତାହା ଅନୁମାନ କରିବାକୁ ହେବ ।
 ଗପଟି ମଣିଷ, ବଳଦ, କୁକୁର ଓ ପେଣ ବିଷୟରେ ଥିଲା । ସୃଷ୍ଟିର ଆରମ୍ଭବେଳେ ସ୍ଵର୍ଗ
 ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗଳିଶ ବର୍ଷର ଜୀବନକାଳ ଦେବାକୁ ଝହୁଞ୍ଚିଲେ କିନ୍ତୁ ବଳଦଟି ଖୁବ୍
 ବ୍ୟତିର୍ବ୍ୟତି ହୋଇ ଅଭିଯୋଗ କଲା ଯେ ସେ ଏ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭାର ଏତେ ଦାର୍ଢକାଳ
 ବହନ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଗଳିଶ ବର୍ଷ ଧରି ସେମାନେ ପିଟାପିଟି କରି ଛଳ କରାଇବେ,
 ଆଉ ଆଉ କାମରେ ଲଗେଇବେ । ଏତେ ଦାର୍ଢ ସମୟ ସେ ଏତେ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ
 କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ମାତ୍ର, କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିବାକୁ ସ୍ଵର୍ଗଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା
 କଲା । ତେଣୁ ସ୍ଵର୍ଗ ‘ତଥାସ୍ତୁ’ କହି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ।
 ସେତିକିବେଳେ ଘଲାଖ କରି ମଣିଷଟି ସ୍ଵର୍ଗଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା ଯେ ଯେଉଁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ
 ବଳଦ ଜୀବନକାଳରୁ ବିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା ତାହା ତା ଜୀବନକାଳରେ ମିଶାଇ ଦିଆଯାଉ ।
 ତା’ ପରେ କୁକୁରର ପାଳି ପଢ଼ିଲା । କୁକୁର ଆଗ ଦି’ ଗୋଡ଼କୁ ଯୋଡ଼ି ସ୍ଵର୍ଗଙ୍କ ମିନତୀ
 କଲା ଯେ କେବଳ ଭୁଲିବା ପାଇଁ ଏତେ ଲମ୍ବ ଜୀବନକାଳ ମୋର କେଉଁ ଦରକାରରେ
 ଆସିବ ? ସ୍ଵର୍ଗଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଥିବା ବୁଦ୍ଧିଆ ମଣିଷଟି ପୁନର୍ଷ ସ୍ଵର୍ଗଙ୍କୁ ଏ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ
 ତା’ ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ମିଶାଇ ଦେବାକୁ ଅନୁନୟ କଲା । ସ୍ଵର୍ଗଙ୍କର ଏଥରେ
 ଅରାଜି ହେବାର କିଛି ନଥିଲା । ସେ ‘ତଥାସ୍ତୁ’ ବୋଲି କହିଲେ ଓ ମଣିଷଟି ବର୍ତ୍ତମାନ
 ୮୦ ବର୍ଷର ଜୀବନକାଳ ପାଇଗଲା । ତା’ପରେ ସ୍ଵର୍ଗ ପେଣ ଆଡ଼କୁ ଝହିଁଲେ ।
 ପେଣ ମଧ୍ୟ ଥଣ୍ଡ ହଲେଇ କହିଲା ଏତେ ଲମ୍ବ ଜୀବନ ପାଇ ମୁଁ କାହାର କି କାମରେ
 ଆସିବ ? ଏମିତିତ ମୋତେ ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ମଣିଷମାନେ ତାଙ୍କର କିଛି ଅଶୁଭ ହେବ
 ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ଆଉ ଅଧିକ ଘୃଣିତ ଜୀବନ ଓ କେବଳ ରାତ୍ରିରେ ଗତାଗତ, ଦିନବେଳା
 କିଛି କାମ ନ କରି ଅନ୍ଧଭାବେ ବସିବାକୁ ମୁଁ ଝହିଁ ନାହିଁ ପ୍ରଭୁ ! ସ୍ଵର୍ଗ ତା ମନର
 ଅଭସାଦ ବୁଝିଲେ ଓ “ତଥାସ୍ତୁ” ବୋଲି କହିଲେ । ତତ୍ତ୍ଵ ମଣିଷଟି ପାଖେପାଖେ ରହି
 ଏଥର ବି ଏ ସୁଯୋଗକୁ ହାତ ଛତା କଲାନାହିଁ । କହିଲା, “ପ୍ରଭୁ ପେଣ ଜୀବନରୁ
 ଯେଉଁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ବାତିଲ କରାଗଲା ତାହା ମୋ ଜୀବନକାଳ ସହିତ ମିଶାଇ ମଣିଷଙ୍କ
 ଶତାୟ କରିଦିଅନ୍ତୁ” । ପ୍ରଭୁ ଏଥର ମଧ୍ୟ ରାଜିହେଲେ ଓ ମଣିଷଙ୍କ ‘ଶତାୟ’ ହୋଇପାରିବ
 ବୋଲି ଆଶାରୀଦ ଶୁଣାଇଲେ ।

ସ୍ଵର୍ଗଙ୍କ ପାଖେପାଖେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀ ବସିଥିଲେ । ସେ ସ୍ଵର୍ଗଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରି
 କହିଲେ- ଆପଣ ଖୁବ୍ ପ୍ରମାଦ କରିଦେଲେ ପ୍ରଭୁ । ସ୍ଵର୍ଗ କହିଲେ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୁଣ, ମୁଁ
 ଭାବିଚିନ୍ତି ଏଥପାଇଁ ସମ୍ମତି ଦେଇଛି । ମଣିଷ ୪୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପନ୍ଥୀ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କ

ଉପଦ୍ରବ ସହିବାକୁ ବାଧ ହେବ । ଶାଠିଏ ବର୍ଷ ପରେ ସେ ଯେତେ ଭୁଜିଲେବି କେହି ତା' କଥା ଶୁଣିବେନି । ପୁଅ, ବୋହୂମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବରଂ ସେ ଗୋଟାଏ ଭାର ହୋଇଯିବ । ତା'ପରେ ଅବଶିଷ୍ଟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଯାଏ ଯଦି ବଞ୍ଚେ ତେବେ ପେଣ୍ଟିଏ ପରି ଜାକିକୁ ହୋଇ ବସିଥିବ କିମ୍ବା ବ୍ୟାଧିରେ କତରାଳଗା ହୋଇ ପଡ଼ିରହିବ । କେହି ତା'ର ସେବା ଶୁଶ୍ରୀଶ କରିବାକୁ ଗଛିବେନି । ସେ ବା କରିବେ ବାଧବାଧକତାରେ, କର୍ରବ୍ୟ ଭାବେ ନୁହେଁ । ସେ ଜୀବନର ସବୁ ଦୁଃଖ, ଦୂର୍ଗତିକୁ ଏଇ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ରେଚିବ । କିଛି କହିପାରୁ ନଥିବ, କିଛି କରିପାରୁ ନଥିବ । ଦେବୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏ କଥା ଶୁଣି ଖୁସି ହେଲେ ଓ ସ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିମରା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ରାଜ୍ୟପାଳ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣ୍ଡିତେ ବୋଧହୁଏ ଖୁବ ପ୍ରତ୍ୟୁଷନ୍ମତିତାର ସହିତ କହିବାକୁ ଗହୁଥିଲେ ସରକାରଙ୍କ ନାନାଦି ଦୂର୍ଗତି ଦେଖୁଥିଲେ ବି ତାଙ୍କର କିଛି କରିବାର ନାହିଁ । ସେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ ସବୁ ପାଇଁ ଅନୁମୋଦନ ଦେବାକୁ ବାଧ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଜୀବନ ପାଇଁ ଏ ଲୋକକଥାଟି କେତେ ଉପାଦେୟ ଓ ସତ୍ୟ ଅଧିକ କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୋର ମନେହେଲା ବୟସ ବରିଷ୍ଟ ନାଗରିକମାନେ ସେହିନ ରାତିରେ ଜମା ଆୟୋଜିତ ରାଜକୀୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିର ସଦ୍ବ୍ୟବହାର କରିପାରି ନଥିବେ ।

ଧାରେ ଧାରେ ୧୯୮ ଶବ୍ଦଟି ବ୍ୟତୀତ କାଳରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ମୋ ଜୀବନ ପାଇଁ ଏ ବର୍ଷଟି ଥିଲା ବହୁ ଘଟଣାବହୁଳ । ବିଶେଷତଃ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ମୁଁ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲା ପରେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏତେ ଅସ୍ମୟା ଓ ଶତ୍ୟନ୍ତର ସବୁ ବର୍ଷ ଶେଷ ବେଳକୁ ଫେର ପାଇଁ ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦରଦିନ ଧରି କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ଯୁ.ପି.ଏସ.ସି. ପରୀକ୍ଷା ଖାତାଗୁଡ଼ିକ ଚିନିଦିନ ବିଳମ୍ବରେ ପଠାଇ ଦେଇପାରିଥିଲି । ମନେମାନେ ସ୍ଥିର କଲି କିଛି ଅର୍ଥ ରୋଜଗାର ହେବ ବୋଲି ସମସ୍ତ ସମୟ ଦେଇ ଏ ଖାତାର ପରୀକ୍ଷକ ଆଉ ହେବି ନାହିଁ । ସହଜେ ମୋ ଝିଅ ଦୁହେଁ ଏଣିକି ଏ ପରୀକ୍ଷା ଦେବେ । ତେଣୁ ପରୀକ୍ଷାଖାତା ଦେଖା କାମରୁ ମୋତେ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ହେବ । ସେ କଥା ଜଣାଇ ଯୁ.ପି.ଏସ.ସି.କୁ ଚିଠିଏ ଲେଖି ଦେଲି ।

ଉଚ୍ଚକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବହୁ ପ୍ରଫେସର ପାହିଆର ଲୋକ ଥାଉ ଥାଉ ସରକାର ଜଣେ ରିତର ପାହିଆର ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କୁଳପତି ଭାବେ ବସାଇଦେଲେ । ଏହା ସରକାରଙ୍କ ଏକତରପା ନିଷ୍ପତ୍ତି ଥିଲା । ପ୍ରାୟ ଛ' ସାତ ମାସ ଧରି ବିଭିନ୍ନ ସଂଘ, ଛାତ୍ର ଯୁନିଯନ ତଥା ନାନାଦି ଅଶ୍ରୁ ଲାଗିରହିଥିଲା । ଆଜି ଛାତ୍ରମାନେ ଧର୍ମଯତରେ ବସିଲେଣି ତ କାଳି କର୍ମଚାରୀମାନେ । ଶିକ୍ଷକମାନେ ଏ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ କେହି ବି ଖୁସି ନ ଥିଲେ । କାରଣ ସେ ମହାଶୟ ଏଇ ଯୁନିଭରସିଟିରେ ଏକଦା ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର

କର୍ମଦକ୍ଷତା ଥିଲେ ବି ନିରପେକ୍ଷତା ନ ଥିଲା । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଯେଉଁ ପରିଷଳନା ବୋର୍ଡ ଥାଏ ଯାହାକୁ ସିଣିକେଟ୍ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ସେଠାରେ କେହି କେହି ଅଧାପକ ଖୁବ୍ ଉପଦ୍ରବ କରୁଥିଲେ । ସହଜେ ଆମ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଉପଦ୍ରବ ବଢ଼ିବଢ଼ି ରାଲିଥିଲା । ଏପରି ହେଉଥିଲା ଯେ ବେଳେବେଳେ ସିଣିକେଟ୍ ଉପଦ୍ରବକମାନଙ୍କର ମଞ୍ଚ ନ ହୋଇ ବାଦ ବିସ୍ମୟାଦର ମଞ୍ଚ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଂପର୍କ କିମ୍ବା ଜାହାପ୍ରତି ରୋଷ ଓ ଅଭିମାନ ଏସବୁ ନିରପେକ୍ଷତାକୁ ଗିଲି ବସୁଥିଲା । ଆମେ କେତେଜଣ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଅଧାପକ ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲୁ । ଦିନେ ଅଧାପକମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିବାଦ କରି କୁଳପତିଙ୍କ ଅର୍ପିସ୍ତ ଆଗରେ ବସି ରହିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ନାନାଦି ଅଭିଯୋଗ ଥିଲା । କୁଳପତି ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଗୃହବନ୍ଦୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଥା'ନ୍ତି ।

ତେବେ ମୁଁ ମୋର ମାନସିକ ଅବସାଦକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଲେଖାଳେଖ ଓ ଥେସିସ୍ ଗାଇଦା କରିବାରେ ବେଶ ସମୟ ଦେଉଥାଏ । ବରାବର ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାସଂପନ୍ନ ପତ୍ରିକାମାନଙ୍କରେ ମୋର ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥାଏ । ମୋର ଥେସିସ୍ ‘ସବୁଜରୁ ସାଂପ୍ରତିକ’ ଛାତ୍ର, ଅଧାପକ ଓ ଗବେଷକଙ୍କ ମହଲରେ ଖୁବ୍ ଅପରିହାର୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ନିୟମିତ ବ୍ୟବଧାନରେ ତା’ର ସଂସ୍କରଣମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥାଏ ।

ମେ’ ମାସ ଗ୍ରାହିଣୀ ମୋତେ ରାଜଭବନରୁ ଝନସଲେରଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଦେଖା କରିବାକୁ ଝହୁଁଛୁନ୍ତି ବୋଲି ଖବର ଆସିଲା । ମୁଁ କ୍ଲୁଷ ସାରି ଦିନ ୫ଟା ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କଲି । ସେ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ଯୁନିଭରସିଟି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର ପୋଷର ଆପ୍ରତାଳ ପାଇଁ ଚିଠି ଲେଖନି କିମ୍ବା ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗକୁ କିଛି ଚିଠି ମଧ୍ୟ ଯାଇନି । ସମ୍ବଦତଃ ସରକାରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଯୁନିଭରସିଟିରୁ କୌଣସି ରେପରେନ୍ସ ଯାଇନାହିଁ । ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହେଲି । ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କର୍ତ୍ତ୍ଵପକ୍ଷ ଚିଠି ଖଣ୍ଡ ଲେଖି ଜଣାଇ ନଥିବା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କ୍ରମିକ ଅପାରଗତାକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କରିଦେଉଥିଲା । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଶାସନ ବିଧି (statutes) ଅନୁସାରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସରକାରଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ବିନା କୌଣସି ପଦବୀ (post) ଖୋଲାଯାଇ ପାରିବା କଥା ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ବର୍ଷ ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ନିୟମିତ ପାଇବାର ୧୧ ମାସ ପରେ ଯୁନିଭରସିଟି ଗୋଟିଏ ସିମ୍ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ପଠାଇ ସରକାରଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ଝହୁଁଥିଲା । ଗର୍ଭରେକ ସେକ୍ରେଟାରୀ ମୋତେ କହିଲେ ଯୁନିଭରସିଟି Post-facto ଆପ୍ରତାଳ ପାଇଁ ଲେଖିପାରିବ । ତା’ର କପି ସରକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇପାରେ । ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲି ପ୍ରଶାସନିକ ଅବହେଲା ଓ ସ୍ଥାଣୁଡ଼ା ମୋ ପାଇଁ

ଶେଷ ହେବ ନାହିଁ । ସେକ୍ଷେତରା ପୁନଃ କହିଲେ ଯେ ସିଦ୍ଧିକେର ଯେଉଁ ସବ୍ରକମିଟି ବଦି ବିଭିନ୍ନ ପୋଷର ନିୟମିତି ପାଇଁ ଅନୁସଫନ କରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଘନସେଲରଙ୍କ ଆପ୍ରତାଳ ଚିଠି ତାନସେଲରଙ୍କ ଫାଇଲରେ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଘନସେଲରଙ୍କୁ ବିଧିମୁତ୍ତାବକ ଚିଠିଟିଏ ଯାଇ ନାହିଁ । ତଥାପି ସ୍ଵଦୟ ସେକ୍ଷେତରା Post-facto approval ପାଇଁ ଚିଠିଟିଏ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ସେକ୍ଷେତରା, ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏଇ ଏକ ମତ । ତେବେ ବିମଳ କିଶୋର ମିଶ୍ରଙ୍କ ପରି ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ ଓ ବରିଷ୍ଟ ଆଇ.ଏ.ୱସ. ଅଫିସର କିପରି ଏଇ ତୃତୀ କଲେ ତାହା ମୁଁ ବୁଝିପାରୁ ନଥିଲି । ପୁନଃ ପୋଷ ପାଇଁ ସାନି ବିଜ୍ଞାପନ ନ ହୋଇ ପ୍ୟାନେଲରୁ କେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ବାଧବାଧକତା ହେତୁ ପୂରଣ କରାଗଲା ସେ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ତାଙ୍କ ମତାମତ ଘନସେଲରଙ୍କୁ ଲଜ୍ଜାବା କଥା । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସବୁକିଛି ତୃତୀକୁ ସୁଧାରି ଦେଇ ପୋଷ ଓ ନିୟମିତି କିପରି ଦୋରପ୍ତ କରାଯିବ ସେ ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେ ହୁଏତ ତା' ନିଷ୍ଟଯ କରିଦେବେ, ଯେହେତୁ ସେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲଭାବେ ଜାଣନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ପ୍ରିୟ ହାତ ହୋଇଥିବାରୁ ଶୁଭା ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ତେବେ ଘନସେଲରଙ୍କ ଅଫିସରୁ ଯାଉଥିବା ଚିଠିର ଜବାବ ସମୟ ଭିତିରେ ସ୍ମୁନ୍ଦରରୀଟି କେବେ ବି ଦେଉ ନଥିବାରୁ ସେ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଏହା ଭିତରେ ବିମଳବାବୁ ଲଜ୍ଜପା ଦେବା ପରେ ଏକାଧିକ କୁଳପତି ଯୋଗଦେଇ ଅଛ ସମୟ ବ୍ୟବଧାନରେ ବିଦ୍ୟାୟ ନେଲେଣି ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ଓ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଏ କଥା କହି Post-facto approval ପାଇଁ ଚିଠିଟିଏ ଲେଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାହାହିଁ ହେବ ବୋଲି ମୋର ଦୃଢ଼ବୋଧ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ମୋର ସତ୍ତ୍ଵ ସାନର୍ଥୀ ସୁଚେତାର ବିଭାଗର ପାଇଁ ମୋତେ ସବୁପ୍ରକାର ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ହେଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ନିର୍ବନ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ନିମନ୍ତଣ ଛପାଇ ବାଣିବା, ଚେଷ୍ଟ ଆୟୋଜନ, ରୋଷେଇବାସ ପାଇଁ ରୋଷେଇଆ ଖୋଜିବା, ନାନୀ ଓ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡା ବଡ଼ିଅକୁ ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମରୁ ଆଣିବା, ବେଦୀ ଡେକୋରେସନ୍ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା- ଏହିପରି ସାନବତ ଅନେକ କାମ । ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀ ମୋ ପ୍ରତି ଯେଉଁପରି ଅବହେଲା ଓ ଅନାଦର ଦେଖାଉଛନ୍ତି ମୁଁ ଏସବୁ ତାଙ୍କ ଝିଆରୀ ପାଇଁ କିଛିହିଁ ନ କରି ନାରବ ରହି ପାରିଆ'ନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ଦୁଃଖ ପରିବାର ପ୍ରତି ମୁଁ ମୂଳରୁହିଁ ବହୁ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରି ଆସିଛି । ସୁଚେତାର ନର୍ଦ୍ଦିଂ ଟ୍ରେନିଂ ପାଠ୍ୟକ୍ଷରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ସାଇରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନେଇ ସେଠାରେ ପୌର ଗେଷହାଉସରେ ସ୍ମାନ ନ ପାଇ ରାତିଷାରା ଅନିତ୍ରା ହୋଇ ଦୁହେଁ ଦୁଇଟା ଚେଯାଇରେ ବସିରହି ରାତି ୪ଟା ବେଳକୁ ରୁମଟିଏ ଖାଲି ହେବାରୁ

ଶୋଇବାକୁ ସ୍ଥାନ ପାରଥିଲୁ- ଏ କଥା ମୁଁ କେବେ ବି ଭୁଲିପାରିବି ନାହିଁ । ସେ ନର୍ତ୍ତ ପାର କରି ଛକିରିରେ ଯୋଗ ଦେଲାଣି । ତା’ର ଅର୍ଜପାଗଳ ବାପା କେବେ ବି କୌଣସି ଦାଯିଦ୍ଵାରା ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନେଇନାହାନି । ମଞ୍ଚିଆଁ ଝିଅ ଜନିଆର ବିଭାଘର ଦିନ ମାନ୍ଦିଆଣିବାକୁ ବାରଙ୍ଗ ଯାଇ ଫେରିଲାବେଳକୁ ବାହାଘର ସରି ଝିଅ ବିଦା ହୋଇସାରିଥିଲା । ସେ ବାହାଘର ବାଣୀବିହାର ମୋ କ୍ଲାର୍ଟର ସାମ୍ବାରେ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସୁଚେତାର ବିଭାଘର ହୋଇଥିଲା ଉତ୍ତିଲିଆଗଞ୍ଜ ମୋର ବାସଭବନରେ । ସେଦିନ ମଧ୍ୟ ସତ୍ତବ ମହାଶୟ ନ ଥିଲେ ଓ ମୋତେହିଁ ବେଦୀରେ ବସି କନ୍ୟାଦାନ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ମିଥେସ ଶତପଥୀ ମୋର ଏ ଶ୍ରମ ଓ ଦାୟିଦ୍ଵାରାଧକୁ କେବେ ତାରିଷ୍ଟ କରିଥିବା ମୋର ମନେହେଉନି । ମୋର ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଏ ବିଭାଘରକୁ ତାକି ଉପହସିତ ହେବାକୁ ମୁଁ ଘରୁଁ ନଥିଲି; ତେଣୁ କାହାକୁ ତାକି ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଏ ସବୁ କାମରେ ସବୁବେଳେ ସାହାୟ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବା ମୋ ସାନଭାଇ ଗୋରହରିକୁ ତାକିଥିଲି ଓ ସେ ଗ୍ରାମରୁ ପୁରୋହିତ ସମେତ ବାରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ସେମାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣି ଆସିଥିଲା । ନାନୀ ଅବଶ୍ୟ ବ୍ୟୟଭାର ବହନ କରୁଥିଲେ । ସମୁଦାୟ ଟ. ୧୭,୫୦୦ ମାତ୍ର ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ଅବଶ୍ୟ ଗହଣାଗାଣ୍ଠିକୁ ଛାଡ଼ି । ନାନୀ ତାଙ୍କର କିଛି ପୁରୁଣା ଅଳକାରକୁ ଦେଇ ଚଲେଇ ନେଇଥିଲେ । ୧୯୮୭ ମସିହାରେ ଦରଦାମ ଏତେ ଶସ୍ତ୍ର ଥିଲା ଭାବିଲେ ବିସ୍ମିତ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ଗୋଟିଏ ଆମିଷ ଭୋଜିରେ ୧୫୦ ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ମାତ୍ର ୩,୪୦୦ଟଙ୍କା । ଆଜି ହୁଏତ ତାହା ୨୦୧୩ ମସିହାରେ ୩୫,୦୦୦ଟଙ୍କା ହୋଇପାରେ । ଦେଶର ଉନ୍ନତି ହୋଇଛି ବୋଲି ଖୁବ୍ ହୁରି ପଡ଼ିଛି । ଏହାହିଁ ହୁଏତ ଉନ୍ନତିର ଚିହ୍ନ । ଅର୍ଥାତ୍ ୨୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ପଦାର୍ଥର ଦଶଗୁଣ ଦର ବୃଦ୍ଧି ।

ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର : ୧୯୮୭ ଜୁନ ପହିଲାଦିନ ମମ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ଶାରଳା କୁମାର ଆଶ୍ରମ୍ୟ ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ‘ଶକୁତଳା’ ପାଇଁ ଏ ପୁରସ୍କାର ପାଇଲେ । ଏଇ ବହିଟି କିନ୍ତୁ ଗତ ତିନିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ନଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରକାଶନ ସମୟସାମା ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ମୁଁ ବୋର୍ଡରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲି । ମୋର ଅନୁରୋଧରେ ଚଳିତବର୍ଷଠାରୁ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନ ସୀମାକୁ ଦଶବର୍ଷ ଅବଧି କରାଯାଇଥିଲା । ଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସର୍ଟଲିଷ୍ଟେ ବହିକୁ ୪୦ରୁ ୭୦ ମଧ୍ୟରେ ନମ୍ର ଦେବାର ଯେଉଁ ପଢ଼ି ଅନୁସରଣ କରୁଥିଲୁ ତାକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇଥିଲୁ । ରେପରାମାନଙ୍କ ସୁପାରିଶକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତିର ମାନଦଣ୍ଡ ଭାବେ ନେଇଥିଲୁ କେବଳ ଏଇ ବହିଟିକୁ ପୁରସ୍କାର କରିବା ପାଇଁ । ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ୧୧ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ପୁସ୍ତକକୁ

ପୁରସ୍କାର ଦେବା ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ବୋର୍ଡରେ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଉପସ୍ଥିତ କରିଥିଲି ଯେ ଏତେସଂଖ୍ୟକ ସୁପାରିଶ କେବେ ବି କାହା ବହି ପାଇଁ ଆସି ନାହିଁ । ତାହାହିଁ ବହିଟିର ଯୋଗ୍ୟତା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହୃଦାନନ୍ଦ ରାୟ ଓ ଶ୍ରୀ ରମାକାନ୍ତ ରଥ ବୋର୍ଡରେ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବର ତାହା ବିରୋଧ କରି ବସିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଶୁଭ ଦୃଢ଼ଭାବ ସହିତ ସ୍ଵର୍ଗ କରିଥିଲି ଯେ ଯାହାକିଛି ଏ ବର୍ଷ ବ୍ୟତିକମ ହୋଇଛି ତାହା କେବଳ ‘ଶକୁନ୍ତଳା’ ପରି ଏକ ଅପୂର୍ବ ଉପନ୍ୟାସକୁ ପୁରସ୍କାର ଦେବା ପାଇଁ । ଏଥପାଇଁ ଏଗାରଟି ଅନୁମୋଦନ ଆସିଛି । ଆମ ପାଖରେ ଏ ବର୍ଷ ସବୁ ବହି ପଢ଼ି ନମ୍ର ଦେବାକୁ ଆଉ ବେଳ ନାହିଁ । ଆଜି ପହିଲା ହେଲା । ପ୍ରଥମ ରଙ୍ଗ ତାଠେ ରିକଷରେ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଦାନ ଉପରେ । ବୋର୍ଡର ସର୍ବ୍ୟମାନେ ଯଦି ଏ ବହିଟିକୁ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ଏକାନ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ ମନେକରୁହୁଛନ୍ତି ତେବେ ଆଜି ଏହା ଘୋଷଣା କରାଯିବା ଉଚିତ । ତାଙ୍କର ‘ଆଦ୍ୟସକାଳ’ ଗଛ ବହି ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସାତୋଟି ସୁପାରିଶ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିଛି । ବିଜ୍ଞ ବିଷ୍ଣୁରକମାନଙ୍କ ମତାମତକୁ ପୂରା ଉପେକ୍ଷା କରି ଆମେ କିଛି ନିଷ୍ଠର ନେବା ଉଚିତ ହେବ କି ? ବୋର୍ଡର ମେଯରମାନେ ମୋ ଯୁକ୍ତିରେ ଶେଷକୁ ସହମତି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଓ ‘ଶକୁନ୍ତଳା’ ଉପନ୍ୟାସକୁ ଏ ବର୍ଷର ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ଦିଆଯିବା ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । ଆମେ କେତେକଣ ବୋର୍ଡ ମେଯର ସେଇ ବୈଠକ କଷ୍ଟରୁ ଶାନ୍ତନୁବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଫୁଲତୋତାଟିଏ ନେଇ ଅର୍ଥିନନନ ଜଣାଇବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ତାହାହିଁ ଥିଲା ଶାରଳା ପୁରସ୍କାରର ଅନୁସୃତ ପଢ଼ନ୍ତି । ଏହା ପରେ ରେଡ଼ିଓ, ଟେଲିଭିଜନ ଓ ଖବରକାଗଜମାନଙ୍କୁ ଫେଲିଫୋନ୍ କରି ଏ ବର୍ଷର ‘ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର’ ସଂପର୍କରେ ସମାଦ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଗତ ସାତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ଚନ୍ଦନ ପଢ଼ନ୍ତିରେ ନାନାଦି ପରିବର୍ଗନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହା ସ୍ବାଭାବିକ ମଧ୍ୟ । କାରଣ ଆମେ ଭଲ ବହିଟିଏକୁ ଖୋଜି ପୁରସ୍କାର କରିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଅନେକ ସମୟରେ ଆମେ ସ୍ଥିର କରିଥିବା ପଢ଼ନ୍ତି ଶୁଭ ଅକୁଳାନ ମନେହେଉଥିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାମାଣିକ ପଢ଼ନ୍ତିଟିଏଇ ସନ୍ଧାନରେ ତଥାପି ଆମେ ପରୀକ୍ଷାପ୍ରବଣ ଥିଲୁ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ : ଜୁଲାଇ ୪ ତାରିଖରେ ଗୁଣ୍ଡର ଘରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ଅଜିତ ଓ ମୁଁ ପୁରା ଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାରେ କୌଣସି ପ୍ରେସରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦର ଗୋଟିଏ ବହି ଛପା ହେଉଥିଲା । ବାଜଣର ଥିଲେ କଟକର ସାଧାନ ବାଜଣ୍ଟିଏ । ସେ ସବୁଯାକ ଫରମାଇ ପ୍ରେସରୁ ନେଇ ନ ଥିବାରୁ ବହି ବନ୍ଦେଇ ହୋଇପାରୁ ନଥିଲା । ଗୁଣ୍ଡର ମନିରରେ ମୁଁ ଏଇ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଜଗପତି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କଲି । ବିଶେଷ ଲୋକ ଭିତ ନ ଥିଲା ଓ ସକାଳ ମାଜଣା ଛଲିଥିଲା । ଗୋଟିଏ ବଡ଼

ବେତାରେ ତାଙ୍କର କିଛି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅଳକାର ଥୁଆ ହୋଇଥିଲା । ସେଇ ସମୟରେ ଆମେ ଦୂଇ ବନ୍ଧୁ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ହାତଯୋଡ଼ି ଠିଆହୋଇ କିଛି ହୁଏତ ଯାଚଙ୍ଗ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲୁ । ଏତେ ପାଖରେ ଥିଲୁ ଯେ ହାତ ବଢ଼େଇଲେ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ହାତ ବାଜିବ । କି ବିଶାଳ ମୂରଁ । କନାକପତା ଗୁଡ଼ାଗୁଡ଼ି ହୋଇ ଦେହର ସ୍ଵଳତା ବହୁତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ହାତ ଯେଉଁ ଦଇନୀ କରୁ କରୁ ଆଖରେ ଲୁହ ଆସିଯାଉଥିଲା । କେତେ କେତେ ତତ୍କାଳ ତାଙ୍କର ଏଇ ବିଶାଳ ରୂପ ଓ ଗୋଲ ଗୋଲ ଆଖାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଭାରତର କୋଣ ଅନୁକୋଣରୁ ପୁରୀକୁ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ଆସୁଛନ୍ତି । ଆମର ଭାଗ୍ୟ ଆମେ ତାଙ୍କର ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ତାଙ୍କ ବିଶାଳଦ୍ୱାରା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲୁ । ସେ ଧାରେ ଧାରେ କେତେବେଳେ ଗହଣା ପିନ୍ଧୁଥିଲେ ଓ ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ଶ୍ରୀ ପ୍ରକଟିତ ହେଉଥିଲା । ଆଉ ବେଶି ସମୟ ମେକାପମାନେ ଆମକୁ ଠିଆ ହେବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । ସେଠାରୁ ସମୁଦ୍ରକୂଳକୁ ଯାଇ ଘଣ୍ଟାଏ କାଳ ବସି ରହିଲୁ । ତା' ପରେ ଅଜିତିର ଶଶ୍ଵର ଘରେ ସମ୍ବଦତଃ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ସାରି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଲୁ । ମୁଁ ଗାତି ଚଲେଇ ଯାଇଥିଲି- ଲେନିକୁ କାହିଁକି ସାଙ୍ଗରେ ନେଲି ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ନାନାଦି ଅଭିଯୋଗ ବାହିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ଗାତିର ପଛ ସିର ଭର୍ତ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରିଣ୍ଟ କାଗଜଗୁଡ଼ିକ ଆସିବାର ଥିଲା । ଲେନି କେଉଁଠି ବସିଥାନ୍ତା? ଏବେ ସିନା ସେଠି ପହଞ୍ଚ ଜାଣିଲି ଯେ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ସାଧାନ ବାରଣ୍ସର୍ ପାର୍ମାଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇଯାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋର କୈପିଯତ୍ର କେହି ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ଗୁଣ୍ଠିଗ ମନ୍ଦିରରେ ମୋ ଜୀବନରେ ଆଉ ଦିତୀୟବାର ତିମୂର୍ତ୍ତଙ୍କୁ ଏପରି ସୁନ୍ଦର ଦର୍ଶନ ସୁଯୋଗ ଆସିବ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁ ନ ଥିଲି ।

ଗୋଦାବରାଶ ପରିକ୍ରମା : ତା. ୧ ୦/୭/୮୭ ରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଶତବାର୍ଷିକ ଜୟନ୍ତୀ ସମାରୋହ ଅବକାଶରେ ମୋ ସଂପାଦନାରେ ଏକ ଉଚ୍ଚମାନର ସଂକଳନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏଥିରେ ତକୃର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ, ତକୃର ନରେତ୍ରନାଥ ମିଶ୍ର, ତଃ. ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦ, ତକୃର ଜାନକୀବଳୁତା ମହାନ୍ତି, ତଃ ହେମନ୍ତ କୁମାର ଦାସ, ତଃ. ଆଦିକନ୍ଦ ସାହୁ, ତକୃର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ଅଧାପକ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ, ତଃ. ବାସୁଦେବ ସାହୁ ପ୍ରମୁଖ ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକ ଲେଖା ସଂଯୋଗ କରିଥିଲେ । ମୋର ଶେଷ ଲେଖାର ନାମକରଣ ଥିଲା “କେନ୍ଦ୍ରରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ, ପରିଧିରେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଓ ଗୋଦାବରାଶ” । ଅୟାମେରିକ ନାମକରଣ ନିଷ୍ଟଯ । ମୁଁ ଏଇ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଲେଖିଥିଲି- “ଗୋପବନ୍ଧୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରତି ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା ଏକାନ୍ତ ବୈଷ୍ଣବ ଜନୋତିତ ଭକ୍ତିଭାବାପନ୍ତ । ସେଠି ଯୁଦ୍ଧ ବା ତର୍କର ସ୍ଥାନ ନ ଥିଲା । କେବଳ ତଳିଯିବା ଓ ଭାଲିଦେବାହିଁ ଥିଲା ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତି ତରଳ ମାନସିକତାର

ଏକମାତ୍ର ପରିଚୟ । ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ‘ଜୀବନ ଦେବତା’ କବିତାଟି ସେଇ ବନ୍ଦନର ସୁତିକୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ବହନ କରିଛି ।

“ପରାଣ ଦେବତା କରି ପୂଜନ୍ତି ଯତନେ
ଦିବାନିଶି ହୃଦୟଠ ସେହି ସିଂହାସନେ ।
ନଇବେଦ୍ୟ ରୂପେ ଯାହା ଧରିଛି ମୁଁ ଚିରେ
ତୁମ ଯୋଗ୍ୟ କରି ଯେବେ ପାରନ୍ତି କିଞ୍ଚିତେ
ତୁମରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶେ ଆଜି ହୃଦୟଠ ଧରି
କରମ ସାଧନ ପାଠେ ଅଛି ଅବତରି ।
ଏ ରୁକ୍ଷ ବିଷମ ପଥେ ବିହରି ହରଷେ
ମିଳିବି ଯାବତ ଯାଇ ଦୂର ଧୂବ ପାଶେ
ସେତେବେଳେ ସନମାନେ ନଇବେଦ୍ୟ ଧରି
ପୂଜାତବ, ଆରାଧ ହେ, ପାଳିବି ଆଚରି ।”

ଅନ୍ତରର କେଉଁ ଗଭୀରତାରୁ କବିତାର ଏ ପଦପତ୍ରିଗୁଡ଼ିକ ନିରିତି ଆସିଛି ତାହା କଳନା କରିବା ସହିତ କଥା ନୁହେଁ ।

୨୪୮ ପୃଷ୍ଠାର ପୁସ୍ତକ ‘ଗୋଦାବରାଣ ପରିକ୍ରମା’ ରାଜ୍ୟ ରବୀତ୍ର ମଣ୍ଡପରେ ଲୋକାର୍ପିତ ହେଲା । ମିଟିଂ ଆରମ୍ଭର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ହେବା ଫଳରେ ଦର୍ଶକମାନେ ଆସି ପାରି ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଟଟା ବେଳକୁ ହଜରେ ୧୫୦ଙ୍ଗ ଦର୍ଶକ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଆମ ସଂସଦର ସଭାପତି ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ଓ ନୀଳକଣ୍ଠ ଶତବାର୍ଷିକ ସୃତି ସମିତିର ସଭାପତି ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର ଯୁଗ୍ମଭାବେ ସଭାପତିରୁ କରିଥିଲେ । ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଯଦୁନାଥ ଦାଶ ମହାପାତ୍ର ଓ ସଂସ୍କୃତ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଶରତ ରାଉଡ ବରେଣ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ‘ସମାଜ’ ତରଫରୁ ଶ୍ରୀମାତୀ ମନୋରମା ମହାପାତ୍ର ମୁଖ୍ୟବନ୍ଦୁଭାବେ ଖୁବ୍ ଆବେଦନପୂର୍ଣ୍ଣ ବଞ୍ଚିତ ଦେଇଥିଲେ । ସଭା ଶେଷ ହେବା ପରେ ମୋର ଦିତୀୟ କନ୍ୟା ମଧୁତ୍ରତା ସହିତ ମିଶି କେତେଜଣ ଝିଅ ଓଡ଼ିଶୀ ନୃତ୍ୟ ପରିବେଶଣ କରିଥିଲେ । ଏ ବହିଟି ଆଜି ମଧ୍ୟ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ସୁଷ୍ଟି ସଂପର୍କରେ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ପ୍ରାମାଣିକ ପୁସ୍ତକ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହେଉଅଛି ।

କୁଆଦିଲ୍ଲୀରେ ଲେନି ଓ ପେନି : ୧୮ ଜୁଲାଇରେ ମୁଁ ଲେନିକୁ ନେଇ J.N.U. ରେ ତା’ର ନାମଲେଖା ପାଇଁ ଯାଇଥିଲି । ନାମଲେଖା ପୂର୍ବରୁ ଗୋଟିଏ ଜଣରତିର ହୋଇଥାଏ ଓ ପ୍ରାର୍ଥାକୁ ପରାକ୍ଷମଣ୍ଡଳୀ ନାନାଦି ପ୍ରକ୍ଷପ ପରିବର୍ତ୍ତି । ଜଣରତିର ତାଙ୍କ ଗୋଟିଏ ହେବାକୁ ଥିଲା । ଆମେ ଏଇ କିଛିଦିନ ମୋର ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସିଂହ

ଘରେ ରହିବାକୁ ନିଷ୍ଠା ନେଇଥିଲୁ । ସେ ମଧ୍ୟ ରେଳ ଷ୍ଟେସନକୁ ଆସି ଆମକୁ ତା' ଘରକୁ ନେଇପାଇଥିଲା । ଦିଲ୍ଲୀର 'ଶଣ ମାର୍କେଟ' (କରୋଲବାଗ) ତା'ର ରହିବା ସ୍ଥାନ । ଖୁବ୍ ବଡ ବଡ ଦୁଇଟି ବୁମ ଅଥବା ସେ ଏକୁଟିଆ ରହେ । ଆମେ ପେନିକୁ ମଧ୍ୟ ମିରଯା ହଷ୍ଟେଲରୁ ଏଠାରେ ଆମେ ଥିବାଯାଏ ଆଣିବାକୁ ରହୁଥିଲୁ । ସମ୍ବଦତଃ ସେ କାଲି ଆସିବ ।

ମୁଁ ଓ ଲେନି ଓଡ଼ିଶା ଭବନର ତାତନିଂରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପାଇଁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାରେ ଖାଇବା ଚେବୁଲ ପାଖରେ ଅକ୍ଷୟାତ୍ ଆମ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ସେକ୍ରେଟାରୀ ପ୍ର୍ୟାରାମୋହନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହେଲା । ସେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ବି.୬. ଶ୍ରେଣୀରେ ମୋର କ୍ଲୁସମେଟ ଥିଲେ । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଚେବୁଲ ଛରିପାଖରେ ବସିଲୁ । ସେ ହଠାତ୍ 'ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର' ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତ୍ଥାପନ କଲେ ଓ ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ସତ୍ୟ ତଥା ଅର୍ଥନୀତିର ପ୍ରଫେସର ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ର ପଚନାୟକଙ୍କ ବିଶ୍ୱସରେ ଭିନ୍ନ ମତ ଦେଲେ । ସେ କହିଲେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ନିୟୁକ୍ତିରେ କିଛି ଭୁଲ ହୋଇନାହିଁ । ପ୍ର୍ୟାନେଲରୁ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ନିୟୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇ ପାରିବା କଥା ଦିଆଯାଇଛି । ତେବେ ତକ୍ତର ପଚନାୟକଙ୍କର ଅସୁବିଧା କେଉଁଠି ? ସେ କାହିଁକି ତମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲେଖାଲେଖୁ କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ କହିଲି ମୋର ତ ତାଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି ତିକ୍ତ ସଂପର୍କ ନାହିଁ, କଲିତକରାଳ ବି ହୋଇନି । କିନ୍ତୁ ସେ ତ ଏମିତି ସମସ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଉଛନ୍ତି ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବାତାବରଣକୁ ଗୋଲେଇ ରଖୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମତରେ ସେ ଏକା ଠିକ୍ ଓ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଭୁଲ । କିନ୍ତିନା କିଛି ବିପରୀତ କାମ କରି ଖବରକାଗଜର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାରେ ସେ ଅଭ୍ୟନ୍ତ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ କେହି ଜଣେ ହେଲେ ବି ପ୍ରଫେସର ତାଙ୍କ କାମକୁ ତାରିପ୍ କରୁନାହାନ୍ତି । ସେଇତୁ ଶ୍ରୀ ମହାପାତ୍ର କହିଲେ- "Do not worry, go on". ତେବେ ନିୟୁକ୍ତି ପ୍ରୋସେଡୁଅର କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ ଥିଲା, କ'ଣ ହୋଇ ନାହିଁ- ଏ ସବୁ ବିଶ୍ୱସରେ ଆଉ ବିଶେଷ ଆଲୋଚନା ତାଙ୍କ ସଂଗେ କରିବାକୁ ମୁଁ ଖାହୁଁ ନଥିଲି । ସେ ତ ଉଚ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଅଥର୍ଟି । ମୁଁ ବା ତାଙ୍କ ବନ୍ଦୁଭାବେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ କ'ଣ କହିବି ?

ଲେନି ଜଣେଗଭିତରେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରିଥିଲା । ତା'ର ଉଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହି I.A.S. ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପଢାପଢି କରିବ, କେଉଁଠି କୋଟିଂ ବି ନେଇପାରେ । ଏମ.ପି.ଲ. ନାମକୁମାତ୍ର । ତେବେ ହଷ୍ଟେଲରେ ଜାଗାଟିଏ ମିଲିଗଲେ ଏଠି ରହି ପଢିବା ସମ୍ବଦ ହେବ । ଲେନି ଓ ମୁଁ ପେନି ପାଖୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯୁନିଭିରେସିଟି ଗଲୁ । ସେଠାରେ କମଳା ମାର୍କେଟରେ ବୁଲାବୁଲି କରି ଡିନିହେଁ ରାଜପାତର ଗାନ୍ଧୀ ଦ୍ୱିତୀୟ ବୁଲି ଯାଇଥିଲୁ । ଦିଲ୍ଲୀର ଏଇ ସ୍ଥାନଟିରେ ବସିଲେ ପରିବାଜକ ମନରେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦର ଓ ବିଶାଦର

ମିଶାମିଶି ଶିହରଣ ଆସିଥାଏ । ଯଷାଏ ବସିଲେ ବି ଆମେ ବୋର ହେଉ ନ ଥିଲୁ । ଏ ସ୍ଵାନର ତାହାହିଁ ଥିଲା ବିଶେଷତା । ସତେପେପରି ବାପୁଙ୍କ ବିଦୟା ଆମ୍ବା ଏଠି ତାଙ୍କ ଶାନ୍ତିର ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରତିସରିତ କରୁଥିଲା । ମୁଁ ସେ ବିଷୟରେ ସେବିନ ରାତିରେ ମୋ ଡାଖରାରେ ଲେଖୁଥିଲି- “Is it the departed soul of Bapu still radiating its energy to revitalise the tired humanity that is worried with so many turmoils of every day life.” ପେନି ତା’ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଓ ହଷ୍ଟେଲରୁ ଆମ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ରହିବାକୁ ଛୁଟି ଆଣି ଆସିଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମଧ୍ୟ ସମାଧି ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଆମେ ସେଠାରୁ ସିଧା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲୁ ।

ଲେନିର ହଷ୍ଟେଲ ବ୍ୟାବସ୍ଥା ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ତା ବ୍ୟାଗପତ୍ର ଧରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଓ ସେ JNUକୁ ଗଲେ; ମୁଁ ପେନିକୁ ଛାତିବାକୁ ମିରଯା ହଷ୍ଟେଲ (ଦିଲ୍ଲୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ)କୁ ଗଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଦୂଇ ଭଉଣୀ ଦିଲ୍ଲୀର ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦୂଇ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯଥାକ୍ରମେ M. Phil ଓ M.A. କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ଏହା ହୁଏତ ଆମ ପାଇଁ ଥିଲା ଆଶାତାତ । ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଜାଂଲିଶ ମିତିଯମ ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇପାରି ନଥିବାରୁ ସବୁବେଳେ ମୋ ଉପରେ ଅଭିଯୋଗ ବର୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ଏବେ ବାଣୀବିହାର ଠାରୁ ଅନେକ ଦୂରରେ ରହି ପାଠ ପଡ଼ିବେ, ନିଜ ଶିଳ୍ପରେ ମାଟି ତାତିବେ, କ’ଣ ସେମାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଅଛି- ସବୁ ମାଆ ଶାରଳାଙ୍କ କୃପା ଉପରେ ଛାତି ମୁଁ ତା ୨୭/୭ରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଛାତି ଓ ତିଶା ଅଭିମୁଖେ ଫେରି ଆସିଥିଲି । କାହିଁକି କେଜାଣି ଫେରି ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ମୋ ଡାଏରାରେ ଲେଖୁ ଦେଇଥିଲି ବିଶ୍ୱବିଜ୍ୟାତ କବି T.S. Eliotଙ୍କ ସେଇ ଅପାଶୋରା କେତୋଟି ପଡ଼ିଛି -

I am tired with my own life
and the lives of those after me

I am dying with my own life
and the deaths of those after me.

- A song from Simon.

ଗାଁ ହାଇସ୍କୁଲର ମୁଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ସଂପାଦକ । ଗରେଇ ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀନାଥ ଭାଇ (ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଶ୍ରୀନାଥ ତାରେଣୀଆ, B.V.S.) ସଭାପତି । ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଘରେ ଦେଖାକରି ମୋ ଗାଡ଼ିରେ ଆମେ ସାଂଗ ହୋଇ ଗାଁକୁ ବାହାରିଲୁ । ପ୍ରାୟ ସଂଧା ପାଖାପାଖ ମାନୋଜିଂ କମିଟି ବସିଲା; ତାରିଖ ଥିଲା ୨୨/୮/୧୯୮୭ । ହେତୁମାନ୍ଦର ଓ ଆସିଥାଏ ହେତୁମାନ୍ଦରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋର ମାନୋମାଲିନ୍ୟ । ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନା ଅଭିଯୋଗ ଆଣିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବରଂ ଶ୍ରୁତାର ମାତ୍ରା ବଢି ବଢି ଉଲିଥିଲା । କିନ୍ତୁ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୦୫

ଗୋପନୀୟ ନ ଥିଲା, ସବୁ କଥା ହାତରେ ପଡ଼ି ବାଚରେ ଗଡ଼ଗଡ଼ ଥିଲା । ଆମେ ଆଶ୍ରଯ୍ୟ ହେଉଥିଲୁ ସେମାନେ ଉଭୟେ କିପରି ସେମାନଙ୍କ ପିଲାକୁ କପି କରିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେବାକୁ ସେଷ୍ଟର ସୁପରିଷେଣ୍ଟଙ୍କୁ ପାଞ୍ଜଶକରି ଚକା ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ସ୍କୁଲ ପାଇଁ ପାଞ୍ଜଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଦେବେ ନାହିଁ; ଅଥବା ଅନ୍ୟାୟ ସୁଯୋଗ ପାଇଁ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଚଙ୍କା ଦେଇପାରିଲେ । ପରାକ୍ଷା ଫଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ବେଳକୁ ଜଣାଗଲା । ଏ ପିଲାମାନଙ୍କର ଫଳାଫଳ ରହ କରାଯାଇଛି । ସମ୍ବରତଃ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜର କୃତ କର୍ମର ଫଳ ରୋଗିଲେ- ଏହାହିଁ ଉପରବାଲାର ବିଘର ।

ତା' ପରଦିନ ସକାଳବେଳା ୧୧ ଟାରେ ରାହାମା କଲେଜ ଗର୍ଭର୍ଷଂ ବଢ଼ି ମିଟିଂ ଥିଲା । ବର୍ଷମାନ ଏକମାତ୍ର ସମସ୍ୟା ଥିଲେ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ । ତାଙ୍କୁ ସସ୍ତପେଣ୍ଟ କରାଯାଇଥିଲା ଓ ସେ କୋର୍ଟର ଆଶ୍ରଯ ନେଇଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ନ ଘଣ୍ଟା ଧରି ଏଇ ଆଲୋଚନା; ମାତ୍ର ତିନିଜଣ ସତ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ଝହୁଁଥିଲାବେଳେ ଅନ୍ୟମାନେ ବହିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଅତି ବସିଥିଲେ । ଜଣେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ସତ୍ୟ କୋର୍ଟରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରମାଣପତ୍ର (document) ଆଣି ମିଟିଂରେ ଉପସ୍ଥାପନ କଲେ । ତାହା ଥିଲା ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କୁ ଏକ ମିଥ୍ୟା ନିୟୁକ୍ତିପତ୍ର । କୁଳମଣି ସାହୁ କିଶ୍ତ ଆଗରୁ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କ ନିଲମନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାକୁ ଝହୁଁଥିଲେ ବି ଏ ମିଥ୍ୟା ନିୟୁକ୍ତିପତ୍ର ଦେଖି ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କୁ ବହିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପାଇଁରେ ଦାବି କଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରଭାବକୁ ଅଧାପକ ବିଜୟ କୁମାର ମହାତି ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ । ପୁରାତନ ସଂପାଦକ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକାରୀ ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲେ । ସେ କହିଲେ ଯେ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତରାବେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ନିଜ ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଉ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନେ ଏ ପ୍ରଭାବ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉଜବାଚ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଯୁକ୍ତି ଓ ପ୍ରତିଯୁକ୍ତିରେ ମିଟିଂ ଖୁବ୍ ଉତ୍ତରକାରୀ ମୁଁ ଘେଲ ପ୍ରଭାବ ସପକ୍ଷରେ ବାଧ ହୋଇ ରୁଳିଂ ନେଲି । ଅର୍ଥାତ୍ ସସ୍ତପେଣ୍ଟ ହୋଇଥିବା ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ବର୍ଷମାନ ବହିଷ୍କାର ହୋଇଗଲେ । ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଏଇ ପୁରାତନ ସେକ୍ଷେତ୍ରାଜୀକାରୀ ମିଥ୍ୟା ନିୟୁକ୍ତିପତ୍ର ନେଇ ଏ କଲେଜରେ ଅବେଳିତନିକରାବେ ଜାମ କରୁଥିଲେ ବୋଲି କୋର୍ଟରେ ଦାଖଲ କରିଥିବା ପ୍ରମାଣପତ୍ର ତାଙ୍କ ପାଇଁ କାଳ ହେଲା । ତା ବାଦ, ସେ ଟ. ୧୫,୦୦୦/- ଆମ୍ବସାର କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗ ମଧ୍ୟ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ଚଙ୍କା ସେ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ପରାକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ କରି ଆକାଉଣ୍ଡକୁ ନେଇ ନ ଥିଲେ । ମୁଁ ଓ ମୋ ସାନଭାଇ ଗୌର ରାତି ୧୧ ଟାରେ କଟକରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ମୋ ସାନଭାଇ ମଧ୍ୟ ପରିଚାଳନା କମିଟି ସତ୍ୟ ଥିଲା ।

ବୃଦ୍ଧପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଦରଖାସ୍ତ : ଏହା ମଧ୍ୟରେ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ପାଇଁ ବାଆସ୍ତବା ହଜାର ଟଙ୍କା ଦାନ କରିଥିବା ନାଲକଣ୍ଠ ଦୂତି ସମିତି ନାନାଦି ଆଳରେ ଏଇ ଅର୍ଥକୁ ଫେରାଇ ନେବାକୁ ଉଦ୍‌ଦୟମ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ନାଲକଣ୍ଠଙ୍କ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଫେଲୋସିପ୍ ପାଇଁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏଇ ଅର୍ଥର ସୁଧରୁ ଖର୍ଚ୍ଛ ହେବ ବୋଲି ପ୍ରଥମେ ସର୍ବ ଦେଇଥିଲେ । ତାହା ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ନିଯନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ପାରିଥା’ନା । କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ନାନା ମୁନିଙ୍କ ନାନା ମତ । ପରେ ପରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ସ୍ଥାପନରେ ଏହି ଅର୍ଥକୁ କାହିଁକି ବିନିଯୋଗ କରାଗଲା ବୋଲି କେହି କମିଟି ସତ୍ୟ ମୋ ପ୍ରତି ଅସ୍ଥୀମା ହେତୁ ଅଭିବସିଲେ । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତି ହେଲା ଯେ ସେମାନେ ଅର୍ଥ ଫେରାଇ ନେବାକୁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ନିବେଦନ ମଧ୍ୟ କଲେ । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କ ସର୍ବରେ କେଉଁଠି ଖାଲାପ ହୋଇଥିବା ସେମାନେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ।

ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁଁ ଏତେ ବିରକ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲି ଯେ ବୃଦ୍ଧପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ବାହାରିଥିବା ବିଜ୍ଞାପନ ଅନୁସାରେ ସେଠାରେ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ଭାବିଲି ସୁବିଧା ହେଲେ କିଛି ବର୍ଷ ପାଇଁ ତେପୁଣେସନ୍ତରେ ସେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଘଲିଯିବି । ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୋର ଦରଖାସ୍ତଙ୍କୁ ସୁପାରିଶ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ରେକ୍ଷ୍ଣାର ଓ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେମାନେ କହିଲେ- “ଏଠି ତ ଆପଣ ପ୍ରଫେସର ଅଛନ୍ତି; ସେଇ ଏକା ପୋଷରେ ଯିବାକୁ କାହିଁକି ଝହୁଛନ୍ତି ?” ମୁଁ କହିଥିଲି ଏଠି କେତେବେଳେ କ’ଣ ହେଉଛି କିଛି ମୁରତା ନାହିଁ । ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିନା କାରଣରୁ କେହି କେହି ଶତ୍ରୁତା କରୁଛନ୍ତି ଓ ନାନା କଥା ଖବର କାଗଜରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି । ମୋତେ ବଡ଼ ଅସ୍ପତ୍ର ଲାଗୁଛି । ଯାହାହେଉ ମୋର ଦରଖାସ୍ତ ସୁପାରିଶ ହୋଇ ପଠାଗଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ ମୋ ନିଜ ଘର ପରିବେଶରୁ ବର୍ଷେ ଦି’ ବର୍ଷ ଦୂରକୁ ଘଲିଯିବାକୁ ଝହୁଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ନାନାଦି ବାଧବାଧକତା ଥିଲା । ମୁଁ ଯେଉଁ ମନସ୍ତାପରେ ବୃଦ୍ଧପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଥିଲି ତାହା ଲେଖିବାକୁ ମୋର ଭାଷା ନିଅଷ୍ଟ ହେବ । ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତକ୍କର ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ (ଅର୍ଥନୀତି ଅଧାପକ) ଓ ତକ୍କର ଅସିତ୍ କବି (ଅଧାପକ, ଓଡ଼ିଆ) ବରାବର କିଛି ନା କିଛି କ୍ଷତିପତ୍ର କରିଛିଥିଲେ । ତକ୍କର କବି ଆସି ଆମ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ତକ୍କର କୃଷ୍ଣଚରଣ ପାହୁଙ୍କୁ କହିଲେ- “ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର” ଉଠିଯିବ ? ସାର ମୋତେ ଏ କଥା କହିବାରୁ ମୁଁ କି ଉଚିତ ବା ତାଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତି । କେବଳ ହସି ହସି କଥାକୁ ଉତେଇ ଦେଇଥିଲି । ଅଥବା ସେଇ ତଥା କବି ଏ କଥା କହିବାର ଘରିପାଞ୍ଚ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଉକ୍ତନା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ବସିଥିବା ଅନୁସନ୍ଧାନ କମିଟି ଆଗରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲେ ଯେ- “ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର

ସ୍ଵାପନାରେ କିଛି ଆଗନ୍ ଲଂଘନ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ବହୁ ବିଭାଗରେ ପ୍ୟାନେଲରୁ ପ୍ରଫେସର ନିୟୁକ୍ତି ହେଉଥିଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସର ପ୍ୟାନେଲରୁ ଏକ ବର୍ଷ ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର ପାଇଁ ପ୍ରଫେସର ନିୟୁକ୍ତି ହେବାରେ କିଛି ଆଜନଗତ ତୁଟି ନାହିଁ । ଅଭୁତ ବିରୋଧଭାସର ସମାହାର ଡକ୍ଟର କବି । ସେ ମୋ ଆଗରେ ଏ କଥା ଖୁବ୍ ବଢ଼ ପାଇଁରେ କହୁଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କାରଣ କିଛି ନଥିଲା । ସେ ସିଷ୍ଟିକେଟରେ ଥିବା ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ପିଏଟ୍.ଟି ଥେସିସ୍ ପାଇ ନାହିଁ କିମ୍ବା କୌଣସି କମିଟିରେ ମୋ ନାମ ସେ ରଖି ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ମୁଁ କୁଳପତିଙ୍କ ଆଚିରୁଡ଼ ପ୍ରତି ନିଷିଦ୍ଧ ନ ଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେଇ ଲାଭ ବା କ'ଣ ? କୁଳପତି ମଧ୍ୟ ଭାବୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ସଂପର୍କୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସରକାରଙ୍କ ସର୍ବୋତ୍ତମ ପଦବୀରେ ଥିବା ଯାଏ ସେ ଯାହା କଲେ ବି ତାଙ୍କର କେହି କିଛି କ୍ଷତି କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ନାତି ଚିପି ତାହାହିଁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । କୌଣସି ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଏକଙ୍କୁ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏଣିକି ଭାଗଭାଗ ହୋଇଯାଉଥିଲେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାପକ ନିଜ କଥାହିଁ ଭାବୁଥିଲେ । ଆମେ ଯେଉଁପରି ସଂଗଠିତ ହୋଇ କୁଳପତି ଗୋଟିମ ମାଥୁରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ତାଙ୍କୁ ଉପରୀ ଦେବାକୁ ବାଧ କରିଥିଲୁ ସେ ସ୍ଥିତି ଆଉ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଦରଖାସ୍ତର ଡାଟି କପି ଅଗ୍ରାମ ରେଜେସ୍ଟ୍ରେ ତାଙ୍କ ଯୋଗେ ବୃଦ୍ଧପୂର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପଠାଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ କପି କୁଳପତିଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ପଠାଯିବାକୁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେରଙ୍କୁ ଦେଇ ନାରବରେ ବସି ରହିଲି ।

ପ୍ରାୟ ସପ୍ତାହକ ପରେ ତାର୍କ୍ /୧୮୮୭ରେ ବୃଦ୍ଧପୂର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଦୁଇଟି ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀ ପାଇଁ ସାକ୍ଷାତକାର ହୋଇଥିଲା । ମୋତେ ଟେଲିଗ୍ରାମ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହା ଜଣାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଡଃ. ବସନ୍ତ ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ସାଜାରେ ନେଇ ମୋ କାରରେ ବୃଦ୍ଧପୂର ଯାତ୍ରା କରିଥିଲି । ଜଣଗରିଭ ଘ. ୨.୩୦ରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଆମ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ଓ ମୁଖ୍ୟ ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ, ଡକ୍ଟର ନରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମିଶ୍ର (ଶାନ୍ତିନିକେତନ) ଏବଂ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଡକ୍ଟର ବୃଦ୍ଧାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଞ୍ଚେର୍ଯ୍ୟ ବିଭାଗମଣ୍ଡଳୀରେ ଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ପୋଷ ଭାଷାଚେଯାର ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା ଯାହାକୁ ଡକ୍ଟର ସୁଦର୍ଶନ ଆଞ୍ଚେର୍ଯ୍ୟ ପାଇଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟ ପୋଷ ପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଓ ଡକ୍ଟର ଦାଶରଥ ଦାସ ଦିତୀୟ ସ୍ଥାନରେ ଥାଇ ପ୍ୟାନେଲଟିଏ ଗଭାୟାଇଥିଲା । ସେଇ ଜଣଗରିଭ ସରିବା ପରେ ପରେ ଆମକୁ ନିୟୁକ୍ତିପତ୍ର ମିଳିଥିଲା । ଆଗକୁ ଏଠା ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀନିବାସ ମିଶ୍ର ନରେମର ତାଣାଠିକ୍ଷରେ ଅବସର ନେବାର ଥିଲା । ଅଥବା ତାଙ୍କ ପୋଷ ପାଇଁ

ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞାପନ ଦିଆହୋଇଥିଲା । ଏଇଟା ଥିଲା ବିଭାଗ ପାଇଁ ଜେନେରାଲ୍ ପୋଷ୍ଟ ବା ସବ୍ରାଣ୍ତିର ପୋଷ୍ଟ । ଅନ୍ୟ ପୋଷ୍ଟଟି ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପରି “ଭଙ୍ଗ ଚେଯାର” ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । ଆମକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କେଉଁଦିନ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଲେଖା ନ ଥିଲା ତେଣୁ ମୁଁ ମୋ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଏକ ମାସ ସମୟ ଦେବାକୁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି ଚିଠିଏ ଦେଇଥିଲି । ଯଦି ଏକମାସ ମଧ୍ୟରେ “ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର” ପାଇଁ ସବୁ ଠିକ୍‌ତାକ୍ ହୋଇ ନ ଯାଏ ତେବେ ମୁଁ ଡେପୁଟେସନ୍ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କୁଳପତିଙ୍କ ଅନୁମୋଦନକ୍ରମେ ସେଠାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥା’ଟି । ମୋର ଦରଖାସ୍ତର ଯେଉଁ ତମ କପିଟି ପ୍ରପର ଘନେଳରେ ଯିବା କଥା ତା’ ନ ଯାଇ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଯେ ସେଠାରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ବହୁଗଲା ଏଥରେ ମୁଁ ଆଶ୍ରମ୍ୟାନ୍ତିତ ହୋଇଥିଲି । ସେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସେତେବେଳେ ଆଡମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟର M.Y. Rao, I.A.S. ସେ ଏସବୁକୁ ଆବୋ ଖାତିର କରୁ ନଥିଲେ । ସେ ଯେଉଁ ସିତିରେ ଯୁନିଭରସିଟିରେ କାମ ହେବା ଦରକାର ତାହା ହେଉନଥିବାରୁ ଅନେକ ନିଷ୍ଠା ନିଜେ ନେଇଥିଲେ ଓ ତଥାକଥତ ପ୍ରପର ଦ୍ୟାନେଳକୁ ମଧ୍ୟ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଉଥିଲେ ।

ମୁଁ ଠିକ୍ ମାସକ ପରେ ଯେତେବେଳେ ଆଉ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପଳବ୍ଧ କଲି ନାହିଁ ଲିଖିତ ଆକାରରେ ସେ କଥା ଜଣାଇଦେବାରୁ ସେଇ ପ୍ରାନେଳରୁ ଡକ୍ଟର ଦାଶରଥ ଦାସଙ୍କୁ ନିୟୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେ ସେତେବେଳେ ରେବେନ୍ସା କଲେଜରେ ଓଡ଼ିଆ ରିଡର ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଥିଲେ । ମୁଁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଭେଟି ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପୋଷ୍ଟକୁ ମଜଭୂତ କରିବାକୁ କିମ୍ବା ମୋତେ ଡେପୁଟେସନ୍‌ରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛଲିଯିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେତେବେଳକୁ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସରକାରୀ ନିୟମଣକୁ ଛଲିଯାଉଥିଲା । ସେପ୍ରେମ୍ଭର ୧୧/୧୯୮୮ ରେ ଏହା ସୁପରସିତ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଓ ମି. ମହନ୍ତିଦ ହବିବ, ମେଯର ବୋର୍ଡ ଅଫ୍ ରେଚେନ୍ୟ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଶାସକ ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ହାତରେ ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ଓ ସିନେଟ୍, ତଥା ଏକାଡେମିକ୍ କାଉନ୍‌ସିଲର ସର୍ବୋଜ କ୍ଷମତା ଏକକଭାବେ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ଶ୍ରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଅଧିକ କବିଙ୍କ ପରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେଉଁମାନେ ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ଥାଇ ନାନାଦି କ୍ଷମତା ଉପଗୋଗ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ଆଉ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ରହିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ସବୁ କଥା ମିଃ ହବିବଙ୍କୁ ବୁଝେଇଲା ପରେ ସେ ମୋତେ ସମ୍ପଦ ଭାଷାରେ କହିଲେ ଯେ ଆପଣ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାତ୍ର କେଉଁଠିକ୍ ଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଯାହା କରିବା କଥା ମୁଁ କରିବି । ଆପଣ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅରୁ ନାହିଁ । ପରିସ୍ଥିତି ଯେ ଏତେ ଶାସ୍ତ୍ର ଏପରି ଭାବେ ବଦଳିଯିବ ମୁଁ ଆଶା କରି ନଥିଲି ।

ମା' ଶାରଳାଙ୍କୁ ଅଶେ କୃତିତ୍ତା ଜଣାଇ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ମୋର ଯୋଗ ଦେବାର ଅକ୍ଷମତା ସଂପର୍କରେ ଚିଠିଏ ଲେଖି ଜଣାଇ ଦେଲି ଓ ସହସା ପ୍ୟାନେଲ୍‌ରୁ ଦାଶରଥ ବାବୁଙ୍କୁ ନିୟମିତ ମିଳିଗଲା । ସେ ମୋର ପରମ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ ଯଦିଓ ବା ମୋ'ଠରୁ ମା ବର୍ଷ ସିନିୟର ଥିଲେ । ସେ ମୋତେ ଅଥପାଇଁ କୃତିତ୍ତା ଜଣାଇଥିଲେ କି ନାହିଁ ମୋର ମନେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସେ ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ଯୋଗ ଦେବାରୁ ମୁଁ ଖୁବ ଆହୁତିତ ହୋଇଥିଲି ଓ ତାଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଥିଲି । ଆପାତତଃ ଏକ ବର୍ଷ ଅବଧି ଛଲିଥିବା ଶାତଳସୁନ୍ଦର ପରିସମାୟି ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଖୁବ ଆଶ୍ରମ ହୋଇଥିଲି ।

ଯୁନିଭରସିଟି ବିରୁଦ୍ଧରେ ବସିଥିବା ଦାସ କମିସନ୍‌ର ବିବରଣୀ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ସରକାରଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି କମିସନ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ନାମାଦି ତ୍ରୁଟି ଓ ସଜନତୋଷଣ (nepotism) ପାଇଁ କୁଳପତି ମେଜର ପି.କେ. ଦାସଙ୍କୁ ଦାସୀ କରି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ସୁପରସିତ କରିବାକୁ ସିଫାରିଷ ନେଇଥିଲେ । ଫଳରେ ସରକାରଙ୍କ ଚିତ୍ର ସେକ୍ରେଟାରୀ ପାହିଆର ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଅଧିକାରୀ ଉକ୍ତଙ୍କ ଯୁନିଭରସିଟିର ଆଡମିନିସ୍ଟ୍ରୁଟର ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଶିକ୍ଷକ ସମାଜ ଏହି ନିଷ୍ପରିକୁ ସାଗତ କରିଥିଲେ । କାରଣ ଦାର୍ଘ୍ୟଦିନ ଧରି ଘଲିଥିବା ମନ୍ମାନ ଶାସନର ଜିତ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଏ ସମୟରେ ଏତେ ବ୍ୟକ୍ତ ରହୁଥିଲି ଯେ ଗୋଟିଏ ରେଡ଼ିଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଲେଖା ପଠେଇ ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଠିକଣାଦିନ ଯାଇ ନ ପାରିବାରୁ ତାହା ବାଟିଲ୍ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଏତେ ମାନସିକ ଦୁଷ୍ଟିତା ଭିତରେ ଥାଇ ବି ମୋର କ୍ଲ୍ୟୁସ ନେବାରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନଥିଲା; କିମ୍ବା ଲେଖାଜେଣ୍ଟରେ ବିରତି ନଥିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥଙ୍କ 'ସବୁଜାକ ସ୍ଵପ୍ନ' ଉପରେ ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ଲେଖୁସାରି 'ନବନୀତା' ନାମରେ ଗଜଟିଏ ବି ଲେଖି ପାରିଥିଲି ମୋ ବିଜ୍ଞରରେ ଖୁବ ଉକ୍ତଙ୍କମାନର ଲେଖା ଥିଲା । ମା' ଶାରଳାଙ୍କ ଅପାର ଅଥପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଉସ ହୋଇପାରେ । ମୋର ଆପଦବିପଦରେ ମାଆ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଠିଆ ହୋଇନଥିଲେ ମୁଁ କ'ଣ ଏତେ ଅଭିଷନ୍ତି ଓ ଛଦ୍ମତାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିଥା'କି ?

ସାଂପ୍ରତିକ : ସ୍ଵାଭାବିକ କଥା ମୁଁ ସାଂପ୍ରତିକ କାମରେ କିହିଟା ଅବହେଳା କରିଥିଲି; ସେ କଥା ମୋର ବନ୍ଧୁମାନେ ବୁଝିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ସାଂପ୍ରତିକର ଏକ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ବୈଠକରେ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ଏଇ ସମୟରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ବୈଠକକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ମୁଁ ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲି । ଏବେ ଫୋନ୍ କରିବାରୁ ସେ କହିଲେ ଯେ 'ସାଂପ୍ରତିକ'ର ତ ଆଉ କୌଣସି କାମ ହେଉନାହିଁ । ମୋତେ ପ୍ରାୟ ଦୋଷାରୋପ କରି କିଛି କଥା କହିଲେ । ତେବେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ

ମୋର ନିଜସ୍ତ ସ୍ଥିତି ପାଇଁ ମୁଁ ଲଡ଼େଇ କରୁଥିବାବେଳେ ସ୍ଵାଭାବିକ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କାମରେ
କିଛି ଅବହୋଳା କରିଥିଲି । ଏବେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଯାଇଥିଲି ଯେ ମୋ ପ୍ରତି ଆଉ
କୌଣସି ବିପଦ ନାହିଁ । ତେଣୁ ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ର କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହିକା ବୈଠକ ଉଚାଇଥିଲି ।
ଆମର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସ୍ଥିର କରିବାର ଥିଲା ।

ଶାରଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଜି.ବି. : ଏ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆଗରୁ ସୂଚନା ଦେଇଛି !
ମୁଁ ଜୟପା ଦେଲି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି କଷ ଛାଡ଼ି ଝଳିଆସିବା ପରେ ପରେ ଆଉ
ରୁରି ପାଞ୍ଚ ଜଣ ସର୍ବ ଜି.ବି.ରୁ ଜୟପା ଦେବେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ତେଣୁ
ନିଜ ସାର୍ଥସାଧନ ପାଇଁ ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲଙ୍କୁ ଆଳକରି ଗୋଲମାଳ କରୁଥିବା ଜି.ବି. ସର୍ବ
କେତେଜଣ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେଲେ ସିନା କିନ୍ତୁ ନିଆଁକୁ ଆୟର କରିବା କ୍ଷମତା ସେମାନଙ୍କର
ନ ଥିଲା । ଆମେ ଠିକ୍ କାମ କରୁନ୍ତୁ କି ନାହିଁ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନେ ନିଷୟ ଆମ
ଉପରେ ଆଖି ରଖୁଥିଲେ ଯଦିଓ ଧେଇପରି କିଛି କରିବାର ସେମାନେ ପକ୍ଷପାତା
ନଥିଲେ । ସମ୍ବଦତଃ ସେହିପରି କିଛି ନେତ୍ରସ୍ତାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ଦାବୀରେ ସେକ୍ରେଟାରୀ
ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିର ହତାରେ ଟା. ୨୨୧୮/୮୭ରେ ପୁନର୍ଷ ଜି.ବି. ମିଟି
ଡକାଇଲେ । ମୋ ଘରକୁ ଆସି ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କ ସ୍ଥିତ କେତେଜଣ କ୍ଷମା ମାଗିବା
ସ୍ଥିତ ମିଟିରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ନାନାଦି ଫରିଟିକର କରିଥିଲେ । କାରଣ ମୁଁ ମୌଖିକ
ଜୟପା ନେଇ ଆସିବା ପରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉଣ୍ଡ କାରବାର କରିବା ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କ
କ୍ଷମତା ବହିର୍ଭୂତ ଥିଲା । ଆଉ ଜଣେ ସଭାପତି ନିୟମ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଅଥରାଇଜେସନ୍,
ନ ଦେବା ଯାଏ ସେ ବ୍ୟାଙ୍କ କାରବାର କରିପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । ମୋ ସ୍ଥିତ ଯେଉଁ
ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଜୟପା ଦେବାକୁ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ସେମାନେ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିର ସଭାକୁ
ଆସି ନଥିଲେ । ଏତେ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ପରେ ମୁଁ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଆଉ ଦେଖିବାକୁ
ଝାଁହଁ ନ ଥିଲି ସେମାନଙ୍କ ସାକୁଲାସାକୁଲିରେ ମନ୍ଦିରକୁ କାହିଁକି ଯାଆନ୍ତି ? ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ
ଅବଶ୍ୟ ଆଶନିତ କରି ମୋ ଘରୁ ବିଦା କରିଥିଲି; କିନ୍ତୁ ଆଉ ଏ କାହାରେ ପଣ୍ଡିବାକୁ
ମୋର ଘୋର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା । ନିୟମ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଓ ଅନ୍ୟତମ ସର୍ବ ମୋର
ଛାତ୍ର ତକ୍ତର ବିଜୟ କୁମାର ମହାନ୍ତି ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଯାଇ ଜି.ବି.ରେ ଯୋଗ ଦେଲେ
ରାଷ୍ଟ୍ର ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇବାର କଥା । ମୁଁ କଲେଜର ଚିନିହଜାର ଟଙ୍କା ପାଖରେ ରଖି ସେଇଥରୁ
ଏ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦୁଲାଉଛି ବୋଲି ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ବି ସେ ଭିନ୍ନ ଚିତ୍ର ଦେଇ ମୋତେ
ଅପମାନିତ କରିବାକୁ ଝହୁଁଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋତେ ବି ସେ କମ୍ ଅପବାଦ ଦେଇ ନ
ଥିଲେ । ମୁଁ ବାରମାର ମୋ ନିଜ ଗାଡ଼ିରେ ଯାଉଥିଲି ଓ ମୋ ସ୍ଥିତ ବେଳେ ବେଳେ
ଅନ୍ୟ କେହି ସର୍ବ ମଧ୍ୟ ଯାଉଥିଲେ । ତେଣୁ ପେଟ୍ରୋଲ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେବାକୁ କେତେ ବା

ଗଜା ମୁଁ ପାଉଥିଲି ? ଏ ଲୋକମାନେ ଏତେ ନୃଶଂଖ ଯେ ଗୋଟିଏ କଲେଜକୁ ସୁସ୍ଥରାବରେ ପରିଷଳନା କରିବା ପାଇଁ ମୋର ସମସ୍ତ ତ୍ୟାଗକୁ ମଧ୍ୟ ସୀକାର କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ପିନ୍ଧିମାନଙ୍କୁ ପୁନର୍ଷ କିପରି ଫେରାଇ ଆଣିବେ ତାହାହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ମସୁଧା ଥିଲା । ମୁଁ ସେଥିରେ ଅତରାଯ ହେବାରୁ ମୋତେ ହଟାଇ ଦେବାକୁ ଘରୁଥିଲେ । ଏତେ କଥା ପରେ ତାଳିପକାପକି କରି ମୋ ମାଧ୍ୟମରେ କିଛି କାମ କରାଇ ନେବାକୁ ସେମାନେ ଉଦ୍ୟମ ଅବ୍ୟାହତ ରଖୁଥିଲେ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଥରୁ ଅଧିକ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଓ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭେଟି ଅନୁରୋଧ କରିବା ପରେ କଲେଜର ସିଟି ସଂଖ୍ୟା ୧୨୮ ରୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ୨୪୭ ହୋଇଥିଲା । ଅଥବା ଏଥିପାଇଁ ଯେତେ ବ୍ୟୟ ହେଉଥିଲା ମୁଁ ତ କଲେଜଠାରୁ ନେଇନାହିଁ । କାରଣ ତାହା ସଭାପତିଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭାବେ ମୁଁ କରୁଥିଲି । ମୁଁ ଆଉ ଫେରିବାର ସମ୍ବାଦନା ନ ଦେଖି ସମ୍ବବତଃ ସେଇ ମନ୍ଦିର ସଭାରେ ସେମାନେ ମୋ ଗଣ୍ଡପା ଗ୍ରହଣ କରି କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସଭାପତି କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । ମୋର ସେଥିରେ କିଛି କହିବାର ନ ଥିଲା । ଏମିତି ପରେ ପରେ ଏପରି ଏକ ସମୟ ଆସିଲା କେବଳ ବିଧାନସଭା ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହିପରି ଅନେକ କଲେଜର ସଭାପତି ହେବାକୁ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଝପ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ । ଫଳରେ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗନେ କଲେଜ ପରିଷଳନା ବୋର୍ଡରୁ ଝଲିଯିବାକୁ ଉଚିତ ମନେ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଫୌଜଦାରୀ କେଶ ଦାୟର କରି ପାରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏତେ ଅଳିଆକୁ ଯିବାକୁ ମୁଁ ଝରୁ ନଥିଲି । କଲେଜର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ମା’ ଶାରଳାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଆଉ ସେ ହତା ନ ମାତ୍ରିବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲି ।

ୟୁନିଭରସିଟି କୃତ୍ତା ପ୍ରଶାସକ : ମୁଁ ଏବେ ଆମ ଯୁନିଭରସିଟିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ନୂଆ ପ୍ରଶାସକଙ୍କୁ ଭେଟି ମୋ ବିଷୟରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀ ସହିତ ପିଟିସନ୍ତିଏ ଦେଇଥିଲି । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାଇ ସରକାରୀ ଅନୁମୋଦନ ପାଇନଥିବାରୁ ଶିକ୍ଷା ସେକ୍ରେଟାରୀ ବାରମ୍ବାର କହୁଥିଲେ ଯେ ଏ ଚେଯାଇ ଉଠିଯିବ । ଚିଠିଟିଏ ଲେଖ୍ନ Post-Facto ଅନୁମୋଦନ ଆଣିବା ଦାୟିତ୍ବ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟାରଙ୍କର । ସେ “ହଁ ଲେଖ୍ନବା” ବୋଲି ମୋତେ କହି ବରାବର ଅବହେଳା କରୁଥିଲେ । ଏବେ ନୂଆ ପ୍ରଶାସକ ଆସିବା ପରେ ମୋ ଆବେଦନକୁ ତୁରନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଡାକି ମୋର ଆଗରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଖୁବ୍ ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ବବତଃ ସପ୍ରାହକ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ପୋଷକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କୁ ଚିଠି ଲେଖା ହେଲା । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହରିବିନ୍ ସିନିଆର ଆଇ.ଏ.ଏସ. ଅଫିସର ଥିବାରୁ ଶିକ୍ଷା ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କର ଆଉ କିଛି କହିବାର ନ ଥିଲା । ସେ ପ୍ରତ୍ୟାବକୁ ଅନୁମୋଦନ କରି ବିଭାଗୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଯଥା ସମୟରେ ପାଇଲୁ ପଠାଇଦେଲେ ।

ବଡ଼ ଝିଅକୁ କୋଟିଙ୍କ : ବଡ ଝିଅ ପରାମିତା ଏ ବର୍ଷ U.P.S.C. ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କିଛି ପଡ଼ାପଡ଼ି କରିଥିବାରୁ ବି.୧. ଓ ଏମ.୧. ରେ ଓଡ଼ିଆ ସବଜେକ୍ଟ ନ ନେଇ ବି ସେ ସର୍ବଭାଗତାଯ ଏ ପରୀକ୍ଷାରେ ଓଡ଼ିଆ ବିଶ୍ୱଯକୁ ବାହିଥିଲା । ମୁଁ ଆଗରୁ କେତେଜଣ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଏ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ କୋଟିଂ ଦେଇଥିବାରୁ ସମ୍ଭବତଃ ସେ ଓଡ଼ିଆ ବିଶ୍ୱ ପ୍ରତି ଆକୃଷ ହୋଇଥିଲା ସେଥିପାଇଁ ସାତଦିନ ଛୁଟି ନେଇ ତାକୁ ପଢାଇବା ପାଇଁ କେ.୬୯.୫୩ ଗେଷ ହାଉସ୍ଟରେ ମୋ ପାଇଁ ରହିବା ଓ ଖାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ସେପ୍ରେମର ୨୯ ତାରିଖଠାରୁ ଅନ୍ତେବର ତା'ରିଖ ଗାନ୍ଧିଜୀଯତୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିନକୁ ଆଠ ଦଶ ଘଣ୍ଟା ତାକୁ ପଢାଇବାକୁ ହେଲା । କିପରି ଉଭର ଲେଖାଲେ ପରାକ୍ଷକ ଆକୃଷ ହେବେ ସେ କଥା ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ସଂପର୍କୀୟ ଚପିକରୁ ଦଶ ପନ୍ଥରଟି ବାକି ତାଙ୍କୁ ଡାକି ଦେଇଥିଲି । ତା' ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କ କୋର୍ପ୍ସରେ ଥିବା ପାଠ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରକୁ ନେଇ Critical analysis କରିବାକୁ ବୁଝାଇଥିଲି । ତା' ବୋଉର ଗୋଟିଏ ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ବାପା ପଢ଼େଇଲେ ଲେନି ନିଶ୍ୱସ ଓଡ଼ିଆରେ ଭଲ ନମର ରଖିବ । ମୁଁ କବିତା ଅଂଶ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ତାକୁ ପ୍ରାୟ କବିତା ସଂପର୍କୀୟ ସମସ୍ତ ଚପିକ୍ ଭଲଭାବେ ପଢାଇ ଦେଇଥିଲି । ସେ ଖୁବ୍ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ଥିବାରୁ ମୋ ଆନାଳିସିସକୁ ଧରି ପାରୁଥିଲା ଓ ଚିପି ରଖୁଥିଲା । ମୁଁ ସେଠାରେ ରହିବାର ୪୯ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଓଡ଼ିଆ କୋର୍ପ୍ସ କରର କରି ଦେଇଥିଲି । ଏଇ ୪୯ ଦିନ ମୋତେ Viral fever ଆଗକ୍ କଲା । ତେଣୁ ବାଥ ହୋଇ ଗେଷହାଉସ୍ ଛାତି ଲକ୍ଷଣ ସିଂହ ରହୁଥିବା କରିଲୋବାଗ ଭଡାଘରକୁ ଛାଲି ଆସି ଆଉ ତିନିଦିନ ଜୂର ଭୋଗିଲି । ପ୍ରାୟ ୧୦୪ ଡିଗ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେହରେ ତାତି ରହୁଥିଲା । ଲକ୍ଷଣ ମୋ ଶୟା ପାଖରେ ବସିରହି ପାଣିପଟି ଦେଇ ଛାଲିଥିଲା । ଝିଅ ଦୁହେଁ ମୋ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ବିଚଳିତ ହୋଇପାରିଲେ । ଲେନିର ୪ ଅନ୍ତେବରରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଙ୍କ ପରାକ୍ଷା ଥିଲା । ସେ ପଢ଼ିବାକୁ ସମୟ ପାଇ ନଥିଲା । ହଷ୍ଟେଲକୁ ଯିବାକୁ ଯେତେ କହିଲେବି ସେ ଝିଅ ଦୁହେଁ ମୋତେ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଛାତି ଯିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ । ଲକ୍ଷଣ ତା'ର ଚିହ୍ନ ଜଣେ ତାତ୍ତ୍ଵରଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିଲା । ସେ ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀ ମେମୋରିଆଲ ହସ୍ପିଟାଲର ଦେପୁଟୀ ସୁପରିଷେଣ୍ଡ ଥିଲେ । ସେ କ୍ଲୋରୋମାରସିଟିନ୍ ବଟିକା ଖାଇବାକୁ ଲେଖାଲେ । ମୋତେ ବିଷ ଖାଇଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା, ଯାହା ହେଉ ଜର କମି ଆସିଲା ଓ ଦେହ ଶାତକ ଲାଗିଲା ।

ଲେନି ରିଜର୍ ବ୍ୟାଙ୍କ ପରାକ୍ଷାରେ ବସିବାକୁ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ଶ୍ରିମ ସେଣ୍ଟରକୁ ଗଲାବେଳେ ଦି' ପହରରେ ଖାଇବାକୁ ପ୍ୟାକେଟ୍ ଲାଇସ କରିନେଇଥିଲା । ପେନି ପ୍ରାୟ

ସେ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲା । ଯାହାହେଲେ ବି କ୍ୟାରିଯର ଗଢିବାକୁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଝିଆମାନେ ମଧ୍ୟ କି କଷର ସମ୍ମାନ ହୁଅଛି ତା' ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ମୁଁ ଲେନିର ସାହସ, ଉଦ୍‌ୟମ ଓ ନିଜ ପ୍ରତି ବିଶ୍ଵାସ ଦେଖି ବିଶ୍ଵିତ ହେଉଥିଲି । ସମ୍ବଦତଃ ମୋର ଛରି ଝିଆଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଏ ସଂପର୍କରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଥିଲା । ତେଣୁ ଗୋଟାଏ କିଛି ଭଲ ଛକିରି କରିବ ବୋଲି ଆମର ବିଶ୍ଵାସ ଥିଲା ।

୩ ତାରିଖ ସୁଜା ମୁଁ ଭଲ ହୋଇନଥିଲି । ଜୀର କେତେବେଳେ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ମୋତେ ମାତି ବସୁଥିଲା ତ କେତେବେଳେକ କ୍ୟାପସୁଲକୁ ତରି ଛାତିଯାଉଥିଲା । ମୋତେ ଚିକିତ୍ସା କରୁଥିବା ଡକ୍ଟର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମେତ ଆମ ଝରିଗଣଙ୍କୁ ଏଇ ସାତ ତାରିଖ ରାତିରେ ଡିନର ପାଇଁ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ । ଖୁବ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଡିନର ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଡାକ୍ତରମାନେ ରୋଗୀ ଓ ତା' ସଂପର୍କୀୟଙ୍କୁ ତାକି ଏପରି ଉଚ୍ଚକୋଟାର ଖାଦ୍ୟ ପରିବେଶର କରିବେ- ଏହା ମୋ ଅଭିଜ୍ଞତାର ବାହାରେ ଥିଲା । ଝରିଦିନର ଜୀର ଓ ସେଥିପାଇଁ ଗୁଡ଼ାଏ ଆଣିବାଇଓଟିକ୍ ଖାଇ ମୋ ରୁଚି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ତେଣୁ ଏ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ବ୍ୟଞ୍ଚନକୁ ପ୍ରାୟ ଉପରୋଗ କରିପାରିନଥିଲି ।

୮ ତାରିଖ ସକାଳେ ନୀଳାଚଳ ଏକପ୍ରେସ୍ ଧରି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଆସିଲି । ବାଟରେ ବର୍ଷ ରିଜର୍ରେସନ୍ ମିଲିଗଲା । ସମ୍ବଦତଃ ମୁଁ ଜୀରରେ ଥରୁଥିବାରୁ ଟି.ଟି.ଇ ମୋ ପ୍ରତି ସଦୟ ହୋଇଥିଲେ । ବାଟରେ ବୋଧହୁଏ ବନାରସ ପାଖରେ ଗାଡ଼ିର ଏଇ ଡବାରେ ୪୦ ଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରାୟଗତାର J.K.Pur ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯିବା ପାଇଁ ଚିତିଗଲେ । ଏତେ କୋଳାହଳ ହେଲା ଯେ ଆଖିବୁଜି ଶୋଇବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଖୁବ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବାରମ୍ବାର କଡ଼ ଲେଉଚାଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ କାହାକୁ କିଛି କହିବାର ଉପାୟ ନ ଥାଏ ।

ଗଛ ଓ ଗାଛିକ : ୧୯୮୭ ଅକ୍ଟୋବର ତାରିଖରେ ମୋର ପଞ୍ଚମ ସମାଲୋଚନା ପୁସ୍ତକ 'ଗଛ ଓ ଗାଛିକ' ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଷୋର ଏହାର ପ୍ରକାଶକ । ସେମାନେ ବହିଟିକୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ୧୯୮୭ ମସିହା ପ୍ରକାଶନ ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ୧୯୮୭ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ବୋଲି ଏ ବହିର ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଦ୍ରାରାଷ୍ଟ୍ର କବଳଗୁ ମୁଣ୍ଡ ପାଇଁ ଦୁଇବର୍ଷ ବିଳମ୍ବିତ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଅଧାପକ ମହାପାତ୍ର ନାଳମଣି ସାହୁଙ୍କୁ ଏ ବହି ସମର୍ପଣ କରିଛି । ତାଙ୍କ ଗଛ ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଗୋଟିଏ ଦାର୍ଘ୍ୟ ଆନାଳିସିସ୍ ରହିଛି । ଏ ବହିର ପ୍ରକଳ୍ପିତ ଅଙ୍କନ କରିଛନ୍ତି ବନ୍ଦୁ କ୍ଷାରୋଦ ପରିତା । ସ୍ଥିତିବାଦୀ ଭାବଧାରାକୁ ପ୍ରତୀକ୍ଷାଯିତ କରିବାକୁ ସେ କିଛି ଉଚଚ ପରିକଳନା କରିଛନ୍ତି । ଜଣେ ଭାବୁଲୋକ

ଧୋତି ଓ କୁର୍ରା ପିଛି ରାସ୍ତା କତରେ ଥୁଆହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ସୋଠ ଉଚିତରକୁ ଗଲିବାକୁ ଉଦୟମ କରୁଛନ୍ତି । ଦେହର ଅର୍ଦ୍ଦେକ ଭାଗ ସୋଠ ଉଚିତରକୁ ପଶିଯାଇଥିଲେ ବି ଗୋଡ଼ ଉଦୟତରତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । ସୋଠ ଉପରେ ଲେଖାଯାଇଛି ଭୋଗ ଫର C.N.R. ଏହା ମଧ୍ୟ ଏକ ଉଭଟ ନାମକରଣ । ଏପରି କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଦଳ ନାହିଁ । ସେ ସୋଠ କତେ କତେ ଉଠିଛି ଗୋଟାଏ କାକଟେ କଷାବୁଦ୍ଧା- ଯାହା ଜୀବନର ବନ୍ଧ୍ୟାଦ୍ଵାରା barrennessର ପ୍ରତୀକତା କରୁଛି । ଏପଦ୍ବୁ ସ୍ଥିତିବାଦୀମାନଙ୍କ ଉଭଟ ପରିକହନାର ପ୍ରତୀକମାଳା । ଜଣେ ଉଦ୍‌ଦେଲୋକ ଜାମାଜୋଡ଼ ହୋଇ ଶୋଠ ଉଚିତରେ ପଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା କେତେ ଉଭଟ ସେ ବିଷୟରେ ଅଧିକ କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ଏ ପୁସ୍ତକରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଶେଷକୁ ରହିଛି ଯାହା ଓଡ଼ିଆ ଗଞ୍ଚରେ ଥିବା ସ୍ଥିତିବାଦୀ ଭାବନାର ସୀମା ଓ ପରିସରକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଫଳ ଗାନ୍ଧିକଙ୍କ ଗଛ ମଧ୍ୟରୁ ଏଇ ସ୍ଥିତିବାଦୀ ଚେତନାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁସରଣ କରାଯାଇଛି । ଅବଶ୍ୟ ଗଞ୍ଚରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚେତନା ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ବିଗଦର୍ଶନ ଦିଆଯାଇଛି । ସଫଳ ଗାନ୍ଧିକମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକର ସବିଶେଷ ତର୍ଜମା କରାଯାଇଛି ଏହି ମର୍ମରେ ।

ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଶେଷ କଥା : ସରକାରଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଚିଠି ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍କୁଲିଟରସିଟି ଛନ୍ଦେଲିରଙ୍କ ପାଖୁ ଯିବ ଓ ସେହି ଶେଷ ନିଷ୍ପରି ନେବେ । ନରେମର ତା ୨୭ ରିଖ ଥିଲା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିବସ । ସକାଳବେଳା ସବୁକୁଛି କାର୍ଯ୍ୟକୁମ ଥିଲା ଓ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରାୟ ନୀରବ ହୋଇଗଲା । ସହଜେ ଆଜି ଥିଲା ଛୁଟି ଦିନ । ମୁଁ ରାଜଭବନକୁ ଯାଇ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ଶିକ୍ଷା ସେକ୍ରେଟାରୀ ବାଟ ଦେଇ ଆସିଥିବା ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ ସଂପର୍କୀୟ ଚିଠିର ବିବରଣୀ ଜାଣିବାକୁ ଡେପୁଟ୍ରୀ ସେକ୍ରେଟାରାଙ୍କୁ ସେଠାରେ ସାକ୍ଷାତ କଲି । ମୋ ପାଖରେ ଚିଠିର ନମ୍ବର ଓ ତାରିଖ ଥିଲା ତେଣୁ ଚିଠି ପାଇବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେଲା ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ସେକ୍ରେଟାରୀ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିରାବେ ଯେଉଁ ଚିଠି ଛନ୍ଦେଲିରଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରାଙ୍କୁ ଲେଖିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ମୁଁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାରର ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ଦିନ (୩.୩.୨୭)ଠାରୁ ଏ ପୋଷକୁ ଅନୁମୋଦନ (Concur) କରିବାକୁ ଲେଖାଯାଇଛି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଶାସନ ଯାହା ଲେଖିଥିଲେ ତାହାର ଅନୁମୋଦନ ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଧିକ ଥିଲା ଯେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏ ଚେଯାର ପାଇଁ ଯଦି ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ଅନୁଲାନ ହୁଏ ତେବେ ନିଅନ୍ତ ପରିମାଣ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ତା ନିଜ ପାଣ୍ଡିରୁ ବହନ କରିବ । ବାର୍ଷିକ ନିଅନ୍ତ ପରିମାଣ ମାତ୍ର ଟ. ୮୦୦୦/- ଥିଲା । ଦରମା ପୁନଃ ନିର୍ଭାରଣ ହେବା ପରେ ଏ ପରିମାଣ ଆଉ କିନ୍ତି ଅଧିକା ହୋଇପାରେ । ହୁଏତ ଦୁଇଶତ ହୋଇପାରେ ।

ତେଥାପି ପରିମାଣ ବେଶି କିଛି ନୁହେଁ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ତା'ର ନିଷ୍ଠାରିଗୁ ଏଇ ନିଅଷ୍ଟ ପରିମାଣ ପାଇଁ କେବେ ବି ଓହରି ଯିବ ନାହିଁ । (University will not go back from its decision and commitment). ଯୁନିଭରସିଟି ପ୍ରଶାସନ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଦାସ କମିଶନ୍ ବସିଥିଲା ସେଥିରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପୋଷ୍ଟଟି ପୂନର୍ବାର ବିଜ୍ଞାପିତ ହେବା ପାଇଁ ନିର୍ଣ୍ଣାରଣ ଥିଲା । ତେବେ ବର୍ଗମାନ ପ୍ରଶାସକ ନିଜେ ସିଣିକେଟ ଓ ସିନେରକୁ ପ୍ରତିନିଧିତ କରୁଥିବାରୁ ଏଥିପାଇଁ ନୂଆ ନିଷ୍ଠାରି ନେବେ ନା ପୂରାତନ ନିଷ୍ଠାରି ଅନୁସାରେ କାମ କରିବେ ତାହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ସାହୀନ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ତେବେ ମୁଁ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଅନିଷ୍ଟିତତା ଭିତରେ ଗତି କରୁଥିବାରୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଯୁନିଭରସିଟିର ପ୍ରଶାସକଙ୍କୁ ମୋଡେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ଅଧିକ ତିନିମାସ ସମୟ ଦେବାକୁ ଟେଲିଗ୍ରାମଟିଏ ପଠାଇଦେଲି । ମୁଁ ଥରେ ଏଥିପାଇଁ extension ନେଇଥିଲି । ବର୍ଗମାନ ୨ୟ ବାର extension ପାଇଁ ବାଧିହୋଇ ଅନୁରୋଧ କଲି ।

ତିଥେମର ପହିଲା ଦିନ କାହାକୁ କିଛି ନ କହି ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଶାସକଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଝଲିଗଲି । ଆଗରୁ ତାଙ୍କୁ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲି ଓ ଟେଲିଗ୍ରାମ କରିଥିଲି; ତେଥାପି କାଳେ ଆଉ ସମୟ ନ ଦେବେ ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦେଖା କରିବା ଉଚିତ ହେବ ବୋଲି ଭାବିଲି । ମୋର ପାରିବାରିକ ବନ୍ଦୁ ରମାକାନ୍ତ ରଥଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶାସକ Mr. M. Y. Rao^୦ ବ୍ୟକ୍ତିଗତରେ ମୋ ପାଇଁ କହିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ କି ନାହିଁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣିପାରିଲି ନାହିଁ । ତେବେ ରମାକାନ୍ତ ବାବୁ ନିଷୟ କହିଥିବେ ଓ extension ନିଷୟ ହୋଇଥିବ ବୋଲି ମୋର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ ମୋ ନିୟୁକ୍ତିକୁ ବାତିଲି କରିଦେଇ ପ୍ରଶାସକ ଫ୍ୟାନେଲ ମଧ୍ୟରୁ ଦିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଡକ୍ଟର ଦାଶରଥ ଦାସଙ୍କୁ ନିୟୁକ୍ତିପତ୍ର ଦେଇ ସାରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏଥରେ ଯେତିକି ବିସ୍ମିତ ହେଲି ସେତିକି ଆନନ୍ଦିତ ମଧ୍ୟ ହେଲି । ଧରିନେଲି ଯେ ମୋର ଭାଗ୍ୟ ଓ ଭବିତବ୍ୟ ଏଇ ବାଣୀବିହାର ପାଇଁ ହିଁ ନିର୍ଣ୍ଣାରିତ । ମୋ ପାଇଁ ବାଣୀବିହାରରେ ନାନାଦି ସଂଘର୍ଷ, ନାନାଦି ଅନିଷ୍ଟିତତା ଓ ଅସହନଶୀଳତା । ତେଥାପି ମୋଡେ ଅନିଷ୍ଟି 'ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର'ରେ ବସି ରହିବାକୁ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ହେବ । ଶର୍ଷ୍ଟକ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମୋଡେ ପ୍ରଫେସର କରାଇ ନ ଦେବାକୁ ଷତଯନ୍ତ କରୁଥିବେ । ଏପରିକି ବିଧାନସଭାରେ ମଧ୍ୟ ମୋ ନିୟୁକ୍ତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବ । କିନ୍ତୁ ଏମାନେ କିଏ ? କ'ଣ ଏମାନଙ୍କର ଏଥିପାଇଁ ଅବଦାନ ? କେବଳ ସ୍ଵର୍ଗତ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଯୋଗୁ ଏତେ ବଡ଼ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟମଟିଏ ସପଳ ହୋଇପାରିଲା । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀବନ୍ଦୁ ପଞ୍ଜନାୟକ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର କଥାରେ ପରିଷ୍କଳିତ ହୋଇ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର

ନିଅଞ୍ଚ ପରିମାଣକୁ ଭରଣା କଲେ । ନିଜେ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଗଂଗାଧରବାବୁ ଏଥିପାଇଁ
ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଲେ । ତେଣିକି procedural ବ୍ୟତିକ୍ରମ ବୋଲି ଯେଉଁ ଦୁହା
ଉଠିଲା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ତ ପୁଣି ସେହି Panelରୁ ନିୟୁକ୍ତ ଦିଆଗଲା ।
ଏଥରେ ତୁଟି ବିଚୁପ୍ତି କ'ଣ ବା ?

ମୁଁ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦେଖା ନ କରି ଦରିତ ଭୂବନେଶ୍ୱର ଫେରି
ଆସିଥିଲି । ପହଞ୍ଚ ପହଞ୍ଚ ରାତି ଏଗାର । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ମଣି ନଶରେ ମୋ ଜୀବନ
ଡ଼ଙ୍ଗା ବୋଧହୁଏ ଏହିପରି ଭାସିବା ହିଁ ମୋର ନିୟତି । ହୁଏତ ତାହା ମୋ ପାଇଁ ମୋ
ଭାଗ୍ୟର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ; ତେଣୁ ଯାହାକି ଆସୁ ତାକୁ ସାମ୍ନା କରିବାକୁ
ହେବ । Come what may ମନ ଥରେ ଦୃଢ଼ ହୋଇଗଲେ ତେଣିକି ମାର୍ଗ ମଧ୍ୟ
ପରିଷ୍କାର ହୋଇଯାଏ । ରାଜଭବନରେ ଝନସେଲଙ୍କ ଦାରା ପୋଷ୍ଟଟି ମଂକୁରୀ
ପାଇଗଲା; ସେ ମଧ୍ୟ ଦାସ କମିଶନଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଉ
ଥରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଚନ୍ଦନ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା କଥା ଆଉ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ
ଆଶ୍ରମ ହେଲି । ମନେ ମନେ ଭାବିଲି ମୋର ଆରାଧ ଦେବୀ ମା' ଶାରଳା ଆଉ ଆଉ
ମୁଁ ଏତେ ଚିନ୍ତାଗ୍ରୂପ୍ତ କାହିଁକି ହେଉଛି ? ହୁଏତ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉଠିଥିବା ଅଭିଯୋଗ
ଅଳୀକ ଥିଲା । ସେ ସବୁ ସମୟକ୍ରମେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଗଲା ।

ରାହାମା କଲେଜ ବିଷୟରେ ଶେଷ କଥା : ଡିସେମ୍ବର ତାହାର ବୁଧବାର ଦିନ
ରାହାମା ଶାରଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ପୂର୍ବତନ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ
ଆଉ ଜଣେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ସହ ଆସି ଆଜି ମୋତେ ମୋ ବାସ ଭବନରେ
(ବାଣୀବିହାର) ଦେଖା କରିଥିଲେ । ତାହାର ଦିନ କଲେଜର ଜି.ବି. ମିଟିଂରେ
ଯେଉଁ ବିଭାଗ, ପାତ୍ରତ୍ୱ ଓ ଗୋଲମାଳ ହେଲା ତା'ର ସେ ଥିଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟଧର । ସେବିନ
ସେ ମୋତେ ଅତି ଅଶ୍ରୁକ ଭାଷାରେ ଗାଳିଗୁଲଙ୍କ କରିଥିଲେ ଯାହା ଜଣେ ଶିକ୍ଷିତ
ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଆଶା କରା ନ ଯିବା କଥା । ପାଞ୍ଚ ଦଶ ଜଣ ଗୁଣ୍ଡାଳୋକ ଜି.ବି.
ରାହାମା କଲେଜ ଉତ୍ସବରୁ କେବେ ବି ଲିଭିବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଶୁଭ ବତ୍ତ ପାଟିରେ
ମୋର ଉତ୍ସପା ଦାବି କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଶିକ୍ଷାନାତି ବିଷୟରେ
କିଛି ବୁଝାଇ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ ଯାହା ଓ ଯେତିକି କହିବାକୁ
ଶିଖାଇଥିଲେ ସେଇ କେତୋଟି ବାକ୍ୟକୁ ବାରମାର ଦୋହରାଇ ଥିଲେ । ଅଥବା ସେଇ
ବ୍ୟକ୍ତି ଆଜି ମୋ ଘରକୁ ଆସି ମୋ ହାତ ଧରି କ୍ଷମା ମାଗୁଛନ୍ତି ? ବର୍ଗମାନର ପରିବର୍ତ୍ତ
ପରିସ୍ଥିତିରେ ସରକାର ନଥ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉତ୍ସପା ପରେ ଜିବିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ରାଜୁବାବୁ ସେଇ ଚିତାରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ । ସେ ମୋ ହାତ ଧରି ବାରମ୍ବାର କ୍ଷମା ମାଗିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି “ମୋତେ କ୍ଷମା ମାଗିବା ବା ନ ମାଗିବା- ଏକା କଥା । କିନ୍ତୁ ତୁମରିମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧିରୁ କଲେଇ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପଛେଇ ଗଲା ।” ସବୁ ନାଟର ସେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ବୋଲି ବାରମ୍ବାର ସ୍ବାକ୍ଷାର କରିବାରେ ତାଙ୍କୁ ଲାଜ ମାତ୍ର ନଥିଲା । ସମ୍ବବତଃ ବିବେକର ଆଲୋକ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତରକୁ ସତ୍ୟସଂକଳନ ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ଗନା ଦେଉଥିଲା । ସେ ବାରମ୍ବାର କହୁଥିଲେ- “ମୋରି ଯୋଗୁ ସେବିନ ଏତେ କଥା ଘଟିଗଲା । ସେ ସବୁ ବଡ଼ଭାଇ ଭାବରେ ଭୁଲିଯା’ନ୍ତି । ମୋତେ କ୍ଷମା କରିଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଆଗରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ କ୍ଷମା ମାଗିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ମୁଁ ଆଉ ବା ତାଙ୍କୁ କ’ଣ କହିଆ’ଛି ? ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ସବୁଦିନେ ଜଣେ ଦୈତବାଦୀ । ତଥାପି ବିବେକର ଆଲୋକ ଦେଖି ନଥିଲେ ସେ କ’ଣ କ୍ଷମା ମାଗନ୍ତେ ? ତାଙ୍କ ସହିତ ଆଉ ଜଣେ ଗୋପନୀୟଭାବେ କଲେଇର ସଦୁଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଷତି କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶ୍ୱ ସାହୁ କିପରି ଆସିଲେ ନାହିଁ- ତାହା ମୋତେ ବିସ୍ମିତ କରୁଥିଲା । କଲେଇ ପରିଷଳନା ବୋର୍ଡରେ ଆଉ ସେ ସଂପାଦକ ନାହାନ୍ତି ମାନେ ତାଙ୍କର ସବୁକିଛି ଆୟର ପତ୍ର ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ତେବେ ମୁଁ କିପରି ସେବିନ ରାଜୁ ବାବୁଙ୍କୁ ବିଦା କରିବି ବାଟ ପାଉନଥିଲି ।

ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭେଟି କଲେଇ ସଂପର୍କରେ ସବୁକଥା ତନ୍ମତନ୍ମ କରି କହିଲି ସିନା ମୋ ନିଜ କଥା କହି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଶିକ୍ଷା ସେକ୍ଷେତ୍ରରୀ ବେମାର ଥିବାରୁ ମୋ ସଂପର୍କୀୟ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ଫାଇଲଟି ଆଗେଇ ପାରୁନାହିଁ । ଭାବିଲି ଯାହା ହେବାର ଥିବ ହେବ- ମାତ୍ର ନଣ୍ଠରେ ଭାସ୍ଵଥିବା ଲୋକର ଆଉ ତର କାହାକୁ ? ଯାହା କରୁଛନ୍ତି କରନ୍ତୁ, ଯେତେଦିନ ନେବେ ନିଅନ୍ତୁ- ଆଉ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ ନ କରି ନୀରବରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବି । ସେ ଯେ ଦସ୍ତଖତ କରି ଫାଇଲ ରାଜତବନଙ୍କୁ ପଠାଇ ଦେଲେଣି ସେ କଥା ସେବିନ ମୁଁ ଜାଣି ନଥିଲି ।

ବିଶ୍ୱଚରଣ ସାହୁ କଲେଇ ଜି.ବି. ସୁପରିଷେଣେ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଡି.ପି.ଓ.କ ସିନାକୁ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କ ପାଖରେ ଅପିଲ କରିବସିଲେ । ମନେହେଲା ସେ କୁହୁଡ଼ିରେହଁ ପହଁଚୁଛନ୍ତି । ନଅଜଣ ସତ୍ୟ (ସରାପତିଙ୍କ ସମେତ) ଇଷ୍ଟପା ଦେଇଥିଲାବେଳେ ସେ ମାତ୍ର ତିନିଜଣ ସତ୍ୟ ଓ ତିନିଜଣ କଲେଇ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ଧରି କଲେଇ କିପରି ପରିଷଳନା କରିବେ ? ତାଙ୍କୁ ଏପରି ବାହିଲ ବୁଦ୍ଧି ଶିଖାଇଥିବା ଲୋକ କଲେଇରୁ ବହିଷ୍ମତ ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ ହୋଇପାରନ୍ତି । ମୋର ବନ୍ଦୁ ହେଲେ କି ମୋ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ଏ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ଆଉ ନେତିକ ସାହସ ନ ଥିଲା । ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଳିଆଗଦାକୁ ପିଙ୍ଗି ଦେଇ ସାରିଲେଣି ତଥାପି କ୍ଷମତାରେ ରହିବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ଝୁଙ୍କ, ଛାତ୍ର ନ ଥିଲା ।

ବିଚିତ୍ର ମଣିଷର ମନୋଦୂରି । ତା ୧ ୪/୧ ୨/୮ ୭ ଦିନକୁ ତାଙ୍କ ଅପିଲ୍ ଶୁଣିବାକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି । ତା'ର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମୋ ସହିତ କଲେଜ ବିଷୟରେ ଆର ଜୌଣସି କଥା ଶୁଣିବିନି ବା କହିବିନି ବୋଲି ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କଲି । ମୋର ନିଜସ୍ଵ ଅନେକ ମାନସିକ ଜଞ୍ଜାଳ ଥିଲାବେଳେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦାୟରେ ଏ କଲେଜ କାମରେ କାହିଁକି ନିଜକୁ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ କରିବି ?

୧୯୮୯ ବର୍ଷ : ଏମିତି ଏମିତି ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ବିତିଗଲା ଏବଂ ଆଉ ଏକ ନୂଆବର୍ଷ ଉପଗତ ହେଲା । ଏ ବର୍ଷଟି ମଧ୍ୟ ମୋ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ପାଇଁ ଆବୋ ଶୁଭପ୍ରଦ ନ ଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ଆମେ ସ୍ଥାମୀ ସ୍ଥୀ କଥା କଟାକଟି, ସୁଭିତର୍କ, ଅଶ୍ଵାଳ ଶର ପ୍ରୟୋଗ, ମାସମାସ ଧରି କଥାର୍ଗୀ ବନ୍ଦ ଆଦି ଭିତରେ ସମୟ ଅତିବାହିତ କରୁଥିଲୁ । ଏପରିକି ନବବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଦିନ ମୁଁ ଘରେ ନ ଥାଇ କୃଷ୍ଣ (ମୋର ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ର) ଘରେ କ୍ଷେତ୍ରପାଳରେ ଥିଲି । ସେ ବାଣାବିହାର ଆସିଥିଲା ଓ ସହସା ମୁଁ ଉଦୟଗିରି ଓ ରନ୍ଦଗିରି ଦେଖିବାକୁ ତା' ସହିତ ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲି । ତଦନୁସାରେ ସକାଳୁ ସକାଳୁ- ମୋ ସ୍ଥୁରରେ ଭୂଖୋଦନ ହେଉଥିବା ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚ ପାରିଥିଲୁ । ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକାଧିକ ବୌଦ୍ଧବିହାର ଥିବା କଥା ଏବେ ଏବେ ଜଣାଯାଉଛି । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ପ୍ରତିମ୍ପର୍ଚଟିଏ ମାଟିତଳୁ ଆବିଷ୍ଟ ହୋଇ ଯନ୍ତର ସହିତ ରଖାଯାଇଥିଲା । ରନ୍ଦଗିରି ପରି ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ମାଟି ତଳେ ବୌଦ୍ଧବିହାରରେ ଛାତ୍ର ଓ ଶ୍ରମଣମାନେ ଶିକ୍ଷାଲୀର କରୁଥିଲେ ।

ମୋର ସ୍ଥୁର ଚକା ଖରାପ ହେବାରୁ ସେଇଠି ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୁମିକ ବନ୍ତିରେ ସ୍ଥୁର ରଖିଦେଇ ଇଲିଇଲି ଓ ତା' ପରେ ରିକ୍ବାରେ ବାଲିଚନ୍ଦ୍ରପୂର ଆସିପାରିଲୁ । ମୁଁ ବସ ଧରି ଚଣ୍ଡିଖୋଲ ଫେରିଆସି ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିଲି । କୃଷ୍ଣ କିନ୍ତୁ ମେକାନିକଟିଏ ନେଇ ବହୁତ ହଜରାଣ ହୋଇ ସଂଧାସୁନ୍ଧା ସ୍ଥୁରଟିକୁ କ୍ଷେତ୍ରପାଳ ତା' ନିଜ ଘର ଯାଏ ଆଣି ପାରିଥିଲା । ସେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ରାତି ବାର ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଶାତ ରାତିରେ ସେ ଏତେ ହଜରାଣ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ମନେମାନେ ନିଜକୁହିଁ ଏଥୁପାଇଁ ଦାୟୀ କରୁଥିଲି । ବାଣାବିହାରରେ ପହଞ୍ଚ ଖୁବ୍ କ୍ଲାନ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ବି ରାଜଧାନୀ ପୂଜା ସଂସଦର ସାଂସ୍କାରିକ ସମାବେଶରେ ମୁଖ୍ୟ ବଢ଼ାଗାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ଅଧାପକ ଶାନ୍ତନୁ କୁମାର ଆର୍ଯ୍ୟ ଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ୫୦ ମିନିଟ୍ ଧରି କିପରି ଏତେ କ୍ଲାନ୍ ସବେ ଭାଷଣ ଦେଇପାରିଲି ତାହା ସରସ୍ବତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି । ବାଷଳତା ନ ଥିଲା, ପ୍ରଗଳ୍ଭତା ନ ଥିଲା- ଖୁବ୍ ମୂଳ୍ୟବାନ ସମାହିତ ବଢ଼ୁତା । ନବବର୍ଷର ପ୍ରଥମଦିନ ଏପରି ଏକ ସାରସ୍ତ ସଂଧାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ ନ ଥିଲା ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୧୯

ଏଇ ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ମାସରେ ମୁଁ Christieneଙ୍କ ସୃତି ସମଳିତ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ଏ ବହିଟିର ଦୈତ ଲେଖକ ଥିଲେ Kai Hermann ଏବଂ Horst Ricck ବହିଟି ଗୋଟିଏ ଜର୍ମାନୀ ଶୋଭଣାର ଆମ୍ବକଥା ଯେବି ତା ସୁବବଂଧୁ ଓ କିଶୋରା ବାନ୍ଧବୀମାନଙ୍କ ସହିତ ହିରୋଇନ୍ ଆସନ୍ତ ହୋଇ ନିଜକୁ ଏକ କିଶୋରା ବେଶ୍ୟାରେ ପରିଣତ କରିପାରିଥିଲା । କେବଳ ହିରୋଇନ୍ ଖାଇବା ପାଇଁ ସେ ଅନାୟାସରେ ଦେହ ଦାନ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେଇ ଭୟକର ବିଷ ଯେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତା' ପ୍ରାଣଶକ୍ତିକୁ ପରାହତ କରି ଘଲିଛି ଏ କଥା ସେ କେବେ ବି ଭାବୁ ନଥିଲା । ଜୀବନରେ ସବୁ ପାପ ସେ କରିଗଲିଥିଲା, କ୍ରମେ ଜୀବନଶକ୍ତି କ୍ଷୟ ହୋଇଗଲିଥିଲା ମଧ୍ୟ । ଶେଷକୁ ସେ ତା' ନିଜ ମାଆ ଓ ପରିଜନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ରକ୍ଷା ପାଇଗଲା ଓ ଜର୍ମାନୀର ଗୋଟିଏ ବୁନ୍ଦ କ୍ଷଳରେ କାମକରି ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିଥିଲା । ମୃତ୍ୟୁର କୋଳରୁ ଫେରିଆସି ସେ ଏକ ସୁଦୂର ଜୀବନ ପାଇଁ ପ୍ରତିବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା ।

ଷତିବୁରୁ : ଫେବୃଯାରୀ ମାସ ମଧ୍ୟରାଗରେ କିଛି ଛାତ୍ରଭାତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ ମୋତେ ଷଟି ଚୁରରେ ବମେ, ମାତ୍ରାସ, ପଣ୍ଡିତେରୀ ଆଦି ଯିବାକୁ ହେଲା । ପ୍ରାୟ ବାର ଦିନର ବ୍ୟାପାର । ଏକିପାଣୀ କେବି ମୁଁ ଆଗରୁ ଦେଖୁ ଥିଲି । ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ପଥରେ ଯାତ୍ରା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଥିଲା । ସେହିପରି ଜଣିଆ ଗେଟ୍ ଓ ଜାହାଙ୍ଗର ଆର୍ଟିଗ୍ୟାଲେଟୀ ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ ମନେହେଲା । ୧୪ / ୨୮ ରେ ବମେରୁ ମାତ୍ରାସ ଆସି ସେଠାରୁ ପଣ୍ଡିତେରୀ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନଙ୍କୁ ଯାଇଥିଲୁ । ବିଶେଷତଃ ମଦୁରାଇର ବିଶାଳ ମନ୍ଦିର ମୁଖଶାଳା ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗିଥିଲା । ମୋ ପାଇଁ ମୋ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଉଠୁଥିବା ବହୁ ମେତା ଏଇ ଷଟି ଚୁରରେ ପ୍ରଶମିତ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ଗତାନ୍ତର ଧାରା କିଛି ନୂଆ ସ୍ଥାନର ଦୃଶ୍ୟରେ ବେଶ ବିମୋହିତ ହୋଇଥିଲୁ । ତେଣୁ ଏ ସୁଯୋଗକୁ ମୁଁ କେବେ ବି ଛାତି ନଥିଲି । ଲେନି ମୋ ବଡ଼ଟିଅ ଠିକ୍ ଏଇ ସମୟରେ ରିଜର୍ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଜଣିଆରେ ସାକ୍ଷାତକାର ଦେବା ପାଇଁ ମାତ୍ରାସରୁ ବମେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲା । ସେଠାରେ ଝିଅପିଲାମାନେ ଆମ ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟାପିକା ସଂଘମିତ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ ତର୍ବାବଧାନରେ ଅବସ୍ଥା କରୁଥିଲେ । ଲେନି ପାଇଁ ବାଧ ହୋଇ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ରୂପ ଭତ୍ତା ନେଇଥିଲି । ପୁଅ ପିଲାମାନେ ଗୋଟିଏ ଭରମିଚରିରେ ଖୁବ୍ ମନ୍ଦିର କରୁଥିଲେ । ଲେନିର ଜଣରରିଉ ଖୁବ୍ ଫଳପୁଦ ହୋଇଥିଲା ଯାହା ଫଳରେ ପରେ ସେ ରିଜର୍ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଝକିରୀ ପାଇପାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ସେବା । ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ଦିନରୁ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ତେବେ ଏକାବେଳକେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଗକିରିର ନିୟୁଭ୍ୟପତ୍ର ପରେ ଆସିଥିଲା । ସେ ସବୁକୁ ଛାତି ଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ

ସେବାକୁହିଁ ଶେଷରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ଯଦିଓ ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରିଜର୍ ବ୍ୟାଙ୍କ ଥିଲା ଅଧିକ ଉପାଦେୟ ।

ଆମେ ତା ୧୭/୨ ରେ ମାତ୍ରାସରୁ ମହାବଳୀପୁରମ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାରେ ଷଷ୍ଠୀ ପୁରମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପକ୍ଷିବ ରାଜବଂଶ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଗୁମା ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ଏବେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ବିମୋହିତ କରୁଛି । ଆମ ଖଣ୍ଡଗିରି ଗୁମା ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ପରି ମହାବଳୀପୁରମ ହେଲେ ବି ଖୁବ୍ ବିଶାଳତାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏହାର ସ୍ଥାପତ୍ୟ କେବେ ବି କୋଣାର୍କର ସ୍ଥାପତ୍ୟ ପରି ସିର୍ବ୍ବ ଓ ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ ।

ସେଠାରୁ ଆମେ ପଣ୍ଡିତେରୀ ଆସିଲୁ । ବସ୍ୟାତ୍ମା ବେଶ ସୁଖକର ଥିଲା । ଗାର୍ତ୍ତନ ହାଉସରେ ଆମର ରହିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଗଲା । ଏଠି ରହିବା ଓ ଖାଇବା ଖର୍ଚ୍ଚ ଖୁବ୍ କମ । ପିଲାମାନେ ପହଞ୍ଚିବାମାତ୍ରେ ଜିନିଷପତ୍ର ରଖି ଦେଇ କେହି କେହି ସମ୍ବ୍ରଦକୁଳ ଓ କେହି କେହି ସମାଧିପାଠ ପାଖରେ ସମୟ ଅତିବାହିତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପରଦିନ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ସମସ୍ତେ ସମ୍ବ୍ରଦକୁଳକୁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଯାଇ ଢାଟା ବେଳେ ମହାନ କଥାକାର ମନୋଜ ଦାସଙ୍କୁ ଭେଟିଲୁ । ତାଙ୍କୁ ଆରମ୍ଭରୁ ହଁ ଭେଟିବା ପାଇଁ ପିଲାମାନେ ଥିଲେ ଖୁବ୍ ଉପସ୍ଥିତ, କିନ୍ତୁ ଅପରାହ୍ନରେ ବେଳ ମିଳି ନଥିଲା । ଏ ସ୍ଥାନର ଏପରି ମହିମା ଓ ଆକର୍ଷଣ ଅନ୍ୟନ ତିନିଦିନ ନ ରହିଲେ ମନରେ ତୃପ୍ତି ଆସିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମ ପାଇଁ ଏତେ ସମୟ ନ ଥିଲା । ଅଛେ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ଅଧିକ ସ୍ଥାନ ଦେଖିବାକୁ ପିଲାମାନେ ବ୍ୟଗ୍ର ଥିଲେ । ଆମଙ୍କୁ ସକାଳ ସାତେ ନ'ଟାରେ ପଣ୍ଡିତେରୀ ଛାତିବାକୁ ହେଲା । ଏଥର ବସିରେ ଯାତ୍ରା । ମାତ୍ରାସ ରେଳଣ୍ଡେସନରେ ଆମେ ଢାଟା ମଧ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେଠାରେ ମୋ ବଡ଼ିଅ ପାରମିତା ଓ ଭାଜନାକୁ ବଡ଼ପୁଅ ଶିବ ଆମଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ଉଭୟଙ୍କର ଛକିରି କ୍ଷେତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ମାତ୍ରାସ । ସେମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗିଲା ।

ଆମର ରିଜର୍ରେସନ ନ ଥିଲା । ତଥାପି ମାତ୍ରାସ ମେଲର ଗୋଟିଏ ମିଳିଟାରୀ ଡବାରେ ଆମେ ନିରୁପାୟ ହୋଇ ଚଢିଯାଇଥିଲୁ । ଡବାଟି ପ୍ରାୟ ଖାଲିଥିଲା । ତଥାପି କଣେ ବଙ୍ଗାଳୀ artillery ସମେତ କିଛି ସେନାବାହିନୀର ଲୋକ ଖୁଲିଅରରେ ସେଇ ଡବାରେ ଉଠି ଆମଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ବଗିକୁ ଯିବା ପାଇଁ ବାଧ କଲେ, ଧମକ ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । ଆମ ସହିତ ସେଇ ଡବାରେ ମାତ୍ରାସ ସେସନରୁ ଆସିଥିବା ତିନିଜଣ ସୈନିକଙ୍କ ସହିତ ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କର ଦୋଷି ଜନ୍ମିଯାଇଥାଏ । ସେମାନେ ସମସ୍ତରେ ଆମ ପାଇଁ ଅନେକ ନିଉଛାଳି କଲେ । କିନ୍ତୁ ବଙ୍ଗାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କିଛି ଶୁଣିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥିଲେ । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ବୁଝାଇ ନାନାଦି ଭାଷାରେ ଅନୁରୋଧ

କରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତାହା ବ୍ୟର୍ଥ ହେବାରୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଧମକ ଦେବାକୁ ଉଚିତ ମଣିଳି । ଦିନବେଳା ବସିକରି ସମସ୍ତେ ଯାଉଥାର । ରାତି ୧୦ ଟାରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଷେସନ୍ରେ ଗାଡ଼ି ପହଞ୍ଚିବ । ଭାଇକାରରୁ ମାତ୍ର ଏଣ୍ଠାର ବାଟ । ମୁଁ କହିଲି If you behave like this the train will not move an inch from Bhubaneswar ରେଳସେସନ । ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋ ସହିତ ଗର୍ଜନତର୍କନ କରି କଳିକଜିଆ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲେ । ମୋତେ ଧମକଟମକ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଦବିଯିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥିଲି । ତାଙ୍କ ସହସାତ୍ରୀ କେତେଜଣ ତାଙ୍କୁ ତୁମି ପଢ଼ିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମୋର ଧମକ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ଭଲ କାମ କରିଥିଲା । ବଜାଳୀ ଭଦ୍ରଲୋକ ନାରବରେ ବସି ରହିଲେ ଓ ଆଉ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଅଧିକତ୍ତୁ ସେଇ ଭଦ୍ରଲୋକ ପାଖ ବଗିକୁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟାଗେର ନେଇ ଘଟିଗଲେ । ପାଖ ବଗି ମଧ୍ୟ ମିଳିଟାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ତବାଟିରେ ଅଧାରୁ ଅଧା ମଧ୍ୟ ଆର୍ଟିଲେରୀ ନ ଥିଲେ । ଆମେ ଆଶ୍ଵଷ୍ଟ ହେଲୁ । ଅନ୍ୟ ଆର୍ଟିଲେରୀମାନେ ଆମ ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ତାସ ଖେଳ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ଓ ମଞ୍ଚିରେ ମଞ୍ଚିରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ସେମାନେ ଶ୍ରୀଲଙ୍କାରୁ ଆସୁଥିଲେ । ଆମେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଓହ୍ଲାଇଲାବେଳେ ସେମାନେ ଆମ ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ହାତ ମିଳାଇ ଆମକୁ ଜର୍ଣ୍ଣରେ ଉପୁକୁଥିବା ତିତତା ପାଇଁ କ୍ଷମା ମାରିଥିଲେ । ଆମେ ତା ୧୯ ଫେବୃଆରୀରେ ଫେରି କ୍ୟାମସରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ଏଥର ମୋ ଉପରେ ନାନାଦି କାରଣରୁ ରାତି ଥିବାରୁ ମିସେସ ଶତପଥୀ ଏକୁକରସନ୍ରେ ଯାଇ ନଥିଲେ । ମୁଁ ଫେରି ଆସିବା ପରେ ଘରେ ସେପରି କିଛି ଆଗ୍ରହ ଓ ଉତ୍ସାହ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିନଥିଲି । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମେଜର ଅପରେସନ ହେବାର ଥିବାରୁ ସେ ସବୁ ପାଇଁ ବିରକ୍ତ ଓ ଅନାସନ୍ତ ରହୁଥିଲେ ବୋଧହୂଏ ।

ମିସେସ ଶତପଥୀଙ୍କ ଅପରେସନ : ମାର୍କ ମାସ ଏ ତାରିଖ କଟକ ମେଡିକାଲରେ ତାଙ୍କ କ୍ୟାବିନ୍ଟିଏ ମିଳିଯିବାରୁ ସେଇଠି ରହିବାକୁ ହେଲା । ପ୍ରସ୍ତୁତି ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ତକ୍ତର ଉମାକାନ୍ତ ନନ୍ଦଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସେ ଚିକିତ୍ସିତ ହେଉଥିଲେ । ଏବେ କ୍ୟାବିନ୍ ମିଳିଲେ ମଧ୍ୟ ହିଷ୍ପେକ୍ଟୋମା ଅପରେସନ ପାଇଁ ଦିନ ଓ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ପ୍ରିର ହୋଇପାରୁ ନଥିଲା । କାରଣ ଆଗରୁ ଆସିଥିବା ରୋଗୀମାନେ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ବେମାରୀ ପାଇଁ ଅପରେସନ ଥିଏଟରକୁ ଉପଯୋଗ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ତେଣୁ ଦୁଇତିନି ଦିନ ଧରି ବାଣୀବିହାରରୁ ମେଡିକାଲ ହେବାକୁ ବାଧ ହେଉଥିଲି । ଏହି ସମୟରେ ଲେନି ତା’ର ରିକର୍ଜର୍ସିବ୍ୟାଙ୍କ ରକିରିରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲା । ମାତ୍ରାସରେ ତା’ର ତ୍ରୈନିଂ ସମୟ ପୂରି ଯାଇଥିଲା । ସେ ଯେଉଁଦିନ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଉଥିଲା ସ୍ଵର୍ଗତ ଦିବ୍ୟସିଂହ ତ୍ରୀପାଠୀଙ୍କ

ସାନ ପୁଅ ସ୍ଵର୍ଗତ ମଧ୍ୟ ଯାଉଥିଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଏ ଉତ୍ତରଙ୍କ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ବହୁତ ଆଗେଇ ଯାଇଥିଲା । ରାତିରେ ରେଳସେସନକୁ ଯିବାର ଥିବାରୁ ସ୍ଵର୍ଗତ ସମସ୍ତ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଓ ପରିବାରବର୍ଗ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଷେସନକୁ ଲେନିକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ଟ୍ରେନରେ ଛାତିବାକୁ ଷେସନକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେମାନେ ପରସର ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଏ ସଂପର୍କକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିଥିବାରୁ ଆମର ଓ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କର କିଛି କହିବାର ନ ଥିଲା । ସେମାନେ ଓ ଆମେ ଏ ସଂପର୍କ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଖୁସି ଥିଲୁ । କେବଳ ମିଷେସ ଶତପଥୀଙ୍କ ଅପରେସନ ପରେ ଆଉ ଯାହା ପାରମରିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଗେଇବ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲୁ ।

ପରେ ପରେ ସାନ ମଣିଆଁ ଝିଅକୁ କାରରେ ନେଇ ମୋତେ ବରମୁଣ୍ଡାଠାରେ ରାଉରକେଳା ବସରେ ଛାତିବାକୁ ହେଲା । ସେ OTDC ବସରେ ଟିକେଟ୍ ବୁଲ୍ କରିଥିଲା । ସିଏ କରିଥିଲା ମାନେ ମୁହଁ ଯାଇ ଅଗ୍ରୀମ ଏ ଟିକେଟ୍ କରିଥିଲି । ଏଇମାନଙ୍କୁ ନେବା ଆଣିବା ବସ କ୍ଷାଣ୍ଟରେ ଛାତିବାରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଶ୍ରମ ଓ ଆଗ୍ରହ ଦିନେ ଯେ ଏତେ ଅକୃତିଜ୍ଞତାର ଶିକାର ହେବ, ମୁଁ ସେବିନ ଭାବି ନଥିଲି । ଏଇ ଝିଅମାନେ ଥରେ ନୁହଁ ବାରମ୍ବାର କହିବେ “ବାପା ଆମର କ’ଣ କରିଛନ୍ତି କି ?” ବାପା ଯେ କୁମେ ଜାର୍ଷ ହୋଇଯାଉଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ହୃଦୟିଷ୍ଟ କୁମେ ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ରୁଷ ହୋଇଯାଉଥିଲା ସେତେବେଳେ ନିଜ ପାଇଁ ତାତ୍କରୀ ପରାମର୍ଶ କରିବାକୁ ବେଳ ନ ଥିଲା । ଯାହା ଦାବିକୁ ପୂରଣ ନ କଲ ତା’ର ଏତେ ମୁହଁ । ଏ ଝହିବ ମୋତେ କଟକ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇଛନ୍ତି ଓ ସେ ଝହିବ ମାର୍କେଟିଂ କରିବ- ରାଉରକେଳାରେ ସେ ସବୁ ଜିନିଷ ମିଳିବନି । ତୁମେ ଏଇଲାଏ ମୋତେ ମାର୍କେଟିଂକୁ ନେଇଛନ୍ତି । ଏମାନେ ଭାବିବେନି ଯେ କୁମେ ବଯସ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଲୋକଟିର ଖରାବେଳେ ବିଶ୍ୱାମ ଦରକାର ବା ରାତିରେ ଶାତି ଚଲେଇବା ପାତାଦାୟକ । ଜନ୍ମ ଯେତେବେଳେ କରିଛ ତୁମେ ମରିପତି ସେମାନଙ୍କ କାମ କରିବାକୁ ବାଧ ।

ପ୍ରତିଭା ହସିଟାଳ କ୍ୟାବିନ୍ରେ ରହିବା ପରେ ମୋତେ କଟକ ଭୁବନେଶ୍ୱର ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ପୁଣି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ କାମ, କ୍ୟାସରେ ପାଠପତା, ସେଥିପାଇଁ ଘରେ ପ୍ରସ୍ତୁତି- ଏସବୁ ଅଛି । ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗ ଉପରେ ସେମିନାରଟିଏ କରିବାକୁ ମୋର ଜାହା- କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମଧ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ତକ୍ତର କୃଷ ଚରଣ ସାହୁ ସନ୍ଧରାବେ କିଛି କହୁ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଜାହା ମେତିଏଭାଲ ଯୁଗ କାବ୍ୟକବିତା ଉପରେ ସେମିନାର ହେଉ । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ସେସିଆଲାଇଜେସନ୍ ଏରିଆ ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା ସାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ବିଭାଗରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାଇଟିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ତିନିବର୍ଷ ହୋଇଗଲା । ଏହି ଯୁଗର

ଲେଖକମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେମିନାରଟିଏ ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଡକ୍ଟର ସାହୁଙ୍କୁ ବହୁତ
 ଅନୁରୋଧ କରି କହିଲା ପରେ ସେ ତରଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ସାତଦିନ
 ପରେ ପୁଣି ଯେତେବେଳେ ଷାଘ୍ର କାଉନ୍‌ସିଲ ଏଥପାଇଁ ବସିଲା ସେ ମୋ ନାମକୁ
 କୋଆର୍ଡନେଟର ବା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପରିଷଳକ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନ କଲେ । କାହାର କିଛି
 କହିବାର ନ ଥିଲା । ପ୍ରତିଭା ହସିଟାଲରେ ଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ବାଧତଃ ଏ ଯେଉଁ ଦାୟିରୁ
 ବହନ କଲି ତାହା ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପାଇଁ ଥିଲା ମୋର ପ୍ରତିବନ୍ଧତା । ଏ ଦାୟିରୁ
 ମୋ ପାଇଁ ଯେ କୌଣସି ପାରିବାରିକ ଦାୟିତ୍ୱାରୁ ଥିଲା ଉର୍ଦ୍ଧରେ । କିନ୍ତୁ ହସିଟାଲରେ
 ଛ' ଦିନ ରହିବା ପରେ ଅପରେସନ୍ ପାଇଁ ତାରିଖ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ହୋଇପାରୁ ନଥିଲା ।
 ଡକ୍ଟର ରମାକାନ୍ତ ନନ୍ଦ ପୁନର୍ଷ ୧୭ ତାରିଖରେ କାକିନଡାକୁ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ଦିଇଟିରେ
 ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ । ମୁଁ କଟକ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଗଛିଲି । ତା' ପୂର୍ବରୁ
 ଗାଇନିକ୍ ବିଭାଗ ନର୍ତ୍ତ କହିଲା ଯେ ଉମାକାନ୍ତ ବାବୁ ଗୋଟାଏ ଚେଷ୍ଟ ପାଇଁ ଗୋଟାକୁ
 ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ସେ କିନ୍ତୁ ବେତ୍ତରେ ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରତିଭା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅପରେସନ୍ ତେରି
 ହେବ ଭାବି ଆଜି ସକାଳୁ ମୁଁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ବାଣୀବିହାର ଝଲିଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଡକ୍ଟର
 କୁଞ୍ଜବିହାରା ଦାଶଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ତାକୁ ଫୋନ୍ କରିବାରୁ ସେ ଖୁଆପିଆ ଛାତି କଟକ
 ମେଡିକାଲ୍ ବସରେ ଫେରି ଆସିଲା । ଡକ୍ଟର ନନ୍ଦ ପେସେଷନ୍ ଦେଖୁ ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ
 ହେଲେ, କାରଣ ତାଙ୍କ ଅନୁମତି ନ ନେଇ ପ୍ରତିଭା ଝଲିଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ଆସନ୍ତା
 କାଳି ଅର୍ଥାତ୍ ୧୮.୩.୧୯୮୯ ଅପରେସନ୍ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମଙ୍କୁ ଏ
 ବିଷ୍ୟରେ କେହି କୌଣସି ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ନ ଥିଲେ ।

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କୁ ଅପରେସନ୍ ଚେବଲୁ ଉପରକୁ ନିଆଗଲା । ପାଖେ
 ପାଖେ ଫେନି, ତା'ର ସାଇ ସୁସ୍ତିତା ଓ ମୋର ବହୁ କୃଷ୍ଣ ମହାତ୍ମିଙ୍କ ପଥୀ ସୁଲୋଚନା
 ପ୍ରାୟ ଥିଲେ । ମୁଁ ଓ ଗର୍ଭର ବାହାରେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲୁ । ଘ.୧.୩୦ ମିନିଟରେ
 ଅପରେସନ୍ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ୧୦ ଟା ଗାଁ ମଧ୍ୟରେ ସରିଗଲା । ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରେଚରରେ
 ଅପରେସନ୍ ଚେବଲୁ ଉପରୁ ୮ ନମର କ୍ୟାବିନ୍‌କୁ ଅଣା ହେଲାବେଳେ ମନେ ହେଉଥିଲା
 ଯେପରି କିଛି ଗୋଟାଏ କୋମଳ ବସ୍ତୁ ବହନ କରି ନିଆୟାଉଛି । ସେ ମୂର୍ଛାଗତ
 ଥିବାରୁ ହଲଚଲ ହେବାର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲା । ପ୍ରାୟ ସକାଳ ୫ ଟା ଯାଏ ବରାବର ତ୍ରିୟ
 ଝଲିଥାଏ । ରକ୍ତ ଦରକାର ହୋଇପାରେ ବୋଲି ଫେନି ଓ ତା' ସାଇ ସେଥିପାଇଁ
 ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅନେକ ତେରିରେ ସଞ୍ଚା ଆସିଲାବେଳକୁ ପୁଣି ନିଦ ଔଷଧ
 (Sedative)ର ଜଞ୍ଜିକ୍ସନ୍ ଫୋଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ଶୁଆଇ ଦିଆୟାଉଥାଏ । ଫଳରେ ଦେହର
 ଯତ୍ନା ଜଣାପଡ଼ୁ ନଥିଲା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ ରାତିସାରା ଜାଗ୍ରତ ଥିଲୁ । ଆମ

ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଏକ ଭୟକର ରାତି ଥିଲା । ଆମେ ପ୍ରମାଦ ଗଣୁଥିଲୁ ଓ ଠାକୁରଙ୍କୁ ତାକୁଥିଲୁ । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ମା’ ଶାରଳାଙ୍କ କୃପାରୁ ବିଶେଷ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । ଅପରେସନ, ଖୁବ୍ ସକ୍ଷେପ୍ୟତ୍ତ ଥିଲା ବୋଲି ମୋତେ ତାତ୍ର ସେହାଙ୍କି ସେନାପତି କହିଥିଲେ । ପେସେଷ୍ ଓ ଆଟେଣ୍ଡାଙ୍କ ପାଇଁ ମୋର ଛାତ୍ରୀ ସିର୍ବା ବିଶ୍ଵାଳ ତାଙ୍କ ଘରୁ ଖାସ୍ୟ ପଠାଉଥିଲେ । ଡକ୍ଟର ଦାଶଙ୍କ ଘରୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ମିଳ ଆସୁଥିଲା । ଏ ସବୁ ପରିମାଣ ଏତେ ଥିଲା ଯେ, ଆମେ ବାଧ ହୋଇ ସୁଇପରମାନଙ୍କୁ ଅଧେ ଦେଉଥିଲୁ ।

ଲେନି ମଧ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଫ୍ଲ୍ଲୋରରେ ଆସି ହସ୍ତପିଟାଳରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଲେନି ଓ ପେନି ବୋର ଶୟ୍ୟା ପାଖରେ ଥିବାରୁ ପ୍ରତିଭା ଖୁବ୍ ଖୁସି ଥିଲା ଓ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଭଲ ହେଉଛି ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲା । ପଦର ଦିନ ପରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରୋଗ୍ୟ ହେବାରୁ ହସ୍ତପିଟାଳରେ ରହିବାର ଆଉ ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥିଲା । ବାଣୀବିହାର ଘରେ ମୋ ଶଶ୍ରୀ, ଶାଶ୍ଵତ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତିଭାର ବାପା ଓ ବୋଉ, ସାନଙ୍କିଆ ପୁକୁ ଓ ଘରର ପରିଷ୍ରରିକା ପାକୀ ରହୁଥିଲେ । ସମସ୍ତାମୟିକଭାବେ ଆମେ ଲେନିର I.A.S. ପରୀକ୍ଷା Writeen Examinationରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଖବର ପାଇଥିଲୁ । ସମସ୍ତେ ଏଥିପାଇଁ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦିତ ଥିଲେ । ମୁଁ ଏ ବ୍ୟକ୍ତତାରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲା ମାତ୍ରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟୟୁଗ ସଂପର୍କରେ ଭିରିପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲି । ଆସନ୍ତା ତା ୨୯/୩ ରେ ସେମିନାର ପାଇଁ ଦିନ ସ୍ଥିର ହୋଇଛି ଓ ଆଉ ମାତ୍ର ଗା ଦିନ ଅଛି । ଡକ୍ଟର ସାହୁ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ଛପା ହେବାକୁ ଝାହୁନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟବାଦୀୟୁଗ ଉପରେ ଏତେ ବଢ଼ ସେମିନାର ଆୟୋଜିତ ହେଉଥିବାରୁ ଏହା ବିଧେୟ ବୋଲି କହି ମୁଁ ନିମନ୍ତଣପତ୍ର H.O.D.ଙ୍କ ନାମରେ ଛାପି ଦେଇଥିଲି । ତାଙ୍କର ଆଉ କିଛି କହିବାର ନ ଥିଲା ।

ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗ ସଂପର୍କରେ ପାଠକଙ୍କ : ୧୯୮୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ତା ୨୯ ରେ “ସତ୍ୟବାଦୀ ଏକ ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗ କି” ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ସେମିନାର ଆୟୋଜିତ ହେଲା । ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ହୋଇପାରେ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗର ପ୍ରାସଜିକତା’ । ଏହି ସେମିନାରରେ ମୁଁ ଭିରିପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲି ଓ ସନ୍ଧାବେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଏକ ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିଥିଲି । ନାନାଦି ଯୁକ୍ତି ଦେଇ ଏ ଯୁଗ ୧୯୦୯ ଠାରୁ ୧୯୩୭ ଏପ୍ରିଲ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଉତ୍ତଳ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ବୋଲି କହିଥିଲି । ସତ୍ୟବାଦୀର ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଉଦେଶ୍ୟ ଓ ଆଭିମୁଖ୍ୟର ଯେଉଁ ବଳିଷ୍ଠ ଆବେଦନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି, ଅବିଳିତ ମନୋଭୂମିର ଯେଉଁ ପରିଚୟ ମିଳିଛି, ଜାତୀୟ ଆଶା ଓ ଆକାଶ୍ରାର ରୂପ ସେପରି ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଛି, ଦୟା, ପ୍ରେମ, କରୁଣା, ଚ୍ୟାଗ, ସାଧୁତା, ବିଶ୍ଵାସ ଓ ସତ୍ୟପ୍ରତି ନିଷାର ଯେଉଁ ମାନବବାଦୀ ଭୂମିକା ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି, ଓଡ଼ିଆ ଓ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୧୪

ସେହି କୁମରେ ଭାରତର ରାଜନୈତିକ ସଂଗ୍ରାମର ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ୍ୟ ଓ ବିଶମଦ ରୂପଟି ଫୁଲିଛି ସବୁଦିଗରୁ ବିଷ୍ଣୁର କଲେ ଏହାକୁ ଏକ ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗ କହିବାର ନିର୍ବିବାଦ ସିନ୍ଧାନରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ । ସମାଜରାଳଭାବେ ସବୁଜ ଗୋଷ୍ଠୀର ସୃଷ୍ଟି ଜାତିର କୌଣସି ଦାବି ଓ ଦାୟିତ୍ୱ, ଆଶା ଓ ଆକାଢ଼କ୍ଷାକୁ ବହନ କରିପାରି ନ ଥିବାରୁ, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ସମୟ ଅସତେନ ଏକ ଗୋମାଣ୍ଡିକ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରକିଯାରେ ନିମଞ୍ଜିତ ରହିଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତ ଉତ୍ସାହମୀ ଆବେଦନ ସବେ ତାହା ଯୁଗ ସୃଷ୍ଟିର ଶୌରେଣ୍ୟକ ବହନ କରିପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସଂକଷିତ କହିଥିଲି । ଜାତିହାସର କଷଟୀରେ ଏ ଯୁଗର ସୃଷ୍ଟି ସବୁମାତ୍ରେ ଜାରିତ ଓ ପରୀକ୍ଷିତ ହୋଇ ନିଜର ମହାନ ସ୍ଥିତିକୁ ସ୍ଵତଃ ସାବଧିଷ୍ଟ କରୁଥାଏ ଓ ଏହି ସୃଷ୍ଟିର ସଂକଷିତ ଅନୁସରଣ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ କବିମାନେ ଓ ସାହିତ୍ୟକମାନେ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କବିତାରେ କୁତ୍ତଳାକୁମାରୀ ସାବତ, ଗୋଦାବରାଶ ମହାପାତ୍ର, ମାୟାଧର ମାନସିଂହ, ପଦ୍ମ ଚରଣ ପଞ୍ଜନାୟକ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର, କୁଂଜବିହାରୀ ଦାଶ, କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ତ୍ରିପାଠୀ, ରାଧାମୋହନ ଗତନାୟକ, କବି ଚିତ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି, ନାଟକକ୍ଷେତ୍ରରେ ଭିକାରୀଚରଣ ପଞ୍ଜନାୟକ, ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଶ୍ରମ୍ୟକ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ଜାତି ଗଠନର ଯଜ୍ଞବେଦୀରେ ଏମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ପରମ ଆଦରଣୀୟ ଓ ଆବେଳିକ ମାଧ୍ୟମ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛନ୍ତି । ଶୌଣ କବି ଭାବେ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ସୁରଦେଖ ଓ ଭିକାରୀ ଚରଣ ପଞ୍ଜନାୟକ, ମନୁର ସଂପାଦକ ବ୍ରଜସ୍ମୁନର ଦାସଙ୍କ ଆବେଗ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ କବିତା “ମାଆ ମାଆ ବୋଲି ତାକୁଛୁ କି ମୋତେ ଆରେ ମୋ ହୃଦପାଶୋରା”- କବି ପଦ୍ମଚରଣଙ୍କ “ଅତୀତକୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖୁ ଗତିଯାଅ ବର୍ଗମାନ / ଅନଙ୍ଗ ଯପ୍ଯାତି ଦେଶ ନୁହେଁ ନୀତ ନୁହେଁ ସାନ” ଆଦି ପଢନ୍ତି ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ସତ୍ୟବାଦୀ ପ୍ରଭାବଜନିତ ରଚନା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ ।

ପୁନଃ ସତ୍ୟବାଦୀର ମାନବବାଦୀ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଏ ସମୟର ବହୁ ସୃଷ୍ଟିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ରଖିଥିଲା । ବୋଧହୁଏ ସେଇ ପ୍ରଭାବରେ କବି ମାନସିଂହ ଲେଖନ୍ତିଲେ “ତଳିଆ ଜୀବର ବିଳାପ” ନାମରେ କେତୋଟି କବିତା । ଏ କବିତାଗୁଡ଼ିକର ସମାଜର ଅଧ୍ୟପତିତ ଜନସଂପ୍ରଦାୟ ପ୍ରତି କବିଙ୍କର ଦରଦ ଓ ସହାନୁଭୂତି ସଂକଷିତ ପରିଚି ପଡ଼ିଛି । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓ ଗୋଦାବରାଶ ଏଇ ଭାବଧାରାର ପ୍ରକାପକ ଓ ତା’ର ପ୍ରଭାବ ୧ ୯୩୭ ପରବର୍ତ୍ତୀ କବିତାକୁ ମଧ୍ୟ ଧରିରଖାଇଛି । ତେଣୁ ଜାତୀୟବାଦୀ ଚେତନା, ସମାଜ ସଂସାରମୂଳକ ମନୋଭୂମି, ମାନବିକ ଚେତନା ଓ ଐଶ୍ୱରିକ ଉପଲବ୍ଧି ବା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅନୁଯୋଗ ଏ ଜ୍ଞାନୋଟି ବଳିଷ୍ଠ ଭିରିଭୂମିରୁ ଏ ସମୟର ସୃଷ୍ଟିକୁ ଏକ ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଅଧିକ ସମାଚାନ ହେବ ବୋଲି ମୋର ମତ ପ୍ରଖ୍ୟାପିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏ ପାଠକ୍ରମେ ତକ୍କର ଦାଶରଥ ଦାସ, ତକ୍କର ଗଗନେହୁନାଥ ଦାଶ, ତକ୍କର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ତିନୋଟି ଉପାଦେୟ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲେ । ଦାଶରଥବାବୁ ସତ୍ୟବାଦୀୟ ନାମକରଣକୁ ସଷ୍ଟ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମତ ଥିଲା ଏ ସାହିତ୍ୟ ରାଧାନାଥ ଯୁଗର ଏକ ଅବିଜ୍ଞନ୍ନ ପ୍ରବାହ । ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗର କାବ୍ୟକବିତା ରାଧାନାଥ ଯୁଗର ଫଳ । ଗୋପବନ୍ଧୁ, ନାଲକଣ୍ଠ, ଗୋଦାବରାଶ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ଏପରି କୌଣସି ନୂତନ ସ୍ଵର ସଂଯୋଜନା କରିନାହାନ୍ତି ଯାହା ରାଧାନାଥ କି ତାଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରାମୀ କବିଙ୍କ କୃତିରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଥିଲା । × × × ସେମାନଙ୍କ କହନାର ମୌଳିକତା କିମ୍ବା ଆନ୍ତରିକତାକୁ ଆମେ ଅସ୍ମାକାର କରୁନାହଁ, କିନ୍ତୁ ସେଥରେ କାବ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ ଘଟିଛି ବୋଲି କହି ହେବ କି ?

ଦାଶରଥ ବାବୁଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତି ଥିଲା ସାହିତ୍ୟରେ ସ୍ଵଦେଶପ୍ରେମ ଏକ ଉଚ୍ଛାଙ୍ଗ ବିଭବ ହୋଇ ନ ପାରେ । ସେ ଲାଙ୍ଗରେଜୀ କବି T.S. Eliot ଓ କିମ୍ବଲିଙ୍ଗଙ୍କୁ ସୁରଣ କରି କହିଥିଲେ ଏ ଦୁଇ କବି କହିଛନ୍ତି ସ୍ଵଦେଶପ୍ରେମ କେବେ କବିତାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇ ନ ପାରେ । ଦୁର୍ବଳ, ଦୁର୍ଗତ ଓ ପରାଧାନ ଦେଶରେ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ଵଦେଶପ୍ରେମ ସୃହଣୀୟ । ” (ୟ ଗ୍ରୂ- ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟଯୁଗ ସଂ-ତକ୍କର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ଓ ତକ୍କର ନିତ୍ୟାନୟ ଶତପଥୀ - ଓଡ଼ିଆ ବିରାଗ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରକାଶନ) ।

ଦାଶରଥ ବାବୁଙ୍କ ମତାମତକୁ ତକ୍କର ବୁଦ୍ଧାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଞ୍ଚେର୍ୟ ଓ ତଃ ନାଲାଦ୍ଵିରୁଷ୍ଣଣ ହରିଚନ୍ଦନ ସେମାନଙ୍କ ମୌଖିକ ଭାଷଣରେ ଖୁବ୍ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ତା’ହେଲେ ଜାତୀୟବାଦୀକାବ୍ୟ ‘ଚିଲିକା’, ‘ଦରବାର’ ଓ ‘ମହାଯାତ୍ରା’ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଛାଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହେବ ନାହିଁ । କାରଣ ଏ ତିନୋଟି କାବ୍ୟର ଅନ୍ତଃସ୍ଵରହିଁ ଜାତୀୟଚେତନା ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ମୋର ମନେହେଲା ଦାଶରଥବାବୁ ଖୁବ୍ ଦୁର୍ବଳ ଯୁଦ୍ଧ ଉପସ୍ଥାପନ କରୁଛନ୍ତି । ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ଓ କେବଳ ସ୍ଵଦେଶାନୁଗାଗକୁ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସ୍ଵାକୃତି ଦେଇନଥିଲା ମୁଁ ଉଠେଇଥିବା ଅନ୍ୟ ତିନୋଟି ବିଭାବ ଉପରେ ଦାଶରଥ ବାବୁ କୌଣସି ବିରୋଧ କରିଥିବା ପରି ବନ୍ଧୁ ନ ଥିଲେ ।

ତାଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠକ ତକ୍କର ଗଗନେହୁନାଥ ଦାଶ କହିଥିଲେ ଜତିହାସରେ ରାଜାରାଜୁତାଙ୍କ ଶାସନ ସମୟକୁ ନେଇ ଯୁଗ ବିଭାଜନ ହେଲା ପରି ସାହିତ୍ୟରେ ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । ଏହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ତୃତୀୟପୂର୍ଣ୍ଣ, ଅଯୋଜିକ, ଅସଙ୍ଗତ, ତଥା ଅସମାଚୀନ, ଅବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ କୃତ୍ରିମ । ” ତେଣୁ ସେ (୧) ପ୍ରାଚୀନ, (୨) ମଧ୍ୟକାଳୀନ ମହାଯୁଗ ଓ ଆଧୁନିକ ମହାଯୁଗ- ଏହିପରି ମାତ୍ର ଦୁଇଟି ଯୁଗ କଥା ସୁଚେଳ ଥିଲେ । ପୁଣି କହିଥିଲେ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ମହାଯୁଗ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଉପ୍ୟୁଗର ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇପାରେ ।

ଗୋଟିଏ ମହାୟୁଗର ଅବସାନ ୧୮୭୮-୭୯ ମଧ୍ୟରେ ହେଲା ଓ ୧୮୭୦ରୁ ଆଧୁନିକ
 ମହାୟୁଗ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବୋଲି ଧରି ନିଆୟାଇପାରେ । ତା' ମଧ୍ୟରେ ନାନାଦି ଉପୟୁଗର
 ପରିଜନ୍ମନା କରାଯାଇପାରେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସତ୍ୟବାଦୀ ଏକ ସାହିତ୍ୟ୍ୟୁଗ ନୁହେଁ- ଉପୟୁଗ ।
 ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ୧୯୦୯ ରୁ ୧୯୨୦ ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟବାଦୀର ଲେଖକମାନଙ୍କ ସହିତ
 ପକ୍ଷୀରମୋହନ, ଗଜାଧର ମେହେର, ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ, ଚିତ୍ରାମଣି ମହାତ୍ମି,
 ଅଶ୍ଵିନୀ କୁମାର ('ଭାଷ୍ମ', 'ସାବିତ୍ରୀ', 'ସେଓଇ୧' ନାଟକ), ଭିକାରୀ ଚରଣଙ୍କ
 'ସଂସାରଚିତ୍ର' (୧୯୧୪) ଆଦି ରଚିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କୁ କେଉଁ
 ଯୁଗ ମଧ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ କରାଯିବ ? କାରଣ ଏସବୁ ସୃଷ୍ଟିରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟର କୌଣସି
 ପ୍ରତିଷଳନ କିମ୍ବା ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଧୁନିକ ମହାୟୁଗ ମଧ୍ୟରେ
 ଏ ସାହିତ୍ୟକୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗ ବୋଲି ନମିତ କରିବା ସ୍ଫୁରଣୀୟ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ
 ତକ୍ତର ଦାଶ ମୋ ଭିତ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଏ ଯୁଗକୁ ୧୯୦୯ ଠାରୁ ୧୯୩୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ସଂପ୍ରସାରିତ କରି ରଖିଥିବା ଯୁକ୍ତିକୁ ଆବେଦନ କରିନାଥିଲେ । ପଞ୍ଚିତ ନୀଳକଣ୍ଠ
 ଦାସଙ୍କ କୃତି ଯେପରି ଏ ସମୟ ସୀମାରେ କେବଳ ଆବଶ୍ୟକ ନ ଥିଲା ସେହିପରି
 ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୃତି 'ବନୀର ଆମ୍ବକଥା' ଲେଖା ହୋଇଥିଲା ୧୯୨୨ ମଧ୍ୟାରେ
 ହଜାରିବାର ଜେଳିରେ । ପୁଣି ଏ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ସ୍ବଦୂରପ୍ରସାରା ।
 ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୃତି 'ଆଲୋକା'ର ରଚନାକାଳ ଥିଲା ୧୯୨୨ । ତେଣୁ
 ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ୍ୟୁଗର ସମୟସାମାନ୍ୟ ଏକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂପ୍ରସାରିତ କରି ନେବାର
 ଉପଯୋଗିତାକୁ ଏ ସମାଲୋଚକଦୟ ଆବେଦନ କରି ବିଶ୍ଵରକୁ ନେଇ ନ ଥିଲେ । ପୁଣି
 ନୀଳକଣ୍ଠଙ୍କ ଆଉ ଏକ ସୃଷ୍ଟି 'ନବଭାରତ' ପଢ଼ିକା (୧୯୩୩) ଓ ସେଥିରେ ତାଙ୍କର
 ଲେଖା ସମୂହକୁ କ'ଣ ଏଇ ସମୟସାମା ଭିତରେ ଆବଶ୍ୟକ କରି ହେବ । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼
 କଥା ଏ ସମୟରେ ବହୁ ମୁଖ୍ୟ ଓ ଶୈଳୀକବି ସତ୍ୟବାଦୀ ଚିତ୍ରାଧାରାରେ ଉଦ୍ବୁଦ୍ଧ ଥାଇ
 ଲେଖନୀ ଛଳନା କରିଥିଲେ । ସେ ସବୁକୁ ଆଲୋଚକ ଦୟ ବିଶ୍ଵରକୁ ନେବା ଉଚିତ
 ଥିଲା । ତେବେ ତକ୍ତର ଗଗନେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାଶ ଶେଷକୁ କହିଥିଲେ- “ପୁଣି ଅନ୍ୟ ଦିଗରୁ
 ଦେଖିଲେ ଯୁଗସ୍ରଷ୍ଟା, ଯୁଗସୃଷ୍ଟି କରିବା ସହିତ ଦଳେ ଅନୁଗାମୀ ସୃଷ୍ଟି କରି ସାହିତ୍ୟ
 ଶେତ୍ରରେ କିହିକାଳ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଶୂନ୍ୟତା ସୃଷ୍ଟି କରେ । କାରଣ ଅନୁଗାମୀମାନେ
 ଅନୁଗମନ କରିବା ଭିତରେ କେବଳ ଚର୍ବିତର୍ବଣ ହିଁ କରିଥା'ଦି । ନୂଆ ଛଳେଖନ,
 ନୂଆ ଆହାନ ସେମାନଙ୍କୁ ନୂତନ ସୃଷ୍ଟିର ଦିଗଦର୍ଶନ ଦିଏ ନାହିଁ । ନୂତନ ସମ୍ବାଦନାରେ
 ଦୀକ୍ଷିତ କରେ ନାହିଁ ।” ଏ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟରେ ସତ୍ୟତା ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଉପଲବ୍ଧ
 ହୋଇଥିଲା । ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗର ଗ୍ରହଣାୟାରେ କୁତଳାଙ୍କଠାରୁ, ମାନସିଂହଙ୍କ

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ଲୁଚି ଯାଇଛନ୍ତି କି ? ସେମାନେ ନିଜନିଜର କୃତିର ଯଥା ସମୟରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରତାବ ସେମାନଙ୍କ କିଛି କିଛି ସୃଷ୍ଟିରେ ଥାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ନୂଆ ସରଣାର ଆବିଷାର କରି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଦେଖ ସ୍ଵରଣୀୟ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାଥମିକ ଲେଖାରେ ସତ୍ୟବାଦୀର ପ୍ରତାବକୁ ସେମାନେ କେହି ବି ଅସ୍ବାକାର କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ମାନସିଂହ କ’ଣ ‘ସାଧବ ଝିଅ’, ‘ବାରବାଟୀ’, ମହାନଦୀର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାବିହାର ପାଖରେ ଅଟକି ଯାଇଛନ୍ତି ? ତାଙ୍କ କବିତାର ରାଜ୍ୟ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ । ସେହିପରି ଗୋଦାବରାଶ ମହାପାତ୍ର ‘ଉଠ କକାଳ’ ପାଖରେ ନ ଅଟକି ଓଡ଼ିଆ କବିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟଙ୍ଗ କବିତାର ସମ୍ମାଜ୍ୟଟିଏ ସୃଷ୍ଟି କରି ବସିଛନ୍ତି । ସତ୍ୟବାଦୀ ସୁଗକୁ ସେ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇଛନ୍ତି ।

ଏହା ପରେ ଡକ୍ଟର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ତାଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମତରେ ଆଞ୍ଜିକ ଓ ଆମ୍ବିକ ଉଭୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟକୁ ରାଧାନାଥ ସୁଗ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ଉଭରଣ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବୋଲାଯାଇପାରେ । ଜନବିଂଶ ଶତକ ଶେଷ ଭାଗରେ ଯେଉଁ ଜାତୀୟବାଦୀ କାବ୍ୟସ୍ଵର ରୋମାଣ୍ଟିକ, ଭାବବୁଦ୍ଧ ନେଇ ଆମ୍ବିକାଶ କଲା ତାହା ଆଲୋଚ୍ୟ ସମୟରେ କେବଳ ବିକାଶ ଲାଭ କରିଛି ମାତ୍ର । ତେଣୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ସାରସ୍ଵତ ସାଧକଙ୍କୁ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସୁଗସ୍ତ୍ରା ନ କହି ଓଡ଼ିଆ ଜାତୀୟବାଦୀ କାବ୍ୟଚେତନାର ଉଭର ସାଧକ ବୋଲିବା ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହେବ ।” ଭରିପ୍ରବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଏ ସାହିତ୍ୟ ସୁଗକୁ ୧୯୩୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂପ୍ରସାରିତ କରିବାକୁ ଯେଉଁ ପ୍ରସାବ ଉତ୍ସାହ କରିଥିଲି ତା’ ବିଷୟରେ ଡକ୍ଟର ପ୍ରଧାନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନାରବତା ଅବଳମ୍ବନ କରିଥିଲେ ।

ଡକ୍ଟର ବୈଷ୍ଣବ ରଣଣ ସାମାଜିକ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁବ୍ୟରେ କହିଲେ ଯେ ପରିମାଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ପାଇଁ ନଗଣ୍ୟ । ଅଥବା ସେଗୁଡ଼ିକ ମାନବିକ ଓ ଜାତୀୟ ମୂଳ୍ୟବୋଧଯୁକ୍ତ । ରନ୍ଧନ ପରି ତା’ର ପୌରର ବିଲୁରିତ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ପ୍ରତି ସେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଚିର ଦୀପ୍ତିମନ୍ତ୍ର ଆଲୋକବର୍ଜିନ୍ । ସେ କୃତିରେ କେବଳ ଦୀପ୍ତି ନାହିଁ, ନୂତନତର ଦିଗବିଦ୍ୟନ ଅଛି, ସର୍ବୋଦୟର ବ୍ୟାପ୍ତି ଅଛି, ସନ୍ଧ୍ୟାସୀର ବୈରାଗ୍ୟ ସାଧନା ଅଛି, ଅହିଂସାଧର୍ମୀ ବୀର ପୁରୁଷର ରଣହୁଂକାର ଅଛି, କର୍ମଯୋଗର ପ୍ରବୃତ୍ତ ସନ୍ଧାନ ଓ ଜାଗରଣ ଅଛି; ସାମାଜିକତା ସହିତ ଚିରତନ ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ବଲନ ଅଛି । ଆଶା ଓ ବୈରାଗ୍ୟର ଆଲୋକ ଛାଯା ଅଛି । ଜାତିର ସର୍ବତୋମୁଖୀ ଶ୍ରେୟତାବୋଧର କଲ୍ୟାଣ ଶ୍ରୀମଣ୍ଡିତ ପରିପ୍ରକାଶ ଅଛି, ଅଛି ମହାକାଳର ଚିତ୍ରଶଳତା, ଅତୀତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଉତ୍ସବିଷ୍ୟତର ସଂଯୋଗ ସାଧନା (ମାନୁଷେର ଧର୍ମ- ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ) । ସତ୍ୟବାଦୀ (୧୯୧୪) ପତ୍ରିକା ଓ ‘ସମାଜ’ (୧୯୧୯) ସମ୍ୟବସତିରେ ପ୍ରକାଶିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ

ସଂପାଦକୀୟ ବିଷ୍ଣୁରଧାରା ଓ ଗଦ୍ୟଶୈଳୀର ଯଥାର୍ଥ ନିର୍ଦ୍�ଶନ । ନୀଳକଣ୍ଠ ‘ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ’ ‘ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର କ୍ରମ ପରିଶାସ’, ‘ଆୟ୍ଯଜୀବନ’, ‘ସଂସ୍କୃତ ଓ ସମାଜ’, ଗାତାର ମୁଖ୍ୟବନ୍ଦ ଓ ଆମ୍ବଲାବନୀ ଆଦି ବହୁ ଗଦ୍ୟ ପ୍ରଚ୍ଛର ପ୍ରଶେଷ । ସେହିପରି ଗୋଦାବରାଶ ଗାଥା- କବିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ । ‘କାଳିଜାଇ’ ତାଙ୍କର ମହାନ୍ ସୃଷ୍ଟି ଯାହା ନିଜସ୍ଵ କାରୁଣ୍ୟରେ ପାଠକକୁ ଅଶ୍ଵପୂତ କରିଦିଏ । ଯୁଗ ବିଷ୍ଣୁରରେ ଏହିପରି ଅନେକ କ୍ଷାତ୍ରକୁ ବିଷ୍ଣୁରୁ ନେବାର ଅଛି ବୋଲି ସେ କହିଥିଲେ । ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ସମ୍ମନ ‘ଅଭାଗିନୀ’, ‘୧୮୧୭’, ଘଟାତର, ନିର୍ବାସିତ; କୃପାସିନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ କୋଣାର୍କ, ବାରାଟୀ, ଉକ୍କଳର ଜତିହାସ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଭାର ଯଥାର୍ଥ ନିର୍ଦ୍ଶନ । ପଣ୍ଡିତ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ର (ଶାନ୍ତିଧାରା), ଜଗବନ୍ଦୁ ସିଂ (ପ୍ରାଚୀନ ଉକ୍କଳ) ମଧ୍ୟ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀର ବରେଣ୍ୟ ପ୍ରାବନ୍ଧିକ । ତେଣୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟର ସମସ୍ୟାମୟିକ ସ୍ରଷ୍ଟାଗଣ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ସ୍ରଷ୍ଟାଗଣ ଏହି ଧାରାରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଏକ ମହତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ପାଇଁ ଯେ ଲେଖନୀ ରୁଳନା କରିଥିଲେ ତାହା ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇନାହିଁ । ଜାତିର ଜତିହାସ ଜାତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶୀ ସବୁଶ ଏ ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ପାଠକକୁ ବିସ୍ମୟ ମୁଗ୍ଧ କରିଦେଲା । ରାଧାନାଥ ବିଦେଶୀ ବିଷ୍ଣୁଯବସ୍ତୁକୁ ଆଶିଥିବାରୁ ଯେଉଁ ପ୍ରଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିନିଥିଲେ ସତ୍ୟବାଦୀ ସ୍ଵଦେଶୀ ଜତିହାସକୁ ଭିରିକରି ତାହା କରିପାରିଲେ ଓ ପାଠକପ୍ରାଣରେ ରାଧାନାଥଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରାଣପ୍ରବାହ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ସତ୍ୟବାଦୀ ସାଧକମାନେ ଯେଉଁ ଗଦ୍ୟଭାଷା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ତାହା ହୋଇଥିଲା ଏକ ଜୀବନ ଭାଷା । ଗଦ୍ୟକୁ ଏକ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ଭାଷା ଦେଇ ସାହିତ୍ୟ ଦରବାରରେ ମର୍ଯ୍ୟଦା ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ନେହୁଦିକୁ ଅସ୍ଵାକାର କରିଛେବ କି ? ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗ ବିଷ୍ଣୁର କେବଳ କାର୍ଯ୍ୟକବିତାକୁ ନେଇ ହୁଏ ନାହିଁ, ଗଦ୍ୟକୁ ଛାତିଦେଲେ ବିଷ୍ଣୁ ବିଭ୍ରାତ ହେଲା ବୋଲି ମଣିବାକୁ ହେବ । ସତ୍ୟବାଦୀର ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଦରଶ କଲା ନାହିଁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜସ୍ଵ ମହିମାରେ ଭାସ୍ଵର ହୋଇ ରହିଛି । ଏ ସାହିତ୍ୟରେ କଞ୍ଚିନା, ନାନ୍ଦନିକତା, ଆବେଦନ ସବୁ ଅଛି; ଅଧିକ ଅଛି ଜାତୀୟତାବୋଧ, ଦେଶପ୍ରାଣତା, ତ୍ୟାଗ ଓ ମାନବିକତା । ଏସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏ ସାହିତ୍ୟ ରାଧାନାଥ୍ୟୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟଠାରୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ବାରିହୋଇଥାଏ । ତକ୍ତର ସାମଳ ସତ୍ୟବାଦୀକୁ ଏକ ସାହିତ୍ୟ୍ୟୁଗ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ନାନାଦି ଯୁକ୍ତ ଉପସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଆମେ ଯେ ସତ୍ୟବାଦୀର ସମୃଦ୍ଧ ଗଦ୍ୟକୁ ବିଷ୍ଣୁରୁ ନ ନେଇ କେବଳ କବିତାରେ ରାଧାନାଥଙ୍କ ଛାଯାପାତ ଦେଖି ଏମାନଙ୍କ ମହାନ କୃତିର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟକୁ ଉପେକ୍ଷା କରୁଛେ ଏହା ସଠିକ୍ ବିଷ୍ଣୁର ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ଦୃଢ଼ଭାବେ କହିଥିଲେ ।

ଡକ୍ଟର ବୃଦ୍ଧାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଆର୍ଟ୍‌ଯ୍ୟ କହିଥିଲେ ଯେ ରାଧାନାଥ ସାହିତ୍ୟର ଆଭିମନ୍ତ୍ୟ ଥିଲା “କଳା ପାଇଁ କଳା” କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟବାଦୀୟୁଗର ସାହିତ୍ୟକ ଆଭିମନ୍ତ୍ୟ ହେଲା “ଜୀବନ ପାଇଁ କଳା” । ସାହିତ୍ୟକୁ ମାନବଜୀବନର ସହସ୍ରତିଭାବେ କହନା କରିବା ଓ ମାନବ ଜୀବନର ଭୂଯୋବିକାଶ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଅଗ୍ରଗତି ପାଇଁ ମୂଳପୁଣି ରୂପେ ବିନିଯୋଗ କରିବା ଥିଲା ଏ ସୁଗ ସାହିତ୍ୟର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ଦୁଃଖର ସହିତ କହିବାକୁ ହେଉଛି ଯେ ଏ ପାଠକ୍ରମରେ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ସାହୁ କିମ୍ବା ବରିଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ଯୋଗ ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ମୋ ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ତ କିନ୍ତି ବିବାଦ ନ ଥିଲା । ସେଇବିନଠାରୁ ଆମ ବିଭାଗରେ ଥିବା ଅସହନଶାଳତା ପଦାରେ ପଢ଼ିଗଲା । ଯେଉଁମାନେ ନିମନ୍ତ୍ବିତ ହୋଇ ପ୍ରବନ୍ଧପାଠ କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖୁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଚିଠି ଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ଆଉ ମାତ୍ର ମାସ ଦୁଇ ତିନୋଟି ଥିଲା ଅବସର ନେବା ପାଇଁ । କାଳେ ବାସୁଦେବ ତାଙ୍କୁ Clearance ନ ଦେବେ, ହଜରାଣ କରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ସମ୍ବନ୍ଧତଃ ତାଙ୍କୁ ଖୁସି କରିବା ପାଇଁ ସେ ନିଜ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ବି ଭୁଲିଗଲେ । ଅଥବା ସେ ବିଭାଗରେ ମୋର ସବୁଠାରୁ ସ୍ଵେଚ୍ଛାସବ ଓ ଭକ୍ତିଭାଜନ ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ । ମୁଁ କେବେ ବି ତାଙ୍କୁ ଅସମ୍ମାନ କରି ନାହିଁ, ବରଂ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନଗାରିମା ମୋତେ ମୁଗ୍ଧ କରୁଥିଲା । ସେ ଥିଲେ ଏକାନ୍ତ ମିଷ୍ଟରାଷ୍ଟ୍ରୀ ଓ ଛାତ୍ରପ୍ରିୟ । ସେ ଦୁହେଁ ଆଜି ସର୍ଗରେ - ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କ ଆମାକୁ ସଦ୍ଗତି ଦିଅନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ବାଣୀବିହାର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ବିଭାଜନର ଯେଉଁ ମଞ୍ଚ ସେମାନେ ପୋତି ଦେଇଗଲେ ତାହା ମୁଁ ଅବସର ନେଲାବେଳକୁ ଗୋଟିଏ ଦୂମରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବିଭାଗରେ ଆଉ ସାହିତ୍ୟରେ ଏବଂ ସଦରାବନା ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ପାଣିପାଗ ନ ଥିଲା । ବାସୁ ବାବୁଙ୍କୁ ମୁଁ ବହୁତ ଭଲ ପାଉଥିବାରୁ ଦିନେ ମୋ ରୁମକୁ ଡାକି ଏକ ଘଣ୍ଟା ଧରି ଅନେକ କଥା ବୁଝେଇଥିଲି । ଆମ ଭିତରେ ମତାତର ରହୁ ପଛେ ମନାନ୍ତର ନ ରହୁ । ସେ ମୋତେ ଭାଇନା ବୋଲି ଡାକିଦେଲେ ମୁଁ କେତେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି - ତାହା କାହିଁକି ଛୋଟ ଛୋଟ କଥାରେ ନଷ୍ଟ ହେବ । ମୁଁ ଯଦି ସତ୍ୟବାଦୀ ଏରିଆରେ ସେମିନାର ଆୟୋଜନ କଲି ସେ ଭାଷାତର ଉପରେ କରିପାରିବେ । କାରଣ ସେ ଭାଷାତର ସେସିଆଳ ପେପର ପଢାଉଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣରେ ସହଯୋଗ କରିବି । ଆମ ମନ ଭିତରେ ଯାହା ଆଉ ପଛେ ଆମେ ଆଚରଣରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନତିକ୍ଷେତ୍ର କାମ କରୁଛେ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଜାଣିବା ଉଚିତ । ପିଲାମାନେ ଏହାର ସୁଯୋଗ ଯେପରି ନ ନିଅନ୍ତି । ଅନେକ କଥା ବୁଝେଇଲା ପରେ ସେ ବୁଝିଥିବା ପରି ମୋର ମନେ ହେଲା ।

ସହିତ ନିରିତ ହୋଇଯିବାରେ ଏତେ କଷ ମୁଁ ଆଜି ଜାଣିଲି । ଦି' ପଦ କହିବାକୁ ମୋତେ ନୃତ୍ୟ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ତକ୍ର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମୁଁ କହିବାକୁ ଉଠୁ ଉଠୁ ମୋ କଷ୍ଟ ବୁଝ ହୋଇଗଲା । ଆଖିରେ ଲୁହ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଲା । ତାକୁ ମୁଁ କୌଣସିମାତେ ରୋକିପାରିଲି ନାହିଁ । ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ ।

ସଂଧାରେ ମୋର ଭାବୀଜାମାତା ସୁବ୍ରତଙ୍କ ଭିଶୋଇ ଓ ଭଉଣୀ ରୀତା ପଢିଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲି । ତାଙ୍କ ବୋଇ ସେଠାରେ ରହୁଥା'ନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ବଡ଼ଟିଆ ଲେନି ସହିତ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାରମରିକ ରାତିରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ମନେହେଲା ସେମାନେ ଏଥପାଇଁ ମାନସିକତାବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇସାରିଛନ୍ତି । ସେଠାରୁ ମୁଁ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ରାତି ୯ଟାରେ ବାଣୀବିହାର ଫେରିଲୁ ଓ ମୁଁ ନ ଖାଇ ବସ ଧରି କଟକ ବସାକୁ ଛଲିଗଲି । ଆଜି ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ “ଖାଇ କରି ଯାଆ” ବୋଲି ପଦେ କଥା ମୋତେ କହି ପାରିଲେନି । ଭାବିଲି ଦୁଃଖ କରିବି କାହିଁକି- ଏହାହିଁ ତ ମୋ ଭାଗ୍ୟ ।

ତା' ପରଦିନ କ୍ଲ୍ୟୁସ ନେବାକୁ ବାଣୀବିହାର ଆସି ପଢାଇ ସାରି ଗାଧୋଇବାକୁ ଘରକୁ ଆସୁ ଆସୁ ମୋତେ କୁହାଗଲା ଗାତି ତ୍ରାଙ୍ଗଭ୍ର କରି କଟକ ଯିବାକୁ ହେବ । କାରଣ ପେନିର ଆଗକୁ ଥିବା ଡ୍ୟାନସ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପାଇଁ ବୁପାର ଗହଣା ଓ ପାଗକନାର ଭେସ ବରାଦ ଦିଆଯିବ । କଟକରେ ବହୁତ କାମ ସାରି ଆମେ ବାଣୀବିହାର ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ରାତି ୯ଟା । Director, Cultural Affairs ଫୋନ୍ କରିଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ହେଲା । ସେ ପେନିର ଡ୍ୟାନସ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପାଇଁ ଚିପ୍ ଗେଷ ଭାବେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଆସିବା କଥା କହିଲେ । ଆସନ୍ତା ମୁଁ ତାରିଖକୁ ସେ ସମୟ ଦେଲେ । ରବୀନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡପ ପାଇଁ ସରକାରୀ ଚିଠି ପଠାଯାଉଛି ବୋଲି ସୂଚନା ଦେଲେ । ମୋତେ ରାତି ୧୦ ଟାରେ ପେନିର ଗୁରୁମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ରିହେସାଲ କାଳିଠାରୁ କରିବାକୁ କହି ଆସିବାକୁ ହେଲା । ଏପ୍ରିଲ ସଂଖ୍ୟା ‘ଜନ୍ମାହାର’ ଘରକୁ ଆସିଯାଇଥିଲା । ସେଇ ରାତିରେ ପ୍ରାୟ ୧୨ ଟା ଯାଏ ମୁଁ କେତୋଟି ପ୍ୟାକେଟ୍ ପୋଷ କରିବାକୁ ବାନ୍ଧିଲାବେଳେ ଦେହ ଓ ମନ ସବୁକିଛି ଅବୟବ ଅସମ୍ଭବ ଭାବେ କ୍ଲ୍ୟୁସ ହୋଇପଡ଼ିବା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ଏତେ ରାତିରେ ତ ଆଉ କଟକ ଯିବାକୁ ବସ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ପରିଷ୍କରିକା ମୋ ପାଇଁ ଚେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ଶୋଇଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି ।

ହଲ୍ଲୀଷକ ନୃତ୍ୟ ଉତ୍ସବ : ମୁଁ ମୋର ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତତା ଓ କଟକ ଯିବା ଆସିବା ମଧ୍ୟରେ ତଥାପି ସମୟ କରି ସଂଘୃତି ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶରତ ରାତତ (ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ)ଙ୍କୁ ଦେଖା କରି ସେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗଦେବେ ବୋଲି ଚିଠିଏ କରେଇ ଆଣିଥିଲି । ମେ ମୁଁ ତାରିଖ ସଂଧାରେ ହଲ୍ଲୀଷକର ନୃତ୍ୟ ଉତ୍ସବ ଖୁବ ଚରବରିଆ ଭାବେ ଅନୁଷ୍ଠିତ

ହୋଇଥିଲେ ବି ପେନିର ଅଭିନୟ (ନବରସ) ଖୁବ୍ ଭଲ ହୋଇଥିଲା । ସଂସ୍କୃତ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀୟୁତ ଶରତ ରାଉଡ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସି ନୃତ୍ୟାଭିନୟ ଉପରୋଗ କରିଥିଲେ । ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରାକର ବିଶେଷ କାମ ଥିବାରୁ ସେ ରଳିଯାଇଥିଲେ । ମୋର ବନ୍ଧୁ ଅଧାପକ ରବୀତ୍ କୁମାର ପ୍ରହରାଜଙ୍କ ବନ୍ଧୁବ୍ୟ ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଥିଲା । ସେ ଖୁବ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ସହିତ ଜୟଦେବଙ୍କ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ପ୍ରତିଭାର ଅସୁମ୍ଭ୍ଵତା ହେତୁ ପେନିକୁ ସବୁକିଛି ଆଯୋଜନ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଖୁବ୍ ଚିତ୍ତିଚିତ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଫୁଲୁ (ପେନିର ସାନଭଉଣୀ) ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଏପରି ଏକ ଭରପୂର ଦର୍ଶକଙ୍କ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ଆଇଟମ୍ ପରିବେଶଣ କରିଥିଲା । ସେ ଓଡ଼ିଶା ବେଶପୋଷାକରେ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଖୁବ୍ ନରଭସ୍ମ ହୋଇପଡ଼ିଥିବା ପରି ଜଣାଯାଉଥିଲା । ତଥାପି ତତ୍ତ୍ଵରତା ସହିତ ସବୁ ଡୁଲେଇ ନେଇପାରିଲା । ମୁଁ କେବଳ କେତେଜଣ ସୋନସରଙ୍କୁ ଭେଟି କିଛି ଚକ୍ର ଆଦାୟ କରିଥିଲି । ଏପରିକି ନୃତ୍ୟାଭିନୟ ପରଦିନ ମଧ୍ୟ କାହାକୁ କାହାକୁ ଚିକେଟ୍ ବିକି ଥିଲି । ସେମାନେ ତ ଆସି ନ ଥାନେ ତେଣୁ ସେଇଦିନ କୁପନ୍ତ ନେବା ପାଇଁ ମୋତେ ସମୟ ଦେଇଥିଲେ । ନିମନ୍ତଣପତ୍ର ଅବଶ୍ୟ ଆଗରୁ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ଏ ‘ହଲ୍ଲୁଷକ’ ନାମକରଣର ସ୍ମୃତି ମୁଁ ଥିଲି । ସମବେତ ନୃତ୍ୟକୁ ହଲ୍ଲୁଷକ କୁହାଯାଏ । ଆଜିକାଳି ଓଡ଼ିଶା ନାଚ ଏକାଧୁକ ନୃତ୍ୟନାଙ୍କୁ ନେଇ ପରିବେଶିତ ହେଉଥିବାରୁ ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ ହେଉଛି । ତଥାପି ପେନିର ନବରସ ସଂପର୍କୀୟ ଅଭିନୟ ଏକକ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ମୋତେ ତା’ ପରଦିନ ସକାଳେ ବାଣାବିହାର ଛାତିବାକୁ ହେଲା- କାରଣ ମୋ କଟକ ବସାକୁ ଆମ ପରିଷ୍ଠରିକାର ବାପା କୁନ ଓ ତା’ର ସ୍ଥାମା ପରିଚ୍ୟତା ଝିଅ ଆସି କିଛିଦିନ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା ।

କଟକ ଘରେ ଦୀର୍ଘ ଅବସ୍ଥାନ : ସକାଳୁ ବହୁତ କାମ ସାରି ମୋତେ କଟକ ଆସିବାକୁ ହେଲା । କୁନ ଆସିବ ବୋଲି କିଥିଥିବାରୁ ପ୍ରାୟ ସମଗ୍ରୀ ଦିବାଭାଗ ତାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି । ସେ ଏବଂ ତା’ର ଦିତୀୟ କନ୍ୟା ଏଠାରେ ରହିବା କଥା । ମୁଁ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଛୁଟି ଦୁଇମାସ ଏଠାରେ ରହିବ । କିଛି ଘରକାମ କରାଯିବ । ଗୋଟାଏ ଆଉଟ ହାଉସ ହୋଇପାରିଲେ ଗଲାଆକାଳୀ କେହି ରହିପାରିବେ । ଏତେବେତ ଜାଗା ଉଭାନକୁ ଝାହିଁ ପଡ଼ିରହିଛି । କୁନ ରହିଲେ ବାଇଗଣ ଓ ଶାଶ ଉବୁରେଇ ପାରିବ, କିଛି ଫୁଲ ଗଛ ଲଗାଯାଇପାରିବ । ମୋତେ ଆଉ ଅଧିକାଂଶ ଦିନ ତକ୍କର ଦାଶଙ୍କ ଘରେ ଖାଇବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । କିଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଲେଖାଲେଖ ମୁଁ କରିପାରିବି । ଖାଇବା ପାଇଁ ମୋତେ ଆଉ ହାତରେ ରୋଷେଇ କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଭା ହୁଏତ କୁନର ଏଠି

ରହିବାରେ ଆପରି କରିବ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ତା'ର ଶୋଳ ସତର ବର୍ଷର ଝିଆ ରହିବାକୁ ଝହଁବ କି ? ପ୍ରଥମେ ତରୁଣୀ ପୁଣି ପଢ଼ି ପରିଚ୍ୟକା । ତେବେ ମୁଁ ଆଉ ତା' ପାଇଁ ଦରକାରୀ ମଣିଷଟିଏ ହୋଇ ରହିନାହିଁ । ନାନାଦି ତାଙ୍କଲ୍ୟ ଭାଷାରେ ମୋ ମନର ସମସ୍ତ ସରାଗ ଜଳିପୋଡ଼ି ଯାଉଛି । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ୟତ ବି ହୋଇଥାଏ । ଏଇ ଦଶ ପନ୍ଥରଦିନ ହେବ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି ମୋ ଅନୁପସ୍ଥିତରେ ସେମାନେ ବେଶ ଚଳିଯାଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ଯେ ଉଚ୍ଚର-ପଣ୍ଡଶ ବୟସରେ ବସ୍ତରେ ଯିବା ଆସିବା କରୁଛି ତା' ସେମାନେ ଅବବୋଧ କରୁନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ଯେପରି ଅବରକାରୀ ମଣିଷଟିଏ । ରହିଟାବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଆସିବାର ଥିଲା- କିନ୍ତୁ ସଂଧା ହେଲା ଆସିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତେଣୁ ତକ୍କର ଦାଶଙ୍କ ଘରକୁ ସୁରେରେ ଝଳିଗଲି । ସେଠାକୁ ଯିବାମାନେ ରାତ୍ରିଭୋଜନ ସାରି ଆସିବା ।

ତା' ପରଦିନ କଟକ ସହରରେ ଓ ପ୍ରକାଶକଳ ଠାରେ ନାନାଦି କାମ ଶେଷ କରି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲି । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଗର ଓ ଜନସଂପର୍କ ବିଭାଗ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅଫିସରେ ଭେଟି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓ ମଧୁବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ଥିବା ଅଧିକାରୀଙ୍କାରେ ଦୁଇଟି ପିଲ୍ଲର ଅଗ୍ରଗତି ସଂପର୍କରେ ବୁଝାବୁଛି କରିବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ ତ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ପାଇଁ ପାଶୁଲିପି ଲେଖୁ ଦାଖଲ କରିଛି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି ବୋଧହୃଦୟ ମଧୁବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ଲେଖିବେ । କିନ୍ତୁ ସତିବାଳୀଯରେ କିଛି ଆଗର ନାହିଁ । କେତେଥର ଆମେମାନେ ବସି ଏଥପାଇଁ ଖସତା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛୁ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ସରକାରୀ କାମ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ହେବାର ନୁହେଁ । ରାହାମା କଲେଜରେ ମୋର ପୁତ୍ରପୁତ୍ରମ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ବାଇଁ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇଥିଲେ ବି ତା' ପୋଷଟି ଅର୍ଥାତ୍ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ଦୃତୀୟ ପୋଷ ଆଜିଯାଏ ସରକାରୀ ସୀମାଟି ପାଇନାହିଁ । ମୁଁ ଶିକ୍ଷାସବିବଳୁ ଭେଟି ତା' ପାଇଁ ଅନେକ ଅନୁରୋଧ କଲି ଓ ସେ କରିଦେବେ ବୋଲି ମୋତେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ । ରମାକାନ୍ତ ରଥକ ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ଜରୁରୀ କାମ ଥିଲା । ପ୍ରତିଭା ତାଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଘରଟିଏ (ଆପାଡ଼ତଃ ରମାଦେବୀ କଲେଜ ପାଖାପାଖ) ତା' ନାମରେ ଆଲଟ୍ କରାଇଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲା । ତା'ହେଲେ ତା' ବାପା ବୋଉ ଗାଁରେ ପଡ଼ି ନ ରହି ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହିପାରିବେ ଓ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆମର ଏକଦା ଦୀର୍ଘଦିନର ପାରିବାରିକ ସହକାରୀ (Domestic Assistant) ତିଳ ମଧ୍ୟ ତା' ସ୍ଵାମୀ ସହିତ ରହିପାରିବ । ପ୍ରତିଭା ଯିବାଆସିବା କରି ସେମାନଙ୍କ କଥା ବୁଝାବୁଛି କରିବ । ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ା ହୋଇଯାଇଥିବାରୁ ଏକିକି ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଲାଗିରହିବ । ତା' ପରେ ମୋ ପାଖରେ ବାଣୀବିହାର ଘରେ ରହିବାକୁ ପ୍ରତିଭା ଆଉ ଝହଁ ନଥିଲା । ରମାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଅଛ ସମୟ ପାଇଁ ଭେଟିଥିଲି । ସେ ତ ସ୍ଵଭାବସିଦ୍ଧ ଭାବେ ତୁପଣ୍ଡପ ଲୋକ । କେବଳ

“ହଉ” ଟିଏ କହି ସେ ମୋତେ ବିଦା କରିଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଶ୍ଵତ୍ତ ଦେଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଉ ବାଣୀବିହାର ବସାକୁ ନ ଯାଇ କଟକ ଘରକୁ ଫେରିଆସିଲି । ଆଜି ମଧ୍ୟ କୁନ ଆସି ନ ଥିଲା ।

କୁନ ଦେଇଥିବା କଥା ଅନୁସାରେ ଦୁଇଦିନ ପରେ ତା’ ଝିଅ ସହିତ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ତା’ ସୀ ସହିତ ଝଗଡ଼ା କରି ଆସିଥିବା ପରି ମନେହେଲା । ଯାହାହେଉ ନିଜେ କୁନ ଷ୍ଟୋରରେ କିରାସିନି ଭରି ରୋଷେଇବାସ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । ମୋ ପାଇଁ ଆଣିଥିବା ବେଳ ପଣୀ କରିବାରେ ଲାଗିଗଲା ତା’ ଝିଅ । ମୁଁ ବଜାରକୁ ଯାଇ କିନ୍ତୁ ମାଛ ଚର୍କାରୀ କିଣି ଆଣିଲି । ଆମ ଘରେ ଖରିପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ରୋଷେଇ ହେବାପରି ବାସନକୁସନ ନ ଥିଲା । ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ଆମେ ଦୁହଁଁ ସ୍କୁରରେ ଯାଇ ରାଣୀହାଟରୁ ଆବଶ୍ୟକ ମୁତ୍ତାବକ ବାସନକୁସନ, ଟେଲି, ଡାଲି ଓ ଆଲୁ କିଣି ଆଣିଲୁ । ମୋର ଘରର ଆଗହମା ଦୁଇଟି ଘର, ପାଇଖାନା ଓ ବାରଣ୍ଣା । ମୁଁ ଶୋଉଥିବା ଘରେ ଦୁଇଟି ଆଲମାରୀରେ ଦୁଇହଜାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହି ଥିଲା । ତାକୁ ଆର ଘରକୁ କୁନ ଆଉ ଜଣେ ଲୋକକୁ ତାକି ଉଠାଉଠି କରିଦେଲା । ମୁଁ ଛୁଟି ଦୁଇମାସ ବର୍ଷମାନ କଟକରେ ରହିବି । ମୋ ସଂପର୍କୀୟ ଲୋକ କେହି ଆସିଲେ ମୋ ରୂମରେ ତଳେ ସପ ଓ ବିଷଣ୍ଣା ବିଛେଇ ଶୋଇବେ । ଆର ଘରେ ଥିବା ଛୋଟ ରୂମରେ ରୋଷେଇବାସ ହେବ । ସେମାନେ ସେ ଘରେ ଓ ମୁଁ ମୋ ପତା ଚେବୁଲରେ ଖାଇବି । କୁନ ଓ ତା’ ଝିଅ ଲାଗିପତି ଦିନେ ଦି’ ଦିନରେ ଘର ସଫା ଓ ଲିପାପୋଛା କରିଦେଲେ । ବିଶାଳ ବାରଣ୍ଣାରେ ସପ ପକେଇ ଶୋଇବା ବେଶ ଆରାମଦାୟକ ଥିଲା କୁନ ପାଇଁ । ଆମେ ଦୁଇଟି ବଡ଼ବଡ଼ ସପ ବି କିଣି ଆଣିଲୁ ।

ମୁଁ ସିନା କଟକରେ ରହିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି କିନ୍ତୁ ମୋର କର୍ମସ୍ଥଳୀ ଆଉ କଟକ ନ ଥିଲା । ବାଣୀବିହାରରେ କଣ୍ଠକୁଁ ବୋର୍ଡ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ବମିଖାଲରେ ଶାରଳା ପୁରୁଷାର କମିଟି ମିଟି- ଏହିପରି ବହୁ ଗୁରୁରପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ବ ମୋତେ ତୁଳେଇବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଖରା ଛୁଟାରେ ରୋଷେଇ ଡିଉଟି ମଧ୍ୟ ସପ୍ରାହକ ପାଇଁ ପକାଯାଇଥିଲା । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ବ ହେଲା ବି.୧. ଓ ବି.୧. (ଅନର୍ଦ୍ଦ) ପରାଷାର ମୂଳ୍ୟାୟନ ଦାୟିତ୍ବରେ ଡେଇଆ ବିଭାଗ ସେଷ୍ଟରରେ ମୋତେ ସୁପରତାଇଜର ରହିବା ପାଇଁ ଚିଠି ଆସିଥିଲା । ଏ ଗୋଟାଏ ଖୁବ ଦୁରୁହୁ କାମ । ଦୈନିକ ଘରୋଟି ରୂମରେ ପ୍ରାୟ ଶାଠିଏ ଜଣ ବସି ଖାତା ଦେଖିବେ । ତାକୁ ଆମ ବିଭାଗର କିରାଣୀ ଓ ତାଙ୍କ ସହାୟକମାନେ ବିଭାବିତା କରି ଖାତା ଯୋଗେଇ ଦେବେ । ଦୈନିକ ୨୦ଟି ଖାତା ଦେଖିବାକୁ ହେବ । କେହି ଯେପରି ସାତେ ଘରିଟା ପୂର୍ବରୁ ସେଷ୍ଟର ଛାତି ଯିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଖାତା ଦେଖା ଘଲିଥିଲାବେଳେ କୌଣସି

ଅବାସ୍ଥିତ ଲୋକ ପରୀକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଖୁ ଆସି ରୋଲ ନମର ଦେଇ ଅଧିକ ନମର ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବେ ନାହିଁ- ସେପରୁ ଚିକିନିଖୁ ଆଶ୍ରମଜ୍ଞବା ମୋର କାମ । ଏ କାମଟି ଆହାନ ମୂଳକ ନିଷୟ ଥିଲା । ପ୍ରତିଦିନ ଖାତା ବଣ୍ଡଳ ବଣ୍ଡଳ ହୋଇ ରହିବ । ବଣ୍ଡଳ ଉପରେ ପରୀକ୍ଷକଙ୍କ ନାମ ଲେଖା ହେବ । ସେ ଆସିଲାମାଟେ ତାଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ନେଇ ଖାତା ଯୋଗେଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ବାଣାବିହାର ଅର୍ପିତରୁ ମଧ୍ୟ ଦୁଇଜଣ କିରାଣୀ ଏ ସେଷ୍ଟରକୁ କାମ କରିବାକୁ ଆସିଲେ ଯାହାକୁ ଉପରେ ମୋର କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଜୋନ ଅର୍ପିତର ଓ ତାଙ୍କ ଆସିଷାଏ ଅର୍ପିତର ବୋଲି କୁହାଗଳା । ସେମାନେ ଟଙ୍କା ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚର ହିସାବ ରଖିବେ । କଷିଜେନ୍ସି ପଣ୍ଡରୁ ଖର୍ଚ୍ଚକରି ଆବଶ୍ୟକ କିନିଖ କିଣିବେ । ଏ କାମ ଆମ ବିଭାଗର ଦକ୍ଷ କିରାଣୀ ଜଣକ କରିପାରିଥା'କେ । କିନ୍ତୁ ଟଙ୍କା ପଇସା ତାଙ୍କ ହାତରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବନି । ଏହା ଏକପ୍ରକାର ବିଚିତ୍ର ବିରୋଧାଭାସମୂଳକ ଦୈତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା ।

କୁନର ସ୍ବୀ ହଠାତ୍ ତାଇରିଆ ଖାତାରେ ସିରିଯେସ୍ ହୋଇ ମୋ ବସାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଓ ମୁଁ ତା' ଅବସ୍ଥା ଦେଖୁ ତତ୍କଷଣାତ୍ ବଡ଼ ମେଡିକାଲରେ ଆଡମିଟ୍ କରିଦେଲି । ଦୁଇଦିନଧରି ପ୍ରାୟ ୧୫ଟି ସାଲାଇନ୍ ନେବା ପରେ ସେ ଉଠି ବସିଲା, କଥା କହିଲା ଓ କେତେ ପରିମାଣରେ ବିପଦମୁକ୍ତ ହେଲା । ମୋର କାମ ବଢ଼ିଗଲା । ତେବେ କୁନ ତାତ୍କରଖାନାରେ ରହି ତାଙ୍କର ଭଲମନ୍ ବୁଝିଲା ଓ ବସାରେ ଦୁଇ ଛିଅ ଓ ମୁଁ ରହିଲୁ । ସ୍ବାମୀ ଓ ସ୍ବୀ ଦୁଇଜଣ ଖୁବ୍ ଉକ୍ତଶ୍ଵାର ସହିତ ମୋ ଯିବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହୁଥିଲେ । ମୁଁ ଗଲେ ଟଙ୍କା ଦେଲେ ସାଲାଇନ୍ କିଣା ହେବ, କିନ୍ତି ବଢ଼ିକା ଔଷଧ ବି ଆସିବ, ଖାଇବା ପାଇଁ ଗୁକୋଇ କିମ୍ବା ହରଳିକ୍ର । ପୁଣି କୁନର ବାହାରେ ଖାଇବା ପାଇଁ କିନ୍ତି ଟଙ୍କା । ମୁଁ ବାଣାବିହାରରୁ ଫେରି ସେଇଆତେ ତାତ୍କରଖାନା ଯାଏ । ତା' ପରେ ଘରକୁ ଆସିବାବେଳେ ପରିବାପତ୍ର କିଣି ଆଶେ । ଯାହାହେଉ ରହିଦିନ ହସ୍ତିଗାଲରେ ରହିବା ଫଳରେ କୁନର ସ୍ବୀ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରୁ ଫେରି ଆସିଥିଲା । ତା' ପରେ କଟକ ବସାରେ ଦୁଇତିନି ଦିନ ରହି କୁନ ତାଙ୍କୁ ଗାଁରେ ଛାତି ଆସିଥିଲା ।

ହଁ ଯେଉଁଦିନ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ହଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ସତା ଓ ନୃତ୍ୟ ଅଭିନୀତ ହୋଇଥିଲା ସେଦିନ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଉପସରାପତି, ଅଧ୍ୟାପିକା ଅପର୍ଶ୍ୟ ମହାନ୍ତି କେହାପଡ଼ାରୁ ଆସି ଆମର ଗେଷ ଭାବେ ରାତିରେ ରହୁଥିଲେ । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ସେ ଆସି ମୋ ଗୋଟ ଘଷି ଦେଉଥବାବେଳେ ତା' ନାମୀ (ପ୍ରତିରା) ଆସି କହିଲେ- ତାଙ୍କର ତ ଗୋଡ଼ହାତ ସବୁବେଳେ ବିନାବିନି କରୁଛି । ସେ ତାଙ୍କ ପାଦସେବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଛିଅକୁ ନିୟୁତି ଦିଅନ୍ତୁ । ବରହମପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଏମିତିତ ବହୁତ ଛିଅ ମିଳିବେ ଯେକି ପ୍ରତିଦିନ ଗୋଟ

ଘର୍ଷାଘର୍ଷି କରିଦେବେ । ମୁଁ ତ ତା’ କେବେ ବି କରିପାରିନି କିମା ପାରିବିନି । ସେ ଝିଅଟି କଟକ ବସାରେ ଯାଙ୍କ ସାଗରେ ରହିବାରେ ମୋର ଆପରି ନାହିଁ । ରୋଷେରବାସ କରିଦେବ, ଘର ସଫାସୁତୁରା ରଖିବ ଏବଂ ଆଉ ଯାହା ସେ ଝହିଁବେ ସବୁ କାମ ସେ କରିଦେବ । ମୁଁ ପ୍ରତିତିରା ମୁହଁରୁ ଏ କଥା ଶୁଣି ବିଷ୍ଵିତ ହୋଇଯାଉଥିଲି । ତା’ର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସେ କିପରି ବ୍ୟାଜୋଞ୍ଜି ଭିତରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା ପରି ମନେହେଲା । ଅପର୍ଷାକୁ ଆଜି କଟକରେ ଛାତି ମୁଁ ମୋ କଟକ ଘରେ ରହିବି । ମାରୁତି କାରରେ କଟକ ଆସିଲାବେଳେ ବାଟରେ ମୋତେ ଅପର୍ଷା କହିଲା ସେ କୁଆଡ଼େ ତା’ ନାନାକୁ ଗତ ରାତିରେ ବୁଝାଇ କହିଥିଲା ଯେ ଭାଜନା ଜଣେ Lady companion ରହାନ୍ତି ଓ ତାକୁ ସମ୍ମାନର ସହିତ ସେ ଚଲେଇ ପାରିବେ । ଆଶ୍ରମ୍ୟ କଥା ମୋ କଟକ ବସାରେ ଯେ କୁନ ଓ ତା’ ଝିଅ ଆସି ରହିଲେଣି ସେ କଥା ଏମାନେ ଜଣି ନଥିଲେ । ମୋର ଆଜି କଟକରେ ରହିବା ଶୁଭ ଜରୁରୀ ଥିଲା; କାରଣ କାଳି ସକାଳେ ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟ ସଭାରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ତେଜାନାଳ ଯିବି । ବୋଧହୃଦୟ ଉପବଟି ସଂଧାତାରା ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦ ତରଫରୁ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥାଏ । ସକାଳରୁ ରାତିଯାଏ ଉପବ ଲାଗିରହିଥାଏ । ମୋର ବନ୍ଦୁ ନୃସିଂହ ପ୍ରସାଦ ତ୍ରିପାଠୀ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପୁଷ୍ପପୋଷକ । ସେ ସଂଧା ପରେ ମୋତେ ଓ ବନ୍ଦୁ ସରୋଜ ମହାତ୍ମିଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଗାତିରେ ନେଇ ଖଣ୍ଡ ଦୂରରେ ରାସ୍ତାକତରେ ରଖି ବୋତଳ ଖୋଲିଲେ । ମୋତେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରୁ ଗ୍ଲ୍ଯାସରେ କ’ଣ ସବୁ ମିଶାମିଶି କରି ଦେଲେ । ମୁଁ ମନା କଲେ ବି ସରୋଜ ନହୋତବନ୍ତା । “ଆରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବନି । ଦୁଇପର୍ଯ୍ୟ ପିଇଲେ କ’ଣ ନିଶା ଧରେ” ? ନୃସିଂହ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ କଲେ । ମୁଁ ଧୀରେଧାରେ ପିଇଲାବେଳେ ମୋ ଖାଦ୍ୟ ନଳୀରେ ତାତି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ପରେ ପାକସ୍ଵଳୀରେ ବି ପୋଡ଼ାଇଲା ଅନୁଭବ କଲି । ସେମାନେ ମୋତେ ବୁଝେଇ କହୁଥିଲେ ଯେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପେଶ ପିଇଦେଲେ ଏ ପୋଡ଼ାଇଲା ଛାଡ଼ିଯିବ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଆଉ ପିଇବି ନାହିଁ ଗୋଲି ଜିଦି ଧରି ବସିଲି । ସମ୍ବରତଃ ରମ ପିଇବା ଥିଲା ମୋର ପ୍ରଥମ ଅନୁଭୂତି । ସେମାନେ ଯେଉଁ ଗାଡ଼ିରେ ମୋତେ ଓ ସରୋଜ ମହାତ୍ମିଙ୍କୁ କଟକରୁ ନେଇଥିଲେ ସେ ଗାଡ଼ି ରାତି ରୋଜନ ପରେ ଆମକୁ ନିଜ ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଗଲା ।

ମୁଁ ରାତିରେ ଅନୁଭବ କଲି କୁନର ଝିଅ ମୋ ଖଟ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ତାକୁ ପରାରିବାରୁ ସେ କହିଲା, “ମୁଁ ଗୋଡ଼ ଘଷିଦେବି” । ମୁଁ ପରାରିଲି ତୋ ବାପା କହିଲେ କି ? ସେ କହିଲା- “ନା, ଏ ତ ମୋର କର୍ବଣ୍ୟ” । ଆଶ୍ରମ୍ୟ କଥା କିଛି କଥା ବାର୍ଗା କରୁନଥିବା ଝିଅଟି ରାତି ପ୍ରାୟ ବାରଟାରେ ମୋ ଶେଯ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଗୋଡ଼ ମୋଡ଼ି ଦେବାକୁ ଝହୁଁଛି । ସେ ମଶାରି ଟେକି ଖଟ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସିଲା ଓ

ମୋର ଗୋଟିଏ ପାଦକୁ ତା ଜଣ ଉପରେ ଥୋଇ ଘଷିଦେବାରେ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ଯେପରି ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧ ଶରାରରେ ଏକ ଶିହରଣ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼, ତା' ପରେ ପିଠି, ଅଣ୍ଟା ଓ ଦୂର ହାତ । ସେତିକି ଥାଉ- ଯା' ବୋଲି କହିଲେ ଯାଉ ନଥାଏ । ମୁଁ ପଣ୍ଡରିଲି କ'ଣ କିଛି କହିବୁ କି ? ସେଥରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତର ନାହିଁ । ମୁଁ ତା' ପିଠି ଆଉଁଣି ଦେବାକୁ ହାତମାରି ଦେଖିଲି ଦେହରେ ବକ୍ଷବନ୍ଧନୀ ବା ଭୂତକୁ ଆଦି କିଛି ନାହିଁ । ତା'ର ଯେପରି କୌଣସି କଥାରେ ପ୍ରତିବାଦ ନାହିଁ- ସେହିପରି ପରିସ୍ଥିତି । ବହୁତ ରାତି ହୋଇଯାଉଥିବାରୁ ମୁଁ ତାକୁ ଶୋଇବାକୁ ଯିବାକୁ କହିଲି । ମନେହେଲା ତା' ବାପା ନିଯୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରୁଛନ୍ତି ।

ସକାଳୁ ସକାଳୁ ରାତିରେ ପକେଇ ରଖୁଥିବା ମିଶ୍ରପାଣି ଗ୍ଲ୍ୟାସରେ ଅଛ ଲେମ୍ୟୁ ଚିପ୍ରତି ସେ ମୋତେ ପିଇବାକୁ ଦେଲା । ବହୁତ ପଚାପଚରି କରିବାରେ କହିଲା ବାପା କହିଛନ୍ତି ସବୁଦିନେ ସକାଳେ ମିଶ୍ରପାଣି ଆପଣ ପିଇବେ । ମୁଁ ରାତିରୁ ପାଣିରେ ମିଶ୍ର ପକାଇ ରଖିଛି । ତା'ର ସଶକ୍ତି ଉତ୍ତର ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ମୁଁ କିଛି ଜଳଖୁଆ ଖାଇ ବାଣିହାର ଆସିବାକୁ ବାହାରିଲି । ଆଜିଠାରୁ ସେଷ୍ଟାଲ ଭାଲୁଏସନ୍ ଆରମ୍ଭ ହେବ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବି.ଏ. ଅନର୍ତ୍ତ ପରୀକ୍ଷାର (ଓଡ଼ିଆ) ଜଣେ ପରୀକ୍ଷକ, ଏଣେ କେତ୍ର ପରିଷଳକ । କେନ୍ଦ୍ରରେ ସମସ୍ତ କଥା ଠିକଠାକୁ ଥିଲେ ବି ଯେଉଁ ଯୋନାଳ ଅପିସରଭାବେ ଆମ କିରାଣାଙ୍କୁ ଏଠାରେ ସାହାୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ ଅର୍ଥ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ବିଷ୍ୟରେ ବାଣିହିନ୍ଦରରେ ବହୁ କଥା ଶୁଣାଯାଉଥିଲା । କୋଅପରିଚିର ଷ୍ଟୋରର ଦ୍ୟାନିଦିରେ ଥାଇ ସେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ବରବାଦ କରିଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଛି । ମୋର ଦୁର୍ଗାଗ୍ୟକୁ ତାଙ୍କୁହଁ ଏଠାରେ କାମ କରିବାକୁ ପଠାଇଲେ । ପରୀକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟ କିପରି ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ଦୁର୍ବଳିମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବ ମୁଁ ରାବି ପାରୁନଥିଲି । ତେବେ ପ୍ରଥମଦିନର କାମ ଶେଷ କରି ଓ ପରୀକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସହିତ ପରିଚିତ ହୋଇ କଟକ ଘରକୁ ଫେରି ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ରାତି ସାତେ ଆଠଟା । ମୋ ପାଇଁ ରୁଟି ଓ ତର୍କାରୀ କରାଯାଉଥିଲା । ସେ ବାପ ଝିଅ ପଖାଳ ଖାଇ ନେଇଥିଲେ । ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଅସମ୍ବନ୍ଧ ଭାବେ ବଥେଇବାକୁ ଲାଗିଥିଲା । ପ୍ରାୟ ରହିପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଟା ହେଲାଣି ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା ହେଲେ ବି ମୁଁ କୌଣସି ମଳମ ଲଗାଇ ନ ଥିଲି । କୁନ ଯାଇ ଅମୃତାଞ୍ଜନ ଶିଶିଟିଏ କିଣି ଆଣିଲା । ଖାଇ ସାରି ଶୋଇବାକୁ ଗଲାବେଳେ ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଭଲକରି ଘଷି ଚିପିରପି ଦଳମକରି ଦେବାକୁ ଝିଅକୁ କୁନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ମୋ ମଶରି ପକାଇ ଶୋଇବାକୁ ଗଲା । ମୁଁ କାଳେ ସେ ରଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦରା ଝିଅଟି ପ୍ରତି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିବି ସେଥିପାଇଁ ଘରେ ଟଙ୍କା ହୋଇଥିବା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପଟ୍ଟାକୁ ନିଜେ ଛୁଇଁ ଓ ତାକୁ ଛୁଆଁଇ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲି

ଯେ ତା' ପ୍ରତି କଦାପି ମୋର ଦୈହିକ ଦୁର୍ବଳତା ଯେପରି ନ ଆସେ । ଅବଶ୍ୟ ସେ ଯଦି ଘରେଁ ତା' ଅଳଗା କଥା । ନଚେତ ମୋ ଆତ୍ମ କେବେବି ମୁଁ ତା' ପ୍ରତି ଦୁର୍ବଳତା ପ୍ରକାଶ କରିବି ନାହିଁ । ସେ ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ସେମିତି କିଛି କହୁଥିଲା । ସେ ଅତିମାତ୍ରାରେ ନିରବ, ଶାନ୍ତ ଓ ସୁଶାଳ ଥିଲା । ତା' ଭିତରେ ନାରାଦର କୌଣସି ସନ୍ଧନ ଥିବା ପରି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଛୁଇଁ ତା' ପାଇଁ ଭଲ ଯୁବକଟିଏ ଖୋଜିବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲି । ଅନ୍ତତଃ ମାନବିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତା' ମୋର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ସେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ପାଇଁ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଦାବିଦେଇ ଅମୃତାଞ୍ଜନ ଲଗାଇଦେଲା । ତାକୁ “ଶୋଭବୁ ଯାଆ” ବୋଲି ଯେତେ କହିଲେ ବି ଯାଉ ନଥିଲା । ତା'ର ଗୋଡ଼ହାତ ଘର୍ଷି ଦେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ସେ ଭାବୁଥିଲା । ମୁଁ ଜାଣୁଥିଲି ମୋ ପାଇଁ ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ ଅବସର ମିଳନଥିବାରୁ ମୁଣ୍ଡ ଏପରି ବିନ୍ଦୁଛି । ଅମୃତାଞ୍ଜନ ମାଲିସ ପରେ ଅବଶ୍ୟ କମିଗଲା । କୌଣସି ତାକୁରଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ କରିବାକୁ ମୋ ପାଖରେ ସମୟ ନ ଥିଲା । କାଳି ପୁଣି ଦଶଟାବେଳେ ସେଷରରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ପରୀକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଖାତା ବଣ୍ଣାଯିବ ।

ଆଜି ସେଷର କାମ ସରିବା ପରେ ସଂଧାବେଳକୁ ବାଣାବିହାର ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି । ଭାବୁଥିଲି ରହିଯିବାକୁ ଓ ଏତେ ପରିଶ୍ରମ ନ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଭା କହିବ । କିନ୍ତୁ ତା' ଥିଲା ଆକାଶ କୁସୁମ ପରି ଦୁର୍ଲଭ । ମୁଁ ପୁଣି ରାତିରେ କଟକ ଫେରି ଆସିଲି । ଏଠି ରାତ, ତାଳମା, ଶାଗ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ବ୍ୟଞ୍ଜନ କୃତି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ବେଳେବେଳେ ମାଛବାଲା ମୋ ଘର ଆଗ ଦେଇ “ମାଛ ନବ ମାଛ” ବୋଲି ଡାକିଦାକି ଯାଉଥିଲାବେଳେ ମୁଁ କିଛି ମାଛ କିଣି ରଖୁଥିଲି । କୁନ ରୋଷେଇରେ ଥିଲା ଖୁବ୍ ପ୍ରବୀଶ । ତା' ଝିଅ ମାଛ କାଟି ସଫାକରି ଧୋଇ ହଳଦୀ ଲୁଣ ଗୋଲେଇ ରଖୁଥିଲା ଓ କୁନ ଭଜାଭଜି କଳାବେଳେ ଝିଅ ହାତରେ ମୋ ପାଇଁ ଦୁଇ ପିଥ ଭଜା ମାଛ ପଠାଉଥିଲା ।

ପ୍ରେସରେ ଭଜା ମାଛ ଆଣି ଝିଅଟି ଠିଆ ହେଲାଣି କେତେବେଳୁ— ଅଥବା ପଦେ କଥା ବି କହୁ ନାହିଁ । ମୋ ଚେଯାର ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ବି ତାକୁ ଦେଖୁପାରୁନି । ଆଜି ବୋଧହୁଏ ରବିବାର । ପରାକ୍ଷା କାମ ପାଇଁ ସେଷରକୁ ଯିବି ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ସ୍ଵିର କରିଛି । ତାକୁ ପରାକ୍ଷିଲି ମୁଁ ଯେଉଁ ବହିଟି ଦେଇଥିଲି କିଛି ପଢ଼ିରୁ? ମୁଁ କାହୁ ଚରଣଙ୍କ ‘ଅଦେଖା ହାତ’ ବହିଟି ଦି’ଦିନ ତଳେ ଦେଇଥିଲି । ବହୁତ ପରାକ୍ଷିଲା ପରେ ସେ କହିଲା, ମୋ ତଳେ ବୋଉର ଦୁଇଟା ଛୋଟ ପିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ କାଣେଇ ଧରି ଖେଳେଇ ମୋର ସବୁ ସମୟ ଯାଉଥିଲା । ଆଉ ପାଠ କେଉଁଠୁ ପଢ଼ିବି”? “ମାନେ ତୁ ଅକ୍ଷର ମଧ୍ୟ ଲେଖୁ ଜାଣିନୁ”? ତା'ର ନାସ୍ତିସ୍ତୁକ

ଉଚରରେ ମୋ ମୁଖ୍ୟରେ ବକ୍ତ୍ର ପଡ଼ିଲା ପରି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ଏ ଯୁଗରେ ଝିଅଟିଏ ସ୍ଵଳ୍କୁ ଯାଇନି କିମ୍ବା ପାଠ ପଢ଼ିନି । ବାପମାଆଜ ପ୍ରତି ମୋର କୋଧ ପୁଞ୍ଜାରୂତ ହେଉଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ନିର୍ମିମତା ମୋତେ ପ୍ରତି କରିଦେଲା ।

ତା'ପର ଦିନବେଳୀ ମୁଁ ବାଣୀବିହାର ଯାଇ ଗାଡ଼ିରେ ଝିଅମାନଙ୍କ ସମେତ ପ୍ରତିଭାକୁ ଆଣି ତା'ର ଗାଇନିକ୍ ଡାକ୍ତର ଉମାକାନ୍ତ ନନ୍ଦକୁ ଦେଖା କରିଥିଲି । ପୋଷ-ଅପରେସନ ପରିଅଭିରେ କେତେବେଳେ କେତେବେଳେ ଆବଦୋମେନ ଦରଜ ହୁଏ ବୋଲି ସେ କହିଲେ । ତଥାପି ପେନ୍ ନ ହେବାକୁ କିଛି ଗୋଟାଏ ଔଷଧ ଲେଖିଦେଲେ । ସେଠାରୁ ମୋର ଛାତ୍ରୀ ସ୍ଥିର୍ମା ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ କିଛି ଖୁଆପିଆ କରିଥିଲୁ । ସେଠାରୁ ସିଧା ବାଣୀବିହାର ଫେରିବାର କଥା; କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଭା ତା' ବାପା ବୋଉଳୁ ଦେଖି ଆସିବ ବୋଲି ଜିଦି କଲା । ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ୧୧ ଟା ବେଳେ ଆମେ ସତ୍ୟଭାମାପୁର ଗଲୁ ଓ ସେଠାରେ ବି' ପହରରେ ପହଞ୍ଚ ଖୁଆପିଆ କଲୁ । ମୁଁ ମନେମନେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକୁଥାଏ ଏ କୁନ ଓ ତା' ଝିଅ ଆସି କଟକ ବସାରେ ରହିବା କଥା ପ୍ରତିଭା ଯେପରି ନ ଜାଣେ । ଆମେ ୪ ଟା ବେଳକୁ ସତ୍ୟଭାମାପୁର ଛାତି ଓ ଏମ୍ପି ଛକ ଦେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଭିମୁଖେ ଆସିଲୁ । ସେଠାରେ ସେମାନେ ଥିବା କଥା ପ୍ରତିଭା ଜାଣିଥିଲେ କଟକ ବସାକୁ ଯାଇ ଅତଶ୍ଚ ଝିଅଟିକୁ ଦେଖି ଆସିବାକୁ ଜିଦି କରିଥା'ତା । ନରେତ୍ର ମୁଁ ସେଠାରେ ରହୁଥିବାରୁ ତା' ପାଇଁ ସେଇଟା ନିଷିଦ୍ଧ ଜଳାକା ପରି ବିବେଚିତ ହୁଅନ୍ତା । ବାଣୀବିହାରରେ ପହଞ୍ଚ ସେମାନଙ୍କୁ ଛାତି ଓ ଗାତିକୁ ଗ୍ୟାରେଜରେ ରଖି ମୋତେ ବସିରେ କଟକ ଆସିବାକୁ ହେଲା । ଦିନସାରା ଗାତି ଚଳାଇ ମୁଁ ଏତେ କ୍ଲାନ୍ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ବି ରହିଯିବା ପାଇଁ କେହି କହିଲେ ନାହିଁ ।

ରାତିରେ ସବୁ ରାତି ପରି ମଶାରି ଟେକି ଝିଅଟି ମୋ ଖଣ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସି ମୋତେ ମୋଡ଼ିଦେବାକୁ ବସିଲା । ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ନା ବାଧବାଧକତାରୁ ମୁଁ ଜାଣିପାରୁ ନଥିଲି । ତାକୁ ଟିକିଏ ଗେହୁକରି ମୋତେ ସବୁଦିନେ କହିଁକି ମୋଡ଼ି ଦେଉଛୁ ବୋଲି ପଞ୍ଚରିଲେ ବି ତା' ମୁହଁରୁ କୌଣସି ଉରର ଆସୁ ନଥିଲା । ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲି ଆମ ଭିତରେ ତ ଭଲପାଇବା ପରି କିଛି ନାହିଁ । ତେବେ ତା' ଝହଣି ଓ ଆଚରଣରୁ ଭାବୁଥିଲି ସେ ମୋତେ ଭଲପାଇଛି ବୋଲି । ତା' ପରଦିନ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ସ୍ଵତଃ ସନେମ୍ କବିତାଟିଏ ଲେଖା ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ଜାଣିଲିଣି ମୋତେ ଭଲପାଏ ଜଣେ କେହି

ଯା' ଶୁଭ୍ର ସୁଦର ମନ ଖୋଜେ ବାରବାର

ଜାଣିଲିଣି ଥାପି ମୋର ବୁକୁ ପରେ ବୁକୁ

ପ୍ରଶମିବ ମୋ ପ୍ରାଣର ଦାହ ସେ କେବଳ ।

ତାକୁ କି ଖୋଜୁଛି ମୁହିଁ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି
ଯା' ସ୍ଵେଚ୍ଛ ହାତର ସର୍ବ ରୂପ ମରୁଭୂମି
ଗଜୁରିବ ଘାସଳତା, ଧରିବ ମୁକୁଳ
ତା' ସରଶେ ଥୁଣ୍ଡାଗଛ ଉଠିବ କୁସୁମି ।

ମନଟିଏ ଲୋଡୁଥଳି ହଜାଇଛି ଯାରେ
ଅନେକ ଅନେକ ଦୂରେ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନ୍ତରେ
ପାଇବିକି ଫେରି ତାହା ଯାହାକୁ ସାଇତି
ମୋ ହୃଦୟ ଫରୁଆରେ ରଖିବି ଯନ୍ତରେ ।
ନିଜକୁ ମୁଁ ଭାବେ ଆଜି ମହା ଭାଗ୍ୟବାନ
ଯେଣୁ ମୁଁ ପାଇଚି ଆଜି ମୁକ୍ତାର ସହାନ ।

ବାଣୀବିହାରକୁ ପ୍ରାୟ ୪ଟା ବେଳେ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲି । ତକ୍ତର ନନ୍ଦ ଲେଖ
ଦେଇଥିବା ଅଷ୍ଟଧ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ଦେବା ସବୁଠାରୁ ଜରୁରି କାମ ଥିଲା । ଘରେ
ଅଷ୍ଟଧ ଦେଇ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ଆସିଲି । ରବିବାର ହୋଇଥିଲେ ବି କର୍ମଚାରୀମାନେ
ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ସର୍ଟିଜ୍‌ରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ରାତି ସାତଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ରହି ମୁଁ କଟକ ଫେରିଆସିଲି । ମନେମନେ ଭାବୁଥଳି ଅଷ୍ଟଧ ଦେବାବେଳେ “ପ୍ରତିଭା
କହନ୍ତାନି- ଆଜି କଟକ ନ ଯାଇ ଏଇଠି ରହିଯାଅ ।” ତା'ର ଅହଂ ତାକୁ ବାଟ
ଆଗୋଳି ବସୁଥିଲା ବୋଧହୁଏ ।

ବାଣୀବିହାରରୁ ଫେରି ଆସିବାବେଳେ ଭାବୁଥଳି କବିତାଟା ଯାହା ଉଦେଶ୍ୟରେ
ଲେଖାଲି ସେ କ'ଣ ତାକୁ ବୁଝି ପାରିବ ? ମୁଁ ମୋ ଅବଚେତନରେ ବେଳେବେଳେ
ନିରକ୍ଷରାଟିଏ ଖୋଜୁଥଳି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଭାବୁଚି ଖୁବ ବିଦୂଷୀ କିମ୍ବା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ମୂର୍ଖ ଉଭୟେ
ସାହାଦାୟକ । ମଞ୍ଚମଞ୍ଚିଆଁ ତ ଅଛ ବିଦ୍ୟା ଭଯକରୀ । ତେବେ ନିଷ୍ଠାତି କହିଁ ?
ରାତିରେ ସେ ମଶାରି କେବି ଆସିଲାବେଳେ ଆଜି ମୋତେ ମୋତାମୋତି ନ କରିବାକୁ
ବାରମ୍ବାର କହିଲି । ଆଶ୍ୟକ କଥା ମୋ ଶୟାମ ଛାତି ସେ ଯିବାକୁ ଛାହେଁ ନାହିଁ । ବରଂ
ମୋର ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼କୁ ଟାଣି ନେଇ ତା' ଜପ ଉପରେ ଥୋଇ ସେ ମୋତି ବସିଲା ।
I had all eagerness to know the mind of the timid and silent one, who
never spoke a word କୁନ ତାକୁ ଏକାକୀ ଛାତି ତା' ଗାଆଁକୁ ଛାନ୍ତିଯାଇଥିଲା,
ବୋଧହୁଏ କାଳି ଆସି ଦି' ପହରବେଳେ ପହଞ୍ଚିବ । ଅବଶ୍ୟ ମୋ ଘରେ ତିନୋଟି
ପରିବାର ଉପର ଓ ତଳ ହୋଇ ରହାରେ ରହୁଥିଲେ । ଏକୁଟିଆ ଝିଅଟିଏ ଚଳିବାକୁ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

ଶୈଶବରୁ

ଭୟର କୌଣସି କାରଣ ନ ଥିଲା । ଆଖ୍ୟାୟ ହେଲି ମୁଁ ବାଧ କରିବାରୁ ସେ ତା' ସାମା ସଂପର୍କରେ ଆଜି ମୋତେ ଅନେକ କଥା କହିବିଲା । ପୁଣି କହିଲା ମୋର ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଏହଠି ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ରହିବାକୁ ଲାଗ୍ଛା । ବାପା କିନ୍ତୁ ରହାନ୍ତି ମୁଁ ପୁଣି ସେ ଶାଶ୍ଵତରକୁ ଯାଏଁ । ମୋତେ ଘରେ ରଖି ଖାଇବାକୁ ଗଣ୍ଠାଏ ଦେବାକୁ ତ ତାଙ୍କର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ବୋଧହୁଏ ନିଶାପ କରିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ଭିନ୍ନ କଥା ଭାବୁଥିଲି । କୁନ ମୋ'ଠାରୁ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ହୁଏତ ରହୁଥିଲା । ମୁଁ ତା' ଝିଅ ପାଇଁ ଆସନ୍ତା ରଜ ବେଳକୁ ମୁକ୍ତ ହସ୍ତରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବି, ପୁଣି ତାକୁ କହିଁକି ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ଦେବି ? ସେଥିପାଇଁ ସେ ବୋଧହୁଏ ବିଗିତି ଯାଇଥିଲା । ଯାହାହେଲେ ବି ମୋର ସେଥିପାଇଁ ବିଶେଷ ଆସନ୍ତି କି ଭାଲେଣି ନ ଥିଲା ।

ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ଏହା ଭିତରେ କୌଣସି ସଭାରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲି । କଟକ ଫେରିଲାବେଳକୁ ରାତି ଏଗାର । ମୁଁ ଯେଉଁ ସଭାକୁ ଯାଏ ସେମାନେ ଦେଇଥିବା ଫୁଲ ହାରକୁ ବରାବର ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସେ । ଆଜି ମଧ୍ୟ ଆଣିଥିଲି । ମୋ ରୁମକୁ କୁନର ଝିଅ ପଣି ଆସିବାମାତ୍ରେ ମୁଁ ତା' ବେକରେ ହାରଟି ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ କାନ୍ଦୁରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ମିରରରେ ନିଜକୁ ଦେଖିବାକୁ କହିଲି । ସେ ଲାଜୁରା ହୋଇପଡ଼ିଲା । ମୋତେ କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନରାତିରେ ସେ ଶୁଭ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଆସନ୍ତା କାଳି ତା ସାନଭରଣୀ ଏଠିକି ଆସିବ ଓ ସେମାନେ ସାଙ୍ଗହୋଇ ରଜ ପାଇଁ ଗାଁକୁ ଯିବେ । ଏଠି ମୋ ଘରେ ପ୍ରାୟ ଏକୋଇଶି ଦିନ ରହିଗଲାଣି ।

ରଜ ପୂର୍ବଦିନ କୁନ ଓ ତା ଦି' ଝିଅ ଗାଁକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ କିଛି ରଜ ସାମଗ୍ରୀ, ଶାତି ଡ୍ରେସ କିଣିବାକୁ ମୁଁ ମୁକ୍ତ ହସ୍ତରେ ସେ ଦି' ଭରଣୀଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ଦାନ କରିଥିଲି । ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ରାଣୀହାଟ ଯାଏ ଯାଇ ଯାହାକିଛି କିଣି ଆଣିଥିଲେ । ପହିଲି ରଜ ଦିନ ୧୦ମ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ଉପର ମୂଳନାଭବନରେ ହେବା କଥା । ସେକ୍ରେଟାରୀ ଭାବରେ ମୋର ଦାୟିତ୍ବ ଥିଲା ଅଧିକ । ତେଣୁ ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବାହାରି ଆସିଥିଲି । ସେମାନେ ଘରେ ଝବିଦେଇ ଝବି ପାଖ ଘରେ ଦେଇଯିବାକୁ କହିଥିଲି । ମୁଁ ରଜ ସମୟରେ ଆସିପାରେ ନ ଆସି ବି ପାରେ । କାରଣ ଶାରଳା ଆୟୋତ୍ତ ପାଇଁ ଆସିଥିବା ଜମା ଗେଷକୁ ନେଇ ଚିଲିକା ହୃଦ ଓ କାଳିଜାଇ ମଦିର ଦେଖେଇ ଆଣିବା ମୋର କାମ ଥିଲା । ଏଥର ବିଜ୍ଞାତ ପ୍ରାବଳ୍ମିକ ଚିତରଙ୍ଗନ ଦାସ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ପାଇବେ । ସେ ମଧ୍ୟ ବୁଲିଯିବେ । ପୁଣି ବାହାରୁ ବାହାରୁ ନୀଳମଣିବାବୁଙ୍କ ପରିବାର, ମୋ ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ବାହାରିଲେ । ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ହରଜନ ସିଂହଙ୍କ ସହିତ ମୋ ସାର ଜାନକୀବାବୁ,

ଶାତନୁବାବୁ, ହୃଦାନନ୍ଦବାବୁ (ସ୍ପେଶିଆଲ), ହରିହର ମିଶ୍ର ମଧ୍ୟ ଯିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମର ଯାତ୍ରା ଖୁବ୍ ସୁରଣୀୟ ହୋଇଥିଲା । ଚିକିତ୍ସାରେ ବୋଟିଂ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିଲା ଅତିଥି ଆମ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଙ୍କ ପାଇଁ । ସେ ଆଗରୁ ଏ ବିଶାଳ ହୃଦର ସୌନ୍ଦର୍ୟକୁ ଉପଳବ୍ରିତ୍ତି କରି ନଥିଲେ । ପ୍ରତିରା ମଧ୍ୟ ଆଗରୁ କାଳିଜାର ଦେଖି ନଥିଲା । ଆମେ ମଞ୍ଚି ରଜ ଦିନସାରା ରାତ୍ରା ଓ ହୃଦରେ ସମୟ ବିତାଇ ବରକୁଳ ତାକବଜାଳାରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନଭୋଜନ ସାରିଥିଲୁ । ରାତି ଟାରେ ଫେରି ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ହରଭଜନ ସିଂହକ ପାଇଁ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଶିଖ ସଂପ୍ରଦାୟ ରାତିରେ ହୋଟେଳ ପ୍ରାଚୀରେ ଡିନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ସାଭାବିକଭାବେ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ ।

ପରାଷା ପରିଷ୍କଳନା ଶେଷ : ତା ୧୨/୨/୧୯୮୯ ରେ ଆମ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ସେଷ୍ଟରରେ ବି.୧. (ଅନର୍ପ) ପରାଷା ମୂଳ୍ୟାୟନ ପରିଷ୍କଳନା ଶେଷ ହେଲା । ମୋତେ ଏଥପାଇଁ ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ପାରିଶ୍ରମିକ ମିଳିଥିଲା । ପରାଷା ପରିଷ୍କଳନା ପାଇଁ ମୋ ନାମରେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଆସିଥିବା ଏକ ଲକ୍ଷ ଟରଷ୍ଟି ହଜାର ଟଙ୍କାର ଆଡ଼ଭାନ୍ ଚେକ୍ ଭାଙ୍ଗାଇ ପରାଷକମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଟି.୧., ଟି.୧. ଓ ରେମ୍ବୁନରେସନ୍ ଦିଆ ଦେବା କଥା । ଏ କାମ ଜୋନ୍ ଅଫିସରଙ୍କର । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଚେକ୍ ଧରାଇ ଦେଇ ପ୍ରାସ୍ତରିକାର ରସିଦ୍ ରଖୁଥିଲି । ସେ ହିସାବକିତାବ କରି ପରାଷକମାନଙ୍କୁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଏପରିକି ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଏଇ ଟଙ୍କାରୁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ ଦେଇ ହିସାବ ରଖିବେ । ସେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାପ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଓ ନିଜଙ୍କୁ ଦେବା ପରେ ଆଉ ପ୍ରାୟ ସାତେ ଛାରି ହଜାର ଟଙ୍କାର ଭାଉଚର ନ ଦେଇ ସେଷ୍ଟର ଛାତି ଦୁଇଦିନ ପରେ ଅଫିସକୁ ଛଳିଗଲେ । ମୋତେ ଏସବୁ ହିସାବ ମୋ ଦସ୍ତଖତରେ ଦେବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ଅନୁରୋଧ କଲେ ବି ସେ ସାତେ ରହି ହଜାର ଟଙ୍କାର ହିସାବ ଆଉ ଦେଲେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ମୋତେ ଦେଖା କଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯାହା ଆଶକ୍ତା କରୁଥିଲି ସେଇଥାରେ ହେବା । ତାଙ୍କ ସହକାରୀ ଜୋନ୍ ଅଫିସର ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ସେ ଟଙ୍କା ସେ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ଜଳଯୋଗରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଛନ୍ତି । ଆପଣ ଟଳାଇ ନିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଏଥପାଇଁ ପରାଷା ନିୟମକଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ନେବାକୁ ହେବ । ସେ ଗୋଟିଏ ଭାଉଚର କରି ଦସ୍ତଖତ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆପ୍ତଭାଲ ପାଇଁ ପଠାଇଦେବି । ସେ ଯୁନିଭରସିଟି ଅଫିସରେ କିରାଣା ଭାବରେ କାମ କରୁଥିବାରୁ ଭଲଭାବେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ଜଳଖାଆ ଖାଇବା ପାଇଁ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ କେବେ ବି ଅନୁମୋଦନ କରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରିପାରିବି ନାହିଁ । କାରଣ ତା' ଦାରା ମୋ ଅଞ୍ଚତହିଁ ପ୍ରମାଣିତ ହେବ । ତେବେ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟରଷ୍ଟି ହଜାର ଟଙ୍କାର ଚେକ୍ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ

ନେଇଥିବାରୁ ସେ ମୋତେ ଯେଉଁ ରସିଦ୍ ଦେଇଥିଲେ ତାହାହିଁ ସଥେଷ ମୋ ପାଇଁ
 ଥିଲା । ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ତକେଇ ପଠେଇବା ପରେ ସେ ନ ଆସିବାରୁ ପରାକ୍ଷା ନିଯମକ
 ଓ ରେଜିସ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ରଙ୍କୁ ଜଣାଇ ମୁଁ ଯେତିକି ପେମେଷ ଭାଉଚର ପାଇଥିଲି ତାରି କେବଳ ହିସାବ
 ଦେଇ ପାଇଲା ଓ ସମସ୍ତ ଭାଉଚର ସେକ୍ସନକୁ ପଠାଇଦେଲି । ସେ ସାତେ ଛରି
 ହଜାର ଟଙ୍କାର ଭାଉଚର ଦେଇନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଜଣେଇବାକୁ ବାଧ ହେଲି । କାରଣ
 କଣ୍ଠୋଲର ଅପ୍ ଏକଜାମିନେସନ କହିଲେ ଏମାନେ ଜଳଖ୍ୟା ଖାଇବା ପାଇଁ ଟଙ୍କା
 ଦାବୀ କଲେ ଯୁନିଭରସିଟିକୁ ବି ଚଲୁ କରିଦେବେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ କାମ ପାଇଁ
 ସଥେଷ ମାଜୁରା ପାଇବେ । ଜଳଖ୍ୟା ଖାଇବା ପାଇଁ ତ ପ୍ରତିଜନ୍ ନାହିଁ । ଆପଣ
 ଭି.ସି.କୁ ଜଣାନ୍ତୁ । ମୁଁ ଭି.ସି.କୁ ଜଣାଇବା ଫଳରେ (ଲିଖିତ ଆକାରରେ) ପାଇଲଟି
 ସେକ୍ସନରୁ ଉଭାନ୍ ହୋଇଗଲା । ସେ ଭବ୍ରୁଲୋକ ମୋ ଆଗରୁ ଅବସର ନେଇଥିବାରୁ
 ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଭି.ସି.କୁ ଜଣାଇଲି । କିନ୍ତି ଆଶ୍ରୁ ପ୍ରତିକାର ହେଲା ନାହିଁ । ମୋ
 ନାମରେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ଆତଭାନସ ଆସିଥିବାରୁ ମୁଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହିସାବ ଦେବାକୁ ବାଧ-
 ଏହିପରି ନୋଟ ତଳୁ ଗଲା ଓ ଅର୍ଥ ସେକ୍ସନରେ ତାହା ଅନୁମୋଦନ ପାଇ ମୋ'ଠାରୁ
 ଟଙ୍କା ଆଦ୍ୟ ପାଇଁ ଚିଠି ଆସିଲା । ଭି.ସି. ଥିଲେ ମୋର ବଶୁ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ଦାସ ।
 ତାକୁ ମୁଁ ଭେଟି ସବୁ କଥା କହିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ତଳୁ ଆସିଥିବା ନୋଟକୁ ସେ ସାଧ୍ୟପ୍ର
 କରିବସିଲେ- ଅର୍ଥାତ୍ ମୋତେ ହିଁ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହାହିଁ ଉତ୍କଳ
 ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଭି.ସି. ଭାବରେ ଆସୁଥିବା ଅଧାପକମାନଙ୍କର ବୁଝାମଣା ଥିଲା ।
 ଯେତେ ଲେଖାଲେଖୁ କଲି କେହି କିନ୍ତି ଶୁଣିଲେନି । ମୁଁ ଶେଷକୁ ପ୍ରାୟ ସାତେ ଝରିହଜାର
 ଟଙ୍କାର ଅର୍ଥ ଦଣ୍ଡ ଦେଲି ଅବସର ପରେ । କାରଣ ହଜିଥିବା ବା ଲୁଚିଥିବା ପାଇଲା ମୁଁ
 ଅବସର ନେବା ପରେ ହିଁ ବାହାରିଲା । ମୁଁ ଏ ଘଟଣାରେ ଏତେ ବିରକ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲି
 ଯେ ସମସ୍ତ ସାତେ ଝରିହଜାର ଟଙ୍କା ହାତରୁ ଦେବାକୁ ଶ୍ଲୋଯ୍ ମନେକଲି । ନଚେତ୍
 ମୋତେ ଗ୍ରାହୁରଟି ଟଙ୍କା ମିଳି ନଥାନ୍ତା । ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସବୁଦିନେ କିରାଣୀ
 ଶାସନ ଝଳିଥିଲା- ଏ କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥ ତୋଷରପାତରେ ଏତେ ବଡ଼
 ଅନ୍ୟାୟ ହୋଇଗଲା ଅଥଚ ଏତେ ଏତେ ଅପିସରମାନେ ଓ ଭି.ସି. ନ୍ୟାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା
 କରିପାରିଲେ ନାହିଁ- ଏହାହିଁ ଥିଲା ମୋ ପାଇଁ ଦୁଃଖର କାରଣ । ଏପରିକି ଆଉ ଜଣେ
 ପୂର୍ବତନ ଭି.ସି. ତକୁର ଗୌରକିଶୋର ଦାସ ଏଥପାଇଁ ନେଇଥିବା ସାଭାବିକ ନିଷ୍ଠରିକୁ
 ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ଦାସ ବଦଳେଇ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ କ’ଣ ଆଉ ଏହି ସାମାନ୍ୟ କିନ୍ତି ଟଙ୍କା
 ପାଇଁ କୋଟି କରେଇବୁ ଯାଇଥା’କି ? ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଏହାହିଁ ଥିଲା ପ୍ରଶାସନର
 ନମ୍ବନା । ମୁଁ ଅବସର ନେବା ପରେ ଏ ବିଷ୍ୟରେ ଖବରକାଗଜରେ ନାନା କଥା

ଲେଖନ୍ତି । ପ୍ରଶାସନ କିପରି ଛଳିଛି ଭାତ ହାଣିରୁ ଗୋଟିଏ ଚିପିଲେ ବି ଯଥେଷ୍ଟ । ମୁଁ ଚଙ୍ଗା ପାଇଁ ଦୁଃଖତ ନ ଥିଲି; ଦୁଃଖତ ଥିଲି ମୋତେ ଅସଥା ମିଳୁଥିବା ଚେନ୍‌ସନ୍ ପାଇଁ । ମୁଁ ତ ଭାବୁଛି ଏ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଛକିରି କରି ମୋତେ ଏଇ ଚେନ୍‌ସନ୍ ଯୋଗୁ ହୃଦ୍ୟ ବେମାରୀ ଘାରି ବସିଲା, ଯାହାପଳରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇ ବାଇପାଶୁ ସର୍ଜରୀ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ମୋର ଅଭିଶାପ କ’ଣ ସେ କର୍ଜ୍ ଓ ଭି.ସି.ଜ୍ ଉପରେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ? ମୋତେ ଘୋର ମାନସିକ ଅବସାଦ ଦେଇଥିବାରୁ ଏ ଦି’ଜଣ କେବେ ବି ଭଗବାନଙ୍କ ବିରାଗ ଦରବାରରେ କ୍ଷମା ପାଇବେ ନାହିଁ ।

ବିଭାଗ, ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଥା : ଡା ୧୨/୧୩/୮୯ ରେ ମୁଁ ପାରିବାରିକ ବାଦବିସମ୍ବାଦରୁ କଟକ ଘରେ ରହିବାକୁ ରାତି ଦଶଟାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲି । ଜଣେ ଉତ୍ତରଲୋକ ସେତେ ଗଠିରେ ବି ମୋତେ ଚିପ୍ ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କ ଅଫିସରୁ ଆସିଥିବା ଅରଜେଷ୍ଟ ଖରଟି ଦେବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ମୋତେ ଆସନ୍ତା କାଳି ସକାଳ ସାତେ ସାତଟାରେ ଚିପ୍ ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କ ଆବାସିକ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ । ସେତିକିମାତ୍ର ମେସେଜ୍ । କ’ଣ ପାଇଁ ତକରାପଡ଼ିଲା ମୁଁ ରାବି ପାରୁନଥିଲି । ଯାହାହେଲେ ବି କାଳି ସକାଳେ ଯିବାକୁହିଁ ହେବ । କୁନ୍ତ ଓ ତା’ ଝିଅ ନ ଥିବାରୁ ଏଠି ହାତରେ ରୋଷେଇ କରି ଖାଇବା ଅପେକ୍ଷା ବାଣାବିହାରରେ ଯାଇ ଖାଇବା ଭଲ ।

ପହଞ୍ଚ ଜାଣିଲି ମହାପାତ୍ର ନାଲମଣି ସାହୁ, ସାତକତି ହୋତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋତେ କଳିକତା ଯିବାକୁ ହେବ । ସେଠାରେ ଚିପ୍ ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କ କବିତା ପୁସ୍ତକ ‘ସିନ୍ହ ଉପତ୍ୟକା’ର ଭାଷାନ୍ତର ବଜଳାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟକ ସେ ଉସବରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ରହାନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ବହିର ରିଭ୍ୟୁ ମୋ ‘ଇନ୍ଦ୍ରାହାର’ ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିବାରୁ ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ତାକରା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଦୋ ଘାଇରେ ପଡ଼ିଲି । ଏଣେ ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରା ଓ ମୁଁ ଓଡ଼ିଆ ଅନର୍ଦ୍ଦୟ ସପ୍ରମା ପତ୍ରର ସମୀକ୍ଷା (revaluation) ଶୈଶବ କଲେ ପରାକ୍ଷା ଫଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ । ଆଠ ଶହରୁ ଅଧିକ ଖାତା ଅଛି । ଆମେ ଦୁହେଁ ମାତ୍ର ଅଧା ଅର୍ଥାତ୍ ଭରିଶବ୍ଦ ଖାତା କେକ୍ କରିଛୁ । ସେଥରେ ପରାକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଅଞ୍ଚତା ବେଶ ବାରି ହୋଇପଡ଼ୁଛି । ପ୍ରଶ୍ନ ପଡ଼ିଛି Folk-element in Modern Odia Poetry, Mass media and its impact on literature. ଏହାର ଅର୍ଥ ଠିକରାବେ ନ ବୁଝି କେତେକ ଅଧାପକ ସତ୍ତ୍ଵରାରୁ ଅଶୀ ମଧ୍ୟରେ ନମ୍ରର ଦେଇଛନ୍ତି । ତେବେ ପରାକ୍ଷା ପରିଷ୍କଳନା ସେବନର ଦାୟିରୁ ହେଉଛି ଖାତା ଖୋଜି ଦେବା । ସେମାନେ ଖାତା ଆଉ ପାଉନାହାନ୍ତି । ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁଁ ରାତି ଚାନ୍ଦରେ କିପରି କଳିକତା ପାଇପାରିବି ? ମୁଁ ନାଲମଣିବାବୁଙ୍କ ସବୁ କଥା ବୁଝେଇ ମୋର ଅସାମାର୍ଥ୍ୟ ଜଣାଇଲି ।

ହୁଏତ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ ଭୁଲ ବୁଝିପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ ମୋତେ କଲିକତା ଯିବାରୁ ନିବୁଗ କରିଥିଲା ।

ମୁଁ ତା' ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୪/୭ରେ କୁଳପତ୍ରିଙ୍କୁ ରେଣ୍ଟ ଦୁଇଟି ବିଷୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲି । ପ୍ରଥମ କଥା ପରାକ୍ଷା ପରିଷଳନା ବିଭାଗର ଅସହଯୋଗରୁ ଅଧାଅଧୁ ଖାତାର ପୂନଃ ମୂଳ୍ୟାୟନ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଏ ପେପରରେ ୧୪୯ ଜଣ ଫାଷକ୍ଲୁସ୍ ମାର୍କ ରଖିଥିଲେ ବି ମାତ୍ର ୨୫ ଜଣ ପିଲା ଅନର୍ଦ୍ଦେଶୀ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ପେପରରେ ହୋଇଥିବା ଭୁଲଭଟକା ଅନ୍ୟ ପେପରମାନଙ୍କରେ ହୁଏତ ସମାହିତ ହୋଇଯାଇଛି । ପରାକ୍ଷା ମୂଳ୍ୟାୟନରେ Conducting Board ର ମତାମତ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ । କିନ୍ତୁ ସେ ମତାମତ Syndicate ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ହେବା ଛାଇ । ଅଧାଅଧୁ ଖାତାରେ ମାର୍କ ବଦଳିଲାଣି କିନ୍ତୁ ଆଉ ଅଧେ ଖାତା ଖୋଜାଣେଣି କରି ଦେବାକୁ କିରାଣୀମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ କୁଳପତି ନିରୁପାୟ ହୋଇ ଆଗରୁ ଯେଉଁ ନମର ଦିଆଯାଇଥିଲା ତାକୁହିଁ ରଖିବାକୁ ନିଷ୍ପରି ନେଲେ । ନଚେତ୍ ପରାକ୍ଷାଫଳ ଆଉ ସାତ ଆଠ ଦିନ ତେରି ହୋଇଯାଇଥା'ତା । କୁଳପତିଙ୍କ କଥା ଅନୁସାରେ ମୁଁ ବାଧିହୋଇ ଲେଖନ୍ତି- I passed the result as desired by V.C. ମୋର ବିବେକ ସେତେବେଳେ ଖୁବ୍ �revolt କରୁଥିଲେ ବି ମୁଁ ନିରୁପାୟ ହୋଇପାରିଲି ।

ଦିତୀୟ କଥା ହେଲା ସବୁଦିନେ M.A. conducting boardରେ ବାଣୀବିହାର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରୁ ଦୁଇଜଣ ସିନିୟର ପ୍ରଫେସର ରହୁଥିଲେ । ଏ ବର୍ଷ ମାତ୍ର ଜଣଙ୍କୁ ନିଆୟାଇ ବୋର୍ଡ ଗଠିତ ହୋଇଛି । କୁଳପତିଙ୍କ ପାଖରେ ପରାକ୍ଷା ନିୟନ୍ତ୍ରକ ବସିଥିଲେ । ମୋତେ ଦିତୀୟ ସିନିଆର ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ରଖିବାକୁ V.C. ମୋ ପିଟିସନ୍଱ର ମାର୍କିନରେ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ମୋ ପ୍ରତି ହୋଇଥିବା ଅବିଭରକୁ କୁଳପତି ଅନୁଭବ କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ଖୁସି ହେଲି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ବିଭାଗରେ ଦୁଇଜଣ ପ୍ରଫେସର M.A. conducting boardରେ ଥିଲାବେଳେ ତକ୍ତର ବାସ୍ତୁଦେବ ସାହୁ ମୋତେ ଉପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିଲେ । ସେ ବର୍ଷମାନ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଓ କଣ୍ଠକୁଂ ବୋର୍ଡ ଚେଯାଇମାନ୍ । ତାଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁରକ୍ଷାର୍ପଣ୍ୟ ମୋତେ କଷ୍ଟ ଦେଇଥିଲା । ସତ କିନ୍ତୁ ନ୍ୟାୟ ଯୁଦ୍ଧରେ ସେ ଯେ ହାରିବାକୁ ବାଧ ହେବେ ତା' ମୁଁ ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲି ।

ବିଭାଗରେ ଅଗନ୍ତ ମାସରେ Refreshers course କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପରିଷଳନା କରାଗଲା । ଏଥିପାଇଁ ତକ୍ତର ବାସ୍ତୁଦେବ ସାହୁ ଓ ମୁଁ ଜୟନ୍ତ କୋଅର୍ଡିନେଟର ଭାବେ କାମ କଲୁ । ଦୁଇଶହ ଅଧାପକ ଏଥିପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିଲେ ବି ଆମକୁ ଯୋଗ୍ୟତାନ୍ୟାରେ ଶାଠିଏ ଜଣଙ୍କୁ ବାହିବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ କେଜାଣି କାହିଁକି ଏଣିକି

ଶୁବ୍ର କ୍ଲାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ରତ୍ନପ ମାଧ୍ୟମରୁ ୧୪୦/୧୦୦ ଥିବା ଜଣାଗଲା ହୁଏତ ଉଚ୍ଚ ରତ୍ନପ କ୍ଲାନ୍ତିର କାରଣ ହୋଇପାରେ । ତକ୍ତର ବିଜୟ ମିଶ୍ର ପରାକ୍ଷା କରି କିଛି ମଳଚି ଭିତାମିନ୍ ଟାବଲେଟ୍ ଖାଇବାକୁ କହିଲେ ଓ ତା' ସହିତ ଗୋଟିଏ ନିଦ ବଢ଼ିକା ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । ଏବେ ପାରଳା ମହାରଜା ଗଜପତି କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ଅବଦାନ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ଗଜପତି ପରିଜ୍ଞାମା ପ୍ରକାଶିତ ହେବ । ବହିଟି ପାଖାପାଖ ୩୦୦ ପୃଷ୍ଠା ହୋଇପାରେ । ଏଇ ବହିରେ କିଛି ସରକାରୀ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବାକୁ ମୁଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଦରଖାସ୍ତ ଧରି ଯାଇଥିଲି । ମୁଁ ଆଶା କରିଥିଲି ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରୁ ଛ'ଟି ବିଜ୍ଞାପନ ମିଳିବ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ତିନୋଟି ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ଯାହାହେଲେ ବି ଏଡେବତ ବହିର ମୁଦ୍ରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ଏହା ଶୁବ୍ର ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । କଟକରେ ବହି ମୁଦ୍ରଣ ହେଉଥିବାରୁ ମୋତେ ବାରମାର ବସରେ କିମ୍ବା ସୁଚରରେ କେବେବା କାରରେ ଯିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ତାତ୍ପର କହିବା ଅନୁସାରେ ମୁଁ ବିଶ୍ଵାମ ପାଉନଥିଲି ।

ମୁଁ ରାଜଧାନୀରେ ପୁଣ୍ଡିଏ ପାଇଁ ବାରମାର ଆବେଦନ କରିବି ପାଉନଥିଲି । ଲଟେରୀ ମୋ ଭାଗ୍ୟ ପାଇଁ କେବେବି ଶୁଭଦାୟକ ନ ଥିଲା । ମୋର ବନ୍ଧୁ ଜାଂ ଅଜିତ୍ ମୋହନ ମୁଖ୍ୟାର୍ଜୀ ହାଉସିଂ ବୋର୍ଡରେ ଚିପ୍ ଇଂଜିନିୟର ଇନ୍ଡର୍ସର୍ ଭାବରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ଶୈଳଶ୍ରୀ ବିହାର (ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରପୁର)ରେ ହାଉସିଂ ବୋର୍ଡ ତରଫରୁ ଆଗକୁ ଅନେକ ଘର ତିଆରି ହେବ । ତା' ବାଧରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଘର ପାଇଁ ହାଉସିଂ ବୋର୍ଡରେ ଦରଖାସ୍ତ କରିଦେଇଥିଲି । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ କିନ୍ତୁ ସ୍ଥାନଟି ବାଣୀବିହାରଠାରୁ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋ ଉପରେ ଶୁବ୍ର ବିରକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏତେ ବିରକ୍ତ ହେଲେ ଯେ ଆମ ଭିତରେ ଶୁବ୍ର ପାରିବୁଣ୍ଡ ହେଲା ଓ ମୁଁ ରାଗିମାରି କଟକ ବସାକୁ ସଂଧା ପୂର୍ବରୁ ଝଲିଶଳି ।

ବିଭାଗରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ସେସିଆଲ୍ ପେପର ନେଇ ସବୁବେଳେ ସମସ୍ୟା ଉପୁଲ୍ଲୁ ଥିଲା । କେହି କେହି ଅଧାପକ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମଧାରା ଓ କେହି କେହି ଭାଷାତର୍ବ ନେବାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିଲେ । ତା' ନେଇ ସେମାନେ ଆଧୁନିକ କବିତା ବିଶେଷ ପଢ଼ୁଠାରୁ ତେର ଅଧୁକ ନମ୍ର ପାଇବେ । ଆଧୁନିକ କବିତାର ପରାକ୍ରମମାନେ ନମ୍ର ଦେବାରେ ଭାରି ଚିପା । ତକ୍ତର ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ, ଅଧାପକ ଚିତ୍ରାମଣି ବେହେରା, ଅଧାପକ ଦାଶରଥ ଦାସ ଓ ମୋତେ ପିଲାମାନେ କେବେବି ପ୍ରଭାବିତ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲା । ମୋ ହାତରେ ବେଳେବେଳେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ପିଲା ବନ୍ଦୁ ଅଧୁକ ନମ୍ର ମଧ୍ୟ ରଖୁଥିଲେ । ଏସବୁ କଥା ଶୁଣେଇ କେତେଜଣ ଅଧାପକ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଛାନିଆଁ

କରିଦେଉଥିଲେ । ଆଧୁନିକ କବିତା ଜୀବନ ଶୈଳୀ ପାଇଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଓ ଖୁବ୍ ବିଷେଣଶୀଳ- ସେ କଥା ପିଲାମାନେ ବୁଝୁନଥିଲେ । ଫଳରେ ବିଭାଗରେ ବରାବର Groupism ଲାଗିରହୁଥିଲା । ତଥାପି ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଛାତ୍ରମାନେ ଆଧୁନିକ କବିତା ନେଉଥିଲେ । P.S.C.ରେ ସେମାନଙ୍କ ଜଣରତିର ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତମାନର ହେଉଥିଲା ବୋଲି ସମସ୍ତେ କହୁଥିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପିଲାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ଏ ବିଷୟ ଅଧ୍ୟନ କରିବାକୁ କହି ପାରୁନଥିଲି । ଏତେ ପରିମାଣରେ ଯେଉଁ ପିଲାମାନେ ଧର୍ମଧାରା ବା ଭାଷାଚର୍ଚ ନେଉଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ଆଧୁନିକ କବିତା ବିଶେଷ ପଡ଼ୁରେ ଯେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରିଥା’ନେ ଏଥରେ ସଦେହ ନ ଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ମୋର ଥେବିସ୍ ‘ସବୁଜରୁ ସାଂପ୍ରତିକ’ ଏଇ ପରିଅତ୍ତ ଉପରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ପରେ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ହୋଇପାଇଥିଲା । ତଥାପି ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କର ସମସ୍ୟାମୟିକ ବିଷୟ ଅଧ୍ୟନ ପ୍ରତି ସ୍ଵହା ନ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରର କଥା ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ।

ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ବିଭିନ୍ନ ଯୁନିଭରସିଟି ଓ ବଡ଼ବଡ଼ କଲେଜରୁ ମୋତେ ଆଧୁନିକ କବିତା ଉପରେ କହିବାକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଆସୁଥିଲା । ଶାନ୍ତିନିକେତନଠାରୁ ଦୀନକୃଷ୍ଣ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଲିବୁଲି ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ବଢ଼ୁତା ଦେଇ ମୁଁ ତେର ସମୟ ଅପରଯ କରୁଥିଲି । ସେଇ ସମୟକୁ ଲେଖାଲେଖରେ ବିନିଯୋଗ କରିଥିଲେ ମୁଁ ଅଧିକ ଲାଭବାନ ହୋଇଥା’ନ୍ତି । ତଥାପି କବିତା ସଂପର୍କରେ ୪/୪ଟି ସମାଲୋଚନା ପୁସ୍ତକ ଓ ଗଞ୍ଜ ସଂପର୍କରେ ‘ଗଞ୍ଜ ଓ ଗାନ୍ଧିକ’ ଶିରୋନାମାରେ ସମାଲୋଚନା ବହିଟିଏ ଏ ସମୟକୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ସାରିଥିଲା । ମୋ ଲିଖୁତ ପଦରଟି ଗଞ୍ଜକୁ ନେଇ ‘କାଳ ଓ କର୍ଣ୍ଣକା’ ନାମକ ଗଞ୍ଜ ବହି ଓ ‘ଅନିକେତ’ ନାମରେ ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ବହୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଡ଼ପଢ଼ିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ବି ବହି ଆକାରରେ ସେ ସବୁ ସଂପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ମୋର ବେଳ ନ ଥିଲା । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ, ଜ୍ଞାନାରାତ ଓ ସାଂପ୍ରତିକ ମୋର ସମୟକୁ ପ୍ରାୟ ମାତ୍ର ବସିଥିଲେ । ‘ସବୁଜରୁ ସାଂପ୍ରତିକ’ର ତିନିଷ୍ଠରଟି ସଂସକଣ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ହୋଇପାଇଥିବାରୁ ସେ ବହିଟିର ଉପାଦେୟତା ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ଏ ବହି ଓ ଶୋପବନ୍ଦୁଙ୍କ ଜୀବନୀ ‘ହେ ସାଥ୍, ହେ ସାରଥ୍’ ପାଇଁ ଗ୍ରହମନ୍ଦିରରୁ ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ଲେଖକାୟ ଶୁଭ (Royalty) ବେଶ ପାଉଥିଲି । ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରକାଶକ ମୋ’ଠାରୁ ସମାଲୋଚନା ସଂପର୍କୀୟ ପାଶୁଲିପି ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସତଃ ହୋଇପାଇଥିବା ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଗଠିତ କରି ବହି ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ମୋତେ ସମୟ ନ ଥିଲା ।

ବଡ ବିପଦରୁ ବଞ୍ଚିଗଲି : ଅଗଷ୍ଟ ୨୮ ଡାରିଖ ୧୯୮୯ ମସିହାରେ
 ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମୋତେ ନଳଗଜା କଲେଜକୁ ଆପିଲିଏସନ୍ କମିଟିର ସଭ୍ୟରାବେ
 ଓଡ଼ିଆ ଅନର୍ଥ ଖୋଲିବାର ଉପଯୋଗିତା ପରାକ୍ରା କରିବା ପାଇଁ ପଠାଇଲେ । ମୁଁ ମୋ
 ମାରୁତି ଗାଡ଼ିରେ ବାଲେଶ୍ୱର ପ୍ରିବା ପରେ ପରେ ଘୋର ବର୍ଷା ହେଲା । ରାସ୍ତାରେ
 ରାସଗୋବିନ୍ଦୁରଠାରେ ଥିବା ପୁରୀତନ ବିଟିଶ୍ ସମୟର ଏରୋଡ୍ରମ ପଡ଼ିଆ ପଡ଼େ ।
 ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ଫଳରେ ଅନେକ ଧାରରେ ଏଇ ପଡ଼ିଆ ଉପରେ ପାଣି ପ୍ରଖର ବେଗରେ
 ବେହିବାକୁ ଲାଗିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ସ୍ଵାନରେ ଘୋଷରା ଥିବା କଥା ମୁଁ ଜାଣିନଥିଲି ।
 ସେଠି ସୁଅର ତୋଡ଼ ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲେ ବି ତ୍ରାଙ୍ଗିଂ ଦକ୍ଷତା ଉପରେ ମୋର ତେର ବିଶ୍ୱାସ
 ଥାଏ । ରାସ୍ତାର ଖାଲୁଆ ଅଂଶ ବା ଘୋଷରାରେ ସୁଅ ପଡ଼ିଛି । ମାରୁତି ଖଲିଯିବ ଭାବି
 ମୁଁ ସେଇ ପାଣି ସୁଅରେ ଗାଡ଼ି ପୂରେଇ ଦେଉ ଦେଉ ଜଞ୍ଜିନ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସୁଅ
 ତୋଡ଼ ଏତେ ପ୍ରଖର ଥିଲା ଯେ ଗାଡ଼ିଟାକୁ ଉପେଇ ନେଇ ଗଡ଼େଇତୁତେଇ ଆମକୁ
 ହୁଏତ ମାରି ଦେଇଥାନ୍ତା । ମୁଁ ‘ମା’ ଶାରଳାକୁ ତାକି ଷାଟିଂ କିକୁ ମୋଡ଼ି ଦେଉଦେଉ
 ମାରୁତି ଷାର ହୋଇଗଲା ଓ ପାଷ ଗିଅରରେ ସେଇ ସୁଅକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଉପରକୁ
 ଉଠିଗଲା । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଜାପାନିଜ ଜଞ୍ଜିନର ଏହାହିଁ ଥିଲା ଗଠନ କୌଶଳ ଓ ବାହାଦୁରୀ ।
 ଆମେ ତିନି ଷରିଜଣ ବଂଚିଗଲୁ । ମୋ ଛାତି ପଡ଼ୁଆଏ ଉଠୁଆଏ । ମୁଁ ମହା ମୃତ୍ୟୁଜ୍ଞଯ
 ମନ୍ତ୍ର ବୋଲିବା ଅରସ କରିଦେଇଥିଲି ଓ ମୋ ଆରାଧ ଦେବୀ ମାଆ ଶାରଳାକୁ ମୋର
 ବିନ୍ଦୁଯୋନ୍ତି ଜଣାଉଥିଲି । ଭଲରେ ଭଲରେ ସବୁ କାମ ଓ ଅନର୍ଥ ଜନିସପେକ୍ଷନ ସାରି
 ଫେରିଲାବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷା ନ ଥିଲା, ସେଇ ଘୋଷରାରେ ଗୋପାଏ ବି ପାଣି ନ
 ଥିଲା । ପ୍ରିନ୍ସିପାଳ ଗଣପତି ଜେନା ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଲେ । ମୁଁ ସୋରରେ ତାଙ୍କ
 ଘରେ ରାତ୍ରିଯାପନ କରି ତା’ ପରଦିନ ବାଣବିହାର ଫେରିଆସି ମୋ ଜନ୍ସପେକ୍ଷନ
 ରିପୋର୍ଟ ଦାଖଲ କରିଥିଲି ।

ଗଉରର ପୁତ୍ର ଲାଭ : ଆଜି ସୁଷମାର ସପୁମ ଗର୍ଭରେ ଗଉରର ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନଟିଏ
 ଜନ୍ମ ନେଇଛି । ଆମେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏଥିପାଇଁ ଖୁବ୍ ଖୁସି । ମୋର ମନେପଡ଼ୁଛି
 ଦଶବର୍ଷ ତଳେ ତା’ର ପ୍ରଥମ ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ମେଡିକାଲ କଲେଜରେ
 ପେଟ୍ସିଫିଶିଆରେ ମରିଯିବା ପରେ ତାକୁ ମୁଁ ଓ ସେ ନେଇ କାଠ୍ୟୋଡ଼ି ପୋଲ ଉପରୁ
 ନଦୀ ସ୍ନେହକୁ ପିଙ୍ଗି କାନ୍ଦିକାନ୍ଦି ଫେରିଥିଲୁ । ପୁଅଟିଏ ଆଶାରେ ତା’ର ପାଞ୍ଚୋଡ଼ି
 କନ୍ୟା ସନ୍ତାନହିଁ ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲେ । ପୁଅଟିଏ ପାଇଁ ସୁଷମା କେତେ ପୂଜାହୃତ
 କରୁଥିଲା । ଆଜି ଭଗବାନଙ୍କ କୃପାରୁ ସେ ପୁତ୍ରସନ୍ତାନର ଅଧିକାରିଣୀ । ଏଇ ମୋର
 କଟକ ଘର ଉତ୍ସୁକ ମୃତ୍ୟୁ ଓ ଜନ୍ମର ମୂଳସାକ୍ଷୀ । ବଡ ପୁଅକୁ ହରେଇ ସୁଷମା ମନେମନେ

କେତେ ଯେ କାହୁଥିଲା ତା'ର ସାମା ନ ଥିଲା । ପାଆଁଟି ଝିଅ ପରେ ସେ ଆଉ ପୁତ୍ର ସତାନ ଆଶା ହରାଇ ଅପରେସନ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା । ଆର୍ଯ୍ୟ କଥା ସେତେବେଳକୁ ଗର୍ଭରେ ସମବତ୍ତଃ ସେମାନଙ୍କ ଅଗୋଚରରେ ଭୂଣ ସଂଖ୍ୟର ହୋଇଥାଇଥିଲା । ଭଗବାନ ପିଲାଟିକୁ ଦୀର୍ଘାୟୁ କରିବୁ ଓ ମହତ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ କରିବୁ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ମନେମନେ ମା' ଶାରଳାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲି ।

ସେପ୍ରେସର ୨୩ ତାରିଖ ରବିବାର ଦିନ ମୁଁ ଡାଏରୀରେ ଯାହା ଲେଖିଥିଲି ତାହା ଏଠାରେ ଅବିଜଳ ଉତ୍ତାର କରୁଛି । ମୁଁ ଡାଏରୀ ପ୍ରାୟ ଜଂରାଜୀରେ ହିଁ ଲେଖୁଥାଏ ।

"I think I am loosing my vellor and integrity day by day. I am always brooding over and bending down, committing mistakes one by one. A sense of sin is always haunting me. I am perhaps, neighter loving anybody nor loved by any body. The memory of the girl is so deep in me that I am hardly able to cast it away. When ever I am in my Cuttack residence the innocent girl is dancing in my inward eye. She is so simple, so good to me I feel she should have been soley mine in heart and soul. Her soft voice, smile, humility and timid womanhood everything is enchanting. I feel the difference between the educated and uneducated. She is very much cautious of her chastity. She would never let her given to anybody other than her husband and this is Indian womanhood. Really wonderful.

'ଅନିକେତ' ନାମକ ଏକ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା ଆର୍ଯ୍ୟ କରି ଅନେକ ଅଗ୍ରଗତି କରିଛି । ମଣିରେ ମଣିରେ ଗଛ ଓ କବିତା ବି ଲେଖି ବିଭିନ୍ନ ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଦେଉଛି । 'ଅନିକେତ' ଉପନ୍ୟାସର ନାଯିକା ହେଉଛନ୍ତି ବିଦୁ ନାନୀ (ବିଦୁ ନାନୀ) ପ୍ରତିଭାର ସଂପର୍କୀୟ ପିଇସୀ । ତାରୁଣ୍ୟରେ ସେ ଶ୍ରୀ-କର୍କଟ ରୋଗର ଶିକାର ହେଲେ । ସ୍ଵାମୀ ଥିଲେ ଜଣେ ପୋଲିସ ଜନସପେକ୍ଷର । ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଘନବାହଳ ଘୋଟିଗଲା । ସ୍ଵାମୀ ଚିକିତ୍ସା ଦାୟିତ୍ୱ ନେଲେନି । ତାଙ୍କର ଆଗ ସ୍ତ୍ରୀ ଆତୁ ଥିଲେ ତିନୋଟି ସତାନ । ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସେ ଦୂରେଇ ରହିଲେ । କିନ୍ତୁ ବିଦୁଲୁତା କଟକ ବଡ଼ ତାତ୍କରଖାନାରେ ମାସମାସ ପଢ଼ିରହି ଶୁଣୁଶୁଣୁ ବୁଜୁଳାଟିଏରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲେ । ଭଲ ହେବାର ସମାବନା ନ ଥିବାରୁ ଗାଁରେ ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିବା ଛତା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ୧୯୭୭ ବାତ୍ୟାରେ ତାଙ୍କ ଘର କାହିଁ ଭୁଷ୍ଟାନ୍ତି ପଢ଼ିବା ଫଳରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ସେ ମୁକ୍ତି ପାଇଗଲେ । ଆପାତତଃ ଏହିପରି ବିଷୟଟିଏ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କଗ୍ରେସନ ବହୁତ ବେଶି ।

୧୯୯୦ ମସିହା

୧୯୯୦ ମସିହା ମୋ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ପାଇଁ ଆବୋ ଶୁଭବାୟକ ନ ଥିଲା । ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ସ୍ଥାମୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଛୋଟ ଛୋଟ କଥା ପାଇଁ କଳିତକରାଳ ବେଳେବେଳେ ଅସମାହିତ (uncompromising) ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚୁଥିଲା । ମାସମାସ ଧରି ଆମ ଭିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉନଥିଲା । କଟକ ଘରକୁ ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ଘଲିଯାଇ ମୁଁ ଆୟରକ୍ଷା କରୁଥିଲି ସିନା ଖାରବା ପିଇବାରେ ତେବେ ଅସୁରିଧା ଭୋଗୁଥିଲି । କୁନ ଓ ତା' ଝିଅ ଆଉ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଶୁଣିଲି କେତେଜଣ ଭଲ ଲୋକଙ୍କୁ ଧରି କୁନ ତା' କୋଇଁ ଘର ସହିତ ଏକପ୍ରକାର ବୁଝାମଣା କରି ଝିଅକୁ ତା' ପାଖରେ ଛାତି ଆସିଛି । ମୁଁ ଏକପ୍ରକାର ଆଶ୍ରମ୍ଭ ହେଲି । ଭାବିଲି ଯାହା ହେଲା ଭଲ ହେଲା । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଜଞ୍ଚାଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଗଲି । କୁନ ଥରେ ତା'ର ସେଇ ଜୋଇଁକୁ ଧରି ମୋ କଟକ ଘରକୁ ଆସିଥିଲା; କିନ୍ତୁ କୋଇଁ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଲା ନାହିଁ । ସମବତ୍ତଃ ସେ ଏଠାରେ ଅନେକ ଦିନ ଥିଲା ବୋଲି ସେମାନେ ମୋଠାରୁ କିଛି ଚଙ୍ଗ ଘହୁଥିଲେ । କୁନର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଆମ ବାଣାବିହାର ଘରେ କାମ କରୁଛି ବୋଲି ବେଳେବେଳେ ସେ ଆସି ବେଶ ପରିମାଣରେ ଚଙ୍ଗ ପଇସା ମୋଠାରୁ ନେଉଥିଲା । ଝିଅ ଜାଣୁ ବା ନ ଜାଣୁ ମୁଁ ଦେବାକୁ ବାଧ ହେଉଥିଲି । ନ ହେଲେ ଆମ ଘରେ ଗୋଷ୍ଠେବାସ ହୋଇପାରନ୍ତା ନାହିଁ, ଘର ଝଡ଼ାପୋଛା ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ବାସନ ମାଜିଦେବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଠିକା ଘକରାଣୀମାନେ ମିଳୁଥିଲେ । ଆମ ଆଉଚ ହାଉସରେ କଷମାଳ ଜିଲ୍ଲାର ଦୁଇଜଣ ସ୍ଥାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ରହୁଥିଲେ । ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ଘରକାମ କରିଦେଇ ଯାଉଥିଲା । ଅନେକ ବର୍ଷ ହେଲାଣି ମିସେସ ଶତପଥୀକର ଆଉ ଗୋଷ୍ଠେ ଘର ସହିତ ସଂପର୍କ ନାହିଁ । ଅଥର ଝିଅର ବାପାକୁ ଝିଅର ଦରମାଠାରୁ ଅଧିକ ଦେବାକୁ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେବି; କିନ୍ତୁ ତା' ବାପା ବୋଉ ଅଧିକ ଆଶା କରନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋତେହିଁ ଅଥପାଇଁ ତଣ ଦେବାକୁ ହୁଏ ।

ପାରାଦ୍ୟୀପ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରସଙ୍ଗ : ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ହୋମ ବିଭାଗ ମାଧ୍ୟମରେ ଜିଲ୍ଲା ପୁନର୍ଗ୍ରହଣ ଓ ନୃତନ ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ନୋଟିଫିକେସନ୍ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ପରେ ମୋ ମନରେ ଏକ ଅଜବ ଧାରଣା ବସା ବାନ୍ଧିଲା ଯେ ପାରାଦ୍ୟୀପ ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା ହେବା ଦରକାର । ମୁଁ ଅନୁସରାନ କରି ବୁଝିଲି ଯେ ଭାରତର ବନ୍ଦ ବନ୍ଦରାଞ୍ଚଳ ଜିଲ୍ଲାଭାବେ ଗଠିତ ହୋଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପାରାଦ୍ୟୀପ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟାନରେ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ କିଲୋମିଟର

ଦୂରରେ ସମୁଦ୍ର କୁଳରେ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତମାନର ବନ୍ଦରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ବନ୍ଦର ଥିଲା ଜନନେତା ବିଜୁପଟନାୟକଙ୍କ ସପ୍ନୀ । କିନ୍ତୁ ବିଜୁବାବୁ ଆଉ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନ ଥିଲେ- ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀବଲ୍ଲୁର ପଟନାୟକ । ଜଷ୍ଠିସ୍ ରାଜକିଶୋର ଦାସଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଜିଲ୍ଲା ପୁନର୍ଗଠନ କମିଶନ ସବୁ ବିଷୟ ଅନୁସାନ କରି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବାକୁ ଗଠିତ ହେଲା । ଜଷ୍ଠିସ୍ ରାଜକିଶୋର ଦାସଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଭଲ ସଂପର୍କ ଥିଲା । ଆମେ କଟକରେ ଯେଉଁ ‘କଟକ କଲଚର’ ନାମରେ ସାଂସ୍କାରିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଚିତ୍ର ଗତିଥିଲୁ ସେ ଥିଲେ ତା’ର ସଭାପତି ଓ ମୁଁ ଥିଲି ସେକ୍ରେଟରୀ । ଜାନକୀବାବୁ କେତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲାବେଳେ ଆମେ ଏଇ ଅନୁଷ୍ଠାନ ତରଫରୁ ବାରବାଟା ଷାତିଯମରେ ତାଙ୍କୁ ବିପୁଲ ସମର୍ଜନା ଦେଇଥିଲୁ ।

ମୁଁ ଆମ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଭୂଗୋଳ ବିଭାଗ ପ୍ରଫେସର ତଙ୍କୁର ବିଚିତ୍ରାନ୍ତ ସିନ୍ଧାଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଭାରତର ଏକ ମାନଚିତ୍ର, ବନ୍ଦରାଞ୍ଚଳ ଓ ଜିଲ୍ଲାର ଅବସ୍ଥାତି ମ୍ୟାପ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଜିଲ୍ଲା ଆୟୋଜନର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଥିଲି । କମିଶନଙ୍କୁ ମୁଁ ତଦନ୍ତସାରେ ପିଟିଷନ୍ଟିଏ ମ୍ୟାପ ସହିତ ଦେଇଦେଲି । ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ରାଜନୈତିକ ନେତା ଓ ବିଧାୟକମାନଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟ ଜଣାଇ ସେମାନଙ୍କୋରୁ ଅନୁକୂଳ ସହଯୋଗ ଓ ସହାନୁଭୂତି ପାଇ ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ କେତ୍ରାପତା ଅଞ୍ଚଳର ବିଶିଷ୍ଟ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ଶ୍ରୀ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ମନ୍ଦ୍ରିକ ରାଜସ୍ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବାବୁ କେତ୍ରାପତାରେ ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ଦାବି ଓ ବିଶ୍ଵେତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇପାଇଥିଲା । ମୁଁ ପାରାଦ୍ୟାପ ପ୍ରତି ଏ ସମସ୍ତ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳର ଦୃଷ୍ଟି ନିବନ୍ଧ କରିବାକୁ ସଭା ଓ ସଂଗଠନରେ ଲାଗିଗଲି । ଗୋଟାଏ ଜିପ୍ ଭଡା କରି କୁଜଙ୍ଗ, ପାରାଦ୍ୟାପ ଓ ଏରସମା ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରେ ବୁଲି ନେବୁସ୍ବାନୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଓ କିଛି ଯୁବକଙ୍କୁ ଭେଟି ଜିଲ୍ଲାଗଠନ ଆଇତିଆଟି ଧରେଇ ଦେଲି । ସମାଜ ଓ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରରେ ମୋର ବିବୃତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ପାରାଦ୍ୟାପ ସହର ଗୋଟିଏ ଅବହେଲିତ ଅଞ୍ଚଳ ଭାବେ ଯଥାରୀତି ପଡ଼ି ରହିଥିଲା । ଜିଲ୍ଲା ଗଠନ ହେଲେ ଏଠାରେ ଜିଲ୍ଲାର ମୁଖ୍ୟଦ୍ୱାରା ରହିବ, ଲ ଆଶ୍ରମ ଅର୍ଦ୍ଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସହଜ ହେବ; ଯାହା ଶହେ କିଲୋମିଟର ଦୂରରୁ ଅର୍ଥାତ୍ କଟକ ସହରରୁ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ତାହା ସହଜରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବ । ପାରାଦ୍ୟାପରେ ଶ୍ରମିକ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସବୁବେଳେ ତୀର୍ତ୍ତ ବାଦ ବିସ୍ମାଦ ଲାଗିରହିଥିଲା । ଏପରିକି ହଣାକଟାରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଶ୍ରମିକ ମରିଯାଇଥିଲେ । ଜିଲ୍ଲା ହେଉକୁଟାର ଥିଲେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇପାରିଥାନ୍ତା । ମୋଟ ଉପରେ ଏକ ବିରାଟ ସହରରେ ପାରାଦ୍ୟାପ ଗଢ଼ ଉଠିବ । ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରେ (ବାଲିକୁଟା, କଟପଟିଷ୍ଟପୁର, କୁଜଙ୍ଗ, ଏରସମା, ତିର୍ଭୋଲ, ମହାକାଳପତା, ରାଜନଗର, କେତ୍ରାପତା, ଆଳି ଆଦି ଉପକୂଳବର୍ଗୀ ଅଞ୍ଚଳ) ପ୍ରଶାସନ ସହଜରେ ପହଞ୍ଚ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ପାରାଦ୍ୟାପ ପୋର୍ଟ

ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ସ୍ଵପ୍ନ ସତାନ ଥିବାରୁ କଂଗ୍ରେସ ସରକାର ତା' ପ୍ରତି ଆନ୍ଦରିକତା ଦେଖାଉଥିଲେ । ମୁଁ ଝରିପାଞ୍ଚି ସ୍ଥାନରେ ମିଟିଂ କରି ପାରାଦ୍ୱୀପ ଜିଲ୍ଲା ହେବାର ଉପଯୋଗିତା ସଂପର୍କରେ ବୁଝାଇଥିଲି ।

ଯେଉଁଦିନ ଜଗତସିଂହପୁର ଡାକବଜ୍ରଳାରେ ସାଷ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା ମୁଁ ମଧ୍ୟ କୁଙ୍ଗ-ଏରସମା ଅଞ୍ଚଳର ବରିଷ ଓ ଗୁରୁଦ୍ଵାର୍ଷ କେଡ଼େଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନେଇ ସେଠାରେ ମ୍ୟାଯ ସହିତ କମିଶନକୁ ଜିଲ୍ଲାର ଆବଶ୍ୟକତା ସଂପର୍କରେ ବୁଝାଇଥିଲି । ଆଶ୍ୟକ କଥା ଜେମା, ସାଆନ୍ତ, ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରା, ପ୍ରତାପ ମହାନ୍ତି ଓ ନିଶାମଣି ଖୁଣ୍ଡିଆ କେହି ମୋତେ ସମର୍ଥନ କରି ନ ଥିଲେ କିମ୍ବା ନିଜପକ୍ଷରୁ ସାଷ୍ୟ ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ଜଗତସିଂହପୁରର ଓକିଲମାନେ ଓ କେତେକ ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଜଗତସିଂହପୁରଠାରେ ଜିଲ୍ଲା ହେଉ ବୋଲି ଅଛି ବସିଥିଲେ ଓ ସାଷ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ କଟକ ଜିଲ୍ଲାରୁ ବିକ୍ରିନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲା ନ ହେଲେ ବରଂ କଟକ ସହିତ ଏକାଠି ରହିବେ କିନ୍ତୁ ପାରାଦ୍ୱୀପ ଜିଲ୍ଲା ଅଧୀନରେ ରହିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲେ । ଜିଲ୍ଲା ପୁନର୍ଗ୍ରାନ୍ତନ ରିପୋର୍ଟରେ ମୋର ଯୁକ୍ତି, ସାଷ୍ୟ ଓ ମୋତେ ସମର୍ଥନ କରୁଥିବା ଏ ଅଞ୍ଚଳର ବିଶିଷ୍ଟ ନାଶରିକମାନଙ୍କ ବନ୍ଦବ୍ୟ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଥାଇପାରେ । ମୁଁ ଯେଉଁ ଜିପରେ କୁଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଆସିଥିଲି ସେ ଜିପ ଶ୍ରୀ ହାତିବନ୍ଦୁ ଶତପଥୀଙ୍କ ନେତୃଦ୍ୱାରେ କୁଙ୍ଗ ଫେରିଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପାଉଣାପତ୍ର ମୁଁ ଓ ସେ ମିଶି ଦେଇଥିଲୁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଜଣ୍ମିଥ ଦାସଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କରି ଗାଡ଼ିରେ କଟକ ଫେରି ଆସିଥିଲି । ସେ କହିଲେ ତୁମ ଯୁକ୍ତି ଖୁବି ଅକାର୍ୟ ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ସେ ବିଶାଳ ଅଞ୍ଚଳର ତୁଙ୍ଗ ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନେ ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ? କେନ୍ଦ୍ରାପତାର ନେତାମାନେ ଲୋକଙ୍କୁ ଭେଳେଇ କେନ୍ଦ୍ରାପତା ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ଜୋରଦାର ଦାବି ଉଠାଇଥିଲେ; ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ଅନଶ୍ଵନରେ ମଧ୍ୟ ବସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପାରାଦ୍ୱୀପ ପାଇଁ ସେପରି କିନ୍ତି ହୋଇପାରି ନ ଥିଲା । ତାହା ଆମ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଜନକ ପରିଣତି । ଜିଲ୍ଲା ଗଠନର ପ୍ରସ୍ତାବ ଯାହା ହେବାର ଥିଲା ତା' ହେଲା । କଟକ ଜିଲ୍ଲାକୁ ପ୍ରଶାସନିକ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଭାଙ୍ଗି ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଜିଲ୍ଲା କରାଯିବା ପାଇଁ କମିଶନ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଥିଲେ ଓ ଚଣ୍ଡିଖୋଲକୁ ଏକ ଜିଲ୍ଲାରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଝହିର୍ରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୯୯୦ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ପହିଲା ଦିନ ଓଡ଼ିଶା ଆସେମ୍ଭି ପାଇଁ ଯେଉଁ ବିଧାୟକ ତାଲିକା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ସେଥିରୁ ବିପୁଳସଂଖ୍ୟାରେ (୧୪୭ ରୁ ୧୨୩) ତୋଟ ପାଇଁ ବିଜୁବାବୁ ଅନେକ ବର୍ଷ ପରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଆସିଲେ । ଜାନକୀବାବୁଙ୍କ ସମୟରେ ବସାଯାଇଥିବା ଜିଲ୍ଲାପୁନର୍ଗ୍ରାନ୍ତନ କମିଶନଙ୍କ ମତ ଓ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ସତ୍ୟ ତମାଦି ହୋଇଗଲା । ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ଶାସନ (୧୯୯୦

ରୁ ୯୪) ମଧ୍ୟରେ ବିଜୁବାବୁ ଆଗୁଆଳ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ୧୩ଟି ଜିଲ୍ଲାରୁ ୩୦ଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ପୁନର୍ଗଠିତ କଲେ । ଅଥବା ପାରାଦୀପକୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିଗଲେ । ପାରାଦୀପ ସେହପରି ଏକ ଅନୁନ୍ତ ସହର (ଏବେ ମୁୟନିସିପାଳଟି ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ) ଭାବେ ପଢ଼ିରହିଲା । ଅନେକ ଝୁପୁଡ଼ି ଘର, ଅଛି କିଛି ବ୍ୟବସାୟ କେନ୍ଦ୍ର ଏଇ ସହରଟି କେରଳର କୌଣସି ବନରାଞ୍ଚଳ ସହିତ ସମକଷ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ସ୍ଵାୟା ଲୋକସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଏଠି ଏବେବି ଏତେ ଅଧିକ ନୁହେଁ ।

ମୋ ମନରୁ ଜିଲା ଝୁକ୍ ଛାତିଗଲା ପରେ ମୁଁ ବିଭାଗୀୟ କାମରେ ଅଧିକ ଅଧିକ ମନୟୋଗର ସହିତ ଲାଗିପିଲି । ମୋ ଭିତରେ ସୁପ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଚେତନା ଯେ ମଣିରେ ମଣିରେ ଜାଗି ଉଠୁଥିଲା ତାହା ନିଷ୍ଠାତ ହେବାକୁ ବେଶି ତେରି ହେଲା ନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ କୁନ୍ତ ପହିଳାରୁ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଭାବେ ଦାୟିତ୍ବ ନେବା ପରେ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ପରିସର ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଗଲା ଓ ମୁଁ ବାଣୀବିହାର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଗଲି । ପଢାଲେଖା, ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନ, ଇତ୍ତାହାର ପରି ଉନ୍ନତମାନର ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ିକାର ସଂପାଦନ, ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦର ପୁସ୍ତକ ସଂକଳନ ଓ ବିଭାଗୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ବ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ହୋଇଗଲା ।

ଘର ନା ନକ୍ଷ : ଘରେ ବରାବର ମୋର ପରୀ ଓ ପିଲାମାନେ ମିଶି ମୋତେ ନାନାଦି ମାନସିକ ଯତ୍ନା ଦେଉଥିଲେ । ତା ୨୦/୧/୧୦ରେ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଘଟିଲା । ପେନିର ଡ୍ୟାନ୍ସ ଶିକ୍ଷକ ପାତ୍ରବାବୁ ଆସିଥା'ନ୍ତି । ମୋର ଦାୟିତ୍ବ ଥିଲା ପେନିର ଡ୍ୟାନ୍ସ ସ୍କ୍ଲାରସିପ୍ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେବା । ସମ୍ବତ୍ତଃ ମୋତେ ବେଳ ନ ଥିବାରୁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେବାକୁ ସଂସ୍ଥାତି ବିଭାଗକୁ ଯାଇପାରି ନଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ପେନି ମୋତେ 'ମୂର୍ଖ' ବୋଲି କହିଲା ଓ 'ତା' ମାଆ ସେଠି ଠିଆ ହୋଇ ତାକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ । ମୁଁ ଖୁବ୍ ରାଗିଗଲି ଓ ପାଚିକୁ ଯାହା ଆସିଲା ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କନିବସିଲି । ମୋର ସମ୍ବତ୍ତଃ ରତ୍ନପ ବହୁତ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଶୋଭାଭୂ ନଥିଲି । ଛାତିରେ ଅସମ୍ଭବ ଯତ୍ନା । ଦୁଇଟା ଆଷାସିତ୍ ଖାଇଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ଛାତି ଯତ୍ନା କମ୍ବ ନଥାଏ । ନିରୂପ୍ୟ ହୋଇ ରାତି ୧୨ ଘରେ ଗାତି ଭ୍ରାତାର କରି ଗାତି ନମର ହସ୍ତିଚାଲକୁ ଏକାକି ଛାଲିଗଲି । ସେଠାରେ ସେମାନେ କିଛି ଜଞ୍ଜେକ୍ସନ, ଦେଲେ, ବୋଧହୁଏ ଶୋଇଯିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ଦିନ ୧୧ ଘରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଉଟାରରେ ସେଇ ଜମରଜେନସି ବେତ୍ ଉପରେ ଶୋଇଗଲି । ଏପରି ନିଦ୍ରା ମୋତେ ଜାବନରେ କେବେ ବି ଘୋଟି ନ ଥିଲା । ଭାବୁଥିଲି ମହାନିଦ୍ରାରେ ଶୋଇ ଯାଆନ୍ତି କି ଅନେକ ଯତ୍ନାରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳିଲା । ଘରେ କଳହପ୍ରବଣା ନାରୀ, ଦୂର୍ବିନୀତ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ବଞ୍ଚିବା ଅପେକ୍ଷା ରିନିଦ୍ରା ବୋଧହୁଏ ବହୁଗୁଣ

ସୁଖକର ହୁଅନ୍ତା । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଦିନ ୧୧ଟାରେ ହୃଦୀଳକୁ ଆସିଲେ- ଯାହାର
 ଶୁଭ ସକାଳୁ ଆସିବା କଥା । ତା'ହେଲେ ଆମ ଭିତରେ ଆଉ କି ସଂପର୍କ ବା ! ମୋର
 ମନ ଭିତରେ ଯାହା କିଛି ମୋହ ଏ ପରିବାର ପାଇଁ ଥିଲା ତା' ସତ୍ୟ ଭାଙ୍ଗି ଚୁରମାର
 ହୋଇଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ରାବୁଥିଲି ଏ ଘର ଛାତି ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଛଲିଯିବି । କିନ୍ତୁ ମନରେ
 ଆଶଙ୍କା ଥିଲା ମୋତେ ଏଥିପାଇଁ ଅସଂଖ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନବାଣରେ ଜର୍ଜରିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
 ମୋର ଝିଅମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବିବାହିତା । ହୁଏତ ଭଲ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିବାରେ ବାଧା
 ପହଞ୍ଚିବ । ମୋ ପ୍ରତି କ'ଣ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ମାନ ଓ ଆନୁଷ୍ଠ୍ୟ ଅଛି ? ତେବେ କାହିଁକି
 ମୁଁ ପରିବାରର ଏଇ ବନ୍ଦନକୁ ଛିଦେଇ ପାରୁନାହିଁ ? ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିଥିଲି ଘର ଛାତି ମୁଁ
 ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ଶାନ୍ତିରେ ରହିପାରିବିନି । କିନ୍ତୁ ସବୁଦିନ ମାନସିକ ନିଯାତନା ଅପେକ୍ଷା
 ଏ ଘର ହୁଏତ ଛାତିଦେବା ଭଲ । ନଚେତ ମୋ ପାଟିରୁ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ସବୁ ନିର୍ଗତ
 ହେଉଛି ତାହା କୌଣସିମତେ ସର୍ବ୍ୟ ମଣିଷର ପରିଚୟ ହେବ ନାହିଁ । ଆଜି ବିଭାଗ
 ତରଫରୁ ମୋର ପିକନିକରେ ସାନ୍ଦାଗାରା ଯିବାର ଥିଲା । ମୁଁ ସବୁକୁ ଆଖି ବୁଝିଦେଇ
 ମୋ ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ଘରେ ଯାଇ ବିଶ୍ଵାସ ନେଲି । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉରର ଦେବାକୁ
 ମୋର ସାମର୍ଥ୍ୟ ନ ଥିଲା । ଛାତିର ତାତ୍ର ଯତ୍ନା ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନମିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।
 କିନ୍ତୁ ଏହା ପ୍ରଥମ ଷ୍ଟୋକ୍ ହୋଇପାରେ । ଜଣେ କାର୍ଡଓଲୋକିଷନ୍ ପାଖୁ ମୋର ଯିବାର
 ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତା' କରିପାରିଲିନି । ଦିନ ସାରା ନରସିଆ ପ୍ରଭାବରେ ଶୋଇ ରହିଲି ।
 ତା' ପରଦିନ ସେମାନେ କେଉଁଠୁ ଗୋଟାଏ ନୁଆ ତ୍ରାଜଭର କାହା ମାଧ୍ୟମରେ ଖୋଜି
 ଆଣିଲେ । ସେ ମୋ ଗ୍ୟାରେଇରୁ ଗାତି ବାହାର କରୁକରୁ ଜଟା ଖୁଣ୍ଡରେ ବାତେଇ
 ଗାତିର ପଛପାଖକୁ ଭାଙ୍ଗି ଚାରି ପକେଇଲା । ମୁଁ କିପରି ବିଶ୍ଵାସ ନେଇପାରିବିବା ? ଫୁଲୁ
 କ'ଣ ଗୋଟାଏ କହିବାରୁ ତାକୁ ଛପୁତାଟାଏ ପକେଇଲି । ତ୍ରାଜଭରକୁ ମଧ୍ୟ ଦି' ଛପୁତା
 ଦେଇ ଘରୁ ନିକାଲି ଦେଲି । ବାଣୀବିହାରରୁ ରମାଦେବୀ କଲେଜ ବେଶି ଦୂର ନୁହେଁ ।
 ଛଲିଯିବା ରାଷ୍ଟ୍ରା । ମୋର ଚେନ୍ସନ ଏ ଘରେ ଆଉ କମିବାର ନୁହେଁ । ଅନୁଭବ କଲି
 ଏଣିକି ବଢ଼ିବଢ଼ି ଯିବ ସିନା ଆଉ କମିବାର ନୁହେଁ ।

ଆସନ୍ତା ଫେବୃଆରୀ ୧୯୮୮ ରେ ରୋପାଳଠାରେ ହେଉଥିବା ଭାରତୀୟ
 ସମାଜୋଚକ ସମ୍ମିଳନୀକୁ ମୁଁ ନିମନ୍ତଣ ପାଇଲା ପରେ ମୋର ଜଂରାଜୀରେ ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ
 ଲେଖିବାର କଥା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ କିଛି ପତାଲେଖା କରିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନାହିଁ । ଏତେବେତ
 ସମ୍ମାନାସବ ସମ୍ମିଳନୀରେ ମୁଁ କ'ଣ ଯୋଗ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ ? ମୁଁ ତ ଉକ୍ତଳ
 ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ କେବଳ ଯାଉ ନାହିଁ ସମ୍ଭାବ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର
 ପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ ନିମନ୍ତିତ ହୋଇଛି । ମା' ଶାରଳାକୁ ବାରମ୍ବାର ଡାକିଲି । ମୋତେ
 ଶକ୍ତି ଦେବା ପାଇଁ ଅଶ୍ରୁ ନିବେଦନ କରି ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ ପ୍ରାଇଟେର କଲେଜରେ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ନିୟୁକ୍ତିରେ ବିଶ୍ୱାସ ବିଶ୍ୱାରଦ ଭାବେ ଯୋଗଦେବାକୁ ରାଜ୍ୟ ସିଲେକସନ ବୋର୍ଡ ତରଫରୁ ଚିଠି ଆସିଲା । ତକୁର ନାରାୟଣ ଶତପଥୀ ଥିଲେ ଅନ୍ୟତମ ବିଶ୍ୱାରଦ । ଏ ଏପରି ଏକ ଦାୟିତ୍ୱ ଯାହାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବାର ନୁହେଁ । ପ୍ରଥମ ଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ତାଟ ୨୮.୯୦ରେ ଆମେ ଶୋଭଳ ଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ପରାକ୍ଷା କରିଥିଲୁ । ମାତ୍ର ନାଜଣ ଉପୟୁକ୍ତ ମନେ ହେଲେ । ତା' ପରଦିନ ପ୍ରାୟ ସମସଂଖ୍ୟକ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ଜଣରଭିତ୍ତି ନେଇଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସାତ ଆଠଜଣ ମେଧାବୀ ଓ ଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିବା ମନେହେଲା । ଦୁଃଖ ଲାଗିଲା ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପୋଷ ସଂଖ୍ୟା ଏତେ ନ ଥିଲା । ହୁଏତ ପ୍ରୟାନେଲରେ କେତେଜଣ ରହିବେ ଓ ପରେ ପୋଷ ଆସିଲେ ନିୟୁକ୍ତିପତ୍ର ପାଇବେ ।

ଆଜି ପୁଣି ଶ୍ୟାରେଜରୁ କାର ଆଣିବାକୁ ଗଲି । ମୋତେ ହୀରାଖଣ୍ଡ ଏକପ୍ରେସରେ ସମଲପୁର ଯିବାକୁ ହେବ । ସକାଳ ୯ ଟାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରେ ସମଲପୁର ଯୁନିଭରସିଟିରୁ ହୀରାକୁଦ ଷେସନକୁ ଗାତି ଆସିଥିବ । କୌଣସି ଛାତ୍ରର ଭାଇଭା କାଳି ନେବାକୁ ହେବ । ଆଶ୍ରମ୍ୟ କଥା ଦିତୀୟ ଏକପର୍ଚ ଆସି ନଥିବାରୁ ଭାଇଭା ନିଆୟାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ମୋର ଟି.୬. ଓ ଡି.୬. ପାଇଲା ପରେ ରାତି ବସରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଲି । ରାତିପାରା ଶେଇପାରିଲି ନାହିଁ । ଭୋର ପୂର୍ବରୁ ସାତେ ଝରିଟାରେ ବସ୍ତୁ ବାଣାବିହାର ଷପେଜରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଦୁଇଜଣ ତରୁଣୀ ରାସ୍ତାରେ ସେପରି ସମୟରେ ଯିବା ରହସ୍ୟକନକ ମନେ ହେଉଥିଲା ।

ଭୋପାଳ ସମାଲୋଚକ ସମ୍ବିଳନୀ : ଭୋପାଳର ଭାରତ ଭବନରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା ଏକ ପଢ଼ିକାର ନାମ ‘ପୂର୍ବାଗ୍ରହ’ । ଏହା ଏକ ଦିମାଦିକ ସମାଲୋଚନାମୟିଳକ ପଡ଼ିବା । ଏଇ ପଢ଼ିକାର ସଂପାଦକ ଥିଲେ ଅଶୋକ ବାଜପେୟୀ ଓ ମଦନ ସୋନୀ । ୧୯୯୦ ଫେବୃଯାରୀ ୧୭ରୁ ୧୯ ଡାରିଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିନିଦିନ ଧରି ଏହାର ଦିତୀୟ ହୈବାର୍ଷକ ସମ୍ବିଳନୀରେ ଭାବେ ଭାରତୀୟ ସମାଲୋଚନା ଓ ସମାଲୋଚନାମୟିଳକ ଏକାଠି କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଥିଲା । ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ଦେଶରୁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ମାତ୍ର ପଦରଜଣ ଥିଲେ ଆମନ୍ତିତ ଅତିଥି, ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ମୋ ସମେତ ମାତ୍ର ଏଗାର ଜଣ । ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ଦେଶରୁ ଅତିଥି ପଦରଜଣ ଜଣ ସମାଲୋଚକ ଯୋଗଦେବେ । ଓଡ଼ିଶାରୁ ଅବଶ୍ୟ ତକୁର ଦାଶରଥ ଦାସଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଇଥିଲା- ସେ କିନ୍ତୁ ଯାଇନଥିଲେ ।

ଭୋପାଳ ସହରର ଘୋର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରସି ଏକ ବିଶାଳ ହୃଦ ଓ ତା' କତେ କତେ ନଭବ୍ୟୀ ଘୋଧମାଳା । ଭୋପାଳର ସତ୍ତଵାଳୀ, ବିଧାନସଭା ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଧିକ ଗୃହ ଏଇ ହୃଦ କତେ କତେ ଅବସ୍ଥିତ । କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ହର୍ମ୍ୟର ଉଚ୍ଚତାକୁ ଅତିକ୍ରମ

କରି ଆକାଶକୁ ଲମ୍ବି ଯାଇଥିବା ଦୁଇଟି ବିଶାଳ ଗୟୁଜ ଭୋପାଳର ଉଚ୍ଚତମ ସମଜିଦକୁ ସତ୍ତଃ ଚିହ୍ନେର ଦେଉଛି । ଅପର ପାର୍ଶ୍ଵରେ କଳା, ସଂସ୍କୃତି, ସାହିତ୍ୟ ପାଠ- ଭାରତ ଭବନ । ହୋଟ ହୋଟ କେଡୋଟି ଗଛ ଓ ଲତାର କୁଞ୍ଜ ମଧ୍ୟରେ ରାସ୍ତାର ଉଚ୍ଚତାରୁ କୁମେ ନିମ୍ନଭୂମି ଆଡ଼କୁ ଏକ ଚମକ୍ଷାର ଶିଳୀରେ ରଚିତ କେଡୋଟି ଏକତଳ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଣ୍ଟାଳିକା ଲମ୍ବିଯାଇଛି । ସେମାନେ ପରସର ସହିତ ପ୍ରାୟ ସଂୟୁକ୍ତ ଓ ବେଶ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣକାରୀ । ଆଧୁନିକ ସ୍ଥାପତ୍ୟର ଚମକ୍ଷାର ନିର୍ଦର୍ଶନ କ୍ରମ ନିମ୍ନ ଭୂମିରେ ହୃଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଲମିତି- ଭାରତ ଭବନ ।

ସଂପ୍ରତି କେବଳ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ନୁହଁ ସମଗ୍ର ଭାରତୀୟ କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟର ସଂଘର ଭୂମି ଭାରତ ଭବନ । ଭବନକୁ ପଶିବାମାତ୍ରେ ଏକ ତୀର୍ଥଶାଖା ଶିଳାଖଣ୍ଡ ଆପଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପଥାରୁତ ହେବ । ତହଁରେ ଏକ ସମତଳ ଅଂଶରେ ଭାରତ ଭବନକୁ ଏକଦା ୧୯୮୭ ମସିହାରେ ଉଦ୍ୟାନନ କରିଥିବା ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦ୍ରିରାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ନାମ ଖୋଦିତ ହୋଇଛି । ଶିର୍ଷୀର ନିହାଣ ମାତରେ ଏ ଶିଳାଖଣ୍ଡ କୌଣସି ଅଂଶକୁ ମସ୍ତକ କରାଯାଇନାହିଁ । ପାହାଡ଼ରୁ କଟା ହୋଇ ଆସିଥିବା ଉଚ୍ଚତପତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ବିଶାଳ ଅବସର ବିଶିଷ୍ଟ ଶିଳାଖଣ୍ଡ ଏକ ସ୍ବାଭାବିକ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ଅଭିପ୍ରେତ । ପାହାଡ଼ ଦେଇ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ହେବନାହିଁ, ତଳକୁ ଖେଲିବାକୁ ହେବ । କ୍ରମ ନିମ୍ନଭୂମିର ଗୋଟିଏ ପଟେ ବିଶାଳ ପାଠୀଗାର, ସଭାମନ୍ତ୍ର- ଟି.ରି. କ୍ୟାମେରା ଓ ସମସ୍ତ ଅତିଓ ଭିଜୁଆଳ ଉପକରଣରେ ସ୍ଵପ୍ନିତ । ଅପରପାର୍ଶ୍ଵର ବିଶାଳ ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲିଦେଲେ ହୃଦର ନୀଳ ଜଳରାଶି ହୋଟ ହୋଟ ତେଉରେ ଭାରତ ଭବନର ପ୍ରାଚୀରରେ ପିଟି ହେଉଥିବା ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବୁଏ । ହୃଦର କୁଳରୁ ଉପରର ପାହାଡ଼ାତକୁ ଉଠିଯାଇଥିବା କୁମୋନ୍ଦର ଭୂମିରେ ବିପରାତ ପାର୍ଶ୍ଵର ବିଶାଳ ଅଣ୍ଟାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଉପହାସ କରୁଥିବା ସହସ୍ରାଧିକ ରୁଗଣ, ଜାର୍ଷଣାର୍ଥ କୁତ୍ତିଆଗୁଡ଼ିଏ ସେ ସବୁ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ହାତଗଢା ବସ୍ତି ହୋଇପାରେ । ଜଟା ଓ ସୁର୍କରେ ତିଆରି କଂକିଟ କୁଟେର ନୁହଁଟ, ଅଧିକାଂଶ ଭଜା ଦଦରା ଟିଣ ଓ ପଳିଥିନ, ଘୋଡ଼ା ଛାତରେ ତିଆରି ଏ ବସ୍ତି ବା ହାମଲେଟ । ଉକ୍ତ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦରତ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟର ଏପରି ଚମକ୍ଷାର ସହାବସ୍ଥାନ ଏ ସହରକୁ ନବାଗତ କୌଣସି ଅତିଥିକ ଦୃଷ୍ଟି କରୁ ହେଲେ ବି ସେ ସବୁର ଅବସ୍ଥିତି ଆମ ଜାତୀୟ ଜୀବନର ଅସ୍ପତ୍ର ଅର୍ଥନୀତିର ଉଦ୍ଘୋଷଣା କରିଛି ।

୧୯୯୦ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ୧୭, ୧୮ ଓ ୧୯ ତାରିଖ । ଏଇଠି ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା ସର୍ବଭାରତୀୟ ସମାଲୋଚକ ସମ୍ମିଳନୀ । ସଂଖ୍ୟାଦୃଷ୍ଟିରୁ ସାମିତି ଏ ଆୟୋଜନ ମନେହେଉଥିଲା ମେଲା କରିବା ବୋଧହୁଏ ଭାରତ ଭବନର ପରମାଣୁ ନୁହଁ ଯଦିଓ

ରତର୍ଷ ଏଠାରେ ବିଶ୍ଵ କବି ସମ୍ମିଳନୀ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଦୁଇର୍ବର୍ଷ ତଳେ ହିମୀ
 ସାହିତ୍ୟର ସମାଲୋଚକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଏକ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲା ।
 ତା'ର ସଫଳତା ପରେ ଭାରତ ଭବନ କର୍ତ୍ତାପତ୍ର ସର୍ବଭାଗତାଯ ସମାଲୋଚକମାନଙ୍କର
 ଯେଉଁ ସମ୍ମିଳନୀ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ତାକିଥିଲେ ସେଥିରେ ମାତ୍ର ପଦରଜଣଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ
 କରିବାର ତାପ୍ରୟ୍ୟ କ'ଣ ମୁଁ ବୁଝିପାରୁ ନଥିଲି । ସମ୍ମିଳନୀର ଏହି ଆକୃତିକୁ ଦେଖୁ
 ମୋର ମନେହେଲା ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟ ପରି ସମାଲୋଚନାମାନେ ବୋଧହୁଏ
 ସବୁବେଳେ ଓ ସବୁ ସ୍ଵାନରେ ଉପେକ୍ଷିତ । ମାଲୟାଳମ ସାହିତ୍ୟର ସମାଲୋଚକ
 ପ୍ରଫେସର ଆୟାପା ପାନିକର, ମରାଠୀ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଫେସର ଅଶୋକ କେଳକର ଓ
 ରାମ ବାୟଟ, ହାରଦ୍ଵାରାର ଜଂରେଇ ଅଧାପକ ମକ୍କାତ ପାରାଞ୍ଚପେ, ବନାରାସ ହିନ୍ଦୁ
 ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ସଂୟୁତ ବିଭାଗ ପ୍ରଫେସର କମଳେଖ ଦର ତ୍ରିପାଠୀ, ଆଲାହାବାଦ
 ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଜଂରାଜୀ ବିଭାଗ ପ୍ରଫେସର ଉକ୍ତର ଆଲୋକ ରାୟ, ଓଡ଼ିଶାରୁ
 ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧାପନା ସହିତ ସଂପୃତ ମୁଁ ପ୍ରତିନିଧି ଥିଲୁ । ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ
 ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚଭଣ ଏ ସମ୍ମିଳନୀ ମଞ୍ଚ ମଣ୍ଡଳ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ଥିଲେ ସୁଷ୍ଠିଶାଳ
 ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ବେଳେବେଳେ ସମାଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ଲେଖୁଥିଲେ । ସମାଲୋଚନା
 କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁପ୍ରବେଶ ସେମାନଙ୍କ ଜାହାଧୀନ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ଶ୍ରୀ କନ୍ଧାର ନାରାୟଣ,
 ଲକ୍ଷ୍ମୀର ନିର୍ମଳ ବର୍ମା, ସମସ୍ତର ରହମନ ପାରୁକୀ (ଉର୍ଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟର କବି ଓ ଆଲୋଚକ)
 ଏବଂ ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ସାହା ଦିଲ୍ଲୀ ବାସୀ । ଜଂରେଇ ଅଧାପକମାନେ ସ୍ବାରାବିକ ଭାବେ
 ସେମାନଙ୍କ ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଜଂରେଇ ସାହିତ୍ୟର ବହୁ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ପଣ୍ଡିମ
 ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ସମାଲୋଚନାର ଗତି ଓ ସ୍ଥିତି ନିର୍ଭାରଣ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଫେସର କମଳେଖ
 ଦର ତିଥାରୀ ଯେତେ ପ୍ରାଚ୍ୟ ସମାଲୋଚନା ଧାରା ସଂପର୍କରେ ସୂଚନା ଦେଲେ ବି ତାହା
 ସମସାମୟିକ ଭାରତୀୟ ସମାଲୋଚନା ଧାରାକୁ ଉଥାପି ପରିପୁଷ୍ଟ କରୁ ନଥିବା ମନେ
 ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ଅଶୋକ କେଳକାର ଉତ୍ସବ ଧାରାର ସମନ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟ
 ଉତ୍ତିହାସ ରଚନାର ନିଜ୍ୟ ଶୈଳୀ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାଣମୂର୍ତ୍ତୀ ଉଦୟମ କରିଥିଲେ ।
 ସମାଲୋଚନାର କେତୋଟି ନୃତ୍ୟ ଦିଗ ନିର୍ଭାରଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ସେ ଆନନ୍ଦବାଦ
 (Hedanism) ଆଶ୍ରୟବାଦ (Didacticism) ସବାଦ (Formalism), ଜୀବନବାଦ
 (Vitalism), ଆଶ୍ୟବାଦ (Bipolarism)- ଏହିପରି ପାଞ୍ଚଭାଗରେ ସମାଲୋଚନାକୁ
 ବିଭିନ୍ନ କରିବାର କୌଣସି ପ୍ରାମଣିକତା ଓ ସର୍ବଗୃହାତ ନୀତି ମୁଁ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରୁ
 ନଥିଲି । ସାହିତ୍ୟର ଉତ୍ତିହାସ ରଚନା କରିବା ଧାରାକୁ ବରଂ ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧରେ
 ଅଧିକ ଜରିଲ ନରି ବସିଥିଲେ । ସମାଲୋଚନାର ଭୂମିକା କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ ତାହା
 ସମ୍ଭବ ଭାବେ ନ ବୁଝାଇ ବରଂ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଯୁଦ୍ଧିତ ଜାଲରେ ଛାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଉପସ୍ଥିତ ୧୧ଙ୍କ ଯାକ ସମାଜୋଚକ କେହି କେହି ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲେ ଓ କେହି କେହି ଆଲୋଚନାରେ ପ୍ରମୁଖ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ନିଜ ନିଜ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ସମାଜୋଚନା ଧାରା ସଂପର୍କରେ ବିଶେଷ ଆଲୋଚନା ହେବ ଓ ତହିଁରୁ ଭାରତୀୟ ସମାଜୋଚନା ଧାରା ସଂପର୍କରେ ଆମେ ଏକ ନିଷ୍ଠରିରେ ଉପନୀତ ହେବୁ । କିନ୍ତୁ ସମାଜୋଚକମାନେ ନିଜ ଭାଷାର ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମାଜୋଚନା ସଂପର୍କରେ ପ୍ରାୟ ସୂଚନା ଦେଉ ନଥିଲେ, ବରଂ ଅଧିକ ଲଙ୍ଘାଳୀ ସମାଜୋଚନା ବିଷୟରେ ଉଦାହରଣ ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ତାହାହିଁ ସାର୍ବଜନୀନ ସମାଜୋଚନା ଧାରା ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ମୁଁ ମୋ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇଥିଲି ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା କରାଯିବା ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ । ଆମ ସମାଜୋଚନା ଧାରାରେ ଭାରତୀୟ ପରିବେଶ, ଭାରତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରଙ୍ଗା ଓ ବିଷ୍ଣୁରାଧାରା ତା’ର ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ୟ ରଖିବା ଉଚିତ । ଟି.୬ସ୍. ଏଲିଆର, ହର୍ବଟ ରିଡ, ଆଇ.୬. ରିଣ୍ଟେସ୍, ଲୁକାସ୍ ଆଦି ସମାଜୋଚକଗଣ ଯେଉଁ ଛାଞ୍ଚ ରଖିଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ସେଇ ଛାଞ୍ଚରେ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟକୁ ନ ମାପି ଏହାର ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ଭାରତୀୟ ସମାଜୋଚନା ଧାରା ଅନୁସ୍ଥତ ହେବା ଉଚିତ । ଶୈଖକୁ ମୋର ବନ୍ଧୁବ୍ୟ ଥିଲା ଗୋଟିଏ ସୁଜନଶାଳ ସୃଷ୍ଟି ତା’ର ଆଜଳନ ପାଇଁ ସମାଜୋଚନାର ନିଜସ୍ବ ଦୃଷ୍ଟିରଙ୍ଗା ଅପେକ୍ଷା ଶର୍ମିତ ସୃଷ୍ଟିର ଅବବୋଧ, ବ୍ୟାଖ୍ୟା, ଦୂଳନାମୂଳକ ବିଶ୍ୱେଷଣ ତଥା ସେହି ସୃଷ୍ଟିର ନାହନିକ ଉଚ୍ଛତା ନିରୂପଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ । ଉଦାହରଣସ୍ବରୂପ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ମହାତ୍ମିଙ୍କ ‘କାଳପ୍ରଭୁଷ’ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ଉଚ୍ଛତମ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦନ କଲାବେଳେ T.S. Eliotଙ୍କ ସମାଜୋଚନା ଧାରା ଅନୁସାରେ ଏ କାବ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିରେ କେଉଁଠି ଚେତନାର ସମନ୍ୟ (Unification of sensibility) ବା ଚେତନାର ବିଲ୍ଲେଦାକରଣ (dissociation of sensibility) କିମ୍ବା Objective corelativeର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଛି ଦେଖାଇଦେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ । ଆଧୁନିକ ଜୀବନର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ, ଜଟିଳ ସାଂସ୍କରିକ ହୃଦି, ଆବଚେତନିକ ସଂଗ୍ରହ, ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କରିତ ସଂକଟ, ଆର୍ଥନାତିକ ଅସମାନତା ଆଦିର ଯଥାର୍ଥ ଓ ବାସ୍ତବ ରୂପ କେତେ କଳାମୂଳକ ଭାବେ ଏଥରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି ଓ କେତୋଟି ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱାନୀୟ ରହିଥିରୁ (Urban character) ଏହାକୁ ଏକ କାବ୍ୟିକ ପରିଣତିରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇପାରିଛନ୍ତି ତାହାର ଚିକିନିଷ୍ଠ ବିଶ୍ୱେଷଣ ହେବା ଉଚିତ । ତା’ ନ କରି ଏହାକୁ Waste landର କଟିକୀ ସଂସ୍କରଣ କିମ୍ବା ବାମନ ଅବତାର କହିଦେବା ସମାଜୋଚନାର ସ୍ଵର୍ଗ ପରମରା ହେବ ନାହିଁ । ସମାଜୋଚନା ବେଳେବେଳେ ଏକ ଦେଶଦର୍ଶୀ ଓ ଭାରତସାମ୍ୟହାନ ହୋଇପଡ଼ୁଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । ଆମ ଭାରତୀୟ ସମାଜୋଚନା ପ୍ରକୃତରେ କେତେବୁରୁ

ଗଭୀର ଓ ଆନୁପାତିକ ? ଆମ ସମାଲୋଚକମାନେ ବେଳେବେଳେ ନିଜର ଜ୍ଞାନଗରୀରତାର ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଯାଇ ମୂଳ ସୃଷ୍ଟିକୁ ନିଜ ଜଙ୍ଗାମରେ ମୋତିମାତି ବିଦ୍ରୂପ କରିଦେଉଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ସମାଲୋଚନାର ଏହି ଅସଥା ହସ୍ତକ୍ଷେପ ବା Unhappy legitimisation ବିବୁନ୍ଧରେ ସତ ସମାଲୋଚକମାନେ ସର ଉରୋଳନ କରିବା କଥା । ସୃଷ୍ଟିକର୍ମରେ ଥିବା ମନସ୍ତାର୍ଥିକ ପ୍ରକିଯା, ଅଭିନିବେଶ ବା ସାମାଜିକ ପରିବେଶ ଏ ଉତ୍ତରପର ସାର୍ଥକ ଅନୁଶାଳନ (Ontogenetic criticism) ହେବା ଉଚିତ । ଏହା କେବଳ ଏକ ଚଳନ୍ତି ଧାରା ନୁହେଁ, ସର୍ବସ୍ଵାକୃତ ଧାରା (Universal trend) ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ସୃଜନଶାଳ ସମାଲୋଚନାରେ (creative criticism) ମୂଳ ସୃଷ୍ଟିକୁ ଅବଳମନ ନ କରି କେବଳ ପ୍ରଞ୍ଚା ଓ ଚମକ୍ତିରିତାର ନିଦର୍ଶନ ଦେଖାଇଲେ ତାହା ଉପସ୍ଥିତ ସମାଲୋଚନା ହେବନାହିଁ । ସମାଲୋଚନାରେ ମୂଳ ସୃଷ୍ଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାର ପ୍ରୟାସ ରଖିବା ବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାରଣରୁ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ହେବା ଏକ ଦୋଷାବଳ୍ବ ବ୍ୟାପାର ଭାବେ ଗୁହୀତ ହେବା ଉଚିତ । ସମାଲୋଚନା ତେଣୁ ମୁଢି, ନିଷ୍ଠକ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ହେବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ମୋର ଏ ଆଲୋଚନା ଏଯାବତ ଅନୁସ୍ଥତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ତାର୍ଥିକ ଆଲୋଚନାର ମୋତ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଥିବା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ମୁଁ ଆମ କବିତାର ବିଶେଷତା ବିଷୟରେ ଘୋଦାହରଣ ଯୁଦ୍ଧ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲି । ମୁଣ୍ଡୁୟ ଭାବନାରେ ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟ କବିତା ରାଜ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଅଧିକ ବୈଚିତ୍ର୍ୟମଣ୍ଡିତ ଓ ଶାର୍ଷସ୍ଵାନର ଅଧ୍ୱକାରୀ ବୋଲି ମୁଁ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ମୋ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଥିଲି ।

ସେଦିନ ସଂଧାରେ ଭାରତବନର ପ୍ରେକ୍ଷାଳିଯରେ ‘ଫୌଦା’ ନାମକ ଏକ ନାଟକ ଅଭିନୀତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ଯୁନାନୀ ଓ ଗ୍ରୀକ କ୍ଲ୍ୟୁସିକ ନାଟକର ଅନୁସରଣରେ ପ୍ରାନସର ଜ୍ୟାଗାସିନ ସମ୍ପୁଦନ ଶତାବୀରେ ଲେଖିଥିବା ଏହି ନାଟକଟି ହିନ୍ଦିରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ କୃଷ୍ଣ ବଳଦେବ ବୈଦ୍ୟ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବୈଦ୍ୟ ପଞ୍ଚାବ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ରାଜା ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ ଏବଂ ଭାରତ ଭବନର ନିରାଳା ସୁଜନ ପାଠୀରେ କେତେବର୍ଷ ଅଧିକତା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ କ୍ଲ୍ୟୁସିକ ସୃଷ୍ଟିକୁ ହିନ୍ଦି ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଯୋଗବାଦୀ ଧାରା ସହିତ ମିଶାଇ ଏକ ନୃତ୍ୟ ଧାରାରେ ଉଭାରିଥିବା ଏହି ନାଟକଟି ସେଦିନ ଥିଲା ମୁଖ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାତମର ଏକ ରଜମଞ୍ଚରେ ବାଲୁକାର ଆସ୍ରଣରେ ନାଟକଟି ଅଭିନୀତ ହୋଇଥିଲା । ଛାତର ବିଭିନ୍ନ କୋଣରୁ ଆଲୋକ ସଂପାଦ ଓ ପ୍ରତ୍ଯଦି ସ୍ଵରସଂଯୋଜନା ଖୁବ୍ ଆନ୍ତରିକ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଦିଗରୁ ଚରିତ୍ରମାନେ ଆସୁଥିଲେ, ବାଲୁକା ମଞ୍ଚରେ ନିଜ ନିଜର ସଂଳାପ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ଓ

ବିପରାତ ଦିଗରେ ନିଷ୍ଠାତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ସମ୍ବୁ ଜଙ୍ଗମଙ୍କରେ ଥିବା ଦୁଇଟି ଶ୍ରମରେ ଆଉଜି ବା ହାତ ଭରା ଦେଇ ସେମାନେ ସଳିଲକି (ନୈପଥ୍ୟ ସଂଲାପ) କରୁଥିଲେ । ସଂଲାପରେ ଥିଲା ଭାଷାର ଅଭ୍ୟୁତ୍ତ ଓ ମାଧ୍ୟମ । ଥିଲା ମଧ୍ୟ ଅବଚେତନର ଅଭିନିବେଶ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କାବିୟକ ସବା । ଜଡ଼ିପୟ କମ୍ପଲେକ୍ସ ଉପରେ ରଚିତ ଏହି ନାଟକଟି ଆଧୁନିକ ନାଟକ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ଯେ ଖୁବ ବିମୋହିତ କରୁଥିଲା - ତାହା ନାଟକର ନିପୁଣ ଅଭିନୟ ଶୈଳୀ ପାଇଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିଲା । ଆମେ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ପ୍ରାୟ ଦୂର ଘଣ୍ଟା ବ୍ୟାପୀ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ରୁ ଭାବେ ଏ ନାଟକଟିକୁ ଉପରୋଗ କରିଥିଲୁ । ଫୌଦା ଭୂମିକାରେ ଅଭିନୟ କରୁଥିବା ସେହି ରାଜ୍ୟର ବିଭାଗିତାଙ୍କ ଅଭିନୟ ଦେଖୁ ମୁଁ ଯେ ମୋ ନିଜ ରାଜ୍ୟଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ଅଛି ଏ କଥା ଭୁଲି ଯାଉଥିଲି । ବିଶେଷ କିଛି ବେଶ ଆଭୟର ନ ଥାଇ, ଜଙ୍ଗମଙ୍କ ବିଶେଷ ସାରସଜାରେ ଆକର୍ଷଣୀୟ ନ କରି ଏପରି ସ୍ଵର୍ଗର ଓ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ନାଟକ ଯେ ଅଭିନୀତ ହୋଇପାରେ- ମୁଁ ଖୁବ କମ୍ ଦେଖାଇ । ବୋଧହୃଦୟ ଭାରତ ଭବନର ନିକଷ ନାଟ୍ୟ ସଂସ୍ଥାର ଏହି ପରାକ୍ରମ ତା'ର ପ୍ରତିଟି କଳା ବିଭାଗରେ ପୁଣି ଉତ୍ସୁକ ରୁଚି ଓ ସୌନ୍ଦର୍ୟର ଥିଲା ପ୍ରତିପଳନ । ଗତକାଳି ବୌଦ୍ଧ ସ୍ତ୍ରୀପ ସାହ୍ରକୁ ଦେଖୁ ମୁଁ ଯେତେ ଉଦ୍ବୁଦ୍ଧ ହୋଇନଥିଲି ଆଜିର ଏ ନାଟକର ନିଷ୍ଠାନ ଅଭିନୟ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ମୋଡେ ଏତେ ତନ୍ମୟ କରି ରଖିଥିଲା ଯେ ବିଯୋଗାନ୍ତକ ପରିଣଟିରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ବାକ୍-ହୀନ ହୋଇ ବସିଥିଲୁ । ପରସର ମଧ୍ୟରେ କେହି ବି କିଛି ଆଲୋଚନା ନ କରି ଗଭୀର ଉପଲବ୍ଧିରେ ପ୍ରେକ୍ଷାଳିଯରୁ ନିଃଶବ୍ଦରେ ନିଷ୍ଠାତ ହୋଇଯାଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ନିର୍ବାଚନର ଶୁଣିକରୁ ପ୍ରତିକରରେ ଭୋପାଳର ଆକାଶ ମୁଖରିତ ହୋଇଥିଥିଲା କିନ୍ତୁ ଆମମାନଙ୍କ ଅନ୍ତରରେ ବିରାଜମାନ କରୁଥିଲା ଏକ ପ୍ରତି ନୀରବତା ।

ତିକି ଧାନ କୁଟିବାକୁ ବାଧ : ମୁଁ ବାଣୀବିହାରରକୁ ଫେରିବାମାତ୍ରେ ଅଧାପକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ Refresher courseରେ ଦୁଇଟି କ୍ଲ୍ୟୁସ ନେବାକୁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମୋର ମନା କରିବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ଏବେ ପୁଣି ମୁଁ ଭୋପାଳରୁ ବହୁ ଅଭିଜତା ଓ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରି ଫେରିଛି । ତା'ର ଉପଯୋଗ ହେବା ଦରକାର । ଛାତ୍ର ଅଶାନ୍ତି ଯୋଗୁ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ସବୁ ବନ୍ଦ ଥିଲା । ନିକଟରେ ଓଡ଼ିଶା ଆସେମ୍ଭି ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ସରିଛି । ମାର୍ଚ୍‌ ୧ ତାରିଖରେ ଯେଉଁ ପଳାପଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ସେଥିରେ ବିକ୍ରିବାବୁଙ୍କ ଜନତାଦଳ ୧୪୭ରୁ ୧୨୩ଟି ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ମାତ୍ର ୧୦୩ ସ୍ଥାନରେ ଜିତିଥିଲେ । ଏପରି ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥା କଂଗ୍ରେସର ହେବ ବୋଲି କେହି ଭାବୁ ନ ଥିଲେ । ଯାହାହେଉ

ତିନୋଟି ଦଶଟି ପରେ ବିଜୁବାବୁ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ଦିତୀୟ ଥର ପାଇଁ । ସେ ମାର୍ତ୍ତ ୫ ତାରିଖରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଭାବେ ଶପଥ ନେଲେ; ହେଲେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରାମଣିଷଙ୍କ ଗରିପାରି ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପୁଣି ଅସୁବିଧା କ'ଣ ? ସେ ତ ସର୍ବମାନ୍ୟ ନେତା । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ନୂଆ ମନ୍ତ୍ରାମଣିଷଙ୍କ ଗତା ହେଲା ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇଗଲେ । ପୁରୁଣା ଓ ଅଭିଷ୍ଠ ନେତାମାନଙ୍କୁ ବାହ୍ୟ ଦେଇ ବିଜୁବାବୁ ଅନେକ ସ୍ଵର୍ଗନେତାଙ୍କୁ କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମନ୍ତ୍ରାଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଶରତ କୁମାର କର, ଭାଗବତ ବେହେରା, ବିଶ୍ଵଭୂଷଣ ହରିଚନ୍ଦନ, ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ବକ୍ଷିପାତ୍ରଙ୍କ ପରି ନେତାମାନଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା ।

ମୁଁ ଡା ୧ ୪/୩ ସକାଳେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବିଜୁପଣ୍ଡାୟକଙ୍କୁ ସେକ୍ରେଟାରୀଆର୍‌ରେ ଭେଟି ‘ଗଜପତି ପରିକ୍ରମା’ର ଗୋଟିଏ କପି ଦେଇଥିଲି ଓ ସେହି ପୁସ୍ତକକୁ ରାଜ୍ୟ ସୂଚନାବନରେ ଉନ୍ନୟନ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେ ଭାରି ବିଷ୍ଣୁ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ଖୁବ ଘପାଗଲାରେ କଥା କହୁଥିଲେ । ବହି ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଅନୁରୋଧ ଚିଠି ୭ ୧୯୮୪ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ହୋଇଥିବା ନିର୍ବାଚନରେ ଜନତାଦଳର କେତୋଟି ଉପ୍ରାଦୁରର କପି ଥିଲା । ମୁଁ ଜାଣେନା ସେ ସେସବୁ ପଡ଼ିବାକୁ ବେଳ ପାଇବେ କି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ମହାପାତ୍ର ଓ ନୃତନ ମନ୍ତ୍ରୀ ବିଜ୍ୟ ମହାପାତ୍ର ଥିଲେ । ମୁଁ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି କହିପାରି ନଥିଲି । ମୋର ବିଶ୍ଵାସ ଥିଲା ମୋ ଚିଠି ପଡ଼ିଲେ ସେ ସବୁ ଜାଣିପାରିବେ । ମୁଁ ରାଜ୍ୟସଭା ପାଇଁ ଟିକେଟିଏ ଆଶା କରୁଥିଲି । ରାତିରେ ବାରବାଟୀ ଆତିଯମରେ ହେଉଥିବା ଗୋଟିଏ ଉସବରେ ପେନି ‘ହଜ୍ରୁଷକ’ ତରଫରୁ ଗୁପ୍ତ ନୃତ୍ୟ ପରିବେଶଣ କରିଥିଲା । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ କଟକ ଯାଇଥିଲି ।

ପୁଣି ମୁଖ୍ୟବ୍ୟଧା : କୌଣସି ପରାକ୍ଷାରେ ମୁଁ ଚିତ୍ର ପରାକ୍ଷକ ଥାର ମୋ ଅଧ୍ୟାନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ପରାକ୍ଷକମାନଙ୍କ ନମ୍ର ଯାଞ୍ଚରେ ହୁଏତ ଭୁଲ କରିବଦ୍ୟିଥିଲି । ଏତେବୁଦ୍ଧାଏ ଖାତାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ନମ୍ରକୁ ଚର୍କମା କରିବାକୁ ଯୁନିଭରସିଟି ତରଫରୁ Scrutiniser ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା କଥା । ତା’ ଦିଆଯାଇ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଖାତାରେ ନମ୍ର ମିଶାଣରେ ତୁଟି ରହିଯାଇଥିଲା । ଏପରି ତୁଟି ଥିବା ଜଣାପଦିଲେ ସ୍ବାଭାବିକତାବେ ମୁଖ୍ୟ ପରାକ୍ଷକ ବର୍ଷେ ଦି’ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଖାତା ଦେଖାରୁ ବଂଚିତ ହେବେ । ପ୍ରୁତିବର୍ଷ ଏପରି ଅନେକ ପରାକ୍ଷକ ଖାତାଦେଖାରୁ ନିବୃତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ତାହା ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶ ଉପଯୋଗୀ ସମ୍ବାଦ ହୁଏ ନାହିଁ । It is a routine matter of the University. କିନ୍ତୁ ମୋର କୌଣସି ଶତ୍ରୁଭାବାପନ୍ତ ଅଧାପକ ଖବରକାଗଜଙ୍କୁ ଏ ସମ୍ବାଦ ଦେଇ ମୋତେ ଅପମାନିତ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ ହୁଏତ କରିଥିଲେ । ଏହା ରେଡ଼ିଓ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ

ନ୍ୟୁଳ୍ ହେବାର ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ମୋ ଦୂର୍ଗାଗ୍ୟକୁ ଉଭୟରେ ମୋର ଏ ତୃତୀ ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇଥିଲା । ମୋର ପରମହିତାକାନ୍ତକ୍ଷୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମୋତେ ଫୋନ୍‌ରେ ପରିଚାରିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଅନେକ ଜାଣିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ‘ସମାଦ’ରେ ଏହା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଅନେକ ଜାଣିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ମୋର ଦୁଇଜଣା ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ଛାତ୍ର ଜଗତ୍‌ବନ୍ଧୁ ଓ ପ୍ରଦୀପ କୁମାର ଧଳ ମୋ ଘରକୁ ଆସି ମୋତେ ସାକ୍ଷାତ କରି ଏ କାମ ବିଭାଗର ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାପକ କରିଥିବା କଥା କହିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସହଜରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନଥିଲି । କାରଣ ମୋର ସେହି ସହକର୍ମୀଙ୍କ ପ୍ରତି ତଥାପି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅତୁଳ ଥିଲା । ମେଣ୍ଡ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆହୁରି ଛୋଟ ଛୋଟ କଥା ମଧ୍ୟ ଏଇ ସମାଦପତ୍ରରେ ବରାବର ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ନୂଆ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା ଏ ସମାଦପତ୍ରରେ ବରାବର ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ସମ୍ବଦ୍ଧ ସେମାନେ ଏପରି ଛୋଟ ଛୋଟ ସମାଦ ଛାପି ନିଜ କାଗଜର କାଟଚି ବଢ଼ିବ ବୋଲି ପରିକହନା କରୁଥିଲେ । କିମ୍ବା ସେଠି ମଧ୍ୟ କୌଣସି ନିଉଳି ଷାପ ଥିବେ ଯାହାଙ୍କୁ ଆମ ବିଭାଗର କୌଣସି ଅଧାପକ ଧରାଧରି କରି ଏସବୁ ସମାଦ ଛପାଉଥିଲେ । ମୁଁ ଏହି ସମାଦପତ୍ରର ସଂପାଦକଙ୍କ ପାଖୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଜଗତ୍‌ବନ୍ଧୁଙ୍କ ନାମରେ ଲେଖି ତାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଦେଖାକଲି । ସେ କହିଲେ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଅନ୍ତରାଳରେ ଏମିତି ବହୁତ ସମାଦ ଦୈନିକ ଛାପା ହୋଇ ଯାଉଛି । ସବୁ ଗୁଡ଼ାକୁ ତନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର କରି ଦେଖିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବେଳ ନାହିଁ । ତଥାପି ସେ ଦୁଃଖପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ଆହୁରି ଅନେକ ଲୋକ ମୋତେ ଏ ସମାଦ ବିଷୟରେ ପରିଚାରିତ ହେବା କଥା । କୌଣସି ଖାତାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ୪୯ ଅଧେ ନମ୍ରର ୩୦ ହେବା କଥା । ମୁଁ ଭୁଲରେ ତାକୁ ୪୯ କରି ଛାତିଦେଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଚର୍ମ ପରାକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟରୁ ନିର୍ବର ହେବା ନିୟମ । ମୁଁ ମୋର ବନ୍ଧୁ ସରୋଜ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ପରାଇଲି । ସେ କହିଲେ ନୂଆ statute ଅନୁସାରେ Dr. A.K. Mishra ଆଉ ପରାକ୍ଷା କମିଟିର ମୋମର ତା ୧/୧/୯୦ ଠାରୁ ହେବାର ନୁହେଁ । ସେ କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ଜିଦିଧରି ବସିଲେ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ପିକିକ୍ ରିତିର; କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆରେ କରିଛନ୍ତି Ph.D. ମୁଁ ହୁଏତ କେଉଁଠି ଏପରି ବିରୋଧାଭାସ ବିଷୟରେ ଭିନ୍ନ ମତ ଦେଇଥିବି; ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ରାଗ ଥାଇ ପାରେ । ଏମିତି ତ ମୁଁ ଏତେ ପରିମାଣରେ ଖାତା ଦେଖିବାକୁ ଗହେଁ ନାହିଁ- କାରଣ ତାହା ସମୟ ସାପେକ୍ଷ । କିନ୍ତୁ ଏମ.୧. ପିଲାଙ୍କ ଖାତା ଦେଖିବା ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଧିକାର । ଯେହେତୁ ମୁଁ ଏମ.୧. ଶ୍ରେଣୀରେ ପାଠ ପଢାଏ ଓ ଆଧୁନିକ ଜବିତା ବିଶେଷ ପତ୍ର ପ୍ରଚଳନ କରାଇ ଅନେକ ବର୍ଷ ଧରି ସେଥିରେ ଅଧ୍ୟାପନା ମଧ୍ୟ କରୁଛି । ମୋର ଛାତ୍ରମାନେ ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟଥତ ହୋଇ ମୋତେ ପରିଚାରିତ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ମୋତେ ନିୟମ ଦୃଷ୍ଟିରୁ Scrutiniser ଦେଇନାହାନ୍ତି; ସାମାନ୍ୟ ଭୁଲ ପାଇଁ ଦଣ୍ଡ କାହିଁକି ଦେବେ ?

ମୁଁ ଯୁନିଭରସିଟିର Chancellorଙ୍କୁ ଏଥପାଇଁ ଆବେଦନ କଲି ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତରାବେ ସେକ୍ଷେତରାକୁ ଭେଟି ସବୁ ବୁଝାଇଲା ପରେ ଏ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଖବର ଆଉ ‘ସମ୍ବାଦ’ ଦୈନିକରେ ବାହାରି ନଥିଲା । ସେଥପାଇଁ ମୁଁ ଉଦ୍ୟମ ମଧ୍ୟ କରି ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଏସବୁର ତୀତ୍ର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଆମେ କେଜଇଣି ମାତ୍ର ଅଧ୍ୟାପକ- ମନ ଭିତରେ କେହି କାହାକୁ ଭଲ ପାଉନଥିଲୁ । ନୀତିଗତରାବେ କାମ କରିବାକୁ କେହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲେ । ଶୂନ୍ୟିଜିମ୍ ବିଭାଗର ପ୍ରାଣଶକ୍ତିକୁ କ୍ଷୁଣ୍ଣ କରି ବସୁଥିଲା । ତକ୍ତର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଓ ସେମିନାର ଲାଇବ୍ରେରା ଦ୍ୟାମିଦ୍ୟରେ ଥାଇ ବି ପିଲାମାନଙ୍କୁ କହିଦିଆୟାଇ ନଥିଲା । ବହିଶୂନ୍ୟତାକର ବାର୍ଷିକ ହିସାବ ନିକାଶ ହେଉନଥିଲା । ମୁଁ ମୋର ସେସିଆଳ ଫେଫର ପଢାଇବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଆଲମିରାରେ ଆରଶ୍ୟକୀୟ ବହି ତକ୍ତର ବଂଶାଧର ମହାନ୍ତିକ ଅମଳରୁ ରଖିଥିଲି । ପିଲାଙ୍କୁ issue କରୁଥିଲି ଓ ଠିକ୍‌ରାବେ ଫେରିପାଇବାକୁ ବି ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲି । ତଥାପି ଅନେକ ବହି ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଫେରୁନଥିଲା; ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ବି ସେମାନେ ଖୁଲାପ୍ କରୁଥିଲେ । ନିୟମଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେପରି ପିଲାଙ୍କୁ ପରାକ୍ଷାରେ ବସିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଆ ନ ଯିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ତାହା ମୁଁ କେଜାଣି କାହିଁକି କରିପାରୁନଥିଲି । ତଥାପି ସେମାନେ ଫେରେଇବେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିଲି । ନଚେତ୍ ମୋତେ ସେ ବହି ବାବଦ ଅର୍ଥ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ଏମ.ପିଲ୍ ଛାତ୍ରମାନେ ତାଙ୍କ ତରଫରୁ ବାର୍ଷିକ ଉପସବ ପାଳନ କରି କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିରାବେ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ଦେଇ ନଥିବାରୁ ମୁଁ ଆସିବିନି ବୋଲି ମୋ କଟକ ବସାକୁ ଝଳିଯାଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପରିପ୍ରକାଶ ଏପରି ହେଲା ତକ୍ତର ବୈଷ୍ଣବଚରଣ ସାମଳ ଆସି ମୋତେ ବହୁତ ଅନୁରୋଧ କଲେ । କହିଲେ ଆପଣଙ୍କ ଗାତ୍ରିରେ ଚିପ୍ ଗେଷ୍ଟଙ୍କୁ ନେଇ ନ ଗଲେ ସଭା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ପିଲାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆପଣଙ୍କର କ୍ଷୋଧ ଥାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ବିଭାଗର ସମ୍ବାଦ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ଆପଣ ତ କେବେ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଇ ନାହାନ୍ତି । ଆପଣ କ’ଣ ଏ ଛୋଟ ଛୋଟ କଥାରେ ନିଜ ବିଭାଗ ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭୁଲିଯାଇପାରିବେ” ? ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥାରେ ବିଚିତ୍ର ହୋଇଗଲି । ଗେଷ୍ଟଙ୍କ ଖର୍ବିନ୍ସାହିକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଓ ତକ୍ତର ସାମଳଙ୍କୁ ମୋ ଗାତ୍ରିରେ ନେଇ ବିଭାଗରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଗାଧୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଘରକୁ ଝଳିଗଲି । ତା’ ପରେ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଛାତ୍ରଶାତ୍ରୀ ମୋ ଘରକୁ ଆସି ମୋତେ ବ୍ୟସ କରିପକେଇଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ବୁଝେଇଲେ ସେମାନେ ବୁଝିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ଶେଷଙ୍କୁ ନିଜେ ବୈଷ୍ଣବ ବାବୁ ଆସି ମୋତେ ହାତଧରି ନାନା କଥା କହି

ତାକିନେଲେ । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ସର୍ବରେ ଗଲି । ମୁଁ ଘରେ ଖାଇ ସାରିଛି । ସେଠି ଆବୋ ଖାଇବି ନାହିଁ । ତାହାହିଁ ହେଲା । ସମବେଳ ଭାବେ ଫଟା ଉଠାହେବାବେଳେ ମୁଁ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲି । ଓଡ଼ିଶା ପର୍ବିଜ୍ଞ ସର୍ବସ କମିଶନର ଓଡ଼ିଆ ଖାତା ଦେଖିବାରେ ବ୍ୟକ୍ତ ଥିଲି । କାଳି ଯେକୌଣସିମାତେ ଖାତା ଫେରେଇବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଘରକୁ ଫେରିଆସିଲି । ଆଖ୍ୟାୟ ହେଲି ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କ ଆତ୍ମ କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନ ଥିଲା । ସେ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ । ପିଲାଙ୍କର ବା ସେକ୍ଷେଟାରୀର ଏତେ ବଢ଼ ଭୁଲକୁ ସେ ପ୍ରଶ୍ନୟ ଦେଉଥିଲେ କିପରି ?

‘ଗଜପତି ପରିକ୍ରମା’ ଉନ୍ନୋଚନ ଉପସବ : ଓଡ଼ିଶା ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ଓ ସରକାରଙ୍କ ସଂସ୍ଥାତି ବିଭାଗର ମିଳିତ ଆନୁକୂଳ୍ୟରେ ଗଜପତି କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ୯୮ ତମ ଜୟତୀ ଉପସବ ରାଜ୍ୟ ସୂଚନାଭବନରେ ତା ୨୭/୪/୧୯୦୬ିଖରେ ପାଲିତ ହେଲା । ଆମ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଦ୍ୱାଦଶତମା ପୁସ୍ତକଭାବେ ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ପୃଷ୍ଠାର ଏକ ବହି ପୁୟେକର୍ମା ଗଜପତିଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଥିଲା । ମହୀ ଶରତ କୁମାର କର ଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ ଅଧିଥି । ଆମର ସଭାପତି ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ପୌରୋହିତ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ସଂପାଦକଭାବେ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ ସହିତ ଏ ପୁସ୍ତକ ସଂପର୍କରେ ଅନେକ କଥା କହିଥିଲି । ତାଙ୍କ ଉପରେ ଏପରି ପ୍ରାମାଣିକ ପୁସ୍ତକ ଆଗରୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇନଥିଲା । ମୁଁ ଘରଘର ବୁଲି ରାଜଧାନୀରେ ନିମନ୍ତଶପତ୍ର ଦେଇଥିବାରୁ ସୂଚନାଭବନ ଭରିଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ବିଜ୍ଞଳୀ ଆମକୁ ଦଗ୍ଧ ଦେଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲି । ସେଇ ଅନ୍ତରରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଗୁହ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନୀରବତା ମଧ୍ୟରେ ଥିବାରୁ ମୋ ବନ୍ଦବ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବେଶ ଶୁଣାଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ଆଲୋକ ଆସିଗଲା । ଆଜି ‘ସମାଜ’ ଓ ‘ସମୟ’ରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଦୁଇଟି ଲୋଖା ଗଜପତିଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଆଲୋକ ଝଳିଯିବାରୁ ବିକଷି ବ୍ୟକ୍ତସ୍ଵା କରିନଥିବାରୁ କିନ୍ତୁ ଲୋକ ଶ୍ରୋତୁ ଗ୍ୟାଲେଗରାରୁ ସଂସ୍ଥାତି ବିଭାଗକୁ ନାନାଭାବରେ ଗାଲିଗୁଲିଜ କରୁଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ପିକନିକ : ତା ୨୭/୪ରେ ବିଭାଗୀୟ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ ମୋତେ ଖଲିକୋଟର ନିର୍ମିଳଙ୍ଗରକୁ ପିକନିକ ପାଇଁ ଯିବାକୁ ହେଲା । ତିନିଙ୍କଣ ମୋର କୁନ୍ତିଯର ସହକର୍ମୀ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଠି ପହଞ୍ଚ ନିର୍ମିଳଙ୍ଗରର ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ମୁଁ ଦେଖିଲି ଏହାକୁ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ନାଟ୍ଟିଏ କିଏ ଦେଇଛି ବୋଲି ପଣ୍ଡରିଥିଲି । ଦଳ ଓ ମଇଳାରେ ଭର୍ତ୍ତା ପୁସ୍ତକିଣାରେ କିନ୍ତୁ ଫୁଲ ଫୁଲିଥିଲା । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଲଗେଇ ଓ ନିଜେ ପଣି ଦଳଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଷାର କରିବାରେ ବେଶ କିନ୍ତୁ ସମୟ ବ୍ୟୟ ହୋଇଥିଲା । ସେଇ

ରେବରେ ଶାଧୋଇ ଆମେମାନେ ପଡ଼କି ଭୋଜନରେ ବସିଲାବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ତିନିଟା ବାଜିଯାଇଥିଲା । ସେଠି କ’ଣ ହେଲା କେଜାଣି ଘରେ ପହଞ୍ଚ ମୁଁ ବାରମାର ବାନ୍ଧି କରିବାରେ ଲାଗିଲି ଓ ଖୁବ୍ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିଲି । ବୋଧହୁଏ ଖାଦ୍ୟ ବିଷିରିପି ଯାଇଥିଲା । ମୋର ଆସତାକାଳି ରାତିରେ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଯିବା କଥା । ତା ୨୮/୪ ରେ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ସଂସ୍ଥାତି ବିଭାଗ ତରଫରୁ ଉତ୍କଳ ଗୌରବ ମଧ୍ୟସ୍ଵଦନଙ୍କ ଜୟତୀ ଉତ୍ସବକୁ ଯିବାର ଥିଲା । ମୁଁ ଡକ୍ଟର ବସନ୍ତ କୁମାର ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ମୋ ଅସାମର୍ଥ୍ୟ ଜଣାଇଲି ଓ ଶାନ୍ତିନିକେତନକୁ ଚେଲିଗ୍ରାମ କରିଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ପ୍ରତିଭାକୁ ଉତ୍କଳଗୌରବଙ୍କ ଜୟତୀ ସଭାକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେଇ Film Festivalକୁ କେଶରୀ ଚକିତ୍ ବାହାରିଲା । ମଧ୍ୟବାବୁ ଥିଲେ ତାଙ୍କ ଗାଁ ଲୋକ । ରମାଦେବୀ ପ୍ରତିଭାକୁ ବହୁତ ଭଲପାଇଥିଲେ । ସେ ନ ଯିବାରୁ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଦୁଃଖତ ହେଲି । ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ ମୁଖ୍ୟବନ୍ଦୀ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଗାତି ନେବାକୁ ଆସିଲେ ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ ଗାତିରେ ଆସି ମୋତେ ସଭାକଷକୁ ନେଇଗଲେ । ରାତି ୯ଟା ମଧ୍ୟରେ ଘରକୁ ଫେରିବାମାତ୍ରେ ପ୍ରତିଭାର ଫୋନ୍ “ଗାତି ଆଣି ଆସ, ଆମେ Film ଫେର୍ଷିଭାଲ୍ ସରିବାମାତ୍ରେ ଘରକୁ ଯିବୁ ।” ମୁଁ କହିଲି ମୁଁ ଏତେ ଦୁର୍ବଳତା ଅନୁଭବ କରୁଛି ବୋଧହୁଏ ଗାତି ଚଲେଇ ପାରିବିନି । କିନ୍ତୁ ସେ ବୁଝିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁନ ନ ଥିଲା । ମୋତେ ଯିବାକୁ ହେଲା ନଚେତ୍ ସେମାନେ ଫେରି ଘରେ ‘ମହାଭାରତ’ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥା’ଟେ ।

ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଯାତ୍ରା : ମେ’ ୨୭ତାରିଖରେ ମୁଁ ଓ ମୋ ବଢ଼ ଭାଇ ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ବାହାରିଲି । ମୋ ବଡ଼ଭାଇ ବାଣୀବିହାର ହାରସ୍ତୁଲର ସଂସ୍କରଣ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ସେ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଦେଖି ନ ଥିଲେ । ପୂରୀ ଏକପ୍ରେସରେ ଆମର ଚିକେଟ ହୋଇଥିଲା । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ହାଉଡା ଷେସନ୍ରେ ଓହ୍ଲେଇ କାଞ୍ଚନଜଙ୍ଗା ଏକପ୍ରେସ ଧରି ଯିବାକୁ ହୁଏ । ଏପରିକି ହାଉଡା ଷେସନ୍ରେ ଚିକେଟ କରିବାକୁ ବେଳ ନ ଥାଏ । ମୁଁ ଗେଷହାଇସରେ ନିଯେକର୍ମ ସାରି ଓ ଜଳଖୁଆ ଖାଇ ମତରେସନ୍ ବୋର୍ଡରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଅପିସକୁ ଗଲି । ମୋ ଅନୁରୋଧକୁମେ ଡକ୍ଟର ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ମହାପାତ୍ର ଷ୍ଣ୍ଵବାର୍ଷକ ଜଣେ ଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭାଇନାଙ୍କ ଗାଇଡ଼ରୂପେ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ବୁଲେଇ ଦେଖେଇବାକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ସଂଧାରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ତିଆର ପାର୍କକୁ ବୁଲିଯାଇଥିଲୁ । ରାତିରେ ଭୟକର ବର୍ଷା ହେଲା । ତା’ ପରଦିନ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଆମକୁ ପାଖ ପାସେଞ୍ଚରରେ କଲିକଟା ଫେରି ସେଠାରୁ ଜଷ୍ଟକୋଷ୍ଟ ଏକପ୍ରେସରେ ଓଡ଼ିଶା ଫେରିବାକୁ ହେବ । ହାଉରା ଓ ଖତଗପୁର ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପଇତ ବିକାଳି ବଗି ମଧ୍ୟରୁ

ପରିଆସିଲା । ହାତରେ ପଇତ କାନ୍ଦି ଓ କଟୁରୀ । କହିଲା ଗୋଟାକୁ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା । ମୁଁ ଅଧିକ ଦର ପାଇଁ ପ୍ରତିବାଦ କଲି । କାରଣ ସେତେବେଳେ ପଇତ ଗୋଟାକୁ ତିନି ଟଙ୍କାରେ ମିଳୁଥିଲା । ସେ ସୁବକ ପଇତବାଲା ହଠାତ୍ ଏତେ ରାଗିଗଲା ଯେ ମୋତେ କଟୁରୀ ଉଠେଇ ମୋ ପାଖୁ ଧାଇଁଆସିଲା । ପାଟିରେ ତା’ର ବାଗବାଇଶ ନ ଥିଲା । “ମାଦୁରାଷେଦ, ଶାଲା” ପରି ଶର ସେ ଉଜାରଣ କରିଥିଲା । ଅଥବା ଗାଡ଼ିରେ ଓଡ଼ିଶା ଅଭିମୂଳୀ କେତେକଣ ଯାତ୍ରୀ ହୁଏତ ଥିଲେ । କେହି ପ୍ରତିବାଦ କରୁ ନ ଥିଲେ । ମୁଁ ପୋଲିସ୍‌ର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ ଯିବାବେଳକୁ ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଦେଲା ଓ ମୁଁ ମୋ ଡବାକୁ ଉଠିଆସିଲି । ସେତେବେଳକୁ ସେ ସୁବକ ପଇତ ବିକ୍ରେତା ଆଉ ଆମ ଡବାରେ ନ ଥିଲା । ଜଣେ ପାସେଞ୍ଚର କହିଲେ ସବୁ ଜିନିଷର ଦର ତ ବଢ଼ୁଛି; ପଇତ ଦର ନ ବଢ଼ିବ କାହିଁକି ? ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥାରେ ବିପ୍ରିତ ହେଲି । ଆମର ତ Consumer resistance କେଉଁଠି ହେଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଦରବୁଦ୍ଧି କିପରି ରୋକି ହେବ ? ମୋ ବଡ଼ଭାଇ ସେତେବେଳେ ରାଧାନାଥଙ୍କ କବିତାରୁ ପଦେ ବୋଲି ଦେଇଥିଲେ-

“ସହନ୍ତି ଧାରାପାତ ଶକଳଗଣ / ଖଳ ବଚନ ଯଥା ସହେ ସୁଜନ ।”

ମୋ ଅନ୍ତରର କ୍ଷତ ତାଙ୍କର ଏ ଆବୃତ୍ତିରେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଉପଶମ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଘରକୁ ଫେରିବାବେଳେ ମନେମନେ ଭାବୁଥିଲି କବି ଆଶ୍ରମୋତ୍ତମ ପରିତା ନିର୍ମିତଭାବେ ଆମ C-30 କ୍ଲାର ବାଲକୋନୀରେ ବସିଥିବେ । ସତକୁସତ ତାଙ୍କୁ ଓ ମିସେସ୍ ଶତପଥୀଙ୍କୁ ପାଖାପାଖୁ ବସିଥିବାର ଦେଖାଲି । ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଗଲାବେଳେ ସଂଧା ଗଠାରେ ସେ ଆସି ଅନେକ ସମୟ ବସିଥିଲେ । ଏବେ ବି ବସିଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମଜାକରି କହିଲି, “ମୋର ସୌଭାଗ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଗଲାବେଳେ ଓ ଆସିଲାବେଳେ ଏଇଠି ଏକ ଜାଗାରେ ବସିଥିବାର ଦେଖୁନ୍ତି ।” ସେ ମାତ୍ର କେତେ ମିନିଟ୍ ପରେ ଛଲିଗଲେ । ମୁଁ ତା’ ପରେ ମିସେସ୍ ଶତପଥୀଙ୍କ ଉପରେ କୁନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲି । କହିଲି- ଦିନ ନାହିଁ, ରାତି ନାହିଁ ସବୁଦିନେ ଏତେ କ’ଣ ଥାଏ କଥାବାର୍ତ୍ତା ? ଏଠି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁନିଟରେ ଝରୋଟି ପରିବାର ରହନ୍ତି । ସେମାନେ କିଛି ଭାବୁଥିବେ ନା ନାହିଁ ? ସେ ମୋତେ କିଛି ଗର୍ହିତ କଥା କହିବାରୁ ମୁଁ ଅତି ଅଣ୍ଣାଳ ଭାଷାରେ ତାଙ୍କୁ ଗାଳି କରିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଗତ କେତେମାସ ହେଲାଣି ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ଆମ ଘରକୁ ଆସି ଆଲାପ କରୁଛନ୍ତି- ଯାହା ମୋତେ ବା ଆଉ କାହାକୁ କେବେବି ରୋଚକ ହେବ ନାହିଁ । ପଡ଼େଣିନୀ ଓ କାମବାଲୀମାନେ କିଛି ମୁହଁରେ କହି ନ ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏଣୁତେଣୁ ମିଛ ପ୍ରଭାଗ ନିଷ୍ଠା କରୁଥିବେ । ମୋ ଅନୁପସ୍ଥିତିର ସୁଯୋଗ ନେଇ ବାରମ୍ବାର ଆସିବା ସେମାନଙ୍କୁ କୁସା ପାଇଁ ଜନ୍ମନ ଯୋଗାଉଥିବ । ମୋ ଝିଅମାନେ ସବୁଦିନେ ମା’ ପକ୍ଷ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୩୯

ନେଇ ମୋତେ ଆକୁମଣ କରିଥା'ଛି । ଆଜି ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ ଘଟିଲା । ମୁଁ ନିତ୍ୟକର୍ମ ତ୍ରେନରେ ସାରେ ନାହିଁ । ଘରେ ତ ସକାଳ ୯ ଟାରେ ପହଞ୍ଚନ୍ତି । ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଉତ୍ସବ୍ୟଭିକ୍ଷ ପନ୍ଥାକୁ ରେଟି ସବୁ କଥା କହିବି ବୋଲି ସ୍ଵର କରି R.R.L. କ୍ୟାମ୍‌ସକୁ ବାହାରିଗଲି । କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ଦିତୀୟ ବିଷ୍ଣୁରେ ନିରସ ହୋଇପଡ଼ିଲି । ପରେ କହିବି- ଆଜି ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ମିଥେସ୍ ଶତପଥୀ କ୍ୟାମ୍‌ସ ଛାତି ୧୯୯୭ ମସିହାରେ ଝିଅ ଘରକୁ ଛଳିଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କହିପାରିଲି ନାହିଁ । ତା' ପରଦିନ ମିଥେସ୍ ପରିତାଙ୍କୁ ବାଟରେ ଅକୟାଉଁ ରେଟିଲେ ବି କହିପାରି ନଥିଲି । ହୃଦୟ ମୋ କଥାରେ କାଳେ ତାଙ୍କ ଘରେ ଝତ ଉଠିବ ସେଥିପାଇଁ ବାରମାର ନିବୃତ୍ତ ହେଉଥିଲି ।

ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ : ୧୯୮୯-୯୦ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷରେ U.G.C.ର ଯେଉଁ ନୂଆ ଗାଇତ୍ରୀ ଲାଇନ୍ ଆସିଲା ସେଥିରେ ବିଭାଗ ପରିଷଳନା ସଂପର୍କରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଥିଲା । ତାହା ହେଲା Headship rotation. ପ୍ରଫେସର ହୁଅନ୍ତରୁ ବା ରିତର (Associate Professor) ହୁଅନ୍ତରୁ ଜଣେ ମାତ୍ର ଦୁଇବର୍ଷ ପାଇଁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ରହିପାରିବ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବରିଷ୍ଠ ପ୍ରଫେସର ବା ରିତରଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ୱ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବ । ଯୁ.ଜି.ସି.ର ଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାକୁ ଆମେ ଶିକ୍ଷକସଂଘର ବାର୍ଷିକ ସଭାରେ ଅନୁମୋଦିତ କରାଇନାହିଁଲୁ । ମୁଁ ଥିଲି ପ୍ରସ୍ତାବକ ଓ ଉଚ୍ଚରେଜୀ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ଥିଲେ ସମର୍ଥକ । ସେତେବେଳେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗରେ ପ୍ରାୟ ଜଣେ ବା ଦୁଇଜଣ ପ୍ରଫେସର, ଛରିଜଣ ରିତର ଓ ଦୁଇଜଣ ବା ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଲେକ୍‌ଚରର ରହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଶିକ୍ଷକସଂଘ ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନରେ ଅନୁମୋଦିତ ହେବାରେ ବିଶେଷ ବାଧା ନଥିଲା । କୁଳପତି ଉଚ୍ଚର ତ୍ରିଲୋଚନ ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ପ୍ରଶାସକ । ସେ ଯୁ.ଜି.ସି.ର ପ୍ରସ୍ତାବ ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ଜାଳବିଳମ୍ବ କରି ନଥିଲେ । ତେବେ ଯେଉଁ ବିଭାଗରେ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟଙ୍କ ଅବସରପ୍ରାସ୍ତି ଯୋଗେ ଦୁଇବର୍ଷ ପୂରଣ କରି ନଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ନୂତନ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପଦବ୍ୟୁତ କରିବା ଉଚ୍ଚିତ ନଥିଲା । କିମ୍ବା ଯେତେ ବର୍ଷ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟଥିଲେବି ନୂତନ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସେମାନେ ପଦବ୍ୟୁତ ନ ହୋଇ ଜୁନ୍ ୧୯୯୦ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷରୁ ଦୁଇବର୍ଷ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟଭାବେ ରହିବାରେ କୌଣସି ବାଧା ନଥିଲା । କିଂତୁ କୁଳପତି କେତେକଙ୍କୁ ପଦବ୍ୟୁତ କରି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସିନିଆର ପ୍ରଫେସର କେଉଁଠି ବା ରିତରମାନଙ୍କୁ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପାଇଁ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଭାବେ ନିୟୁକ୍ତ ଦେଇଦେଲେ । ଏହାଦାରା କେତୋଟି ବିଭାଗରେ ବିଭାଗ ସଂକଟ ଉପୁଜିଲା । ଧରନ୍କୁ ଜଣେ ମାତ୍ର ବର୍ଷେ କାମ ଚଳାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ପଦବ୍ୟୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ପାଇଁ ୩/୪ଟି ବିଭାଗରେ ଖୁବ୍

ବିରୋଧାଭାସ ଠିଆହେଲା । ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ଉକ୍ତର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ୧୯୮୯ ମେ ମାସରୁ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏକ ବର୍ଷ ଏକମାସ ମଧ୍ୟରେ ନୂଆ ନିୟମ ବଳରେ ସେ ନିଜର ପ୍ରିଭିଲେଜ୍ ହାରା ବସିଲେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଷାର୍କ୍ୟର ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାସକୁ ଗୋଟିଏ ସେସନ ଭାବେ ବିଭାର କରାଗଲା । ମୋତେ କଥାଟା ଆଦୌ ପଥର ହେଲା ନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସେ ବିଭାଗରେ ଉପସାହର ସହିତ ଆଉ ଅଧ୍ୟାପନା କରିପାରିବେ କି ? ମୁଁ ତ ଯେତେବେଳେ ହେଲେ ବି ସେଇ ଦି'ବର୍ଷ ପାଇଁ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱବହନ କରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଆଉ ଏଗାର ମାସପାଇଁ ଅବଶୋଷ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ମୁଁ କୁଳପତ୍ରିଙ୍କ ବାସରବନକୁ ଯାଇ ଉକ୍ତର ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷ ପାଇଁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଭାବେ ରଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ କୁଳପତ୍ରି ଥଟାରେ ହେଉ ବା ରାଗିକରି ହେଉ ମୋତେ କହିଲେ “ଆପଣ ଯଦି ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ହେବାକୁ ନ ଚାହୁଁଛୁ ତେବେ ସେ କଥା ଲେଖି ଦିଅନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସିନିଆର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ହେଡ଼େପ ଦିଆଯିବ । କିନ୍ତୁ ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କୁ ଆଉ କଣ୍ଠିନିୟୁ କରିବାକୁ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ପଚାରିଥିଲି ଯୁ.କ୍ର.ସି. ଗାଇଡ୍ ଲାଇନରେ କ’ଣ ଲେଖାଯାଇଛି ଯେ ଜଣେ ମାସିଏ ବି ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ନୂଆ ଆଜନ୍ ବଳରେ ସେ ପଦଚ୍ଯୁତ ହୋଇଯିବ ?

ସେ କହିଲେ ଠିକ୍ ତାହା ଲେଖା ନ ଯାଇଥିଲେ ବି ପ୍ରଶାସନର ସୁବିଧା ପାଇଁ ସିଦ୍ଧିକେଟ୍ ଏପରି ନିଷ୍ଠା ନେଇଛି । କେବଳ ଉକ୍ତର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ନୁହୁନ୍ତି ଆଉ ତିନି ଚାରୋଟି ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଏଇ ସମସ୍ୟା ଉପୁଜ୍ଞିଛି । ଆମକୁ ଯୁନିପର୍ମ ଭାବେ ଏ ଦାୟିତ୍ୱର ସମୟ ନିର୍ଭାରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଅନ୍ତରେ ଜୁନ୍ ପହଳାଠାରୁ । ସେଥିରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଲେ ବିଶ୍ୱାଙ୍ଗଳା ଉପୁଜ୍ଞିବ ।

ମୁଁ ଆଉ ଅଧିକ କ’ଣ ବା କହିଥାନ୍ତି ? ମୁଁ ଶିକ୍ଷକ ସଂଘ ସଭାରେ ଏ କଥା ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ କି ଆଉ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ନଥିଲା । ଏତେ କ୍ଷିପ୍ର ଓ ଆକ୍ଷମିକ ଭାବରେ ଏ ନୋଟିଫିକେସନ୍ ବାହାରିଲା ଯେ ଆମେ ସିନିଆର ପ୍ରଫେସରମାନେ ତାର ଭଲମୟ ବିଭାର ପାଇଁ ସମୟ ପାଇ ନଥିଲୁ । କେତେକ ବିଭାଗରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଫେସରମାନେ ମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାକୁ ଖୁବ୍ ବ୍ୟାପ ଥିଲେ । ଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାକୁ କିଛି ସାଧ ପାଇଁ ସ୍ଵର୍ଗିତ ରଖିବା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସେମାନେ ଆଦୌ ସମର୍ଥନ କରି ନ ଥାଏ । ମୋ ବିଭାଗରେ ଯେ ବିବାଦ ଓ ଅସନ୍ତୋଷର ମାଜିଟିଏ ପୋତି ଦିଆଗଲା ଅନ୍ତରେ ମୁଁ ତାହାର୍ ଅନୁରୂପ କରୁଥିଲି । ବାସୁବାବୁ କିଂତୁ ଭାବିଲେ ଆମେ ନେବୁହୁ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ପ୍ରଫେସରମାନେ ଏଥିପାଇଁ ଯୋଗାତ୍ୟନ କରି କୁଳପତ୍ରିଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛୁ । କାରଣ ମୋତେ ସେ

ଦାୟିତ୍ୱ ହସ୍ତାନ୍ତର କଳାବେଳେ ଆଦୋ ଖୁସି ନଥିଲେ; ଥିଲେ ବିରକ୍ତ ଓ ବିଷଣ୍ଣ । ସହଜେ
 ତ ସେ ମୋତେ ସବୁ ଦିନେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଦ୍ୱାରା ଭାବେ ବିଚାର କରୁଥିଲେ, ଏବେ
 ବିଭାଗରେ ମୋତେ ସୁରକ୍ଷାରୁରେ କାମକରେଇ ଦେବେକି ନାହିଁ ମୋ ମନରେ ସବେହ
 ଉକ୍ତି ମାରିଲା । ଯେଉଁ ବିଭାଗରେ ପ୍ରଫେସର ଥାଉଁ ଥାଉଁ ରିତରମାନେ ପରେ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ
 ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ସେଠି କିପରି ସହଜରେ ବିଭାଗକାମ ଚାଲିବ ତାହା ମଧ୍ୟ
 ସନ୍ଦେହଜନକ ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଯେଉଁ ବିଭାଗରେ ତିନିଟାରିଜଣ ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ
 ହେଉସିପି କେବଳ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରୋଟେସନ୍ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ଆମେ
 ପରେ ଅନୁଭବ କଲୁ । କାରଣ ପ୍ରଫେସରମାନେ ଥାଉ ଥାଉ ରିତରମାନେ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ
 ହେବା ଖୁବ୍ ବିରୋଧାଭାସ ମୂଳକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପରି ଜଣାଗଲା । ମୋତ ଉପରେ ଏଇ
 ରୋଟେସନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଭାଗରେ କଳିର ମଂଜୁଟିଏ ପୋଡ଼ି ଦିଆଗଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ଷ
 ପରେ ଅନ୍ତରେ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଗଣତାତ୍ତ୍ଵିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ହାହିଦେଇ ତୁରନ୍ତ ଯୁକ୍ତି
 ଗାଇତ୍ରୀ ଲାଇନ୍ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷକସଂଘ ଅଧିବେଶନରେ ପ୍ରତ୍ୟାବ ଆଣିଥିଲୁ ଓ
 ଏହା ବିଳମ୍ବିତ ହେଉଥିବାରୁ ଚାନ୍ଦେଲର ନୂରୁଲ ହାସାନଙ୍କୁ ପରିଜା ଲାଇବ୍ରେରୀରେ
 ଭେଟି ଜଣାଇ ଥିଲୁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ରିଜିଟ୍ ଆଇନକୁ ସାଗର କରି ନ ଥିଲୁ ।
 ଆମେ ମଧ୍ୟ ବୁଝିଲୁ ବିଭାଗମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଭାଗଚାରା ଓ ସଂହଚି ହାତାଇ ବସିଛନ୍ତି ।
 ଏ ସିଷ୍ଟମ ଠିକ୍ଭାବେ କାମ କରିପାରିବ ବୋଲି ଭରଷା ରହିଲାନି । ତଥାପି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ଦୁଇବର୍ଷିଆ ରୋଟେସନ୍ ଚାଲିଛି ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କ ବିଭାଗ ଗୁଡ଼ିକରେ
 ଅଧାପକମାନେ ବେଶ ଫାକ୍ ଫାକ୍ ହୋଇ ଯାନ୍ତିକ ଭାବେ କାମ କରିବାଲିଛନ୍ତି । କାହାର
 କାହା ପ୍ରତି ଭକ୍ତି, ଶ୍ରୀରା ଆଉ ନାହିଁ; ପ୍ରଫେସର ଜଣେ ନ ଆସିଲେ ବା ଆସି କ୍ଲ୍ଯାସ ନ
 ନେଲେ ରିତରଚିଏ ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ କ'ଣ ବା କରିପାରିବ ? ସେ କେବଳ ନିଜକୁ
 ଅସହାୟ ମନେ କରିବା ସାର ହେବ ।

ତା ୨/୩/୧୦ ଦିନ ମୁଁ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ସମସ୍ତଦିନ ଡକ୍ଟର ସାହୁଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା
 କରି ରହିଲି । ସେ ମୋତେ ଗତକାଲି ଚାର୍କ ହ୍ୟାଣ୍ଡେର କରିବା କଥା । ହୁଏତ ଆଜି
 କରିପାରନ୍ତି । ଶୁଣିଲି ସେ କୁଳପତି ଓ କୁଳାଧିପତିଙ୍କୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷପାଇଁ ତାଙ୍କୁ
 ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଭାବେ ରଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେହି ତାଙ୍କୁ
 ଆସିମୂଳକ ଉରା ଦେଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅନୁଗତ ଜଣେ ଅଧାପକକ ହାତରେ
 ଖବର ଦେଇଥିଲି ସେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଉପର ମହିଳରେ ପିଟିସନ୍ ଦେଲେ ମୁଁ
 ତାଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରିବି । ମୋର ଏଥିରେ କୌଣସି ଆପରି ନାହିଁ ବୋଲି ଲିଖିତ ଭାବେ
 ଜଣାଇବି । ଏହି ସମୟରେ ଡକ୍ଟର ଆଶ୍ରମୋକ୍ଷ ପଢ଼ନାୟକ ସମ୍ବବତ୍ତଃ ମୋ'ଠାରୁ ନିଜକୁ

ତାଙ୍କ ହିସାବରେ ସିନିଆର ବୋଲି ଦାବିକରି କୁଳପତିଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ ପିଚିସନ, ଟିଏ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ସେ ବିଷୟରେ ପଚାରିବାରୁ ସେ କେବଳ ହସି ଦେଲେ ଓ ମୋତେ ଚାର୍ଜନେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନେଲେ ।

ଡକ୍ଟର ସାହୁ ପ୍ରାୟ ସାଢେଚାରିଟାବେଳକୁ ମୋ ରୁମକୁ ଆସି ମୋତେ ଚାର୍ଜ ନେବାକୁ ଜଣାଇଲେ । ଚାର୍ଜ ଦେବାମାନେ କେତୋଟି ରେକିଷ୍ଟର, ପାର୍ଶ୍ଵ ବୁକ୍, ବାଲାନ୍ ସିଟ ଓ ଗୋଟିଏ ଫର୍ମରେ ତାଙ୍କର ମୋର ଦସ୍ତଖତ ରହିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ସେ ହିସାବ କିତାବ ଓ ପାର୍ଶ୍ଵବୁକ୍ ଦେଇ ନଥିଲେବି ଚାର୍ଜ ସିଟରେ ଦସ୍ତଖତ କରିଦେଲି । ସେ ମଧ୍ୟ ଦସ୍ତଖତ କଲେ । ବିଭାଗ ଅର୍ଥ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କେତେ ରହିଲା ସେ ବିଷୟ ଜାଣିବା ମୋର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । କାରଣ ସେ ସେଥିପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ ସମ୍ବୂଧାନ ହେବେ । ତେବେ ବିଭାଗର ପାର୍ଶ୍ଵବୁକ୍ ଓ ସେଥିରେ ଉଲିଙ୍ଗିତ ବାଲାନ୍ସ ଟଙ୍କା ହିଁ ଆର୍ଟିଓରୁ ନୃତ୍ୱ ମୁଖ୍ୟଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିଚାଳିତ ହେବ । ତେବେ ପରେ ସେ ସଂପର୍କରେ ଚିଠି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଇପାରିବ ବୋଲି ଭାବି ମୁଁ ସେଥିରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲି ନାହିଁ ।

ମୁଁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ହେବାରେ କେବଳ ବୈଷ୍ଣବ ବାହୁ ଓ ମୋର ଛାତ୍ର ଶରତସ୍ତ୍ର ରଥକୁ ଛାତିଦେଲେ ଅନ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଖୁସି ନଥିଲେ । ସେମାନେ ଜାଣିଥିଲେ ଡିଲଡିଲା ନାହିଁ ଓ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ଆସି କ୍ଲ୍ଯୁସ ନ ନେବା ଆଉ ଚଳିବନି । ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠପଢ଼େଇବା ଅଧ୍ୟାପକଟିଏର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଦିତୀୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଲା ତା’ର ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖା । କିନ୍ତୁ ବିଭାଗ ବହୁତ ବିଶୁଞ୍ଜଳିତ ଥିଲା । ମୋତେ ଡକ୍ଟର ନଟବର ଶତପଥୀଙ୍କ ଭୁଲ ଯୋଗୁ ତିନି ବର୍ଷପାଇଁ ପରାକ୍ଷା କାମରୁ ନିବୃତ କରାଯାଇଛି । ତେଣୁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଦୋଷୟୁକ୍ତ ହେଲେ ବିଭାଗ କିପରି ଚଳାଇବ ? ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମାନେ କାହିଁକି ସନ୍ନାନ ଦେବେ ? ମୁଁ ଖାତାଦେଖାରେ ଯେଉଁ ତୃତି କରିଥିଲି ସେ ତୃତି ମୋ ଆଖିରେ ପଡ଼ିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା । କାରଣ ୫୦୦ରୁ ଜର୍ଜ୍ ଖାତାର ପୃଷ୍ଠାପରେ ପୃଷ୍ଠା ଓଳଚାଇ କୌଣସି ମୁଖ୍ୟ ପରାକ୍ଷକ ଦିଆଯାଇଥିବା ମାର୍କ ଓ ତାର ମିଶାଣ ଠିକ୍ ଅଛିକି ନାହିଁ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ କାମ ସୁଚିନାଇଜରକର । ଅଥବା ମୋତେ ତାହା ମିଳିନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମିଳିଥିଲା ତିନିବର୍ଷ ପାଇଁ ପରାକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟରୁ ନିବୃତ ହେବା ଦିନ । ମୁଁ କୁଳାଧିପତିଙ୍କୁ ଯେଉଁ ପିଚିସନ, ଦେଇଥିଲି ତା’ର କପିଟିଏ ରିସିକ୍ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲି । ଏ କଥା ସିଷ୍ଟିକେଗରେ ଭିସି ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେବି ଏକମାତ୍ର ଡକ୍ଟର ଅମୂଳ୍ୟକୁଷ ମିଶ୍ର ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ଡକ୍ଟର ମିଶ୍ର ଆମ ବିଭାଗକୁ ବରାବର ଆସି ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କ ରୁମରେ ଘଷା ଘଷା ଧରି ବସି ଗପସପ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେବା ସାଭାବିକ ଯେ ଡକ୍ଟର ସାହୁ ତାଙ୍କ ବିରିନ୍ଦୁ ତଥ୍ୟ ଦେଇ ଉରେଇତି କରିଥାଇପାରନ୍ତି ।

ସେବିନ ସିଣ୍ଡିକେଟରେ ସେ ଗୋଟିଏ ମୋଟ ମାଧ୍ୟମରେ ପରାକ୍ଷା ଖାତା ଦେଖାରେ ତୁଟି କରିଥିବାରୁ ମୋତେ କୌଣସି ଦୟିତରେ ରଖାନୟିବାକୁ ଦୂଢ଼ ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କୁଳପତି ଚଳିବାର ନଥିଲେ । ଦୋଷ କରିଛନ୍ତି ଜଣେ ଦଶ ପାଇବ ଆଉଜଣେ - ଏହାହିଁ ସେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ । ସିଣ୍ଡିକେଟର ଅନ୍ୟକୌଣସି ସର୍ବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଡକ୍ଟର ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରି ନଥିଲେ । ତେଣୁ ବହୁମତରେ ମୋତେ ପରାକ୍ଷା ତୃତୀ ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦଶରୁ ମୁକ୍ତ କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା । କୁଳପତି ମୋତେ ଦେଇଥିବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ରଖା କରିଥିବାରୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନାହିଁ ଯାଉଥିଲା । ମୋତେ ନାରୁଗାଲ ଜଣ୍ଠିସ୍ ମିଳିଥିଲା ।

ମୁଁ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ବିଶ୍ୱଯରେ ଯାହା ଭାବୁଥିଲି ତାହାହିଁ ହେଲା । ଘର ଭିତରେ ନ ପଶୁଶୁ ଚାଳବାକି ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡିଆ ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ରକ୍ତ ସ୍ଵାବ ହୋଇନାହିଁ । ବିଭାଗର ଏମ.ପିଲ୍ ଆତିମିସନ୍ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କୁ ଉଷ୍ଣରତିର କରାଯାଇଥାଏ । ଏହିରେ ସିନିଆର ଅଧାପକମାନେ ରହି ଉଷ୍ଣରତିର ପରିଚାଳନା କରନ୍ତି । ଜୁନ୍ ୨୭ ତାରିଖଦିନ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଉଷ୍ଣରତିର ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରି ଚିଠି ବି ଦିଆଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ବିଭାଗୀୟ କାମରେ ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁ, ଡକ୍ଟର ଆଶ୍ରୁତୋଷ ପଞ୍ଚନାୟକ ରହିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତେଣୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧାପକଙ୍କୁ ଧରି ଉଷ୍ଣରତିର ଶେଷ କଲି । ମୋ ନିଜ ଭଣଜବୋହୁ ଅହଳ୍ୟା ପାଡ଼ି ସିଲେକ୍ଟ୍‌ଡ ହୋଇ ନ ପାରିବାରୁ ମୋ ଭଉଣୀ ବହୁତ ମନକଷ୍ଟ କଲା । ତା'ର କୌଣସି ପର୍ବିକେସନ ନ ଥିବାରୁ ସେ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେଲାନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ସିଲେକ୍ଟ୍ କରିବାକୁ ମୋର ସମସ୍ତ ସହକର୍ମୀ ଚାହୁଁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅବିଚଳିତ ରହିବାରୁ ତାହା ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ବୁଝିଲି ଗୋଟିଏ ଦୟିତ ନେଲେ ତା'ର ପରାଭବ ବି ସହିବାକୁ ହେବ । ଅବଶ୍ୟ ତା' ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ ସେ ଏମ.ପିଲ୍ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲା ।

ଶାତ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍ ମିଟିଂରେ ମଧ୍ୟ ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁ, ଡକ୍ଟର ଅଶ୍ରୁତୋଷ ପଞ୍ଚନାୟକ, ଡକ୍ଟର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନାୟକ ଯୋଗ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଏହା ଏକ ଗର୍ହିତ ଅପରାଧ ବୋଲି ମୁଁ କୁଳପତିଙ୍କୁ ଲିଖିତ ଭାବେ ଜଣାଇଲି । ଡକ୍ଟର ସାହୁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ପାଇଁ ଉଦିଷ୍ଟ ବଡ଼ଗୁମଟିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଛାତିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ । ମୁଁ କାହିଁକି ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ହେଲି ସେଥିପାଇଁ ସେ କ୍ରୋଧାନ୍ତିତ । ସେମିନାର ରୁମ ସବୁତାରୁ ବଡ଼ । ସେଥିରେ ବହି ଆଲମିରା ଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କ ଦୟିତରେ ଅଛି । ସେ ଘର ସେ ଛାତିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁବା । ମୋର ଛୋଟ କୋଠରାରେ ଅଣିକ ଚେଯାର ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ନାହିଁ । ରିନୋରେସନ୍ ହେବ ବୋଲି କହି ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ରୁମଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ଛାତିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ନୋଟିସ୍ ଦେବାରୁ ସେ ବାଧ ହୋଇ ଛାତିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେମିନାର ରୁମଙ୍କୁ ନିଜ ଅଧିକାରରେ ରଖିଲେ । ମୋର

ସେଥିପାଇଁ ଆପରି ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବହି କେତେ ଅଛି, କେତେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲାଣି ତାର ହିସାବ କିତାବ କରାଇବାକୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକଳି ସେ ସହଯୋଗ କଲେନି । କୁଳପତିଙ୍କର ଟର୍ମ ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁ ଥିବାରୁ ସେ ଏସବୁ ଛୋଟ କଥାରେ ଆଉ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଉ ନଥିଲେ । ମୁଁ ତ ତାଙ୍କୁ ଏସବୁ ଜଣାଇବା କଥା ।

ପ୍ରଫେସରମାନେ କାଳୁଆଳ ଛୁଟି ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଛୁଟି ନେଲେ ଭିସିଲୁ ସମୋଧନ କରି ଦରଖାସ୍ତ ଦେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ତାହା ଏଚ୍.ଓ.ଡ଼.କ ଜରିଯାରେ ଯିବ ବୋଲି ସଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଡକ୍ଟର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ଦୁଇଟି ତାରିଖରେ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ଆସି ନଥିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚିଠି ଦେଇ ଏହାର କାରଣ ପଚାରିଲି । ସେ ମୋତେ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଖାତିର କଲେନି । ତେଣୁ ବାଧହୋଇ ଆବ୍ସେଷ ଷେଟମେଣ୍ଟରେ ସେ ଅନୁପ୍ରତି ଥିବା ଦର୍ଶାଇ ମୁଁ ଚିଠି ରେକିଞ୍ଚ୍‌ରଙ୍କ ପାଖକୁ ପାଠାଇଦେଲି । ମୁଁ ଅଥିପାଇଁ ପିଲି ତେଓରମ୍ୟାନ ଡକ୍ଟର କରୁଣା ସାଗର ବେହେରାଙ୍କ ସହିତ ପରମର୍ଶ କରିଥିଲି । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଆକ୍ସନକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିଥିଲେ । ଡକ୍ଟର ସାହୁ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ସେ ଦୁଇଦିନ ଆଦୋ ଆସି ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅଭ୍ୟାସବଶତଃ ଛୁଟାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଦରଖାସ୍ତ କରି ନଥିଲେ । ସେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ମୋର ତଳଶ୍ରେଣୀରେ ପଡ଼ୁଥିଲେ ବୋଲି ମୋର ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଖୁବ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧାର୍ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ବିଭାଗରେ ସେ ଆଗ ଆଗ ରିଡ଼ର ଓ ପ୍ରଫେସର ହୋଇଯାଇଥିବାରୁ ମୋ ଠାରୁ ନିଜକୁ ସିନିଆର ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ କେବେ ତାଙ୍କୁ ଅସମ୍ଭାନିତ କରିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବିଭାଗଟିଏ ତଳାଇବାକୁ ହେଲେ କିଛି ନାହିଁ ଓ ନିୟମକୁ ମାନିବାକୁ ହେବ । ବିଭାଗୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅସହ୍ୟୋଗ କରିବା ଏକପ୍ରକାର ଗର୍ହିତ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ବି ସେ ବରାବର ଅସହ୍ୟୋଗର ରାସ୍ତାକୁ ବାହି ନେଇଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ କଥାରେ ଡକ୍ଟର ପଞ୍ଜାଯକ ମଧ୍ୟ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲେ । ସେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଛାତ୍ରମାନକୁ ଉତ୍ସକର ଥିବା ଖବର ମୋ ପାଖୁ ଦରାବର ଆସୁଥିଲା । ତଥାପି ଯେତେବେଳେ ସମ୍ବନ୍ଧ ମୁଁ ନିରବତା ଅବଳମ୍ବନ କରି ତାଙ୍କ ସହିତ ବୁଝାଣା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ ରଖୁଥିଲି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ସେ ଖବ୍ର, ସୁଧାର ଓ ଭଦ୍ର । ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ତାଙ୍କ ଦକ୍ଷତା ଉପରେ କେହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେଇ ପାରିବେନି । ତେବେ ମୁଁ ଏଚ୍.ଓ.ଡ଼. ହୋଇଯିବାରୁ ସେ ଏତେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ମହଦିକୁ ଭୁଲି ବସିଲେ । ମୋତେ ଭାଇନା ବୋଲି ସମୋଧନ କରୁଥିଲେ ଓ ସେଥିରେ ମୁଁ ବିଗଳିତ ହୋଇଯାଇଥିଲି । ଅଥତ ବିଭାଗରେ ଏତେ କୁଟନାତି ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ତାଙ୍କପାଇଁ ସମାଚାନ ହେଉ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ମୋ ସ୍ନାନରେ ଆଉ ଯେ ବି ଏଚ୍.ଓ.ଡ଼. ହୋଇଥିଲେ ସେ ବୋଧହୁଏ ତା ପ୍ରତି ଅବମାନନାମୂଳକ ବ୍ୟକ୍ତହାର ପ୍ରକାଶ କରିଥାନେ । ସତେ ଯେପରି ତାଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ

ଆଉ ଜଣେ ଛଡ଼େଇ ନେଇଛି- ସେହିପରି ତାଙ୍କର ଭିତରେ ରାଗ ଓ ଅସୁଯା କୁହୁଳୁଥିଲା । ସେ ଯୁନିଭରସିଟି ନୋଟିପିକେସନର ସକଳୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ତେବେ ବିଭାଗରୁ ପ୍ରକୃତରେ ଆବସେଷ ଥାଇ ବି ସେ ତେଣିରେ ହେଲେ ବି ମୋତେ ଚିଠିଏ ଦେଇ ଜଣାଇଲେ ଯେ ସେ ଉପସ୍ଥିତି ଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ସିନିୟର ପ୍ରଫେସର ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କ କଥାକୁ ମୋତେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ଯୁନିଭରସିଟିର ପାଇନାନ୍ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖି ସେ ଦୁଇଦିନକୁ ଆବସେଷ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ତଙ୍କୁ ସାହୁଙ୍କ ଉତ୍ତରର ଜେଗକୁ କପିଟିଏ ସମବତଃ ମୋ ଚିଠି ସହିତ ଯୋତି ପଠାଇଥିଲି । ମୁଁ ଏହା ଏକ ମିଥ୍ୟାଚାର ବୋଲି ଜାଣୁଥିଲେ ବି ତାଙ୍କର ଦୁଇଦିନର ଦରମା କିପରି ନ କଟିବ ସେଥିପାଇଁ ମିଛକୁ ସତ ମଣିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ଏକଥା ସେ ଆଗରୁ ଲେଖିମୋତେ ଜଣାଇଥିଲେ କଥା ନଥିଲା । ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଵାତିମାନ ମଧ୍ୟ ଲୁଣ୍ଠିତ ହେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନଥିଲା । ତଙ୍କୁ ରକୁଣା ସାଗର ବେହେରା ବାଟରେ ଦେଖାହେଲେ । ମୋତେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ କହିଲେ ସେ ମୋତେ ଏଇ ସମାଧାନ ପାଇଁ କହିବାକୁ ଭାବୁଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ତାହା ଆପେ ଆପେ କରିଦେଇଛି । ବାସୁବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଏଥିପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିବା କଥା ସେ କହିଲେ ।

ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲି ଏଇ ବିଛିନ୍ନତାବାଦ ଭିତରେ ମୋତେ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ଦୁଇବର୍ଷ କାମ କରିବାକୁ ହେବ । ବାସୁବାବୁ ଯୁନିଭରସିଟିର କିରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଯିବାଆସିବା ରାସ୍ତାରେ ଆଗ ନମ୍ବାର କରୁଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ବିନୟଭାବ ଉପରେ କାହାର ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା । ତେବେ ମୁଁ ଦୁଇବର୍ଷ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଥିବା ଭିତରେ ମୋତେ ସବୁକାମରେ ଅସହ୍ୟୋଗ କରୁଥିବାରୁ ଆଉ ଭାଇନା ଭାଇ ମୋତେ ଶୁଣାୟାଉ ନଥିଲା- ନମ୍ବାର କରିବା ତ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ କଥା । ଅପ୍ରାତିକର ହେଲେବି ବିଭାଗର ହିତଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ବାସୁବାବୁ, ଆଶ୍ରୁବାବୁ ଓ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନାୟକଙ୍କ କେମିଯତ ମାନୁଥିଲି । ଶାପ୍ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୋଗ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କ ବିଭାଗଧାରା ପ୍ରକଟ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ବିଭାଗକୁ କେହି ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ନିମନ୍ତ୍ତି ହୋଇ ଆସିଲେ ସାହିତ୍ୟ ସଭାରେ ଯୋଗଦେଇ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ବୋଧନ ଦେବାକୁ ଆଶା ରଖୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଏ ଆଶା ସେମାନଙ୍କ ସଂଗଠିତ ଅସହ୍ୟୋଗରେ ବୁରମାର ହୋଇଯାଉଥିଲା । ବାହାରୁ ନିମନ୍ତ୍ତି ହୋଇ ଆସୁଥିବା ବତବତ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ଏ କଥା ଜାଣୁଥିଲେ । ବୁଝୁଥିଲେ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସଂହଚ୍ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ।

ମେଧାମେଧ ଯଞ୍ଜ : ଏହି ସମୟରେ ଅଗନ୍ତ ତା ୨ ଗରିଷ୍ଠ ଦିନ ରେବେନ୍ସା କଲେଜରେ ଓ ସମବତଃ ଶୈଳବାଳା ମହିଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବିଶ୍ୱାନାଥ

ସିଂହଙ୍କ ଘୋଷିତ ମଣ୍ଡଳ କମିଶନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଛାତ୍ରବିଷ୍ଣୋର ଦେଖାଦେଲା । କେଉଁଠି କେଉଁଠି ସରକାରୀ ଶାଢ଼ିକୁ ପୋଡ଼ି ଦିଆଗଲା ତ, କେଉଁଠି ବିଷ୍ଣୋରକାରୀଙ୍କ ଉପରେ ଗୁଲିଚାଳନା ମଧ୍ୟ ହେଲା । କଟକ ଚଣ୍ଡୀଛଳ ନିକଟରେ ଜଣେ ଛାତ୍ରର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଜୁଲିବେଗରେ ଚାରିଆତେ ବ୍ୟାପି ଗଲା । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଗୁଲିଚାଳନା ହୋଇଥିବା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା । ଏଥିରେ ଚାରିଜଣ ଛାତ୍ରଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି ବୋଲି ମିଛ ଖବର ବ୍ୟାପିଗଲା । ଛଟି ସରକାରୀ ଜିପ୍ ପୋଡ଼ିଦିଆୟାଇଥିଲା । କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ ଓ ଅସାମାଜିକ ଲୋକେ ମଣ୍ଡଳ କମିଶନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷିତ କରୁଥିଲେ । କେହି କେହି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ମୋଧାମେଧ ଯଞ୍ଚର ହୋତା ବୋଲି ନାମିତ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମୋ ପତ୍ରିକାରେ ଏହି ସିନାତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋଧାମେଧ ଯଞ୍ଚର ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସଂପାଦକୀୟ ଲେଖିଥିଲି । ମୋଟ ଉପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତି ଖୁବ୍ ବିପ୍ରାଣୀମୁଖୀ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଉକ୍ଳମ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଙ୍କୁ ପନ୍ଦରଦିନ ପାଇଁ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଗଲା । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ହଷେଲ ଛାତ୍ରବାକୁ ବାଧ କରାଗଲା । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା, କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଚାଉନ୍ କଲେଜମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ବନ୍ଦ ଘୋଷଣା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲା । ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ହୁଟି ହୋଇଯିବା ଫଳରେ ମୁଁ କଟକ ପ୍ରେସଙ୍କୁ ଯାଇ ପୂଜା ଉପାହାରର ପୁଅ ଦେଖି କଟକ ଘରେ ପ୍ରାୟ ରହିଯାଉଥିଲି । ସେତେବେଳେ ମୋର ଜଣେ ସଲାର ତାଙ୍କ ଥେସି କାମ ପାଇଁ ମୋ କଟକ ବସାରେ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାମୀଙ୍କ ସହ ରହୁଥିଲେ । ସେ ରନ୍ଧାବଢ଼ା କରୁଥିବାରୁ ମୋର ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ଆଉ ଚିତ୍ରା ନଥିଲା । ବେଳେବେଳେ ତାଙ୍କ ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଆରୀ ସହିତ ଅଜାନାତୁଣୀ ଅଟାମଜାରେ କେତୋଟି ଦିନ କଟି ଯାଇଥିଲା ।

୧୯୯୧ ମସିହା

୧୯୯୧ - ନବବର୍ଷର ପ୍ରଥମଦିନ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଆମେ ପୁରୀ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ । ଗତକାଳି ଖୁବ୍ ଭଲ ଦର୍ଶନ ହୋଇଥିଲା । ଆଜି ପ୍ରବଳ ଭିଡ଼ହେବ ବୋଲି ଆମେ ଶାସ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ପଳାଇ ଆସିଲୁ । ଗତକାଳି ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ କୁଳରେ ମୋର ଦୁଇ ବଡ଼ଭାଇ ଓ ବଡ଼ ଭାଉଜମାନଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ସମ୍ବବତଃ କେବଳ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି । ପ୍ରତିଭାକୁ ପୁରୀର ଶନିବାର ସାହିତ୍ୟ ସଂଧା ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ । ସେ କବିତା ଆବୁରି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲା । କବି ଉକ୍ଳର ଫନୀ ମହାତ୍ମିଙ୍କୁ ସେମାନେ ସମର୍ପନା ଦେଉଥିବାରୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଗାଡ଼ିରେ ଯାଇଥିଲେ । ଆମପାଇଁ ବଗଲା ଗେଷହାଉସରେ ଗୋଟିଏ ସୁର୍ଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ଚଳମୀୟ ମନେହେଲା । ଆଜି ରଗନ୍ଧାଥ ମନ୍ଦିରରେ

ଠାକୁରମାନେ ରାମାରିଷ୍ଣେକ ଯୋଗୁଁ ସୁନାବେଶରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ଦୂଶ୍ୟ ଅପାଶୋରା ମନେହେଲା । କବିତା ପାଠୋସବ ଏକଦା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରଙ୍ଗମଂଚ ଅନୁପୂର୍ଣ୍ଣ A ଗ୍ରୂପ ହଳରେ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଏକଦା ଯେଉଁ ମଂଚ ଜନ ଗହଳିରେ ପୂରି ଉଠୁଥିଲା ତା'ର ଦୟନୀୟ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ମୁଁ ବ୍ୟୟଥିତ ହେଲି । ଠିକ୍ ରାତି ୧ ୨ ଟାବେଲେ ଏଠାରେ ଅନେକ ଶଙ୍କର ମିଳିତ ନିନାବ ନବ ବର୍ଷକୁ ସାଗତ ଜଣାଇଥିଲା । ଏହାସହିତ କେତେଜଣ ସମବେତ କଣୁରେ ବେଦରୁ କିଛି ବୋଲି ଶୁଣାଇଥିଲେ । ପରିକଳ୍ପନାଟି ବେଶ ଉପରୋଗ୍ୟ ମନେହେଲା । ରାତ୍ରି ୨ ଟା ଅତିକ୍ରମ ହେବା ମାତ୍ରେ ସମବେତ ଶ୍ରୋତା ଓ କବିବୃଦ୍ଧ ପ୍ରଭୁ ଜଗତର ନାଥଙ୍କୁ ତାଙ୍କ କୃପାକଣା ପାଇଁ ଗୀତରେ ଗୀତରେ ଦଜନୀ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ବଡ଼ାକୁରଙ୍କୁ ହାତଯୋଡ଼ି ତାଙ୍କ କୃପାକଣା ପାଇଁ ନିରାକାଳି କରି ଥିଲି ଯେପରି ଦୂଆବର୍ଷରେ ଆମ୍ବାରେ ଆମ ଦୂରଜଣାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଛି କଳିତକରାଳ ନହୁଁସ । କଳିତକରାଳ ଲାଗିଲେ ଆମେ ଗ୍ରାମର ଅଶିକ୍ଷିତ ଜତର ଲୋକଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ଗୁଣରେ ଭିନ୍ନ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିପାରୁ ନଥିଲୁ । ଆମ ତୁଣ୍ଡରେ ଏପରି ସବୁ ଶର ଉଚାରିତ ହେଉଥିଲା ଯାହା ଆମକୁ କେବେବି ସଭ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ମଣିଷ ବୋଲି ପରିଚିତ କରନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଆମେ ବାଣବିହାରରେ ସକାଳ ଏଗାରଟାରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲୁ । ମୁଁ ମୋର ଅନେକ ବଂଧୁଙ୍କୁ ଓ କବାଡ଼ି ଫିଲତରେ ଭି.ସି ତଥା ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ନବବର୍ଷର ଶୁଭ କାମନା ଜଣାଇ ଥିଲି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ଶୁଣିଲା ରୋଗ ଆଣିଥିଲେବି ସେଠାରେ ଦେଇପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଆମେ ଦିନେ ଦି'ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ବି.୧୪ ଘରଙ୍କୁ ସ୍ଵାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲୁ । ଖୁବ ବଡ଼ ଫଳଫୁଲର ବଶିଚା ଥିବା ଏହି କୁଟରର ମରାମତି ପାଇଁ ମୁଁ କେତେ ହଜାର ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରିଥିଲି । କାରଣ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଜଂଜିନିୟରିଂ ସେକ୍ଟନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରାଯିଲେ ଅନ୍ୟନ ଦୂରମାସ ବିତିପାଇଥାନା । ଜଣେ ସପରିବାର ଘର ଛାତିଗଳାବେଳେ ଚନ୍ଦରଙ୍ଗା ହେବା କଥା । ସେଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଖୋସାମଦର ଦରକାର ଥିଲା । ଯାହା କିଛି ସିମେଣ୍ଟ କାମ ଥିଲା ମୁଁ ନିଜ ହାତରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ସେବବୁ କରାଇ ନେଇଥିଲି । କଣ୍ଠୁକୁର ସେଥିପାଇଁ ବିଲ କରି ଟଙ୍କା ନେଇଥିଲେ ବି ମୋତେ ମୋ ପ୍ରାପ୍ୟ ଦେଇ ନଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ ଭୁଲ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି । ତାଙ୍କ ଆଲୁମିନିଯମ ସେତିଟିକୁ ଦେଲିନାହିଁ । ପରେ ସେ ସିତିଟିକୁ ମୋ ଶୈଳଶ୍ରୀବିହାର ଘର ଛାତ ଉପରୁ କେହି ବୋରି କରି ନେଇଥିଲେ । ଶୁଣିଲି ସେ କଣ୍ଠୁକୁ ଅଛ ବୟସରେ ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ଜାନୁଆରୀ ତା ୪ ରିଖରେ ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଭବନରେ ଦିବଂଗତ ମହାନ୍ ସାହିତ୍ୟକ ସୁରେତ୍ର ମହାନ୍ତିକ ପାଇଁ ଶୋକସରା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ମଧୁସ୍ତ କମିଟି ମୋତେ ମୁଖ୍ୟବନ୍ଦ୍ରା ଭାବେ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ । ଦୂଜଙ୍କ କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମିନିଷ୍ଟର, ଉକ୍ତର ମନ୍ତ୍ରାଧିକାରୀ ଦାସ ଓ ଆମ ଭି.ସି. ମଧ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ମହାନ୍ ଆହ୍ଵା ସୁରେତ୍ର ମହାନ୍ତିକ ସହିତ ମୋର ନିବିଡ଼ ସଂପର୍କ ଥିଲା । ପ୍ରତିଭାର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ସତ୍ୟଭାମାପୁର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପୁରୁଷୋଭମପୁର ଗ୍ରାମରେ ସେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଆମ ଦୁହିଙ୍କୁ ସେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତା ୨୧-୨୯-୧୦ରେ ତାଙ୍କ ତିରୋଧାନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ଅପୂରଣୀୟ ଅଭାବ ସୁଷ୍ଟି କଳା- ଯାହା ସର୍ବବାଦୀସମ୍ମତ ।

ଆମେ ଆମ ଓଡ଼ିଆ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ମହାନ୍ ଆହ୍ଵା ସୁରେତ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ତତିଷ୍ଠା ଆୟୋଜନ କରିଥିଲୁ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ଶାନ୍ତନୁ କୁମାର ଆର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଏଇ ଶୋକସରାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଅନେକ କଥା କହିଥିଲେ । ଉକ୍ତର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ ତାଙ୍କ ଗଞ୍ଜ ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ଚମକାର ସମାକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଦୁଃଖର କଥା ବିଭାଗର ବରିଷ୍ଟ ଦୁଇ ପ୍ରଫେସର ଏପରି ଏକ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଇ ନଥିଲେ ।

ଭୂମିହୀନକୁ ବାସ ମିଳିଗଲା : ମୁଁ ୧୯୭୯ ମସିହା ଜୁଲାଇ ପହିଲାରୁ ବାଣୀବିହାର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ବି ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଜାଗାଖଣ୍ଡେ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରି ନଥିଲି । ମୋର କଟକରେ ୫ ଗୁଣ୍ଠ ଜମିର ଆୟତାକାର ପୁଟଟିଏ ଥିଲା । ସେଠାରେ ଦୁଇମହାଳା ବିଶିଷ୍ଟ ଘରଟିଏ ତିଆରି କରିଥିଲି । କଟକ ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ସହର ଓ ମୋତେ ମୋ ପାଠ୍ୟଢା ଦିନରୁ କଟକ ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲା । କେବେ ଭୁବେନସ୍ତରରେ ବାସୟର କଥା ବିନ୍ଦାକରି ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଘରେ ପଡ଼୍ବୀ ଓ ପିଲାମାନେ ଭୁବେନସ୍ତରକୁ ଉଚ୍ଚକୃଷ୍ଣ ସ୍ଥାନ ବୋଲି ମନେକରୁଥିଲେ । ତେବେ ଦରଖାସ୍ତଟିଏ ଯଥାସମୟରେ ଦେଇଥିଲେ ମୋର ବହୁ ବାଣୀବିହାର ଅଧ୍ୟାପକ ବଂଧୁ ଭଲ ଜାଗା ପାଇଥିବାପରି ଜାଗାଟାଏ ପାଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପରେ ସେଥିପାଇଁ ସ୍ଵାଭାବିକ ଆଳମ୍ୟ ଓ ଅମନ୍ୟୋଗିତା ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଅର୍ଥାତ୍ କଟକରେ ଘରଟିଏ କଲାପରେ ଆଉ ଭୁବେନସ୍ତରରେ ସରକାରୀ ଜାଗା ପାଇଥିଲେ ବି ଘର କରି ପାରି ନଥାନ୍ତି । ମୋର ଚାରି ଝିଅଙ୍କ ପାଠ୍ୟଢା ଓ ପରେ ସେମାନଙ୍କ ବିବାହ ଆଦି' ଅନେକ ଦାୟିତ୍ୱ ଥିଲାବେଳେ ଘରକଥା କାହିଁକି ବା ଭାବନ୍ତି ? କିନ୍ତୁ ୧୯୯୧ ମସିହାରେ ମୋର ବଂଧୁ ଲଂ ଅଜିତମୋହନଙ୍କ ବାଧବାଧକତାରେ ହାଉସିଂବୋର୍ଡକୁ ଶୈଳଶ୍ରୀ ବିହାରରେ ଗୋଟିଏ ଭୁପ୍ଲାନ୍ ଘରପାଇଁ ଆବେଦନ କରି ପ୍ରଥମ କିଷ୍ଟ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଦେଇଥିଲି । ମିଷ୍ଟମ୍

ଶତପଥୀ ପରେ ଏ ନିଛାଟିଆ ଦୂରବର୍ଷୀ ସ୍ମାନଟିକୁ ଦେଖି ମୋ ଉପରେ ଘୋର କୁବଧ ହୋଇଥିଲେ । ଅଥବା ତାଙ୍କରି ନାମରେ ହିଁ ମୁଁ ଘରଟି ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିଛି । ତାରୋଟି କିଣ୍ଠିରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧାୟ ଧଳକ୍ଷ ଗାଠ ହୁକାର ଚଙ୍ଗା ଦେବାକୁ ହେବ । ସେ ଏଥିପାଇଁ ମୋ ସହିତ ଅସହଯୋଗ କଲେ ଆଉ ଛ' ସାତ ବର୍ଷ ପରେ ମୁଁ ଅବସର ନେଇ କେଇଁଠି ରହିଥାନ୍ତି ? ଏଥିପାଇଁ ଘରେ ଖୁବ ଅନର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ଦିଲ୍ଲୀ ଯାତ୍ରା : ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ଡକ୍ଟର କୁଷ୍ଟଚରଣ ସାହୁ ମୁଖ୍ୟ ଥିଲା ବେଳେ ଯୁଜିସିକୁ ସେସିଆଲ ଆସିଷାନ୍ସ ପାଇଁ ଚିଠି ଯାଇଥିଲା । ବାସୁବାବୁ ଯେଉଁ ବର୍ଷେ ଏକମାୟ ମୁଖ୍ୟ ରହିଲେ ସେ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନ ନେଇ ନାରବ ରହିଲେ । ବିଭାଗର ହିତପାଇଁ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି ଓ ଜାନୁସାରା ୧୭ ତାରିଖରେ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ଦାର୍ଘ ଚାରିଶବ୍ଦ ଅପେକ୍ଷା କଲାପରେ ବିଳମ୍ବରେ ଆସିଥିବା ଉତ୍ତାଜାହାଜ ରାତି ୯ ଟାରେ ଚଢିଲି । ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଂଚିଲାବେଳକୁ ରାତି ଏଗାରଟା । ପ୍ରକଟ ଶାତରେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ନେବାକୁ ମୋର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସି ଏଗୋଡ଼ମରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା । ତା' ଘରେ ରହିବାର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲା । ତା' ପରଦିନ ମୁଁ ଯୁଜି.ସି. ଅଫିସକୁ ଯାଇ ଡକ୍ଟର ପ୍ରାଣବଂଧୁ ଭ୍ରିପାଠୀ ଓ ଡଃ ଡି.ଡି. ବଣ୍ଣପାଟ (ପରେ ଜୟେଷ୍ଠ ସେକ୍ରେଟାରୀ) ଉଭୟଙ୍କୁ ଦେଖାଇବାରୁ ସେମାନେ ଫାଇଲ ଓ ଆମ ବିଭାଗର ଚିଠି ଖୋଜାଖୋଜି କରି ପାଇଲେ । ମୁଁ ଯିବାବେଳେ ରି.ସି.କୋଠାରୁ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଚିଠିଏ ମଧ୍ୟ କରାଇ ନେଇଥିଲି । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସମାବିତ ଯୁଜି.ସି. ଟିମର ପରିଦର୍ଶନ ନେଇ ଆଲୋଚନା ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦିନ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । ଆମକୁ ପୁନଃ ସିମକୁ ପରାକ୍ଷା କରି thrust area ଚିହ୍ନିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ରଚିତାସ ରଚନା ଗୋଟିଏ thrust area ହେବା ଉଚିତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୋ ଉପରେ ସେ ଦାୟିତ୍ୱ ଲଦିଦିଆ ଯାଇଥାନ୍ତା । ଏଣେ ବିଭାଗ କାମ ଚଳାଇ ସେଥିରେ ପଶିଥିଲେ ଅକାରଣେ ହତାଶ ହୋଇଥାନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଆଶ୍ରମ ଦେଖାଇ ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଆମ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାକୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଜୀବନୀ ରଚନା ଏ ଯାବତ୍ ହୋଇ ନଥିବାରୁ ଏହାକୁ ସିମରେ ଯୋଡ଼ି ଦେଇଥିଲି । ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାରର ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ଏହା ମୋର ନୈତିକ ଦାୟିତ୍ୱ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି । ଅନ୍ୟ ପ୍ରଫେସରମାନେ କିଏ ପୋଥି ସଂପାଦନା ତ କିଏ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ଏରିଆରେ କାମ କାରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ତେବେ ଏସବୁ କାମ ଦେଇ ଅର୍ଥପାପେକ୍ଷା । ବିଭାଗ ସେସିଆଲ ଆସିଷାନ୍ସ ପାଇଲେ ଯାହା କିଛି କରାଯାଇ ପାରିବ । ପ୍ରାୟ ପଦରଦିନ ଭିତରେ ଟିମ୍ ଆମ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟକୁ ଆସି ଆମ ଆବେଦନ ଓ ଚାହିବା ଅନୁସାରେ ନିଷ୍ଠାରି ନେବେ ବୋଲି ଆଶା ରଖି ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଫେରିଥିଲି ।

ଲେନିର ବିଭାଘର ଆରମ୍ଭ ପ୍ରଥମ ସପ୍ତହରେ ହେବ । ସେଠିପାଇଁ ବେଶ୍ କିଛି ଜିନିଷ ସରୋଜିନୀ ନଗର ମାର୍କେଟରୁ କଣି ଆଣିଥିଲି । ତା' ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ସାଇଜ୍‌ର ତିନୋଟି ସୁରକ୍ଷା ଓ ଦୁଇଟି କମଳ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ଦୂର ବିଶ୍ଵିଷ କବି ରମାକାନ୍ତ ଓ ସାତାକାନ୍ତ ଏବେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଚାକିରି କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ବିଭାଘର ନିମାନ୍ତଣ ପତ୍ର ଦେଇ ଆସିଥିଲି । ଦେହହାତ ତ ଘୋଲବିଷା କରୁଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୋତେ ବାଥକରି ତିନିପେଶ ଜିନ୍ ପିଆଇ ଦେଲା ଓ ଏହା ଲେଡ଼ିସ୍ ତ୍ରିକ୍ ବୋଲି କହିଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଶା ଘାରିବନି । ମୁଁ ଖାଇସାରି ନିଘୋତ ନିଦରେ ଶୋଇ ଯାଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେବିନ ୪ଟା ରାତିରେ ଉଠି ମୋତେ ନୃଥିଲ୍ଲୀ ଷେସନକୁ ଆସିବାର ଥିଲା । ଦିଲ୍ଲୀର ଉତ୍ତାପ ୫ଡ଼ିଗ୍ରୀକୁ ଖସି ଆସିଥିଲା । ତଥାପି ଅଟେରିକୁରେ ସେ ଓ ମୁଁ ଷେସନକୁ ଆସିଥିଲୁ । ଷେସନରେ ଶୁଣିଲୁ ଗଲପରେ ଆମେରିକା ତରଫରୁ ଭାରାକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଯାଇଛନ୍ତି । ଭାରତ ସମସ୍ତରେ ଜରାକରୁ ପେଟ୍ରୋଲିୟମ କିଣୁଥିବାରୁ ଏ ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରଭାବ ଅନୁଭୂତ ହେବାର ଆଶକ୍ତା ଥିଲା । ଭାରତର ଅର୍ଥନୀତିକୁ ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରଭାବିତ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିଲା ।

ବଡ଼ିଅଥ ଲେନିର ବିଭାଘର : ଏହା ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ିଅଥ ବିଭାଘର ସ୍ଵର୍ଗତ ଦିବ୍ୟସିଂହ ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ସୁଭୂତ ସହିତ ଠିକ୍ ହୋଇ ନିର୍ବିଶ ଶେଷ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସୁଭୂତ ଭାରତୀୟ ରେଲ ସେବାରେ ଯୋଗଦାନ କରିବାକୁ ଓ ଲେନି (ପାରମିତା) ଭାରତୀୟ ରାଜସ୍ବ ସେବା ବିଭାଗରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିଛନ୍ତି । କବି ରମାକାନ୍ତ ରଥକ ଭଣଙ୍ଗା ମୋ' ଜୋଇଁ ହେବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ତା. ୩ ଫେବ୍ରୁଆରୀ ଦିନ ଗୋଟାଏ ବେଳେ ବିଭାଘର ମୋର ବି-୧୪, କ୍ୟାମ୍ପର ଘରେ ହେବ । ଏ କ୍ଲାରେଟି ଖୁବ୍ ବେଶି ତରୁଣ୍ଣାୟା ଘେରା ହୋଇଥିବାରୁ କାଷିଓନଟ ଗଛ, ଆମ ପଣସ ଗଛରେ ଲିଚୁ ଲାଇଟର ମାଳଗୁଡ଼ିକୁ ରାତି ପାଇଁ ଝୁଲାଇ ଦିଆଯାଇଛନ୍ତି । ସେଇ ଗଛ ଛାଇ ତଳେ ଚେଯାର ଓ ଟେବଲ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଗୋଜନ ପାଇଁ ସଜା ଯାଇଛନ୍ତି । ସେଠି ଆଉ ଚାନ୍ଦୁଆ ଚାଣିବାର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଯାହା ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଗେଟ ପାଖରୁ ବେଦୀ ଯାଏ ଟେଣ୍ଟହାଉସ୍ ଦ୍ୱାରା ସଜିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ବରଯାତ୍ରୀ ଦୁଇଶହରୁ ଅଧିକ ଆସିବେବୋଲି ମୋତେ କୁହାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆସିଲେ ମାତ୍ର ଶହେ ଚାଲିଶିଜଣ । ମୋର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କଟକର ବଂଧୁବାଂଧବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସିଥିଲେ । ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ଆମ ବିଭାଗର ସମସ୍ତ ଷାପ୍ କେବଳ ବାସୁଦାତୁଙ୍କ ଖ୍ୟତୀତ, ଅଧିସର, କେତେକ ଷାପ୍- ଏହିପରି ସମସ୍ତେ ମିଶି ପ୍ରାୟ ୮୦୦ ଜଣ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଏକ ହଜାର ବ୍ୟକ୍ତିକ ପାଇଁ ଆଯୋଜନ କରି ଥିଲି । ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଶହ ଲୋକଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ

ବଳିପଡ଼ିଲା । ଆମ ବସାତରୁ ଅଧକିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ମୃତିଲା । ସେଠିଥିବା
 ପୁରୁଷଙ୍କୋକମାନେ ରିକା ଚଳାନ୍ତି ଓ ନାରାମାନେ ବାଣୀବିହାର କ୍ୟାମ୍ପସରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତଙ୍କ
 ଘରେ କାମ କରନ୍ତି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଡକାଇ ପଠାଇଲି । ପ୍ରାୟ ଟିନିଟାବେଳକୁ ସେମାନେ
 ଦେଢ଼ିଶହରୁ ବେଶି ହେବ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ କଂସା ବାସନ ଆଦି
 ଧରି ଆସିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ନେବେ । ମୋତେ ଏତେ ଖୁସି
 ଲାଗୁଥାଏ ଯେ କଥାରେ କହି ହେବନି । ଯାହା ହେଉ ସମସ୍ତ ବଳକା ଖାଦ୍ୟ (ସପୂର୍ଣ୍ଣ
 ଗୋଟିଏ ହଣ୍ଡା ମାଂସ ତର୍କାରୀ) ସେମାନଙ୍କ ସେବାରେ ବିନିମ୍ୟକ୍ତ ହେଲା । ବିଭାଗର ଓ
 କନ୍ୟାବିଦାୟ ହେବାପରେ ମୁଁ, ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଆସିଥିବା ମୋର ପ୍ରିୟଭାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସିଂ, ଛାତ୍ର
 ବିଜୟ ଚୌଧୁରୀ (ବର୍ତ୍ତମାନ ସର୍ବତ୍ର) ବିଭାଗ ପିଅନ ଗୋକୁଳି, ମୋ ଆଉଟ୍ ହାଉସରେ
 ରହୁ ଥିବା ଆଦିବାସୀ ଦଂପତ୍ତି ହଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡ ବାସନ ମଜାମଜିରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲୁ । ପ୍ରାୟ ରାତି
 ଗତାୟାଏ ଏ କାମ ଚାଲିଥିଲା । ରାତିରେ ତେକରେସନ, ଖୁବ୍ ଭଲ ଦିଶୁଥିଲା । ସମସ୍ତ
 ବୃକ୍ଷ ଆଲୋକମାଳିନୀ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । କେବଳ ମୁଁ ଯାହାକୁ ଫୁଲହାର ଗୁଡ଼ାଏ ବରାଦ
 କରିଥିଲି ସେ ମୋତେ ଠକି ଦେଇ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲି । ତଥାପି ଲେନି କାରରେ
 ବସିଲା ବେଳକୁ ମୋର ଧେର୍ୟ ଲୋପ ପାଇଥିଲା ଓ ମୁଁ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାହିଁ
 ଉଠିଥିଲି । ଏଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଭିତରେ ସରକାରୀ କ୍ୟାମ୍ପସରେ କୋଇଁଙ୍କ ମାଆ, ବଡ଼ଭାଇ
 ଓ ବଡ଼ଭଉଣା ରହୁଥିଲେ । ସେଇ ଘରକୁ ଲେନିକୁ ଯିବାକୁ ହେଲା । ସତ୍ୟନଗରରେ
 ଥିବା ସେମାନଙ୍କ ବିଶାଳ ସୌଧ କୌଣସି କଂପାନୀକୁ ଭତାରେ ଦିଆଯାଇ ଥିବାରୁ
 ସେଠାକୁ ଲେନିର ଯିବାର ନଥିଲା । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସୁତ୍ରତଙ୍କ ଭିଣ୍ଣେଇ ଗୋକୁଳପଟିଙ୍କ
 ସରକାରୀ ଘରେ ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ରହୁଥିଲେ । ଦୁଇବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ମନସ୍ତିର କରିଥିଲେ
 ବି ନନାଦି ଅସୁବିଧାରୁ ପ୍ରସ୍ତାବଟି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାରେ କାଳକ୍ଷେପ ହେଉଥିଲା । ଉଭୟ
 ଲେନି ଓ ସୁତ୍ରତ ନାଗପୁରରେ ଅପିସିଆଳ ଟ୍ରେନିଂରେ ସମୟ ଅତିବାହିତ କରୁଥିଲେ ।
 ଏବେ ସେମାନଙ୍କର ପୋଷିଂ ସମୟ । କାହାକୁ କେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ପୋଷିଂ ଅର୍ତ୍ତର ଆସି
 ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି । ତେବେ ସବୁବେଳେ ଚାକିରି କାଳରେ ସେମାନେ ଗୋଟାଏ
 ସହଗରେ ରହି ନ ପାରନ୍ତି । କାରଣ ଉଭୟେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ବାହିନୀ
 କେବଳ ଜନକମଟାକୁରେ ଥିଲେ ଅବା ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରେ ଉଭୟେ ରହିପାରନ୍ତେ । ଏ
 ସବୁ ପୋଷିଂ ସିଧାସଳକ୍ଷ ଦେଶର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସାତଦିନପରେ
 ନାଗପୁର ଯିବାବେଳେ ଆମେମାନେ ସମସ୍ତେ ଷେସନକୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ ।
 ପ୍ରତିଭା ସବୁଜାଣିକି ତା କାନ୍ଦକୁ ଗୋକି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ଖୁସିଥିଲି ।

ସପୁଶ୍ରୟାକୁ ପିକନିକ ପାଇଁ ଯାତ୍ରା : ଫେବୃଆରୀ ୧ ଏ ତାରିଖରେ ଢେଙ୍କାନାଳ ଜିଲ୍ଲାର ଶ୍ରୀଶ୍ରୟା ଓ କପିଳାସକୁ ବିଭାଗୀୟ ଛାତ୍ରଶାତ୍ରୀମାନେ ପିକନିକରେ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଏବେ ଏବେ ଖୁବ୍ କୁଟ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବାରୁ ଓ ରତ୍ନଚାପ ବରାବର ଅଧିକ ରହୁଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯିବାର ନଥିଲା । ଅଥବା ମୁଁ ଆଶ୍ରୟ ହେଲି ଦିନ ଏଗାରଟା ବେଳକୁ ବସ୍ତରେ ବସି ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀମାନେ ମୋ ହତାର ଗେଟ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ସେମାନେ କହିଲେ ଯେ ଜଣେ ହେଲେବି ସାର କି ମାତାମ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଆପଣ ନ ଗଲେ ଆମେ ପିକନିକ ବନ୍ କରିଦେବୁ । ବିଭାଗପାଇଁ ଏହା ଅପମାନଜନକ ହେବ ବୋଲି ଘୋର ଅନିହାସରେ ମୁଁ ବାହାରିଲି । ମୁଁ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ କରି ନ ଥିଲି, ସେବରୁ ସାରିବାୟାଏ ପିଲାମାନେ ମୋ ଘରଦାର ମୁହଁରେ ଓ ହତାରେ ବୁଲାବୁଲି କରି ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ସପୁଶ୍ରୟା ମୁଁ ଆଗରୁ ଦେଖି ନ ଥିଲି । ରମଣୀୟ ସ୍ଥାନ, ପ୍ରପାତର ପ୍ରବାହ ଓ ଆଗଣ୍ୟ ପ୍ରକୃତିକୁ ଦେଖି ଅଭିଭୂତ ହୋଇଥିଲି । ସେଠାରେ ଗୋଜନ ସାରି ପିଲାମାନେ କପିଳାସରେ ପହଂଚିଲା ବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଟା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଶୀତଦିନ ହୋଇଥିବାରୁ ଖୁବଶୀଘ୍ର ଅନ୍ତର ଆସିଗଲା । ତାରି ମଧ୍ୟରେ କିଛି ଛାତ୍ରଶାତ୍ରୀ ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଅତିକ୍ରମ କରି ଉପରକୁ ଉଠି ଚାଲିଥିଲେ । ମୁଁ ଆଉ ଉଠିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥିଲି । କେତେକଣ ଛାତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଯିବାକୁ ଚାହିଁଲେନି; ଆମେ ବସ୍ତରେ ବସି ରହିଲୁ । ଶାଘ୍ର ଫେରିବାକୁ କହୁଥିଲେ ବି ସେମାନେ ଫେରୁଫେରୁ ରାତି ୯ ଟା ବାଜିଗଲା । ସମସ୍ତ ଉପତ୍ୟକାକୁ ଅନ୍ତର ଘୋଟି ରହିଲା । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଆତକିତ ହୋଇ ମା’ ଶାରଦାକୁ ସ୍ଵରଣ କରୁଥିଲି । ତାହଁଚାହୁ ମେଘ ଘୋଟି ଆସିଲା, ବିଜୁଳି ଓ ଘଡ଼ପତି ଅନବରତ ଉପତ୍ୟକାକୁ ବେଳେବେଳେ ଆଲୋକିତ ଓ ଶରାୟିତ କରୁଥିଲା । ଆମେ ରାତି ବାରଚାରେ ବାଣୀବିହାରେ ପହଁଚିଲୁ ନିଶ୍ଚୟ ସମସ୍ତେ ମନେରଖିଲା ପରି ଏ ପିକନିକ ଏକାଦିକ୍ରମେ ଉଲ୍ଲୁଷ୍ଟ ଓ ଆତକ ଆଣିଥିଲା ।

ରାତ୍ରି ଓ ଚତ୍ରମା : ଆମ ଆଉଟ ହାଉସରେ ଥିବା ଛୋଟ ଝିଅଟି ରାତ୍ରି ଓ ତା’ର ମାଆ ଚତ୍ରମା । ସେମାନେ ଏତେ ଗରିବ ଯେ ନ ଦେଖିଲେ କେହି ବିଶ୍ଵାସ କରିବେନି । ଶୁଭ୍ର ପିଣ୍ଡ ତିନିବର୍ଷର ଚିକି ଝିଅଟି ଆମ ବଗିଚାରେ ଘୂରି ବୁଲୁଥିବ । ବେଳେବେଳେ ଫୁକୁନାନି, ଫୁକୁନାନି ବୋଲି ତକା ପକେଇ ଥିବ । ସେମାନେ ଏଠି ରହିବା ଭିତରେ ରୁଅଟା ପାଇଁ କେତେବେଳେ କେତେବେଳେ ଆମ ଘରୁ କ୍ଷୀର ମାଗି ନେଉଥିଲେ । ସେମାନେ ମାଗିଲେ ଅଧଗିନାଏ ଯାଏ କ୍ଷିର ଦେବାକୁ ମୁଁ ପରିଚାରିକାକୁ ନିର୍ଭେଦ ଦେଇଥିଲି । ଆମ ଗ୍ୟାରେଜରେ ଥୁଆ ହୋଇ ଥିବା ଓ ଉଛକ ଆହାର ହେଉଥିବା ଶୁଣିଲା ଜାକ ନେଇ କିଛି ଦୂରରେ ବୁଲାପକେଇ ସେମାନେ ରୋଷେଇ କରୁଥିଲେ ।

ସେଇଥିପାଇଁ କ’ଣ ମିସେସ ଶତପଥୀ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ ? ସେମାନେ ଏଠି
 ରହିବା ଦିନଠାରୁ ପ୍ରତିବା ଏ ଦରିଦ୍ର ପରିବାରକୁ ସୁଖ ପାଉ ନଥିଲା । ମୁଁ ଏହାର କାରଣ
 ବୁଝିପାରୁ ନଥିଲି । ସବୁବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିରକ୍ତ କାହିଁକି- ମୁଁ ପଚାରିପାରୁ
 ନଥିଲି । ଭାବୁଥିଲି ବୋଧହୁଏ ନାରାଟିର ତାରୁଣ୍ୟ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ପାଇଁ ସେ ରାଗ ଗରଗର
 ହେଉଛି । ସେମାନେ ଲେନି ବିଭାଗ୍ୟରଦିନ କେତେ ହଣ୍ଡା ହାଣି ମଜାମାଜି କରିଦେଲେ-
 କେବଳ ଗଣ୍ଡାଏ ଆମେ ଯାହା ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲୁ । ସେମାନେ ବଗିଚାରେ ଶାଗ,
 ବିଲାତିବାଇଗଣ ଓ ବାଇଗଣ ଲଗାଇଛନ୍ତି । ପାଣି ବି ବରାବର ଦେଉଛନ୍ତି । ତଥାପି
 ସେମାନଙ୍କୁ ବାହାର କରିଦେବାକୁ ପ୍ରତିବା ପ୍ରତିଜ୍ଞାବନ୍ତ । ମୁଁ ବାଧା ଦେଲେ ପରିସ୍ଥିତି
 ଆହୁରି ଜଟିଳ ହୋଇଯିବ । ସୀ ଲୋକଟି ମୋତେ ଏକଳା ପାଇ ତା ଦୁଃଖ ଜଣାଇଥିଲା ।
 ମାଆ ତ ସବୁ ବେଳେ ରାଗୁଛନ୍ତି, ଆମେ ଗାଁକୁ ଚାଲିଯିବୁ । ମୁଁ ତାକୁ ସାହସ ଦେଉଥିଲି,
 ନା ମାଆ ବୁଝିଯିବେ, ଆଉ ରାଗିବେନି । ଆମ ଘରେ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା
 ବେଳେ ଭଗବାନ ଏହାକୁ ସମାଧାନ କରିଦେଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରମାର ବଡ଼ଭାଇ ସେମାନଙ୍କୁ
 ଗାଁକୁ ଫେରାଇନେବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ସମ୍ବରତଃ ସେମାନେ ରୁଷାରୁଷି କରି ଗାଁ
 ଛାତି ଆସିଥିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରମା ଗଲାବେଳେ ଭାରି ବ୍ୟଥିତା ଥିଲା । ମୋତେ ଗେଟ ପାଖରେ
 ଆସୁଥିବାର ଦେଖି କହିଲା ବାବୁ ମାଆ ଆଉ ରାଗିବେନି, ଆମେ ଏବେ ଗାଁକୁ
 ଚାଲିଯାଉଛୁ । ମୁଁ କଥାଟାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲିନି । ତା’ ସ୍ଵାମୀ ଓ ଭାଇ ଜିନିଷପତ୍ର ଧରି
 ଘରଛାତି ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ମୁଁ ଏପରି ସ୍ଥିତିରେ ସେମାନଙ୍କୁ କ’ଣ ବା କହନ୍ତି ? କେବଳ
 ପକେଟ ଦରାଣି ଶହେଟଙ୍କିଆ ନୋଟଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ରମା ହାତରେ ଦେଇଥିଲି । ସହରରେ
 ଚଳିବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ କେବେବି ସେମାନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦେଇ ନଥାନ୍ତା । ବରଂ
 ଗାଆଁରେ ଯାହା ମିଳିବ ଅଧେବେଳ ଖାଇ ଓ ଅଧେବେଳ ଉପାସ ରହି ସେମାନେ
 ଚଳିଯିବେ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି । ଚନ୍ଦ୍ରମା ମୋତେ ଯିବାବେଳେ ଖାଲି କହିଥିଲା,
 “ବାବୁ ଆମେ ଯଦି କିଛି ଭୁଲ କରିଥିବୁ ମାଆଙ୍କୁ କହିବେ ସେ ଆମକୁ କ୍ଷମା
 କରିଦେବେ ।” ମାଆ କିଂତୁ ସେତେବେଳେ ରମାଦେବୀ କଲେଜରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ତ
 ମୋର କିଛି କହିବାର ନହିଁ । ଏଣିକି ଛୋଟ ବଗିଚାଟିରେ କିଏ ପାଣିଦେବ, ଏତେ ବଡ଼
 ବାଢ଼ିକି ଜଗାରଖା କରିବ, ତାହାହିଁ ଚିତାର କଥା ।

ବିଭାଗରେ ଖାଲିଥିବା ପୋଷକ କଥା : ବିଭାଗରୁ ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ସାହୁ
 ଅଭ୍ୟାହନ୍ତି ନେବାପରେ ସେ ପୋଷଟି ଖାଲିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାକୟ ତରଫରୁ
 ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାବେଳେ ମୁଁ ଖାପ, କାଉନ୍‌ସିଲ ଡକାଇ ସେଇଆଲାଇଜେସନ୍
 କ’ଣ ଦିଆୟିବ ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲି । ବିଭାଗର ଏପରି ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ

ନିଷ୍ଠରିରେ ବାସୁବାବୁ ଓ ଆଶୁବାବୁ ଯୋଗ ଦେଲେନି । ଆମେ ପୋଷ୍ଟିକୁ ଆଧୁନିକ ଗଜ ଓ ଉପନ୍ୟାସ ଏରିଆରେ ସାମିତ ରଖିବାପାଇଁ ନିଷ୍ଠରି ନେଲୁ । ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ଏରିଆରେ ଆଶୁବାବୁ ଓ ଭାଷାତର୍ଥ ଏରିଆରେ ବାସୁବାବୁ ଥିଲେ । ଗଜ ସିଲାବସ୍ତରେ ଆଧୁନିକ କବିତା ଓ ଗଜ ଉପନ୍ୟାସ ଆଦି ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ଥିଲା । ସେ ଏରିଆରେ ବୈଷ୍ଣବବାବୁ ପଡ଼ାଉଥିଲେ ବି ସେ ପ୍ରଫେସର ନଥିଲେ । ଆଉରୋଟାଇଜମେଷ୍ଟରେ ନଭେଲ / ମତର୍ଷ ପୋଏଟ୍ର ଏରିଆରେ ବିଶେଷ ଦଖଳଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯିବ ବୋଲି ଲେଖାଯାଇଥିଲା । ତାହା ପ୍ରକାଶ ପାଇବାପରେ ଆଶୁବାବୁ ତାଙ୍କ ସେସିଆଲ ପେପର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଉରେଇଛି କରି ଭି.ସି.କ୍ଲ ପାଖୁ ପିଟିସନ୍ ସହ ପଠାଉଥିଲେ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେ ଧାରଣା ଦେଇଥିଲେ ଯେ ପୁରାତନ/ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ ପୋଷ୍ଟିକୁ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ପରିବର୍ତ୍ତତ କରି ରଖିବାକୁ ଏତ୍ୱ.ତି. ଭି.ସି.କ୍ଲ ପ୍ରତାବିତ କରିଛନ୍ତି ଓ ତଦନୁସାରେ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ପରକୋଟିଏ ଜଣ ଛାତ୍ରଯାଇ ଭି.ସି.କ୍ଲ ରେଟି ନାନା ପ୍ରକାର ବାକ୍ ବିତଷ୍ମା କରିଥିଲେ । ବିଭାଗକୁ କେଉଁ ପୋଷ ଆସିବ ବା ନ ଆସିବ ସେସବୁ ପିଲାଙ୍କ ବିଚାର-ସାପେକ୍ଷ ବିଷୟ ନୁହେଁ ବୋଲି କହି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ ସେମାନେ କଥାଟାକୁ ବୁଝି ମୋ ବୁମ୍ ଦ୍ୟାମ୍ବାରୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଶୁବାବୁଙ୍କର ମୋ ନିଷ୍ଠରି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗୋଲମାଳ କରିବାର କଥା । ସେ ପିଲାଙ୍କୁ ଆୟୁଧ କଲେ । ଭି.ସି.କ୍ଲ ରେଟି ସେମାନେ ତାଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନ ପାଇବାରୁ ପ୍ରାୟ ବୁପ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ।

ଉସି ମୋତେ ଡକାଇବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଘରେ ସାକ୍ଷାତ କରି ସବୁ କଥା ବୁଝାଇଥିଲି । ଆମେ ସେସିଆଲ ପେପରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବା କଥା । ସବୁ ସେସିଆଲ ପେପର ପଢ଼େଇବା ପାଇଁ ଜଣେ ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ଅଛନ୍ତି । ଏପରିକି ମୁଁ ଆଧୁନିକ କବିତା ସେସିଆଲ ପେପର ମୂଳରୁ ପଡ଼ାଇ ଆସୁଛି । କେବଳ ମତର୍ଷ ପ୍ରୋଜ ଏରିଆରେ ପ୍ରଫେସର ନାହାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ପିଲାମାନଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ମତର୍ଷ ଏରିଆରେ ବିଜ୍ଞାପନ ହେବାପାଇଁ ଚାହିଁଥିଲି । ଏବେ ଭି.ସି.କ୍ଲ ପରାମର୍ଶ ଦେଲି, ହୁଏତ ବାଧ ହୋଇ, ଯେ ପୋଷକୁ ଔପନ୍ ରଖାଯାଉ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇ ଏ କଥା ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଉ । ମୋତେ ଭି.ସି. ପଚାରିଲେ ଆଶୁବାବୁ ତ ପ୍ରଫେସର ଅଛନ୍ତି । ସେ କହିଁକି ଏଥିପାଇଁ ବାଧା ଦେଉଛନ୍ତି ? ମୁଁ କହିଲି ମତର୍ଷ ପ୍ରୋଜ ପଡ଼ାଉଥିବା ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ କାଳେ ପ୍ରଫେସର ହୋଇଯିବେ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବାଧା ଦେବାକୁ ସେ ପିଲାଙ୍କୁ ଆୟୁଧ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ପିଲାଙ୍କୁ ଏସବୁ କଥା ବୁଝାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆଉ କେବେବି ଆପଣଙ୍କ ପାଖୁ ଆସି ଗୋଲମାନ କରିବେ ନାହିଁ । ତଥାପି ଆମେ

ଉଭୟ ବିଜ୍ଞାପିତ ପୋଷ ପାଇଁ କୌଣସି ସେସିଆଲାଇଜେସନ୍ ନ ରଖିବାକୁ ଏକମତ ହେଲୁ ଓ ରେକିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କୁ ଏକଥା ଜଣାଇ ଗୋଟିଏ corrigendum ଦେବାକୁ ଭି.ସି ମୋ ମାଧ୍ୟମରେ ଖବର ଦେଲେ । ମୁଁ ରେକିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କୁ ସେ ସବୁ ଆଲୋଚନାର ବିବରଣୀ ଜଣାଇବା ପରେ ସେ ସମାଜ ଓ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ କାଗଜକୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସଂଶୋଧିତ ଚିଠି ଲେଖି ପଠାଇଦେଲେ । ଆଶ୍ୱବାବୁଙ୍କ ଚକ୍ରାନ୍ତକୁ ପିଲାମାନେ ତେରିରେ ବୁଝିଲେ । ବୈଷ୍ଣବବାବୁଙ୍କ ଏଠାରେ ପ୍ରଫେସର କରି ନ ଦେଲେ ବି ସେ ଏଇରଷ୍ଟ ଶାନ୍ତି ନିକେତନକୁ ପ୍ରଫେସର ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ ଉପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଛାତ୍ର ଚଳିଗଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱଭାରତୀର ସିଲେକ୍ଟନ ବୋର୍ଡର ମେମର ଥିଲି । ମୁଁ ନିର୍ବିତଥିଲି ଯେ ସେ ବିଶ୍ୱଭାରତୀର ପ୍ରଫେସର ହୋଇ ୨୪ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାକିରୀ କରିବେ । ଆମର ଏଠାରେ ୨୦ବର୍ଷ ପୂର୍ବିବା ଯାଏ ଚାକିରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ପରି ଏକ କେହୀୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସେ ଖୁବ୍ ଯଶସ୍ଵୀ ହେବେ ଓ ନନାଦି ସୁଯୋଗ ପାଇବେ ତାହା ହଁ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ୟୁ.କ୍ର.ସି. ଟିମ୍ : ମୁଁ ଯେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇ ଯୁ.କ୍ର.ସି. ଅଫ୍ସରମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ଆମ ବିଭାଗକୁ ପରିଦର୍ଶନରେ ଆସିବାପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରି ଆସିଥିଲି ତାହା ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇ ନଥିଲା । ମୁଁ ଭେଟିବାର ତିନିମାସ ମଧ୍ୟରେ ଏପ୍ରିଲ ୯ ତାରିଖରେ ଟିମ୍ ଆମ ଉପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ପରିଦର୍ଶନରେ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନେ ଆମ ବିଭାଗକୁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଭି.ସିଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅଫ୍ସରେ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲେ ଓ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲି । ସେମାନେ ସିଧା ଭି.ସି.ଙ୍କ ପାଖରୁ ମୋ ସାଥୀରେ ଆମ ବିଭାଗକୁ ଆସିଲେ ଓ ଲାଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଥିଲେ । ସେମାନେ ବିଭାଗର ରୁମ୍ ସଂଖ୍ୟା ଗୋଟିଗୋଟି କରି ତନଖି କରିବା ସହିତ କ୍ଲାସରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲେ । ଶିକ୍ଷକମାନେ ଚେବଲ୍ ଉପରେ ସଜାଇ ରଖିଥିବା ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଥିଲେ । ମୋ ବିରୋଧୀ ସେ ଦୁଇଜଣ ପ୍ରଫେସର ଟିମ୍ ଆଗରେ ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲେ ଯେ ପ୍ରଥମେ ବିଭାଗରୁ ଯାଇଥିବା ପୁସ୍ତକକୁ ଏତ.ଓ.ଡି. ତାଙ୍କ ଜାହାନସାରେ ପରବର୍ତ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଥୁଷ ଏରିଆ ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯାଇଛି । ମୁଁ ବିଭାଗର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଆଖିରେ ରଖି ତାହା କରିଛି ବୋଲି ହୃଦ ଭାବେ କହି ଥିଲି । ମୁଁ ସଂଶୋଧିତ ପୁସ୍ତକ ଦେଇନଥିଲେ ଆମର ଏଷ୍ଟିମେଟ୍ ୨୦,୦୦୦/-କୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ନଥାନ୍ତା । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଥୁଷ ଏରିଆ ପାଇଁ ମୋ ପାଖରେ ବସି ଅର୍ଥ ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଆଚରଣରେ ଏତେ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି ଯେ ବିରକ୍ତି ଏହିତ କହିଲି- This department does not deserve any financial assistance from U.G.C as there is no co-ordination. ସେମାନ ଅର୍ଥାତ୍ ବାସୁବାବୁ ଓ ଆଶ୍ୱବାବୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥୁଷ ଏରିଆ ବିଶ୍ୱଯରେ ଟିମକୁ ଟିକତାବେ

ବୁଝାଇ ପାରିନଥିଲେ । ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ସର୍ବପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ D.S.A. ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ହୃଦୟାବେ ବୁଝାଇଥିଲି । ଆମେ କେବେଳି D.R.A. (ରିସର୍ଚ ସହାୟତା) ଗ୍ରହଣ କରିବିଲି, କାରଣ ତାହା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଅପମାନଜନକ ହେବ । ମୋ ମେମୋରାଣ୍ଟମରେ ମୁଁ ସେ ସବୁକଥା ସଷ୍ଟରାବେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲି । ଟିମର ଲିତର ଭାବରେ ଜ୍ଞାନ ସେବକୋଟାରୀ ଦ୍ୱାରା ପାଇବାରୁ ଆସିଥିବାରୁ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲାଯେ ଆମେ ସେସିଆର ଆସିଷାନ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ପାଇବୁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ନିଜନିଜ ବାଟରେ ଢେର ରିସର୍ଚକାମ କରିଛୁ, ବହି ପ୍ରକାଶ କରିଛୁ, ଅନେକ ଛାତ୍ରାତ୍ରୀଙ୍କ ପିଏଚ.ଡି. ପାଇଁ କାମ କରିଛୁ । ତେଣୁ ଆମର ରିସର୍ଚ ପାଇଁ ଯୁ.ଜି.ସି.୭୦୩ ଅଧିକ ସହାୟତା ଦରକାର ନାହିଁ । The department should be considered for D.S.A. ଆମେ ଏଣିକି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ତରଫରୁ ପ୍ରୋକ୍ଳେକ୍ଟ କାମ ପରିଚାଳନା କରିବୁ ଓ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ତରଫରୁ ତାହା ପ୍ରକାଶିତ ହେବ । ମୁଁ ଯଦିଓ ମନେମନେ ଏଥିପାଇଁ ସହିତ୍ ଥିଲି ତଥାପି ଖୁବ୍ ହୃଦୟର ସହିତ ଏ କଥା କହିଥିଲି ।

ରବି ପଇନାୟକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ : ଜୁନ୍ ୪ ତାରିଖ ସକାଳେ ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ ଫୋନ୍ କରି କହିଲେ ଯେ ରବି ପଇନାୟକ ବାଲିଗଲେ । ଆମେ ପ୍ରଦିଷ୍ଟ ହୋଇଗଲୁ । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଆମ ବରିଚାରୁ କିଛି ଫୁଲ ସଂଗ୍ରହ କରି ମୁଁ ଓ ପ୍ରତିଭା ତାଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେତେବେଳକୁ ସହରରୁ କେହି ଆସି ନଥିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ପଇନାୟକ ଚାପାକଣ୍ଠରେ କାହୁଥିଲେ । ଆମେ ପ୍ରାୟ ଏକଘଣ୍ଟାରୁ ଅଧିକ ସମୟ ସେଠାରେ ରହିଲୁ । ମୁଁ ନିଷ୍ପଳକ ଭାବେ ସେହି ଅନାହତ ନିଷ୍ପରତ ମୁହଁଟକୁ ଚାହିଁ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । କିଛି ସତେକି ହୋଇନାହିଁ, ମଣିଷଟି ନୀରବରେ ଶୋଇ ରହିଛି- ଏମିତି ଲାଗୁଥାଏ । ବରଫ ପିଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କ ଦେହକୁ ଲଗାଇ ଶୟା ଉପରେ ରଖାଯାଇଥାଏ । ଘର ସାରା ବଳାଗଣ୍ଯିଏ ଥଣ୍ଡା ପାଣି ଜମି ରହିଥାଏ । ଦେହ ହୋଇଥାଏ ପୁଷ୍ପାବୁର । କ୍ରମେ ସହରର ସାହିତ୍ୟକ ଓ ଜଣଶୁଣା ଲୋକ ଗହଳି କଲେ । ଅନେକଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତରୁ ଜାଣିଲି ନିଜ ଦେହପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସର୍କ, ରୋଗପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦାସୀନ, ବହୁ ପରିମାଣରେ ଧୂମ ଓ ମନ୍ୟପାନ ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ହେଲା । ତାଙ୍କ ଫୁସଫୁସରେ ମହୁଫେଣା ପରି ଗାତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ପୁଣି ଲିଭର ମଧ୍ୟ କ୍ୟାନସର ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ କେତେ ଦିନ ହେବ ଜୁର ଲାଗି ରହିଥିଲା । ଆଗରୁ ଚିକିତ୍ସା ହୋଇଥିଲେ ସେ ହୁଏତ ଭଲ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ ।

ଉଣା ଅଧିକେ ଆମେ ଲେଖକମାନେ ନିଜପ୍ରତି ଏକାନ୍ତ ଉଦାସୀନ ନୋହୁଙ୍କ ? ମୁଁ ତ ଏକାଧିକ ବେମାରୀ ଭୋଗୁଛି ଅଥବା ତାତ୍କରଙ୍କ ପାଖୁ ଯାଇ ପ୍ରତି ବେମାରୀର ନିଦାନ

ନିରୂପଣ ସହ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ମୋର ସମୟ ନାହିଁ । ଏହା ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ମୁଁ ବସି ଶୋଇ ଅନେକ ସମୟ ନଷ୍ଟ ନ କରୁଛି । ଧର୍ମବକ ଯୁଧକ୍ଷିରଙ୍କୁ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନ ତ ପଚାରିଥିଲା । ଅହନି ଅହନି ମଣିଷ ଯମ ଭୂବନକୁ ଯାଉଥିବାର ଦେଖିମଧ ସେମାନେ ମୃତ୍ୟୁ ମହାକାଳଙ୍କୁ ଚିତ୍ତୁ ନାହାନ୍ତି । ଏହାହିଁ ତ ଆଶ୍ରଯ୍ୟ କଥା । ମୁଁ ତ ନିଜେ ଅନୁଭବ କରୁଛି ମୋ ଚିରିତ୍ର ଓ ଆଚରଣରେ ଏତେ ବୈପରାତ୍ୟ ଯେ ମୁଁ ବୋଧହୂଏ ଆଉ ବେଶି ଦିନ ବଂଚିବିନି । ମୋର ବଂଚିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ମଧ୍ୟ । ମୋର ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷ ପାଇଁ ମୋର ପାତୁଆ ପୁତ୍ରଭାମାନେ ମୋତେ ଯେଉଁ କୁର ନିର୍ମମ ଭାଷା ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରଯୋଗ କଲେ ତା'ପରେ ଏ ପୃଥିବୀ ମୋତେ ବିଷବତ୍ ମାନେ ହେଉଛି । ମୁଁ ଯେତେ ଆନଳିସିଥ କରୁଛି କିଛି କୁଳ କିନାରା ପାଉନି । ଆମ ପରିବାର ପ୍ରତି ମୋ ଭାଉଙ୍କ ଓ ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ସ୍ଵେଚ୍ଛାକ୍ଷରଣ ଥିଲେ ତାଙ୍କ ପିଲା ଦୁହେଁ କଣ ଏପରି ବାକ୍ୟ ଉଚାରଣ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ ? ଜୀବନର ଓ ପରିବାରର ଏଇ ଥଳକୁଳହୀନ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ମୋତେ ବିବ୍ରତ କରି ରଖିଲା କେତେଦିନ । ମୋ ନିଜଟିଅର ଅବୋଧ ବାଚାଳତା ପାଇଁ ଏତେ ସବୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ସେଦିନ ଘଟିଗଲା । କାହାକୁ ବା ଏ କଥା କହିବି ?

ଆଜି ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ନିଷ୍ଠି ନେବାର ଥିଲା । ରବି ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କୁ ଏ ବର୍ଷର ବିଜେତାଙ୍କ ସହିତ ମିଳିତ ଭାବେ ମରଣୋରର ପୁରସ୍କାର ଦେଲେ ଉଦାରତା ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ଦାବି କରିଥିଲି । ହୁଏତ ସେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନକୁ ଆସିନାହାନ୍ତି, ତଥାପି ତାଙ୍କ ପରି ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ଗାହିକଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାର ତାଙ୍କ ଶୋକ ସନ୍ତ୍ପୁ ପରିବାର ପ୍ରତି ଖୁବ୍ ବଡ଼ କାମ ହେବ । ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉପରେ ଅନେକ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ସେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ୨ୟ ସ୍ଥାନରେ ଥିଲେ । ତେଣୁ ରାମନ୍ତ୍ର ବେହେରାଙ୍କ ସହିତ ମିଳିତ ଭାବେ ତାଙ୍କୁ ଏ ବର୍ଷ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ଦେବାପାଇଁ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବ ବହୁମତରେ ଗୁହାତ ହେଲା ।

ମାନୁର ନିର୍ବନ୍ଧ : ତା ୫ ଜୁନ ସକାଳେ ବତ ଭାଇନା ମୋତେ ଟେଲିଫୋନ କରି ମାନୁର ନିର୍ବନ୍ଧକୁ ଯିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମୁଁ ଦୁଇ ତାରିଖ ରାତି ଅର୍ଥାତ୍ ତିନିଦିନ ତଳେ ଶହିଦ ନଗର କଳ୍ପାଣୀ ମଣ୍ଡପରେ ଯାହାସବୁ ଘଟିଯାଇଥିଲା ସେ ବିଷ୍ଣୁ ବଖାଣି ନମ୍ରତାର ସହିତ କହିଲି-

when they have developed so much of bitterness and hatred towards me and my family how can I go there ? ସେମାନେ ଯେଉଁ ଶର ଓ ବାକ୍ୟ ଉଚାରଣ କଲେ ତା' ଦେହ ଓ ମନରେ ଦାଗ କାଟି ଦେଇଛି, ତା'ର ଯନ୍ତ୍ରଣା ମୋତେ ଓ ପରିବାରରେ ସମସ୍ତକୁ ଦିନ ରାତି ଛଟପଟ କରୁଛି, ଜୀବନସାରା ହୁଏତ ଏ

ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ଆଉ ନିଷ୍ଠାତି ମିଳିବନି । ତେବେ ଏତେ ଶର୍ଷା ଓ କପଟତା ଉପରେ ଗଠିତ ସଂପର୍କ ଲୋକାଚାର ବାଧବାଧକତାରେ କ'ଣ ବଦଳିଯିବ ? ମୁଁ ଆଶା କରୁଥିଲି ବଡ଼ ଭାଇନା ଓ ଭାଉଙ୍କ ନିଜେ ଆସି ବାଣୀବିହାରରେ ମୋତେ ରେଟି ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାହନା ଦେଇ ଏ ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିମନ୍ତଣ କରି ଯିବେ । ବଡ଼ ଭାଇନା ତଥାପି କହିଲେ ମାନୁ ପରି ଭଲ ପିଲା ଏପରି କହି ନଥିବ । ସମ୍ବତ୍ସଃ ଶୁନୁ ସେପରି କହି ପାରିଥାଏ । ମାନୁ କିପରି ନିଜେ କହିଥିବା କଥା ପାଇଁ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ ନ କରି ବା ମୋତେ କ୍ଷମା ନ ମାରି ସବୁକଥା ଅସ୍ବୀକାର କରୁଛି ? କାଲି ସେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଆଇ.ଏ.ଏସ. ଅଫିସରଟିଏ ହେବ । ସେ କଣ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରୁ କଥା ଶୁଣି ଜଣକୁ ଦୋଷୀବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରି ଦଷ୍ଟ ଦେବ ? ଅବଶ୍ୟ ଶିବ ଅନ୍ତରାଳରେ ରହି ଏସବୁ ପାଇଁ ଉଷ୍ଣକେଇଛି । ବଡ଼ ଭାଇନା କହିଲେ ଶିବ ପଳିଟିସିଆନମାନଙ୍କ ପରି ସବୁ କାମ କରେ । ଅଥବା ଚିହ୍ନ ପଡ଼େନି । ମାନୁଶୁନୁ ତା କଥାରେ ଚଟାପଟ ତେଇଁ ପଡ଼ନ୍ତି । ମୁଁ କହିଲି ଆଜିକାଲି ଇଂରାଜୀ ମିତିଯମରେ ପଢ଼ୁଥିବା ପିଲାମାନେ ସଂଘାର ଓ ସଂସ୍କାରକୁ ଭୁଲି ବସିଲେଣି । ଏସବୁ ସମୟର ପ୍ରଭାବ, ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଆଚରଣରେ ଏତେ ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଦେଖା ଦେଉଛି । ମୁଁ ବତ୍ତରାଜନାଙ୍କୁ ବାରମାର ଅନୁରୋଧ କଲି ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁଁ ନିର୍ବନ୍ଧକୁ ଯିବା ଉଚିତ ହେବନି । ସବୁକାମ ସ୍ଵରୂପୁରୁଷେ ହୋଇଯାଉ- ମୁଁ ଏଇଠି ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି । *** ପ୍ରତିଭା, ସାନାତ୍ମିଅ ଫୁଲୁ ଓ ମୁଁ ସେବିନ ତିନିଟାବେଳେ କେହାପଡ଼ା ବାହାରିଗଲୁ ଲମ୍ବା ଦେଇଥିବା ଗାଢ଼ିରେ । ଗାଢ଼ିର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରାଙ୍କୁ ପୁଷ୍ଟମାଲ୍ୟ ଦେଇ ସମ୍ରଦ୍ଧନା ଜଣାଇବା ସଂଗେ ସଂଗେ ତାଙ୍କ ବାଓଡ଼ାଟା ଆଣିବା ମୋର ଜରୁରୀ ଥିଲା । କାରଣ ଜୁନ୍ ୧୪ ତାରିଖ ପହଞ୍ଚି ରଜ ଆଉ ବେଶି ତେରି ନଥିଲା । ଯେଉଁ ୧୪/୧୨ ପୃଷ୍ଠାବ୍ୟାପୀ ପୁସ୍ତିକାଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ତା’ର ପ୍ରତ୍ୟେକପୃଷ୍ଠା ଲେଖିବାପାଇଁ ମୁଁ ଡୟର ଥିଲି । ମାନୁର ନିର୍ବନ୍ଧ ଖୁବ୍ ଆପମର ସହକାରେ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବିଭାଗର ସେଇଠି ଆଉ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ମାନୁ IFS ପାଇ ପର୍ଦ୍ଦାଗାଲର ଭାରତୀୟ Embassyରେ ଚାକିରି କରିବାଙ୍କୁ ଗଲାପରେ ସେଠି ଜଣେ ବିଦେଶିନୀ ତରୁଣୀଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇ ବସିଲା । ଅନେକ ଅପେକ୍ଷା ପରେ ଏଠି ଝିଅଗର ବାଧ ହୋଇ ଝିଅଟିକୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ବିବାହ ଦେଇ ଦେଲେ । ମାନୁ କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଭଲ ପାଇ ବିବାହ କରିବାକୁ ଚାହିଁ ଥିବାରୁ ବଡ଼ ଭାଇନା ତରବର ହୋଇ ନିର୍ବନ୍ଧ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଭାବିଲି ଭାଇନା ଏବେ ଜାଣୁଥିବେ ମାନୁ କେତେବୁର ବାଧ ଓ ବିନୀତ ପିଲା । କଥାରେ ଅଛି “ଭାଗ୍ୟ ଫଳଟି ସର୍ବତ୍ର ନବିଦ୍ୟା ନ ଚ ପୌରୁଷମ ।” ବଡ଼ ଭାଇନା ସତ୍ୟଭାଗୁ ହେବା ଲୋକନୁହୁନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପୁଅ ପାଇଁ ବାଧହୋଇ ସତ୍ୟଭାଗୁ ହୋଇଥିବାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନେକଦିନ ପାଇଁ ରୋଗିଥିଲେ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୩

ଗୋପୀନାଥ ମହାତ୍ମିଙ୍କ ଚିରୋଧାନ : ଏ ବର୍ଷଟି ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ ଦାୟକ ଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ସୁରେହୁ ମହାତ୍ମି, ତା'ପରେ ରବି ପଚନାୟକ ତା'ପରେ ଦେବେହୁ ମହାତ୍ମି ଓ ପରେ ପରେ କାଳିଯା ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରହାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଦୋହଲେଇ ଦେଇଥିବାବେଳେ ଆଜି ସକାଳେ କାଳିପର୍ଷ୍ଵାରେ ଝିଅ ପାଖରେ ରହି ଚିକିତ୍ସିତ ହେଉଥିବା ଅଗ୍ରଗାମୀ ଔପନ୍ୟାସିକ ଗୋପୀନାଥ ମହାତ୍ମିଙ୍କ ଚିରୋଧାନର ସମ୍ବନ୍ଧ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରତି କରି ଦେଇଥିଲା । ଗତବର୍ଷ ଜୁନ୍ ମାସରେ ସେ ଓଡ଼ିଶା ଛାଡ଼ିଥିଲେ ଓ ତା' ସହିତ ଆମୋମାନେ ତାଙ୍କ ସାନ୍ତିଧରୁ ବଂଚିତ ହୋଇଥିଲୁ । ଏବେ ସବୁଦିନପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ତାର ଅବିସମାଦିତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଔପନ୍ୟାସିକଙ୍କୁ ହରାଇ ଶୂନ୍ୟଗର୍ତ୍ତା ହୋଇଗଲା । ଗୋପୀବାବୁ ତାଙ୍କ ରକ୍ତ ପ୍ରବାହରୁ ଫ୍ଲେଗଲେଟ୍ ହରେଇ ବସୁଥିଲେ । ବାରମାର ସେଥିପାଇଁ ରକ୍ତ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ନୃଥା ରକ୍ତ ଦେହକୁ ଯିବାପରେ ସେ ଭଲ ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କରମାନେ କୌଣସି ନୁଆ ଔଷଧର ପରୀକ୍ଷା ତାଙ୍କ ଦେହ ଉପରେ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହା କାମ ଦେଇ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଖୁବ୍ ବ୍ୟଥାଦାୟକ । ମୁଁ ମୋ ଲିଖିତ ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ ‘ଅନିକେତ’କୁ ତାଙ୍କୁ ଉଷ୍ଣଗ୍ରହିତ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ବହିଟିକୁ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇପାରିଲି ନାହିଁ । ପ୍ରତିମାସରେ ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଏଥର ସେ ସୁମ୍ବ ହୋଇ ଫେରିଆସିବେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସାମ୍ବୁବାବସ୍ତା ଦିନକୁ ଦିନ ଯେ ତଳକୁ ତଳକୁ ଯାଉଥିଲା ଏହା ଆମେ ଜାଣି ନଥିଲୁ । ୭୭ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ବିଯୋଗ ହୋଇଗଲା । ଦେହ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଯାଉଥିଲେ ବି ମାନସିକ ଶକ୍ତି ଅତୁଳ ଥିଲା, ଲେଖା ଲେଖିରେ ବିରତି ନ ଥିଲା ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ସହସା ଏକ ଶୋକ ସଭା ଡକାଇଲି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ କିଛି କହିଲାପରେ ଶୋକ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ପାଠ କରିଥିଲି ଓ ପରେ ତାଙ୍କ ପରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲି । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଦିବସ ଥିଲା ୨୦ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୯୧ ମସିହା । ଗୋପୀନାଥଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ହୁଏତ ଆଉ ପୂରଣ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ପ୍ରଥମ ଜ୍ଞାନପାଠ ପୁରସ୍କାର ବିଜେତାଙ୍କର ନେବେଳ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟତା ଥିଲେ ବି ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସର ଜାଗରଣୀ ଅନୁବାଦ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଯୁଥିବୀର ସାହିତ୍ୟକମାନେ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଦେଶ ବିଦେଶରେ ବିଜ୍ଞାପିତ କରିବାକୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଓ କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀରୀ ମଧ୍ୟ ସେପରି କିଛି ଉଦ୍‌ଯୋଗ ନଥିଲା । ପୃଥିବୀ ସାହିତ୍ୟର ପରିମଣ୍ଟଳରେ ପହଂଚିବା ପାଇଁ ସେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରଚାର କରି ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ଲେଖିଯିବା- ସେ ପୁରସ୍କାର ପାଇ ବା ନ ପାଇ ସେଥିପ୍ରତି ସେ ଆସୁଛ ନ ଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ସ୍ଵର୍ଗପୁରୁଷ- ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସହିତ ଏକ ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗର ଅବସାନ ଘଟିଲା ପରି ମନେହେଲା ।

ତା ୨୧ ରିଖ ଅଗନ୍ତ ମାସରେ ଷେଷ ଗେଣ ହାଉସରେ କ୍ରାନ୍ତିଧାରା ସାହିତ୍ୟ ଗୁପ୍ତ ଦାରା ଗୋପୀନାଥବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ଶୋକ ସରା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀୟୁଷ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ ପୌରୋହିତ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଓ ମୁଁ ମୁଖ୍ୟ ବନ୍ଦ୍ରା ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗକୁ ସେ ୧୯୮୮ ମସିହାରେ ଭିଜିଟିଂଗ ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକ ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ । ମୋ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରି ପରଜା ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା ପଛରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଷୟରେ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । କଥା କହୁ କହୁ ପୁରୁଣା ସୃତିର ଉଚ୍ଛାସରେ ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ଲୁହ ଆସି ଯାଉଥିଲା ଓ ସେ ବାରମ୍ବାର ବୁମାଳରେ ଲୁହ ବୁନାକୁ ପୋଛି ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭାଷଣକୁ ମୁଁ ରେକର୍ଡ କରି ନେଇଥିଲି ଓ ୮୮ ମସିହା ପୂଜା ‘ଜ୍ଞାନାର’ରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲି । ସେ ଆଦିବାସୀଙ୍କଠାରୁ ନରବଳି ଷ୍ଟୋତ୍ର ଶିଖିବା ପାଇଁ ନିଜ ଗୋତ୍ର ପ୍ରାୟ ଓ ସ୍ଵାଙ୍କ ଗୋତ୍ର ମଣିଆକା ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ । ସହଜେ ବର୍ଷରେ ଶୁଭ କଳାଥିବାରୁ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସହିତ ନିଜେ ଜଣେ ଆଦିବାସୀ ହୋଇ ମିଶି ଯାଉଥିଲେ । ବାଘାଳ ପିନ୍ଧି, ଅଣ୍ଟାରେ ଛୁରି ଓହଲେଇ, ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୁର ଓ ଭାଲିଆ ଚାଉଳ ଲଗେଇ ସତକୁସତ ସେ ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଜଣେ ‘ଦିଶାରା’ ହୋଇଯାଉଥିଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଗୋପନୀୟ ମନ୍ଦ ବି ଦେଇଦେଲେ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଜ୍ଞାନାର ତରଫରୁ ତାଙ୍କ ଆମେରିକା ଅନୁଭୂତି ସଂପର୍କରେ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସରା ଆୟୋଜନ କରିଥିଲି । ସେ ସଭାରେ ସେ ଅନେକ କିଛି ଚମକ୍ରାର କଥା କହିଥିଲେ ଓ ଆମେରିକାକୁ ସମସ୍ତେ ଭଲପାଇବା ପାଇଁ ଆହାନ ଦେଇଥିଲେ । ଆମେରିକାବାସୀଙ୍କ ମାନବିକତାବୋଧରେ ସେ ବିଶ୍ୱିତ ହୋଇଥିଲେ । ମୋର ଦୁଃଖ ରହିଗଲା ମୋ ଉପନ୍ୟାସଟିକୁ ଏଇ ମହାନ ଲେଖକଙ୍କୁ ମୁଁ ଉସର୍ଗ କରିଥିଲେ ବି ତାଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲି ନାହିଁ । ମୋ ପରି ହତଭାଗା କିଏ ଅଛି । ଯେଉଁ ତାଳରେ ଗୋଡ଼ ଦେଉଛି ସେ ତାଳ ଯେପରି ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଛି । ମୋ କଣ୍ଠ ବାସ୍ତବୁନ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ଅଧିକ କିଛି ଏ ଶୋକସଭାରେ କହିପାରି ନଥିଲି । ପ୍ରଖ୍ୟାତ ବନ୍ଦ୍ରା ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ବାବୁ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ବନ୍ଦୁ ସମୟଧରି ନାନା ଦିଗରୁ ଆନାଳିସି କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟକଳି ତାଙ୍କର କଣ୍ଠ ମଧ୍ୟ ବେଳେବେଳେ ବୁଢ଼ ହୋଇଯାଉଥିଲା ।

ଆଜି ସଂଧାରେ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଭିଗୋରିଅମରେ ନୀଳକଂୟ ସ୍ଥାରକୀ ବନ୍ଦୁତାମାଳା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ବାଚସ୍ପତି ଶ୍ରୀ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦାଶ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ଓ ଉଚ୍ଚର କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର ମୁଖ୍ୟବନ୍ଦ୍ରା ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏତେବେଳେ ହଳରେ ମାତ୍ର ୪୦ଜଣ ଶ୍ରୋତାଥିବା କଥା ସେମାନେ ବାରମ୍ବାର ଉତ୍ସାପନ

କରିଥିଲେ । ଗୋପୀନାଥଙ୍କ ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଦୁଇମିନିଟ୍ ପାଇଁ ଠିଆ ହୋଇ ନୀରବ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ । ବାଚସ୍ତି କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ବାରମାର ତକ୍କର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଶତପଥୀଙ୍କ ଘରକୁ ଦେଉଡ଼ି ଶେଷକୁ ତାଙ୍କ ଲିଖିତ ଗୋପରଧୂଙ୍କ ଜୀବନୀ ବହି ‘ହେ ସାଥି, ହେ ସାଥା’ ବହି ଖଣ୍ଡିକ ଆଣିଲି । ସେମାନେ ନୀଳକଂଠଙ୍କ ଉପରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ‘ନୀଳକଂଠ ପରିଜ୍ଞମା’ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଅଧିକ ଜାଣନ୍ତି । ଅପିସିଏଟିଙ୍କ ଭିଷି ତକ୍କର ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଆଚାର୍ୟ୍ୟ ଖୁବ ଅନାକର୍ଷଣୀୟ ବକ୍ତୃତାଟିଏ ଦୁଇମିନିଟ୍ ପାଇଁ ଦେଇଥିଲେ । ଶେଷକୁ A.I.R.ର ଜନେନ୍ତି ପ୍ରତିନିଧି ମୋତେ ବାହାରକୁ ତାଙ୍କ ଗୋପୀନାଥଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି କଥା ରେକଟିଙ୍ଗ କରି ନେଇଥିଲେ ।

ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପ୍ର୍ୟାନେଲ : ତା ୩/୯ ରିଖରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ତରଫରୁ ସର୍ବତ ଆହ୍ଵା ଗୋପୀନାଥଙ୍କ ପାଇଁ ଶୋକସରା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଏକାଡେମୀର ସଭାନେତ୍ରୀ ଶ୍ରୀୟୁଜ୍ଞା ମନୋରମା ମହାପାତ୍ର ପୌରୋହିତ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସଭାର ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିରେ ମୁଁ ବସିଥିଲି । ମୋ ବାଁ ଓ ତାହାର ପାଖରେ ବସିଥିବା ଦୁଇଜଣ ସାହିତ୍ୟକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜ୍ଞାପନ ପାଇଁ ସେ ଆମନ୍ତରଣ କରିଥିଲେବି ମୋତେ ଜାଣିଶୁଣି ଉପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ବୋଧନ୍ତୁ ସଂସ୍କରିତ ମନ୍ତ୍ର ଶରତ କୁମାର କର ତାଙ୍କୁ କିଛି ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ । ଏବେ ଏବେ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ମାନ ମନାନ୍ତର ଘଟିଛି; ଏପରି ମନାନ୍ତରର ସୂତ୍ରଧର ଆମ ବିଭାଗର ଜଣେ ଛାତ୍ରୀ ଯେ ତାଙ୍କର ଝିଆରା । ସେ ତକ୍କର ବାସୁଦେବ ସାହୁଙ୍କ ଶ୍ରୀ କରିବା ପାଇଁ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶରତବାବୁଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଚଳ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ର୍ୟାନେଲରେ କେନ୍ତ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀକୁ ପ୍ରଥମେ ସୁପାରିଶ କରାଯାଇ ନ ଥିଲେ ବି ତାହାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ବାତିଲ୍ କରି ବର୍ତ୍ତମାନର କୁଳପତି ଶ୍ରୀ ଆଚାର୍ୟ୍ୟ ଆଶୁତୋଷବାବୁଙ୍କ ନମିନେଟ୍ କରି ନୂତନ ପ୍ର୍ୟାନେଲଟିଏ ପୁନର୍ଷ ପଠାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ପ୍ର୍ୟାନେଲରେ ତଃ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର, ମୋ ନାମ ଓ ତକ୍କର ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ରଙ୍କ ନାମ ସୁପାରିଶ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ତକ୍କର ତ୍ରିଲୋଚନ ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ ଭି.ସି । ଏ ପ୍ର୍ୟାନେଲଟିକୁ ସୁପରସିତ୍ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନଥିଲେ ବି ରାଜନୈତିକ ପ୍ରଭାବରେ ନୂତନ କୁଳପତି ବଶୀରୂତ ହୋଇଥିବା କଥା ସବୁ ଆତେ ଚର୍ଚା ହେଉଥିଲା । ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର ଆବାହକ ଶ୍ରୀ ଯତୀନ୍ଦ୍ରମୋହନ ମହାନ୍ତି ପ୍ରଚାର କରିଦେଲେ ଯେ ତକ୍କର ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯାଇଥିବା ପ୍ର୍ୟାନେଲ ନିରପେକ୍ଷ ହୋଇ ନଥିଲା । ଅପିସ୍ତରେ ତାହା ମିଳୁ ନଥିବାରୁ ଆଉ ଏକ ପ୍ର୍ୟାନେଲ ପଠାଇବାକୁ ଚିଠି କରାଯାଇଥିଲା । ମୋତେ ଉପରେ ଯତୀନ୍ଦ୍ରମୋହନବାବୁ ତିନିଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ନାମ ଯାଇଥିବା ପ୍ର୍ୟାନେଲକୁ କେବେ ବି

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାକୁ ଦେଇ ନଥାନ୍ତେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କରି ପ୍ରରୋଚନାରେ ଆଉ ଏକ ପ୍ର୍ୟାନେଲ ପଠାଯିବାର ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା ଓ ସେଥିପାଇଁ ସଂସ୍କୃତିମନ୍ତ୍ରୀ ମୋ ନାମକୁ କାଟି ଆଶୁତୋଷବାବୁଙ୍କ ନାମକୁ ପଠାଇବାକୁ ଡି.ସି.କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲେ । ସର୍ବତ ଗୋପୀବାବୁ ତାଙ୍କ ‘ଦାନାପାଣି’ ଉପନ୍ୟାସରେ ବେଦବାକ୍ୟ ପରି କଥାଟିଏ ଲେଖିଥିଲେ- “ନାରୀର ଆବେଦନ କେବେ ବ୍ୟର୍ଥ ହେବାର ନୁହେଁ ।” ଆମ ବିଭାଗ ପାଇଁ ତାହା ବ୍ୟର୍ଥ ବା କିପରି ହେବ ?

ଚିପ୍ମନିଷ୍ଠରଙ୍କ ସହ ସାକ୍ଷାତ : ସେପରେମେର ୧୮ ତାରିଖରେ ପ୍ରସନ୍ନ ପାତ୍ରଶାଣୀଙ୍କ ସହାୟତାରେ ମୁଁ ଆସେମ୍ଭି ଭତରେ ପଶି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ତାଙ୍କ ପ୍ରକୋଷ୍ଟରେ ଭେଟିଥିଲି । ଉଦେଶ୍ୟଟିଲା ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ଅନ୍ୟତମ ସ୍ଵର୍ଗ ପାରଳା ମହାରାଜାଙ୍କ ଉପରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ଉପରୁ ପ୍ରକାଶିତ ତ୍ରୟୋଦଶ ସଂକଳନ ‘ଗଜପତି ପରିକ୍ରମା’ କିପରି ସରକାରୀ ହାଇସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜମାନଙ୍କୁ ଯିବ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୋ ଆବେଦନ ପଢ଼ୁଟି ବଢ଼େଇ ଦେଇ ୫୦୦ କଟି (ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ) କିଣି ବାଣିଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତିଙ୍କ ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷୀକୀ ପାଳନ କରାଯାଉଥିଲା । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଆବୋ ବିଳମ୍ବ ନକରି ମୋ ଦରଖାସ୍ତ ମାର୍ଜନରେ ୫୦୦ କଟି କିଣି ବାଣିଦେବାକୁ ଶିକ୍ଷା ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ମହାନତାର ଫଳକଟିଏ ମାତ୍ର ଅନୁଭବ କରିଥିଲି ସେବନି । ପ୍ରସନ୍ନବାବୁଙ୍କ ବି ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇଥିଲି କାରଣ ତାଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟ ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ମୋର ନିଜର ବଂଧୁ ସଂସ୍କୃତିମନ୍ତ୍ରୀ ଶରତ କୁମାର କର ମୋତେ ଏବୁପାଇଁ ସାହାୟ୍ୟ କରିପାରିଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ (ଦିଲ୍ଲୀ) ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଅୟଥା ହସ୍ତକ୍ଷେପ ମୋତେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ବିମୁଖ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏ ଅର୍ତ୍ତର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ସମ୍ବନ୍ଧ କିରାଣୀଙ୍କ ତେବୁରେ ପହଞ୍ଚିନଥିଲା । କେଉଁଠି ହଜିଲା କୁଆଡ଼େ ଗଲା- ବାରମାର ଦଉଡ଼ି ବି ମୁଁ ତାହା ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ସାନି ଅର୍ତ୍ତର ନିଆଗଲା । ଚିପ୍ମନିଷ୍ଠରଙ୍କୁ ଏ କଥା କହିଥିଲେ ସେ ରାଗି ଅସ୍ତ୍ରିର ହୋଇଥାନ୍ତେ । ମୁଁ ପ୍ରସନ୍ନ ପାତ୍ରଶାଣୀଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭେଟି କାମଟି କରେଇ ନେବାରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲି ।

ଦିନକର କଥା : ୧୯୯୧ ବର୍ଷ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଆଜି ନଭେମ୍ବର ମାସ ୧୫ ତାରିଖ । ଆମ ଘରର ଛୋଟ ଆଉଚ ହାଉସରେ ନରେଶ ଓ ତା’ ସ୍ତ୍ରୀ ବନ୍ଦିତା ରହୁଥିଲେ । ସେମାନେ ସତେଯେପରି ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଉନ୍ନତ ନିର୍ଦର୍ଶନ ଥିଲେ । ମୁଁ ମୋର ପୁରୁଣୀ ତାଉୟଳ ଯାହାକୁ ଆଉ ବ୍ୟବହାର କରୁନଥିଲି ନରେଶଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲି । କହିଥିଲି

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୩୫୩

ପାକି (ପରିଚାରିକା) ସେପରି ନ ଜାଣେ । ସେ ଜାଣିଲେ ସାମାନ୍ୟ କଥାକୁ ବଡ଼ କରି ଚିତ୍ରଣ କରିବ ଓ ଘର ସାରା ପ୍ରତିଧୂନି ସୃଷ୍ଟି ହେବ । ସେ ସମ୍ବଦତଃ ବନିତାଠାରୁ ମୁଁ ଶାଉଏଳଟା ଦେଇଥିବା କଥା ସଂଗ୍ରହ କରିଛି କିମ୍ବା ନରେଶ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଦେଖିଛି । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମାଆକୁ (ପ୍ରତିଭା) ଜଣାଇ ଦେଲା । ମୁଁ ଯାହା ଆଶକ୍ତ କରୁଥିଲି ତାହାହିଁ ହେଲା । ପ୍ରତିଭା କେବେବି ତାହେଁ ନା ତା ଆଗୋରରେ ମୁଁ କାହାକୁ କିଛି ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ଦେଇ ସାରିଟି ଆଉ ଯାଏ କୁଆଡ଼େ ? ସତେଯେପରି ମୁଁ କିଛି ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଅପରାଧ କରି ବସିଛି ଯେଉଁଠିପାଇଁ ଘରେ ଝଡ଼ଟାଏ ବୋହିଗଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ମୋତେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଏଇ ସାମାନ୍ୟ କଥା ପାଇଁ ଚାର୍ଜ କରି ବସିଲେ; ତାଙ୍କ ସ୍ଵର ଏତେ ଚଢ଼ା ଓ ତାଷ୍ଟଣ ଥିଲା ମନେହେଲା ତାହା ମୋତେ ଷ୍ଟବ୍ଧ କରିଦେବ । ସେ ମୋ କଥା ଶୁଣିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନଥିଲେ । ହଠାତ୍ କଣ ଭାବି କେଜାଣି ତାଙ୍କ ହାତର ସବୁଯାକ କାଚ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଲେ ମୁଁ ଆଜିଠାରୁ ବିଧବା ହୋଇଗଲି । ଜଣେ ହିନ୍ଦୁନାରାର ଏ ଆଚରଣ ମୁସଲିମ୍ ସମାଜର ତଳାକଠାରୁ ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ । ମୁଁ ନଖାଇ ସେବିନ ରାତିରେ ମୋ ଘରେ କବାଟ ଦେଇ ଶୋଇଗଲି । ରାତିସାରା ଛଟପଟ ହେବାହିଁ ସାର ହେଉଥିଲା । ଛୋଟିଆ କଥାଟା ତାଙ୍କୁ ଏପରି କାହିଁକି ଉଭେଜିତ କଲା ତା ମୁଁ ଭାବିପାରୁନଥିଲି । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଜଡ଼ସତ୍ତି ହୋଇ ଯାଉଥିଲି । ଜୀବନର ଅବଶିଷ୍ଟ ସମୟ ଏପରି ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ସହିତ କିପରି କଟାଇବି ଭାବି ପାରୁ ନଥିଲି ।

ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ସବୁବେଳେ ଅଶାନ୍ତି : ଆଜି ମୋ ରୁମରେ ବୋର୍ଡ ଅପ୍ ଷ୍ଟଡିଜର ନୂଆ ସେସନପାଇଁ ମିଟିଂ ବସିଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ମୁଁ ଥିବାରୁ ପ୍ରଥା ଅନୁୟାୟୀ ମୁଁ ହିଁ ଚେଯାରମ୍ୟାନ ମନୋନୀତ ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲି ଦି ତିନି ଜଣ ସର୍ବ୍ୟକୁ ନିଜ କୋଠରାକୁ ତାକି ବାସୁବାବୁ ମନ୍ଦଶା କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ତେଣୁ ମିଟିଂ ଆମୟ ହେବାମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ଚେଯାରମ୍ୟାନ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲି ଓ ତାହାହିଁ ଗୁହାତ ହେଲା । ଭାବିଲି ଏହାପରେ ତାଙ୍କର ଆଉ ମୋ ପ୍ରତି ବିଦେଶ ରହିବନି ଓ ବିଭାଗରେ ସେପରି କିଛି ବିଭାଜନମୂଳକ କାମ ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତା' ଥିଲା ମୋର ଅଳ୍ପକ ପରିକହନା ।

ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ସବୁବେଳେ ଅଶାନ୍ତି ଲାଗି ରହିଥିଲା । ବୋର୍ଡ ଅପ୍ ଷ୍ଟଡିଜର ବାସୁବାବୁ ଚେଯାରମ୍ୟାନ ଥାର ମୋ ପରାମର୍ଶ ନେଉ ନଥିବାରୁ ଏପରି ଅସତୋଷ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ମୁଁ ଉଚିତ କଥାଟାଏ କହିଲେ ସେ ତାହା ଗୁହଣ କରିବା ପରିବର୍ଗେ ନିଜ ମତଳବକୁ ଆଗୋପ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଉଦାହରଣ ସରୂପ ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ତାର ଥେଷିସ ଦାଖଲ କଲାପରେ ବୋର୍ଡ ଅପ୍ ଷ୍ଟଡିଜରେ ପରୀକ୍ଷକ ପ୍ୟାନେଲ

ଗଠିତ ହେବ । ଏପରି ଏକ ଉଚିତ କଥାକୁ ସମପ୍ରେ ସମର୍ଥନ କଲେ ବି ସେ କରୁ ନଥିଲେ । ଫଳରେ ବେଳେବେଳେ ଥେସିସ ଦାଖଲର ବର୍ଷକ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ୟାନେଲ ହୋଇ ରହୁଥିଲା । ପୁଣି ପ୍ୟାନେଲରେ ସେ ନିଜ ବଚସ୍ତର ଅଧାପକମାନଙ୍କ ନାମ ଦେଉଥିଲେ । ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ବରାବର ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିଲି । ମୁଁ ପରାକ୍ଷାରେ କିଛି ସଂସାର ଆଣିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟାରତ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତା’ ସେ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ । ଏପରିକି ମୋ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ମୋ କାଣ୍ଡିତେଚମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିଚିତ୍ର ପ୍ୟାନେଲ କରି ବସୁଥିଲେ । ମୋ ଛାତ୍ରମାନେ ବିଶିଷ୍ଟ ଓ ବିଦ୍ୟାନ ପରାକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାକ୍ଷିତ ହୁଆନ୍ତୁ ବୋଲି ମୁଁ ଚାହୁଁଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଏକମତ ନଥିଲେ । ଯେଉଁ ଆଧାପକ ବର୍ଷକତଳେ ପିଏଚ.ଡି. ପାଇସି ତାଙ୍କୁ ବି ପରାକ୍ଷକ ଭାବେ ପ୍ୟାନେଲରେ ଯୋଡ଼ି ଦେଉଥିଲେ । ଫଳରେ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ସଂପର୍କରେ ଆବୋ ଅଧ୍ୟାନ ନଥିବା ଅଧାପକ ବି ଥେସିସ ପରାକ୍ଷକ ହୋଇଯାଉଥିଲେ । ପୁଣି ଜଣେ ଜଣେ ଅଧାପକ ବର୍ଷକ ଦଶବାରଟି ଥେସିସ ପାଉଥିଲେ । ସେମାନେ ଆବୋ ନ ପଢ଼ି ବି ସେ ଥେସିସର ସିନ୍‌ପସିସ ଓ ମୁଖବନ୍ଧକୁ ଦେଖି ଫାଲିକିଆ ରିପୋର୍ଟ ଦେଉଥିଲେ । ଥେସିସର ଦୋଷତୃତି ବିଷୟରେ ପଦେବି ଲେଖୁ ନଥିଲେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅନର୍ଷ ଓ ଏମ. ଏ. ପରାକ୍ଷକ ନିଯୁତ୍ତିରେ ସେ ପକ୍ଷପାତ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ତାହାର ବିରୋଧ କରି ଧୀ ସଂପନ୍ନ ଓ ତଦ୍ବିତ ଅଧାପକମାନଙ୍କୁ ପେପର ଦେବା ସପକ୍ଷରେ ଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପିଏଚ.ଡି. କରିଥିବା ଅଧାପକଙ୍କ ପେପର ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଏ ସବୁ କଥା ମୋତେ ଗୋଚକ ଦେଉ ନ ଥିବାରୁ ମୁଁ ମିଟିଂରୁ ଥରେ ବି’ଥର ଉଠିଯାଇ ପରାକ୍ଷା ନିଯନ୍ତ୍ରକଙ୍କୁ ଜଣାଇ ସେସବୁର ରିଭିର କରାଇଥିଲି । ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଚେନ୍‌ସ ଥିଲାବେଳେ ଘରେ ଶାନ୍ତିରେ ରହିଯାଇ ନଥିଲି । ଏଥିରେ ମୋର ରତ୍ନଚାପ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଚାଲିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବିଧିବନ୍ଧ ଭାବେ ରତ୍ନଚାପ ପାଇଁ ଯେଉଁସବୁ ପରାକ୍ଷା କରାଯିବା କଥା ତା’ ପାଇଁ ମୋର ସମୟ ନଥିଲା । ଅନେକ କହୁଥିଲେ ଉଚ୍ଚଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଚାକିରା କରିବାମାନେ ନାନାବି ଦୃଃସାଧ ବେମାରାକୁ ଆମନ୍ତରଣ କରି ଆଣିବା । ଏକଥା ପ୍ରକୃତରେ ମିଛି ନ ଥିଲା ।

୧୯୯୭ ମସିହା

ନୂଆବର୍ଷକୁ ସାଗତ ଜଣାଇବା ଏକ ପାଇଁପରିକ ଘଟଣା, ନଚରେ ଅଖଣ୍ଡ ସମୟକୁ ବିଭାଜନ କରି ୧୨ ଟି ଜ୍ୟାଲେଣ୍ଡର ମାସ ମଧ୍ୟରେ ସାମିତ କରିବା କ’ଣ ଉଚିତ ହେବ ? ଆଦି ଅନ୍ତହୀନ ଅଖଣ୍ଡ ଓ ପ୍ରବହମାନ ସମୟକୁ ଆମେ ଆମ ସୁବିଧା ପାଇଁ ମାସ, ବର୍ଷ,

ଦିନ ଓ ତାରିଖରେ ବିଭକ୍ତ କରିଛେ । ଅଥବା ସମୟ ବିଭକ୍ତି ବିହୀନ ହେବାକଥା । ପୁଣି ନୂଆ ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଦିନଟି ହୁଟି ତାରିଖ ଭାବେ ଘୋଷିତ ହୁଏ । କେବଳ ସ୍କୁଲ, କଲେଜ, ଅଧିକ ଦୟାରେ ସିନା କାମ ହୁଏନି କିନ୍ତୁ ଶ୍ରମିକଟିଏ କାମ ନ କଲେ ମଜୁରୀ ପାଏକି ? ମୂଲିଆଟିଏ ମୂଲ ନ ଲାଗିଲେ ତାକୁ ସେ ଦିନର ପାଉଣା ତା' ଖାମିଦ ଯାଏ ଦିଏକି ? ଯେତେବେଳେ ସୁରିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ବଡ଼ ବଢ଼ିଆଇ ପାଇଁ ।

ସେଦିନ କଲେଜରେ ପାଠ୍ୟତା ସିନା ହୁଏ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ପରାକ୍ଷା ଚାଲିପାରେ । ଭଦ୍ରଖ କଲେଜରେ ଆଜି ଥିଲା ଏମ.ଏ, ପଲଟିକାଳ ସାଇନ୍ସ ଓ ଇଞ୍ଜିନିୟର୍ ପରାକ୍ଷା । ମୋତେ ସୁପରଟିଜନ ଦାୟିର ଦିଆଯାଇଥିବାରୁ ନିଜେ କାର ଚଳାଇ ଭଦ୍ରଖ ବାହାରିଗଲି । ନୃସିଂହ ସାହୁ ଥିଲେ ଧର୍ମଶାଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ, ସେ ମୋର ପିଏଟ.ଡି. ଛାତ୍ର । ମୋତେ ଜାରକାଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଏକାଜିଦି ତାଙ୍କ ଘରେ ଭାତ ଖାଇ ଯିବାକୁ ହେବ । ଗତ କାଲି ଦିଉଟି ତୋଜିରେ ଯୋଗ ଦେଇ ପେଟ ମାଦାମାଦା ଲାଗୁଥିଲା । ତେଣୁ ଅନିଷ୍ଟାସରେ ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ନୃସିଂହ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା ଦେଶ ବିଦେଶର ମୁଦ୍ରା ଦେଖି ଖୁବ ଭଲ ଲାଗିଲା । ଭଦ୍ରଖରୁ ପରାକ୍ଷାକାମ ସାରି ଫେରିଲା ବେଳକୁ ଚଣ୍ଡାଖୋଲଠାରେ କୃଷ୍ଣ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା । ଏକାଜିଦି ତା'ଘର କ୍ଷେତ୍ରପାଳକକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ସେତେବେଳକୁ ବେଳ ୪ଟା ହେଲାଣି । ଶାତଦିନର ସଂଧା ହେବାକୁ ଅଛ ବେଶି ତେରି ନାହିଁ । ତା ଘରେ ବାଧହୋଇ ରାତ୍ରିଯାପନ କରିବାକୁ ହେଲା । ପହିଲାଦିନ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିବାର ବଳବତ୍ତୀ ଇଛା ସବୁ ଆସିପାରିଲି ନାହିଁ । ଭାବିଲି ଘରେ ମୋତେ କିଏବା ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରୁଛି ? ମୁଁ ଡ୍ରାଇଭ କରି ଖୁବ ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । କୃଷ୍ଣର କୌଣସି ପଡ଼େଶା ଝିଅଟିଏ ମୋତେ ଖୁବ ମୋତାଦଷ୍ଟା କଲା । ଆଜିଠାରୁ ମାତ୍ର ମାସ ଖାଇବା ଛାତ୍ରିଦେବି ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ବି ସକାଳେ ଓ ସଂଧାରେ କୁକୁଡା ମାସହିଁ ଖାଇବାକୁ ମିଳିଲା । ନ ଖାଇଲେ ସେମାନେ ମନକଷ୍ଟ କରିବେ ବୋଲି ବାଧ ହୋଇ ଖାଇଲି ।

ତା ୨୧ ରିଖ ଦିନ ୧୨ ଟାରେ ସମ୍ବଲପୁର ଅଭିମୁଖେ ଗୋଟିଏ ଭାଇଭା ପରାକ୍ଷା ନେବାକୁ ବାହାରିଲି । ସିଧାସକଳ ସମ୍ବଲପୁରକୁ ତ ଗାତି ମିଳିଲା ନାହିଁ । କଟକରୁ ଅନୁଗ୍ରଳ ଓ ସେଠାରୁ ସମ୍ବଲପୁର ଯିବାକୁ ହେଲା । ଅନୁଗ୍ରଳରୁ ରାତି ସାତେ ସାତରେ ବସ୍ତ ଛାତ୍ରିଲା । ପ୍ରବଳଥଣ୍ଡା ପଡ଼ିଥିଲା, ମୁଁ ଦେଖିଲି ସରକାରୀ ବସ୍ତ କଣ୍ଠକୁର ସମସ୍ତକଠାରୁ ଭଡା ଆଦାୟ କଲେବି ଅଧାରୁ ଅଧିକ ଲୋକଙ୍କୁ ଟିକେଇ ଦେଉନଥିଲା । ମୁଁ ମୃଦୁପ୍ରତିବାଦ କରି ଟିକେ ଦେବାକୁ ତାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଥିଲି । ମୋ ବାଧରେ ଆଉ ଚାରି ପାଞ୍ଚୋଟି ଟିକେଇ ହୁଏତ କାରିଥିଲା । ମୁଁ ତାକୁ କହିଲି- ଆରେ ଭାଇ ସଂସ୍କାରିକୁ ତ ତୁମେମାନେ

ମିଳିମିଶ୍ର ଚଲୁକରି ଦେଉଛଟ । ସଂସ୍କାରିତ ସିନା ତୁମେମାନେ ଦରମା ପାଇବ ଓ ସେଥିରେ ପିଲାକବିଲାଙ୍କୁ ପାଲିପୋଷି ମଣିଷ କରିବ । ସଂସ୍କାରିତିକୁ ନୂଆବର୍ଷ ଆମ୍ରମରୁ ଉଜ୍ଜାତି ଦିଅନା ତୁମକୁ ମୋର ବିନାତ ଅନୁଗୋଧ । ସେ ମୋତେ କାବା କାବା ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲା । କିଛି ବୁଝିଲା, କିଛି ବୁଝିଲାନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ହେଲା । ସମ୍ବଲପୁରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ରାତି ୧ ୨ ଟା । ପ୍ରବଳ ଥଣ୍ଡାରେ ସେମାନେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବା ହୋଇଲାରେ ଚେକ୍କନ୍ କଲି । ଯାହା କିଛି ଖାଇଦେଇ ତବଳ କମଳ ତଳେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲି ।

ତା ୪ରିଖ ଦିନ ଭାଇଭା କାମ ସେଇ ସମ୍ବଲପୁର ହୋଇଲାରେ ସାରି ଯୁନିଭରସିଟିକୁ ପେମେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଗଲି । ସେଠାରୁ ପାଉଣା ହାସଲ କରି ପୁନର୍ ସମ୍ବଲପୁର ଫେରିବାକୁ ହେଲା । ମୋର ଝିଆରୀ ଘରେ ଅନ୍ତରୁକ୍ଲରେ ରହିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ବସରେ ଯେଉଁ ଭାଇଭାଇଣୀ ବି'ଜଣ ଦେଖାହେଲେ ଓ କୁମେ ପରିଚିତ ହୋଇଗଲେ ସେମାନଙ୍କ ଆତ୍ମୀୟତାରେ ତାଳଚେର ଫର୍ଟିଲାଇଜରକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଲୋକାଳ ବସରେ ଯାଇ ରହିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ସେମାନଙ୍କ ଆନ୍ତରିକତା ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଉପାତକ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପରେ ଅନୁଭବ କଲି ତାହା ବିଶୁଦ୍ଧ (genuine) । ମୋ ପାଇଁ ସେମାନେ ଖୁବ୍ ହଜରାଣ ହେଲେ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବଞ୍ଚରାରେ ଖଟଟିଏ ଅଧିକାର କରି ଶୋଇବା ପରେ ଆଉ ଅବଶିଷ୍ଟ ରୁମଟିରେ ସମସ୍ତ ପରିବାର ପ୍ରାୟ ଗ୍ରହଣ ପିଲାଇୁଆ ବଡ଼ ମଣିଷ ଶୋଇବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲେ । ଯେଉଁ ଭାଇଭାଇଣୀ ମୋର ଲଗେଇଟିକୁ ଜବରଦସ୍ତ ନେଇ ତାଳଚେର ବସକୁ ମୋତେ ପ୍ରାୟ ହାତଧରି ଟାଣିନେଲେ ସେ ଝିଆରି ନାମ ଥିଲା ପାଞ୍ଚାଳୀ । ତା' ବିଷୟରେ ପରେ ଅନେକକଥା କହିବାକୁ ହେବ ।

ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଅନ୍ତିମତା : ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୁଣ୍ଡଳାର ସହିତ କାମ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ମନେ ହେଉଥିଲା । ଏମ.ୱ.ୱ. ପରାକ୍ଷାରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଷକ୍ଷୟ ଦେବାରେ ଏକ ପ୍ରକାର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଲାଗି ରହିଥିଲା । ବର୍ଷେ ବର୍ଷେ ଚାଲିଶିରୁ ପଚାଶ ଜଣ ଛାତ୍ର ପ୍ରଥମ ଶେଣୀ ପାଉଥିଲେ । ତେଣୁ ଅନ୍ୟ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସରମାନେ ପ୍ରାୟ ଏପରି ରେଜଲ୍ ପାଇଁ ବିରକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ମୋର କେହି କେହି ବଂଧୁ ପ୍ରଫେସର ମୋତେ ଉପହାସ କରି ନାନାକଥା କହୁଥିଲେ । ଏହାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ଥିଲା ପରୀକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ନିଜ ରୋଲ ନମ୍ବର ଦେଇ ଆପ୍ରୋଗ୍ କରିବା । ଚାନ୍ଦେଲିରଙ୍କ ଉପର୍ତ୍ତିରେ ଭାଇସ୍-ଚାନ୍ଦେଲିରମାନେ କୋଡ଼ିଂ ସିଷ୍ଟମ ଅନୁସରଣ କରିବେ ବୋଲି ନିଷ୍ଠାର କରିଥିଲେ । ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବୃଦ୍ଧପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ତାହା କଢାକଢି ପାଲିତ ହେଉଥିଲେ ବି ଉକ୍ତଳରେ ଭି.ସି.ଇ ଦୂର୍ବଳତା ଯୋଗୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା ।

ମୁଁ ଭି.ସି.କୁ ଭେଟି ବିଭାଗର ଏ ସବୁ ପରିସ୍ଥିତି କଥା ଜଣାଇଲାପରେ ସେ ମୋତେ କୋଡ଼ିଂ ପାଇଁ ମୌଖିକ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ସମସ୍ତ ଖାତାକୁ ଦାର୍ଘ ପାଞ୍ଚଦିନ ଲାଗି କୋଡ଼ିଂ କଳାପରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଜଣେ ଦି’କଣ ପ୍ରଫେସର ଉଚେଜିତ କରିଦେଲେ । ସେମାନେ ଦିନେ ମୋ ରୂମ ସାମ୍ବାରେ ପିକେଟିଂରେ ବସି କୋଡ଼ିଂ ଉଠାଅ ଧୂନି ଦେଲେ । ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ଜଣେ ମହାକୁ ମଧ୍ୟ ପିଲାମାନେ ଧରି ଏ ବର୍ଷ ସବୁବିଭାଗରେ କୋଡ଼ିଂ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ କେବଳ ଡିଆ ବିଭାଗରେ କାହିଁକି ହେବ ବୋଲି ଭି.ସି.କୁ ଚାପ ପକାଇଥିଲେ । ମୋତେ ଭି.ସି. ତାଙ୍କ ରୂମକୁ ଡକାଇବା ପରେ ମୁଁ ପୁଣିଥରେ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ଯୁକ୍ତ କରିଥିଲି । ତାଙ୍କ ଅନୁମତି ନେଇ ଏତେ ଶ୍ରମ କଳାପରେ ପୁଣି ପୁରୁଣା ପଞ୍ଚତିକୁ ଫେରିଯିବା ପାଇଁ ସେ ମୋତେ ବାଧ କଲେ । ମୁଁ କହିଲି ପିଲାମାନେ କହୁଛନ୍ତି ମୁଁ କୋଡ଼ିଂ କରିବାରୁ ମୁଁ ପିଲାଙ୍କ ରୋଳନମ୍ବର ବିଷୟ ଜାଣିଛି । ଖାତାଦେଖାରେ ପକ୍ଷପାତିତା କରିପାରେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଏବର୍ଷ ଖାତା ଦେଖିବିନି । ତଥାପି ଭି.ସି. ମୋତେ ବାଧ କରିବାରୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଲିଙ୍ଗିତ ଚିଠିଦେଇ ଆଉ ପରାକ୍ଷା ସୁପରିଷେଷ୍ଟ ରହିବିନି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ତକୁର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳଙ୍କୁ ସୁପରିଷେଷ୍ଟ ନିୟୁକ୍ତ କରାଯାଉ ବୋଲି ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ତା’ ପରଦିନ ସବୁଖାତା-ରୋଳନମ୍ବର ଓ ତା’ର କୋଡ଼ିଂ ନମଚ ସହିତ ସମସ୍ତ ନଥିପତ୍ର ବୈଷ୍ଣବବାଦୁକୁ ଧରେଇ ଦେଇଥିଲି । ତାପରେ ବିଭାଗରେ ହେଉଥିବା ତଥାକଥିତ ଉଷ୍ଣତା (heat) ଥଣ୍ଡା ପଡ଼ିଲା । ଭି.ସି.କୁ ଯୋଗୁ ଯେ ଗୋଟାଏ ପବିତ୍ର ଏକାତେମିକ, ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରତିହିତ ହୋଇଗଲା ତା ମୋ ଅନ୍ତରକୁ ଦୁଃଖରେ ଦୋହଲେଇ ଦେଇ ଥିଲା । ଯେଉଁ ପିଲାମାନେ ମୋ ସାମ୍ବାରେ ଠିଆ ହେବାକୁ କେବେ ସାହାସ କରୁନଥିଲେ ଏହିପରି ଅସାଧୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେମାନେ ମେଲିକରି ବିଭାଗର ସମ୍ବାନ ପାଇଁ ଓ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଘୋର ବାଧକ ହେବାରୁ ଯେଉଁ କ୍ଷତି ହେଲା ତାହା ଆଉ ପୂରଣ ହେବାର ନୁହେଁ ଭାବି ମାତ୍ରିଆ ପିଲାପରି କାହକାହ ହୋଇ ଚାପୁ ରହିଲି । ମୁଁ ଗାନ୍ଧୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ଧାରଣାର ସମ୍ବୁଦ୍ଧାନ ହୋଇ ଗାଧୋଇ ପାରି ନ ଥିଲି କିମ୍ବା ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ମଧ୍ୟ କରିପାରି ନଥିଲି । ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଇଂଚିତରେ ଏତେବେଳେ ସଂଭାଗରୁ ପରାକ୍ଷା ବଂଚିତ ହେଲା ସେମାନଙ୍କ ମୁହିଁକୁ ତାହିଁବାକୁ ବି ମୋର ଆଉ ପଢ଼ିଆରା ନଥିଲା । କଥାଟା ଚାନ୍ଦେଲେରଙ୍କ ଯାଏ ଯାଇଥିଲା, କାରଣ କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ କୋଡ଼ିଂ କରାଯାଇଥିଲା ତା’ ସଂପର୍କରେ ସଫେଇ ଦେବାପାଇଁ ମୋତେ ପରାକ୍ଷା ନିୟମକ ଯେଉଁ ଚିଠି ଦେଇଥିଲେ ମୁଁ ମୋ ଭରର ତାଙ୍କୁ ଦେବା ସହିତ କପିଟିଏ ଚାନ୍ଦେଲେରଙ୍କୁ ଦେଇ ବାଣୀବିହାରରେ ସିନ୍ଧାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉନଥିବା କଥା ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଚିଠିର କପିକୁ ନେଇ ଭି.ସି. ଓ

ବାନ୍ସେଲଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଆଲୋଚନା ହେଲା ସେଥିରେ ଏବର୍ଷ କୋଡ଼ିଂ କରିବାକୁ ଆଉ ସମୟ ନାହିଁ ବୋଲି କୋଡ଼ିଂକୁ ବାତିଲ କରାଗଲା ବୋଲି ଉ.ସି. ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋ ପାଞ୍ଜୁ controller of examination ଙ୍କ ଠାରୁ ଏବେ ଯେଉଁ ଦିତୀୟ ଚିଠିଟି ଆସିଲା ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା- the chancellor wanted that the coding done should be decoded and papers evalued. ମୁଁ ରାତିରେ ଶୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମିଷେମ୍ ଶତଶଥୀ ଶୋଇରହି କାନ୍ତିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଥିଲି ଭଲ କାମରେ ଏମିତି ଅନେକ ବାଧା ଆସିଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଦୁଃଖ କରି ଲାଭ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ କେଉଁ ବିଭାଗରେ କୋଡ଼ି ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ହୁଏତ ବଳ ପାଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେପରି ସମ୍ବାଦନା ନଥିଲା । ମୁଁ ମାଆ ଶାରଳାଙ୍କୁ ଜଣାଇଥିଲି- ମାଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ ଯଦି ବାଗଦେବାଙ୍କୁ ଉଲଗ୍ନ କରିବେ ମୁଁ ବା କିପରି ତାଙ୍କୁ ସେଥିରୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିବି ?

ମୁଁ ମୋର ବଂଧୁ ଅଜିତ, ମୋହନ ମୁଖାର୍ଜୀଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି କୁଳାଧ୍ୟପତିଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଶ୍ରୀ ଭାସ୍ତର ଚାର୍ଚର୍ଜୀ ଆଇ.ଏ.ଏସ.ଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଏକ ସାକ୍ଷାତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ । ସେ ୨୪/୧ ଦିନ ୪/୩୦ ବେଳେ ସାକ୍ଷାତ ପାଇଁ ସମୟ ଦେଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ସବୁ କଥା ବିଶଦଭାବେ ବୁଝାଇଥିଲି । କୁଳପତି ମୋତେ ସମ୍ମତି ଦେଇ ବି ପରେ କିପରି ପଛଘୁଞ୍ଚାଦେଲେ ତାହା ବି କହିଥିଲି । ଭାସ୍ତର ଚାର୍ଚର୍ଜୀଙ୍କ ପରି ଭଦ୍ର ଲୋକ ମୁଁ ଖୁବ୍ କମ୍ ଦେଖିଛି । ସେ ମୋତେ ବୁଝାଇ କହିଲେ- You have done with a noble purpose which was also the decision of the V.C.'s meeting held in Raj Bhawan. Sambalpur and Berhampur have gone for coding but Utkal V.C. avoided it with this plea or the other. Though your purpose is good and commendable your action have been issolated. Since university has to follow an uniform policy coding cannot be done for one department only. ମୁଁ ସବୁକଥା ବୁଝିଗଲି ଓ ବାଣାବିହାରକୁ ଫେରି ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇ ଦେଲି ।

ବାଙ୍ଗାଲୋରକୁ ଷତିତୁର : ତା ୨୮/୩/୯ ରେ କେତେଜଣ ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ ମୋତେ ପୁନର୍ଭୁଷଣ ଷତିତୁରରେ ଯିବାକୁ ହେଲା । ବାସୁବାବୁ କିମ୍ବା ଆଶୁବାବୁ କେହିହେଲେ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ମୋ ସହିତ ମୋର ନାୟ କନ୍ୟା ଅସିତା ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲା । କାରଣ ତାର ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ଗୋଟିଏ ଜଣରତିତରେ ଯୋଗ ଦେବାର ଥିଲା । ତା ୨୦/୩ ସୁରା କେଉଁମାନେ ଷତିତୁରରେ ଯିବେ, ମୋତେ ଜଣାଇ ଚକା ତିପାର୍ଟମେଷ୍ଟରେ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ନୋଟିସ୍ ଦେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଶେଷ ମୁହଁର୍ଗରେ ପ୍ରାୟ

ପନ୍ଦରଜଣ ବାହାରିଲେ । ସେମାନେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଷେସନରୁ କରମଣ୍ଡଳ ଏକୁପ୍ରେସ୍
 ଧରିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଶେଷ ମୁହଁର୍ଗ ସୁନ୍ଦର କନ୍ସେସନ ଟିକେଟ୍ କରି କରମଣ୍ଡଳ
 ଏକୁପ୍ରେସରେ ବସି ପାରି ନଥିଲେ । ମୋର ଓ କନିର (ଝିଅ) ଟିକେଟ୍ ଆଗରୁ ମୁଁ
 କରିଥିବାରୁ ଦୁଇଟି ବର୍ତ୍ତ ରିଜର୍ଟ ହୋଇପାରିଥିଲା । ମୋତେ ତ ଯେମିତି ହେଲେ ଯିବାକୁ
 ହେବ । ସେମାନେ ଖୋର୍ଦ୍ଦାରୋଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସର୍ବସାଧାରଣ ବଗିରେ ଆସି ସେଠାରୁ ମାତ୍ରାସ
 ଷେସନ ଯାଏ ଟିକେଟ୍ ବୁକ୍ କରିବାକୁ ମୁଁ ବାଧହୋଇ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି । ତାହାର୍ହ
 ହେଲା । ତା' ପରଦିନ ସାଢେପାଞ୍ଚଟା ବେଳେ ଆମେ ମାତ୍ରାସ ସେଷର ଷେସନରେ
 ଓହ୍ଲାଇ ବାଜାଲୋର ମେଲ୍ ଧରିବା କଥା । ଆମେ ତ୍ରେନରେ ଚଢ଼ିଲାବେଳକୁ ଚାରିଜଣ
 ପିଲା ପ୍ଲଟଫର୍ମରେ ବୋଧହୁଏ କେଉଁଠି ଲାଖ୍ଷଗଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତ ଆମେ ଏତେ
 ଲୋକ ଆଉ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଅପେକ୍ଷା କରିପାରି ନଥାନ୍ତୁ । ତେଣୁ ସେ ଚାରିଜଣ ପରିବର୍ତ୍ତୀ
 କୌଣସି ଏକୁପ୍ରେସ ତ୍ରେନରେ ବାଜାଲୋର ଆସିପାରିବେ ବୋଲି ଧାରଣା ରଖି ଆମେ
 ଚାଲି ଆସିଲୁ । ଟି.ଟି.ଇ.କୁ ବହୁତ ଅନୁରୋଧ କଲାପରେ କିଛି ହାତଗୁଡ଼ା ଦେବାରୁ ମୋ
 ପାଇଁ ଓ କନିପାଇଁ ୨ଟି ବର୍ତ୍ତ ବାଟରେ ଦେଇଦେଲା । ଅନ୍ୟମାନେ ବୋଧହୁଏ
 ସର୍ବସାଧାରଣ ତବାରେ ଖୁବ୍ ସୁରିଧାରେ ବସି ବା ଡୋଳେଇ ବାଜାଲୋର ଷେସନରେ
 ଓହ୍ଲାଇଲେ । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ତ୍ରେନ ବାଜାଲୋର ସିଟି ଷେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଆମେ
 ଓହ୍ଲାଇଲୁ । ପ୍ଲଟଫର୍ମରେ ସେ ଚାରିଜଣ ପିଲାକୁ ଅପେକ୍ଷା କଲୁ । ସେମାନେ ଆଉ
 ଗୋଟିଏ ତ୍ରେନରେ ବସିବା ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତତଃ ବିଭାଗର ଆଶୁତୋଷବାହୁଙ୍କୁ
 ଚେଳିପୋନଟିଏ କରି ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ମାତ୍ରାସ ସେଷ୍ଟୁଲ ଷେସନରେ
 ଅଟକି ରହିଛନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ସହିତ ବାଜାଲୋର ଯାଇଛନ୍ତି । ଏଇ
 ମାତ୍ରାସ ସେଷ୍ଟୁଲକୁ ଆଶୁବ୍ଦାରୁ ଜେଲ ବୋଲି ଭାବି କ୍ୟାମ୍ସ ସାରା ଓ ରି.ସି.କୁ ଭେଟି
 ପ୍ରଚାର କରିଦେଲେ ଯେ ଆମର ଚାରିଜଣ ପିଲା ମାତ୍ରାସ ସେଷ୍ଟୁଲ ଜେଲରେ ଥିବା
 ବେଳେ ପ୍ରଫେସର ଶତପଥୀ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାଜରେ ନେଇ ବାଜାଲୋର ଯାଇଛନ୍ତି । ଏ
 ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସରମାନେ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ଅଭାବରୁ ମାତ୍ରାସ ସେଷ୍ଟୁଲକୁ ଜେଲ ବୋଲି ଭାବିବା
 ନିଜର ବୋକାମି ଛତା ଆଉ କ'ଣ ବା ହୋଇପାରେ ? ସେ ଚାରିଜଣ ପିଲା ପରବର୍ତ୍ତୀ
 ତ୍ରେନରେ ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଆମେମାନେ ଜନକମ ଟାକୁ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ଜଣେ
 ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଘରେ ଖୁବ୍ ଆଗାମରେ ଭାବିଯାପନ କଲୁ । ମୋ ବଡ଼ ଝିଅ ଏଇ ବିଭାଗରେ
 ଆସିଷାନ୍ତ କମିସନର ଥିବାରୁ ସେ ତାର କୌଣସି ବଂଧୁଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କରି ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି
 ଦେଇଥିଲା । ତା' ପରଦିନ ପିଲାମାନେ ଚାରିଷ ବସରେ ବାଜାଲୋର ବୁଲାବୁଲି କରି

ସଂଧାରେ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ମୁଁ କନିର ପରୀକ୍ଷା ସେଣ୍ଟରରୁ ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଫେରି ଆସିଥିଲି । ପିଲାମାନେ ତା ପରଦିନ ମହାଶୁର ବୁଲିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ଓ ବୁଲାବୁଲି ସାରି ରାତି ଚେନ୍ଦରେ ବାଜାଲୋର ଫେରି ଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ଯିବାର ଉପାୟ ନଥିଲା । ଆମେ ମାତ୍ରାସ ଫେରିଆସିବା ପରେ ସେ ଚାରିଜଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଷେସନ waiting ରେ ବସିଥିବା ଦେଖିଲୁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ମୂର୍ଖତା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଗାଲିଗୁଲକ୍ କରିଥିଲି । କନିକୁ ମୁଁ କରମଣ୍ଡଳ ଏକ୍ ପ୍ରେସରେ ଏକାକୀ ଯିବାକୁ ବସେଇ ଦେଇ ମୁଁ ପିଲାକୁ ନେଇ ପଣ୍ଡିତେରୀ ବୁଲିବାକୁ ଚାଲିଗଲି । ମୁଁ ସେ ଚାରିଜଣ ପିଲାଙ୍କୁ ପଚାରିଲି ତୁମର ଟିକେଟ୍ ମହାଶୁର ଯାଏ ଥିବାବେଳେ ବୃଦ୍ଧାବନ ଏକ୍ ପ୍ରେସରେ କାହିଁକି ବାଜାଲୋର ଆସିଲ ନାହିଁ ? ସେମାନେ ଯେଉଁ ଉଭର ଦେଲେ ସେଥିରେ ଡିଅପାଠ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିବା ପିଲାଙ୍କର ବୋକାମାର ଅଧିକ ପରିଚୟ କେବଳ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇ ପିଲା ହିଁ ଆଶୁତୋଷ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କ ପାଖୁ ଟେଲିଫୋନ୍ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ପୁଣି ମାତ୍ରାସରୁ ଭି.ସି.କୁ ଗୋଟିଏ ଗେଲିଗ୍ରାମ କରି ବ୍ୟସ୍ତ ନ ହେବାକୁ ସୁଚନା ଦେଇଥିଲି । ସେ ପିଲା ଚାରିଜଣଙ୍କୁ ପରେ ପଚାରିଥିଲି- ତୁମେମାନେ କ'ଣ ଏତେ ଦରିଦ୍ର ଯେ ଷତିରୁରରେ ଆସିଲାବେଳେ ନିଜଖର୍ଚ୍ଛ ପାଇଁ ପାଖରେ ଟଙ୍କା ପଇସା ରଖି ନଥିଲ ? ତେବେ ପାଖରେ ପଇସା ନାହିଁ ବୋଲି ଆଶୁତୋଷ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କୁ କାହିଁକି ଟେଲିଫୋନ୍ କରିଥିଲ ? ସେ ଯେପରି ତୁମ ଟେଲିଫୋନ ପାଇ ଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କାପଇସା ପଠାଇ ଦେବେ ଏଇଆ ଭାବିଥିଲ ନା ? ସେମାନେ ମୁହିଁକୁ ତଳକୁ କରି କେବଳ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ; ସମ୍ବତ୍ସରୀ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜର ଅପରାଧକୁ ତର୍ଜମା କରି ଲଜ୍ଜା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ।

ଡକ୍ଟର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ ମୋତେ ନିଭୃତରେ ପରେ ମୋତେ ଏ ବିଷ୍ୟରେ କହିଥିଲେ ଯେ ଆଶୁବାବୁ ଏସବୁ ରିତ୍ରାରେ ସ୍ଵର୍ଗ । ସେ ଚାରିଆତେ ପ୍ରତାର କରିଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଷତିରୁରରେ ଯାଇଥିବା ପିଲାମାନେ କୌଣସି ଅପରାଧ ପାଇଁ ମାତ୍ରାସ ସେଣ୍ଟରାଲ ଜେଲରେ ରହିଛନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ପହର ହଜାର ଟଙ୍କା କୋରିମାନା କରାଯାଇଛି । ସାଭାବିକ ଭାବେ ଏ କଥା କ୍ୟାମ୍ସରେ ହଜାମା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଦଳେପିଲା ଆପଣଙ୍କ ଘରକୁ ବି ଉରେଜିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ, ଆପଣ ଫେରି ଦିଲୁଁ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଆଶୁବାବୁ ସେ ପିଲାଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି । ପୁଣି ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି ଘରେ ଶୋଇ ରହି ଦେଖା ଦେଇନାହାନି । ବୈଷ୍ଣବ ବାବୁ କୁଆଡ଼େ କିଛି ଟଙ୍କା ତୁ କରି ମାତ୍ରାସ ଯିବାକୁ ବାହିରିଥିଲେ । ମୁଁ ଭି.ସି.କ ପାଖୁ ପଠାଇଥିବା ଗେଲିଗ୍ରାମ ବିଷ୍ୟରେ ଭି.ସି.କଠାରୁ ସବୁ ଶୁଣି ବିରତ ହେଲେ । ପୁନଃ ବୈଷ୍ଣବବାବୁ କୁଆଡ଼େ ଆମ ଆଜ.କି. ଶ୍ରୀ ବନବିହାରୀ ପଣ୍ଡା (ନାଟ୍ୟକାର)ଙ୍କୁ ଭେଟି ସବୁକଥା କହିବାରୁ ସେ ମାତ୍ରାସର ଆଜ.କିଙ୍କି ପାଖୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ

ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ଯେପରି ଛାତ୍ରମାନେ ଜେଲରୁ ମୁକୁଳି ଆସନ୍ତି । ମୁଁ ଏସବୁ କଥା ଶୁଣି ମୋ ଭାଗ୍ୟକୁ ହିଁ ଚିରଷାର କରୁଥିଲି । ମୋର ସହକର୍ମୀମାନେ ଶତ୍ରୁପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାରୁ ମୁଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲି । ଦୁଷ୍ଟଶଙ୍କି ଏତେ ପ୍ରବଳଥିଲା ଯେ ଅମୃତଭାଷ୍ଟରେ ବିଷ ମିଶାଇ ଦେବାକୁ ଏ ଶକ୍ତି ସବୁବେଳେ ଜଗି ରହିଥିଲା । ଶେଷକୁ ସେ ତାର କରିବା ଦେଖାଇ ଦେଲା । ଆଶ୍ରୟ ହେଲି ଭି.ସି. ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କିପରି କୌଣସି ମାଗିଲେ ନାହିଁ । ସମ୍ବଦତଃ ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ପ୍ରଭାବ ଥିବାରୁ ଭି.ସି. ତାଙ୍କୁ ଭୟ କରୁଥିଲେ । ତେବେ ମୋର ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଏଇଠି ଶେଷ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଘରେ ମୋତେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥାଙ୍କ ତାଙ୍କଳ୍ୟ ଶୁଣିବାକୁ ହେଲା । ସେ କହିଲେ ଆଉ ଯଦି କେହି ନ ବାହାରିଲେ, ତୁମେ ଷତିରୁର ବନ କରି ନ ଦେଲ କାହିଁକି ? ତୁମେ ହିଁ କେବଳ ସବୁବର୍ଷ ଯାଉଥିବ-ଏପରି କିନ୍ତି ଧରାବନ୍ଧା ନିୟମ ଅଛକି ? ମୁଁ ଏତେ ବଢ଼ ହତଭାଗଟିଏ ଯେ ମୋର ସମସ୍ତ ଶୁଭେଳା ଏହିପରି ବିଶାୟିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ଓ ମୁଁ ଘରେ ପଢ଼ୀଙ୍କ ହତାଦରର ଶାକାର ହେଉଥିଲି ।

ପାଞ୍ଚ ତାରିଖଦିନ ମୁଁ ବାଣୀବିହାର ଯେଉଁ ବଂଧୁଙ୍କୁ ଭେଟିଲି ସେ ମୋତେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ- ପିଲାମାନେ କାହିଁକି ମାତ୍ରାସ ସେଷ୍ଟାଲ ଜେଲରେ ରହିଲେ ? ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝେଇ ବୁଝେଇ ଥକିଗଲି ଯେ ମୋ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ଆଶ୍ୱତୋଷ ପଞ୍ଜନାୟକ ହିଁ ଏ ଗୁଜ୍ଜବର ସ୍ଵର୍ଷା । ସେ ମାତ୍ରାସ ସେଷ୍ଟାଲ ସେସନକୁ ଜେଲ୍ ବୋଲି ଭାବି ଉଦେଶ୍ୟ ମୂଳକ ଭାବେ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତି ସ୍ଵର୍ଷ କରିଛନ୍ତି ଓ ବାତାବରଣକୁ ଦୁଷ୍ଟି କରି ବସିଛନ୍ତି । ତା ପରଦିନ ଭି.ସି.କ୍ରୁ ଭେଟି ସବୁକଥା ବୁଝେଇଲା ପରେ ସେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ଏଇ ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯେଉଁ ଚିଷ୍ଟଣୀ ଦେଇଥିଲେ ତାହା ମୋ ମୁହଁଙ୍କୁ ଲାଜରେ ଜାଲି ଦେଉଥିଲା । କାଷ୍ଟଙ୍କାନହାନ ଗୋଟାଏ ଲୋକିପାଇଁ ମୁଁ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଇପରି ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ସହିତ କାମ କରିବା ଯେ କି ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ତା ଅଧିକ କହିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ମୁଁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ତାଙ୍କୁଥିଲି କିପରି ଆଉ ତିନିମାସ କଟିଯିବ ଓ ମୁଁ ଦୁଇବର୍ଷାରୁ ଏଇ ହେଉସିପି ଦୟନ୍ତରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବି । ମୋର ଏ ବିଭାଗରେ ଏହିପରି ଅନେକ ତିକ୍ର ଅଭିଜତା ରହିଛି ଯାହାକୁ ଲେଖିଲେ ହୁଏତ ପାଞ୍ଚଶହ ପୃଷ୍ଠାର ବହିଟିଏ ହୋଇ ପାରିବ । ଭି.ସି.କ୍ରୁ ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ମୋର ସଦ୍ଭାବ କମି କମି ଯାଉଥିଲା ଓ ଆମ ଦୁଇଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତିକ୍ତତା କେତେ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା ତାହା ବିଭାଗର ବାର୍ଷିକ ଉସବ ଦିନର୍ହି ସଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ବିଭାଗର ବାର୍ଷିକ ଉସବ : ମେ ତା ଷରିଖରେ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ସକାଳ ଅଧିବେଶନରେ ମୁଁ ମୋର

ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କୁ ପେପର ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲି । ତକ୍କର କାହୁଚରଣ ମିଶ୍ର,
 ତକ୍କର ଜାନକୀବଲ୍ଲୁଭ ମହାତ୍ମି, ତକ୍କର ଶ୍ରୀନିବାସ ମିଶ୍ର ଥିଲେ ଅତିଥିବତ୍ତା । ଓଡ଼ିଆ
 ବିଭାଗର ସର୍ବବୃଦ୍ଧତ କଷରେ ଏହି ଅଧିବେଶନଟି ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ସାରମାନଙ୍କୁ
 ବହୁଆଗରୁ ସେମାନଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟରେ ଚିଠି ପଠାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ପେପର
 ଦେଇନଥିଲେ । କେହି କେହି ମୌଖିକ ବକ୍ତ୍ତା ଦେଲାବେଳଙ୍କୁ କେହି ମୌଖିକ ଓ
 ଲିଖିତ ଉତ୍ସକୁ ମିଶାଇ କହୁଥିଲେ । ଯାହାହେଲେ ବି ଉପସଂହାର ଖୁବ୍ ଆନ୍ତରିକ ମନେ
 ହେଉଥିଲା । ମୋର ଛାତ୍ରାଛାତ୍ରୀମାନେ ଏତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ଆଗରୁ ଦେଖିବାର
 ସୁଯୋଗ ପାଇ ନଥିଲେ । ସକାଳ ଅଧିବେଶନ ଚାଲିଥିଲା ବେଳେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ
 ଅଧ୍ୟଷ୍ଠାଏ ଧରି ବର୍ଷା ହୋଇଥିଲା । ତେବେ ଆମେ ଅଭିଭାବ ବରାଦ କରି ଥିବାରୁ କିନ୍ତି
 ଚିନ୍ତା କରିବାର ନଥିଲା । ଦିତ୍ୟ ଅଧିବେଶନ ଗଜପଦି ପ୍ରେଷାଳିଯରେ ହେବା କଥା ।
 ଅତିଥିଭାବେ ତକ୍କର ତ୍ରିବିକ୍ରମ ପତି ଓ ପ୍ରିୟବ୍ରତ ଦାଶଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ କରାଯାଇଥିଲା ।
 ସମୟଥିଲା ଗାଟା, କିନ୍ତୁ ବର୍ଷା ଯୋଗୁ ସବୁକିଛି ଅଧ୍ୟଷ୍ଠାଏ ତେରି ହୋଇଯାଇଥିଲା ।
 ଗେଷ୍ଟ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆସିପାରି ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଭି.ସି. ଠିକ୍ ତିନିଟାବେଳେ
 ଅଢ଼ିଟୋରିୟମଙ୍କୁ ଯାଇ ଆମମାନଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ନିଜ ଅପିସ ରୁମରେ ଆସି
 ବସିଥିଲେ । ଠିକ୍ ସାତେ ତିନିଟାବେଳେ ମୁଁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରେଷାଳିଯକୁ ଆସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ
 କଲାମାତ୍ରେ ସେ ମୋ ଉପରେ ଚିତ୍ତ ଉଠିଲେ । କହିଲେ ମୁଁ ଠିକ୍ ଗାଟା ବେଳେ ସେଠି
 ପହଂଚିଲା ବେଳଙ୍କୁ ମୋତେ ରିସିଭ କରିବାକୁ ରୁମେ ନ ଥିଲ । ମୁଁ କହିଲି ସାର ବର୍ଷା
 ଯୋଗୁ ଆମ ପ୍ରୋତ୍ସମ ଅଧ୍ୟଷ୍ଠାଏ ବିଲମ୍ବିତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ପ୍ରସାଦ ଆସିବାରେ ବି
 ତେରି ହେଲା । ପିଲାମାନେ ଖାଇ ସାରିଲେ ସିନା ମିଟିଂକୁ ଆସିବେ । ମୁଁ ଭାବିଥିଲି
 ଆପଣ ଏଇଠି ଆସି ବସିଥିବେ ଓ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇଠୁ ପାଛୋଟି ନେବି । ମୁଁ ଯେତେ
 ଅନୁରୋଧ କଲି ସେ ଫୋପାଟି ଦେବାପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇଲେ । ମୁଁ ବହୁତ ବୁଝାଇଲି
 ଓ କହିଲି ଏ ସମ୍ବାନ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର କେବଳ ନୁହେଁ ଆପଣଙ୍କର ବି । କାରଣ ଆମ
 ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କର୍ତ୍ତା । ଆପଣ ଏମିତି ରାଗିଲେ ଚଳିବକି ? ହେଉ ମୋର ସବୁ ଦୋଷ
 ହୋଇଛି; ମୋତେ କ୍ଷମା ଦେଇ ମୋ ସହିତ ଚାଲନ୍ତୁ । ମୁଁ ଏହା କହିବା ସହିତ ତାଙ୍କ
 ହାତଧରି ଚେଯାଇରୁ ଉଠିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସିଷ୍ଟ ହୋଇ ମୋତେ
 କହିଲେ- ମୋତେ ଅପମାନିତ କରିଛ । ସେଠି ଜଣେ ହେଲେବି କେହି ଅଧାପକ ଠିଆ
 ହୋଇ ନଥିବା ଆଶ୍ରୟ ଜନକ । ମୁଁ କହିଲି ତିନିଜଣ ଅଧାପକ ଦୁଇବର୍ଷ ହେବ କୌଣସି
 ବିଭାଗୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହଯୋଗ କରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯେତେ ଲେଖି
 ଜଣାଇଲେ ବି ଆପଣ କିନ୍ତି କରିପାରିଲେନି । ମୁଁ ଓ ବୈଷବବାବୁ ଶେଷରେ ଖାଇ

ଏଇମାତ୍ର ଆସୁଛୁ । ସେ ଅତିଗୋରିଯମକୁ ଯାଇ ସବୁ ଆୟୋଜନ କରୁଛନ୍ତି । ଆପଣ ତୃତୀ ବିଚ୍ୟୁତିକୁ ଭୁଲି ଦୟାକରି ଆସୁଛୁ । ମୁଁ ହାତଧରି ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ସେ ହଠାତ୍ ମୋତେ କହିଲେ- “ମୁଁ ତୁମକୁ ପୋଲିସ୍‌ରେ ଦେବି । ତୁମେ ମୋ ହାତ କାହିଁକି ଧରୁଛ ?” ମୁଁ ମୋର ଘୋର୍ୟ ହରାଇ ବସିଥିଲି । ମୁଁ କହିଲି- I know your capacity and that of police. Alright, you please call the police. Let me see which police dares to arrest me. ଏତିକି କହି ମୁଁ ଚାଲିଆସିଲି । ଏଣିକି ସଭାକୁ ଆସିବା ନ ଆସିବା ତାଙ୍କ ମରଜି । ଶେଷ୍ୟାଏ ସେ ଆସିଲେ ନି । ମୋ ସଭାପତିତରେ ସଭା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓ ବୁଝ ଅତିଥିଙ୍କ ବନ୍ଦବ୍ୟ ପିଲାମାନକୁ ଷ୍ଟର୍‌ବଧ କରି ଦେଇଥିଲା । ପିଲାମାନେ ଉତ୍କର୍ଷ ହୋଇ ଶୁଣିଥିଲେ । ଏତେ ନିରବତାର ସହିତ ଏ ଅତିଗୋରିଯମରେ କୁଟିର୍ ସଭା ସଂପନ୍କ ହୋଇଥାଏ । ଆଜିଠାରୁ ଦୁଇଦିନପରେ ଶ୍ରୀଶ୍ଵାବକାଶ ପାଇଁ ବିଭାଗ ବନ୍ଦ ରହିବ । ତା’ପରେ ଜୁନ୍ ପହିଲାଦିନ ଆଉ ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ସମବତଃ ଆଶ୍ରୁତୋଷ ପଚନାୟକ ଦାୟିତ୍ବ ନେବେ । ତାଙ୍କୁ ନାତିଗତଭାବେ ମୁଁ କେବେ ବି ବିରୋଧ କରିବି ନାହିଁ । ବରଂ ବିଭାଗୀୟ ଉତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣରେ ସମର୍ଥନ କରିବି- ତା’ହେଲେ ହୁଏତ ତାଙ୍କ ମାନସିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରେ । ସରସ୍ବତୀଙ୍କ ବିଭାଗରେ ଆମେ ସତେଯେପରି ଶିମିଳ ଫୁଲରେ ତାଙ୍କୁ ଆଗାଧନା କରୁଛୁ । କିନ୍ତୁ ମାଆ ବାଣୀଦେବୀଙ୍କ ପାଇଁ ଯେ ଶୁଭ ଶୁଭ୍ର ଶତଦଳ ଦରକାର- ଏକଥା ଡେରିଲେ ହେଲେବି ସେ ପ୍ରଫେସର ଦୁହେଁ ନିଷୟ ବୁଝିବେ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ।

ଡି.ଏସ.୧ ମଙ୍କୁରୀ ପାଇଁ ମୋର ଦିଲ୍ଲୀଯାତ୍ରା : ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ ଯୁ.କି.ସିର ଭିଜିଟିଙ୍ଗ.ଟିମ୍ ଓଡ଼ିଆ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାରି ମାସ ହୋଇଗଲାଣି ଡି.ଏସ.୧. କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ସେଆତ୍ର କୌଣସି ସୁଚନା ମିଳୁ ନଥିଲା । ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ନ ଯାଇଥିଲେ ଯେପରି ଭିଜିଟିଙ୍ଗ.ଟିମ୍ ଆସି ନ ଥାକେ ମୋ ସମୟରେ ଏହାର ସାଙ୍ଗସନ୍ ପାଇଁ ମୁଁ ପୁଣି ଥରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ମୋର ଡୃଢ଼ୀୟ କନ୍ୟା ଅସିତା (କନି)ର ମଧ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀରେ C. Dot organisationରେ ଗୋଟିଏ ଇଣ୍ଟରଭିର ଆଟେଷ୍ଟ କରିବାର ଥିଲା । ଆମେ ନୀଳାଚଳ ଏକପ୍ରେସରେ ଏ.ସି-୨ ବରିରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲୁ । ଓଡ଼ିଶା ନିବାସରେ ମୋର ତାରିଦିନ ରହଣି ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ତା ୧ ୨/୪ରେ ମୁଁ ଯୁଜିସି ଅଫିସକୁ ଯାଇ ଦଶପାତବାବୁଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିପାରି ନଥିଲି । ଜାଣିଲି ଆମ ପାଇଲ ସେମିତି ନାଲିପିତା ତଳେ ପଡ଼ି ରହିଛି । ମୁଁ ଭାବିଲି ଏତେବାଟ ଯେତେବେଳେ ପରିଶ୍ରମ କରି ଆସିଛି, ଯୁଜିସିର ସବୋଇ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଚେଯାଇମ୍ୟାନଙ୍କୁ ନ ରେଟିବି କାହିଁକି ? ଦଶପାତବାବୁ ଗୋଟାଏ ମିଟିଙ୍ଗରେ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହୋଇପାରି ନଥିଲା ।

ଡेशु ଚେଯାରମ୍ୟାନଙ୍କ ପ୍ରାଚିରେଟ ସେକ୍ରୋଟାରୀଙ୍କୁ ଭେଟି ମୋତେ ଯେ କୌଣସି ମତେ ସାକ୍ଷାତ ସୁଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ଚେଯାରମ୍ୟାନ୍ ପ୍ରଫେସର ରାମା ରେହ୍ବା ମୋତେ ଅଧିଗଣ୍ଠାଏ ଅପେକ୍ଷା କଳାପରେ ସାକ୍ଷାତ ପାଇଁ ତାଜିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେ ଫାଇଲ୍ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ଆସନ୍ତା କାଳିଠାରୁ ଦଶଦିନ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଚାଇନା ଗପ୍ତରେ ଯିବା କଥା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋ ପରିଚୟ ଦେଇ କହିଲି- Sir, Please remember when you have visited Utkal University and addressed to the faculty members I was one among them who had asked you a question regarding present disparity that is prevailing among northern Indian and peripheral universities. I have come to meet you with same grievance as D.S.A. Scheme is pending with Mr. G.G. Dandapat for last one year and he has not submitted it for your consideration. ସେ ଉତ୍କଳଶାଖା ଶ୍ରୀ ଦଶପାଟଙ୍କୁ ଡକାର ପଠାଇଲେ ଏବଂ ମୋରି ସାମ୍ବାରେ ସେମାନେ ଆମ ତିପାର୍ଟମେଷ୍ଟର ଡି.ଏସ.ଏ. ଯୋଗ୍ୟତା ସଂପର୍କରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ । ଶ୍ରୀ ଦଶପାଟ କହିଲେ ପାଇଲଟି ଜୁନ୍ ଶୈଶ୍ଵର୍ମା କୁଆର ହୋଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ଚେଯାରମ୍ୟାନ୍ ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଜୋର ଦେଇ କହିଲେ ମୁଁ ଚାଇନାରୁ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ଫାଇଲ୍ ଯେପରି ମୋ ଚେବୁଲ ଉପରକୁ ଆସିଥାଏ, ସେ କାମ ଆପଣ ଦେଖିବେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଭିବାଦନ କରି ଏବଂ ଚେଯାରମ୍ୟାନଙ୍କୁ କ୍ଷିପ୍ର ଆକ୍ସନ୍ ପାଇଁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ ବାହାରକୁ ଆସିଲି । ଆଉ ଦଶପାଟବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ମୁଁ ଜାଣିଲି ଯେ କାମଟି ସଂପନ୍ନ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସମ୍ବବତଃ ଏଇମାସ ଶୈଶ୍ଵର୍ମା ଯୁ.ଜି.ସି.ରୁ ଅର୍ତ୍ତର ଆସିଯିବ ।

ତା' ପରିଦିନ (ତା ୧୩/୪) କନିକୁ ୩୯, ପୁସାରୋଡକୁ ଲକ୍ଷରଭିତ ପାଇଁ ନେଇଥିଲି । ସମ୍ବ୍ର ଦେଶରୁ ୨୦ ଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଗୋଟିଏ ପୋଷ ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ । ତଥାପି ରିଟିନ୍ ଟେଷ୍ଟରେ କନି ଖୁବ୍ ଭଲ କରିଥିଲା ବୋଲି ମୋତେ କହିଲା । ନତେବୀ ଆସନ୍ତାକାଳି ଭାଇଭା ଟେଷ୍ଟ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଡକାଇ ନଥା'ତେ ।

ମୁଁ ପୁଷ୍ପା ରୋଡରୁ ଫେରି ଓ କନିକୁ ଓଡ଼ିଶା ନିବାସରେ ଛାତି ପୁଣିଥରେ ଦଶପାଟବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯୁ.ଜି.ସି. ଅଫିସକୁ ତା ୧୩/୪ରେ ଯାଇଥିଲି । ଦଶପାଟବାବୁ ମୋ ସହିତ ଖୁବ୍ ଆବେଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ । କହିଲେ ମୁଁ ଫାଇଲ୍ ନ ପଠାଇବାର କାରଣ୍ ହେଲା ଗତ ପ୍ରାନେଲ୍-ବର୍ଷରେ ଏଥିପାଇଁ ଥିବା ଫଶ୍ସ ପ୍ରାୟ ବଞ୍ଚା ଯାଇଥାରିଥିଲା । ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ କମ୍ ଥିଲା । ତେଣୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସେବନ ପାଇଁ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲି । ଯାହାହେଉ ଆପଣ ଚେଯାରମ୍ୟାନଙ୍କୁ ଦେଖା କରିଥିବାରୁ ମୋ କାମ ସହଜ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ସିଧା ଫାଇଲ୍ ଚେଯାରମ୍ୟାନଙ୍କୁ ଦେବି ଓ ଦେଖିବି ଯେପରି

ଅଧିକ ପଣ୍ଡତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇପାରେ । ମୁଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ଦେବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେ ଦେଖିବେ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଜହିଲେ ।

ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ୧୯୯୭ : ମେ ତାହିଁ ୦ ରିଖ ରାତିରେ ୧୯୯୭ ମସିହାପାଇଁ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ଘୋଷିତ ହୋଇଛି । ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ମାନାସଦ ପୁରସ୍କାର ଚଳିତ ବର୍ଷ ‘ଶବରୀ’ କାବ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରତିଭା ପାଇଁ । ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ପ୍ରତିଭାର କବିତା ବହି ଥିବାରୁ ସାଭାରିକ ଭାବେ ମୁଁ ଏ ବର୍ଷ ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ଆସିଥିବା ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କ ଆକଳନରୁ ବାଦ ପଡ଼ିଛି । ଚଳିତବର୍ଷ ବିଚାର ପାଇଁ ଆସିଥିବା ଡଟି ପୁସ୍ତକର ମାର୍କିଂ ପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ସର୍ବୋତ୍ତମା ନମର ପାଇଥିବାରୁ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହା ଆମ ପରିବାର ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ସମାଦ ଥିଲା । ବୋର୍ଡର ସଭ୍ୟମାନେ ପାରଂପରିକ ରୀତିରେ ଆମ ଘରକୁ ଆସି ପ୍ରତିଭାକୁ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଓ ଅଭିନୟନ ଜଣାଇଥିଲେ । ସଂଧାରେ ଟି.ରି. ଓ ରେତିଓରେ ଏ ସମାଦ ଘୋଷିତ ହୋଇଥିଲା । ତା’ ପରଦିନ ଟି.ରି. କର୍ମଚାରୀ କ୍ୟାମେରା ସହିତ ଆମ ଘରକୁ ତାଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ନେବାକୁ ଆସିଥିଲେ ବି ସେ ଘରେ ନଥିବାରୁ ମୋଠାରୁ ବହି ଓ ଫଟୋଟିଏ ନେଇ ଫେରିଯାଇଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ବାଓଡ଼ାଟା ଓ ପୁରସ୍କାର ପୁସ୍ତକ ସଂପର୍କରେ କେତେକ ତଥ୍ୟ ମୋଠାରୁ ନେଇଥିଲେ । ମୋର ବଡ଼ାଈ ଓ ଜୋଇଁ ସ୍ବର୍ଗତ ମଧ୍ୟ ଛୁଟି ନେଇ ଆସି ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆସନ୍ତାକାଳି ସେମାନେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିବେ । ଆଜି ମାଆ ଓ ଉତ୍ତରୀଙ୍କ ସହ ଭିଶେଷଜତ୍କ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତରରେ ରହିଗଲେ । ଆଜି ଅଏଲ ଓଡ଼ିଶାର ଗୋଟିଏ ନୃତ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମ ଥିବା ତେଲବିକ୍ରୀ ଉଷ୍ଣବରେ ପ୍ରଥମ କ୍ରେତା ଭାବେ ଯୋଗଦେବାକୁ ପ୍ରତିଭାକୁ ନିମନ୍ତଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଉଷ୍ଣବର୍ତ୍ତି ଜଞ୍ଜନିଯରି ଜନକ୍ଷିତ୍ୟରେ ଆଯୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଣିକି ଆଶାକରୁଛି ମୋ ପ୍ରତି ପ୍ରତିଭାର ସବୁଦିନେ ଆକ୍ଷେପମୂଳକ ଅଭିଯୋଗ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିବନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମତରେ ସେ ମୋ ଯୋଗ୍ୟ ଏ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାରୁ ବଂଚିତ ହେଉଥିଲେ । ମୋର ଅନେକ ଶତ୍ରୁଥିବାରୁ ତା’ର ପ୍ରଭାବ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏହାର ଅପ୍ରାୟିର କାରଣ ଥିଲା । ଏହା ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ନିଷୟ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ କହେ ସାହିତ୍ୟକର କେହି ଶତ୍ରୁ ଥାଇ ନପାରେ । ସାହିତ୍ୟ ଓ ସରସ୍ଵତୀଙ୍କର କିଏ ବା ଶତ୍ରୁତା କରିବାକୁ ସାହସ କରିବ ? ଆଜିର ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରରେ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ସଂପର୍କରେ ଖୁବ୍ ବିସ୍ତୃତ ସମାଦର୍ତ୍ତିଏ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ । ସେଥିରେ ପ୍ରତିଭାର ସାହିତ୍ୟକ ଜୀବନ ଓ ପ୍ରକାଶିତ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ସଂପର୍କରେ ନାନାଦି ବିବରଣୀ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ । ସେଥିପାଇଁ ସରୋଜ ମହାନ୍ତିକୁ ମୁଁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇବା ମାତ୍ରେ ସେ ମୋ’ଠାରୁ ଭୋଜୀଟିଏ ଦାବି କରିଥିଲେ । ତା’ ପରଦିନ ଆମେ ରେତେନସା କଲେଜଛକ

ଏରିଆରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ ଏକାଠି ହୋଇଥିଲୁ । ସେ ଦୁଇଟି ଛୋଟ ବୋତଳ ଦୁଇଷ୍ଟ ସହିତ କିନ୍ତି ଚିକିନ୍ ପକୋଡା ବରାଦ କଲେ । ତାଙ୍କ ବାଧବାଧକତାରେ ମୁଁ ଦୁଇପେଶ ନେଇଥିଲି; ସେ କିନ୍ତୁ ବୋତଳଶୂନ୍ୟ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ଚାରିପେଶ ନେଇ ବାଚାଳ ପରି ଗପିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ରାତି ସାଢ଼େ ଦଶଟାରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଯୋଗ୍ବା ଅଞ୍ଚଳର ବାସଭବନରେ ଛାତି କଟକ ଘରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲି । ପ୍ରତିଭା କିନ୍ତୁ କେତେଦିନ ହେବ ପେଟରେ ଖୁବ୍ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରୁଛି । ତେଣୁ ଜୁନ୍ ନା ତାରିଖରେ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ମୁଁ ବିଶାଖାପାଟଣା ଯିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲି ଓ ସେଠାରେ ଲେନି (ବଡ଼ଝିଅ) ଘରେ ରହି ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଗ୍ରେଚ୍ ନର୍ସଂହୋମରେ ତାଙ୍କର ପରୀକ୍ଷା ଓ ଚିକିତ୍ସା କରାଇଥିଲି । ଲେନି ଅବଶ୍ୟ ଏସକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲା । ଗାନ୍ଧୋସ୍ଥପି ରଙ୍ଗିନ୍ କପି ପରୀକ୍ଷାରେ ସେମିତି କିନ୍ତି ଆବନରମାଳିଟି ଜଣାଯାଇ ନଥିଲା । ଗ୍ରାନ୍ତିକୁ ଥିବାରୁ ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ ସପ୍ତାହେ ଖଣ୍ଡେ ରହି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଥିଲୁ ।

ଜୁନ୍ ୧୪ ତାରିଖରେ ସ୍ଵାନୀୟ ଭଂଜକଳା ଭବନରେ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରତିବର୍ଷ କିନ୍ତୁ ଏ ଉତ୍ସବ ମହା ସମାରୋହରେ ସୂଚନା ଭବନ (ବର୍ଗମାନ ଜୟଦେବ ଭବନ)ରେ ହିଁ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥାଏ । ଘର ଓ ଗ୍ୟାଲେରୀ ପୂରିଯାଏ । ଅନେକ ଦର୍ଶକ ସାଇଟରେ ଠିଆହୋଇ ରହନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ରିନୋଭେସନ୍ ପାଇଁ ଏବର୍ଷ ଏ ହଳ ମିଳିନଥିଲା । ଭଂଜକଳା ଭବନରେ ଏତେ ଲୋକ ବସିବାପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିଲେ ବି ଖୁବ୍ ଗହନି ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରତିବର୍ଷ ପରି ଓଡ଼ିଶା ବାହାରୁ କେହି ଅତିଥି ଏଥର ଆସିପାରି ନଥିଲେ । କବି ରାଧାମୋହନ ଗତନାୟକ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଓ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ପାଞ୍ଚାଳୀ କ'ଣ ଏକ ମିଥ୍ ନା ବାପ୍ତରବା ! : ପାଞ୍ଚାଳୀ ବିଷୟରେ ଆଗରୁ ସୂଚନାମାତ୍ର ଦିଆଯାଇଛି । ସେଦିନ ରାତିରେ ସେ ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରେ ରହି ସକାଳୁ ସକାଳୁ ବସିଥରି ଅନ୍ତରୁକୁ ଓ ସେଠାରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଥିଲି । ଝିଅଟି ମୋତେ ଖୁବ୍ ଅସୁମ୍ଭବ ଅନାକର୍ଷଣୀୟ ଲାଗୁଥିଲା । ସେ କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ମୋ ବାଣାବିହାର କ୍ଳାନ୍ତର ଠିକଣାରେ ଦେଇ ତା' ବଡ଼ଭଉଣୀର ବିଭାଗର ପ୍ରତ୍ବାବ ପଢିଥିବା ଜାରାକୀ ଅଧାପକ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁଙ୍କୁ ଚିଠିଟିଏ ଲେଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲା । ସେ ଚିଠିଟି ପଡ଼ିଥିଲା ମିସେସ୍ ଶତପଥାଙ୍କ ହାତରେ । ହେତୁପାରେ ପାଞ୍ଚାଳୀର ଚିଠି ତାଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି ଓ ସେ ଚିଠି ତାଙ୍କୁ ବିଚିନ୍ତି କରିଛି । ପାଞ୍ଚାଳୀ କ'ଣ ଲେଖିଛି ମୁଁ ଜାଣେନି । ସେ ଚିଠି ପଡ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ମୋତେ ମିଳିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଚିଠିକଥା କହି ମୋତେ କ୍ଷତାତ୍ତ୍ଵ କରିଛନ୍ତି ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥା । ମୁଁ ଏତେ ବେଳୁବୁ ନୁହେଁ ଯେ ପାଞ୍ଚାଳୀପରି

ଏକ ଆକୃତିହୀନ ଝିଅକୁ କିଛି ଅଶ୍ରୁଙ୍କ ରଂଗିତ ଦେଇଥିବି । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ କହିଲେ ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ତା'ଘରେ ରାତିଚିଏ କଟାଇଛ ତୁମେ କିଛି ପାପକାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥିବ । ତୁମ ପରି ପରଭର୍ତ୍ତ ମଣିଷ ପ୍ରେମ କ'ଣ ବୁଝୁନ୍ତିନି । ସେମାନଙ୍କର ଖାଲି ସେକୁ ଦରକାର । ଭିକାରିଣୀ ବା ଚାକରାଣୀ ହେଲେ ବି ଚଳିବ । କେତେ କୁସ୍ତିତ ଓ ପ୍ରାଣକୁ ବାହିଲାପରି ଏକଥା । ମୋତେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଆୟାତ ଦେଇଥିଲା । ସେ ତ ରାଜରାଣୀ; ଧନ, ସନ୍ନାନ ଓ ପ୍ରତିପରିର ପାହାଡ ଉପରେ ବସିଛନ୍ତି । ତେବେ ମୋତେ ଭିକାରୀ ବୁରି କରିବାକୁ ଛାତି ଦେବା ପୂର୍ବରୁ କୃପାକଣ୍ଠ ଚିକିଏ ଦାନ କରିପାରିଲେ ମୋ ଥଳି ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯା'ତା । ସେ କ'ଣ ନିଜେ ବୁଝୁନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ସେ ତା' ପାରିବେ । ପଦେ ମଧୁର କଥାରେ ପୃଥିବୀ ଜିଶିଯିବାର ଶକ୍ତି ଯାହାର ଅଛି ସେ କାହିଁକି ଏପରି ଅଶ୍ରୁନକାରନା ପୋଷଣ କରନ୍ତି ? ସେ କାହିଁକି ଏତେ ବିଚଳିତ ? ଏତେ ଆତକିତ ? ସତେରେ କ'ଣ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏଇ ପ୍ରତକୁ ଖେଳ ଆସିଛି ନା ରାଗ ଓ ବିଦେଶରେ ସେ ଏପରି କତା କଥାମାନ କହୁଛନ୍ତି ? ମୋତେ ରତ୍ନାକ୍ର କରିଦେଇ ତାକୁ କି ଲାଭ ମିଳୁଛି ? ସେତ ପ୍ରତିକାରରେ ବରଂ ଅଧିକ ଆହୁତ ହେଉଛନ୍ତି । ବାରମ୍ବାର ସେ ମୋତେ କହନ୍ତି “ତୁମପରି ବେରସିକ ବୁଢା ଲୋକକୁ କେଉଁ ତରୁଣୀ କାହିଁକି ବା ଭଲ ପାଇବ ? ତେବେ ମରାଚିକା ପଛରେ ଧାଇଁବାକୁ ଅନେକଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗେ । ପାଣିର ସହାନ ମିଳେ ନା ଶୋଷ ମରେ ? ତୁମ ବେକକୁ ଚିପି ଯଦି ସେମାନେ ତୁମର ସଂଚିତ ଧନସଂପରି ନ ନେଇଛନ୍ତି- ସେତେବେଳେ ତୁମ ନାରଖାର ଅବସ୍ଥା ଦେଖିବାକୁ କେହି ପାଖରେ ନ ଥିବେ ।”

ମୁଁ ଆଶ୍ରୟ ହୁଏ କାହିଁକି ସେ ଏପରି କାହନିକ ପ୍ରତିଦ୍ୱୟାମାନଙ୍କ କଥା ଭାବି ବସନ୍ତ । ପାଆଳୀର ଚିଠି- ପାଆଳୀ ହୁଏତ ତାଙ୍କ ଆକଳନରେ ହୋଇଥିବ କେଉଁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଆଧାପାତ୍ରୁଆ ଝିଅଟିଏ । ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଝିଅପ୍ରତି ସତେରେ କ'ଣ ମୁଁ ଆକୃଷ ହୋଇ ମୋ ମନର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ହୃଦୟର ପ୍ରେମ ଢାଳିଦେଇ ପାରିବି ? ହୁଏତ ତା' ସହିତ ବସରେ ମୋର ସାକ୍ଷାତ ସେ ଦିନ ଥିଲା ଏକାନ୍ତ ଆକ୍ଷିକ । ତେବେ ସବୁକିଛି ଆକ୍ଷିକତା କ'ଣ ହୋଇପାରେ ପ୍ରେମର ରୂପାନ୍ତର ? ରେଡ଼ାଖୋଲଠାରେ ସବୁଯାତ୍ରୀ ଚାଜଳିଷ୍ଠା ଖାଇବାକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯିବା ପରେ ମୁଁ ମୋ ସିରରେ ଓ ଆଗଧାତିର କ'ଣ ସିରରେ ବସିରହିଥିଲା ପାଆଳୀ । ମୋର ବାହାରକୁ ଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ମୋ ପାଖରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟାଳୀ- ଫଳ, ବିଷ୍ଣୁଟ, ଚେନାରୁର ଆଉ ପିଇବା ପାଣି ମଧ୍ୟ । ପାଆଳୀର ଭାଇ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପରି ତା ଜଳିଷ୍ଠା ଖାଇବାକୁ ଉଠି ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ବୋତଳରୁ ପାଣି ପିଇଥିବା ଦେଖି ପାଆଳୀ ମୋତେ ପାଣି ମାଗିଥିଲା । ମୁଁ ବିନାଦିଧାରେ

ଅଧ୍ୟାପିତଥିବା ବୋତଳଟି ତା' ହାତକୁ ବଡ଼ାଇ ଦେଇଥିଲି । ସେ ପାଣି ପିଇବାରି ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ ବୋତଳଟି ମୋତେ ଫେରେଇ ଦେଲା । ତା' ପରି ଅଛବୟସର ଝିଅଟିଏ ମୋତେ ଏହିପାଇଁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇବ- ଏପରି କିଛି ପ୍ରତ୍ୟୋଶା ମୋର ନଥିଲା । ମୁଁ କିଛି ବିସ୍ତୁଚ ଖାଇ ତବାଟି ସହିତ ଅବଶିଷ୍ଟାଶ ତାକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଲାବେଳେ ସେ ପ୍ରତ୍ୟୋଖ୍ୟାନ କରି ପାରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଆମ ମଧ୍ୟରେ ବୟସର ଏତେ ବ୍ୟବଧାନ ଯେ ଜଣେ ବୟସ ଆସନ୍ତୁ ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ନାହିଁ କରି ଦେବାର ସାହସ ତାର ନଥିଲା । ବାସ ସେତିକି । ତା'ପରେ କ'ଣ ହେଲା କେଜାଣି ତା' ଭାର ବସକୁ ଆସିବାପରେ ସେ ମୋର ପରିଚୟ ପଚାରିଥିଲେ । ବସ ଚାଲିଲା । ଅନୁଗ୍ରହ ବସଷ୍ଟାଗେର ସମସ୍ତ ଯାତ୍ରା ଓହ୍ଲେଜଗଲା ବେଳେ ସେ ଭାଇଭଉଣୀ ଦିହେଁ ତାଙ୍କ ଘରେ ରାତ୍ରି ବିତେଇ କାଲି ଯିବାପାଇଁ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କରି ବସିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେତେ ରାତ୍ରିରେ ମୁଁ ହୋଟେଲରେ ରହିଥାଏ ବା ମୋ ଝିଆରୀ ଘରକୁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ନିତ୍ରାରଂଗ କରିଥାଏ । ବୟସାଧିକ୍ୟ ହେତୁ ମୋ ପାଇଁ ରାତ୍ରି ଯାତ୍ରା ଖୁବ୍ କଷଷାପେକ୍ଷ ଥିଲା । ସେମାନେ ମୋର ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟାଗକୁ ଧରି ମୋତେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହିତ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ମୋ ପାଇଁ କାଳବିଳମ୍ବ ନ କରି ତାଳଚେରକୁ ଟିକେଟଟିଏ ମଧ୍ୟ କିଣି ଆଣିଥିଲେ ।

ମିଥେସ ଶତପଥୀ ମୋ ମୁହଁରୁ ଏ କଥା ସବୁ ଶୁଣି କହିଲେ- “ତୁମେ ଏତେ ନିରାହ ଓ ସୁଧାର ବ୍ୟକ୍ତିଟିଏ ନୁହଁ ଯେ ତୁମ ଜାଣ୍ଣା ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଏ ତୁମକୁ ଭିତ୍ତିନେବ । ଅସଲ କଥା ସେ ଟୋକୀକୁ ଦେଖି ତୁମେ ତୁମ ମାନସମ୍ବାନ କଥା ବିବାକ୍ ଭୁଲିଯାଇଚ ।”

ମୁଁ କହିଲି ସେ ଝିଅଟି ମୋତେ ଭୁଲେଇ ଦେଲାପରି ଚେହେରା ବିଶିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ବରଂ ମୁଁ ଶୁସି ହୋଇଥାଏ । ସେପରି ଭୁଲିବାରେ ମଧ୍ୟ ଗୋରବ ଥାନ୍ତା- ତୁମେ ଏସବୁ କାହିଁକି ପରିଜନନ କରୁଚ ? ଛି, ଏ ଭାଷା ତୁମ ମୁହଁରୁ ଯାହା ଶୁଣିବାର ଥିଲା ? ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି କିଏ ମୋର ଭାଗ୍ୟବିଧାତା, ମୋର ନିଯତି ମୋତେ ଏପରି କୁସିତ ଭାଷା ଶୁଣାଉଛି- ନା ମୋର ବିବାହିତା ପଡ଼ୁଥିଲା ? ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ଦୋଳାଯିତ ବିଶ୍ୱାସରେ ଆଭାମାତ୍ରା ହୋଇଯାଏ । ନିଜକୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିପାରେନା । ଭାବେ ଜୀବନ ପାଇଁ ଏପରି ଅର୍ଥହାନ ଆକସ୍ମୀକତା କାହିଁକି ଆସେ- ଯାହା ପାଖରେ ମଣିଷକୁ ହାରିଯିବାକୁ ହୁଏ । ଏହା କ'ଣ ମୋର ନିଜସ୍ଵ ପ୍ରବନ୍ଧତା ନା ଆଉ କିଛି ? ମୁଁ ତ ରୋକଠୋକ ସେମାନଙ୍କୁ ମନା କରି ଦେଇଥାଏ । ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ହେଲା କାହିଁକି ?

ମୋତେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ପୁଣି କହିଲେ- “ଆରେ ବେରସିକ ବୁଢା, ତୋର ମାନସମ୍ବାନ ଜ୍ଞାନ ବି ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ପାରେ ସେଠି କିପରି ରହି ଯାଇପାରୁଛୁ ?” ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା କବି, ବିଦୂଷୀ ଓ ଅଧ୍ୟାପିକାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଏପରି ଭାଷା କେହି ଆଶା କରିବେ

ନାହିଁ । ମୋ ଭିତରେ ଏଇ ଭାଷାହିଁ ଜାଳିଦିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅଗ୍ରିଶିଖା ଓ ମୁଁ ବେଳେବେଳେ କି କି କାଣ୍ଡ କରିବସେ ମନେହୁସ ମୋ ପାଇଁ ସମଗ୍ର ସଂସାରଟା ହୁତୁହୁତୁ ହୋଇ ଜଳିଯାଉଛି, ତା ଭିତରେ ପାଉଁଶ ହୋଇ ମୁଁ ବି ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଯାଉଛି । ବେଳେବେଳେ ମୋ ମନରେ ପଶୁ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଜାଗି ଉଠେ- ଯାଉ ସବୁ ଧ୍ୟାନ ହୋଇ ଯାଉ । ମୋ ହାତରତା ଆରିଜାତ୍ୟର ପ୍ରତିଟି ଶଙ୍କୁ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଯାଉ । ମୁଁ କ୍ରୋଧରେ ଚେଲିଭିଜନ, ଚେଲିଫୋନ, ଯାହା ପାଖରେ ପାଏ ଭାଙ୍ଗିବସେ । ଜାଣେ ଏଥିପାଇଁ ମୋତେହିଁ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ହେବ, ଶହ ପରିମାଣରେ ନୁହେଁ, ସହସ୍ର ପରିମାଣରେ । ତଥାପି ମୁଁ ନିର୍ବୂର ହୁଏ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ସେଦିନ ଏ ସବୁ ଭାଙ୍ଗି ଚାକୁରା ଚାକୁରା କରିଦେଇ ବିଳମ୍ବିତ ରାତିରେ ଘର ଛାତି କଟକ ବସାକୁ ପଳେଇ ଯାଇଥିଲି ବୋଧହୁଏ ।

ପାଆଳୀ ସହିତ ସେଇ ଯେ ସାକ୍ଷାତ ମୋ ପ୍ରତି ତା'ର ମନରେ ଗରୀର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆସ୍ତା ଜନ୍ମ ଦେଇଥିଲା । ମୁଁ ସେ ରଙ୍ଗେଜା ଅଧାପକଙ୍କ ପାଖୁ ନାତିଦୀର୍ଘ ଚିଠିଏ ଲେଖି ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ କରିଥିଲି । ଜାଣି ନଥିଲି ମୋ ଚିଠିରେ କି କିମିଆଁ ଥିଲା କେଜାଣି ସେଥିରେ ବଶାରୁତ ହୋଇ ସେ ପାଆଳୀର ବଡ଼ ଭଉଣୀ ବାସନ୍ତାକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତି ଦେଇଥିଲେ । ସେଇ ବିଶ୍ୱାସରେ ପୁଣି ଚିଠିଏ ଲେଖିଛି ପାଆଳୀ କେଇ ମାସର ବ୍ୟବଧାନରେ । ସେ ଚିଠି ମଧ୍ୟ ମିଶେସ୍ ଶତପଥାଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଛିଗୁଲେଇ କହିଛନ୍ତି- ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ବାହାଘର ତୁମେ ଚିଠିରେ ଚିଠିରେ ସ୍ଥିର କରିଦେଇ ପାରୁଚ- କାହିଁ ନିଜ ପିଲାଙ୍କ ବେଳକୁ ତା ସମ୍ବବ ହେବନି ? ସେ ଗୋକୁ ପୁଣି ଚିଠି ଲେଖିଛି ଓ ତୁମକୁ ଯିବାକୁ ବାରମ୍ବାର ରାଣଦେଇ ଅନୁରୋଧ କରିଛି ।

ମୋର ତ ସେମିତି କିଛି ସଂପର୍କ ତା' ସହିତ ନାହିଁ । ସେ କ'ଣ ଲେଖିଛି ଯେ ଚିଠିଟା ମୋତେ ନ ଦେଇ ଏମିତି ସବୁ କ'ଣ କହୁଚ । ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ କିନ୍ତୁ କିଛି ଶୁଣିବା ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । ଉତ୍କଷିପ୍ତ ଓ ଉତ୍କଳ ମାନସିକତାରେ ସେ ବାରମ୍ବାର ମୋତେ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି ତାଙ୍କ ତୁଣୀରୁ ସବୁଯାକ ଶର ସରିଗଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । କହନ୍ତି- ତା' ପରି ଝିଅଙ୍କର ନା ରୂପ ନା ଗୁଣ । ଆଜିକାଲି ଝିଅମାନେ ଭାରା ଚାଲାଖ । ସହଜରେ ଧରା ଦେବେନି । ଚକା ପରିଷା ଝନ୍ଦେଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରି ଖସିଯିବେ । ତାଙ୍କ କହିବାରେ ଥାଏ ମୋତେ ଛିଗୁଲେଇଲା ପରି ରଂଗୀ ।

ମୁଁ କହିଲି- ଜାଣନ୍ତ, ତେବେ ଏଥିପାଇଁ ତୁମେ ଏତେ ବିଚଳିତ କାହିଁକି ? ମୋର ଏ ପ୍ରତ୍ୟେର କେବଳ ନିଆଁରେ ଯିଅ ତାଳିଲା ପରି ତାଙ୍କ ତେଜେଇଥିଲା । ଥରେ ତାତିଗଲେ ଶାତଳ ହେବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ସମୟ ଲାଗେ । ସ୍ଵାନ, ଅସ୍ଵାନ, ଲ୍ୟୁଜନ ବା ପରିଜନ- କୌଣସି ଆନ ତାଙ୍କର ରହେନାହିଁ । ଯାହା ପାର୍ଟିକୁ ଆସେ କହି ଯାଆନ୍ତି ।

ମୁଁ ବା କେଉଁ ଶାନ୍ତ ସୁଧାର ମଣିଷଟିଏ । ମୁଁ ସେବିନ ନୀରବରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାକୁ ହଜମ କରିପାରି ନଥିଲି । ମନେହେଲା ଯେପରି ତାଙ୍କ ଧୂନିଠାରୁ ମୋର ପ୍ରତିଧୂନି ବଳି ପଡ଼ିଛି । ସତେକି ସମ୍ବନ୍ଧାୟ ଘର ଉଚୁଲୁଛି ।

କ୍ରମେ ଆମ ଘରକୁ ଶାନ୍ତି ଫେରି ଆସିଥିଲା ଓ ପାଆଳୀ କଥା ନିଜେ ଉଠେଇବାକୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଆଉ ସାହାସ କରୁନଥିଲେ ଯଦିଓ ଦେଖେଇ ଶିଖେଇ ଥରେ ଦି'ଥର ମୋତେ କହି ଦେଇଥିଲେ ପାଆଳୀ ନାଥବାବୁ ବୋଲି । ପାଆଳୀର ଅଧାପକ ଭାଇ ମୋର ହଠାତ୍ ଦିନେ ବାଣୀବିହାର ପୋଷାଅଟିୟ ପାଖରେ ଦେଖାହେଲେ । ସେ ମୋତେ ସଷ୍ଟ ଚିହ୍ନ ପାରିଲେ ବି ମୁଁ ଚିହ୍ନ ପାରୁନଥିଲି । ସେ ନିଜଆତ୍ମ ପରିଚୟ ଦେଇ ପାଆଳୀ ମୋ ପାଖୁ ଲେଖିଥିବା ଚିଠି କଥା ଅବତାରଣା କଲେ । କହିଲେ- ଆପଣ ତା' ଚିଠିର ଉଭର ନଦେବାରୁ ଓ ଆମ ଘରକୁ ନ ଆସିବାରୁ ସେ ଅନେକ କନ୍ଦାକଣା କରି ଥିଲା, ବାରମ୍ବାର କହୁଥିଲା ସାର ଆସିଲେ ସବୁ ସମାଧାନ କରିଦେବେ । ସାର ନିଷୟ ଆସିବେ ବୋଲି ସବୁବେଳେ କହୁଥିଲା ।

ମୁଁ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । କହିବାକୁ ଜିଭ ଲେଉଚିଲା ନାହିଁ ଯେ ସେ ଚିଠି ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଚିଠି ସ୍ଵତଃ ଘରେ ଝତ ସ୍ଵର୍ଗ କରିଛି । ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲି- କ'ଣ ପାଇଁ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲା ?

ସେ କହିଲେ- ଚିଠି ଦେବାର ମାସକ ଯାଏ ପ୍ରାୟ ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା । ତା'ପରେ ଆମେ ଦିନେ ସକାଳୁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ସେ ଶୋଇବା ଘର ଛାତରୁ ରଖି ଲଗେଇ ଲଟକି ରହିଛି । ବେଳ ଚିପି ହୋଇ ଜିଭ ବାହାରି ପଡ଼ିଛି ଓ ଗୋଡ଼ ଦିଟା ନାଠ ହୋଇ ଝୁଲି ରହିଛି ।

ମାନେ ସେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଦେଲା । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି- ମୁଁ ପଚାରିଥିଲି । ସେ ଅପ୍ରତିଭ ଭାବରେ ଉଭର ଦେଲେ- ପାଆଳୀ ଆମ ହେବାର ତ୍ରାଜଭରକୁ ବାହାହେବା ପାଇଁ ଜିଦି କରୁଥିଲା । ଆମେ କେହି ମୁସଳମାନ ତ୍ରାଜଭର ସହିତ ତା'ର ବିଭାଗୀର ହେଉ ବୋଲି ତାହୁଁ ନଥିଲୁ । ସେ କିନ୍ତୁ ଭରସା ରଖିଥିଲା ଆପଣ ଯାଇଥିଲେ ନିଷେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରାଜି କରାଇ ଦେଇଥାଏ ।

ମୁଁ ହତବାକ୍ ହୋଇଗଲି । ମୋ ଉପରେ କ'ଣ ପାଇଁ ତା'ର ଏତେ ବିଶ୍ଵାସ ଓ ପଢ଼ିଆରା ଥିଲା ? ପାଆଳୀ ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ ସେବିନ କହି ଥିଲା- ଆପଣ ଆଉ କେବେ ଆସିବେ ? ମୋର ଗୋଟାଏ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମସ୍ୟା ଅଛି । ଆପଣ ହିଁ ତା'ର ସମାଧାନ କରିପାରିବେ । ମୁଁ ତା' ଭାଇଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ବର୍ଷମାନ ଜାଣିଲି ଏହାହିଁ ଥିଲା ତା'ର ସମସ୍ୟା, ଯେଉଁଠିପାଇଁ ରାଣନିଯମ ପକାଇ ସେ ମୋତେ ଡକାଇଥିଲା । ସମସ୍ୟାଟି ଖୁବ୍

ଜଟିଳ ଥିଲା ଅବଶ୍ୟ । ମୁଁ ବି ତାହା ସମାଧାନ କରିପାରି ନଥାନ୍ତି । ତେବେ ମିସେସ୍ ଶତପଥୀଙ୍କ କଥାରେ କାତର ନ ହୋଇ ମୋର ଯିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ବୁଝୁଥିଲି ପାଆଳୀର ପ୍ରେମ କେତେ ଗଭୀର ଥିଲା । ନଭାଲେ ସେ ଆଦୃହତ୍ୟା କରି ପାରିଥାନ୍ତାକି ? ତନ୍ମୁପାତଳୀ, ଶେତା, ଚେପଣମୁହଁ କିଶୋରୀଟିଏ ପରି ତା'ର ଚେହେରା- ଅଥବା ତା' ଭିତରେ ପ୍ରେମର ମନ୍ଦାକିନୀଟିଏ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିଲା ଯେପରି ।

ଅନେକଦିନ ପରେ ପ୍ରାୟ ଏ ଘରଣାର ବର୍ଷକପରେ ପୁଣି ଥରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ମୋ ଆଡକୁ ପାଆଳୀ ରୂପୀ ଶରଟିଏ ନିଷ୍କେପ କରି ଅତି ଜତର ଭାବେ କ'ଣ ସବୁ କହୁଥିବାବେଳେ କହି ପକେଇଲେ- ପାଆଳୀ ପାଖୁ ଯାଉନ ? ମୁଁ ଥୟଧରି ନ ପାର କହି ପକାଇଲି- ସେ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଵର୍ଗରେ । କ'ଣ ସେଇଠିକି ଯିବି ବୋଲି ତୁମେ ମୋତେ କହୁଚ । ନିଆଁରେ ପାଣି ପଡ଼ିବା ପରି ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଶାତଳ ହୋଇଗଲେ । ମୁଁ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲି ପାଆଳୀ ଲିଙ୍ଗେଣ୍ଟିଏ ହୋଇ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହିଯିବ । ମୁଁ ତାର ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ବିଶ୍ୱଯରେ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଲା ପରେ ମିସେସ୍ ଶତପଥୀ କହିଲେ “ମୁଁ ତା'ର ମାଆ ହୋଇଥିଲେ ସେ ମୁସଲମାନ ପିଲାଟି ସହିତ ଘରଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ତାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାନ୍ତି ।” ମିସେସ୍ ଶତପଥୀଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଓଷଧୀରୁ ହୋଇଗଲି । ଆମ ଦୁଇଁଙ୍କ ମନରେ ସମଭାବରେ ପାଆଳୀ ପ୍ରତି ଏତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମର୍ଥନ ଆଗରୁ କେବେ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ନଥିଲା ବୋଧହୁଏ । ଭାବୁଥିଲି ବାସ୍ତବତାଟିଏ କିପରି ମିଥରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା ।

ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଶେଷ : ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ଵ ବିଦ୍ୟାଳୟର ସମସ୍ତ ବିଭାଗରେ ଏବେ ଏବେ ଦୂରବର୍ଷିଆ ହେଉସିଥି ରୋଟେସନ ସିଷ୍ଟମ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି । ମୋର କୁଳାଇ ପହିଲାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଶେଷ ହୋଇଯିବାପରେ ମୁଁ ମୋ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସିନିଆର ପ୍ରଫେସର ଡକ୍ଟର ଆଶୁତୋଷ ପଇନାୟକଙ୍କୁ ଚାର୍ଜ ଦେଇଦେଲି । କିନ୍ତୁ ଘରେ ପଶୁ ପଶୁ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଚାଳରେ ବାରିଲା । କି ଜିଦିଖୋର ଓ ପ୍ରତିଶୋଧ ପରାୟଣ ସେ ଲୋକ କିପରି ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ସୁଚାରୁରୁପେ ଚଳାଇବେ ତାହା ସମସ୍ୟା ଭାବେ ଠିଆ ହେଲା । ଏମପିଲର ଜଣେ ଛାତ୍ର ପ୍ରଦାୟ କୁମାର ଧଳ ମୋର ଅନୁଗତ ଥିବାରୁ ତା' ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ କ୍ରୋଧ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ମୁଁ ୧୯୯୧-୯୨ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷର ସମସ୍ତ ଏମ.ଏଫିଲ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲି । କୌଣସି କାରଣରୁ ଡକ୍ଟର ପଇନାୟକ ଏ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ନିଜ କ୍ଲାସରୁ ବିଶ୍ଵାର କରିଥିଲେ । ଏପରି ବିଶ୍ଵାର କରିବା ଆଜନ ଅନୁମୋଦିତ ହେବାର ନୁହେଁ । ସେ ତାଙ୍କୁ ଆଟେଣ୍ଟାନ୍ସ ମଧ୍ୟ ଦେଲେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ତା'ର ଅପରାଧ କ'ଣ ସେ କଥା ଲେଖି ପରାକ୍ଷା ନିଯମକଙ୍କୁ ଜଣାଇ

ନଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପରି ସେ ମଧ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ଲେଖି ଦେଇଥିଲି ।
 କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁଦିନେ କ୍ଳୟୁକୁ ଆସୁଥିଲେ ବି ତାକୁ ଆଚେଣ୍ଟାନସ୍ ନ ଦେବା ଅନ୍ୟାୟ
 ଥିଲା । ତେବେ ଆମେ ଏ ଆଚେଣ୍ଟାନସ୍ ଉପରେ କେବେବି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉନଥିଲୁ । ମୋ
 ଅମଳ ଘଟଣା ହୋଇ ଥିବାରୁ ତାର ଆଚେଣ୍ଟାନସ୍ ସର୍ଟ ହୋଇଥିବା କଥା ମୋତେ
 ତକୁର ପଞ୍ଜାୟକ ଲିଖିତ ଭାବରେ ଜଣାଇ ନଥିଲେ । ଅଥବା ସେ ଜୁଲାଇ ପହିଲାରୁ
 ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ହେବା ମାତ୍ରେ ତାକୁ ଫର୍ମ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । ମୋର କିମ୍ବା
 ପି.ଜି. ଚେଯାରମ୍ୟାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କଲେ ନାହିଁ । ଅଥବା ଜୁଲାଇ ମାସରେ
 ପରୀକ୍ଷା ବେଳକୁ ତା'ର ଆଚେଣ୍ଟାନସ୍ କଥା ଉଠାଇ ତା'ର ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ବାଟକୁ ବନ୍ଦ
 କରିଦେବାକୁ ବସିଲେ । ମୁଁ ତ ଆଖର୍ୟ ହେଲି ମୁଁ ଏ କଥା ନ ଲେଖିଥିଲାବେଳେ ସେ
 ନୂଆଭାବେ ବିଭାଗ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଉ ନେଉ ଯାହା ଲେଖିଦେଲେ ସେଇପାଇଁ ପରୀକ୍ଷା
 ନିଯନ୍ତ୍ରକ କିପରି ମୋତେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଡାକି ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କଲେ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ସେ
 ଛାତ୍ରଟି ତା'ର ସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଧରି ଆଶ୍ଵୁବାବୁକ ରୁମ ଆଗରେ ଅନଶନରେ ବସିବାରୁ
 ତାଙ୍କର ଚେତା ପଶିଲା । ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ପ୍ରଫେସର ପଛରେ ରହି ଭୁଲ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିଲେ
 ସେ ମଧ୍ୟ ପିଲାଙ୍କୁ ସାମ୍ବା ନ କରି ନୀରବ ରହିଲେ । ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ହେଲା ଯେ
 ଆଶ୍ଵୁବାବୁ କୁଆଡ଼ୁ କିଛି ବାଟ ନପାଇ ବା ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ସହାନୁଭୂତି ନ ପାଇ ବାଧ
 ହୋଇ ତାକୁ ଫର୍ମ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳକୁ ଦଳେ
 ପିଲାଙ୍କ ଦାରା ସେ ଖୁବ୍ ଅପମାନିତ ହୋଇସାରିଥିଲେ । ପିଲାମାନେ ସଂଘବନ୍ଧ ହେଲେ
 ତାଙ୍କ କଥାକୁ ଭି.ସି.ବି ଟଳେଇ ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ- ଏକଥା ଏ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ
 ବାରମାର ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । ଏପରି କିଛି ହୋଇପାରେ ବୋଲି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସାବଧାନ
 ହୋଇ କାମ କରିବାକୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖି ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି । ସେ ତାଙ୍କ ସୀମା
 ଲଂଘନ କରିବାକୁ ବସିଥିଲେ- ତା'ର ଫଳ ପାଇଲେ । ସେଦିନ ରବିବାର ଛୁଟି । ତା
 ପରଦିନ ଏମ.ଫିଲ ପରୀକ୍ଷା । ଆଶ୍ଵୁବାବୁ ନିଜ ଜାଳରେ ବା ଅଭିସନ୍ଧିରେ ନିଜେ ଛାନ୍ତି
 ହୋଇଗଲେ । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ମୋର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବ୍ୟୟ କରି ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ପାରି
 ନଥିଲି । ତେଣୁ ପରୋକ୍ଷରେ ଏଥିପାଇଁ ଜାଗିତ ଦେଇଥିଲି । ଜଣେ ବୋନାପାଏଡ୍
 ଛାତ୍ରକୁ ନିଜ କ୍ଳୟୁକୁ ଯିବାକୁ ବାରଣ କରିବା ଯେ କେତେ ବତ ଅପରାଧ ସେ ତେରିରେ
 ତା ବୁଝିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ପିଲାମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳିତ ଆକୁମଣରେ ସେ ଆକ୍ରମାତା
 ହୋଇସାରିଥିଲେ । ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ସମ୍ବନ୍ଧ କେବେବି ତାଙ୍କ ଅନ୍ୟାୟ ନିଷ୍ଠିରେ
 ସହ୍ୟୋଗ କରି ନଥାନ୍ତା । ତେଣୁ ସେ ପିଲାମାନଙ୍କ ଦାବି ଓ ସର୍ବକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ
 ବାଧ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ସେଦିନ ନାଚା ବେଳେ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ଆସି ବାସ୍ତୁବାବୁ ଓ

ଆଶୁବ୍ରାତୁଙ୍କ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ବ୍ୟେତ ହୋଇଥିଲି । ଛାତ୍ରମାନେ ଆମର ସତାନ ପରି । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କଠୋର ହେବା କେବେବି ଜଣେ ଅଧାପକର ବିଜ୍ଞତା ହେବ ନାହିଁ-
ଏହା ସମ୍ବଦତଃ ତେରିରେ ହେଲେବି ସେମାନେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ।

କୃଥାଦିଲୁୟରେ ସେମିନାର : ଜାତୀୟ ପୁସ୍ତକ ନ୍ୟାସ (N.B.T.) ତରଫରୁ
ଆୟୋଜିତ ସେମିନାରରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ମୁଁ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯ ତାରିଖ ସଂଧା ଫ୍ଲାଇଟରେ
ଦିଲ୍ଲୀଯାଇଥିଲି । ପାଳାମ ବିମାନଘାଟାରେ ମୋତେ ପାଛୋଟି ଦେବାକୁ N.B.T.ର ଡିକ୍ରିଆ
ବିଭାଗ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ମାନସ ରଙ୍ଜନ ମହାପାତ୍ର ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ମୋତେ NIEPA
(NCERT Premises) ଗେଷହାରସରେ ଗୋଟିଏ ରୁମ ମିଳିଥିଲା । ତା ୧୨ ରିଖ ଦିନ
ସକାଳ ଅଧିବେଶନ ୯ ଟାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଓ ଏ ଅଧିବେଶନରେ Eastern
Regional Fictions ବିଷୟରେ ଚୌଧୁରୀ ହେମକାନ୍ତ ମିଶ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲେ ।
ସେ କିନ୍ତୁ ନିଜ ଭାଷା ଡିକ୍ରିଆ ସହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଠିକ୍ ବିଚାର ଦେଇପାରିନଥିବା ମୋର
ମନେ ହେଲା । ବଜଳା ଅସମୀୟା ଭାଷାର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ମଧ୍ୟ ଠିଆ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ
ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ବିଶେଷ କିଛି କୁହାୟାଇନି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲେ ।

ତା ୧୩ ରିଖ ଦିନ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସକାଳ ଅଧିବେଶନ ୯ ଟାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ
ସଂଧା ଗ୍ରହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଥିଲା । ମର୍ମିରେ ଯାହାଥିଲା ଲଞ୍ଚ ଓ ସାତେ ଚାରିଟାରେ ଚା
ପାଇଁ ବିରତି । India International Centreରେ ଏ ପାଠକ୍ରମ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ହୋଇଥିଲା । ଏଠି ସବୁବେଳେ ଓ ସବୁଦିନ କିଛି ନା କିଛି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଲାଗିରହିଥାଏ ।
ପାଠକ୍ରମ, ସେମିନାର, ବଂଧୁମିଳନ, ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମିଳନ-୧- ଏହିପରି ନାମାକଥା । ମୁଁ ଏଇ
ସକାଳ ଅଧିବେଶନରେ ମୋ ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ A cursory view of Modern Oriya
Poetry ପାଠକରିଥିଲି । ଯେଉଁମାନେ Eastern Region Modern Poetry ଉପରେ
ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲେ ସେମାନେ ନିଜ ଭାଷାର କବିତା ସଂପର୍କରେ ହୁଏତ ସଠିକ
ଆଜଳନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଡିକ୍ରିଆ କବିତା ପଡ଼ି ନ ଥିବାରୁ ତାହା ବହୁତ ବେଶି ଅକୁଳନ
ମନେ ହେଉଥିଲା । ଖୁବ୍ ବେଶୀ ହେଲେ ସେମାନେ ସଜ୍ଜିବାରୁ, ଅନନ୍ତ ପଞ୍ଚନାୟକ,
ରମାକାନ୍ତ ଓ ସୀତାକାନ୍ତଙ୍କ ନାମୋତ୍ତରଣ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏ ସମୟକୁ ଡିକ୍ରିଆ କବିତା
କେବେବି ଆଉ ଏଇ ଚାରିଜଣଙ୍କ ପାଖରେ ସାମିତ ହୋଇ ରହି ନଥିଲା । ମୋ ପ୍ରବନ୍ଧରେ
ମୁଁ ମୁହୂୟ ଚେତନା ସଂପର୍କରେ ସବିଶେଷ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲି । ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠକ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଧର ସମ୍ବଦତଃ କହିଥିଲେ ଯେ ଡିକ୍ରିଆ କବିତା ସଂପର୍କରେ ତାଙ୍କର କିଛି ଧାରଣା ନାହିଁ
କିମ୍ବା ସେ ଏହା ପଡ଼ି ନାହାନ୍ତି ।

ପାଠକୁର ମାୟ ଦିବସର ଶେଷ ଭାଗରେ ମୋତେ ହଠାତ୍ ସବାପତିତ୍ କରିବା
ପାଇଁ ତକା ଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟତମ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତିନିଧି ତକୁର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ମହାତ୍ମି ଓ
ଅଧାପକ ଶାତନ୍ତ୍ର କୁମାର ଆଚାର୍ୟ ଯଥାକ୍ରମେ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ଓ ଓଡ଼ିଆ ମଙ୍ଗ-ଉପନ୍ୟାସ
ଉପରେ ଯାହା କିଛି ଆଲୋକପାତ କରିଥିଲେ । ଆସାମର ପ୍ରତିନିଧି ପ୍ରଫେସର ଗୋବିନ୍ଦ
ଓଡ଼ିଆ ପିକନ ବିଷୟରେ ପଦେ ବି କିଛି ଉଚାରଣ କରିନଥିଲେ । ଏହା ସ୍ଵାଭାବିକ
ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ମୋ ପ୍ରବନ୍ଧରେ କ’ଣ ବଜଳା ଓ ଅସମୀୟା କବିତା ସଂପର୍କରେ କିଛି
କହିପାରିଥିଲି ? ତେଣୁ ସେମିନାରଟି ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ହେଉଥିଲେ ବି
ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ନିଜନିଜ ଭାଷାର ସାହିତ୍ୟକୁ ହିଁ ଅବଳମନ କରିଛନ୍ତି ଓ ତାହା ଯଥାର୍ଥ
ବୋଲି ମୁଁ ମୋ ସଭାପତୀୟ ଭାଷାରେ କହିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ବହୁ ଅଣ୍ଡୋଡ଼ିଆ ପ୍ରତିନିଧି
ଫକାରମୋହନଙ୍କ ଆତ୍ମଚରିତ ଓ ଉପନ୍ୟାସକୁ ନିଜନିଜ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ନାମିତ କରିଥିବାରୁ
ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବଧାଇ ଜଣାଇଥିଲି । ମୁଁ କହିଥିଲି ସମ୍ମାନ ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ
ଫକାରମୋହନଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ଛମାଣ ଆଠଶୁଷ୍ଠ ହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉୟାଦନ- ତା’ର ସାମାଜିକ
ଦୃଷ୍ଟିରଙ୍ଗୀ ଓ ଚେତନା ପାଇଁ । ମୁଁ ମାତ୍ର ୪ମିନିଟ୍ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ
କହିବାକୁ ସଭା ମଞ୍ଚରୁ ଅନୁରୋଧ ପାଇ ଗମିନିଟ୍ ସମୟ ନେଇଥିଲି । ଶ୍ରୀ ମାନସ
ରଙ୍ଜନ ମୋ ବକ୍ତ୍ବାୟରେ ଅଧିକ କିଛି ଯୋଡ଼ି ତାଙ୍କର ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟକୁମ
ଶେଷ କରିଥିଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ଆମେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ
ସଂପର୍କରେ ଯେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କିଛି ଭଲ ଧାରଣା ଦେଇପାରିଛୁ ତାହାହିଁ ମୁଁ ଉପଳବଧି
କରିଥିଲି ।

ତା’ ପରଦିନ ସକାଳ ବ୍ରେକ୍‌ପାଷ ବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ କେତେଜଣ ପ୍ରତିନିଧି
ଓ ଜଣେ ଆସମୀୟ ପ୍ରତିନିଧି ମୋତେ ମୁହୂର୍ତ୍ତଚେତନା ସଂପର୍କରେ କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି
କେଉଁ କବିଙ୍କ କବିତା ଏଥିପାଇଁ ଅଧିକ ଶ୍ଲୋଘ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ମୁଁ
ସେମାନଙ୍କୁ କହିଥିଲି Undoubtedly he is Ramakanta Rath. ସେ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ
ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ କବିଭାବେ ଗଣା ହେଉଛନ୍ତି । ତା’ପରେ ଆସୁଛନ୍ତି ସାତାକାନ୍ତ,
ପ୍ରତିଭା, ରାଜେନ୍ଦ୍ର, ଶୌଭାଗ୍ୟ ଏବଂ ଆଉ ଆଉ ଚାରିପାଞ୍ଚଜଣ ପୁଅମ ଧାତିର କବି ।
ଗୋହାଟୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ରଙ୍ଗରାଜୀ ଅଧାପକ ତକୁର ଗୋସ୍ବାମୀ ଅଧିକ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଥିବାରୁ
ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଏକଶହ୍ରାଧରି ସେଇ ବ୍ରେକ୍‌ପାଷ ଚେଲକରେ ତାଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ କବି ଓ କବିତାର
ମୌଳିକତା ସଂପର୍କରେ ବୁଝାଇଥିଲି । ସେ ଏତେ ଆକୃଷ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ
ଏମ.ଆର.ଏଲ. ବିଭାଗକୁ ଆସିବାକୁ ମୋତେ ନିମନ୍ତଣ କରିବେ ବୋଲି କହିଥିଲେ ।
କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ଓଡ଼ିଆ କବିତାକୁ ଇଂରେଜୀରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ମୋର

ଯଥେଷ୍ଟ ଶର୍ଜାନ (Vocabulary) ନାହିଁ ଏବଂ ମୁଁ ଯାହା ଭାବୁଛି ତାକୁ ଠିକ୍ ଭାବେ
ହୁଏତ ପ୍ରକାଶ କରିପାରୁନାହିଁ ।

ଆମେ ରହୁଥିବା NIEPA ଗେଷହାଉସ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଅବବିଦ ଆଶ୍ରମରେ ଅବିଦଙ୍କ
ଜନ୍ମଦିନ ଉପବ ପାଇଁ ବିପୁଲ ସମାବେଶ ହୋଇଥିବା ଦେଖି ମୁଁ ଓ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହୁଥିବା
ମୋର ଶୁଦ୍ଧେୟ ଛାତ୍ର ଲକ୍ଷଣ ସିଂ ପଶିଯାଇଥିଲୁ । ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଆମ ହାତରେ ଗୋଟିଏ
ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଲତ୍ତୁ ଧରାଇ ଦେଇଥିଲା ଯାହାକୁ ସେ ପ୍ରସାଦ ବୋଲି କହୁଥିଲା । ସେ
ମଧ୍ୟ ଆମ ଦୁଇଁଙ୍କୁ ଡିନ୍ର ପାଇଁ ଅନ୍ତରୋଧ ଜଣାଇଲା । ଆଜି ବିନା ଶୁଳରେ ଓ ବହୁବିଧ
ବ୍ୟଞ୍ଜନରେ ଡିନ୍ର ବିଚରଣ ହେଉଥିଲା । ସେ ତୋଳନ ଖୁବ୍ ସାଦିଷ୍ଟ ଥିଲା ।

ଗେଷହାଉସକୁ ଫେରି ଆସି ବିଶ୍ରାମ ନେଇଥିଲି । ତା'ପରଦିନ ସକାଳେ ମିଃ
ଗୋବିନ୍ (ଅସମୀୟା ପ୍ରତିନିଧି) ମୋ ରୂମକୁ ଆସି ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀଙ୍କ କବିତା ବିଷୟରେ
କିଛି ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସବା ସାନପୁଅ (ମୁତ୍ତୁୟଚେତନା)
ବିଷୟରେ ବେଶ ସମୟ ନେଇ ବୁଝାଇଥିଲି ଓ ରମାକାନ୍ତଙ୍କ ଶ୍ରୀରାଧା ଓ ପ୍ରତିଭାଙ୍କ
ଶବରୀ କାବ୍ୟ ବିଷୟରେ ବହୁତ କିଛି ଆନାଲିସିୟ କରିଥିଲି । ସେଇଦିନ ପୁଣି ମୋ
ତାଇରୀରେ ଲେଖିଥିଲି । While alone in the guest house Prativa's love and
cruelty both came in a flash. A poet of her stature should not bother
about small matters relating to my lapses and weaknesses. Can I ever
be of anybody other than her own ? How intimately we know each
other but how strongly we fight & quarrel with each other when we are
nearer. I think I should be away from her for sometime to give
opportunity to know each other more intimately.

୧୯୯୩ ମସିହା

ପୁଣି ନୂଆ ବର୍ଷ ଆସିଗଲା । ଗତବର୍ଷ ବହୁ ପାଠକୁ, ବହୁ କଲେଜକୁ
ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା, ବିଭାଗୀୟ ନାନାଦି ସଭାସମିତି ଓ ବାର୍ଷିକ ଉପବ
ଆଦିରେ କଟିଗଲା । ଏ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ପୁଣି ସେହିପରି ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । ବର୍ଷ ପ୍ରଥମ
ଦିନରେ ତିର୍ଗୋଲ ଅଦୂରସ୍ଥ କନିମୂଳର ବାୟା ଅବଧୂତ କଲେଜକୁ ଜଞ୍ଜିସ ରଙ୍ଗନାଥ
ମିଶ୍ର, ପ୍ରାକ୍ତନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଯଦୁନାଥ ଦାଶ ମହାପାତ୍ର, ସମ୍ବାଦିକ ଅରୁଣ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ସହିତ ଅତିଥିବଢ଼ା
ଭାବେ ମୁଁ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲି । ଜଂଜିନିୟର ପ୍ରଭାକର ସ୍ବାଇଁ ଥିଲେ ଏହି କଲେଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା
ଓ ସଭାପତି ।

ତା' ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ଜାନୁଯାରୀ ଦୁଇ ତାରିଖରେ ରାଜଧାନୀ କଲେଜ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ବାର୍ଷିକ ଉସ୍ତବରେ ମୁଖ୍ୟବ୍ରତ୍ତ ଭାବେ ପ୍ରାୟ ୪୦ମିନିଟ୍ ଧରି ଭାଷଣ ପ୍ରଦାନ । ସେ କଲେଜର ମୁଖ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପିକା ଥିଲେ ସ୍ଵର୍ଗଲଭା ପଚନାୟକ ଓ ଅନ୍ୟତମ ଅଧ୍ୟାପିକା ଥିଲେ ମୋର ବଂଧୁପଦ୍ମୀ ଓ ଲାବଣ୍ୟ ନାୟକ । ଅହସଂଖ୍ୟକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଏ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ସଭା- ସାହିତ୍ୟପ୍ରତି ସରାଚର ଅନାଦରର ଚିହ୍ନମାତ୍ର ।

ମାର୍ଗ ୩ ତାରିଖରେ ଆମର ଦୃତୀୟ କନ୍ୟା ଅସିତାର ନିର୍ବନ୍ଧ ଉସ୍ତବ ବାଣୀବିହାର ବିଶ୍ୱସର ମନ୍ତ୍ରିର ଉତ୍ସବରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହେଲା । ଆମେ ତ ଦୁଇଦିନ ପୂର୍ବରୁ ସମୁଦ୍ର ଅନନ୍ତ ଦାଶଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ଭାବୀ ଜାମାତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଦି ପିନ୍ଧାଇ ଆସିଥିଲୁ । ଏଠି କେବଳ କିଛି ବଂଧୁବାଧବ, ପରିବାରର ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସାଂଗସାଥୀଙ୍କ ମେଳରେ ଏଇ ପାରଂପରିକ ଉସ୍ତବଟି ପାଳିତ ହୋଇଥିଲା କିଛି ବ୍ୟବହାର୍ୟ କିନ୍ତୁ କର୍ମଶର ଦାନ ଓ ପ୍ରତିଦାନରେ । ଏଠାରେ ପ୍ରସାଦସେବନ ଖୁବ୍ ବୁକ୍ତିର ହୋଇଥିଲା । ଆଶ୍ରମ୍ୟ କଥା ଏ ନିର୍ବନ୍ଧ କର୍ମସାରି ଆମେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରେ ଦୃତୀୟ କନ୍ୟା ମଧୁତ୍ରତାର ଭାବୀ ସ୍ଥାମୀ ଚିରଂଜନ ଓ ଶଶ୍ରୂର ଦାମୋଦର ମହାପାତ୍ର ଆମ ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେମାନେ ମଧୁତ୍ରତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଖୁବ୍ ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ । ମଧୁତ୍ରତା ଓ ଚିରଂଜନ ପରସ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ସବୁକଥା ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଛାତି ବଣିତାରେ ବୁଲାବୁଲି କଲୁ । ଚିରଂଜନ ଥିଲେ ରାଉରକେଲା ଷିଲ ପ୍ଲାଷ୍ଟର କେମିକାଲ ଇଂଜିନିୟର । ଦେଖିବାକୁ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଓ ଖୁବ୍ ସୁଧାର ମଧ୍ୟ । ଏ ଉତ୍ସବ ବିଭାଗର ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ହେବା ଆମର ମତ ଥିଲା । ନିର୍ବନ୍ଧ ପରେ ଦିନସ୍ଥିର ହେବା କଥା କେବଳ ବାକି ରହିଲା ।

ପୁଣି ମାର୍ଗ ୮ ତାରିଖରେ ମୁଁ ଓ ମିସେସ୍ ଶତପଥୀ ଯଥାକ୍ରମେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଓ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଅତିଥିଭାବେ ନୀଳମାଧବ କଲେଜକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେବିନ ଥିଲା କଲେଜର ବାର୍ଷିକ ଉସ୍ତବ । ଆମଙ୍କୁ ଏ କଲେଜର ସଭାପତି ଓ ତଡ଼କାଳୀନ ବିଧାୟକ ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଏ. ପଚନାୟକ ଅନୁରୋଧ କରିଥିବାରୁ ନାହିଁ କରିପାରି ନଥିଲୁ । ପଚନାୟକମେ ଆମେ ଖଣ୍ଡପତା ଦେଇ କଣ୍ଠିଲୋ ଯିବା ରାତ୍ରାରେ ବ୍ୟାହରଣଶାସନ ବାଟ ଦେଇ ଯିବାକୁ ହେଲା । ବର ଦେଖା ତ ସରିଥିଲା, କେବଳ ଘର ଦେଖିବା ବାକି ଥିଲା ଯଦିଓ ଏସବୁ ଦେଖିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ଆମେ ଜଣିଥିଲୁ ତାଙ୍କର ପୌଢ଼ୁକ ବାସସ୍ଥାନ ଚାଲହେଉ କି କୋଠାହେଉ ସେମାନେ କେବେବି ସେଠାକୁ ଯିବେ ନାହିଁ । ଏପରିକି ଏକାଦିକ୍ରମେ ୪/୫ଦିନ ମଧ୍ୟ ରହିବେ ନାହିଁ । କାରଣ ଆଜିକାଳି ସବୁ ରୋଜଗାରକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତି ରାଜଧାନୀ ଅଭିମୁଖୀ । ତେବେ ଚିରଂଜନଙ୍କ କକାଙ୍କ ବାଧବାଧକତାରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ବୁଲି ଆସିଥିଲୁ । ନୀଳମାଧବ କଲେଜର ସଭା ଆରମ୍ଭ ହେବାକୁ ରାତି ୮ ଟା ହୋଇଗଲା;

କାରଣ ଛାତ୍ର ସାମାଜିକ ଦୁଇଦଳ ହୋଇଯାଇଥିବାରୁ ପୋଲିସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ନିଜେ ଏମ.ଏଲ.ଏ. ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଆମେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜନ୍ମଗାତିରେ ସେମାନେ ଆୟୋଜିତ କରିଥିବା ଗାତିରେ ଫେରି ବାଣୀବିହାରରେ ରାତି ସାଡ଼େ ବାରଟାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମତିଗତି ଯାହା ହୋଇଥାଉ ଆମେ ନୀଳମାଧବଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରି ଖୁବ୍ ଆହୁଦିତ ହୋଇଥିଲୁ ।

ଏପ୍ରିଲ ପହିଲା ଦିନ ମୋତେ NTPC, Talcher ତରଫରୁ ପାଲିତ ହେଉଥିବା ଉକ୍ତଳ ଦିବସରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ତକା ହୋଇଥିଲା । ତାଳଚେରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୨୯ କିଲୋମିଟର ଦୂରବର୍ଗୀ କଣିଷ୍ଠା ଉପରେ ମୁନ୍ତ ମଞ୍ଚରେ ସଭା ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତଳ ଦିବସର ଉପାହ ଓ ଉଦ୍‌ବିନା ମୋତେ ମୁଗ୍ଗେ କରୁଥିଲା । ସେମାନେ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନେଷନ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ ତାହା ରାତ୍ରିର ଆକାଶକୁ ଉକ୍ତଳ କରି ରଖିଥିଲା । ଆତସବାହୀର ଶର ଓ ଆଲୋକରେ ସହର ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ସଭା ଓ ବଂଧୁମିଳନ ପରେ ଗେଷହାଉସରେ ମୋତେ ଦିବ୍ୟଭୋଜନରେ ଆପ୍ୟାଯିତ କରାଯାଇଥିଲା । ବର୍ଷା ହୋଇଯିବାରୁ ପାଶ ଶାତଳ ଥିଲା । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଆରାମରେ ଶୋଇ ଯାଇଥିଲି ।

ଖଣ୍ଡିଖାଦାନ ଅଞ୍ଚଳ ଯୋଡ଼ାରେ TISCO ତରଫରୁ ଏପ୍ରିଲ ତା ୧୪ରେ ବିଶ୍ୱବ ମିଳନ ଉପାବ ପାଲିତ ହେଉଥିଲା । ମୋତେ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ତାକିଥିଲେ । ପ୍ରତିଭା ମଧ୍ୟ ସେ ସ୍ଥାନ ଦେଖି ନଥିବାରୁ ମୋ ସହିତ ଯାଇଥିଲା । ମିଟିେ, ତିନିର ଓ ଆମର ରାତ୍ରିଯାପନ ରୂପ ସବୁ କିନ୍ତୁ ଉନ୍ନତମାନର ଥିଲା । ଗେଷହାଉସ ଖୁବ୍ ରମଣୀୟ ଓ ପରିଷାର ପରିଚନ୍ନ ଥିଲା । ତା' ପରଦିନ ସେମାନେ ଅନତି ଦୂରବର୍ଗୀ ମୁର୍ଗୀ ଜଳପ୍ରପାତ ସ୍ଥାନକୁ ଆମକୁ ବୁଲାଇ 'ନେଇଥିଲେ । ଟାଟା କଂପାନୀର ନୂଆମୁଣ୍ଡି ଅତିଥି ଭବନରେ ଆମପାଇଁ ଲାଞ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ଫେରିଲାବାଟରେ ଆମେ କୁଆଖିଆ ନିକଟବର୍ଗୀ ବିଲିପତା ଗ୍ରାମ (ଢୁଢାୟ କନ୍ୟା ଅସିତାର ଭାବୀ ଶୁଶ୍ରାଵାଳୟ) ଦେଇ ଆସିଥିଲୁ । ସେଠାରେ ଆମ ଦୁଇଁକୁ ଅନନ୍ତ ଦାଶ ଓ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ (ଆମର ହେବାକୁ ଥିବା ସମ୍ବୁଦ୍ଧାବଳୀ) ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଜିନିଷପତ୍ର ଧରି ଆମ ସହିତ ତାଙ୍କ କଟକ ବସାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏତେ ଦାର୍ଘ୍ୟ ସମୟ ଧରି ଡ୍ରାଇଭ କରିବି ଯୁବ ଡ୍ରାଇଭଟି କେଉଁଥିପାଇଁ ଅମଙ୍ଗ ନଥିଲା । ବାଣୀବିହାରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ରାତି ୧୨ ଟା ପି ଯାଇଥିଲା ।

ଏତେ ଆଡ଼କୁ କାରରେ ବସି ବସି ଯିବାଆସିବା ଫଳରେ ମୋର ବ୍ୟାକବୋନ୍ ଚାରିପାଞ୍ଚଦିନ ଧରି ଖୁବ୍ ବିଶାରିଷ୍ଟ କଲା । ତା' ସହିତ ପେଟ ଯନ୍ତ୍ରଣା- ମୁଁ ଭାବିନ୍ତି ବୋଧହୃଦୟ କୋଳାଇଟିସ୍ ବେମାରୀରେ ମୁଁ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଛି । ମୋ ଶରୀର ବିଶ୍ୱାମ ଚାହୁଁଥିଲା । ମେ ପହିଲାରୁ ପାଖାପାଖି ଦୁଇମାସ ପାଇଁ ଗ୍ରୀଷ୍ମାବକାଶ ଛୁଟି ହେବାରୁ ମୋତେ

ବିଶ୍ଵାମ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ମିଳିଗଲା । ଏ ଦୁଇମାସ ବସି, ଶୋଇ ଓ କଟକ ବସାକୁ ଯିବାଆସିବାରେ ପ୍ରାୟ କଟି ଯାଇଥିଲା । ମିଥେସ ଶତପଥୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ବଦଳିଥିବା ପରି ମନେହେଉଥିଲେ । ଆମେ ଦୂର ମଣିଆଁ ଝିଅଙ୍କ ବିବାହ ଉପବ ଆୟୋଜନରେ ବ୍ୟପ୍ତ ରହୁଥିଲୁ । ଜୁନ ୨୭ ତାରିଖକୁ ଦୁଇଁଙ୍କ ବିବାହ ଦିବସ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଶହାଦ ନଗର ମୁନିସିପାଲ କଲ୍ୟାଣ ମଣ୍ଡପ ବୁକ୍ କରାଯାଇଥିଲା । ତା ୨୭/୩/୧୯୯୩ ଦିନ ସାଢ଼େ ଗୋଟାଏରୁ ସାଢ଼େ ତିନିଟା ମଧ୍ୟରେ ମଧୁବ୍ରତାର ଓ ସଂଧା ସାଢ଼େ ଛ'ବୁ ନଥଟା ମଧ୍ୟରେ ଅସିତାର ବିବାହ ଉପବ ଏଇ ମଣ୍ଡପରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଦୁଇଟି ବିଦ୍ୟୁତ ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ହେବା କି ବେଦନାଦାୟକ ସେବିନ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ତେବେ ୨ୟ ବିବାହ ଉପବ ପାଇଁ ବୈଦିକକର୍ମ ଆରମ୍ଭ ହେଲାବେଳେକୁ ପ୍ରଥମ ବିବାହ ପାଇଁ ଆସିଥିବା ବରଯାତ୍ରୀମାନେ ଖାଇସାରି ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । କେବଳ ଆମ ଜୋଇଁ ଚିରଗଂଜନ ଓ ତାଙ୍କ ବାପା, ଭାଇ, ଭଉଣୀ, ଅଛ କିଛି ବଂଧୁବାଂଧବ ଯାହାଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଏ ବିଶାଳ ମଣ୍ଡପରେ ଦୁଇଟି ରୂମ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା ଓ ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା । ଦିତ୍ୟ ବିବାହର ବରଯାତ୍ରୀମାନେ କଟକ ସହରରୁ ଆସିଥିଲେ । ଆମ ଜୋଇଁଙ୍କ ସାଇ ସାଥୀମାନେ ଖୁବ୍ ସୁଧାର ଓ ପାତୁଆ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆମର କୌଣସି ଦକ୍କା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଭାଇମାନଙ୍କ ସାଇସାଥୀମାନେ ସହର ଲୋକ ହୋଇଥିବାରୁ ଆମର ଭୟ ଥିଲା । ଯାହାହେଉ ସବୁଜାମ ସୁରଖ୍ୟରୁରେ ଶେଷ ହେଲା ଓ ରାତି ୧୦ଟା ବେଳକୁ ଉଭୟ ବର ଓ କନ୍ୟା ଆମ ବାଣୀବିହାର ବାସସ୍ଥାନକୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ବଂଧୁବାଂଧବମାନେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଲ୍ୟାଣମଣ୍ଡପ ତରଫରୁ ମିଳିଥିବା ରୂମରେ ରାତି ଯାପନ କରିଥିଲେ । ସକାଳ ୭ଟାରେ ଫେନି ଓ ସାଡେ ସାତଟାରେ କନି (ଅସିତା) ସେମାନଙ୍କ ଶୁଣୁଗଲିଯକୁ ଗଲେ । ପ୍ରତିଭା ଓ ସାନନ୍ଦିଅ ଫୁକୁ କାରିକାରି ଫାଟି ପଡ଼ୁଥିଲେ । ମଧୁବ୍ରତର ଶାଶ୍ଵତ ଓ ଶାଶ୍ଵର ଜଗତପୁରଠାରେ OEC ର ସରକାରୀ ଗୃହରେ ରହୁଥିବାରୁ ସେ ସେଠାକୁ ଗଲା ଓ ପରେ ପରେ କନି ଗଲା ତୁଳସାପୁରକୁ ଯେଉଁଠି ସମୁଦ୍ର ସରକାରୀ ଘରେ ରହୁଥିଲେ । ମୋର ଭାଇମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସହଯୋଗ ଓ ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ଉପାଦେୟ ଅତିଥି ପରାୟଣତା ଭିତରେ ଏ ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇଟି ସୁରଖ୍ୟରୁରେ ସମାପ୍ତ ହୋଇ ଥିବାରୁ ପ୍ରତିଭା ଖୁବ୍ ଖୁସିଥିବା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ଶାଶ୍ଵରରେ ହେବାକୁ ଥିବା ମାଙ୍ଗଳିକ ଉପବ (Reception)କୁ ଯିବା ଓ ଏ ଝିଅ ଦୁଇଁଙ୍କର ଯୌତୁକ ଜିନିଷପତ୍ର ପଠାଇବାରେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ବ୍ୟପ୍ତ ରହିବାକୁ ହେଉଥିଲା । Both the grooms were handsome, well behaved and well mannered, soft spoken and cordial, ଏଣିକି ଝିଅମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଓ ଆମମାନଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ନେଇ ଭଲରେ ରହିବେ

ବୋଲି ଆମେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲୁ । ଉତ୍ତର ଛିଅ ଥିଲେ ବୁରିଜୀବୀ, ଜଣେ ଅର୍ଥନାଟି ଅଧାପିକା ତ ଅନ୍ୟଜଣେ କମ୍ପୁୟର ଅଧାପିକା; ପୁଣି ରାଉଗଙ୍କେଲା ଇଂଜିନିୟରିଂ କଲେଜରେ । ଭଲ ପାଠ ପଡ଼ୁଥିଲେ ବୋଲି ସେମାନେ ଯେ ସବୁ ଅଚାୟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଇ ନିଜପାଇଁ ନିରାପଦ ବୁରିଟିଏ ପାଇଛନ୍ତି । ଏହା ଥିଲା ଆମପାଇଁ ଖୁବ୍ ଗର୍ବର କାରଣ । ଆମେ ଆମର ଶତ୍ରୁମତେ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟବେଳେ ଯାହା କିଛି ଦେଇଥିଲୁ ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିଲେ ବି ସେମାନେ ଯେ କୌଣସି ପରିବାର ପାଇଁ ବତ ଆସେଇ ହୋଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଆମର ଭରଷା ଥିଲା । ଆମର ସମସ୍ତ ଆୟ ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ଓ ଜନକରେ ଘର ତୋଳିବାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତଥାପି କଟକର ସେ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜମି ଓ ଦୁଇମହିଳା କୋଠାରତ ସେମାନେ ଓ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଭାଇଣୀ ଉଗରାଧିକାରୀ । ତାଙ୍କ ଅଧାପକ ପିତାମାତା ଆଉ କ’ଣ ବା ଦେଇପାରନ୍ତେ ? ତଥାପି ଦାଣ୍ଡମତ୍ତକୁ ଚାହିଁ ଆମେ ଯାହା ଦେଇଥିଲୁ ଉତ୍ତର ଘରେ ସେସବୁ ସାମଗ୍ରୀ ଆଦୁତ ହୋଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ନାମରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟାଙ୍କ ବ୍ୟାଲାନ୍ସ ଥିଲା ଭଲମାନ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ । କାହାପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ସେମାନେ ଯେ ନିଜସ୍ବ ସମଳରେ ଚଳିପାରିବେ- ଏ ଭରଷା ଆମର ଥିଲା । ତେବେ ବଳବାନ ସମୟ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କି ପରିଣତିକୁ ସଂପାଦି ରଖିଛି ତାହା କଳନା କରିବା ଥିଲା ସୁଦୂରପ୍ରସାରା । ଆମେ ଆମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଷ୍ଠାଦନ କରିଛୁ । ତେଣିକି ସେମାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହାଥିବ ।

ମୁଁ ଏତେ କ୍ଲାନ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି ଯେ ଗ୍ରୀକ୍ଷାବକାଶ ପରେ ପରେ ବର୍ଷକ ପାଇଁ Sabatical leave ନେଇଗଲି । ଭାବିଲି ଘରେ ବସି କିଛି ହୁଏତ ଲେଖି ପାରିବି । ଅନେକ କିଛି ଲେଖିବାକୁ ଥିଲା । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (୧୯୯୭) ମୁଁ ଲେଖିଥିଲି ମାତ୍ର ସାତୋଟି ପୁସ୍ତକ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା-

- ୧) ହେ ସାଥି ! ହେସାରଥି ! (ଗୋପବନ୍ଧୁକ ଜୀବନୀ ୧୯୭୯ ଓ ୫ଟି ସଂସ୍କରଣ)
- ୨) ଜବିତା ସ୍କୁଗେ ସ୍କୁଗେ (ସମାଲୋଚନା-୧୯୭୭ ଓ ୨ଟି ସଂସ୍କରଣ)
- ୩) ସବୁଜରୁ ସାଂପ୍ରତିକ (ସମାଲୋଚନା) ୧୯୭୯, ୧୯୮୪, ୧୯୯୪ ତିନୋଟି ସଂ.
- ୪) ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ : ଚିତ୍ର ଓ ଚେତନା ୧୯୮୪
- ୫) ଗଛ ଓ ଗାଛିକ-୧୯୮୭ (ସମାଲୋଚନା)
- ୬) କାବ୍ୟପ୍ରକରଣ-୧୯୯୩ (ଆଲୋଚନା)
- ୭) କାଳ ଓ କର୍ଣ୍ଣକା - ଗଛବହି (୧୯୮୯)
- ୮) ଅନିକେତ- ଉପନ୍ୟାସ- (୧୯୯୦)

ଗୁରୁରାଟ ଯାତ୍ରା : ପୂଜାଛୁଟି ହୋଇଥାଏ । ନାଳମଣିବାବୁ ଓ ପାପା ନାନୀ ଡାଙ୍କ ପୁଅ ବାବୁଲି ପାଖୁ ବାହରିଥାନ୍ତି । କଥାବାର୍ତ୍ତରେ ଆମକୁ ସାଜରେ ନେବାକୁ ସେ ଦୁହଁଁ ଆଶ୍ରମ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ପରେ ହୃଦାନନ୍ଦ ରାୟ (ନାଳମଣିବାବୁଙ୍କ ପରମବକ୍ଷ) ମଧ୍ୟ ଯିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ଯାହାହେଉ ଅନ୍ୟେବର ୧୩ ତାରିଖ ରାତି ଜନ୍ମକୋଷ ଏକପ୍ରେସରେ ଆମକୁ ଯିବାକୁ ଦେଲା । ତା' ପରଦିନ ବିଜୟଧୂଆତାଠାରେ ଓହ୍ଲୁଇ ଦକ୍ଷିଣରୁ ଗୁରୁରାଟ ଯାଉଥିବା ନବଜୀବନ ଏକପ୍ରେସକୁ ସେଇ ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ସଂଖ୍ୟାଯାଏ ଆପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲା । ଆମେ ବସିଥିବା ବରିଟି ଏଠାରେ ଜନ୍ମକୋଷରୁ ବିଲିନ୍ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ୪/୭ ଘଣ୍ଟାପରେ ନବଜୀବନ ଏକପ୍ରେସରେ ଯୋଡାଯାଏ । ସେତେବେଳେ ଆଜିପରି ଓଡ଼ିଶାରୁ ଗୁରୁରାଟକୁ ଡାଇରେକ୍ଟ ଟ୍ରେନ୍ ନଥିଲା । ଯାହାହେଉ ଆମେ ଅହମଦାବାଦ ରେଲ ଷେସନ୍ରେ ୧୮ ତାରିଖ ରାତି ସାଢ଼େବରଶଟାରେ ଓହ୍ଲୁଇଲୁ । ଆମକୁ ନେବା ପାଇଁ ନାଳମଣିବାବୁଙ୍କ ସାନପୁଅ ବାବୁଲି (ଆଇ.ଏ.ଏସ୍) ଷେସନ୍ରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସେ ଜୁନାଗଢରେ ରହୁଥିଲା । ପ୍ରାୟ ୭ ଘଣ୍ଟା ଯାତ୍ରା ପରେ ଆମେ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଜୁନାଗଢରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ବାବୁଲି ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ବଙ୍ଗଳାର ଉପର ମହିଳାରେ ସପ୍ତାକ ରହୁଥିଲା । ଶୁଣିବାବୁ ପାଇଁଲୁ ଯେ ଏକଦା ପାକିସ୍ତାନର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଭୁବେନ୍ଦ୍ର ବାପା ଏଇ ପ୍ରାସାଦରେ ରହୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେ ଜୁନାଗଢ଼ ନବାବଙ୍କ ଦେସ୍ତିନ ଥିଲେ । ଖୁବ୍ ଖୋଲାମୋଳା ବଙ୍ଗଳା, ରୁମଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଡ଼ । ବାବୁଲି ପଢ଼ାର ପୁରୀଜନ ଏତିହାସିକ ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣିବାରେ ଖୁବ୍ ସଞ୍ଚକ ଥିବାରୁ ସେ ସବୁରେ କୋଠିରୁଡ଼ିକ ସୁନ୍ଦର ସାହସଜା ହୋଇଥାଏ । ଏତେ ବଡ଼ ବଙ୍ଗଲୋକୁ ସଫାସୁତୁରା ରଖିବା ପାଇଁ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଅଭାବ ନ ଥାଏ ।

ଆମେ ସମସ୍ତଭାଗ ପ୍ରାତିଶାର ପରେ ଜୁନାଗଢ଼ ସହରରେ ବୁଲିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ତା'ପରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନପରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ହେଉଥିବା ନବରାତ୍ରି ତ୍ୟାନ୍ସ ଦେଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଗଲୁ । ଶିରନାର ପର୍ବତମାଳାର ସାନ୍ତୁ ପ୍ରଦେଶରେ ରୌବତକ କ୍ଷେତ୍ର, ଦାମୋଦର ମନ୍ଦିର, ଦାମୋଦର କୁଣ୍ଡ ଦେଖିଥିଲୁ । ମୃତ୍ୟୁ ଓ ଗୀତରେ ଯେପରି ସମଗ୍ର ଗୁରୁରାଟ ମଜ୍ଜଗୁଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ନାରାମାନଙ୍କ ହଳ୍ଳୁଷକ (ସମବେତ) ମୃତ୍ୟୁ ଥିଲା ଖୁବ୍ ରମଣୀୟ ଓ ଆକର୍ଷଣୀୟ । ରାତ୍ରିଭୋଜନ ଓ ବିଶ୍ରାମ ପାଇଁ ରାତିରେ ବାବୁଲି ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲୁ । ବାବୁଲିର ସ୍ଵା ଅଂକଳି ଆମମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ଯତ୍ନ ନେଉଥିଲା । ସେ ଖୁବ୍ ଦ୍ୱାର୍ତ୍ତ ଓ ଭଲ ମଣିଷ ଥିବାରୁ ବିନା ବିରତ୍ତିରେ ଏତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଚର୍ଚା କରିବାରେ କିଛି ବି ତୁଟି ନଥିଲା । ତାର ବିଶାଳଘରେ ଉପରଚଳ ହେଉ ହେଉ ମନେହେଉଥିଲା । ଆମେ ଯେମିତି ଦୈନିକ ଦୂର କିଲୋମିଟର ତାଲିଷାରିଛୁ । ସାମ୍ବୁଦ୍ଧିକାରୀ ନିଷ୍ଠା ଏପରି ଚାଲିବାଯିଲା

ଖୁବ୍ ଉପଯୋଗୀ । ଆଜି ଅର୍ଥାତ୍ ତା. ୧ ୯ / ୧୦ ରେ ଆମେ କୁନାଗଡ଼ର ଏତିହାସିକ ଭଗ୍ନପ୍ରାୟଦୂର୍ଘ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ପ୍ରାୟ ହଜାର ବର୍ଷତଳେ ଏ ଦୂର୍ଘ ନିର୍ମାଣ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅଯତ୍ତରୁ ଏବେ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏଥିରେ ଥିବା ଖୁବ୍ ପ୍ରଶନ୍ତ ଓ ଗତାର କୁଆଟି ଖୁବ୍ ଦର୍ଶନୀୟ ଥିଲା ଓ ମନରେ ଉପ୍ରେସ ସଂଚାର କରୁଥିଲା । ଦଳଦଳ ହୋଇ ମୟୂରମାନେ ବୁଲୁଥିଲେ । ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଏବେବି ମୋ ସ୍ତତିରେ ପ୍ରତିଭାତ ହୁଏ । ଗାୟତ୍ରୀ ଓ ମା'ଦୂର୍ଗାଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଏ ସହରର ଅନ୍ୟତମ ଆକର୍ଷଣୀୟ କ୍ଷେତ୍ର । ଆମେ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଅତିଥି ଗୋଲି ଆମକୁ ସବୁଆଡ଼େ ଖୁବ୍ ଉପାହର ସହିତ ଲୋକେ ସ୍ଵାଗତ କରୁଥିଲେ । ବିଶେଷତଃ ନବରାତ୍ରା ହଲ୍ଲୀଷକ ନୃତ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଆମପାଇଁ ସତତ ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା ପରି ମନେହେଲା । ଏ ସହରରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ- ଏ ଦୁଇ ସଂପ୍ରଦାୟର ଲୋକ ଥିଲେବି କେବେ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ବିବାଦ ନଥିଲା ବୋଲି ଶୁଣିଲୁ । ରାଜାମାନଙ୍କ କବର ଉପରେ ଗଢାହୋଇଥିବା ଗମ୍ଭୀରାକୁଠି ନିର୍ମାଣର ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ ମନେହେଲା । ହୃଦାନୟବାବୁ ସବୁସ୍ଥାନରେ ଦେଖୁଥିବା ଦୃଶ୍ୟକୁ ତାଏରୀରେ ଟିପିରଖୁଥିଲେ । ମୁଁ ଓ ପ୍ରତିଭା ସେମାନଙ୍କ ଆଳାପକୁ ବେଶ ଉପରୋଗ କରୁଥିଲୁ । ବୁଲାବୁଲି କରୁଥିବା ପଥଶ୍ରମ କିଛି ଲାଗୁନଥିଲା ।

୨୦ ତାରିଖ ଦିନ ଖୁବ୍ ସକାଳୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇ ମହାତ୍ମା ଶାନ୍ତିଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ପୋରବଦର ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ । କୁନାଗଡ଼ରୁ ପୋରବଦର ପ୍ରାୟ ଦୁଇଶହ କିଲୋମିଟର ଦୂରବର୍ଷୀ ଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ମାଟି ଘରଟି ପ୍ରାୟ ନିର୍ଜନ ଥିଲା । ପୋରବଦର ଅଂଚଳ ମରୁଆଂଚଳ ପରି ମନେହେଉଥିଲା । ତଥାପି ପରିଶ୍ରମୀ କୃଷକମାନେ ଏଇ ଅର୍ଦ୍ଧ-ମରୁଭୂମିରେ ବେଶ ଫସଳ ଉପୁଜେଇ ପାରିଥିଲେ । ତେବେ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ସେତେ ଯତ୍ନ ସହିତ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇଥିବା ମନେହେଲା ନାହିଁ । ସେଠାରୁ ଆମେ ଦାରକାଧୀଶଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ବାହାରିଗଲୁ । ମନ୍ଦିର ଖୁବ୍ ଆଭିଜାତ୍ୟ ସହିତ ଯତ୍ନରେ ରଖାଯାଇଥିବା ମନେ ହେଲା । ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ପ୍ରାୟ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଦେଲେ ଦାରକାଧୀଶଙ୍କ ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଓ ତାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହେଲୁ । ମୂର୍ତ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ ଥିଲା ଆକର୍ଷଣୀୟ; ଶୁଣିଲୁ ପୋରବଦର ଏବେ ହୁଲିଗାନମାନଙ୍କ ଆଭତ୍ତା ସ୍ଥଳୀରେ ପରିଶତ ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ଦାରକା ଖୁବ୍ ଗହଳ ଚହଳ ହୋଇ ଉଠିଛି । ସୁଦାମା ମନ୍ଦିର, ଦାରକାର ବଜାର ସବୁଠାରେ ଲୋକଭିଡ଼ । ପୋରବଦରର ଠିକ୍ ବିପରୀତ । ସର୍କିଟ ହାଉସକୁ ଗଲୁ । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ରାତି ରହିବା ଓ ଖାଇବାର ବିଦେଶୀ ହୋଇଥିଲା । ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଏ ସରକାରୀ ଅତିଥିଭାବନ ଖୁବ୍ ରାଜକୀୟ ମନେ ହେଉଥିଲା । ତା'ପରଦିନ ପ୍ରଭାସ କ୍ଷେତ୍ର, ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିର ଆଦି ଦେଖିଲୁ । ପ୍ରଭାସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁଠି ଜଳା

ଶବରର ଶରରେ ଶିଆଳୀ ଲଚାଡ଼ଳେ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶରବିନ୍ଦ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ
ପଡ଼ିଥିଲେ ସେ ସ୍ଥାନ ଦେଖି ପ୍ରାୟ ଆମେ ସମସ୍ତେ କାନ୍ଦି ଉଠିଥିଲୁ । ମନେହେଲା ପୁରାଣ
ହଁ ତାର ନିଜସ୍ଵ ପ୍ରଭାବ ବିଷ୍ଟାର କରି ରହିଛି । ନଭଳେ ଆମେ କାନ୍ଦିଥାନ୍ତୁ କାହିଁକି ?
କିନ୍ତୁ ଏତିହାସିକ ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିରର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ଅବହେଲିତ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଥିଲା ।
ମନ୍ଦିର ଗାଡ଼ରେ ମନେହେଲା ଯେପରି ଦଶ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଧରି ଦୂନ ଲାଗିନାହିଁ ।
ଚାରିଆତେ ଅଳିଆ ଓ ଦୂର୍ଗଷ । କିନ୍ତୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସମୁଦ୍ର ତା'ର ପ୍ରଚଷ୍ଟ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ବିଷ୍ଟାର
କରି ଆମମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ଆମନ୍ତର କରୁଥିଲା । ୨୨ ତାରିଖ ରାତିରେ ମୁଁ ଓ ପ୍ରତିଭା
ଓଡ଼ିଶା ଫେରି ଆସିଥିଲୁ । ଗୋଟାଏ କ୍ୟାଣର ଭ୍ୟାନ୍କରେ ଅହମଦାବାଦ ରେଲ ଷେସନଙ୍କୁ
ଆସିବାକୁ ହେଲା । ବାଟ୍ୟାକ ନାନାଦି ଶାତଳ ପାନାୟ ଦେବା ସହିତ ସେ କ୍ୟାଣର
ଆମତାରୁ ଭତ୍ତା ମଧ୍ୟ ନେଲାନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ବାବୁଙ୍କି ଆମପାଇଁ ନିଜ ହାତରୁ ଦେଇଥିଲା ।
ବାବୁଙ୍କିର ଅତିଥି ଚର୍ଚାରେ ଆମେ ମୁଗ୍ଗ ହୋଇଯାଇଥିଲୁ । ଫେରି ଆସିଲା ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ
ବାଣୀବିହାର । ଏଇ କେତୋଟି ଦିନ ଆମ ଭିତରେ ତର୍କବିତର୍କ କଳିକିଅ ନଥିଲା ।
ଜୀବନ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ସିର୍ବ୍ବ ଓ ସାର୍ଥକ । କିନ୍ତୁ ବାଣୀବିହାରରେ ପୁଣି ଆମେ ପରସରର
ଦୋଷ ଓ ତୁଟି ଦେଖିବାରେ ଲାଗି ରହିଥିଲୁ । ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥାରୁ ବାକ୍ ବିତର୍ଣ୍ଣା
ପୃଷ୍ଠା ହୋଇଯାଉଥିଲା ।

ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ନାମରେ ଭେଳିକି : ଏଇ ଶିରୋନାମାରେ ତା ୨୪/୧୧/
୯୩ ସମାଜରେ ଗୋଟିଏ ଖବର ଛପା ହୋଇଥିବାର ଦେଖିଲି । ପଢ଼ିପ୍ରେରକ ଥିଲେ
ପୁରୁଣା ଭୁବନେଶ୍ୱରର ତାର୍ଥବାସୀ ପ୍ରଧାନ ଯାହାକୁ ମୁଁ କେବେ ଦେଖି ନଥିଲି କି ଜାଣି
ନଥିଲି । ‘ସମାଜ’ରେ ଯାହା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ଏଠାରେ ଅବିକଳ ଉଦ୍ଧାର କରୁଛି ।
ମହାଶୟ, ପୂଜ୍ୟପୂଜା ନାମରେ ସଂପ୍ରତି ଆମ ରାଜ୍ୟର ବହୁ ସ୍ଥାନରେ କୋତୋଟି ଅନୁଷ୍ଠାନ
ଗଠିତ ହୋଇ କରୁଛି । ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବା ବିବରଣୀରୁ
ଏହା ଜଣାପଡ଼ୁଛି । କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ନେଇ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିବା କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି
ଏହି ପ୍ରକାର ପୂଜ୍ୟପୂଜା ଆଳରେ ପେଟ ପୂଜା କରୁଥିବା ପରି ମନେହେଉଛି । ଆମେ
ସମସ୍ତେ ଜାଣ୍ଯ, ବହୁବର୍ଷ ତଳେ କଟକରେ ଅଧ୍ୟାପକ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଶତପଥୀଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ
ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ନାମରେ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ଏବେ ମଧ୍ୟ କାମ
କରୁଛି । ଲୋକରତ୍ନ ତକ୍ରର କୁଞ୍ଜବିହାରା ଦାଶ ଏହାର ସରାପତି ଅଛନ୍ତି । ଜତି ମଧ୍ୟରେ
ଏହି ସଂସଦ ପକ୍ଷରୁ ବହୁ ପ୍ରୟୋଗିତା ମନୀଷୀ ଓ ସାହିତ୍ୟ ସାଧକଙ୍କର ସ୍ଥାନିକା, ପରିକ୍ଷାମା
ରତ୍ୟାତି ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ ଯଥାର୍ଥ ପୂଜ୍ୟପୂଜାର ପରିଚୟ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ଏହି
ସଂସଦ ଏକାତ୍ମ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । କିନ୍ତୁ ଦୂଷର କଥା ଯେ ଗତ କେତେ କାଳ ହେଲା

ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟ କେତୋଟି ସହରରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ନାମରେ ସଂସଦମାନ ଗଡ଼ାଯାଇ ଆପରିଜନକ ରାତିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଶତପଥୀ ବା ଅନ୍ୟମାନେ ତା'ର ପ୍ରତିବାଦ କରୁନାହାନ୍ତି କିପରି ?

ଗୋଟିଏ ସହରରେ ଏବେ ଜଣେ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟକ ସବୁଆତ୍ମ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହେଲାପରେ ଏବେ ଏହି ପୂଜ୍ୟପୂଜା ଆଳରେ ରାତିମତ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇଛନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ ଆପରିଜନକ କଥା ହେଉଛି, ଉଚ୍ଚ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏହା ହେଉଛି ଏକ ପକେଟ ସଂଗଠନ । ସେ ତାର ଆବାହକ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ କୌଣସି ସମିଧାନ ନାହିଁ, କେହି କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଅର୍ଥାତ୍ ସଭାପତି, ସମ୍ପାଦକ କି କୋଷାଧ୍ୟୟ ନାହାନ୍ତି; କେହି ବିଧିବନ୍ଦ ସତ୍ୟମଧ୍ୟ ନାହାନ୍ତି । ଜଣେ ଦି'ଜଣ ପ୍ରତାରକାରାଙ୍କୁ ଧରି ପୂଜ୍ୟପୂଜା ନାମରେ ସେ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହିସାବ ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଘୋର ଆପରିଜନକ, ଏକଥା ଜାଣିମଧ୍ୟ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଂଗଠନଟି ସହିତ ଜିଲ୍ଲାପାଳ, ଉପ-ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍ଗଣ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଲେଖକ, ସାମାଦିକ ଓ କଳାକାରମାନେ କିପରି ଯେ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ହେଉଛନ୍ତି, ତାହା ବାସ୍ତବିକ ଆର୍ଥିକାଜନକ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଏହି ଅନ୍ତେତିକ କାରବାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଉ ନାହାନ୍ତିକି ?

ସଂପାଦକଙ୍କୁ ପତ୍ର ଆକାରରେ ଏହି ସମ୍ବାଦଟି ବାହାରିଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମଜୀବନୀରେ ଏ ବିଷୟ ସ୍ଥାନ ପାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ସ୍ଥାନ ଦେଲି ତାହା ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଇଁ ବିସ୍ମୟକର । ପତ୍ର ଲେଖକଙ୍କ କୌଣସି କଥାରେ ମୁଁ ନିଜେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦର ଗଠନକର୍ତ୍ତା ଭାବରେ ଏକମତ ନ ହେବାରୁ ତାହା ଦର୍ଶାଇ ଦେବା ଉଚିତ ମନେକଲି । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ଏ ରାଜ୍ୟରେ ହେଉ ନଥିଲା ବେଳି ଏକଦା ୧୯୭୭ ମସିହା ଜାନୁଯାରୀ ମାସ ୧୪ ତାରିଖ ଫକୀର ମୋହନଙ୍କ ସାମାଧି ସନ୍ନିଧିରେ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ଗଡ଼ା ଯାଇଥିଲା; ତାହା ପ୍ରାୟ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗଯାଏ ବଂଚି ରହିଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରତାବରେ ଯଦି ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲା ଓ ସଦର ମହକୁମାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ଗଠିତ ହେଲା ସେଥିରେ କ୍ଷତି କ'ଣ ? ବରଂ ଆମ ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧିତ ହୋଇଛି ବୋଲି ଆମେ ଗର୍ବ କରିବାର କଥା । ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ବିଭିନ୍ନ ସହରରେ ଗଢ଼ି କେହି କ'ଣ ତାରି ଆଦାୟ ଅର୍ଥରେ ଚଳିପାରିବେ ? ଲୋକମାନେ ଏପରି ସଂସଦକୁ ଅର୍ଥଦାନ କରିବେ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ଵାସ ନାହିଁ । କାରଣ କେହି ସ୍ଵତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ଆମ ସଂସଦକୁ ପାଞ୍ଚୋଟି ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଦାନ କରି ନାହାନ୍ତି । ଦିତୀୟରେ ସରକାରଙ୍କ ସଂସ୍ଥାତି ବିଭାଗ ଆମକୁ ବର୍ଷିକ ଦୁଇହଜାର

ଚଙ୍ଗା ଦାନ କରି ଅଡ଼ିଟ୍ କରିବାରେ ମୋର ବହୁ ସମୟ ଅୟଥା ନଷ୍ଟ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ
ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସମୟରେ ଏ ଅନୁଦାନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି । କାରଣ ଜଣେ ପତ୍ରକାର
ବଂଧୁ ଏହିତି କୌଣସି ଖବରକାଗଜରେ ଲେଖିଲେ ଯେ ମୁଁ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ଗଢ଼ି
ସରକାରକ ଲକ୍ଷଳକ୍ଷ ଚଙ୍ଗା ଅନୁଦାନକୁ ଆଦ୍ୟାତ୍ମ କରିଛି । ଏ ଖବରରେ ମୁଁ ଏତେ
ବିକୃତ ହୋଇପାରିଥିଲି ଯେ ଦିନେ କଟକର ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରବନରେ କୌଣସି ସରାରେ
ମୋ ପାଖରେ ବସିଥିବା ସେ ପତ୍ରକାର ବଂଧୁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଖୁବ୍ କୋରରେ ଆଘାତ
କରିଥିଲି । କହିଥିଲି ଏପରି କାମଳ ସାମାଦିକତା କାହିଁକି କରୁଚ ? ସେ ମାତ୍ରକାର ବିସ୍ମୟର
ସହିତ ମୋତେ କେବଳ ତାହିଁ ରହିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଆମେ ବାର୍ଷିକ ସରକାରୀ
ଅନୁଦାନ ମାତ୍ର ଦୂଜ ହଜାର ଚଙ୍ଗା ପାଉ । ସେଥିରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଚଙ୍ଗା କିପରି ଆଦ୍ୟାତ୍ମ
କଲି ? ସେହିପରି ପତ୍ର ପ୍ରେରକ ତାର୍ଥବାସୀ ପ୍ରଥାନ ଯେ ଲେଖିଛନ୍ତି କୌଣସି ସହରରେ
ପୂଜ୍ୟପୂଜା ନାମରେ ଚାନ୍ଦା ଆଦାୟ କରି ଜଣେ ସାହିତ୍ୟକ ଚଳୁଛନ୍ତି ସେ କଥାକୁ ମୁଁ
କେବେବି ଅନୁମୋଦନ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ଏହା ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ
ଅୟୁଧାର ପରିଚୟ ଛତା ଆଉ କିଛି ନ ହୋଇପାରେ ।

ସମ୍ବରତଃ ଆମ ଗଢା ସଂସଦର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇଥିବାରୁ ମୂଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଆଉ
୧୯୯୪-୯୫ ବେଳକୁ ସକ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ । ‘ଭାଷ୍ଟାହାର’ ଟ୍ରେମାସିକ ପତ୍ରିକା
ଓ ଘାସପ୍ରତିକ’ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ମୋର ଏତେ ସମୟ ବ୍ୟୟ ହେଉଥିଲା ଯେ ମୁଁ ୧୩ଟି
ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକାଶ କଲାପରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦଠାରୁ ନିଜେ ଦୂରେଇ ଗଲି । ମୋର ଏକମାତ୍ର
ଆନନ୍ଦର କାରଣ ହେଲା ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୂଜ୍ୟପୂଜା
ସଂସଦ ଗଠିତ ହୋଇଗଲା । ସେଇ ଅଞ୍ଚଳରେ ରାଜ୍ୟର ପୂଜ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପୂଜା
କରାଗଲା । ଜତିହାସ ହୁଏତ ମୂଳ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଏ ଅବଦାନକୁ ଦିନେନା ଦିନେ ସାକାର
କରିବ ଯଦିଓ ଏହାର ସଭାପତି ଡକ୍ଟର କୁଂଜବିହାରୀ ଦାଶ ଆଉ ଜହାମର ନାହାନ୍ତି ।
ତାଙ୍କର ସେଇ ୧୯୯୪ ମସିହାରେ ହିଁ ୮୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତିରୋଧାନ ହୋଇଗଲା ।
ମୁଁ ତାଙ୍କ ଥିଲେ ଆଉ କାହାକୁ ନେଇ ଏ ମହାନ୍ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଚଳାଇ ରଖିବାର
ଭରପ୍ରାୟ ପାଇଲା । ଏପରିକି ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବା
ଗୋପବନ୍ଧୁ ପାଠାଗାରର ଅମୂଲ୍ୟ ପୁଷ୍ଟକ ସଂପଦକୁ କେତେକ ହାଇସ୍କୁଲ ପାଠାଗାରକୁ
ଦାନ କରିଦେଲି । ଏତେ ବହି ରଖିବାକୁ ମୋର ଘର ନ ଥିଲା ବା ଏହାର ଉପଯୋଗ
ପାଇଁ ଆଉ ଛାତ୍ର-ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ଅଧିବସାୟ ନଥିଲା । ଆଜି ନିଜେ ଅଶ୍ଵବିନିମୟରେ
ମୁଁ ଗୋପବନ୍ଧୁ ପରିକ୍ରମା, ନୀଳକଂଠ ପରିକ୍ରମା, ପ୍ରହରାଜ ପରିକ୍ରମା ପରି ଅପୂର୍ବ ବହି
ଗୁଡ଼ିକ ଖୋଜିଲେ ବି ନିଜ ଲାଭବ୍ରେରେ ପାଉନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ

ରିସର୍ଚପାଇଁ ଏ ବହିସବୁ ନେଉଛନ୍ତି ସେମାନେ ଆଉ ଫେରେଇବା ନାଁ ଧରୁନାହାନ୍ତି-
ତାହାହିଁ ମୋର ଅବସୋଧ ।

୧୯୯୪ ମସିହା

ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କ ଚିଗୋଧାନ : ମାର୍କ ତା ୧୭ରିଖ ୧୯୯୪
ମସିହା ସକାଳ ଘ ୯.୨୦ ମିନିଟ୍‌ରେ ଲୋକରତ୍ନ ଡକ୍ଟର କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ ଚାଲିଗଲେ ।
ତାଙ୍କର ଶ୍ୟାମକୁମାର ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା ଫଳରେ ଆକ୍ଷମିକ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା; ଅବଶ୍ୟ କେତେ
ମାସ ଧରି ସେ ଶୟାମାୟୀ ଥିଲେ । ମୁଁ ଏ ଖବର ପାଇବାର ପାଞ୍ଚଦଶମିନିଟ୍ ମଧ୍ୟରେ
ଫୋନ୍‌କରି ଦୈନିକ ଖବରକାଗଜ ଧରିତ୍ରୀ ଓ ସମ୍ବାଦ ଓ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାରର ସଭାନେତ୍ରୀ
ଶ୍ୟାମତୀ ଜଳାପଣ୍ଠା ଓ ପୁରସ୍କାର ପରିଚାଳାନା ବୋର୍ଡର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇଦେଲି ।
ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର କମିଟିର ସେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭାପତି ଥିଲେ । ତେଣୁ ଜମା ତରଫରୁ
ତାଙ୍କ ମର ଶରୀରରେ ପୁଷ୍ପଗୁଡ଼ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ୟାମତୀ ପଣ୍ଠା ମୋତେ ଓ ମୋ
ସହିତ କରକ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ବୋର୍ଡର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗାତ୍ରିଏ ବଦୋବସ୍ତ
କରି ଦେଲେ । ମୁଁ ଗୁଲତୋଡା ଓ ଗୋଟିଏ ଗଜରାହାର ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ କିଣିନେଲି ।
କେତୋଟି ଗେଣ୍ଟୁଫୁଲର ମାଳ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଥିଲି- କାରଣ ପୂରୀର ସ୍ଵର୍ଗଦାରଙ୍କୁ
ତାଙ୍କୁ ନେବାପାଇଁ ଗାତ୍ରିରେ ଏସବୁ ସହିତ ହେବ ବୋଲି ଭାବିଲି । ମୋ ସହିତ ପ୍ରତିଭା,
ଅଧ୍ୟାପକ ଶାନ୍ତିକୁମାର ଆଚାର୍ୟ ଓ ଜଙ୍ଗାଳୀ ବିଭାଗର ଡକ୍ଟର ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ଥିଲେ ।
ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲୁ ଶବଧାରରେ ଏତେ ଫୁଲ ଦିଆଯାଇଛି ଯେ ସାରଙ୍କ ମୁଁ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ
କିଛି ଦିଶୁନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ସାତେ ଗୋଟାଏ ବେଳେ ଶବ୍ୟାତ୍ରୀ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ରେନେନ୍‌ସା
କଲେଜ, ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଦେଇ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଗ୍ରାମ ରେଞ୍ଚରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ
ଶହଶହ ଶୋକାକୁଳ ଜନତା ତାଙ୍କ ଶେଷ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ରେଞ୍ଚବଜାରଠାରୁ ରେଞ୍ଚ ଗ୍ରାମ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଠିଆ ହୋଇ ପୁଷ୍ପବର୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ରେଞ୍ଚ ହାତ୍ସୁଲର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ
ଦୁଇଧାତିରେ ଶୋଭାଯାତ୍ରୀ ସହିତ ସଂକାରନ ଓ ବିଭିନ୍ନ ବାଦ୍ୟଧ୍ୟନ ମଧ୍ୟରେ ଶବଧାର
ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଗତା ସ୍କୁଲ, ତାଙ୍କରଖନା ଓ ଗ୍ରାମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାଇକୁ
ଶବଧାର ଯାତ୍ରା କଳାପରେ ବଳଜାବାଟେ ଜଗନ୍ନାଥ ସତକକୁ ଆସି ପୂରୀ ଅଭିମୁଖେ
ଯାତ୍ରା କରିଥିଲା । ମୁଁ ସେଇ ଗାତ୍ରିରେ ଶବଧାର ପାଖରେ ବସି ବସି ସ୍ଵର୍ଗଦାର ଯାଏ
ଯାଇଥିଲି । ପ୍ରାୟ ରାତି ଘ ୮.୩୦ ରେ ଅଗ୍ନି ସଂଘୋଗ କରାଗଲା ଓ ଦେଇଯଣ୍ଠା ମଧ୍ୟରେ
ରୁଗଣାବସ୍ଥାରେ ସଂକୁଟିତ ହୋଇଯାଇଥିବା ସେ ବିରାଟ ଶାଳପ୍ରାଂଶୁ ଶରାର ଅଗ୍ନିସାତ
ହୋଇ ପାଉଁଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ତାଙ୍କର ଏକାଦଶାହ ଉପଳକ୍ଷେ ଯେଉଁ, ପୁଣିକଟି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ସେଥିରେ
ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚିଠିଏ ଲେଖିଥିଲି । ଶାର୍ଷକ ଥିଲା, ‘ଆପଣ କେଉଁଠି, ଚିଠି ପହଂଚିବ ତ’ ?
ସେଇ ଚିଠି ଏଠାରେ ଅବିକଳ ଉତ୍ତାର କରିବାକୁ ମୋର ବଳବତୀ ଜାହାଙ୍କୁ ଅବଦମିତ
କରି ପାରୁନାହିଁ ।

ବାଣୀବିହାର

ପରମ ପୂଜନୀୟେଷ୍ଟ,

ତା ୨୦/୩/୧୪

ତାହଁ ତାହଁ ତାରିଦିନ ହୋଇଗଲା । ଆପଣ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ୁ
ପଢ଼ୁ ଚଳିପଡ଼ିଲେ ଯେ ସେ ଧାମରୁ ଆଉ ଫେରିଆସିଲେ ନାହିଁ । ଆପଣ
ବଂଚି ଥିବାବେଳେ ଚିଠିଖଣ୍ଡେ ଲେଖିବାକୁ ସୁଯୋଗ ନଥିଲା । କେବେ
ଥରେ ଅଧେ ଦୂରରେ ଥିଲାବେଳେ ଚିଠିଖଣ୍ଡେ ଦି'ଖଣ୍ଡ ହୁଏତ
ଲେଖିଥିବି । ଟେଲିଫୋନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ପାରୁଥିବାରୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଆଉ ଚିଠି ଲେଖିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ଆଜି କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଏତେ
ଦୂରରେ ଯେ ଏ ଚିଠି ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ପହଂଚିବ କି ନାହିଁ ଜାଣିବି ମୁଁ
ଲେଖୁଛି । ଆପଣଙ୍କ ପାଖୁ କ'ଣ ଲେଖିବି, କିପରି ଆରମ୍ଭ କରିବି
ଭାବିଲାବେଳକୁ ଲେଖନୀ ମନର ବୋଲି ମାନୁନାହିଁ । ଆଖିରେ ଲୁହ
ଜମି ଆସୁଛି । ସେଦିନ ୧୯୭୧ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚମାସ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ
ଶ୍ରେଣୀ କଷରେ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ୍ । ବିପୁଳ ବପୁ,
ଶାଲପ୍ରାଂଶୁ ଚେହେରା, ଆଖିରେ ଗୋଲ ଚଷମା, ହସସହ ମୁହଁ-
ସମସ୍ତଙ୍କ ଯେପରି ଆପଣେଇ ନେବାର ଅନନ୍ୟ ପ୍ରାଣଭରା ବ୍ୟକ୍ତିର ।
ବୋଧହୁଏ ସେତେବେଳେ ଆମର ଶୈଶବର୍ଷ । ଏମ.ୱ. କ୍ଲାସରେ
ଆପଣ ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗ ଉପରେ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ମୁହଁର ଦାସ୍ତି ସହିତ
ଆପଣଙ୍କ ପାଟିରୁ ଛୁଟୁଥିଲା କବି ସୁଲଭ କାବି୍ୟକ ଉଚାରଣ, ଚମକାର
ଆନୁପ୍ରାସିକ ଶର୍ମାଳା । ସତ୍ୟବାଦୀର କବିମାନଙ୍କ ଉପରେ କହୁକହୁ
ଆପଣ ଯେପରି ସର୍ବା ଓ ସାରିମାନରେ ମୋ ଆଖିରେ ପର୍ବତଚିଏ ପରି
ପ୍ରତିଭାତ ହେଉଥିଲେ । ମାତୃଭାଷାକୁ ଭଲପାଥ, ମାତୃଭୂମିକୁ ଚିହ୍ନ,
ମାଆକୁ ଆଦର କର, ଓଡ଼ିଆ ଜନନୀ ଛିନ୍ମମୟା-ତାର ବିକଳ ବିଳାପ
ଶୁଣ-ଏମିତି କେତୋଟି ଉତ୍ସ ଓ ଜ୍ଞାନୀ ବାକ୍ୟ ଉଚାରଣ କରୁ କରୁ ଆପଣ
ସୁତ୍ର ମୋ ଅତର- ବେଦିକାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ମୋ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୪୨୭

ଭିତରର ତରୁଣ ସୁଲଜ ଉଦ୍‌ବାମତା ସମ୍ବୂଦ୍ଧ କୁଆର ପରି ଉଚ୍ଛଳି ଉଠୁଥିଲା ।
ଆପଣ ସେତେବେଳେ ଦୂର ଆକାଶର ଉତ୍ତମସୀ ପରି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ
ରଖତ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ବିହାର ବସିଥିଲେ ।

୧୯୭୨ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧୩ କି ୧୪ ତାରିଖ ହେବ ।
ମୁଁ ଫକୀର ମୋହନ ଜୟନ୍ତୀ ଉଷ୍ଣବରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜକୁ
ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥାଏ । ଏହିପାଇଁ ଥାଏ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରେରଣା । ସେଠାରେ
ଶାତି କାନନରେ ଫକୀର ମୋହନଙ୍କ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତ ପାଖରେ ଓଡ଼ିଶା ପୂଜ୍ୟପୂଜା
ସଂସଦ ଜନ୍ମନିଏ । ଆପଣଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରନ୍ତେ ଆପଣ ଏହାର ଉପ-
ସଭାପତି ଭାବେ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଓ ତା'ର କିଛି ବର୍ଷପରେ ଆଜୀବନ
ସଭାପତି ଭାବେ ମନୋନାତ ହୁଅଛି । ସେଇବର୍ଷ ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ
ଆମେ କେତେ ଜଣ ଛାତ୍ର ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାୟ ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ
ଶାରଳା ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାରେ ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ାରେ
ସାରଳାଦାସଙ୍କ ଜୟନ୍ତୀ ଉଷ୍ଣବ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥାଏ । ଆପଣ ସେ
ସଭାରେ ଥାନ୍ତି ସଭାପତି; ତିଥି ହେବ ମାଘ ସପୁମା । ସେଇଠି ମୋତେ
ବକ୍ରତା ଦେବାକୁ ଆପଣ ଏକପ୍ରକାର ଆଦେଶ ଛଳରେ ବାଧ କଲେ ।
ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ତା ବୋଧହୁଏ ଥିଲା ମୋର ପ୍ରଥମ ବକ୍ରତା ।
କିପରି ଏତେଗୁଡ଼ିଏ ସ୍ଵନ୍ଦର କଥା କହି ପାରିଲି ବୁଝିପାରୁନଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ
ଏଇ ସମୟକୁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବା କବି ମାନ୍ୟିଂହଙ୍କ ‘ମାଟିର ମହାକବି
ସାରଳା ଦାସ’ ବହିଟିକୁ ପଡ଼ି ଦେଇଥିଲି । ସେଇ ସଭାରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ
ହାତ ଥୋଇ ଭଲ ବକ୍ରଟିଏ ହେବାକୁ ଆପଣ ଆଶୀର୍ବାଦ କରିଥିଲେ-
ତାହାହିଁ ଜୀବନସାରା ମୋର ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିଛି । ମାଆ ସାରଳାଙ୍କ
ଅପାର କରୁଣାରୁ ଯାହା କିଛି ସାହିତ୍ୟ କର୍ମରେ ମନୋନିବେଶ କରି
ପାରିଛି- କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ସାହଦାତା ଆପଣ । ଆପଣ ବାରମାର
ତାତନା ନ କରିଥିଲେ ମୋ ପରି ଅଳ୍ପୁଆ ଅଧ୍ୟାପକଟିଏ କଣ ଚାଲିଶି
ବର୍ଷର ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶା କବିତା (୧୯୭୦-୭୦) ଉପରେ ଗବେଷଣା
କରି ପାରିଥାନ୍ତା ? ସେତେବେଳେ ସକ୍ରିୟ ରାଜନୀତିରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ
ମୁଁ ଗୋଡ଼ ଟେକି ବସିଥାଏ । ଗୁଁ ଗହଳର ନାନାଦି ଛୋଟ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା
ମଧ୍ୟରେ ପଶି ଯାଇଥାଏ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ପଟେ ଆପଣ ମୋତେ ସାହିତ୍ୟ
ଆତକୁ ଟାଣୁଥାନ୍ତି । “ଭଲ ଅଧ୍ୟାପକଟିଏ ହୁଅ । ପିଏଚ.ଡି. କର,

ସମାଲୋଚନା ଲେଖ” ବାରମାର ତାଗିଦ, କରି ତାଳିଆନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କ କଥା ହିଁ ରହିଲା । ଆପଣଙ୍କୁ ଏଡେଇ ଦେଇ ଯିବାର କାହାର ବା ସାହାର ଅଛି ? ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ସେତେବେଳେ ବହୁ ବିଜ୍ଞ କବି ଓ ସାହିତ୍ୟକ, ସମାଲୋଚକ ଅବଶ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପନା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି କେଉଁ ଅବଶ୍ୟ ଲାଗିଥରେ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ମୋ ଜୀବନର ଭାବ-ସୂଚୁଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଆପଣ କୁମେ ମୋର ବିଦ୍ୟାଦାତା ଗୁରୁ ସ୍ଥାନରୁ ବଂଧୁ, ଦାର୍ଶନିକ ଓ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ହୋଇଗଲେ । ୧୯୭୨ ମସିହା ଜୁନ ୨୪ ତାରିଖ ମୋ ବିବାହ ଚିଥି ଥିଲା । ତାର ଦୁଇଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଜୁନ ୨୭ ତାରିଖରେ ଏମ.୧ (ଓଡ଼ିଆ) ପରୀକ୍ଷା ସରିଥାଏ । ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀଙ୍କ କବିତାଗୁରୁ ‘ଶେଷଜହ୍ନୁ’ ଓ ମୋର ‘ଅଗ୍ନିଶିଖା’ ଶୀର୍ଷକ କବିତାମାନଙ୍କ ସମାହାରରେ ଆମ ବିବାହ ଚିଥିରେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ‘ଆମ କବିତା’, ପ୍ରାୟ ନବେ ପୃଷ୍ଠାର ବହିଟିଏ । ଆପଣ ସେ କବିତା ସଂକଳରେ ମୁଖ ବନ୍ଦରେ ଲେଖନ୍ତି-

“ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷ, ଗୋଟିଏ ଲତା, କହିଛନ୍ତି ଦୁଇଟି ଲେଖନୀରେ ଗୋଟିଏ ମନର କଥା । ଗୋଟିଏ ମଧୁଚକ୍ର ଗଢ଼ିଛନ୍ତି ଦୁଇଟି ମହୁମାଛି ବହୁବନ ବା ମନ ଫୁଲର ପ୍ରରେସ୍ଟରେ ବୁଲିବୁଲି । ତଥାପି ତା ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ଆକାଶର ସନ୍ଧାନ ମିଳେ, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଓ ଉତ୍ତାର, ଦୁଇଟି ରତ୍ନର ଆଭାସ ମିଳେ ଶରତ ଓ ବସନ୍ତର । ପୁଣି ଦିଶେ ଦୁଇଟି ମଂଜରୀ; ବର୍ଷ, ରସ ଓ ସୁରତିରେ ଉଭୟର ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ୟ ବାରିଦ୍ବୁଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଫୁଟି ଦିଶେ ଉଭୟର ବୃକ୍ଷ- ଏହା ଗୋଟିଏ କତ- ଅଦ୍ୟେତ ପ୍ରାଚିର । ଜୀବନ ଆଉ କାବ୍ୟ ମିଳିତ ହୋଇଛନ୍ତି ଗୋଟିଏ ବିନ୍ଦୁରେ- କବି ଜୀବନରୁ ସାଂସାରିକ ଜୀବନ, ସପ୍ରବୁ ବାସ୍ତବତାକୁ ଗତି-ବାସ୍ତବର ଖର ରଖିରେ ସପ୍ରମଳିନ ହେବନାହିଁ- ବିଶ୍ୱାସ” ।

ବିବାହ ପରେ ପରେ ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ପାଇଁ ଆପେକ୍ଷା କରୁଥିବା ଛାଡ଼ିଛିକୁ ଆପଣ ଗୋଟିଏ ମହତ କାମରେ ଲଗେଇ ଦେଲେ । କାମଟି ହେଲା ଶୟ୍ୟାଶୟ୍ୟୀ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଂଠ ପାଖରେ ବସି ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣି ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀନୀ ରଚନା କରିବା । ମନେହେଲା ଯେପରି ପ୍ରଚେଷ୍ଟ ତପସୀ ରକ୍ଷ୍ୟଶୁଭ୍ରାତାଙ୍କ ପାଖୁ ଜରତାକୁ ପଠାଇଦେବା ପରି ଉପକ୍ରମଟିଏ ଆପଣ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରତଷ୍ଠ ଜ୍ଞାନୀ, ପ୍ରତଷ୍ଠ କ୍ରୋଧୀ, ବିରାଟ ମଣିଷ ପଣ୍ଡିତ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୪୭

ନୀଳକଂଠ; ଆଉ ଏମ. ଏ. ପାଶ କରି ତାକିରି ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିବା
ମୁଁ କିପରି କେଉଁ ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ତୁଷ୍ଟ କରି ଆଡ଼କୀବନୀ
ଲେଖାଇନେବି ? ମୋ ପାଇଁ ଏହା ଥିଲା ବୋଧସ୍ଥୁଏ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରଥମ
ପରାକ୍ଷା । ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୀବନୀ ଅଧା ଲେଖା ହୋଇ
ପାଣୁଳିପି ଆକାରରେ ଥାଏ । ମୋତେ ମୁଣ୍ଡ ମାରିବାକୁ ହେବ । ଆପଣ
ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ରହଣି ସ୍ଵାନରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।
ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରି କଟକରେ ମୋ ଚଳିବା ପାଇଁ
ମାସିକ ଅଶୀ ଟଙ୍କାର ପାରିଶ୍ରମିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେଲେ । ମୁଁ ପ୍ରତିଦିନ
ଦୁଇଘଣ୍ଠା ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବି ଓ ସେ ଡାକିବା ବା କହିବା କଥାକୁ
ଚିପି ରଖିବି । ପରେ ତାଙ୍କରି ଭାଷାରେ ରୂପ ଦେବି । ଏ କାମ ପ୍ରାୟ
ଦାର୍ଘ୍ୟ ୫ମାସ ଧରି ଚାଲିଲା । ଆପଣ ଖୁସି ହେଉଥାନ୍ତି ଯେ ଜଳ କାମଟିଏ
ଶେଷ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଂଠ ବେଳେବେଳେ ଭାବ
ବିଭୋର ହୋଇ ନିଜସ୍ବ କ୍ରୋଧ ଏବଂ ବିରକ୍ତିରେ ଅନେକ କଥା
ଡାକିଯାଆନ୍ତି । ମୁଁକିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି ତାଙ୍କ କ୍ରୋଧମୂଳକ
ବିବଦମାନ କେତେକ କଥାକୁ ବାଦଦେଇ ପରଦିନ ପଣ୍ଡିତଙ୍କାଙ୍କୁ
ଦେଖାଏ । ମେଲହେଉ ନଥିବାରୁ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ।
କେତେକ ଡାକିଥିବା କଥାକୁ କାହିଁକି ବାଦ ଦେଲା ବୋଲି ରାଗିଯାଇ
ପଚାରନ୍ତି । ମୁଁକିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ନାମ କହି ରକ୍ଷା ପାଇଯାଏ । ପଣ୍ଡିତଙ୍କାଙ୍କର
ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଏତେ ଶ୍ରୀଷ୍ଟ ଓ ସମ୍ମାନ ମୁଁ କୃତି ଅନ୍ୟତ୍ର ଦେଖିଛି ।

୧୯୭୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୪ ତାରିଖରେ ମୁଁ
ଅଧାପକଭାବେ ରେଭେନ୍ସା ନୈଶ କଲେଜରେ ଯୋଗ ଦେବାପରେ
ବି ଜୀବନାଲେଖା ଅବ୍ୟାହତ ରହିଲା । ଆପଣଙ୍କର ବରାବର ତାଗିଦ୍
କାମ କେବେ ଶେଷ ହେବ ? କେତେବାଟ ଆଗେଇଲା ? ଖୁବ୍‌ଶୀଘ୍ର
ଆଡ଼କୀବନୀ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ଦରକାର, ଆଉ ତେରି ଦେଲେ ଜାତି
ଆମକୁ କ୍ଷମା ଦେବନି । ରୋଗଶୟାରୁ ସେ ଆଉ ହୁଏତ ଉଠିବେ
ନାହିଁ- ଏପରି ଆଶକ୍ତା ଆପଣଙ୍କୁ ବରାବର ବିଚଳିତ କରୁଥିଲା ।
ସେତେଯେପରି ଜାତି ପାଖରେ ଆପଣ ଥିଲେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବନ୍ଧ । ତାଙ୍କରି
ଜାବଦଶାରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୀବନୀ ଜାତି ହାତରେ ଚେକି ଦେବାକୁ
ଆପଣଙ୍କ ଏ ନୀରବ ଉଦୟମ ଏକାତି ଉପଲବ୍ଧି କରିଛି କି ନା- ମୋର
ସନ୍ଦେହ ।

ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ୧୯୫୪ରେ ରେଜେକ୍ଟିଭ୍ ସାଂସ୍କାରିକ
 ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାବେ ସରକାରୀ ସୀକୃତି ପାଇଲା । ପୁଣ୍ୟାଦ୍ଵା ଗୋପବଂଧୁଙ୍କ
 ନାମରେ ପାଠାଗାରଟିଏ ବି ଶଠିତ ହେଲା । ଉକ୍ତଳ ଶୌରବ ମଧୁସୂଦନ
 ଓ ଉକ୍ତଳମଣି ଗୋପବଂଧୁଙ୍କ ଜନ୍ମପାଠୀରେ, କେବେ ବା କର୍ମପାଠୀରେ
 ସଂସଦ ତରଫରୁ ସ୍ଥତିଷ୍ଠାମାନ ଆଯୋଜିତ ହେଲା । ଆପଣ ପ୍ରାୟ
 ସବୁ ସଭାରେ ବିନା ଦିଧାରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ଗାଁ ଗହଳିକୁ ଯାଇ
 ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବା ପାଇଁ ଏତେ ଆଗ୍ରହ ମୁଁ ଆଉ କେଉଁ
 ଦେଖିନାହିଁ । ପିଲାଠାରୁ ବୁଢ଼ାଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କେତେ
 ଥଟା ତାମସା, ଗପସପ, କଥାକଥାକେ ତରତାଳି ପେଡ଼ି ଖୋଲା
 ହୋଇଯାଏ । ସଭାରେ ଜଣେ ପ୍ରାଞ୍ଜପୂରୁଷ ଚଉହାତିଆ ମଣିଷ ଭାଷଣ
 ଦେଉଥିବେ । କଥାରେ କଥାରେ ଏ ଜାତି ପାଇଁ, ଭାଷା ସହିତ୍ୟ ପାଇଁ
 ଓ ଜନନାୟକମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେତେ ଶୁଦ୍ଧା ଓ ସମର୍ପଣର ଭାବ
 ତରଙ୍ଗାୟିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିବ । କେତେବେଳେ ବା ନିଜେ ରଚନା
 କରିଥିବା କବିତାର କିଛି ଅଂଶ ଆବୁରି କରି ଶୁଣାଇ ଥିବେ । ଭାବତରଳ
 ମନ, କାବ୍ୟତରଳ ଭାଷା ଓ ବଚନିକା- ଗଦ୍ୟମାଧ୍ୟମରେ କବିତାର
 କୁସୁମ ପୁଣି ଉଠୁଥିବ । ଯେତେ ଜାଗାକୁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ
 ଯାଇଛି ସବୁଠାରେ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଭାବୀ ଓ ଶୁଦ୍ଧାର
 ଅସୀମ ସମ୍ମୋହନ ଦେଖି ମୁୟ ହୋଇଛି । କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଆପଣ
 ଚିହ୍ନିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭଲମଦ ପଚାରି ବୁଝନ୍ତି । ସଂସ୍କତ ବିରାଗର
 ଏକଦା ପରିଚାଳକ ଭାବେ ଆପଣ ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ବୁଲିବୁଲି ଲୋକରୀତ ଓ
 ଲୋକ କାହାଣୀ ସଂଗ୍ରହ କଲାବେଳେ କେତେ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ
 ଆପଣଙ୍କର ପରିଚୟ । ମନେହୁସ ମୁଁ ଯେପରି ଏକ ବିରାଟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ
 ବ୍ୟକ୍ତିର ସହିତ ଜତିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଯେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନକି ଲୁପ୍ତ
 ହୋଇଯାଇଥିବା ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକ ସଂସ୍କତିକୁ ଭଲପାଇ କାଗଜ କଲମରେ
 ଜୀବନ୍ୟାସ ଦେଇପାରିଛି । କେତେ ବଢ଼ ଦୁର୍ବ୍ଲ କାମ; ଅଥବା କେତେ
 ଶୁଦ୍ଧା ଓ ଆକର୍ଷଣ ଓଡ଼ିଶାର ଏଇ ବିରବକୁ ବଂଚେଇ ରଖିବାରେ ।

ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ତରଫରୁ ଓଡ଼ିଶାର ବରପୁତ୍ର ମନୀଷମାନଙ୍କ
 ସ୍ଥତିରେ ଗୋଟିକପରେ ଗୋଟିଏ ପରିକ୍ରମା ପ୍ରକାଶ ପାଇବା କଥା ସ୍ଥିର
 ହୁଏ । ଆପଣ ମୋତେ ଆଉ ବସେଇ ଉଠେଇ ଦିଅଚିନ୍ତି । ଲେଖା ସଂଗ୍ରହ

କେବୁଁୟାଏ ଗଲା ? ମୁଦ୍ରଣ କାମ କେତେ ଆଗେଇଲା ? କେବେ ପୁସ୍ତକ ଉନମୋଚନ ହେବ ? ଆମେ ସେ ୧୩ ଜଣ ମନୀଷାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଚେରଟି ପୁସ୍ତକ ଛପାଇ ପାରିଲୁ ତା' ମୂଲରେ ଥିଲା ଆପଣଙ୍କ ପବିତ୍ର ପ୍ରେରଣା । ମନୀଷାମାନଙ୍କ ଜନ୍ମ ତିଥିରେ ରବାହୁମତପ କିମ୍ବା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉବନରେ ସେସବୁ ଉନମୋଚିତ ହୁଏ- ଆଜି ଆପଣଙ୍କୁ ହରେଇ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂସଦ ଛେତରେ ହୋଇଗଲା । ତା'ର ଦରଦୀ ସଖା ଓ ଦିଗଦର୍ଶକଙ୍କୁ ଆଉ ପାଇବ ନାହିଁ- ଏ ଦାରୁଣ ଦୃଷ୍ଟି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ପରି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାଗ୍ୟରେ ବି ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ।

ଚାରିଦିନ ତଳେ ଆପଣଙ୍କ ପୁସ୍ତ ମଣିତ ଶବାଧାର ପାଖରେ ବସି ସର୍ବଦାରକୁ ଶେଷ ଦଂସାର ପାଇଁ ପାତ୍ର କଳାବେଳେ ଆପଣଙ୍କ ଜନ୍ମଗ୍ରାମ ରେଞ୍ଚ ଶାସନର ଅଶ୍ଵ ଆଲୁଲିତ ଜନତା, ବୃଦ୍ଧବୃଦ୍ଧା, କିଶୋର କିଶୋରୀ ଓ ସୁଲ ଛାଡ଼ୁଛାଡ଼ୁକ ଶୋକାକୁଳ ଶୋଭାଯାତ୍ରା, ବାଦ୍ୟ ସଂକାର୍ତ୍ତନ ଓ ଶଙ୍ଖଧୂନି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କ ମରଦେହକୁ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଆବେଶରେ ଶେଷ ସମ୍ବାନ ଜଣାଇଥିଲେ ସେସବୁ ଦେଖି ମନେଦେଲା କୃତିତ୍ତ କୌଣସି ସହରା କବିର ଭାଗ୍ୟରେ ଶ୍ରୀମାୟ ଜନତାର ଏପରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ବାନ ମିଳିଥାଏ । ଗାଁର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆପଣ ଏତେ ଭଲ ପାଇଥିଲେ, ସେଇମାନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ମୁହଁକୁ ଉଚାରିତ କଥା, ଗାଁତ, କୃଗମୋଳି ଓ ପହଳି ସଂଗ୍ରହରେ ଜୀବନ ବିତାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଆପଣଙ୍କ ତିନୋଟିଯାକ ଉପାନ୍ୟାସର ଚରିତ ସେଇମାନେ । ବୋଧହୁଏ ସେଇଥିପାଇଁ ଯଥାର୍ଥରେ ଲୋକରତ୍ନ ଉପାଧିଟି ଆପଣଙ୍କୁ ଆମଣିତ କରିଥିଲା । ଏ ଉପାଧି ଆମେ ଓଡ଼ିଆଏ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଇନାହଁ, ଦେଇଛନ୍ତି ଗୁଣଗ୍ରହ ପତୋଶ ପଣ୍ଡିମବଂଗର ଜନସାଧାରଣା । ଆମେ ଓଡ଼ିଆଏ ଠିକ୍ଭାବେ ଗୁଣ ଚିହ୍ନିପାରୁନା କିମ୍ବା ଗୁଣୀ ଲୋକର ଯଥାର୍ଥ ଆଦର କରି ଜାଣୁନା । ସେବିନ ଆପଣଙ୍କୁ କୌଣସି ସମର୍ଦ୍ଦନା ସଭାରେ ଓଡ଼ିଶାର ମାଟି ପାଣି ପବନକୁ ଭଲଭାବେ ଚିହ୍ନିଥିବା ଔପନ୍ୟାସିକ ଗୋପୀନାଥ ମହାତ୍ମ କହିଥିଲେ- କୁଂଜବାବୁ ଅକୂରକାର ମଣିଷଟିଏ । ଗୋପୀବାବୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଠିକ୍ ଆକଳନ କରିଥିଲେ, ଆଉ କିଛି ମାତ୍ରରେ ଚିହ୍ନିଲେ ଚିହ୍ନିଥିବେ ମହାପାତ୍ର ନାଳମଣି ସାହୁ । ନୁଆ ପିଢ଼ିର ଯୁବ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କ ପରି ଏ ଦୁହଁବି ଉପସାହିତ କରନ୍ତି । ପାଖରେ ବସାଇ ନାନାଦି

ଅନୁଭୂତି ବୟାନ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ଦିଅଛି । ଅନ୍ୟପାଇଁ ସମୟ ଦେବା ଛୋଟିଆ କଥାଟିଏ ନୁହେଁ । ଆପଣ ଅକ୍ରୋଧୀ ବୋଲି କ’ଣ ଗୋପୀବାବୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅକ୍ରୂର ବୋଲି ସମୋଧନ କରିଥିଲେ ? ନା ଏ ଜାତି ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅକ୍ରୂର କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇଲା ପରି ଆପଣ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ବୋଲି ଗୋପୀବାବୁ ଏ ପଦଟି ଉଚାରଣ କରିଥିଲେ ?

ହଁ, ଆପଣଙ୍କ ଗଁ କଥା କହୁଥିଲି । ଆପଣଙ୍କ ମର ଶରୀରକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ଆପଣଙ୍କ ଗ୍ରାମର ବୃଦ୍ଧି ଓ ବୃଦ୍ଧାମାନେ ଶୋକରେ ପାଠି ପଡ଼ୁଥିଲେ । ତରୁଣ ତରୁଣୀମାନେ କି ଆବେଗରେ କେଜାଣି ଆପଣଙ୍କ ପାଦସର୍ପ କରି ପରେ ପରେ ନିଜ ନିଜ ମଥା ସର୍ପ କରୁଥିଲେ । ଆପଣ ଗୋଟିଏ ତ୍ରେକରରେ ଆବକ୍ଷ ପୁଷ୍ପମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଦିବ୍ୟପୁରୁଷଟିଏ ପରି ଆଖିରେ ଚଷମା ପିନ୍ଧି ଶୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏକଦା ମୁଦ୍ରିତ ୩୦ ଦୁଇଟି ମୃତ୍ୟୁର ଶେଷ ଆଳିଙ୍ଗନରେ ବିଷାରିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏତେ ଫୁଲତୋଡା ଓ ମାଳର ଓଜନ ବହନ କରିବାପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ଭଗବାନ ଆପଣଙ୍କୁ ବିଶାଳ ଦେହଟିଏ ଦେଇଥିଲେ । ଆପଣଙ୍କ ଦେହଳଗ୍ରା ଫୁଲମାଳଟିଏ ପାଇଁ ସ୍ଵଳ୍ପ କିଶୋରାମଙ୍କ ବ୍ୟାକୁଳ ଅଳି ଦେଖି ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ଛିତେଇ ସେମାନଙ୍କ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଉଥିଲି । ଅବୋଧ ଆନନ୍ଦରେ ସେମାନେ ଫୁଲଟିମାନଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଛୁଆଇଁ ସଂଚୟ କରି ରଖିବାକୁ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ଗ୍ରାମ ସୀମାନ୍ତରେ ସେମାନେ ରହିଗଲେ, ଆମେ ସ୍ଵର୍ଗଦ୍ୱାର ଉଦେଶ୍ୟରେ ଗାତି ଚଳାଇ ନେଲୁ । ପଛରେ ରହିଗଲା ଆପଣଙ୍କ ଆଶା ବିଶ୍ଵାସ, ପ୍ରତ୍ୟେଷ ଓ ସଂସାରର ପ୍ରିୟ ଜନ୍ମମାଟି-ରେଞ୍ଜଶୀଏନ-ଯେଉଁଠି ଧୂଳି ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଅସାଧାରଣ ଶିଶୁଟିଏ ସେହିନ ହୁଏତ ସଂକଷ ନେଇ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାକୁ ଚିହ୍ନିବ ଓ ଚିହ୍ନାଇବ । ଲୋକସଂସ୍କାରକୁ ଜୀବନ୍ୟାସ ଦେଇଯିବ । ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରି ସେ ପିଲାଟି କେବଳ ବଡ଼ ଲେଖକଟିଏ ହେଲାନାହିଁ, ଲୋକରତ୍ନଟିଏ ବି ପାଇଟି ଗଲା । ସ୍ଵର୍ଗଦ୍ୱାରରେ ପ୍ରବଳ ବାତାଘାତରେ ଆପଣଙ୍କ ନିସ୍ତର ଶରୀରଟି ଜଳି ପାଉଁଶ ହୋଇ ଯିବାକୁ ବେଶି ସମୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ମଶାଣି ଚଣ୍ଡିଆ କହୁଥିଲା- ଏପରି ସୁନ୍ଦର ଜଳିଯାଉଥିବା ଦେହଟିଏ ସେ ଆଗରୁ ଖୁବ କମ ଦେଖିଛି । ଆପଣଙ୍କ ଥିଲେ ନିଷ୍ପତ୍ତି, ଅଜାତଶ୍ରୁ

ମଣିଷ । ସବୁବେଳେ ଆମମାନକୁ କହୁଥିଲେ ଉଗବାନକ ବ୍ୟତାତ ଆଉ
 ସଂସାରରେ କାହାକୁ ଭରିବା ନାହିଁ । କାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପଣଙ୍କର
 ଅଭିଯୋଗ ନଥିଲା । ନ ପାଇବାର ହତାଶା ବା ଗୁର୍ଣ୍ଣି ନଥିଲା । ପଞ୍ଚାବନ
 ବର୍ଷରେ ଜନକଂଗ୍ରେସ ସରକାର ଆପଣଙ୍କୁ ସେବା ନିବୃତ୍ତ କରିଦେଲେ
 ବୋଲି ଆପଣ କେବେବି ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ଵରଚିତ୍ର ଉଚାରଣ କରିନାହାନ୍ତି ।
 ଆପଣଙ୍କର ଆର୍ଥକ ଅସ୍ଵଳୁଳତା ନଥିଲା । ପଛରେ ଠିଆହୋଇଥିଲେ
 ଆପଣଙ୍କ ପୁତ୍ରପ୍ରତିମ କନିଷ୍ଠ ତ୍ରୁଟା ଆମେରିକା ଅଧିବାସୀ ଉଦୟନାଥ,
 ସେ ହିଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟବୀ ଭ୍ରମଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଇ ପାରିଥିଲେ ।
 ଆପଣ ଯେତେ ବହି ଲେଖିଥିଲେ ଠିକ୍ଭାବେ ରାଜଶୁଳକ ପାଇ ଥିଲେ
 ଆପଣ ଜଣେ ଖୁବ୍ ଧନୀଲୋକ ବୋଲାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ମନ
 ଏତେ ବଡ଼ ଥିଲା ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅର୍ଥଲାଭ ଆଶା ସେଠି କଳା
 ଛାଇଟିଏ ବି ଦୃଷ୍ଟି କରି ପାରୁନଥିଲା । ଗତ ୫/୬ ବର୍ଷ ଧରି ଆପଣ
 ଅଷ୍ଟ ଓ ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷାରେ ବାଂଚି ରହିଥିଲେ । ବାରମାର ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ
 ଧୋଇ ଜଣେନସିର କେଯାର ଯୁନିଟରେ ତକ୍କର ଟ୍ରମେଙ୍କ ଚିକିତ୍ସାରେ
 ପୁଣି ଭଲ ହୋଇ ଫେରି ଆସୁଥିଲେ । ଆମେ ସବୁଥର ଭାବୁଥିଲୁ
 ବସାଧରୁଏ ଆଉ ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ଆପଣ ଫେରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅଶା
 ବର୍ଷ ବଂଚିନା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ମାନସିକ ସଂକଷ ସତେ ଯେପରି ଆପଣଙ୍କ
 ବଂଚାଇ ରଖିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଆପଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵପ୍ନ, ସକାଳର
 ବସନ୍ତପାତ୍ର ଖାଇ ଖରବ କାଗଜ ପଢ଼ୁଥିଲେ, ଚଉକିରେ ବସି କଥା
 ହେଉଥିଲେ ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉଣ୍ଡ ଦେଇ ଆପଣ ଆଖି
 ବୁଝିଦେଲେ । ଅଭୁତ ଆପଣଙ୍କର ଏ ଜାଗାଶକ୍ତି । ଅଶା ପୂରି ଯାଇଛି
 ଏଇ ଦଶଦିନ ତଳେ- ସେଇଥିପାଇଁ କଣ୍ଠ ଆରପୁରକୁ ଯିବାକୁ ଉଚାଟ
 ହେଲେ ? ଲୋଖାଲେଖି କରିପାରୁ ନଥିବା ଅବସୋଧ ନେଇ ଆପଣ
 ଆଜା ବେଶିଦିନ ବଂଚିବାକୁ ବୋଧହୁଏ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ । କେତେ ଆଉ
 ସେବାଧାତ୍ରୀ ସୋହାଗିନୀ ପଢ଼ାଇଁ କଷ ଦେବେ ? କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ
 ସାକ୍ଷାତ ହୃଦ ମୁଁ ଦେହ କଥା ପଚାରିଲେ ଆପଣ କହୁଥିଲେ- ଖୁବ୍ ଭଲ
 ଅଛି, ଆଜା ଭଲ ଅଛି । ମୋତେ ଚିହ୍ନିବାରେ ବି ଶେଷବେଳକୁ
 ବସନ୍ତବେଳେ ଭ୍ରମ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ହସିଦେଇ ସେପରି
 କହିଁ ଭ୍ରମ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରି ଦେଉଥିଲେ । ପୁଣି

ଶେଷବେଳେ ମୋଡେ ଅନେକବାର କହୁଥିଲେ- “କେବ ଲେଖ, ଆଜା
କରି ଲେଖ” । ଏଇ ଲେଖାଲେଖି ସେପରି ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନର
ସର୍ବପ୍ରଥମ ଓ ସର୍ବଶେଷ ଅଭିଳାଷ ଥିଲା । ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ
ଆଠୋଟି ଗ୍ରହବଳୀ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ଦେଖି କେତେ ଖୁସି ହେଉ
ନଥିଲେ । ଆଜି ସେ ସବୁ ବହି ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଆଳମାରିରେ ଆପଣଙ୍କ
ସ୍ଵଚ୍ଛର ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ? ଆପଣ କେଉଁଠି ?
ମୋର ଏ ଚିଠି ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବତ ?

ଇତି- ସ୍ଵେଚ୍ଛର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ
ତା ୨୦/୩/୯୪

ନୃଆଦିଲ୍ଲୀରେ ଉତ୍କଳ ସମ୍ବିଳନୀର ପାଠକ୍ରୁ : ଏପ୍ରିଲ ପହିଲା ଓଡ଼ିଶା ଦିବସ
ଦିନ ନୃଆଦିଲ୍ଲୀର ସମିଧାନ ଭବନରେ ଓଡ଼ିଶା ସଂପର୍କରେ ଏକ ପାଠକ୍ରୁ ଆୟୋଜନ
କରିଥିଲେ ଉତ୍କଳ ସମ୍ବିଳନୀ । ସେଥିରେ ମୋ ସହିତ ଉତ୍କଳ ବାସୁଦେବ ସାହୁ (ଅର୍ଥନୀତି)
ଓ ଉତ୍କଳ ଗଗନେହନାଥ ଦାଶ (ରାଷ୍ଟ୍ରବିତ୍ତ) ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ମୋ ମାର୍ପିତରେ
ଜଣା ଆମମାନଙ୍କ ଯାତ୍ରା ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦକୁ ବାର ହୁବାର ଚଙ୍ଗା ଅନୁବାନ ଦେଇଥିଲେ ।
ଆମେ ଉତ୍କଳ ନିବାସରେ ରହିବା ପାଇଁ ସମ୍ବିଳନୀ ତରଫରୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା ।
ପ୍ରଥମ ଦିନ ୯ଟା ସକାଳେ ଆଗ୍ରମ୍ ହୋଇଥିବା ପାଠକ୍ରୁର ବିଷୟାବଳୀ- Socio-
Economic development of Odisha. କେତେକଣ ସାଂସଦ ଓ ଜୀବାହରଳାଳ
ନେହେବୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧାପକ ସେମାନଙ୍କ ମତ ଓ ମନ୍ତରମ ଉପସ୍ଥିତି କରିଥିଲେ ।
ଓଡ଼ିଶାରୁ ଯାଇଥିବା ଶ୍ରୀ ହରିଷ୍ଠରୁ ବକ୍ତ୍ଵାତ୍ମ ଓ ସମ୍ବିଳନୀର ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତ କୁମାର
ପାଣିଗ୍ରହା ସଭା ପରିଚାଳନା କରିଥିଲେ । ତା’ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସେସନ୍ତରେ ଉତ୍କଳ ବାସୁଦେବ
ସାହୁ (ଅର୍ଥନୀତି) ସଭାପତିତି କରିଥିଲେ । ସଂଧାରେ ତାଲକୋଡ଼ା ଷାତିଅମରେ ଓଡ଼ିଶାର
ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭବ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇଥିଲା ଓ ହଜାରରୁ ଉତ୍କଳ ଦର୍ଶକ ସେସବୁ ଉପରୋଗ
କରିଥିଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଏମ. ଏଲ. ଶୁଭାନା, ଓଡ଼ିଶାର ଡାକ୍ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ
ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀୟୁତ୍ କାମାକ୍ଷାପ୍ରସାଦ ସିଂହଦେବ (କଂଗ୍ରେସ ନେତା) ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ
ବେଳେ ପେଣ୍ଠାଳ ଉପରେ ବସି ରହିଥିଲେ । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ବକ୍ତ୍ଵାତ୍ମ
ରଖିବା ପରେ ସାସ୍ତ୍ରଚିକ ଉତ୍ସବ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ତା’ ପରଦିନ ଆର୍ଥାତ୍ ତା ୨ ଏପ୍ରିଲରେ ସକାଳ ଅଧିବେଶନର ପାର୍ଶ୍ଵକାଳୀନ
ବିଷୟ ଥିଲା- ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସୁରକ୍ଷା- ସମସ୍ୟା ଓ ସଂହଚ୍ଚିତ୍ତ । ଓଡ଼ିଶା ସାଂସ୍କୃତିକ ଏକାଡେମୀ

ସରାନେତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ମନୋରମା ମହାପାତ୍ର ପୌରୋହିତ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତକ୍ତର ଗଗନେହୁନାଥ ଦାଶ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର କୁମ ପରିଣତି ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନର ପରିଷ୍ଠିତି ସଂପର୍କରେ ଶୁଭ ତାରିକ ଭାଷଣଟିଏ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ସାରଳା ଦାସଙ୍କଠାରୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ବଢ଼ିବ୍ୟରେ ଅନୁସରଣ କରିଥିଲେ । ଆମ ସରକାରଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୀତି ନଥିବାରୁ ତାହା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ବାଧକ ହେଉଥିବାରୁ । କହିଥିଲେ । ଆମର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବାରମ୍ବାର ଆନନ୍ଦମଠ ଉପନ୍ୟାସ କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରୁଥିଲାବେଳେ ଫକାରମୋହନଙ୍କୁ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ପରି ମନେହେଉଛି ବୋଲି ମୁଁ କ୍ଷୋର ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ‘ଆନନ୍ଦମଠ’ ଏକ ସାମନ୍ତବାଦୀ ଉପନ୍ୟାସ- ଅଥବା ‘ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ’ ଗଣଜୀବନ ଓ ସମାଜର ଅବିକଳ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇଥିଲେ ବି ତାହା ଏ ଯାବତ୍ ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କ ଦାରା ଅନୁବାଦିତ ହୋଇନାହିଁ । ଆମ ସରକାର ସେଥିପାଇଁ କିଛି ସକ୍ରିୟ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇନାହାଁତି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲି । ପୁନଃ ପଣ୍ଡିମବଜାରେ ବଜାଳା ଭାଷା ପରି ଆମ ରାଜ୍ୟର ଜଂରାଜୀ ମାଧ୍ୟମ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ପ୍ରତିକାରରେ ଆମ ମାହୁତାଷା ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଚଳିତ ହେଉନଥିବା ପରିତାପର ବିଷୟ ବୋଲି ସକ୍ଷ ଉଚ୍ଛାରଣ କରିଥିଲି । ଏହି ପ୍ରକିଯା ହିଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଦିନେ ଅବରୋଧ କରିବ ବୋଲି ଆଶକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି ।

ଦରିଯାଗଂଜର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା ରାଧାକୃଷ୍ଣ ପ୍ରକାଶନୀର ପରିଚାଳକ ଅଶୋକ ମାହେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ମୁଁ ଓ ପ୍ରତିଭା ତେବେଥିଲୁ । ସେ ତାଙ୍କ ନିର୍ବାଚିତ କରିତା ସଂକଳନର ହିନ୍ଦି ଅନୁବାଦ ‘ଚୁନିହୁଇ କବିତାଏ’ ଆଜି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରିଥିଲେ ତାହା ତାଳକୋଡ଼ା ଷାତିଅମରେ ଲୋକାର୍ପତ ହୋଇପାରିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସେ ତା’ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତକ୍ତର ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରସାଦ ଦାସଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବାସ ଭବନରେ ଦେଖାକରି ଓଡ଼ିଆ କରିତା ସଂପର୍କରେ କିଛିଟା ଆଲୋଚନା କରିଥିଲୁ । ତକ୍ତର ଦାସ ଆମକୁ ରାତ୍ରିଭୋଜନ ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଥିଲେ । ତେଣୁ ନିଜେ ଓଡ଼ିଶା ଭବନରେ ଛାତିଦେବାକୁ ନିଜକାରରେ ଆସି ଆମକୁ ଅନୁଗୁହୀତ କରିଥିଲେ ।

ମୋର ବଂଧୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦ୍ୟମକିଶୋର ବଳ (ସାଂସଦ) ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କାହୁଚରଣ ଲେକାଙ୍କୁ ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ବାସ ଭବନରେ ଫେରିବା ପୂର୍ବରୁ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲୁ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ବସିଲେ ଅତୀତର ବହୁ ସୃତିଚାରଣ ହିଁ ସାର ହୁଏ । ବିଶେଷତଃ ଆଜତ୍ତଳ୍ଲାସ କୁର କଥାହିଁ ବେଶି ମନେପଡ଼େ ।

ଦିଲ୍ଲୀରେ ସାଂପ୍ରତିକର କାର୍ଯ୍ୟକୁମ : ମୁଁ ଏହା ମଧ୍ୟରେ କୁଳାଇ ମାସରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ସତ୍ୟ ଭାବେ ଉଚ୍ଛଳ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ମନୋନାତ ହୋଇଥିଲି ।

କ୍ରମେ ଏହି ସାରସତ ଅନୁଷ୍ଠାନର କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହକୀ ସମିତିକୁ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଗଲି ।
 କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ ସଭାପତି ଥିବାରୁ ସେ ସମ୍ବବତଃ କାହିଁ ବାହି ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କୁ
 ଏହି ଏକାଡେମୀକୁ ଆଣିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରୁଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ଆମ ସଂପ୍ରତିକ
 ଅନୁଷ୍ଠାନର ସଭାପତି । ଆମେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସଭ୍ୟମାନେ ବସି ଦିଲ୍ଲୀରେ ହିନ୍ଦିସାହିତ୍ୟର
 ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଦିଗାଷ୍ଟିକ ସମ୍ମିଳନୀ କରିବାକୁ ନିଷ୍ଠା କରିଥିଲୁ ।
 ତଦନୁସାରେ ମୁଁ ଓ ତକ୍କର ବସତ କୁମାର ପଣ୍ଡା ଜୁଲାଇ ୧୭ ତାରିଖରେ ଦିଲ୍ଲୀ ବାହାରି
 ଯାଇଥିଲୁ । ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟଥିଲା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭାଗ ସେକ୍ରେଟାରୀ
 ତକ୍କର ସାତାକାତ୍ର ମହାପାତ୍ର ଓ ଜ୍ଞାନ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଅଶୋକ ବାଜପେୟୀଙ୍କୁ ରେଟି
 ଆମର ଦିତ୍ୟତୀତୀକ୍ଷଣ National Bilateral Convention ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବୁ;
 ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭାଗରୁ କିଛି ଅର୍ଥ ଅନୁଦାନ ରୂପେ ଆଣିବୁ ଓ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ସ୍ଵାନ
 ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବୁ । ହିନ୍ଦୀ ସାହିତ୍ୟରୁ କେଉଁ କେଉଁ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କୁ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ପାଇଁ
 ଆମଭାବ କରାଯିବ ତା'ର ତାଲିକାଟିଏ ଆପାତତଃ ସାତାକାତ୍ରବାବୁ ଓ ଅଶୋକ
 ବାଜପେୟୀଙ୍କ ସହ୍ୟୋଗରେ ତିଆରି ହୋଇଗଲା । ତଥାପି ହିନ୍ଦୀ ସାହିତ୍ୟର ବିଜ୍ୟାତ
 ସମାଲୋଚକ ତକ୍କର ନାମମୂର୍ତ୍ତି ସିଂହଙ୍କ ବାସଭବନରେ ତାଙ୍କୁ ରେଟି ଚାଙ୍ଗଠାରୁ ମଧ୍ୟ
 ଲିଷ୍ଟଟିଏ କରେଇ ଆଣିଥିଲୁ । ସେଠାରେ କେଉଁ କେଉଁ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହେବ
 ସେ ଗୋଟିଏ ତାଲିକା ମଧ୍ୟ କରି ଦେଇଥିଲେ । ତା ୧୯/୭ ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଆଉ ଥରେ
 ଆଗରୁ ଆସି ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭାଗକୁ ଅନୁଦାନ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଯାଇଥିଲି ତାହା
 ଉପରେ ଖୁବ୍ କ୍ଷିପ୍ର ନିଷ୍ଠା ନିଆଗଲା । ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ପାଇଲା ସେକ୍ସନରୁ ଜ୍ଞାନ
 ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ଥାଳ ଦେଇ ଚାଲିଆସିଲା । ସେକ୍ରେଟାରୀ ସାତାକାତ୍ରବାବୁ
 ପଚାଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ଏଥିପାଇଁ ଦେଇପାରିବେ ବୋଲି ଆମଙ୍କୁ ମୌଖିକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି
 ଦେଇଥିଲେ । ଆମେ ପ୍ରାୟ ୨୨ ଜଣ ସାହିତ୍ୟକ ଏଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଯାତ୍ରା
 କରିବୁ । ସେମାନଙ୍କ ଯାତ୍ରାପାଇଁ ଟ୍ରେନରେ A/C II tier ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ । ଦିଲ୍ଲୀରେ
 ସମ୍ବବତଃ ୪ ଦିନ ରହିବାକୁ ହେବ । ରହିବା ଓ ଶାର୍କବା ଖର୍ଚ୍ଚ ସମେତ ଆଲୋଚନା କଷ୍ଟ
 ପାଇଁ ରତ୍ନ ଦେବାକୁ ହେବ । ଯାହାହେଉ ମୋର ଆଉ ଏ ସମ୍ମିଳନୀ ନ ହୋଇ ପାରିବା
 ବିଷୟରେ ଆଶଙ୍କା ନଥିଲା । ସମସ୍ତେ ଆମଙ୍କୁ ଗ୍ରୀନ୍ ସିଗନାଲ ପ୍ରାୟ ଦେଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀ
 ଅଶୋକ ବାଜପେୟୀ ଏଥିପାଇଁ ଖୁବ୍ ଉପସାହ ଦେଖାଇଥିଲେ । ସାଂସ୍କୃତିକ ଗୋଟିଏ
 ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ସାହିତ୍ୟକ ସଂସ୍ଥା ଥିଲା । ଏହାର କ୍ରୁମିକ ନମ୍ବର ଥିଲା ୧୮୯୩/୭୮୫-
 ୮୮ ଆମେ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭାଗଠାରୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାରି କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର
 ସଂପାଦକ ସତିତାନନ୍ଦ ଓ ହିନ୍ଦୀ-ସାଂସ୍କୃତିକ ଗିରିଧାରୀ ରାଠୀଙ୍କୁ ଦେଖା କରିଥିଲୁ । ମୋଟ
 ଉପରେ ମୁଁ ଦିଗାଷ୍ଟିକ ସମ୍ମିଳନୀ ପାଇଁ ଏକ ଭିରିସ୍ଥାପନ କରି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଥିଲି ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୪୮୧

କୁଳପତ୍ରିଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯାନ : ମୁଁ ଆସନ୍ତା ମେ ମାସ ପହିଲା ତାରିଖରେ
ସାବାଟିକାଳ ଛୁଟାଗ ଫେରି ବିଭାଗରେ ଯୋଗ ଦେବି । ଅଥବା ମୁଁ ସାବାଟିକାଳ ଛୁଟିରେ
ଅଛି ବୋଲି ମୋନେ ଏମ.୧. ପରାଷାରେ କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆୟାଇ ନଥିଲା । ମୋ
ପରି ଅନ୍ୟ ବରାଗରେ ଯେଉଁମାନେ ସାବାଟିକାଳ ଛୁଟିରେ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଖାତା
ଦେଖିବା, କଷ୍ଟକଟିଙ୍ଗ ବୋର୍ଡରେ ସଭ୍ୟଭାବେ ଯୋଗଦେବା ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।
ମୁଁ ଏପରି ଏକ ଅନ୍ୟାୟ ନିଷ୍ଠା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲାଭିବା ଉଚିତ ମନେକରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ରୟ
ହେଲି କୁଳପତ୍ର କିଛି ବୁଝିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ଗତାନ୍ତର ଭାବରେ ମୋତେ ଖାଲି
କହିଦେଲେ ଯେ କଷ୍ଟକଟିଙ୍ଗ ବୋର୍ଡ ନିଷ୍ଠା କରିଛନ୍ତି- ମୁଁ କାହିଁକି ସେଥିରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ
କରିବି । କୁଳପତ୍ର ନିଷ୍ଠାକ୍ରିୟତା ଦେଖି ମୁଁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କୁଳାଧିପତି (ତ୍ୟାନ୍‌ସେଲର)ଙ୍କୁ
ସମ୍ମାନ କରି ପିଟିସନ୍‌ଟିଏ ଦେଇ ଆସିଲି । ମୋର କହିବାର କଥାଥିଲା କଷ୍ଟକଟିଙ୍ଗ
ବୋର୍ଡ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଥରିଟି ନୁହଁନ୍ତି । ମୋତେ ପରାଷକ ତାଳିକାରୁ ବାଦ ଦେବାର
କୌଣସି ଅଧିକାର ତାଙ୍କର ନାହିଁ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆକ୍ରମ ରଖି କଷ୍ଟକଟିଙ୍ଗ ବୋର୍ଡ ଏପରି
ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନେଇଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ସାବାଟିକାଳ ଛୁଟିରେ ଥିବା ପ୍ରଫେସରମାନେ
ଖାତା ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଉଥିବାବେଳେ ମୁଁ ନ ପାଇବା ଏକ ପକ୍ଷପାତମୂଳକ
ବିଚାର ହୋଇଥିବାରୁ କୁଳାଧିପତିଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ପୁନଃ
କୁଳପତ୍ର ଏ ଦିଗରେ ମୋତେ ନ୍ୟାୟାଚିତ ବିଚାର ଦେଇ ନଥିବାରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣାଉଛି ।
ତେବେ ମୋ ନିଜସ୍ତ ଅମନ୍ୟୋଗିତାରୁ ଏ ପିଟିସନ୍‌ଟି ଚାନ୍‌ସେଲରଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଅନେକ
ଡେରି ହୋଇଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଭି.ସି.ଙ୍କ ନିଷ୍ଠା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ବିଚାର
ପାଇଁ ପିଟିସନ୍‌ଟିଏ ଦେଇଥିଲି । ଏହାପ୍ରାୟ ୮ ପୁଷ୍ଟା ବ୍ୟାପୀ ଏକ ଅଭିନବ ଅଭିଯୋଗ
ଫର୍ଦ୍ଦ ଥିଲା । ତା ୧୭/୧୯୪୮ରେ ସିଦ୍ଧିକେଟରେ ଏହା ଆଲୋଚିତ ହେବାର ଥିଲା
କିନ୍ତୁ ନ ହେବାରୁ ମୁଁ କୁଳାଧିପତିଙ୍କ ତାହା ଦେବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲି । ସେ ପିଟିସନ୍‌ଟି
ନ୍ୟାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ମୋର ନିର୍ଭୀକତାର ଏକ ଦଳିଲ ଥିଲା । ସ୍ଵାନାଭାବରୁ ଏ
ଜୀବନାଳେଖ୍ୟରେ ତାହା ଦେଇପାରୁନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ଓ ରଚନାକ୍ଷେତ୍ରୀ ଉତ୍ସବ : ମୁଁ ୧୯୪୪ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ପହିଲାଦିନ
ବର୍ଷକିଆ ସାବାଟିକାଳ ଲିଭର୍ ଫେରି ବିଭାଗରେ ଯୋଗ ଦେଲାବେଳକୁ ଦେଖେ ଯେ
ଆଶବାଦ ଓ ବାସୁଦାରୁଙ୍କ ଭିତରେ ପାରସ୍ପରିକ ସ୍ଵାର୍ଥ ନେଇ ଘୋର ମନାତର ସ୍ଵର୍ଗ
ନୋଇଛି । ଏମନକ ସେମାନି ପରମପାତ୍ର ସହତ କଥାବାରୀ ବି ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ଫଳରେ
ଜାଗାନାମ ସିଲଜାନ କୁର୍କଳ କାର୍ଯ୍ୟକୁମ ଆଦୋ ଆଗେଇ ପାରିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ବିଭାଗ ସେମାନଙ୍କ ପାଠିବାକ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ମଧ୍ୟ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ମୁଁ

ପାଞ୍ଚତିକର ଦିଲୁଁ ସନ୍ଧିଲନୀ ପାଇଁ ବ୍ୟପ୍ତ ଥିଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ମାନ୍ୟରେ ଏକାନ୍ଦୋଦୀ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବହୀ ସମିତିର ଘନଘନ ମିଟିଂରେ ଯୋଗ ଦେବକାଳୁ ବାହୀ ହେଲାଥିଲା । ଏ ବର୍ଷପାରା ବହୁ କଲେଜର ସାରସ୍ଵତ ଉପବ, ଯୁଲି.ବି.ର କେତେକ ଦୟିକରେ ମୋତେ ଯୋଗ ଦେବକୁ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ଅନେକ ସମୟ ସେମିପାଇଁ ବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ରଜତ ଜୟତୀ ଦୟିତ ନେବିକି ନାହିଁ ଖାତିମାନ୍ ନାହାକ । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଵବାବୁ ଓ ବାସୁବାବୁ ଉଭୟେ ନିଜ ନିଜ ବାଟରେ ଆମ ମୋତେ ଏ ଦାର୍ଶନିକ ବହନ କରିବାକୁ ବାଧ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ବି ଜାଣିଥିଲି ଯେଉଁ ମାପକାଠି ଓ ମାନ୍ ଅନ୍ୟଧୀମୀ ଏ ଉପବ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ହେବା ଉଚିତ ତା' କରିବାକୁ ନେଲେ ଲକ୍ଷ୍ୟକ ନଳ୍କାଟ ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିବ । ଦୁଇ ଦିନ ଧରି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାବକୁ ନେଇ ସେମିନାର ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ହେବ, ରଜତ ଜୟତୀ ଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶିତ ନେବ ଓ ସେଥିରେ ବିଜ୍ଞ ଓ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଲେଖା ସ୍ମାନିତ ହେବ । ପ୍ରାୟ ତିନିଶହ ପୃଷ୍ଠାର ତିମାର ସାଇଇ, ବହିଟିଏ ପାଇଁ ତିରିଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇପାରେ । ପ୍ରାବନ୍ଧିକମାନଙ୍କୁ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦିଆଯିବ । ଦୁଇ ତିନିଦିନ ଧରି ବିଭାଗରେ ଖାଇବା ପାଇଁ ଆୟୋଜନ ହେବ । ବିଶିଷ୍ଟ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ନେବା ଆଣିବାରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ବ୍ୟୟ ହୋଇପାରେ । ରଜତ ଜୟତୀ ସମୟରେ ବିଭାଗ ଉପରୁ ଗୋଟିଏ ହୋଟ ପଢ଼ିକା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ସେଥିପାଇଁ କିଛି ବିଜ୍ଞାପନ ଯୋଗାତ କରିଛେ । ଏସବୁ ଆଜିଥିଆ ମୁଁ ଶାପ, କାଉନସିଲ ମିଟିଂରେ ଦେବାପରେ ମୋର କଲିଗମାନେ କାମର ପରିସର ବିଷୟରେ କିଛି ପରିମାଣରେ ଅବଶତ ହେଲେ । ସର୍ବସନ୍ଧି କୁମେ ମୋତେ ହୀ ରଜତ ଜୟତୀ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବହିକା କମିଟୀର ସଂପାଦକ ଭାବେ ମନୋନୀତ କରାଗଲା । ମୁଁ ଏ ଦୟିତ ନେବିନାହିଁ, କାରଣ ମୁଁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ ମୋତେ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ବହୁତ ଅସହଯୋଗ କରିଛନ୍ତି, ଏବେ ଗଛ ଚଢେଇ ଦେଇ ସେମାନେ ଚେର କାଟିବାର ସମାବନା ଥାଇପାରେ ହୁଏତ । ତେଣୁ ସେଇମାନେ ଏ ଦୟିତ ନିଅନ୍ତୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଶକ୍ତି ପରିଚୟ ଦିଅରୁ ବୋଲି କହିଲି । କିନ୍ତୁ ବାସୁବାବୁ ମଧ୍ୟ ଶୁଭ ନମ୍ବ୍ର ସ୍ଵରରେ ଏ ଦୟିତ ମୋତେ ବହନ କରିବାକୁ କାରମାର ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଆଶ୍ଵବାବୁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବନାରୁ କୌଣସି ଦୟିତ ବି ବହନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ତକ୍ରତ ବୈଷ୍ଣବଚନମ ସାମଳା ଥିଲେ କିଭାଜମୁଖ୍ୟ । ମେ ମୁହଁରେ ମାଳ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉଠି ମୋ ଦି'ହାତକୁ ଧରି ସବୁକଥା ଭୁଲିଯାଇ ଏ ଦୟିତ ଦୟନ ଜାନନ୍ତି ମାରି ଏକ ଅନୁମତି କରି କହିଲେ । ମୋର ଆଉ ନାହିଁ କରିବାର ଉପାୟ ନଥିଲା । ବହୁ ଜାନନ୍ତି ଥିଲା ରଜତ ଜୟତୀ ଗନ୍ଧ ପ୍ରକାଶନ । ମୋତେ ସଂପାଦକ ଭାବେ ଦାୟନ ବାଜାରାକ୍ତା ॥

ସଂପାଦନା ମଣ୍ଡଳୀରେ ଉକ୍ତର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ଉକ୍ତର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ ଓ ଉକ୍ତର ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାଶ ଛନ୍ଦିବା କଥା ସ୍ମିର ହୋଲା ।

ଆସନ୍ତା ଡିସେମ୍ବର ଦିତୀୟ ସପ୍ତାହରେ ଚାଣକ୍ୟପୁରୀରେ ଥିବା ବିଶ୍ୱ ସୁବ କେନ୍ଦ୍ରରେ ସାଂପ୍ରତିକର ଦିଭାଷିକ ସମ୍ମିଳନୀ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହେବାକୁ ସ୍ମିର ହୋଇଛି । ଅଥବା ଡିସେମ୍ବର ପୃଥମ ସପ୍ତାହରେ ବିଭାଗର ରଜତ ଜୟନ୍ତୀ । ଏ ଦୁଇଟି କାମ ସମାତରାଳ ଭାବେ ମୋତେ ହିଁ କରିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପେଣ୍ଠି ହୋଇଯାଉଥିଲି । ତଥାପି ଉଭୟକାମ ପାଇଁ ଥିଲି ସଂକଷବନ୍ଧ ।

ଯୋଜନାନୁସାରେ ତା ୩/୧୯୪୮ ରବିବାର ସକାଳ ୧୧୬ ବେଳେ ରଜତ ଜୟନ୍ତୀ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉତ୍ସବ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଲା । ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ପାଠଚକ୍ରରେ ଉକ୍ତର କାନ୍ତୁଚରଣ ମିଶ୍ର, ଉକ୍ତର ବେଣୀମାଧ୍ୟ ପାଢ଼ୀ, ଉକ୍ତର ଗଂଗାଧର ବଳ, ଉକ୍ତର କୃଷ୍ଣଚରଣ ବେହେରା, ଉକ୍ତର ସେହଳତା ପଞ୍ଜନାୟକ ଓ ଉକ୍ତର ଆଶୁତୋଷ ପଞ୍ଜନାୟକ ପ୍ରମୁଖ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲେ । ସଂଧାରେ New Arts Block ସାମ୍ବା ପଡ଼ିଆରେ ବାଦୀପାଳା ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ଦିତୀୟଦିନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଧୁନିକ ସୁଗ ସଂପର୍କରେ ପ୍ରବନ୍ଧପାଠ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଉକ୍ତର ନରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ମିଶ୍ର ‘ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ବନାମ ଶଣ-ସାହିତ୍ୟ’, ଅଧ୍ୟାପକ ବିଭୁଦର ମିଶ୍ର, ‘ଗାଥା କବିତାର ଉତ୍ସର ଓ ବିକାଶ’, ମୁଁ ‘ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ସାମା, ସଂଜ୍ଞା ଓ ଶିଷ୍ଟବିଧି’ ଉପରେ, ଉକ୍ତର ଆଦିକନ୍ତ ସାହୁ ‘ବର୍କ୍ରଲେ ତଥା ଭାମରୋଇଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶନରେ ଆଧୁନିକତାର ଅନୁଷ୍ଠାନ’ ଉପରେ, ଉକ୍ତର ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀ ‘ଲୋକ ଉପାଦାନ ଓ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା’ ସଂପର୍କରେ ଉକ୍ତର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ ‘ସାହିତ୍ୟ ଓ ନନ୍ଦନତର୍ବିତା’ ଉପରେ, ଉକ୍ତର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନାୟକ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନମେଷ ଓ ବିକାଶ’ ଉପରେ, ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ପାଠ କରିଥିଲେ । ମଧ୍ୟାତ୍ମର ପରେ ଗନ୍ୟସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ଯେଉଁ ପାଠଚକ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା ସେଥିରେ ଅଧ୍ୟାପକ ପଠାଣି ପଞ୍ଜନାୟକ ‘ବିଶ୍ୱ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତିକ୍ରିକା’, ଉକ୍ତର ଶ୍ରାନ୍ତିବାସ ମିଶ୍ର ‘ରମ୍ୟରଚନାର ଜତିବୃତ୍ତ’, ଉକ୍ତର ବାସୁଦେବ ସାହୁ ‘ଓଡ଼ିଆ ରମ୍ୟରଚନାର ସ୍ଵରୂପ, ପ୍ରରୂପ ଓ ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ’ ଉପରେ ଉକ୍ତର ବାଉରୀବଂଧୁ କର ‘ବିଶିଷ୍ଟ ସମୀକ୍ଷକ ବିଜୟ ଚନ୍ଦ୍ର ମଜୁମଦାର’ ଶାର୍କକ ଉପରେ ଓ ଉକ୍ତର କଇଲାଶ ପଞ୍ଜନାୟକ ‘ଶ୍ରୁଦ୍ରଗଞ୍ଜର ପ୍ରସୂତି’ ଉପରେ ପ୍ରବନ୍ଧପାଠ କରିଥିଲେ । ଉରୀର୍ଷ ସଂଧାରେ ବିଭାଗୀୟ ଛାତ୍ରଜୀବୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ନାକେ ଅଭିନାତ ହୋଇଥିଲା ଗଜପତି ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟରେ ।

ଦୁଇତୀୟଦିନ ସକାଳ ସେସନରେ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ଉପରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ପାଠଚକ୍ରରେ

ଡକ୍ଟର ନୀଳାତ୍ରି ଭୂଷଣ ହରିଚନ୍ଦନ, ଡକ୍ଟର ରତ୍ନାକର ଚନ୍ଦ୍ର, ଡକ୍ଟର ବାଶରଥି ଦାସ ଓ ଡକ୍ଟର ସଂଘମିତ୍ରୀ ମିଶ୍ର ଯଥାକୁମେ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକନାଟକ, ଓଡ଼ିଆ ନବନାୟେ ଆଦୋଳନ, ନହିକାକେଶ୍ଵରୀ : ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ସୀମାବଜ୍ରତା, ମୁଢ଼ଳ ପିଢ଼ିର ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ଉପରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସେସନ୍ତରେ ଡକ୍ଟର ଶରତ୍କନ୍ତ୍ର ପ୍ରଧାନ, ଡକ୍ଟର ଖଗେଶ୍ଵର ମହାପାତ୍ର, ଡକ୍ଟର ବିଜୟ ପ୍ରସାଦ ମହାପାତ୍ର, ଡକ୍ଟର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ରଥ ବିତ୍ତନ୍ ବିଷୟରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିବା ପରେ ସଂଧାରେ ବୈଷ୍ଣବପ୍ରାଣିକ ଗାତ୍ରନାୟେ ଅଭିନାତ ହୋଇଥିଲା । ଉତ୍ସମ ଉଦ୍ୟାନନ ଦିବସରେ ଓ ଉଦ୍ୟାନନ ଦିବସରେ କୁଳପତ୍ରିଙ୍କ ସମେତ ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟକ ଅତିଥି ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ତିନିଦିନ ଧରି ଜାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଶୁଭ ଶୁଣିଲା, ସମୟାନ୍ତୁବର୍ତ୍ତତା ଓ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ବିପୁଲ ଉପସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟରେ ବିତ୍ତିଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ମୋତେ ହଁ ଶେୟ ପ୍ରଦାନ କରି ଉଦ୍ୟାନନ ଭାଷାରେ କହୁଥିଲେ । ‘ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସୁଗେସ୍ଟ୍ୟ’ ନାମରେ ମୋ ସଂପାଦନାରେ ବିଭାଗ ଉପରୁ ଯେଉଁ ଗ୍ରହୁଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ତାହା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ବିପୁଲ ସଂପର୍କ ଭାବେ ସର୍ବବାଦୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ସାକ୍ଷତ୍ ଲାଭ କରିଥିଲା ଓ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ସାହିତ୍ୟକମାନକୁ ବଞ୍ଚା ପାଇଥିଲା । ମୁଁ ଜାଣିବାରେ ବହୁ ଅଧାପକ ଏ ଗ୍ରହୁଟିକୁ ଏବେବି ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପାଠଗାରରେ ସାଇଟି ରଖିଛନ୍ତି ଓ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ଗବେଷକ ମହଲରେ ଏହା ଏକ ଉପାଦେୟ ସୂଚନାମୂଳ-ପୁସ୍ତକ (reference book) ଭାବେ ଆବୃତ୍ତି ଲାଭ କରିଛି ।

ରଜତ ଜୟତୀର ରୂପେଳି ଆକର୍ଷଣ କ୍ରମେ ମଳିନ ହୋଇଯିବ, କିନ୍ତୁ ଚିରକାଳକୁ ରହିଯିବ ଏଇ ଗ୍ରହୁଟି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସରସତୀଙ୍କୁ ଆମେ ଯେ ଅଠେଇଶିଟି ଶୁଭ୍ର ଶତଦଳରେ ନିରାଜନା କରିପାରିଛୁ ତାହାହଁ ଆମର ଏକମାତ୍ର ଆନନ୍ଦ ଓ ସାହୁନା । ପାଠକ ବର୍ଷକ ଦାରା ଏହି ଗ୍ରହୁଟି ଆବୃତ ହେଲେ ବିଭାଗର ଉଦୟମ ସଫଳ ହେଲା ବୋଲି ଗର୍ବ କରିବାର ଅବକାଶ ଆମକୁ ମିଳିବ । ଶୁଭ କମ୍ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଓ କ୍ଷିପ୍ରତାର ସହିତ ଏ ଗ୍ରହୁଟି ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋର ଯାହା ଧାରଣା ହେଉଛି ମୁଦ୍ରଣ ସୁନ୍ଦର ହେଲେ ବି ନିର୍ଭୁଲ ହେବାପାଇଁ ଆଧୁନିକ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରି ଆବୌ ମନ୍ୟୋଗୀ ନୁହେଁ । ଯତ୍ନ ଆମର ଏ ଦୁଃଖକୁ ଆବୌ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଖରେ କ୍ଷମା ମାଗିବା ଛଢା ଆଉ କିଛି କେପିୟତ ଦେଇପାରିବୁ ନାହିଁ ।

ଆମର ଏ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ପଚିଶ ବର୍ଷର ତାରୁଣ୍ୟ ନେଇ ଏବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ଦେବକଣ୍ଠ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ କଳଶାନରେ ମୁଖରିତ । ଦୁଇଶହରୁ ଅଧିକ ଛାତ୍ର ଏଇ ବିଭାଗ ମାଧ୍ୟମରେ ପିଏଚ୍.ଡି. ତିର୍ଗ୍ରୀ ପାଇ ଆଜି ସମାଜରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଶତାଧିକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଗବେଷଣାରତ । ଭାଷା ସରସତୀଙ୍କ ସଂରକ୍ଷିତ ଏ କମଳ ବନରେ ଆକ୍ଷମ୍ଭିକ ଭାବରେ

କେହି ସୁନ୍ଦର କହୁଗା କଠନ ମଧ୍ୟରତ ନୀଳହୀନା କେବେ ଫେଲେ ମଧ୍ୟରେ ନ ଜରୁ -
ଏଇ ଆଶା ମେଳ ରଜତ ଜୟତା ଖୁଲ୍ଲିଙ୍କ ଖାଲାଦେବକୀଙ୍କ ଚରଣାରବିନରେ ଅର୍ପଣ
କରୁଥୁ ବୋଲି ମୁଁ ଜମିଆଳି ।

ଦିଲୁରେ ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ର ସେମିନାର : ବିଶ୍ୱ ସୁବଳେନରେ (ନାଶକ୍ୟପୁରା)
ହିନ୍ଦୀ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ନା ୯/୧ ୨/୯୪ରେ ଏହି ଦିଭାଷିକ ନନ୍ଦକଞ୍ଚିତ
ସେମିନାର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହୋଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରାୟ ୨୨ଙ୍କ ସାହିତ୍ୟକ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ଵ
କରୁଥିଲେ । ହିନ୍ଦୀ ସାହିତ୍ୟକ ଓ ଶ୍ରୀରାମ ଥିଲେ ପ୍ରାୟ ଚିରିଶିଳଣ । ପ୍ରଥମ ଦିନ ଏହି
ସେମିନାରର ଶୁଭ ଉଦ୍ୟାନରେ ଉପବରେ ଲାଲତାୟ ସୁମ୍ମିମାର୍କୋର୍ଟର ଚିପ ଜର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରୀ
ରଙ୍ଗନାଥ ମିଶ୍ର ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ; ସଭାପତିର କରିଥିଲେ ଉଛଳ
ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛଂଗାଜୀ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ଶ୍ରୀ ଯତୀୟ ମୋହନ ମହାନ୍ତି । ବରେଣ୍ୟ
ବକ୍ତାଭାବେ କବି ଡକ୍ଟର ସାତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ଓ ପ୍ରଫେସର ନରେନ୍ଦ୍ର କୋହଳି ଯୋଗଦାନ
କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀଙ୍କ ‘ଚୁନ୍ମିହୁଇ କବିତାଏଁ’ ଓ ମନୋରମା ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କ
କବିତାର ଏକ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାତର ଏହି ଉପବରେ ଲୋକାର୍ପିତ ହୋଇଥିଲା । ସାଂପ୍ରତିକ
ସଂପାଦକଭାବେ ମୁଁ ଏକ ବିବରଣୀ ପାଠ କରିଥିଲା ବେଳେ ମୋ ବନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଧୀରେନ୍ଦ୍ର
କୁମାର ରାୟ ସାଗତ-ବତ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଡକ୍ଟର ବସନ୍ତ କୁମାର ପଣ୍ଡା ଏ
ଉଦ୍ୟମର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସଂପର୍କରେ କିଛି କହିଲାପରେ ଶେଷକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ ।

ମଧ୍ୟାତର ସେସନ୍ ଦିନ ନା ଟାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଓ ବିଷୟ ଥିଲା ହିନ୍ଦୀ ଓ
ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଆଳୋଚନା । ସଭାପତିର କରିଥିଲେ ଡକ୍ଟର ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ
(ପ୍ରଫେସର, ଓଡ଼ିଆ) । ମୁଁ, ଶ୍ରୀ ହରିହର ମିଶ୍ର ଓ ପ୍ରୟାଗ ଶୁକ୍ଳ ନିଜନିକର ପ୍ରବନ୍ଧରେ
ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ସ୍ଥିତି ଓ ସମ୍ବାଦନା ବିଷୟରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରି ଥିଲୁ । ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ
ଶୁକ୍ଳ ନିଜ ବତ୍ରବ୍ୟରେ ହିନ୍ଦୀ କବିତାର ସାଂପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ ବତ୍ରବ୍ୟ ରଖିଥିଲେ ।
ପ୍ରାୟ ୧୦ ଜଣ ହିନ୍ଦୀ ଓ ଓଡ଼ିଆ କବି ସେମାନଙ୍କ କବିତା ପାଠ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ
କବିତାରୁହିକର ହିନ୍ଦୀ ଅନୁବାଦ ମଧ୍ୟ ପଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତା, ମନୋରମା
ବିଶ୍ୱାଳ, ନାଲାତ୍ରି ଭୂଷଣ ହରିଚନ୍ଦନ, ଶତ୍ରୁଗୁ ପାଣ୍ଡବ ଓ ଡକ୍ଟର ଆଶ୍ରୁତୋଷ ପରିତା ଏହି
କବିତା ଆବୃତ୍ତିରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତାକୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ଵ କରିଥିଲେ ।

ତା ୧୦/୧ ୨/୯୪ରେ ସକାଳବେଳା ଓଡ଼ିଆ / ହିନ୍ଦୀ ଗନ୍ଧ ଓ ଲପନ୍ୟାସ ଉପରେ
ଆଳୋଚନା ଆଚମ୍ବନ ହୋଇଥିଲା । ସଭାପତିର କରିଥିଲେ ହିନ୍ଦୀ ସାହିତ୍ୟକ ଡକ୍ଟର ଗୋବିନ୍ଦ
ମିଶ୍ର । ଅଧ୍ୟାପକ ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖର ରଥଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରାଯାଇଥିଲା ।
ଡକ୍ଟର ବିଜୟ କୁମାର ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ପଢ଼ିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ନାଟାବେଳେ

ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ମଧ୍ୟାବର ଅଧିବେଶନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଓଡ଼ିଆ ଓ ହାତ ମାନ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ଥିଲା । ସତାପତ୍ରିଦ୍ଵାରା କରିଥିଲେ ତକ୍କର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ମହାନ୍ତି । ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠକରିଥିଲେ ରେବେନ୍ସା କଲେଜର ହିନ୍ଦିବିଭାଗ ପ୍ରଫେସର ତକ୍କର ଅଳ୍ୟ କୁମାର ପଞ୍ଜନାୟକ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ ।

ତା ୧୧/୧୯୪ ରିଖ ଅର୍ଥାତ୍ ସେମିନାରର ତୃତୀୟ ଦିବସ ଓଡ଼ିଆ ଓ ହିନ୍ଦି ନାଟକ ପାଇଁ ଉପର୍ଗ କରାଯାଇଥିଲା । ମଡ଼ରେଟର ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ଅଜିତ ମୋହନ ମୁଖାର୍ଜୀ ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ତକ୍କର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରସାଦ ଦାସ ଓ ଜୟଦେବ ତାନେଜା (ହିନ୍ଦି) । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପ୍ରାୟ ୧୨ ଟା ମାଠରେ ଯେଉଁ କବିତାପାଠୋସବ କାର୍ଯ୍ୟକୁମା ଅନୁଷ୍ଠାତି ହୋଇଥିଲା ସେଥିରେ ତକ୍କର ସାତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର, ଶ୍ରୀ ଅଶୋକ ବାଜପେଯୀ, ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀ, କେ.ପି. ଦାସ, ବିଦ୍ୟାନିବାସ ମିଶ୍ର, ଦାସକ ମିଶ୍ର, ହରିହର ମିଶ୍ର, ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ପ୍ରବାସିନୀ ମହାକୃତ୍ତି, ଗିରାଧାରୀ ରାୟୀ, ମାନସ ରଙ୍ଜନ ମହାପାତ୍ର ପ୍ରମୁଖ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ପୌରୋହିତ୍ୟ କରିବା ସହିତ କବିତା ମଧ୍ୟ ପାଠ କରିଥିଲେ ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତା ।

ଦିନ ଘଣଟା ବେଳେ ଉଦ୍ୟାପନୀ ଉପବ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ‘ସାଂପ୍ରତିକ’ର ସତାପତ୍ରି ବିଶିଷ୍ଟ ଗାନ୍ଧିକ କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ ପୌରୋହିତ୍ୟ କରିଥିଲେ ଓ ଅତିଥି-ବକ୍ତା ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ହିନ୍ଦି ସାହିତ୍ୟର ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଲୋଚକ ଶ୍ରୀ ନାମବର ସି, ଶ୍ରୀ ଅଶୋକ ବାଜପେଯୀ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ତରଫରୁ ତକ୍କର କେ.ପି. ଦାସ । ଅଜିତ ମୋହନ ମୁଖାର୍ଜୀ ସ୍ଥାଗତ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲାବେଳେ, ଶ୍ରୀ ଧୀରେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାୟ ତିନିଦିନର ସେମିନାର ସଂପର୍କରେ ସମାକ୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ଉଦ୍ୟାପନୀ ସେସନ୍ତରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ତରଫରୁ ବକ୍ତବ୍ୟ ରଖିଥିଲେ- ଅଧ୍ୟାପକ ଯତୀନ୍ଦ୍ରମୋହନ, ତକ୍କର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରତିଭା ରାୟ, ତକ୍କର ଆଦିକନ୍ତ ସାହୁ, ତଃ ନୀଳାନ୍ତି ଭୂଷଣ ହରିଚନ୍ଦନ ଓ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ । ତିନିଦିନର ଏହି ସମାଗୋହ ଖୁବ୍ ସଫଳତାର ସହିତ ଉଦ୍ୟାପିତ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ।

ତିସେମର ମାସ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଏ ବର୍ଷ ସାରା ମୋତେ ବହୁ କଲେଜ ଓ ସେମିନାରରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରଷ୍ଟତିରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସମାଲୋଚନାମୂଳକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖି ହୋଇଯାଉଥିଲା । ୧୯୯୪ ଜାନୁଆରୀ ତା ୧୧ ରିଖରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଉକ୍ତକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଉତ୍ତିହାସ ବିଭାଗର ଉଦ୍ୟାବନ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ମୋର ବକ୍ତବ୍ୟ । ତାହା ପୁଣି ଥିଲା ତିନିଦିନ ବ୍ୟାପୀ । ବିଷୟ ବସ୍ତୁଥିଲା- Social background of Morden Odia Literature । ତା'ପରେ ପରେ ଏହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର

ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିବା Orientation Course କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଜାନ୍ୟୁଆରୀ ତା ୨୦/୧ ରିଖରେ ମୁଁ ‘ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଶିଳ୍ପଦୃଷ୍ଟି’ ଉପରେ ବଢ଼ିବ୍ୟ ଦେଇଥିଲି । ଏଇଠି ପୁଣି ତା ୨୪/୧ ରେ କହିଥିଲି ‘ଆଧୁନିକ କବିତାର ଧାରା’ (trend) ଉପରେ । ତା ୩୦/୧ ରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଦାରା ଆୟୋଜିତ Eastern Zone Poets meet ରେ ସାଂପ୍ରତିକ କବିତା ଉପରେ, ତା ୧/୨/୧୪ ରେ ବୁଦ୍ଧପୁରଠାରେ ଆୟୋଜିତ All Odisha Young writers Conference ର ମୁଖ୍ୟବତ୍ତାରାବେ, ତା ୧୮/୨/୧୪ ରେ ଧାମନଗର କଲେଜର ବାର୍ଷିକ ଉସ୍ତବରେ ତା ୨୫/୨ ରେ ଶାତ୍ରିନିକେତନଠାରେ ଆୟୋଜିତ ସେମିନାରରେ ‘ସାଂପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା: କାବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ଓ ଶିଳ୍ପବିଧି’ ବିଷୟରେ; ତା ୪/୩/୧୪ ରେ ଆନନ୍ଦପୁର କଲେଜର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ଆୟୋଜିତ ସାରସ୍ଵତ ଉସ୍ତବରେ ‘ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଦିଗ ଓ ଦିଶାତ’ ଉପରେ; ତା ୪/୮/୧୪ ରେ I & P.R ଟିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଯୋଗଦେଇଥିବା ତାଳିମ ଆକାଡ୍ମ୍ସୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ “Orissan Literature, its growth” ଉପରେ; ତା ୨୮/୮/୧୪ ରେ ସୋରୋଠାରେ ଆୟୋଜିତ ରାଧାନାଥ ଜୟତୀରେ; ତା ୨୦/୧୨ ରେ ସୂଚନାଭବନରେ One world Foundation ତରଫରୁ ଆୟୋଜିତ ସେମିନାରରେ “Value based politics & its impact on the society” ଉପରେ ଏହିପରି ବହୁ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଏବର୍ଷ ମୁଁ ସର୍ବାଧିକ ବଢ଼ିବ୍ୟ ଦେଇଥିଲି ଓ ସାଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସାହିତ୍ୟକର୍ମରେ ବୁଦ୍ଧିରହିଥିଲି ।

୧୯୯୪ ମସିହା

ଏବର୍ଷ ସାରା ମୁଁ ବିଜ୍ଞାନ ଯୁନିଭରସିଟି ଓ ସ୍କୁଲ୍.ବି. କାମରେ ବହୁତ ବେଶି ବ୍ୟପ୍ତ ରହିଥିଲି । ତା ୨୧/୩/୯୪ ରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପଦୋନ୍ନତି ପାଇଁ ଗଠିତ ସ୍ତ୍ରୀନିଙ୍ଗ କମିଟୀରେ ବିଷୟ ବିଶାରଦଭାବେ ଯୋଗଦେବାକୁ ପଡ଼ୁ ପାଇଲି । ସେଇଦିନ ରାତିରେ ଭକ୍ତିକାଳ ଏକପ୍ରେସରେ ଟାଗାନଗର ତା’ ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ୨୨/୩ ରେ ଗୋଟିଏ ଟାକିଧରି ରାତିରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲା । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ବିଷୟ ବିଶାରଦ ଥିଲେ ତକ୍ତର ନରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମିଶ୍ର ଓ ତକ୍ତର ବୃଦ୍ଧବନ ତତ୍ତ୍ଵ ଆଚାର୍ୟ । କିନ୍ତୁ କୁଳପତି ତକ୍ତର ନାମ କିଛି ଜଗୁରି କାମରେ ପାଶଣ ଯାଇ ଫେରିନଥିବାରୁ ଜଣଗଭିତ୍ତି ଏବଂ ଟାଗାନଗର ନ ହୋଇ ସାଢେ୪ଟାରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହେଲା । ଆମକୁ ସେଠାରେ ଘେର୍ୟେଇ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ହୋଇଥିଲା । କୁଳପତିଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଗରୁ ଦେଖି ନଥିଲି । କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ମନେହେଲା ସେ ଖୁବ୍ Dynamic ଏବଂ ଅଧିକ Business

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

minded. ସେ ଆମମାନଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ ଏସବୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପଦୋନ୍ତୁଡ଼ିରେ କେବଳ ଅଭିଜ୍ଞତାର ସମୟସାମା ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରାର୍ଥୀର ବିଷୟଗତ ବ୍ୟୁପରି (talent) ଅଛି କି ନହିଁ ତାହା ଏତେ ଶୁଭପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ । କେବଳ ଦଶବର୍ଷର ଅଭିଜ୍ଞତାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ବିହାରରେ ହଜାର ହଜାର ଅଧ୍ୟାପକ ଏହି କ୍ରମରେ ପ୍ରମୋଶନ ପାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଲାଲୁଯାଦବଙ୍କ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବେଳେ ପୂଣି ତଳକୁ ଖୁବି ଆସିଛନ୍ତି । ପୁନଃ ସେମାନେ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟକୁ ଯାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ପିଛିଲା ତାରିଖରୁ ପଦୋନ୍ତୁ ପାଇବେ । ଏପରିକି ଜଣେ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ୩୦% ରଙ୍ଗ ଉଚ୍ଚାର୍ଷ ହୋଇବି ରିତର ଯୋଷକୁ ପ୍ରମୋଶନ ପାଇଛନ୍ତି । ୧୯୭୭ ପୂର୍ବରୁ ସେ ଯଦି ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ପଦବୀରେ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇଥାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ କେହିବି ପ୍ରମୋଶନରୁ ବଂଚିତ କରିପାରିବେନି । ମୁଁ ଏସବୁ ଶୁଣି ସାରିଲାପରେ ଶୁଭ ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିଲି ଯଦିଓ ମୋ ବହୁ ଦୁହେଁ କିଛି କହୁନଥିଲେ । ସେମାନେ ଚାହୁଁଥିଲେ ମେରିଟ (ମେଧା) ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଫଳତା ପ୍ରତି ଆଖିବୁକି ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହା ହିଁ ଯଦି ଯୁ.ଜୀ.ସି. ଚାହୁଁଥାଏ ଆମର କ’ଣ କହିବାର ବା ଅଛି ? ମୁଁ କୁଳପତିଙ୍କୁ କହିଲି-ସେମାନେ ଯଦି ଚାକିରିକାଳ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ଲେଖାଲେଖି କରି ନଥିବେ ତା’ହେଲେ Publication ପାଇଁ କେଉଁଠୁ ମାର୍କ ପାଇବେ ? Reader ଓ Professor post କୁ ଯିବେ ଅଥବା Ph.D. କରି ନଥିବେ, କୌଣସି Standard journal ରେ କିଛି ବି ଲେଖି ନଥିବେ ତା’ ହେଲେ ସେମାନେ କେଉଁ ସର୍ବରେ ପଦୋନ୍ତୁ ପାଇବେ ? କେବଳ ଶିକ୍ଷକତାର ଅଭିଜ୍ଞତା କ’ଣ ଏଥିପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇପାରିବ ?

କୁଳପତି କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କ କଥା ମୁଁ ବୁଝିପାରୁଛି; ଆପଣ ମେଧା ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ କଥା କହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆମେ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇ ନିରୂପାୟ ।” ମୁଁ କହିଲି ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି ଆମେ ଜାଣିପାରିବୁ କି ? ” ସେ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଶୁଭ ବଢ଼ି ପାଇରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେଥିରେ ମେରିଟ ବୋଲି ଯେଉଁ କଥା ଲେଖାଯାଇଛି ମୁଁ ତାହାର ଚର୍ଜମା କୁଳପତିଙ୍କ ୧୦ରୁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହିଁଲି । କୁଳପତି କହିଲେ observation part ରେ ମେରିଟ କଥା ଲେଖାଯିଲେ ମଧ୍ୟ Verdict Pageରେ ସେମିତି କିଛି ଲେଖା ଯାଇନାହିଁ ।” ମୁଁ କହିଲି Not withstanding the provision of Promotion which was in vogue before 1977 means that we should take merit to consideration in personal promotion matters and not mechanically consider no of years of service only. You want us to promote such cases which we could have not contemplated in our Utkal University. For Readership Ph.D. is a must and the concerned teacher should

have good number of publications. Well Bihar may go to the doss but here we must establish a norm. କିନ୍ତୁ କୁଳପତି ଏକଥା ବୁଝିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ବିହାରରେ ଯାହାସବୁ ହେଉଛି ତାକୁ ହିଁ ସେ ମଡ଼େଲ ଭାବେ ଆଖି ଆଗରେ ରଖିଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋର ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ଅକାରଣ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରାର୍ଥାମାନଙ୍କ ମେଧାର ପରାକ୍ଷା କରି ଆଉ କିବା ଲାଭ ? ତେଣୁ କୁଳପତିଙ୍କ କଥାକୁ ମୋର ଦୁଇବନ୍ଦୁ ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ଥିବାବେଳେ ମୁଁ ଏକୁଚିଆ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ପାଇଁ ଲଢ଼ିବାରେ କିନ୍ତି ସୁଫଳ ନହେବା ସ୍ବାଭାବିକ ଥିଲା । ଆମେ ବେଶି କିନ୍ତି ପଚରାପଚରି ନକରି ଶାସ୍ତ୍ର କାମସାରି ଦେଇ ଆମ ପ୍ରାପ୍ୟଧରି ଫେରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଇଥିଲୁ । ଫେରିଲାବେଳେ ମୋ ସହିତ ସେଇ ଚାକୁରେ ଡକ୍କର ବୃଦ୍ଧାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ୟ ଚାଟା ନଗର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଲେ । ଚାଟାରେ ପହଂଚିଲାପରେ ମୁଁ ରାଉରକେଳା ଯିବାକୁ ସ୍ଵିର କଲି; କାରଣ ମୋ ନୟ କନ୍ୟାର ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନଚିଏ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ତାକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ମୋ ମନରେ ବଳବତୀ ଜଛା ଜାଗ୍ରତ ହେବା ସ୍ବାଭାବିକ । ତାକୁ ପୁଣି ଜଣିଏ ଓ high fever ହେଉଥିବା ଆସିଲାବେଳେ ଶୁଣିଥିଲି । ଚାଟାନଗର ଷେସନରେ retiring room ରେ ଆମେ ଦୁହଁ ସମଲେଖଣ ଏକୁପ୍ରେସ ଆସିବା ଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କଲୁ । ମୋର ବଡ଼ ଜୋଇଁ ସୁହୃତ ଚାଟାନଗର ରଚଳିତ୍ତେ ଜୋନରେ ମୁଖ୍ୟଭାବେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଚ୍ରେନରେ ନକେଟ ଓ ଟିକ୍‌ଜେଲ୍‌ସନ ପାଇଁ କୌଣସି ଧାର୍ଯ୍ୟକଥା ହୋଇ ନଥିଲା ।

ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ସେମିନାର : ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳ ଶାଖା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ସେମାନଙ୍କ ଆଯୋଜିତ ଏକ ସେମିନାର କବିତା ଆଲୋଚନା ସେସମ୍ବରେ ମୋରି ସାହିତ୍ୟର କରିବା ମାଳି ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧମୁଖ କିଶ୍ରବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏହି ସେମିନାର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହେଲାଥିଲା । ତକ୍କର ଦାଶରଥୀ ଦାସ ଏହି ସେମିନାରରେ ସ୍ଵାଧ୍ୟାନତା ପରିବର୍ତ୍ତା ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଭାଷାରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କରିଥିଲେ । ତାହାର ଦିଗନ୍ତ ଗୁରୁ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ଓ ସାତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମିତ ଥିଲା । ଦାଶରଥି ବାବୁଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଜଂଚାଙ୍କୀ ଉଦ୍ଧରି ଭାବି ନହିଁଥିଲା ଓ ତାଙ୍କର ବିମୁଳ ଅଧ୍ୟୟନର ମରିଚିଯ ବହନ କରିଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସମସ୍ଯାମାଯିକ କବିତାର ଚ୍ରେଣୀ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋକପାତ କରିଥିଲି । ତେଣୁ ମୋ ଆଲୋଚନା ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ପୋଥିଗତ (Textual) ହୋଇଥିବା ମୁଁ ନିଜେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ମୋ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସାଂପ୍ରତିକ କବିତା ଉପରେ ଖୁବ୍ ଲକ୍ଷ ସର୍ଜନ କରାଯାଇଥିବା କଥା ମୋତେ ଯତାହୁବାବୁ କହିଥିଲେ । ମେହିନେ ମାତ୍ର ଯାଇ ମୁଦନନ୍ଦ (papers) ଖୁବ୍ ଲକ୍ଷ ମୁଖ୍ୟପିତ ହେବା ସହିତ ଆଲୋଚନା ମାତ୍ର କେବଳ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେଲାଥିଲା ।

ବିଭାଗରେ ଅଶାନ୍ତି ସବୁବେଳେ : କୁଳପତ୍ରିକ ଡାକରା ପାଇ ମୁଁ ତା ୩/୭/ ୯୫ରେ ଡାକ ଘରେ ଡାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିଥିଲି । ‘ସଂବାଦ’ ଦେନିକ ଖବରକାଗଜରେ କୌଣସି ଦୂର୍ବୁଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି ଆପରିଜନକ ଖବର ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । ସେଥିରେ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମିତ କରାୟାଇଥିଲା । ନାନାଦି ଆଲୋଚନାରେ ଉ.ସି. ମୋତେ ୧୧ଟା ବେଳେ ଡାଙ୍କୁ ଅଫୀସରୁମକୁ ଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ସେ M.A.(ଓଡ଼ିଆ) ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପରୀକ୍ଷକ ତାଲିକାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମୋତେ ଦେଲେ ଓ ମୋ ମତାମତ ଚାହିଁଲେ । ସେଇଠି ଲିଙ୍କ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା । Conducting Board ଯେଉଁ ନାମ ସବୁ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ ଦୁଇ ତିନୋଟି ନାମକୁ ଛାତ୍ର ତାଲିକାରେ ଆଉ ବିଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାୟାଇ ନଥିଲା । ଡକ୍ଟର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଥିବାରୁ ପ୍ରକାଶିତ ସମାବ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ଉଚିତ ହେବ ବୋଲି V.C. ମୋତେ କହିବାରୁ ସେ କଥା ମୁଁ ଡାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି । ଡନ୍ଦୁସାରେ ସେ ଏକ ପ୍ରତିବାଦ ପତ୍ର ‘ସଂବାଦ’ ସଂପାଦକଙ୍କୁ ପଠାଇଥିଲେ ଓ ତାହା ପ୍ରକାଶିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।

ପୁନଃ ତା ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ତା ୪/୭ରେ V.C. ମୋତେ ମୋନରେ ଜଣାଇଲେ ଯେ କେହି ଅନାମଧେୟ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋ ବରୁଷରେ B.A. (Hons) ପରୀକ୍ଷାକୁ ନେଇ କିନ୍ତୁ ଖବର Fax କରିଥାରେ ଡାଙ୍କୁ ପଠାଇଛନ୍ତି । Fax ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଥିଲା ମୋ ଭାଣିଲା ରୋଷନାରା ଆଚାର୍ୟ B.A.(Odia hons) ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥିବାବେଳେ ମୁଁ କିମ୍ପରି ଧାରାକ ଓ ପରୀକ୍ଷାନିଯନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡର ତେମାରମାନ ଅଛି । ମୁଁ ନିଷ୍ଠା ସେଇ ମାର୍ଗାଶ୍ୟାମ ଅଧିକ ନମର ଦେଇଥିବି । ନିଷ୍ଠା ଅନୁଧାରେ କେହି ମଧ୍ୟକାଳୀ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥାଇଲେ ଜଣେ ପରାକ୍ଷକ ରହିବା କଥା ନାହିଁ । ମୁଁ ତା’ ଖାତା ମନେଇ କେଣ୍ଠିବାକୁ V.C. ର ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ମୁଁ ତା’ ରୋଲ ନମର ଲାଠି ନାମରୁ ଖାଙ୍କୁ କହିଥାଏ ନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ କୁଳପତ୍ରିକୁ କହିଥିଲି ଯେ ଆଜିନ ଅନୁସାରେ ସେ ଛାତ୍ର ମୋତେ ମଧ୍ୟକାଳୀ ନୁହେଁ । କାରଣ ମୁଁ ପିଲାବେଳୁ ଆଉ ଜଣକ ଘରକୁ ପୁଅ ହୋଇଯାଇଛି । ତଥାପି ନାମ ଅନୁସାରେ ରୋଲ ନମର ଖାତା ଆଣିବାକୁ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ଖାତା ଆସିଲା ଓ ଦେଖାଗଲା ମୋ ହାତରେ ସେ ବହୁତ କମ ନମର ପାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ସେ କୌଣସି ଫେବର ଦେଖାଇ ନାହିଁ, ଏହା V.C. ଉପଲବ୍ଧ କରିଥିଲେ । ଆମରି ବିଭାଗର ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ଏ ବିଷୟରେ ବିଭାଗରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିବାରୁ ସେହି ପାଇଁ କରିଥିବେ ବୋଲି ମୁଁ V.C.ଙ୍କୁ କହିଲି । ଦେଖାଗଲା ଡାଙ୍କୁ ହାତରେ ରୋଷନାରା ପାଷକ୍ଲୁସ ମାର୍କ ପାଇଥିଲେ ବି ମୋ ନାତରେ ମାତ୍ର ୪୫% ନମର ପାଇଛନ୍ତି । ତଥାପି ନାମରୁ ସାରାବିଧାନ ମୋତେ କେର୍ପିଯତ ଦେବାକୁ ମୋଇଥିଲା । ମୁଁ ସରସ୍ଵତୀଙ୍କ ଧାରୀ ମର୍ଗ କହିଥାଇଲେ

ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ଦେଖିବାରେ କେବେ ବି ମୁଁ ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ବିଚାର କରିନାହିଁ କିମ୍ବା ପିଲାଙ୍କ ରୋଲନମର ବିଷୟରେ ଉପାହ ପ୍ରକାଶ କରିନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ ରୋଲନମର ଦେଇ ଆପ୍ରାଚ୍ କରିବାକୁ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଭୟ କରନ୍ତି ବୋଲି ମୋର ଛାଡ଼ିମାନେ ଜାଣନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପାଣିଟା ଗୋଲିହେଲେ କିନ୍ତି ଫାଇଦା ମିଳିବ ହୁଏତ ସେଥିପାଇଁ ବିଭାଗର ଦୁଇଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ସବୁବେଳେ ପାଣି ଗୋଲି କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ବେଳେ ବେଳେ ଭାବେ-ଆହା, କେଡ଼େ ଦୟନୀୟ ସେମାନେ ।

ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ପ୍ରକାଶରେ V.C. ଙ୍କ ଅସହାୟତା : ଯଦିଓ ଅଗର୍ଷ ପନ୍ଥର ତାରିଖ ଥିଲା ଏକ ଜାତୀୟ ଛୁଟି ଦିବସ ତଥାପି କାମଚଳା V.C. ଡକ୍ଟର ସରୋଜ କୁମାର ମିଶ୍ର M.A. Odia Conducting board. ଠିକ୍ ଦିନ ମାତା ବେଳେ ବସିବାକୁ ସମୟ ନିର୍ଭାରଣ କରିଥିଲେ । ଆମେ ସର୍ବ୍ୟମାନେ ପରୀକ୍ଷା ମାନଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ ପଡ଼ି ଜାଣିଲୁ ଯେ ଧର୍ମଧାରା ବିଶେଷ ପତ୍ର (special paper)ରେ ଖୁବ୍ ଚଢା ନମର ନିଆୟାଇଛି । ଏହାକୁ ଭାବନାୟ ନାମକ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଦେଖିଥିଲେ ଯାହାଙ୍କର M.A. ଶିକ୍ଷକତାର ଅଭିଜ୍ଞତା ନଥିଲା । ଆମେ ପରୀକ୍ଷାଖାତାରେ କିପରି ନମର ଦିଆୟାଇଛି ଦେଖିବାକୁ ତାହିଁବାରୁ ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟ ତଥା ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳକ ଡକ୍ଟର ବୈଷ୍ଣବ ରତ୍ନ ସାମଳ special paper ଖାତାଗୁଡ଼ିକ ଆଣିବାକୁ ଗଲେ । ପୁନଃ ରାଧାଗୋବିନ୍ଦ କୁଇଲା ନାମକ ଜଣେ ଛାତ୍ର ଡକ୍ଟର ଆଶ୍ଵୁତୋଷ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲିଖିତ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିଥିଲେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ରାଗରଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ନମର ଜଣା କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆସିଥାଏ ଏକଜମିନର ଦେଇଥିବା ନମରକୁ ବହୁପରିମାଣରେ କମେର ଦେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିସ୍ମୟର କଥା ପ୍ରାୟ ଏକ ଘଣ୍ଟା ବିଲମ୍ବରେ ବିଭାଗରୁ ଫେରି ଡକ୍ଟର ସାମଳ ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ବୋର୍ଡ ମେମରମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ ଯେ ଆଳମିରା ତାବି ଡକ୍ଟର ସ୍ନେହଲତା ପଞ୍ଜନାୟକ(ରିଡ଼ର)ଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଯାଇଛି ଓ ସେ ଏବେ ବିଭାଗରେ ନାହାନ୍ତି । ଆମେ ବାଧ୍ୟହୋଇ ଆସନ୍ତକାଳି ପାଇଁ ବୋର୍ଡକୁ ପ୍ରୁଣିତ ରଖିଲୁ ଏବଂ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ V.C.ଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲୁ । ସେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭାଷାରେ କହିଲେ ଯେ, ପରୀକ୍ଷା ଖାତା କିପରି ନମର ଦିଆୟାଇଛି ତାହା ଦେଖିବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର conducting ବୋର୍ଡର ଅଛି । ତାଙ୍କ ପାଖୁ ପାଇଲୁ ଆସିବାମାତ୍ରେ ସେ ଏଥିପାଇଁ ଅନୁମୋଦନ ଦେବେ ଓ ଖାତା ଗୁଡ଼ିକ ବୋର୍ଡ ସାମ୍ବାରେ ଉପସ୍ଥିତ କରାଯିବ ।” ପୁନଃ ରାଧାଗୋବିନ୍ଦ କୁଇଲାଙ୍କ ଆବେଦନପତ୍ର ଉପରେ V.C. ତାଙ୍କ ଖାତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଜଣିବିଳିଂ ବୋର୍ଡକୁ ମାର୍କ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ସେବିନ ଅର୍ଥାତ୍ ତା ୧୪/୮/୧୯୫୮ରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ୪ଟା ବେଳେ ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା ସେକ୍ଷନକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାରେ ସେକ୍ଷନ୍ ଅଫ୍ରିସର ଶ୍ରୀରବି ବିଶାଳ

ମୋତେ ଗୋଟିଏ ପାନ ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ ଯାହାକୁ ଚୋବେଇବା ମାତ୍ରେ ମୋତେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶୁଣୁଥିବା ପରି ଜଣାଗଲା, ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଗଲା ଓ ଶୁବ୍ର କୋରରେ ମୁଣ୍ଡ ବିଷିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା- ସତେ ଯେପରି ମୁଣ୍ଡଟା ଫାଟିଯିବ । ମୁଁ ଆଖି ପିଟାଇ ଚାହିଁ ପାରୁନଥିଲି । ସେମାନେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡକୁଧୋଇ ଦେଇ ମଥାରେ ମାସେଜ୍ କରୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାତେ ପାଞ୍ଚଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଣ୍ଡଟେକି ବାହିଁପାରୁ ନଥିଲି । ପ୍ରାୟ ଏତା ବେଳକୁ ଟିକିଏ ଭଲ ଲାଗିବାରୁ ମୋତେ ଘରକୁ ନେଇ ଯିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ଜଣେ ସେକ୍ସନ୍ ଆସିଥାଏ ତାଙ୍କ ସୁଚରରେ ମୋତେ ନେଇଗଲେ ଓ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ରାତି ୧୦ ଟାଯାଏ ବିଶାରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲି । ବହୁତ ମାସେଜ୍ପରେ ମୋତେ ଟିକିଏ ଭଲ ଲାଗିଲା ।

ତା' ପରଦିନ ମୋ ପାଇଁ ଶୁବ୍ର ବଡ଼ ପରାକ୍ଷାର ଦିନ ଥିଲା । ମୁଁ ନ୍ୟାୟ ଓ ସତ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଜିଦଖୋର ହୋଇ ଉଠିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଅନୁଭବ କଲି ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଏଥିପାଇଁ ଝୁଲ୍କ ନାହିଁ ବା ମୂଲ୍ୟବୋଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଭଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଡକ୍ଟର ସାମଲଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସଦେହ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି । ଯେତେବେଳେ (ଗଟ ବେଳେ) Conducting ବୋର୍ଡ ବସିଲା ସେ ଜଣାଇଦେଲେ ସେ ସେ ସବୁଯାକ ପରାକ୍ଷାଖାତା ସେକ୍ସନ୍କୁ ପଠାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେକ୍ସନ୍ ଅଫିସର ରବିବାବୁଙ୍କୁ ଖାତାଗୁଡ଼ିକ ଆଣିବାକୁ ଆମେ ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ସେ ପ୍ରଥମେ ସମ୍ଭାବି ଜଣାଇଲେ; କିନ୍ତୁ କିଛି ସମୟ ପରେ କହିଲେ ସେ ଖାତାଗୁଡ଼ିକ godown କୁ ସମ୍ବତ୍ତଃ ପିଅନ ନେଇଯାଇଛି । ତେବେ ସେ ପିଅନକୁ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ଖାତାଗୁଡ଼ିକ ଗୋଡ଼ାଉନରୁ ଆଣିପାରିଥାନ୍ତା ନିଷୟ; କିନ୍ତୁ କେଉଁ ପ୍ରଭାବରେ କେଜାଣି ପ୍ରାୟ ୨୦ ମିନିଟ୍ ପରେ ସେ କହିଲେ ସେ V.C.ଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ବା ଆଦେଶ ବିନା ସେ ଖାତା ଦେଇପାରିବେନି । ଆମେ ଅନନ୍ୟାପାୟ ହୋଇ V.C. ଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲୁ । ସେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଗତକାଳିର ମତାମତ ଆଜିକୁ ବଦଳେଇ ସାରିଥିଲେ । କାରଣ ଡକ୍ଟର ଆଶ୍ରମେ ପଇନ୍‌ଯାକଙ୍କ ଇଂଗିଟରେ ଦଳେ ଧର୍ମଧାରା ବିଶେଷପତ୍ର ନେଇଥିବା ଛାତ୍ର V.C.ଙ୍କ ରୁମରେ ପଣି ହମଜା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଦାବି ଥିଲା ଆଜି ହିଁ ପରାକ୍ଷାଫଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ । V.C. ବ୍ୟତିବ୍ୟତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ କବଳ୍ଯ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ କହିଦେଲେ “ତୁମେ ମାନେ ମୋ ଅଫିସ ରୁମରୁ ଯାଅ, ଆଜି ହିଁ ପରାକ୍ଷା ଫଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ।” V.C. ଅବଶ୍ୟ ସେକ୍ସନ୍ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ କିନ୍ତୁ କୋର ଦେଇ କଷ୍ଟକିଂ ବୋର୍ଡକୁ ଖାତା ଦେଖାଇବାକୁ କହି ପାରିନଥିଲେ । ବରଂ ଖାତା re-examination ପ୍ରଶାନ୍ତି ସପ୍ରାହେ କାଳ ପରାକ୍ଷାଫଳ ପ୍ରକାଶନଙ୍କୁ ବିଲମ୍ବିତ କରିଦେବ ବୋଲି ନିଜେ

କହିଲେ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରସ୍ତାବଟି Examination Committee କୁ ଯିବ, ତା' ପରେ ସିଷ୍ଟିକେଟ୍ rechecking ବା re-examination ପାଇଁ ଅନୁମୋଦନ କରିବେ । ତା' ପରେ Syndicate ତାହିଁଲେ କଷ୍ଟକ୍ଷିଂ ବୋର୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟକୁ review କରିପାରିବେ । ତକ୍କର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ସାମଳ ଏତେ ଛାତ୍ରଙ୍କ ପାଠତୁଷ୍ଟ ଶୁଣି ଖୁବ୍ ଭୟଭାବ ହୋଇ ପଡ଼ି ଥିଲେ । ସେ ଶାସ୍ତ୍ର ପରୀକ୍ଷାଫଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ବୋଲି V.C.ଙ୍କୁ କହିଲେ । Conducting Board ର chairman ଭାବେ ମୁଁ ଭାବସେନ୍ ଦାଶ କୁ ଉବିଷ୍ୟତରେ M.A. ଖାତା ନ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଲାବେଳେ ସେବକୁ ଅପିସର ଏଥିରେ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ । ମୁଁ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କଷ୍ଟକ୍ଷିଂ ବୋର୍ଡ ଛାତ୍ର ଚାଲିଆସିଲି । ମୋ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ମୋତେ ଫେରାଇ ନେବାକୁ ତକ୍କର ସାମଳ ବହୁ ଉଦ୍ୟମ ଓ ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ କେବେହେଲେ ପରୀକ୍ଷାଫଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଅନୁମୋଦନ ଦେବିନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର କହି ଫେରେଇ ଦେଉଥାଏ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ବୁଝି ନଥିଲି ଯେ ମୋର ପଳେଇ ଆସିବା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ "A boon in disguise" ହୋଇ ଯାଇଛି । ମୋ ଅନୁପସ୍ଥିତରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣି ପରୀକ୍ଷାଫଳ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବେ । ଶୁଣିଲି ତକ୍କର ଆଶ୍ଵୁତୋଷ ପଞ୍ଜନାୟକ ଓ ତକ୍କର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନାୟକ ମୁଁ ଚାଲିଆସିଲାପରେ Conducting Board ବସିଥିବା ରୂପକୁ ପରି ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ପାଶ କରିଦେବାକୁ ଖୁବ୍ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିଲେ । ଏଣେ V.C. କିଛି ଛାତ୍ରଙ୍କ ବାଧ୍ୟବାଧକତାକୁ ସାମ୍ବାକରି ନପାରି ଯେ କୌଣସି ମତେ ଫଳ ପ୍ରକାଶ କରିଦେବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ତା' ଥିଲା ତାଙ୍କର ଅସହାୟତା । ତେଣୁ ମୁଁ ସତ୍ୟପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲି ତାହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ଆମେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ଦେଇ ପାରି ନଥିବାର ଅବଶ୍ୟକରେ ମୁଁ ଅନେକଦିନ ଧରି ପ୍ରାୟ ପ୍ରପାଢ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ଓ ସେଠାରେ ଦଳେ ମତଳବୀଲୋକଙ୍କ ମେଲରେ ମୁଁ ରୁଦ୍ଧଶାସ୍ତ୍ର ହୋଇ ରହୁଥିଲି । ହୁଏତ ଆଜି ବା କାଳି ନୂଆ V.C. ଗୌର କିଶୋର ଦାସ ଆମ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯୋଗ ଦେବେ । ସେଥିପାଇଁ ତକ୍କର ସରୋଜ କୁମାର ମିଶ୍ର ବୋଧହୃଦୀ ଓଡ଼ିଆ ପରୀକ୍ଷାରେ ହୋଇଥିବା ଅବିଚାର ପ୍ରତି ବିରକ୍ତିରେ ଆଖି ବୁଝି ଦେଇଥିଲେ । ସତକୁ ସତ ଆସନ୍ତାକାଳି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷକ ସଂଘ ତରଫରୁ ନୃତନ V.C କୁ ସାଗତ କରି ଓ ପ୍ରାୟ ଚାରିମାସ କାଳ କାମ ଚଳାଇଥିବା ତକ୍କର ସରୋଜ କୁମାର ମିଶ୍ରଙ୍କ ବିଦ୍ୟାୟ ପାଇଁ ସତା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବ ।

ଉଛଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିବସ : ତା ୨୦/୧୧ ରେ ମୁଁ ନୃତନ V.C. ତକ୍କର ଗୌର କିଶୋର ଦାସଙ୍କ କ୍ୟାମ୍ପସ ବାସରବନଙ୍କୁ କିଛି କଥାବାର୍ଗା ପାଇଁ ଯାଇଥିଲି ।

ଏମିତି କଥା ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ସେ ଆସନା ତା ୨୭/୧୧ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିବସ ବିଷୟରେ ମୋତେ ପଚାରିଥିଲେ । ସେ ବୋଧହୃଦୀ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ସେତେବେଳେ ମନୋନିବେଶ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ମୋ ଆତ୍ମ ଏହି ପରିତ୍ରଦିବସରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତାଙ୍କ ନାମରେ ଗୋଟିଏ Foundation Lecture ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ V.C.ଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ ସାଂଗେ ସାଂଗେ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଏକ ଉତ୍ତମ ପ୍ରସ୍ତାବ କହି ଗ୍ରହଣ କରିନେଲେ ଓ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷର Foundation ବଢ଼ତା ଦେବାପାଇଁ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କଲେ । କାରଣ ମୁଁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର ପ୍ରଫେସର ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବ ବୋଲି ସେ କହିଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସ୍ଵାନୀୟ ଖବରକାଗଜରେ କିଛି ପ୍ରମାଣିତ କଲାମଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଏହା ମୋ ପାଇଁ ଏକ ଉପଯୋଗୀ ବାଧ୍ୟବାଧକତା ଥିଲା । ମୁଁ ଶିକ୍ଷାର ମାନ ଦିନକୁ ଦିନ କିପରି ହୃଦୟ ପାଉଛି, କଲେଜମାନଙ୍କୁ affiliation ଦେବାରେ କୌଣସି ମାନ ରହୁନାହିଁ ଏପରିକି ଯୋଗ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ, ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପରିମାଣ ପାଠାଗାର ପୁସ୍ତକ ଏବଂ ନିର୍ବାଚନ ଅନୁୟାୟୀ ପରିବେଶ (infrastructure) ନ ଥାଇବି କଲେଜମାନଙ୍କୁ ସହବନ୍ଧନ ମିଳିଯାଉଛି ସେ ବିଷୟରେ ଲେଖିଥିଲି । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ହେଲା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଡିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଅଭିନିଷ୍ଠିତ ଦାୟିତ୍ୱବେଧ । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏମ.୧. ଡିଆ ଶ୍ରେଣୀୟ admission ପାଇଁ ବି.୧. ଅନ୍ତର୍ମୟ ପାୟ କରିନଥିବା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିଆୟାଉଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷାର ମାନ ହୃଦୟ ପାଇବା ଅବଧାରିତ ହୋଇଯାଉଛି । ରେଗ୍‌ଲେସନଙ୍କୁ ଏହା ଅତିକ୍ରମ କରୁଥିଲେ ବି ପରୀକ୍ଷା ନିୟନ୍ତ୍ରକ ଓ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ V.C. ମାନେ ଏଥିପାଇଁ ଆଖିବୁକ୍ତିଦେଇ ଡିଆ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭୃତି କ୍ଷତି କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ମୋ ଲେଖାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ଏହାଦ୍ୱାରା regulation କୁ ଜାଣିଜାଣି ମୋଡ଼ି ଦିଆ (twist) ଯାଉଛି ବୋଲି ମୋର ସମ୍ମାନ ମତ ଥିଲା । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଯାହା ମୋତେ ଖୁବ ବିବୃତ କରୁଥିଲା ତା' ହେଲା ନ୍ୟାସ ତହବିଲ (Endowment Funds) । ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦାତାମାନେ ଏପରି ଫଣ୍ଟକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିଥିଲେ ତାର ଯଥାର୍ଥ ଉପଯୋଗ ଏବେ ହେଉନାହିଁ ଓ କୁଳପତିମାନେ ସେଥିପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱବେଧ ନୁହୁନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲି । ନୀଳକଣ୍ଠ ସ୍ଵତିଷ୍ଠିତି 'ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର' ପାଇଁ ଦାନ କରିଥିବା ଟ୍ରେ ୨୦୦୦.୦୦ଙ୍କାଳୁ ପୁଣି ଫେରେଇ ନେଇ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ନ୍ୟାସ ଫଣ୍ଟରେ କିପରି ରଖିପାରିଲେ ? ସେ ଅର୍ଥର କି ଉପଯୋଗ ହେଉଛି- ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମୋ ଲେଖାରେ ଉଠେଇ ଥିଲି । ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର ଫଣ୍ଟରେ ତାହା ମିଶି ସାରିଥିଲା । ଅଥବା ତତ୍କାଳାନ କୁଳପତି ଏ ଟଙ୍କା ସମିତିକୁ ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ସ୍ଥିର କରି କେବେହେଲେ ଏକ ମହତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ସତ୍ୟବାଦୀ

ଚେଯାର ପ୍ରତି ନ୍ୟାୟ ଦେଇନାହାନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଅଭିଯୋଗ ଉତ୍ଥାପନ କରିଥିଲି । ଏହାଦାରା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରାଯାଇଛି ବୋଲି ମୋର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ମତ ଥିଲା । ଏହିପରି ମୁଁ ଲେଖିଥିବା ଦୁଇଟି ଲେଖା ‘ସମାଜ’ ଓ ‘ପ୍ରଗତିବାଦୀ’ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ବିଶ୍ୱଯର ଶାର୍କ୍ଷକଥିଲା “ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିବସଃ: ଏକ ଆତ୍ମ ସମୀକ୍ଷା” ଓ “ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଓ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରସଂଗ ।” ମୋତେ ଅଢ଼ିଗୋରିଅମ୍ବ ଯିବା ବାଟରେ V.C. କହିଲେ, “Mr. satpathy you are the most published person today”. ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲି “Sir it it for you only.” ମୋର ବହୁ ସାଙ୍ଗ ପ୍ରଫେସର ଏଇ ଲେଖା ଦୁଇଟି ପାଇଁ ମୋତେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟ Accountant general ଆଲୋଚକ ଶ୍ରୀ ହରପ୍ରସାଦ ଦାସ ମୋତେ ଟେଲିଫୋନ ଯୋଗେ ଅଭିନନ୍ଦିତ କରିଥିଲେ ।

ମୁଁ ୨୪/୧୧ ଠାରୁ “ଗୋଦାବରାଶ ବହୁତାମାଳା” ପାଇଁ ମୋର ପଡ଼ା ଓ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି । ପ୍ରବନ୍ଧର ନାମଥିଲା “ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରାଶ, ଏକ ରିନ୍ ଦୃଷ୍ଟି” । ମୁଁ କିଛି ନୂତନ ଆଲୋକପାତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବାରୁ ଗୋଦାବରାଶଙ୍କ ଲିଖିତ ଆଭିଜାନକୁ ପୁଣିଥିରେ ତନ୍ଦ ତନ୍ଦ କରି ପଡ଼ିଥିଲି । ମୋତେ କେତେକ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ପାଠ କରିବାକୁ କହୁଥିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ extemper କିଛି କହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପରିସ୍ଥିତି ଓ ପରିବେଶକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଉତ୍ତର ପଢ଼ିର ଉପଯୋଗ କରିଥିଲି । ତା ୨୮/୧୧ ଅପରାହ୍ନ ଶାତ ବେଳେ ଶଙ୍କପତି ଅଢ଼ିଗୋରିଯମ୍ବରେ ଏ ଭାଷଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ଗୋଦାବରାଶ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତ ଓ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନ ଉତ୍ତର ଖୁବ ଅଳିଆ ଓ ଅସନା ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଆଜି କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଦିବସ ପାଇଁ ସେ ସବୁ ସ୍ଥାନ ଓ ମୂର୍ତ୍ତ ଖୁବ ପରିମଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ତାତ୍ତ୍ଵରଖାନା ଯେଉଁଚା ଆଗରୁ ଖୁବ ରୁଗ୍ଣ ଦିଶୁଥିଲା ଆଜି ଖୁବ ଉତ୍ସଳବର୍ଷା ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଦାରା ଲିଖିତ ବହୁବିଧ ପୁସ୍ତକର ଏକ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ପରିଜା ପାଠୀଗାରରେ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା ଓ କେମିଷ୍ଟ୍‍ରି ହଲରେ ଏକ ଟିତ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଆମ୍ବ ବିଥକା ପରିଷ୍କତ ହୋଇ ଆଲୋକମାଳାରେ ଶୋଭନୀୟ ଦିଶୁଥିଲା । କୁଳପତି, ପିଅନଠାରୁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେଙ୍ଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏ ଦୁଇଦିନ ଧରି ଖୁବ କର୍ମଚଞ୍ଚଳ କରି ରଖିପାରିଥିଲେ । ତୃତୀୟ ଦିନ ଅପରାହ୍ନର ଶେଷ ଭାଗରେ କବ୍ୟିତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସମ୍ମିଳନୀ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ କବିତାର ଶାର୍କ୍ଷକ ରଖାଯାଇଥିଲା ‘ମୋ ଟିଥ ।’ ଏହାକୁ କୁଳପତି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ସଂଯୋଜନା କରିଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ରିଡ଼ର ତକ୍ତ ସଂଘମିତ୍ରା ମିଶ୍ର । କବିମାନେ ନିଜନିଜ କବିତା ଆବୁରି କରିବା ସହିତ ସେ ବିଶ୍ୱଯରେ କିଛି ଆତ୍ମ-କଥନ ରଖିଥିଲେ ।

ତା ୩୦/୧ ୨ରେ M.A. Conducting Board ରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ପରୀକ୍ଷା ନିୟମକଙ୍କଠାରୁ ଚିଠିଏ ପାଇଲି । କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ସଂକଳନରେ ମୋର ଅକ୍ଷମତା ଲେଖି ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି । ଏପରି ଏକ ବୋର୍ଡରେ ମୋ ପରି ଆହୁସମ୍ବାନ କଥା ଭାବୁଥିବା ସ୍ବାଭିମାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଉ ଯୋଗ ଦେବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । କାରଣ ଆପଣଙ୍କ ସେକସନ୍ ଅଫିସର ଅତି ତତ୍ତ୍ଵର ଭାବରେ ଏହି ବୋର୍ଡର ରିଜଲ୍ଟ୍ସନକୁ ତା' ୧୭/୮/୧୯୪୮ରେ ଅମାନ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଆମେ ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାସ କରିଥିଲୁ ତାହା ଏଯାବତ୍ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଏହି ବୋର୍ଡର ସରାପତି ପଦରୁ ଉପରା ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି । ମୁଁ ଯଦି ପରାକ୍ଷା ଖାତା ଦେଖାରେ ମୋର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟ ଓ ସେମାନଙ୍କ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ଦେଇ ନ ପାରିଲି ତେବେ ଏପରି ବୋର୍ଡରେ ମୋର ରହିବାରେ କି ଅର୍ଥ ବା ଅଛି ? ଯେଉଁ ଛାତ୍ର ମାନେ କପି କରୁଥିବାରୁ ଦୟିତ ହେଉଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ମନଙ୍ଗଳା ବର୍ଷତ ମାର୍କ ଦେଇ ପରୋକ୍ଷରେ କେତେକ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟରୁ ବଂଚିତ କରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଏହି ଅଭିସନ୍ଧି ପାଇଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କିଛି ଶାସ୍ତ୍ରିଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରିଛନ୍ତି କି ? ଗୋଟିଏ ପଟେ ଅନ୍ୟାୟକୁ ରୋକିଲା ବେଳେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପଟେ ଅନ୍ୟାୟକୁ ପ୍ରଶ୍ନୟ ଦିଆଯାଉଛି । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସେହିନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବନା (resolution) କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ନ ହୋଇଛି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଇ ବୋର୍ଡରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରିବାକୁ ମୋର ବିବେକ ଓ ନୈତିକତା ବାରଣ କରୁଛି । ଏତଦ୍ୱାରା ଏହି ଚିଠିକୁ ମୋର ଉପରା ପତ୍ର ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଥାଏ ।

D.S.A. Committee : ଯୁଜିସି ଅନୁଦାନରେ ଚାଲୁଥିବା D.S.A ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ପ୍ରଥମ ମିଟିଂ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ କୁଳପତିଙ୍କ ପୌରୋହିତ୍ୟରେ ବିଭାଗର ପ୍ରକୋଷ୍ଟରେ ବସିଥିଲା । ପ୍ରଫେସର ସୁଦର୍ଶନ ଆଚାର୍ୟ ଓ ପ୍ରଫେସର ଖଗେଶ୍ୱର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସମେତ ବିଭାଗର ସମସ୍ତ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଅଧ୍ୟୟିକା ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଗତକାଳି ଅର୍ଥାତ୍ ତା ୪/୧୨/୧୯୪୮ରେ ଡକ୍ଟର ଆଶୁତୋଷ ପଟ୍ଟନାୟକ, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନାୟକ, ଡକ୍ଟର ସଂଘମିତ୍ରା ମିଶ୍ର ଓ ଡକ୍ଟର ସ୍ବେହଳତା ପଟ୍ଟନାୟକ ମୋ ଘରକୁ ଆସି ମୋତେ ନାନାଭାବରେ ଏହି D.S.A. କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଂଯୋଜକ ହେବାପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ନାନାଦି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଆଶୁତୋଷ ଓ ବାସୁଦେବଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନାତର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ଡକ୍ଟର ଆଶୁତୋଷ ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ସେ ପଦବୀରୁ ଯେ କୌଣସି ମତେ ବିତାଢ଼ିତ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ ଅବ୍ୟାହତ ରଖିଥିଲେ । ମୁଁ ମୋର ଏ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ସ୍ଵରୂପକୁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ ଏତେ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧ କରିଥିଲି ଯେ ସେମାନଙ୍କ କଥାରେ ପ୍ରଲୁଷ ହେବାକୁ ଆଉ ତାହୁଁ ନଥିଲି । ମୁଁ ବିନ୍ୟର ସହିତ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୪୫୩

ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଅଗ୍ରହ୍ୟ କରିଥିଲି । ତଥାପି V.C.ଙ୍କୁ ରେଟି ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସୁକୃତତାର ସହିତ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ V.C. ସେମାନଙ୍କୁ ଯୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ଶୁଣି ନଥିଲେ । ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟତ ହୋଇଥିବାପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମୋ ପାଖୁ ଆସି ପୁନର୍ଭ V.C. ଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିବା କଥା କହିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲା ମୁଁ କହିଲେ ହଁ V.C. ଶୁଣିବେ ଓ ତଦନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ମୁଁ ଅବସର ନେବାକୁ ବେଶୀ ତେରି ନଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ବୋଲ୍କୁ ବେହି ଅଯଥା ହଜରାଣ ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲି । ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ଏ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ପ୍ରୋକେକ୍ଟରେ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥ ନେବେ କିଛି କାମ ନ କଲେ ବା ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ରିପୋର୍ଟ ନ ଦେଲେ ମୁଁ କେବେ ବି ସେମାନଙ୍କୁ ରିହାତି ଦେବିନାହଁ । ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଓଲଟିପଡ଼ି ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାମ କରିବେ । ସେମାନେ ନେଉଥିବା ଅର୍ଥପାଇଁ Utilisation Certificate ନ ଦେଲେ Coordinator ମଧ୍ୟ ହିସାବପତ୍ରର ଚାହୁଁନ୍ତ ଖସଡ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ପାରିବେନି; ହୁଏତ କିଛି ମାସ ପାଇଁ ପେନସନ୍ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ମନେମାନେ ଭାବୁଥିଲି ଯେ ମୋତେ ଯନ୍ତାରେ ପୂରେଇ ହରଜାଣ କରିବାକୁ ସେମାନେ ଯେପରି ଫନ୍ଦି କରୁଛନ୍ତି । ଉଭୟ ଆସୁବାବୁ ଓ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନାୟକ ମୋ ସହିତ ଅତାତରେ ଅସହଯୋଗ କରିଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଆଦୌ ଭରଷା ନଥିଲା । ମିଟିଂରେ V.C. ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଅଭିଯୋଗ ଉତ୍ସାହନ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେଲେ ନାହଁ । ବରଂ ସେ ଏସବୁ ବିଭାଜନ ମୂଳକ କାମକୁ ସମର୍ଥନ କରୁନଥିବା ପରି ଆଚରଣ ଦେଖାଇଲେ । ସେହିପରି ବାସୁବାବୁଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀରେ ସେ ନିଜର ଅସତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ସେ ସବୁ ବିଫଳତା ପାଇଁ ବାସୁବାବୁଙ୍କ ଦାୟୀ କରିଥିଲେ । ବାସୁବାବୁ ଏପରି ଅପମାନକୁ ମୌନରହି ସହ୍ୟ କରୁଥିବାବେଳେ ମୋର କିଛି କହିବାର ନଥିଲା । ପୁନର୍ଭ ସହକର୍ମୀମାନେ ସହଯୋଗ ନ କଲେ ବାସୁବାବୁ ବା ମୁଁ ହୁଏ କେହି ବି ଏ D.S.A. କାର୍ଯ୍ୟକୁମର ଆବାହକ ହୋଇ ସଫଳତା ପାଇପାରିବୁନି । ଚାକିରିର ଶେଷଭାଗରେ ମୁଁ ଆଉ ପ୍ରତାରିତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁନଥିଲି ।

୧୯୯୫ ମସିହାରେ ଶେଷଦିନ : ମୁଁ ମୋ ଭାଖରୀରେ ଲେଖିଥିଲି-

"The year is coming to its end. It will step onto 1996 after eighteen hours of the Sunrise. I am still continuing with that nightmare which I told to my friend Ajit should it be a fatal disease like Aids on

Cancer ? How happy I will be to pass away as I am not cared and liked by my wife and daughters. Perhaps that is the result of my mistake committed. I have to take stock of my deeds in 1995 which I look back with awe & dismay. It is true I have not lived a life of purity and sacrifice. What have I sacrificed for my village, for destitudes, to my wife, and family ? I have been always demanding but have not reciprocated. I have not done much for literature, I have not taken a risk for public life yet which I feel so intensely. I have thought of entering into public life taking some political programme. But whom I am afraid of ? Are my family members pulling my legs ? How long should I wait for a decision ? Oh Almighty show me a road. I must plunge into the uncertainty of political life in 1996.

୧୯୯୬ ମସିହା

ଏଇବର୍ଷ ବଡ଼ଖିଆ ପାରମିତା (Asst Commissioner Income Tax) ଟାଟାରୁ ବଦଳି ହୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲା । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ବାଣୀବିହାର B-14 କୃତରେ ରହୁଥିଲି । କିଛିଦିନ ଆମ ପାଖରେ ରହି ସେ ଭଡ଼ାଘର ନେଲା ଶହୀଦନଗରରେ । ତା ବୋଉ ତାର ନିହାତି ଦରକାର, କାରଣ ତାର ତିନିବର୍ଷର ଛୋଟ ଝିଅଟିଏ । ତାର ଲାଲନପାଳନ ଜ୍ଗାରଖା ଦରକାର । ଜୋଇଁ ଆଲାଏଡ଼ ଅଫିସରରେଲ ବିଭାଗରେ । ସେ ଥାନି ଟାଟାରେ । ମୋର ଆପରି କରିବାର କିଛି ନଥିଲା । ରମାଦେବୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଡ଼ୁଁ ଅଧ୍ୟାପିକା, ତେଣୁ ଝିଅ ବସାଘରୁ ସେ ହୁଏତ ଚାଲିଚାଲି ରମାଦେବୀ କଲେଜକୁ ଆସିପାରିବେ । ଆମ ଭିତରେ ଏଣିକି ବେଶି ବେଶି ଝଙ୍କା ଲାଗୁଥିଲା, ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ଯୁକ୍ତିଚର୍କ କଳି ତକରାଳରେ ପରିଣତ ହେଉଥିଲା । ସେ ମୋତେ ମୋର ଛୋଟ ଛୋଟ ଅପରାଧ ପାଇଁ ରୁକ୍ଷରାଷ୍ଟରେ ଆକ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ଏମିତି ତ ପଦର କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେବ ଆମେ ଅଳଗା ଅଳଗା ରୂପରେ ଚଲୁଥିଲୁ ଓ ଶୋଇଥିଲୁ । ତାଙ୍କ ରୂପରେ ଚାରିଝିଆ ଓ ତଳେ ଘରର ପରିଚାରିକା । ମୁଁ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୪୪୫

ଦାଣ୍ଡଗର ଖଚରେ ଅଳଗା । ଦେହର ତୋକ ବେଳେ ବେଳେ ମେଷୁଥିଲେ ବି ମନର
 ତୋକ ରହୁଥିଲା ସବୁବେଳେ ଅମେଷା । ଆଶ୍ରୟ କଥା ଆମେ ପରସରକୁ ଭଲ ପାଇ
 ବିବାହ କରିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳର ଉଦ୍ଦରେ, ଆକୁଳତା, ପରସର ପାଇଁ ଲୋଡ଼ିବା
 ପଶର ଉଷ୍ଟତା କେବେଠାରୁ ମହଳ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ସଠିକ୍ ତାରିଖ ମନେ ନାହିଁ । ସେ
 କହୁଥିଲେ “ମୁଁ ରାତି ଗା ଯାଏ ତାହିଁ କବିତା ଲେଖାଲେଖି କରିବି । ତୁମେ ଶୋଇ
 ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରିବ । ତେଣୁ ତୁମର ଦାଣ୍ଡଗର, ମୋର ଜଣଗର ।” ସେ କହୁଥିଲେ “ମୋ
 ଶୋଇବା ଘର କବାଟ, ଝରକା ସବୁ ବନ୍ଦ ରହିବ ।” ମୁଁ କହୁଥିଲି ମୋ ଶୋଇବାଗର
 ଝରକା, କବାଟ ସବୁ ଖୋଲା ରହିବ- ଯେପରି ପବନ ଯାତାଯତ କରି ପାରିବ ।
 ଶୀତଦିନେ ବି ଝରକା ଖୋଲା ଓ କବାଟ ମେଲା । କେବଳ ପରଦା ପଡ଼ିଥିବ । ବେଳେ
 ବେଳେ ଆଶ୍ରିତ ଜନ୍ମ କେବେବା ଚଇତର ଚଇତାଳି ଘରକୁ ଧେସେଇ ପଶି ଆସୁଥିଲେ ।
 ମୁଁ କବିତା ଲେଖୁଥିଲେ ଅବା ସେମାନଙ୍କୁ ମନଭରି ଅନୁଭବ କରୁଆନ୍ତି । ପ୍ରେମରୁ
 ପ୍ରେମହାନତା ଆଡ଼କୁ ଯାତ୍ରାପରି ମୁଁ ସୃଜନରୁ ସମାଲୋଚନା ଆଡ଼କୁ ଅନେକଦିନୁ
 ଚାଲିଯାଇଥିଲି ପରିସ୍ଥିତିର ବାଧ୍ୟବାଧକତାରେ । ବେଳେବେଳେ ଗଛ ଓ କବିତା ମନ
 ଭିତରକୁ ଛିରିକି ଆସୁଥିଲେ ହୁଏତ; କିନ୍ତୁ ପାଉନଥିଲେ ଉପସ୍ଥୁତ ଭାବ ଓ ଭାବାତରର
 ପରିଭାଷା । ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ ଅନୁଭବ ଅଭିମାନ କରି ମୋ ପାଖରୁ ପଳାଇ
 ଯାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କେବେଠୁଁ ତାଙ୍କୁ କବିତାର ନିଶା ଘାରିଥିଲା । ସୋପାନ ପରେ
 ସୋପାନ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଉଥିଲେ ସେ । ପୁରୁଷାର, ଫୁଲମାଳ, ସମ୍ମାନ, ଉପଢୋକନ
 ମିଳିଥିଲା ଅନିବାର । ମୁଁ ତାଙ୍କ କବିତାର ହିନ୍ଦି ଅନୁବାଦ କିପରି ଦିଲ୍ଲୀରେ ଛପାହେବ
 ଦିଲ୍ଲୀପାଇ ପାହାଡ଼ଗଂଭରେ ପ୍ରକାଶକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରାସ୍ତୁ ହେଉଥିଲି । ଅନୁବାଦକ ରାଜେନ୍ଦ୍ର
 ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ ନଇଡା ଯାଇ ଦେଖା କରୁଥିଲି । ସମାଲୋଚକ ତକ୍କର ନାମବର ସିଂହଙ୍କ
 ଘରକୁ କିମ୍ବା ଅଧ୍ୟାପକ ବିଦ୍ୟାନିବାସ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଥିଲି ଏ ଅନୁବାଦ ପୁଷ୍ଟକର
 ମୁଖ୍ୟବନ୍ଦ ଲେଖାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ଜଣେ ସମାଲୋଚକ ଭାବେ ଆଧୁନିକ କବିତା
 ଆଜଳନ ବେଳେ ତାଙ୍କ ନାଁ ନେଲେ ମୋର ବନ୍ଦୁ ସର୍ଗତ କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର କହୁଥିଲେ-
 ପାରିବାରିକ ସମାଲୋଚନା ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ବରାବର ମୋତେ
 କହୁଥିଲେ- ତୁମ ପାଇଁ ମୁଁ ମୋ ପ୍ରାପ୍ୟରୁ ବଂଚିତ ହେଉଛି । ତୁମର ଅନେକ ଶତ୍ରୁ ।” ତା’
 ହେଲେ ଗୋଟିଏ ଘରେ କ’ଣ ଦି’ଜଣ ଲେଖାଲେଖି କରିବେନି ? ‘ଝଙ୍କାର’ ପତ୍ରିକାର
 ତତ୍କାଳୀନ ସହସ୍ରପାଦକ ବନ୍ଦୁ ସରୋଜ କୁମାର ମହାନ୍ତିକର ଅନ୍ତର୍ଗତ ତାହା ହିଁ ବିଚାର ।
 ତେଣୁ ‘ଝଙ୍କାର’ର କୌଣସି ବିଶେଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ତାଙ୍କ କବିତା ବାହାରିଲେ ମୋ ପ୍ରବନ୍ଧ
 ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏନାହିଁ । ମୁଁ ତକ୍କର ମହତାବଙ୍କ କାନକୁ କଥାଟିକୁ ନିଏ । ସେ କହନ୍ତି-

“ଆହ୍ଲାକଥା, କିଓ ଏପରି କିଛି କଟକଣା ଅଛିକି ଗୋଟାଏ ଘରୁ ଏକାଧିକ ଲେଖକ ବାହାରିବେ ନାହିଁ । ହଜାଂ-ଏ କିପରି କଥା ।” ସେ ହସି ହସି ମୋ ଅଭିମାନକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଆଶ୍ରୟ କଥା ଦିନେ ଆବିଷ୍କାର କଲି ମୋ ପ୍ରକାଶକ ତାଙ୍କୁ ଏବେ ଝିଅଘରେ କ୍ୟାଳେଣ୍ଟର ଦେଇ ଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ଶ୍ରମ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ବୋଧହୃଦୀ ଭାବୁଥିବେ ସେଇ ଗୋଟିଏ କ୍ୟାଳେଣ୍ଟରରେ ଚଳିଯିବ । ଏଥିପାଇଁ ମୋର ମନରେ ହୁଏତ ଦୁଃଖ; କିନ୍ତୁ କେବେ ବି ଜର୍ଷା କରେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ମଂଜିଟି ମୁଁ ରୋପିଛି ତାହା କ୍ରମେ ଚାରାରୁ ଦୂମାୟିତ ହେବା ଦେଖିବାକୁ କିଏ ବା କାହେଁ ନାହିଁ ?

ଝିଅ ତାଙ୍କୁ ପାଖରେ ରଖିବାକୁ ଶହୀଦନଗର ବସାଘରକୁ ନେଇଯାଇଥିଲା । ସେ କିନ୍ତୁ ନିଜର ସମସ୍ତ ଆସବାବ ପଢ଼ି ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବାର ଉଦେଶ୍ୟ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ବୁଝିପାରି ନଥିଲି । ପରେ ଅନୁଭବ କଲି ଆମ ଭିତରେ କେବଳ ମାନସିକ ଦୂହେଁ ଦେହିକ ବିଶ୍ଵେଦ ମଧ୍ୟ ହୋଇଯାଇଛି । ଶହୀଦନଗରରେ ସେ ଝିଅ ସାଥୀରେ ରହିବା ପଳରେ ଏକଢ଼ି ସେକଢ଼ି ହୋଇ ଦହଗଂଜରେ ପଡ଼ୁଥିଲି । ଶହୀଦ ନଗର ହାରକୁ ଯାଇ ପରିବାପତ୍ର କିଣି ଦେବାକୁ ହେବ; ପୁଣି ବାଣାବିହାର ପାଇଁ ବି ଆଣିବାକୁ ହେବ । ବହୁ ସମୟ ଅପଚୟ ହେଉଥିବା ଅନୁଭବ କଲି । ପୁଣି ଭାବୁଥିଲି ରବିବାର ଦିନ ସେ ବାଣାବିହାର ଆସି ପୂର୍ବାହୁତି ଦିନଟି ମୋ ସହିତ ବିତେଇବେ । କିନ୍ତୁ ତା’ ଆଉ ହେଉନଥିଲା । ଆମ ଅଂଚଳର ଗୋଟିଏ ଦରିଦ୍ର ପିଲା ମାହିକ ପାଶ କଲା । ପରେ ରାଜଧାନୀର ଭ୍ରାମା ମ୍ୟାଜିକ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ହଠାତ୍ ମୋର ଦ୍ୱାରାସ୍ତୁ ହେଲା । ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥାନ୍ତି ଛ’ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି । ମୁଁ ୧୯୯୭ ଆବ୍ୟରୁ ବି.ଜେ.ପି. ରାଜନୀତିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥାଏ । ସେମାନେ ତିର୍ଗୋଲ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଜନତା । ସେମାନେ କେଉଁଠି ସଂଧାନ ନେଲେ ମୁଁ ଗରିବ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସାହାୟ୍ୟ କରେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ସେ ପିଲାକୁ ନେଇ ମୋ ବାଣାବିହାର କାର୍ଟରକୁ ଆସିଥିଲେ । ପିଲାଟି ନାମ ଶ୍ରମାନ ରାତ୍ରିତ । ମୁଁ ଭାବିଲି ଏହା ମୋ ପାଇଁ ମାଆ ଶାରଳାଙ୍କ ଆଶାର୍ବାଦ ଓ ଆଦେଶ ନରଳେ ମୋର ଏଇ ଅସହାୟତା ବେଳେ ଆମରି ଅଂଚଳରୁ ପଲାଟିଏ ଏଠି ମୋ ଘରେ ରହି ଗୋଷରବାସ କରି ଦେବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନେଇ ଆସି ନଥା’ଗା । ସେ ଭ୍ରାମା କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖେଇଲା । ମୋର ଶୁଭ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ଟିଏ ବି ସମାଧାନ ହୋଇଗଲା । ହେଉପଛେ ଭାତ ତାଳମା- ତାହା ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ।

ଆମ ଦ୍ୱିତୀୟ ଝିଅର ରାଉରକେଳାରେ ଝିଅଟିଏ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି, ପିଲାର ଯଡ଼ ନେଇ କଲେଜରେ ପାଠ୍ୟଦେଶକବା ମୋ ଝିଅ ପାଇଁ ସାଧ୍ୟାତୀତ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ତେଣୁ ଆମ ଗ୍ରାମର ଗରିବ ଝିଅଟିଏକୁ ନୂଆତ୍ରେସ କିଣି ରାଉରକେଳା ପଠେଇଲି । ବହୁ

ବାଧ୍ୟବାଧକତାରେ ଓ ମୋର ନାନାଦି ପ୍ରଲୋଭନୀୟ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିରେ ସେ ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଅଥଚ ତା' ସହ କାଷ୍ଠିକ ନାନାଦି ଅବୈଧ ସଂପର୍କ ପରିକଳନା କରି ମିଷେସ ଶତପଥୀ ମୋତେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି ଦେଉଥିଲେ । ଏକ ଦୁଃଖଦାୟକ ରାତ୍ରି ବୋଧହୁଏ ମୋ' ମାସ ମଧ୍ୟଭାଗ ହେବ । ଶୁଭ ଗରମ ପଡ଼ିଥାଏ । ମୁଁ ରାତି ୧ ୧ ଟାରେ ଶୋଇବାକୁ ଗଲାବେଳକୁ ରାଉରକେଳାରୁ ଝିଅ ଫୋନ୍ କରି ତା' ମାଆ ସହିତ ଦାୟ ସମୟ ଧରି କ'ଣ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହେଉଥିଲା । ଏ ସବୁ ସେଇ ଝିଅଟିକୁ ନେଇ । ତା'ର କୌଣସି ଭୁଲ ପାଇଁ ତାକୁ ମୋର ଝିଅ ପିଟାପିଟି କରିଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ନଖାଇ ବସିରହିଥାଏ ଘର ପିଣ୍ଡାରେ । ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ ହେବାରୁ ସେମାନେ ଚାରିପାଞ୍ଜଣ ଏକାଠି ହୋଇ ଆସି ମୋ ଝିଅକୁ ଧମକ ଦେଇଯାଇଥାନ୍ତି । ତେବେ ସେ କଥା ମୋତେ ଫୋନ୍ରେ ନ କହି ମାଆକୁ କହିବା ଫଳରେ ମାଆ ମୋ ପ୍ରତି ଉତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ସେଇ ରାତିରେ ମୋ ଆଖିରୁ ନିଦ ଅପହରଣ କରିନେବେ ବୋଲି କ'ଣ ସେ ଜାଣି ନଥିଲା ? ସକାଳୁ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ hang over ଥାଏ । ରାତିରେ ନିଦ ହୋଇ ନଥିବାରୁ ରତ୍ନଚାପ ବୋଧହୁଏ ବଢ଼ିଯାଇଥାଏ । ଜାଣିଲି ବି.ପି. ଆଉ କମିବନି । ଜାରଣ ଏହାକୁ ତେଜେଇ ରଖିବାକୁ ଏକା ଶ୍ରୀମତୀ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଗରିବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଝିଅଟି ଖାଦ୍ୟଭାବରୁ ଚାକରାଣୀ ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ଆମ ଝିଅ ପାଖୁୟାଇଥିଲା; ତା' ଛୋଟ ଝିଅକୁ ଜଗି ରହିଲେ ସେ ପ୍ରତିଦିନ କଲେଜ ଯିବ । ଅଥଚ ତାକୁ କିପରି ଚଲେଇ ପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ମୋ ଝିଅର ଖିଆଲ ନଥିଲା ।

ଆଜି ସାବିତ୍ରୀ ଅମାବାସ୍ୟ, ହେଲେ ଆମୟର ଅବସ୍ଥା ଯାହା ସେଥିରେ ସାବିତ୍ରାତ୍ରତ ପାଳନର ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ୟକ୍ତିବା କାହିଁକି ? ଉତ୍କଷିତା ଚାକିରିଜୀବୀ ଅନେକ ମହିଳା ଏହାକୁ କୁସ୍ପାର ବୋଲି ଭାବନ୍ତି । ମୋର ପଢ଼ୀ ପ୍ରାତଃ ବ୍ୟାୟାମ କରୁଥିବାବେଳେ ହାତରୁ ସବୁୟାକ କାତ କାଢ଼ି ଯୋଗ ବା ବ୍ୟାୟାମ କରୁଥିବା ବହୁବାର ଦେଖିଛି । ପ୍ରାତଃ ବୋଲି ଦିନ ଆଠଟା ବି ହୋଇପାରେ । ସେ ଜୀବନରେ ସ୍ଵର୍ଗ୍ୟାଦୟ ଦେଖିଛନ୍ତି କି ନା - ସଦେହଜନକ । ୧ ୯ ୬ ମସିହାରେ ସାବିତ୍ରୀ ଅମାବାସ୍ୟା ପାଇଁ ମୁଁ ଗ୍ରାମରୁ କଟକ ଆସିବା ବାଟରେ ସେବିନ କେତେ ପ୍ରକାର ଫଳ ଓ ପନିପରିବା କିଣି ଆଣିଥିଲି । କିଣି ଆଣିଥିଲି ମଧ୍ୟ ଶାଢ଼ୀଟିଏ । ପରେ ପରେ 'ସାବିତ୍ରୀ ଅମାବାସ୍ୟ' ଶିରୋନାମାରେ ଗଛଟିଏ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଥିଲି । ସାଭାବିକ ଆଳସ୍ୟରୁ ତାଏଗୀ ପୃଷ୍ଠାରୁ ଗପଟିକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ପ୍ରକାଶନ ପାଇଁ ଦେଇ ପାରି ନାହିଁ । ସେଇ ଗପଟିର କିଛି ଅଂଶ ଏଠାରେ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହେବ ନାହିଁ ବୋଧହୁଏ । ××× “କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ ପଢ଼ୀ ଆଦୋ ନୂଆଲୁଗା ପିଛି ଫୁଲ ଓ ଫଳ ତାଳା ଧରି ମହିରକୁ ଯିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଏ ଔପଚାରିକତାରେ ବିଶ୍ଵାସ ନାହିଁ ।

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

యెహేతు షే ఆధునికా కర్మజీవి మహిలా తాక్కర బిశ్వాసర బోధిత్తుమటి పత్రహాన హోళ పఢించించా స్వారాబిక | మదిరిర భిడ్డకు తాక్కర డుర | నుంచి శాంతి పశ్చి పలకటాలా ధరి రిఢి మధ్యయిలే ధారించి టిథా హేబా తాక్కర స్వార బిరుద్ద | షే సాబిత్తా నుండి కి తాక్క స్వామి ఏట్యబాన నుండి | సాబిత్తా-ఏట్యబాన యెచెసెబు మనగఢా ఉపాఖ్యానాన | పారిలో ఏ సామాజిక శృంగలకు షే హుండ హిండెల దిఅండె | తాక్క ‘సాబిత్తా ఉబాచ’ కబితా నారాథర ప్రుచ్ఛ ప్రుతిబాద | మోర సాబిత్తా అమావాస్యార ఏమణ్ణ ఆగ్రహయిని ఉండా పఢి యాజథిలా | ఏబుజుక ఫల కంచా, ఏప్పురా 3 ఆమ వెశ్చ ఆమిలా | పణయ నిష్టయ కాలికి పాచియిబ బోలి కహి బిక్కెతా మోతె ఠిక్కటి | కెబల బాంతి నించిథాగణయ్య ఆణిథిబా నించిథా 3 పటఢ బ్యటాత మ్యు ఆఉషబుథియిలే ఠికామాయి పఢించి | లాలు లాలు ఆమగ్గుండిక బాయి మహుంథియ్యలే బి రింగర సారా ఖటా | పుట్టి మధ్య పాచిబార ఏమాబనా నాహీఁ | పట్టాక ముండుకు చాహీ దేఖిలి షే రాగయిని తమతమ, కింతు తాక్క బోభ ఘరె థిబారు మోతె కించి కహిపారునాహాతి |

ప్రత్యక్ష రాజనీతియిని అంగుహణా : భారతాయ రాజనీతిక ఆకాశయిని ఘోర బిప్యుయిర పుచ్చనా మిల్కుంచి | భారతాయ జనతా శుభ అంశికణయిని భాజపాకు క్షమతాకు ఆధిభాకు చాహుంథియ్యలే బి బహు ప్రాదేశీక దల నిజ నిజ రాజ్యయిలే బిపుల పరిమాణయిని భోట పాల లోకసభాకు ఆపించటి | మనెహేతుచి యెపరి కెట్టు 3 రాజ్య సంపర్క ఆఉ ఆగాకు ఉల రహిబని | స్వామాయ దలమానె నిజనిజిక ఆధిపత్య బిష్టార కరిబె; కంగ్రెస ఓ భాజపా పరి జాతాయ దలమానె ఎణికి ఆఉ ఏష బహుమాత పాలయిని నాహీఁ | తెఱ్పు కెట్టుయిని అస్త్రిరభా దేఖాదెబ | భాజపా 1 గి 1 టి 3 కంగ్రెస 1 గి 4 టి భోట పాఇథిబారు బుటాయ సామ్రూఖ్య ఆశాయిత యె కంగ్రెస యెమానల్కు బినా ఏర్పరి పరికార గఢిబాయి సాహాయి కరిబ | కారణ కంగ్రెస పరికార నిశ్చి బిరోధా దలయిని బసిబాకు నిష్పతి నిష్పతి నెనించి | కింతు ఏ సామ్రూఖ్యయిలే ప్రధానమణా హేబాపరి బ్యంతి నాహాతి | అభశ్య జ్ఞయాతిబస్తు 3 గి.పి.సి.హ ఏథిపాఇఁ ఆశాయిత నుండి బోలి ఘోషణా కరించటి | భారత పరి ఏక బిశాల దేశపాఇఁ ఏహా ఖుబి బఢ ఏమయా సృష్టి కరించి | బుటాయ సామ్రూఖ్యయిలే DMK, TMK, Telgu Desam (నాఇత్తు గోష్టి) A.G.P 3 బహుజన ఏమాజపార్టీ- ఏమానె 30 జణయిని ఘోరిథిబారు ఏమానె యె కౌణియి పరికార పాఇఁ ఏమయా సృష్టి కరిపారిబె | మూలాయమ దింహక ఏమాజిబాది 3 పార్టీ లోకసభా పాల పాఇఁ 1 గి 3 ఆపసన దఖల కరిథిలే బి అంతి ఉగ్గ జాతిథాశ భాబనా తాక్క ఉగ్గర ప్రదేశయిని హీ సామిత కరి రణించి |

ଏସବୁ ନେତା ପ୍ରାଦେଶିକ ନିର୍ବାଚନରେ ଶୁଭ୍ରପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ ହାସଳ କରିବେ ସତ କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରମାଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବେ । ଭାରତୀୟ ଜନତାପାର୍ଟି ଏକମାତ୍ର ଯେଉଁଠିରେ ଏକାଧିକ ନେତା, ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଓ ବୃଦ୍ଧିଜୀବୀ ଅଛନ୍ତି । ଏ ଦଳର କ୍ରମିକ ଅରିବୁଛି କଂଗ୍ରେସ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟବ୍ୟଥାର କାରଣ ହୋଇଛି । ଏମାନଙ୍କୁ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ଭାବେ ଚିତ୍ରିତ କରିବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ଗଲଦୟର୍ମ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲାବେଳେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ହିନ୍ଦୁ-ଜାତୀୟବାଦୀ ଦଳ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରୁଛନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସ ଜାତୀୟ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ୍ୟ ଓ ବାମ ସମ୍ବ୍ଲାଷ୍ୟକୁ ସମର୍ଥନ କରିବ ବୋଲି କହୁଥିଲେ ବି ଲିଖିତ ଭାବେ କିଛି ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କୁ ଜଣାଇ ନାହିଁ । ଯଦିବା ସମର୍ଥନ କରେ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ସରକାରରୁ ସମର୍ଥନ ଫେରେଇ ଆଣିବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଘଡ଼ିକେ ଘୋଡ଼ା ଛୁଟୁଛି । ମିଲିତ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ୍ୟ କର୍ଶାକେର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଦେବଶୋଭାଙ୍କୁ ନେତା ନିର୍ବାଚନ କରିଥିଲେ ବି ସମ୍ଭ୍ଵ ଦେଶବାସୀ ସେଥିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୁହୁଛି । ମନେହେଉଛି ବିଜେପିକୁ ସରକାର ଗଡ଼ିବାକୁ ସୁଯୋଗ ନ ଦେବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଏପରି ନିଷ୍ଠା ନେଇଛନ୍ତି । ୧୯୭୭ ଓ ୧୯୮୯ ରେ ଏହିପରି ମିଲିତ ସରକାର ବାରମାର ବିପଳ ହୋଇଛି । ଅଥବା ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟାରେ ଅଧାରୁ କମ୍ ଥାଇବି କଂଗ୍ରେସ ୧୯୯୧ ରୁ ୧୯୯୩- ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଏକ ଦୃଢ଼ ଶାସନ ଦେଇପାରିଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ସବୁ କହନା ଜହନାକୁ ଟାଳିଦେଇ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଏକକ ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠ ଦଳଙ୍କୁ ସରକାର ଗଡ଼ିବା ପାଇଁ ମେ ୧୪ ତାରିଖ ୧୯୯୭ରେ ନିମନ୍ତଣ କଲେ । କଂଗ୍ରେସ ଦଳର Working Committee ବସି ଭାଜପାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ଶେଷରେ ଯେଉଁ ନିଷ୍ଠା ନେଇଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ତୃତୀୟ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ୍ୟକୁ ସମର୍ଥନ, ସେ ଚିଠି ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ପାଖରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟସାମା ଦିନ ୨୮ ମଧ୍ୟରେ ନ ପହଞ୍ଚିବା ପଛରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ରାଜନୀତି ଥିଲା । ତେଣୁ ସର୍ବମାନ୍ୟନେତା ଅଟଳବିହାରୀ ବାଜପେୟୀଙ୍କୁ ସରକାର ଗଡ଼ିବାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଏକ ଉଚିତ ପଦକ୍ଷେପ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ସହିତ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଶିବଦେନା ଓ ପଞ୍ଜାବର ଅକାଳୀ ଦଳ ଯୋଗଦେବା ନିଷ୍ଠା ଥିଲା । ବିହାରର ସମତାପାର୍ଟି ତାଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ ଦେଇଲେ ବି ସରକାରରେ ଏବେ ଯୋଗ ଦେବ ନାହିଁ । ହରିଆନାର ବିକାଶ ପାର୍ଟି ସର୍ବ ମଧ୍ୟ ଏଇଆ ଥିଲା । ଅଟଳଜୀ କିନ୍ତୁ ସରକାର ଗଡ଼ିବା ସହିତ ଆସ୍ତାବୋଟରେ ବିଜ୍ୟୀ ହେବେ ବୋଲି ଦୃଢ଼କ୍ରି ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଅଭିମନ୍ୟଙ୍କୁ କୌରବ ସେନା ଘେରିଲା ପରି ୧୩ ଟି ଦଳ ବାଜପେୟୀଙ୍କୁ ଘେରିଥିଲାବେଳେ କିପରି ଆସ୍ତା ଭୋଟରେ ବିଜ୍ୟୀ ହେବେ ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ତଥାପି ଅନାସ୍ତା ପ୍ରତ୍ଯାବର ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଏତିହାସିକ ଭାଷଣ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଆଶାନ୍ତି କରିଛି । ୧୩ଦିନ ପରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଅନାସ୍ତାପ୍ରତ୍ଯାବର ସମ୍ବ୍ଲାଷ୍ୟ ହେଲେ ଓ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ତୋଟରେ ତାଙ୍କ

ସରକାରର ପତନ ହେଲା । ତାହା ପୁଣି ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲା ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଗମାଙ୍କଳ ଶନ୍ତିଏ ଭୋଗରେ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାମାତ୍ରେ ସେ ଲୋକସଭାରୁ ଜ୍ଞାପା ଦେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ଆମ ସିଧାନର ଏପରି ଏକ ଭୁଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ଭୋଟ ଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ଓ ଦେଶକୁ ଆଉ ଏକ ନିର୍ବାଚନ ମଧ୍ୟକୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଠେଳି ଦେଲେ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ବାଚନ ମାନେ ପ୍ରାୟ ହଜାର କେଟିଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟଭାର । ଏହା ରାଜନୀତିର ପଶାଖେଲ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ'ଣ କୁହାଯାଇପାରେ । ମୁଁ ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସିଧାସଳଖ ବିଜେପି ରାଜନୀତିରେ ଯୋଗ ନ ଦେଇ ସମାଜ ସଂଷ୍ଟତି ଓ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଲେଇ ରଖିବାକୁ ନିଷ୍ଠା ନେଲି । ଅତୀତର ଷାଠିଏ ଦଶକରେ ମୁଁ ଏରସମା ନିର୍ବାଚନ ମହିଳାରେ ପ୍ରାୟ ଛ'ଟି ସୁବମୋଳା କରିଥିଲି । ଲକ୍ଷ୍ୟଥିଲା ଏ ଅନୁନ୍ନ ଅଂଚଳର ଶିକ୍ଷା, ସାସ୍ଥ୍ୟ, ଜଳସେଚନ ଓ ପାନୀୟକଳ ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ । ଆମର ସମୁଦ୍ର କୁଳବର୍ଭୀ ତଳିଆଂଚଳରେ ଯେଉଁଠି ବି କୁଆ ଖୋଲିଲେ କେବଳ ଲୁଣି, ଦୋକଶା ହଳଦିଆ ପାଣି ମିଳୁଥିଲା । ଏରସମା ତଳିଆଂଚଳରେ ଜଳସେଚନର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲା-କାରଣ ପାଣି କେନାଳର ଶେଷ୍ୟାଏ ଯାଇ ପାରୁନଥିଲା । ଶିକ୍ଷା ଓ ସାସ୍ଥ୍ୟ ଅବସ୍ଥାର ଅଧୋଗତି କଥା ନ କହିଲେ ଭଲ । ତେଣୁ ସମାଜର ମଂଗଳ ପାଇଁ କିନ୍ତି କାମ କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରିୟ ହୋଇପାରିଲେ ପରେ ବିଜେପି ରାଜନୈତିକ ଦଳରେ ଯୋଗ ଦେବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ମନରେ ପୋଷଣ କରିଥିଲି । ତେଣୁ ଏରସମା-କୁଳଙ୍ଗ-ତିର୍ଭୋଲର ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମିଳିତ କରି ଏକ ବଡ଼ ଧରଣର ସୁବମୋଳା କରିବାର ସ୍ଵପ୍ନ ମୋ ମନରେ ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ସବାର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ବା ସମସ୍ୟାମୟିକ ଭାବେ ମୁଁ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଲେଖାଲେଖି ‘ସମାଜ’ରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି ଓ ବି.ଜେ.ପି.ରେ ଯୋଗଦେବି ବୋଲି ଚେଲିପୋନ୍ ଯୋଗେ ବିଜେପି ନେତା ବିଶ୍ଵରୂପଣ ହରିତନଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଅବସର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୯୭ ଅକ୍ଟୋବର ଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲି ।

ମୁଁ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁଦାନ ଆୟୋଗ (U.G.C.) Language Panel Committee ରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇ ମେ’ ମାସ ୨୫ ତାରିଖରେ ଆଉଭାନୀଜୀଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ତିର୍ଭୋଲଠାରେ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ୫୦୦୦ ଯୁବକଙ୍କ ସୁବମୋଳରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେ ଅନାସ୍ତା ପ୍ରତ୍ୟାବରଣ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିବାରୁ ମୋତେ ଶ୍ରୀଗୋବିନ୍ଦାଚାରୀଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଗୋବିନ୍ଦାଚାରୀ ପାର୍ଟି ଅଧିକରେ ଭେଟି ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ଵଭାବସୁଲଭ ଆରଣ୍ୟରେ ମୋତେ ନିରୁପାହିତ କରିଥିଲେ । ସେ କହିଲେ ବିଜେପି ଦଳରେ ଗୋଟିଏ ଶୃଙ୍ଖଳା ଅଛି । ତୁମକୁ ତୁମ ଜିଲ୍ଲା ଓ ରାଜ୍ୟ ସଭାପତି ମାଧ୍ୟମରେ

ଆସିବାକୁ ହେବ । କଥାଟା ମୋତେ କିପରି ନାପସନ୍ଦ ଲାଗିଲା । ମୁଁ କହିଲି ମୁଁ ତ ବିଜେପି ତରଫରୁ ସୁବମେଳା କରୁନାହିଁ । ସମୁଦ୍ରକୁଳବର୍ଗୀ ତିମୋଟି ଭକ୍ତ ବିସ୍ତର ଅଂଚଳର ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରି ଆମ ଅନୁମୂଳ ଅଂଚଳର ସମସ୍ୟାବଳୀ ଉପାଧନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ବିଜେପି ପ୍ରତି ମୋର ଆନ୍ତରିକ ସମର୍ଥନ ଥିବାରୁ କେହି ବିଜେପି ନେତା ବିଲୁରୁ ନେଲେ ସୁରକ୍ଷାନେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବେ ଓ ପରେ ସଂଗଠନରେ ଯୋଗ ଦେବି ବୋଲି ମୋର ପରିକଳନା । He did not appreciate me to meet party president (Mr. Advani) overcoming secy in-charge of Odisha. ମୁଁ ଗତାନୁଗତିକତାରେ ବିଶ୍ଵାସ କରୁନଥିଲି । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ଫେରି ଆସିଥିଲି । ପରଦିନ ବୋଧହୃଦୟ ଶ୍ରୀମତୀ ସୁଷମା ସ୍ଵରାଜ୍ୟଙ୍କୁ ଭେଟିଥିଲି ମୋର ପ୍ରଫେସର ଓ ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟସଭାର ସତ୍ୟ ଡକ୍ଟର ମନୁଥ ନାଥ ଦାସଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ । ସେ ସୁବମେଳାରେ ଯୋଗ ଦେବେ ବୋଲି ମୋତେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେବାରୁ ମୁଁ ଫେରି ଆସି ପୂରା ଦମରେ ସୁବମେଳା ପାଇଁ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲି ।

ଜୂନ ୨ ତାରିଖ ରବିବାର ଦିନ ଗୋଟାଏ ଟ୍ୟାକ୍ ଭଡ଼ା କରି ଏରସମା ଓ କୁକୁଳ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲି । ପ୍ରଥମେ ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ ଶୌରୀଶ୍ୟାମବାବୁଙ୍କ ଘରେ ପ୍ରାୟ ଦି'ପ୍ରହର ବେଳା ପହଂଚିଥିଲି । ଜନକଂଗ୍ରେସ ବେଳୁ (୧୯୭୭-୭୧) ସେ ମୋର ଖୁବ୍ ଚିହ୍ନ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଏରସମା ଗଲି । ଏରସମାରେ ଗୋଟିଏ ମହିଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଖୋଲିବାକୁ ସେବିନ କେତେ ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କୁ ଡକା ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରାୟ ନାଶକ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ମୋତେ ସଭାପତି ଭାବେ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରିବାକୁ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତରରେ ଅନୁରୋଧ କଲେ । କିନ୍ତୁ ରାହାମା କଲେଜର ସଭାପତି ଭାବେ ମୋର ଯେଉଁ ତିକ୍ତ ଅନୁଭୂତି ଥିଲା ସେଥିରେ ଆଉ କୌଣସି ନୂଆ କଲେଜର ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରିବାକୁ ମୁଁ ଆଦୋ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲି । କୌଣସି ସ୍ଵାନୀୟ ଲୋକ ଏ ଦାୟିତ୍ବ ନିଅନ୍ତୁ ବୋଲି ମୁଁ କହିବା ସହିତ କିନ୍ତି ଦାନ ଦେବି ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲି ।

ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଚେତନା ମଂଚ : ଏହି ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ସଭାପତି ଥିଲେ ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ ଓ ସଂପାଦିକା ଶ୍ରୀମତୀ ଶାନ୍ତି ଦାସ । ଏ ମଂଚ ପ୍ରାୟ ସୁପ୍ର ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା । ମୁଁ ଶାନ୍ତିଦାସଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରିବାରୁ ସେ ଏହାର ବୈଠକ ଡକାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ମୁଁ ଟେଲିପୋନ୍ କରି ଶ୍ରୀୟକ୍ତ ବିଶ୍ୱଭୂଷଣ ହରିତନ, ଶ୍ରୀ ଅନୁତ ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବେଙ୍କୁ ଆସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ତଃ ଅମୂଲ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର, ମୋ ବଂଧୁ ଅଜିତ, ବାଣୀବିହାରରୁ ଡକ୍ଟର ପ୍ରପାଳ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ଓ ତଃ ରମ୍ବନାଥ ପଣ୍ଡାଙ୍କ

ସମେତ ପ୍ରାୟ ପଚିଶ ଜଣ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଆଲୋଚନା ଖୁବ୍ ସରଗରମ ହୋଇଥିଲା । ମନେହେଲା ଏହି ଚିତ୍ତନଟକୁର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଦସ୍ୟ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତାପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ । ଭଲକଥା, ଭୂମି ପଡ଼ିରହିଛି କିନ୍ତୁ ତାକୁ କର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଲୋକ ନାହାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ଉପକୁଳ ବର୍ଗୀ ଅଂଚଳରେ ବିଜେପିକୁ ଶୂନ୍ୟରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହେବ । ଏଥିପାଇଁ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନେବୁଦ୍ଧର ପ୍ରଯୋଜନ । ଅଜିତ୍ ଦୀଘ ସମୟ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସେ ଭାଷଣରେ Clarityର ଅଭାବ ଥିବା ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କଲେ । ସେ ନିକଟରେ ଅବସର ନେଇଛି; ତେଣୁ ବି.ଜେ.ପି.ରେ ଯୋଗ ଦେବାରେ କିଛି ବାଧା ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ନୈତିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୋଗ ଦେବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ, ଯେହେତୁ ମୁଁ ଅବସର ନେଇନାହିଁ । ଅଜିତ୍ ମନରେ ମଧ୍ୟ ଦଳରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ କିଛି ଭୟ ଥିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମୋ ରାଜନୈତିକ ଚିନ୍ମାଧାରାକୁ ଖବର କାଗଜରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲି । ଆଜି ଜ୍ଞାନାରର ଜ୍ଞାନ, ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ଓ ମୋ ସଂପାଦକୀୟରେ ମୁଁ ଅଳ୍ପବିହାରୀ ବାଜପେୟୀଙ୍କୁ ହିଁ ଅଭିମନ୍ୟ ବୋଲି ନାମିତ କରି ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରସଂଗ ଉତ୍ସାହିତ କରିଛି । ନିଷୟ ମୋର ଏ ସଂଖ୍ୟାର ସଂପାଦକୀୟ ସରକାରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଅଣାୟିବି-ତେବେ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ କେବେବି ଭୟରୀତ ନୁହେଁ । ମୋ ନିଜଘରର ବାତାବରଣକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ମୁଁ ସାଧାରଣୀ ମଧ୍ୟରେ ମିଶିଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । Public life ମଧ୍ୟମରେ ଏହା ଏକପ୍ରକାର ମୋର ନିଷ୍ଠାତି କାମନା, ନଚେତ, ଘରେ ଏକାଟିଆ-ଭାବ ମୋତେ ଖୁବ୍ ବାଧନ୍ତା ନାହିଁକି ? ଆଜିର ବିଚାର ମଂଚରେ ନୀଳମଣିବାବୁଙ୍କ ସହିତ ସମସ୍ତେ ବିଜେପିର ଅଭ୍ୟସାନ କାମନା କରିଥିଲେ । ଶାନ୍ତିଦାସ ତାଙ୍କ ଅନଳବର୍ଷୀ ବନ୍ଧୁବ୍ୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚେତାଇ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ କିଛି ଉରେଇକ ଭାଷାରେ କହିଥିଲି । ଶାନ୍ତିଦାସ ସରା ପରେ ପରେ ମୋତେ ଏକୁଟିଆ ପାଇ ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶ ମଂଚର ସଭାପତି ହେବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ଏହା ସିଧାସଳଖ ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇ ନଥିବାରୁ ମୋର ଆପରି କରିବାର କିଛି ନଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶ ମଂଚ : ମୁଁ ମୋ ଅଳକ୍ୟରେ ରାଜନୀତିରେ ଯୋଗ ଦେଇ ସାରିଥିଲି । ଜ୍ଞାନାରର ଏପ୍ରିଲ-ଜୁଲାଇ (୧୯୯୭) ମିଲିତ ସଂଖ୍ୟାରେ ମୁଁ ଯେଉଁ ସଂପାଦକୀୟ ଲେଖିଥିଲି ତା’ର ଶର୍ଷକ ଥିଲା ‘ସାଗତ୍ୟୋଗ୍ୟ ଆହ୍ଵାନ’ । ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତାର ସଂଝା ପୂନଃ ନିର୍ଭାରଣ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ବାଜପେୟୀ ତାଙ୍କ ଏତିହାସିକ ଭାଷଣରେ ଯେଉଁ ଆହ୍ଵାନ ଦେଇଥିଲେ ମୋ ଲେଖାଟି ତାର ପରିପୂରକ ମାତ୍ର । ମୋର ମନେହେଉଥିଲା ଏହିପରି ଲେଖା କେତୋଟି ମାଧ୍ୟମରେ ମୋ ରାଜନୈତିକ ଜାବନ ବହୁକାଳୁ ଉପସିତ ଅଭିଲାଷ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରି ଚାଲିଥିଲା । ସେ ସଂପାଦକୀୟଟିକୁ ପ୍ରାୟ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୪୩୩

ଏକ ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ ଛାପି ଏରସମା ଅଂଚଳରେ ଓ ବିଜେପିର ରାଜ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ସମ୍ବିଲନୀରେ ବାଣିଥିଲି । ତାହା ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିବ ନିଷ୍ଟଯ । ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ଏପରି ଏକ ପ୍ରସଂଗ ପଡ଼ିଥିଲେ ବି ଥିଲେ ଉଦ୍‌ଘାଟାନ, କାରଣ କୌଣସି ବୌଦ୍ଧିକ ବିଚାର-ବିମର୍ଶରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା । ଏପରିକି କୁନ୍ତ ଦଶ ତାରିଖରେ ରାଜପାର ଜାତୀୟ ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦାଚାରୀ ଶୁଭନେଶ୍ୱରଙ୍କ ସୂଚନାଭବନ କଷରେ “Present Scenario in Politics” ଉପରେ ଭାଷଣ ଦେଲାବେଳେ ଭରପୁର ହଳରେ ମୋ ଲେଖାଟିକୁ ପଡ଼ି ଶୁଣାଇବାକୁ ସଭାପତି ଦେବେହୁ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଅନୁମତି ଲୋଡ଼ିଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ନାହିଁ । ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ସେ ଲେଖାଟି ପଠିତ ହୋଇ ଥିଲେ ଗୋବିନ୍ଦାଚାରୀଙ୍କ ଭାଷଣ ବୋଧହୁଏ ମଳିନ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା । ଶୁଭ୍ର ବେଶୀ ହେଲେ ମୋତେ ପନ୍ଦରିନିଟି ଲାଗିଆନ୍ତା ଲେଖାଟିକୁ ପଡ଼ିବାକୁ । କେଉଁ ଭରିବୁ ତେବେ ମୁଁ ରାଜପାରେ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିବି ? ଏ ଦଳରେ ସ୍ଵାର୍ଥପର ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କିଛି କମ ନଥିଲା । ତଥାପି ବାଜପେଯୀଙ୍କ ଯୋଗୁ ମୁଁ ଏ ଦଳପ୍ରତି ଆକଷ୍ମ ହୋଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଲାଗୁଛି ଏମାନେ ମୋ ପଥରୋଧ କରିବେ । ମୁଁ ଅର୍ଥ ଓ ସମୟ ବ୍ୟୟ କଲେ ବି ସ୍ବୀକୃତି ପାଇବି ନାହିଁ । ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସତ୍ୟବାଦୀଚେଯାର ପାଇଁ ମୁଁ କମ ସଂଘର୍ଷର ସମ୍ବନ୍ଧୀନ ହୋଇନାହିଁ । ରାଜନୀତିରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଏକାକଥା; ବରଂ ସଂଘର୍ଷ ଅଧିକ । ଯେଉଁ ଲେଖାଟିକୁ ଏହି ଦେଶର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲେଖିଥିଲି ତାହାର ଶାର୍କକ ଥିଲା “ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତା ଉପରେ ସାନି ବିତର୍କ ଲୋଡ଼ା - ଏକ ସ୍ଵାଗତଯୋଗ୍ୟ ଆହାନ ।” ତଥାପି ମୋ ସହପାଠିନୀ ଶାନ୍ତିଦାସଙ୍କ ଅନୁରୋଧକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ନପାରି ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶମଂଚର ସଭାପତି ଦୟିତ୍ବ ବହନ କରିଛି । ତାଙ୍କର ଭାଜପାରେ ଶତ୍ରୁ ଅନେକ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶତ୍ରୁତା କରିବେ । ମୋତେ ଦଳରେ ଆଗେଇବାକୁ ଦେବେ ନାହିଁ । ଶାନ୍ତିଦାସ ବିଜେପିର ଅଗ୍ନିଶିଖା ହେଲେ ବି ଅନେକ କାରଣରୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଜେପିର ସ୍ଵାର୍ଥନ୍ତ୍ରୀ ନେବୁଦ୍ଧ ଥିଲେ ପରିପତ୍ରୀ । ବିଜେପିର ମତବାଦକୁ ଉପର୍ମୁଖ କରିବାରେ ତାଙ୍କପରି ବାର୍ଷୀ ବୋଧେ ଦଳରେ ଦିତୀୟ କେହି ନଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଜେପିର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେଉ ଏ କଥା ବୋଧହୁଏ ତଥାକଥିତ ନେତାମାନେ ତାହାଟି ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶମଂଚ ବିଜେପିର ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ପକ୍ଷଭାବେ ସ୍ବୀକୃତ ହୋଇପାରିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ତା’ ହେବାର ଆଶା ନଥିଲା । କାରଣ ଶାନ୍ତିଦାସ ବିଜେପିର ସଂଗଠନ ସଂପାଦକଙ୍କ ଶୁଭ୍ୟ ସମାଲୋଚନା କରି ବରାବର ତାଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟରେ କହୁଥିଲେ “କୁଆଟାଏ ପାଲଗଦା ଉପରେ ବସି ନିଜକୁ ରାଜା ବୋଲାଉଛନ୍ତି ।” ପ୍ରକୃତରେ ସେଇ ସାଧାରଣ ସଂପାଦକଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ବା

ବିଦ୍ବରା କିଛି ବି ନଥିଲା । କେବେ ତାଙ୍କୁ ଅଧୟାତ୍ମାଏ ଧରି ବିଜେପିର ନୀତି ଓ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଉପରେ ଭାଷଣ ଦେବା ଶୁଣିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବିଜେପିର ବିଚିତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜଣେ RSS ସଂଗଠନ ହିଁ ଏହାର ରାଜ୍ୟ ସଂଗଠନ ସଂପାଦକ ହେବେ । ଫଳରେ ଅନେକ ମେଧାବୀ ଓ ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଇ ସଂଗଠନ ସଂପାଦକଙ୍କ ରୂପ ଓ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଦଳଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଉଥିଲେ ।

ତା ୧୩/୭ ପହିଲି ରଜ ଦିନ ସକାଳ ସାଢ଼େ ଦଶଶାରେ ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା ଭବନରେ ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶ ମଂଚର ଅଧିବେଶନ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହେଲା । ଏଥିରେ ମୁଁ ସଭାପତିତ କରିଥିଲି । ଅତିଥି ଭାବରେ ଶାନ୍ତି ଦାସ ବିଜେପିର ଯେଉଁ ବିଶିଷ୍ଟ ନେତାମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ ସେମାନେ ହେଲେ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵଭୂଷଣ ହରିଚନ୍ଦନ, ଅନୁନ୍ତ ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ କାଉନ୍ସିଲର ସଭାପତି ଆଡ଼ଭୋକେଟ୍ ବିପିନ୍ ବିହାରୀ ରଥ । ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳ ତିକି ଶ୍ରୀ ରବିନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର, ଲୋକସେବକ ମଣ୍ଡଳର ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ସତ୍ପାଳଜୀ, ପୂର୍ବତନ ସାଂସଦ ଶ୍ରୀ ରଣଜିତ ସିଂହମାଟଳ ପ୍ରଦେଶ) ଓ ‘ସମାଜ’ର କିଶୋର ତହୁ ତ୍ର୍ଯାପାୟୀ ମଧ୍ୟ ମଂଚ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ଶାନ୍ତିଦାସ ସଂଗଠନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝେଇ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଭାଷଣ ଖୁବ୍ ଓଜସ୍ଵିନୀ ସ୍ଵରରେ ଦେଇଥିଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ଦଶ ପରି ମିନିଟ୍ କହୁ କହୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଘଣ୍ଠା ବିତିଯାଇଥିଲା । ବନ୍ଧୁମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥନୀତି, ରାଜନୀତି, ଶିକ୍ଷାନୀତି, ଆଜନ୍ମୁଖ୍ୟାଳା, ସାମାଜିକତାର ଦ୍ୱାୟିତ୍ବ ଆଦି ବହୁବିଧ ବିଷୟରେ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ତେଣୁ ବାଧ୍ୟହୋଇ ପାଞ୍ଚ / ଦଶଟି ବାକ୍ୟରେ ମୋର ବନ୍ଦବ୍ୟ ଶେଷ କରିଥିଲି । ବିଜେପିର ଏତେ ନେତାଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ହେତୁ ସାଭାବିକ ଭାବେ ଏହା ବିଜେପିର ଏକ wing ବୋଲି ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ମୁଁ ଖୁବ୍ ସାହସର ସହିତ ଏ ସଂସ୍କାର ଦ୍ୱାୟିତ୍ବ ବହନ କରିଥିଲି ଯଦିଓ ଜାଣିଥିଲି ଏଥିପାଇଁ ଘରେ ଓ ବାହାରେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନାଦି ଅଭିଯୋଗ ଆସିପାରେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନ ହେଲେ ବି ମୁଁ ପ୍ରଛନ୍ଦ ରାଜନୀତିରେ ପାଦ ଥେବାରସାରିଥିଲି- ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା । ଯାହା ହେଲେ ବି ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ ଶଠତାମୂଳକ ରାଜନୀତି ଚାଲିଛି ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ବୁନ୍ଦିଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ସର ଉତୋଳନ କରିବାକୁ ହେବ । ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଏ ଯାବତ୍ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାର ଦେଉ ନାହାନ୍ତି ଯଦିଓ ଉଚ୍ଚର ଭାଗତରେ ଓ ଅନ୍ୟତ୍ର ଏ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଫୋରମରେ ବାରମ୍ବାର ସ୍ଵର ଉତୋଳନ କରିଛି; ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖା କରି ଏ ବିଷୟରେ ବୁଝାଇଛି । ଜ୍ଞାନାବାରରେ ଓ ଜ୍ଞାନକାଗଜରେ ଅନେକ ଲେଖା ଲେଖିଛି । କିନ୍ତୁ ଆନ୍ଦୋଳନାବୁକ ମାର୍ଗ ଧରିବାକୁ କେହି ସାହସ କରି ନଥିବାରୁ ଆବେଦନ

ନିବେଦନରେ ପ୍ରସ୍ତାବଚି ଆଗର ଆଗର ଅଚକି ଯାଇଛି ଦୁଇଥର । ଓଡ଼ିଶା ସାରା ମୁଁ ବହୁ କଲେଜର ବିଭିନ୍ନ ସଭାସମିତିରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ମନରେ ରାଜନୈତିକ ସତେତନତା ଜାଗ୍ରତ କରିବାକୁ ଖୁବ୍ ଓଜସ୍ଵିନୀ ବଢ଼ୁତା ଦେଇଛି । ଏ ସବୁର ବିବରଣୀ କୌଣସି କୌଣସି ଖବରକାଗଜରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ମଧ୍ୟ । ‘ସମାଜ’ରୁ ବହୁ ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସୂଚନାଭବନ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶ ମଂଚର ଏ ସଭା ବିବରଣୀ ଖୁବ୍ ପ୍ରାଞ୍ଚଳ ଭାବେ ଅଧିକ ପରିସର ନେଇ ଛପା ହୋଇ ଓଡ଼ିଶା ସାରା ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଏ ମଂଚର ଯୋଗଦେବା ଫଳରେ ମୋର ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବଢ଼ୁଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲି । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ବିଶିଷ୍ଟ ଦେନିକ ଖବରକାଗଜ ଏ ମଂଚକୁ ବେଶ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ବୋଧହୃଦୟ ମୋ ଲେଖା ମାଧ୍ୟମରେ ମୋ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଜାଗରିତ ହୋଇଥିଲା । ସରକାରୀ ବିରୋଧୀ ଯେ କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଏ ଖବରକାଗଜମାନେ ବେଶ ଉପାଦିତ ପ୍ରାୟ କରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଓଡ଼ିଶାର ବଡ଼ବଡ଼ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ସବୁବେଳେ ସରକାରୀ-ବିରୋଧୀ ଖବର ଛାପିବାରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ନିଜକୁ ନିରପେକ୍ଷ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ମଂଚର ସଭାପତି ହେଲାପରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବେ ରାଜନୀତିରେ ଗୋଡ଼ ଥୋଇ ସାରିଥିଲି ।

ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଯୁବମେଳା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ : ତିନିଦିନ ଲାଗି ମୋତେ ରାଷ୍ଟ୍ରଶାସ୍ତ୍ରା, କାଶ, କପ ଲାଗି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏରସମା, କୁକୁଙ୍ଗ ଓ ତିର୍ରୋଲରେ ଯୁବମେଳା ପାଇଁ ସଂଗଠନକ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଛି । ମିଶ୍ରସ୍ତ ଶତପଥୀ ପ୍ରାୟ ତଦିନ ପାଇଁ ଟାଟାନଗର ବଡ଼ିଅ ପାଖୁ ଯାଇଥିବାରୁ ମୁଁ ନିରକୁଶ । ତା’ ୨୮/୭ରେ ମୁଁ ଅଜିତ ଓ ଶାନ୍ତିଦାସ ପଶୁଆ ସଂଗଠନକ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ଜଗତସ୍ଥିତପୂର ବିଜେପି ସଭାପତି ଓକିଲ ସଂଗ୍ରାମ କେଶରୀ ମହାନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଜରେ ଜଗତସ୍ଥିତପୂରରୁ ଗଲେ । ସେ ବାଟେରା ବିଜେପି ସଂଗଠନ ବିଷୟରେ ନାନାଦି ଅଭିଯୋଗ ଉପାପନ କରୁଥିଲେ । ଆମେ ମୁଣ୍ଡ ସଂଗଠନକୁ ଜୀବନଦାନ କରୁଛୁ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ନୂତନ କର୍ମୀସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ନାହିଁ । ପୁରାତନ ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଅଦ୍ଵେତ ହୋତା କୌଣସି କାରଣରୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ବର୍ଗମାନର ସଭାପତି ସଂଗ୍ରାମବାବୁ ମୋ’ଠାରୁ ଗ୍ରହଣ ସାନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ମୋତେ ବେଶ ସମ୍ବାନ ଦେଇ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଉପର୍ମୁକ୍ତି ହେତୁ ପଶୁଆରେ କିଛି ବିଜେପି କର୍ମୀ ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ । ଶାନ୍ତିଦାସ ତାଙ୍କ ଅନଳବର୍ଷୀ ବନ୍ଧୁବ୍ୟରେ ଏଇ ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ଜଣଙ୍କ ସଭାରେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥିଲେ, ସତେ ଯେପରି ସେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକଙ୍କୁ ମାଜକରେ କହୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ସମ୍ବାଦିତ ଯୁବମେଳା ସଂପର୍କରେ ଉପର୍ମୁକ୍ତ ଯୁବକମାନଙ୍କୁ

ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥିଲି । ଏ ସୁବମୋଳା ଓଡ଼ିଶା ବିଜାଶ ମଂଚର ବ୍ୟାନରରେ ହେବ ବୋଲି ଶାନ୍ତିଦାସ କହିଲେ । ସଂଗ୍ରାମବାବୁ ସଭାପତି ହେବାପରେ ଏହା ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ କର୍ମୀ ସଭା ଥିଲା ଓ ଏହା ଖୁବ୍ ସଫଳ ହୋଇଥିବା ସେ ବାରମ୍ବାର କହିଥିଲେ । ଅଛିଭ୍ ପାଇଁ ଏହା ପ୍ରଥମ ପର୍ବିଜ୍ଞ ମିଟିଂ ଥିଲା ଓ ସେ ଖୁବ୍ ଭଲ କଥା କେତୋଟି କହିଥିଲା । ମୁଁ ସେଠାରୁ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ଆମ ଗ୍ରାମର ସୁବକମାନଙ୍କୁ ଏ ମୋଳା ବିଷୟରେ କହିଥିଲି ଓ ଆମ ଗରେଇ ପଞ୍ଚାୟତରେ ସେଥିପାଇଁ ଆୟୋଜନମୂଳକ ସଂଗଠନ ପାଇଁ ପ୍ରଶାନ୍ତ କୁମାର ରାଉଡ଼କୁ ଦାୟିତ୍ବ ଦେଇଥିଲି ।

ଏବେ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁମରେ ବହୁତ ସମୟ ବିତୁଛି ଯଦିଓ ମୁଁ ବିଧିବନ୍ଧ ଭାବରେ ଏ ଯାବତ୍ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଦଳରେ ଯୋଗ ଦେଇନାହିଁ । ମୁଁ କୁଜଙ୍ଗ, ପାରାଦ୍ୟ ଓ ବାନିହୃତରେ ବିଦିନ୍ ଲୋକଙ୍କୁ ଭେଟିବାପାଇଁ ଦାୟିତ୍ବ ବନମାଳାକଣ୍ଠଙ୍କୁ ଦେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ତା ପରଦିନ ଫେରି ଆସିଲି । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ବ ଦେଇଥିଲି ସେମାନଙ୍କୁ ପାଥେୟ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲି । ଏଥିରେ ମାସକୁ ପ୍ରାୟ ଚାରିହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ ହେଉଥିଲା । ସୁବମୋଳାର ଭୂତ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ସବାର ହୋଇଥିଲା । ତା ୧୯/୭ ରିଖରେ ସ୍ଵାନୀୟ ରବୀନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡପରେ କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନ ତରଫରୁ ଏକ ଆଲୋଚନା ସଭା ହୋଇଥିଲା । ବିଷୟ ଥିଲା ‘ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଭବିଷ୍ୟତ’ । ମୁଁ ଏ ସଭାରେ ମୋର ସେଇ ପୁରୁଣା କଥା ପାରିବାରିକ ରାଜନୀତି ଓ ବ୍ୟବସାୟିକ ରାଜନୀତି ବିଷୟରେ ଖୁବ୍ କଠୋର ଭାଷାରେ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲି । କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଏ ସଭାରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଥିବା ସଭେ ମୁଁ ଖୁବ୍ କତାକଢ଼ି କଥା କଂଗ୍ରେସ ବିରୁଦ୍ଧରେ କହିଥିଲି । ଶ୍ରୋଦ୍ଧମଣ୍ଡଳୀ ପ୍ରାୟ ମୋ ବନ୍ଦରବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ତିନିଥିର ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହାତତଳି ଦେଇ ମୋ ଠାରୁ ଆହୁରି କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ମୁଁ ନିଜେ ଭାବୁଥିଲି ମୁଁ ଏକାଡେମିକ ଆଲୋଚନାରୁ ଦୂରେ ଯାଇ ରାଜନୈତିକ ପକ୍ଷଭୂକୁ ହୋଇ ଯାଉଛି । “I have now made a base in the politics, come what may.”

ଏ ବର୍ଷ ଦୁଇଟାବ୍ୟ ଥର ପାଇଁ ମୁଁ ସ୍କୁଲ୍.ସି. କାମରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଆସି ପୁନର୍ ବିଜେପି ପାଟି ସଭାପତି ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଆଡ଼ଭାନୀ ଓ ଶ୍ରୀବାଜପେୟୀଙ୍କୁ ଭେଟିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲି । ଶ୍ରୀବାଜପେୟୀ ଲନ୍କୁ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ପ୍ରାୟ ୨୫ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମାତ୍ର ସାତ ମିନିଟ୍ ଭିତରେ ସାକ୍ଷାତ୍ ଓ ବିଦା କରିବେଇ ଧାର ପଦପାତରେ ତାଙ୍କ ତ୍ରୁଟି ରୁମ୍ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲାବେଳେ ମୋତେ କାହିଁକି କେବଣି ହାତ ଠାରି ପଛେଥିଲେ ଆସିବାକୁ ରଂଗିତ ଦେଲେ ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରି ନିର୍ବିଶ୍ୱରେ ଭରଂରୁମ୍ ଭିତର ଯାଏ ଚାଲିଗଲି । ସେ ତାଙ୍କ ତେବେରରେ ବସିଲେ ଓ ମୋତେ ସୋପାରେ ବସିବାକୁ

ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ମୁଁ ବେଶ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲି ଓ ଭୁଲଭାଲ ହିନ୍ଦିରେ ତାଙ୍କୁ ଯାହା କହିଲି ତାକୁ ଡିଆରେ ଅନୁବାଦ କରେ ଏଇଆ ହେବ- ସାର ଆପଣ ଜଣେ କବି, ତେଣୁ ଯୋଡ଼ିବା ଆପଣଙ୍କ କାମ; ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଜଣେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଫେସର ଓ ସମାଜୋଚକ-ମୋର କାମ ପ୍ରସ୍ତୁତେବ (dessektion) କରିବା । ମୋତେ ଆପଣ ଅନୁମତି ଦେଲେ ମୁଁ ଡିଶା ବିଜେପି ବିଷୟରେ କିଛି କହିବି । ସେମାନେ ଦଳୀୟ କର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଉସାହିତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ସଦୟ ଓ ସାଗରଶାଳ ନୁହନ୍ତି । ମୁଁ ଡିଶାରେ ହୋଇଥିବା ଗୋବିଧାଚାରୀଙ୍କ ସଭା ବିଷୟରେ କିଛି କହିଲି । ସେ ପରିମ ଡିଶାର ପ୍ରଦେଶ ଦାବାକୁ ତାଙ୍କ ଭାଷଣରେ ସାଗତ କରିଥିବାରୁ ଆମେ ବୃଦ୍ଧିଜୀବାମାନେ ଖୁବ୍ ଅସଂକୁଷ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଜଣାଇଲି । ସେ କହିଲେ, “ସେପରି କହିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ପାର୍ଟି ଅଥରାଇଜ୍ କରିନାହିଁ ।” ମୁଁ ବିଜେପି ସଭାପତି ଦେବେତୁ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ପଦେ ମଧ୍ୟ କହିଲି । ଏ ସଭାରେ ରାଜ୍ୟ ସଭାପତି ଆଦୋ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲି ନାହାନ୍ତି । ଏହାଦାରା ଶ୍ରୋତୁମଣ୍ଡଳୀ କ’ଣ ଭାବିଲେ, ବିଜେପି ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର କି ଧାରଣା ହେଲା ? “He can not enthuse any spirit among people nor can he attract intellectuals to the party forum”. ଆମେ କିଛି ଲୋକ ବି.ଜେ.ପି.ରେ କାମ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ; କିନ୍ତୁ ନେତାମାନଙ୍କ ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବକାପେୟୀ ମୋତେ ତତ୍ତ୍ଵଶାସ୍ତ୍ର ବିଜେପିରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଡିଶା ପାଇଁ କିଛି ଦୟିତ ନେବାବାକୁ କହିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମନେପକାଇବେଳି ଯେ ସେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଅତିଟେରିୟମରେ ଭାଷଣ ଦେଲାଦିନ ଶ୍ରୋତୁମଣ୍ଡଳୀରୁ ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟାପକ ଜଣକ ପ୍ରଶ୍ନଟିଏ ପଚାରିଥିଲା ସେଇ ଲୋକ ହିଁ ମୁଁ । ମୁଁ ଆର ବର୍ଷ ଅବସର ନେବାପୂର୍ବ ବିଜେପିରେ ନିଷୟ ଯୋଗଦେବି । ଏବେ ବିଜେପିର ଏକ ଶାଖା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଡିଶା ବିକାଶମଞ୍ଚରେ ସଭାପତି ରହି ପରୋକ୍ଷଭାବେ ବିଜେପି କାମ ହିଁ କରୁଛି । ଆସନ୍ତା ଡିସେମ୍ବର ୨୫ ତାରିଖରେ ଆପଣଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନ ଉପଲକ୍ଷେ ମୁଁ ତିର୍ଯ୍ୟାଳ ନିର୍ବଚନମଣ୍ଡଳୀରେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ସୁରମେଳାଟିଏ ଆୟୋଜନ କରୁଛି । ପ୍ରାୟ ୧୦ହଜାର ସୁବର୍କର୍ମୀ ଉପସ୍ଥିତ ହେବେ । ସେଇ ସଭାରେ ଉଦ୍ବୋଧନ ଦେବାକୁ ଆପଣ ଜଣେ କେନ୍ତେ ନେତାଙ୍କୁ ପଠାଇଲେ ଭଲ ହେବ ।”

ସେ କିଛି ନକହି ମୋପାଇଁ ଚାହା କପେ ଆଣିବାକୁ କାହାକୁ ତାକି କହିଲେ । ତା’ପରେ ସେ ଉଠି ଠିଆହେଲେ । ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ‘ଲଙ୍ଘାର’ ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ଲୋକସଭାରେ ତାଙ୍କ ଏତିହୟିକ ଭାଷଣର ଡିଆ ରୂପାତ୍ମର ଯାହା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରି ଲେଖିଛି- ସେଇ ପତ୍ରିକାଟି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଡ଼ାଇ ଦେଲି ଓ ଧାରେ ନିଷ୍କାସିତ ହୋଇ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିଲି । ତା’ପରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆଡ଼ଭାନୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପାଣ୍ଡାରା ପାକ

ବାସରବନରେ ଭେଟି ଯାହା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାଜପେୟୀଙ୍କୁ କହିଥିଲି ସେଇ କଥା କହିଲି । ସେ ପ୍ରାୟ ୫ମିନିଟ୍ ଧରି ମୋ କଥା ଶୁଣିଲେ କିନ୍ତୁ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେଇଦିନ ରାତିରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଥିଲି ।

ତା'ପରେ ଏରସମା, ପାରାଦୀପ, କୁଜଙ୍ଗ, ପକ୍ଷପାଳ ଆଦି ବିରିନ୍ଦୁ ସ୍ଥାନରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ବୈଠକୀ ମିଟିଂ ଡକାଇ ଏଇ ଯୁବମେଳା ଓ ବିଜେପିର ଦୁଇ ତୁଳନେତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ସାକ୍ଷାତ କଥା ହିଁ ଉପାପନ କରିଥିଲି । ଏହି ଛୋଟ ଛୋଟ ସାଂଗଠନିକ ସଭାରେ କୋଡ଼ିଏ ପଚିଶି ଜଣରୁ ଚାଲିଶିଜଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୁବକର୍ମୀ ଓ ବିଜେବି କର୍ମୀ ପ୍ରାୟ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନର ଆୟୋଜନ ସବୁଠାରେ ମୋତେ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ମୋର ବନ୍ଦୁ ଅଜିତ୍ ଓ ମୋ ନାମରେ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ମୁଁତ ପତ୍ର ଦିଆଯାଇଥିଲେ ବି ଅଜିତ୍ ଏପରି ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟର ଆୟଚନ ଓ ପରିସରକୁ ଦେଖି କୁମେ ପଛମୁଢ଼ା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । କାରଣ ଏସବୁ ସଂଗଠନ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଓ ସମୟ ଉତ୍ସ ଦେବାକୁ ହେବ । ତାର ସେପରି କିଛି ରାଜନୈତିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନଥିବାରୁ ସେ ଅଯଥା କାହିଁକି ସଂଗଠନ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚାତ ହେବ- ଏଇ ବିଚାରରେ ସେ ଦୃଦ୍ରରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ପରିବାରରେ ଦେଖା ଦେଇଥିବା କୁମ ଅସତ୍ତ୍ୱରୁ ମୁଁତ ପାଇଁ ମୁଁ ଜନସେବାକୁ ଓହ୍ଲେଜ ଆସିଥିଲି । ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲେ ବି ସେଥିପାଇଁ ମୋର ମନସ୍ତାପ ନଥିଲା ।

ଏମିତି ପୋର ଗଦେଇ ୩ରେ ଦିନ ବି'ପ୍ରହର ବେଳେ ଗୋଟିଏ ସଭାରେ ଆମେ ତିରିଶ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ବସି ଥାଉ । ପାଖରେ ଗଛମୂଳେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପାଇଁ ରୋଷେଇବାସ ଚାଲିଥାଏ । ମୋ ସହିତ ଅଜିତ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ଏଇ ସମୟରେ ଜଣେ ଯୁବ ଓକିଲ ଓ ଆଉ ଜଣେ ଅର୍ଥବ୍ରତ ବୁଦ୍ଧ ଆସି ଆମ ସମକ୍ଷରେ ଠିଆ ହୋଇ ଖୁବ୍ ଧମକେଇଲା । ଭାଷାରେ ପଚାରିଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ଏଠି ସଭା କରିବାକୁ କିଏ ଅନୁମତି ଦେଇବି ? ବିଜେପିର ସଭା ହେଉଛି ଅଥବା ଆମେ ଦୁହେଁ ଜାଣିନାହୁଁ । ମୁଁ ପଚାରିଲି ଆପଣ ଦୁହେଁ କିଏ କି ? ସେ କହିଲେ ମୁଁ ତିର୍ରୋଲର ବୁଦ୍ଧ ବିଜେପି ସଭାପତି ଓ ମୋ ସହିତ ଯିଏ ଆସିଛନ୍ତି ସେ ସଂପାଦକ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଅଭିଭ୍ୟକୁ ଦେଖି କହିଲି- ଏଠି ବିଜେପି କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସଭା ହେଉନାହିଁ । ଆଗଙ୍କ ତିର୍ରୋଲ, ଏରସମା ଓ କୁଜଙ୍ଗ ବିସ୍ତତ ଅଂଚଳକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଯୁବ ସଙ୍ଗଠନ ହେବାର ଅଛି । ସେଇ ଯୁବମେଳାରେ ଆମେ ଆଶା କରୁଛୁ ଦଶହଜାର ଯୁବକ ଯୋଗଦେବେ ଓ ନିଜ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ଶିକ୍ଷା, ସାସ୍ତ୍ର୍ୟ, ଜଳସେଚନ, ରାସ୍ତା ଆଦି ବିଷୟରେ ଆଲୋକପାତ କରିବେ । ଆପଣ ଦୁହେଁ ଏପରି ଏକ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁମରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଏଠି ବସବୁ ନଚେତ୍ ନିଜ

ବାଟ ଦେଖନ୍ତୁ । ଅଧିକ କଥା କହି ଆମ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ସେ ଦୁଇଁ
ମାତ୍ରିଣୀ ପିଲାପରି ତମତମ ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ ଓ ତା'ପରେ ଆମେ ଧୋଇଯାର ତିନୋଟି
ପଞ୍ଚାୟତରେ କିପରି ସଂଗଠନ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରି ଫେରିଥିଲୁ ।
ସମୟ ଧୋଇଯା ଅଂଚଳରେ ଏ ବାର୍ତ୍ତା ପହଞ୍ଚେଇବା ପାଇଁ କେତେଜଣ ଯୁବକଙ୍କୁ ଦାସିର
ଦେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଲୁ ।

ମୋର ଦୀର୍ଘ ଅନୁପସ୍ଥିତ ପାଇଁ ପ୍ରତିଭା ଏତେ ବିରକ୍ତ ହେଉଥିଲା ଯେ ଦିନେ
କହିଲା- “ତୁମେ ଆଉ ବାଣୀବିହାର ନ ଆସି କଟକ ବସାରେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ରହିଯାଆ ।
ମୋତେ ଦଶଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେଇଦିଅ । ମୁଁ ତୁମକୁ ବିନା ପ୍ରତିବାଦରେ ଅପୋଷରେ divorce
କରିଦେବି ।” ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ତା’ ମୁହଁରୁ ଏପରି ଅସାଂସୁତିକ ଶବ୍ଦ
ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଶୁଣିଲି । ଏହା ବୋଧହୁଏ, ସେମେମର ୧୯୯୭ ମସିହାର ଘଣଣା
ହେବ । ମୁଁ ମୋର ବ୍ୟାଗପତ୍ର ଧରି କିଛିଦିନ ପାଇଁ କଟକ ଘରକୁ ଚାଲି ଆସିଥିଲି ।

ରାଜନୀତିରେ ସମାବନା ଓ ସଂଘର୍ଷ : ଏଇ ବର୍ଷ ନଭେମ୍ବର ପହିଲାରେ
ମୋ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ପାଇଁ ମୁଁ ଏକ ସମାବନା ଓ ସଂଘର୍ଷର ସାମ୍ବା କରିଥିଲି ।
ସେବିନ ମୋର ଗଣସଂଗ୍ରାମ ମଞ୍ଚର ଗୋଟିଏ ସାତଜଣୀଆ କମିଟିରେ କଳାହାଣ୍ଟି ଓ
ବଜାଙ୍ଗାରରେ ଘଟିଥିବା ଉକ୍ତଟ ମରୁଡ଼ି, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ପିଲାବିକ୍ରି ସଂପର୍କରେ ସର୍ବେକ୍ଷଣ
ପାଇଁ ଯିବାର କଥା । ସମ୍ବତ୍ସର ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶ ମଂଚର ସଭାପତି ଭାବେ ମୋତେ ଏ
କମିଟିରେ ସାମିଲ କରାଯାଇଥିଲା । ହାରାଖଣ୍ଡ ଏକ୍ସର୍‌ପ୍ରେସରେ ସଭ୍ୟମାନେ ନିଜ ନିଜର
ଟିକେଟ୍ କାଟି ଯିବା ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । ଗଣସଂଗ୍ରାମ ମଂଚ ତା ୧୨/୧୦/୯୭ରେ
ଏପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଥିଲେ ବି ଯିବାଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆବାହକ ଏ ବିଷୟରେ ମୋ ସହିତ
ଆଉ ଯୋଗାଯୋଗ କରି ନ ଥିବାରୁ ମୁଁ କଳାହାଣ୍ଟି ଯିବା କଥା ଭୁଲିଯାଇଥିଲି । ପୁଣି
ସେଇଦିନ ବିଜେପିର ଜାତୀୟ ସଭାପତି ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଆଡ଼ଭାନୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିବା ସ୍ଥିର
ହେଲା । ମୁଁ ପ୍ରଫେସର ଦିବ୍ୟକିଶୋର ସିଂହଙ୍କ ସହିତ ଏଥାରପୋର୍ଟକୁ ବାହାରି ଗଲି ।
କିଛି ସମୟ ପରେ ସେଠାରେ ଅଜିତ୍ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାଷ୍ଟର ଖଟାଇ ମଧ୍ୟ ଆସି
ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଠି ଓଡ଼ିଶା ବିଜେପିର ନେତା ଓ କର୍ମୀମାନେ ହାଉଜାଉ ହେଉଥା'ନ୍ତି ।
ସେମାନଙ୍କ ମେଲରେ ମୋତେ ଭାରୀ ଗୋଠଣିଆ ଲାଗୁଥାଏ । ସେମାନେ ମୁଣ୍ଡରେ
କମଳାରଙ୍ଗର ପଟିଟିଏ ଭିଡ଼ିଥାନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାସମୟରେ ପାଟି ତରଫରୁ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭା
ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥାଏ । କର୍ତ୍ତନ ଭିତରକୁ ଯାଇ ବସିବାକୁ ପାଶିଟିଏ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯୋଗାଡ଼
କରିଥାଏ । ତା'ପରେ ରାତିରେ ରାଜ୍ୟ ଅତିଥି ଭବନରେ କେହି କେହି ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଆଡ଼ଭାନୀଙ୍କୁ
ଦେଖା କରିବା କଥା । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ପୂର୍ବଦିନ ରାତିରେ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଫୋନ୍ କରି ସିଧାସଳଖ

ପୋନ୍ରେ ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ଆଡ଼ଭାନୀଙ୍କ ସହିତ କଥା ହୋଇ ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ମୋ ସହିତ ପ୍ରାୟ ବାରଜଣ ପ୍ରଫେସନାଲ ବନ୍ଦୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବେ । ମୁଁ ପୋନ୍ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକଥା ଜଣାଇ ଦେଇଥାଏ ମଧ୍ୟ । ଆମୋମାନେ ସମସ୍ତେ ବୁରିଜୀବୀ । ପ୍ରାୟ ଗ ଜଣ ଯୁନିଟରସିଟି ପ୍ରଫେସର ଦୁଇଜଣ ଇଂଜିନିୟର, ଜଣେ ଡାକ୍ତର, ଦୁଇଜଣ ସାମାଜିକ ଆମେ ବିଜେପିକୁ ଭଲପାଇ । କିନ୍ତୁ ସଭାପତି ଦେବେହୁ ପ୍ରଧାନ ଓ ସଂପାଦକ ପ୍ରସନ୍ନମିଶ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ଦଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ଥାଶୁ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ବୋଲି ଆମ ମନରେ ଭାବନା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥାଏ । ସେଇ ବିଷୟରେ ଆଡ଼ଭାନୀଙ୍କୁ ଆମେ ଜଣାଇବୁ । ତେଣୁ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଏ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟଟି ମୋ ଉପରେ ସବାର ହୋଇ ବସିଥାଏ । ଏଥିରେ ମୁଁ କଳାହାଣ୍ଟି ବା କିପରି ଯାଇପାରିବି ?

ପ୍ରାୟ ଗାତି ସାଢ଼େଆଠଟାରେ ଗେଷଫାଉସରେ ଆମେ ପହଂଚି ଆଡ଼ଭାନୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିୟନ୍ତର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକ ମାଧ୍ୟମରେ ସାକ୍ଷାତ ସୁଯୋଗ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଉ । ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ମିନିଟ୍ ପରେ ମୋତେ ପାଖକୁ ଡାକି ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ନିୟନ୍ତର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଭିତରେ ଯାଇ ଦେଖୁତ ଆଡ଼ଭାନୀଙ୍କ ଦୁଇ ପାଖରେ ଡାକ୍ତର ଦେବେହୁ ପ୍ରଧାନ ଓ ବିଶ୍ଵଭୂଷଣ ହରିଚନ୍ଦନ ବସିଥାନ୍ତି । ନିଜସ୍ବ ପଦପଦବୀର ଅଧିକାର ବଳରେ ସେମାନେ ଜାତୀୟ ନେତାଙ୍କ ପାଖରେ ରହିବା କଥା । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମେ କହିଥାକୁ ତାଙ୍କୁ ସୋରେ ଦେଖି ଆଉ କ’ଣ ବା କହିବୁ ? ମୁଁ ତ ମୁଖପାତ୍ର କନିୟାଇଥାଏ । ଆଡ଼ଭାନୀଙ୍କୁ ମୋତେ ହିଁ କେବଳ ଚିହ୍ନିଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ କହିଲି ବିଜେପି ଦଳକୁ ଆମମାନଙ୍କ ପରି ଅନେକ ବୁରିଜୀବୀ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । କେହି କେହି ବିଜେପିରେ ସର୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଆମେ ଚାହୁଁ ଯେ ଦଳ ଏହି ବୁରିଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ସାଗତ କରୁ ।”

ଆଡ଼ଭାନୀଙ୍କୁ ମୋ କଥା ଶୁଣି କହିଲେ, “ଆପଣମାନେ ନିଜ ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଜେପି ମତବାଦର ପ୍ରସାର ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ । ଅନ୍ତରେ ଖବରକାଗଜରେ ଲୋଖାଲେଖି କରି ଜନସତ୍ୱରେ ସୃଷ୍ଟିକରି ପାରିବେ । ମୁଁ ତହୁଁ କହିଲି- “Exactly that is what we are doing at present. I am the President of Odisha Vikash Mancha, and Mr Arun panda as the co-editor of the largest circulated Odia daily the Samaj. ସେ ଶୁଭ ଉତ୍ସତ ଜଣାଗଲେ । ଅରୁଣବାବୁ ଓ ତକୁର ଦିବ୍ୟ କିଶୋର ସିଂହ କିଛି କହିଲେ । ପ୍ରାୟ ଗ ମିନିଟ୍ ପରେ ଆମେ କଷତ୍ୟାଗ କରି ଆସିଲୁ । ଆସିବା ବେଳେ ମୋ କାନରେ ପଡ଼ିଗଲା ଶ୍ରୀ ପ୍ରଶାନ୍ତ କୁମାର ନନ୍ଦ ସଙ୍ଗଠନ ସମାଦକ ପ୍ରସନ୍ନ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି “ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ କିଏ ଅନୁମତି ଦେଲା ?” ମୁଁ ପ୍ରଶାନ୍ତ ନନ୍ଦଙ୍କୁ ଚାହିଁଲି ଓ ସେ ଶୁଣିବା ପରି ସୁରରେ କହିଲି- “ବିଜେପିକୁ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୪୭

କେତେଜଣ ଲୋକ ସେମାନଙ୍କ ମୌରସୀ ସଂପରି ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ କୁହୁଡ଼ିରେ ପହଞ୍ଚି ନାହାନ୍ତି ତ ।” ବାସ ସେଇ ଦିନଠାରୁ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ନନ୍ଦ ଅରିଷନ୍ତିରଙ୍ଗି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଚାଲିଲେ, ଯଦିଓ ଶ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନ ମିଶ୍ର କେବେବି ଆମମାନଙ୍କ ସହିତ ଦଳାୟ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ଗୀ କରୁନଥିଲେ । ଶାନ୍ତିଦାସ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ୍ ଉତ୍କଷିପ୍ତ ଥିଲେ ଓ ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶ ମଂଚରେ ବରାବର ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛିନା କିଛି କହି ରଖୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର ମୋ ପ୍ରତି ପାର୍ଟି ଅଫିସରେ ଭଲ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉଥିଲେ ବି ମୋର ସାଙ୍ଗଠନିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ କେବେ ବି ତାରିପ୍ କରୁନଥିଲେ ।

ଏରସମା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ବାଲିତୁଠ ଓ ପାରାଦ୍ୟପରୁ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ- ଛ'ଙ୍ଗ ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଆସି ହଠାତ୍ ମୋ ଘରେ ୫ ତାରିଖ ନଭେମ୍ବରରେ ଦେଖାକଲେ । ମୋତେ ସହସା ପୋଲିସ୍ ଡି.ଜି.କ୍ ପାଖକୁ କଟକ ଯିବାକୁ ହେବ । କାରଣ ପୋର୍ଟର୍ଟୁଷ୍ଟର କେତେଜଣ ଟୁଷ୍ଟିକୁ ସମର୍ଦ୍ଦନା ଦେବାପାଇଁ ଆୟୋଜିତ ସତାରେ ଶ୍ରମିକ ଯୁନିଯନ ନେତାଙ୍କୁ ବିରୋଧୀମାନେ ମାରଧର କରିଛନ୍ତି । ଅଭିଯୁକ୍ତମାନେ ଶାସକ ଦଳର ହୋଇଥିବାରୁ ପୋଲିସ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ଗିରିପ୍ କରିବାକୁ ଭୟଭାବ । ମୋତେ କୁସକୁ ନ ଯାଇ ସେଇ ମୁହଁର୍ଗରେ ସେମାନଙ୍କ ଗାତିରେ କଟକ ଆସିବାକୁ ହେଲା । କ୍ରାଇମବ୍ରାଞ୍ଚର ଅତିରିକ୍ତ ଡି.ଜି. ଶ୍ରୀ ବନବିହାରୀ ପଣ୍ଡା ମୋର କୁସମେଟ ଓ ବନ୍ଦୁ । ସେ ସବୁକଥା ଶୁଣି କଗତଦ୍ସିହପୁର ଏସ.ପି. ଓ ପାରାଦ୍ୟପ ଡି.ଏସ.ପି. କୁ ଫୋନକଲେ; କିନ୍ତୁ କାହାକୁ ଅଫିସରେ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ତଥାପି ସେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ସେ ସେମାନେ ଅଫିସରୁ ଖବର ପାଇ ନିଷ୍ଟ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କରିବେ; ସେତେବେଳେ ସେ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଆରେସ୍ କରିବାକୁ କହିବେ ।” ଆମେ ଆଶାନ୍ତି ହୋଇ ଫେରିଲୁ । ମୁଁ ମନେମନେ ଭାବୁଥିଲି ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ନିଜଇଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନେକ କଥା ଏହିପରି କରିବାକୁ ହେବ । ସେମାନେ ହୁଏତ ମୋତେ ମିଛକହି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ଚିତ୍ର ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ତଦରଖ କରିବାକୁ ମୋର ସମୟ କାହିଁ ? ସେମାନେ ମୋତେ ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ସ୍ଵର ମେଳା କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାୟ୍ୟ ସହଯୋଗ କରିବେ । ତାଙ୍କ କଥା ନ ଶୁଣିଲେ ସେମାନେ ପିଠି ଆଡ଼େଇ ଦେବେ ।

କିଛି ପ୍ରତିକାର ନ ହେବାରୁ ଦୁଇଦିନ ପରେ ସେମାନେ ପୁଣି ଆସି ମୋତେ ଦେଖାକଲେ । ଅପରାଧୀମାନେ ଗିରିପ୍ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ପୁଣି ଥରେ ମୋତେ ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଟକ ଆସିବାକୁ ହେଲା । ତାତ୍କର ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଥିଲେ ମାତ୍ରାଜାଇଥିବା ଶ୍ରମିକ ନେତାଙ୍କ କ୍ଷତ ଏତେ ସାଂଘାତିକ ନୁହେଁ । ସେ ବର୍ଷମାନ ପ୍ରାୟ ସ୍ଵର୍ଗ ଅଛନ୍ତି । ତାତ୍କରଙ୍କ ଏ ରିପୋର୍ଟରେ ପୋଲିସ୍ କେବେବି ଜାମିନ ବିହାନ ଦପାରେ

ଦୋଷାମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିପାରିବନି ବୋଲି ବନ୍ଧୁ ଅତିରିକ୍ତ ଡି.କି. ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡା ବୁଝାଇଦେଲେ । ସେ ଲୋକମାନେ କହୁଆନି ପୋଲିସ୍ ଲାଞ୍ଚ ନେଇ କେସଟିକୁ ହାଲୁକା କରିଦେଇଛନ୍ତି । ଅପରାଧୀମାନେ ରାଜନୈତିକ ପୃଷ୍ଠାପୋଷକତା ପାଉଛନ୍ତି । କେଉଁ ଡି.କି. ବା ତାଙ୍କର କ'ଣ କରିପାରିବେ । ସେ ଲୋକମାନେ ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ବୋଧହୁଏ ଧାରଣା ଥିଲା ଅତିରିକ୍ତ ଡି.କି. ମୋର ସାଙ୍ଗ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋ କଥାରେ ଦୋଷାମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିପକାଇବେ ଓ ବେଶ୍ ପାନେ ଦେବେ । କିନ୍ତୁ ଆଜନ୍କର ହାତ କେତେ ଲମ୍ବ ସେମାନେ କ'ଣ ଜାଣି ନ ଥିଲେ ? ମୋ ମନରେ କିଛିଦିନପାଇଁ ଏଥିପାଇଁ ସଂଘର୍ଷ ଲାଗି ରହିଲା ।

ବହୁ ପ୍ରତାଷ୍ଠିତ ସୁବମେଳା : ଶୈଷକୁ କୁଞ୍ଜା ବ୍ୟକ୍ତର ପଙ୍କପାଳତାରେ ବହୁ ପ୍ରତାଷ୍ଠିତ ସୁବମେଳା ଉପେକ୍ଷର ତା ୨୯ ତାରିଖରେ ଆୟୋଜିତ ହେଲା । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାୟ ସାରାବର୍ଷର ପରିଶ୍ରମ ଓ ଅଭିଯୋଜନା । ଏ ସୁବମେଳା ବେଳକୁ ଓଡ଼ିଶାର ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନ ପାଖାପାଖି ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଆସନ୍ତାମାସରେ ନିର୍ବାଚନ । ତେଣୁ ଆଶାୟୀ ପ୍ରାଥମିକ ସହିତ ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଏ ସୁବମେଳାରେ ଉଚ୍ଚିତକାଳେ । ମୁଁ ବିଜେପିର କୌଣସି କେତ୍ର ନେତାଙ୍କୁ ତ ଆଶି ପାରିଲି ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ଵଭୂଷଣ ହରିଚନନ ଓ ଶାନ୍ତିଦାସଙ୍କ ପରି ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ବି ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶମାଞ୍ଚ ଛତ୍ରଛାୟା ତଳେ ଏକ ସୁବମେଳା ଅନୁଷ୍ଠାତ ହେଉ ବୋଲି ଶାନ୍ତିଦାସ ଚାହୁଁଥିଲେ । ମୁଁ ସେଥିରେ ଏକମତ ନ ହେବାରୁ ସେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ବିଶ୍ଵଭୂଷଣ ହରିଚନଙ୍କୁ ଶେଷରେ ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ପ୍ରଶାନ୍ତ ନୟ ନ ଆସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଥିଲେ ବୋଲି ସେ ମୋତେ କହିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥାରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ତା’ହେଲେ ଆପଣ କାହିଁକି ଆମର ନେତା ହେବେ । ଏଣିକି ପ୍ରଶାନ୍ତ ନନ୍ଦଙ୍କ ପରି ଜଣେ ଅଭିନେତାଙ୍କ ଆମେ ନେତାବୋଲି ସ୍ବାକାର କରିବୁ । ଶେଷରେ ମୁଁ ଜଗତସିଂହପୁର ଯାଇ ସବୁକଥା ସାପ୍ତସାପ୍ତ ସରପତି ସଂଗ୍ରାମକେଶରୀ ମହାନ୍ତିକୁ କହିବାରୁ ସେ ଆସିବାକୁ ରାଜିହେଲେ । ତାଙ୍କ ସଭାପତିତରେ ସୁବମେଳା ହେବ ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରି ଆଉ ଏକ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ଛପାହେଲା ଓ ଶେଷ ମୁହଁର୍ବରେ ଯେତିକି ସମ୍ବନ୍ଧ ବଣ୍ଣାମଧ୍ୟ ହେଲା । ଯେଉଁ ବିପୁଳ ଆକାରରେ ଏ ସୁବମେଳା ହେବ ବୋଲି ପ୍ରଥମରୁ ପରିକିଛନା କରାଯାଇଥିଲା ଅଜ୍ଞିତ ପଛମୁଖୀ ଦେବାରୁ ମୁଁ ନରମି ଯାଇଥିଲି । କାରଣ ଆମେ ଉଚ୍ଚୟେ ଏହାର ଆବାହକ ଥିଲୁ । ସେ କିନ୍ତୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଯେତିକି ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ବଣ୍ଣାଯାଇଥିଲା ଓ ଶୁଣାଶୁଣିରେ ପ୍ରାୟ ୫୦୦ ଲୋକ ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ଜଗତସିଂହପୁର ବାଟେ ସଂଗ୍ରାମ କେଶରାଙ୍କୁ ନେଇ ପଙ୍କପାଳ ଗଲି । ଅନ୍ତରେ ବିଜେପିର ଜିଲ୍ଲା ସଭାପତି ଉପସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ

॥ ଶୈଶବରୁ ଅବସର ॥

୪୭୩

ବିଜେପିର ଗ୍ରାମ୍ୟନେତାମାନେ ମୋତେ ଏଣିକି ସଂଗଠନରେ ବାଧା ନଦେଇ ସହ୍ୟୋଗ କରିବେ-ଏହା ସୃଜନିଷି ଥିଲା । ଯୁବମେଳା ପ୍ରାୟ ବିଜେପି ବ୍ୟାନରରେ ହିଁ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଦେଶ ଓ ଜଣତତ୍ତ୍ଵ ବିଷୟରେ ମୋର ମତବାଦ ମୁଁ ଉତ୍ତର ଓ ଅଜୟିନୀ ଭାଷାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରିବାରିକ ରାଜନୀତିପ୍ରତି ଉପସ୍ଥିତ ଜନତାକୁ ସତର୍କ କରି ଦେଇଥିଲି । ସଂଗ୍ରାମକେଶରୀ ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁବ୍ୟରେ ମୋତେ ବହୁ ମାନ୍ୟତା ଦେଇ ଆଗମୀ ସମୟର ନେତାଭାବେ ଉପସ୍ଥାପିତ କଲେ ଓ ଆସନ୍ତା ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନରେ ସକ୍ରିୟ ସହ୍ୟୋଗ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ନବବର୍ଷରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନ ମୋ ପାଇଁ ଜନସଂପର୍କର ପ୍ରଥମ ସୁଯୋଗ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ସେଇ ସଭାରେ ପ୍ରାର୍ଥମାନଙ୍କୁ ଏକ ହଜାର ଲେଖା ଲିପିଲେଟ୍ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଦେଲି । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଜାଣିନଥିଲି ଏ ବ୍ୟାନର କେତେହେବ । ଏକେତ ବର୍ଷଶେଷରେ ଯୁବମେଳା ପାଇଁ ସାଜୁସଜା, ଚଣ୍ଡ ଓ ଭୋକିରେ ପନ୍ଥରହଜାର ଚଙ୍ଗା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ତା' ଉପରେ କୁଜଙ୍ଗ ଏରସମା ଓ ତିର୍ଗୋଲ ତିନୋଟି ବୁଲ୍କର ପ୍ରାୟ ୮୦ଟି ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ପାଇଁ ଲିପିଲେଟ୍ । ସେଇ ସଭା ଶେଷ ହେଲାମାତ୍ରେ ପ୍ରାର୍ଥମୀନେ ମୋ ପାଖରେ ଭିଡ଼ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ନାମ, ଗ୍ରାମ ଓ ପଞ୍ଚାୟତ ଓ ଫଟୋଥିଲେ ଫଟୋସହିତ ଚିଠିଏ ଲେଖି ଦେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତି ହେଲା ଯେ ନିଜେ ସଭାପତି ସଂଗ୍ରାମବାବୁ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଜଗତସଂହପୁର ବୁଲ୍କର କେତୋଟି ପଞ୍ଚାୟତ ପ୍ରାର୍ଥକୁ ଆର୍ଥକ ସାହାୟ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ତା' ସହିତ କେହି କେହି ପୋଷର ଓ ବ୍ୟାନର ପାଇଁ ଅତିମାତ୍ରାରେ ଅଳି ମଧ୍ୟ କଲେ । କୁଜଙ୍ଗ ବୁଲ୍କର ଯେଉଁ ବୀରେନ୍ଦ୍ର ବିଶ୍ୱାଳ ମୋତେ ପ୍ରଥମେ ସଦେହ କରି ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ ସେ ମଧ୍ୟ କୁଜଙ୍ଗ ପଞ୍ଚାୟତର ପ୍ରାର୍ଥୀ ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷକ ଗିରିଧାରୀ ବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ଅଧିକ ସାହାୟ୍ୟ ମାଗି ବସିଲେ । ସେବିନ ତାଙ୍କ ଭାଷା ଓ ଚେହେରା ପ୍ରାୟ ବଦଳି ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ କଥାରେ ସମ୍ମତ ଜଣାଇଥିଲି ।

ଯୁବମେଳାର ପରିଲକ୍ଷନା ଆଦର୍ଶବାଦ, ଉଚ୍ଚତର ରାଜନୀତି, ଯୁବ ନେତୃତ୍ବ ସଂଧାନ ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ଥିଲେ ବି ମୋର ଦୁର୍ଲାଗ୍ୟ ଯେ ମୋତେ ଏହା ପଞ୍ଚାୟତ ରାଜନୀତି ଭିତରକୁ ପ୍ରାୟ ଠେଲି ଦେଲା । ମୁଁ କିଛି ଗ୍ରାମ୍ୟ ନେତା ଗାଉଚରଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାୟ ବଂଧା ପଡ଼ିଗଲି । ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ଏହାହିଁ ଚାହୁଁଥିଲି । ନଚେତ୍ ଦୃଶ୍ୟମୂଳ ପ୍ରରର ଏତେବେଢ଼ ମେଳା କାହିଁକି ବହନ କଲି ? ସେବିନ ପଙ୍କପାଳ ମାଜନର ସ୍କୁଲ ବାରଣ୍ଡା ଓ ତଳେ ପ୍ରାୟ ନାଟି ବ୍ୟାଚରେ ପାଞ୍ଚଶହରୁ ଅଧିକ ପଡ଼ି ଭୋଜନରେ ବସିଥିଲେ । ଭାତ, ତାଳମା, ଝିରା ଓ ଖଟା ସାଧାରଣତଃ ଏହାହିଁ ଖାଦ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । ତିର୍ଗୋଲରେ

ମୁଣ୍ଡ ଚେକୁଥିବା ଦୃଶ୍ୟମୂଳପ୍ରତିକର ନେତାମାନେ କେହି ଯୋଗଦେଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ନେତା ପ୍ରଶାନ୍ତ କୁମାର ନନ୍ଦ ମୋତେ ସୁବମେଳା ପାଇଁ ବିରୋଧ କରୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ଯୋଗ ଦେବାର ସମ୍ବାଦନା ନଥିଲା । ପରେ ଏଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ସବୁସତକଥା ଅତି ଗୋପନରେ ମୋତେ କହିଥିଲେ ।

ତେବେ ସୁବମେଳା ମୋ ଉପରେ କେବଳ ବିପୁଳ ଏକ ଆର୍ଥିକ ଚାପ ଛାଡ଼ିଦେଲା ଓ ତା' ସହିତ ୧୯୯୭ ମସିହା କ୍ୟାଲେଣ୍ଟର ପୃଷ୍ଠାରୁ ନିରିଯିବାକୁ ବସିଲା । କଟକ ଘରବାଢ଼ି ପ୍ରାୟ ୫ଶହୁ ଜମି ଥିଲା ସେଥିରୁ ପାଖାପାଖି ଦେବତାଶୁଭ ଜମି ଜଣେ ଭୂମିହାନ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ବିକି ଅଗ୍ରୀମ ଦେବତାଶୁଭ ଟଙ୍କା ଆଣିଥିଲି । ତାହା ହିଁ ଥିଲା ଏ ସୁବମେଳା ସହିତ ଆଗକୁ ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ସ୍ଵତଂବହନ କରିଥିବା ସମ୍ବାଦ୍ୟ ବ୍ୟୟଭାରର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ମୁଁ ମୋ ଅଳକ୍ୟରେ ନିର୍ବାଚନ ରାଜନୀତି ଆଢ଼କୁ ଠେଲି ହୋଇ ଯାଉଥିଲି । ଘର ସହିତ ବିଶେଷ ସଂପର୍କ ଆଉ ନଥିଲା । ବିଭାଗକୁ ଯାଇ ପିଲାଙ୍କ କୁସ ନେକାପରେ ନିଜେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇ ବା ବସରେ ବସି ମୁଁ ଯାଇ କୁଜଙ୍ଗ ବା ଏରସମା ଅଞ୍ଚଳରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲି । ଲେଖାଲେଖି ପ୍ରାୟ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ‘ଇଷ୍ଟାହାର’ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଅନିୟମିତ । ବର୍ଷକୁ ଚାରୋଟି ଇସ୍ବ ସ୍ଥାନରେ ମାତ୍ର ତିନୋଟି ବାହାରୁଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ପାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ମୋ ଦାୟିଦକୁ ଭୁଲି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଥିଲି ନିରୁପାୟ ।

ବର୍ଷ ଶେଷବେଳକୁ ବୋଧହୁଏ ତା' ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା- ଝିଅଟିଏ । ସେ ମୋର କର୍ମକ୍ଲାନ୍ତ ବ୍ୟଥିତ ମୁହଁର୍ତ୍ତମାନଙ୍କୁ ତା'ର ସାନ୍ତିଧ୍ୟରେ ଯୋଡ଼ାଯୋଡ଼ି କରି ଦେଉଥିଲା । ମୋର ଅଧୌର୍ୟ ଓ କ୍ଲାନ୍ତ ଜୀବନକୁ କିଛି ପରିମାଣରେ ସରସ ସୁନ୍ଦର କରିବାପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ସେ ଥିଲା ଦେବ ପ୍ରେରିତ । ମୁଁ ଏ ଅଂଚଳ ପ୍ରତି ନା ତା ପ୍ରତି ଆକୁଷ୍ଣ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲି- ଏବେ ଠିକ୍ ଭାବେ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ମୋର ଜୀବନ ଚର୍ଚ୍ୟାରେ ଓ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ତାର ଆଗମନ ମୋତେ ବେଶ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ଦେଇଥିଲା, ମୁଁ ଆହୁରି ଆହୁରି ହାତଖୋଲି ବସୁଥିଲି । ଠିକ୍ କେଉଁଦିନ ତା' ସହିତ ମୋର ଦେଖା ଦେଖା ହେଲା କହି ପାରିବି ନାହିଁ, ହୁଏତ ଏପରି ଲାଗୁଥିଲା, ତା' ସହିତ ମୋର କେବେବି କିଛି ସଂପର୍କ ନଥିଲା । ପୁଣି ଲାଗୁଥିଲା ରାଜନୀତିର ପ୍ରତାରଣକୁ ଆସ୍ୟତାର ମହକରେ ଭରି ଦେବାକୁ ସେ ଯେପରି ସୁରକ୍ଷାରାଜ ଫୁଲଟିଏ ହୋଇ ମୋ ମନର ବଚିଚାରେ ଫୁଟିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲା ।

୧୯୯୭ ମସିହା

ଏମିତି ଏମିତି ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତି ଓ ସାମାଜିକ ବିଛ୍ଳେଦରେ ୧୯୯୭ ମସିହା ଅତିବାହିତ ହୋଇଗଲା । ନବବର୍ଷର ପହିଲାରେ ତୋପାଳଗ ହିନ୍ଦି କବି Dr.D.B.Singh ଆମାୟରେ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ ଅତିଥି ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ମୁଁ ଓ ପ୍ରତିଭା ବାହାରି ଗଲୁ । ଅଜିତକୁ ତା' ଘରୁ ସାଜରେ ନେଲୁ । ରାଜରାଣୀ ମନ୍ଦିର ଦେଖି ସେ କବି ବିସ୍ମୃତ ହେଉଥିଲେ । ପୁରୀରେ ପହଂଚି ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ଯିବାକଥା । ତୋଗଲାଗି ସମୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଠାକୁରମାନଙ୍କ ସାମ୍ବାରେ ପତଳାକନାର ପରଦାଟିଏ ଟଙ୍ଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । କାଳିଆ ଠାକୁରଙ୍କ ଚକାଆଖି ତା' ମଧ୍ୟରୁ ବେଶ ବାରି ହୋଇଥିଲା । ଏତେ ଜନଗହଳି ଓ ଠେଲାପେଲା ଭିତରେ ଆଉ ତୋଗାରିବା ଯାଏ ଠିଆହୋଇ ରହିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନଥିଲା । ଆମେ ତା' ଭିତରୁ କୌଣସିମତେ ଆଭରଣ୍ଣା କରି ସୁମହୁକୁଳକୁ ଚାଲି ଆସିଲୁ । କିନ୍ତୁ ସମୟପରେ ପ୍ରାୟାଶକାରର ପତଳା ଆବରଣଟିଏ ନୀଳ ସମୁଦ୍ରକୁ ଢାଙ୍କି ଦେଲା । ନୀଳାକାଶରେ ସେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ପରେ ଗୋଟାଏ ତାରା ଉଠିବାକୁ ଲାଗିଗଲେ । ଆମର ଶାନ୍ତି ଫେରିବାକୁ ଥିଲା । ଫେରି ଆସିଲୁ ।

ତା ୨/୧/୯୭ରେ କବି D.B.Singh ଙ୍କ ପାଇଁ ଯଦିଓ ଆମ ଆମ୍ବରଗିରାରେ କେତେଜଣ କବିଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲୁ ପ୍ରତିଭା ଉପରେ ସବୁ ଦାୟିର ଛାଡ଼ି ମୁଁ ସୂଚନାଭବନକୁ ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲି । ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ପଠାଣି ସାମାଜିକ ଜୟନ୍ତୀ ଉଷ୍ଣବ ସଭାରେ ମୁଁ ମୁଖ୍ୟବନ୍ଦ୍ର ଥିଲି । ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ଆଜନ୍ମନ୍ତୀ ରଦ୍ଧନାଥ ପଞ୍ଜନ୍ମାୟକ ଓ ଅନ୍ୟତମ ଅତିଥିଭାବେ କୁଳପତି ଡକ୍ଟର ବିରୂତି ଭୂଷଣ ଦେଓ ନିମନ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ । ଭାଗ୍ୟଶାନକାର ଭଲମନ ଦିଗ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ତଥା ସମାଜ ଉପରେ ତା'ର ପ୍ରଭାବ ସଂପର୍କରେ ମୁଁ ଡର୍ଜମା କରିଥିଲି । ପୁନର୍ଷ କବିବର ରାଧାନାଥ ତାଙ୍କ 'ଦରବାର' କାବ୍ୟରେ ପଠାଣିସାମନ୍ତକୁ ଲାଗେଇ ସରକାର ଦେଇଥିବା ଉପାଧି ସଂପର୍କରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରିଥିଲେ ସେ ପଢ଼ିମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତାର କରି ପୁରସ୍କାର ଓ ଉପାଧିଠାରୁ ସେ ଉର୍ଦ୍ଧରେ ଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିଥିଲି । ଶେଷରେ ପୂଜ୍ୟପୂଜା ସଂପର୍କରେ ମୋର ମନ୍ତବ୍ୟଥିଲା ଯୋଗ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ପୂଜା ନକଲେ ଜାତି ଦରିଦ୍ର ହୋଇଯିବ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିତ୍ର ବିପଥଗାମୀ ହୋଇଯିବେ ।

ଜାନୁଆରୀ ୭ ତାରିଖରେ ସି.ଏଲ. ନେଇ ମୁଁ ମୋର କାରର ତିଗି ଓ ପଛସିଟରେ ଚାଲିଶିଟି ପଞ୍ଚାୟତ ପାଇଁ ଲିପିଲେଟ୍ ବୋର୍ଡେର କରି ଜଗତସିଂହପୁର, ଏଗସମା-

ପକ୍ଷପାଳ ଦେଇ ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲି । ଏରସମାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଥିବା ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକହଜାର ଲେଖା ଲିପିଲେଟ୍ ଛପା ହୋଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଭୋଟ୍ ଦେବାକୁ ମୁଁ ଓ ଅଜିତ୍ ନିବେଦନ କରିଥିଲୁ । ଏ ଲିପିଲେଟ୍ ନେବାପାଇଁ ପଞ୍ଚାୟତ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ଆକୁଳତା ଦେଖି ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହେଉଥିଲି ।

ଜଗତସିଂହପୁରରେ ଶ୍ରୀ ସଂଗ୍ରାମକେଶ୍ଵରୀ ମହାତ୍ମିଙ୍କୁ ତିନୋଟି ପଞ୍ଚାୟତ ପାଇଁ କିଛି ଲିପିଲେଟ୍ ଓ ଅର୍ଥ ଦେବାର ଥିଲା । ତେଣୁ ବାଧ୍ୟହୋଇ ବୁଲାଣି ରାସ୍ତାରେ କାର ଚଳାଇ ଯାଇଥିଲି । ମୁଁ ଯାଉଥିବା ଖବର ପାଇ ଜିଲ୍ଲା ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ପାୟୁଷ ଦେବ ବର୍ମନ ମୋତେ ସେଠି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଗୁଞ୍ଜାଗୁଞ୍ଜିହୋଇ ସେଇ ପୋଷର ଥିବା ସିରରେ ବସିଲେ । ଏରସମାରେ ପ୍ୟାକେଟ୍ ଦେଇ ଫେରିବା ବେଳେ ନିମୋଳ ହାଟ ରାସ୍ତା ଉପରେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ସରପଞ୍ଚ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମୋତେ କିଛି ଉଦ୍ବୋଧନ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ସେ ବିଜେପି ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିବାରୁ ମୁଁ ମନା କରିପାରି ନଥିଲି । ପ୍ରାୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଧରି ମାଇକ୍ରେ ହାଟ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ପରି ବିଜେପି ମତବାଦ ଓ ଆଦରଶ ବିଷୟରେ ବଢ଼ୁତା ଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ରାଜନୈତିକ ଜୀବନପାଇଁ ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଗଲିଣି । ଲାଜ ନାହିଁ, ସଂକୋଚ ନାହିଁ, ଆଗରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ନାହିଁ-ପୋଖତ ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କ ପରି ଯେଉଁଠି ପାରେ ସେଠି ଭାଷଣ ଦିଅ । ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନପାଇଁ ଲାଗିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ରଙ୍ଗ-ବିଚିତ୍ର ପୋଷରଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ମାନିଯାଚି ଆଣି ଏମାନେ ଏଥିପାଇଁ କାହିଁକି ଏତେ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରନ୍ତି ? ଲୋକମାନେ ପଞ୍ଚାୟତର ମର୍ମିଷ୍ଟାନରେ ବସି ସର୍ବସମ୍ମତ ଜଣେ ବିଜ୍ଞ ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କ’ଣ ସେମାନଙ୍କ ସରପଞ୍ଚ ପାଇଁ ବାହିପାରନ୍ତେ ନାହିଁ ? ସାଧାନତା ପରେ ପରେ ତାହାହିଁ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଆଜିପରି ଏତେ ରାଜନୈତିକ ବଳ ଓ ଦଳାଦଳ ନଥିଲା । ଗଣତନ୍ତ୍ର ନାମରେ ଗାଁ ଗଣ୍ଠାରେ ଆଜି ଶତ୍ରୁତାର ଶିବିର ଗଡ଼ି ଉଠୁଛି । କେତେ ମାଲିମିକରନା ଲାଗି ଯାଉଛି । ଆମେ ଏ ଅଧୋଗତିଙ୍କୁ କଣ ରୋକି ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ ?

ତା’ ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ତା ୭/୧ରେ ମୁଁ ପକ୍ଷପାଳରୁ ବନମାଳି କଣ୍ଠୁଙ୍କୁ ନେଇ ଚତୁରୁହାଣା ଲକ୍ଷ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲି । ପାୟୁଷ ଦେବ ବର୍ମନ ମୋତେ ସେଇଠି ଅପେକ୍ଷା କରିବେ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ଆଜି ମୋର ବିଧିବନ୍ଧ ଭାବେ ବିଜେପି ସତ୍ୟ ହେବାକଥା । ସେ ପିଛିଲା ପହିଲା ତାରିଖ ପକାଇ ମୋତେ ସତ୍ୟ କରିଦେଲେ । ମୋର କ୍ରମିକ ନମ୍ରା ଥିଲା ୭୭୭୪୪୧ । ମାତ୍ର ଦୁଇଟଙ୍କା ସତ୍ୟ ଚାହା । ମୋତେ ସେ ଆମ ଗରେଇ ପଞ୍ଚାୟତରେ ସତ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଗଠି ଖାତା ଦେଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖାତାରେ ୨୦ ଜଣ ସତ୍ୟ ଦସ୍ତଖତ କରିବେ । ମୁଁ ମୋ ଗାଡ଼ିରେ କୁଜଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳର ୮ ଟି ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ପାଇଁ

ଆଠ ହଜାର ଲିପ୍‌ଲେଟ୍ ଓ କୁଳଙ୍ଗ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ପାଇଁ କିଛି ପୋଷର ଓ ଦୁଇଟି ବ୍ୟାନର ଆଣିଥିଲି । ସେ ସବୁ ବାଣୀବାକୁ ହେଲା । ସିଂହଟାଳି ଗ୍ରାମର କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ଜେନା ଥିଲେ ଜଣେ ଉପାହା ଓ ଭଦ୍ର ଗ୍ରାକୁଏଟ । ସେ ସତ କଥା କହନ୍ତି ଓ ନ୍ୟାୟପକ୍ଷ ପାଇଁ ଗରିବଗୁରୁବାଙ୍କ ପାଇଁ ଲଡ଼ନ୍ତି ବୋଲି କଂଗ୍ରେସ କର୍ମମାନେ ତାଙ୍କ ବିରୋଧୀ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ସେ ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରାୟ ୨୦ଜଣ ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷ ଲୋକ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ପହଂଚିବାମାତ୍ରେ ଭବ୍ୟ ଚର୍ଚା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ତା’ ପରେ ସମସ୍ୟା ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା । ଏ ଗ୍ରାମର ଗରିବ କୃଷକମାନଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସର କିଛି ଗୁଣ୍ଠାସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକ ଖୁବ ହରକତ କରୁଥିଲେ । ଯୋଲିସ୍ତା କ୍ଷମତାସୀନ କଂଗ୍ରେସ ଦଳଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରୁଥିଲା । କ୍ଷେତ୍ରବାସୀଙ୍କୁ ଆରେଷ କରି ମାସ ଅବଧି ଆଳିପିଗଲ ଜେଲକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଗ୍ରାମରେ ଉରେଜନା ଲାଗି ରହିଥାଏ । ମୁଁ ଏ ପ୍ରସଂଗକୁ ମୋ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଇସ୍ବ୍ୟଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରି ଡି.ଏସ.ପି.ଓ ଜନସପେକ୍ଷକୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ ପାରଦ୍ୱାପ ଥାନା ଅଭିମୁଖେ ବାହାରିଗଲି । ଥାନା କର୍ତ୍ତପକ୍ଷଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟ ଓ ନିରପେକ୍ଷତା ପାଇଁ ଅନୁଯୋଗ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ମୋ ପାଖରେ ଆଉ କ’ଣ ବା ଥିଲା ? ତେବେ ଓଡ଼ିଶାର ଡି.କି. ଶ୍ରୀ ଅମାୟ କୁମାର ତ୍ର୍ଯାପାଠୀ ଓ ଅତିରିକ୍ତ ଡି.କି. ଶ୍ରୀ ବନବିହାରୀ ପଣ୍ଡା ମୋର କ୍ଲ୍ୟୁସମେଟ୍ ଥିବାରୁ ସେଇ ପରିଚୟ ପାଇ ସେମାନେ ମୋତେ ଅବହେଲା କରି ନଥିଲେ । ତଥାପି ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ସହସା କିଛି ହେବ ନାହିଁ । ପାରଦ୍ୱାପ ପାଖାପାଖି ନୁଆଡ଼ିହ ଶ୍ରୀ.ପ. ସରପଞ୍ଚ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ପାଇଁ ନୈଶ ସଭାରେ ମୋତେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ହେଲା । ତାଙ୍କ ଅନୁନୟକୁ ମୁଁ ଭାଙ୍ଗିପାରି ନଥିଲି । ଯାହାହେଉ କିଛି ଅଭିଜ୍ଞତାବି ହେଲା । ଏତେ ରାତିରେ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ଯିବା ଏ ସମୟରେ ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ନିଜେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥୁରରେ ମୋତେ ଅନୁସରଣ କରି ଆମ ଗାଁ ଯାଏ ଆସି ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଗଲେ । ତା’ ପରଦିନ ମୁଁ ଆମ ଗାଁ ବୁଥରେ ଭୋଟ ଦେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଥିଲି । ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରତିଦ୍ୱାରା କଂଗ୍ରେସ ଓ ବିଜ୍ଞବାବୁଙ୍କ ଜନତାଦଳ ମଧ୍ୟରେ ହେଉଥିଲା । ତଥାପି ବିଜେପିର ମୂଳଦ୍ୱାରା ପଡ଼ିଗଲା । ମୋତେ ଏଥିପାଇଁ ପନ୍ଦରହଜାରରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ଯାହା ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ପାଇଁ ଗର୍ହତ ଆର୍ଥକ ବୋଝ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ମୋର ପଢ଼ୀ ଏତେ ପରିମାଣରେ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ ପାଇଁ ମୋତେ କାହିଁକି ବା ସହଯୋଗ କରନ୍ତେ ?

ଅସ୍ତିତ୍ବ ଦିବସ : ଜାନୁଯାରୀ ୨୦ ତାତାରିଖରେ ମୁଁ ବାଣବିହାରରେ କ୍ଲ୍ୟୁସେଟର ନେଉଛି ମୋତେ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀୟ ତିନିଜଣ ବଳିଷ୍ଠ ନେତା ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ବକ୍ତ୍ଵାତ୍ର, ପଦ୍ମଚରଣ ନାୟକ ଓ ଭାବଗ୍ରାହୀ ମିଶ୍ର ଆସି ପହଂଚିଲେ । ଫେବୃଆରୀ

୪ ତାରିଖରେ ଉକ୍ତଳ ଗୌରବ ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ତିରୋଧାନ ଦିବସକୁ ସେମାନେ ଅସୁତା ଦିବସ ଭାବେ ପାଲନ କରିବାକୁ ଚାହାଁଛି ଓ ଉକ୍ତଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବଡ଼ ସଭାଟିଏ କରାଇବାକୁ ଚାହାଁଛି । ଆମେ କୁଳପତ୍ର ଉକ୍ତର ଗୌର କିଶୋର ଦାସଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ଏ ବିଷୟରେ ସବିଶେଷ ଆଲୋଚନା କଲୁ । କୁଳପତ୍ରଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ଅଖଣ୍ଡ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ପଢ଼ିଆରା ଥିଲା । ସେ ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ବ ମୋ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରିଦେଲେ । ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ପୂର୍ବାହ୍ନରେ ହେବ ସେମିନାର । ସେଥିରେ ଲଞ୍ଚପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବ । ଗାତା ବେଳକୁ ଗଜପତି ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟରେ ହେବ ସାଧାରଣ ସଭା । ପାଖହାକ ହାଇସ୍କୁଲ, ରମାଦେବୀ କଲେଜକୁ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଯିବ । ସେମାନଙ୍କ ଛାତ୍ରୀମାନେ ଶୋଭାୟାତ୍ରା କରି ଆସିବେ; ଭି.ସି.କ୍ ତରଫରୁ ମିଠାଇ ବଣ୍ଣାଯିବ । ବାଣୀବିହାର ହାଇସ୍କୁଲରୁ ଶୋଭାୟାତ୍ରା ବାହାରିବ । ସେଥିରେ ଯୁନଟି ୯ ର ଛାତ୍ରୀମାନୀ, ଯୁନଟି-୯ ତାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ଛାତ୍ରୀମାନେ ସାମିଲ ହେବେ ।

ଫେବୃଯାରୀ ୪ ତାରିଖ ଆସିଗଲା । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଏଥିପାଇଁ ଜଣ ଶୋଭାୟାତ୍ରା ବାହାରିବା କଥା । ଏ ଶୋଭାୟାତ୍ରାକୁ ପରିଚାଳିତ କରିବେ ଉକ୍ତଳ ସମ୍ମିଳନୀର ସଭାପତି ହରିଷ୍ଠରୁ ବକ୍ତ୍ଵାତ୍ମକ ଓ ମୁଁ । ପ୍ରଥମେ ଅଛ କେତେଜଣ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ ଶୋଭାୟାତ୍ରା ପ୍ରାୟ ଏଗାରଟା ବେଳେ ଯୁନିଭରସିଟି ହାଇସ୍କୁଲ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେଠାରେ ଶତାଧିକ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ ଶୋଭାୟାତ୍ରାରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଉକ୍ତଳ ସମ୍ମିଳନୀ ତରଫରୁ କିଛି ପୋଷର ଓ ପ୍ଲାକାର୍ଡ ତିଆରି ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ଧରି ପିଲାମାନେ ଧନି ପ୍ରତିଧନି ଦେଇ ଚାଲିଥିବାରୁ ଶୋଭାୟାତ୍ରାଟି ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ରୂପାଳି ଛକ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକଳକୁ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଶହ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଶୋଭାୟାତ୍ରାରେ ମିଶି ଚାଲିଥିଲେ । ଧନି ଦେଉଥିଲେ ‘ଓଡ଼ିଆ ଆମର ମାତୃଭାଷା’, ‘ଓଡ଼ିଆ ଆମର ପରିଚୟ’, ‘ଓଡ଼ିଆରେ ପଡ଼ ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖ’, ‘ମାତୃଭାଷା ବଂଚିଲେ, ଜାତି ବଂଚିବ’, ‘ତାତ୍ତ୍ଵ’ ‘ମନ୍ତି’ ସଂସ୍କୃତ ଚଳିବ ନାହିଁ, ଚଳିବ ନାହିଁ । ‘ତାତ୍ତ୍ଵମନ୍ତି’ ଭାଜ ଚୁଲ୍ଲିକି ଯାଉ ଚୁଲ୍ଲିକି ଯାଉ” । ଏହିପରି ଧନିଦେଇ ରମାଦେବୀ କଲେଜପାଖୁ ଆସିବାରୁ ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ଶାଠିଏ ଜଣ ଛାତ୍ରୀ ସେଠାରେ ଯୋଗଦେଲେ ।

ସେକବେ ସେମିନାର ସାବେ ୧୧ ଟାରୁ ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଥିଲା । କେତେଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ “ମଧୁବାବୁ ଏକ ଜାତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ” ନାମରେ ଲେଖିଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧ ପଡ଼ିଥିଲା । ଭି.ସି. ଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି । ଉକ୍ତଳ ସମ୍ମିଳନୀର ନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ଭୋଜନ ପରେ ପରେ ସାବେ ଚିନିଟା ବେଳକୁ ଗଜପତି ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟରେ ଜନସଭା ।

ସେଥିରେ ଶ୍ରୀସୁନ୍ଦର ବକ୍ତିପାତ୍ର, ଅଧ୍ୟାପକ ଶାନ୍ତନୁ କୁମାର ଆଚାର୍ୟ ଓ ‘ସମାଜ’ ସଂପାଦିକା ମନୋରମା ମହାପାତ୍ର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ‘ଓଡ଼ିଆର ଅଧିକା’ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ଖୁବ୍ ସଫଳ ତାବେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ଖରାରେ ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟକୁ ଆସିଥିବା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଥଣ୍ଡା ସର୍ବତ ପିଇ ଓ ମିଠେ ଖାଇ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଆଇନେଷ୍ଟ୍ରୋଙ୍କ ‘ଆମିଡ଼ି’ : ଫେବୃଯାରୀ ୮ ତାରିଖରେ ପେନି ତା’ ଝିଆ ମଗ୍ନା ପାଇଁ ରାଉରକେଳାରେ ଜନ୍ମଦିବସ ପାଳନ କରୁଥିଲା । ମୁଁ ଓ ପ୍ରତିଭା ବସରେ ରାତ୍ରିସାରା ଯାତ୍ରା କରି ସକାଳୁ ସକାଳୁ ରାଉରକେଳାରେ ପହଂଚିଲୁ । ପାଖକୁ ପାଖ ଦୁଇଟି ସିରରେ ବସଥିଲେ ବି ଆମେ କେହି କାହା ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହେଉ ନଥିଲୁ । ବିଗିତ୍ତ ଯାଇଥିବା ଆମ ସଂପର୍କ ଆଉ ସଜାତି ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବିପାରୁ ନଥିଲି । ତଥାପି ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଦିନେ ନା ଦିନେ ପ୍ରତିଭା ନିଷ୍ଟଯ ଅନୁଭବ କରିବ- କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ଆମେ ବୋଧହୁଏ ପରିଣତ ବାର୍ଷକ୍ୟରେ ପଙ୍କୁ ହୋଇ ବସିଥିବୁ । ମୋର ସେଇ ବସରେ ହତାର ଆଇନେଷ୍ଟ୍ରୋଙ୍କ ‘ଆମିଡ଼ି’ ନାଟକର ବିଷୟବସ୍ତୁ ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସ୍ଵାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ଦୁଇଟି ଅଳଗା କୋଠିରେ ରାତ୍ରି ଯାପନ କରନ୍ତି ଓ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ମଣି ବଖାରାରେ ଶବଟିଏ ପଡ଼ି ପଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । କ୍ରମେ ସେ ଶବଟି ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗେ । ପ୍ରେମହାନ୍ତାର ପ୍ରତାକ ଛଡ଼ା ଏ ଶବ ଆଉ କ’ଣ ବା ହୋଇପାରେ ? ତଥାପି ସେମାନେ ବିବାହ ବାର୍ଷିକୀ ପାଳନ୍ତି, ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନଙ୍କୁ ତାକି ଭୁରି ରୋଜନ ଦେଉଛନ୍ତି । ଅତିଥିମାନେ ଗଲାପରେ ପୁଣି ନିଜନିଜର ଶୟନକଷକୁ ନିଶବ୍ଦରେ ପଶିଯାଆନ୍ତି ସେ ଦୁହେଁ । ବ୍ୟବଧାନରେ ଶବଟି ଆହୁରି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତା’ପରେ ଶବଟି ଗୋଟିଏ ବେଳୁନ୍ ହୋଇ ଆକାଶକୁ ଉତ୍ତିଯାଉଥିବାର ପରିକହନା । ହୁଏତ ପୁରୁଷଟି ବେଳୁନରୁ ଲମ୍ବିଥିବା ଦରଢିକୁ ଧରି ଆକାଶକୁ ଉତ୍ତିଯିବାରେ ଲାଗିଛି । ତଳେ ଆମିଡ଼ି ତାର ପବ୍ଲୀ ଆଉ ଯେତେ ଫେରିଆସିବାକୁ ତାକିଲେବି ତାର ଫେରିବାର ସମ୍ବାଦନା ନାହିଁ । ଆମେ ଉଭୟେ ନିଜନିଜ ସିଂହରେ ଢେଳିଉଥିଲୁ । ମୋର ଅବଦମିତ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ଵିକ ସତାକୁ ଏକ ପ୍ରକାର ତାଯ, ହତାଶା ଓ ଉଦାସୀନତା ଆହୁନ୍ କରି ବସିଥିଲା । ଗୋଟାଏ ଛାତତଳେ ବୋଧହୁଏ ଆଉ ବେଶିଦିନ ରହି ହେବନି ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

ସକାଳୁ ସକାଳୁ ପେନି ଘରେ ପହଂଚି ତା’ ଜଳଞ୍ଜିଆ ଖାଇ ସାରିଲାପରେ ମୁଁ କନି ଘରକୁ ଓ ପ୍ରତିଭା ଲେନି ରହୁଥିବା ତାରକା ହୋଟେଲକୁ ରହିବାକୁ ଯାଇଥିଲା । ସେଇ ହୋଟେଲର କୌଣସି ହଲରେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଉଷ୍ଣବ ପାଲିତ ହେବାର ଥିଲା । ଉଷ୍ଣବ ଆୟୋଜନରେ କୌଣସି ତୁଟି ନଥିଲା । ଆମେ ରାଉରକେଳାରେ ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ରହି ଫେରି ଆସିଥିଲୁ ।

ବାରିପଦାରେ ଗଣମୃତ୍ୟୁ : ଫେବୃଯାରୀ ୨୩ ତାରିଖରେ ବାରିପଦାର ମଧୁବନଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା ନିଗମାନନ୍ଦ-ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀ । ମୋର ସମୁଦ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ପେନିର ଶୁଶ୍ରୂ ଏଇ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ବାରିପଦା ଯାଇଥିଲେ । ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଓ ନାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଛବ୍ୟବଧାନରେ ଦୁଇଟି ଶିବିର ନିର୍ଦ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଯାହାର ଚାଳ ଛଣ ଓ କୁଟାରେ ଛପର କରାଯାଇଥିଲା । ଖୁବ୍ ସନ୍ନିଧିରେ ଥିବା ଜଳେକ୍ଷିଷ୍ଣୁଷ୍ଟିରୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ନିଆଁର ଟୁଲ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଶିବିରର ଚାଳରେ ପଡ଼ିବା ଫଳରେ ଚାଳରେ ନିଆଁ ଧରିଲା । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ସାରି ଭକ୍ତମାନେ ସେଇ ଶିବିରରେ ବିଶ୍ରାମ କରୁଥିଲେ । ନିଆଁ ଏତେ ଜୋରରେ ମାଡ଼ିଗଲା ଯେ ଆଦୁରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାନ ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଶହଶହ ଭକ୍ତ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତେ ଉପର ଚାଳରୁ ନିଆଁ ଖେଲୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମାତ୍ରା କରି ଦେଲା । ତଳେ ଚାରିଆଡ଼େ ଚିଶର ଆସ୍ତରଣ ଓ ତାର ବାଢ଼ ଥିବାରୁ ସମସ୍ତେ ସେଇ ପ୍ରସ୍ତାନ ଦ୍ୱାରକୁହଁ ଧାଇଁବାରେ ଲାଗିଲେ । ଦଳାଦଳି, ଠେଳାପେଲାରେ ଅନେକ ପଡ଼ି ରହିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଉପର ଦେଇ ଅନ୍ୟମାନେ ଚଢ଼ିଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କଳାବେଳେ ପ୍ରାୟ ଚାଳର ବିଶାଳ ଜଳତା ଅଂଶ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ି ସେମାନଙ୍କୁ ମାରିଦେଲା । ଲୋକେ ଅସହାୟ ଭାବରେ ମରିଯାଉଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ କେହି କେହି ଦେଖିଥିଲେ ।

ମୁଁ ଖରବର ପାଇଲି ମୋର ସ୍ଵଳ୍ପବ୍ୟୁ ସମୁଦ୍ର ଆଦୁରକ୍ଷା କରି ନପାରି ମରିଯାଇଛନ୍ତି । ସମୁଦ୍ରଣୀ ମହିଳା ଶିବିରରେ ଥିବାରୁ ସେ ଚାଳକୁ ନିଆଁ ଧରିପାରି ନଥିଲା । ସେ ଏକକିନୀ ତାଙ୍କ ଜଗତପୁରସ୍ତ୍ର ସରକାରୀ ବସାକୁ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି । ମୁଁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ବାରିପଦାରେ ପହଂଚି ବାରୁଣିଘାଟ ପାଖ ମଧୁବନ ଶିବିର ସ୍ଵାନଙ୍କୁ ଯିବାବାଟରେ ଦୁଇଟି ଲମ୍ବ ବିଶାଳ ଜୁଗରେ ଏବେବି ନିଆଁ ଜଳୁ ଥିବାର ଦେଖିଲି । ଲୋକଙ୍କୁ ପଚାରି ବୁଝିଲି ସେଇ ଲମ୍ବ ଗାଡ଼ରେ ସମବେତ ଦାହ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । କିଛି ଶବ ସନାତ୍ର ହୋଇଛନ୍ତି କିଛି ହୋଇପାରି ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ୨୪ ତାରିଖ ରାତି ବସ୍ତରେ ବାରିପଦା ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଶୁଣିଲି ୪ଟି ମୃତ ଶରୀର ସନାତ୍ର ହୋଇ ନଥିବାରୁ ତାତ୍କରଖାନା ବାରଞ୍ଜାରେ ରଖାଯାଇଛି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା । କାରଣ ସମସ୍ତଙ୍କର ମୁହଁ ପୋଡ଼ି କଳାକାଠ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ କେହି ବି ମୋ ସମୁଦ୍ରିଙ୍କ ପରି ସ୍ଵଳ୍ପବ୍ୟୁ ନଥିଲେ । ଖାଇବାପରେ ବିଶ୍ରାମ ନେବା ତାଙ୍କର ଅର୍ଯ୍ୟାସ ଥିଲା । ବିପଦ ଆପଦରେ ଦୌଡ଼ି ଆଦୁରକ୍ଷା କରିବା ଶକ୍ତି ସେ ହରାଇ ବସିଥିଲେ । ବୋଧହୃଦୟ ସେଇ ଶିବିରରେ ସେ ଯେଉଁମ୍ବାରିଯାଇଥିଲେ । ତେବେ ତାଙ୍କୁ ମୃତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତାଳିକାଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଆସିଲେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୃତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ୮୭୫୦୦୦କା ଆର୍ଥିକ ସାହାୟ୍ୟ ଘୋଷଣା କଲେ ।

ମୋର ଜୋଇଁ ଚିରରଙ୍ଗନ ସମବତ ସେତେବେଳକୁ ମାଆକୁ ଧରି ଜଗତ୍ପୁର ସରକାରୀ ବସାକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ଫେରିବାବାଟରେ ଜଗତ୍ପୁରରେ ଓହ୍ଲାଜ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୀ ଓ ଅନ୍ୟମାନକୁ ଭେଟି ସମବେଦନା ଜଣାଇଥିଲି । ସେତେବେଳେ ସାନବଡ଼ ସମସ୍ତେ ସେ ପରିବାରରେ ଶୋକାକୁ ହୋଇ ବସି ରହିଥିଲେ । ଶେଷକୁ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶ କୁମେ ପ୍ରେତକୃତ୍ୟ ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ହ୍ରାହୁଣ ସାହିରେ ହିଁ କରାଗଲା । ଫେନି ରାଉରକେଲାରୁ ଆସିବାମାତ୍ରେ ତାକୁ ନେଇ ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ଯିବାକୁ ମୋ ଜୋଇଁ ଚିରରଙ୍ଗନ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରାମ, କଟକ, ବାରିପଦା, ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ହୋଇ ବୁଲିବା ଫଳରେ ମୋର ରତ୍ନଚାପ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ତଥାପି କ୍ଲ୍ୟୁସ ଓ ରିଫ୍ରେସର କୋର୍ସ ନେବାରେ ମୋର ଅବହେଳା ନଥିଲା । ଡାକ୍ତର ବିଶ୍ୱାମ ନେବାକୁ କହୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ପରିସ୍ଥିତି ମୋତେ ସେଥିପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଉନଥିଲା । ବଡ଼ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଭେଟି ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ସମୟ ନଥିଲା । ରାତିରେ ଭଲ ନିଦ ହେଉ ନଥିଲା । ଦେହ ପ୍ରତଣ୍ଡ ବିନ୍ଧାବିନ୍ଧି କରୁଥିଲା । ତଥାପି କାଡ଼ିଓଲକି ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କୁ ଦେଖା କରିପାରୁ ନଥିଲି ।

ମୋର ଦିତ୍ୟ କନ୍ୟା ଫେନି ତା' ବୋଉପରି ମୋତେ ନାନାଦି ମାନସିକ ଯତ୍ନା ଏବକୁ ଦେଇ ଚାଲିଛି । ଖଣ୍ଡପଡ଼ାରେ ଜୋଇଁ ଚିରରଙ୍ଗନଙ୍କ କାମ ତଥାପି ସରି ନଥାଏ ଫେନି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିବାକୁ ଏଗାର ଦିନ କିମ୍ବା କିମ୍ବା । ଚିର ଦୁଇଦିନପରେ କାମ ସାରି ଆସିଲାପରେ କାର ଚଳେଇ ଫେନିକୁ ନେଇ ରାଉରକେଲା ଯାଇପାରିଥାଏ । ସେ କିନ୍ତୁ ଏକାଜିଦ, କଳା ସାଙ୍ଗେସାଙ୍ଗେ ଯିବି, ଅଗତ୍ୟା ମୋତେ ହିଁ କାରଚଳାଇ ରାଉରକେଲା ଯିବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲି ଓ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣାଉଥିଲି “ଭଗବାନ ତୁମେ ମୋ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଏତେ ନୃଶଂଖ କଳ କାହିଁକି ?” ଏ ଝିଅଟି କେବେବି ମୋର ସାସ୍ପ୍ଯ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତି ସତେତନ ନଥିଲା । ବରଂ ମୋତେ ଆର୍ଯ୍ୟକ ଓ ମାନସିକ ଦିଗରୁ ଶୋଷଣ କରି ଚାଲିଥିଲା । ସେ ଦୁଇଦିନପରେ ଯାଇଥିଲେ ଚିରଙ୍କୁ ଆଉ ପ୍ଲବିକ, ବସରେ ଯିବାକୁ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଝିଅ ଚାହେଁ ମୁଁ ହିଁ ତା' ଗାଡ଼ିରେ ତେଳଭରି ଦେଇ ତାକୁ ତ୍ରାଜର କରି ରାଉରକେଲା ଯିବି । ଜୀବନସାରା ଏ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଖଟିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କୃତଙ୍ଗତାର ଭାଷା ପଦେ ଶୁଣିନାହିଁ । ତାକୁ ତା' ଘରେ ଛାଡ଼ିବି ଅଥତ ଖାଇବି ଓ ରହିବି ସାନଙ୍କିଅ କନିମରେ । ତାର ପୁଣି ତା' ବେମାର ପୁଅକୁ ନେଇ ନାନାଦି ଦୁଷ୍ଟିତା । ତା' ପୁଅ ପେପୁକୁ ଖୁବ୍ କଡ଼ା ଆଣ୍ଟିବାଇଓଟିକ, ଖାଇବାକୁ ଦେଉଛି । ମଣିରେ ମଣିରେ ପ୍ରବଳ ଜ୍ଵର ତାକୁ ମାଡ଼ି ଧରୁଛି । ତଥାପି ତାର ଖେଳକୁହରେ ଜଣାନାହିଁ । ଡାକ୍ତରମାନେ ଠିକ୍ ଭାବେ ରୋଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିପାରୁ ନାହାଁଛି; କେବଳ କହୁଛନ୍ତି Genital କିଛି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଯୋଗୁ ଏପରି ହେଉଛି ।

ବେଶୁବାବୁଙ୍କ ପୁଅର ମୃତ୍ୟୁ : ତା ୧୪/୩ରେ ଆମ ବିଭାଗର ବାର୍ଷିକ ଉସବରେ ଯୋଗଦେଇ କଟକରେ କିଛି ଜରୁରି କାମ ଥିବାରୁ ଆଗତୁରା ଚାଲିଆସିଲି । ଖବର ପାଇଲି ଅଧ୍ୟାପକ ବେଶୁଧର ରାଉଡ଼ଙ୍କ ଦିତାୟ ପୁଅ ସଂଜୟ ଆଦୁହୁତ୍ୟା କରିଛି । ତାଙ୍କର ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଶୋକତୁର ବାପାମାଆଙ୍କୁ ସାହନା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । କିନ୍ତୁ ପର୍ବତ ପ୍ରମାଣେ ଦୁଃଖ ତାଙ୍କୁ ମାତ୍ର ବସିଥିବାବେଳେ ମୋର ଶୀତଳକଣାଟିଏ ପରି ସାହନା ତାଙ୍କୁ ବା କିପରି ଆଶ୍ରମ କରନ୍ତା ? ଘରେ ପୋଲିସ୍ ଓ ଜନାରଣ୍ୟ । ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ସେ ଘର ଖୋଲିଲାବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା ସଂଜୟ ଚେଯାରରେ ସେମିତି ବସି ଟଳି ପଡ଼ିଛି । ତାର ଗୋଡ଼ ଶିରା ସେ ନିଜେ କାଟି ଦେଇ ଥିବାରୁ ଖୁବ୍ ମୋଟା ଧାରେ ରକ୍ତ ବହିଯାଇ ଚଟାଣରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ଯାଇଛି । ଶୁଣିଲି ସେ ଥିଲା ତୁର ଆଡ଼ିକୁ । ଖୁବ୍ ଆଲକୋହଳ୍ ଓ ହିରୋଇନ୍ ମଧ୍ୟ ନେଉଥିଲା । ତା'ର ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଦେଉଥିବା ଆଗାତକୁ ଭୁଲି ନପାରି ଜୀବନ ଦେଇଦେଲା । ବେଶୁବାବୁଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲି ନିଜ ପୁଅକୁ ଚିକିଏ ଦେଖିବାକୁ ସଂଜୟ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ରହୁଥିବା ଚଉଦାର ଘରକୁ ସେ ଯାଇଥିଲା । ସେଠି ତା' ଅଧ୍ୟାପିକା ପଡ଼ୀ ପୁଅ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ତ କରେଇ ଦେଲାନି ବରଂ ତା' ପିଛା ପୋଷାକୁ କୁରକୁ ଲଗେଇ ଦେଲା । ସେଇ ଅପମାନ ଓ ଦୁଃଖରେ ଜୀବନ ଦେଇଦେଲା ସଂଜୟ । ଆୟାତ ସେଇପରି ଶ୍ଵର ହୋଇ ନଥିଲେ କେହି କ'ଣ ଏପରି ଆଦୁହୁତ୍ୟା କରିପାରେ ? ଅନେକଦିନ ଧରି ସ୍ଥାମୀ ସ୍ଥୀକ ମଧ୍ୟରେ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ଓ ବିଛେଦ ଅବଶ୍ୟ ଥିଲା । ମୁଁ ଶୁଣିଶୁଣି ହତବାକ୍ ହୋଇ ଯାଉଥିଲି । ସେବିନ କଟକଘରେ ରାତିରେ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲି । ସଂଜୟର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁଟି ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚି ଉଠୁଥିଲା । ଭାବୁଥିଲି ଏ ପୃଥିବୀରେ ମନିଷ ପାଇଁ ଏତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ କାହିଁକି ? ଏପରି କି ଭୁଲ ସେ କରିଥିଲା ଯେଉଁପାଇଁ ତା'ର କ୍ଷମା ନଥିଲା ଓ ତା ସ୍ତ୍ରୀ ତା' ପ୍ରତି ଏପରି ରୂପ ଆଚରଣ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା ?

ପାରାଦ୍ୱୀପରେ ଉତ୍ତଳ ଦିବସପାଇଁ ଆୟୋଜନ : ତା'ପରଦିନ ରବିବାର ଥିବାରୁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ ବିଜେପି ସର୍ବ୍ୟସଂଗ୍ରହ ଅଗ୍ରଗତି ବିଷୟରେ ପ୍ରାୟ ୫ଟି ପଞ୍ଚାୟତରେ ବୁଲି ସବୁ କଥା ବୁଝି ରାତିରେ ନେହେରୁ ଗେଷ ହାଉସରେ ରହିଥିଲି । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ପୋର୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ଚେଯାରମ୍ୟାନ୍, ମିଃ ଗୁପ୍ତାଙ୍କୁ ଫୋନ୍, କରି ପାରାଦ୍ୱୀପରେ ଉତ୍ତଳ ଦିବସ ଉପଲକ୍ଷେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ସରା ଓ କବି ସମ୍ମିଳନୀ କଥା ମନେପକାଇ ଦେବାକୁ ସେ ଅତି ଆଗ୍ରହରେ କହିଲେ ପୋର୍ଟ ଉପରୁ ସମସ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ । ତାଙ୍କ ଅପିସକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ଗୀ କରିବାକୁ ମୋତେ ଆମନ୍ତରଣ କଲେ । ମୁଁ ପ୍ରାତଃ ଜଳଯୋଗ ସାରି ସଂଗରେ ପୀଯୁଷ ଦେବ ବର୍ମନ ଓ

ଶଶାଙ୍କବାବୁକୁ ନେଇ ସଥାସମୟରେ ଦେଖାଇଲି । ମୋର ବିଶ୍ଵାସ ଥିଲା ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ କବି ସମ୍ମିଳନୀ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଓ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରିବେ । ମୋର କେବଳ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ଆଣି ପହଂଚେଇବା ଓ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ଛାପି ବଂଧୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିତରଣ କରିବା ଦାୟିତ୍ବ ଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ପୋର୍ଟର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଗେଷହାଉସ ମୋତେ ଗାଡ଼ି ଯୋଗାଇ ବେବେ ବୋଲି ମିଃ ଶୁପ୍ରା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ । ପାରାଦୀପ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ଛୋଟ ବଡ଼ ୧୮ ଟି ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏ ଉସବରେ ସହଯୋଗ କରିବେ । ମୋର ତାହା ହିଁ ମିଶନ ଥିଲା । ମୁଁ ଯେଉଁ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଉଛି ତାର ଭିତ୍ତି ହେବେ ଏଇ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମିତିମାନେ- ତେଣୁ ମୁଁ ଖୁବ ଆନନ୍ଦିତ ଥିଲି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥାଇ ପାରାଦୀପରେ ଏତେ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟିଏ ଆୟୋଜନ କରିବା ଯେ ଖୁବ୍ କଷ୍ଟ ସାପେକ୍ଷ ବ୍ୟାପାର ତା' ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି । ମିଃ ଶୁପ୍ରାଙ୍କ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ମୋତେ ଖୁବ୍ ଆହୁବଳ ଦେଇଥିଲା । ମୋର ସହଯୋଗୀ ଶ୍ରୀ ରବି ସ୍ବାର୍ଗ ପୋର୍ଟର ଆର୍ଥିକ ସାହାୟ୍ୟରେ ସେଠାରେ ଥିବା ସଭାକଷ୍ଟରେ ଖାଦ୍ୟପେଯର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରିବେ ବୋଲି ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କଲେ । ତାଙ୍କ ମୌନାକ ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦକୁ ପୋର୍ଟ ଏଥିପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ଅନୁଦାନ ଦେବାରେ ଅସୁବିଧା ନଥିଲା ।

ମୋତେ ପୁନର୍ଷ ମାର୍ଟ୍ ୨୩ ତାରିଖରେ ପୋର୍ଟରୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିବା ଗାଡ଼ିରେ ପାରାଦୀପ ଯିବାକୁ ହେଲା । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଅଗ୍ରଗତି ସଂପର୍କରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ଥିଲା ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ସେଠାରେ ଛୋଟବଡ଼ ଯେଉଁ ଅଠରଟି ସଂସ୍କ୍ରାନ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ସମିଲି ହେବେ ସେମାନଙ୍କ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ହେବ । ରବିଶ୍ଵାର୍ଗ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି କରିବାକୁ ବେଶ ପରିଶ୍ରମ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ପହଂଚିଲା ବେଳକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ତାତ୍ପର୍ୟ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସହଯୋଗିତାର ଗୁରୁତ୍ବ ବିଷୟରେ ନାତିଦାର୍ଢ ଭାଷଣଟିଏ ଦେଇ ନେହୁରୁ ଗେଷ ହାଉସକୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପାଇଁ ବାହାରିଗଲି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଚପନ ଓ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ସହିତ ମୋର କଥାବାର୍ତ୍ତ ଚୂତାନ୍ତ ହୋଇ ନଥିବାରୁ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ଛପା ହୋଇ ନଥିଲା । ପୁନର୍ଷ ମୋତେ କାଳି ସଂଧ୍ୟା ଫ୍ଲୁଟରେ ଯୁଜିସି କାମରେ କେରଳ ରାଜଧାନୀ ତ୍ରିଭେଦନକୁ ଯିବାକୁ ହେବ ମାତ୍ରାସ ବାଟଦେଇ । ତେଣୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ସୁନ୍ଦା ଫେରିଆସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲି ।

ତା ୨୪/୩ ରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଓ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ଭେଟି କବିସମ୍ମିଳନୀ ଚୂତାନ୍ତ କରିବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର ପରିଚାଳନା ସମିତି ସଭ୍ୟ ଥିବାରୁ ଏଥିପାଇଁ କିଛି ଅସୁବିଧା ନଥିଲା । ପାରାଦୀପରୁ ବାରମ୍ବାର ମଧ୍ୟ

ଅତିଥି କିଏ ହେଲେ ଜାଣିବାକୁ ଟେଲିଫୋନ୍ ଆସୁଥାଏ । ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ଭାରତୀୟ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟର ଚିପ୍ କିଷିଷ ମାନ୍ୟବର ରଙ୍ଗନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କରୁଥାଏ । ସେ ସମ୍ମତ ଜଣାଇଲେବି ସେଥିରେ କିଛିଟା ସର୍ ମଧ୍ୟ ରଖିଥାନ୍ତି । ସେ ଉତ୍କଳ ଦିବସ କାର୍ଯ୍ୟକୁମକୁ ତା ୩/୪କୁ ଘୃଞ୍ଚାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ତାକୁ ସହସା ସମ୍ମତି ନ ନେଇ କମିଟେକୁ ଜଣାଇ ଯାହା କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି ବୋଲି କହିଥାଏ । ଏମିତି ତ ଉତ୍କଳଦିବସ ଏପ୍ରିଲ ପହିଲାଦିନ ପାଲିତ ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ କିଛି ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଏ ଦିବସରେ ବି ଓଡ଼ିଶା ବନ୍ଦ ତାକରା ଦେଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଆମେ ବାଧ୍ୟତଃ ଦୂର ତାରିଖରେ ପାଲନ କରିବୁ ବୋଲି ନିଷ୍ଠାର କରିଥାଉ । କିନ୍ତୁ ଜିଷ୍ଠ ମିଶ୍ର ଦୂର ତାରିଖରେ ହିଁ ଦିନୀରୁ ଆସିପାରିବେ ଓ ପ୍ରଥମେ କଟକ ଘରକୁ ଯିବେ । ପାରଦୀପରେ ପହଂଚୁ ପହଂଚୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବିଳମ୍ବ ହୋଇପିବ । ତେଣୁ ଉତ୍କଳ ଦିବସ ସମୟକୁ ତିନି ତାରିଖକୁ ଘୃଞ୍ଚାଇବାକୁ ସେ ଜାହା ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋର ପାରଦୀପ ସହ୍ୟୋଗାମାନେ ଏଥିରେ ରାଜି ନଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ମନେମାନେ ଆଉ ଜଣେ ଅତିଥି ଖୋଜୁଥାଏ ।

ସେବିନ ସମ୍ପାଦନ ପୁଣି ଥାଏ ଶାରଳା ପୁରୁଷାର ଉପଦେଶ୍ଵର ସମିତିର ଏକ ଜରୁରି ବୈଠକ । ମୁଁ ଯଥା ସମୟରେ ଯୋଗଦେଲି । ସେମାନେ ମୋ ପାଇଁ ପଠାଇଥିବା କାରରେ ଏଯାରପୋର୍ଟ ଯିବାପାଇଁ ସୁଚକେଶ୍ଟି ପ୍ୟାକ୍ କରି ଦେଇଥାଏ । ମୁଁ ଆଜିର ମିଟିଂରେ ଯୋଗଦେଇ ନ ଥିଲେ ଏରସମା ଅଂଚଳର ବିଶିଷ୍ଟ ଗାୟକ ଜଗନ୍ନାଥ ବେହେରାକୁ ସମର୍ପନା କରାଯିବା ପ୍ରସଂଗ ସାରଖ୍ସ୍ତ ହୋଇପାରି ନଥାନା । ସେହି ଗାଡ଼ିରେ ମୁଁ ମିଟିଂ ଶେଷମାତ୍ରେ ଏରୋଡ୍ରମକୁ ଚାଲିଗଲି । ମୋର ଟିକେଟ ଆଗରୁ ମାତ୍ରାସବାଟେ କରାଯାଇଥିଲା । ରାତି ୯ ଟାରେ ମାତ୍ରାସର ଗୋଟାଏ ଯାହିତାହି ହୋଇଲେକରେ ରହିବାକୁ ହେଲା । ମୋ ସାଇରେ ବନ୍ଦୁ ଉତ୍କଳ ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ମଧ୍ୟ ଏରୋଡ୍ରମରୁ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ମାତ୍ରାସରେ ଏତେ ଗରମ ପଢ଼ିଥିଲା ଯେ ଫ୍ୟାନ୍ ଦେଇବି ରାତିରେ ଶୋଇବା ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା । ଫ୍ୟାନ୍ ପବନରେ ସତେ ଯେପରି ଅଗ୍ନି ବର୍ଷାଥିଲା ।

ସୁଭିଷି କାମରେ ତ୍ରୁଟେହୁମ ଯାତ୍ରା : ଫ୍ୟାରରେ ଆମେ ତ୍ରୁଟେହୁମରେ ପହଂଚିଲା ବେଳକୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ୧୨ ଟା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ରାୟ ୭ ଟି ପ୍ରକଳ୍ପ (Project)ର ରିଭ୍ୟୁ କରାଯିବାକୁ ଥିଲା । ଆମକୁ ଯେ କୌଣସିମାଟେ ଆଜିହୁଁ କାମ ଶେଷ କରିବାକୁ ହେବ । ୫ ଟା ସୁନ୍ଦର କାମ ମଧ୍ୟ ସରିଗଲା । ତା' ପରଦିନଟି ଥିଲା ତ୍ରୁଟେହୁମରେ ବୁଲିବା ପାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନ । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମୁଁ ପାଳାଯଳମ୍ ଏରିଆରେ ବୁଲୁବୁଲୁ ହୋଇଥାଏ ବିର୍ଦ୍ଦି ଆଡ଼େ ବୁଲିଯିବାକୁ ସିଦ୍ଧାତ କଲି । କେବେ ବାଣାବିହାର ଭାତ୍ରାତ୍ରାକୁ ଧରି ପ୍ରତିକା ସହିତ ଏଠିକି ଷଡ଼ିକୁରରେ ଆସିଥିଲି- ସେ ସ୍ଵତି ଉଦ୍‌ଗତ

ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପାଳାୟାଲମଠାରୁ ଜଷ୍ଟପୋର୍ଟକୁ ଯାଇ ସେଠାରୁ କାଭାଲମକୁ ବସୁ
 ଧରିବାକୁ ହେବ । ତ୍ରିଭେଦ୍ୟମ ଏକ ସମତଳ ସହର ନୁହେଁ । ବିଚିତ୍ର ଉଚ୍ଚନୀଚ ସୁନ୍ଦରାଗର
 ସମସ୍ତି । ଜଷ୍ଟକୋଷ୍ଟରୁ କାଭାଲମ ବିଚ ପ୍ରାୟ ୧୫ କିଲୋମିଟର ଦୂରବର୍ତ୍ତ । ସେଠାରେ
 ପହଞ୍ଚି ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚତାରୁ ସମୁଦ୍ରକୁଳର ସମତଳ ବେଳାଉୟିମି ଆଡ଼କୁ ଗଲାବେଳେ ଗଢ଼ିଗଡ଼ି
 ଯିବାପରି ଲାଗୁଥିଲା । ଦେଖିଲି ବିଦେଶିନୀ ତରୁଣାଟିଏ ସବୁ ଅଙ୍ଗ ବସ୍ତକୁ ଖୋଲିଦେଇ
 (ପ୍ୟାଣି ଓ ବିକିନ୍ ବ୍ୟତୀତ) ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ଵାନକୁ ଉପରୋଗ କରୁଛି । ତା'ଠାରୁ ମାତ୍ର ୨୦'
 ଦୂରରେ ଠିଆହୋଇ ମୁଁ ସମୁଦ୍ର ଦେଉର ବାରମ୍ବାର ବେଳାଉୟିମି ଉପରୋଗ କରୁଥିଲି ।
 ସେଠାରୁ ଅଶୋକା ରିସର୍ଟକୁ ଉଠିଗଲେ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଉଠିଲାପରି ଲାଗୁଥାଏ । ସେଠାରୁ
 ମଧ୍ୟ ବେଳାଉୟିମିର ବିସ୍ତୃତ ଆଗୋଗକୁ ବେଶ ଉପରୋଗ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଏଠାରେ
 ପ୍ରାୟ ବିଶାନ୍ତିକ ବିଦେଶୀ ଓ ବିଦେଶିନୀ ଅର୍ଥ ଉଲଗୁ ଅବସ୍ଥାରେ ବେଳାଉୟିମିରେ ଶୋଇରହି
 ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣରେ ସ୍ଵାନ କରୁଥାନ୍ତି । ଜୀବନକୁ ଉପରୋଗ କରୁଥିବା ତରୁଣ ତରୁଣୀ ଓ
 ଉତ୍ତାର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତର ପୁରୁଷ ଓ ନାରୀମାନଙ୍କ ଭିଡ଼ ଏଠି ଲାଗି ରହିଥାଏ । ସେଇଠି ମଧ୍ୟ
 କେତେଜଣ କେଉଚ ଜାଲ ପକେଇ ପାରମାରିକ ରାତିରେ ମାଛ ମାଗୁଥାନ୍ତି । ମୋର
 ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା ଟାକାଜି ଶିବଶଙ୍କର ପିଲାଇଙ୍କ ‘ଚେମିନି’ ଉପନ୍ୟାସ କଥା । ଦୁଇଟି
 ଧାଡ଼ିରେ ପ୍ରାୟ ୪୦ ଜଣ ଲୋକ ଦୁଇ ଘଷାଧରି ସମୁଦ୍ରରେ ନିଷିଷ୍ଟ କରିଥିବା ଜାଳକୁ
 ଟାଣିଟାଣି ଶେଷକୁ ଯେତେ ପରିମାଣରେ ମାଛ ଧରନ୍ତି ତାହା ସେମାନଙ୍କ ଶ୍ରମ ଦୂଳନାରେ
 କିଛି ନୁହେଁ । ଏଠି ସମୁଦ୍ରକୁ ପ୍ରାୟ ନିଷ୍ଠରଙ୍ଗ । ପାଣି ଖୁବ୍ ନାଲ ଓ ଗଭାର । ଶତାଧିକ
 ଗେଷହାଉସ ଓ ହୋଟେଲ ପରିବ୍ରାଜକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ଏକ
 ଉର୍ଜନ କଦଳୀକୁ ଜଣେ ବିଦେଶୀ ପଚାଶ ଟଙ୍କା ଦେଇ କିଣିନେଲେ; ଜାଣିଲି ଏମାନଙ୍କୁ
 ଠକିବାକୁ ସେ ଫଳବିକାଳୀମାନେ ତ୍ୱର । ଏପରିକି ଜଣେ ବୃଦ୍ଧା ଫଳବାଲୀ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ
 ମଧ୍ୟ ପ୍ରତାରିତ ହୋଇଥିଲି । ଦଶଙ୍କାରେ କେତେଟି ବିସ୍ତୃତ ଓ କଟା କମଳାର ପ୍ୟାକ
 ଧରି ବସରେ ଦେଖେତ ସେଥିରେ ବିସ୍ତୁର ଆବୋ ନାହିଁ । ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଉଦ୍ବେଗକୁ
 ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ସେମାନେ ପ୍ୟାକଟି ମାନ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି
 ମୁତ୍ତାବକ ଫଳ ନଥାଏ ।

ତ୍ରିଭେଦ୍ୟମରୁ କୋଟିନ୍ ଦେଇ ମାତ୍ରାସକୁ ତ୍ରେନ୍‌ୟାତ୍ରା ଥିଲା ଏକାନ୍ତ ଉପରୋଗ୍ୟ ।
 ବିଶେଷତଃ ସମୁଦ୍ରକୁଳସ୍ଥ ହଜାର ହଜାର ଫଳକ୍ତି ନଡ଼ିଆଗଛକୁ ସମୁଦ୍ରଗାମୀ ନଦୀ ତଟ,
 ସେଥିରେ ସମବେତ ନୌକା ଚାଲନାର ଦୃଶ୍ୟ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଥିଲା । କୋଟିନ୍
 ଉପକୁଳରେ ଅନେକ ସମୁଦ୍ରଗାମୀ କ୍ଲିକ(ହୋଣା) ରହିଛି । ନୌକାରେ ଏକାବେଳକେ
 ୪୦ / ୫୦ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଆହୁଲା ମାରି ଦୂରବେଗରେ ଯାଉଥିବା ଦୃଶ୍ୟ ଖୁବ୍ ବିରଳ

ଲାଗେ । ପ୍ରକୃତି ଓ ମାନବୀୟ ସଂଭୂତିର ସୁନ୍ଦର ସମାହାର । ପ୍ରାୟ ରାତି ହେବାଯାଏ ଏଇ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଦେଖି ଆସିବାକୁ ହେଲା । ମାତ୍ରାସରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଦିନ ୧୧ଟା । ଯାତ୍ରା ପ୍ରାୟ ତିନିମଣ୍ଡା ବିଲମ୍ବିତ । ମୋର ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥିବା କେତେଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଅଧ୍ୟାପିକା କରମଣ୍ଡଳ ଏକପ୍ରେସ ହରଇଲ ମାତ୍ରାସ ମେଲ ପାଇଁ ଟିକେଟ ରିଜର୍ରେସନ୍ ତେଜ୍ଜ୍ଞ କରିନେଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେଇ ସେସନ୍଱ରେ ଏତେ ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନଥିଲି । ମୋ ଉପରେ ଉଛଳ ଦିବସର ସଂକଷ ସବାର ହୋଇ ବସିଥିଲା । ମୁଁ ସାତେ ଗୋଟାଏ ବେଳେ ବେଜାଉଡ଼ା ଅଭିମୁଖେ ଯାଉଥିବା ପିନାକିନୀ ଏକପ୍ରେସରେ ଭୁକିଗଲି । ତେଣିକି ଦେଖାଯିବ । ପିନାକିନୀ ବେଜାଉଡ଼ାରେ ପହଂଚିବା ପରେପରେ ହାଉରା ଅଭିମୁଖେ ଫଳକନାମା ଏକପ୍ରେସ ସେଠି ପହଂଚିଲା । ମୁଁ ରିଜର୍ରେସନ ଅନୁଯାୟୀ ବର୍ଦ୍ଧିତ ଅଧିକାର କରି ଆରାମରେ ବସିଗଲି । ମୁଁ ତା'ପରଦିନ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ୧୨ ଟାରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଓହ୍ଲାଇଲାବେଳେ ମୋର ସହଗାମୀମାନେ ଓହ୍ଲାଇଥିଲେ ମାତ୍ରାସମେଲରୁ ରାତି ୧୦ ଟାରେ । ମୋର ସାହସିକତା ମୋତେ ପୁରସ୍ତ୍ର କରିଥିଲା ନିଶ୍ଚୟ ।

ପାରାଦୀପରେ ଉଛଳ ଦିବସ : ଏପ୍ରିଲ ପହିଲା ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ଜନ୍ମ ତାରିଖ । କିନ୍ତୁ ବିଜେପି ସମେତ ସମସ୍ତ ବିରୋଧୀ ଦଳ ଆଜି ଓଡ଼ିଶା ବନ୍ଦପାଇଁ ତାକରା ଦେଇଛନ୍ତି । ଏ ତାକରାର ହେତୁ ହେଲା ମରୁଡ଼ି ଓ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସ ସରକାର ଠିକ୍ରାବେ ମୁକାବିଲା କରିପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏ ତାକରା ଆଜି ନ ଦେଇ ଆସନ୍ତା କାଲି ପାଇଁ ରଖିଥିଲେ କ'ଣ ପରକ ପଢ଼ିଥାନ୍ତା ? ନିଜ ପ୍ରଦେଶ ପ୍ରତି ବିରୋଧା ଦଳମାନଙ୍କର ଯେପରି କୌଣସି ଦାୟିତ୍ବ ନାହିଁ । ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଏପରି ପଦକ୍ଷେପ କେବେବି ସାଗତଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ନପାରେ । ସରକାରୀ ଉପସବ ଠିକ୍ରାବେ ପାଳିତ ହେଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ମରୁଡ଼ିର ପଦଧନି ଶୁଣାଯାଉଛି । ଏତେବେଳେ ଆତସବାହିର ଆଚୋପ ଆଦୋଈ ଶୋଭନୀୟ ନୁହେଁ । ଲୋକେ ଖାଇବାକୁ ପାଉ ନ ଥିଲାବେଳେ ଓ ବଳାଙ୍ଗାର କଳାହାଣ୍ଡିରେ ଶିଶୁ ବିକ୍ରୀ ହେଉଥିବା ବେଳେ, ମରୁଡ଼ିଗ୍ରୁଣ ଅଂଚଳରୁ ହଜାର ହଜାର ଜନତା ଗାଁ ଛାଡ଼ି ଗୁରୁରାଣ ପାଇଁ ପେଟ ବିକଳରେ ଚାଲିଯାଉଥିବା ବେଳେ ଏ ଆତସବାହି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉପହାସ ସ୍ଵରୂପ । ଖବରକାଗଜ ବିବରଣୀ ଅନୁସାରେ ଏପରି ଆତସବାହି ପାଇଁ ସରକାର ଅନ୍ୟନ ଦଶଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଛନ୍ତି । ପାରାଦୀପରେ ତେଣୁ ଆଜି ଅର୍ଥାତ୍ ଏପ୍ରିଲ ୨ ତାରିଖରେ ଓଡ଼ିଶା ଦିବସ ପାଳନ କରାଯାଉଛି । ମୋ ପାଇଁ ପୋର୍ଟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବା ଗାଡ଼ିରେ ମୁଁ, ପ୍ରତିଭା, କବି କ୍ଷାରୋଦ ପରିଭା ଓ କବି ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ପାଣ୍ଡବ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଛାଡ଼ିଲୁ । କେହୁାପଡ଼ା ବାଟେ ଯିବା କଥା । ସେଠାରୁ କବି ଅପର୍ଣ୍ଣା ଘରେ ୧୨ ଟା ବେଳେ ସମସ୍ତେ ପଖାଳ ଖାଇ ଯିବାକଥା । ପାରାଦୀପ

ନେହୁରୁ ଗେଷହାଉସରେ ପହଂଚିଲା ବେଳକୁ ଦିନ ୨ଟା ପ୍ରାୟ । ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଆନୁକୂଳ୍ୟରେ ଆୟୋଜିତ କବି ସମ୍ମିଳନୀ ପାଇଁ କବିମାନେ ସାଢେ ତିନିଟାରେ ପହଂଚିଲେ । ତେଣୁ କବିତା ପଠେଇବ ଓ କବି ସମ୍ମିଳନୀ ୫ଟାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ସାଢେ ସାତଟା ଯାଏ ଚାଲିଲା । ତା'ପରେ ସାଧାରଣ ସରା । ରଙ୍ଗନାଥବାବୁ ମୋତେ ଜବାବ ଦେଇ ବି ଆସିପାରୁ ନଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘରକୁ ମୁଁ ବାରମାର ଫୋନ୍ କରିବାରୁ ସେ ଫୋନ୍ରେ ଆସିବା ନ ଆସିବା ନିଶ୍ଚିତ କରି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଏଇ ବ୍ୟକ୍ତତା ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ସମବେତ କବିମାନଙ୍କ ଖାଇବା ପିଇବା କଥା କିଛି ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା ଶୌଜନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୋର୍ଟ କର୍ତ୍ତ୍ତପକ୍ଷ ଓ ରାତ୍ରାରେ ଆସିବା ବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଯାହାକିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବେ । କିନ୍ତୁ ଅଣ୍ଟାପାନୀୟ ଓ ରାତ୍ରି ଭୋଜନ ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜଳଶିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇ ନଥିଲା । ସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବେ କେତେଜଣ ବଡ଼ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ମୁଁ ପେଣ୍ଟାଲରେ ବସି ସରା ପରିଚାଳନା କରୁ ଥିବାବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ନେହୁରୁ ଗେଷହାଉସକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ ଓ ସେଠାରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଡିନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଳମ୍ବିତ ହେବାରୁ ରାଗି ନ ଖାଇ ଚାଲିଗଲେ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଜଣସରାରେ ଥିଲୁ ରାତ୍ରି ଭୋଜନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲୁ । ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ିରେ ପ୍ରାୟ ଚାରି ପାଞ୍ଜଣି ଚାଲିଗଲା ପରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଯେଉଁମାନେ ରହିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗେଷ ହାଉସରେ ତିନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା ।

ଆମେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ନେହୁରୁ ବଜଳାରେ ରାତ୍ରିଯାପନ କରି ତା' ପରଦିନ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଥିଲୁ । କଟକରେ ଗୋଟିଏ ନର୍ଦ୍ଦିଶ୍ୱରମରେ ମୋର ଏକଦା ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ସହକର୍ମୀ ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ଓ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଅଫିସ କର୍ମଚାରୀ ଛୁଆଳ ସିଂ ମୃତ୍ୟୁ ସହିତ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଥିଲେ । କୃଷ୍ଣବାବୁଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଶେଷ ଅବସ୍ଥା, କେବଳ ପ୍ରକାପ ହିଁ କରୁଥିଲେ । ଆଖିର ଚାହାଣିରେ ଥିଲା ଭିନ୍ନ ଜଗତର ଜସାରା । ଦେହ, ନାକ, ହାତ, ପେଟ ଓ ମୁକ୍ତନଳୀ- ସବୁଆଡ଼େ ଫୋଡ଼ା ହୋଇ ନଳୀ ଲାଗିଥିଲା । ସେ ଆଉ ମଣିଷ ଚିହ୍ନିପାରୁ ନଥିଲେ । କେବଳ କରୁଣ କରୁଣ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କରଙ୍କୁ ପଚାରି ବୁଝିଲି ଆଉ ଦୁଇଦିନ ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଆୟୁଷ ।

ଦାମନ୍ୟୋଦ୍ଧି : ଏଇବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ମୋର ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଗତି ଥିଲା ଅବାରିତ । ଏତେ ଆହୁ ଆନୁଷ୍ଠାନମାନେ ତାକୁ ଥିଲେ ଯେ ମୁଁ ଯିବକି ନ ଯିବି ଦୟରେ ପଡ଼ିଯାଉଥିଲି । ନିଜର ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ତ ଗୁଡ଼ାଏ ସମୟ ଦେଉଥିଲି; ସେଥିରେ ସରାସମିତିରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଗଲେ ପିଲାଙ୍କ କୋର୍ କିପରି ସରିବ ?

ତଥାପି ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଦାମନଯୋଡ଼ିରୁ ଆସିଥିବା ବଂଧୁମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧକୁ ମୁଁ ଏଡ଼େଇ ଦେଇପାରି ନଥିଲି । ତା ୭ / ୪ / ୯୭ରେ (ରବିବାର) ଦାମନଯୋଡ଼ିର ଅଗ୍ରଗାମୀ ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦ ‘ବର୍ଷା ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ’ର ଗ୍ରନ୍ଥ ବାର୍ଷିକ ଉପସବ । ଶୁଭ ଆରାମରେ ଚ୍ରେନ୍ ଓ କାରରେ ଯାଇ ଗତରାତିରୁ ଦାମନଯୋଡ଼ି ଗେଣ୍ଠାଉସ୍ତରେ ପହଂଚିଥାଏ । ପରେ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଜନସଂପର୍କ ବିଭାଗରୁ କାରରେ ଆସି ପହଂଚିଲେ ଉତ୍କଳପ୍ରସଂଗର ସଂପାଦକ ମହେଶ୍ୱର ମୂଳିଆ ଓ Odisha Reviewର ସଂପାଦକ ଅଧ୍ୟାପକ ରାଜକିଶୋର ମିଶ୍ର । ସକାଳ ୧୧ ଟାରେ Civic Centre ରେ ସାହିତ୍ୟ ସଭା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମଂଚଥିଲା ଶୁଭ ସୁସନ୍ଧିତ । ହଳଟି ପ୍ରାୟ ତରି ଉଠିଥିଲା । ଛୋଟ ଗୋଟିଏ ପୁଷ୍ଟକମେଳା ମଧ୍ୟ ଆଯୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଦାମନଯୋଡ଼ି ପରି ସ୍ଵାନରେ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଆବେଗ ଓ ଉତ୍ସାହ ମୋତେ ମୂଳରୁ ମୁଗ୍ଧ କରି ରଖିଥିଲା । ମୋତେ ପ୍ରାୟ ଏକଶଶ୍ବର ବ୍ୟାପୀ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଉପରେ ବକ୍ତ୍ବା ଦେବାକୁ ହେଲା । ମା’ ସରସ୍ତୀ ବୋଧହୃଦୟ ମୋ କଣୁରେ ବିଜେ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ମୋ ସାହିତ୍ୟକ ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ବକ୍ତ୍ବାଟିଏ ଦେଇଥିବାରୁ ମାନସିକ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ଶ୍ରୋତାମାନେ ଶୁଭ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲେ-ହଳରେ ବିରାଜମାନ କରୁଥିଲା ଅଭୁତପୂର୍ବ ନିରବତା । ସଭାପରେ ମୋତେ ଅନେକ ବନ୍ଦୁ ଘେରିଯାଇ ଶୁଭ ଉତ୍ସାହିତ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଥିଲେ । ଏହିଭାବି ଅଭିନନ୍ଦନ ରାଜଧାନୀରେ କିନ୍ତୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ସଭାପରେ ବକ୍ତାଙ୍କୁ ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଶ୍ରୋତା ଘେରି ରହିବା ମଧ୍ୟ ଏକ ବିରଳ ଦୃଶ୍ୟ । ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରରେ ଆମେ ସମାପ୍ତେ ପଡ଼ିଛି ଭୋଜନରେ ଯୋଗ ଦେଲୁ । ମନ୍ଦିରର ସୁନ୍ଦର ବତାବରଣ, ଚାରିପାଖରେ ଘେରିଥିବା ସହୃଦୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ସବୁକିଛି ଆମକୁ ମୁଗ୍ଧ ଓ ମୋହାର୍ଦ୍ଦ୍ଦନ୍ତ କରି ରଖିଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ଏ କାରଖାନାର ଏମତି ମିଃ ସ୍କାର୍ଟ୍, ‘ବର୍ଷା’ର ସଂପାଦକ ରାଜକୁମାର ସୁତାର, କବି ଅମେୟ ବିକ୍ରମାନନ୍ଦ ଭୂମ୍ବା ଓ ତାଙ୍କର ବୁଦ୍ରନାରାୟଣ ଦାଶଙ୍କ ସାନ୍ତ୍ବିଧ୍ୟ ମୋର ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ । ତାଙ୍କର ଦାଶ ‘ମହାମାରୀ ଏତସ୍’ ନାମରେ ପୁଣ୍ଡିକାଟିଏ ଛାପିଛନ୍ତି, ତାହା ଆମାନଙ୍କୁ ଉପହାର ସ୍ଵରୂପ ଦେଇଥିଲେ ।

୭ ତାରିଖ ଦିନ ସକାଳୁ ଆମକୁ ବକ୍ତ୍ବାଇଟିର ଖଣ୍ଡି ଓ ତା’ର operation ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରାୟ ୧୭ କି.ମି. ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଖାଦ୍ୟାନ ଅଂଚଳକୁ ବୁଲାଇ ନିଆଯେଲା । ଥାକ ଥାକ ମୁଣ୍ଡିତ ପର୍ବତମାଳା, ତା’ ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ସର୍ପଙ୍କ ରାଷ୍ଟ୍ରା-ୟାତ୍ରାଥିଲା ଏକାତ୍ମ ଆନନ୍ଦଦାୟକ । ରତ୍ନଗର୍ଭା ବକ୍ତ୍ବାଇଟି ପର୍ବତମାଳାକେତେ କୁଆଡ଼େ ବ୍ୟାସ ହୋଇ ରହିଛି । ୧୯୯୭ ଏପ୍ରିଲ ସୁରଜ ମାତ୍ର ସାମିତ ଅଂଚଳଟିଏ ଖୋଲା ହୋଇଛି ବୋଲି ଗାଇତ୍ରୀ କହିଲେ । ଏଥିଆର ସର୍ବଦ୍ଵାରତ୍ ବକ୍ତ୍ବାଇଟି ଖଣ୍ଡି ଏଇଠି ଅବସ୍ଥିତ । ଦାମନଯୋଡ଼ିରେ

ଆଲୁମିନା ତିଆରି ହୋଇ ନାଲକୋର ଅନ୍ଧଗୁଳ କାରଣାକୁ ପଠାଯାଉଛି ଓ ସେଠାରେ ତାହା ଆଲୁମିନିଅମରେ ପରିଣତ ହେଉଛି । ବୁଲାବୁଲି କରି ଜଳଖିଆ ଖାଇ କାରରେ ଆସିଲୁ ବିଜୟନଗରମ୍ । ବହୁ ସୁତାର ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲେ । ସୁକି ଓ ସାଲୁର ପର୍ବତମାଳା ଅତିକ୍ରମ କଲାବେଳେ ନିମ୍ନଭୂମିର ଦୃଶ୍ୟଅଳୀ ଅତୁଳନୀୟ । ପାଗ ବି ଥିଲା ଏକାତ୍ମ ଅନୁକ୍ରମ । ମୁଁ ଅନେକଦିନୁ ଏ ସାଲୁର ଘାଟିକୁ ଭଲକରି ଦେଖିବାକୁ ମନେମନେ ଭାବୁଥିଲି । ଦାର୍ଘ୍ୟ ୪୦କି.ମି. ଧରି ଏ ଭୟକର ଜଟିଲ ଗିରି ବମ୍ବଟି ଆଶ୍ରମ ସହିତ ଓଡ଼ିଶାର କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାକୁ ସଂଯୋଗ କରୁଛି । ଏତେ ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଛି ନ ଦେଖିଲେ କେହି ବିଶ୍ଵାସ କରିବେ ନାହିଁ । ଅଦୁରରେ ଦେଓମାଳି ପର୍ବତ । ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା କବି ମନମୋହନ ମିଶ୍ର ଲେଖିଥିବା ‘ଆବାଜ’ ପୁସ୍ତକର ଦାର୍ଘ୍ୟ କବିତା “କିଏ ସିଏ ?” କେଉଁଠରର ଗୋନାସିକା ପର୍ବତ ଓ କୋରାପୁଟର ଦେଓମାଳି ପର୍ବତକୁ କବି ଦୁଇଟି ଗଣ୍ଡ ଭୋରବ ଚଢ଼େଇ ଭାବେ ପରିକଳନା କରିଛନ୍ତି । ଗୋନାସିକା ପର୍ବତ ଗୋଟିଏ ପ୍ରେମପତ୍ର ଲେଖି ଦେଓମାଳି ସନ୍ଦିକଟକୁ ବୈତରଣୀ ନଦୀ ହାତରେ ପଠାଉଛି । ସାଭାବିକ ସେ ଚିଠି ପହଞ୍ଚି ପାରୁନି । ତେଣୁ ତାର ଦୁଃଖ ଅପରିସୀମ । ଅଥଚ ଗୋନାସିକା ଓ ଦେଓମାଳି ଏ ଦୁଇଟି ପର୍ବତ ରତ୍ନଗଢ଼ା । ଏମାନଙ୍କୁ ଯଦି ସୁନ୍ଦର ରାଷ୍ଟ୍ରାଦାରା ସଂଯୋଗ କରାଯାଇ ପାରନ୍ତା ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଭୃତ ଆର୍ଥନାତିକ ପ୍ରଗତି ହୋଇ ପାରନ୍ତା । ରସିଆରେ ଜଣେ ଗେଡ଼ାଲୋକ (ଷାଳିନ) ଯୁରାଳ ପର୍ବତମାଳାକୁ ଖନନ କରି ମୂଲ୍ୟବାନ ଖଣ୍ଡ ଦ୍ରବ୍ୟର ସନ୍ଧାନ କରିଥିଲେ ଓ ଦେଶକୁ ଅର୍ଥନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସ୍ଵର୍ଗତ କରିଥିଲେ । ସେହିପରି କିଏ ଜଣେ ହୁଏତ କେବେ ଜନ୍ମ ନେବ ଓ ଏ ପର୍ବତମାନଙ୍କୁ ଭରିକରି ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥନୀତିକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିବ । ଏ ଦେଓମାଳି ପର୍ବତକୁ ଦୂରରୁ ଦେଖୁଦେଖୁ ମୋ ଦେହ ରୋମାଞ୍ଚି ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶମଂଚରୁ ଅବ୍ୟାହତି : ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶ ମଂଚରୁ ମୋତେ ଶାନ୍ତିଦାସ ଅଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଭାବେ ବହିଷ୍କାର କରି ମୋର ଅଶେଷ ମଂଗଳ ସାଧନ କଲେ । କାରଣ ବିଜେପି ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାଂଗଠନିକ କାମରେ ଓ ସତ୍ୟ ସଂଗ୍ରହରେ ମୁଁ ଲାଗି ରହିବାପରେ ଆଉ ବିକାଶମଂଚ ପାଇଁ ମୋ ପାଖରେ ସମୟ ନଥିଲା । ‘ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶ ବାର୍ତ୍ତା’ ନାମରେ ପତ୍ରିକାଟିଏ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଶାନ୍ତି ଦାସ ମୋ ଠାରୁ ମୋଟା ପରିମାଣରେ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା (ଚାନ୍ଦା) ଚାହୁଁଥିଲେ । ମୋତେ ଏ ପତ୍ରିକାପାଇଁ ଲେଖାଟିଏ ନ ମାଗି କେବଳ ବିଜ୍ଞାପନ ଆକାରରେ ଟଙ୍କା ଟହିଁବାରୁ ମୋ ମନରେ ସତଃ ବିରକ୍ତ ଆସିଥିଲା । ମୁଁ ତେଣୁ କଥାଛଳରେ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲି ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶ ମଞ୍ଚକୁ wind up କରିଦିଅ । କାରଣ ଏହାର ଅଭିବୃତ୍ତି ପାଇଁ କେହି ଆଗ୍ରହାନ୍ତି ନୁହେଁନ୍ତି । ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ

ଗତାନୁଗତିକ, ବାର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ଚାନ୍ଦା ଆଦାୟରେ ସାମିତି । ନିଜେ ଶାନ୍ତି ଦାସ ଆହୁଆଳରେ ରହି ଆମମାନଙ୍କ ଉପରେ କାହିଁକି ଦାୟିତ୍ବ ଲଦୁଛନ୍ତି ? ମିଟିଂ ନ ଢକାଇ ନିଜ ନିଷ୍ଠରିରେ ସବୁ ତ ସେ କରୁଥିଲେ । ଆମେମାନେ ନାମକୁ ମାତ୍ର କାହିଁକି ଏଥିରେ ରହିବୁ ? ଆଜି ଓଡ଼ିଶା ବିକାଶ ମାତ୍ରର ଏକ ସରା ହେଉଛି ଯେଉଁଠି ସୁନ୍ଦରମଣି ପଗେଳକୁ ତାଙ୍କ ସମାଜସେବା ପାଇଁ ସମର୍ପନା ଦିଆୟିବ । ଏ ନିଷ୍ଠରିରେ ବୋଧହୁଏ ମୁଁ ଭାଗୀଦାର ନୁହେଁ, ମୋତେ ଆକୃତି ଅବ୍ୟାହତି ଦିଆୟାଇଛି- ସମ୍ବନ୍ଧର ମୋର ଏକବର୍ଷର ସ୍ଥିତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଏ ସଂସ୍କା ସହିତ ଆଉ ନ ରହିବାକୁ ମନସ୍ତ୍ଵର କରି ସାରିଥିଲି । କାରଣ ଶାନ୍ତିବାସ ମୋତେ ଏଣିକି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗାଡ଼ି ଓ ଚକା ମାଗୁଥିଲେ । ମୁଁ ଏସବୁ ତୁଳେଇବା ଅବସ୍ଥାରେ ନଥିଲି । ସେଥିରେ ମୋର କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧିତ ହେଉନଥିଲା । ବରଂ ବିଜେପି କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସହ ଶତ୍ରୁତା ବହୁଥିଲା । ତା'ପରେ ଗାଡ଼ିଟି ପ୍ରତିଭା ନାମରେ କିଶ୍ଯାୟାଇଥିବାରୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା । ସଭାପତି ଭାବେ ବର୍ଷେ ରହିବା କଥା । ତା' ପୂର୍ବରୁ ସେ ମୋତେ ବିଦାକରି ମୋର ଅନେକ ଉପକାର କଲେ ବୋଲି ମା' ଶାରଳାକୁ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇଲି ।

ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ : ଡା ୧୭/୪/୯୭- ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଏକ ଦୁଃଖର ଦିବସ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ଓଡ଼ିଶାର ଆକାଶରେ ଯେପରି କଳାବାଦଳ ଘୋଟିଗଲା । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରବାଦପୁରୁଷ, ଦୁସ୍ଥାହସୀ ବିଜୁ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ସହିପାରୁ ନଥିଲେ । ମୁଁ ଓ ମୋ ଶ୍ୟାଳକ ଚନ୍ଦ୍ରନାଥବାବୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଶେଷ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଏରୋଡ଼ମ ବାସରବନଙ୍କ ଦିନ ୧୦ ଟାବେଳେ ଗଲାବେଳକୁ ବିରାଟ ଜନଗହଳି ଲାଗି ରହିଥିଲା । ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଲହଦି ପରି ଜନ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ମାଡ଼ି ଆସୁଥାଏ । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିରେ ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ଠିଆ ହେଲୁ । କିନ୍ତୁ ରାସ୍ତାରୁ ଫାଟକ ଯାଏ ଯିବାକୁ ପ୍ରାୟ ଅଧିଷ୍ଠାନ ଲାଗିଗଲା । ତା'ପରେ ଆଉ ଲୋକଙ୍କୁ ସମ୍ବାଦି ହେଲାନି । ଫାଟକଠାରୁ ଘର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଦୂରହଜ୍ଞାର ଲୋକଙ୍କ ଭିଡ଼ । ନିୟମଣ କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାରେ ପୋଲିସ୍ ନଥିଲେ । ଲୋକେ ପାରେଇ ତେଣୁ ଭିତରକୁ ଧସେଇ ପଶୁଥାନ୍ତି । ଫାଟକ ଖୋଲା ହେବାମାତ୍ରେ ଆମେ ଠୋଳାପେଲା ମଧ୍ୟରେ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲୁ । କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ଅସମବ ଭିଡ଼ ଭିତରେ ଚାପି ହୋଇଗଲୁ । ଏକ ପ୍ରକାର କଣ୍ଟୁଗ୍ରହ ଅବସ୍ଥା । ପୋଲିସ୍ ଡି.କ୍ରି. ଅସହାୟ ଭାବରେ ପାଟି ମେଲାକରି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ ନିରାପଦା ଓ ଶୁଙ୍ଗଳାର ପ୍ରଯୋଜନ ଥିଲା ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ଆଗରୁ ହେବାର ଥିଲା । ସେଇ ଭିଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଠୋଳି ହୋଇହୋଇ ପୋର୍ଟିକୋଯାଏ ପହଂଚିଗଲୁ । କିନ୍ତୁ ତା'ଠାରୁ ଆଗକୁ ଯିବା ଏକବାର ଅସମବ ମନେହେଲା । ତେଣୁ ଶବାଧାର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିପାରିଲୁ ନାହିଁ । ଦଳି ହୋଇ

ଯିବାପରି ଅବସ୍ଥା । କୌଣସି ମତେ ଜୀବନରକ୍ଷା କରି କଡ଼କୁ ଶୟିଯାଇ ନବୀନନ୍ଦିବାସର ଦିତୀୟ ପାଇକବାଟେ ନିଷକ୍ତାତ ହୋଇଗଲୁ । ଏ ବାଢ଼ିରେ ଦୂଇଟା ପାଇକ ଥିବାରୁ ଯୋଳିସମାନେ ଜଗି ଯାଇଥିଲେ ଧାଡ଼ିରେ ଆସି କେତେ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଓ ସୁବିଧାରେ ସମସ୍ତେ ଶେଷ ଦର୍ଶନ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ । ବୋଧହୁଏ ଏତେ ବଡ଼ ଜନଗହଳି ହେବ ବୋଲି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଆଶା କରି ନଥିଲେ । ଏହି ପାଗଳାରାଜା ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ଜନଗଣଙ୍କ ମନ ଓ ହୃଦୟରେ ଏତେବଡ଼ ଆସନ ପାତି ରହିଛି, ଏକଥା କଂଗ୍ରେସ ସରକାରଙ୍କ ଧାରଣାର ବାହାରେ ଥିଲା । ତା'ପରେ ଡେରିରେ ହେଲେ ବି ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାଗୁନ୍ ସୈନ୍ୟ ଆସିଯିବା ଫଳରେ କିଛିଟା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲା । ଦୂଇଟା ବେଳକୁ ଶବ୍ଦକୁ ନେଇ ରାଜଧାନୀ ପରିକ୍ରମା ସାରି ପୁରୀ ସର୍ଗଦାର ଅଭିମୁଖେ ନିଆଗଲା । ରାଷ୍ଟ୍ରାସାରା ଜନଗହଳି । ତୋରଣ ସୁନ୍ଦରିତ ପ୍ରତିକୁଳିତ ସହିତ ଅଶ୍ଵ ଆଲୁକିତ ଜନତା । ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ସର୍ଗଦାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ । ପ୍ରାୟ ସଂଧ୍ୟା ୫ / ୪୦ବେଳକୁ ଜୁଇରେ ଅଶ୍ଵ ସଂଘୋଗ କରାହେଲା । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ, ବିରୋଧାବଳ ନେତା ଅଟଳ ବିହାରୀ ବାଜପେଯୀ, କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ବହୁ ସଦସ୍ୟ, ବହୁନେତା ଜଳତା ଜୁଇ ଶିଖାରେ ଚନ୍ଦନକାଠ ପକାଇଲେ । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତାଳ ତରଙ୍ଗ ଓ ଅପରପାର୍ଶ୍ଵରେ ପୁରୀର ଜନସମ୍ବୁଦ୍ଧ । ମଣ୍ଡରେ ପ୍ରକଳିତ ଅର୍ଚିଶିଖାରେ ତାଙ୍କ ମର ଶରୀର ଧୀରେ ଧୀର ଜଳିଯିବାରେ ଲାଗିଥିଲା । ପ୍ରତୁର ଘୃତଦାନ ଫଳରେ ଶିଖା ଖୁବ୍ ବିଷାରିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ତାହୁଁ ତାହୁଁ ସେ ଶାଳପ୍ରାଂଶୁ ବପୁ କେତେ ମୁଠା ପାଉଁଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା ।

ବିକୁବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ଶୋକସଭା : ଏପ୍ରିଲ ୨୯ ତାରିଖରେ ସ୍ଵର୍ଗତ ଜନନେତାଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ପଡ଼ିଆରେ ଏକ ବିରାଟ ଶୋକସଭାର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେବକୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଆର.କେ. ଗୁରୁରାଳ, ତାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ଅଛଦିନ ପାଇଁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିବା ଦେବଗୋଡ଼ା ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କ ସମେତ ବହୁ କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ନେତା ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଥିଲେ । ଏ ଶୋକ ସଭାଟି ମିଳିତ ଭାବେ ସବୁ ଭାଜନ୍ତେତିକ ଦଳ ତରଫରୁ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ମନେହେଲା ଯେପରି ବିକୁବାବୁ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଆହୁରି ବିରାଟ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଜୀବନଠାରୁ ବୃହତର (larger than life) ସେ ଓଡ଼ିଶା ପରି ଅନ୍ତର୍ଗୁପ୍ତ ରାଜ୍ୟରେ ଜନ୍ମ ନେଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଉତ୍ତାଳ-ଭାରତର ନେତାମାନେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କରାଇ ଦେଲେ ନାହିଁ । ବରଂ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼କୁ ଟାଣି ଧରିଲେ । ସେ ଜନତାପାର୍ଟିର ସଭାପତି ହେବା କଥା । ଅଥବା ଏକ କ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତିର ଲାଲୁଯାଦବକ ମୁଣ୍ଡରେ ଶିରପା ବାନ୍ଧି ଦିଆଗଲା । ଗୁରୁରାଳ ଓ ଦେବଗୋଡ଼ାଙ୍କର ଦେଶପାଇଁ କ'ଣ ବା ଅବଦାନ ଥିଲା ? ସେମାନେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇପାରିଲେ ଅଥବା ବିକୁ ପଞ୍ଜନ୍ମାୟକଙ୍କ ପରି ଏକ ଆକାଶସର୍ଷୀ ତୁଙ୍ଗ

ବ୍ୟକ୍ତିର ବାଦ ପଡ଼ିଗଲେ । ଏହା ହିଁ ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତି । ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରାଷ୍ଟ୍ର ହେଉଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଶତ୍ରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ସହିପାରୁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଜାତୀୟ ନେତାମାନେ ଯେଉଁ ଅବିଚାର କରିଛନ୍ତି ତାହା ସେମାନଙ୍କ ଅବଚେତନକୁ ଘରୁଥିବାରୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ସେମାନେ ଶୋକସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ‘ପାଗଳାରଙ୍ଗ’ ଶାର୍ଷକରେ ଲେଖାଟିଏ ଲେଖି ‘ପ୍ରଗତିବାଦୀ’କୁ ଦେଇଛି ଯାହା ଆଜି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ତାହାହିଁ ମୋର ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରେମ ନୈବେଦ୍ୟ ମାତ୍ର ।

ବୋଉଙ୍କ ଶେଷାବସ୍ଥା : ମୋର ଶାଶ୍ଵତ ଅବସ୍ଥା ଆମ ବାଣୀବିହାର ଘରେ ଆଜି ଅଧିକ ଖରାପ ହେବାରୁ ରାତିରେ ତାଙ୍କୁ ନିବେଦିତା କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ନେଇ ଅକ୍ଷିଜେନ୍ ଦିଆହେଲା । ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଯାହା ଆଉ ବେଶିଦିନ ରହିବାପରି ମନେହେଉନି । ତାଙ୍କୁ କେବଳ ସାଲାଇନ୍ ଓ ଅକ୍ଷିଜେନ୍ ଭିତରେ ଅଧିକ ସମୟ ବଂଚେ ରଖିବାକୁ ହେଉଛି । ଦେହରେ ପୁଣି ବେଡ଼ିଯୋର ହୋଇଗଲାଣି । କ’ଣ କରିବୁ କିଛି ଭାବିପାରୁନି । ଏଥିରେ ମୋତେ ପୁଣି U.G.C. କାମରେ ଆସନ୍ତା କାଳି ଫ୍ଲ୍ୟାଇଟରେ ବମ୍ବେ ବାଟେ ପୁନା ଯିବାକୁ ହେବ । ଜାଣିବି ପ୍ରତିଭା ଖୁବ୍ ହଜରାଣ ହେବ । ତଥାପି ମୁଁ ବହୁ ଆଗରୁ ସମ୍ଭବ ଦେଇଥିବାରୁ ନିରୂପାୟ । ତାଙ୍କ ପୁଅବୋହୁ ତାଙ୍କୁ ସାମାନ୍ୟ ଭଲ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ବୁଝରାଇ ନଗର ଫେରିଗଲେଣି ।

ତା ୨୧/୪ରେ ନିବେଦିତା କିନ୍ତୁ ଯାଇ ବୋଉଙ୍କୁ ବାଣୀବିହାର ଘରକୁ ନେଇ ଆସିଲୁ । ବଡ଼ ଉଦ୍‌ବେଗରେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟହୋଇ ଚେଲିଫୋନ୍ କରି କହିଲି ଶାଘ୍ର ଆସି ବୋଉଙ୍କୁ ବୁଝରାଇନଗର ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ । ଆଜି ସାଲାଇନ୍ କାଢି ଦିଆୟିବାରୁ ବୋଉ ଖୁବ୍ ନିଷ୍ଠେଜ ଦିଶୁଥିଲେ । ପାଇକୁ ପାଣି ମଧ୍ୟ ନେଉ ନଥିଲେ । ଚେକାଚେକି କରି କାରରେ ତାଙ୍କୁ ଶୁଆଇ ଦିଆଗଲାବେଳେ ମନେ ହେଉଥିଲା ସେ ପିଣ୍ଡରେ ସେପରି ପ୍ରାଣ ଆଉ ନାହିଁ । ତଥାପି ମୃତ୍ୟୁ ସହିତ ସେ ଲଜ୍ଜୁଥିଲେ । ଦେହସରା ପୋଡ଼ାପୋଡ଼ି କରି ତାଙ୍କୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେବା ଅପେକ୍ଷା କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ଘରକୁ ନେଇ ଆସିବାକୁ ବହୁ ପ୍ରଦ୍ୟମନ୍ କିଶୋର ବଳ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିଜ ବୋଉ ସଂପର୍କରେ ତାଙ୍କର ଠିକ୍ ଏହିପରି ଅନୁଭୂତି ଥିଲା । ମୁଁ ବୋଉଙ୍କୁ ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଘରେ ଛାଡ଼ି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଦିନ ଦୁଇଶାବେଳେ ଏଗୋଡ଼ମକୁ ଗଲି । ବମ୍ବେ ଏଯାରପୋର୍ଟରୁ ଦାଦର ଯାଇ ସରକାରୀ ବସ୍ତରେ ପୁନାର । UCCA ହର୍ଷଲରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ରାତି ୨ ଚା । ତା’ ପରଦିନ ସକାଳେ ବିହଣାରୁ ଉଠିବାକୁ ସାଭାବିକ ଦେଇ ହେଲା । ନାନା ଅସ୍ପତ୍ରିକର ଚିତ୍ର ମନରେ ଉଙ୍ଗି ମାରିଲା । ବୋଉଙ୍କୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଥିବାରୁ ନିଜକୁ

ଶୁଭ ଅପରାଧୀ ମଣ୍ଡୁଥିଲି । ପୁଣି ଭାବୁଥିଲି ମୁଁ ଫେରିବାଯାଏ ସେ ନିଷୟ ମୋ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିବେ । କାରଣ ମୋତେ ସେ ଶୁଭ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଆମ ସାମାଜୀକ ଜୀବନର ଯତି ଓ ସଂଗତି କୁମେ ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥିବାରୁ ବୋଉ ମୋ ହାତ ଧରି ମୋତେ କେତେ ବୁଝାଉଥିଲେ । ଜାଣୁଚି ତାଙ୍କ ପରେ ପରେ ପ୍ରତିଭା ଓ ମୁଁ ଆଉ ବୋଧହୁଏ ଏକାଠି ରହିପାରିବୁନି । ତଥାପି ସେ ଜୀବନର ଅବଶିଷ୍ଟ ଦିନ ସୁଖରେ ରହନ୍ତୁ ବୋଲି ଠାକୁରଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲି । ବେଳେବେଳେ ମୋ ମନରେ ଏପରି ଅନୁରୂପି ଆସୁଚି ମୁଁ ଯେପରି ଜୀବନର ଶେଷ ପହାଚରେ ପହଂଚିଗଲିଛି । ବେଳେବେଳେ ରାଜନୈତିକ କାମ ପାଇଁ ବିପୁଲ ଉପାହୁ, ବେଳେବେଳେ ଏକାନ୍ତ ଅବସାଦ ଓ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା । ଏମିତି ଏମିତି ଜୀବନଟା ଶେଷ ହୋଇଯିବ ବୋଧହୁଏ ।

ଆଜି ସେଣ୍ଟରରେ ପ୍ରାୟ ୪୨ ଟି ଖାତା ଦେଖିଲି । ଦୁଇଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମତେ ସମୁଦାୟ ୮୨ ଟି ଖାତା ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ଏମାନେ ଡଢ଼ିଆରେ NET ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥିବା ଛାଡ଼ିଲାଏଁ । ଘରକୁ ରାତିରେ ଫୋନ୍ କରି ବୋଉଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ବୁଝିଲି- ଯଥା ପୂର୍ବ ତଥା ପରଂ । ସେହିପରି ଯନ୍ତ୍ରଣା, କଥା ନ କହିପାରୁଥିବାର ଦୁଃଖ, ପିଠିରେ ବେଡ଼େବୋର ହୋଇଯିବାର ବିକୃତି- ଏହାକୁ କ'ଣ ତେବେ ନର୍କୟନ୍ତ୍ରଣା ବୋଲି କହିବା ? ଏତେ ପୂଜା, ତର୍ପଣ, ଓଷା, ବ୍ରତ, ପତିତର୍କି ସବୁ ଯେପରି ଅଳୀକ ଓ ଅକାରଣ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ପ୍ରକୃତରେ ଜୀବନର ଏଇ ରହସ୍ୟ ବୁଝି ହେଉ ନଥିଲା । ଆଜି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସ୍ମିପାଠ ଯାରବାଡ଼ା କାରାବାସ ଦେଖି ମନରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ଟିକିଏ ସଂଚାର ହୋଇଥିଲା ବୋଉଙ୍କ କଥା ଭାବୁଭାବୁ ସେ ସବୁ ଆଛନ୍ତି ହୋଇଗଲା । କିପରି ଯାଇ ପରିଦିନ ଘରେ ପହଂଚିବି- ସେଥିପାଇଁ ମନ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଥିଲା ।

ଦୁଇଦିନ ତ୍ରେନ୍ ଜର୍ଣ୍ଣପରେ ତାହାରେ ୪/୪ରେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ତୋର ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଫାଟକ ଖୋଲି ଗଲାବେଳେ ଭାବୁଥିଲି ବୋଉ ବଂଚିଥିବେତ ? ମନରେ ନାନା ଆଶକା ଦାନା ବାନ୍ଧୁଥିଲା । କବାଟ ବାଡ଼େଇଲି । ଘରେ ପଣି ଦେଖିଲି ସେହିପରି ଅର୍ଦ୍ଧଚେତନ ଅବସ୍ଥାରେ ବୋଉ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି । ପ୍ରତିଭା ନିର୍ବିକାର ଭାବେ ତାଙ୍କ ବେଡ଼େବୋରକୁ ସଫାକରି କ୍ଷତରେ ପାଉତର ବୋଲି ଦେଉଛି । ବୋଉ ସମ୍ବଦ୍ଧ ତାଙ୍କ ପ୍ରାରହ ହିଁ ତୋଗୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ସାଭାବିକ ଆଶ୍ରମ ହେଲି ।

ପୁଣି ଦିଲ୍ଲୀ ଯାତ୍ରା : ଏପ୍ରିଲମାସ ଶେଷରେ ମୋତେ ପୁନରୁ NET ପରାକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର କରିବା ପାଇଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବାକୁ ହେଲା । ଏଆରପୋର୍ଟକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲି ପ୍ଲଟ୍ ଛାଡ଼ିବା ଉପରେ । ମୁଁ ଆଜି ଏତେ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲି ଯେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ପହଂଚି ପାରିଲିନି । ଆଉ ଜଣେ M.P ମଧ୍ୟ ମୋରିପରି ବିଳମ୍ବରେ ପହଂଚିଥିଲେ । ଯେତେ

ଅନୁରୋଧ କଲେବି ପ୍ଲେନ୍ ପାଇଁ ଆମ ଦୁଇଁଙ୍କୁ ଚେକିତନ୍ କଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆସନାକାଳି ପାଇଁ ଟିକେଟ୍‌କୁ renew କରିଦେଲେ । ଅଗତ୍ୟା ମୋତେ ଫେରିବାକୁ ହେଲା । ଜୀବନରେ ଏହାଥିଲା ମୋର ପ୍ରଥମ ଅନୁଭୂତି । ମେ' ପହିଲା ଦିନ ମୁଁ ଏତେ ସତର୍କ ଥିଲି ଯେ ପ୍ରାୟ ପ୍ଲେନ୍ ଆସିବାର ଦୁଇଘଣ୍ଠା ଆଗରୁ ଏଗୋଡ଼ମରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି । ସେତେବେଳକୁ କେହି କର୍ମଚାରୀ ଆସିନାହାନ୍ତି, କବାଟ ବି ଖୋଲିନାହିଁ । ମୁଁ ଆଉ ଘଣ୍ଠାଏ ପରେ ଘରେ ଖାଇସାରି ଆସିପାରିଥାନ୍ତି । ସାଢ଼େ ଦଶଟାରେ ଆସିବାରୁ ତାହା ସମ୍ବ ନଥିଲା । ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଠାଏ ବାହାରେ ଅପେକ୍ଷା କଲାପରେ ଧୀରେ ସୁଷ୍ଟେ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଆସିଲେ, ଗେଟ୍ ଖୋଲିଲା ଓ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଲାଉଞ୍ଚକୁ ଯାଇ ଦିଲ୍ଲୀଗାମୀ ପ୍ଲେନ୍ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କଲେ । ଆଜି ପ୍ଲେନ୍ ଏକ ଘଣ୍ଠା ଡେରିରେ ଓହ୍ଲାଇଲା । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େଚାରିଟାବେଳେ ଦିଲ୍ଲୀ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଖିଲି ମୋ ସାନକ୍ଷିଷ୍ଟ ଜପସିତା (ଫ୍ଲୁକ୍) ଓ ତା'ର ବୟପ୍ରେଷ ଦେବାଶିଷ ପଛନାୟକ (ବାପୁ) ମୋତେ ଗାଡ଼ିଟିଏ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯୁନିଭରସିଟି ସାଉଥ କ୍ୟାମ୍ସ ଦେଇ ଆସିଲି ଓ ସେଠାରେ ମୋ ଉପସ୍ଥିତି ପାଇଁ ଦସ୍ତଖତ କରି ଓଡ଼ିଶା ନିବାସକୁ ଚାଲି ଆସିଲି । ମୋ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିବା କାମର କିଛି ଅଂଶ ରାତିରେ କରିବାକୁ ହେଲା । ତା' ପରଦିନ P.G.C. ଗାଡ଼ି ଆମକୁ ନେବା ଆଣିବା କରିଥିଲା । ମୋ ସହିତ ଆଉ ଦୁଇଜଣ ବଂଧୁ ମଧ୍ୟ ଏ କାମରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଆମେ ଦୃଢ଼ାୟଦିନ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସୁନ୍ଦା ସମସ୍ତ କାମ ଶେଷକରି ଦୁଇସେଟ୍ ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର ଦାଖଲ କରିଦେଲୁ ଓ ପେମେଷ ପାଇଁ ଚାରିଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କଲୁ । ମୋର ଦୁଇବନ୍ଦୁ ୪ ତାରିଖ ଦିନ ଫ୍ଲୁଇଟରେ ଓଡ଼ିଶା ଫେରିଗଲେ ବି ମୁଁ ଅଟଳବିହାରୀ ବାଜପେୟୀଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି । ଏଥର ଶ୍ରୀ ବାଜପେୟୀ no7, Safderjung road ରେ ରହୁଥିଲେ । ମୁଁ ଠିକ୍ ସକଳ ସାଢ଼େ ନଥରେ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିଲି ଓ ପ୍ରାୟ ୩ମିନିଟ୍ ପାଇଁ କଥାବାର୍ଗୀ କରିଥିଲି । ପଣ୍ଡିମ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ନେଇ ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦାଚାରୀ ଯେଉଁ ବିଭାଜନ ମୂଳକ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ରାଜଧାନୀରେ ଦେଇଥିଲେ ସେ ବିଷୟରେ ଅଟଳଜାଙ୍କୁ ମୋର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଜଣାଇଲି । ସେ କହିଲେ, “ଏପରି ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେବାପାଇଁ ଗୋବିନ୍ଦାଚାର୍ୟଙ୍କୁ ବଳ ପ୍ରାଧିକତ(authorise) କରିନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପ୍ରଦେଶ, ତେଣୁ ତାହା ପଣ୍ଡିମ ଓଡ଼ିଶା ଭିରିରେ ବିଭାଜିତ ହେବା ଆବୋ ସ୍ଵହଣାୟ ନୁହେଁ?” ସେ ମୋତେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ଯେ ଆସନ୍ତା ୭ ତାରିଖ ପାର୍ଟ୍ ମିଟିଂରେ ସେ ଏ ବିଷୟ ନିଷ୍ପତ୍ତ ଉତ୍ତାପନ କରିବେ । ଯାହା ହେଉ ମୋର ଆସନ୍ତା ଓ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବା ଖୁବ୍ ଫଳପ୍ରଦ ହେବାରୁ ମୋ ମନରେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦ ଜାତ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ସେଇ ସଂଧ୍ୟାରେ ରାଜଧାନୀ ଏବୁପ୍ରେସରେ ଓଡ଼ିଶା ଫେରି ଆସିଥିଲି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ପେରିବା ପରେ ଗୋବିଦାଚାର୍ୟଙ୍କ ବନ୍ଧୁତ୍ୱରେ କିପରି ପ୍ରତିକିମ୍ବ ଦାନା ବାନିବ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଖୁବ ତ୍ୱର ହୋଇ ଉଠିଥିଲି । ବିଶ୍ଵରୂପଶବ୍ଦକୁ ମୁଁ ବାଜିପେଯୀଙ୍କ ସହିତ ହୋଇଥିବା କଥାବାର୍ତ୍ତ ବିଷୟରେ ଜଣାଇ ପାର୍ଟି ତରଫରୁ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ କହିଲେ ଉଛୁଳ ବିଶ୍ଵ ବିଦ୍ୟାଳୟର କେତେକ ଅଧ୍ୟାପକ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଖବରକାଗଜକୁ ପ୍ରତିବାଦ ଦେଲେ ଅଧିକ ଫଳପ୍ରଦ ହେବ । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରିମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ବି.ଜେ.ପି. ନେତା ଓ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ । ଏହା ସ୍ବାଭାବିକ ମଧ୍ୟ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଏପରି ପ୍ରତିବାଦ ପତ୍ର ଖବରକାଗଜକୁ ଦେବି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ କହି ଚିଠିଏ ‘ସମାଜ’ ଓ ‘ସମାବ’ ସଂପାଦକଙ୍କ ପାଖୁ ଲେଖିବସିଲି । ତାହା ମଧ୍ୟ ସେହି ସେହି କାଗଜରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ।

ସୁନିଭରସିତିରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମାବକାଶ : ଗ୍ରୀଷ୍ମାବକାଶ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାଦାନୀ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ତା ୧୭/୪ ଠାରୁ ବନ୍ଦ ରହିଲା । ମୋତେ କୁଜଙ୍ଗ-ଏରସମା ଅଂଚଳରେ ବୁଲି ବି.ଜେ.ପି. ସଭ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁଯୋଗ ମିଳିଗଲା । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖୁବ ନିରାଳମ୍ ଓ ବେପରୁଆ ଥିଲି । ଏଇ ଗ୍ରୀଷ୍ମାହୁଟି ମୋର ନାଟ ବର୍ଷର ଅଧ୍ୟାପନା କାଳର ଶେଷ ଗ୍ରୀଷ୍ମାବକାଶ । ଏହାକୁ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଏକ ପ୍ରକାର ସଂକଷିବଦ୍ଧ । କେତେବେଳେ ସ୍କୁଲରେ, କେତେବେଳେ ମୋ ମାରୁତି ଗାଡ଼ିରେ, କେତେବେଳେ ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି ଏ ବିସ୍ତୃତ ଅଂଚଳରେ ମୋତେ ବୁଲିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ମଣିଜଙ୍ଗାରେ ମୋ ସାନଭାଇ ରବୀନ୍ଦ୍ର ରହୁଥିଲା । ସେଇଟି ଏରସମା ଓ ପାରାଦୀପଙ୍କୁ ମଞ୍ଜିଜାଗା ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ସେଇଟି ଓ ବେଳେବେଳେ ଗ୍ରାମରେ ରହି ଜନସଂପର୍କ ଓ ସଭ୍ୟସଂଗ୍ରହ କାମରେ ଲାଗି ରହିଥିଲି । ଏରସମା ମଣ୍ଡଳ ସଭାପତି ଯୁବନେତା ଅକ୍ଷୟକୁ ଧରି ସ୍କୁଲରେ ବହୁ ପଞ୍ଚାୟତରେ ବୁଲିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏଣେ କୁଜଙ୍ଗ ଭୁକ୍ତରେ ବୁଲିଲାବେଳେ ସାଙ୍ଗରେ ରହୁଥିଲା ପଙ୍କପାଳର ବନମାଳୀ କଣ୍ଠ । ଖରା ଓ ବର୍ଷା ବାଧୁ ନଥିଲା । କେଉଁଠୁ ଆସୁଥିଲା ଏତେ ସଂକଷ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ମୁଁ ବୁଝିପାରୁ ନଥିଲି । ଜପା ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ପାଇଁ ଅଧ୍ୟାପକ ଅଜୟ ସାଇଁ ଥିଲେ ବି.ଜେ.ପି. ସରପଞ୍ଚ ପ୍ରାର୍ଥୀ । ସେ ମୋତେ ପାଇ ଖୁବ ଆହୁଦିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେଇ ପ୍ରଚଳ ଖରାରେ ତାଙ୍କ ବଡ଼ଭାଇ ଆମ ଦୁଇ ଦୁଷ୍ଟରଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଦହି ସର୍ବତ ଓ ବେଳପଣ୍ଠ ଯିଆଇଥିଲେ ତାହା ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ । ଅକ୍ଷୟର ବାଧ୍ୟବାଧକତାରେ ଏରସମାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ହୋଟେଲରେ ଅସମୟରେ ଖାଇ ମୋର ପେଟ ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ତଥାପି ମୁଁ ସ୍କୁଲର ଚଳେଇ ମଣିଜଙ୍ଗ ଆସିଗଲି । ବହୁତ ଶାରୀରିକ ପାଡ଼ା ହେବାରୁ ଦିନଟିଏ ପୂରାପୂରି ବିଶ୍ଵାମ ନେଲି । କିଛି ନ ଖାଇବାରୁ ପେଟ ମଧ୍ୟ ମନକୁ ମନ ଭଲ ହୋଇ ଯିବା କଥା ।

ରାତି ଗାରେ ଗ୍ରାମରେ ପହଂଚି ପେଟ ତଥାପି ଭଲ ନ ଲାଗିବାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପବାସ କଲି ।
ସକାଳ କୁ କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଲି ।

ଘର ବିକ୍ରୀ ପାଇଁ ଦଲାଳ : ଏବେ ଅଶୋକ ସାହୁ ନାମରେ ଜଣେ କଟକର
ଦଲାଳ ବାରମାର ବାଣୀବିହାର ଧାଉଁଚି । ମୋର ଚାଉଳିଆଗଙ୍କ ଘର ବିକ୍ରି ହେବ
ବୋଲି କେଉଁଠୁ ଶୁଣି ସେ ଦଲାଳି କରିବାକୁ ଆଗଭର ହୋଇ ଉଠିଛି । ତା' ଚେହେରା
ଓ କଥାବାର୍ଗୀ ମୋ ପାଇଁ ବିରକ୍ତିକର ମନେ ହେଉଥିଲେ ବି ମୁଁ ଯେପରି ତା' ଜାଲ
ଆଡ଼କୁ ନିରାହ ମାଛଟିଏ ପରି ଗଡ଼ି ଚାଲିଛି । ଘର ବିକ୍ରିପାଇଁ ଖବରକାଗଜରେ ବିଜ୍ଞାପନ
ଦେଇଥିଲେ ହୁଏତ ଭଲ ହୋଇଥାଏ । କାହିଁକି କେଜାଣି ସେଥିପାଇଁ ମନ ବଳିଲାନି ।
ମାଆ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ଜିଦି ଆଗରେ ମୁଁ ଯେପରି ହାର ମାନିଯାଇଛି । ଦଲାଳ ଅଶୋକ
ସାହୁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ରାଥାଳୀ ପରିବାର ସହ କଥାବାର୍ଗୀ କରୁଛି ବୋଲି କହିଲା ।
ସେତେବେଳେ ଚାଉଳିଆଗଙ୍କର ଗୋପବନ୍ତ ନଗରରେ ଜମିଦାମ ଥିଲା ମାତ୍ର ଗୁଣ୍ଠକୁ
ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ଏବକୁ ତାହା ବର୍ଷତ ହୋଇ ପଚିଶି ଲକ୍ଷ ହେଲାଣି । ମୁଁ ମାଆ ଓ
ପିଲାଙ୍କ କଥାରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ କାହିଁକି ଘର ବିକିବା ପାଇଁ ଆଗଭର ହେଲି ତାହା
ଆଜି ଚିତ୍ରାକଳେ ହୃଦୟ କରତି ଉଠୁଛି । ଅଶୋକ ସାହୁ ଏତେ ବାଗରେ କଥା କହିଲା,
ଯାହା ମୋତେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତାପିତ କରି ଦେଇଥିଲା । ମୋର ମଧ୍ୟ ଜମି ବିକ୍ରିପାଇଁ ଏତେ
ଜରୁରି କିଛି କାରଣ ନଥିଲା । ପାଳରେ ପଡ଼ିଗଲି ଆଉ ଖସି ପାରୁଛି କେଉଁଠି ? ଆଉ
ଦିନେ ସେ ଦଲାଳ ଜମି ଓ ଘର କିଣିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ପରିବାରର ମୂରବିଙ୍କୁ ଧରି ଆସି
ମୋତେ ତିନିଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଆଡ଼ାନ୍ତି ଦେଇ ଏକରାଗନାମାଟିଏ ଲେଖେଇ ନେଲା । ଯାହା
ଫଳରେ ମୁଁ ଆଉ ଅଧିକ କେହି ଅଫର ଦେଲେ ବି ଯେପରି ଜମି ନ ଦିଏ । ମୁଁ ଅଗ୍ରାମ
ନେଇ ବନ୍ଦ ପେପରରେ ଦସ୍ତଖତ କରି ଦେଲି ମାନେ ଆଉ ବିଚଳିତ ହେବାର ନୁହେଁ ।
ସେତେବେଳର ମୂଲ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଆଉ ମଧ୍ୟ କେହି ଆଗେଇ ଆସି ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ଅଫର
କରୁ ନଥିଲେ । ମୁଁ ତେଣୁ ନିରୂପାୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ଜୁନ୍ ମାସର ଶେଷ ଭାଗରେ
ଆଡ଼ାନୀ ଭାରତ ଭ୍ରମଣରେ ଆସୁଥିବା ରାଜନୈତିକ ରଥ ଫାରସୁଗୁଡ଼ାରେ ପହଂଚିଥିଲା ।
ସେଠାରେ ଏକ ବିଶାଳ ଜନସଭାରେ ସେ ଗୋବିନ୍ଦାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟକ୍ତୁ ଖଣ୍ଡନ କରି
ଓଡ଼ିଶା ପରି ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ପ୍ରଦେଶ ଆଉ ବିଭାଜିତ ନ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି
ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ମୋର ମନେହେଲା ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ବାଜପେଯୀ ମୋତେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଶ୍ଵତ୍ତି
ଦେଇଥିଲେ ତାକୁ ପାଳନ କରିଛନ୍ତି ଓ ଏ ପ୍ରସଂଗ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀରେ ମଧ୍ୟ
ଆଲୋଚିତ ହୋଇଛି । ଅତି ସମ୍ଭବ ଭାଷାରେ ଏପରି ଏକ ବିଭାଜକ ଭାବନାକୁ ଆଡ଼ାନୀ
ବିରୋଧ କରିଥିବାରୁ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । କାରଣ ମୁଁ ଏ ବିଷୟରେ ଦୁଇ

ତିନୋଟି ଖବରକାଗଜକୁ ବିବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ଏପରି ଏକ ଉଭଟ ପରିକଳନାକୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲି । ରାଜମେତିକ ଲୋକମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସମ୍ବଲପୁର-ବଲାଙ୍ଗୀର ବୃଦ୍ଧଜୀବାମାନେ କୋଣକୀ ଭାଷା ଓ ପର୍ଷିମ ଓଡ଼ିଆ ଭାବନାକୁ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚୋଳିତ କରୁଥିଲେ ।

ବାକ୍‌ପ୍ରବଣ ଯୁବକ : ବର୍ଷକ ତଳେ କୁଜଙ୍ଗଠାରେ କେତେକଙ୍କ ସହିତ ଯୁବବେଳା ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ ଯେଉଁ ବାକ୍‌ପ୍ରବଣ ଯୁବକ ମୋତେ ଅଧିକ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ ସେଇ ଶ୍ରୀ କ୍ଷୀରୋଦ ପରିତ୍ତା ମୋର କେତେକ ଅନୁଗତ ବନ୍ଦୁଙ୍କୁ ଧରି ମୋତେ ବାଣୀବିହାରରେ ଏଇମାସ ଶେଷ ବେଳକୁ ଦେଖା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ବାଲିତୁଠୀରେ କେତେଜଣ ଦୂର୍ବଳ ମରାମରି କରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ପୋଲିସ୍ ଉଚକର୍ତ୍ତପକ୍ଷଙ୍କୁ ଭେଟି ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ସେ ମୋର ଶରଣାପନ୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ବିବେକାନନ୍ଦ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସେ ବାଲିତୁଠୀରେ ଖୋଲିଥିଲେ । ସେଇ ସ୍ଵାଲ୍ଲର ସେକ୍ରେଟାରୀ ମଧ୍ୟ ସେ ଥିଲେ । ବାଲିତୁଠୀ ଠାରେ କୌଣସି ଢାବାରେ ବସାଉଠା କରୁଥିଲେ । ସମ୍ବଦତ୍ତ କ୍ଷୀରୋଦଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ସ୍ଥାନୀୟ ତହସିଲଦାର ସରକାରୀ ଜାଗାରେ ଖୋଲିଥିବା ସେ ଢାବାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇଥିଲେ । କ୍ଷୀରୋଦଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ଢାବା ଭଙ୍ଗା ଯାଇଛି ବୋଲି ଭାବି କେତେଜଣ ସ୍ଥାନୀୟ ଯୁବକ ତାଙ୍କୁ ମାରଧର କରିଥିଲେ । ସ୍ଥାନୀୟ ପୋଲିସ୍ କିନ୍ତୁ କ୍ଷୀରୋଦଙ୍କ ବିରୋଧାଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲା । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ବାଧ୍ୟତାରେ କଟକ ଗଲି । ମୋର ଉଭୟ କ୍ଲୁସମେଟ୍ ଅମାୟ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀ (ଡ଼ି.ଜି) ଓ ବନବିହାରୀ ପଣ୍ଡା (ଅତିରିତ ଟି.ଜି.) ଦେଖାହେଲେ । ମୋତେ ଟି.ଜି. ଏକାତ୍ମରେ କହିଲେ ଜଗତ୍ସିଂହପୁର ଏସ.ପି. ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ବଳରେ ବଳୀଯାନ୍ । ତେଣୁ ସେ ତାଙ୍କ ଆୟର ବାହାରେ । ସବୁକଥା ଲେଖିରଖି ପ୍ରତିକାର କରାଯିବ ବୋଲି ମୋତେ ଆଶ୍ଵାସନା ଦେଲେ । ତାଙ୍କୁ ରେଟିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ କ୍ରାଇମ ବ୍ରାଞ୍ଚର ସର୍ବୋତ୍ତମାନ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ବନବିହାରୀ ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଭେଟି ଥିଲୁ । ସେ ଆମରି ଆଗରେ ଜଗତ୍ସିଂହପୁର ଏସ.ପି.କୁ ଫୋନ୍ କରି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଅଧିସରେ ପାଉନଥିଲେ । ତେଣୁ ଫାକ୍ ଯୋଗେ ସେ ମେସେଜ୍‌ଟି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ ସେ ନିଷ୍ଟଯ ପ୍ରତିକାର କରାଯିବ । ଯାହାହେଉ ତମିଲ ପ୍ରଧାନ, ନୂତନ ପ୍ରଭୃତି ମୋର ଅନୁଗତ ବନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ଆଣି କ୍ଷୀରୋଦ ମୋର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ କିଛି ପରିମାଣରେ ବୁଝିଥିଲେ । ବର୍ଷକର ଅଶୁଭ ମନୋଭାବ ଆଜି ବଦଳିଗଲା । ସେ ବୁଝିଲେ ସେ ନେତୃତ୍ବ ପାଇଁ ସରକାରୀ ମହଲରେ ଜଣକର ପ୍ରଭାବଥିବା ଏକାତ୍ମ ଦରକାର । ମୋର କ୍ଲୁସମେଟ୍‌ମାନେ ଏ ସମୟରେ ଚିପ୍ ସେକ୍ରେଟାରୀ ପରି ପଦବୀଠାରୁ ଟି.ଜି. ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ କ୍ଷମତାପନ୍ଥ ଥିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ କୃତିତ ଏହାର ଫାଇଦା ନେଇଛି । କାରଣ ସେଥିପାଇଁ ମୋର ସମୟ ଓ ମନୋବ୍ରତ ନଥିଲା । ମୋର ସମସ୍ତ ଯୋଜନା ଜନ

ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଭେଟି ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବା ଓ ବିଜେପିର ସତ୍ୟ ସଂଗ୍ରହରେ ପ୍ରାୟ ବିତ୍ତୁଥିଲା । ଏରସମା ବୁନ୍ଦୁ ଆସିଥିବା ଏଇ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେତେବେଳେ ମୋର ପ୍ରଶନ୍ତି ଗାନରେ ବାବଦୁକ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ମୁଁ ବିଶେଷ କିଛି ନକରି ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । କ୍ଷୀରୋଦ ନିଜ ଦାୟିତ୍ବରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ସତ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ ଓ ନିଜେ ଜଣେ ସକ୍ରିୟ ସତ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ସେ କେବେ R.S.S ରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବାରୁ ବିଜେପି ଦଳ ଏରସମା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରେ ତାଙ୍କ ଅନୁଗତ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ଭାବୁଥିଲେ । ମୋ ପରି ଜଣେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ବିମୁଖ ହେବାର କିଛି କାରଣ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ରାଜନୀତିରେ ସହାବସ୍ଥାନ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଅସ୍ମୟା ଯେ କାମ କରେ କ୍ଷୀରୋଦ ଓ ବୀରେନ୍ଦ୍ର ଥିଲେ ତାର ଉଦାହାରଣ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଖାତିରି ନ କରି ମୋ ଢାଞ୍ଚାରେ ସଂଗଠନ ଗଡ଼ି ଚାଲିଥିଲି । ଏରସମା ବ୍ୟାପକ ଅଂଚଳ ପ୍ରତି ମୋ ଆଖି ପାଉ ନଥିଲା । ସେଠାରେ ତାତ୍ତ୍ଵର ଦାମୋଦର ରାଉଡ ଦୀର୍ଘବିନ୍ଦୁ ଜନତାର ନେତା ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ । ତିର୍ଭୋଲରେ ତ ସହଜେ ବସନ୍ତ ବିଶ୍ଵାଳ ଓ ତାଙ୍କ ମାମୁଁ ନିଯୋନନ୍ଦ ସାମନ୍ତରାୟକ ଆଧିପତ୍ୟ ଓ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଥିଲା । ତେଣୁ ବିଜେପି ପାଇଁ ଏ ଦୁଇଟି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଉପିଷ୍ଠତ ଆବୋ ଉପାହଜନକ ନଥିଲା । ତଥାପି କାହିଁକି ଏ ଅଂଚଳରେ ସଂଗଠନ କରିବାକୁ ଗୋଟାଏ ସଂକଳ୍ପ ମୋତେ ଆହ୍ଵାନ କରିଥିଲା ମୁଁ ଭାବିପାରୁ ନଥିଲି ।

ବଡ଼ିଝିଆର ଭୁବନେଶ୍ୱର ବଦଳି : ଆଜି ଜୁଲାଇ ଦୁଇ ତାରିଖ ୧୯୯୭ ମସିହା ବୁଧିବାର । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ପ୍ରତିଭା, ଲେନି, ତା' ଝିଆ ଆନା ଓ ପରିଚାରିକା ପାଇଁ ଆସି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଷେସନରେ ଓହ୍ଲେଇଲେ । ଲେନିର ଆସିଷାଣ୍ଟ କମିଶନର ଜନକମ୍ ଚାକ୍ ଭାବେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବଦଳି ହୋଇଥିଲା । ଜୋଇଁ ସୁବ୍ରତ ରହୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ତାଟାରେ । ତେଣୁ ଏପରି ବଦଳିର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲେ ବି ସେ ତାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାରଣରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଲା । ସେମାନେ ଗୁଡ଼ାଏ ଜିନିଷଧରି ଆସିଥାଏ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଜିନିଷ ଟ୍ରନ୍କରେ ଆସୁଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନେ ବାଣୀବିହାର କୁର୍ଚ୍ଚରରେ ପ୍ରଥମେ ରହିବା କଥା ।

ଆମେ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ମହାରାଜା ସିନେମା ହଲ୍ ପାଖରେ ନୃଆ ହୋଇ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ମେଟ୍ରୋ ଟାଙ୍କାରରେ ଗୋଟିଏ ତିନି ବେତରୁମ୍ ଫ୍ଲାଇ ବୁନ୍ଦ କରିଥିଲୁ । ମୁଁ ପ୍ରତିଭା ଓ ଲେନି ମେଟ୍ରୋଟାଙ୍କାର ଅପିସ୍ ଶହିଦ ନଗରକୁ ଯାଇ ପଜେସନ୍ ଲେଟର ସହ ଚାବି ଆଣିଲାବେଳେ ସେମାନେ ଗ୍ୟାରେଜ ବାବଦ ଆହୁରି ତିରିଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦାବୀ କଲେ । ଅଗତ୍ୟା ମୋତେ ଚେକଟିଏ କାଟି ଦେବାକୁ ହେଲା । ମୋର ହିସାବରେ

ମେଟ୍ରୋଟାଞ୍ଚାରକୁ ସେ ଫ୍ଲୌଟ ପାଇଁ ମୁଁ ମୋ ଆକାରଣ୍ଣରୁ ଚାରିଳକ୍ଷ ଓ ପ୍ରତିଭା ତା ଆକାରଣ୍ଣରୁ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେଇ ସାରିଥିଲୁ । ତା ସବେ ପଜେସନ୍ ଲେଟରରେ ମିଳିତ ଭାବେ ଆମ ଦୁଇଁଙ୍କ ନାମ ଲେଖା ନୟାଇ କେବଳ ପ୍ରତିଭା ନାମ ଲେଖାଥିବାରୁ ମୁଁ ଆପଣି କରି ନଥିଲି । ଏମିତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଦୁଇଟାଯାକ ଘର ତା' ନାମରେ । ମୋ ନାମରେ ଥିବା କଟକ ଘର ବିକ୍ରି ପାଇଁ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଛି । ମୁଁ ପ୍ରତିଭାକୁ ଏତେ ଭଲ ପାଉଥିଲି ଯେ ଏ ଘରବାଟି ଜମିରେ ମୋ ନାମ ରଖିବା କଥା କେବେ ବି ଉଠାଇ ନାହିଁ । ମରିଗଲାପରେ କିଏ ବା କେଉଁ ଘରକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବ ? ଦୁଇଟିଯାକ ଘର ଓ ମାରୁତି କାରଟିର ମାଲିକାନା ତା' ନାମରେ ଥିବା ସବେ ମୁଁ ତା'ପାଇଁ କିଛି କରିନାହିଁ ବୋଲି ତାର ଅଭିଯୋଗ ମୋ କାନରେ ଅନୁରଣିତ ହେଉଥିଲା । ଆସନା ତା ୭/୭/୧୩ ମୁଣ୍ଡିଚା ତିଥିରେ ମେଟ୍ରୋ ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ପୂଜକଟିଏ ଠିକ୍ କରିବାକୁ ମୋତେ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ ଗତକାଳି ଦରମା ପାଇଥିଲି, ଆସନା ଦଶତାରିଖରେ ଗଭରର ବଡ଼ଟିଆ ମାମିନାର ବିଭାଗର । ତେଣୁ ତା' ହାତକୁ ଏତେ ଅଭାବ ବେଳେ ବି ଦଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ବଢ଼େଇ ଦେଇଥିଲି- ଅବଶ୍ୟ ଲେନି ଓ ତା' ବୋଇ ପ୍ରତିଭାର ଆଗୋଚରରେ ।

ଘରପ୍ରତିଷ୍ଠା : : ମେଟ୍ରୋଟାଞ୍ଚାର ଘର ଏ ତାରିଖ ରବିବାର ଦିନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଲା । ସକାଳ ୫ ଟାରୁ ଉଠି ମୁଁ ଆୟୋଜନରେ ଲାଗି ପଢ଼ିଥିଲି । ମହାପ୍ରସାଦ ବରାଦ ଦେବାକୁ ଅନୁତ ବାସ୍ତବେବଙ୍କ ମହିରକୁ ଗଲି ଓ ସେଠାରୁ ଫେରି ପୂଜାପାଇଁ କେତେକ ଜିନିଷ ବାଟରୁ କିଣି ଆଣିଥିଲି । ଘରେ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରି ନୂଆଲୁଗା ପିଣ୍ଡ ପୂଜାରେ ବସିବାକୁ ଆସିଲା ବେଳକୁ ସାନଭାଇନା (ବର୍ତ୍ତମାନ ସନ୍ମ୍ୟାସୀ) ଗୀତାପାଠ କରିବାକୁ ପହଂଚିଥିଲେ । ପୂଜା ଆରମ୍ଭ ହେଉ ହେଉ ପ୍ରାୟ ୧୧ ଟା । ମୋର ବଂଧୁ ଅଜିତ୍ ପ୍ରସାଦ ଲଦାଳଦି କରି ତା ଗାଡ଼ିରେ ଆଣି ସାଡ଼େ ତିନିଟା ବେଳେ ପହଂଚିଲା । ସେତେବେଳକୁ ପୂଜା ସରି ଆସୁଥିଲା । ପ୍ରାୟ ୩୦ ଜଣକ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରସାଦ ଖୁବ ସାଧିଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲା । ଆମ ପରିବାରର ସଦସ୍ୟ ଓ ନିମନ୍ତି ବଂଧୁମାନେ ଖାଇ ସାରୁସାରୁ ପ୍ରାୟ ୪ ଟା ହୋଇଗଲା । ରାତିରେ ନିଯମ ଅନୁଯାୟୀ ମୋତେ ଓ ସାନଭାଇନାଙ୍କୁ ମେଟ୍ରୋ ଟାଙ୍କାର ଘରେ ଶୋଇବାକୁ ହେଲା । ସୁନ୍ଦର ଘର । ତିନୋଟି ବେଡ଼ରୁମ, ଦୁଇଟି ଟାଙ୍କେ, ଛୋଟ କିଚିନ୍ତିଏ; ପ୍ରଶନ୍ତ ଭାଇନିଙ୍କ ସେସ । ସବୁ ମାର୍ବଲରେ ତିଆରି । ସମୁଦାୟ ପ୍ରାୟ ୧୧୦୦ ଝୋଯାଇପୁଣ୍ଡ ଏରିଆ । ପ୍ରତୁର ଆଲୋକ ଓ ପବନ ଗତାଗତ ପାଇଁ ବାଲକୋନିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ବାଲକୋନିରୁ ଧାନବିଲର ସବୁଜ ବିସ୍ତୃତି ଦେଖି ହେଉଥିଲା । ମଞ୍ଜିରେ ଆଠ ଦଶପୁଟର ନାଳଟିଏ । ବର୍ଷାଦିନେ ତାହା ପ୍ରାୟ ଉଛୁଳି ଉଠେ । ଅନ୍ୟ

ଦିନେ ପ୍ରାୟ ଶୁଣିଲା ପଡ଼ିଥାଏ । ଜାତୀୟ ରାଜପଥ ଆଚାର୍ୟବିହାର ଛକଠାରୁ ମାତ୍ର ଦୂର
ତିନିଶହ ଫୁଟ ଦୂରରେ ଏ ଘର ଅବସ୍ଥିତ ।

ମୁଁ ଖୁବ୍ କ୍ଳାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ବି ଦଶ ତାରିଖ ଦିନ ମାନିନାର ବିଭାଗର
ହେତୁ ଗାଁକୁ ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟହେଲି । ଆଖୁ ଏତେ ବିନାବିନି କରୁଥିଲା ଯେ ଆଉ ଚଳାବୁଲା
କରିବା ଅବସ୍ଥା ନଥିଲି । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଚେଯାରରେ ବସି ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚେଯାରରେ
ଗୋଡ଼ଲବି ରୋଷେଇଶାଳ ପାଖରେ ରନ୍ଧାବଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରୁଥିଲି । ଗଉରର ଏକମାତ୍ର
ପୁଅ ବାବୁର ମଧ୍ୟ ବ୍ରୁତ୍ସର ସେବିନ ହେଉଥିଲା । ରାତିରେ ନିମନ୍ତିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ
ଖାଇବା ପରେ ତଥାପି ଅନେକ ଖାଦ୍ୟ ବଳି ପଡ଼ିଲା । ବହୁ ଗରିବ ଶୁଭୁବା ଅନିମନ୍ତିତ
ବ୍ୟକ୍ତି ଶେଷକୁ ଆସିଯିବାରୁ ବଳିଥିବା ଖାଦ୍ୟର ଉପଯୋଗ ହୋଇପାରିଥିଲା । ପ୍ରତିଭା,
ଲେନି, ଫୁକୁ ଆଦି ଆମର ପରିବାରର ସଦସ୍ୟମାନେ ସେଇଦିନ ଗାଡ଼ିରେ ଯାଇ ଭୋଲି
ପରେ ଫେରି ଆସିଥିଲେ । ମୋ ଗୋଡ଼, ମୋତେ ଏତେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଉଥିଲା ଯେ ମୁଁ
ଆଶା କରୁଥିଲି ସେମାନେ ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବେ । ବ୍ରୁତ୍ସର ଓ ବିଭାଗର ତ
ସରିଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଡାକିଲେ ନାହିଁ, ତେଣୁ ଛାତ ଉପରେ ରାତିରେ ଶୋଇଶୋଇ
ଗୋଟିଏ ଚାତକ ପକ୍ଷୀର ଉତ୍କଟ ରାବର ଉତ୍ଥାନ ପତନକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲି । ତା’
ସହିତ ଚନ୍ଦ୍ରକା ବିଠୌଡ଼ ରଜନୀକୁ ମଧ୍ୟ । କାଳି ମାନିନା ସକାଳେ ତା’ ଶାଶ୍ଵତରକୁ
ବିଦା ହୋଇଗଲା ପରେ ପରେ ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଚାଲିଯିବି ।

ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଚିତ୍ତା : (Stray thoughts) ତା ୧୯/୭/୧୯୭ ନିଜେ ମିଃ ଶୁଭା ସେ
ଦଲାଳ ସହ ଆମ ବାଣୀବିହାର କ୍ଲାଟରକୁ ଆସିଲେ । ସେମାନେ ଅଗ୍ରୀମ ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା
ଦେଇ ଟାଙ୍କପ କରି ଅଣିଥିବା ସର୍ବନାମା (agreement)ରେ ମୋ ଦସ୍ତଖତ କରାଇ
ନେଲେ । ମୁଁ ମିସେସ ଶତପଥୀଙ୍କ ହାତକୁ ସେ ସମସ୍ତ ଟଙ୍କା ବଢ଼େଇ ଦେଲି । ପ୍ରତିଭା
ଏ ଟଙ୍କା ପାଇବା ମାତ୍ର ବାଣୀବିହାର ବ୍ୟାଙ୍କ ଲକରରେ ତିନିଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ରଖିଦେଲା ।
ଏତିକି ଟଙ୍କା Andhra Housing Bank ରେ ଜମାଦେଲେ ଅଧିକ ହାରରେ ସୁଧ ମିଳିବ
ବୋଲି ଆମେ ବୁଝିଥିଲୁ । ମୁଁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା କନି ଓ ପେନି ପାଇଁ ନେଇ ସେଇ
ରାତିରେ ବସରେ ରାଉରକେଲା ଚାଲି ଯାଇଥିଲି । ଏମିତି ଅଗ୍ରୀମ ଟଙ୍କା ନ ଆସିଥିଲେ
ମଧ୍ୟ ମୁଁ କନିର ରିଲିଭ ଲେଟର ନେଇ ରାଉରକେଲା ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେ ପଲିଟେକ୍ନିକ୍
କଲେଜରୁ ଅବ୍ୟାହତି ନେବ ଓ ରାଉରକେଲା ଇଜିଂନିୟରିଂ କଲେଜରେ କମ୍ପ୍ୟୁଟର
ଅଧ୍ୟାପିକା ଭାବେ ଜ୍ଞାନ କରିବ । ମୋ ଅନୁରୋଧରେ ମୋର ବନ୍ଦୁ ବ୍ୟାଚମେଟ୍
ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଉକ୍ତର ଅଶୋକ ମହାନ୍ତି କନିକୁ ମାସକ ପାଇଁ ଏକସ୍ଥେନସନ ଦେଇଥିଲେ ।
ନାନାଦି କାରଣରୁ ସରକାରୀ ପଲିଟେକ୍ନିକ୍ କଲେଜରୁ ସେ ରିଲିଭ ହେବାରେ କାଳକ୍ଷେପ

ହେଉଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ ବାରମ୍ବାର ସେକ୍ରେଟାରୀଆର୍ ଦୌଡ଼ି ବୁଝାଶୁଣ୍ଟା କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା ।

ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ବ୍ରିପ୍ଳକେଶରେ ଧରି ରାହି ବସରେ ଯାହା କରିବା ମୋ ପାଇଁ ଏଇ ପ୍ରଥମ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ଶୋଇପାରୁ ନ ଥିଲି ଓ ବାରମ୍ବାର ମୋ ମୁୟ ଉପରେ ଲଗେଇ ସେସରେ ଥିବା ବ୍ରିପ୍ଳକେଶକୁ ହାତମାରି ପରାୟା କରୁଥିଲି । ଏମିତି ବସରେ ତୁଳେଇବା ବ୍ୟତୀତ ମୋତେ କେବେବି ଗାଡ଼ ନିଦ୍ରାହୁଏ ନାହିଁ । ବସ ପ୍ରାୟ ଭୋର ସାଢ଼େ ପାଞ୍ଚଟାରେ ପହଂଚିଗଲା ଓ ମୁଁ ବସଷ୍ଟାଷ୍ଟପାଖ ପେନି ଘରେ ପ୍ରଥମେ ପହଂଚିଥିଲି । କାରଣ ତାକୁ ଏକଳକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ହେବ । କନି ଓ ରଙ୍ଗନ ସେତେବେଳେ କୋଏଲ୍ ନଗରରେ ଘରଭଡ଼ା ନେଇ ରହୁଥିଲେ । ମୁଁ ସେ ଘରକୁ ଆଗରୁ ବୋଧହୁଏ ଯାଇ ନଥିଲି । ରଙ୍ଗନ (ଆମ କୋଇଁ) ସେତେବେଳେ କଲିକତାକୁ ବଦଳି ହୋଇଯାଇ ଥିବାରୁ ସେ ଆଉ ରେଲେଟ୍‌କ୍ଲାବ୍ ରେ ରହି ପାରିବାର ନଥିଲା । କନି ହାତରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଏକଳକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଓ ତା' ରିଲିଭ ଲେଟର ମୁଁ ଧରେଇ ଦେଲାପରେ ସେ ପଲିଟେକ୍ନିକ୍ କଲେଜ, ବ୍ୟାଙ୍କ, ଆର.ଇ.ସି. ସବୁଆଡ଼କୁ ଯିବାପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ରଙ୍ଗନ ଅବଶ୍ୟ ତାକୁ ସ୍କୁରରେ ନେଇ ଏସବୁ କାମ କରିବେ । ମୋର ଛାତ୍ର ଶ୍ରୀଚରଣ ମହାନ୍ତି ସେଇ ସମୟରେ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ କନିଘରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି । ସେ ମୋତେ ରେଲ ସେସନ୍‌ରେ ଛାତ୍ର ଦେବେ ବୋଲି କହିଲେ । ମୁଁ ରାଉରକେଲାରୁ D.M.U ଟ୍ରେନରେ ଯାଇ ହୀରାକୁଦ ସେସନରେ ଓହ୍ଲୁଇ ସମ୍ବଲପୁର ଯୁନିଭରସିଟି ଗେଷହାଉସକୁ ଯିବି । ସେଠାରେ ରାତ୍ରିୟାପନ କରିବାକୁ ହେବ । ଆସନ୍ତାକାଳି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ସିଲାବସ ପ୍ରସ୍ତୁତି କମିଟିରେ ଯୋଗ ଦେଇ ରାତି ବସରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଯିବି । ଶ୍ରୀଚରଣ ସହିତ ଦାଣ୍ଡଘରେ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲାବେଳେ କନିର ପରିଚାରିକା ମୀନା ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଇଁ ସର୍ବତ ଦେଇଥିଲା ଓ ମୋ ସହିତ କ'ଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଅଛି ବୋଲି କହିଲା । ମୁଁ ଏକାନ୍ତରେ ତାକୁ ଭେଟିବା ପରେ ସେ ଯେଉଁ କଥାସବୁ କହିଲା ମୁଁ ଷ୍ଟଷ୍ଟ ହୋଇଗଲି । କେବେ ପ୍ରତିଭା ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲା ବେଳେ ତାକୁ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନା କଥା ବନେଇ ଚିନ୍ମୟ କହିବା ଯୋର ରୁଚିହାନ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ତାକୁ ଏକପ୍ରକାର ବାଧ୍ୟ କରାଗଲା ସେ ଯେପରି ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାହନିକ କଥା କିଛି ଯୋଡ଼ିଯାଡ଼ି କହିବ । ମୀନା କହିଲା ସେ ମୋତେ ଧମକ ଚମକ ଦେବାରୁ ମୁଁ ମିଛ କଥା ଗୁଡ଼ାଏ ଯୋଡ଼ିଯାଡ଼ି ତାକୁ କହିଛି- ଜେଜେ ମୋତେ କ୍ଷମା କରିଦେବ ।”

କଟକ ଘର ସଂପର୍କରେ : ତା ୨୭/୭ ରେ କଟକ ତହୟିଲ ଅପିସକୁ ଯାଇ ସମ୍ବଦତଃ ଦିତାଯଥର ପାଇଁ ତହୟିଲଦାରଙ୍କୁ ଦେଖା କରିଥିଲି । ମୋର ପଡ଼ୋଣୀ ମିଃ

ପାତ୍ର ନାମକ ଜଣେ ଗାରମେଷ ବ୍ୟବସାୟୀ ମୋ ପୁଣ ପାଖରେ ଘର କରିବା ପରେ
 ସେଟଳମେଷ ଲୋକଙ୍କୁ ଧରି ମୋର ଘରକୁ ଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ରାକୁ ବଦଳେଇ ଦେଇଥିଲେ ।
 ତାଙ୍କ ଘରର ଦକ୍ଷିଣ ପାଖରେ ମୋ ପୁଣଙ୍କୁ ରାଷ୍ଟ୍ରାକୁ ଉଭର
 ପାଖରେ ଚିହ୍ନିତ କରିବାକୁ କପଟ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଆଶ ସେଠାରେ ପୁଣ କିଣିଥିଲି ଓ
 ବିକ୍ରେତା ମୋତେ ପାଖକୁ ଲାଗିଥିବା ପୁଣର ଦକ୍ଷିଣ ପଟେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଚିହ୍ନିତ କରି କବଳା
 କରିଦେଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ପାତ୍ରଙ୍କର ସେଇ ରାଷ୍ଟ୍ର ଦୁଇପଟେ ଦୁଇଟି ପୁଣରେ ଘରଥିଲା । ସେ
 ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କ ସୁବିଧା ପାଇଁ ସେଟଳମେଷ ଅମିନକୁ ଧରି ରାଷ୍ଟ୍ରାକୁ ଦକ୍ଷିଣ ପଟରୁ କାଟି
 ତାଙ୍କ ପୁଣର ଉଭର ପାଖେ ଦେଖାଇଥିଲେ । ତେବେ କୁଟାଚୋରାରେ ଏ କାମ ନକରି
 ମୋତେ ଭେଟି ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ହୁଏତ କଥା ଅଳଗା ହୋଇପାରିଥାନ୍ତା । ସେ
 ଯେମିତି ହେଲେ ତାଙ୍କର ପୁଣରୁ ହିଁ ମୋତେ ରାଷ୍ଟ୍ରାଦେବେ । ତେବେ ମୁଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ଅନୁଯାୟୀ
 ମୋ ଘରର ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ମୁୟନିସପାଳଟି ଅନୁମୋଦନ ଆଣିଥିଲି । ତଦନୁସାରେ
 ଘର ମଧ୍ୟ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲି । ୨୮ ବର୍ଷପରେ କିପରି ଓ କାହିଁକି ଏ ସମସ୍ୟା ଉଠିଲା ମୁଁ
 ବିସ୍ମିତ ହେଉଥିଲି । ବାଧ୍ୟହୋଇ ଲାକ୍ଷ ରେକର୍ଡ ଅଧିକାରୀ ଓ ସେଟଳମେଷ କମିଶନରଙ୍କୁ
 ଭେଟି ସବୁ କଥା ଜଣେ ଓକିଲ ମାଧ୍ୟମରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲି । ଥରେ ମାତ୍ର ଶୁଣାଣିରେ
 କମିଶନର ସେ ସାବକ ରାଷ୍ଟ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଓ ସେଇ ଦକ୍ଷିଣପଟେ
 ରହିବ ବୋଲି ଆଦେଶନାମା ଜାରି କରିଥିଲେ । ତାରି ନକଳ ଦେଖାଇ ମୁଁ ତହୟିଲଦାରଙ୍କ
 ଠାରୁ ପଟା ଆଣିବାକୁ ସମ୍ମନ ହୋଇଥିଲି । ଭୁଲକାମ କରିଥିବା ମୋ ପଡ଼ୋଣୀ ମୁଁ
 ଲୁଚେଇ ରହିଲେ; କୋର୍ଟକୁ ମଧ୍ୟ ଗଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ୧୯୭୯ ମସିହାରେ ଶୁଣୁ ମାତ୍ର
 ଅଢ଼େଇ ହଜାର ଟଙ୍କାରେ ପାଞ୍ଚଶଶ୍ବିଂଶ କଣି ସେଇ ପୁଣ ଉପରେ ପାଚେରି ତିଆରି କରିଥିଲି
 ଓ ଦୁଇମହିଳା କୋଠାଟିଏ ତିଆରି କରିଥିଲି । ମୁଁ ସେଟଳମେଷ କ୍ୟାମକୁ ନୟାଇଥିବାରୁ
 ତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେ ଏପରି କାମ କରି ବସିଥିଲେ । ପରେ ପାର୍ଟ୍‌ନେ ଦେଖିଲି
 ରାଷ୍ଟ୍ରାର ପରିମାଣ ଠିକ୍ ଥିଲେବି ଦିଗ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯାଇଛି । ମୁଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ସମସ୍ୟାକୁ
 ଠିକ୍‌ଠାକୁ କରି ନପାରିଲେ ଜମି ଓ ଘର ବିକ୍ରି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ଦଲାଇ ଏ କଥା
 ଜାଣି ଗୁପ୍ତ ଭାଇମାନଙ୍କୁ କହିବାରୁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋ ପିଛା ଲାଗି ଯାଇଥିଲେ ।

ବିଜେପି ସାଂଗାଠନିକ କାମ : ମୁଁ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟସଂଗ୍ରହ କାମରେ ଖୁବ୍
 ଜୋରରେ ଲାଗି ରହିଥିଲି । ଦିନେ ଗାଁରୁ ଫେରିବାବେଳେ ୧୩ଟି ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର
 ସର୍ବନିମ୍ନ ସତ୍ୟଚାରୀ ପଦରକ୍ଷଣ ଟଙ୍କା ଓ ମୁଣ୍ଡା ଫର୍ମାର କିମ୍ବା ସରାପଟି (ଜଗଦ୍ସିଂହପୁର)ଙ୍କ
 ପାଖରେ ଦାଖଳ କରି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଥିଲି । ଆସିଲାବେଳେ ରାହାମା ବଜାରରେ
 ଦୁଇଦଳ ଯୁଦ୍ଧକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖୁବ୍ ବାହିଆବାହି ଓ ଦୋକାନ ଭଙ୍ଗି ଚାଲିଥାଏ ।

ତିର୍ଗୋଲରେ ଗାଡ଼ି ଅଟକାଇ ଥାନାରେ ଖବର ଦେଇ ଆସିଥିଲି । ତାହା ଯେ କୌଣସି ନାଗରିକର ସର୍ବନିମ୍ନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି । ରାହାମାର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସାୟୀ ବାବାଙ୍କୀ ସାହୁ ମୋ ଖାତାରେ ବିଜେପିର ସତ୍ୟନାମାରେ ଦସ୍ତଖତ କରି ପରେ ବିଜେଡ଼ିରେ ଯୋଗଦେଇ କୁଳ ପ୍ରସିଦ୍ଧେଷ ହୋଇଥିଲେ । ତେବେ ଏମ.ୱ୍‌଎ଲ.ମାନେ ନିଜ ସ୍ଵାର୍ଥପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ଦଳତ୍ୟାଗ କରୁଥିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କୁ କାହିଁକି ବା ମୁଁ ଦୋଷ ଦେବି ? ତାଙ୍କର କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଚେତନା ବା ମତବାଦ ନଥିଲା । ବରଂ ନିଜର ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ସରକାରୀ ପୃଷ୍ଠାପୋଷକତା ମିଳିବ, ଏଇ ଆଶାରେ ସେ ବିଜେଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ପସଦ କରିଥିଲେ । ସେପରି କରିବା ଦ୍ୱାରା ପରେ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଫାଇଦା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ଯଦିଓ ଅତିରିକ୍ତ ଲାଭଖୋର ମନୋବୃତ୍ତି ହେତୁ ସେ ବିଜେଡ଼ିରୁ ବହିଷ୍କାର ହୋଇଥିବା କଥା ଶୁଣିଲି ।

ପରଦିନ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଜଗତସିଂହପୁର ଯାଇ ଜିଲ୍ଲା ସଭାପତି ସଂଗ୍ରାମ ବାବୁଙ୍କୁ ରେଟିବାକୁ ହେଲା । ସେ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ୩୦ ଜଣ ସତ୍ୟ ନ ହେଲେ ଗୋଟାଏ ପଞ୍ଚାୟତ ବିଜେପି ପାଇଁ ଅନୁମୋଦିତ ହେବନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଗତକାଳି ଦାଖଲ କରିଥିବା ୧୩ ପଞ୍ଚାୟତ ମଧ୍ୟରୁ ଟଟି ପଞ୍ଚାୟତରେ ସତ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ୪୦ରୁ ୩୦ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ପଙ୍କପାଳକ ଅନିରୁଦ୍ଧ ସାହୁ ଏ ଦାୟିତ୍ବ ମୋ ପାଇଁ ତୁଳାଉଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବଶିଷ୍ଟ ଖାତାଙ୍କୁ ଧରି ମୋତେ ପଞ୍ଚାୟତରୁ ପଞ୍ଚାୟତ ବୁଲି ଅଧିକ ସତ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ହେଲା । ନିଜେ ସଂଗ୍ରାମ ବାବୁ ବିଜେପି ସଙ୍ଗଠନ ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କ ନିଜ ଓକିଲାତୀ ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ଅଧିକ ସମୟ ଦେଉଥିଲେ । ତଥାପି କଥାବାର୍ତ୍ତା ଓ ଆଚରଣରେ ସେ ଥିଲେ ଖୁବ୍ ଭଦ୍ର ଓ ମାର୍ଜିତ । ମୁଁ ବୟସରେ ବଡ଼ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋତେ ସନ୍ମାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ସେ ଆଉ ଦୁଇବର୍ଷ ପାଇଁ ସଭାପତି ରହନ୍ତୁ ବୋଲି ମୁଁ ଚାହୁଁଥିଲି ଓ ଦୃଶ୍ୟମୂଳ ପ୍ରରରେ ତାଙ୍କୁ ସାହାୟ୍ୟ କରିବାକୁ କାମ କରୁଥିଲି ।

ଅଗନ୍ତ ମାସ ଶତରିଖରେ ବାଲିକୁଦାତାରେ ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲା ବିଜେପିର ଏକ ସାଧାରଣ ସଭା ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ସଂଗଠନ ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ପ୍ରଭାରୀ ପ୍ୟାରେଲାଲଙ୍କୀ ସଂଗଠନ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ନେଇ ଆସିଥାନ୍ତି । ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ସତ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ତଦାରକ୍ଷଣ କରିବା ସେମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟକାମ ଥିଲା । ମୋତେ ପୋନ୍ଥ କରି ଏ ସଭାରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଯୋଗଦେବାକୁ ଆଗରୁ ସଂଗ୍ରାମବାବୁ କହିଥିଲେ । ଖାଦ୍ୟପେଯ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏକହଜାର ଟଙ୍କା ମାର୍ଜିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ମୋ ଗାଡ଼ିରେ ବାଣାବିହାରର ଭୂଗୋଳ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ମୋର ବନ୍ଦୁ ଉକ୍ତର ଦିବ୍ୟକିଶୋର ସିଂହଙ୍କୁ ନେଇଯାଇଥିଲି । ପ୍ୟାରେଲାଲଙ୍କୀ କିଛି ବିଳମ୍ବରେ ଆସି

ପହଂଚିଲେ । ଯଦିଓ ସଭାସ୍ଵଳୀରେ ଗୋଟିଏ ଚେଯାର ଖାଲିଥିଲା ବାଣୀବିହାରର ପୂର୍ବତନ ଛାତ୍ର ଓ ସଂପ୍ରତି ବିଜେପି କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଶ୍ରୀ ଅଦ୍ଵୈତ ହୋତା ତାଙ୍କୁ ସେ ଚେଯାରଟି ଅପର କଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେମିତି ହେଲେ କର୍ମମାନଙ୍କ ସହିତ ଦରିରେ ବସିବା କଥା । ମୁଁ ପ୍ୟାରେଲୋଲଜୀ ବୁଝିବା ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ଗମନିତ୍ର ଇଂରାଜୀରେ ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ କେତେମନିତ୍ର ଓଡ଼ିଆରେ କହିଥିଲି । ମୁଁ ବିଜେପି ସଙ୍ଗଠନର ଦୂର୍ବଳତା କଥା ହିଁ କହିଥିଲି । ମନେହେଲା ମୋ ବକ୍ତ୍ରବ୍ୟକୁ ସେ ତାରିଧି କରୁଛନ୍ତି ନଚେତ୍ ଖାଇବାବେଳେ ପାର୍ଟିଆଫିସକୁ ଆସି ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ସେ କହି ନଥାନ୍ତେ । ପାଖ ପାଖ ହୋଇ ଆମେ ଖାଇ ବସିଥିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସାନ୍ତ୍ରିଧ୍ୟର ସୁଯୋଗ ନେଇ ମୋର ବିଜେପିରେ ଯୋଗଦେବା ମୂଳରେ ଅଟଳ ବିହାରୀ ବାଜପେୟୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲି । ପ୍ୟାରେଲୋଲଜୀ କ’ଣ ବୁଝିପାରୁ ନଥିଲେ ଓଡ଼ିଶା ବିଜେପିର ସଂଗଠନ ସଂପାଦକଙ୍କ ବକ୍ତ୍ରବ୍ୟ କେତେ ଦୂର୍ବଳ ଥିଲା ? ପ୍ରଭାରୀ ଅଦ୍ଵୈତବାବୁ ଓ ସଭାପତି ସଂଗ୍ରାମବାବୁ ମଧ୍ୟ ବକ୍ତ୍ରତା ଦେଇଥିଲେ ।

ପକ୍ଷିଳ ରାଜନୀତି : ଅଗଷ୍ଟ ୧୧ ତାରିଖ ଦିନ ମୋତେ ଏରସମାର ଅକ୍ଷୟ ସ୍ଵାର୍ଗ ଓ ନୃସିଂହ ସାହୁ ଫୋନ୍ କରି କହିଲେ ଯେ ଆଜି କୁଜଙ୍ଗ ତହସିଲ ଆଗରେ ଅନସନରେ ବସିଥିବା ଏରସମାର ବିଜେପି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେତ୍ରିକ ସାହସ ଦେବାପାଇଁ ଆପଣ ଯେ କୌଣସିମାତେ କୁଜଙ୍ଗ ଆସନ୍ତୁ । ପୁନର୍ ତିନିଦିନ ତଳେ ନୃସିଂହ ସାହୁ ମୋତେ ଯେଉଁ ଲିପିଲେଟ୍ ଦେଇଯାଇଥିଲେ ସେଥିରେ ପ୍ରତିବାଦ ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେବାପାଇଁ ମୋ ନାମ ବିନାନୁମତିରେ ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ତେଣୁ ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲି ଓ ଅଜିତକୁ ଅନୁରୋଧ କରି ସାଙ୍ଗରେ ନେଲି । ଯୁବମେଳା ଦିନଠାରୁ ଖର୍ଚ୍ଚର ପରିମାଣ ଦେଖି ଅଜିତ ପ୍ରାୟ ମନେମନେ ପଞ୍ଚମୁଖୀ ଦେଇ ଦୂରେଇ ରହୁଥିଲା । ଆମେ ଦିନ ସାଢ଼େ ଗୋଟାଏ ବେଳେ କୁଜଙ୍ଗରେ ପହଂଚି ଅନୁଭବ କଲୁ ସେମାନେ ଅନଶନ ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟଗ୍ର । ମାତ୍ର ପଦର ଜଣ ପିଲା ତଥାକଥିତ ଅନଶନରେ ବସିଥିଲେ । ବର୍ଗମାନ ସମସ୍ତେ ହୋଇଲରେ ଖାଇବା ପାଇଁ ବରାଦ ଦିଆ ସରିଲାଣି । ମୋତେ କେବଳ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା । ମୋ ହାତରୁ ଏ ପିଲାମାନେ ଖାଇବା ପାଇଁ ନୃସିଂହ ସାହୁ ପାଞ୍ଚଶହ୍ ଟଙ୍କା ନେଲାବେଳେ କହିଲା ଯେ ବୀରେନ୍ଦ୍ର ବିଶ୍ୱାଳ ଓ ରଘୁ କହୁଛନ୍ତି ପ୍ରଫେସର ଶତପଥୀ ଏଠି ଭାଷଣ ଦେଇପାରିବେନି । ଆମେ ତାଙ୍କୁ କୁହାଇ ଦେବୁନି ।” ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲଭାବେ ଆଗରୁ ଚିହ୍ନିଥିଲି । ମୋ’ଠାରୁ ନେଇଥିବା ଟଙ୍କା ସେ ଯଥାର୍ଥ ଲୋକଙ୍କୁ ନ ଦେଇ ଆଦୁସାର କରିଥିଲା । ସମ୍ବତ୍ସର ସେ କଥା ଭୁଲିଯାଇଥିବାରୁ ଏବେ ପୁଣି ପାଞ୍ଚଶହ୍ ଟଙ୍କା ତା’ ହାତକୁ ବଡ଼ାଇ ଦେଲି । ତାଙ୍କୁ କହିଲି- ଏଠାରେ ମୁଁ

ଭାଷଣ ଦେବାପାଇଁ ଆସିନାହିଁ, ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଉପସୋଗୀ ପେଣ୍ଠାଳ ନାହିଁ; ଲୋକେ
 ୨୦ଜଣ ମାତ୍ର ଭାଷା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ସରାପତି ସଂଗ୍ରାମ କେଶରାବାବୁ
 ମଧ୍ୟ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଠାରେ ଭାଷଣ ଦେବା ପ୍ରଶ୍ନ କାହିଁକି ଉଠୁଟି ? ମୁଁ କେବଳ
 ସହାନୁଭୂତି ଜଣାଇ ଦୁମମାନଙ୍କୁ କିଛି ଚଙ୍ଗ ଦେବାକୁ ଆସିଛି । ଦୁମେମାନେ ଖାଇସାରିଲେ
 ମୁଁ ମୋ ବନ୍ଧୁ ଅଞ୍ଜିତ ଚାଲିଯିବୁ । କୁଙ୍ଗ ଯୁନିଟରେ ଥଥାକଥିତ ନେତା ବୋଲାଉଥିବା
 ଲୋକମାନେ ଏ ଅନଶନକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଇବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା କଥା; କିନ୍ତୁ କରି
 ନଥିଲେ । ତେବେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ରିକ୍ସାରେ ମାରକ୍ରୋଫୋନ୍‌ର ଫନେଲକୁ
 ବାନ୍ଧି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ବେଶ ଗର୍ଜନ ତର୍ଜନ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟରେ ମୋତେ
 ଓ ଅଜିତକୁ ସମୋଧନ କରି ସେମାନଙ୍କ ସହାନୁଭୂତି ଜଣାଇବା ପାଇଁ ସୁଦୂର ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ
 ଆସି ପହଞ୍ଚିଛୁ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଅଥବା ପରେ ବୀରେତ୍ର ବିଶ୍ୱାଳ ମୋ
 ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି ଅବାଞ୍ଚର ଆକ୍ଷେପୋକ୍ତି କରି ସଂଗ୍ରାମବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ ମୁଁ କାହିଁକି ଅଯଥା
 ଚଙ୍ଗ ବାଣ୍ଶୁତି । ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ'ଣ ? ସେ ଅନଶନକାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଇବା
 ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ମୁଁ ଚଙ୍ଗ ଦେଇ ନଥାନ୍ତି । ବୋଧହୂଏ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଚଙ୍ଗ ନ ଦେଇ
 ନୃସିଂହ ସାହୁ ହାତକୁ କାହିଁକି ଦେଲି ତାହା ହିଁ ଥିଲା ତାଙ୍କର କ୍ରୋଧର କାରଣ । ବୀରେତ୍ର
 ବିଶ୍ୱାଳ କୁଙ୍ଗ ବ୍ଲକ୍ ପାଇଁ ନେଇଥିବା ୪୦ଟି ବହିରେ ସତ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ଓ
 ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଚଙ୍ଗ ଆଦାୟ କରି ଦାଖଲ କରିନାହାନ୍ତି ବୋଲି ବ୍ଲକ୍ ସରାପତି ଅନିରୁଦ୍ଧ
 ସାହୁ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିଥିଲେ । ସଂଗ୍ରାମବାବୁ ସେ କଥା ନ ଉଠାଇ ନୀରବ ରହିବାରୁ ମୁଁ
 ବୁଝିଲି ସେ ଠିକ୍ ରାଜନୀତି କରୁଛନ୍ତି । ମୋ'ଠାରୁ ତ ସଭ୍ୟତାଦା ପାଇଁ ଚଙ୍ଗ ପାଇ
 ଯାଇଛନ୍ତି । ବୀରେତ୍ରକୁ କହି କାହିଁକି ଅଯଥା ବିରତ୍ତିଭାଜନ ହେବେ ? ବନମାଳୀ କଣ୍ଠ
 ମୋତେ କହିଲା - “ଭାଇନା, ରାଜନୀତିରେ ଏମିତି ଛକାପନ୍ଧୀ ବରାବର ଚାଲେ ।
 ଅବାଞ୍ଚିତ ଲୋକେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ଅପମାନ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ତା’ ହେଲେ
 ସେମାନେ ବିରତ୍ତ ହୋଇ ପାହି ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବେ ଓ ସେମାନେ ଟାଉଟରୀ ରାଜନୀତି
 ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ପାଇବେ ।”

ଆଜି ଅଗଷ୍ଟ ୨୪ ତାରିଖ ଜନ୍ମାଷମୀ ପାଇଁ ଛୁଟି ଥିବାରୁ ମୁଁ ପଙ୍କପାଳରେ
 କର୍ମୀସମ୍ମିଳନୀ ପାଇଁ ବନମାଳୀ କଣ୍ଠ ହାତରେ ଆଉଭାନ୍ସ କିଛି ଚଙ୍ଗ ଦେଇଥିଲି । ସେ
 ଚାଲିଶ / ପଚାଶ ଜଣଙ୍କୁ ଏକାଠି କରିବ ବୋଲି ମୋତେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲା ।
 ତଦନୁସାରେ ମୁଁ ଜଗତସିଂହର ବାଟେ ମୋ ଗାଡ଼ିରେ ସଂଗ୍ରାମବାବୁଙ୍କୁ ଆଣି ପଙ୍କପାଳରେ
 ପହଞ୍ଚି ଦେଖେତ ଆଯୋଜନର କୌଣସି ଚିହ୍ନବର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ । ଆମକୁ ଦି’ପ୍ରହରରେ ଗୋଟିଏ
 ତାବାରେ ଖାଇବାକୁ ହେଲା । ପ୍ରାୟ ଅପରାହ୍ନ ଶତା ବେଳକୁ କୋଡ଼ିଏ ପରିଶ ଜଣ

କର୍ମୀ ଏକାଠି ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୋ ବିରୋଧୀ ବୀରେତ୍ର ବିଶ୍ଵାଳ ମଧ୍ୟ ଆଥାତି । ସେ ଏରସମା ପିଲାଙ୍କ ଅନଶନ କଥା ଉତ୍ଥାପନ କରି ମୋର ଦୋଷ କେଉଁଠି ରହିଲା ତାହା ଆବିଷ୍ଵାର କରୁଥିଲା । କହିଲା ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ହଜାର ଟଙ୍କା ନ ଦେଇ ତକ୍ତର ଶତପଥୀ ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ଦେବାରୁ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ କହିବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । ମୋର ଏ ପିଲାମାନଙ୍କ କଥା ଓ କାମରେ ଆଉ ବିଶ୍ଵାସ ଆସୁ ନଥିଲା । ସମ୍ଭାଗ ଏରସମା-କୁଜଙ୍ଗ-ଟିର୍ଭୋଲ ବିଜେପି ସଂଗଠନ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରତାରଣାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ଭଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

ତା ୨୭ / ୮ ରେ ଡିଆ ବିଭାଗରେ ସେସିଆଲ ଫେପର ପଡ଼ୁଛି ପାରଦୀପରୁ ପାୟୁଷ ଦେବ ବର୍ମନ ଆସି ହାଜର । ତାଙ୍କୁ ମୋ ରୁମରେ ବସିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି କ୍ଲ୍ୟୁଶ ଶେଷ କରି ତାଙ୍କୁ ଆସିବା କାରଣ ବିଷୟରେ ପରାଗିଲି । ସେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଅସୁରିଧାରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ତେଣୁ ମୋ'ଠାରୁ ଦୁଇହଜାର ଟଙ୍କା ଧାରନେବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏକହଜାର ଟଙ୍କା ଦାନସୂତ୍ରରେ ଦେଇ କହିଲି ମାସଶେଷ ବେଳକୁ ମୋ ପାଖରେ ବେଶି ଟଙ୍କା ନାହିଁ । ଏ ଟଙ୍କା ଆଉ ଫେରେଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ଜାଣିଛି କୌଣସି କର୍ମୀ ଟଙ୍କା ଧାର ନେଇ କେବେବି ଫେରାନ୍ତି ନି । ମୁଁ ଜାଣେ ଏ ରାଜନୈତିକ କର୍ମୀମାନେ ଏହିତି ମଗାପଢା କରି ଚଳନ୍ତି । ସେ ଯିବାପୁର୍ବରୁ ମୋତେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଗଲେ ଯେ ବନମାଳୀକଣ୍ଟ ଓ ଏରସମାର ଅକ୍ଷୟ ସ୍ଥାଇଙ୍କୁ ଆପଣ ଏଣିକି ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲି ଏ ବର୍ମନ ଆଉ ପରୋକ୍ଷରେ ଯାହା ଦେବି କେବଳ ତାକୁ ହିଁ ଦେବି ବୋଲି କହୁ ନାହାନ୍ତି ତ ? ବନମାଳି ଓ ଅକ୍ଷୟ ଉଭୟେ ଅଭାବଗ୍ରୂପ ଲୋକ । ସେମାନଙ୍କୁ ଟଙ୍କାପଇସା ନ ଦେଲେ ସେମାନେ କାହିଁକି ବି.ଜେ.ପି. କାମ କରିବେ ? ଏପରିକି ମୁଁ ଅକ୍ଷୟକୁ ଏହି ସାଂଗଠନିକ କାମପାଇଁ ମୋ ଲୁନାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲି । ତା' ସହିତ ତେଲଖର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଦେବାକୁ ହେଉଥିଲା । ସର୍ବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଜିଦଖୋର ହୋଇ ଉଠିଥିଲି । ନଚେତ କୁଜଙ୍ଗ ଓ ଏରସମା କ୍ଲୁପ୍ ଫଳସନ୍ କରି ନଥାନ୍ତା । ଶୁଣିଥିଲି କୁଜଙ୍ଗମଣ୍ଡଳ ମେଯରାନଙ୍କଠାରୁ ବୀରେତ୍ରବାବୁ ସର୍ବ୍ୟଚାନ୍ଦା ଆଦାୟ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମଣ୍ଡଳ ସରାପତି ଅନିରୁଦ୍ଧକୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟଙ୍କା ନ ଦେଇ ମୁଣ୍ଡା ଚେକଥିବା ବହିଗୁଡ଼ିକ ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଅନିରୁଦ୍ଧ ମୋତେ ଏତେ ବ୍ୟପ୍ତ କରି ପକାଇଲା ଯେ ତାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଶେଷ ତାରିଖରେ ଆମେ ବହିଗୁଡ଼ିକ ଦାଖଲ କଲାବେଳେ ସର୍ବ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଟଙ୍କା ମୋ ହାତରୁ ଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ଏବର୍ଷ ଜାନ୍ମୟାରା ପହିଲାଦିନ ଜିଲା ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀ ବର୍ମନଙ୍କ ପାଖରେ ସାଧାରଣ ସର୍ବ୍ୟଟିଏ ହେବାପାଇଁ ଦୁଇଟଙ୍କା ଦାଖଲ କରିଥିଲି । ଏବେ ସର୍ବାପତିଙ୍କ ପାଖରେ ତା ୧/୯

୯୭ରେ ଶହେଟକା ଦାଖଳ କରି ସକ୍ରିୟ ସତ୍ୟଚିତ୍ର ହୋଇଗଲି । ମୋର ସକ୍ରିୟ ସତ୍ୟ ନମ୍ବର ଥିଲା ୪୪୯୭ । ପଦ୍ମପୁନ୍ଜ ଚିତ୍ରିତ ଗୋଟିଏ ରସିଦ ଅନେକବିନ ଯାଏ ମୋ ଆଖିରେ ପଢୁଥିଲା । ଏବେ ଖୋଜିଲେ ବି ଆଉ ପାଉନାହିଁ ।

ପ୍ରାର ଅବସର ପ୍ରସ୍ତୁତି : ମୁଁ ଏଇ ସେପ୍ପୁର ମାସରେ ଆଉ ବିଶେଷ ବୁଲାବୁଲି ନକରି ମୋର ପେନସନ୍ ପେପର ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ଅଧିକ ସମୟ ଦେଇଥିଲି । କେବେ ଡିଆ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଆୟୋଜନିତ ବର୍ଷତଳେ ବି.୧. ଭ୍ୟାଲୁୟସନ୍ ସେଷ୍ଟର ପରିଚାଳନା କରିଥିଲି ସେଥିପାଇଁ ଆସିଥିବା ଅଗ୍ରାମ ଟଙ୍କାର ହିସାବ ସହ ଯେଉଁ ଭାଉଚରଗୁଡ଼ିକ ଦାଖଳ କରିଥିଲି ସେ ପାଇଲଟି ସଂପୃକ୍ତ ସେକ୍ସନ୍‌ରୁ କୁଆଡ଼େ ମିଳୁ ନ ଥିଲା । ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୋନାଳ ଅଫିସର ଭାବେ ମୋ ଅଧ୍ୟାନରେ କାମ କରି ଟଙ୍କା ପରିଚାଳନା କାମ କରୁଥିଲେ ଓ ହିସାବ ପତ୍ର ସହ ପ୍ରାପ୍ତି ରସିଦ ମଧ୍ୟ ରଖୁଥିଲେ । ଶେଷକୁ ସେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥିବା ଅବଶିଷ୍ଟ ଚାରିହଜାର ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କାର ହିସାବ ନଦେଇ କାଗଜପତ୍ର ଛାଡ଼ି ତାଙ୍କ ସେକ୍ସନକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଲେଖି ଲେଖି ଓ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଜଣାଇ କିଛି ଫଳ ହେଉନଥିଲା । କାରଣ ସଂପୃକ୍ତ ପାଇଲ ଖୋଜି ବାହାର କରାଯାଉ ନଥିଲା । ଶେଷକୁ ସେ ମୋ ଆଗରୁ ଅବସର ନେଇ ଗଲାପରେ ପାଇଲଟି ଗୋପନୀୟ ସ୍ଥାନରୁ ମିଳିଗଲା । କୁଳପତି ସେ ଚାରିହଜାର ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କା ତାଙ୍କ ପେନସନ୍ ବା ଗ୍ରାହ୍ୟଟି ପ୍ରାପ୍ତିରୁ କଟା ହେବ ବୋଲି ଅର୍ତ୍ତର କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହା ସବେ ତାଙ୍କ ବଂଧୁ କିରାଣୀମାନେ ଅର୍ତ୍ତରକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁ ନଥିଲେ । ଜଣାଗଲା ତା'୦ାରୁ ସୁଧରେ ଟଙ୍କା ନେଉଥିବା ଅଧିମର୍ଶ ବଂଧୁମାନେ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ବହୁ କିରାଣୀ ଅଭାବବେଳେ ତା'୦ାରୁ ସୁଧରେ ଟଙ୍କା କରଇ ନିଅନ୍ତି । ସେ ତେଣୁ ସୁଧ ଆଦାୟ କରିବାକୁ ମାସର ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହ ସାରା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ବାରଞ୍ଚାରେ ବୁଲୁଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ଏଇ ଧାରକମାନେ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏତ ପାଇଲଟିକୁ ଲୁଚାଇଥିଲେ ଓ ଏବେ ବିର ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଧରି କୁଳପତିଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ମୋଡ଼ାମୋଡ଼ି କରୁଥାଇ ପାରନ୍ତି । ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଶାସନରେ କିରାଣୀମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଥିଲେ । ସେ କିରାଣୀଟିର ମୋ'୦ାରୁ ବିରିନ୍ଦୁ ଦପାରେ ଚେକ୍‌ନେଇ ଭାଙ୍ଗେଇ ଖର୍ଚ୍ଚକରିଥିବା ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ଟଙ୍କାର ହିସାବ ଦେଇପାରି ନଥିବାର ସୀକୃତି ସବେ ବଜେଟ ଅଫିସରଙ୍କ ନୋଟ ଉପରେ ବିର ଅଫିସର ପୁନର୍ଷ ସେ ଟଙ୍କା ମୋ ଠାରୁ ଆଦାୟ ହେବ ବୋଲି ସୁପାରିଶ କରି ନୂଆହୋଇ ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ଆଉଜଣେ କୁଳପତିଙ୍କ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଆଦେଶନାମା କରାଇ ନେଲେ । ପୂର୍ବତନ କୁଳପତିଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଉପେକ୍ଷାକରି ଏ ନୂତନ କୁଳପତି ମୋଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ହେବ

ବୋଲି ଅର୍ତ୍ତର କଳେ; କାରଣ ମୋ ନାମରେ ଆଡ଼ରାନ୍ସ, ଚେକ୍ ଆସିଥିଲା । ସମସ୍ତ ଟଙ୍କାର ଖର୍ଚ୍ ହିସାବ ଦେବାକୁ ମୁଁ ଆଇନତଃ ବାଧ୍ୟ । ତେବେ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଖାତାଦେଖା ଶେଷପରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ ଦେଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ବଲୁଥିବା ଟଙ୍କାକୁ ପାଖରେ ରଖି ଶେଷକୁ ସେ ଟଙ୍କା କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଖାଇବାରେ ଖର୍ଚ୍ ହୋଇଛି ବୋଲି କହି ଭାଉଚର ଦେଇ ନଥିବା କିରାଣୀ ପାଇଁ ଯେ କୌଣସି ଦଷ୍ଟ ନାହିଁ ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହେଉଥିଲି । ଏହିପରି ଅଭୂତ ଥିଲା ଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଶାସନ । ମୁଁ ଅତି କଠିନ ଭାଷାରେ ତତ୍କାଳୀନ କୁଳପତିଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା କରି ଖବରକାଗଜରେ ଏ ବିଷୟରେ ଲେଖିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଗ୍ରାହୁଜଟି ପାଇଁ କିମ୍ବରାନ୍ସ ଦରକାର ହେଉଥିବାରୁ ହାତରୁ ସେତିକି ଟଙ୍କା ବ୍ୟାଙ୍ଗରେ ଯୁନିଭରସିଟି ଆକାଉଷ୍ଣରେ ଜମା କରି ଆଶ୍ଵଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲି । ଏହା ଅବଶ୍ୟ ମୋର ଅବସର ନେବାର ଅନେକ ବର୍ଷ ପରବର୍ତ୍ତୀ କଥା ।

ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ପାଇଁ ଅବସର : ଅବସର ନେବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଫେସରମାନେ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଦେଇ ଆର୍ଥିକ ଅନୁଦାନ ପାଇଁ P.G.C.କୁ ଆବେଦନ କରିଥାନ୍ତି । ଏପରି ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ପାଇଁ ଦିଆଯାଉଥିବା ନିର୍ଭାରିତ ଆବେଦନ ଫର୍ମରେ ରିସର୍ଚ କମିଟିର ତିନିଜଣ ସର୍ବ ସୁପାରିଶ କରିବା ପ୍ରୟୋଜନ । ମୁଁ ସତ୍ତରିକୁ ସହସ୍ରାବୀ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୭୦ରୁ ୨୦୦୦ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡଢ଼ିଆ କବିତା ଉପରେ ଲେଖାଲେଖି କରି ପୁସ୍ତକଟିଏ ପ୍ରକାଶ କରିବି । ଏ ପୁସ୍ତକର କେତୋଟି କପି ଯୁ.ଜି.ସି. ଅଫିସରେ ଦାଖଲ କରାଯିବା ବିଧି ରହିଛି । ରିସର୍ଚ କମିଟାର ସର୍ବ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେଥିଲେ ମୋର ଅଧ୍ୟାପକ ତକ୍କର ଶ୍ରୀନିବାସ ମିଶ୍ର, ଜଣେ ମୋର ସହକର୍ମୀ ତକ୍କର ଆଶ୍ୱତୋଷ ପଞ୍ଜନାୟକ ଓ ଆଉଜଣେ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ତକ୍କର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନାୟକ । ମୁଁ ଟେଲିଫୋନ୍ କରିବାରୁ ତା ୨୪/୯/ରେ ତକ୍କର ମିଶ୍ର ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ତକ୍କର ପଞ୍ଜନାୟକ ଏବେ କ୍ୟାମ୍ସରେ ମୋର ପଡ଼ୋଣୀ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ବା ଥିଲେ I.Sc. କ୍ୟାମ୍ସରେ ମୋର ପଡ଼ାସାଥୀ । ସେ ମଧ୍ୟ ଆସିବେ ବୋଲି କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ତକ୍କର ନାୟକ ତକ୍କର ସ୍ନେହଳତା ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କୁ ଚାର୍ଜ ଦେଇ ଛୁଟିରେ ରହିଗଲେ । ସ୍ନେହଳତା କିନ୍ତୁ ରିସର୍ଚ କମିଟିର ସର୍ବ ନୁହନ୍ତି । ପୁଣି ବିଭାଗର କିରାଣୀ କହିଲେ ଯେ ତକ୍କର ନାୟକ ନ ଆସିଲେ ସେ ପାଇଲ୍ ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ । ପାଇଲ୍ଟି ରେବଲ୍ ଉପରେ ଥିଲା ଓ H.O.D. ଆବାହକ ଭାବେ ମିଟିଂ ଭାବିଥିବା କଥା ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ବଦଳରେ H.O.D. ଦାୟିତ୍ୱରେ ସେ ଅଛନ୍ତି ସେ ପାଇଲ୍ ମରେଇ ମିଟିଂ ପରିଚାଳନା କରିବା କଥା । ଏମିତି ସାବ୍ଦେ ଗୋଟାଏ ବେଳ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଆଜି ସକାଳୁ ଜଳଖିଆ ବି ଖାଇ ନଥିଲି । କାରଣ ମୁଁ ସାଭାବିକ ଏଥିପାଇଁ ବିବ୍ରତ ଥିଲି । H.O.D. କ ଦାୟିତ୍ୱାନତା ମୋତେ ଅଭିଷ୍ଟ ପରି ଲାଗିଲା ।

ବିଭାଗୀୟ କିରାଣୀଙ୍କ ଅସହଯୋଗ ମଧ୍ୟ ଆଘାତ ଦେଲା । ମୁଁ ତେଣୁ ଉପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଗୁଡ଼ାଏ ରଗାରଗି କରି ମୋ ଦରଖାସ୍ତ ଫାଇଲଟିକୁ ନେଇ କୁଳପତ୍ରିଙ୍କ ବାସରବନକୁ ଗଲି ଓ ସେଠାରେ ସବୁକଥା କହିଲା ବେଳେ ମୋ କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଡି.୨. କହିଲେ ତକୁର ନାୟକ ଆପଣଙ୍କ ଦରଖାସ୍ତକୁ ଫରଞ୍ଚାର୍ଡ କରିଥିବାରୁ ମିଟିଂରେ ନ ରହିଲେ ବି ଚଳିବ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ସଭ୍ୟ ରିଜିଲ୍ୟୁସନ କରି ସେମାନଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ଦେବାପାଇଁ ଫାଇଲରେ ଅର୍ଦ୍ଦ କରିଦେଲେ ଓ ମୋର ତିନିକିତା ଦରଖାସ୍ତରେ strongly recommended ବୋଲି ଲେଖିଦେଲେ । D.O. କୁ ମଧ୍ୟ ଫୋନ୍ କରି ଆଜି ଯେକୌଣସିମତେ ମୋ ଦରଖାସ୍ତକୁ speed post ରେ ପଠାଇବାକୁ କହିଲେ ଓ ଫାଇଲରେ ଅର୍ଦ୍ଦ କଲେ । ମୁଁ ଫାଇଲଟି ଆଣି ଆଶୁବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖେଇବାରୁ ସେ resolution ମୋ ଫେବରରେ କରି ସାରଙ୍ଗ ସମେତ ଦସ୍ତଖତ ଦେଲେ । ମୁଁ ସାରଙ୍ଗ (ଶ୍ରୀନିବାସ ସାର) ପାଖରେ ଅଶେଷ କୃତଙ୍କ ଯେ ତଥାପି ସେ ଏ କାମଟି କରିବାକୁ ଉପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଏତେ ସମୟ ବସି ରହିଥିଲେ । ଆଜି ତାରିଖରେ D.O.ଙ୍କ ଚିଠି ସହିତ ମୋ ଦରଖାସ୍ତଗୁଡ଼ିକ Speed post ରେ ଦିଲ୍ଲୀ ପଠାଗଲା । ମୁଁ ନିଜେ R.M.S.କୁ ଯାଇ ଚିଠି ପଠାଇଥିଲି ।

ବିଭାଗୀୟ କିରାଣୀ : ମୋ ପାଇଁ ତଥାପି ପରୀକ୍ଷା ଓ ଶାସ୍ତ୍ରି ସୀମା ନଥିଲା । ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ବିଭାଗୀୟ କିରାଣୀଙ୍କ ଅନୁଦାର ମନୋବୃତ୍ତି ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ୍ ରାଗିଯାଇ କହି ଦେଇଥିଲି- I will see that you are transferred from this department, ଏମିତିବି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଉଦ୍‌ସୀନତା ଓ ବିରକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ନାମରେ ଆଗରୁ ଅନେକ ଅଭିଯୋଗ ଥିଲା । ସେ କିନ୍ତୁ କର୍ମଚାରୀ ଆସୋସିଏସନ୍କୁ କ’ଣ ସବୁ ଲେଖାଲେଖି କରିଦେଇ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଆଣି ଆମ ବିଭାଗରେ ହାଜର କରିଦେଲେ । ସେମାନେ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟଙ୍କ ରୁମରେ ବସି ମୋତେ ଡକ୍କାଇବାରୁ ମୁଁ ସେଠାକୁ ନୟାଇ ଯାହାର କାମ ଅଛି ମୋ ରୁମକୁ ଆସିବାକୁ କହିଲି । ମୋ ରୁମରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଚେଯାଇ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଆରାମରେ ବସି ପାରିଲେ । ମୂଳରୁ ମନେହେଲା ସେମାନେ ମୋ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧଦେହି ମନୋବୃତ୍ତି ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଅଭିଯୋଗ ଥିଲା ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ପିଲାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆମ କିରାଣୀଙ୍କୁ ମାଡ଼ ମରେଇବି ବୋଲି କହିଛି । ବଦଳି କରାଇ ଦେବାକଥା ଅବଶ୍ୟ କହିଥିଲି । ସେମାନେ ପ୍ରଥମେ ମୋ ଉପରେ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୃଢ଼ତା ଦେଖି ସ୍ଵତଃ ନରମିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଆମ କିରାଣୀ ମୋତେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ କଥା କହିଲେ ସେ ସବୁକୁ ଗଣ୍ଠି କରି ମୁଁ କ’ଣ ଆମ ଟିର ଆସୋସିଏସନ୍କ ଜଣେଇବି ? ଶିକ୍ଷକସଂଘ ପାଖରେ ଫେରାଦ ହେବି ? ସେ ମୋତେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ଭାବେ ହଜରାଣ କଲେ; ମୁଁ ତେଣୁ ହୁଏତ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କିଛି କହିଥିବି । ସେଥିପାଇଁ

ଆପଣମାନେ ପୂରାପୂରି କର୍ମଚାରୀ ସଂଘ ଉଠି ଆସିବା କ'ଣ ଦରକାର ଥିଲା ? ତାଙ୍କୁ ପଚାରକୁ ସେ ମୋତେ କାଲି ଯାହାଯାହା କହିଛନ୍ତି ଏଇ ବିଭାଗର କିରାଣୀରାବେ ତାଙ୍କର ସେପରି କହିବା ଉଚିତ ଥିଲା କି ?

ଏସବୁ ଶୁଣି କର୍ମଚାରୀ ସଂଘ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ କହିଲେ, “ଛାଡ଼ନ୍ତୁ, ସେ ଆପଣଙ୍କ ସାନଭାଇ ପରି । ଆପଣ ତା’ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ହେବା କଥା । ଯାହା ହେବାର ହୋଇ ଗଲାଣି । ଆପଣତ ଆର ମାସରେ ଅବସର ନେବେ । ଆମେ ଦୁଃଖିତ ଆପଣଙ୍କୁ ମାନସିକ ପାଢ଼ା ଦେଲୁ ?” ଏମିତି କିଛି କଥା କହି ସଂଘ ନେତାମାନେ ମୋ ରୁମ୍ ଛାଡ଼ିଲେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସୌଜନ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟିରୁ ତା’ ବରାଦ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ H.O.D. ସେଥିପାଇଁ ପେମେଣ୍ଟ କରିଦେଲେ ବୋଲି ଶୁଣିଲି । ଆଜି ଘଟଣାର ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ପରିଣତି ଥିଲା । ବିଭାଗକଥା ବିଭାଗରେ ସମାଧାନ ହୋଇଥାନ୍ତା । କିରାଣୀବାବୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଯେଉଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଲେ ସେଥିପାଇଁ H.O.D.ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ସମର୍ଥନ କରି ନଥିଲେ । ବରଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାକୁ ନିହା କରିଥିଲେ ।

ତିରିଶ ବର୍ଷର ଓଡ଼ିଆ କବିତା : ମୁଁ ତିରିଶ ବର୍ଷର ଓଡ଼ିଆ କବିତା (୧୯୭୦-୨୦୦୦) ଉପରେ କାମ କରି ବହିଟିଏ ଲେଖିବି ବୋଲି ଯୁ.ଜି.ସି.କୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲି ସିନା କିନ୍ତୁ ରାଜନୈତିକ କାମରେ ମାତି ଏତେବ୍ଦୀ କାମଟିଏ କ’ଣ ସତରେ କରିପାରିବି ? ଏଇ ତିରିଶ ବର୍ଷରେ ପ୍ରଯୋଗବାଦୀ କବିମାନେ କେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଇ ଗତି କରିଛନ୍ତି । ବହୁ ଚେଷ୍ଟେସେର କବି ଅବକ୍ଷୟ ମଧ୍ୟରେ ଗତି କରୁଥିଲାବେଳେ ବୃଦ୍ଧିବାଦୀ ଅବୋଧ୍ୟ କବିମାନେ ସରଳ ଓ ଆବେଦନକ୍ଷମ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାରତ ଅଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ମିଥ, ଲୋକ ଉପାଦାନ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉପାଦାନ, ସମାଜ ଚେତନା ଓ ନାରୀବାଦୀ ଭାବନା ଉପରେ ଅଧିକ ବିଶ୍ଵାସତା ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ଏ ସମୟକୁ କେହି କେହି ସମାଲୋଚକ ଉଭର-ଆଧୁନିକ ଭାବେ ମଧ୍ୟ ନାମିତ କଲେଣି । ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତର ଅନେକ ମିଥଧର୍ମୀ ଚରିତ୍ରକୁ ନେଇ ୧୯୮୦ ପରେ ‘ଶ୍ରୀରାଧା’, ‘ଶ୍ରୀ ପଳାତକ’, ‘ଶବରୀ’, ‘ଯପାତି’ ପରି ଚମକ୍ଷାର କାବ୍ୟ ସମ୍ମାରରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ରମ୍ପରା ହୋଇ ଉଠିଛି । ଏ ପରିଶ ତିରିଶ ବର୍ଷରେ ପୁଣି ବହୁ ନୃତ୍ୟ କବି ପ୍ରଭୃତ ଯଶର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି । ସତ୍ତିବାନ୍ୟ-ଗୁରୁପ୍ରସାଦଙ୍କଠାରୁ ରମାକାନ୍ତ-ସୀତାକାନ୍ତଙ୍କ ବାଟଦେଇ ପ୍ରମୋଦ-ଆଶ୍ରୁତୋଷଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାୟ ୨୫ଜଣଙ୍କୁ ନେଇ ମୋର ଏ ପ୍ରୋକ୍ଳେକ୍ଟ । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ ଚଙ୍ଗାର ଅନୁଦାନ ମାରିଥିଲି । ସେଥିରେ ମାସକୁ ୨୦୦୦ ଚଙ୍କା ସହିତ ଚାରିବର୍ଷ ପାଇଁ ମୋର ପାରିଶ୍ରମିକ ଅତର୍ଭୁତ । ଯୁ.ଜି.ସି. ଅବସର ପ୍ରାୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଯୋଜନା କରି ନଥିଲେ ସେମାନେ ସ୍ଥାନ୍ତୁ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତେ । ଆଉ ଲେଖାପଢ଼ା କରିବାର

ଅର୍ଥାସ ରଖନେ ନାହିଁ । କେତୋଯ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଫେସରମାନେ ଅଜ୍ଞେଶ୍ୱରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପାଇଁ ଏକଟେନସନ ପାଉଛନ୍ତି । ବେଶ ଦରମା ମଧ୍ୟ । ଏହାକୁ ପୁନର୍ମୟୁକ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ପ୍ରାୟ ୨୫ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଦେଶିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଫେସରମାନେ ଏଥିରୁ ବଂଚିତ । ତେଣୁ ଆମମାନଙ୍କୁ କର୍ମକ୍ଷମ ରଖିବାକୁ ଏପରି ଏକ ସ୍ମିମ୍ କେତେବର୍ଷ ହେଲା ଅନୁମୂଳ ହେଉଛି । ମୁଁ ଜାଣେ ‘ସବୁଜରୁ ସାଂପ୍ରତିକ’ (୧୯୨୦-୧୯୭୦) ପରେ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ସମାଲୋଚନା ବହି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ଛାତ୍ରସମାଜ, ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଗବେଷକମାନେ ଖୁବ୍ ଉପକୃତ ହେବେ । ମୁଁ ସିନା ଏ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଛି ହୁଏତ ନିଷୟ ପାଇବି, କିନ୍ତୁ କାମ କରିବାକୁ ସମୟ ପାଇବି ତ ? ଏ ଭାବନା ମୋତେ ଅହରହ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରୁଥିଲା । ସରସ୍ଵତୀଙ୍କ କୃପା ନ ହେଲେ ଏତେବଢ଼ କାମଟିଏ କରିବା ସମ୍ଭବ ପର ନୁହେଁ । ଏଇ ତିରିଶ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ପ୍ରାୟ ବିଷ୍ଟେରିତ ହୋଇ ରହିଛି ଓ ଅନେକ ଦିଗ ଓ ଦିଗନ୍ତକୁ ଆବୋରି ବସିଛି । କବିମାନଙ୍କ ଲେଖାର ଉଚ୍ଚତା ଓ ଗଭୀରତୀ ବ୍ୟାପ୍ତି ଓ ବୈଚିତ୍ର୍ୟକୁ ମାପି ପାରିବିତ ? ତଥାପି ଶୁଭ ସମୟ ପାଇଁ ଆଶାବାନ୍ତି ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ ।

ଅଧ୍ୟାପନାର ଶେଷମାସ : ଆଜି ଅକ୍ଟୋବର ଓ ଡାରିଖ । ଆଜିଠାରୁ ବାଣୀବିହାର ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଦିନ ଧରି ପୂଜାଇଛି । ଏ ଦିନଟି ମୋ ପାଇଁ ନାନା କାରଣରୁ ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବ । ମୁଁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପରେ ମୋ ମାରୁତି ଗାଡ଼ି ନେଇ କଟକ ବାହାରିଲି । ନାନା କାମ ମଧ୍ୟରେ ବୋଉଙ୍କ ପେନସନ ଟଙ୍କା (ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ମୋ ଶଶ୍ଵର ଚକ୍ରଧର ଶତପଥୀଙ୍କ ଦେହାବସାନ ପରେ ବୋଉ ଫ୍ୟାମିଲି ପେନସନ ପୂରାମାତ୍ରାରେ ପାଉଥିଲେ) କଟକ କାଠ୍ୟୋଡ଼ିକୁଳ S.B.I ରୁ ଉଠାଇବି, ପୂଜା ଉତ୍ସାହର ପଡ଼ିକା କଟକ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଓ ପାରାଦ୍ୱୀପରେ ଦେବି-ଐମିତି ନାନାଦି କାମ ନେଇ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଦିନର ଶତକ୍ରମ । କଟକରେ ସବୁଜାମ ସାରି କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରେ ମନ୍ତ୍ର ଅପର୍ଣ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଗରାପୁରସ୍ମିତ ନୂଆ ତିଆରି ଘରେ ପହଂଚିଲା ବେଳକୁ ରାତି ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େ ଆଠ । ମୋତେ ଅକ୍ଷୟାତ ଦେଖି ମନ୍ତ୍ର ଖୁବ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା- କିପରି ରଚ୍ଚା କରିବ ବୋଧହୂଏ ତାହା ହିଁ ତାର ଭାବନା । ମୋର କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାର ପିଙ୍କି ନିଉଜ୍ଜ ସେଷ୍ଟରରେ ୨୦ଖଣ୍ଡ ପୂଜା ଉତ୍ସାହର ଦେବାକୁ ଥାଏ; ପୂର୍ବ କେତୋଟି ସଂଖ୍ୟାର ପତ୍ରସା ଆଦାୟ କରିବାର ଥାଏ । ତେଣୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଦେଇ ପାରାଦ୍ୱୀପ ଯିବାକୁ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କରିଥାଏ ।

ରାତିରେ ତା' ଗ୍ରୀଲ ଭାଙ୍ଗି କୌଣସି ସ୍ଵାନୀୟ ଚୋର ଘରେ ପଶି ମୁଁ କବାଟ ମେଲା କରି ଶୋଇଥିବା ସ୍ଵୀକୋରରେ ମୋ ପକେଚରୁ ଟ ୨୭୦.୦୦ ଓ ରିଷ୍ଟ୍ରୋକ୍ରି

ତୋରି କରି ନେଇଗଲା । ଭଗବାନ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ କୃତଙ୍କ ମୋ ପ୍ୟାଣ ପକେଚରେ
ପ୍ରାୟ ସାଡ଼େ ଚାରିହଜାର ଟଙ୍କା ଥିବା କାନଭାସ ବ୍ୟାଗଟିକୁ ଶତଳକୁ ନ ଦିଶିଲାପରି
ପେଲି ଦେଇଥିଲି । ତାକୁ ତୋର ଦେଖିପାରିଲା ନାହିଁ । ବୋଉଙ୍କ ଦୁଇମାସର ପେନସନ୍
ଟଙ୍କା ତୁ କରି ମୋ ପ୍ୟାଣ ପ୍ୟାକେଚରେ ସେଇ ବ୍ୟାଗରେ ରଖିଥିଲି । ସକାଳୁ ମନୁ
ବହୁତ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲା, ଖୋଜାଲୋଡ଼ା ଲାଗିଲା । ମନୁ କହିଲା ଆଉ ଦିନେ କେହି ଜଣେ
ଗେଷ ଥିଲେ ଓ ଏହିପରି ତାଙ୍କ ସାର୍ଟପକେଚରୁ ଟଙ୍କା ତୋରି ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମୁଁ
ଅନୁମାନ କଲି ତା' ଘରେ କାମ କରୁଥିବା ଚାକର ପିଲା ଶ୍ରୀଲ ଗେଚର ତୁପ୍ଲିକେଟ ଚାବି
ରଖି ଏପରି କାମ କରୁଛି । ତଥାପି କବାଟ ମେଲାକରି ଶୋଇବା ମୋର ଉଚିତ ନ
ଥିଲା । ଏହାତ ମୋର ବହୁଦିନର ଅଭ୍ୟାସ । ସେଥିପାଇଁ ମିସେସ ଶତପଥୀ ପ୍ରୁଥମେ
ପ୍ରୁଥମେ ମୋ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ଆଜି ସେ କଥା ଭାବି ଆଉ ଲାଭ ନାହିଁ ।
ମନୁ ଭାବୁଥିଲା ତାର ଆତିଥ୍ୟ ମୋ ପାଇଁ ଶୁଭ ମହିଜା ହେଲା । ହାତରେ ଘଣ୍ଠାଟିଏ
ନଥିଲେ ନା କେଉଁଠି ଠିକ୍ ସମୟରେ ପହଂଚି ହେବ ନା କାମ କରିଛେ । ସେ ତାର
ଏକଷ୍ଟା ଲେଡ଼ିଜ୍ ଖୁର୍ଚ୍ଚିକୁ ମୋତେ ଧରାଇ ଦେଲା, ଅନ୍ତତଃ ନୃଆ ଘଣ୍ଠାଟାଏ କିଣିବାଯାଏ
ମୁଁ ପକେଚରେ ରଖି ତାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବି । ସେ ଚାକର ପିଲା ପ୍ରତି ସର୍କ୍କ
ରହିବାକୁ ମନୁକୁ ତାଗିଦା କରି ମୁଁ ପାରାଦ୍ୟାପ ତାଲିଆସିଲି ।

ପାରାଦ୍ୟାପରେ କାମ ସାରି, ଭୂତମୁଣ୍ଡରେ ତିନିଚାରିଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ଭେଟି ମୁଁ
ପକ୍ଷପାଳ ତାଲି ଆସିଲି । ଅନିରୁଦ୍ଧ କିନ୍ତୁ ଘରେ ବା ତା' ଦୋକାନରେ ନ ଥିଲା ।
ରାହାମା ଦେଇ ପଣ୍ଡୁଆ ଯିବାକୁ ହେଲା । କଟକ ଘର ବିକ୍ରି ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଗୋପବନ୍ଧୁ
ପାଠାଗାର ରାହାମାକୁ ଉଠାଇ ଆଣିବି ବୋଲି ଭଡ଼ାୟର ଖୋଜିବାକୁ ନିରଂଜନ ନାମକ
ଜଣେ ଯୁବକଙ୍କୁ ଦୟାଦ୍ୱାରା ଦେଇଥିଲି । ସେ ତୁକରେ ଲଦି ଆଳମିରା, ଚେବଳଚେଯାର ଓ
ପ୍ରାୟ ତିନିହଜାରରୁ ଉର୍ଦ୍ଦ୍ଵ ବହି ରାହାମାକୁ ଆଣି ସେଠାରେ ପାଠାଗାର ପରିଚାଳନା
କରିବ । ମୁଁ ରାହାମାରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ପାଠାଗାରକୁ କେନ୍ତ୍ରକରି ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ
ଆଣିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଥିଲି । ସେଠି ଲୋକମାନେ ଗଢ଼ିଭୂତ୍ୟିବା ବଜାରକୁ କେନ୍ତ୍ରକରି
କେବଳ ବେପାରକୁ ହିଁ ବୁଝନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ପଇସାବାଲା । କଲେଜଟିଏ ଥିଲେ ବି ତାର
ପାଠାଗାରରେ ହଜାର ଖଣ୍ଡ ବହି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ଗଢ଼ିଥିବା ଗୋପବନ୍ଧୁ ପାଠାଗାରରେ
୧୯୫୭ ରୁ ୧୯୯୭ ଯାଏ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଭଲ ଓଡ଼ିଆ ବହି ସଂଗ୍ରହୀତ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।
କେତେଥର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳାନେ ଆକ୍ରମଣ କରି କେତୋଟି ବହି ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଥିଲେ । ତଥାପି
ଯାହାଥିଲା ତା' ଯେ କୌଣସି ପାଠାଗାର ପାଇଁ ଅମୂଲ୍ୟ ସଂପଦ ଭାବେ ବିବେଚିତ
ହେବା କଥା । ନିରଂଜନଙ୍କୁ ଶେଷରେ ତା' ଗ୍ରାମରେ ଭେଟି ତା' ସହିତ ପୁଣି ରାହାମାକୁ

ଫେରିଲି । ମୁଁ ଭାବିଲେ ଆଜି ଆଶ୍ରୟ ହେଉଛି ଏକାବେଳକେ ମୁଁ ଏତେ କାମ କେଉଁ
ଉପାହରେ କରିପାରୁଥିଲି ?

ଏଣିକି ବାରିଚାରିଟି ପଞ୍ଚାୟତର କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ବିଜେପିର ଆଂଚଳିକ,
ସମ୍ବିଳନୀ ହେବ । ପାଖାପାଖି ଠୀରୁ ୮୦ ରୁ ୮୦ ପର୍ଯ୍ୟତ କର୍ମୀ ଉପସ୍ଥିତ ହେବେ । ମୋତେ
ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନୈଶ ଭୋଜନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ତା' ଛଡ଼ା କେତେକ
କର୍ମୀଙ୍କୁ ଏସବୁ ଆୟୋଜନ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଖର୍ଚ୍ଚ ବି ଦେବାକୁ ହେବ ।
ଗାଡ଼ିରେ ଯିବି ଓ ପୁଣି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିବି । ମୁଁ ଏରସମା ଓ ତିର୍ଗୋଲ ଉଭୟ ନିର୍ବାଚନ
ମଷ୍ଟଳୀରେ ବିଜେପି ସଂଗଠନ କରୁଥିଲି । ଏଇ ଦୁଇ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳାରେ ଜନତା ଓ
କଂଗ୍ରେସର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସଂଗଠନ ଥିଲା । ଏଠାରୁ କେହି କେହି ବାରମ୍ବାର ମହା ହୋଇ
ବିପୁଳ ସଂପର୍କ ମାଲିକ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ମୋର ନା ଥିଲା ଅର୍ଥ ନା
ସଂଗଠନ ? ତଥାପି କେଉଁ ଆଶା ଓ ଉତ୍ସାହରେ ସାହିତ୍ୟକର୍ମଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଏଥିରେ
ମାତିଥିଲି- ଆଜି ଭାବିଲେ ମନ ଅବସାଦଗ୍ରୂହ ହୋଇ ଉଠେ । ମୋର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ
ଅଧ୍ୟାପନାର କୃତିତ୍ୱ, ଏତେ ମୂଲ୍ୟବାନ ପୁଷ୍ଟକ ରଚନା, ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା-ଏସବୁ ଏ
ଗ୍ରମ୍ୟଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଆକର୍ଷଣୀୟ ନଥିଲା । ତେଣୁ ବିଜେପି ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇ
ଖୁବ୍ ବେଶି ଲୋକ ଆସୁ ନଥିଲେ । କର୍ମୀମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଃସ୍ଵାର୍ଥପର ଓ ନିପୁଣ ନଥିଲେ ।
ଏରସମାରେ ଏ ସମସ୍ୟା ଥିଲା ଅଧିକ ଜଟିଳ । ତଥାପି ବହୁ ଚେଷ୍ଟାରେ ଆମେ ଏରସମା
ଓ କୁଜଙ୍ଗ ଦ୍ଵାରା ବିଜେପି ପାଇଁ ସକ୍ଷିଯ କରିପାରିଥିଲୁ । ଅର୍ଥାତ୍ କେତେକ ପଞ୍ଚାୟତରୁ
୩୦ ଜଣକରି ସର୍ବ୍ୟ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ମାତ୍ର କେତେଜଣ ଶହେ ଟଙ୍କା ଦେଇ
ସକ୍ଷିଯ ସର୍ବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଏହା କେବେବି ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିଲା । ତଥାପି ମୁଁ କାହିଁକି
କୁହୁଡ଼ି ପହଞ୍ଚିଥିଲି ? ଏରସମା ନା ତିର୍ଗୋଲ କେଉଁଠୁ ଟିକେଟ୍ ମାଗିବି ସ୍ଥିର କରି ନପାରି
ଉଭୟ ସ୍ଥାନରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତ ହେଉଥିଲି ଯାହା । ରାତିରେ ଗାଁରେ ରହିଲି । ଆଜି
ମହାସ୍ମୃତି । ବନମାଳା ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରେ ପାଠୀ ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ପୂଜା ଲାଗି ରହିଥିଲା । ସେମାନେ
ମୋତେ ରାତିରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ପ୍ରସାଦ ସେବନ ପାଇଁ ନିମନ୍ତଣ କଲେ । ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା
ପିଲାଦିନ । ଦୁର୍ଗାପୂଜା ହେଉଛି କେତେ ପ୍ରକାର ଭୋଗ ଭାଲାରେ ସୁପଞ୍ଜିତ ହୋଇ
ରହିଛି । ଆମେ ଘଣ୍ଟା ବଜେଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରୁଥିଲୁ । ଲୋଭ କିନ୍ତୁ ସେଇ
ଭୋଗରେ । ରାମ ମରସା ପୂଜାସନରେ ବସି କାଯମନୋବାକ୍ୟରେ ଧ୍ୟାନନିଷ୍ଠ ଭାବେ
ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ଝୁଣା ଧୂଆଁରେ ଠାକୁର ଘର ମହମହ ବାସୁଥିଲା । ଯାହାହେଉ ରାମ
ମରସାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ବନମାଳା ଅତି ସାର୍ଵିକ ଭାବରେ ଏ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଳାରିଛି ।
ଉମାପରି ଘରଣୀ ଓ ଝିଅ ପୁଅ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ସଂପାଦ । ସେଇଠି ଦେଖିଲି ପେନିପାଖୁ ମୁଁ

ପଠେଇଥିବା ଝିଅଟି ରାଉରକେଲାରୁ ଚାଲିଆସି ପୂଜା ଯୋଗୁ ବନମାଳୀ ଘରେ କାମଦାମ କରୁଛି । ମୁଁ ତା’ ଉପରେ ଏତେ ବିରକ୍ତ ହୋଇଥିଲି ଯେ ତା’ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ଚାହିଁଲିନି । ତା’ ପରଦିନ ବୋଉକୁ ଆଣି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଚାଲି ଆସିଲି । କାରଣ ସେ ବଡ଼ ଭାଇନାଙ୍କ ଘରେ ମାସେ ରହି କାର୍ତ୍ତିକ ହବିଷ ପାଳନ କରିବ । ମୁଁ ଜଗତ୍ସେହପୁର ବାଟ ଦେଇ ଆସିଲି । କାରଣ ବିଜେପି ସଭାପତିଙ୍କ ସହ ମୋର କିଛି ଜରୁରୀ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ କଥା ଆରମ୍ଭ କରିଛି କି ନାହିଁ ବୀରେତ୍ର ଓ ଅନିରୁଦ୍ଧଂ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ସଂଗ୍ରାମବାବୁ ବୀରେତ୍ର ଉପରେ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ ଥିଲେ, କାରଣ ସେ ଗରେବିବାର ତାଳଦଶୀଠାରେ ହୋଇଥିବା କର୍ମୀ ସନ୍ନିଲନୀ ଓ ମଣ୍ଡଳ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ନିର୍ବାଚନ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ କର୍ମୀ ଓ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ଯାଇଥିବା ବାଉରାବନ୍ଧୁ ବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ଖାଦ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିନଥିଲେ । ବୀରେତ୍ର ବିଶ୍ୱାଳ ମଣ୍ଡଳ ସଭାପତି ଭାବେ ଯାହାକୁ ଠିଆ କରାଇଥିଲେ ତାର କୌଣସି ପତିଆରା ନଥିବାରୁ ସେ ହାରିଯାଇଥିଲା । ସନ୍ନିଲନୀରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଗରାଇ, ରାହାମା, ତାଳପଡ଼ା ଓ ସାଇଲୋର କର୍ମୀମାନେ ପହଂଚିଥିବାରୁ ସେମାନେ ଅନିରୁଦ୍ଧକୁ ପୁନର୍ଭ ତିନିବର୍ଷ ପାଇଁ ମଣ୍ଡଳ ସଭାପତି ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ କରିଥିଲେ । ରିଟେଂସ୍ ଅଫିସର ଦସ୍ତଖତ ନ ଦେଇ ଅଞ୍ଚିଆ ସେଠାରୁ ଚାଲିଆସିଥିଲେ । ତେଣୁ ଅନିରୁଦ୍ଧ ମୋ କାରରେ ବିରିତି ଯାଏ ଆସିକା-ଉଦେଶ୍ୟ ବାଉରାବନ୍ଧୁ ପରିଚାଳ ଦସ୍ତଖତ ନେଇ ଜିଲ୍ଲୁ ସଭାପତିଙ୍କ ପାଖରେ ଦାଖଲ କରିବ । ସେ ପଙ୍କପାଳ ଫେରିବ ବସରେ ଅଥଚ ତା’ ପାଖରେ ବସିବଢା ପାଇଁ ପଚିଥା ନାହିଁ । ମୁଁ ତେଣୁ ତାକୁ ବସୁ ଖର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ମାତ୍ର ତିରିଶିଟି ଗଙ୍କା ଦେଇ ଚାଲିଆସିଲି । ସେ ବୀରେତ୍ର ପଛରେ ରହିବକି ମୋ ସହିତ ରହିବ- ଏଥିପାଇଁ ଦୂରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ସାପ୍ତ କହିଦେଇଥିଲି କାମ କରିବତ ଠିକ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରାଧିର ଓ ଠିକ୍ ଲୋକ ପାଖରେ ରୁହ । ଏକବ୍ରତ ସେକତ୍ତ ହେଲେ ତମେ କାହାରି ବି ବିଶ୍ୱାସ ଭାଜନ ହୋଇ ପାରିବନି ।

ପାରିବାରିକ ଘଣା ଅଛକିଛି : ଏହା ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ଖିଆ ପାରମିତା (ଲେନି) ଚାଚାରୁ ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଲା । ଅକ୍ଷୋବର ଦଶ ତାରିଖରେ ତାର ଆସବାପତ୍ର ତୁଳରେ ଆସି ଶହୀଦ ନଗର ଭଡ଼ାୟର ପାଖରେ ଓହ୍ଲେଇଲା । ମୁଁ ସେ ସବୁର ତଥାରଙ୍ଗ କରୁଥିଲି । ଲେନି ସାଙ୍ଗରେ ତା’ର ତିନିବର୍ଷର ଝିଅ ଆନା-ସେ ଭୁବନେଶ୍ୱରର କୌଣସି ଜଂରାଙ୍ଗ ମାଧ୍ୟମ ସ୍ଥଳରେ ଆଡ଼ମିସନ୍ ନେବ । ତେଣୁ ଲେନି ତାହେଁ ତା’ ବୋଉ ତା’ ପାଖରେ ରହିବ । ରମାଦେବୀ କଲେଜଠାରୁ ମାତ୍ର ଅଧିକିଲୋମିଟର ରାଷ୍ଟ୍ର । ମୋର ଏଥିରେ ଆପରି କରିବାର କିଛି ନଥିଲେ ବି ମୋ ସହିତ ଲେନି ଏ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ନକରି ତା’ ବୋଉ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ନିଷ୍ଠର ନେଇସାରିଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଅକ୍ଟୋବର ୧୯ ତାରିଖରେ ଶାଶ୍ଵତୀ A/C II tier ଟ୍ରେନରେ ନେଇ ମୁଁ ଓ ପ୍ରତିଭା ବ୍ରଜରାଜନଗର ବାହାରିଲୁ । ସେତେବେଳେ କଲିଙ୍ଗ-ଉତ୍ତର ଏକପ୍ରେସ ଖଡ଼ଗପୂର ଦେଇ ରାଉରକେଳା ବାଟ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ଆମେ ଟ୍ରେନରେ ବସିଛୁ କଟକରୁ ଯାନାଟିଆ କନି, କୋରଁ ରଙ୍ଗନ ଓ ପୁଅ ପେପୁ ଚଢ଼ିଲେ । ଏଇ ମାସରେ ମୁଁ ଅବସର ନେଉଥିବାରୁ ବାଣୀବିହାର ଘର ହୁଏତ ଆରମାସରେ ଛାଡ଼ିଦେବି । ତେଣୁ ବୋଉ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ପାଖୁ ଯିବାକଥା । ବୋଉଙ୍କୁ ନେଇ ଟ୍ରେନରେ ଅତି ସତର୍କ ଭାବେ ଯିବାକୁ ଆମେ ବାଧ୍ୟ ହେଲୁ । ଯଦିଓ ଜାଣିଥିଲୁ ହଠାତ୍ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପରି ବ୍ରଜରାଜନଗରରେ ଚିକିତ୍ସା ମିଳିବ ନାହିଁ । କନି ଓ ରଙ୍ଗନ ପୁଅ ସହ ରାଉରକେଳାରେ ଓହ୍ଲୁଇଗଲେ । କନି ବୋଧହୁଏ ଶେଷଥର ପାଇଁ ଆଶକୁ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ସେଦିନ ପାଇଲା । ସେ ଦୁହଁ ପରସ୍ତରକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି କନି ଆଖିରେ ଲୁହ ଟଳମଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଆମେ ବ୍ରଜରାଜନଗର ଯିବା କଥା, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତବାବୁ ଖାରସ୍ତରୁତା ଷେସନକୁ ଆମ୍ବୁଲାନ୍ ଗାଡ଼ି ଧରି ଆସି ହୁଇଲାଚେଯାର ସହ ବୋଉଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଆମେ ସେଠାରେ ଓହ୍ଲୁଇବା ସୁବିଧାଜନକ ଥିଲା ।

ଆମେ ବୋଉଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ୧୪ ତାରିଖ ରାତିରେ ଗୋଟିଏ ରାତ୍ରିଗାମୀ ବସରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଆସିଲୁ । ସେଦିନ ଥିଲା କୁମାର ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ପୂର୍ବଦିନ; ମୋର ଜନ୍ମ ଏଇପରି ଏକ ତିଥିରେ ୭୦ ବର୍ଷ ତଳେ ଏକ ଅନାମଧେୟ ଗ୍ରାମରେ ହୋଇଥିଲା । ମୋ ବୋଉ ମୋତେ ସବୁବର୍ଷ ଜନ୍ମଦିନ କଥା ମନେପକାଇ ଦେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆମ ପରିବାରରେ କାହାର ବି ଜନ୍ମଦିନ ପାଳନ ବିଧି ନଥିଲା । ମୋର ଆଜି ଜନ୍ମଦିନ । ନୌଶ ଆକାଶରେ ବରାବର ଗୋଲାକାର ଚନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ବସ୍ତ ସହିତ ସମଭାବରେ ଦୌଡ଼ିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଆଜି ଜନ୍ମଦିନ ବୋଲି ପ୍ରତିଭାକୁ କହିପାରୁ ନଥିଲି । କାରଣ ମୋ ମନରେ ସ୍ବାଭାବିକ ଭୟଥିଲା କାଳେ ଅବଞ୍ଚାରେ ସେ କିଛି କହିଦେବ । ତେଣୁ ଆଜି ନିଶିରରେ ଏ ରାତି ଅଭିବହିତ ହୋଇଗଲା । ରାତିର ଶେଷଭାଗରେ ଜନ୍ମ ତାର ଉତ୍ସଳତା ହରାଇ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଲାଲ ଓ ପାଖୁର । ସତିବାବୁଙ୍କ କବିତାରୁ ପଡ଼ିଛିଏ ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା-

“କଦମ୍ବପୁଲିଆ ଜନ୍ମ ହେଲା ଆସି ନାଲ
ମନେହୁଏ ଏକ ମୃତ
ହରିଶର ଛାଲ
ତାଙ୍କେ ପୃଥବୀ
ପାହାଡ଼ ନଦୀରି ।”

ରୂପର ରଣ୍ଜିଳ ସୁଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଜହୁଟି ରାତି ଶେଷ ବେଳକୁ ଭୋଗେ ମୃତ୍ୟୁଶାତଳ
ଗୈରିକତା । ବୋଉଙ୍କ କଥା ଭାବୁଥିଲି । ମଣିଷ ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଏହିପରି ପରିସ୍ଥିତିକୁ
ମୃତ୍ୟୁ ବେଳକୁ ହିଁ ଭେଟିଆଏ । ବୋଉ ‘ପାତିକା ତାଳ’ ପରି ଗଛରେ ଲାଖି ରହିଛନ୍ତି-
ଆଉ କେତେ ଦିନ ବା ।

ମୋ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗରେ ବିଦାୟ ସଭା : ଆଜି ତାରିଖ ହେଉଛି ଡା ୨୯୯/
୧୦/୧୯୯୭ । ମୋ ପାଇଁ ଆଜି ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ବିଦାୟ ସମ୍ବନ୍ଧନା
ଆୟୋଜନ କରିଛନ୍ତି । ଆସନ୍ତାକାଳି ଓ ପଅରିଦିନ ଦୀପାବଳୀ ଓ କାଳାପୂଜା ପାଇଁ
ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛୁଟି ଘୋଷଣା କରିଛି । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଓ ସହକର୍ମୀମାନେ ବହୁ ଆବେଗଭରା
ସୁରରେ ମୋତେ ବିଦାୟ ଜଣାଇଥିଲେ । ସ୍ନେହଲତା ପଞ୍ଚନାୟକ କହିଲେ- “ଡକ୍ଟର
ଶତପଥୀ ଉପରକୁ ଗଦ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଭିତରକୁ କାର୍ଯ୍ୟମୟ । ତାଙ୍କ ସାଂଗଠନିକ ଦୃଢ଼ତା ଫଳରେ
ବିଭାଗରେ ରଜତ ଜୟନ୍ତୀ ଉସ୍ବବ ମହା ସମାରୋହରେ ପାଳିତ ହୋଇପାରିଲା । କିଏ
ସହଯୋଗ କଲା, କିଏ ବା ନ କଲା ସେଥିପାଇଁ ଖାତିର ନକରି ସେ ସଂକଷର ସହିତ
ଯେଉଁପରି କାର୍ଯ୍ୟଟି ସମାପନ କଲେ ତାହା ଥିଲା ବିସୁୟଜନକ । ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ଚେଯାର’ର
ପ୍ରୁଥମ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଆଜି ସାଦର ବିଦାୟ...”

ମୋର ଅନ୍ୟତମା ସହକର୍ମୀ ସଂଘର୍ଣ୍ଣିତ୍ରା ମହାପାତ୍ର (ମିଶ୍ର) ଥିଲେ ଏକଦା ଏଇଠି
ମୋର ଛାତ୍ରୀ । ସେ ମୋର ଉଦେଶ୍ୟରେ ଯେଉଁ କବିତାଟି ରଚନା କରିଥିଲେ ତାହା
ଏବେ ବି ମୋ ପାଇଁ ସାଇତିବାର ବସ୍ତୁଟିଏ ହୋଇ ରହିଛି ।

“ସତ୍ୟବାଦୀ ସମୟକୁ କାଳର ଉଜାଣିରେ ମୁଁ ଭାସିଗଲା ବେଳେ
ଦାସ ଆପଣଙ୍କ ମୁହଁ ସହିତ ଏକାକାର ହୋଇ ଯାଉଥିଲା
ଆଉ ଗୋଟେ ମୁହଁ- ସେ ମୁହଁ ଆପଣଙ୍କର ।
ସେ ସୁରରେ ଥିଲା ଅଜସ୍ର ଆଦୁବିଶ୍ୱାସ ଆଉ ପତିଆରା ।”

“ବ୍ୟସ୍ତ କାହିଁକି, ମୁଁ ଅଛି; ଆଗେଇ ଚାଲ
ଥକିଯିବା ବା ହାରି ଯିବା ଏଠି ଏକାକଥା
ନିଜପାଇଁ ବାଗ ତିଆରି କର,
ବଂଚିରହ ଅନନ୍ୟ ଉଦାହରଣ ହୋଇ ।

ଗୁଂଜଫଳ ମୋହ ଛାଡ଼ି ମୋତି ଖୋଜିବାର ଲଗ୍ନ
ଆସିଗଲା; ଆଜି ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ମଙ୍ଗଳ ମନାସେ ।

ଆମେ ଏଥର ଚାହିଁବୁ ଖବର କାଗଜ
 ଆଉ ଦୂରଦର୍ଶନ ପର୍ଦାକୁ
 ଦେଖିବାକୁ ଆପଣଙ୍କୁ, ଶୁଣିବାକୁ ଓଜସ୍ଵିନୀ ଭାଷଣର ଅଂଶ
 ଲାଗୁଥିବ ଥିଲାବେଳେ ଚିରାକନନା
 ହଜିଗଲେ ମଠା ହିଁ ଆପଣ ।”

ସୁରେତ୍ର, ଶରତ ଓ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନାୟକ- ସମସ୍ତେ ଉଛୁସିତ ଭାଷାରେ
 ସେମାନଙ୍କ ମନର କଥା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମୋର ଘନିଷ୍ଠ ସହକର୍ମୀ ଉକ୍ତର ବାସୁଦେବ
 ସାହୁ କିଛି କହିବା ପରେ ବାକରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଓ ନିଜ ସୃତିରୁ ଏକ ଦୀଘ୍ୟ କବିତା
 ମୋ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଆବୃତ୍ତି କରିଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଏ ସଭାରେ ମୋର ଜଣେ ସହକର୍ମୀ ଉକ୍ତର ଆଶୁତୋଷ ପଜନାୟକ
 ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିବାରୁ ମୋତେ ଖୁବ ଦୁଃଖ ଲାଗିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ସହିତ ଅନେକ
 ସମୟରେ ମୋର ମତାନ୍ତର ହୋଇଥିଲା ସେ ସବୁ ବିଭାଗର ସାର୍ଥପାଇଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ
 ଆନ୍ତରିକ ଭଲ ପାଉଥିଲି । ଶେଷକୁ ବିଭାଗ ଚରଫରୁ ମୋତେ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ
 ଉପହାର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପ୍ରାୟ ୮୦୦ ଟଙ୍କାରେ କିଣା ହୋଇ ଆସିଥିବା
 ବେଶପୋଷାକ ବିମଣ୍ଟି ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଦ୍ରୁ ଓ ସୁଭଦ୍ରା ମୂର୍ଗ ତିନୋଟି ମୋତେ
 ଦିଆଗଲା । ତାହା ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋ ଠାକୁର ଘରେ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ।

ମୁଁ ବର୍ଷେ ହେବ ବିଭାଗରୁ ଯାଇ ଏକ ଅନ୍ତମୁହାଣି ଆଡ଼କୁ ଦୂରତ୍ତ ଆବେଗରେ
 ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ସମାଜ ସେବା କରିବା ପରି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି । ବିଜେପି ସଂଗଠନ
 ମାଧ୍ୟମରେ ତାହା କରିପାରିବି ବୋଲି ମୋର ଆଶା ରହିଛି । ଯଦିଓ ମୋ ପ୍ରିୟ
 ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ମୋ'ଠାରୁ କେବଳ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହିଁ ଆଶା କରନ୍ତି । ମୁଁ କ’ଣ ନିଜର
 ବିରୋଧାଭାସ ? ମୋର ଜୀବନର ଗତି କେଉଁଆଡ଼େ ତାହା କେବଳ ପରମେଶ୍ୱର ହିଁ
 ଜାଣନ୍ତି । ଯାହା ବିଧି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତାକୁ ଲଂଘନ କରିବାର ଶକ୍ତି ମଣିଷର ନାହିଁ । ମଣିଷ
 ଜୀବନ ଏକ ବିଶାଳଗ୍ରହ । ସେ ଗ୍ରହର ପ୍ରତିପୃଷ୍ଠାରେ ଜନ୍ମ ସହିତ ଜିଶ୍ଵର ଲେଖି ରଖିଛନ୍ତି
 ଜୀବନର ଚିକିନିଷ୍ଠ ଘରଣା ଓ ଦୂର୍ଘରଣା । ତା’ର କମା ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣଲୈଦ ବଦଳାଇବାର ଶକ୍ତି
 ମଣିଷର ନାହିଁ । ମୋ ଆଗରେ ବସିଥିବା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ କାନ୍ଦିବାର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ ।
 ମୁଁ ମୋ ବଢ଼ିବ୍ୟର ଶେଷ ବାକ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ କାନ୍ଦିବାରୁ ନିବୃତ ହେବାକୁ ଅନୁରୋଧ
 କରିଥିଲି ଓ ଖୁବ ଦୃଢ଼ତାର ସହ ନିଜେ ବାକରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଅବସ୍ଥାକୁ ଅତିକ୍ରମ
 କରି ଯାଉଥିଲି । ମୁଁ ଜାଣ ଆଜିଠାରୁ ଅବସର ନେଇଗଲି ।

ତା' ପରଦିନ ସାରା କେଉଁଠକି ନ ଯାଇ ଘରେ ବସି ରହିଲି, କେଉଁଠକୁ ଯିବାକୁ ଛାପା ହେଉ ନଥିଲା । ବିଜେପିର ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲା ନିର୍ବାଚନ । ପ୍ରାର୍ଥୀ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ବିବାଦରୁ ନିର୍ବାଚନ ତା ୨୭/୧୦ରୁ ତା ୧/୧୧ରୁ ଘୁଷ୍ଟ ଯାଇଥିଲା । ଦୂର ବିବଦ୍ଧମାନ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋତେ ହିଁ ସରାପତି ହେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲେ । ତା' ହେଲେ ସେମାନେ ପ୍ରାର୍ଥୀପତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେବେ ବୋଲି ମୋତେ କହିଥିଲେ । ଅଥବା ମୁଁ ମଣିରେ ବସି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସମଖ୍ୟାତା କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କାରି ରଖିଥିଲି । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଏହା କଣ ବିଧାତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ । ମୁଁ ତା ୧/୧୧୦ରୁ ଅବସର ନେଇ ସାରିଥିବି । ତେଣୁ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଦଳୀୟ ସଂଗୀନ୍ତରେ ଠିଆ ହେଲେ ଆଜନତଃ ଅପରାଧ ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ବିଶେଷା ଶକ୍ତି ଅଭିନେତା ପ୍ରଶାନ୍ତ ନନ୍ଦ ମୋତେ ସରାପତି କରାଇ ନ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ସେ କହଳପୁରଠାରେ ଜଗିରହି ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଭୁଲେଇ ଭାଲେଇ ଫେରେଇ ନେଲେ । ଆମେ ସନ୍ୟାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ଅପେକ୍ଷାରେ ବିରିଡ଼ି ହାଇସ୍କୁଲରେ ବସି ରହିଲୁ । ନିର୍ବାଚନ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ସରାପତି ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଟାହୁଁଥିବା ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ସମ୍ମଳିତ ଚିଠିଏ ଧରି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପାର୍ଟି ଅଫିସରେ ପ୍ୟାରେଲୋଲାଇଙ୍କୁ ଓ ବିହାରରୁ ନିର୍ବାଚନ ପର୍ଯ୍ୟବେଷଣ କରିବାକୁ ଆସିଥିବା କୌଳାସପତି ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଭେଟି ସବୁ କଥା ଜଣାଇଲି ସେଠାରେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ନନ୍ଦ ଓ ଜୁଏଲ ଓରାମ ଏନିର୍ବାଚନଙ୍କୁ ଅସିଦ୍ଧ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କାରି ରଖିଥିଲେ । ମୋର ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଲଢ଼ିବାକୁ ଅର୍ଥ, ଛାପା ବା ସମୟ ନ ଥିଲା ।

ତା ୩୧/୧୦ରେ ଶାଠିଏ ବର୍ଷରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଚାକିରିରୁ ଅବସର ନେଲି । ପଛରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ଦୀର୍ଘ ନାହିଁ ବର୍ଷର ଅଧ୍ୟାପନା ଜାବନର କେତେ ଉତ୍ସାନ ପତନ, କେତେ ସୁଖ ଦୁଃଖ, କେତେ ମାନ-ଅପମାନର ସ୍ମୃତି । ଅବସର ନେଉଥିବାରୁ ମୋ ମନରେ ଚିଲେମାତ୍ର ଅବସାଦ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ବର୍ଷେ ହେବ ବିଭାଗରୁ ପ୍ରାୟ ଛାଡ଼ିବାତ୍ର ଦେଇ ବସିଥିଲି । ମୋର ସହକର୍ମୀମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋ ପ୍ରତି ଉଦାର ଓ ସହନଶୀଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ତେଣୁ ବିଭାଗକୁ ଆସିବା ନ ଆସିବା, କ୍ଲ୍ୟୁସ୍ ନେବା ନ ନେବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଚିତ୍ତିତ ନ ଥିଲେ । ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ମୋ ଘରର ବଗିଚା ଛାଇରେ ବସି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ତାକି ଦୁଇ ତିନିଷଷ୍ଠା ଲେଖ୍ନ୍ କ୍ଲ୍ୟୁସ୍ ନେଉଥିଲି । ଯେ କୌଣସି ମତେ କୋର୍ସ ପାରିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ବିଭାଗୀୟ କଟକଣା ଅନୁରୋଧ କରୁ ନଥିଲି । ଅବସର ନେବା ପରେ ଲୋକମାନେ ଖୁବ୍ ଚିତ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ବୋଲି ଶୁଣିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଥିଲି ଅଧିକ କ୍ଷିପ୍ର ଓ କର୍ମଚଂଚଳ । ଏଣିକି ମୁକ୍ତ ଓ ନିରାଳମ୍ ହୋଇ ରାଜନୈତିକ କାମରେ ସମୟ

ଦେଇପାରିବି । ନିଷ୍ଠରି ଠିକ୍ ହେଉ ବା ଭୁଲ ହେଉ ଅମୁହଁ ମାଡ଼ି ଚାଲିବାରେ ଟିକିଏ
ହେଲେ ବି କ୍ଳାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁ ନ ଥିଲି ।

ଅବଶିଷ୍ଟ ଦଶବର୍ଷର କଥା ମୁଁ ମୋ ଖଣ୍ଡିତ ଆଭ୍ୟନୀବନୀ ‘ପ୍ରେମ ଓ ପ୍ରତାରଣା’,
‘ପ୍ରେମ ଓ ପରିତାପ’ରେ ଲେଖିଥିବାରୁ ଏହି ଜୀବନୀ ପୁସ୍ତକରେ ‘ଶୈଶବରୁ ଅବସର’
ଶାଠିଏ ବର୍ଷର ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ କୁଷାଗତ କରୁଛି । ଏଇଠି ମୁଁ ଲେଖାରୁ ନିବୃତ ହେବାକୁ
ଚାହେଁ; ଯେହେତୁ ପୁସ୍ତକଟିର ନାମ ରଖାଯାଇଛି ‘ଶୈଶବରୁ ଅବସର ।’

ଶୈଶବର ଅଛଟ ଅକ୍ଷର କଙ୍କି-ପ୍ରଜାପତିର ତେଣା
ଚପି ପହଞ୍ଚିଯାଏ ପରିଶତ ପାର୍ଵତ ଓଁଳାର
ପାଖରେ । ଆକାଶମୁଖୀ ଜୀବନର ସୀମାରେ
ଆର ପରିପକ୍ଷ ଅପରାହ୍ନର ଆଲେଖ୍ୟ ଯେଉଁ
ପ୍ରଞ୍ଚାବିଧୂର ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଆବେ - ସେଇଠି
ପିଲାଦିନ ଖୁବ୍ ମନେପଡ଼େ ।

ଶୈଶବରୁ ଅବସର ଯାଏ ଲମ୍ବିଯାଏ ନିରବଧୁ
ଅଭିଜ୍ଞତାର ଶୋଭାଯାତ୍ରା । ଏ ଯାତ୍ରାରେ ଅଛି
ଜଣେ ଉତ୍ତାଳ ଅଭିଯାତ୍ରୀର ରତ୍ନାହାର ଓ ନିର୍ଜନ
ନୀଳସିଆଇର କାରୁଣ୍ୟ ।

ଏହା କେବଳ ଏକ ଆଦୁମନ୍ଦିନ ନୁହେଁ ପରବୁ ପ୍ରଞ୍ଚା
ଓ ପ୍ରବଶତା ସମ୍ମିଳିତ ସ୍ଥାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ
ଡକ୍ଟିଶା ଓ ଡକ୍ଟିଆ ସାହିତ୍ୟର କ୍ରମବିବର୍ଗନ
ପରିଚର୍ଚା ଗ୍ରନ୍ତ ।

